Digitized by Google

Digitized by Google

DECISIONES
MISCELLANEÆ.

Digitized by Google

Digitized by Google

DECISIONES MISCELLANEÆ IOANNIS CLERICATI PRÆPOSITI PATAVINI.

Iuris Vtriuſque Doctoris, olim in Curia Epiſcopali Patauina Aduocati, & Promotoris Fiſcalis, deindè Auditoris, ac demùm Vicarij Generalis.

IN QVIBVS

Ex Studio, & Reſponſis Cleri Patauini ad Caſus Conſcientiæ, atque Prudentiæ eidem Clero per eum demandatos, iuſſu S. M. Eminentiſſimi, ac Reuerendiſſimi DD.

GREGORII CARDINALIS BARBADICI EPISCOPI PATAVINI

Explicantur omnia Peccata, & Virtutes concernentes duo prima Decalogi Præcepta & ampliſſimè traditur tota materia de Vſuris, de Cenſibus, de Cambijs, de Liuellis, & de Reſtitutione. Prudentialiter verò traduntur induſtriæ adhibendæ per Parochos tùm pro eorum probitate excolenda; tùm pro eliminandis frequentioribus abuſibus (potiſſimùm Tabacchi) Eccleſias, Eccleſiaſticos, ac plebium mores deturpantibus, de quibus in Indice Argumentorum quamcunque Deciſionem præcedentium.

OPVS

Vtile, ac iucundum non tàm Prælatis, Parochis, Confeſſariis, & Prædicatoribus pro foro Poli; quàm Iudicibus, Aduocatis, Notarijs, alijſque Studioſis pro foro Fori.

IN HAC SECVNDA EDITIONE.

Argumentis prædictis, Summarijs, Hiſtorijs, ac Indice generali Rerum Notabilium locupletatum.

VENETIIS. M. DCCIII.
Apud Laurentium Baſeyum.
SVPERIORVM PERMISSV, & PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

Eminentiſsimo, ac Reuerendiſsimo D. D.

MARCO ANTONIO

Sanctæ Romanæ Eccleſiæ

CARDINALI BARBADICO

EPISCOPO MONTIS PHYSCONI, ET CORNVETI.

Ioannes Clericatus Præpoſitus Patauinus

FELICITATEM.

INter cæteras liberales artes, EMINENTISSIME PRINCEPS, vna eſt Pictura, quæ Geometriæ, & Optices inſtitutis edocta, lineamentis, lucis, & vmbræ proſequutione, colorumque varia attemperatione, ac mixtura, naturæ opera imitatur, atque innocenti mendacio, oculis imponit, & in præſentia ſiſtit quidquid illa, longa temporum ſerie procreauit, ac eduxit, perdidit, aut occuluit. Hinc plurimos excellentes Viros ſtudioſiſſimos Picturæ fuiſſe teſtantur ſcriptores, *Cic. 1. Tuſc.* qui præter alios referunt, Fabium nobiliſſimum Romanorum, *Dion in* imò ipſum Adrianum Imperatorem pingere, & prædictam *Adr.* Artem,

Artem, Diuinæ Omnipotentiæ æmulatricem, ac præclarè geſtorum, virorumque illuſtrium, quos tempus, & mors abſumpſerat eximiam reparatricem delectaſſe. Huius admirabilis Artis egregium, ſed myſticum Opificem EMINENTIA VESTRA ſeipſam oſtendit, quæ tanta ſymmetria ſanctitatem vitæ, ac Paſtoralem ſollicitudinem Eminentiſſimi quondam, ac Reuerendiſſimi DD. GREGORII CARDINALIS BARBADICI Epiſcopi huius Antenoreæ Vrbis, Chariſſimi Conſanguinei ſui, ac Venerabilis Heri mei, imitatur, vt præſtantiſſimus videatur Pictor, celſiſſimam illius Præſulis imaginem, ſimillimis delineamentis, & omnium Heroicarum Virtutum exquiſitis coloribus illinitam in ſe repræſentans. Quandoquidem, quoad vitæ ſanctitatem, quæ collocatur ab Apoſtolo *in Charitate de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta*, ea in pijs operibus EMINENTIÆ VESTRÆ præfulget, quæ iuxta monita Diui Bernardi, *non præeſſe, ſed prodeſſe deſiderans proprium commodum, ac honorem ſæculi, & aliud quippiam ſuum in Prælatione non quærit, præter ſolum beneplacitum Dei, & animarum ſalutem:* vnicum obiectum, in quod prælaudatus Eminentiſſimus Antiſtes indeſinenter intuebatur. At circa ſollicitudinis Paſtoralis exercitium adeò ſimilem eidem EMINENTIA VESTRA ſe reddit, in Diœceſeon iugi, fructuoſaque viſitatione, in excitandis Parochis, & Confeſſarijs ad ſtudium, ad Prædicationem Verbi Dei, & Doctrinæ Chriſtianæ explicationem, atque frequentem Sacramentorum plebibus miniſtrationem; nec non in edocendis iuuenibus Sacras, humanioreſque litteras tùm in Seminarijs pro Clericis, tùm in Collegijs pro laicis Nobilibus, vt perfectiſſimi Pictoris laudem, & encomia reportet, parilem omninò ſpeciem prædefuncti Eminentiſſimi Patauini Paſtoris, atque effigiem in ſe delineatam demonſtrans, feliciùs, quàm Zeuſis vuas, ac perfectiùs, quàm Apellis, aut Parrhaſij ſubtillimas lineas.

1. Tim. 1. 5.

Serm. de Trib. Ordin. Eccl.

His humilitas mea confiſa, præſentes Miſcellaneas Deciſiones, non ſolùm difficiliores materias Confeſſarijs ſcitu neceſſarias complectentes, ſed etiam induſtrias à Parochis exercendas

cendas pro ſui ipſorum exc olenda probitate, ac plebium abuſibus eliminandis, iuxta methodum ab eodem Eminentiſſimo, ac Religioſiſſimo BARBADICO Antiſtite in hac Patauina Diœceſi, eius iuſſu, ſub mea directione diù ſeruatam demonſtrantes, EMINENTIÆ VESTRÆ, etſi tenue donum offerre non erubeſcit, ab eius conſueta humanitate hilari vultu ſuſcipiendum non deſperans; ſciens optimi Pictoris partes eſſe, non ſolùm viuacioribus vti coloribus, quos doctrina harum Deciſionum ſignificat; ſed etiam appoſitis vmbris, ab inſcitia mea in iiſdem reſultantibus. Interim EMINENTIÆ VESTRÆ perennem Vitam à D.O.M. enixè deprecans, Sacram Purpuram profundè inclinatus ſumma Veneratione deoſculor.

Patauij Calendis Auguſti Anno M. DCCIII.

AY.

Digitized by Google

AVCTORIS PARÆNESIS
Ad R.R. Parochos, ac Confeſſarios Patauinos.

STudia Veſtra Annis 1681. 1682. 1685. *&* 1686. *in lucem edita tantum inuenerunt applauſum apud eruditos Viros illius temporis, vt poſteri Veſtrorum laborum veneratores eadem conquirentes, nec ampliùs inuenientes compulerunt meipſum ad eorumdem ſtudiorum ſecundam impreſſionem procurandam, quæ in hoc vnico libro; ſub nomine Deciſionum Miſcellanearum prodeunt iterum in lucem; & continent ea omnia, quæ in prædictis quatuor annis fuerunt à Vobis digeſta, non ſolùm circa peccata, & virtutes primi, ac ſecundi Præcepti Decalogi, nec non circa peramplam materiam Vſurarum, Cenſuum, Cambiorum, Liuellorum, & perdifficilem aliam de Reſtitutione: ſed etiam ea, quæ in caſibus Prudentialibus edocuiſtis, tùm circa prærogatiuas ſcientiæ, laboris, probitatis, & ſollicitudinis erga ſalutem animarum requiſitas in Parochis, tùm circa induſtrias per eoſdem adhibendas ad eliminandos abuſus, & ad inſerendas Virtutes in Parochianis, vt ipſi reddantur deuoti, ac obſequentes erga Eccleſias, Sacramenta, dies feſtos, diuinorumque mandatorum obſeruantiam; & abſtineant à Vitijs hìc longa ſerie examinatis. Sunt igitur hæ Deciſiones ſtudia Veſtra; & quidem ampliora, ac ornatiora ob Hiſtoriarum, & Caſuum additamenta; atque ob argumenta, & ſummaria facilioris ſtudij gratia, cuicumque Deciſioni præpoſita. Illa conſueto, religioſoque animi veſtri affectu excipite; & quæ ſcripſiſtis circa Sacramentum Matrimonij, Annis* 1683. *&* 1684. *non multùm poſthinc, cum Deciſionibus de Ordine Sacro, cui Anno* 1692. *ſtuduiſtis, expectate, & Valete.*

INDEX

Digitized by Google

INDEX ARGVMENTORVM.

Harum omnium Deciſionum Miſcellanearum.

DECISIO PRIMA.

ARGVMENTVM.

Differitur quid, & quotuplex ſit Peccatum? Quot in caſibus peccatum mortale tranſeat in Veniale? Et è contra Veniale tranſeat in mortale? An peccet qui internis cogitationibus libidinoſis neque aſſentit, neq; diſſentit? Et an ille qui ex nimia ira ſolet blaſphemare? Prudentialiter autem ponuntur remedia adhibenda, vt populus euitet verba obſcœna? Pagina 1.

DECISIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Agitur de metu, & de ignorantia, & quibus in caſibus excuſent peccantes à mortali? Media adhibenda, vt populi accedant ad diſcendam Doctrinam Chriſtianam. Pag. 3.

DECISIO TERTIA.

ARGVMENTVM.

Explicatur, quid ſit Fides? quot eius præcepta? Et quot peccata contra ipſa? Quæ myſteria fidei de neceſſitate ſcienda? Et quando ſint eliciendi actus Fidei? De Profeſſione fidei à Parochis facienda, & prudentialiter de remedijs pro ſeruanda reuerentia in Eccleſijs. Pag. 6.

DECISIO QVARTA.

ARGVMENTVM.

Differitur de Spe, & de Charitate erga Deum? Quæ ſint peccata contra has virtutes? Quo tempore actus earum ſint eliciendi? An peccent, qui ſemper ſtare vellent in hoc mundo; & qui dum infirmantur, nolunt medicinas? Tandem de remedijs pro extirpandis Choreis, ac Saltationibus. Pag. 8.

DECISIO QVINTA.

ARGVMENTVM.

Declaratur primum Decalogi præceptum; quę ſint peccata Religioni oppoſita? Quid & quotuplex ſint Adoratio, ac Oratio? An liceat vendere Agnos cereos benedictos? Et nullam recitare in die Orationem? Dantur modi excitandi populum ad deuotionem, & orationem. Pag. 10

DECISIO SEXTA.

ARGVMENTVM.

Agitur de Diuino Officio, ac Horis Canonicis, & de ijs, qui ad eas ſunt obligati. An Canonicus Coadiutor obligatus ſit recitare Diuinum Officium, & ille, qui habet beneficium? Monita pro recitando Officio Diuino deuotè. Pag. 12

DECISIO SEPTIMA.

ARGVMENTVM.

Dantur definitiones, & diuiſiones Superſtitionis, Idololatriæ, ac Magiæ. Referuntur ſuperſtitiones Mulicrcularum, & Alchimiſtarum. Deinde remedia pro eliminandis ſuperſtitionibus. Pag. 14

DECISIO OTTAVA.

ARGVMENTVM.

Exponitur quid, & quotuplex ſit Maleficium? Quæ circumſtantiæ ſint perquirendæ à Confeſſario circa hoc peccatum? Quæ cenſuræ latæ ſint contra maleficos? Remedia præſeruandi filios à maleficijs. Pag. 16

** DE-

DECISIO NONA.

ARGVMENTVM.

Exponitur quid, & quotuplex ſit Sacrilegium? Qui poſſint abſoluere ſacrilegum percuſſorem Clerici? An ſit ſacrilega delectatio turpis, dum peragitur res Sacra? Quibus medijs concilietur obſequium erga Eccleſiaſticos? Pag. 18

DECISIO DECIMA.

ARGVMENTVM.

Agitur de Sacrilegio in loco ſacro, quod fit per furtum, per exercitium Iudicij ſæcularis; per pollutionem Eccleſiæ, & alijs modis loco Sacro iniurioſis. Diligentiæ, vt populus deuotè interſit Diuinis Officijs. Pag. 20

DECISIO VNDECIMA.

ARGVMENTVM.

Quomodo Eccleſia polluatur per effuſionem ſanguinis, ac ſeminis humani? & per ſepulturam excommunicati, vel infidelis? Proponuntur caſus duo de eadem materia, & dantur remedia, vt Eccleſiæ ſeruentur cum nitore, & abſque ſordibus. Pag. 22

DECISIO DVODECIMA.

ARGVMENTVM.

Declarantur effectus Pollutionis Eccleſiæ; functiones ſacræ, quæ fieri non poſſunt in Eccleſia polluta; & pœnæ contra Sacerdotes illas facientes. An bona fides eos excuſet? Et an pollutio Eccleſiæ extendatur ad cæmeterium? & è contra? Monita pro nitore ſuppellectilis Sacræ. Pag. 23

DECISIO DECIMATERTIA.

ARGVMENTVM.

Agitur de Immunitate loci Sacri, & de ſecuritate Reorum ad Eccleſiam confugientium. Quo Iure ſit introducta? Quæ loca gaudeant hac immunitate? Quæ delicta ſint excepta? Quæ pœnæ inflictæ contra violantes illam? Caſus duo de delinquentibus in Eccleſia, & an gaudeant eius immunitate? Remedia pro temperantia Eccleſiaſticorum in cibo, & potu. Pag. 26

DECISIO DECIMAQVARTA.

ARGVMENTVM.

Declaratur quid ſit Homicidium proditorium. Quid ſit Aſſaſſinium? Quale crimen læſæ Maieſtatis non gaudens Immuunitate loci Sacri? Qui ſint latrones publici? & qui graſſatores viarum? Caſus duo de homicidio proditorio. Tandem quibus induſtrijs ſit retrahenda plebs ab ebrietate. Pag. 30

DECISIO DECIMAQVINTA.

ARGVMENTVM.

Referuntur pœnæ conſtitutæ contra vſurpantes bona Eccleſiaſtica; & modi omnes, quibus dicta vſurpatio fiat. An liceat Parochis cædere arbores fructiferas ſuorum beneficiorum? & Patroni poſſint habere fructus beneficij vacantis? De abuſu Tabachi, quibuſvè medijs ſit ab Eccleſiaſticis proſcribendus? Pag. 34

DECISIO DECIMASEXTA.

ARGVMENTVM.

Diſputatur, An liceat locare bona Eccleſiæ vltra triennium? Vel ea in emphyteuſim dare? Quæ requirantur pro ijs ad liuellum dandis? Quæ bona Eccleſiæ poſſint alienari ſine licentia? Quid releuet clauſula ſaluo beneplacito Sedis Apoſtolicæ? Confraternitates laicorum an poſſint earum bona alienare? De methodo ſuadendi populo ſolutionem integram Decimarum. Pag. 38

Digitized by Google

DECISIO DECIMASEPTIMA.

ARGVMENTVM.

Oſtenditur quid ſit blaſphemia? Quam graue peccatum? Quot modis committatur? Caſus duo de hoc crimine. Suaſio ad Eccleſiaſticos pro quotidiana oratione mentali per ipſos facienda. Pag. 42

DECISIO DECIMAOTTAVA.

ARGVMENTVM.

Sequitur explicatio peccati blaſphemiæ. De ea caſus, & doctrinæ pro Conſeſſarijs. Impugnantur Choreæ, ac ſaltationes. Pag. 45

DECISIO DECIMANONA.

ARGVMENTVM.

De eodem grauiſſimo peccato Blaſphemiæ quæſita, & caſus ſcitu neceſſarij. Pro aſtruenda deuotione in Eccleſiaſticis qui libri ſint magis proprij? Pag. 47

DECISIO XX.

ARGVMENTVM.

Diſcutitur, an liceat iurare per Deos falſos? per diabolum? & quis ſit blaſphemus conſuetudinarius? Caſus duo, vnus de blaſphemia, alter de Iuramento per comparationem. Obligatio ſoluendi legata pia. Pag. 49

DECISIO XXI.

ARGVMENTVM.

Referuntur pœnæ ſtatutæ in blaſphemos, & in prouocantes ad blaſphemandum. Ad quid ſint obligati, qui audiunt aliquem blaſphemare? Blaſphemus an poſſit capi in Eccleſia? Quæ & quot facienda ab Eccleſiaſticis, vt ſaluentur. Pag. 51

DECISIO XXII.

ARGVMENTVM.

Declaratur, quid & quotuplex ſit Simonia, & in quibus rebus committatur? Caſus tres ſimoniaci; vnus circa Sacramentorum adminiſtrationem; alij duo circa beneficia. De remedijs, pro tollendo abuſu ſecretæ conuerſationis inter Viros, ac puellas nubiles. Pag. 53

DECISIO XXIII.

ARGVMENTVM.

Continuatur materia Simoniæ, & quæritur, an ſit prohibita, quia eſt mala? An ſi mala, quia eſt prohibita? An liceat dare pecuniam pro redimenda Vexatione iu beneficio? Caſus Patroni Simoniaci. Item Penſionarij volentis extinguere ſuam Penſionem. Motiua, quibus Eccleſiaſtici debent ſuas functiones deuotè facere. Pag. 58

DECISIO XXIV.

ARGVMENTVM.

De grauitate criminis Simoniæ, & de eius pœnis tàm ſi ſit realis, quàm conuentionalis, aut confidentialis in beneficijs, ſeu cum examinatoribus Synodalibus. Caſus duo Simoniaci, vnus in ordine ſacro, alter in reſignatione beneficij. Quibus modis excitabitur in populis deuotio erga Sacroſanctam Euchariſtiam? Pag. 58

DECISIO XXV.

ARGVMENTVM.

Explicat præſens Deciſio. Quid ſit Vſura? Quare ſic ſit dicta? Quotuplex ſit? Et quot, ac quibus legibus ſit prohibita? Pag. 65

DECISIO XXVI.

ARGVMENTVM.

Probatur, eſſe Vſuram vendere triticum determinato pretio poſt certum tempus ſoluendo, ſed cum pacto, vt tempore ſolutionis poſſit venditor tenere, vel pretium, vel triticum ad ſui beneplacitum. Pag. 67

** 2 DE-

Digitized by Google

DECISIO XXVII.

ARGVMENTVM.

Diſputatur, ac deciditur famoſa, ſed diffi-cilis. Quæſtio, Ad quem ſpectet aug-mentum, vel decrementum monetæ mu-tuatæ, ſi ante reſtitutionem mutui valor Monetæ augeatur, vel minuatur? Pag. 70

DECISIO XXVIII.

ARGVMENTVM.

Referuntur media attrahendi plebem ad au-diendum Verbum Dei, & ad diſcen-dam in Eccleſia Doctrinam Chriſtianam. Pag. 78

DECISIO XXIX.

ARGVMENTVM.

Declaratur, qui nam ſint Vſurarij manife-ſti; & duodecim pœnæ inflictæ de Iure contra illos. Pag. 79

DECISIO XXX.

ARGVMENTVM.

Diſputatur caſus frequens in Praxi de ani-malibus datis in ſocietatem alicui ruſtico ſub certa annua penſione, & ad caput ſa-luum; ideſt vt reddatur eadem æſtima-tio, ac pretium, quo empta fuerunt ipſa animalia. Oſtenditur talem contractum eſſe Vſurarium, ac traduntur plures re-gules pro cognoſcenda iniuſtitia eorum, qui faciunt ſocietates ſaluo capitali. Pa-gina. 81

DECISIO XXXI.

ARGVMENTVM.

Inſtruitur Confeſſarius, quid agere debeat cum Vſurario pœnitente, vt eum poſſit ritè, ac rectè abſoluere. Pag. 87

DECISIO XXXII.

ARGVMENTVM.

Redduntur rationes octo, ob quas Parochi debent inhabitare domum Parochialem. Pag. 88

DECISIO XXXIII.

ARGVMENTVM.

Declaratur illæ duæ Theologorum exce-ptiones; quod pretium in mutuo non ſit Vſura ob lucrum ceſſans: vel ob damnum emergens. Pag. 89

DECISIO XXXIV.

ARGVMENTVM.

Mutuans, qui ex mora mutuatarij in reſti-tuenda pecunia mutuata, non potuit lu-dere aleis, nihil valet exigere ratione lu-cri ceſſantis. Plura de ludo Alearum, & de conditionibus veri lucri ceſſantis. Pag. 92

DECISIO XXXV.

ARGVMENTVM.

Vſura Simoniaca, & Simonia Vſuraria eſt mutuare pecuniam Patrono beneficij, vt cedat mutuanti liberam nominationem ad illud. Pag. 96

DECISIO XXXVI.

ARGVMENTVM.

Quia plures ruſticorum audiunt Miſſam in ianuis Eccleſiæ notantur decem iucunda argumenta, quibus Parochi eos ſuade-bunt Eccleſiam intrare. Pag. 97

DECISIO XXXVII.

ARGVMENTVM.

Quia ſub prætextu periculi plures in mu-tuo committuntur Vſuræ; declaratur

Digitized by Google

in hac Deciſione, quæ, & quot conditiones requirantur, vt ratione periculi poſſit exigi lucrum abſque labe Vſuraria. Pagina. 99

DECISIO XXXVIII.

ARGVMENTVM.

Diſputatur, & deciditur, quando mutans poſſit nomine pœnæ exigere lucrum à mutuatario. Differentia inter forum fori, & inter forum poli. Quatuor requiſita, vt pœna exigi poſſit in mutuo. Interuſuria dotalia ſunt licita. Alij caſus de licita pœnæ exactione. Pag 102

DECISIO XXXIX.

ARGVMENTVM.

Vndecim motiua notatu digna deſcribuntur, quibus Parochi in die feſto celebrare debeant in propria Parochiali. Pag. 105

DECISIO XL.

ARGVMENTVM.

Soluuntur quæſtiones duæ. Vna, quod non ſit Vſura mutuare ad acquirendam beneuolentiam mutuatarij. Altera quod ſit Vſura mutuare cum pacto, vt mutuatarius remutuet mutuanti. Pag.106

DECISIO XLI.

ARGVMENTVM.

Declaratur quid & quotuplex ſit Mons Pietatis? Quæ leges ſint in eo obſeruandæ, & quantum poſſit exigere pro pecunia mutuò data pauperibus. Notantur abuſus aliqui, qui irrepſerunt in Montibus Pietatis. Pag. 109

DECISIO XLII.

ARGVMENTVM.

Vſura non eſſe mutuare pecuniam, vt ſibi reddatur farina; ſeu vt agricola conducat agros, firmat hæc Deciſio, cum conditionibus tamen in ea ſuppoſitis. Pag.113

DECISIO XLIII.

ARGVMENTVM.

Sex vrgentiſſimis rationibus demonſtratur maiorem obligationem habere genitores benè educandi filios, quam habeant Epiſcopi, vel Parochi. Pag. 116

DECISIO XLIV.

ARGVMENTVM.

Explicatur difficilis materia Pacti legis commiſſoriæ in mutuo. Referunt duodecim caſus, in quibus altercantur DD. an dictum Pactum ſit licitum? Deciditur alia Quæſtio an Mutuans licitè petat ſibi dari fideiuſſorem? Pag.117

DECISIO XLV.

ARGVMENTVM.

An ſit Vſura ſoluere medietatem debiti anticipatè; vt alia medietas non exigatur, niſi poſt tempus debitum? Item an liceat vti equo in pignus tradito? Pag.123

DECISIO XLVI.

ARGVMENTVM.

Triplici ſimilitudine Magiſtri, Medici, ac Patris ſuadentur Parochi prouidere ſibi de Confeſſario ſtabili, qui ſecum agat officium ſupradictorum trium. Pag. 125

DECISIO XLVII.

ARGVMEMTVM.

Diſputatur celebris Quæſtio; An Vſurarius acquirat dominium rei per vſuram acceptæ? Rationes tùm pro affirmatiua; tùm pro negatiua, quæ amplectitur; etſi ſub fœdere diſtinctionis vtraque concilietur. Motiua tùm Parochis, tùm Concionatoribus inuehendi contra Vſuras, ac illicitos contractus. Pag.127

Digitized by Google

DECISIO XLVIII.

ARGVMENTVM.

Quia ex re per Vſuram acquiſita ſæpè naſcuntur fructus; ideò diſputatur, an eorumdem Vſurarius Dominus fiat. Pagina 131

DECISIO XLIX.

ARGVMENTVM.

Diſquiritur, An lucrum maius, ſed incertum, poſſit emi minori lucro, ſed certo. Item an credita difficilia vendi poſſint minori pretio. Pag. 134

DECISIO L.

ARGVMENTVM.

Docet præſens Deciſio, quando ſit licitum dare in Societatem animalia æſtimata ad caput. Saluum, & cum obligatione, vt poſt quinquennium reddantur ad eamdem æſtimationem. Pag. 138

DECISIO LI.

ARGVMENTVM.

Rationes decem ad ſuadendos homines, ne ad Eccleſiam accedant cum Sclopis, aut alijs armis. Pag. 140

DECISIO LII.

ARGVMENTVM.

Quia tardatio ſolutionis debiti cauſat plura peccata; ideò in præſenti deciſione declaratur pernicies tardæ ſolutionis, quæ vocatur Mora. Pag. 142

DECISIO LIII.

ARGVMENTVM.

Quia ob moram Mutuatarij in reſtituendo mutuo Doctores videntur concedere exactionem pœnæ; demonſtratur, quibus conditionibus pœna in mutuo ſit imponenda, & exigenda? Item an pecora poſſint dari in ſocietate ſaluis capitibus. Pag. 144

DECISIO LIV.

ARGVMENTVM.

Fortiſſimis motiuis demonſtratur, parcendum eſſe inimicis: Ac iucundis, ſed veris rationibus oſtenditur, abſtinendum eſſe à litibus. Pag. 145

DECISIO LV.

ARGVMENTVM.

Comprobat hæc deciſio, Vſuram in re leui non eſſe peccatum mortale. Pagina 149

DECISIO LVI.

ARGVMENTVM.

Diſputatur, an peccet, qui petit mutuam pecuniam cum Vſura? Ratione pro vtraque opinione. Diſtinctione eædem conciliantur: concluditur, meliùs eſſe non petere mutuum ab Vſurarijs. Pag. 150

DECISIO LVII.

ARGVMENTVM.

Exponuntur ſequentia carmina, quæ continent caſus quatuordecim, in quibus non eſt Vſura lucrum recipere à debitore pecuniæ. Pag. 153

DECISIO LVIII.

ARGVMENTVM.

An ſit licitus, vel illicitus contractus dictus *dare à godere*, vbi exburſatur pecunia. Modi, ac conditiones dandi rem fructiferam *à godere* pro pecunia abſque labe Vſuraria. Pag. 157

Digitized by Google

DECISIO LIX.

ARGVMENTVM.

Ponuntur conditiones neceſſariæ in Cenſu vitalitio ſeruandæ; ne ſit Vſurarius. Pagina. 158

DECISIO LX.

ARGVMENTVM.

Pro feſtorum dierum ſanctificatione tria bonorum operum genera eſſe facienda, & alia tria eſſe fugienda docet præſens Deciſio. Exempla punitionis Diuinæ contra profanatores feſtorum dierum. Pag. 161

DECISIO LXI.

ARGVMENTVM.

Declaratur quis ſit Vſurarius manifeſtus? Quis occultus? Et quæ differentia inter vtrumque? Pag. 162

DECISIO LXII.

ARGVMENTVM.

Docetur qui, & qualis ſit contractus dictus *Mohatra*, ſeu *Stocco*. Oſtenduntur quatuor modi illum committendi: Qui omnes damnati fuerunt ab Innocentio XI. Ideò cautè legendi Cardenas, & F Caſſianus S. Elia circa hunc contractum. Pagina. 163

DECISIO LXIII.

ARGVMENTVM.

Vt ludus, qui vocatur *Lotto*, ſit licitus, quæ, & quot conditiones, ac cautelæ ſint neceſſariæ, docet præſens Deciſio. Pagina. 165

DECISIO LXIV.

ARGVMENTVM.

Referuntur rationes ex Iure Diuino, naturali, Eccleſiaſtico, ac Ciuili; ob quas Filij tenentur honorare Parentes, ac genitores ſuos. Pag. 167

DECISIO LXV.

ARGVMENTVM.

Declaratur quid, & quotuplex ſit Cenſus? & quæ, & quot conditiones ſint in eo ſeruandæ, vt ſit licitus, præcipuè ex Bulla B. Pij V. Pag. 169

DECISIO LXVI.

ARGVMENTVM.

Diſputatur famoſa Quæſtio an licitè à Iudæis exerceantur Vſuræ? Vera declaratio text. Deuter. 23. 19. quem Iudæi ridiculè interpretantur pro Vſuris faciendis, etſi prohibitæ ſint cum quocunque. Pag. 173

DECITIO LXVII.

ARGVMENTVM.

An retardata ſolutione legati pij, à teſtatore in pecunia ſoluti, poſſit legatarius exigere prodia ad rationem quinque cum dimidio pro centenario ab heredibus, ſeu Commiſſarijs eiuſdem teſtatoris abſque labe Vſuraria? Pag. 175

DECISIO LXVIII.

ARGVMENTVM.

Decem motiua, rationes, ac argumenta, quibus Parochi ſuadebunt fidelibus, vt omninò caueant à periurijs, falſiſque iuramentis. Pag. 176

DECISIO LXIX.

ARGVMENTVM.

Declarat præſens Deciſio, quid ſit Liuellus? & in quibus differat à Feudo, ac à Cenſu, & præcipuè ab Emphyteuſi? Et in quibus cum eam conueniat. Pagina. 178

DE-

Digitized by Google

DECISIO LXX.

ARGVMENTVM.

Propoſitis quatuor diuiſionibus Liuelli diſputatur, an alius ſit Prædialis, ſeu fundiarius, & alius Pecuniarius? Hanc diuiſionem traditam à Cæſare Manento non eſſe veram; ſed omnem Liuellum eſſe prædialem fortiſſimis rationibus oſtenditur euacuatis argumentis eiuſdem Cæſaris Manenti. Pag. 182

DECISIO LXXI.

ARGVMENTVM.

Liuellarium contractum eſſe de ſui natura licitum probat hæc Deciſio. Deindè examinat, an ſint iuſta hæc quatuor pacta ſcilicet? 1. Vt ſoluantur quinque cum dimidio pro omni centenario? 2. Vt ſint libera à publicis grauedinibus. 3. Et ab omni reſtauro? 4. Et quod in caſu venditionis rationum vtilium Dominus directarius præferatur cæteris? Pag 186

DECISIO LXXII.

ARGVMENTVM.

Diſputatur de iuſtitia, vel iniuſtitia aliorum duorum pactorum circa contractus Liuelli. Vnum, An Liuellariæ penſiones non ſolutæ poſſint conuerti in capitale? Aliud circa pacta affrancationis Liuelli potiſſimum ad beneplacitum Liuellantis. Pag. 192

DECISIO LXXIII.

ARGVMENTVM.

Demonſtratur, non eſſe dicendam illicitam conſtitutionem Liuelli ſuper minori numero camporum exiſtentium in corpore, & de corpore poſſeſſionis, ſeu campaneæ maioris ſummæ; etſi confines illorum paucorum camporum indiuidualiter non ſpecificentur in Inſtrumento Liuelli. Pag. 199

DECISIO LXXIV.

ARGVMENTVM.

Domus, & Campi relicti à Teſtatore Monialibus, vt ex eorum fructibus Capellaniam pro eius anima erigant; ſed cum prohibitione eoſdem campos alienandi, hypothecandi, ſeu Liuellandi; poſſunt à Monialibus dari ad Liuellum ob difficultatem illos locandi. Pag. 201

DECISIO LXXV.

ARGVMENTVM.

De Liuellis debitis cuidam Moniali, decurſis, & non ſolutis in magna quantitate, poteſt ipſa Monialis de licentia Abbatiſſæ compoſitionem facere ſuper iiſdem cum ſuis parentibus egenis, illis aliquem portionem crediti decurſi relaxando, condonando, ac remittendo. Pag. 205

DECISIO LXXVI.

ARGVMENTVM.

Declaratur quid, & quotuplex ſit Cambium? Quibus titulis cohoneſtetur lucrum in Cambijs? Quæ, & quot conditiones ſint in eis ſeruandæ, ne committatur Anatociſmus? Pag 208

DECISIO LXXVII.

ARGVMENTVM.

Reſoluitur, non eſſe Cambium vſurarium, ſi Campſarius petat, & inſumat pecuniam in ſuis neceſſitatibus, ac promittat pro lucro Cambij quatuor pro centenario, licèt non habeat alibi modum negotiandi ad cambia; ſi tamen Campſor dat pecuniam cum bona fide, & non habeat certam ſcientiam intentionis, ac egeſtatis eiuſdem Campſarij. Pag. 214

DECISIO LXXVIII.

ARGVMENTVM.

Probatur, Cambia maritima Spalatenſium cum

Digitized by Google

cum lucro certo ſex pro centenario omni trimeſtri eſſe licita, ac legitima, quia verè, & propriè non ſunt cambia, ſed ſocietates ad negotiandum, cum aſſecuratione pecuniæ à periculis, quam campſor ipſe facit. Pag.217

DECISIO LXXIX.

ARGVMENTVM.

Quid, & quotuplex ſit Reſtitutio? Quomodo ea facienda circa damna data per animalia in campis? Pap.220

DECISIO LXXX.

ARGVMENTVM.

Traduntur plures denominationes, ac definitiones Virtutis. Pag.224

DECISIO XXXI.

ARGVMENTVM.

Diſſeritur, an ficti pauperes poſſint retinere ſibi eleemoſynas datas. Refertur lepida Hiſtoria de duobus Cœcis multam pecuniam habentis tempore Sancti Antonini. Pag.225

DECISIO LXXXII.

ARGVMENTVM.

Reſoluuntur duo importantes Caſus de reſtitutione facienda à Meretricibus; & de deneganda abſolutione diuitibus non ſoluentibus Liuellos, ac alia debita ſua. Pag. 227

DECISIO LXXXIII.

ARGVMEMTVM.

Quid, & Quotuplex ſit Prudentia? Quæ eius munia? Quæ virtutis Prudentiæ partes integrantes? Quale eius obiectum? Subiectum? Quæ vitia Virtuti Prudentiæ oppoſita? Pag.229

DECISIO LXXXIV.

ARGVMENTVM.

Agitur de reſtitutione damni ob homicidium: & quomodo ſit definiendum pretium rei furto ablatæ, reſtituendum Domino? Pag.231

DECISIO LXXXV.

ARGVMENTVM.

Docet hæc Deciſio, quid, & quotuplex ſit Iuſtitia? Quale Obiectum, ac Subiectum Iuſtitiæ? Qui Iuſtitiæ effectus? Quæ vitia Iuſtitiæ oppoſita? Pag 234

DECISIO LXXXVI.

ARGVMENTVM.

Enucleantur diuerſi caſus circa obligationem reſtituendi: nempè, ſi dominus rei ſit ignotus, vel incertus? vel abſque heredibus defunctus? Si res ſublata eſſet nocitura ſuo domino? Vel ſi quis poſſideat campos alienos ex ſententia iniuſta? Pagina. 237

DECISIO LXXXVII.

ARGVMENTVM.

Quid, & quotuplex ſit Amicitia? Quæ eius proprietates? Quæ eius officia? Quibus cauſis diſſoluatur? Pag.243

DECISIO LXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Diſſeritur ad quem ſpectet theſaurus inuentus vel in fundo proprio, vel in fundo alieno? Dantur plures diſtinctiones circa diuerſos modos inueniendi theſauros. Docetur, quid dicendum de bonis repertis in littore maris. Pag.244

DECISIO LXXXIX.

ARGVMENTVM.

Declaratur quid ſit Liberalitas? Quotuplex? Quod-

***

Quodnam eius obiectum, & ſubiectum? Quæ conditiones in ea ſeruandæ? Quæ vitia ſint Liberalitati oppoſita? Pag.249

DECISIO XC.

ARGVMENTVM.

Quis dicatur bonæ fidei poſſeſſor? Quis autem malæ fidei? declarat præſens Deciſio in ordine ad reſtitutionem. Pag.250

DECISIO XCI.

ARGVMENTVM.

Matri dicenti, ſe genuiſſe filium ex adulterio, an ei credendum? Et quatenus verum dicat, quomodo ſuæ conſcientiæ, conſulendum? Notantur pœnæ contra adulteros antiquorum temporum. Pagina: 252

DECISIO XCII.

ARGVMENTVM.

Traditur, an ſatis ſit reſtituere titulo donationis rem furto ablatam? De reſtitutione bouis, & ouis apud Hebræos An fur poſſet occidi impune? Quid ſignificet Vox *ſeptuplum*? Exemplum campanulæ iugiter ſonantis abacto boue. Pag.255

DECISIO XCIII.

ARGVMENTVM.

Explicatur, Quid ſit Fortitudo? Quotuplex? Quot eius partes? Quale obiectum Fortitudinis? Qui eius Actus? Quæ vitia Fortitudini opponantur? Pag.257

DECISIO XCIV.

ARGVMENTVM.

Demonſtratur, non ſatis eſſe debitori ordinare reſtitutionem in Teſtamento. Res donata, moriente donatore, ac donatario ante conſignationem, quibus heredibus ſit danda? Conſeſſarius an de ſuo teneatur dare pecuniam ſibi ſubreptam, habitam à Pœnitente pro reſtitutione facienda? Pag.258

DECISIO XCV.

ARGVMENTVM.

Explicatur, Quid ſit Patientia? Quotuplex? Quodnam eius obiectum? Quibus medijs acquiratur? Quibus contrarijs oppugnetur? Pag. 261

DECISIO XCVI.

ARGVMENTVM.

Referuntur nouem genera perſonarum, quæ obligatæ ſunt ad reſtitutionem, ob damnum alteri datum, vel rem iniuſtè acceptam. Pag.263

DECISIO XCVII.

ARGVMENTVM.

Oſtenditur quando ſit obnoxius reſtitutioni, qui conſulit circa furtum faciendum, vel dat ſuffragium pro lite iniuſta gerenda. Pag. 266

DECISIO XCVIII.

ARGVMENTVM.

Explicatur, Quid ſit Humilitas Virtuoſa? Quotuplex? Quot eius gradus? An exerceri poſſit à perſoni ſublimibus, & in dignitate conſtitutis? Quibus incentiuis? Pag.267

DECISIO XCIX.

ARGVMENTVM.

Deciditur, an teneatur reſtituere Mandans damnum fieri, ſi reuocauit mandatum factum? Et an illi, qui filios illegitimos mittunt ad Hoſpitale Domus Dei? Et an Aduocati patrocinati lites iniuſtas, vel dubias? Pag.269

DE-

Digitized by Google

DECISIO C.

ARGVMENTVM.

Declaratur, quid ſit Abſtinentia? Quotuplex? Quot eius ſpecies? Quæ eius extrema? Pag. 271

DECISIO CI.

ARGVMENTVM.

Agitur de obligatione reſtituendi, quæ incumbit Adulatoribus, ac Meretricibus. Refertur factum mirabile, ſed non imitabile S. Vitalij Abbatis. Pag. 273

DECISIO CII.

ARGVMENTVM.

Exponitur: Quid ſit Eutrapelia? Quotuplex? Quando ſi Virtus? Quando Vitium? Pag. 275

DECISIO CIII.

ARGVMENTVM.

Breuiter, ſed clarè traditur obligatio reſtituendi fructus tàm bonæ, quàm malæ fidei poſſeſſoris. Pag. 276

DECISIO CIV.

ARGVMENTVM.

Melioramenta facta in re aliena, quando ſint reſtituenda ei, qui illa fecit? Et an teneantur ad reſtitutionem illi, qui præſtant domos ſuas luſoribus alearum? Induſtriæ B. Nicolai Albergati Cardinalis Archiepiſcopi Bononienſis in extirpandis alearum, ac taxillorum ludis. Pag. 278

DECISIO CV.

ARGVMENTVM.

Docetur: Quid ſi Manſuetudo? Quotuplex? Quæ eius officia? Quæ eius requiſita? Quæ vitia Manſuetudini opponantur? Pag. 279

DECISIO CVI.

ARGVMENTVM.

Referuntur compendioſè, Quæ ſint cauſæ excuſantes à reſtitutione rei alienæ? & quando Iudices obligati ſint ad reſtitutionem. Notantur nouem qualitates boni Iudicis excerptæ ex reuelationibus S. Birgittæ. Pag. 281

DECISIO CVII.

ARGVMENTVM.

Demonſtratur, cur, & quando Confeſſarius teneatur ad reſtitutionem, quam pœnitens ipſe facere debebat? Pag. 282

DECISIO CVIII.

ARGVMENTVM.

Explicatur, quid ſit Virtus Heroica? Quotuplex? Quæ ſint requiſita Heroicitatis? Quibus ſignis cognoſcatur Heroica Virtus? Quos pariat effectus? Pag. 284

DECISIO CIX.

ARGVMENTVM.

Referuntur motiua, quibus Parochi, & perſonæ Eccleſiaſticæ tenentur exercere Officia Diuina cum Tonſura, Veſte talari, decenti ſupellectili Sacra; & ſeruare Silentium in Choro, & Attentionem internam, & externam. Pag. 287

DECISIO CX.

ARGVMENTVM.

Quibus medijs, & rationibus poterunt Parochi retrahere populum à peccatis carnis? Pag. 292

DECISIO CXI.

ARGVMENTVM.

Referuntur rationes, quibus Eccleſiaſtici, de bonis per eos cumulatis ex redditibus beneſi-

Digitized by Google

neficiorum, tenentur potiùs facere Eleemoſynam in vita, quam eam ordinare faciendam in teſtamento poſt mortem? Pag. 293

DECISIO CXII.

ARGVMENTVM.

Recenſentur rationes, ac diligentiæ adhibendæ ab Animarum Curatis, vt retrahant populum à crapulis, & ebrietatibus? Pag. 297

DECISIO CXIII.

ARGVMENTVM.

Refertur ordo, ſiue methodus incenſandi Altare iuxta Rubricas. Numerus incenſationum. Earumdem Myſterium, tàm in Miſſa, quàm in Veſperis. Pag. 298

DECISIO CXIV.

ARGVMENTVM.

Diſputatur quibus modis auferri, & aboleri poſſit peſſima conſuetudo Plebis blaſphemandi, peierandi, & irreuerenter nominandi Sanctiſſimum. Nomen Dei, ac Beatæ Mariæ Virginis? Pag. 300

DECISIO CXV.

ARGVMENTVM.

Diſputatur, An Rubricæ Miſſalis rectè diuidantur in Præceptiuas, & Directiuas? Hæ, & illæ, quæ ſint? Et quando earum tranſgreſſio ſit culpa mortalis? aùt Venialis? Pag. 302

DECISIO CXVI.

ARGVMENTVM.

Oſtenditur quibus induſtrijs poſſit Parochus inſerere in cordibus populorum deuotionem veram erga Sanctiſſima Sacramenta; ita ut piè, ac frequenter accedant ad Confeſſionem, & Communionem? Pag. 305

DECISIO CXVII

ARGVMENTVM.

Diſſeritur, quo myſterio celebretur Miſſa pro Defunctis etiam die Tertio, Septimo, Trigeſimo, & Anniuerſario? Et quænam ſit Miſſa de Requiem dicenda pro Defuncto Sacerdote ex quatuor poſitis in Miſſali? Pag. 307

DECISIO CXVIII.

ARGVMENTVM.

Demonſtratur, quibus rationibus perſuadendi ſint homines Adulti, vt concurrant ad Eccleſiam ad audiendam explicationem Doctrinæ Chriſtianæ, hora, qua fiunt diſputationes circa illam? Pag. 309

DECISIO CXIX.

ARGVMENTVM.

Diſſeritur, quot, & quibus cauſis non ſint permittendæ confabulationes, diſcurſus vani, verba otioſa, aut ridicula in Sacriſtijs. Pag. 310

DECISIO CXX.

ARGVMENTVM.

Referuntur Argumenta ad ſuadendum Mulieribus, vt modeſtas Veſtes deferant; pectus, humeros, & brachia velata habeant, & ab ornamentis vanis abſtineant. Pag. 311

DECISIO CXXI.

ARGVMENTVM.

Demonſtrat hæc Deciſio, quot rationibus Parochus timere non debeat incommoda: Sed cum oporteat inceſſanter laborare in miniſterio ſuo, procurando ſpiritualia bona, ac Salutem animarum ſibi creditarum? Pag. 313

DE-

Digitized by Google

DECISIO CXXII.

ARGVMENTVM.

Diſſeritur, quibus rationibus retrahendi ſint per Confeſſarios filij familias, ac famuli à furtis domeſticis, & à diſſipatione rerum ſuæ domus? Pag. 315

DECISIO CXXIII.

ARGVMENTVM.

Exponuntur, quæ, & quot ſint vtilitates reſultantes, quando Parochus, præcipuè in Villis, ſcholam aperit, & docet pueros ſuæ Parochiæ legere, ac ſcribere? Pag. 316

DECISIO CXXIV.

ARGVMENTVM.

Traditur, quibus rationibus Parochus ſuadebit populo ſuo, vt propriam Eccleſiam Parochialem frequentet, in ea audiendo Diuina officia, & recipiendo Sanctiſſima Sacramenta? Pag. 317

DECISIO CXXV.

ARGVMENTVM.

Demonſtratur, quot, & quibus rationibus debeat quilibet Confeſſarius ſingulis diebus determinatè legere tùm Spiritualem aliquem librum, tùm alterum librum de caſibus conſcientiæ pertractantem? Pag. 319

DECISIO CXXVI.

ARGVMENTVM.

Demonſtratur, quibus induſtrijs, ſeu rationibus euelli poſſit à populo Vitium detractionis. Pag. 320

DECISIO CXXVII.

ARGVMENTVM.

Explicatur, quot, & quibus rationibus debeant Parochi perſonaliter exercere curam animarum, & adminiſtrare S.S. Sacramenta per ſe ipſos, non autem per capellanum? Pag. 321

DECISIO CXXVIII.

ARGVMENTVM.

Referuntur rationes omnes, quibus demonſtratur obligatio genitorum, ne permittant, pueros, & puellas, quinquennio completo, dormire ſimul. Pag. 322

DECISIO CXXIX.

ARGVMENTVM.

Proponitur, quot, & quibus rationibus debeat Parochus perſonaliter aſſiſtere agonizantibus, & moribundis ſuæ Parochiæ. Pag. 323

DECISIO CXXX.

ARGVMENTVM.

Oſtenditur, quibus rationibus perſuadendus ſit populus ad ſeruanda ieiunia ſacra, tùm Quadrageſimæ, tùm Vigiliarum de Præcepto? Pag. 325

DECISIO CXXXI.

ARGVMENTVM.

Item demonſtratur, quibus, & quot rationibus Parochus obligatus ſit prædicare populo ſuo Verbum Dei feſtiuis diebus? Pag. 326

DECISIO CXXXII.

ARGVMENTVM.

Recenſetur, quæ ſit vera methodus prædicandi fructuosè. Pag. 328

DECISIO CXXXIII.

ARGVMENTVM.

Declaratur, quinam ſit finis vltimus hominis?

Digitized by Google

minis? Vndè procedat cæcitas humana, quæ de vltimo Fine parùm, aut nihil curat? Quæ ſint damna huius cæcitatis? Quæ remedia? Pag.329

DECISIO CXXXIV.

ARGVMENTVM.

Exponitur, quid ſit Habitus malus ad peccandum? Vnde oriatur, & augeatur? Quot eius ſint damna? Quæ ipſius remedia? Pag.330

DECISIO CXXXV.

ARGVMENTVM.

Diſputatur, & diffinitur, Quid ſit Amor proprius? Quæ eius origo? Quæ damna pariat? Quæ ſunt remedia? Pag.331

DECISIO CXXXVI.

ARGVMENTVM.

Quid ſit Superbia? Quotuplex? Quot eius filiæ? Quot mala pariat? Quibus remedijs curetur? Pag.333

DECISIO CXXXVII.

ARGVMENTVM.

Differitur, Quid ſit Auaritia? Quotuplex? Quæ eius filiæ? Quæ mala proueniant ex Auaritia? Quibus remedijs curanda? Pag.334

DECISIO CXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Declarat hæc Deciſio. 1. Quid ſit Amor carnalis? 2. Quotuplex? 3. Qui eius effectus? & damna? 4. Quæ remedia? Pag. 337

DECISIO CXXXIX.

ARGVMENTVM.

Ad auertendos Iuuenes à conuerſationibus prauis declarat hæc Deciſio, quæ, & quot mala inſurgant ex conuerſatione prauorum hominum? Quibus mo iuis ſit ab eorum familiaritate, & amicitia abſtinendum? Pag.338

DECISIO CXL.

ARGVMENTVM.

Eleganti, ſed docto ſtylo declaratur 1. Quid ſit Ira? 2. Quotuplex? 3. Quæ eius filiæ? 4. Quot ſpecies iratorum hominum? 5. Quę mala naſcantur ex ira? 6. Quibus remedijs ira curetur? Pag.340

DECISIO CXLI.

ARGVMENTVM.

Tractat præſens Deciſio. Quid ſit Gula? Quot, & quibus modis contingat peccare per Gulam? Quot effectus, ſeu Filię eius? Quot mala producat? Quibus remedijs obuiandum iiſdem. Pag.342

DECISIO CXLII.

ARGVMENTVM.

Declaratur, quid ſit Accidia? Quę, & quot eius filię? Quę, & quot damna ex ea procedant, potiſſimùm in animarum Paſtoribus? Quę remedia adhibenda contra hoc vitium? Pag.344

DECISIO CXLIII.

ARGVMENTVM.

In præſenti Deciſione oſtenditur Quanta ſit Comœdiarum inhoneſtarum pernicies? Quibus motiuis ſit ab eis abſtinendum? Pag. 346

Digitized by Google

DECISIO CXLIV.

ARGVMENTVM.

Dilucidat pręſens Deciſio. Quid, & quotuplex ſit Mendacium, & Quale peccatum? An aliquando liceat dicere mendacium? An ad celandam veritatem in aliquo caſu ſit licitum adhibere reſtrictiones mentales; ſiue Verba ęquiuoca, aut amphybologica? Quę mala eueniant à mendacio? Quibus induſtrijs Parocho vtendum, vt fideles abſtinere, & abhorrere faciat à mendacijs? Pag. 348

DECISIO CXLV.

ARGVMENTVM.

Examinat hęc Deciſio. Quid ſit Abortus? Quàm graue peccatum? Quę pœnę ſint ſtatutę contra procurantes Abortum? Pag. 351

DECISIO CXLVI.

ARGVMENTVM.

Explicatur in hac Deciſione, 1. Quid ſit Adulterium? 2. Quotuplex? 3. Quàm graue peccatum? 4. Qui eius peſſimi effectus? 5. Quę eius pœnę? 6. Quę eius remedia? Pag 356

DECISIO CXLVII.

ARGVMENTVM.

Proponitur: Quid ſit Ambitio? Quantum pernicioſa? Quę remedia aduerſus illam? Pag. 369

DECISIO CXLVIII.

ARGVMENTVM.

Declarantur mala, quę proueniunt ex amatorijs conuerſationibus adoleſcentium diuerſi ſexus. Et quibus remedijs occurrendum ſit illis? Pag. 363

DECISIO CXLIX.

ARGVMENTVM.

Agitur, ex Choreis quot mala proueniant? Quibus argumentis ſint vſuri Parochi contra Choreas. Pag. 365

DECISIO CL.

ARGVMENTVM.

Oſtenditur. Quàm graue peccatum ſit Blaſphemia? & quibus argumentis retrahendi ſint homines ab hoc delicto? Pagina. 369

DECISIO CLI.

ARGVMENTVM.

Indicatur. Quàm graue piaculum ſic Irreuerentia in Eccleſijs? Quibus remedijs eidem occurrendum? Pag. 374

DECISIO CLII.

ARGVMENTVM.

Inquiritur, Quę, & Quot ſint malę cogitationes cordis? Quanta earum malitia? Quibus remedijs repellendę? Pag. 381

DECISIO CLIII.

ARGVMENTVM.

Perquiruntur, & examinantur viginti quatuor peccata Patrum, ac Matrumfamilias occaſione filiorum. Quibuſvè rationibus ſuadendi ſint ad benè educandos Filios? Pag. 387

Digitized by Google

DECISIO CLIV.

ARGVMENTVM.

Preſens Deciſio manifeſtat, Quid ſit Iudicium Temerarium ? Quanta eius grauitas, & malitia ? & quibus remedijs, ſeu rationibus obuiandum ſit illi ? Pag. 397

DECISIO CLV.

ARGVMENTVM.

Continet hęc Deciſio : 1. Quid ſit Detractio ? & Quod modis fiat ? 2. Quę ſint precipuę Quęſtiones in materia Detractionis non ignorandę à Confeſſarijs ? 3. Quot, & quibus noceat Detractio ? 4. Quando, & Quomodo ſit reſtituenda Fama ; & alia damna ex Detractione ſequuta ? 5. Quanta ſit malitia Detractionis ? 6. Quibus remedijs tanto crimini obuiandum. Pag. 402

DECISIO CLVI.

ARGVMENTVM.

Inuehit hęc Deciſio contra Calumiatores ; & quia plurimùm calumnię prodeunt vel à Forenſibus, vel ab Aulicis, de his pręcipuè agitur, iuxta numeros ſequentes ; videlicèt : 1. Quid ſit Calumnia ? 2. Quarum perſonarum proprium ſit Calumniari ? 3. Quanta ſit excellentia Aduocatorum ? 4. Quę boni Aduocati requiſita ? 5. Quę mali Aduocati ſors, & obligatio ? 6. Quę peccata Procuratorum in litibus ? 7. Quę pœnę ſtatutę de Iure contra Calumniatores in Iudicio ? 8. Quę Notariorum culpę ? 9. Quę Aulicorum crimina ? 10. Quę Inuidorum flagitia ? 11. Quibus argumentis deterrendi Calumniatores ? 12. Quibus confortandi calumnias patientes ? Pag. 410

DECI-

DECISIONES MISCELLANEÆ.

DECISIO PRIMA.

ARGVMENTVM.

Diſſeritur quid, & quotuplex ſit Peccatum? Quot in caſibus peccatum mortale tranſeat in Veniale? Et è contra Veniale tranſeat in mortale? An peccet qui internis cogitationibus libidinoſis neque aſſentit, neque diſſentit? Et an ille qui ex nimia ira ſolet blaſphemare? Prudentialiter autem ponuntur remedia adhibenda, vt populus euitet verba obſcœna?

SVMMARIVM.

1 *Peccati definitio, & diuiſio.*
2 *Regulæ ad diſcernendum peccatum mortale à Veniali.*
3 *Mortale peccatum, quando tranſeat in Veniale?*
4 *Paruitas materiæ in quibus caſibus non excuſet à mortali?*
5 *Motus quot ſint in agente?*
6 *Veniale quot in caſibus fiat mortale?*
7 *Cogitationibus libidinoſis expreſsè diſſentiendum.*
8 *Conſuetudo blaſphemandi non excuſatur ob iram.*
9 *Verba obſcœna ob rationes quatuordecim euitanda.*

Ad Infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quid ſit peccatum?* Alij, eſſe receſſum à regula Di- 1
uina voluntarium. *Ex Tolet. lib.3.cap.1.* Alij, eſſe dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei æternam. *Ex D. Aug. contra Fauſtum lib.22.cap.27.* Alij eſſe actum malum interiorem, & exteriorem. *Ex Magiſt.ſent diſt.35.lib.2.*

Ad Secundum. *Quotuplex ſit peccatum?* Alij, tot eſſe ſpecies peccatorum, quot virtutes, quibus opponuntur. *Ioſeph Aug. in breui not. de Sacram. Pœnit. n.33.* Plures, alia eſſe peccata commiſſionis, & alia omiſſionis. Vtraque vel eſſe peccata cordis, vel oris, vel operis. *Tolet.lib.3.cap.2.* Item alia eſſe peccata immediatè contra Deum, alia contra Proximum. Item alia eſſe contra iuſtitiam, alia contra charitatem. *Reginald.lib.15.cap.1.2.& 3. Filliuc. tract. 21. cap.6. n. 24.* Deindè, ferè omnes concluſerunt, peccatum eſſe duplex Originale, & Actuale, quod ſubdiuiditur in mortale, & veniale. *Sanchez in Dec.lib. 1.cap.1.n.3.*

Ad Tertium. *Quæ, & quot ſint Regulæ ad diſcernendum peccatum mortale à Ve- 2
niali?* Alij, attendendam eſſe grauitatem, vel leuitatem materiæ. *Ex Coton. lib. 1. contr.1.cap.4.n.68.* Plurimi hanc Regulam generalem notarunt, videlicèt, peccatum fieri mortale, vbi grauitèr lædatur Charitas Dei, vel Proximi, vel ſui ipſius. At, ad cognoſcendam læſionem grauem cha-

Digitized by Google

ritatis, dari ſequentia ſigna. 1. Si Deus per eam culpam comminetur in ſacris litteris excluſionem à regno cœlorum; vt *Fornicator, aut immundus, non habet hereditatem in regno Chriſti. Epheſ.* 5. 2. Si talis actio declarata ſit mortalis per Eccleſiam. 3. Si Viri docti, & prudentes iudicent eam culpam mortalem. 4. Si virtus aliqua Theologalis offendatur. 5. Si præcepta Decalogi confringantur. 6. Si repugnet Præceptum Eccleſiæ, vel Superioris ſub pœna peccati mortalis. 7. Si quid ſit iuſſum, vel vetitum ſub pœna excommunicationis. Ita *ex Tamburin. in Decal.lib.1.cap.1.§.2.* & ex *Maſtrio in Theol. Moral.diſp.15.num.48.* & *49.*

3 Ad quartum. *Quot in caſibus peccatum
mortale tranſeat in Veniale?* Multi, in
duobus caſibus; nempè ex leuitate mate-
riæ, & ex actus imperfectione. *Tolet.lib.
3.cap.1.* At ſtudioſiores addidere, morta-
le tranſire in Veniale in tribus caſibus.
1. Ob paruitatem materiæ (exceptis odio
Dei, eiuſque contemptu, Violatione
virtutum Theologicarum, Periurio aſ-
4 ſertorio deliberato, Magia, Simonia, Re
Venerea ob libidinoſum finem, Irritatio-
ne Sacramentorum, Violatione Sigilli
Sacramentalis, ac naturalis ieiunij in
ſumpturo Euchariſtiam, in quibus omni-
bus paruitas materiæ non excuſat à mor-
tali.) 2. Ob imperfectam deliberationem,
vt in Semidormiente, vel Semiebrio, vel
in agente cum repentino motu; quo loci
notarunt, tres dari motus. *Primò primum,*
5 in quo nulla eſt aduertentia, & ſic nulla
culpa, quamuis in re graui. *Secundò primum,*
in quo imperfectè, & confuſè ho-
mo aduertit, & in hoc culpa mortalis trā-
ſit in Venialem. Et *motum deliberatum,*
in quo res ſeriò conſideratur, & in re
graui culpa eſt ſemper mortalis. 3. Ob
ignorantiam non omninò craſſam. Ita *ex
Tambur. in d. lib.1.cap.1.§.3.*

5 Ad Quintum. *In quot, & quibus caſibus peccatum Veniale tranſeat in mortale?* Ferè omnes ſcripſere ſex in caſibus. 1. Reſpectu vltimi finis, vt ſi quis mendacium dicat pro committendo adulterio. 2. Reſpectu contemptus, vt ſi quis contemnat Superiorem licèt in re non graui. 3. Reſpectu periculi labendi in mortale. 4. Reſpectu conſcientiæ erroneæ. 5. Reſpectu ſcandali. 6. Si plura venialia concurrant ex vnione ad faciendum vnum mortale, vt ſi quis ſæpè comedat parùm in die ieiunij. Ita *ex Azor.p.1.lib.5.cap.9. q.15.* & *ex Tambur. d. lib. 1. cap. 1. §.4.* His adde ſeptimum, ſi ex re leui fiat damnum graue, vt furando acum Sutori aliam non habenti. Vide mea Erotemata *cap.1.n.5.*

AD PRIMVM CASVM.

IOannes ſæpè ſæpiùs internas patitur cogitationes libidinoſas, quibus non dat aſſenſum, ſed neque etiam poſitivum diſſenſum. Quæritur, An peccet?

Tres relatæ ſunt opiniones. Prima, 7
quod dictus Ioannes peccet mortalitèr,
quia licèt non det aſſenſum formalem, dat interpretativum, qui æquiualet formali, & in delectationibus Venereis facit culpam mortalem. Ita *Valent. tom. 2. diſp.6. q.4. p.3. Becan.in Theol.Schol.par.2. tract.2.cap.5.q.5.n.4.* Secunda, quod peccet tantùm venialiter, quia admittit cogitationes ſaltem vanas, & inutiles. *Azor. par.1.lib.4.cap.9.q.7. Fumus in Summa Armilia Verb. Cogitatio ſub num.* 4. Tertia, quod neque mortaliter, neque venialiter peccet, tùm quia illæ cogitationes non ſunt actus voluntatis, ſed intellectus, tùm quia nullum eſt peccatum, vbi nullum eſt præceptum; ſed circa dictas cogitationes præceptum eſt non conſentiendi; non autem repellendi. *Caietan. Verb. delectatio moroſa,* & *Bonac. de matrim. quæſt.4. par.7.num.8.* Duæ vltimæ opiniones improbabiles non ſunt, vt docet *Diana coordinatus tom.8. tract.6. reſ.* 8. Prima tamen probabilior eſt, & ſecurior, ac in praxi ſeruanda; quia dicit Scriptura Sacra quaſi conquerens *Vſquequò morabuntur in te cogitationes noxiæ? Ier.4.14.* & *Iſa.1.16. Auferte malum cogitationum veſtrarum.*

AD SECVNDVM CASVM.

PEtrus ex nimia ira ſolet blaſphemare: de hoc ſe accuſat in confeſſione. Quæritur, An peccet?

Ferè omnes obſeruarunt illa duo Ver-
ba *Nimia*, & *Solet*. Nam ex verbo *Nimia* 8
(quod ſignificat exceſſum magnum rei,

cui

cui adiicitur *ex Cicer. Tuſc.4. & ex Tacito lib.19.*) dixerunt, Petrum non peccare, quia abſque deliberatione, & ex ſubreptione iræ blaſphemare videtur. *S.Thom. 2.2.q.13.art.2.ad tertium. Farinac.de Pœnis temper.quæſt.91.n.10.* At ex Verbo *Solet*, quod conſuetudinem ſignificat, cenſuerunt, Petrum mortaliter peccare, quando non dat operam, vt conſuetudinem illam deponat. *Ex Suarez de Religione tom.2.lib.3.cap.8.& Layman.lib.1.tract.4. cap.3.num.6.*

AD CASVM PRVDENTIALEM.

9 *Quæ remedia ſint adhibenda, vt populus euitet verba obſcæna?* Reſponderunt, inculcandas eſſe ſequentes rationes. 1. Quod ipſimet ethnici illa abhorrebant, vnde aiebat Cato *Virtutem primam eſſe puto compeſcere linguam.* 2. Quod *Omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die Iudicij. Matt. 12.* Ergo eò rigoroſius de verbis turpibus, & obſcœnis. 3. Quod verba turpia frequenter eſſe poſſunt peccata grauia ratione ſcandali, aut mali finis. 4. Quod quando etiam non excedant malitiam peccati venialis, punienda erunt acerbiſſimo igne Purgatorij. 5. Prædicandum eſſe præceptum correptionis fraternæ, vt quilibet audiens verba turpia poſſit corripere ea proferentes. 6. Hortandos illos, qui ad hæc ſunt procliues, vt agant pœnitentias voluntarias toties, quoties verba obſcœna protulerint. 7. A Parochis eſſe crebrò reprehendendos ſermones turpes, & laudandas virtutes modeſtiæ, & honeſtatis verborum. 8. Moneatur populus, vt poſtulet à Deo gratiam euitandi talem defectum linguæ. 9. Quod quilibet fidelis quotidie proponat linguæ cuſtodiam. 10. Recordentur omnes, eſſe ſemper, & vbique in Dei præſentia. 11. Quod maculati hoc crimine confiteantur cum dolore, & vero propoſito emendationis. 12. Parochi narrent exempla vltionis Diuinæ in eos, qui fuerunt peſſimæ linguæ, & turpiloqui in ſermonibus. 13. Confirment has reprehenſiones auctoritate SS.Patrum, vtpotè S.Ambroſij *lib.2. offic. cap.3.* S.Gregorij *moral. lib.7. cap.12.* S.Aug. *in Pſal. 140.* Vltimò Parochi proponant ſuis populis conſiderandam æternitatem, horribilem gradum mortis, ſeueritatē Iudicij Diuini; & quàm magnum ſit, ſaluare animam propriam, ne damnetur perpetuis tormentis inferni, ſed vt adipiſcatur æternæ gaudia Vitæ. In his argumentis toto ſpiritu immorentur Parochi, ex quibus fiet, vt quiuis licèt peſſimus conuertatur, & dicat, *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Meditatus ſum nocte in corde meo; exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.* Pſal. 76.7. & per conſequens *linguam meam.*

DECISIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Agitur de metu, & de ignorantia, & quibus in caſibus excuſent peccantes à mortali? Media adhibenda, vt populi accedant ad diſcendam Doctrinam Chriſtianam.

SVMMARIVM.

1 *Metus quid ſit? & quotuplex?*
2 *Ignorantia quid, & quotuplex ſit?*
3 *Metus quando excuſet à peccato, & quando non?*
4 *Ignorantia quando excuſet, & quando non à culpa?*
5 *Famuli inſeruientes Domino in rebus peccaminoſis ob metum grauem, peccant mortaliter.*
6 *Ignorantes myſteria principaliora fidei non ſunt abſoluendi.*
7 *Induſtriæ decem, & octo ad conducendos populos ad diſcendam Doctrinam Chriſtianam.*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quid, & quotuplex ſit metus?* Alij *ex Cicerone lib. 4. Tuſc. quæſt.* Eſſe opinionem imp endentis mali. 1
Alij *ex Vulp.in l.1.ff.de eo, quod met. cauſ.* Eſſe inſtantis, vel futuri periculi cauſa trepidationem mentis. Alij ex *Ariſtotele*

Digitized by Google

Rhetoricor.lib.2.cap.5.& ibi Sylueſt. Mauro Soc.Ieſu voluerunt, Eſſe motum appetitus iraſcibilis, quo quis horret graue malum futurum, apprehenſum vt proximum, & difficile quod fugiatur. Omnes autem ſcripſere, ***Metum*** alium eſſe ab intrinſeco, vt ſi metu naufragij voueas ieiunium: alium ab extrinſeco, vt ſi quis tibi minetur mortem, niſi ei marſupium tradas. Rurſus ***Metum*** ab extrinſeco prouenientem, vel eſſe leuem, vel eſſe grauem; qui cadens in conſtantem virum appellatur; & vtrumque, *leuem* ſcilicet, *& grauem*, vel eſſe iuſtè incuſſum, vel iniuſtè, quas omnes diuiſiones ponunt, & declarant DD. præcipuè *Laym.lib.1.tract.2.cap.6.& Gobat.in experimentali Theolog. Tract. 9.n.246.& ſeqq.*

2 Ad Secundum. *Quid, & Quotuplex ſit ignorantia.* Alij, eſſe rerum ſcibilium inſcitiam. *Vel* Carentiam Scientiæ, quam quis natus eſt habere *ex Poliant Verb. Ignorantia.* Hanc autem eſſe vel Iuris, vel Facti, vel Pœnæ. Item aliam eſſe *Inuincibilem*, aliam *Vincibilem*. Item *Vincibilem*, vel eſſe ***Affectatam***, cum quis ſtudioſè non vult addiſcére, vt liberiùs peccet. Vel eſſe *Craſſam*, cum quis ob maximam negligentiam neſcit ea, quæ ſcire debet. Vel eſſe *Tenuem* ob leuem negligentiam. Vel eſſe *Comitantem*, quia ſtat in affectu malo, non in opere; vt declarat *Bordon. Var.reſol.par.1.reſol.38. à num. 52. vſque ad num.67.vbi DD.*

3 Ad Tertium. ***An metus excuſet à peccato, & quando?*** Ferè omnes reſponderunt, in præceptis Diuinis nullum metum, etſi grauem, excuſare à peccato actiones intrinſecè malas: ideò ad euitandam mortem non licere fornicari, adorare Idola. Si verò actio non ſit intrinſecè mala; metum grauem excuſare à peccato, vt remigare in naui Turcarum contra Chriſtianos, quod eò magis procedit in Præceptis humanis remoto ſcandalo, vel contemptu. *Summa Diana. Verb Metus num. 2. Tambur. in dec. lib. 1. cap.2. §.6. Farinac. de Pœnis Temperan. q. 97. à num. 5. & ſeqq.*

4 Ad Quartum. ***An ignorantia excuſet à peccato, & quando?*** Omnes concordarunt, Ignorantiam inuincibilem excuſare ab omni peccato ſiuè ſit Iuris ſiuè, ſit Facti. Vincibilem verò Craſſam, & Affectatam non excuſare à mortali. Ignorantiam verò Tenuem, & Comitantem excuſare à mortali, non autem à Veniali, *Bordon. d.p. 1. reſol. 38. n.63. & ſeq.*

AD PRIMVM CASVM.

HErus quidam ſollicitat ad turpia ancillam ſuam, aliàs vult eam grauitèr verberare: Eodem modo cogit famulum ſuum excubias facere, donec cum dicta ancilla turpitèr agat. Illa, & illæ obediunt ob metum grauis Verberationis. Quæritur, an peccent mortaliter? 5 Abſque hæſitatione, *circa ancillam*, omnes affirmarunt, eam peccare mortaliter, quia conſentit in actionem intrinſecè malam, à qua metus grauis non excuſat ex ſupradictis. *Circa famulum*, alij aſſeruerunt, eum peccare, alij negarunt *ex Caſtropal. tom 1. tract. 6. d. 6. p. 11. n. 5. Summ. Dian.Verb. Peccato cooperari n. 5.* Sed ſtudioſiores aſſerentibus adhæſerunt, & quidem optimè, nam opinio contraria damnata legitur per SS. D.N. INNOCENTIVM Papam Vndecimum fæliciter regnantem *die Iouis 2. Menſis Martij 1679. in Propoſitione 51.* Quæ ſic aſſerebat: ***Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adiuuat Herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam Virginem, & multoties eidem ſubſeruit deferendo ſcalam, aperiendo ianuam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur &c.***

AD SECVNDVM CASVM.

FRanciſcus accedit ad Confeſſionem Sacramentalem, & notum facit Confeſ- 6
ſario, ſe neque memoriter ſcire, neque intelligere Orationem Dominicalem, Symbolum Apoſtolorum, neque Decalogum. Quæritur, an ſit in peccato, & ſit abſoluendus? Plurimi plurima ſcripſere. Sed conuenerunt in hoc, quod quilibet Chriſtianus tenetur ſcire, ſaltem quo ad ſubſtantiam, articulos Symboli Apoſtolici, Decalogum, Sacramenta Baptiſmi, Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ. ***Ex DD. apud Tamburin. in dec. lib. 2. cap. 1. §. 1. num. 5. 6. & 7.*** Ideò Franciſcum eſſe in peccato mortali, neque

abſol-

Digitized by Google

abſoluendum, ſi ob negligentiam ignoret prædicta, & ea ſaltem virtualiter non intendat. *DD.* quos citat, & ſequitur *Barboſa de Off. Parochi cap.* 15. *num.* 4. *&* 5. Quæ opinio eò verior eſt habenda, quò eius contraria legitur damnata à prælibato Sanctiſſimo Domino Noſtro Papa INNOCENTIO Vndecimo *in Propoſitione* 64. Sic loquente: *Abſolutionis capax eſt homo quantumuis laboret ignorantia myſteriorum Fidei; & etiamſi per negligentiam, etiam culpabilem neſciat Myſterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini Noſtri IESV Chriſti.*

AD CASVM PRVDENTIALEM.

SCribantur impedimenta, & prætextus, quibus populi non accedunt ad diſcen-
7 *dam Chriſtianam Doctrinam. Et notentur remedia, vt omninò ad eam capeſcendam concurrant.* Zelus, & Pietas Parochorum ſuggeſſit ſequentia. 1. Quod Piſcatores ſatagant, pueros aberrantes in vijs colligere. 2. Quod Magiſtri tabellas habeant, in quibus filij inſtruendi ſint conſcripti. 3. Quod ſi qui pueri deſunt, eorum genitores ſtatim moneantur. 4. Quod in Villis, vbi omnes pueri eodem tempore conuenire non poſſunt, fiat inſtructio Doctrinæ Chriſtianę ſtatim vel ante, vel poſt Miſſam Parochialem. 5. Quod Parochi, & Prædicatores non ceſſent loqui de neceſſitate addiſcendi Doctrinam Chriſtianam. 6. Quod populi moneantur abſtinere diebus feſtis à negotijs temporalibus, vt vacare poſſint ſtudio Chriſtianæ Doctrinæ. 7. Quod Genitores certi fiant de præciſa eorum obligatione inſtruendi filios, & edocendi Doctrinam Chriſtianam; ſeu ſatagendi, vt ad eam ediſcendam vadant, & de hoc ſtrictiſſimam rationem Iudici æterno in puncto mortis eſſe reddituros. 8. Quod ipſimet genitores hortentur, vt perſonaliter ad Eccleſiam, hora Doctrinæ Chriſtianæ exponendæ, accedant; vt ſic eò certiùs & filij, & famuli ad eam conueniant. 9. Quod Confeſſarij omnes in Sacramentalibus Confeſſionibus interrogent homines de huius obligationis implemento; nec abſoluant contumaces, aut notoriè negligentes. 10. Quod etiam in proprijs domibus carent Patres familias docere ſuos Doctrinam Chriſtianam. 11. Quod ijſdem Patribus familias oſtendatur excellentia animarum; vt ſciant earumdem ſaltem tantam curam agere, quantam de bobus habent, quos in neceſſarijs eſurire non patiuntur. 12. Quod frequenter legantur, & declarentur Indulgentiæ conceſſæ docentibus, & diſcentibus Chriſtianam Doctrinam, vt populi ad eius ſtudium accendantur.

His relatis EMINENTISS. PRÆSVLI, ac lætanter auditis, mandauit vlterius addi. 13. Quod omnes Parochi ſtatim in meridie incipiant docere Doctrinam Chriſtianam, & ad hunc effectum celebrent Miſſam hora tertia matutina; quia compertum eſt in Viſitationibus, moroſam Miſſæ celebrationem impedire Scholam Doctrinæ Chriſtianæ. 14. Quod ijdem Parochi habeant librum particularem, in quo deſcripti ſint omnes filij, & filiæ ab annis 4. vſque ad 16. vt eos omnes agnoſcant, & ſciant, an conueniant, vel non ad Doctrinam Chriſtianam? & valeant negligentes arceſſere. 15. Quod eo tempore, quo pueri à Magiſtris in Eccleſia Doctrinam Chriſtianam edocētur, ipſi Parochi in Sacriſtia, vel alia capella inſtruant adultos de aliquo myſterio, ſeu parte eiuſdem Doctrinæ Chriſtianę. 16. Quod infra diſputationē, quæ fit per doctiores pueros ad finem Doctrinæ Chriſtianæ, Parochi explicent eamdem Doctrinam methodo accommodata ad inſtruendos homines adultos ibi præſentes, vt ſic excitentur ad libentiùs conueniendum, & ediſcendam ipſam Doctrinam. 17. Vt Parochi legant, & legere faciant ſingulis feſtiuis diebus partem aliquam Regularum Doctrinæ Chriſtianæ, vt à confratribus, & operarijs eiuſdem obſeruentur. 18. Tandem, quod Parochi omnes, & Curati animarum ſciant, hoc eſſe vnum ex præcipuis muneribus, de quo à Domino in die Iudicij interrogabuntur. Ideò numquam ceſſent, monere, arguere, & hortari populum ad hoc ſtudium; & tali feruore prædicent de neceſſitate Doctrinæ Chriſtinæ, vt populi capiant, hoc maximè referre. Neque ſe excuſent Parochi ſuper populi pigritia; nam experientia demonſtrat, ſub feruidis

Paro-

Digitized by Google

Parochis, populos aliàs pigerrimos, diligentiſſimos effectos in hoc ſancto opere Doctrinæ Chriſtianæ.

DECISIO TERTIA.

ARGUMENTUM.

Explicatur, quid ſit Fides? quot eius præcepta? Et quot peccata contra ipſa? Quæ myſteria fidei de neceſſitate ſcienda? Et quando ſint eliciendi actus Fidei? De Profeſſione fidei à Parochis facienda, & prudentialiter de remedijs pro ſeruanda reuerentia in Eccleſijs.

SUMMARIUM.

1 *Fidei definitio.*
2 *Fidei præcepta quinque.*
3 *Peccata quatuor contra Fidem.*
4 *Myſteria Fidei quæ credenda, & quæ ſcienda de neceſſitate?*
5 *Fidei actus quando ſint eliciendi?*
6 *Parochus non faciens profeſſionem fidei an mortaliter peccet?*
7 *In quam pœnam incurrat?*
8 *Hæreſis ſi ſit tantùm in corde, an poſſit Confeſſarius abſoluere ab ea?*
9 *Irreuerentiæ, quæ fiunt in Eccleſijs, & remedia contra eaſdem.*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

1 AD Primum. *Quid ſit Fides?* Eſſe virtutem Theologicam, à Deo infuſam, per quam firmiter, propter ipſius Dei authoritatem, aſſentimur ijs; quæ à Deo reuelata ſunt, & ab Eccleſia propoſita. *Ex S. Thoma 2. 2. q. 4. art. 1. & Tambur. in Dec. lib. 2. cap. 1. n. 1.*

2 Ad Secundum. *Quot ſint Præcepta Fides?* Eſſe quinque, videlicet. 1. Credendi articulos fidei. 2. Eos ſciendi. 3. Illos exteriùs confitendi. 4. Fidem exteriùs non negandi. 5. Eamdem interiùs non perdendi. Horum autem prima tria eſſe affirmatiua, quæ non obligant ſemper. Duo vltima eſſe negatiua, & ideò obligare ſemper, & ad ſemper. *Tambur. d. lib. 2. in Dec. cap. 1. §. 1.*

Ad Tertium. *Quot ſint peccata contra Fidem?* Quatuor, Nempè. 1. *Infidelitatem*, vt in Paganis, Iudæis, & Saracenis. 2. *Hæreſim*, quando homo baptizatus tenet in intellectu errorem cum pertinacia contra aliquem fidei articulum. Et hæc eſt duplex vel *interior*, vel *exterior*. 3. *Apoſtaſia*: cum fidelis recedit in totum à fide. Et 4. *Schiſma*; quando fidelis credit quidem articulos fidei, ſed retrahit ſe ab obedientia Summi Pontificis, vt eſt Chriſti Vicarius. Ita *ex Sanchez lib. 2. in Dec. cap. 7. Ex Caſtropal. tom. 1. tract. 4. d. 3. p. 2. & ex Tambur.* vbi plurimi. *d. lib. 2. in Dec.* §. 4. § 9. & §. 10. 3

Ad Quartum. *Quæ de neceſſitate ſcire debeant homines myſteria fidei?* Non minùs amplæ, quam doctæ reſponſiones ſuper hoc prodiere; quibus duæ opiniones relatæ ſunt Theologorum inter ſe diſſidentium, quos allegat *Salelles de officio S. Inquiſit. lib. 1. cap. 9 reg. 77. n. 94.* Alij enim tenent, quod fideles neceſſitate *Medij*; Alij quod ſola neceſſitate *Præcepti*, à quo ignorantia inculpabilis excuſat, teneantur explicitè credere *Myſterium Vnitatis, & Trinitatis Dei, atque Incarnationis D. N. Ieſu Chriſti.* Scire autem debeant, ſaltem quoad ſubſtantiam, Articulos Symboli Apoſtolici, Decalogum, & Sacramenta Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ. Ita pluribus DD. citatis *Salelles d. reg. 77. & reg. 78.* 4

Ad Quintum. *Quando neceſſe ſit elicere actus fidei?* Diſtinxerunt: vel loquimur *de neceſſitate Medij*? Et ſufficit ſemel in vita, ideſt, dum baptizantur adulti; vel pueri ex parentibus Chriſtianis dum perueniunt ad vſum rationis, qui hoc adimplere reputantur, quando Doctrinam Chriſtianam ediſcunt, aut myſteria diuina colunt, quæ celebrantur in Eccleſia. Vel quærimus *de neceſſitate Præcepti*, & quia damnatæ ſunt propoſitiones dicentes, Nullo tempore, vel ſemel in vita ſatis eſſe elicere actus fidei, vt ſub *SS. Alex. Septimo Prop. 1. & Sub SS. Innocentio XI. Prop. 17. & 65.* ideò pluries in vita eſſe eliciendos. *Sanch. lib. 2. cap. 1. n 3 & ibi DD.* Prædictæ propoſitiones damnatæ ita aſſerebant. Prop. 1. *Homo* 5

nullo

*nullo vnquam vitæ ſuæ tempore tenetur eli-
cere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi
præceptorum diuinorum ad eas virtutes per-
tinentium*. Prop. 17. *Satis eſt actum Fidei
ſemel in vita elicere*. Prop. 65. *Sufficit illa
Myſteria ſemel credidiſſe*.

AD PRIMVM CASVM.

6 Q*Vidam Parochus in confeſſione ſe accu-
ſat, nunquam feciſſe profeſſionem fi-
dei? Quæritur, in quam culpam, in quam
pœnam, in quam obligationem incurrerit?*
Reſponderunt, *Quo ad culpam*, incurriſ-
ſe in peccatum mortale ſecundum magis
communem opinionem Doctorum, quos
allegat, & ſequitur *Sanchez in Dec. lib. 2.
cap. 5. num. 1.* ea ratione quia Concilium
Trid. *ſeſſ. 24. cap. 12. de ref.* vtitur graui-
bus verbis, & infert grauem pœnam.
Quamuis probabile ſit, venialiter tan-
tum peccare, quia lex pœnalis regulari-
ter non obligat ad culpam mortalem, &
ita tenet *Ricciullus de Iure perſonar. lib. 1.
cap. 16. Quo ad pœnam*, amiſiſſe fructus
7 beneficij ipſo Iure, adeò vt neque ordi-
narius poſſit eos illi condonare. *Ricciull.
d. cap. 16. num. 7. & Theſaurus de Pœnis
par. 2. Verb. Fidei profeſſionem num. 3.* Quo
verò *Ad quam obligationem?* Teneri ſta-
tim ad ipſam fidei Profeſſionem facien-
dam, non quidem ad recuperandos fru-
ctus amiſſos, ſed ad quærendos futuros.
Pariſius de Reſignat. benef. lib. 10. q. 9. nu. 13.
Quia terminus duorum menſium à Con-
cilio eſt præfixus non ad finiendam obli-
gationem, ſed ad differendam pœnam.
*Nauar. conſ. 4. tit. de Sum. Trin. & fide
Cathol.*

AD SECVNDVM CASVM.

8 Q*Vidam ſe accuſat in confeſſione noluiſſe
credere reſurrectionem corporum fu-
turam, quia licet de hoc fidei articulo fuerit
admonitus, reputauit eam impoſſibilem in
corde ſuo. Nunc tamen credere eſt paratus.
Quæritur, an poſſit à quolibet Confeſſario
abſolui?* In primis luculenter diſcuſſe-
runt, an per ſolam hæreſim in mente re-
tentam incurrantur cenſuræ? & cum duæ
ſint opiniones, vt docet *Azor. par. 1. lib. 8.
cap. 10. q. 3.* Affirmatiua antiquorum, &
Gloſſæ *in Clem. 1. verb. eo ipſo incurrant.
De Hæretic.* & Negatiua modernorum,
quæ communior eſt, *ex Simanca de Ca-
thol. inſtitut. tit. 42. num. 3. & 4.* Ideò huic
adhæſerunt, reſoluentes, pœnitentem
præfatum, qui tantùm in corde ſuo non
credebat corporum reſurrectionem, poſ-
ſe à quolibet Confeſſario abſolui *ex Lay-
man. lib. 2. tract. 1. cap. 14.* Et hanc eandem
opinionem ego tenui in meis Deciſioni-
bus *de Pœnitentia Deciſ. 44. num.* 10. vbi
DD. grauiſſimos allegaui.

AD CASVM PRVDENTIALEM.

N*Otentur irreuerentiæ, quæ à populis
committuntur in Eccleſijs. Et re-* 9
media pro ijſdem tollendis. Diuerſi diuer-
ſa ſcripſere, quæ ſequuntur. 1. Puero-
rum ſtrepitus. 2. Mulierum voculæ. 3.
Amatorij geſtus, 4. Virorum multitudo
in Ianuis. 5. Armorum delatio, 6. Adhæ-
ſiones altaribus, & ſedibus confeſſionum.
7. Genuflexiones imperfectæ. 8: Viri in-
tuentes mulieres. 9. Garrulitas. *Remedia*
harum irreuerentiarum eſſe. 1. Quod
Parochi in concionibus oſtendant Sancti-
tatem Templorum, & in eis eſſe ſummo
timore, & tremore immorandum ob Dei
præſentiam, Angelorum aſſiſtentiam, &
Sacrificiorum excellentiam. 2. Quod al-
legentur exempla Regum, & Principum,
qui in Eccleſijs ſummam reuerentiam
præſtitere, & exigere curarunt. 3. Quod
ipſimet Turcæ, & infideles templa ſua
venerantur. 4. Narrentur punitiones, &
flagella in contemptores Eccleſiarum.
5. Pœnæ, & Cenſuræ à Sacris Conſtitu-
tionibus indictæ. 6. Mulieres ſtent diui-
ſæ à virorum cœtu cum telis in Viſita-
tionibus Epiſcopalibus præſcriptis. 7. In-
fantes non deferantur tempore Miſſæ,
pueri grandiores cuſtodiantur à genitori-
bus, & doceantur ſilere, & orare. 8. Sæpè
moneantur populi de reali præſentia
Chriſti Redemptoris in Euchariſtia. 9.
Colligantur Scripturæ, & Patrum teſti-
monia ſuper reuerentia Templorum.
10. Et in confeſſionibus Parochi agant
de hoc, vt pœnitentes doleant de patratis
irreuerentijs, & ſe emendent. Legant
Parochi Quadrageſimale P. Pauli Segne-
rij Soc. Ieſu *Concione XXIII.* in qua tra-

ctat

Digitized by Google

ctat eleganter, & doctè de reuerentia præſtanda in Eccleſijs cum multis argumentis, historijs, & exemplis; necnon eumdem Auctorem in *Chriſtiano Iuſtructo part.3.Diſe.* 3. per totum, ex quibus locis ipſi Parochi deſument materiam diſſerendi cum fructu de hoc caſu ad ſuas plebes.

DECISIO QVARTA.

ARGVMENTVM.

Diſſeritur de Spe, & de Charitate erga Deum? Quæ ſint peccata contra has virtutes? Quo tempore actus earum ſint eliciendi? An peccent, qui ſemper ſtare vellent in hoc mundo; & qui dum infirmantur, nolunt medicinas? Tandem de remedijs pro extirpandis Choreis, ac Saltationibus.

SVMMARIVM.

1 *Spei definitio, & eius encomia.*
2 *Peccata contra Virtutem Spei duo, & quæ?*
3 *Spei in Deum actus quando ſint alicien di?*
4 *Charitatis in Deum definitio.*
5 *Charitas in Deum quot peccatis offendatur?*
6 *Charitatis actus in Deum quo tempore eliciendi?*
7 *Viuere ſemper velle in hoc mundo an ſit peccatum?*
8 *Medicinas recuſare in infirmitate an ſit peccatum?*
9 *Choreæ, ac Saltationes quibus remedijs à Parochis retrahendæ?*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

1 AD Primum. *Quid ſit Spes?* Alij, quod eſt inclinatio ad futuram beatitudinem Dei auxilio conſequendam. *Ex Tolet. lib. 4. cap. 7. num.* 1. Alij, quod eſt Virtus infuſa, ac Theologica, per quam à Deo ſperamus vitam æternam omnibus medijs neceſſarijs. *Ex Reginald. tom. 2. lib. 1. tract. 2. cap. 6. num.* 75. Alij, quod eſt expectatio certa beatitudinis ex Dei gratia, & noſtris meritis. *Ex Mag. Sent. in 3. diſt.* 26. Alij in laudanda ſpe ſe extendentes varijs epitectis eam appellarunt, præcipuè, Baculum huius peregrinationis, iuxta illud *Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Pſal.* 21. Vmbraculum diei ab æſtu. *Iſa.* 4. Et calceum, ſymbolum poſſeſſionis, & dominij, vt mos erat apud Hebræos; *Ruth.* 4. 7. Ideò Filio prodigo reuertenti datus eſt, iuſſu Patris, anulus, calcei, & ſtola prima, id eſt dona fidei, ſpei, & charitatis; vt *Marchant. lib. 2. tract. 1. lect. 1. de Spe.*

Ad Secundum. *Quæ, & quot peccata contra hanc virtutem?* Concordarunt omnes, eſſe duo, *Præſumptionem, & Deſperationem.* Præſumptio eſt, cum quis confidit conſequi gratiam, & gloriam, vel ex ſeipſo tantùm, vel ex ſola miſericordia Dei, ſine ſui ipſius cooperatione. Deſperatio eſt, cum quis tenet, Deum vel nolle, vel non poſſe ei gratiam, & gloriam conferre. Et vtrumque peccatum, ſi ſit cum errore intellectus, & pertinacia, vnitum eſſe hæreſi, & hanc circunſtantiam eſſe in confeſſione aperiendam. *Ex Abelly in medulla Theolog. par. 2. tract. 2. cap 4. ſect. 1. §. 2. & Tamburin. in Decal. lib. 2. cap. 2. §. 1.* 2

Ad Tertium. *Quando ſint eliciendi actus Spei?* Diſtinxere. *Vt Præceptum negatiuum non deſperandi*, obligare ſemper, & ad ſemper. *Vt Affirmatiuum ſperandi*, in tribus caſibus obligare ad actus Spei eliciendos 1. Cum primùm adultus intelligit, ſe creatum à Deo pro æterna ſalute conſequenda. 2. Quando eſt facturus actum, cui neceſſaria eſt virtus ſpei, vt confiteri, contritionem agere. 3. Quando grauis tentatio deſperationis vrget. *Abelly d. p. 2. ex Bann. 2. 2. q 22. art. 11. dub. 2. ex Azor. par. 1. lib. 9. cap. 2. qu.* 6. Et mea Erotemata *cap. 11. n.* 4. 3

Ad Quartum. *Quid ſit Charitas in Deum?* Alij eſſe amicitiam hominis ad Deum ſupernaturalem. *Ex Tolet. lib. 4. cap. 8. num.* 1. Alij eſſe Virtutem ſupernaturalem, qua Deum ſuper omnia appretiatiuè diligimus. *Ex Tamburin. lib. 2. in Dec cap. 3. §. 1.* 4

Ad

Digitized by Google

Ad Quintum. *Quæ, & quot peccata*
5 *contra charitatem Dei?* Alij, quod tot ſunt peccata contra Dei charitatẽ, quot ſunt tranſgreſſiones Præceptorum, iuxta illud *Io.* 14. 15. *Si diligitis me, mandata mea ſeruate.* Alij, eſſe duo. *Vnum*, omnium maximum, nempè *Odium Dei*, in quod cadunt impij, cogitantes Dei Iuſtitiam punitiuam culparum. *Alterum*, *Accidiam*, videlicèt tædium, & triſtitiam bonorum operum, quæ opponitur charitati, cuius proprius effectus eſt gaudium in operibus ſpiritualibus. *Abelly in med. Theol. par.* 2. *tract.* 2. *cap.* 4. *ſect.* 1. §. 3. *ad finem.* Et mea Erotemata *cap.* 12. in quo plenè de hac virtute, & de vitijs ei appoſitis.

6 Ad Sextum. *Quo tempore obligentur homines ad eliciendum actum charitatis Dei?* Omnes difficillimam rem dixerunt cum *Nauar. in man. cap.* 11. *num.* 7. A pluribus plura relata ſunt tempora Videlicèt. 1. In initio vſus rationis. 2. In fine vitæ. 3. Semel ſaltem in ſingulis menſibus. 4. Feſtiuis diebus. 5. Adulti dum baptizantur. 6. In ſumptione Euchariſtiæ. 7. In martyrio. 8. Vbi magnum beneficium à Deo recipitur. 9. Quando quis impius auditur, Deum blaſphemare. 10. Vbi grauis vrget tentatio contra Dei amorem. Ita *ex Tambur. in Decal. lib.* 2. *cap.* 3. §. 2. Alij, quando agitur de Iuſtificatione peccatoris, videlicèt de elicienda contritione, deficiente confeſſario. Ex *Azorio tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 4. *q.* 1. Alij tandem, non reperiri præciſam obligationem eliciendi ſpecificos actus amoris Dei, ſed ſufficere obſeruantiam Diuinorum Præceptorum, quia *Plenitudo legis eſt dilectio. Rom.* 13. 10. Ita *ex Tambur. d.* §. 2. *num.* 3. At hæc opinio videtur damnata à Summ. Pont. Alex. Sept. *propoſ. prima*, & Innoc. XI. *propoſ.* 5. 6. & 7. Ex quibus tenere oportet, frequenter eſſe eliciendos actus charitatis in Deum, vt docent Card. de Laurea, & Cardenas, quos allegant mea Erotemata *d. cap.* 12. *nu.* 4.

AD PRIMVM CASVM.

Q*Væritur, An peccent mortaliter, qui vltimum finem ponunt in hac Vita,* 7
& vellent hic ſemper permanere, & nunquam mori? Plurimi reſponderunt affirmatiuè. Studioſiores diſtinxerunt. Vel nunquam vellet mori, præferendo delicias huius ſæculi Viſioni, & Fruitioni diuinæ? & in hoc caſu mortaliter peccaret. *Bonac. in primo Decal. præcept. diſp.* 3. *quæſt.* 4. *p.* 1. *in fine.* Vel cuperet remanere ſemper in hac vita timore Iudicij? & non peccaret mortaliter. *Caſtropal. & Sanchez*, quos citat, & ſequitur *Tambur. d. lib.* 2. *in Decal. cap.* 3. §. 1. *n.* 3. Mea Erotemata *d. cap.* 12. *num.* 6.

AD SECVNDVM CASVM.

Q*Væritur, An peccet infirmus, & cu-* 8
ius peccati ſit reus, ſi reſpuat omnem medicinam, ea ratione, quia proteſtatur, ſe ſperare in Deo, à quo ſanari poteſt ſine medicinis? Alij, peccare contra quintum Præceptum Decalogi, & eſſe reum ſuicidij, ideſt homicidij ſui ipſius. *Nald. Verb. infirmus num.* 1. Alij, peccare contra Religionem tentando Deum. *Tolet. lib* 4. *cap.* 19. Alij peccare contra ſpem, niſi excuſetur in deliberatione, vel peculiari inſtinctu Spiritus Sancti. *Tambur. d. lib.* 2. *cap.* 2. §. 2. & prædicta mea Erotemata *cap.* 11. *num.* 7. vbi alij Doctores.

AD CASVM PRVDENTIALEM.

Q*Via Deus grauiter offenditur in cho-*
reis, & ſaltationibus, ideò notentur 9
media, ac remedia, vt retrahantur fideles à dictis ſaltationibus, & choreis. Super hoc data fuere ſequentia. 1. Satagere, vt à Superioribus prohibeantur. 2. Monere auctores, & ductores chorearum, eos reddituros eſſe rationem Deo de omnibus peccatis, quæ ibidem committuntur. 3. Oſtendere fidelibus, choreas eſſe à diabolo adinuentas. 4. In ipſis ſæpè ſæpiùs honeſtatem puellarum periclitari. 5. Eaſdem choreas eſſe ſeminarium peccatorum, ob commotionem ſenſuum

Digitized by Google

viſus, tactus, & aliorum, & illas frequentantes eſſe in periculo damnationis æternæ; quia diſſicile eſt, videndo, non commoueri; tangendo, non aduri; veſtitu non ſuperbire. 6. Narrent exempla ex hiſtorijs Eccleſiaſticis eorum, qui ob has ſaltationes fuerunt puniti à Deo. 7. Legant Parochi Marchantium, ſeu Hortum Paſtorum *lib. 3. tract. 3. lect.* 10. vbi plures doctrinæ, rationes, & auctoritates contra ſaltantes. 8. Item legant S.Franciſcum Saleſium *Introduttione alla Vita diuota par. 3. cap. 32.* Vbi optima documenta. 8. Demonſtrent Parochi, deeſſe in choreis bonum vtile, quia tempus, & pecunia conſumitur, bonum honeſtum, quia inhoneſta tractantur; & bonum delectabile; quia labor, incommoda, ac ſæpè infirmitates è ſaltationibus prodeunt. 9. Habeant liberculum, cuius titulus *Il Ballo promiſcuo* Auctore *P. M. Benedicto Bouio* impreſſum *Taruiſij anno* 1670. 10. Parochi inceſſanter arguant, obſecrent, increpent in ſuis ſermonibus choreas. 11. Legant, & referant exempla *del Prato Fiorito*, & *Ex Sylua Hiſtoriali Io: Baptiſtæ Matthioli* impreſſa Venetijs *apud Paulum Baleonium* 1672. in qua plurima, eaque luculenta reperiuntur *lib. 7. cap. 1. tit. 5.* 12. Occupatum teneant populum in Eccleſia, in oratione 40. horarum, in recitarione Roſarij, in Verbo Dei audiendo, & in alijs pijs exercitationibus, ne otioſus conuolet ad choreas. Videant mea Erotemata *cap. 73. num. 24.*

DECISIO QVINTA.

ARGVMENTVM.

Declaratur primum Decalogi præceptum; quæ ſint peccata Religioni oppoſita? Quid, & quotuplex ſint Adoratio, ac Oratio? An liceat vendere Agnos cereos benedictos? Et nullam recitare in die Orationem? Dantur modi excitandi populum ad deuotionem, & Orationem.

SVMMARIVM.

1 *Virtutes quæ nam ſint exercendæ pro adimplendo primo præcepto Decalogi?*
2 *Peccata quæ nam ſint contra primum Decalogi præceptum?*
3 *Adoratio quid, & quotuplex ſit?*
4 *Oratio quid ſit? & Quotuplex?*
5 *Simonia eſt vendere Agnos Cereos benedictos.*
6 *Orationem nullam in die qui non recitat, an peccet?*
7 *Argumenta pro excitandis populis ad frequentiam Orationis.*

Ad infraſcripta quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quæ ſint virtutes exercendæ pro adimplendo primo Præcepto Decalogi?* Plurimi, Tres Theologales, quia de his in hoc præcepto DD. agunt. *Bonac. to. 2. diſp. 3. Reginald. tom. 2. lib. 2. cap. 1. vſque ad* 13. At alij ad illas duas præcipuas ſe reſtrinxerunt, quibus Deus Opt. Max. veneratur, nempe *Adorationem*, & *Orationem*. *Tambur. in Dec. lib. 2. cap. 4.* 1

Ad Secundum. *Quæ ſint peccata oppoſita Virtuti Religionis, & huic primo Præcepto Decalogi?* Ex diuerſis auctoribus diuerſa collegerunt; quæ omnia ſunt, Superſtitio, Idololatria, Magia, Diuinatio, Vana obſeruantia, Maleficium, Sacrilegium, Blaſphemia, & Simonia. *Tolet. lib. 4. à cap. 13 vſque ad 19. Reginald. tom. 2. tract. 4. cap. 14. Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 8. Tambur. in Decal. d. lib. 2. cap. 6.* 2

Ad Tertium. *Quid, & quotuplex ſit Adoratio?* Eſſe actum, quo quis profitetur conoſcere, & colere excellentiam Dei; ideò *Deut. 6.* dictum eſt, *Dominum Deum tuum adorabis*, & Matt. 2. MAGI *procidentes adorauerunt* IESVM. Triplicem autem eam aſſeruerunt *ex S.Th. 3. p. q. 25. Latriam*, qua adoratur Deus. *Hiperduliam*, qua Virgo Deipara. Et *Duliam*, qua Sancti adorantur. Adnotantes, quod per Latriam dupliciter adoramus Deum; primò per ſe, & ratione 3

ſui,

Digitized by Google

ſui, & ſic adoratur Sanctiſſima Trinitas, Chriſtus Dominus, & Euchariſtia. Secundò per coniunctionem ad Deum, & hoc modo per Latriam adoratur Humanitas Chriſti, Crux, & alia Inſtrumenta Dominicæ Paſſionis, quia licèt ex ſe non mereantur talem adorationem; tamen vt quid vnum cum Chriſto, & relata ad ipſum eadem adoratione Latriæ coluntur. *Suarez tom.1.in 3. p. d. 51.ſect. 2. & Tambur. d. lib. 2. cap. 4. §. 1. num. 3.* Mea Erotemata *cap 14.*

Ad Quartum. *Quid, & Quotuplex*
4 *ſit Oratio?* Plures, caſque elegantes diffinitiones adduxere. At præcipuè, quod *Oratio*, largè ſumpta, *eſt eleuatio mentis in Deum*. Propriè verò, *Oratio eſt petitio, quæ ad Deum, vel ad alium propter ipſum dirigitur, qua flagitamus bona nobis decentia. S. Thom. 2. 2. quæſt.83. Tamburin. d. lib. 2. cap. 4. §. 2.* Duplicem autem eam dixerunt. *Publicam*, vt Horæ Canonicæ, Miſſa. Et *Priuatam*, vt aliæ preces fidelium, quam ſubdiuiſerunt in *Vocalem*, & *Mentalem*. *Vocalis* eſt, quam ore exprimunt orantes. *Mentalis*, quæ mente agitur, & eius duæ ſunt ſpecies. *Ordinaria*, & *Extraordinaria*, illa *Meditatio*, hæc *Contemplatio*. Ordinaria, ſeu *Meditatio* eſt illa, quæ fit per conſiderationem quatuor extremorum, Paſſionis Dominicæ, pulchritudinis Virtutum, deformitatis vitiorum, releuantiæ ſaluationis æternæ; vt inde homo magis excitetur ad benè, ſanctèque viuendum. Extraordinaria, ſeu *Contemplatio* eſt illa per quam anima à Deo eleuatur, vel plenè, vel ſemiplenè extra ſenſus, & miro quodam modo in diuinis eruditur, per internam Sancti Spiritus elocutionem, vt explicat *Ludou. à Ponte Soc. Ieſu in ſuis Meditat. par. 1. in Introduct à §. 1. vſque ad §. 13. Rodriquez in Exercit. perfect. par. 1. tract 6. cap. 4.* Et mea Erotemata *cap.16.*

(?)

AD PRIMVM CASVM.

Q*Vidam habebat Agnum Dei Cereum, benedictum à B. Pio Papa Quinto,* 5
& quia audiuit eum eſſe magni valoris, & in multa æſtimatione, illum vendidit quinque ducatis. Timet peccaſſe. Quæritur, an peccauerit, & poſſit abſolui? Reſponſum fuit, peccaſſe culpa Simoniaca. *Bonacin. de Simon. diſp. 1. quæſt. 4 §. 2. num 6* Et incurriſſe excommunicationem latam à Gregorio XIII. de qua *Quarant in Sum. Bullar. verb. Agnus Dei, & Azor. tom. 1. lib. 9. cap. 9. quæſt. 1.* Sed poſſe abſolui, quia nulli dicta cenſura eſt reſeruata. *Barboſ. allegat. 50. num. 150.* Immò non incurriſſe in excommunicationem, ſi de ea ſcientiam non habebat. *Theſaur. de Pœnis Eccleſ par. 2. Verb. Agnos Dei limitat. prima.* Aduertentes, quod non peccaſſet, ſi vendidiſſet ratione ſolius materiæ, vt contra Azorium tenet *Io. Ant. Nouarius in Summ. Bullar. Comment. 3. unm. 2.* De Virtutibus, quas habent Agni Cerei à Papa benedicti, videantur mea Erotemata *cap.15.*

AD SECVNDVM CASVM.

Q*Vidam in Confeſſione exponit, ſe ſolitum nullam orationem dicere, ſed à* 6
ſummo mane vſque ad Veſperas negotijs domeſticis vacare. Quæritur, an peccatum committat, & poſſit abſolui? Varij varia ſcripſerunt; Alij, non peccare, quia, Præceptum Diuinum orandi non habet per ſe determinationem præciſam temporis, ſed ſolùm per accidens, ratione vel boni acquirendi, vel mali auertendi. *Reginald lib. 4. cap. 9. num. 75. Coton. lib. 1. controuerſ. 10 cap. vnico num. 7.* Sed alij, & quidem ſecuriùs, prædictum non orantem peccare, tùm ratione conſuetudinis, qua quilibet, etſi impius, ſe Deo quotidiè commendat, dicendo ſaltem *Pater, & Aue. Tamburin. in Decal lib 2. cap. 4. §. 2. num. 4.* tùm omiſſione medij adeò neceſſarij, ſecundum legem Dei ordinariam, ad ſalutem conſequendam; vt eruditè docet *Paulus Segneri Soc. Ieſu* in aureo opuſculo, cuius titulus *Il Penitente iſtruito cap. 13.* Et ideò

non poſſe abſolui, niſi proponat emendationem. *Leſſius lib. 2. cap. 37. dub. 3. num. 11.*

AD CASVM PRVDENTIALEM.

7 **N***Otentur induſtriæ, modi, & remedia, vt populus deuotionem acquirat, & frequentet orationem tùm Vocalem, tùm Mentalem.* Ad hunc concorditer omnes dixere. 1. Quod Parochi eum crebrò doceant vtilitatem, & excellentiam orationis, de qua plenè apud *P. Alphonſum Rodriq. Eſercitio di Perfezione par. 1. tract. 5. per totum.* 2. Eam non eſſe cauſam mœſtitiæ, mœroris, vel melancholiæ, ſed gaudij, lætitiæ, & fructus, vt apud *P. Franc. Stadier. Soc. Ieſu* in libro *Inganni della Via Spirituale tract. 14. cap. 1.* & S. Franciſcum Saleſium *Introduzione alla Vita diuota par. 2. cap. 1.* 3. Quod pueri inſtruantur de hac neceſſitate orandi præcipuè tempore Doctrinæ Chriſtianæ. 4. Quod Parentes moneantur, ſe orantes præbere filijs ſuis, & ſecum illos mane, & Veſpere recitare faciant pias preces ad Deum, Deiparam, & Sanctos. 5. Quod de hoc præcipuè interrogentur, & vrgeantur in confeſſionibus. 6. Quod diſcant homines, Deum *non longè eſſe ab vnoquoque noſtrum; in ipſo enim viuimus, & mouemur, & ſumus. Act. 17.* ideò eius præſentiam Diuinam attendentes, ſciant promptè, & deuotè orare. 7. Quod determinet vnuſquiſque aliquam temporis partem, ſibi magis liberam ad orandum; & in ea quotidiè fideliter oret. 8. Parochi explicent tot Sacræ Scripturæ oracula, quæ orationem, & deuotionem commendant. 9. Narrent exempla Redemptoris, Apoſtolorum, & Sanctorum, qui enixè orationi vacarunt. 10. Legant Parochi Cathechiſmum Romanum *par. 4. cap. 1. & 2.* & nunquam ceſſent, excitare fideles, qui ideò indeuoti, quia non redarguuntur, & non inſtruuntur.

DECISIO SEXTA.

ARGVMENVVM.

Agitur de Diuino Officio, ac Horis Canonicis, & de ijs, qui ad eas ſunt obligati. An Canonicus Coadiutor obligatus ſit recitare Diuinum Officium, & ille qui habet beneficium? Monita pro recitando Officio Diuino deuotè.

SVMMARIVM.

1 *Officium Diuinum quid ſit?*
2 *Horæ Canonicæ à quibus ſint recitandæ de præcepto?*
3 *Horas Canonicas, qui non teneantur recitare?*
4 *Regulares quinam ſint non obligati ad Chorum?*
5 *Canonicus Coadiutor an debeat recitare Officium Diuinum?*
6 *Beneficium tenue quale ſit, ne obliget ad Horas Canonicas?*
7 *Remedia duodecim pro recitando Officio cum deuotione.*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quid ſit Diuinum Officium, ſeu Horæ Canonicæ?* Eſſe certam orationem laudandi publicè Deū, & precandi mente, & voce, authoritate Præſulum inſtitutam. *Bellarm. lib. 1. de bonis operib. cap. 10.* Vel eſſe laudem Dei voce expreſſam per inſtitutionem Eccleſiæ determinatam. *Tolet. lib. 2. cap. 10. num. 1.* 1

Ad Secundum. *Qui teneantur recitare horas Canonicas?* Quatuor perſonarum genera, nempè Clerici Seculares in Sacris conſtituti, Beneficiarij, Regulares ad chorum deputati, & Moniales. *Graffius p. 1. lib. 2, cap. 10. num. 1. Tambur. lib. 2. in Decal. cap. 5. num. 2.* 2

Ad Tertium. *An dentur Clerici Seculares in Sacris, qui non teneantur recitare horas Canonicas?* Ex pluribus DD. collegerunt, 3

Digitized by Google

gerunt, dari ſequentes. 1. Diſpenſatum ex benignitate Pontificia ad Matrimonium. 2. Ordinatum de facto in Sacris, qui antea vxorem habebat, ſi ad eam cogatur redire. 3. Damnatos ad triremes, vel captiuos infidelium. 4. Detentos in publicis carceribus, nec non capite damnatos. 5. Affectos infirmitate, vel maximo aliquo animi mœrore. Ita *Azor. Nauar. Squillant. Caſtrop. Sà, & alij*, quos allegat, & ſequitur *Tambur. d. cap. 5. num. 4.*

Ad Quartum. *An dentur Regulares*
4 *profeſſi, qui non teneantur ad dictam recitationem?* Affirmarunt de Regularibus choro non addictis, quales ſunt Patres Societatis Ieſu, & Militarium ordinum, qui niſi in Sacris ſint, vel beneficium Eccleſiaſticum habeant, ad recitandas horas Canonicas non tenentur. *Caſtropal. & Tamburin. d. cap. 5. num. 6.* An autem omnes Regulares, qui non ſunt in Sacris, & Moniales profeſſæ teneantur recitare Diuinum Officium extra chorum? Vide mea Erotemata *cap. 17. n. 9.*

AD PRIMVM CASVM.

5 Q*Vidam Canonicus coadiutor ſe accuſat in confeſſione, qualiter illis diebus, quibus ad chorum non vadit, Officium Diuinum non recitat. Quæritur, an peccet, & ſit alicui pœnæ obſtrictus?* Proceſſerunt cum diſtinctione. Vel talis Coadiutor habet aliquam partem fructuum beneficij, & non recitando officium, peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem. *Bonac. de Horis Canon. diſp. 1. q. 2. punct. 4 num. 13.* Vel nullos fructus habet, & à culpa eſt immunis, atque à pœna. *Graff. par. 1. lib. 2. cap. 50. num. 22. Summa Dian Verb. Horæ Canonicæ num. 11. Suarez lib. 4. cap. 22. num. 19.*

AD SECVNDVM CASVM.

6 Q*Vidam beneficiatus in confeſſione narrat, ſe non recitare Diuinum Officium, quia eius beneficium eſt tenue. Quæritur, an peccet? An ſit alicui pœnæ obſtrictus? Et quale reputandum ſit beneficium tenue?* Quo ad peccatum, tres adduxerunt ſententias. Negatiuam *ex Soto de Iuſtitia, & Iure lib. 10. q. 5. art. 3.* ea ratione quia, qui de Altari non viuit, altari non tenetur ſeruire. *cap. cum Secundum Apoſtolum. De Præben.* Affirmatiuam, quod ſcilicèt peccet, & teneatur reſtituere fructus, *ex Bonacin. de Horis Canonic. diſp. 10 quæſt. 2. p. 4. num. 17.* ex pluribus rationibus ibi allegatis. Mediam, quod non peccet, ſi recitet ſaltem diebus feſtis, & Dominicis; prout *ex Leſſio, & Maldero* notat *Coton. in Sum. Dian Verb. Horæ Canonicæ num. 7.* Cæterùm in Curia Patauina placuit affirmatiua, quam tuetur *Pyrrh. Corad. in Praxi diſpenſat. lib. 4. cap. 2. num. 53.* firmans, hiſce tẽporibus omne beneficium, quamuis tenue, obligare ad Diuinum Officium. Porrò circa tenuitatem, alij eam poſuerunt in aureis octo *ex Soto vbi ſupra*; alij in aureis ſexdecim *ex Sanchez in opuſc. tom. 1. lib. 2. cap. 1. dub. 57. num. 5.* Alij in tertia parte Eccleſiaſtici Patrimonij *ex Tambur. in dec. lib. 2. cap. 5. §. 1. nu. 25.* quæ in hac Diœceſi erit in Ducatis tredecim cum dimidio circiter; eo quia admittuntur Clericis in Sacris Patrimonia ducatorum quadraginta *ex Synod. Patau. par. 1. cap. 16.*

AD CASVM PRVDENTIALEM.

Q*Via plures Eccleſiaſtici committunt
graues negligentias in recitatione ho-
rarum Canonicarum, notentur modi, & re- 7
media, ad recitandas cum deuotione.* Pro
executione dixere. 1. In initio cuiuſcun-
que horæ reflectendum ad eius ſignifi-
cationem; nam, vt ſcribit *Tolet. lib. 2.
cap. 11.*

Matutina ligat Chriſtum, qui crimina purgat.
Prima replet ſputis; dat cauſam Tertia mortis.
Sexta Cruci nectit, latus eius Nona bipertit.
Veſpera deponit, Tumulo Completa reponit.

2. Recitare non ex vſu, ſed pia in Deum mente. 3. Seligere locum, & tempus opportunum. 4. Nolle in curas exteriores aduertenter aduertere. 5. Non curſim, & rapidè, ſed debito ſonu, & diſtantia Pſalmos, & lectiones legere. 6. Attendere

Digitized by Google

dere tùm ad litteralem, tùm ad myſticum ſenſum. 7. Scire, ſe ad Dei præſentiam, & eius laudes proferri, quod eſt munus Angelorum, iuxta illud *Pſ.* 137. *In conſpectu Angelorum pſallam tibi*. 8. Non memoriter, ſed ex Breuiario legendo recitent. 9. Recordentur, ſcriptum eſſe, *Maledictus homo, qui facit opus Dei ſaudulenter*. *Ier.*48. 10. Recogitent, idem eſſe non recitare, ac ſine attentione recitare, & cum negligentia, nam in vtroque caſu eſt culpa grauis, & obligatio reſtituendi fructus. *Nauar. de Orat. cap.* 20. *num.* 32. 11. Legant Toletum in ſumma *lib.* 2. *cap.* 13. & ibi *additiones*. Et Nouiſſimè opus Illuſtriſs. Epiſc. Pompei Sarnelli inſcriptum *Specchio del Clero Secolare* impreſſum Neapoli anno 1678. vbi *tom.* 1. agit de Diuino Officio *à pag.* 191. *& ſeqq.* Item Meditationes Buſei *tom.* 2. *de Dignitate*, *& Virtutib. Sacerdotum Medit.* 14. 12. In fine cuiuſque Pſalmi ad Verſ. *Gloria Patri &c* eleuent mentem in Deum.

DECISIO SEPTIMA.

ARGVMENTVM.

Dantur definitiones, & diuiſiones Superſtitionis, Idololatriæ, ac Magiæ. Referuntur ſuperſtitiones Mulierculariım, & Alchimiſtarum. Deinde remedia pro eliminandis ſuperſtitionibus.

SVMMARIVM.

1 *Superſtitio quid ſit? & Quotuplex?*
2 *Idololatria quid, & quotuplex ſit?*
3 *Magia quid ſit? & Quotuplex?*
4 *Mulierculariım ſuperſtitiones quædam. Et an ſint peccata?*
5 *Alchimiæ ars an ſit licita?*
6 *Superſtitiones quibus remedijs eliminandæ?*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

1 AD Primum. *Quid, & Quotuplex ſit ſuperſtitio?* Alij, eſſe falſam, ſeu vanam Religionem *ex Tolet. lib.* 4. *cap.* 14. Alij, eſſe offenſam factam Deo per cultum falſum, ſeu indebitum. *Ex Tambur. lib.* 2. *in Dec. cap.* 6. §. 1. *num.* 1. *&* 2. Eruditionum ſtudioſi addidere, *ex Cic. lib.* 2. *de nat. Deor.* eſſe ſollicitudinem nimiam, qua homines angebantur immolantes, precanteſque vt filios ſuperſtites relinquerent. Vel *ex Lactant. lib.* 4. *diu. Inſtit. cap.* 28. Sic dictum ex eo, quod homines relictis veteribus Dijs colerent ſuperſtitem memoriam ſuorum maiorum. Vel *ex Seruio in* 8. *Æneid.* Superſtitionem appellatam nimium timorem iræ Deorum ſuperſtantis. Omnes autem concordarunt, duplicem eſſe ſuperſtitionem. Vnam *cultus falſi*, puta colere Deum per ceremonias Iudaicas, vel Mahumetanas, vel per cantica Turpia, quæ ſemper eſt mortalis. *Tamburin. d.* §. 1. *num.* 2. *&* 3. *Salelles de S. Inquiſit. lib.* 1. *cap.* 14. *reg.* 11. Alteram *cultus indebiti*, quæ ex ſe eſt Venialis; at mortalis in tribus caſibus. 1. Si ſit mixtum pactum cum Dæmone. 2. Si grauis aliqua irreuerentia fiat. 3. Vel magnus contemptus Rubricarum. *Tambur. d.* §. 1. *num.* 2. *Et in opuſc. de Sacrific. Miſſæ*, *lib.* 2. *c.* 5. §. 1. Mea Erotemata *cap.* 19. vbi plura de c...

Ad Secundum. *Quid, & quotuplex ſit Idololatria?* Alij, eſſe Diuini cultus erga falſum Deum exhibitionem, *ex Tolet. lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 2. Alij, eſſe actum adorationis, quo quis aliquid creatum colit, loco Dei. *Ex Salelle d. lib.* 1. *cap.* 14. *Reg.* 112. *num.* 21. *&* 22. & dici *Idololatriam*, quaſi *Idolorum latriam*. Duplicem autem aſſeruerunt eſſe. Vnam propriè ſumptam, cum quis adorat Idola, vel creaturas. Alteram impropriè, cum quis animo ſic adhæret alicui vitio, vt videatur illud adorare. *Salelles d. reg.* 112. *num.* 21. Vnde Apoſtolus de auaritia ait, *Quod eſt Idolorum ſeruitus. Epheſ.* 5. & de Guloſis. *Quorum Deus venter eſt*. *Philip.* 3. plura de hoc peccato in meis Erotemat. *cap.* 20. 2

Ad Tertium. *Quid, & Quotuplex ſit Magia?* eſſe Artem, ſeu facultatem, vi creata, & non ſupernaturali, quædam mira, & inſolita efficientem, quorum ratio ſenſum, & communem hominum captum ſuperat. *Salelles lib.* 1. *reg.* 119. *Delrius diſquiſit. Magic. lib.* 1. *cap.* 2. vbi ſin- 3

ſingula Verba definitionis explicat. Triplicem autem dixerunt *Magiam*, ſcilicet *Naturalem*, *Artificioſam*, *et Diabolicam*. Prima, & Secunda eſt licita, quia innitur Secretis Philoſophiæ, ſeu virtutibus naturalibus herbarum, vel lapidum. Tertia eſt prohibita, quia ei ineſt pactum, vel expreſſum, vel tacitum cum Dæmone, vt exemplis latè demonſtrat *Delrius d. lib. 1. cap. 2. 3. et 4.* Et mea Erotemata *cap. 21.* vbi plura & vtilia, & iucunda, ſcituque digna traduntur.

AD PRIMVM CASVM.

4 QVæritur, *an peccent mulieres, quæ in die Sabbati nere recuſant. In nocte S. Ioannis Baptiſtæ herbas colligunt. Signant ad morbos fugandos cum prolatione aut verborum Sacrorum, aut inutilium. Et an Viri, qui nolunt inter tredecim conuitatos ad menſam ſedere?* Plurimi doctè, & eruditè reſponderunt ad ſingulas caſus partes, concorditer ſentientes, omnes mortaliter peccare, ſuperſtitionis, & vanæ obſeruantiæ vitio. *ex Tamburin. in Decal. lib. 2. cap. 6. §. 1. num. 27. 28. et ſeqq. Ex Ioan. Tullio Embl. 26. et Marchant. lib. 3. lect. 2. Propoſ. 1.* Sed prædictos omnes excuſari inuincibili ignorantia *ex Azor. par. 1. lib. 2. cap. 26. q. vlt.* Vide prædicta mea Erotemata *d. cap 19.* vbi plures alij caſus ſuperſtitioſi.

AD SECVNDVM CASVM.

5 CVm *Alchimia ſit ars fundens metalla, ad ea in aurum transformanda Quæritur, An dicta Ars ſit licita?* Ex longis, doctiſque reſponſionibus, quibus DD. Parochorum & ſtudium, & doctrina, & eruditio ſummoperè fuit commendata, colligitur, quod vel quærimus in foro fori? Et in hoc de Iure ciuili *Alchimia* non reperitur prohibita; ſed vetita eſt de IureCanonico *per Ioan. 22. in Extrauag. Spondent. De crimin. falſi inter commun.* Vel quærimus in foro Poli? & in hoc *Alchimia* eſt licita ſeruatis quatuor conditionibus, ſcilicet *Finis*, *Modi*, *Temporis*, *et Perſonæ*. Conditio *Finis*, vt Alchimia exerceatur non ob lucrum, vel auaritiam, ſed honeſtam animi recreationem. *Modi*, vt abſit omne pactum vel auxilium, tacitum, aut expreſſum cum diabolo. *Temporis*, vt nimium non inſumatur, ſed quantum licet honeſto otio dare. *Perſonæ*, vt hæc non ſit egena, ſed locuples, vt diſertè probat *Delrius d. lib. 1. cap. 5. quæſt. 4. Theſaur. de Pœnis Eccleſiaſt. par. 2. Verb. Falſum cap. 2.* & demonſtrant mea Erotemata *cap. 22.* vbi alij Doctores.

AD CASVM PRVDENTIALEM.

QVæ ſint remedia, *et rationes à Parochis adhibenda, pro eliminandis ſu-* 6
perſtitionibus, et vanis obſeruantijs, quas Plebs exercet, et potiſſimùm in Villis? Notarunt Sequentia. 1. Quod Parochi doceant, earumdem auctorem eſſe diabolum *Ex Delrio lib. 6. in Anacephalæonit.* 4. 2. Referant exempla fraudum Dæmonum circa exercentes ſuperſtitiones, de quibus *Delrius lib. 2. quæſt. 12. 16. et 30. Et Hieronymus Menghi in compendio Artis Exorciſt.* 3. Quod ſuperſtitioſæ operationes, licèt videantur prodeſſe corpori, ſemper obſunt animæ, quæ maioris valoris eſt, vt *ex Delrio lib. 6. et Marchant. lib. 3. tract. 3. lect. 2.* 4. Quod ſuadeant Parochi populum ad deuotionem Sanctorum, quorum precibus, & meritis ſentient ſe iuuari. 5. Moneant, ſupernaturales operationes, quæ non ſunt à Deo, procedere ſaltem ex tacito pacto cum Dæmone; & ſic cum maxima iniuria Creatoris. 6. Oſtendant, Sanctos Viros abhorruiſſe ſemper vanas obſeruantias, & ſuperſtitiones. 7. Eas ab Eccleſia ſemper fuiſſe damnatas, & pluribus in Diœceſibus inter caſus reſeruatos comprehenſas. 8. Negandam abſolutionem Sacramentalem illis, qui antea moniti non emendantur. 9. Iniungantur iiſdem Pœnitentiæ ſalutares, ſed graues. 10. In cōcionibus, & ſermonibus ſpiritualibus prędicent Parochi in deteſtationem ſuperſtitionū, & vanarū obſeruantiarū, vt ab eis deterreant, & reuocent plebes ſuas. 11. Moneantur Populi, ne ſtatim remedijs muliercularum credant, ſed priùs de eis Parochum conſulant, *ex Trullench. lib. 1. in Decal. cap. x. dub. 11. num. 17.*

DE-

Digitized by Google

DECISIO OCTAVA.

ARGVMENTVM.

Exponitur quid, & quotuplex ſit Maleficium? Quæ circumſtantiæ ſint perquirendæ à Confeſſario circa hoc peccatum? Quæ cenſuræ latæ ſint contra maleficos? Remedia præſeruandi filios à maleficijs.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium quid, & quotuplex?*
2 *Maleficium amatorium quot modis fiat?*
3 *Maleficij Venefici ſpecies octo. Et quæ?*
4 *Maleficij circumſtantiæ in Confeſſione exprimendæ?*
5 *Malefici quibus pœnis, & cenſuris de iure afficiantur?*
6 *Remedia duodecim præſeruatiua contra maleficia.*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD Parochi, & Confeſſarij dixere.

1 AD Primum. *Quid ſit Maleficium?* Alij, eſſe Magiæ ſpeciem, qua quis ope Dæmonis alteri damnum parat. *Ex Delrio diſquiſ. Mag. lib. 3. quæſt. 1.* Alij, eſſe vim, & poteſtatem alijs nocendi ex pacto expreſſo, vel tacito cum Dæmone, ex *Tamburin. lib. 2. in Decal. cap. 6. §. 2. num. 1.* Alij, eſſe artem nocendi alijs, Dæmonis poteſtate, ex *Tolet. lib. 4. cap. 16.*

2 Ad Secundum. *Quotuplex ſit Maleficium?* Plures plura ex Delrio adduxere; ſed præciſè reſpondentes conuenerunt, eſſe Duplex *Amatorium*, & *Veneficum*. Primum fieri ad captandas delectationes carnales. Alterum ad damnificandum Proximum. *Delrius lib. 3. quæſt. 1. et Tolet. d. lib. 4. cap. 16. num. 2. Amatorium* patrari duobus modis, vel in corpore per cibum, & potum maleficijs compoſitum; vel extra corpus per vnctiones membrorum, vel appoſitionem rerum maleficarum in cubiculis, in lectis, in veſtibus. *Delr. lib. 3. quæſt. 1. Salelles de S. Inquiſit. lib. 1. cap. 14. reg. 122. num.* 280. vbi aduertit, eſſe de fide, quod nullis philtris amatorijs ope Dæmonis poteſt voluntas hominis cogi ad peccatum. *Veneficum*, ſeu *hoſtile* fieri octo modis, & ſic ſortiri octo ſpecies ſubalternas. 1. Dicitur *Somnificum*, quo domeſtici tanto ſomno opprimuntur, vt malefici commodè poſſint 3
vel furari, vel filiolos opprimere. *Delr. d. lib. 3. quæſt. 2.* 2. Dicitur *Faſcinatio*, quædam mentis offuſcatio, & eſt triplex Poetica, Philoſophica, & Magica *S. Tho. 1. p. quæſt. 117.* & præcipuè fit reciproco oculorum intuitu. *Delr. d. lib. 3. cap. 4. ſect. 1. Salell. d. reg. 122. num.* 296. 3. Dicitur *Veneficium*, quo damnificantur homines à Sagis, & ſtrigis, vel per contactum, vel per tempeſtates, vel per ſufflationes, iuxta exempla relata per *Delr. vbi ſupra quæſt. 2.* 4. Dicitur *Maleficium deuouendi*, per quod Dæmones ingrediuntur corpora hominum ad eos vexandos, & de modo agit *Delr. d. cap. 4. ſect. 7.* & latiùs *P. Gaſpar. Schottus Soc. Ieſu in ſua Phyſica Curioſa lib. 4. de mirabilib. energumenor. per totum.* 5. Dicitur *Maleficium ligaminis*, quo ſponſi fiunt inhabiles ad matrimonij conſumationem, iuxta *tit. Decretal. de Frigidis, & maleficiatis*, & patratur varijs modis, de quibus *Delrius d. lib. 4. cap. 4. ſect.* 8. & *Salelles d. lib. 1. cap. 14. reg. 122. num.* 298. 6. Dicitur *Maleficium odij*, cum maleficæ faciunt ſuis præſtigijs, vt coniuges ſe odio habeant. 7. Dicitur *Maleficium obliuionis*, quo coniux retrahitur à memoria ſuæ vxoris, & adducitur ad adulteram. *Delr. vbi ſupra ſect.* 9. 8. Dicitur *Maleficium incendiarium*, quo malefici igne conſumunt domos, fruges, ac humana corpora, vt latè demonſtrat. *Delr ibid. ſect. 10. Salelles d. reg. 122.* cruditè *Schottus in d. ſua Phyſica Curioſa lib. 1. par. 2. cap. 21. & ſeqq.* & pleniùs mea Erotemata *cap. 25.* vbi DD.

Digitized by Google

AD PRIMVM CASVM.

QVidam Pænitens ſe accuſat in confeſ-
4 *ſione de patrato maleſicio. Quæritur, quas circumſtantias debeat confeſſarius ab eo perquirere?* Alij dixere tantùm tres circumſtantias. 1. Si fecerit pactum cum Dæmone, & habuerit commercium cum illo? 2. Si contra fidem peccauerit, illum adorando, vel Deum negando? 3. Quale damnum intulerit proximo, cui reſtitutio erit facienda? Ita *ex Tambur. de expedit. confeſſ. lib. 2. cap. 2. §. 5. & in Dec. lib. 2. cap. 6. §. 1. num.* 10. Alij exactiùs ſcribendo notarunt ſeptem circumſtantias. 1. An inciderit in hæreſim? 2. An pactum fecerit cum diabolo? 3. An illum adorauerit? 4. An res ſacras adhibuerit? 5. An Deum negando à fide apoſtatauerit? 6. An bona, vel corpora offenderit? 7. An habeat libros, vel Inſtrumenta ad maleficia, quæ S. Inquiſitionis officio ſint deferenda? *Ita ex Bonacin. tom. 2. diſp. 3. quæſt. 6. par. 5. & ex Marchantio lib. 3. tract. 3. lect. 2. Ex Salelle d. lib. 1. cap. 14. reg. 122. num. 260. et ſeq.*

AD SECVNDVM CASVM.

QVæritur; an committentes maleficia ſint aliqua cenſura ligati, et an poſ-
5 *ſint à quolibet confeſſario abſolui?* Præmiſerunt: In foro exteriori contra maleficos inflictam eſſe pœnam mortis. *l. 3. Cod. de maleſi.* aut alias corporales iuxta qualitatem maleficiorum. *Farin. de Delict. et pœn. quæſt. 20. num. 89. Laurentius Prior in Praxi Crimin. Veneta Verb. Sortilegio pag. 124.* In foro autem interiori, ſi malefici inciderint in hæreſim, ligatos eſſe excommunicatione Papæ reſeruata per Bullam *Cœnæ Domini*. Quod ſi hæreſim non contraxerint, poſſunt à quolibet confeſſario abſolui, quia nulla cenſura, ſaltem reſeruata, ſunt affecti. *D.D. apud Tamburin. lib. 2. in Decal. cap. 6. § 2. num. 14. et 15. & Theſaur. de Pœnis Eccleſ. par. 2. Verb. Superſtitio cap. 1.* Excipiendam tamen eſſe reſeruationem Epiſcopalem, in quibus Diœceſibus reperiatur, vt latiùs demonſtrant mea Erotemata *d. cap. 25. à num. 21. et ſeqq.*

AD CASVM PRVDENTIALEM.

QVæ remedia, et monita daturus ſit Parochus populo ſuo, ne filii, et filiæ
Philtris, ſeu maleficijs offendantur? Scri- 6
pſere. 1. Quod Parentes doceant filios, & filias Dei timorem. 2. Quod recentes natos ſollicitè curent baptizari. 3. Infantes orationes inſtruant, & ſe ſacro Crucis ſigno muniri. 4. Adoleſcentes, vt Doctrinam Chriſtianam diſcant, diligenter curent. 5. Quod Miſſæ ſacrificium deuotè audiant, non ſolùm diebus feſtis, ſed ſi poſſunt, etiam feriatis. 6. Speciali cultu venerentur Deiparam Virginem, Angelum Cuſtodem, & Sanctos. 7. In ætate debita conſtituti frequentent Sanctiſſima Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ. 8. Moneant eos ſe exercere in operibus Pietatis Chriſtianæ, quia *pertimeſcit Satanas piorum vigilias, orationes, ieiunia etc.* vt dicebat, & docebat *S. Antonius Abbas.* 9 Deferant reliquias Sanctorum, Agnos benedictos Cereos, cum fide, & fiducia diuini tutaminis. 10. Signent ſe mane, & ſero Aqua benedicta, & præcipuè cum è lecto ſurgunt, & dormituri recumbunt. 11. Inuocent ſæpè ſanctiſſima nomina IESVS, & MARIÆ. 12. In concionibus, & ſermonibus ipſi Parochi piè, & doctè moneant, & hortentur genitores, vt à peccatis abſtineant, præcipuè à blaſphemijs, periurijs, fraudibus, & iniuſtitijs; ac filios, & filias, vt caueant ab inobedientia parentum, à verbis obſcœnis, à mendacijs, & furtis; ſiquidem flagitia, & peccata ſunt in cauſa, cur Deus permittat, homines per maleficia à Diabolo offendi, vt auctoritatibus, & exemplis demonſtrat *Martin. Delrius d. lib. 3. quæſt. 7. ſect. 1.* & luculenter *P. Gaſpar Schottus* in prælaudata ſua *Phyſica Curioſa lib. 4. cap. 14.*

Digitized by Google

DECISIO NONA.

ARGVMENTVM.

Exponitur quid, & quotuplex ſit Sacrilegium? Qui poſſint abſoluere ſacrilegum percuſſorem Clerici? An ſit ſacrilega delectatio turpis, dum peragitur res Sacra? Quibus medijs concilietur obſequium erga Eccleſiaſticos?

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegij definitio.*
2 *Sacrilegij ſpecies, ac diuiſio.*
3 *Clericorum percuſſores à quibus abſoluendi?*
4 *Percuſſio alia leuis, alia grauis.*
5 *Epiſcopus abſoluit percuſſores Clericorum in XVII. caſibus.*
6 *Concupiſcere fœminam dum agitur res Sacra, an ſit ſacrilegium?*
7 *Eccleſiaſtici quibus medijs venerentur à laicis?*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

1 AD Primum. *Quid ſit Sacrilegium?* Alij, eſſe omne peccatum contra virtutem Religionis, quaſi *Sacri læſionem. Summ. Dian. Verb. Sacrilegium.* Alij, eſſe violationem rei ſacræ. *Buſemb. lib. 3. cap. 2. dub. 2. & ex S. Thom. 2. 2. quæſt. 99. art. 1.* Alij, eſſe rerum ſacrarum furtum. *Ex Azor. io par. 1. lib. 9. cap. 27. q. 1.*

2 Ad Secundum. *Quotuplex ſit Sacrilegium?* Concordarunt omnes, eſſe Triplex, *Perſonale, Locale, & Reale*; quia committitur vel contra perſonas ſacras, vel loca, vel res ſacras. *Azor. et Buſemb. vbi ſupra. Tambur. in Dec. lib. 2. cap. 6. §. 3.* At quamcunque ſpeciem ſubdiuidi, in Sacrilegium mentale, & explicitum. Item in Formale, & Obiectiuum. Item in Simplex, vt ſi perſona ſacra rem habeat cum laica; & Duplex, vt ſi perſona ſacra ſe commiſceat cum ſacra. *Caramuel in Theol. fundamentali lib. 1. fund. 45. num. 1029. et lib. 2. fund. 57. num. 1075.* & pleniſſimè mea Erotemata *à cap. 26. cum ſeptem ſequentibus*, in quibus de omnibus Sacrilegijs diſſeritur.

AD PRIMVM CASVM.

3 QVidam *percuſſit Clericum. Quæritur, à quo ſit abſoluendus?* Præmiſerunt omnes, quod contra percuſſores clericorum lata eſt excommunicatio *in can. Si quis ſuadente diabolo. 17. quæſt. 4.* quæ eſt reſeruata Summo Pontifici, vt notat *Barboſ. ibid.* & docet *Theſaur. de pœn. Eccl. par. 2. Verb. Iniuria cap. 2. num. 1.* Deinde circa propoſitum caſum diſtinxerunt, vel percuſſio fuit grauis, vel leuis? Si fuit leuis poteſt abſolui ab Epiſcopo. *cap. peruenit vbi DD De Sent. Excom. Antonell. de Regim. milit. Eccl. lib. 8. cap. 1.* Quando autem dicatur leuis? attenduntur circumſtantiæ locorum, temporum, modi 4 percuſſionis, & ipſius læſionis. *Belletus de fauore Cler. can. §. 3. num. 34. Antonell. d. lib. 8. cap. 5. num. 3.* Si verò percuſſio fuit grauis, ſolus Papa abſoluit, ſeu Delegatus ab illo; niſi percuſſio ſit ſecreta, vel facta ſit à Monialibus, vel à clericis collegialiter viuentibus, vel ab oſficiali Principis in reprimenda turba, vel ab habente legitimum impedimentum, quo non poſſit ad Sedem Apoſtolicam accedere; nam in prædictis caſibus poteſt abſoluere Epiſcopus, licet percuſſio fuerit grauis. *Theſaur. d. par. 2. Verb. Iniuria cap. 2. Antonell. d. lib. 8. cap. 5.* Proindè alij ex Summa Syluestrina *Verb. Abſolutio 4.* tranſcrip re hæc carmina; quæ continent caſus decem, & ſeptem, in quibus Epiſcopus abſoluit etiam 5 in percuſſione graui, videlicet.

> *Regula, Mors, Sexus, Hoſtis, Puer, Officialis,*
> *Delitioſus, Inops, Æger, Senexque, Sodalis,*
> *Ianitor, Aſtrictus, Dubius, Cauſæ, Leuis ictus.*
> *Debilis, abſolui ſine ſumma Sede merentur.*

1. *Regula*; ideſt ſi Regularis verberet Regularem. *cap. Monachi 2. De ſent. excom.*
2. *Mors*, ideſt in articulo mortis omnis excommunicatus poteſt abſolui. *cap. Non dubium*

dubium 5. *eod.* 3. *Sexus*, ideſt mulieres, *cap. Mulieres* 6. *eod.* 4. *Hoſtis*. Ideſt, ſi percuſſor habeat capitales inimicitias, quibus impediatur ire Romam. *cap. De cætero* 11. *et cap. Ea noſcitur* 13. *eod.* 5. *Puer*. Ideſt, qui nondum peruenit ad pubertatem. *cap.* 1. *et cap. vltim. eod.* 6. *Officialis*; qui arcendo turbam caſu, ſed cum aliqua culpa, clericum percuſſit. *cap. Si verò il* 1. *de ſent. excom.* 7. *Delitioſus*; ideſt multum potens, & delicatus. *d. cap. Mulieres.* 6. *et ibi gloſſ. in Verb. Laborem. eod.* 8. *Inops*, ideſt qui ſuis manibus, & ſudoribus viuit. *cap. Quod de his.* 26. *eod.* 9. *Æger*, ideſt infirmus morbo longo, vel periculoſo. *d. cap. Quod de his.* 10. *Senex*, ideſt maior annorum 70. *cap. Quamuis* 58. *eod.* 11. *Sodalis*, ideſt ſi clerici collegialiter viuentes ſe percutiant. *cap. Quoniam* 9. *de vit. et honeſt. cler.* 12. *Ianitor*; ideſt Oſtiarius, ſi repellendo turbam percutiat clericum. *d. cap. Si verò* 3. *eodem.* 13. *Adſtrictus*, ideſt qui non eſt in ſua, ſed in alterius poteſtate, & ſeruitute. *cap. Relatum.* 37. *de ſent. excom.* 14. *Dubius*; cum ſcilicet quis eſt diffamatus de percuſſione, licèt non conuictus. *cap. Cum deſideres* 15. *eod.* 15. *Cauſæ*, ideſt qui habet legitimam cauſam, ſcilicet impedimentum, non eundi Romam. *d. cap. Quod de his* 26. *eod.* 16. *Leuis ictus*; ideſt, qui leuiter percuſſit. *d. cap. Peruenit* 17. *eod. tit.* 17. *Debilis*, ideſt cæcus, vel claudus, vel membra habens debilitata. *d. cap. Ea noſcitur* 13. *eod.* Hi omnes poſſunt abſolui ſine ſumma Sede, ideſt ſine recurſu ad Summum Pontificem ab Epiſcopo, vel ſi ſint regulares, à ſuo Prælato, vt latiùs declarat, & probat *Syluester d. Verb. Abſolutio* 4. *Bellettus de fauor. cler. can. d. part.* 1. §. 3. & exactè docent mea Erotemata *cap.* 27. *à num.* 12. *et ſeqq.*

AD SECVNDVM CASVM.

6 **Q***Vidam Religioſus, dum Sacrum facit, vel baptizat, intuetur fœminam, et eam concupiſcit ad malum finem. Quæritur quale peccatum committat; et an hæc circumſtantia temporis ſit aperienda in confeſſione?* Omnes concorditer reſponderunt, committere, ratione ſui, peccatum Sacrilegij; ratione autem Sacrificij, vel Sacramenti peccare irreuerentia graui contra Religionem. An autem hæc circumſtantia temporis litandi, vel baptizandi ſit in confeſſione aperienda? Alij negarunt ex *Dianæ* opinione *tom.* 1. *coordin. tract.* 7. *reſol.* 66. Sed alij, (& quidem ſecuriùs) aſſirmarunt *ex Trullench. lib.* 1. *Dec. cap.* 10. *dub.* 15. *num.* 8 nihil relevante Dianæ opinione, qui loquitur de concupiſcente in recitando Diuino Officio, cuius irreuerentia non eſt ita grauis, & peculiaris, vt in celebrante, vel baptizante, vt notat *Tambur. de expedit. Confeſſ. lib.* 2. *cap.* 7. § 5. *num.* 38.

AD CASVM PRVDENTIALEM.

Q*Vibus medijs fiet, vt laici venerentur Eccleſiaſticos, et obſequantur?* Dixere. 1. Si Eccleſiaſtici ſint moribus ornati, vitamque ducant exemplarem. 2. Si fugiant domeſticas laicorum conuerſationes. 3. Si omninò abſtineant à quacunque temporali negotiatione, mercatura, vel intereſſe cum iiſdem laicis. 4. Si pij, & liberales ſint in eleemoſynis faciendis, & ſubleuandis pauperum neceſſitatibus. 5. Si ſæpè in concionibus agant de Dignitate Sacerdotali, & excellentia Status Religioſi. 6. Si referant exempla Principum, & Sanctorum, qui adeò Clericos, & Sacerdotes honorarunt, vtpotè S. Franciſci dicentis, ſe priùs ſalutaturum Sacerdotem, quàm Angelum, ſi vtrumque ſimul obuium haberet. 7. Si diuinis oraculis Sacræ Scripturæ id probent. 8. Si argumenta huius rei deſumant ex Victorello *in addit. ad Tolet. lib.* 1. *cap.* 1. *et* 2. 9. Si Eccleſiaſtici in omni virtutum genere lucere curabunt, & non tàm menti, quàm cordi eorum inſit, quod 7

Sacra parans Domino ſit Prudens,
Sanctus et ipſe,
Charus, coniunctus religione,
Sciens.

Quos verſus declarat *Lud. Abelly* in libercuio, cuius titulus *Sacerdos Chriſtianus par.* 3. *cap.* 12. 10. Si aſſiduè, & attentè legerint, & meditati fuerint, quæ ſcripta ſunt de dignitate Sacerdotum per *P. Antonium Molinam Cartuſianum* denuò in-

Digitized by Google

impreſſum Venetijs *apud Baleonium anno* 1674. & per *P. Ioſeph Manſi* in libro inſcripto *Il Vero Eccleſiaſtico* impreſſo Romæ anno 1673. Et nouiſſimè, quæ typis mandata ſunt ab Illuſtriſſimo Epiſcopo *Pompeo Sarnelli* in ſuis operibus, tribus tomis diſtinctis, quorum titulus *Specchio del Clero Secolare* impreſſis Neapoli *anno* 1678. 11. Si temperantiam in Victu, ſobrietatem in potu; & modeſtiam in veſtimentis ſeruauerint, & potiſſimùm clericalem tonſuram, non in ſola corona in vertice, ſed in reſciſſione capillorum, iuxta Synodales Conſtitutiones, & Sacrorum Canonum præcepta. 12. Si in adminiſtrandis Sacramentis, in prædicatione Verbi Dei, in edocendis populis Chriſtianam Doctrinam, vigiles, aſſidui, & feruentes fuerint; itaut dubium eſſe non poſſit, eos quærere, *non quæ ſua ſunt, ſed quæ IESV CHRISTI.*

DECISIO DECIMA.

ARGVMENTVM.

Agitur de Sacrilegio in loco ſacro, quod fit per furtum, per exercitium Iudicij ſæcularis; per pollutionem Eccleſiæ, & alijs modis loco Sacro iniurioſis. Diligentiæ, vt populus deuotè interſit diuinis Officijs:

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegium in loco Sacro committitur quinque modis.*
2 *Furtum in Eccleſia cum eius fractura, vel non? an differat?*
3 *Furari crumenam diuitis in Eccleſia an ſit ſacrilegium?*
4 *Polluta an ſit Eccleſia ob percuſſionem hominis ſine ſanguinis effuſione?*
5 *Diligentiæ decem, vt populus interſit deuotè diuinis Officijs.*

Ad infraſcripta quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quot modis committatur Sacrilegium in loco Sacro?* Concorditer, Quinque modis committi. 1. Si auferatur res Sacra de loco Sacro, vel non Sacra ſi erat in loco Sacro tanquam in cuſtodia, vel pro eius ſeruitio. 2. Si in eo exerceatur Iudicium ſæculare. 3. Si locus Sacer polluatur humano ſemine, vel ſanguine. 4. Si in eo ſepeliatur excommunicatus, vel infidelis. 5. Si loci Sacri immunitas violetur, extrahendo perſonas, quæ ibi confugerunt. Ita ex *Tambur. lib. 2. in Decal. cap. 6. §. 3. num. 6. Summa Dian. Verb. Sacrilegium*. Et mea Erotemata *cap. 28.* 1

Ad Secundum. *An ſit differentia furari res ſacras cum fractura Eccleſiæ, vel ſine fractura?* Reſponderunt omnes, hanc eſſe differentiam, quod furans in loco Sacro ſine fractura, nullam incurrit cenſuram; ſed qui cum fractura incurrit excommunicationem latæ ſententiæ *cap. Conqueſti 22. De Sent. excom.* quæ tamen ante denunciationem non eſt reſeruata, ſed cum effractores fuerint ab Epiſcopo denunciati excommunicati, non poſſunt abſolui niſi à Papa. *Theſaur. de Pœn. Eccl. par. 2. Verb. Sacrilegium cap. 3. vbi D.D.* Et quæcumque effractio ſufficit, vel in portis, vel in ſeris, vel in muris, vel in vectibus, vel in feneſtris etiam vitreis, ſi eas impingens faciat cadere, vel cedere, aut vi aperiri. *Theſaur. ibid. cum Filliuc. & Suarez*, qui addunt, quod ad dictam cenſuram incurrendam furtum debet eſſe graue, idest attingens ad peccatum mortale; & oportet, rem ablatam eſſe vel ipſius Eccleſiæ, vel ad eius vſum deputatam. 2

AD PRIMVM CASVM.

QVidam furatus eſt crumenam à latere diuitis orantis in Eccleſia: *Quæritur, an fecerit Sacrilegium, & teneatur circumſtantiam loci Sacri explicare?* Negatiuam, & Aſſirmatiuam ſententiam plurimi ſunt amplexi, quia vtramque grauiſſimi auctores defendunt. Primam, idest, 3

Digitized by Google

idcſt, ſacrilegium non committi, neque circumſtantiam loci in dicto caſu eſſe explicandam tuetur *Sotus*, *Fagundez*, *& alij*, quas allegat, & ſequitur *Diana coordin. tom. 1. tract. 7. reſol.* 154. Contrariam tenet *Layman. lib. 4. tract.* 10. *cap. 7. num.* 18. & *Suarez de Religione tom. 1. lib. 3. cap. 4. num.* 7. per tex. *in cap. Quiſquis 21. 17. quæſt.* 4. & hæc eſt ſecurior, & in praxi tenenda; quamuis contraria ſit communior apud modernos, vt docent mea Erotemata *d. cap.* 28. *num.* 7. & demonſtraui in meis Deciſionibus *de Pœnitentia deciſ. 27. num. 23. vbi DD.*

AD SECVNDVM CASVM.

QVidam fuit in Eccleſia arenæ ſaccu-
lis grauiter percuſſus, & contuſus;
4 *itaut domum reuerſus obierit; nulla tamen*
in Eccleſia facta eſt ſanguinis effuſio. Quæ-
ritur, an Eccleſia ſit polluta? Alij dixerunt eſſe pollutam, alij negarunt. Primi adhæſerunt *Marchino de Sacram. ordin. tract. 3. cap. 10. num. 7. Laymano lib. 5. tract. 5. cap. 5. num. 8. & Fagund. par. 1. lib. 3. cap. 14. num.* 13. Secundi ſecuti ſunt *Suarez tom. 3. par. 3. diſp. 81. ſect. 4 caſ. 1. Azor. par. 1. lib.* 10 *cap. 26. quæſt.* 13. & alios, quos allegat *Diana coordin.* cum illis ſentiens *tom. 9. tract. 1. reſol.* 136. Eò quia pollutio Eccleſiæ eſt pœna, quæ reſtringenda eſt ad caſum mortis contingentis in ipſa Eccleſia. Cæterùm, licèt hæc opinio negatiua ſit probabilis, affirmatiua eſt probabilior, nam quamuis homicidium conſumatum ſit extra Eccleſiam, nihilominùs cauſa mortis, & malitia completa homicidij conſumata fuit in Eccleſia; & cum ipſius graui iniuria; & ideò in dicto caſu Eccleſiam eſſe pollutam ſuſtinet *Paſſerin. de Pollut. Eccleſ. diſput. 5. cap.* 4. cum viginti doctoribus ibi allegatis, inter quos *Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſc. alleg. 28. nu. 23. Iordan. Epiſcopus Traguricn. tom. 2. lib. 11. tit. 3. n. 330. Antonell. de regim milit. Eccl. lib. 1. cap. 16. num. 6.* Et mea Erotemata *cap. 29. num.* 3.

AD CASVM PRVDENTIALEM.

QVas diligentias adbibere debet Paro-
chus, vt populus cum obſequio, & 5
deuotione interſit Diuinis Officijs? Di-
xere. 1. Quod ipſi Eccleſiaſtici cum deuotione eadem Diuina Officia peragant. 2. Quod ipſimet cantum Gregorianum addiſcant, vt eius vſu populus ad pietatem, & obſequium Eccleſiæ incitetur. 3. Quod in concionibus populus moneatur, quanto timore, & tremore adſtandum ſit in domo Dei, & præcipuè tempore diuinorum officiorum. 4. Quod Parochi ſæpè declarent ouibus ſuis myſteria Sacrificij, & Miſſæ, ac eius cæremonias, de quibus *apud Gauant. in Rubric. Miſſal par.* 2. *tit.* 16. apud *Sperell. Epiſcopum Eugubin. in ſua Parænesi Tæleturgica* impreſſa Venetijs *apud Baleonium* 1668. & apud *Dominicum Magriun in ſuo Hierolexico. ſeu Sacro Dictionario Verb. Miſſa.* Romæ & Venetijs impreſſo. 5. Vt ſingulis diebus feſtis Parochi poſt Veſperas recitent cum populo quinque myſteria Roſarij, illa legendo, ſeu explanando, nam valdè mouent ad deuotionem. 6. Legant Parochi, & obſeruent, quæ præcepta ſunt *par. 1. cap. 11. & 12. Synod. conſtit.* & monitum faciant populum de anathematis pœna ibi inflicta contra eos, qui in templo, dum Sacra fiunt, ſpatiari, deambulare, nugas agere, aut alio modo perturbare audent Officia Diuina. 7. Colligant ex Eccleſiaſticis Hiſtorijs pœnas, & flagella, quibus Deus puniuit irreuerentes in Templis. 8. Doceant, Eccleſiam eſſe domum orationis; & Chriſtum Dominum eiciſſe è Templo profanatores manibus ſuis, vt oſtenderet maximam Deo iniuriam fieri per eos, qui minùs deuoti ſunt in Templis. 9. Idipſum probare poterunt dictis, & Sententijs Sanctorum Patrum. 10. Tandem certos reddant fideles, quod ſi deuoti, & obſequioſi fuerint, *quicunque Templum, beneficia petituri, ingredientur, cuncta ſe impetraſſe lætabuntur.*

Digitized by Google

DECISIO VNDECIMA.

ARGVMENTVM.

Quomodo Eccleſia polluatur per effuſionem ſanguinis, ac ſeminis humani? & per ſepulturam excommunicati, vel infidelis? Proponuntur caſus duo de eadem materia, & dantur remedia, vt Eccleſiæ ſeruentur cum nitore, & abſque ſordibus.

SVMMARIVM.

1 *Sanguinis effuſio in Eccleſia quando eam polluat?*
2 *Seminis humani effuſio quando polluat Eccleſiam.*
3 *Cadauer pueri non baptizati ſepulti in Eccleſia an eam polluat?*
4 *Sacerdos celebrans quid aget, ſi ex rixa Eccleſia polluatur?*
5 *Remedia duodecim pro nitore Eccleſiarum ſeruando.*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

1 AD Primum. *Quæ requirantur, vt Eccleſia ſit polluta per effuſionem ſanguinis?* Requiri, quod effuſio ſanguinis procedat ex percuſſione violenta graui, & iniurioſa, facta homini in loco Sacro. *Ex P. Franciſ. de Lugo lib. 5 cap 6. quæſt. 8. ex Petro Franciſco Paſſerino in ſuo erudito Tractatu de Pollutione Eccleſiæ diſput. 5. & 6.* Et ex meis Deciſionibus *de Sacrificio Miſſæ Deciſ.* 40.

2 Ad Secundum. *Quæ requirantur, vt Eccleſia ſit polluta per effuſionem ſeminis humani?* Requiri, vt effuſio ſit ſeminis humani; tàm Viri, quàm fœminæ, tàm fidelis, quàm infidelis; peccaminoſa, & publica. *Paſſerin. de Pollut. Eccl. diſp. 3. cap. 12. & diſp. 7. cap. 1. Sanchez de Matrim. lib. 9. diſp 15. num. 11.* Hinc ſi fit abſque peccato, vt in dormiente, vel ebrio, aut occulta, aut brutorum, Eccleſia non polluitur. *D. D. ibidem, Graff. par. 1. lib. 2. cap. 48. num. 6.* Et mea Erotemata *cap.* 30. vbi plenè.

Ad Tertium. *Quæ requirantur, vt Eccleſia ſit polluta per ſepulturam excommunicati, vel infidelis?* Requiri, vt ponatur in tumba, ſepulcro, vel fouea, intra Eccleſiam, cadauer infidelis, vel excommunicati publicè denunciati, aut notorij percuſſoris clericorum. *cap. Eccleſiam 1. & 2. de conſecr. diſt. 1. cap. Conſuluiſti. 7. de Conſec. Eccl. vel Altar. Paſſerin. diſp. 8. cap. 5. cap. 1. cap. 7. cap. 8. vbi plurimi D. D.* Erotemata mea *cap.* 31. in quo plura exempla.

AD PRIMVM CASVM.

QVidam paruulus obijt, antequam baptizaretur, *Eius parentes precibus, vel pecunia obtinuerunt à Parocho, illum ſepeliri in Eccleſia. Quæritur, an ipſa Eccleſia ſit polluta?* Ferè omnes diſtinxerunt, vel paruulus ille non baptizatus erat filius infidelium? & in hoc caſu polluta erit Eccleſia: Vel eius parentes erant fideles? & Eccleſia non cenſetur polluta, vt ſuſtinetur à *Pace Iordan. Epiſcopo Tragur. tom. 1 lib. 5. tit. 12. num. 121. à Bordono Reſol. Regular. tom 2. reſol. 89. num. 23. & à Paſſerino diſp. 8. cap 21.* vbi tamen allegat D. D. pro contraria opinione, quam etiam probabilem dicunt. Erotemata mea *d. cap. 31. num. 13.* 3

AD SECVNDVM CASVM.

SAcerdos eſt ad Altare Sacrum faciens, *dum ex abrupto orta rixa inter adſtantes, vnus vulneratur grauiter, & Eccleſia polluitur. Quæritur, quid celebrans agere debeat?* Nemine penitùs diſcrepante reſponderunt, vel Sacerdos littans in Altare incœperat Canonem Miſſæ? & eam proſequi debet, quia ſic decet Sacrificij ſubſtantialiter incœpti reuerentiam. Aut nondum Canonem incœperat? & debet ſtatim diſcedere, quia Sacrificium non dicitur ſubſtantialiter incœptum, vt probat, & tenet *Paſſar.* quindecim Doctoribus citatis *Diſput. 9. cap. 27. num.* 4. vbi idem ſtatuit, ſi ex- 4

com-

Digitized by Google

communicatus publicè denunciatus, vel notorius clerici percuſſor veniret in Eccleſiam, & nollet ab ea exire. Et cum prædictis D.D. concordat *Rubrica Miſſalis par. 3. tit. 10. num. 2.*

AD CASVM PRVDENTIALEM.

5 *CVm plures Eccleſiæ teneantur ſordidæ, & cum indecentia, notentur remedia ad hunc abuſum tollendum.* Dixere. 1. In ſermonibus monendos illos, ad quos ſpectat, Eccleſias decenter tenere, quod hac de cauſa veniunt ſiccitates, & tempeſtates ſuper frugibus terræ, teſte Propheta *Aggæo cap. 1.* 2. Deputandum cuſtodem diligentem, qui eas frequenter mundet. 3. Eumdem pecunijs fabricæ, vel eleemoſynis decenti mercede, ſeu ſtipendio munerandum. 4. Ipſoſmet Parochos ſatagere, vt munda ſint Altaria, ſcamna, & parietes, ipſis enim hæc cura præcipuè cenſetur à Iure demandata. 5. Ad hunc effectum ſæpè legant, quæ ſunt ordinata in Synodalibus Conſtitutionibus *par. 1. cap. 12.* 6. Conſiderent Rectores Eccleſiarum, ſe reddituros rationem Deo de earumdem nitore, & ideò tales ſe gerant, vt mortis tempore dicere poſſint *Domine dilexi decorem domus tuæ. Pſal. 25.* 7. Cogitent in ſe, & alijs prædicent, quanta reuerentia tenebatur Templum Hebræorum, vndè eo magis debent ornari Eccleſiæ noſtræ, *Vbi inhabitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter. Col. 2. 9.* 8. Parochi non ſint auari in expenſis faciendis pro ornatu Eccleſiarum, & eos pudeat, domi ſuæ habere ſuppellectilia pretioſa; Eccleſias autem permittere cum telis aranearum, vel tobaleis laceris, & immundis. 9. Meditentur, quod licet Dominus vixerit cum omni humilitate, & paupertate, tamen Sacram Euchariſtiam inſtituit *in Cœnaculo grandè ſtrato.* 10. Exequantur Parochi Decreta Viſitationis. 11. Vicarij foranei non permittant eadem Decreta incaſſum iri. 12. Tandem legant omnes librum, cuius titulus. *Il Vero Eccleſiaſtico lib. 2. cap. 10.*

DECISIO DVODECIMA.

ARGVMENTVM.

Declarantur effectus Pollutionis Eccleſiæ; functiones ſacræ, quæ fieri non poſſunt in Eccleſia polluta; & pœnæ contra Sacerdotes illas facientes. An bona fides eos excuſet? Et an pollutio Eccleſiæ extendatur ad cæmeterium? & è contra? Monita pro nitore ſuppellectilis Sacræ.

SVMMARIVM.

1 *Effectus tres Pollutionis Eccleſiæ.*
2 *Functiones Sacræ quæ ſint prohibitæ in Eccleſia polluta?*
3 *Pœnæ Statutæ contra miniſtrantes Sacra in polluta Eccleſia.*
4 *Differentiæ inter Eccleſiam pollutam, & interdictam.*
5 *Reconciliatio Eccleſiæ pollutæ an reſultet, ex ſola Miſſæ celebratione bona fide in ea facta?*
6 *Pollutio Eccleſiæ an afficiat Cæmeterium? & è contra?*
7 *Suppellex Sacra quibus diligentijs nitida ſeruetur?*

Ad Infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Qui ſint effectus Pollutionis Eccleſiæ?* Eſſe tres ſequentes 1 videlicet. 1. Quod Sacramenta ibi non celebrentur. 2. Quod Diuina Officia ibi non perſoluantur. 3. Et quod Eccleſiaſtica ſepultura ibi non tradatur. Ita *ex Can. Eccleſiam. 1. & 2. De conſecr. diſt. 1. cap. Is qui 18. de Sent. excom. in 6 cap. fin. De conſecrat. Eccl. vel Alt. cap. Vnico. eod. tit. in 6. cap. Tuarum 11. de Priuileg.* quæ omnia Iura allegat, & explicat *Paſſer. de Pollut. Eccleſ. diſp. 9. cap. 1.*

Ad Secundum. *Quæ Sacramenta, vel* 2 *functiones Sacræ fieri non poſſint in Eccleſia polluta?* Plures plura ſcripſere, ex quorum

Digitized by Google

rum opinionibus colligitur, quod quinque fieri nõ poſſunt in Eccleſia polluta. 1. *Miſſa*, niſi ſemel in hebdomada ad renouãdas particulas conſecratas pro Viatico infirmorum. *Vgolin. de offic. & pot. Epiſ. par. 2. cap. 29. §. 7. num. 1. Iordan. tom. 1. lib. 5. tit. 12. num.* 147. 2. Adminiſtratio *Eucharistiæ*, niſi infirmis morti proximis pro Viatico. *Suarez de Cenſuris diſp. 34. ſect. 1. num. 31. & 32. Paſſer. d. diſput. 9. cap. 20. num.* 4. 3. *Ordinis* Sacramentum, niſi in caſu vrgentis neceſſitatis. *Paſſerin. d. diſp. 9. cap. 22.* 4. *Horæ Canonicæ*, & aliæ orationes publicæ, tanquàm ab Eccleſia ordinatæ. *Paſſer. ibid, cap.* 30. Nonnulli ex hoc rectè collegerunt, non poſſe in Cæmeterio polluto decantari Reſponſoria, vel Dies iræ, aut Pſalmos à Clericis cum Cotta, Stola, Pluuiali, & Cruce, quia vt tales ſunt Eccleſiæ Miniſtri, & illa cenſentur Officia Diuina publica; & ſic prohibita. Et 5. *Campanarum* pulſatio in his, quæ concernunt Officia Diuina. *Couaruuias in cap. Alma Mater. par. 2. cap. 4. §. 3. Paſſerin. d. diſp. 9. cap. 43. num. 2.* Quamuis ſeruetur iu praxi, vt in Eccleſia polluta ſileant omninò Campanæ, etiam ad Salutationem Angelicam, ad maiorem terrorem delicti pollutiui Eccleſiarum. Quibus ſtantibus à contrario manifeſtum eſſe dixerunt, licere in Eccleſia polluta adminiſtrare Sacramenta Baptiſmi, Confirmationis, Pœnitentiæ, & Matrimonij, vt latè probat *Paſſerin. d. diſp. 9. à cap. 10 & ſequentib.* vbi Canones, & Doctores cumulat.

3 Ad Tertium. *Quænam ſint pœnæ ſtatutæ contra Sacerdotes adminiſtrantes Sacra, quæ adminiſtrari non poſſunt in Eccleſia polluta?* Cenſuerunt, duas eſſe pœnas ſtatutas. Vnam, peccatum mortale. *Paſſerin. diſp. 10. cap. 1.* Niſi excuſet leuitas materiæ. *Idem Auctor ibid. cap. 3.* Alteram, punitionem ad arbitrium Epiſcopi. *Iordan. tom. 1. lib. 5. tit. 12. num.* 144. *Barboſa de offic. & poteſt. Epiſcopi alleg. 28. num. 54. Paſſerin. d. diſput. 10. cap. 5. num. 4.* vbi aduertit, hanc eſſe dif-
4 ferentiam inter celebrantes in Eccleſia Interdicta, & in Eccleſia polluta; quia in primo Caſu celebrantes incurrunt ſuſpenſionem, & irregularitatem; at in ſecundo Caſu, non incurrunt cenſuras, ſed tantummodò mortaliter peccant, *iuxta tex. in d. cap. Is, qui. 18. De Sentent. excomm. in 6.*

AD PRIMVM CASVM.

Q*Vidam Sacerdos bona fide celebrauit in Eccleſia polluta. Quæritur, an* 5
cenſentur ex hoc reconciliata? Aliqui affirmarunt, ducti exemplo Veſtium, vel Calicis nondum conſecrati, qui conſecrantur ſola Miſſæ celebratione facta cum ipſis; vt tenet *Diana coordin. tom. 2. tract. 1. reſol.* 174. Sed ſtudioſiores negarunt, defendentes, (& quidem optimè) ex ſola Miſſæ celebratione, Eccleſiam non cenſeri reconciliatam, ea ratione quia reconciliatio pendet ex certa Verborum forma, & ſolemnitate ab Eccleſia inſtituta, vt aduertit *Layman. lib. 5. de Sacrif. Miſſæ cap. 5. num. 13. & Theſaur. de Pœnis Eccl. par. 2. Verb. Sacrilegium cap. 5. Verſ. Aduerte etiam*, vbi reſpondet ſimilitudini Calicis, & Veſtium. Et mea Erotemata *cap. 31. num. 26.* vbi alij Doctores.

AD SECVNDVM CASVM.

Q*Væritue? an polluta Eccleſia, cen-*
ſeatur pollutum etiam Cæmeterium? 6
Et è contra polluto Cæmeterio, an ſit polluta etiam Eccleſia? Omnes cum hac diſtinctione reſponderunt: vel Cæmeterium eſt Eccleſiæ contiguum, vel eſt ſeparatum? Primò Caſu, ſi polluatur Eccleſia, pollutum cenſetur etiam Cæmeterium; non autem è contra; quia polluto Cæmeterio, non cenſetur polluta Eccleſia. Secundo Caſu, per Eccleſiæ pollutionem, nequaquam polluitur Cæmeterium ab ea diuiſum, & ſeparatum. *Ita ex Graſſio par. 1. lib. 2. cap. 48. num. 29. & ex Paſſerino de Pollut Eccl. diſp. 12. cap. 47.* Et eſt tex. *in cap. Vnico. De Conſecr. Eccleſ. in 6.* Erotemata mea *cap. 29. num. 42. & num. 43.*

AD

Digitized by Google

AD CASVM PRVDENTIALEM.

7 Q*Vibus diligentijs debeant Parochi vti, ad effectum ſeruandi cum munditia, & nitore ſuppellectilia Sacra?* Dixere. 1. Quod Parochi completo Sacrificio, & Diuinis Officijs non relinquant veſtes ſacras incomplexas ſuper ſcamnis, ſed ſtatim benè plicatas reponant, vel reponere faciant in ſuis armarijs. 2. Ad hunc effectum habeant armaria ſufficientia, benè condita, cum ſuis clauibus, & benè claudantur. 3. Non admittantur quæcunque perſonæ ad Veſtes ſacras pertractandas, ferendas, & plicandas, vt potè ruſtici, ſordidi, & minùs idonei; ſed qui ſciant cum munditia, & nitore eas plicare. 4. Parochi eas frequenter inuiſant, & lauare faciant tàm corporalia, & purificatoria, quàm mappas Altarium; & reſarcire curent, quæ vetuſtate deficiunt. 5. Reponant in ſuppellectili Sacra flores, & herbas odoriferas, nempè roſas ſiccas, & lauandulas, quibus & nitida, & benè olens reperiatur. 6. Bis ſingulis annis Altaria post Miſſam vſque ad Veſperum ſpoliata relinquantur, vt ſicci aeris beneficium ſentiant, & vndequaque mundentur. 7. Mappæ, & pallia mutentur frequenter, & quotidiè arundinea ſcopula leuiter purgentur, prout etiam Icones, & Tabernaculum Sanctiſſimæ Euchariſtię. 8. Teneatur in gradibus Altaris Arcula ad ſputum excipiendum, quæ purgetur octauo ſaltem quoque die. 9. Candelabra, Cruces, Thuribula, & reliqua ſupellex argentea, quantum fieri poteſt, manibus nudis ne contrectetur; ſed panno adhibito, & ſæpè à puluere extergantur leniter, adhibito molli, & lineo panno. 10. Calices, & patenæ ſemel in menſe leui manu aqua tepida lauentur, & ſemel in anno calida lixiuia, & ſapone molliori. 11. Candelabra, & Cruces ex aurichalco quarto quoque menſe diligenter abſtergantur puluere puniceo, vel vt vulgò dicitur cum *gripola*, ſeu vuis agreſtibus, & panno aſperiori fricentur; & ſoli ſiccanda exponantur. 12. Lampades vitreæ quintodecimo quoque die furfure, & aqua calida abſtergantur, 13. Vrceoli, & peluiculæ purgentur. & lauentur quotidiè. 14. Linea omnia, ideſt Albæ, Amictus, Cinguli, Superpellicea, Mappæ, Purificatoria, Corporalia, Lintea ad manus abſtergendas lauentur ſeparatim ab indumentis domeſticis, & cuſtodiantur in proprijs armarijs, & frequenter mutentur. 15. Præcipuis ſolemnitatibus omnia munda, & pulchriora adhibeantur. 16. Quotidiè finitis Miſſis Mappæ Altarium contegantur ſtragulis ſuis. 17. Pluvialia, & alia, quæ raro adhibentur, quandoque in ſereno Cœlo explicata exponantur, ne fortè muceſcant, vel malè oleant. 18. Meminerint Parochi, & Rectores Eccleſiarum Sacram ſupellectilem in Sacris Scripturis Sanctam vocari; ideò omni cura, & diligentia eſſe colendam, & ex conſortio Corporis, & Sanguinis Domini ſublimi Maieſtate eſſe venerandam; proptecrea ſeuerè puniendos à Chriſto Domino deſides, & pigros in hac cuſtodia. 19. Curent omnes adimplere Decreta Viſitationis EMINENTISS. PRÆSVLIS, quæ tangunt præſentem materiam. 20. Tandem legant, quæ ſcripta ſunt de Nitore, & Munditia Sacræ ſupellectilis à *Bart. Gauanto poſt Comment. in Rubric. Miſſalis par. 5. pag. 262. & ab Illuſtriſsimo Epiſcopo Pompeo Sarnello Specchio del Clero Secolare tom. 1. pag. 13. & tom. 2. pag.* 31. vbi & de Myſterijs eiuſdem Sacræ Supellectilis, & de modis eam cuſtodiendi latiùs pertractatur.

(?)

Digitized by Google

DECISIO DECIMATERTIA.

ARGVMENTVM.

Agitur de Immunitate loci Sacri, & de ſecuritate Reorum ad Eccleſiam confugentium. Quo Iure ſit introducta? Quæ loca gaudeant hac immunitate? Quæ delicta ſint excepta? Quæ pœnę inflictæ contra violantes illam? Caſus duo de delinquentibus in Eccleſia, & an gaudeant eius immunitate? Remedia pro temperantia Eccleſiaſticorum in cibo, & potu.

SVMMARIVM.

1 *Immunitas loci Sacri in quibus conſiſtat?*
2 *Quo iure ſit introducta? & num.* 5.
3 *Ius Diuinum duplex poſitiuum, & naturale.*
4 *Exempla, & Hiſtoriæ antiquiſſimæ de Immunitate loci Sacri.*
6 *Papa an diſpenſet in Iure Diuino naturali?*
7 *Loca quatuordecim, quæ gaudent Aſyli priuilegio.*
8 *Delicta octo, quæ non gaudent immunitate Eccleſiæ.*
9 *Pœnæ contra violantes immunitatem loci Sacri.*
10 *Occidens hominem ſtans intra, vel extra Eccleſiam an gaudeat immunitate loci Sacri?*
11 *Iræ calore qui facit homicidium in Eccleſia, an ſit ſecurus in illa?*
12 *Temperantia Eccleſiaſticorum in cibo, & potu quibus medijs obtinenda?*

Ad Infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

1 AD Primnm. *Quid ſit Immunitas conceſſa locis ſacris, pro perſonis ad ea confugentibus?* Omnes in hanc conuenerunt reſponſionem; Quod ſit Priuilegium conceſſum Eccleſijs, & Locis ſacris, vt Rei ad ea confugientes per vim extrahi non poſſint. *cap. nullus, & cap ſi quis.* 17. *q.* 4. *cap. inter alia. & cap. Eccleſia. De Immun. eccleſ.* & *Bulla* GREGORII PAPÆ XIV. *de anno* 1591. Quæ eſt ſeptima in Bullario, & legitur apud *Pacem Iordanum tom.* 2. *lib.* 11. *tit.* 3. *num.* 1. Et de ea Erotemata mea *cap.* 32.

Ad Secundum. *Quo Iure ſit introducta hæc Immunitas?* Non pauci iuxta opinionem *Laymani lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *nu.* 1. *& Bonacinæ in primo Decal. Præcept. diſp.* 3. *quæſt.* 7. *punct.* 2. dixerunt, eam eſſe de Iure humano. Cæterùm doctiſſimi Sacræ Theologiæ, & Iuris vtriuſque Doctores plurimi, in hac Patauina Diœceſi animarum curam gerentes, & Confeſſariorum munus exercentes, conſtanter ſcripſerunt, Immunitatem loci ſacri eſſe introductam de Iure Diuino. Ad quam Veritatem demonſtrandam Iuris principia repetentes, notarunt: Ius Diuinum aliud dici *Poſitiuum*, dictum ſcilicèt vel in Scriptura Sacra, vel in Euangelio; & aliud *Naturale*, quod eſt inditum à Deo humanis mentibus, ad diſcernendum bonum à malo. *cap.* 1. *diſt.* 1. *Molina de Iuſtitia, & Iure tom.* 1. *tract.* 1. *diſp.* 3. Hoc autem Ius Diuinum *Naturale*, ſic appellatum à Theologis, idem eſt, quod Iureconſulti vocant *Ius gentium Primæuum*, quatenùs innititur non ratione Politica (nam ſecundarium illud appellant, & eius effectus ſunt bella, captiuitates, ſeruitutes, & plerique contractus. §. 2. *Inſtit. de Iure nat. gent. & ciuili*) ſed quatenùs pollet ratione Naturali, & lumine, à Deo, naturæ Auctore, hominibus impreſſo, iuxta illud *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine* Pſ. 4. 7. & definitur à Iuſtiniano *eod. tit.* §. 1. eſſe illud, *quod naturalis ratio inter omnes homines conſtituit, & apud omnes peræquè cuſtoditur*; de quo in §. 11. idem Imperator ſubdit, *Sed naturalia quidem Iura, quæ apud omnes gentes peræquè obſeruantur, DIVINA quadam Prouidentia conſtituta, ſemper firma, atque immutabilia permanent.* Quo loci *Iul. Pacius in Analyſi* ſic doctè explicat: *Eſt autem illud ſolum Ius immutabile,* quod

Marginal numbers: 2 beside "Ad Secundum"; 3 beside "in Euangelio; & aliud Naturale".

Digitized by Google

quod Diuina Prouidentia conſtitutum eſt, idest Ius naturale, & IVS GENTIVM PRIMÆVVM. Igitur Ius, quod Theologi appellant Diuinum Naturale illud eſt, quod Legiſtæ vocant ſimpliciter Naturale, vel Ius gentium Primæuum. cap. 1. & cap. Ius naturale. diſt. 1. Molina d. tract. 2. diſput. 6. Anton. Fab. in tit. Inſt. De Iure Nat. gent. & ciuil. in 4. princ. illat. cuius quidem Iuriſgentium Primæui, ideſt Diuini Naturalis, præcipuus effectus eſt Religio erga Deum, & reuerentia erga Diuini Numinis cultum. l. 2. ff. de Iuſtitia, & Iure; quia ſemper omnes gentes, & nationes quamuis barbaræ, Diuinum Numen coluerunt (ſiuè cultu ei verè debito, ſiuè erroneo, & ſuperſtitioſo). Cicer. lib. 2. de Nat. Deor. & lib. 1. de Legib.

Porrò, quia inter cætera Diuini cultus exercitia, Ius confugij ad Loca Sacra, & eorum Immunitas, ab orbe condito vſque ad præſens, vbique fuit in vſu, vt ex Hiſtorijs ſacris, & profanis, & antiquorum, ac modernorum ſcribentium teſtimonijs conſtat; ſequitur, eamdem Immunitatem Iure Diuino Naturali introductam eſſe.

Plurima autem D.D. Parochi, ac Confeſſarij protulerunt exempla de the-
4 ſauris Hiſtoriarum noua, & vetera, circa obſeruantiam Immunitatis prędictæ. 1. Apud Hebræos ex Diuino Præcepto extabant ſex ciuitates refugij pro confugio homicidarum. Num. 25. 6. Ioſ. 20. 2. Templo quoque, ac Taberbaculo erat Ius Aſyli, tàm pro perſonis, ſicque Adonias confugit ad Altare, ne iuſſu Salomonis caperetur. 3. Reg. 1. 50. quàm pro Rebus inuectis; vnde Heliodoro Templum expilare tentanti ait ſummus Sacerdos 2. Mach. 3. Dec pi eos, qui credidiſſent Loco, & Templo, quod per Vniuerſum mundum honoratur, pro ſui veneratione, & ſanctitate, omninò impoſſibile eſſe. 2. Hinc Virgilius Eneid. 2. cecinit, Phœnicem, & Vlyſſem in templum Iunonis repoſuiſſe res pretioſas, collectas in expugnatione Troiæ.

Et iam porticibus vacuis Iunonis Aſylo
Cuſtodes lecti Phœnix, & dirus Vlyſſes
Prædam adſeruabant, huc vndique
Troia Gaza.

Et Eneid. 8. Romulnm, Vrbis Romæ conditorem, Aſylum in ea pro facinoroſis conſtruxiſſe:

Huc lucum ingentem, quem Romulus acer,
Aſylum retulit &c.

Et Ouid. 4. faſtor. ait:

Romulus, vt ſaxo lucum circumdedit alto,
Quilibet, huc, inquit, confuge tutus eris.

3. Idem Aſylum Ninus conſtituit apud Aſſyrios; Cadmus apud Thebas; Athenis erat Templum Miſericordiæ; Epheſi templum Dianæ pro refugio reorum; & L. Florus lib. 2. cap. 12. loquens de Xerſe Rege ait: Victus fugit in maria, inſulamque Samothracem, fretus celebri Religione quaſi TEMPLA, & ARÆ poſſent defendere, quem nec ſuorum mentes, nec arma potuiſſent. 4. Similia centena exempla, ex Hiſtorijs deprompta, in medium affert Dezian. tract. crimin. lib. 6. cap. 25. num. 3. 4. & 5. Quibus manifeſtum fit, quaſcunque gentes Deorum Templa ſemper fuiſſe veneratas, & Locis Sacris Ius Aſyli pro reis indulſiſſe; imò teſtatur Ariſt. lib. 9. de Nat. anim. pluribus in locis feras ipſas à canibus ſecuras extitiſſe, quæ etſi fabuloſa videri poſſint; veriſſimum tamen eſt, quod legitur in vita S. Anſelmi Archiepiſcopi Cantuarienſis, nempè, venaticos canes leporem inſectantes, illum ſub equo, cui S. Anſelmus aſſidebat, receptum non eſſe auſos tangere, ſed cominùs latrantes, Immunitatem ſacram veneratos, pium in Religionem obſequium homines docuiſſe; quod refert. Sperell. deciſ. 183. n. 12.

Ex his omnibus concludenter firmatur, Immunitatem loci ſacri ad Patrimonium Diuinitatis pertinere, & introductam eſſe de Iure Diuino; prout teſtimonium perhibent innumerabiles Theologi, Canoniſtæ, & Iureconſulti, quos allegat Diana par. 4. tract. 1. reſol. 44. num. 2. Quæ in Coordinato nunc eſt tom. 9. tract. 1. reſol. 1. Farin de Immunit. cap. 2. num. 9. & 10. Quibus Curia Epiſcopalis Patauina addit Chartar. dec. 46. n. 34. Guazzin. ad defenſ. Reor. def. 1. cap. 29 num. 4. Tuſcum Litter. I. 5

D 2 concl.

Digitized by Google

concl. 59. *Ricciul. de Perſonis extra gremium Eccl. exiſten. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 5.
Sperell. deciſ. 103. *&* 104. *ac Loterium de Re benefic. lib.* 1. *quæſt.* 13. *num.* 77. *&*
ſeqq. vbi *num.* 91. notat, ſcribentes, eam
eſſe de Iure humano, intelligendos fore,
quo ad accidentalia Immunitatis, vt potè criminum qualitatem, limites loci
ſacri, pœnas in temeratores, modum
reos exceptos extrahendi, & ſimilia;
non autem quo ad ſubſtantialia; alioquin
eorum opinio eſſet manifeſtè erronea.

Neque vim facit obiectio *Bonacinæ d.*
6 *diſp.* 3. *quæſt.* 7. *p.* 2. *num.* 2. Quod ſcilicet, ſi Immunitas Eccleſiæ eſſet de Iure Diuino Naturali, in nullo caſu liceret extrahere delinquentes, etiam permittentes Summo Pontifice, cum ipſe
diſpenſare nequeat in Iure Diuino Naturali. *S. Thom. in* 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. *ad* 3. *Sylueſt. in Verb. Papa. q.* 15. *&* 16.

Nam reſpondetur, Papam non diſpenſare in Iure Diuino Naturali illud
tollendo, vel relaxando: ſed propter
aliquam circumſtantiam declarando,
quod in hoc, vel illo caſu lex Diuina
Naturalis non obliget, vt docet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 54. *art.* 5. *Molina d. tract.* 1. *diſp.* 4. *Verſ. Eſt tamen notandum*. Et nouiſſimè *Fagnan. in cap Cum pridem*, *nu.* 80.
De Pactis, vbi Theologos, & Canoniſtas cumulat; quos non ignorauit *Bonacina*, qui paulò poſt *d. num.* 2. *Verſ. Secundò vt indicarem*, quaſi rubore ſuffuſus, diſcedere videtur à prima aſſertione, & Immunitatem *de Iure Diuino naturali* confitetur, prout omninò fatendam, & ſuſtinendam concluſerunt
ante laudati animarum Paſtores huius
ampliſſimæ Diæceſis.

Ad Tertium. *Quæ ſint loca gaudentia dicta Immunitate?* ſcripſerunt, eſſe 1. Eccleſias, etiam pollutas, vel interdictas,
7 vel nondum perfectè conſtructas, aut
dirutas, ſi ſubſit ſpes reædificationis,
etiamſi in eis non ſeruetur Euchariſtia.
2. Oratoria Confraternitatum, auctoritate Epiſcopi erecta. 3. Cæmeteria,
quamuis ab Eccleſia ſeparata. 4. Hoſpitalia publica Epiſcopali Auctoritate inſtituta. 5. Monaſteria Regularium quo
ad totam eorum clauſuram, nec non
eorumdem Grancias, ſeu hoſpitia,
vel Monaſteriorum membra. 6. Domum
clericorum in communi viuentium,
quales ſunt Patres Oratorij S. Philippi
Nerij, & Seminaria Epiſcopalia. 7.
Domus Puellarum, & orphanorum
Auctoritate Eccleſiaſtica fundatas. 8.
Palatia Epiſcoporum vbique ſita, nec
non domus Canonicorum, vltra 40.
paſſus ab Eccleſia non diſtantes. Item
Palatia Epiſcoporum Titularium, &
domus, in quibus Epiſcopi morantur
tempore Viſitationis. 9. Palatia, ſeu
Domus Cardinalium extra Vrbem Romæ. 10. Domus Parochorum, quæ
ſunt de iure Eccleſiarum, quamuis eſſent locatæ laicis. 11. Omnem locum,
in quo præſens ſit Sacratiſſimum Chriſti
Corpus, veluti camera ægroti, cui delata eſt communio, nec non perſonam
Sacerdotis Sacram Euchariſtiam deferentis, ſi reus ad eum confugiat, imò
ſatis eſſet, ſi ſe immiſceret populo, eam
aſſocianti; & idem eſt in Proceſſionibus
S.S. Imaginum, vel Reliquiarum. 12.
Campanile, etſi ſeiunctum ab Eccleſia.
13. Perſonas Cardinalium tranſeuntium,
ſi ad eos rei appropinquent. 14. Si ijdem
adhæreant perſonis portantibus Aras ſacras; de quibus omnibus teſtantur Doctores, quos allegat, & ſequitur *Diana Coordin. d. tom.* 9. *tract.* 1. *à reſol.* 7. *&*
ſeqq. vſque ad 22. *Cotonius Summator eiuſdem. Verb. Immunitas Eccleſiarum quo ad loca à num.* 2. *& ſeqq. Chartar. d. deciſ.* 46. *num.* 20. *Farinac. de Immun. cap.* 17.
& latiſſimè *Iordan. Epiſcopus Tragurien. d tom.* 2 *lib.* 11. *tit.* 3. *à num.* 182. *vſque ad num.* 213. apud quem Theologi, &
Canoniſtæ ſunt allegati; nec non mea
Erotemata *cap.* 32.

Ad Quartum. *Quænam ſint delicta,*
quibus non prodeſt Immunitas loci ſacri? 8
Reſponderunt, ea noſci ex Bulla Gregoriana, quæ excipit reos indignos immunitate his Verbis. 1. *Publici latrones*. 2. *Viarumque graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidijs aggrediuntur.*
3. *Aut depopulatores agrorum*. 4. *Quivè homicidia, & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſijs, earumvè cœmeterijs, committere non verentur*. 5. *Aut qui proditoriè proximum ſuum occiderint*. 6. *Aut*

Aſſaſſi-

Aſſaſſinij. 7. *Vel hæreſis*. 8. *Aut læſæ Maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei*. Ideòque octo ſunt delicta, quibus Immunitas Eccleſiaſtica non ſuffragatur.

Ad Quintum. *Quænam ſunt pœnæ inflictæ contra violantes Immunitatem loci Sa-*
9 *cri?* Plures fuerunt relatæ pœnæ contra violantes prædictos. *Prima* eſt peccati mortalis, & quidem Sacrilegij. *Iordan. d. lib. 12. tit. 3. num. 273 Secunda* eſt Reſtitutio omnium damnorum, & intereſſis ei, qui fuit extractus, nam cum id factum fuerit iniuſtè, oritur obligatio reſtitutionis. *Farin. de Immunit. nu. 321. Tertia* eſt (omiſſis alijs, quæ non ſunt in vſu) excommunicatio latæ ſententiæ, reſeruata Papæ. *Farin ibid. num. 315. Barboſ. allegat. 50. num. 167. Theſaur. de Pœnis Eccleſ. par. 2. Verb. Immunitatem. cap. 1. Verſ. Hæc autem excommunicatio. Diana par. 6. tract. 1. reſol. 34.* Quæ in Coordinato eſt *tom. 9. tract. 1. reſol. 2.* vbi *num 15. & 16.* ſe iuſtificat, profitendo, ſic tenere. Et hac Cenſura afficiuntur non ſolùm extrahentes reos in caſibus non exceptis, & debita licentia Epiſcopi non expectata, ſed extrahere tentantes, etiam effectu non ſubſecuto. *Theſaur vbi ſupra Verſ. Procedit.* Et ligat etiam Epiſcopos dantes licentiam extrahendi in caſibus non permiſſis à Bulla, adeò vt fiant irregulares, non obſtante eorum proteſtatione, ſi Rei corporali pœna puniantur. *Antonell. de Loco legali lib 1. cap. 3. n. 209. Abb. Mich. Iuſtinian. in addit. ad Comment. Nouarij pag. 10. Theſaur. d. cap. 1. n. 1. & 2.* Exempla autem plurimi Iuſtitiæ Diuinæ, quæ ſeueriſſimè ſemper animaduertit in eos, qui Templa ſacra paruipendentes, reos ex eis extrahere præſumpſerunt, leguntur apud *Io: Franc. Leonem in Theſaur. fori Eccleſ part. 1. cap. 14. num. 35. 36. 37. 38. 39.* Et ex eis clarè deducitur, in hac materia non ad reorum indignitatem, ſed ad Diuinæ Maieſtatis excellentiam, quæ in locis ſacris timeri, & venerari vult, eſſe oculos dirigendos, ne Immunitas Eccleſiarum violetur.

AD PRIMVM CASVM.

FRanciſcus exiſtens in Eccleſia occidit
hominem exiſtentem extra Eccleſiam. 10
Antonius verò ſtans extra Eccleſiam occidit Petrum ſtantem in Eccleſia. Quæritur, An Franciſcus, & Antonius gaudere debeant Eccleſiæ Immunitate?

Quo ad *Antonium*; omnes concorditer dixerunt, non poſſe gaudere Eccleſiæ Immunitate. Ratio eſt, quia re vera homicidium eſt commiſſum in Eccleſia, quamuis principium ſumpſerit extra illam; locuſque Sacer pollutus remanet, & affectus grauiſſima iniuria. Et ſic tenet *Bonacina tom. 2. Circa Primum Dec. præc. diſp. 3. quæſt. 7. punct. 6. §. 2. num. 2. vbi DD. & Farinacius de Immunitate num. 225.*

Quo verò ad *Franciſcum* retulerant Doctores contrarijs opinionibus altercantes; ſed ferè omnes adhæſerunt concedentibus eidem Immunitatem; ea ratione quia homicidium re vera commiſſum eſt extra Eccleſiam, cui minor iniuria cenſetur irrogata; quia neque polluta remanet; & cum verſemur in materia pœnali, & contraria Immunitati Eccleſiæ, Bulla, quæ loquitur de homicidio facto in Eccleſia, non eſt extendenda ad factum extra, licet inchoatum in Eccleſia. *Ita tenet Bonac. vbi ſupra num. 3. Nouar. p. 1. Comment. 72. num. 51. & Iordan. d. lib. 11. tit. 3. num. 328.*

AD SECVNDVM CASVM.

IOannes ex calore iracundiæ, & ex ſubi-
ta ira occidit hominem in Eccleſia. Quæ- 11
ritur, An gaudeat Immunitate, itaut non poſſit capi in loco Sacro?

Abſque hæſitatione fuit reſponſum, gaudere Immunitate. Ratio eſt manifeſta; quia, vt homicidium priuet Immunitate, debet eſſe doloſum, & deliberatum. *Guttierez pract. quæſt. lib. 3 q. 1. à num. 6. vſque ad num. 13.* Sed tale non eſt homicidium commiſſum ex calore iracundiæ, & ex ſubita ira. Ergo non priuat Immunitate loci ſacri. *Farinac. de Immunit. num. 40. Iacob. Pignatell. tom. 2. conſult. 38. à num. 3. & ſeqq. & Nouar. par. 2.*

Digitized by Google

par.2. Commentar 80.*num.*40. Vbi in facto ſic iudicatum fuiſſe teſtantur.

AD CASVM PRVDENTIALEM.

12 **R***Eferantur media ad ſeruandam Temperantiam ab Eccleſiaſticis in cibo, ac potu, præcipuè in eorum Congregationibus.*

Hæc fuerunt relata. 1. Ex Temperantia procedere vitam longam, ex Gula vitam breuem, iuxta illud *Eccl.* 37. *In multis eſcis erit infirmitas; qui autem abſtinens eſt, adiiciet vitam*. Hinc tot Sancti, qui ſolo pane, & aqua, vel modicis herbis, aut fructibus veſcebantur, vixerunt vel ſupra, vel propè centum annos, vt de *SS. Paulo, Antonio, Pafnutio, Hilarione, Macario, Arſenio, Simeone Stilita, Romualdo, Franciſco de Paula, ac alijs* vnicuique eſt notum. Et hìc loci, nonnulli ſuggeſſerunt, vt legeretur tractatus Vitæ ſobriæ Nobilis Viri *Aloyſij Cornelij*. 2. Optimum eſſe decernere, ne in menſa apponantur cibi ſuperflui. 3. Habeatur lectio in menſa, vt ex eius attentione reprimantur cupiditates cibi, & potus. 4. Quilibet prudenter ante menſam decernat quantitatem cibi, & potus ſibi neceſſariam, & ſtabilis ſit in propoſito non excedendi illam. 5. Sciant turpitudinem gulæ, quam ipſi Ethnici damnatur, vt in Seneca. *lib.*8. *cap.* 61. 6. Reflectendum ad peſſimas gulæ filias, eius ſcilicet pernicioſos effectus, quos enumerat *Card. Tolet.* in Summa *De ſeptem Peccatis mortalib. cap.* 62. 7. Quod guloſi aſſimilantur ſuibus, & canibus ob voracitatem. 8. Quod vitium gulæ iudicio Eccleſiæ peculiariter impugnat excellentiam naturæ humanæ, ideò in Oratione *feriæ* 5. *hebdom. Paſſ.* dicitur, *Vt dignitas conditionis humanæ per immoderantiam ſauciata*. 9. Gulam impedire vſum Orationis, & eleuationem mentis in Deum, ac priuare cœleſtibus illuſtrationibus, ac conſolationibus. 10. Hoc vitium acriter puniri à Deo tùm in præſenti vita, vt de Iſraelitis in deſerto, tùm in futura, vt de Epulone in inferno. 11. Temperantiam elargiri bona temporalia, ac cœleſtia iuxta illud: *Qui corporali ieiunio, vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris, & præmia*. 12. Meditatione recolendum Saluatoris noſtri IESV CHRISTI exemplum, qui pane hordeaceo, & aqua veſcebatur, & in Cruce felle, & aceto potatus fuit. 13. Alta mente tenendum Eccleſiaſticis, quod ſi omnibus fidelibus dictum eſt: *Sobrij eſtote, & vigilate* 1. *Petr.* 5. eò magis ad ipſos hoc dictum pertinere, quibus commendata eſt cura animarum. 14. Legendi tandem Auctores de virtute Temperantiæ tractantes, inter quos *P. Georgius Gobat Soc. Ieſu in ſuo Quinario tract.* 5. *P. Ludouic. de Ponte part.* 1. *medit.* 19. Et Cardinalis *Pallauicinus* in libro, cui titulus: *Arte della Perfezione Chriſtiana*, in quo *lib.* 2. *cap.* 4. 5. 6. *&* 7. tractat. de Vitio Gulæ, & remedijs ipſius.

DECISIO XIV.

ARGVMENTVM.

Declaratur quid ſit Homicidium proditorium. Quid ſit Aſſaſſinium? Quale crimen læſæ Maieſtatis non gaudens Immunitate loci Sacri? Qui ſint latrones publici? & qui graſſatores viarum? Caſus duo de homicidio proditorio. Tandem quibus induſtrijs ſit retrahenda plebs ab ebrietate.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium proditorium quale ſit?*
2 *Proditores qui, & quot dici poſſint?*
3 *Proditorium quando non ſit homicidium?*
4 *Aſſaſſinium quid, & quale ſit?*
5 *Aſſaſſini qui, & quot priuentur iure Aſyli?*
6 *Maieſtatis læſæ crimen quale ſit exceptum ab Immunitate loci Sacri?*
7 *Principis appellatione qui ſint intelligendi? præcipuè in Republica Veneta?*
8 *Latrones publici qui, & quales dicantur?*
9 *Graſſatores viarum, qui ſint?*

10 Oc-

Digitized by Google

10 *Occidens inimicum* Apoſtatamente, *an gaudeat Aſyli iure?*
11 *Mandans, & Cooperans ad aſſaſſinium an priuentur Aſylo?*
12 *Sanctificatio dierum feſtorum quibus medijs ſit plebi ſuadenda?*
13 *Tabernarum fuga quibus rationibus ſuadenda plebi?*
14 *Luſores quibus motiuis à ludis ſint retrahendi?*

Ad infraſcripta Quæſita, & Cæſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quid ſit Homicidium Proditorium?* Tunc eſſe, quando
1 quis ſimulata amicitia aliquem occidit. *Diana par. 1. tract. 1. reſol.* 5. Quæ in Coordinato eſt *tom.9.tract.1.reſol.*81. Vel, cum quis, nulla præcedente inimicitia, vel offenſa, interficit alium, nihil tale cogitantem, ſuſpicantem, vel præuidentem. *Farin. de Carcerib. quæſt.*28 *à nu.* 74. *& de Immunit. num.*137. *vbi DD.*

Ex quibus deduxerunt ſequentes illa-
2 tiones. 1. Parricidas eſſe homicidas proditores. 2. Matres quoque, procurantes abortum fœtus animati, vel infantem natum occidentes. 3. Teſtes etiam, & Iudices, qui ſuo doloſo ſunt in cauſa, vt innocens damnetur ad mortem. 4. Eum pariter, qui ſub prætextu amicitiæ, propinato veneno, alium interemit: hi enim omnes dicuntur Proditores, eò quia interfecti non poterant ab eis præcauere, & ideò non gaudent Immunitate. *Farin. de Immunit. num.* 138. *& ſeqq. Iordan. d. lib.*11. *tit.* 3. *à num.* 343. Mea Erotemata *cap.* 32. *num.*28.

3 E contra notarunt, non eſſe Proditorium homicidium. 1. Si occidatur inimicus per inſidias, vel à tergo, & vt dicitur *Apoſtatamente*; quia inimicus poterat, & debebat præcauere. *Cevall. com. contra com. quæſt.* 684. 2. Neque ſi occidatur amicus, cum quo inſurrexerat Zelotypia, vulgò *Geloſia*, & præceſſerant altercationes, & minæ. *Iul. Clar. in §. Homicidium: num.* 8. *Nouar. d. part.* 1. *Comm.* 72. *num.* 79. *in fin.* 3. Neque ſi occidatur inimicus reconciliatus de recenti, ſecùs ſi ex multo tempore. *Nouar. d. Comment.* 72. *num.* 78. vbi idem aſſerit, ſi facta reconciliatione, remota non fuerit cauſa odij. 4. Neque ſi maritus occidat adulteram vxorem, etſi non repertam in fragranti; quia cum virum ſuum offenderit adulterando, debebat præcauere. *Nouar. vbi ſupra num.* 81. Et in his caſibus conceditur Ius aſyli, & Immunitas loci Sacri.

Quo ad ſecundum. *Quid ſit Aſſaſſinium?* Concorditer dixerunt: Eſſe occi- 4
ſionem hominis nihil tale ſuſpicantis, vel præcauentis, factam ab aliquo ob pecuniam, vel pretium datum, vel promiſſum. *Menoch. de arbitr. Iudic. caſu* 360. *num.* 42. *Farinac. de Homicid. quæſt.* 123. *num.* 21. *& ſeqq. Et de Immunit. num.* 119. Et hic pariter ferè omnes notarunt. 1. Aſſaſſinum vulnera infligentem, ſed non occidentem, gaudere Immunitate; quia 5
Aſſaſſinus verè, & propriè eſt, qui mandatum accipit ad occidendum. *cap. pro humani. De homicid. in* 6. *Bonacin. d. diſp.* 3. *quæſt.* 7. *punct.* 6. §. 5. *num.* 7. *Farinac. de Immun. num.* 123. 2. At priuari Immunitate non ſolùm Aſſaſſinum mandatarium, ſed etiam mandantem, fautores, auxiliatores, & receptatores. *Bonacin. d. num.* 7. *& Farinac. num.* 124. 3. Et licèt controuertant DD. an Aſſaſſinus occidens infidelem, priuandus ſit Immunitate? Clerus Patauinus adhæſit affirmantibus, quia Bulla Gregoriana priuat eos, qui proditoriè occidunt proximum ſuum; & appellationi Proximi comprehenduntur omnes homines, etſi diuerſæ Religionis. *Diana par.* 4. *tract.* 1. *reſol.* 105. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 9. *tract.* 1. *reſol.* 84. *Bonacin. vbi ante num.* 9. 4. Dixerunt, non eſſe Aſſaſſinum, qui occidit abſque præcedenti pactione mercedis, vel vt rem gratam faciat. *Iordan. d. lib.* 11. *tit.* 3. *num.* 364. 365. *Qui num.* 369. ait. Ceſſare qualitatem Aſſaſſinij, ſi ſit præſens ipſe mandans in occidendo inimicum ſuum, vel ſi mandatarij ſint famuli ſui ſtipendiati ad arma ferenda, vulgò *Braui*; quia inimicus ab eis poterat præcauere.

Quo ad Tertium. *Quid ſit Crimen læſæ Maieſtatis, exceptum ab Immunitate* 6
Eccleſiæ? Dixere, eſſe Crimen Maieſtatis læſæ in primo capite, nempè quando exercetur actio in damnum, & perſo-

nam

Digitized by Google

nam ipſius Principis, vt occidendo, vul-
nerando, coniurando, machinando, vel
inſequendo eius Perſonam. *Bonacin. d.*
quæſt. 7. punct. 6. §. 6. num. 10. Ideò of-
fendens Conſiliarios, Fiſcales, vel alios
Regios miniſtros non priuatur Immuni-
tate. *Farinac. num* 181. Neque ſi offen-
diſſet Reginam, vel filium Regis. *Iordan.*
d. lib. 11. tit. 3. num. 385. aduertens, in
tali caſu eſſe recurrendum ad Papam pro
licentia extrahendi reum.

Appellatione autem Principis nota-
runt, illum intelligi, qui non recogno-
ſcit ſuperiorem. *Farinac. num.* 187. *Ior-*
dan. num. 487. qui circa *SERENISSI-*
7 *MAM Noſtram REMPVBLICAM* pu-
tat, nomine Principis intelligi, non ſo-
lùm Perſonam *Sereniſſimi Ducis*, ſed Per-
ſonas etiam *Senatorum*, ſupremos Magi-
ſtratus exercentium; quia in eis ſuprema
Principatus reſidet poteſtas. 2. Nomine
Principis venire Cardinales, & Epiſco-
pos. *Marius Ital. lib. 1. cap. 5. num.* 16.
quamuis aliqui contradicant apud Dia-
nam *part. 5. tract. 2. reſol.* 86. Quæ in
Coordinato eſt *tom. 9. tract. 1. reſol.* 46.
3. Etiam Generalem Religionis venire
nomine Principis reſpectu ſuorum ſubdi-
torum, quia in eos habet merum, &
mixtum Imperium. *Nouar. par. 2. Com-*
ment 80. *in fin. Bordon. Var. reſol. par. 1.*
reſol. 1. num. 28. Nam in hac materia,
ſemper requiritur, vt Reus ſit ſubditus
Principis offenſi, ad hoc vt ſit indignus
Immunitate. *Iordan. vbi ſupra num.* 387.
& 389. 4. An verò Scientes machinan-
tes in Principem, & non reuelantes pri-
uentur Immunitate? Sunt hinc indè opi-
niones; quarum verior videtur negatiua,
quia eſſet crimen omiſſionis, & non
commiſſionis: At Bulla excipit delin-
quentes in Principem, committendo;
non omittendo. *Peregrin. de Immunit.*
cap. 10. num. 11. Bon. d. §. 6. num. 10

Ad Quartum. *Qui dicantur Latrones*
8 *Publici*? Concordarunt; illos eſſe. 1. Pi-
ratas maritimos. 2. Eos, qui ſtant in pu-
blicis Vijs ad furandum. 3. Vel qui in
domibus priuatis latrocinia committunt,
ſed cum violentia, & armis. Ita ex *Fa-*
rinac. de Immunit. num. 149. *& ex Diana*
par. 6. tract. 1. reſ. 15. Quæ in Coordin.
eſt *tom. 9. tract. 1. reſol.* 58.

Ad Quintum. *Qui ſint Graſſatores*
Viarum? Pariter dixerunt, eos eſſe, qui 9
vias publicas obſident, & Viatores ſpo-
liant, vel retinent, vt redimant ſe pecu-
nijs, vulgò *Quelli, che ricattano. Nouar.*
in Summ. Bullar. d. par. 1. Comment. 72.
num. 44. Et hi differunt à Publicis latro-
nibus, tanquam ſpecies à genere; nam,
qui deprædantur tantùm in Vijs publicis,
dicuntur Graſſatores viarum; qui verò
furantur etiam in domibus cum armis, &
violentia, appellantur publici latrones.
Iordan. d. lib. 11. tit. 3. num. 317.

AD PRIMVM CASVM.

ANdreas expectauit in via inimicum 10
ſuum, vt vulgò dicitur Apoſtata-
mente, *vt eum occideret, prout exploden-*
do ſclopum à tergo in eum, occidit. Quæ-
ritur, an Andreas confugiens ad Eccle-
ſiam poſſit extrahi ex illa.

Diſtinxerunt. De Iure Canonum poſſet extrahi per *cap. 2. de Homicidio Vo-lontar.* At ex Bulla Gregoriana, quæ attenditur in hac materia, non eſſet extrahendus, quia in ea conceditur extractio homicidæ Proditoris, & non eſt proditor, qui occidit inimicum, licèt per inſidias, nam ad proditionis qualitatem requiritur vel ſimulata amicitia, vel quod nullus rancor præceſſerit, itaut interfectus non potuerit præcauere, vt docent DD. ſupra in primò Quæſito, & tenet *Diana par. 1. tract. 1. reſol. 5. & reſol.* 33. Quæ in Coordin. ſunt *tom. 9. tract. 2. reſol.* 80. *&* 81.

AD SECVNDVM CASVM.

LVcius rogauit Aſſaſſinum, vt occideret 11
eius inimicum, & depoſuit promiſ-
ſam pecuniam penes Nicolaum, vt eam illi
daret, ſtatim ſecuto homicidio. Inimico in-
terfecto per Aſſaſſinum, Lucius, & Ni-
colaus timentes iuſtitiam confugiunt ad Ec-
cleſiam. Quæritur, An gaudeant Immu-
nitate loci Sacri?

Reſolutio fuit negatiua, quia omnes Criminaliſtæ cenſent, mandantem, & cooperantes Aſſaſſinij Immunitate non gaudere, vt dictum eſt ſupra ad ſecundum Quæſitum, & tenet *Theſaur. de Pœ-*

nis

Digitized by Google

bis Eccleſ. par. 2. Verb. Aſſaſſinum.num.6. Et licèt aliqui moderni videantur ſentire in contrarium apud Dianam *par. 4. tract. 2.reſol. 33. & par. 6. tract.1.reſol.11.* Quæ in Coordin. ſunt *tom. 9. tract.1.reſ.86.87.* Tamen à negatiua non eſt recedendum, quia verè ſunt rei Aſſaſſinij. *Iordan.d.tit. 3.num.354 & 355.* & mea Erotemata Eccleſiaſtica *d.cap.32.num.30.*

AD CASVM PRVDENTIALEM.

Quibus induſtrijs poſſit Parochus retrahere ſuum populum à potationibus, & ludis in diebus feſtiuis?

Dixerunt in hoc caſu tria contineri, videlicet. 1. Sanctificationem Feſtorum dierum. 2. Sobrietatem in potationibus. 3. Auerſionem à ludis, ſeu iocis.

Circa primum. 1. Explicandum eſſe frequenter Tertium Decalogi Præcep-
12 ptum; docendumque populum, quod Sanctificatio diei feſti non ſtat in ſola auditione Miſſæ, ſed in conſiderandis diuinis beneficijs: Quis ſit finis noſter: in meditandis myſterijs fidei, & capeſcendis medijs neceſſarijs ad conſequendam ſalutem æternam. 2. Occupare populum, diebus feſtis, à prandio vſque ad occaſum ſolis, vel paulò minus, in Eccleſia. 3. Id fiet, ſi per duas ſaltem horas erudientur tùm pueri, & puellæ doctrinam Chriſtianam in diſtinctis claſſibus, tùm adulti tempore diſputationum, in quæſitis, & eorum explicationibus circa eamdem Doctrinam. 4. Si deuotè decantatis Veſperis habeatur lectio alicuius libri Spiritualis, vel ſermo ex ſuggeſtu facilis, fructuoſus, & ad captum Parochianorum accomodatus. 5. Si deindè recitetur tertia pars Roſarij, vel exponatur Sacroſancta Euchariſtia piè, & reuerenter, & ea coram Oratio mentalis per aliquod temporis ſpatium introducatur. 6. Si inceſſanter populus adhortetur, vt accedat promptè ad Eccleſiam, diuinas recepturus remunerationes, & abhorreat potationes, & ludos, ex quibus cauſantur diſpendia, non ſolùm temporalis, ſed(quod magis eſt) ſalutis etiam æternæ; itaut Parochus verè, & ex corde adimpleat illud Apoſtoli monitum *Argue, obſecra, increpa, in omni patientia, & doctrina.*

Quo ad Secundum bonum ſobrietatis, Vt retrahatur populus à tabernis, & Cel- 13
lis Vinarijs, *dixerunt*; eſſe difficillimum iuxta *Leſſium lib.3. de Iuſt. & Iur. cap. 23.* Nam ebrietas eſt venenum illud inſanabile, de quo ſcriptum eſt *Deut. 32. Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile.* Nihilominùs profutura hæc remedia. 1. Legendum ſermonem S.Auguſtini *de ebrietate* qui eſt 231. *de Temp.* ex quo Parochi colligent plurimà contra tabernarum frequentatores.2.Moneantur Parochiani, vt fugiant ſocietatem compotantium. 3. Doceantur, tam graue malum eſſe ebrietatem, vt tranſmittatur in deſcendentes, quia hepatis aduſti vitium transfunditur in filios, ac filias, & ex eis in nepotes; ſicque pater ſiticuloſus, & bibax filios gignit ſiticuloſos, & bibaces. 4. Certiorentur, nimium Vini potum remolleſcere homines ad laborem ferendum, eoſque effeminari. 5. Explicentur mala ex ebrietate reſultantia (quæ pariter ex ludis proueniunt) nempè blaſphemiæ, rixæ, contumeliæ, bonorum decoctiones, ac frequenter homicidia. 6. Narrentur exempla Romanorum, & aliarum gentium, quæ bibitorias tabernas funditùs euerſerunt, & ſtirpitùs proſcripſerunt, dictitantes, eas eſſe omnis nequitiæ luſtra, vt refert *Alex. ab Alex. lib. 4. Genial. dier. cap. 3.* 7. Terreant conſuetudinarios ebrioſos, negando iiſdem Sacramentalem abſolutionem, cuius capaces non ſunt, niſi abſtineant à tabernis, quæ ſunt illis occaſiones proximæ peccandi. 8. Agendum apud Superiores, vt acceſſus ad cauponas prohibeant vxoratis, vt olim erat in vſu, teſte *Gregor. Tholoſan. Syntagm. Iur. par. 3. lib. 39. cap. 7.* ne patres familias vno ſymbolo conſument ſoli, quod omnibus domeſticis in hebdomadem ſufficeret. 9. Monitos faciant Compotatores, quod ſi fuerint auctores bibendi ijs, qui ære alieno preſſi fiunt inhabiles ad ſoluenda debita, vel ad alendam familiam, remanent ipſi obligati ad reſtitutionem. *S.Thom. 2. 2. q. 62. art. 6. cap. Si culpa. De Iniur. & damn. dat.* 10. Suggerant iiſdem conſiderationem vicinæ mortis, breuitatem delectationis, æternitatem pœnarum inferni. 11. Tan-

Digitized by Google

dem his helluonibus Confeſſarius impo-
nat ſalutares Pœnitentias ieiuniorum,
temperantiam victus, & alias, quas no-
tat *Reginald. lib 7. à n. 60. & ſeqq. For-
merus de Temulentiæ malo à cap. 15. ad 24.
& P. Georg Gobat in ſuo Quinario Tract.
5. per totum*

Quo ad Tertium. Vt diebus Feſtis homines à ludis abſtineant, proderunt
14 plurimæ ex ſupradictis induſtrijs, & monitiones: ac præcipuè, vt Sacramenta frequentent, diuina meditentur Myſteria, & Chriſti Domini doloroſam Paſſionem; quàm breue ſit tempus huius vitæ, ideòque non malè inſumendum. Hortorem mortis, quam luſores patientur, & è contra benè viuentes quanta lætitia de temporali vita tranſeant ad æternam.

DECISIO XV.

ARGVMENTVM.

Referuntur pœnæ conſtitutæ contra vſurpantes bona Eccleſiaſtica; & modi omnes, quibus dicta vſurpatio fiat. An liceat Parochis cædere arbores fructiferas ſuorum beneficiorum? & Patroni poſſint habere fructus beneficij vacantis? De abuſu Tabachi, quibuſvè medijs ſit ab Eccleſiaſticis proſcribendus?

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ ſtatutæ contra vſurpantes bona Eccleſiaſtica.*
2 *Vſurpatio bonorum Eccleſiaſticorum quot modis fieri contingat?*
3 *Arbores frugiferas Eccleſiæ cædens quas pœnas incurrat?*
4 *Patronus beneficij non poteſt retinere ſuos fructus, eo vacante.*
5 *Tabacchi abuſus quomodo eliminandus ab Eccleſiaſticis?*
6 *Tabacchi origo, & inuentio.*
7 *Tabacchum quot modis ſumatur?*
8 *Tabacchi qualitas, & quibus proſit, aut officiat?*
9 *Tabacchiſtæ, qui fuerint primi?*
10 *Amurathes Imperator Turcarum prohibuit vſum Tabacchi; & cur?*
11 *Tabacchum noſtrum corruptum, & ſpurium?*
12 *Tabacchi ſumptio an frangat ieiunium?*
13 *Tabacchi ſumptio prohibita Eccleſiaſticis in Synodo Limæ.*
14 *Caſus horrendus in Sacerdote ſumente Tabacchum?*
15 *Tabacchiſtæ ſeipſos, ac veſtes ſternutationibus conſpurcant.*
16 *Sacerdotes nihil plebeium habere debent.*
17 *Moribundus quidam ſollicitior de Tabaccho, quàm de anima.*
18 *Tabacchi nocumenta.*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quænam ſint pœnæ conſtitutæ contra vſurpantes bona, vel prouentus Eccleſiarum, aut piorum locorum?*

Primò. Ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 22. cap. 11. de Refor.* inflictam eſſe pœnam Excommunicationis latæ ſententiæ, reſeruatam Papæ, non relaxandam, niſi facta reſtitutione; & ſi vſurpans ſit Patronus Eccleſiæ, eò ipſo priuatus exiſtat Iure patronatus. Et ſi ſit clericus, vlteriùs amittat quæcunque beneficia, & ſit inhabilis ad alia obtinenda, ac ſuſpendatur ab ordinibus arbitrio Ordinarij. 1

Secundò. In Bulla Cœnæ Domini fulminari excommunicationem Summo Pontifici reſeruatam contra Vſurpatores prædictos (*quæ eſt la 17.*) de qua omnes DD. circa Bullam ſcribentes.

Tertiò. *In cap. Hanc conſuetudinem.* 18. *quæſt.* 1. Anathematis vinculo ligari, auferentes ab Eccleſijs oblationes iiſdem factas; quæ pœna pariter eſt latæ ſententiæ. *Turrecrem. ibid. & Barboſ. al. leg. 50. num 170.*

Quartò. Eſſe Caſum reſeruatum Eminentiſſimo Epiſcopo in hac Diœceſi, differre

Digitized by Google

ferre ſolutionem legatorum piorum vltra biennium, vel ſi Notarij ea non denuncient intra bimeſtre ex negligentia, vel ex malitia; nec non ſi à quocunque ſuprimantur, diſpergantur, aut falſificentur ſcripturæ concernentes intereſſe Eccleſiarum, vel bonorum Eccleſiaſticorum; vt legitur In *Tabella Caſuum reſeruatorum*.

2 Ad Secundum. *Quot modis contingat Vſurpatio bonorum Eccleſiarum, aut locorum piorum?* Retulerunt ſex modos?

1. Cum quis prætendens habere Ius in dictis bonis palàm, & violenter vſurpat ſibi dominium, vel quaſi eorumdem. *Gloſſ. in cap. multi. 2. quæſt. 1. Suarez de Cenſur. diſput. 21. ſect. 2. num. 96.*

2. Quando clàm quis vſurpat ſibi dicta bona, ſub eodem prætextu. *Bonacin. in Bulla Cœnæ diſput. 1. quæſt. 18. punct. 1. num. 7.*

3. Cum Rectores Eccleſiarum appropriant ſibi ipſis bona relicta ſuis Eccleſijs pro diuinis officijs peragendis. *Bonacin. ibid. num. 6.*

4. Cum quis non vſurpat ſibi, ſed impedit, ne beneficiarius obtineat fructus, ſeu prouentus prædictos. *Conc. Trid. d. ſeſſ. 22. cap. 11.*

5. Quoquomodo retineantur ſcienter bona ſpectantia ad Eccleſias, & pia loca. *Bonacin. d. diſp. 1. quæſt. 18. punct. 3.* Et huius farinæ cenſendi ſunt debitores, qui dolosè, & ſcienter non ſoluunt liuella, legata, penſiones, decimas, aut alia credita Eccleſiarum, iuxta opinionem *Sayri de Cenſuris lib. 3. cap. 21. num. 4.* Quamuis contrarium teneant DD. apud *Theſaur. de Pœnis par. 2. Verb. Vſurpatio cap. 1. Verſ. limitans DD.* qui requirunt, vt Vſurpatio fiat eo prætextu, quod bona Eccleſiæ pertineant ad ipſum ſurripientem. Sed opinio iſtorum procedere poteſt quò ad Cenſuram Bullæ Cœnæ Domini, non autem quò ad Cenſuram contentam in Concilio Tridentino, in quo non requiritur dictus prætextus, ideòque ligantur quicunque retinentes, & quomodocunque vſurpantes, vt ſunt ſures, & debitores non ſoluentes. *Barboſa in Collect. DD. ad d. Concilio Trident. ſeſſ. 22. cap. 11. num. 6.*

6. Si ſequeſtrentur dicta bona iniuſtè, vel Iuris ordine non ſeruato. *Bonac. vbi ſupra punct. 3. num. 7.*

AD PRIMVM CASVM.

3 *Quidam Parochus cædit arbores frugiferas ſui beneficij, vt eas vendat. Quæritur, an incurrat in excommunicationem latam à Concilio Tridentino ſeſſ. 22. cap. 11. de Ref.*

Plurimi reſponderunt Negatiuè: quia licèt Parochus peccet cædens arbores frugiferas ſui beneficij, adeòut grauiter ſit puniendus. *Barboſ. ad d. ſeſſ. 22. cap. 11. num. 10.* tamen non ligatur Cenſura lata per Concilium Tridentinum ibidem; nam arbores inciſæ ſunt fructus beneficij, conſequenter beneficio cedere videntur; Concilium verò Tridentinum loquitur de extraneis vſurpantibus. *Barboſ. d. num. 10. Bonacin. in Bulla Cœnæ Dom. diſput. 1. quæſt. 18. punct. 2. num. 30. & punct. 4. num. 5.* Qui tamen *tom. 1. De Alienat. bonor. Eccleſ. diſp. 2. quæſt. Vnic. punct. 2. n. 7. & 8.* nutat, & ſentire videtur dictum Parochum affici Cenſura prædicta, vel ſaltem illa, quæ infligitur in *Extrauagan. Ambitioſæ. de Reb. Eccleſiæ non alienandis*. Quod Curia Epiſcopalis habet pro indubitabili, quia arbores frugiferæ reputantur inter immobilia, & bona pretioſa, quæ non poſſunt alienari, neque cædi (niſi eſſent cæduæ, vt ſyluæ ex ſua natura) abſque Superiorum licentia, vt relatis Decretis S. Congregationis docet *Nicol. in Lucubrat. Vtriuſque Iur. tom. 1. lib. 2. tit. 1. §. ſacræ. num. 22.* Et extat in terminis Conſilium Nauarri *De Reb. Eccleſ. non alien. conſ. 7.* vbi tenet, cædentem ligari excommunicatione.

AD SECVNDVM CASVM.

4 *QVidam Patronus beneficij Eccleſiaſtici, eo vacante, colligit fructus, & ſibi, retinet illos. Quæritur, an incurrat aliquam pœnam?*

Dixerunt omnes, incurrere in excommunicationem latæ ſententiæ, ſummo Pontifici reſeruatam, & priuationem Iuris patronatus ipſo Iure; iuxta Decretum *S. Trident. Concil. d. ſeſſ. 22. cap. 11.* vbi *Barboſ. num. 11.* Verum tamen eſt, quod neceſſaria cenſetur ſententia declaratoria dictæ priuationis in foro conſcientiæ, vt notat *Theſaur. de Pœnis d. par. 2. Verb. Vſurpatio. cap. 1. Verſ. Nota Secundò.*

AD CASVM PRVDENTIALEM.

5 *QVæ ſint media adhibenda, ad eliminandum in Eccleſiaſticis abuſum ſumptionis Tabacchi?*

Plurima, quæ circa hunc caſum doctè, & eruditè ſcripta fuere, reducuntur ad tria media, ſeu tres rationes, quibus Eccleſiaſtici debent abſtinere à ſumptione TABACCHI. Nempè. 1. *Quia non licet. 2 Quia non decet. 3. Quia non expedit.*

Pro intelligentia præmittenda ſunt nonnulla ex doctiſſimis tractatibus de TABACCO, & abuſu TABACCHI *Ioannis Chryſoſt. Magneni* Profeſſoris Medici in Vniuerſitate Ticinenſi; *Simeonis Paulli* Medici Regij Tarbuſienſis, *P. D. Benedicti Stellæ* Monachi Benedictini; qui totam hiſtoriam, qualitates, & effectus explicant Tabacchi. Igitur ex his Auctoribus habetur. Primò Tabaccum eſſe herbam Americanam, ab 6 Hiſpanis in America inuentam, & hoc nomine ab eis appellatam ab Inſula *Tabagi*, huius herbæ feraciſſima. *Magnen. Exercit. 1. §. 1. Stella cap. 1. & 2.*

7 Secundò. Tabaccum diuerſimodè ſumi, ſed præcipuè in Fumo, in Puluere, & in Folio per maſticationem. *Magnen. Exercitat. 6. 7. & 8. Stella cap. 15. & ſeqq.* Vbi aduertunt, Tabaccum eſſe calidum in ſecundo gradu, & ſiccum in tertio, & propterea ſubdunt, non eſſe reponendum inter benigna medicamenta purgantia, quia de ſui natura eſt nimis graue, vomitum facit, & corpus ſatis conturbat; ideòque Tabaccum non eſſe vtile bilioſis, melancholicis, ſicciorique corporis habitudine hominibus. *Magnen. Exercitat. 3. §. 6. & Exercit. 4. §. 1. Stella cap. 11. Simon. Paullus d. Commentar. De abuſu Tabacchi pag. 8.* 8

Tertiò. Tabaccophilorum primos fuiſſe Americanos, qui coram Idolis ſuis ſe inebriabant, vt ſic Pſeudomiſtæ de rebus futuris reſponſa darent; At pulueratì Tabacchi vſum à Nautis, & militibus ex America redeuntibus originem ſumpſiſſe, qui otioſi in nauibus, ad excitanda ſternatumenta, illud adhibere cœperunt, *Stella cap. 26. & 27. Magnen. Exercit. 6 §. 1. & Exercit. 8. §. 1.* 9

Quartò. *Amurathem* 4. Imperatorem Turcarum ſub pœna capitali prohibuiſſe Tabacchi vſum, ſic inſtante *Mophti*, ſuorum Rituum Antiſtite Summo, ne gentes ebrietatem, in Alcorano vetitam, incurrerent, aut intœcundi homines euaderent. *Iacobum* quoque Regem 6. Britannorum Tabaccum vetaſſe in ſuo Regno, ratum, ex eius vſu, hominum corpora eneruari. *Magnen. Exercit. 6. §. 10. & 11.* 10

Quintò. Tabaccum, quo homines Europei, ac præcipuè Itali vtuntur, vt plurimùm corruptum, ſpuriumque eſſe, vt potè mixtum Terra vmbratili, ſecturis lignorum, folijs, vel radicibus arborum, rebuſuè alijs exoticis, & ignotis, quibus vel falſum mercatores commiſcuntur puluerem, vel nimis adulteratum, & corruptum. *Magnen. Exercit. 14. §. 6. Stella cap. vlt.* 11

His prænotatis: Medium primum, vt Eccleſiaſtici abſtineant ab vſu Tabacchi, eſt, quia *Non licet*. Nam, etſi controuertant DD. an ſumptio Tabacchi frangat ieiunium. *Paſqualigus deciſ. 333. Summa Dianæ Verb. Communionis diſpoſitio num. 42.* & ipſe *Diana par. 5. tract. 5. reſol. 12. & tract. 13. reſol. 1.* Quæ in coordinato ſunt *tom. 2. tract. 1. reſol. 120. & 126.* Multique teneant opinionem negatiuam; de ea tamen dubitant *Lezana* 12

in.

Digitized by Google

in Summa quæſt. Regul. tom. 3. Verb. Euchariſtia quo ad regulares num. 18. Franc. Niger in addit. ad Ruiz par. 1. Propoſit. 4. num. 52. quæſt. 18. illamque expreſsè impugnat Anton. de Leone In Quæſt. moral. lib. de Chocholate par. 2. §. 4 vbi mordicùs ſuſtinet, ſumptionem Tabacchi, ſiuè in folijs, ſiuè in fumo, ſiuè in puluere, frangere ieiunium naturale, & per conſequens ſumi non poſſe ante Cōmunionem, & celebrationem Miſſæ; & quamuis non ſit ratio aperta quo ad Tabacinum puluerem per nares ſuſceptum; tamen non eſt improbabilis; cum prædicti Auctores Medici teſtentur, vim nutritiuam ineſſe Tabacco; & vlteriùs doceat Magnenus Exercit. 8. §. 3. Quod puluis Tabacchi per nares abſumptus nōnumquam adhæret interiori palato, & oſſis ethmodis meatus ſubit, ibique hæret aliquamdiù, dum vel abſumatur à natiuo calore, vel ſpontè concidat, ſiuè in Ventriculum eum delabente pituita, ſiuè in alias partes. In hac re habemus rationem, & auctoritatem affirmantem, ieiunium naturale frangi poſſe per Tabacchi puluerē, naribus aſſumptum, & licèt alij ab hac opinione diſcedant, non eſt paruipendenda; cum agatur de præcepto Eccleſiæ, & de reuerentia S. Euchariſtiæ; maximè quia circa Sacramenta amplectenda eſt opinio, quæ magis fauet eorum validitati, ideò & fructui; ſicque DD. Parochi, & Confeſſarij concluſerunt, debere Eccleſiaſticos à ſumptione Tabacchi abſtinere Quia non licet.

Efficaciùs autem id ſuadetur conſiderata deliberatione Patrum in Concilio
13 3. Prouinciali Limæ Peruanæ; in quo, teſte Stella d. tract. cap. 33. pag. 345. Sic ſtatutum fuit Act. 3. cap 20 Prohibetur ſub reatu mortis æternæ Presbyteris celebraturis, ne Tabacchi fumum, ſeu Tabacchi puluerem naribus, etiam prætextu Medicinæ, ante Miſſæ Sacrificium ſumant. Et licèt hoc Concilium non obliget extrà Prouinciam, tamen dat normam, & rationem agendi in ſimili materia extra Prouinciam. Cach. Inſt. maior. lib. 1. tit. 3. num. 64. Et vlteriùs extat Bulla S. D. Vrbani Papæ VIII. 30. Ianuarij 1642. prohibentis ſub excommunicatione latæ ſententiæ ſumptionē Tabacchi in Eccleſijs, earumq; atrijs, & ambitu Hiſpalen. Diœceſis, quam ponit Stella dict. cap. 33. pag. 349. nec non Conſtitutio Innocentij Papæ Decimi De anno 1650. circa Vrbem, & Eccleſias Romæ; ex quibus motiuum forte, & ab Eccleſiaſticis nequaquam ſpernendum reſultat, ijſdem ſumptionem Tabacchi Non licere.

His addendus eſt horrendus vtique Caſus, quem ob abuſum Tabacchi in Sacerdote euenilſe re fert idem Stella cap. 33. 14
pag. 347. his Verbis: Quidam Sacerdos de capite Sileris, ex Prouincia Principatus Regni Neapolis, cum non multò poſt ab aſſumptionem Sacratiſſimæ Euchariſtiæ Tabaccum ſumeret, ante Miſſæ finem, conſecratam Hoſtiam, non ſine ſpectatorum lacrymis, abominabili vomitu, cum ſternutatione eiecit. En igitur An liceat?

Secundò, Quia non decet, debent Eccleſiaſtici à Tabacchi ſumptione deſiſtere. 15
Nam, Si Angelus de cœlo Sanctum Franciſcum edocuit, oſtenſa candidiſſimæ aquæ ampulla, Sacerdotes ea puriores, & nitidiores eſſe oportere; quis non oderit abuſum Tabacchi, ex quo moroſis ſternutationibus Tabaccophili ſeipſos conſpurcant, eo religioſas Veſtes, ſudariola, ipſamque Sacram ſuppellectilem coinquinant; cum indecentia characteris Sacerdotalis, & Miniſterij; nec non cum ſcandalo populorum? Si S. Ambroſius ſcriptum reliquit Epiſt. 5. 16
ad Iræn. lib. de Dignit. Sacerd. Vides nihil in Sacerdotibus plebeium requiri, nihil populare, nihil commune. Quomodo non erubeſcent Eccleſiaſtici, vitium Tabacchi ſectantes, cuius vſus initium, & exercitium habet à remigantibus, & viliſſimis Nauium, & Triremium turbis, vt in tertio præmiſſo notauimus? Decebit forſan Sacerdotes Dei, ſœdis excrementis conſpurcari, & in ſumptione Tabacchi inſiſtere, cuius vſus ſub pœna capitali Turcis eſt interdictus, quaſi maior zelus Alcorani vigeat in Turcico Antiſtite, quàm pietas, & obſequium in Miniſtris Eccleſiæ Catholicæ, Quam decet Sanctitudo? Reges gentium, ne corpora eneruentur, vetant vſum Tabacchi, & Eccleſiaſtici non abſtinebunt, ne munditia, & puritas corporis, & animæ maculetur? Quomodo tetro odore in-

fecti,

Digitized by Google

ſecti, Confeſſiones audire, Sacram porrigere Synaxim, aliaque cœleſtia Sacramenta populis adminiſtrare non verentur? Certum eſt itaque *Non decere*.

17 Nec tacendum, quod ſibi accidiſſe teſtatur doctiſſimus, ac probitate conſpicuus huius Diœceſis Vicarius Foraneus; nempè cum cuidam agonizanti, qui vſum linguæ perdiderat, extremam Vnctionem daret, parùm de vicino animæ exitu, ſed valdè de Tabacco ſollicitus, vidit illum manu, & digitis, ſigniſque ad nares, Tabaccum poſcere. Curent igitur Eccleſiaſtici abuſum hunc deponere; quos dedecet omninò, vt ex ſupradictis liquet.

18 Tertiò tandem. *Quia Non expedit*, ab eo debent abſtinere. Legant præcitatos Auctores, & reperient, maxima eſſe ſanitatis detrimenta, quæ ex Tabacchi abuſu promanant, & referuntur *à Stella cap. 29. & 30.* Hic enim, vt breuitati conſulatur, tranſcribentur tantùm nonnulla Medicorum prælaudatorum teſtimonia. *Simon Paullus pag. 8. terg. litt. D.* ſic ſcribit. *Quotus quiſque ergo eſt, niſi ipſe ſit Archi tabaccarius, atque adeò animo occupato, qui non intelligat, quod meatibus, aut foraminulis oſſis ethmoidis à puluere Tabacchi obturatis, cum cerebrum per os ethmoidis, neque aerem, vt eo ventiletur, neque rerum odorabilium ſpecies, admittere poſſit, quin neceſſariò olfactus intercidat?* Et paulò poſt. *Cum ergo ad naſi radices vſque puluis Tabacchi Narcoticus magna copia violenter attrahatur, & punctum temporis Natura otioſa non ſit, ac in viuo corpore ex decretis Hippocratis noſtri omnia ſint permeabilia, ac tranſpirabilia, vtique aliter fieri non poteſt, vt innui, quin partes olfactui deſtinatæ, à narcotica Tabacchi facultate miserè affligantur.*

Sed audiant, qui à Tabacco detrectant deſiſtere, quæ incommoda recenſeat *Magnen. Exercit.* 8. §. 4. cuius hæc ſunt Verba.

Primùm incommodum eſt, odoratus abolitio, membranarumque, neruique odoratorij exſiccatio, proceſſuum mammillarium tabes, vt probauimus §. 15. Exercit. 6.

Secundò. Inducta cerebro intemperies, quę memoriam labefactat.

Tertiò. Operantur in Medicina iſti; quando quieſcere licet, quod furoris genus appellat Celſus.

Quartò. Attrahunt à ventriculo ad cerebrum humores prauos; immoderataque cerebri exſiccatione aliqui vix ſibi ſatis conſtant.

Quintò. Senium, mortemque accelerant, aduenticia ſiccitate, humido radicali infeſta.

Sextò. Febribus acutis magis obnoxij redduntur, itemq; delirijs, & phrenitidi.

Septimò. Vidi non neminem, cui inſanus huius PVLVERIS vſus chryſtallinum corrugauerat humorem, vnde & fluitantia cernebat obiecta.

Octauò. Durior auditus fit ijs, qui paruum caput ſortiti ſunt, tinnituſque aurium cuipiam contigit, effrenato huius PVLVERIS vſu. Huc vſque *Magnen.*

Videant igitur Eccleſiaſtici, & ſecum mente reuoluant, ac firmiſſimè decernant, emendari ab hoc vitioſo Tabacchi vſu; quia *Nec licet, nec decet, nec Expedit* perſeuerare in ipſo.

DECISIO XVI.

ARGVMENTVM.

Diſputatur, An liceat locare bona Eccleſiæ vltra triennium? Vel ea in emphyteuſim dare? Quæ requirantur pro ijs ad liuellum dandis? Quæ bona Eccleſiæ poſſint alienari ſine licentia? Quid releuet clauſula ſaluo beneplacito Sedis Apoſtolicæ? Confraternitates laicorum an poſſint earum bona alienare? De methodo ſuadendi populo ſolutionem integram Decimarum.

SVMMARIVM.

1 *Locare vltra triennium bona Eccleſiæ an liceat?*

2 *Emphyteuſis de bonis Eccleſiæ fieri non poteſt.*

3 *Li-*

Digitized by Google

3 *Liuellare bona Eccleſiæ quomodo liceat?*
4 *Bona modici valoris quæ dicantur?*
5 *Bona Eccleſiaſtica alienabilia ſine licentia Papæ quæ ſint?*
6 *Pecunia Eccleſiæ an poſſit alienari ſine licentia.*
7 *Clauſula* Saluo beneplacito Papæ *quid operetur in alienationibus bonorum Eccleſiæ?*
8 *Clauſula* Nec aliter, nec alio modo, *quid releuet?*
9 *Confraternitates laicorum an poſſint alienare bona ſua?*
10 *Decimæ vt fideliter ſoluantur qua methodo ſint populi ſuadendi.*
11 *Decimarum fidelis ſolutio habet à Deo quatuor remunerationes.*
12 *S. Bellini Martyris Epiſcopi Patauini interfector quomodo à Deo punitus?*
13 *Decimæ in noua lege cur ſoluantur ab Eccleſiaſticis, qui poſſident agros, & vineas Eccleſiarum?*
14 *Leuitæ Aaronici poſſidebant Ciuitates* 48. *cum agris, & prædijs ſuburbanis earumdem.*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

1 AD Primum. *An liceat locare bona Eccleſiæ vltra Triennium?* Diſtinxerunt. Vel bona ſunt talia, vt quotannis colantur, & ex eis fructus quolibet anno percipiantur; & tunc locari non poſſunt vltra triennium, attenta prohibitione Iuris Canonici ſub Anathematis pœna in *Extrauag. Ambitioſæ. De reb. Eccleſ. non alien.* At ſi bona Eccleſiæ talis ſint conditionis, vt ex eis quolibet triennio vnicus tantùm fructus colligatur, poterunt in nouem annos locari, quia primum triennium æquiualet primo anno; & ſic ſecundum, & tertium; & ſi alternatim fructificent poterunt per ſex annos locari. *Ita Couar. lib. 2. Var. cap. 16. num. 6. Barboſ. allegat.* 95. *num.* 4. *Et Antonell. De Regimine Eccl. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 6.

Ad Secundum. *An liceat, ea dare in Emphytheuſim?* Omnes Negatiuè reſpon-
2 derunt, cum id expreſsè vetet Summus Pontifex in *d. Extrauag. Ambitioſæ*, ea ratione, quia dare in Emphytheuſim eſt alienare. *Nouar. in Summa Bullar. part. 1. Commentar.* 129. *num.* 3.

Ad Tertium. *Quæ requirantur pro dandis bonis Eccleſiæ ad liuellum?* Dixerunt, Duo requiri. *Vtilitatem* Eccleſiæ, & *Solemnitatem*. Illa conſiſtit in hoc, quod Eccleſiæ conditio fiat melior, & locupletior, ideò ſi tantùm recipiat, quantùm dimittit, non dicitur Vtilitas. *Rota deciſ.* 430. *num* 6. *par.* 2. *recent. Nouar. d. commento.* 129. *à num.* 6. *& ſeqq.* Quanta autem debeat eſſe vtilitas, ſtandum eſt arbitrio Iudicis. *Rota deciſ.* 674. *par.* 1. *diuerſ.* Solemnitas verò eſt, vt in Eccleſijs Collegiatis, & Regularibus præcedat tractatus, deindè conſenſus maioris partis Capituli; ac demum Summi Pontificis licentia, quæ in alijs omnibus alienationibus bonorum Eccleſiaſticorum ſemper requiritur, niſi res alienanda ſit modici valoris, vel difficillimæ recuperationis, quia tunc ſufficit Auctoritas Epiſcopi. *Rota par.* 2. *recent. deciſ.* 631. *Nouar. d. Comment.* 129. *num.* 33. Bona autem dicuntur modici valoris, quando eorum valor non excedit ſummam Vigintiquinque aureorum; quæ faciunt Ducatos ſexaginta Monetæ Venetæ. *Gauant. in Manual. Epiſcop. Verb. Alienatio num.* 24. Etſi verius ſit, quod in hoc ſtatur arbitrio Epiſcopi. *Barboſ. in cap. Terrulas.* 12. *quæſt.* 2. *Antonell. de Regimin. Eccleſ. d. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 6. vbi notat, eſſe attendendam conſuetudinem locorum, quantitatem rei, & conditionem Eccleſiæ. 3 4

Ad Quartum. *An ſint aliqua bona Eccleſiaſtica, quæ poſſint alienari ſine licentia Papæ, vel Epiſcopi?* Reſponderunt eſſe ſequentia. 1. Mobilia non pretioſa, vt fructus agrorum, vel animalium, ſecùs autem ſi ſint pretioſa, vt Vaſa argentea, Veſtes magni pretij, quæ diutiùs ſeruari poſſunt, Greges Ouium, Armentum boum, Preſepium equorum, & arbores fructiferæ. *Antonell. d. lib.* 1. *cap.* 4. *nu.* 3. 2. Bona neceſſariò alienanda, puta ſi ſint relicta cum onere fideicommiſſi, poſt certum tempus ab Eccleſia reſtituendi. *Barboſ. allegat.* 95. *num.* 61. At ſi abſolutè bona fuiſſent donata Eccleſiæ, vel legata 5

cum

Digitized by Google

eum expreſſa conditione, vt Eccleſia poſſit illa ad libitum alienare, hæc conditio reijcitur tanquam illicita. *Barboſ. d. allegat.* 95. *num.* 70. Dummodo Eccleſia ſit capax ea retinendi. *Antonell. d. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 5. *&* 6. 3. Bona, quæ ſunt ſolita dari in Emphytheuſim, videlicèt ſi præceſſerunt duæ conceſſiones ſine ſolemnitate, effectum ſortitæ, ſimul cum curſu 40. annorum. *Quarant. in in Verb. Alienatio. num.* 42. Dummodo iterum non fuerint incorporata Eccleſiæ. *Antonell. d. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 16. 4. Bona, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, vt ſunt fructus, veſtes attritæ, animalia ſuperuacua, arbores opacæ, vetuſtæ, corruptæ, vel infructiferæ, quas beneficiarius poteſt incidere, præſertim ſi ex earum inciſione fundus red-
6 datur fructuoſior. *Rodoan. de reb. Eccl. non alien. quæſt.* 7. *cap.* 7. *Bonac. eod. tract. diſp.* 2. *q. Vnic. punct.* 2. *num.* 8. An autem pecunia Eccleſiæ alienari, & diſtrahi poſſit ſine licentia Papæ, aut Epiſcopi? ſunt hinc inde opiniones apud *Antonell. d. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 5. Sed negatiua eſt verior, quando redacta ſit ex venditione rei immobilis, vel mobilis pretioſæ, quia tunc computatur inter immobilia, & eſt inueſtienda. *Genuenſ. in Traxi cap.* 60. *num.* 13. *Quarant. in Verb. Alienatio. num.* 25. Et eò magis ſi donata, vel legata fuerit ad emenda ſtabilia, vel cenſus, aut res pretioſas. *Antonell. vbi ſupra n.* 7.

AD PRIMVM CASVM.

QVidam Parochus dedit in Emphyteuſim campum ſuę Eccleſiæ, ſed in Inſtrumento poſuit clauſulam (ſaluo bene-
7 placito Sedis Apoſtolicæ.) *Quæritur, an incurrerit in Cenſuras?*

Reſponderunt cum diſtinctione. Vel campus ille erat *Magni*, vel *exigui Valoris? Si magni*, dixerunt, eum incurriſſe, quia non poteſt deuenire ad celebrationem contractus Emphytheuſis, & ad tradendam poſſeſſionem campi Emphytheotæ, nondum habito beneplacito Sedis Apoſtolicæ. *Nauar. conſ.* 1. *Verſ. ſi non præcedat. De reb. Eccl. non alien. Garzias de benefic. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 37. *Genuenſ. cap.* 52. quod notat. *Rota par.* 10. *recent. deciſ.* 275. *num.* 19. *&* 20. *& D. Ioann. Baptiſta Turricellius Patauinus in Tract. de Reb. Eccleſ. non alien.*
cap. 12. *num.* 14. vbi tamen contrarium 8
tenet, ſi adita fuiſſent hæc Verba, *Nec aliter, nec alio modo.* quæ faciunt deficere conſenſum, & ſic præſeruant ab incurſu Cenſuræ. Si verò erat *exigui* valoris; ſubdiſtinxerunt: Vel erat vtilis Eccleſiæ, ſeu erat pars magni prædij, & adhuc incurrit in cenſuram, quia in neutro caſu poterat alienari abſque aſſenſu Sedis Apoſtolicæ. *cap.* 1. *vbi gloſſ.* 17. *q.* 4. *Genuenſ. d. cap.* 52. *num.* 3. *in fine;* aliàs hoc modo poſſent alienari paulatim omnia prædia Eccleſiæ in fraudem legis. Aut non erat vtilis, neque pars magni prædij, & tunc Parochus in cenſuras non incurrit, quia eſt caſus exceptus ab *Extrauag. Ambitioſæ.* Vt aduertit *Antonell. vbi ſupra cap.* 8. *num.* 1. ſi tamen licentiam obtineat ab Epiſcopo. *Turricell. cap.* 6. *n.* 1.

AD SECVNDVM CASVM.

MAſſarij cuiuſdam Spiritualis Con-
fraternitatis petunt à Parocho, an 9
poſſint liuellare campos de ratione dicta Cōfraternitatis? Quæritur, quid ſit eis à Parocho reſpondendum?

Alij dixerunt, Maſſarios à Parocho monitos iri, vt videant, an eorum Confraternitas fuerit erecta auctoritate Epiſcopi? Quia in tali caſu, liuellare campos non poſſunt abſque licentia Summi Pontificis. *Bonacin. d. tom.* 1. *De alienat. bon. Eccleſ. diſp.* 2. *quæſt. Vnic. punct.* 2. *num.* 10. *Menoch. de recuper. poſſ. remed.* 15. *num.* 25. *Barboſ. allegat.* 75. *n.* 31. At, ſi ſine Epiſcopi decreto ſint erectæ, dicta licentia non indigent. *Barboſ. de Iure Eccleſiaſtico Vniu. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 88. *Sperell. qui plures allegat. dec.* 155. *num.* 2. At alij diligentiùs ſcripſerunt, opus eſſe licentia Apoſtolica, quamuis non fuerint erectæ cum Auctoritate Epiſcopi, ſi eorum bona ſint deſtinata in alimoniam pauperum, vel in opera charitatis, & pietatis, aut ad celebranda diuina officia, vel exercitia ſpiritualia. *Antonell. d. lib.* 1. *cap.* 4. *nu.*

14. &

Digitized by Google

14. & 15. Vbi etiam notat, adminiſtratores neque poſſe facere compromiſſum de bonis huiuſmodi Confraternitatum, quia compromiſſum eſt ſpecies alienationis. *Antonin. Var. reſol. lib. 2. reſol. 2. num. 4. & Quaranta Verb. Alienatio rerum Eccl. num. 20.* Quamuis ad compromittendum ſufficeret Auctoritas, & licentia Epiſcopi, vbi ageretur de vtilitate pij loci, ad exemplum Tutorum, & Curatorum, qui de licentia Iudicis poſſunt facere compromiſſum de rebus pupilli, aut minoris. *Ferrus in quæſt. moral. par. 1. quæſt. 55. & Gratian. diſcept. Forenſ. cap. 586. num. 52.*

AD CASVM PRVDENTIALEM.

QVa methodo fiet, vt à populis adimpleatur Præceptum de ſoluendis Decimis?
10 Dixerunt.

I. Si Rectores Eccleſiarum, ſtudio Sacrorum Canonum vacantes, ac SS. Patrum; didicerint ex eis populos docere, ſolutionem Decimarum eſſe de Iure Diuino; quia licèt in Lege Euangelica quantitas ſolutionis ſit de Iure Eccleſiaſtico, nihilominùs quo ad ſubſtantiam eſt de Iure Diuino naturali, tùm quia Præceptum Decimarum legis Veteris erat morale, & ſic ſeruandum etiam in Lege noua. *Moneta de Decim. cap. 1. num. 17. & 36.* tùm quia illud explicuit Chriſtus Dominus in Euangelio *Matt. 10.* in illis verbis *Dignus eſt operarius mercede ſua*; vt notat *Cotonius lib. 1. Controu. 18. cap. 1.*

II. Si exempla noua, & vetera adduxerint, quibus conſtat, ſolutionem Decimarum Miniſtris Sacris omni tempore fuiſſe factam, tàm in lege naturæ, vt de Abraham *Gen. 15.* de Iacob *Geneſ. 28.* de Pharaone *Geneſ. 47.* quàm in lege ſcripta *Exod. 22. Leuit. 27. & 2. Paral. 13. Tob. 1. & Malach. 3.* nec non apud Gentiles, & Ethnicos, vt videre eſt apud *Couaru. Var. reſolut. libr. prim. cap. 17. num. 2. & Anaſtaſ. Germon. De Sacror. Immunit. libr. 1. cap. 14. à num. 2. & ſequentib.* Vnde eò magis ſoluendæ ſunt Rectoribus Eccleſiarum, qui diù, noctùque. *Peruigilant, quaſi rationem de animabus reddituri. Hebr. 13. 17.*

III. Si Canones, & Decreta Eccleſiaſtica explicauerint, quibus præcipitur ſolutio Decimarum, congeſta per *Monetam de Decim. cap. 1. quæſt. 3. num. 38.* & præcipuè Sacrum Tridentinum Concilium *de Refor. ſeſſ. 25. cap. 12.* vbi ſtatuit, Decimas debitas eſſe Deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas inuadunt; earumque ſolutionem præcipit ſub pœna excommunicationis.

IV. Si ijdem Parochi ſategerint narrare remunerationes quatuor, quas 11
conſequuntur à Deo ſoluentes fideliter decimas; Vnam *Temporalem* in incremento frugum; alteram *Corporalem* in ſana, ac longæua vita; Tertiam *Spiritualem* in remiſſione culparum; & Quartam *Cœleſtialem* in aſſecutione Vitæ æternæ; vt docet *S. Auguſtin. ſerm. 219. de tempore.* Et habetur *in cap. Decimæ tributa. 16. quæſt. prima.*

V. Si propoſuerint, Deum Optimum
Maximum, qui in Miniſtris ſuis creditor 12
eſt Decimarum, ſuccenſere defraudatoribus earum; vt loquitur in *Mal. 3. 9.* Ideòque eos ſeueriſſimè punire, præcipuè ſuperinducta agrorum ſterilitate, vt ex pluribus Hiſtorijs relatis *In Sylua Hiſtor. Ioann. Baptiſtæ Mattioli lib. 3. cap. 1. tit. 17.* vbi inter cætera, narrat de S. BELLINO Martyre, Epiſcopo Patauino, interfecto ob defenſionem Iuris decimandi huius Epiſcopatus, cuius interfectoris, Ciuis potentis, agri adeò ſteriles facti ſunt, vt ipſe bonis decoxerit, & à creditoribus carceri mancipatus, in eo obijt, & Sacrilegij ſui pœnas luit.

VI. Si addant, adeò verum eſſe, Decimas deberi, & ſolui ALTISSIMO, vt de Iure Canonum, neque liceat eas retinere in compenſationem crediti, quod quis haberet cum beneficiato. *Barboſ. de Iure Eccleſiaſtico Vniu. lib. 3. cap. 26. §. 1. num. 41. Moneta de Decimis cap. 7. quæſt. 2. num. 41. & cap. 8. num. 6.*

VII. Si ſupradicta omnia curauerint Parochi, à Regularibus Prædicatoribus in concionibus ſeriò enunciari.

Digitized by Google

concl. 59. *Ricciul. de Perſonis extra gremium Eccl. exiſten. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 5. *Sperell. deciſ.* 103. *&* 104. *ac Loterium de Re benefic. lib.* 1. *quæſt.* 13. *num.* 77. *& ſeqq.* vbi *num.* 91. notat, ſcribentes, eam eſſe de Iure humano, intelligendos fore, quo ad accidentalia Immunitatis, vt potè criminum qualitatem, limites loci ſacri, pęnas in temeratores, modum reos exceptos extrahendi, & ſimilia; non autem quo ad ſubſtantialia; alioquin eorum opinio eſſet manifeſtè erronea.

Neque vim facit obiectio *Bonacinæ d.*
6 *diſp.* 3. *quæſt.* 7. *p.* 2. *num.* 2. Quod ſcilicet, ſi Immunitas Eccleſiæ eſſet de Iure Diuino Naturali, in nullo caſu liceret extrahere delinquentes, etiam permittentes Summo Pontifice, cum ipſe diſpenſare nequeat in Iure Diuino Naturali. *S. Thom. in* 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. *ad* 3. *Syluest. in Verb. Papa. q.* 15. *&* 16.

Nam reſpondetur, Papam non diſpenſare in Iure Diuino Naturali illud tollendo, vel relaxando: ſed propter aliquam circumſtantiam declarando, quod in hoc, vel illo caſu lex Diuina Naturalis non obliget, vt docet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 54. *art.* 5. *Molina d. tract.* 1. *diſp.* 4. *Verſ. Eſt tamen notandum*. Et nouiſſimè *Fagnan. in cap. Cum pridem, nu.* 80. *De Pactis*, vbi Theologos, & Canoniſtas cumulat; quos non ignorauit *Bonacina*, qui paulò poſt *d. num.* 2. *Verſ. Secundò vt indicarem*, quaſi rubore ſuffuſus, diſcedere videtur à prima aſſertione, & Immunitatem *de Iure Diuino naturali* confitetur, prout omninò fatendam, & ſuſtinendam concluſerunt ante laudati animarum Paſtores huius ampliſſimæ Diæceſis.

Ad Tertium. *Quæ ſint loca gaudentia dicta Immunitate?* ſcripſerunt, eſſe 1. Ec-
7 cleſias, etiam pollutas, vel interdictas, vel nondum perfectè conſtructas, aut dirutas, ſi ſubſit ſpes reædificationis, etiamſi in eis non ſeruetur Euchariſtia. 2. Oratoria Confraternitatum, auctoritate Epiſcopi erecta. 3. Cæmeteria, quamuis ab Eccleſia ſeparata. 4. Hoſpitalia publica Epiſcopali Auctoritate inſtituta. 5. Monaſteria Regularium quo ad totam eorum clauſuram, nec non eorumdem Grancias, ſeu hoſpitia, vel Monaſteriorum membra. 6. Domum clericorum in communi viuentium, quales ſunt Patres Oratorij S. Philippi Nerij, & Seminaria Epiſcopalia. 7. Domus Puellarum, & orphanorum Auctoritate Eccleſiaſtica fundatas. 8. Palatia Epiſcoporum vbique ſita, nec non domus Canonicorum, vltra 40. paſſus ab Eccleſia non diſtantes. Item Palatia Epiſcoporum Titularium, & domus, in quibus Epiſcopi morantur tempore Viſitationis. 9. Palatia, ſeu Domus Cardinalium extra Vrbem Romæ. 10. Domus Parochorum, quæ ſunt de iure Eccleſiarum, quamuis eſſent locatæ laicis. 11. Omnem locum, in quo præſens ſit Sacratiſſimum Chriſti Corpus, veluti camera ægroti, cui delata eſt communio, nec non perſonam Sacerdotis Sacram Euchariſtiam deferentis, ſi reus ad eum confugiat, imò ſatis eſſet, ſi ſe immiſceret populo, eam aſſocianti; & idem eſt in Proceſſionibus S.S. Imaginum, vel Reliquiarum. 12. Campanile, etſi ſeiunctum ab Eccleſia. 13. Perſonas Cardinalium tranſeuntium, ſi ad eos rei appropinquent. 14. Si ijdem adhæreant perſonis portantibus Aras ſacras; de quibus omnibus teſtantur Doctores, quos allegat, & ſequitur *Diana Coordin. d. tom.* 9. *tract.* 1. *à reſol.* 7. *& ſeqq.* vſque ad 22. *Cotonius Summator eiuſdem. Verb. Immunitas Eccleſiarum quo ad loca à num.* 2. *& ſeqq. Chartar. d. deciſ.* 46. *num.* 20. *Farinac. de Immun. cap.* 17. *&* latiſſimè *Iordan. Epiſcopus Tragurien. d. tom.* 2 *lib.* 11. *tit.* 3. *à num.* 182. *vſque ad num.* 213. apud quem Theologi, & Canoniſtæ ſunt allegati; nec non mea Erotemata *cap.* 32.

Ad Quartum. *Quænam ſint delicta, quibus non prodeſt Immunitas loci ſacri?* 8
Reſponderunt, ea noſci ex Bulla Gregoriana, quæ excipit reos indignos immunitate his Verbis. 1. *Publici latrones.* 2. *Viarumque graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidijs aggrediuntur.* 3. *Aut depopulatores agrorum.* 4. *Quivè homicidia, & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſijs, earumvè cœmeterijs, committere non verentur.* 5. *Aut qui proditoriè proximum ſuum occiderint.* 6. *Aut*

Aſſaſſi-

Digitized by Google

Aſſaſſinij. 7. *Vel hæreſis*. 8. *Aut læſæ Maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei*. Ideòque octo ſunt delicta, quibus Immunitas Eccleſiaſtica non ſuffragatur.

Ad Quintum. *Quænam ſunt pœnæ inflictæ contra violantes Immunitatem loci Sa-*
9 *cri?* Plures fuerunt relatæ pœnæ contra violantes prædictos. *Prima* eſt peccati mortalis, & quidem Sacrilegij. *Iordan. d.lib. 12. tit. 3. num. 273* *Secunda* eſt Reſtitutio omnium damnorum, & intereſſis ei, qui fuit extractus, nam cum id factum fuerit iniuſtè, oritur obligatio reſtitutionis. *Farin. de Immunit. nu. 321.* *Tertia* eſt (omiſſis alijs, quæ non ſunt in vſu) excommunicatio latæ ſententiæ, reſeruata Papæ. *Farin ibid. num. 315. Barboſ. allegat. 50. num. 167. Theſaur. de Pœnis Eccleſ. par. 2. Verb. Immunitatem. cap. 1. Verſ. Hæc autem excommunicatio. Diana par. 6. tract. 1. reſol. 34.* Quæ in Coordinato eſt *tom. 9. tract. 1 reſol. 2.* vbi *num 15. & 16* ſe iuſtificat, profitendo, ſic tenere. Et hac Cenſura afficiuntur non ſolùm extrahentes reos in caſibus non exceptis, & debita licentia Epiſcopi non expectata, ſed extrahere tentantes, etiam effectu non ſubſecuto. *Theſaur vbi ſupra Verſ. Procedit.* Et ligat etiam Epiſcopos dantes licentiam extrahendi in caſibus non permiſſis à Bulla, adeò vt fiant irregulares, non obſtante eorum proteſtatione, ſi Rei corporali pœna puniantur. *Antonell. de Loco legali lib 1. cap. 3. n. 209. Abb. Mich. Iuſtinian. in addit. ad Comment. Nouarij pag. 10. Theſaur. d. cap. 1. n. 1. & 2.* Exempla autem plurimi Iuſtitiæ Diuinæ, quæ ſeueriſſimè ſemper animaduertit in eos, qui Templa ſacra paruipendentes, reos ex eis extrahere præſumpſerunt, leguntur apud *Io: Franc. Leonem in Theſaur. fori Eccleſ part. 1. cap. 14. num. 35. 36. 37. 38. 39.* Et ex eis clarè deducitur, in hac materia non ad reorum indignitatem, ſed ad Diuinæ Maieſtatis excellentiam, quæ in locis ſacris timeri, & venerari vult, eſſe oculos dirigendos, ne Immunitas Eccleſiarum violetur.

AD PRIMVM CASVM.

FRanciſcus exiſtens in Eccleſia occidit hominem exiſtentem extra Eccleſiam. 10
Antonius verò ſtans extra Eccleſiam occidit Petrum ſtantem in Eccleſia. Quæritur, An Franciſcus, & Antonius gaudere debeant Eccleſiæ Immunitate?

Quo ad *Antonium*; omnes concorditer dixerunt, non poſſe gaudere Eccleſiæ Immunitate. Ratio eſt, quia re vera homicidium eſt commiſſum in Eccleſia, quamuis principium ſumpſerit extra illam; locuſque Sacer pollutus remanet, & affectus grauiſſima iniuria. Et ſic tenet *Bonacina tom. 2 Circa Primum Dec. præc. diſp. 3. quæſt. 7. punct. 6. §. 2. num. 2. vbi DD. & Farinacius de Immunitate num. 225.*

Quo verò ad *Franciſcum* retulerant Doctores contrarijs opinionibus altercantes; ſed ferè omnes adhæſerunt concedentibus eidem Immunitatem; ea ratione quia homicidium re vera commiſſum eſt extra Eccleſiam, cui minor iniuria cenſetur irrogata; quia neque polluta remanet; & cum verſemur in materia pœnali, & contraria Immunitati Eccleſiæ, Bulla, quæ loquitur de homicidio facto in Eccleſia, non eſt extendenda ad factum extra, licet inchoatum in Eccleſia. *Ita tenet Bonac. vbi ſupra num. 3. Nouar. p. 1. Comment. 72. num. 51. & Iordan. d. lib. 11. tit. 3. num. 328.*

AD SECVNDVM CASVM.

IOannes ex calore iracundiæ, & ex ſubita ira occidit hominem in Eccleſia. Quæ- 11
ritur, An gaudeat Immunitate, itaut non poſſit capi in loco Sacro?

Abſque hæſitatione fuit reſponſum, gaudere Immunitate. Ratio eſt manifeſta; quia, vt homicidium priuet Immunitate, debet eſſe doloſum, & deliberatum. *Gutierez pract. quæſt. lib. 3 q. 1. à num. 6. vſque ad num. 13.* Sed tale non eſt homicidium commiſſum ex calore iracundiæ, & ex ſubita ira. Ergo non priuat Immunitate loci ſacri. *Farinac. de Immunit. num. 40. Iacob. Pignatell. tom. 2. conſult. 38. à num. 3. & ſeqq. & Nouar.*

par. 2.

Digitized by Google

par.2. Commentar 80.*num.*40. Vbi in facto ſic iudicatum fuiſſe teſtantur.

AD CASVM PRVDENTIALEM.

12 *REferantur media ad ſeruandam Temperantiam ab Eccleſiaſticis in cibo, ac potu, præcipuè in eorum Congregationibus.*

Hæc fuerunt relata. 1. Ex Temperantia procedere vitam longam, ex Gula vitam breuem, iuxta illud *Eccl. 37. In multis eſcis erit infirmitas; qui autem abſtinens eſt, adijciet vitam.* Hinc tot Sancti, qui ſolo pane, & aqua, vel modicis herbis, aut fructibus veſcebantur, vixerunt vel ſupra, vel propè centum annos, vt de *SS. Paulo, Antonio, Paſnutio, Hilarione, Macario, Arſenio, Simeone Stilita, Romualdo, Franciſco de Paula, ac alijs* vnicuique eſt notum. Et hic loci, nonnulli ſuggeſſerunt, vt legeretur tractatus Vitæ ſobriæ Nobilis Viri *Aloyſij Cornelij*. 2. Optimum eſſe decernere, ne in menſa apponantur cibi ſuperflui. 3. Habeatur lectio in menſa, vt ex eius attentione reprimantur cupiditates cibi, & potus. 4. Quilibet prudenter ante menſam decernat quantitatem cibi, & potus ſibi neceſſariam, & ſtabilis ſit in propoſito non excedendi illam. 5. Sciant turpitudinem gulæ, quam ipſi Ethnici damnatur, vt in Seneca. *lib.* 8. *cap.* 61. 6. Reflectendum ad peſſimas gulæ filias, eius ſcilicèt pernicioſos effectus, quos enumerat *Card. Tolet.* in Summa *De ſeptem Peccatis mortalib. cap.* 62. 7. Quod guloſi aſſimilantur ſuibus, & canibus ob voracitatem. 8. Quod vitium gulæ iudicio Eccleſiæ peculiariter impugnat excellentiam naturæ humanæ, idcò in Oratione *feriæ* 5. *hebdom. Paſſ.* dicitur, *Vt dignitas conditionis humanæ per immoderantiam ſauciata.* 9. Gulam impedire vſum Orationis, & eleuationem mentis in Deum, ac priuare cœleſtibus illuſtrationibus, ac conſolationibus. 10. Hoc vitium acriter puniri à Deo tùm in præſenti vita, vt de Iſraelitis in deſerto, tùm in futura, vt de Epulone in inferno. 11. Temperantiam elargiri bona temporalia, ac cœleſtia iuxta illud: *Qui corporali ieiunio, vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris, & præmia.* 12. Meditatione recolendum Saluatoris noſtri IESV CHRISTI exemplum, qui pane hordeaceo, & aqua veſcebatur, & in Cruce felle, & aceto potatus fuit. 13. Alta mente tenendum Eccleſiaſticis, quod ſi omnibus fidelibus dictum eſt: *Sobrij eſtote, & vigilate* 1. *Petr.* 5. eò magis ad ipſos hoc dictum pertinere, quibus commendata eſt cura animarum. 14. Legendi tandem Auctores de virtute Temperantiæ tractantes, inter quos *P. Georgius Gobat Soc. Ieſu in ſuo Quinario tract.* 5. *P. Ludouic. de Ponte part.* 1. *medit.* 19. Et Cardinalis *Pallauicinus* in libro, cui titulus: *Arte della Perfezione Chriſtiana*, in quo *lib.* 2. *cap.* 4. 5. 6. & 7. tractat. de Vitio Gulæ, & remedijs ipſius.

DECISIO XIV.

ARGVMENVVM.

Declaratur quid ſit Homicidium proditorium. Quid ſit Aſſaſſinium? Quale crimen læſæ Maieſtatis non gaudens Immunitate loci Sacri? Qui ſint latrones publici? & qui graſſatores viarum? Caſus duo de homicidio proditorio. Tandem quibus induſtrijs ſit retrahenda plebs ab ebrietate.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium proditorium quale ſit?*
2 *Proditores qui, & quot dici poſſint?*
3 *Proditorium quando non ſit homicidium?*
4 *Aſſaſſinium quid, & quale ſit?*
5 *Aſſaſſini qui, & quot priuentur iure Aſyli?*
6 *Maieſtatis læſæ crimen quale ſit exceptum ab Immunitate loci Sacri?*
7 *Principis appellatione qui ſint intelligendi? præcipuè in Republica Veneta?*
8 *Latrones publici qui, & quales dicantur?*
9 *Graſſatores viarum, qui ſint?*

10 Oc-

Digitized by Google

10 *Occidens inimicum* Apoſtatamente, *an gaudeat Aſyli iure?*
11 *Mandans, & Cooperans ad aſſaſſinium an priuentur Aſylo?*
12 *Sanctificatio dierum feſtorum quibus medijs ſit plebi ſuadenda?*
13 *Tabernarum fuga quibus rationibus ſuadenda plebi?*
14 *Luſores quibus motiuis à ludis ſint retrahendi?*

Ad infraſcripta Quæſita, & Cæſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quid ſit Homicidium Proditorium?* Tunc eſſe, quando
1 quis ſimulata amicitia aliquem occidit. *Diana par.* 1. *tract.* 1. *reſol.* 5. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 9. *tract.* 1. *reſol.* 81. Vel, cum quis, nulla præcedente inimicitia, vel offenſa, interficit alium, nihil tale cogitantem, ſuſpicantem, vel præuidentem. *Farin. de Carcerib. quæſt.* 28 *à nu.* 74. *& de Immunit. num.* 137. *vbi DD.*

Ex quibus deduxerunt ſequentes illa-
2 tiones. 1. Parricidas eſſe homicidas proditores. 2. Matres quoque, procurantes abortum fœtus animati, vel infantem natum occidentes. 3. Teſtes etiam, & Iudices, qui ſuo dolo ſunt in cauſa, vt innocens damnetur ad mortem. 4. Eum pariter, qui ſub prætextu amicitiæ, propinato veneno, alium interemit: hi enim omnes dicuntur Proditores, eò quia interfecti non poterant ab eis præcauere, & ideò non gaudent Immunitate. *Farin. de Immunit. num.* 138. *& ſeqq. Iordan. d. lib.* 11. *tit.* 3. *à num.* 343. Mea Erotemata *cap.* 32. *num.* 28.

3 E contra notarunt, non eſſe Proditorium homicidium. 1. Si occidatur inimicus per inſidias, vel à tergo, & vt dicitur *Apoſtatamente*; quia inimicus poterat, & debebat præcauere. *Ceuall. com. contra com. quæſt.* 684. 2. Neque ſi occidatur amicus, cum quo inſurrexerat Zelotypia, vulgò *Geloſia*, & præceſſerant altercationes, & minæ. *Iul. Clar. in* §. *Homicidium: num.* 8. *Nouar. d. part.* 1. *Comm.* 72. *num.* 79. *in fin.* 3. Neque ſi occidatur inimicus reconciliatus de recenti, ſecùs ſi ex multo tempore. *Nouar. d. Comment.* 72. *num.* 78. vbi idem aſſerit, ſi facta reconciliatione, remota non fuerit cauſa odij. 4. Neque ſi maritus occidat adulteram vxorem, etſi non repertam in fragranti; quia cum virum ſuum offenderit adulterando, debebat præcauere. *Nouar. vbi ſupra num.* 81. Et in his caſibus conceditur Ius aſyli, & Immunitas loci Sacri.

Quo ad ſecundum. *Quid ſit Aſſaſſinium?* Concorditer dixerunt: Eſſe occiſionem hominis nihil tale ſuſpicantis, vel præcauentis, factam ab aliquo ob pecuniam, vel pretium datum, vel promiſſum. *Menoch. de arbitr. Iudic. caſu* 360. *num.* 42. *Farinac. de Homicid. quæſt.* 123. *num.* 21. *& ſeqq. Et de Immunit. num.* 119. Et hic pariter ferè omnes notarunt. 1. Aſſaſſinum vulnera infligentem, ſed non occidentem, gaudere Immunitate; quia Aſſaſſinus verè, & propriè eſt, qui mandatum accipit ad occidendum. *Cap. pro humani. De homicid. in* 6. *Bonacin. d. diſp.* 3. *quæſt.* 7. *punct.* 6. §. 5. *num.* 7. *Farinac. de Immun. num.* 123. 2. At priuari Immunitate non ſolùm Aſſaſſinum mandatarium, ſed etiam mandantem, fautores, auxiliatores, & receptatores. *Bonacin. d. num.* 7. *& Farinac. num.* 124. 3. Et licèt controuertant DD. an Aſſaſſinus occidens infidelem, priuandus ſit Immunitate? Clerus Patauinus adhæſit affirmantibus, quia Bulla Gregoriana priuat eos, qui proditoriè occidunt proximum ſuum; & appellationi Proximi comprehenduntur omnes homines, etſi diuerſæ Religionis. *Diana par.* 4. *tract.* 1. *reſol.* 105. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 9. *tract.* 1. *reſol.* 84. *Bonacin. vbi ante num.* 9. 4. Dixerunt, non eſſe Aſſaſſinum, qui occidit abſque præcedenti pactione mercedis, vel vt rem gratam faciat. *Iordan. d. lib.* 11. *tit.* 3. *num.* 364. 365. *Qui num.* 369. ait. Ceſſare qualitatem Aſſaſſinij, ſi ſit præſens ipſe mandans in occidendo inimicum ſuum, vel ſi mandatarij ſint famuli ſui ſtipendiati ad arma ferenda, vulgò *Braui*; quia inimicus ab eis poterat præcauere.

Quo ad Tertium. *Quid ſit Crimen læſæ Maieſtatis, exceptum ab Immunitate Eccleſia?* Dixere, eſſe Crimen Maieſtatis læſæ in primo capite, nempè quando exerceetur actio in damnum, & perſo- 6
nam

Digitized by Google

nam ipſius Principis, vt occidendo, vulnerando, coniurando, machinando, vel inſequendo eius Perſonam. *Bonacin. d. quæſt. 7. punct. 6. §. 6. num.* 10. Ideò offendens Conſiliarios, Fiſcales, vel alios Regios miniſtros non priuatur Immunitate. *Farinac. num.* 181. Neque ſi offendiſſet Reginam, vel filium Regis. *Iordan. d. lib.* 11. *tit.* 3. *num.* 385. aduertens, in tali caſu eſſe recurrendum ad Papam pro licentia extrahendi reum.

Appellatione autem Principis notarunt, illum intelligi, qui non recognoſcit ſuperiorem. *Farinac. num.* 187. *Iordan. num.* 487. qui circa *SERENISSIMAM Noſtram REMPVBLICAM* pu-
7 tat, nomine Principis intelligi, non ſolùm Perſonam *Sereniſſimi Ducis*, ſed Perſonas etiam *Senatorum*, ſupremos Magiſtratus exercentium; quia in eis ſuprema Principatus reſidet poteſtas. 2. Nomine Principis venire Cardinales, & Epiſcopos. *Marius Ital. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 16. quamuis aliqui contradicant apud Dianam *part.* 5. *tract.* 2. *reſol.* 86. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 9. *tract.* 1. *reſol.* 46. 3. Etiam Generalem Religionis venire, nomine Principis reſpectu ſuorum ſubditorum, quia in eos habet merum, & mixtum Imperium. *Nouar. par.* 2. *Comment* 80. *in fin. Bordon. Var. reſol. par.* 1. *reſol.* 1. *num.* 28. Nam in hac materia, ſemper requiritur, vt Reus ſit ſubditus Principis offenſi, ad hoc vt ſit indignus Immunitate. *Iordan. vbi ſupra num.* 387. & 389. 4. An verò Scientes machinantes in Principem, & non reuelantes priuentur Immunitate? Sunt hinc indè opiniones; quarum verior videtur negatiua, quia eſſet crimen omiſſionis, & non commiſſionis: At Bulla excipit delinquentes in Principem, committendo; non omittendo. *Peregrin. de Immunit. cap.* 10. *num.* 11. *Bon. d.* §. 6. *num.* 10

Ad Quartum. *Qui dicantur Latrones*
8 *Publici?* Concordarunt; illos eſſe. 1. Piratas maritimos. 2. Eos, qui ſtant in publicis Vijs ad furandum. 3. Vel qui in domibus priuatis latrocinia committunt, ſed cum violentia, & armis. Ita ex *Farinac. de Immunit. num.* 149. & *ex Diana par.* 6. *tract* 1. *reſ.* 15. Quæ in Coordin. eſt *tom.* 9. *tract.* 1. *reſol.* 58.

Ad Quintum. *Qui ſint Graſſatores*
Viarum? Pariter dixerunt, eos eſſe, qui 9
vias publicas obſident, & Viatores ſpoliant, vel retinent, vt redimant ſe pecunijs, vulgò *Quelli, che ricattano. Nouar. in Summ. Bullar. d. par.* 1. *Comment.* 72. *num.* 44. Et hi differunt à Publicis latronibus, tanquam ſpecies à genere; nam, qui deprædantur tantùm in Vijs publicis, dicuntur Graſſatores viarum; qui verò furantur etiam in domibus cum armis, & violentia, appellantur publici latrones. *Iordan. d. lib.* 11. *tit.* 3. *num.* 317.

AD PRIMVM CASVM.

ANdreas expectauit in via inimicum 10
ſuum, vt vulgò dicitur Apoſtatamente, *vt eum occideret, prout explodendo ſclopum à tergo in eum, occidit. Quæritur, an Andreas confugiens ad Eccleſiam poſſit extrahi ex illa.*

Diſtinxerunt. De Iure Canonum poſſet extrahi per *cap.* 2. *de Homicidio Volontar.* At ex Bulla Gregoriana, quæ attenditur in hac materia, non eſſet extrahendus, quia in ea conceditur extractio homicidæ Proditoris, & non eſt proditor, qui occidit inimicum, licèt per inſidias, nam ad proditionis qualitatem requiritur vel ſimulata amicitia, vel quod nullus rancor præceſſerit, itaut interfectus non potuerit præcauere, vt docent DD. ſupra in primò Quæſito, & tenet *Diana par.* 1. *tract.* 1. *reſol.* 5. & *reſol.* 33. Quæ in Coordin. ſunt *tom.* 9. *tract.* 2. *reſol.* 80. & 81.

AD SECVNDVM CASVM.

LVcius rogauit Aſſaſſinum, vt occideret 11
eius inimicum, & depoſuit promiſſam pecuniam penes Nicolaum, vt eam illi daret, ſtatim ſecuto homicidio. Inimico interfecto per Aſſaſſinum, Lucius, & Nicolaus timentes iuſtitiam confugiunt ad Eccleſiam. Quæritur, An gaudeant Immunitate loci Sacri?

Reſolutio fuit negatiua, quia omnes Criminaliſtæ cenſent, mandantem, & cooperantes Aſſaſſinij Immunitate non gaudere, vt dictum eſt ſuprà ad ſecundum Quæſitum, & tenet *Theſaur. de Pœ-*

nis

bis Eccleſ. par. 2. Verb. Aſſaſſinum.num.6. Et licèt aliqui moderni videantur ſentire in contrarium apud Dianam *par. 4. tract. 2.reſol. 33. & par. 6. tract.1.reſol.11.* Quæ in Coordin. ſunt *tom. 9. tract.1.reſ.86.87.* Tamen à negatiua non eſt recedendum, quia verè ſunt rei Aſſaſſinij. *Iordan.d.tit. 3.num.354.& 355.*& mea Erotemata Eccleſiaſtica *d.cap.32.num.30.*

AD CASVM PRVDENTIALEM.

Quibus induſtrijs poſſit Parochus retrahere ſuum populum à potationibus, & ludis in diebus feſtiuis?

Dixerunt in hoc caſu tria contineri, videlicèt, 1. Sanctificationem Feſtorum dierum. 2. Sobrietatem in potationibus. 3. Auerſionem à ludis, ſeu iocis.

Circa primum. 1. Explicandum eſſe frequenter Tertium Decalogi Præce-
12 ptum; docendumque populum, quod Sanctificatio diei feſti non ſtat in ſola auditione Miſſæ, ſed in conſiderandis diuinis beneficijs: Quis ſit finis noſter: in meditandis myſterijs fidei, & capeſcendis medijs neceſſarijs ad conſequendam ſalutem æternam. 2. Occupare populum, diebus feſtis, à prandio vſque ad occaſum ſolis, vel paulò minus, in Eccleſia. 3. Id fiet, ſi per duas ſaltem horas erudientur tùm pueri, & puellæ doctrinam Chriſtianam in diſtinctis claſſibus, tùm adulti tempore diſputationum, in quæſitis, & eorum explicationibus circa eamdem Doctrinam. 4. Si deuotè decantatis Veſperis habeatur lectio alicuius libri Spiritualis, vel ſermo ex ſuggeſtu facilis, fructuoſus, & ad captum Parochianorum accomodatus. 5. Si deindè recitetur tertia pars Roſarij, vel exponatur Sacroſancta Euchariſtia piè, & reuerenter, & ea coram Oratio mentalis per aliquod temporis ſpatium introducatur, 6. Si inceſſanter populus adhortetur, vt accedat promptè ad Eccleſiam, diuinas recepturus remunerationes, & abhorreat potationes, & ludos, ex quibus cauſantur diſpendia, non ſolùm temporalis, ſed(quod magis eſt) ſalutis etiam æternæ; itaut Parochus verè, & ex corde adimpleat illud Apoſtoli monitum *Argue, obſecra, increpa, in omni patientia, & doctrina.*

Quo ad Secundum bonum ſobrietatis; Vt retrahatur populus à tabernis, & Cel- 13
lis Vinarijs, *dixerunt*; eſſe difficillimum iuxta *Leſſium lib.3. de Iuſt. & Iur. cap. 23.* Nam ebrietas eſt venenum illud inſanabile, de quo ſcriptum eſt *Deut. 32. Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile.* Nihilominùs profutura hæc remedia. 1. Legendum ſermonem S.Auguſtini *de ebrietate* qui eſt 231. *de Temp.* ex quo Parochi colligent plurima contra tabernarum frequentatores. 2. Moneantur Parochiani, vt fugiant ſocietatem compotantium. 3. Doceantur, tam graue malum eſſe ebrietatem, vt tranſmittatur in deſcendentes, quia hepatis aduſti vitium transfunditur in filios, ac filias, & ex eis in nepotes; ſicque pater ſiticuloſus, & bibax filios gignit ſiticuloſos, & bibaces. 4. Certiorentur, nimium Vini potum remolleſcere homines ad laborem ferendum, eoſque effeminari. 5. Explicentur mala ex ebrietate reſultantia (quæ pariter ex ludis proueniunt) nempè blaſphemiæ, rixæ, contumeliæ, bonorum decoctiones, ac frequenter homicidia. 6. Narrentur exempla Romanorum, & aliarum gentium, quæ bibitorias tabernas funditus euerſerunt, & ſtirpitùs proſcripſerunt, dictitantes, eas eſſe omnis nequitiæ luſtra, vt refert *Alex. ab Alex. lib. 4. Genial. diet. cap. 3.* 7. Terreant conſuetudinarios ebrioſos, negando iiſdem Sacramentalem abſolutionem, cuius capaces non ſunt, niſi abſtineant à tabernis, quæ ſunt illis occaſiones proximæ peccandi. 8. Agendum apud Superiores, vt acceſſus ad cauponas prohibeant vxoratis, vt olim erat in vſu, teſte *Gregor. Tholoſan. Syntagm. Iur. par. 3. lib. 39. cap. 7.* ne patres familias vno ſymbolo conſument ſoli, quod omnibus domeſticis in hebdomadem ſufficeret. 9. Monitos faciant Compotatores, quod ſi fuerint auctores bibendi iis, qui ære alieno preſſi fiunt inhabiles ad ſoluenda debita, vel ad alendam familiam, remanent ipſi obligati ad reſtitutionem, *S.Thom. 2.2.q. 62. art. 6. cap. Si culpa. De Iniur. & damn. dat.* 10. Suggerant iiſdem conſiderationem vicinæ mortis, breuitatem delectationis, æternitatem pœnarum inferni. 11. Tan-

E dem

Digitized by Google

dem his helluonibus Confeſſarius imponat ſalutares Pœnitentias ieiuniorum, temperantiam victus, & alias, quas notat *Reginald. lib 7. à n. 60. & ſeqq. Fornerus de Temulentiæ malo à cap. 15. ad 24. & P. Georg Gobat in ſuo Quinario Tract. 5. per totum*

Quo ad Tertium. Vt diebus Feſtis homines à ludis abſtineant, proderunt
14 plurimæ ex ſupradictis induſtrijs, & monitiones: ac præcipuè, vt Sacramenta frequentent, diuina meditentur Myſteria, & Chriſti Domini doloroſam Paſſionem; quàm breue ſit tempus huius vitæ, ideòque non malè inſumendum. Hortorem mortis, quam luſores patientur, & è contra benè viuentes quanta lætitia de temporali vita tranſeant ad æternam.

DECISIO XV.

ARGVMENTVM.

Referuntur pœnæ conſtitutæ contra vſurpantes bona Eccleſiaſtica; & modi omnes, quibus dicta vſurpatio fiat. An liceat Parochis cædere arbores fructiferas ſuorum beneficiorum? & Patroni poſſint habere fructus beneficij vacantis? De abuſu Tabachi, quibuſvè medijs ſit ab Eccleſiaſticis proſcribendus?

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ ſtatutæ contra vſurpantes bona Eccleſiaſtica.*
2 *Vſurpatio bonorum Eccleſiaſticorum quot modis fieri contingat?*
3 *Arbores frugiferas Eccleſiæ cædens quas pœnas incurrat?*
4 *Patronus beneficij non poteſt retinere ſuos fructus, eo vacante.*
5 *Tabacchi abuſus quomodo eliminandus ab Eccleſiaſticis?*
6 *Tabacchi origo, & inuentio.*
7 *Tabacchum quot modis ſumatur?*
8 *Tabacchi qualitas, & quibus proſit, aut officiat?*
9 *Tabacchiſtæ, qui fuerint primi?*
10 *Amurathes Imperator Turcarum prohibuit vſum Tabacchi; & cur?*
11 *Tabacchum noſtrum corruptum, & ſpurium?*
12 *Tabacchi ſumptio an frangat ieiunium?*
13 *Tabacchi ſumptio prohibita Eccleſiaſticis in Synodo Limæ.*
14 *Caſus horrendus in Sacerdote ſumente Tabacchum?*
15 *Tabacchiſtæ ſeipſos, ac veſtes ſternutationibus conſpurcant.*
16 *Sacerdotes nihil plebeium habere debent.*
17 *Moribundus quidam ſollicitior de Tabaccho, quàm de anima.*
18 *Tabacchi nocumenta.*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quænam ſint pœnæ conſtitutæ contra vſurpantes bona, vel prouentus Eccleſiarum, aut piorum locorum?*

Primò. Ex Concilio Tridentino *ſeſſ.*
22. cap. 11. de Refor. inflictam eſſe pœ- 1
nam Excommunicationis latæ ſententiæ, reſeruatam Papæ, non relaxandam, niſi facta reſtitutione; & ſi vſurpans ſit Patronus Eccleſiæ, eò ipſo priuatus exiſtat Iure patronatus. Et ſi ſit clericus, vlteriùs amittat quæcunque beneficia, & ſit inhabilis ad alia obtinenda, ac ſuſpendatur ab ordinibus arbitrio Ordinarij.

Secundò. In Bulla Cœnæ Domini fulminari excommunicationem Summo Pontifici reſeruatam contra Vſurpatores prædictos (*quæ eſt la 17.*) de qua omnes DD. circa Bullam ſcribentes.

Tertiò. *In cap. Hanc conſuetudinem. 18. quæſt. 1.* Anathematis vinculo ligari, auferentes ab Eccleſijs oblationes iiſdem factas; quæ pœna pariter eſt latæ ſententiæ. *Turrecrem. ibid. & Barboſ. alleg. 50. num 170.*

Quartò. Eſſe Caſum reſeruatum Eminentiſſimo Epiſcopo in hac Diœceſi, differre

Digitized by Google

ferre ſolutionem legatorum piorum vltra biennium, vel ſi Notarij ea non denuncient intra bimeſtre ex negligentia, vel ex malitia; nec non ſi à quocunque ſupprimantur, diſpergantur, aut falſificentur ſcripturæ concernentes intereſſe Eccleſiarum, vel bonorum Eccleſiaſticorum; vt legitur In *Tabella Caſuum reſeruatorum*.

2 Ad Secundum. *Quot modis contingat Vſurpatio bonorum Eccleſiarum, aut locorum piorum*? Retulerunt ſex modos?

1. Cum quis prætendens habere Ius in dictis bonis palàm, & violenter vſurpat ſibi dominium, vel quaſi eorumdem. *Gloſſ. in cap. multi. 2. quæſt. 1. Suarez de Cenſur. diſput. 21. ſect. 2. num. 96.*

2. Quando clàm quis vſurpat ſibi dicta bona, ſub eodem prætextu. *Bonacin. in Bulla Cœnæ diſput.* 1. *quæſt.* 18. *punct. 1. num.* 7.

3. Cum Rectores Eccleſiarum appropriant ſibi ipſis bona relicta ſuis Eccleſijs pro diuinis officijs peragendis. *Bonacin. ibid. num. 6.*

4. Cum quis non vſurpat ſibi, ſed impedit, ne beneficiarius obtineat fructus, ſeu prouentus prædictos. *Conc. Trid. d. ſeſſ. 22. cap.* 11.

5. Quoquomodo retineantur ſcienter bona ſpectantia ad Ecclesias, & pia loca. *Bonacin. d. diſp. 1. quæſt.* 18. *punct.* 3. Et huius farinæ cenſendi ſunt debitores, qui doloſè, & ſcienter non ſoluunt liuella, legata, penſiones, decimas, aut alia credita Eccleſiarum, iuxta opinionem *Sayri de Cenſuris lib. 3. cap. 21. num. 4.* Quamuis contrarium teneant DD. apud *Theſaur. de Pœnis par. 2. Verb. Vſurpatio cap. 1. Verſ. limitans DD.* qui requirunt, vt Vſurpatio fiat eo prætextu, quod bona Eccleſiæ pertineant ad ipſum ſurripientem. Sed opinio iſtorum procedere poteſt quò ad Cenſuram Bullæ Cœnæ Domini, non autem quò ad Cenſuram contentam in Concilio Tridentino, in quo non requiritur dictus prætextus, ideòque ligantur quicunque retinentes, & quomodocunque vſurpantes, vt ſunt ſures, & debitores non ſoluentes. *Barboſa in Collect. DD. ad d. Concilio Trident. ſeſſ. 22. cap. 11. num. 6.*

6. Si ſequeſtrentur dicta bona iniuſtè, vel Iuris ordine non ſeruato. *Bonac. vbi ſupra punct. 3. num. 7.*

AD PRIMVM CASVM.

3 Q*Vidam Parochus cædit arbores frugiferas ſui beneficij, vt eas vendat. Quæritur, an incurrat in excommunicationem latam à Concilio Tridentino ſeſſ. 22. cap. 11. de Ref.*

Plurimi reſponderunt Negatiuè: quia licèt Parochus peccet cædens arbores frugiferas ſui beneficij, adeòut grauiter ſit puniendus. *Barboſ. ad d. ſeſſ. 22. cap.* 11. *num.* 10. tamen non ligatur Cenſura lata per Concilium Tridentinum ibidem; nam arbores inciſæ ſunt fructus beneficij, conſequenter beneficio cedere videntur; Concilium verò Tridentinum loquitur de extraneis vſurpantibus. *Barboſ. d. num. 10. Bonacin. in Bulla Cœnæ Dom. diſput. 1. quæſt. 18. punct. 2. num. 30. & punct. 4. num. 5.* Qui tamen *tom. 1. De Alienat. bonor. Eccleſ. diſp. 2. quæſt. Vnic. punct. 2. n. 7. & 8.* nutat, & ſentire videtur dictum Parochum affici Cenſura prædicta, vel ſaltem illa, quæ infligitur in *Extrauagan. Ambitioſæ. de Reb. Eccleſiæ non alienandis*. Quod Curia Epiſcopalis habet pro indubitabili, quia arbores frugiferæ reputantur inter immobilia, & bona pretioſa, quæ non poſſunt alienari, neque cædi (niſi eſſent cæduæ, vt ſyluæ ex ſua natura) abſque Superiorum licentia, vt relatis Decretis S. Congregationis docet *Nicol. in Lucubrat. Vtriuſque Iur. tom. 1. lib. 2. tit. 1. §. ſacræ. num.* 22. Et extat in terminis Conſilium Nauarri *De Reb. Eccleſ. non alien. conſ.* 7. vbi tenet, cædentem ligari excommunicatione.

AD SECVNDVM CASVM.

4 *QVidam Patronus beneficij Eccleſiaſtici, eo vacante, colligit fructus, & ſibi, retinet illos. Quæritur, an incurrat aliquam pœnam?*

Dixerunt omnes, incurrere in excommunicationem latæ ſententiæ, ſummo Pontifici reſeruatam, & priuationem Iuris patronatus ipſo Iure; iuxta Decretum *S. Trident. Concil. d. ſeſſ. 22. cap.* 11. vbi *Barboſ. num.* 11. Verum tamen eſt, quod neceſſaria cenſetur ſententia declaratoria dictæ priuationis in foro conſcientiæ, vt notat *Theſaur. de Pœnis d. par. 2. Verb. Vſurpatio. cap. 1. Verſ. Nota Secundò.*

AD CASVM PRVDENTIALEM.

5 *QVæ ſint media adhibenda, ad eliminandum in Eccleſiaſticis abuſum ſumptionis Tabacchi?*

Plurima, quæ circa hunc caſum doctè, & eruditè ſcripta fuere, reducuntur ad tria media, ſeu tres rationes, quibus Eccleſiaſtici debent abſtinere à ſumptione TABACCHI. Nempè. 1. *Quia non licet.* 2 *Quia non decet.* 3. *Quia non expedit.*

Pro intelligentia præmittenda ſunt nonnulla ex doctiſſimis tractatibus de TABACCO, & abuſu TABACCHI *Ioannis Chryſoſt. Magneni* Profeſſoris Medici in Vniuerſitate Ticinenſi; *Simeonis Paulli* Medici Regij Tarbuſienſis, *P. D. Benedicti Stellæ* Monachi Benedictini; qui totam hiſtoriam, qualitates, & effectus explicant Tabacchi. Igitur ex his Auctoribus habetur. Primò Ta-
6 baccum eſſe herbam Americanam, ab Hiſpanis in America inuentam, & hoc nomine ab eis appellatam ab Inſula *Tabagi*, huius herbæ feraciſſima. *Magnen. Exercit.* 1. §. 1. *Stella cap.* 1. & 2.

Secundò. Tabaccum diuerſimodè ſu-
7 mi, ſed præcipuè in Fumo, in Puluere, & in Folio per maſticationem. *Magnen. Exercitat.* 6. 7. & 8. *Stella cap.* 15. & *ſeqq.* Vbi aduertunt, Tabaccum eſſe calidum in ſecundo gradu, & ſiccum in tertio, & propterea ſubdunt, non eſſe reponendum inter benigna medicamenta purgantia, quia de ſui natura eſt nimis graue, vomitum facit, &
corpus ſatis conturbat; ideòque Tabac- 8
cum non eſſe vtile bilioſis, melancholicis, ſiccioriuè corporis habitudine hominibus. *Magnen. Exercitat.* 3. §. 6. & *Exercit.* 4. §. 1. *Stella cap.* 11. *Simon. Paullus d. Commentar. De abuſu Tabacchi pag.* 8.

Tertiò. Tabaccophilorum primos
fuiſſe Americanos, qui coram Idolis 9
ſuis ſe inebriabant, vt ſic Pſeudomiſtæ de rebus futuris reſponſa darent; At pulueratì Tabacchi vſum à Nautis, & militibus ex America redeuntibus originem ſumpſiſſe, qui otioſi in nauibus, ad excitanda ſternutamenta, illud adhibere cœperunt, *Stella cap.* 26. & 27. *Magnen. Exercit.* 6 §. 1. & *Exercit.* 8. §. 1.

Quartò. *Amurathem* 4. Imperatorem
Turcarum ſub pœna capitali prohibuiſ- 10
ſe Tabacchi vſum, ſic inſtante *Mophti*, ſuorum Rituum Antiſtite Summo, ne gentes ebrietatem, in Alcorano vetitam, incurrerent, aut infœcundi homines euaderent. *Iacobum* quoque Regem 6. Britannorum Tabaccum vetaſſe in ſuo Regno, ratum, ex eius vſu, hominum corpora eneruari. *Magnen. Exercit.* 6. §. 10. & 11.

Quintò. Tabaccum, quo homines
Europei, ac præcipuè Itali vtuntur, vt 11
plurimùm corruptum, ſpuriumque eſſe, vt potè mixtum Terra vmbratili, ſecturis lignorum, folijs, vel radicibus arborum, rebuſuè alijs exoticis, & ignotis, quibus vel falſum mercatores comminiſcuntur puluerem, vel nimis adulteratum, & corruptum. *Magnen. Exercit.* 14. §. 6. *Stella cap. vlt.*

His prænotatis: Medium primum, vt
Eccleſiaſtici abſtineant ab vſu Tabacchi, 12
eſt, quia *Non licet*. Nam, etſi controuertant DD. an ſumptio Tabacchi frangat ieiunium. *Paſqualigus deciſ.* 333. *Summa Dianæ Verb. Communionis diſpoſitio num.* 42. & ipſe *Diana par.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 12. & *tract.* 13. *reſol.* 1. Quæ in coordinato ſunt *tom.* 2. *tract.* 1. *reſol.* 120. & 126. Multique teneant opinionem negatiuam; de ea tamen dubitant *Lezana*

ia.

Digitized by Google

in Summa quæſt. Regul. tom. 3. Verb. Euchariſtia quo ad regulares num. 18. Franc. Niger in addit. ad Ruiz par. 1. Propoſit. 4. num. 52. quæſt. 18. illamque expreſsè impugnat Anton. de Leone In Quæſt. moral. lib. de Chocholate par. 2. §. 4 vbi mordicùs ſuſtinet, ſumptionem Tabacchi, ſiuè in folijs, ſiuè in fumo, ſiuè in puluere, frangere ieiunium naturale, & per conſequens ſumi non poſſe ante Cōmunionem, & celebrationem Miſſæ; & quamuis non ſit ratio aperta quo ad Tabacinum puluerem per nares ſuſceptum; tamen non eſt improbabilis; cum præcitati Auctores Medici teſtentur, vim nutritiuam ineſſe Tabacco; & vlteriùs doceat Magnenus Exercit. 8. §. 3. Quod puluis Tabacchi per nares abſumptus nōnumquam adhæret interiori palato, & oſſis ethmodis meatus ſubit, ibique hæret aliquamdiù, dum vel abſumatur à natiuo calore, velſpontè concidat, ſiuè in Ventriculum eum delabente pituita, ſiuè in alias partes. In hac re habemus rationem, & auctoritatem affirmantem, ieiunium naturale frangi poſſe per Tabacchi puluerē, naribus aſſumptum, & licèt alij ab hac opinione diſcedant, non eſt paruipendenda; cum agatur de præcepto Eccleſiæ, & de reuerentia S. Euchariſtiæ; maximè quia circa Sacramenta amplectenda eſt opinio, quæ magis faueat eorum validitati, ideò & fructui; ſicque DD. Parochi, & Confeſſarij concluſerunt, debere Eccleſiaſticos à ſumptione Tabacchi abſtinere Quia non licet.

Efficaciùs autem id ſuadetur conſiderata deliberatione Patrum in Concilio
13 3. Prouinciali Limæ Peruanæ; in quo, teſte Stella d. tract. cap. 33. pag. 345. Sic ſtatutum fuit Act. 3. cap 20 Prohibetur ſub reatu mortis æternæ Presbyteris celebraturis, ne Tabacchi fumum, ſeu Tabacchi puluerem naribus, etiam prætextu Medicinæ, ante Miſſæ Sacrificium ſumant. Et licèt hoc Concilium non obliget extrà Prouinciam, tamen dat normam, & rationem agendi in ſimili materia extra Prouinciam. Cacb. Inſt. maior. lib. 2. tit. 3. num. 64. Et vlteriùs extat Bulla S. D. Vrbani Papæ VIII. 30. Ianuarij 1642. prohibentis ſub excommunicatione latæ ſententiæ ſumptionē Tabacchi in Eccleſijs, earumq; atrijs, & ambitu Hiſpalen. Diœceſis, quam ponit Stella dict. cap. 33. pag. 349. nec non Conſtitutio Innocentij Papæ Decimi De anno 1650. circa Vrbem, & Eccleſias Romæ; ex quibus motiuum forte, & ab Eccleſiaſticis nequaquam ſpernendum reſultat, ijſdem ſumptionem Tabacchi Non licere.

His addendus eſt horrendus vtique Caſus, quem obabuſum Tabacchi in Sacerdote eueniſſe refert idem Stella cap. 33. 14
pag. 347. his Verbis: Quidam Sacerdos de capite Sileris, ex Prouincia Principatus Regni Neapolis, cum non multò poſt ab aſſumptionem Sacratiſſimæ Euchariſtiæ Tabaccum ſumeret, ante Miſſæ finem, conſecratam Hoſtiam, non ſine ſpectatorum lacrymis, abominabili vomitu, cum ſternutatione eiecit. En igitur An liceat?

Secundò, Quia non decet, debent Eccleſiaſtici à Tabacchi ſumptione deſiſtere. 15
Nam, Si Angelus de cœlo Sanctum Franciſcum edocuit, oſtenſa candidiſſimæ aquæ ampulla, Sacerdotes ea puriores, & nitidiores eſſe oportere; quis non oderit abuſum Tabacchi, ex quo moroſis ſternutationibus Tabaccophili ſeipſos conſpurcant, eo religioſas Veſtes, ſudariola, ipſamque Sacram ſuppellectilem coinquinant; cum indecentia characteris Sacerdotalis, & Miniſterij; nec non cum ſcandalo populorum? Si S. Ambroſius ſcriptum reliquit Epiſt. 5. 16
ad Iræn. lib. de Dignit. Sacerd. Vides nihil in Sacerdotibus plebeium requiri, nihil populare, nihil commune. Quomodo non erubeſcent Eccleſiaſtici, vitium Tabacchi ſectantes, cuius vſus initium, & exercitium habet à remigantibus, & viliſſimis Nauium, & Triremium turbis, vt in tertio præmiſſo notauimus? Decebit forſan Sacerdotes Dei, fœdis excrementis conſpurcari, & in ſumptione Tabacchi inſiſtere, cuius vſus ſub pœna capitali Turcis eſt interdictus, quaſi maior zelus Alcorani vigeat in Turcico Antiſtite, quàm pietas, & obſequium in Miniſtris Eccleſiæ Catholicæ, Quam decet Sanctitudo? Reges gentium, ne corpora eneruentur, vetant vſum Tabacchi, & Eccleſiaſtici non abſtinebunt, ne munditia, & puritas corporis, & animæ maculetur? Quomodo tetro odore in-
fecti,

Digitized by Google

fecti, Confeſſiones audire, Sacram porrigere Synaxim, aliaque cœleſtia Sacramenta populis adminiſtrare non vereantur? Certum eſt itaque *Non decere*.

17 Nec tacendum, quod ſibi accidiſſe teſtatur doctiſſimus, ac probitate conſpicuus huius Diœceſis Vicarius Foraneus; nempè cum cuidam agonizanti, qui vſum linguæ perdiderat, extremam Vnctionem daret, partìm de vicino animæ exitu, ſed valdè de Tabacco ſollicitus, vidit illum manu, & digitis, ſigniſque ad nares, Tabaccum poſcere. Curent igitur Eccleſiaſtici abuſum hunc deponere; quos dedecet omninò, vt ex ſupradictis liquet.

18 Tertiò tandem. *Quia Non expedit*, ab eo debent abſtinere. Legant præcitatos Auctores, & reperient, maxima eſſe ſanitatis detrimenta, quæ ex Tabacchi abuſu promanant, & referuntur *à Stella cap.* 29. & 30. Hic enim, vt breuitati conſulatur, tranſcribentur tantùm nonnulla Medicorum prælaudatorum teſtimonia. *Simon Paullus pag.* 8. *terg. litt. D.* ſic ſcribit. *Quotus quiſque ergo eſt, niſi ipſe ſit Architabaccarius, atque adeò animo occupato, qui non intelligat, quod meatibus, aut foraminulis oſſis ethmoidis à puluere Tabacchi obturatis, cum cerebrum per os ethmoidis, neque aerem, vt eo ventiletur, neque rerum odorabilium ſpecies, admittere poſſit, quin neceſſariò olfactus intercidat?* Et paulò poſt. *Cum ergo ad naſi radices vſque puluis Tabacchi Narcoticus magna copia violenter attrahatur, & punctum temporis Natura otioſa non ſit, ac in viuo corpore ex decretis Hippocratis noſtri omnia ſint permeabilia, ac tranſpirabilia, vtique aliter fieri non poteſt, vt innui, quin partes olfactui deſtinatæ, à narcotica Tabacchi facultate miſerè affligantur.*

Sed audiant, qui à Tabacco detrectant deſiſtere, quæ incommoda recenſeat *Magnen. Exercit.* 8. §. 4. cuius hæc ſunt Verba.

Primùm incommodum eſt, odoratus abolitio, membranarumque, neruique odoratorij exſiccatio, proceſſuum mammillarium tabes, vt probauimus §. 15. *Exercit.* 6.

Secundò. Inducta cerebro intemperies, quę memoriam labefactat.

Tertiò. Operantur in Medicina iſti; quando quieſcere licet, quod furoris genus appellat Celſus.

Quartò. Attrahunt à ventriculo ad cerebrum humores prauos; immoderataque cerebri exſiccatione aliqui vix ſibi ſatis conſtant.

Quintò. Senium, mortemque accelerant, aduenticia ſiccitate, humido radicali infeſta.

Sextò. Febribus acutis magis obnoxij redduntur, itemq; delirijs, & phrenitidi.

Septimò. Vidi non neminem, cui inſanus huius PVLVERIS vſus chryſtallinum corrugauerat humorem, vnde & fluitantia cernebat obiecta.

Octauò. Durior auditus fit ijs, qui paruum caput ſortiti ſunt, tinnituſque aurium cuipiam contigit, effrenato huius PVLVERIS vſu. Huc vſque *Magnen.*

Videant igitur Eccleſiaſtici, & ſecum mente reuoluant, ac firmiſſimè decernant, emendari ab hoc vitioſo Tabacchi vſu; quia *Nec licet, nec decet, nec Expedit* perſeuerare in ipſo.

DECISIO XVI.

ARGVMENTVM.

Diſputatur, An liceat locare bona Eccleſiæ vltra triennium? Vel ea in emphyteuſim dare? Quæ requirantur pro ijs ad liuellum dandis? Quæ bona Eccleſiæ poſſint alienari ſine licentia? Quid releuet clauſula ſaluo beneplacito Sedis Apoſtolicæ? Confraternitates laicorum an poſſint earum bona alienare? De methodo ſuadendi populo ſolutionem integram Decimarum.

SVMMARIVM.

1 *Locare vltra triennium bona Eccleſiæ an liceat?*

2 *Emphyteuſis de bonis Eccleſiæ fieri non poteſt.*

3 *Li-*

Digitized by Google

3 *Liuellare bona Eccleſiæ quomodo liceat?*
4 *Bona modici valoris quæ dicantur?*
5 *Bona Eccleſiaſtica alienabilia ſine licentia Papæ quæ ſint?*
6 *Pecunia Eccleſiæ an poſſit alienari ſine licentia.*
7 *Clauſula* Saluo beneplacito Papæ *quid operetur in alienationibus bonorum Eccleſiæ?*
8 *Clauſula* Nec aliter, nec alio modo, *quid releuet?*
9 *Confraternitates laicorum an poſſint alienare bona ſua?*
10 *Decimæ vt fideliter ſoluantur qua methodo ſint populi ſuadendi.*
11 *Decimarum fidelis ſolutio habet à Deo quatuor remunerationes.*
12 *S. Bellini Martyris Epiſcopi Patauini interfector quomodo à Deo punitus?*
13 *Decimæ in noua lege cur ſoluantur Eccleſiaſticis, qui poſſident agros, & vineas Eccleſiarum?*
14 *Leuitæ Aaronici poſſidebant Ciuitates 48. cum agris, & prædijs ſuburbanis earumdem.*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

1 AD Primum. *An liceat locare bona Eccleſiæ vltra Triennium?* Diſtinxerunt. Vel bona ſunt talia, vt quotannis colantur, & ex eis fructus quolibet anno percipiantur; & tunc locari non poſſunt vltra triennium, attenta prohibitione Iuris Canonici ſub Anathematis pœna in *Extrauag. Ambitioſæ. De reb. Eccleſ. non alien.* At ſi bona Eccleſiæ talis ſint conditionis, vt ex eis quolibet triennio vnicus tantùm fructus colligatur, poterunt in nouem annos locari, quia primum triennium æquiualet primo anno; & ſic ſecundum, & tertium; & ſi alternatim fructificent poterunt per ſex annos locari. *Ita Couar. lib. 2. Var. cap. 16. num. 6. Barboſ. allegat. 95. num. 4. Et Antonell. De Regimine Eccl. lib. 1. cap. 5. num 6.*

Ad Secundum. *An liceat, ea dare in Emphyteuſim?* Omnes Negatiuè reſpon-
2 derunt, cum id expreſsè vetet Summus Pontifex in *d. Extrauag. Ambitioſæ*, ea ratione, quia dare in Emphytheuſim eſt alienare, *Nouar. in Summa Bullar. part. 1. Commentar. 129. num. 3.*

Ad Tertium. *Quæ requirantur pro 3
dandis bonis Eccleſiæ ad liuellum?* Dixerunt, Duo requiri. *Vtilitatem* Eccleſiæ, & *Solemnitatem*. Illa conſiſtit in hoc, quod Eccleſiæ conditio fiat melior, & locupletior, ideò ſi tantùm recipiat, quantùm dimittit, non dicitur Vtilitas. *Rota deciſ. 430. num 6. par. 2. recent.* 4
Nouar. d. commento. 129. à num. 6. & ſeqq. Quanta autem debeat eſſe vtilitas, ſtandum eſt arbitrio Iudicis. *Rota deciſ. 674. par. 1. diuerſ.* Solemnitas verò eſt, vt in Eccleſijs Collegiatis, & Regularibus præcedat tractatus, deindè conſenſus maioris partis Capituli; ac demum Summi Pontificis licentia, quæ in alijs omnibus alienationibus bonorum Eccleſiaſticorum ſemper requiritur, niſi res alienanda ſit modici valoris, vel difficillimæ recuperationis, quia tunc ſufficit Auctoritas Epiſcopi. *Rota par. 2. recent. deciſ. 631. Nouar. d. Comment. 129. num. 33.* Bona autem dicuntur modici valoris, quando eorum valor non excedit ſummam Vigintiquinque aureorum; quæ faciunt Ducatos ſexaginta Monetæ Venetæ. *Gauant. in Manual. Epiſcop. Verb. Alienatio num. 24.* Etſi verius ſit, quod in hoc ſtatur arbitrio Epiſcopi. *Barboſ. in cap. Terrulas. 12. quæſt. 2. Antonell. de Regimin. Eccleſ. d. lib. 1. cap. 8. num. 6.* vbi notat, eſſe attendendam conſuetudinem locorum, quantitatem rei, & conditionem Eccleſiæ.

Ad Quartum. *An ſint aliqua bona Ec- 5
cleſiaſtica, quæ poſſint alienari ſine licentia Papæ, vel Epiſcopi?* Reſponderunt eſſe ſequentia. 1. Mobilia non pretioſa, vt fructus agrorum, vel animalium, ſecùs autem ſi ſint pretioſa, vt Vaſa argentea, Veſtes magni pretij, quæ diutiùs ſeruari poſſunt, Greges Ouium, Armentum boum, Preſepium equorum, & arbores fructiferæ. *Antonell. d. lib. 1. cap. 4. nu. 3.* 2. Bona neceſſariò alienanda, puta ſi ſint relicta cum onere fideicommiſſi, poſt certum tempus ab Eccleſia reſtituendi. *Barboſ. allegat. 95. num. 61.* At ſi abſolutè bona fuiſſent donata Eccleſiæ, vel legata

cum

Digitized by Google

eum expreſſa conditione, vt Eccleſia poſſit illa ad libitum alienare, hæc conditio reijcitur tanquam illicita. *Barboſ. d. allegat.* 95. *num.* 70. Dummodo Eccleſia ſit capax ea retinendi. *Antonell. d. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 5. & 6. 3. Bona, quæ ſunt ſolita dari in Emphytheuſim, videlicèt ſi præceſſerunt duæ conceſſiones ſine ſolemnitate, effectum ſortitæ, ſimul cum curſu 40. annorum. *Quarant. in in Verb. Alienatio. num.* 42. Dummodo iterum non fuerint incorporata Eccleſiæ. *Antonell. d. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 16. 4. Bona, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, vt ſunt fructus, veſtes attritæ, animalia ſuperuacua, arbores opacæ, vetuſtæ, corruptæ, vel infructiferæ, quas beneficiarius poteſt incidere, præſertim ſi ex earum inciſione fundus red-
6 datur fructuoſior. *Rodoan. de reb. Eccl. non alien. quæſt.* 7. *cap.* 7. *Bonac. eod. tract. diſp.* 2. *q. Vnic. punct.* 2. *num.* 8. An autem pecunia Eccleſiæ alienari, & diſtrahi poſſit ſine licentia Papæ, aut Epiſcopi? ſunt hinc inde opiniones apud *Antonell. d. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 5. Sed negatiua eſt verior, quando redacta ſit ex venditione rei immobilis, vel mobilis pretioſæ, quia tunc computatur inter immobilia, & eſt inueſtienda. *Genuenſ. in Praxi cap.* 60. *num.* 13. *Quarant. in Verb. Alienatio. num.* 25. Et eò magis ſi donata, vel legata fuerit ad emenda ſtabilia, vel cenſus, aut res pretioſas, *Antonell. vbi ſupra n.* 7.

AD PRIMVM CASVM.

Quidam Parochus dedit in Emphyteuſim campum ſuæ Eccleſiæ, ſed in Inſtrumento poſuit clauſulam (ſaluo bene-
7 placito Sedis Apoſtolicæ.) *Quæritur, an incurrerit in Cenſuras?*

Reſponderunt cum diſtinctione. Vel campus ille erat *Magni*, vel *exigui Valoris*? *Si magni*, dixerunt, eum incurriſſe, quia non poteſt deuenire ad celebrationem contractus Emphytheuſis, & ad tradendam poſſeſſionem campi Emphyteotæ, nondum habito beneplacito Sedis Apoſtolicæ. *Nauar. conſ.* 1. *Verſ. ſi non præcedat. De reb. Eccl. non alien. Garzias de benefic. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 37. *Genuenſ. cap.* 52. quod notat. *Rota par.* 10. *recent. deciſ.* 275. *num.* 19. & 20. & *D. Ioann, Baptiſta Turricellius Patauinus in Tract. de Reb. Eccleſ. non alien. cap.* 12. *num.* 14. vbi tamen contrarium 8
tenet, ſi adita fuiſſent hæc Verba, *Nec aliter, nec alio modo.* quæ faciunt deficere conſenſum, & ſic præſeruant ab incurſu Cenſuræ. Si verò erat *exigui* valoris; ſubdiſtinxerunt: Vel erat vtilis Eccleſiæ, ſeu erat pars magni prædij, & adhuc incurrit in cenſuram, quia in neutro caſu poterat alienari abſque aſſenſu Sedis Apoſtolicæ. *cap.* 1. *vbi gloſſ.* 17. *q.* 4. *Genuenſ. d. cap.* 52. *num.* 3. *in fine*; aliàs hoc modo poſſent alienari paulatim omnia prædia Eccleſiæ in fraudem legis. Aut non erat vtilis, neque pars magni prædij, & tunc Parochus in cenſuras non incurrit, quia eſt caſus exceptus ab *Extrauag. Ambitioſæ*. Vt aduertit *Antonell. vbi ſupra cap.* 8. *num.* 1. ſi tamen licentiam obtineat ab Epiſcopo. *Turricell. cap.* 6. *n.* 1.

AD SECVNDVM CASVM.

Maſſarij cuiuſdam Spiritualis Confraternitatis petunt à Parocho, an 9
poſſint liuellare campos de ratione dictæ Cõfraternitatis? Quæritur, quid ſit eis à Parocho reſpondendum?

Alij dixerunt, Maſſarios à Parocho monitos iri, vt videant, an eorum Confraternitas fuerit erecta auctoritate Epiſcopi? Quia in tali caſu, liuellare campos non poſſunt abſque licentia Summi Pontificis. *Bonacin. d. tom.* 1. *De alienat. bon. Eccleſ. diſp.* 2. *quæſt. Vnic. punct.* 2. *num.* 10. *Menoch. de recuper. poſſ. remed.* 15. *num.* 25. *Barboſ. allegat.* 75. *n.* 31. At, ſi ſine Epiſcopi decreto ſint erectæ, dicta licentia non indigent. *Barboſ. de Iure Eccleſiaſtico Vniu. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 88. *Sperell. qui plures allegat. dec.* 155. *num.* 2. At alij diligentiùs ſcripſerunt, opus eſſe licentia Apoſtolica, quamuis non fuerint erectæ cum Auctoritate Epiſcopi, ſi eorum bona ſint deſtinata in alimoniam pauperum, vel in opera charitatis, & pietatis, aut ad celebranda diuina officia, vel exercitia ſpiritualia. *Antonell. d. lib.* 1. *cap.* 4. *nu.*

14. &

Digitized by Google

14. *&* 15. Vbi etiam notat, adminiſtratores neque poſſe facere compromiſſum de bonis huiuſmodi Confraternitatum, quia compromiſſum eſt ſpecies alienationis. *Antonin. Var. reſol. lib. 2. reſol. 2. num. 4. & Quaranta Verb. Alienatio rerum Eccl. num.* 20. Quamuis ad compromittendum ſufficeret Auctoritas, & licentia Epiſcopi, vbi ageretur de vtilitate pij loci, ad exemplum Tutorum, & Curatorum, qui de licentia Iudicis poſſunt facere compromiſſum de rebus pupilli, aut minoris. *Ferrus in quæſt. moral. par. 1. quæſt. 55 & Gratian. diſcept. Forenſ. cap. 586. num. 52.*

AD CASVM PRVDENTIALEM.

QVa methodo fiet, vt à populis adimpleatur Præceptum de ſoluendis Decimis?
10 Dixerunt.

I. Si Rectores Eccleſiarum, ſtudio Sacrorum Canonum vacantes, ac SS. Patrum; didicerint ex eis populos docere, ſolutionem Decimarum eſſe de Iure Diuino; quia licèt in Lege Euangelica quantitas ſolutionis ſit de Iure Eccleſiaſtico, nihilominùs quo ad ſubſtantiam eſt de Iure Diuino naturali, tùm quia Præceptum Decimarum legis Veteris erat morale, & ſic ſeruandum etiam in Lege noua. *Moneta de Decim. cap. 1. num. 17. & 36.* tùm quia illud explicuit Chriſtus Dominus in Euangelio *Matt.* 10. in illis verbis *Dignus eſt operarius mercede ſua*; vt notat *Cotonius lib. 1. Controu.* 18. *cap.* 1.

II. Si exempla noua, & vetera adduxerint, quibus conſtat, ſolutionem Decimarum Miniſtris Sacris omni tempore fuiſſe factam, tàm in lege naturæ, vt de Abraham *Gen.* 15. de Iacob *Geneſ.* 28. de Pharaone *Geneſ.* 47. quàm in lege ſcripta *Exod.* 22. *Leuit.* 27. & 2. *Paral.* 13. *Tob.* 1. & *Malach.* 3. nec non apud Gentiles, & Ethnicos, vt videre eſt apud *Couaru. Var. reſolut. libr. prim. cap. 17. num. 2. & Anaſtaſ. Germon. De Sacror. Immunit. libr. 1. cap. 14. à num. 2. & ſequentib.* Vnde eò magis ſoluendæ ſunt Rectoribus Eccleſiarum, qui diù, noctùque. *Peruigilant, quaſi rationem de animabus reddituri. Hebr.* 13. 17.

III. Si Canones, & Decreta Eccleſiaſtica explicauerint, quibus præcipitur ſolutio Decimarum, congeſta per *Monetam de Decim. cap. 1. quæſt. 3. num.* 38. & præcipuè Sacrum Tridentinum Concilium *de Refor. ſeſſ. 25. cap.* 12. vbi ſtatuit, Decimas debitas eſſe Deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas inuadunt; earumque ſolutionem præcipit ſub pœna excommunicationis.

IV. Si ijdem Parochi ſategerint nar-
rare remunerationes quatuor, quas 11
conſequuntur à Deo ſoluentes fideliter decimas; Vnam *Temporalem* in incremento frugum; alteram *Corporalem* in ſana, ac longæua vita; Tertiam *Spiritualem* in remiſſione culparum; & Quartam *Cœleſtialem* in aſſecutione Vitæ æternæ; vt docet *S. Auguſtin. ſerm.* 219. *de tempore*. Et habetur *in cap. Decimæ tributa. 16. quæſt. prima*.

V. Si propoſuerint, Deum Optimum
Maximum, qui in Miniſtris ſuis cre- 12
ditor eſt Decimarum, ſuccenſere defraudatoribus earum; vt loquitur in *Mal.* 3. 9. Ideòque eos ſeueriſſimè punire, præcipuè ſuperinducta agrorum ſterilitate, vt ex pluribus Hiſtorijs relatis *In Sylua Hiſtor. Ioann. Baptiſtæ Mattioli lib. 3. cap. 1. tit.* 17. vbi inter cætera, narrat de S. BELLINO Martyre, Epiſcopo Patauino, interfecto ob defenſionem Iuris decimandi huius Epiſcopatus, cuius interfectoris, Ciuis potentis, agri adeò ſteriles facti ſunt, vt ipſe bonis decoxerit, & à creditoribus carceri mancipatus, in eo obijt, & Sacrilegij ſui pœnas luit.

VI. Si addant, adeò verum eſſe, Decimas deberi, & ſolui ALTISSIMO, vt de Iure Canonum, neque liceat eas retinere in compenſationem crediti, quod quis haberet cum beneficiato. *Barboſ. de Iure Eccleſiaſtico Vniu. lib. 3. cap. 26. §. 1. num. 41. Moneta de Decimis cap. 7. quæſt. 2. num. 41. & cap. 8. num. 6.*

VII. Si ſupradicta omnia curauerint Parochi, à Regularibus Prædicatoribus in concionibus ſeriò enunciari.

Digitized by Google

VIII. Si ipſi beneficiati auaritiæ macula non ſint affecti, ſed eos populi viderint pios in pauperes, & liberales in ſuas Eccleſias, tunc enim & laici propenſiores fiunt in ſoluendis Decimis, nam ſcriptum eſt *Date, & dabitur vobis. Luc. 6. 18.*

IX. Si ipſimet beneficiati diligentes fuerint in conficiendis cataſticis, & inuentarijs, cum expreſſis confinibus agrorum, è quibus Decimæ ſoluntur.

X. Si demùm, modeſtè, ſed doctè, confutare didicerint falſam illam aſſertionem, *ideò Deum reſeruaſſe Decimas,*
33 *& Primitias Sacerdotibus, & Clericis Veteris teſtamenti, quia nullum prædium poſſidebant, ac propterea in noua lege, cum tot agri ſint conceſſi Rectoribus Eccleſiarum, Ius decimandi ceſſare debere.* Falſa enim eſt dicta aſſertio, & continet errorem *Ioan. Vuicleſij, Lutheri,* & *Spalatenſis* eius aſſeclæ; nam Deus vltra Decimas, & Primitias reſeruatas Leuitis miniſtris ſuis, voluit eos habere, & poſſidere 48. Ciuitates, cum ſuburbanis, & agris ſuis, vt ſcriptum eſt *Num.* 35. 2. Et ſic tantùm abeſt, vt Le-
34 uitæ nil poſſederint, vt imò eorum portio maior fuerit quacunque portione aliarum Tribuum, vt comprobant *Bellarmin. in controuerſ. fid. lib.* 1. *de Cleric. cap.* 8. *propoſ.* 5. *Baron. tom.* 1. *annal. anno* 57. *fol.* 451. *Serarius in Ioſue cap.* 21. *quæſt.* 3. & 4. *Diana par.* 5. *tract.* 1. *reſol.* 3. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 9. *tract.* 3. *reſol.* 2. Et nouiſſimè *Sperell. deciſ.* 182. *à num.* 2. *& ſeqq.* vbi *num.* 6. & 7. probat, Leuitas poſſediſſe in particulari agros, & campos, & proſequitur demonſtrando, rationibus, Iuribus, ac auctoritatibus SS. Patrum, ac Doctorum, Deum voluiſſe Eccleſiaſticos diuites eſſe ad ſui gloriam, & Eccleſiæ decorem. De diuitijs, & prouentibus Leuitarum in lege Moſayca legantur meæ Deciſiones de Sacrificio Miſſæ *Deciſ.* 23. *à num.* 44. atque *Deciſ.* 24. *num.* 19. 20. & 21.

DECISIO XVII.

ARGVMENTVM.

Oſtenditur quid ſit blaſphemia? Quam graue peccatum? Quot modis committatur? Caſus duo de hoc crimine. Suaſio ad Eccleſiaſticos pro quotidiana Oratione mentali per ipſos facienda.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemiæ definitio.*
2 *Maledicentia in quo differat à blaſphemia?*
3 *Blaſphemia peccatum maximum. Rationes plures de hoc.*
4 *Blaſphemia tribus modis committitur. Quinam ſint?*
5 *Blaſphemia an ſit dicere.* Sia maledetto quel becco, che mi tiene al mondo?
6 *Maledicere Deiparam, & Apoſtolos quale peccatum ſit?*
7 *Blaſphemiæ in Deum, in Deiparam in Sanctos, in quo differunt?*
8 *Circumſtantiæ peccati aggrauantes quando ſint exprimendæ in Confeſſione?*
9 *Oratio mentalis quot de cauſis facienda quotidiè ab Eccleſiaſticis?*
10 *Vincentij Caraffæ Præpoſiti generalis Soc. Ieſu notabile dictum.*

Ad Infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quid ſit Blaſphemia?* 1
Quamplures, omneſque præſtantes diffinitiones allatæ fuere; inter quas illa, Quòd ſit *Contumelia, verbo, in Deum prolata*, deſumpta ex *Ricciull. De Perſonis, quæ in ſtatu Reprobo verſan. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 3. Eam verò ſic explicarunt. Dicitur *Contumelia*, loco generis, quia hoc verbum comprehendit quamcunque iniuriam, in quemquam prolatam *l.* 1. *ff. de iniur.* Item, quia vt verbum includat blaſphemiam, debet

eſſe

Digitized by Google

eſſe contumelioſum ; ideò Notarij, & teſtes, qui materialiter proferunt, vel ſcribunt verba blaſphemiæ, non blaſphemant. *Ricciul. d. cap. 1. num. 3.* additur *Verbo*; Quia hoc vitium proprium eſt linguæ. *Ioo. 5. Imitaris linguam blaſphemantium*; & vt diſtinguatur à factis contumelioſis, quæ propriè non dicuntur blaſphemia. At ſub ly *Verbo* comprehenditur non ſolùm quod pronunciatur voce, ſed etiam ſcriptura; cum qua proferuntur blaſphemiæ. *2. Paral. 23. Epiſtolas quoque ſcripſit plenas blaſphemiæ in Dominum Deum Iſrael*. Dicitur *In Deum* immediatè, vel mediatè in Sanctos eius; & ad differentiam Maledicentiæ, quæ propriè fertur in homines. Dicitur. *Prolata* ſiuè ore; ſiuè etiam
2 corde.

Ad Secundum. *Quanta ſit grauitas huius peccati?* Omnes concorditer dixerunt, Blaſphemiæ peccatum eſſe omnium
3 maximum, & grauiſſimum, vt docet *S. Thom. 2. 2. q 15. art. 3.* & tradunt *Farinac. in Praxi lib. 1. q. 20. & Chartar. dec. 2. num. 1. & ſeqq.* Id probarunt. 1. *Ex Leuit. 24.* Vbi Iuuenis, qui blaſphemauerat, iuſſu Dei fuit lapidatus; quem non iuvit, neque ætas, neque iracundia, neque quod eſſet in Caſtris, neque Summum Tribunal Moyſis, circumſtantiæ omnes, quæ in delictis faciunt minuere pœnam; quibus non obſtantibus damnatus fuit morte, à Deo, vt oſtenderet grauiſſimum eſſe hoc ſcelus. 2. Quia blaſphemans dicitur peierare, nam contrafacit promiſſioni de diligendo Deo in baptiſmate firmatæ. *Decian. in tract. crim. lib. 6. cap. 1. nu. 4.* 3. Quia blaſphemus deterior eſt Idololatra, dum non ſolùm non deſert honorem vero Deo, ſed petulanter contumeliam infert. *Decian. vbi ſupra num. 7.* 4. Nam in cæteris delictis eſt aliqua voluptas, nulla autem in blaſphemia. *Abb. in cap. ex parte il 1. de Verb. Signif.* 5. Quia blaſphemi ſunt peiores canibus, à quibus corum Domini non petuntur morſibus, vt ipſi faciunt in Deum Dominum ſuum. *Ricciull. d. lib. 1. cap. 3. num. 14. & 15.* vbi ait, Sanctos adeò horruiſſe ſolum nomen *blaſphemiæ*, vt eius vice proferrent Vocabulum *benedictionis*, vt *Iob. 1.* Qui ſacrificium quotidiè offerebat pro filijs, *Ne forte peccauerint, & benedixerint Deo in cordibus ſuis*, ideſt *ne blaſphemauerint*. & *3. Reg. 21.* Calumnioſi teſtes dixerunt, *Benedixit Naboth Deo, & Regi*; idest *blaſphemauit*. Hinc *S. Io: Chryſoſt. in Matth. Homil. 76.* appellat blaſphemiam carmen damnatorum, adeò vt balſphemanti dici poſſit. *Verè tu damnatus es, nam, & loquela tua manifeſtum te facit*, & propter blaſphemias venire Peſtem, Famem, Terremotus, & alias plagas Diuinæ Iuſtitiæ teſtatur *Imper. in Aut b. Vt nõ luxurientur. §. Præterea* Vtinam hæc prædicarentur à Parochis?

Ad Tertium. *Quot modis committatur blaſphemia?* Varij varia ſcripſerunt; ſed doctiſſimi cenſuerunt, tribus modis blaſphemiam committi. 1. Per modum ſimplicis maledictionis. 2. Per modum conui- 4
tij. 3. Per modum irriſionis. *Hoſt. in cap 2 de Maledic Boer. dec. 301. Viuius dec. 275. nu. 4. & 7.* & *deciſ. 388. n. 2.* Per modum ſimplicis maledictionis concipitur blaſphemia, quoties maledicitur, vel execratur nomen Dei, aut alicuius Sancti, ſiuè imperando malum, vel optando carentiam alicuius boni. *S. Thom. 2. 2. q. 13. art. 1. Suarez de Relig. tom. 1. lib. 1. cap. 4 num. 6. & 7. Sanchez in Decalog. lib. 2. cap. 32. num. 7. & 14.* Per modum conuitij dupliciter blaſphematur: Primò quoties tribuitur Deo, quod illi non competit, aut removetur ab eo, quod illi competit. Secundò, quoties tribuitur creaturæ, quod competit ſoli Deo. *Ricciull. vbi ſupra lib. 1. cap. 5. num. 1.* Per modum irriſionis Verba ſunt blaſphema, quoties dicitur Deo, vel Sanctis aliquod verbum, quod tendit ad iniuriam, vel irreuerentiam. *Viuius dec. deciſ 586. Valent. tom. 3. diſp. 1. q. 1. Tolet. lib. 4. cap. 13. num. 6 Farinac. in Praxi q. 20. num. 16.* Nouiſſimè *F. Caſſianus à S. Elia Carmelita Diſcalc.* qui in ſuo Examine Centum Hiſtoriar. *deciſ 63. num. 29.* notat, hoc Verbum *Al coſpetto &c.* eſſe Verbum ſcandaloſum, ſed *Al coſpettazzo*, vel *Al coſpettone &c.* eſſe blaſphemiam, ob iniuriam, & irreuerentiam, quæ fit præſentiæ Dei. Plura de his modis blaſphemandi continent mea Erotemata Eccleſiaſtica *cap. 34.* ſcitu neceſſa-

Digitized by Google

ria Parochis, ac Confeſſarijs, omnibus.

AD PRIMVM CASVM.

1 *Quidam Pœnitens confitetur, ſe ſolitum dicere.* Sia maledetto quel becco, che mi tiene al mondo: *Quæritur, An peccauerit peccato blaſphemiæ?*

Alij affirmarunt, quando Pœnitens ſic dicendo voluiſſet, Deum Conſeruatorem omnium intelligere. Alij negarunt, ſuppoſita materialitate tantùm Verborum, & excluſa intentione, ſeu relatione ad Deum. Ratio eorum fuit; primò quia illa Verba poſſunt competere etiam hominibus, à quibus pro ſuſtentatione vitæ alimenta ſumuntur. *l. Necare ff. de liber. agnoſcen.* Secundò, quia in generali ſermone non præſumitur, quod quis voluerit comprehendere ea, quorum prolatio ſit ei pœnalis. *Bart. in l. codicillis. §. inſtituta. ff. de leg. 2. Ricciul. d. lib. 1. cap. 4. num. 22. 23. & 24. & Veggius Conſil. 48. per totum.*

AD SECVNDVM CASVM.

6 *Caius ſe accuſat in Confeſſione pluries maledixiſſe Deiparæ, & Sanctis Apoſtolis. Quæritur, Cuiuſnam ſpeciei ſit eius peccatum?*

Cenſuerunt eſſe eiuſdem ſpeciei, cuius eſt blaſphemia in Deum. Huius reſponſi duas attulerunt rationes. Primam, quia licèt vna blaſphemia ſit grauior alia, ratione maioris, aut minoris contumeliæ, ſeu conuitij. *S. Thom. 2. 2. q. 13. art. 3.* nihilominùs omnes conſiſtunt in contumelia, & habent malitiam contra Religionem. *Suarez d. tom. 1. lib. 1. cap. 5. à num. 1. vſque ad 7. & cap. 6. num. 18. Azor. tom. 1. lib. 9. cap. 28. q. 10. Sanchez in Decal. lib. 2. cap. 32. num. 38* Alteram, quia Sancti ex vi ſui ſtatus habent quaſi intrinſecam habitudinem in Deum, atque ideò ſi afficiantur contumelia, illa quidem tranſit in Deum, etiamſi hoc formaliter non intendatur; quod exprimitur in ſeruis, quibus irrogata iniuria dicitur pertinere ad eorum Dominos. *l. 1. §. item ff. de Iniurijs.* Et in Miniſtris Principum, qui vindicant eorum iniurias, tanquam ſuæ Maieſtati factas. *l. Quiſquis. C. ad leg. Iul. Maieſt.* Quamplurimi tamen ex ſapientioribus, & Doctoratus Laurea inſignitis Parochi duas fecerunt obſeruationes ſuper præmiſſis. *Vna* fuit quod licèt blaſphemiæ non differant ſpecie, etſi prolatæ vel in Deum, vel in Deiparam, vel in Sanctos; Nihilominùs differunt quò ad pœnam, nam diuerſa pœna plectuntur; vt tradit *Farinac. de Delict. & pœn. quæſt.* 7
20. num. 27. Secunda fuit, quod in Confeſſione exprimendum eſt, an blaſphemia fuerit in Deum, vel in Deiparam, vel in Sanctos, quia licèt non differat ſpecie, habet notabilem grauitatem: quæ debet exprimi, vt notat *Sanchez d. cap. 32 num. 39. Verſ. At retenta opinione veriſſima.* Quod vellem, adnotarent capellani, qui dum accedunt ad examen pro Confeſſionibus audiendis, ore rotundo reſpondent, circumſtantias peccati mutantes ſpeciem eſſe quidem exprimendas, non autem aggrauantes; nam contrarium docent DD. in ſequentibus caſib. 1. In Blaſphemia, vt ſupra dictum 8
eſt. 2. In gradu conſanguinitatis, commiſſo inceſtu. 3. In quantitate furti. 4. In diuturnitate odij. 5. In peccato inter Confeſſarium, & pœnitentem. 6. Si peccato ſit annexa cenſura, vel reſeruatio, vel ſic expedire iudicet Confeſſarius ob bonam directionem Pœnitentis; nam in his omnibus caſibus etiam circumſtantiæ aggrauantes, etſi non mutent ſpeciem, ſunt in Confeſſione exprimendæ. *Buſembaum lib. 6. tract. 4. cap. 1. dub. 3. art. 1. num. 3.* Quę obiter dicta ſint pro ſupradictis Capellanis, & Tyronibus, quos valdè iuvabit legere Deciſiones meas de Pœnitentia, & obſeruare dicta in *deciſ. 45.* circa Circumſtantias aggrauantes.

AD CASVM PRVDENTIALEM.

Ex quibus ſuadendi ſint Eccleſiaſtici, vt quotidiè, puro corde, & voluntate bona vacent Orationi Mentali?

Ingentes relatæ ſunt laudes orationis; 9
& plurima allata argumenta, ad alliciendos Eccleſiaſticos, vt mentaliter orent. Cæterùm, vt multa paucis perſtrin-

Digitized by Google

ſtringam, poſſunt perſuaderi ob ſex reſpectus. 1. *Reſpectu Dei*. 2. *Reſpectu Sui*. 3. *Reſpectu Beatorum*. 4. *Reſpectu Viatorum*. 5. *Reſpectu Neceſſitatis*. 6. *Reſpectu Vtilitatis*.

1. *Reſpectu Dei*. Nam meditatio neceſſària eſt ad habendam cognitionem Dei, & Diuinorum Attributorum eius, videlicèt Omnipotentiæ, Sapientiæ, Miſericordiæ, Iuſtitiæ, Prouidentiæ, & aliorum. Ideò Regius Pſaltes *Præuenerunt oculi mei ad te diluculò, vt meditarer eloquia tua*. *Pſal.* 118.

2. *Reſpectu Sui*; Quia ſine meditatione non cognoſcet Eccleſiaſticus ſuam fragilitatem, ſuas inclinationes, defectus, obligationes, occaſiones fugiendas, virtutes proſequendas, peccata commiſſa flere, committenda cauere; remedia diſcere, & ea adhibere, & præcipuè ponderare vanitatem huius vitæ pręſentis, & æternitatem futuræ. Ideò Dauid *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui: & meditatus tum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum*. *Pſal.* 56. 4.

3. *Reſpectu Beatorum*; quia omnes Sancti ſtudioſiſſimi fuerunt orationis, & eam maximoperè commendarunt. Hinc *S. Aug. ſerm.* 220. *Rectè nouit viuere, qui rectè nouit orare*. S. Bonauent. *De progreſſ. Relig. cap.* 7. *Sine iſto ſtudio (Orationis Mentalis) omnis Religio eſt arida; imperfecta, & ad ruinam promptior*. S. Nilus Abbas vocat eam *Speculum Eccleſiaſticorum*, in quo mirari ſe debent. Et Angelicus Doctor aiebat, Eccleſiaſticum ſine oratione eſſe militem ſine armis. *Rodriquez par.* 1. *tract.* 5. *cap* 2.

4. *Reſpectu Viatorum*; nam Eccleſia-
30 ſticorum munus eſt docere populum legem Dei: Sed quomodo docebunt, qui non orabunt? P. Vincentius Caraſta Præpoſitus Generalis Societatis Ieſu dicebat, ad conuertendum populum opus eſſe *non bono Rethore, ſed bono Oratore*. *P. Bartol. in eius Vita, lib.* 2. *cap.* 13. innuens Eccleſiaſticum vacantem Orationi. Et apertum eſt Diuinum oraculum *Eccl.* 39. *Iuſtus cor ſuum tradet ad vigilandum diluculò ad Dominum, qui fecit illum, & in conſpectu Altiſſimi deprecabitur. Aperiet os ſuum in oratione; & pro delictis ſuis deprecabitur. Si enim Dominus magnus voluerit, ſpiritu intelligentiæ replebit illum; & ipſe tanquam imbres mittet eloquia ſapientiæ ſuæ*.

5. *Reſpectu Neceſſitatis*. Quoniam Theologorum placitum eſt, Deum ab æterno decreuiſſe conferre nobis ſua dona, ſi tamen per nos in oratione petantur, ideò deficiente oratione, donis illis priuamur, quod tractat *S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 83. *art.* 2.

6. *Reſpectu Vtilitatis*; quia, teſte *S. Auguſt. Oratio iuſti clauis eſt cœli: aſcendit precatio, & deſcendit Dei miſeratio*. Et mentiri Dominus non poteſt, qui dixit: *Amen dico vobis, quidquid orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis*. *Marc.* 11. 24. & nil gratius Angelis, quàm orantibus adſtare iuxta illud: *Præuenerunt Principes coniuncti pſallentibus in medio iuvencularum Tympaniſtriarum*. *Pſ.* 67. Ex quibus, & alijs longè plurimis concluſerunt, neceſſariam Eccleſiaſticis meditationem ad Diuinum amorem acquirendum, ſiquidem: *In meditatione mea exardeſcet ignis*. Pſal. 38. 3. legant ſtudioſi *il Parocho iſtruito cap* 25. Ven. Patris Pauli Segnerij Soc. Ieſu, vt magis cognoſcant vtilitatem Orationis Mentalis.

DECISIO XVIII.

ARGVMENTVM.

Sequitur explicatio peccati blaſphemiæ. De ea caſus, & doctrinæ pro Confeſſarijs. Impugnantur Choreæ, ac ſaltationes.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia an ſit iurare per corpus, aut ſanguinem Dei?*
2 *Iurare per membra Chriſti an ſit blaſphemia?*
3 *Blaſphemia vna an differat ſpecie ab altera?*

4 *Blaſ-*

Digitized by Google

4 *Blaſphemus quomodo ſit interrogandus à Confeſſario?*
5 *Odium, & blaſphemia in Deum ſunt duo peccata.*
6 *Choreæ, ac ſaltationes publicæ quibus argumentis eliminandæ?*

Ad infraſcripta quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

1 AD Primum. *An ſit blaſphemia iurare per Corpus Dei, per Sanguinem Dei?* Inſpecto Verborum rigore eſſe blaſphemiam, iuxta tex. *in cap. Si quis 22. quæſt. 1. Suarez de Relig. tom. 1. lib. 1 cap. 6. num. 11. Menoch. caſu 375. num. 12. Farinac. in Praxi quæſt. 20. num. 18. & 19.* Ratio eſt, quia Sacroſanctæ Deitati attribuitur, quod non conuenit, id eſt corpus, & ſanguis. At ſi hæc verba proferantur ex animi leuitate, vel ignorantia, proferentem excuſant à blaſphemia *Suarez vbi ſupra, & Valentia 2.2. diſp. 1. q. 13. punct. 1.*

Ad Secundum. *An ſit blaſphemia iu-*
2 *rare per membra Chriſti?* Diſtinxerunt, Vel iurant per membra Chriſti, quæ in alijs reputantur verecunda, & inhoneſta? & in hoc caſu cenſenda eſt blaſphemia ſaltem ratione irriſionis. Vel per Membra honeſta iuratur, & nulla eſt blaſphemia. Ita *S. Anton. par. 2. tit. 10. cap. 4. in princ. Tolet. lib. 4. cap. 13. Sanch. in Dec. lib. 2. cap. 32. num. 39. Farinac. d. q. 20. num. 20 & ſeqq.*

Ad Tertium. *An vna blaſphemia differat ſpecie ab altera!* Dixerunt non differre ex rationibus Deciſ. præterita con-
3 ſideratis, quod notat etiam *Layman. lib. 4. tract. 10 cap. 6. num. 10.* Et licèt diuerſa ſit adoratio Deiparæ, & Sanctorum, nempè Latriæ, Duliæ, Hyperduliæ; & ſic videatur blaſphemia mutare ſpeciem, ſicut differt ſpecies adorationis, quam illa percutit, & oſtendit, nihilominùs, cum in Religionem communiter contumeliam, & malitiam habeant, ſunt eiuſdem ſpeciei, niſi eſſent hæreticales, vel procederent ex odio Dei, nam ob offenſionem fidei, & charitatis Dei, different ſpecie. *Summa Diana Verb. blaſphemia num. 3.* vbi vtramque opinionem probabilem dicit. Et ipſe *Diana par. 1. tract. 7. reſ. 50. & par. 5. tract. 13. reſol. 21.* Quæ in Coordinato ſunt *to. 1. tract. 7. reſol. 31.*

AD PRIMVM CASVM.

TItius in confeſſione ſe accuſat, protuliſſe plures blaſphemias. Quæritur, an Confeſſarius debeat eum interrogare, vtrùm contra Deum, vel contra Deiparam, vel contra Sanctos eas protulerit? 4
Omnes concluſerunt, Confeſſarium interrogare debere, ob rationem adductam ad Secundum Caſum præteritę Deciſ. xvij. videlicet, quia licèt blaſphemiæ huius pœnitentis ſecundum aliquos DD. non differant ſpecie, negari tamen non poteſt, quin grauior, & deformior ſit blaſphemia in Deum directè prolata, quàm aliæ; prout grauiùs eſt blaſphemare Deiparam, quàm alios Sanctos; ideòque ratione grauitatis, & enormitatis talis circumſtantia eſt exprimenda, ad tradita per *Graff. de caſib. reſeru cap. 10. num. 9. Caietan. 2.2. quæſt. 13. art. 1.* Videantur meæ Deciſionis de Pœnitentia *Deciſ. 27. num. 3.* vbi grauiſſimi Auctores allegantur, docentes prædictas blaſphemias differre ſpecie.

AD SECVNDVM CASVM.

QVidam ex nimio odio in Deum blaſphemauit, & maledixit eius nomen Diuinum. Quæritur, an ſatis ſit, ſi ſe accuſet, hoc vnico Verbo Blaſphemaui Nomen Domini? 4
Concordi reſponſo dictum fuit, Non eſſe ſatis, ſed explicare Pœnitentem debere, quod maledixit ex nimio odio in Deum. Ratio eſt manifeſta, quia duplex eſt malitia in hoc caſu, vna contra Religionem, blaſphemando, ſeu maledicendo Diuinum Nomen; alia ex odio, quod eſt contra Præceptum dilectionis Dei. Quocirca, cum habeamus in hoc caſu, non ſolùm circumſtantiam aggrauantem, ſed etiam mutantem ſpeciem, vtraque eſt manifeſtanda in confeſſione, vt docent omnes DD. inter quos *Laym. lib. 4. tract. 10. cap. 6. n. 12. Riciull. d. lib. 1. cap. 7. nu. 16. Comitol. reſponſ. mor. lib. 4. quæſt. 9. cap. 5. num. 12.* d. mea *Deciſ. 27. num. 3. de Pœnitentia.*

AD

Digitized by Google

AD CASVM PRVDENTIALEM.

QVæ argumenta debeat Parochus adducere populo, ad eliminandas publicas ſaltationes, ſeu choreas tàm pernicioſas? 6

Iterum fuit propoſitus hic Caſus & hoc anno, vt numquam ſatis ſe fecisse ſciant Parochi, niſi eliminetur talis abuſus, vbi viget. Ideò vltra prænotata anno præterito ad Prudentialem Caſum *Miſcellan. Deciſ.* 4. *num.* 9. dederunt infraſcripta argumenta. 1. Populos monendos, Choreas eſſe circulos Dæmoniacos, nam ducuntur per circuitum, & de Diabolo ſcriptum eſt, quod *Tanquam Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.* 1. *Petr.* 5. 2. Eſſe actus irreuerentiæ directè contra Deum, quia fiunt diebus feſtis, in quibus vacandum foret orationi, ac diuinis officijs. 3. Eſſe proximas occaſiones labendi in luxuriam, ſaltem ex delectatione moroſa, & deſiderio cordis. 4. Saltantes verſari magno in diſcrimine honoris, & vitæ ob zelotypiam,& ebrietatem. 5. Parochum auerſionem maximam oſtendere debere choreis, & contra eas indeſinenter prædicare. 6. Hortentur ipſi Parochi præcipuè in confeſſionibus tùm Patresfamilias, ac Matres, tùm puellas, vt abhorreant ſaltationes; quas omnes SS. Patres toto ſpiritu ſemper ſunt deteſtati, adeò vt *S. Auguſtinus in libro de Decem chordis*, dixerit: *Rectiùs facturas fœminas hebræas, ſi diebus Sabbathorum nerent, quàm totas Neomenias in impudicis ſaltationibus conſumerent.* 7. Narrent Parochi hiſtorias, quibus conſtat, grauiſſimas punitiones è cœlo immiſſas in ſaltatores, & ſonatores. 8. Sororem S. Petri Damiani ob auditam muſicalem cantilenam pœnas in Purgatorio per dies 18. luiſſe; quò maiores luent, puellæ ſingulis feſtis diebus in cymbalis, & ſonitu ſaltantes? 9. Curent Parochi, vt eorum populi meditentur vicinam mortem, pœnas Inferni, & gloriam Cœleſtem, & conſiderent, quot, & quanti olim ſaltarunt, qui nunc cruciantur in igne æterno. *Ducunt in bonis dies ſuos, tenent tympanum, & cytharam, & in puncto ad inferna deſcendunt. Iob.* 21. 13. 10. Ipſi Parochi induant verum zelum animarum; honoris Dei, & ſuum munus benè adimplendi, ideò orent, legant Libros Sacros, & ſingulis feſtis diebus prædicent, & corda populorum ad cœleſtia inflamment, & à vanitatibus reuocent. 11. Tandem legant ſupracitati Ven. P. Pauli Segnerij *il Chriſtiano Inſtruito part.* 3. *ſerm.* 29. *per totum*, in quo reperient rationes, eruditiones, auctoritates, & exempla ad terendos ſaltatores, ac ſaltatrices, pro huiuſmodi abuſu eliminando.

DECISIO DECIMANONA.

ARGVMENTVM.

De eodem grauiſſimo peccato Blaſphemiæ quæſita, & caſus ſcitu neceſſarij. Pro aſtruenda deuotione in Eccleſiaſticis qui libri ſint magis proprij?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemiæ ſpecies diuerſæ. Et quæ?*
2 *Interna Blaſphemia an detur?*
3 *Expuere in Crucem, & eam pugno percutere quænam ſpecies ſit peccati?*
4 *Iurare ſe quid facturum* al diſpetto di Dio *quale peccatum ſit?*
5 *Libri magis neceſſarij pro colenda deuotione in Eccleſiaſticis?*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quotuplex ſit Blaſphemia?* Alij, eſſe duplicem. Vnam 1
Simplicem, alteram *Hæreticalem*. Prima eſt, quæ nec formaliter, nec virtualiter continet falſitatem contra Veritatem fidei. Altera eſt, quæ articulis fidei directè opponitur. *Baſſeus Verb. Blaſphemia. num.* 1. *Bonacin. in princ. Præcept. Dec. quæſt.* 8. *punct.* 1. *num.* 2. Alij, eſſe duplicem, *Oris* ſcilicèt, vel *cordis*. Ore blaſphematur tripliciter, Enunciando, vt *Deus non eſt bonus: non eſt iuſtus*. Deteſtando; vt *Pereat Deus, Maledictus Deus*. Irridendo, vt *Vah, qui* de-

Digitized by Google

deſtruis templum Dei. *Tolet. in Summa lib. 4. cap. 13. à num. 6. & ſeqq.* Corde blaſphematur dupliciter. Primò per intellectum, remouendo quod competit Deo; vel attribuendo, quod illi non conuenit; & tunc ſi cum errore contra fidem, eſt hæreticalis, ſin minùs eſt blaſphemia ſimplex. *Summa Tabiena par. 1. Verb. blaſphemia num. 2.* Alij eſſe Triplicem. Prima *Enunciatiua*, quando aliquid improprium affirmatur, vel negatur de Deo. Secunda *Maledica*, quando quis malè loquitur de Deo, aut Sanctis eius. Tertia *Turpiloqua*, cum quis irreuerenter verba facit de Deo, & Sanctis. *Viguerius in Inſtitut. ad Chriſt. Theolog. cap. 10. §. 6.* Alij, blaſphemiam eſſe multiplicem, quia tot ſunt modi blaſphemandi, quot ſunt modi laudandi Deum. At laus refertur Deo, enunciando, deprecando, imperando, optando, admirando; ergò è contra blaſphemia alia eſt *Enunciatiua*, vt Deus non eſt iuſtus: Alia *Deteſtatiua*, vt maledictus Deus, Alia *Imperatiua*, vt ſit Deus cunctis inuiſus. Alia *Optatiua*, vt vtinam contingat hoc malum Deo. Alia *Admiratiua*, vt ò Deus crudelis? de quibus omnibus apud *Comitolum reſp. moral. lib. 4. q. 9. cap. 2. per totum*. Plurimæ aliæ diuiſiones allatæ fuerunt, quæ omittuntur, vt breuitati conſulatur, & ne his impijs locutionibus mens pij lectoris affligatur.

Ad Secundum. *An detur blaſphemia*
2 *interna*? Concorditer affirmarunt, quia ſicut Deus ſolo corde laudari poteſt, ita poteſt ſolo corde blaſphemari, iuxta *Pſal. 13. Dixit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus*, & Iob offerebat Sacrificia pro filijs ſuis ad hunc effectum, videlicet *Ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint* (id eſt blaſphemauerint) *Deo in cordibus ſuis. Iob. 1.* Et ſic tenet *S. Thom. 2. 2. q. 13. art. 1. Suarez tom. 1. lib. 1. cap. 4. num. 2. Nauar. in Summ. cap. 12. num. 18. Tolet. lib. 4. cap. 13. num. 6. & Decian. tract. crimin. lib. 6. cap. 2. num. 2.*

AD PRIMVM CASVM.

Antonius, *dum ſua peccata accuſat coram Confeſſario, confitetur, ſemel ira motum Crucem expuiſſe, & pugno percuſſiſſe, nullo tamen verbo prolato. Quæritur, quænam ſit hæc ſpecies peccati?* Diſcordes fuerunt in opinione, non 3 autem in ſtudio, & in rationibus hinc inde militantibus. Alij aſſeruerunt, ſupradictum eſſe peccatum *blaſphemiæ*; quia expuere in Crucem, eamque pugnis percutere eſt actus contumeliæ in Chriſtum Dominum. Ergo eſt ſpecies peccati blaſphemiæ; cuius formalitas conſiſtit in contumelia contra Deum. *Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 6. num. 2. & 4. Paul. Comitol. lib. 4. quæſt. 9. cap. 1.* Alij aſſirmarunt, eſſe peccatum *Infidelitatis*, vel genericæ Contumeliæ in Chriſtum; ſeparatum tamen à blaſphemia, tùm quia ex recepto vſu loquendi, blaſphemia propriè in vitio linguæ conſiſtit, *S. Aug. lib. 2. de Morib. Manicheor. cap. 11.* tùm etiam quia ſicut laus conſiſtit in ſolis verbis: *Semper laus eius in ore meo. Pſal. 33.* Honor autem in ſignis, & factis. *S. Thom. 2. 2. q. 133. art. 1. ad 3.* Ita blaſphemia conſiſtit in ſolis verbis; in factis autem conſiſtunt opera Idololatriæ, vel contumeliæ. *Alex. de Ales par. 3. q. 13. Membr. 3. Nauar. in manual. cap. 12. num. 81. Suarez tom. 1. de Relig. lib. 1. cap. 4. num. 4* Vlterius *in cap. 2. §. cæterum. De offic. ord. in 6.* Proijcere imagines, ſeu ſtatuas Crucis, ac Beatiſſimæ Virginis Mariæ, eaſque ſpernere, non dicitur blaſphemia, ſed actus horrendæ, ac deteſtabilis indeuotionis; ac tandem, ſi aliter diceretur, omnis actus factus contra Religionem, poſſet nuncupari blaſphemia. Hæc opinio videtur probabilior; illud tamen eſt indubitatum, quod in foro fori, contra deturpantes, & ſpernentes Imagines Sacras pœna grauior eſt imponenda, quàm blaſphemis. *Chartar. deciſ. 2. num. 18. Menoch. de arbitr. Caſu 396. & Caball. reſolut. Crimin. 91.*

AD

AD SECVNDVM CASVM.

4 *Q*Vidam, *vt audientes certos redderet de quadam re facienda, ait* la tarò al diſpetto di Dio. *Quæritur, quod nam peccatum ſit illud?* Abſque diſcrepantia conuenerunt reſpondentes, eſſe blaſphemiam hæreticalem: nam dicta Verba negant Potentiam in Deo, quod eſt contra primum articulum fidei. *Boer. deciſ.* 301. *num.* 1. *Iul Clarus in §. Blaſphemia n.* 2. *Decian. tract. Crimin. tom.* 2. *cap.* 2. *nu.* 4. *& Farinac. de Delict. & pœnis quæſt.* 20. *num.* 20. Nouiſſimè *F. Caſſianus à S. Elia deciſ.* 63. *num.* 9. vbi reddit rationem, dicens, quia illa Verba. *Al Diſpetto di Dio*, ſignificant, *etiamſi Deus noluerit*, & ſic offendunt eius omnipotentiam, ac innuunt Deum non potentem.

AD CASVM PRVDENTIALEM.

5 *Q*Vi ſint libri, *quibus Eccleſiaſtici magis indigent, ad colendam deuotionem; & ad rectè peragendas Cęremonias ſacras?* Prudenter reſponderunt, *Eccleſiaſticum* conſiderari poſſe vel tanquàm *Chriſtianum*, vel tanquàm *Sacerdotem*, vel tanquàm *Animarum Paſtorem*. Quilibet tanquàm *Chriſtianus* habere, & legere deberet Sacrum Euangelium, Vitas Sanctorum, Opera P. Granatæ, Sancti Franciſci Saleſij, Didaci Stellæ de Vanitate mundi; & opuſcula, tùm Cardinalis Sfortiæ Pallauicini, *l'Arte della Perfezione Chriſtiana*, tùm P. Pauli Segneri Soc. Ieſu. *Il Penitente Iſtruito; La Vera Sapienza. Il Diuoto di Maria Vergine; La Manna Celeſte*, & vlteriùs *Il Chriſtiano Iſtruito*.

Tanquàm *Sacerdos*, quilibet habeat, & legat Rubricas Miſſalis, Bartolomæum Gauantum, & Paulum Mariam Quartum ad ipſas Rubricas; Verum Eccleſiaſticum P. Ioſeph Manſi, Paræneſim Teleturgicam Epiſcopi Sperelli, P. Antonium Molinam de Dignitate Sacerdotum; & præcipuè Commentaria in Pſalmos, vel Incogniti, vel Cardinalis Bellarmini, aut alteriùs expoſitoris, pro deuota recitatione Horarum Canonicarum.

Tanquàm *Animarum Paſtor* quilibet habeat, & aſſiduè reuoluat ſtudendo, & legendo Cathechiſmum Romanum? Synodales Conſtitutiones, Summam Theologiæ Moralis, vel Cardinalis Toleti, vel Buſembaum; Medullam Theologicam Lud. Abelly, Rodriquez *Eſerzitij della Perfettione Chriſtiana*; & Quadrageſimale ſupradicti P. Pauli Segneri, qui per rationes, & argumenta ſolida, agit de modo ſuadendi populum ad Dei præcepta ſeruanda; ac nouiſſimè eiuſdem Auctoris *Il Parocho Iſtruito*, & *Il Chriſtiano Iſtruito*.

DECISIO XX.

ARGVMENTVM.

Diſcutitur, an liceat iurare per deos falſos? per diabolum? & quis ſit blaſphemus conſuetudinarius? Caſus duo, vnus de blaſphemia, alter de Iuramento per comparationem. Obligatio ſoluendi legata pia.

SVMMARIVM.

1 *Iurare an liceat per Deos falſos?*
2 *An per diabolum?*
3 *Blaſphemus conſuetudinarius quis dicatur?*
4 *Blaſphemare Chriſtum, & Apoſtolos vnico contextu quot ſint peccata?*
5 *Iurare per comparationem ad Chriſtum, vel ad Euangelium, quale peccatum ſit?*
6 *Legata pia ex quibus motiuis ſint promptè ſoluenda?*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

*A*D Primum. *An liceat iurare per Deos falſos?* Ferè omnes vſi ſunt hac diſtinctione. Vel loquimur de vero, & ſerio Iuramento; & nequaquam licet, imò qui iuraret verè, & ſeriò per falſos Deos committeret blaſphemiam, omnium nefandiſſimam; Iuramentum enim ſit ad honorem Dei, qui affertur inte- 1

ſtem Veritatis. *cap. 2. cumſeqq. 22. q. 1.* idcircò qui per falſos Deos iuraret, daret Creaturæ honorem debitum Deo Creatori, quod prohibuit Deus *Exod. 23. Per nomem externorum Deorum non iurabitis*. Et hæc docent *Suarez de Relig. tom. 1. tit. de Irreligioſitate cap. 6. num 13. Sanchez ad Praec. Dec. lib. 2. cap. 32. num. 9. Buſembaum lib. 3. tract. 2. cap. 1.* Vel intelligimus de Iocoſo Iuramento, ideſt ioci cauſa facto, irridendo falſos Deos, & illicitum non videtur. *Ricciull. de Perſonis, quæ in Statu reprob. lib. 1. c. 10. n. 31.*

Ad ſecundum. *An liceat iurare per diabolum?* Eadem] vſi ſunt diſtinctione;
2 nempè quod verè, & ſeriò non liceat, quia eſſet blaſphemia hæreticalis. *Valentia 2. 2. diſp. 1. q. 13. punct. 1. Azor. tom. 1. lib. 9. cap. 28. q. 3. Sanchez d. cap. 32. num. 34.* Secùs autem ſi per iocum fiat. At neque ex ioco licere aduertit *Ricciul. d. cap. 10. num. 34.* vbi notat, hunc abuſum admodum familiarem eſſe apud Siculos, & Calabros, ideóque nonnulli Epiſcopi fecerunt illum Caſum ſibi reſeruatum; quia, licèt deficiente intentione honorandi diabolum, ceſſet deformitas hæreticalis, remanet tamen ſimplex peccatum abuſus.

Ad Tertium. *Quando quis dicatur Blaſphemus Conſuetudinarius?* Nonnulli
3 cenſuerunt, ex tribus diſtinctis actibus blaſphemandi induci conſuetudinem. *Decian. in tract. Crimin. tom. 2. lib. 6. cap. 3. n. 26. Farinac. de delict. & pœnis quæſt. 20. num. 44.* At plurimi tenuerunt, maiorem numerum actuum blaſphemiæ requiri ad faciendum blaſphemum conſuetudinarium iuxta doctrinam *Menochij de Arbitr. caſu 375.* relati *par. Quarant. Verb. Blaſphemia in addit. Carenæ de S. Offic. par. 2. tit. 7. num. 22.* Et Nouiſſimè *Antonij Concioli Cantianenſis in ſuis Reſolutionib. Criminalib. Verb. Blaſphemia. reſol. 1. num. 4.* vbi notat, quod ille dicitur conſuetus blaſphemare, qui per plures dies, puta quinque, vel vltra blaſphemat. Et hæc opinio approbata iam fuit in hac Curia Epiſcopali; quæ, declarando primum Caſum reſeruatum de blaſphemantibus ex conſuetudine, definiuit, talem cenſeri, qui *Octies* à poſtrema confeſſione blaſphemauerit.

AD PRIMVM CASVM.

Qvidam vnico contextu blaſphemauit Chriſtum, & Apoſtolos. Quæritur, 4
quot peccata commiſerit? Diſcordes fuerunt in numero. Alij voluerunt, duo tantùm fuiſſe commiſſa peccata; quia blaſphemia in Apoſtolos terminatur vnico actu, & moraliter eſt vnica tranſgreſſio, & vnus moraliter actus ſine interruptione. *Nauar. in Man. cap. 6. n. 17. & 38. Bonacin. tom. 1. De Cenſuris in com. diſp. 1. q. 1. punct. 5. n. 7* Alij ſuſtinuerunt; tredecim fuiſſe peccata, quia contumelia illata in plures, habet tot malitias, quot ſunt perſonæ. *l. Pater 41. ff. de iniurijs*; ideò qui vnico ictu occidit tres Clericos, incurrit tres excommunicationes. *Io: Andr. in cap delictum. De Reg. Iur. in 6. Sayr. de cenſ. lib. 1. cap. 10. num. 9.* Alij concordare voluerunt dicentes, eſſe vnum peccatum æquipollens tredecim peccatis, ex doctrina *Azor. par. 1. lib. 4. q. 5.* & hæc opinio tanquàm magis propria amplectitur *à Ricciull. d. lib. 1. cap. 11. à n. 11. & ſeqq.*

AD SECVNDVM CASVM.

Qvidam affirmaturus certam rem ab eo 5
factam, ſic ait: Res iſta eſt ita vera, ſicut verum eſt, Chriſtum eſſe natum de Virgine Maria; & ſicuti verum eſt Euangelium. Quæritur, quale peccatum committat? Omnes cum diſtinctione proceſſere. Videlicèt, vel animus ſic aſſirmantis eſt, aſſerere tantam eſſe certitudinem in eo dicto, quanta eſt in fidei veritate; & ſic committit blaſphemiam hæreticalem, quia æquiparat Veritatem diuinam cum veritate humana, & tantum tribuit creaturæ, quantum Creatori, & infamat quodammodo Euangelium. *Suar. vbi ſupra to. 1. c. 6. n. 12. Ricciull. d. lib. 1. c. 10. n. 35.* Vel ſic loquens non intendit ſupradictam comparationem; ſed talem qualem ſimilitudinē; ſano modo intelligēdam, tunc nullum eſt peccatum, quia non facit iniuriam, vel cōtumeliam Deo, aut fidei; ſed potiùs eam magnificare videtur, *Tambur. in Decal. l. 2. c. 6. §. 4. n. 16. & Bonacin. to. 2. in Primum Dec. Præceptum diſp. 3. q. 8. punct. 2. n. 13.* Videātur mea Erotemata *cap. 32. num. 23.*

AD

Digitized by Google

AD CASVM PRVDENTIALEM.

6 QVibus medijs ſuadendi ſint debitores piorum Legatorum, vt illa promptè, & cum effectu ſoluant? Sequentia tradiderunt. 1. Quod verſantur in ſtatu damnationis ob peccatum mortale, non ſoluentes, quod debent. 2. Poſt eorum mortem heredes, quos reliquerint, ordinata per ipſos non eſſe executuros; iuxta illud *Matth. 7. Omnia ergo quæcunque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis*. 3. Quod ſunt incapaces abſolutionis, tùm quia non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum; tùm quia eſt Caſus reſeruatus in hac Diœceſi. 4. Quod ſunt vocandi crudeles; priuantes animas defunctorum debitis ſuffragijs, quæ lamentantur, & dicunt, *Quare carnibus noſtris ſaturamini? Iob. 19.* 4. Quod Deus remunerat etiam in hac vita, proſpera concedendo ijs, qui ſatagunt pia legata ſoluere, vt de Salomone, qui diligenter executus fuit voluntatem Patris. 5. E contra Deum punire etiam in hac Vita non ſoluentes legata pia, & hæc eſt potiſſima cauſa deſtructionis domorum, ac familiarum. 6. Eos eſſe ſimiles incendiarijs, nam ſi illi comburunt ſegetes, vel domos; non ſoluentes pia legata, detinent in igne Purgatorij parentes, ac coniunctos. 7. Quod Ius ciuile præcipit tardantes ſoluere legata, eſſe condemnandos in duplum. *§. Item mixta, vbi Gloſſ. Verb. diſtulerint, & Verb. In Iudicium. Inſt. de Actionib.* 8. Imò teneri heredes ad intereſſe ſoluendum pro legatis pijs non ſolutis. *Tiraquell. de Priuileg. piæ cauſæ Priu. 141. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 688. num. 19.*

DECISIO XXI.

ARGVMENTVM.

Referuntur pœnæ ſtatutæ in blaſphemos, & in prouocantes ad blaſphemandum. Ad quid ſint obligati, qui audiunt aliquem blaſphemare? Blaſphemus an poſſit capi in Eccleſia? Quæ & quot facienda ab Eccleſiaſticis, vt ſaluentur.

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ in blaſphemos quæ, & quot ſint ſtatutæ?*
2 *Prouocantes ad blaſphemandum quibus pœnis puniantur?*
3 *Audiens aliquem blaſphemare ad quid teneatur?*
4 *Blaſphemus an gaudeat immunitate loci Sacri?*
5 *Eccleſiaſtici quæ debeant facere, vt ſaluentur?*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quænam ſint pœnæ ſtatutæ in blaſphemos?* Reſtringendo, 1 quæ profuſis, doctiſque calamis ſcripta ſunt, de Iure Moſayco erat lapidatio. *Leuit. 24.* De Iure ciuili mors naturalis. *Aut b. Vt non luxurientur contra naturam. §. 1. & 2.* De Iure Canonico antiquo Excommunicatio. *cap. 2. de Maledic.* De Iure nouo Pontificio, ſi blaſphemus eſt laicus, punitur pœna pecuniaria, & in ſtatu Eccleſiæ. Si clericus per Bullam *B. Pij Quinti*, prima vice priuatur fructibus beneficij, altera vice beneficijs ipſis; tertia vice deponitur, & in exilium mittitur. Si beneficium non habet, punitur pœna pecuniaria, vel corporis afflictiuâ. *Nouar. in ſumma Bullar. par. 1. Commentar. 33. num. 1. Ricciullus de perſonis, quæ in ſtatu reprobo lib. 1. cap. 14.* vbi *num. 11.* aduertit, quod quò ad laicos hodie infligitur pœna ſecundum ſtatuta

municipalia, Quibus non extantibus intrat arbitrium Iudicis; quod docet etiam *Iul. Chartar. deciſ. 2. n. 22. Sperell. deciſ. 134. n. 52. & Conciolus d. Verb. Blaſphemia reſol. 1. n. 5.* Et mea Erotemata *cap. 34. num. 27.*

Ad Secundum. *Quas pœnas incurrat,*
2 *qui prouocat alium ad blaſphemandum?* Cenſuerunt incurrere eamdem pœnam, qua puniuntur blaſphemi. Id autem probarunt. 1. Ex 2. *Reg.* 12. ibi *Quia feciſti inimicos blaſphemare nomen Domini, propterea filius, qui natus eſt tibi, morte morietur.* 2. Quia lex imponens pœnam delinquenti, habet locum etiam in eo, qui facit fieri delictum. *Gloſſ. in l. Quod crimine ff. de accuſat. cap. Qui per alium. De Regul. Iur. in 6.* Et ſic tenet *Plot. in tract. de Blaſphem. num* 11. *Lazar. quæſt. 4. n. 33. & Ricciull. d. lib. 1. q. 21.*

AD PRIMVM CASVM.

QVidam Viri probi audierant triſtem hominem blaſphemantem, & ei nihil dixerunt; at paulò poſt dubitant, ſe peccaſſe, & aliquam obligationem ſibi imminere: ideò accedunt ad confeſſarium, eumque conſulunt de hoc dubio. Quæritur, quid debeat eis reſpondere Confeſſarius pro Veritate, & Iuſtitia?

Sapienter dixerunt, reſpondendum
3 eſſe à Confeſſario, quod prædicti Viri probi ad duo tenebantur, videlicèt ad *Correctionem fraternam* tùm ex Præcepto Euangelico, *Matth.* 18. *Si peccauerit frater tuus, corripe inter te, & ipſum ſolum.* Tùm ex decreto Concilij Lateranenſis ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. §. *Ad abolendam*. Et ad *Denunciationem*, ſi blaſphemia erat hæreticalis, tàm ſi occultè, quàm publicè prolata. *Triuiſ. lib. 2 deciſ* 51. *num.* 6. & 7. *Farinac. de Hæreſ. quæſt.* 197. *nu.* 35. Si verò blaſphemia erat ſimplex, & ille homo non erat publicus blaſphemator, non eſt denunciandus, maximè ſi ſpes ſubſit emendationis. *Ricciull. d. lib.* 4. *cap.* 22. *num.* 18. vbi notat, denunciationem faciendam eſſe in Sancto Officio Inquiſitionis, nulla præmiſſa correptione fraterna, vbi blaſphemia eſt hæreticalis, niſi audiens timeret, ſibi aliquod graue damnum obuenturum. *Nouar. in Man. cap.* 18. *in fine. Menoch. de arbitrar. caſu* 487. Et prædicta mea Erotemata *cap.* 34. *num.* 35. vbi alij DD.

AD SECVNDVM CASVM.

QVidam blaſphemus denunciatus, & proceſſatus, intellexit, contra ſe eſſe factum Decretum capturæ: ideò confugit in locum ſacrum. Satellites volentes ibi eum capere, petunt à Parocho, an poſſint? Quæritur, quid Iuris?

Ferè omnes dixerunt, à Parocho eſſe
reſpondendum birruarijs, ſatellitibuſvè, 4
quod ſi dictus blaſphemus eſt proceſſatus ob blaſphemiam ſimplicem, non poſſunt eum extrahere ab Eccleſia; quia gaudet loci ſacri immunitate; at ſi eſt reus blaſphemiæ hæreticalis, non gaudet Immunitate Eccleſiæ, & per conſequens poteſt etiam in ea capi. *Nouar. in Summa Bull. par. 1. Comment. 72. num. 43. & par. 2. Comment. 80. num. 25. Diana par. 1. tract. 1. reſol. 38. & part. 4. reſol. 51.* Quæ in Coordinato ſunt *tom. 9. tract. 1. reſol. 29. & reſol. 40.* Sed non omnes addiderunt, quod magis aduertendum eſt ab ipſo Parocho, videlicèt edocendos prædictos Miniſtros Iuſtitiæ, quod etſi ille homo reus ſit hæreticalis blaſphemiæ, & non gaudeat Immunitate Eccleſiæ, nihilominùs, non poſſunt illum extrahere abſque expreſſa licentia, & mandato Epiſcopi; quam non habentes, debent in primis, & ante omnia obtinere, aliàs incurrent in excommunicationem Papalem per Bullam *Gregorij XIV* quæ requirit prædictam licentiam Epiſcopi in Caſibus exceptis; & eſt de forma. *Nouar. d. Comment. 72. num.* 89. vbi plurimos allegat Theologos, & Iuriſtas.

AD CASVM PRVDENTIALEM.

QVæ, & quot determinare, ac facere debeat Vir Eccleſiaſticus, vt ſaluet animam ſuam?

Lepidè quidem plura adnotarunt, quorum fructuoſiora, ex diuerſis collecta ſequuntur, nam Alij dixerunt determinanda, & facienda illa duo conſcripta à Dauid. *Declina à malo, & fac bonum. Pſal.* 33. 15. Alij illud Vnum, Iob. 14. *Cun-*

Digitized by Google

14. *Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea*, expectando ſcilicèt quotidiè Mortem, quia teſte *S.Hier. Facilè contemnit omnia, qui ſæpè cogitat, ſe eſſe moriturum*.

Alij, illud vnum, quod fixum erat in corde S.Franciſci Xauerij: *Quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Matth. 16.* Alij, illa quatuor, quæ commendabat S.Philippus Nerius, *Spernere mundum, Spernere nullum, Spernere ſe ipſum, Spernere ſe ſperni*, ſunt enim hæc dona Superni. At alij, maturiùs, & profundiùs quæſitum meditati, cenſuerunt hæc omnia & determinare, & facere oportere. 1. Alta mente tenere, & ſedulò cogitare principalem hominis Chriſtiani finem, qui eſt, Deo in hac vita ſeruire; & Deo in æternitate potiri. 2. Ad conſequendum hunc finem, non eſſe viuendum ſecundum naturam, ſed ſecundum Gratiam. 3. Ad viuendum ſecundum Gratiam, non carni, aut mundo obſequendum; ſed Redemptorem Noſtrum IESVM CHRISTVM imitandum. 4. Imitationem Redemptoris conſiſtere in *Abſtinendo*, in *Operando*, in *Patiendo*. 5. Ideò Eccleſiaſticos (qui volunt ſaluare animam ſuam) abſtinere debere à Delectationibus, à Diuitijs, & ab Honoribus; nam Saluator voluit naſci, viuere, & mori pauper, deſpectus, & humiliatus. 6. Eoſdem operari debere pro ſua, & proximorum ſalute fortiter, & ſuauiter, ideſt animo conſtanti, ſed manſueto. 7. Tandem neceſſe eſſe, pati, ac ſufferre patienter, & lætanter qualcunque tribulationes, & aduerſitates, quomodocunque obuenientes, eas à Diuina manu recipiendo, juxta Redemporis exemplum; qui *Factus eſt obediens*, Æterno Patri, *vſque ad mortem, mortem autem Crucis*.

Hæc ſeptem collegerunt è libello 24. Veritatum *P. Iuliani Haynouij Soc. Ieſu*: quæ, Vtinam determinentur, & perficiantur ab Eccleſiaſticis quibuſcunque. De obligatione ſtrictiſſima, quam habent Eccleſiaſtici faciendi eleemoſynam de fructibus ſuperfluis beneficiorum videantur meæ Deciſiones *de Pœnitentia Deciſ. 10.*

DECISIO XXII.

ARGVMENTVM.

Declaratur, quid & quotuplex ſit Simonia, & in quibus rebus committatur? Caſus tres ſimoniaci; vnus circa Sacramentorum adminiſtrationem; alij duo circa beneficia. De remedijs, pro tollendo abuſu ſecretæ conuerſationis inter Viros, ac puellas nubiles.

SVMMARIVM.

1 *Simoniæ definitio.*
2 *Simoniam an excuſet paruitas materiæ?*
3 *Simonia quotuplex ſit?*
4 *Simonia quo iure prohibita?*
5 *Simonia confidentialis quænam ſit?*
6 *Simonia quibus in rebus committatur?*
7 *Spiritualium rerum genera tria.*
8 *Pretium in Simonia triplex.*
9 *Parochus recuſans miniſtrare Sacramenta abſque donatiuis an peccet?*
10 *Beneficiorum in permutatione ſi temporale detur, Simonia eſt.*
11 *Triennali poſſeſſori bonæ fidei non nocet Simonia ab alio commiſſa ſuper ſuo beneficio.*
12 *Remedia decem contra abuſum ſecretæ conuerſationis maſculorum, ac fœminarum nubilium.*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quid ſit Simonia?* Innumeræ propemodùm relatæ ſunt diffinitiones; ex Theologis, Canoniſtis, Iuriſtis, & Caſiſtis depromptæ. Vna eſt: 1
Simonia eſt ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum. S.Tho. 2.2. quæſt. 100. art. 1. Alia eſt *Simonia eſt Spiritualium, vel annexorum ſpiritualibus, præcedente pacto promiſſionis, conditionis, modi, ſeruitij*

Digitized by Google

pretium, vel cuiuſuis temporalitatis rece-
ptio, vel donatio. Hoſtien. in Rubric. de
Simonia §. 1. Alia eſt. *Simonia eſt rem ſa-*
cram re profana, ſeu quæ ciuilem habet
æſtimationem, emere, ſeu vendere. Paul.
Comitol. reſp. moral. lib. 5. quæſt. 14. num. 4.
Ex quibus, & alijs multis, quæ breuita-
tis ſtudio omittuntur, colligitur, tunc
eſſe Simoniam, quando pro Re ſpiritua-
li datur Pretium temporale, & eſt pecca-
tum mortale, contra virtutem Religio-
nis, prohibitum Iure Diuino, natura-
li, & humano; adeòut neque excuſet
paruitas materiæ ſecundum *Suarez de*
2 *Religione tom. 1. lib. 4. cap. 3. num. 5.* com-
muniter approbatum; quod notat etiam
Paſqualig. deciſ. 478. quamuis aliqui DD.
paruitatem materiæ admittant, vt refert
Diana *par. 5. tract. 5. reſ. 2.* Quæ in Coor-
dinato eſt *tom. 5. tract. 9. reſol. 2.*

Ad Secundum. *Quotuplex ſit Simonia?*
Copioſiſſimas dederunt diuiſiones; ſed
cæteris omiſſis, illa viſà eſt fructuoſior,
quam trȧdit *Regnald. lib. 10. cap. 27. num.*
429. Videlicèt Simoniam conſiderari poſ-
ſe vel ex parte *Modi*, vel ex parte *Iuris*.
Primò modo Simonia eſt Triplex *Men-*
3 *talis*, quæ in ſola mente, excluſis qui-
buſcunque pactis, vel dictis externis,
conſiſtit. *Conuentionalis*, quæ in pactio-
ne, ſeu conuentione, nondum ad effe-
ctum hinc inde perducta à promittenti-
bus, conſideratur. Et *Realis*, quæ in
reali datione promiſſorum ſuum eſſe ha-
4 bet. Altero modo, diuiditur Simo-
nia, itaut alia ſit prohibita de *Iure Diui-*
no, & alia de *Iure Canonico*. *Tolet. in Sum.*
lib. 5. cap. 86. Comitol. lib. 4. quæſt. 6. num.
1. Bonac. tom. 1. De Simonia diſp. 1. quæſt.
2. à num. 1. & ſeqq. Et hæc omnia ex re-
ſcriptis Parochialibus; quibus addenda
eſt alia ſpecies Simoniæ, ſcilicèt *Confi-*
dentialis; & cadit in dimiſſionibus, vel
reſignationibus beneficiorum cum pacto
5 ea retrocedendi alteri perſonæ, vel ſol-
uendi partem fructuum, aut Penſionem,
abſque beneplacito Romani Pontificis,
contra quam extant duæ Bullæ, vna *Pij*
Quarti, Quę incipit *Romanum decet*,
& altera *B. Pij Quinti*. Incipien. *Intole-*
rabilis, de quibus tractant Canoniſtæ,
& præcipuè *Flamin. Pariſius*, ac *Theſaur.*
de pœnis par. 2. Verb. Simonia, cap. 3. San-
chez in Conſilijs Moral. lib. 2. cap. 3. dub. 34.
Et copioſè mea Erotemata *cap. 35.*

Ad Tertium. *Quæ ſint res, quarum cau-* 6
ſa committitur Simonia? Plures plura di-
xere; omnium autem ſenſus fuit, Simo-
niam committi in rebus ſpiritualibus; quę
ſunt triplicis generis. *Aliæ* purè ſpiri-
tuales, vt virtutes ſupernaturales, &
poteſtates, & vſus ipſarum. *Aliæ* mix- 7
tæ cum temporalibus, ſed plus de ſpiri-
tuali participantes, quàm de tempora-
litate, vt Sacramenta, Sacramentalia,
& beneficia: *& aliæ* pariter mixtæ, ſed
quæ magis participant de Temporalita-
te, quàm de ſpiritualitate, vt Vaſa Sa-
cra, Templorum loca, Cantorum offi-
cia, & ſimilia; in quibus omnibus Si-
monia committitur, quando pro eis da- 8
tur Pretium, quod eſt Triplex *A manu*,
vt pecunia; *A lingua*, vt laus, vel vitu-
perium, & *Ab obſequio*, vt ſeruire ad
effectum habendi beneficium. *Tolet. d.*
lib. 5. cap. 84. Et Summa Dianæ Verb. Si-
monia num. 3.

AD PRIMVM CASVM.

QVidam Parochus recuſabat baptizare 9
pueros ſuæ Parochiæ, & audire
Confeſſiones ſuorum Parochianorum, quan-
do ei non portabant par vnum gallinarum.
Quæritur, an peccaret? Et quale pecca-
tum committeret? Reſponderunt pecca-
re Simoniæ peccato, & quidem morta-
li. Quod ſit peccatum Simoniæ conſtat,
quia exigebat rem temporalem, vt erant
gallinæ, pro re ſpirituali, nempè Sacra-
mentis Baptiſmi, & Pœnitentiæ. *cap.*
Cum in Eccleſiæ corpore 9. de Simonia, nam
cum ſupponatur, habere à beneficio ho-
neſtam ſuſtentationem, nullo titulo le-
gitimo honeſtabatur eius exactio. *Diana*
par. 11. tract. 6. reſol. 34. Quæ in Coor-
dinato eſt *tom. 5. tract. 7. reſol. 15. num. 3.*
vbi DD. Et quando præcedit pactum, ſeu
taxatio rei tradendæ pro Spirituali ſem-
per eſt Simonia. *cap. Tuæ nos. 34. de*
Simonia. & Extrau. 1. eod. tit. Quod au-
tem peccatum ſit mortale, ex eo reſultat,
quia in Simonia non datur paruitas ma-
teriæ, ex qua peccatum dici poſſit Ve-
niale, cum eius malitia conſiſtat in con-
temptu rei ſpiritualis & paruitas pretij
aggra-

Digitized by Google

aggrauat culpam , & iniuriam in rem ſpiritualem , dum minoris æſtimatur . *Theſaur. de pœnis par. 2. Verb. Simonia, cap. 1. Verſ. Amplia tertiò* . Vbi DD. cumulat :

AD SECVNDVM CASVM.

DVo beneficiati permutaturi in manibus Epiſcopi eorum beneficia , quia
10 *ſuper vno erat Penſio Pontificia Ducatorum 25. conuenerunt , vt poſſeſſor beneficij grauati illam extingueret . At permutatione facta , cum Penſionarius noluiſſet extinguere penſionem ſuam ipſe Poſſeſſor dedit ſuo compermutanti Ducatos ducentos in compenſationem , & pro ferendo onere dictæ Penſionis ; nullo Verbo habito cum Epiſcopo . Quæritur an hi compermutantes Simoniam committant ?*

Abſque hæſitatione ad hunc caſum non fictum , ſed factum , reſponderunt omnes , Simoniam committi . Rationes concludentiſſimas , ac doctiſſimas allegarunt , deſumptas *Ex Nauar. cap. 23. num.* 100. *Ex Vaſquez in opuſcul. de benefic. cap. 2. §. 4. dub. 3. pag. 427. Et ex Bonacina* , alios cumulante *tom. 1. De Simonia diſput. 1. quæſt. 4. §. 12. num.* 10. Quibus Curia addit Deciſionem punctualem S. Rotæ Romanæ , decidentem committi Simoniam , ideſt *coram Penia Deciſ* 430.

AD TERTIVM CASVM.

QVidam adeptus eſt beneficium per Simoniam commiſſam à fratre ſuo inſcio tamen ipſo beneficiario . Quæritur ,
11 *an teneatur dimittere beneficium , quandocunque notitiam habet dictæ Simoniæ ?*
Affirmatiuè dixerunt ante expletum poſſeſſionis triennium ; Negatiuè tranſacto triennio cum bona fide , quia iuuatur regula de triennali poſſeſſore cum bona fide , & titulo ſaltem colorato . *Gomez ad d. reg. quæſt. 12. Vgolin. de Simon. tab. 4. cap. 6. §. 9. Garzias de benef. part. 8. cap. 1. num. 14. & Bonacin. d. tom. 1. de Simon. diſp. 1. quæſt. 7. punct. 2. num. 20.*

AD CASVM PRVDENTIALEM

QVibus induſtrijs , & rationibus poſſit Parochus tollere abuſum, qui in- 12
ter maſculos , & fœminas nubiles viget , loquendi , ac tractandi ſecretò de amore , ac de nuptijs ineundis ? Dixerunt . 1. Admonendos eſſe eorum genitores , ne eis hanc facultatem , vel commoditatem permittant . 2. Iiſdem oſtendendum periculum deflorationis puellarum . 3. Detractiones honoris earumdem ex hac conuerſatione ſecreta prodire . 4. In Concionibus publicis grauiter increpandum eſſe hunc abuſum . 5. Docere , quod genitores tenentur ſub culpa mortali de medio tollere hanc pernicioſam libertatem , ipſoſque pueros , & puellas obligatos eſſe obedire . 6. Ex his colloquijs ſæpè ſæpiùs infauſtas nuptias produci , & matrimonia amaritudinibus plena . 7. E contra , vbi filiæ abſtineant ab his amoribus , & earum genitores Nuptias promoueant , erunt feliciores , & à Deo benedictione cœleſti donabuntur . 8. Aliàs & ipſæ filiæ ſtupra patientur , infamiam incurrent ; & familiæ hinc inde ad odia , inimicitias , ac arma exardeſcent ; cum irreparabili detrimento vitę , honoris , bonorum temporalium . 9. Parochi ſæpè ſæpiùs ex Altari declarent Nouum Decalogi Præceptum , & oſtendant in ijs colloquijs amatorijs illud offendi ob deſideria inhoneſta , & moroſas delectationes . 10. In confeſſionibus ſe difficiles reddant in abſoluendo illos , qui in eliminando hoc abuſu non ſint diſpoſiti .

(?)

Digitized by Google

DECISIO XXIII.

ARGVMENTVM.

Continuatur materia Simoniæ, & quæritur, an ſit prohibita, quia eſt mala? An ſit mala, quia eſt prohibita? An liceat dare pecuniam pro redimenda Vexatione in beneficio? Caſus Patroni Simoniaci. Item Penſionarij volentis extinguere ſuam Penſionem. Motiua, quibus Eccleſiaſtici debent ſuas functiones deuotè facere.

SVMMARIVM.

1 *Simonia an ſit probibita, quia eſt mala? vel è contra?*

2 *Vexatione pro redimenda an liceat dare pecuniam?*

3 *Patronus beneficij an pro præſentatione poſſit accipere pecuniam?*

4 *Penſionis extinctio cum pecunia an licita?*

5 *Eccleſiaſtici quot motiuis debent deuotè functiones ſuas facere.*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *An Simonia ſit probibita, quia eſt mala? Vel An ſit mala,*
1 *quia eſt probibita?* Omnes cum diſtinctione reſponderunt: *Simoniam*, quæ repugnat Iuri naturali, & Diuino, vt accipere pretium pro Sacramentis, pro ordinibus, aut alijs rebus ſpiritualibus, eſſe prohibitam, quia ex ſe eſt mala. *Simoniam* verò, quæ damnata eſt à ſolo Iure Eccleſiaſtico, vt accipere pretium in examine ad Paræcias, vendere officia Eccleſiaſtica, permutare beneficia propria authoritate, eſſe malam, quia eſt prohibita. *Gloſſ. in cap. ex parte* 1. *Verſ. remittere, & ibi Innoc. & Hoſtien De offic. Deleg. Layman. lib.* 4. *tract.* 10. *cap.* 8. *nu.* 61. *& Nicolius. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 18. §. 1. *num.* 23. qui *n.* 33. aduertit, Simoniam primi generis poſſe committi etiam à Papa, ſecùs autem Simoniam Iuris Eccleſiaſtici.

Ad Secundum. *An liceat dare pecuniam pro redimenda Vexatione in beneficio?* 2
Pariter ſub hoc diſtinctionis fœdere omnes proceſſerunt. Aut electus nondum habebat ius in re in beneficio, ideſt nondum erat inſtitutus, vel confirmatus in eo; & in hoc caſu non licèt pecuniam dare pro redimenda vexatione, quia daretur pro acquirenda Re ſpirituali, quam non habet. Vel Ius in re habet, obtenta iam inſtitutione, vel confirmatione; & in hoc caſu dare pecuniam licèt ad redimendam vexationem. *Layman. vbi ſupra tract.* 10. *cap. vlt.* §. 2. *num.* 22. *vbi Theologi, & Canoniſtæ cumulantur.* Ratio eſt, quia cum iam acquiſierit Ius ſpirituale, non dat pecuniam pro eo, ſed pro repellendo impedimento iniuſtæ Vexationis. *Fagnan. in cap. Nobis num.* 104 *de Simonia.* Mea Erotemata *cap.* 35. *num.* 11.

AD PRIMVM CASVM.

QVidam Patronus, vacante beneficio; recepit pecuniam à quodam Presbytero, vt eum præſentaret, prout præſentauit ad illud beneficium. Petit à Confeſſario, An eius conſcientia ſit onerata, & an pœnas aliquas incurrerit? Quæritur, quid ſit reſponſurus Confeſſarius. 3

Conſona fuit omnium reſponſio; huic Patrono dicendum fore, reum eſſe Simoniæ; quia pro ſpirituali, qualis eſt præſentatio, accepit temporale lucrum, & pecuniam. *Redoan. de Simonia par.* 3. *cap.* 13. *num.* 22. *Suarez lib.* 4. *cap.* 28. *à num.* 7. *& ſeqq. Benacin. d. diſp.* 1. *q.* 4. §. 11. *num.* 4. Ideò eius conſcientiam oneratam eſſe: 1. Peccato mortali. *cap. mandato. De Simon.* 2. Excommunicatione Papæ reſeruata. *Extrauag.* 2. *de Simon.* & *Bulla B. Pij V. Incipit. Cum primum* §. 8. 3. Tenetur reſtituere pecuniam acceptam, vel pauperibus, vel Eccleſiæ, ad quam dictum Sacerdotem præſentauerat. *cap. De hoc. cap. Audiuimus. De Simon.* 4. Procurare debet remotionem à dicto beneficio prædicti beneficiarij, quia

præ-

Digitized by Google

præſentatio fuit nullius valoris; ipſeque Sacerdos eſt omninò inhabilis, & incapax dicti beneficij. *Theſaur. de Pœnis, part. 2: Verb. Simonia. cap. 2. & cap. 3.*

AD SECVNDVM CASVM.

QVidam *Penſionarius conſulit Confeſſarium, quomodo, & quando poſ-*
4 *ſit extinguere Penſionem ſuam cum ſuo Penſionato beneficiario, recipiendo pecuniam. Quæritur, quid debeat reſpondere Confeſſarius?*

Retulerunt duas opiniones Doctorum adinuicem contrarias. Vna eſt, quod Penſionarius non poſſit extinguere Penſionem abſque licentia Papæ ex pluribus rationibus allegatis à *Bonacina d. quæſt. 4. §. 17. num. 7.* vbi concordantes adducit; & præcipuè quia eſt aliquid ſpirituale, ex quo Penſionarius tenetur recitare ſaltem officium paruum Deiparæ. Altera, quæ aſſirmat, licitam eſſe extinctionem anticipatis ſolutionibus abſque prædicta licentia Summi Pontificis, quam ſuſtinent. *Layman lib. 4. tract. 10. cap. 8. num. 48. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 22. num. 124. & Loter. lib. 1. de Re benefic. quæſt. 42. & lib. 3. quæſt. 29. num. 81. & ſeqq.* vbi probat, Penſionem habere quidem contiguitatem, & cohæſionem quandam beneficio, ſuper cuius fructibus eſt impoſita, ſed non eſſe annexam inſeparabiliter Iuri ſpirituali eiuſdem beneficij; prout eſt Iuſpatronatus, quod ex eo cognoſcitur, quia ſi extinguatur titulus ille beneficialis vel per ſuppreſſionem, vel per vnionem, adhuc Penſio integra remanebit, tanquam fundata in mera temporalitate fructuum abſque vlla ſpiritualitate; prout vice verſa extincta Penſione non extinguitur beneficium; & ideò *num.* 88. ſubdit, pactio de extinguenda penſione non poteſt dici Simoniaca; *Et num. 90. & 91.* docet, onus recitandi officium non eſſe ſatis ad inducendam ſpiritualitatem in Penſione, niſi data eſſet in titulum beneficij Eccleſiaſtici. *Burſat. conſ.* 178. *num.* 28.

Prima opinio eſt ſecurior; at ſecunda eſt vſitatior; & ego vidi vtramque practicari; & licèt aliquando hæſitauerim circa opinionem Loterij, hodie abſque ſcrupulo amplectendam cenſeo, fultus auctoritate S. Rotæ Romanæ, quam allegat *Theſaur. Fori Eccleſ. par. 2. cap. 7. num. 74. Viuian. de Iurepatr. lib. 13. cap. 9. num. 47.* & tenet nouiſſimè *Tondut. de Penſionibus cap. 17. num. 24. & 25.* qui *num. 29.* ſubdit, quod onus recitandi diuinum officium Glorioſiſſimæ Virginis eſt per accidens, & non mutat naturam Penſionis, quæ tota eſt temporalis, ac propterea concludit hanc ſecundam opinionem eſſe veriorem, & probabiliorem; illam tamen intelligendo de Penſione iam conſtituta, non autem de conſtituenda, quia hæc non poſſet extingui anticipatis ſolutionibus, puta in actu collationis, vel reſignationis beneficij; quia eſſet labes Simoniaca, deficiente Papæ auctoritate; prout etiam ſi Penſio eſſet data in titulum beneficij Eccleſiaſtici, vt aiebat Loterius, hæc enim nequaquam redimi, vel extingui cum pecunia poſſet ſine Summi Pontificis licentia. Patet igitur ex his, quid debeat Confeſſarius reſpondere.

AD CASVM PRVDENTIALEM.

QVæ, *& quanta ſint motiua; quibus Eccleſiaſtici tenentur verſari in Ec-* 5
cleſia ſumma cum reuerentia, & modeſtia; ac celebrare deuotè officia Diuina? Dixere. 1. Quia Eccleſia eſt domus Dei, & vocatur domus orationis, ac in ea Maieſtas Diuina dicitur modo particulari adeſſe. 2. Quia realiter adſtat Chriſtus Dominus in Euchariſtia. 3. Quia Laici ſumunt exemplum ab Eccleſiaſticis ipſis, qui *Spectaculum facti ſunt mundo, & Angelis, & hominibus. 1. Cor. 4.* 4. Quia Eccleſiaſticorum irreuerentia, & parua deuotio eſt maximum peccatum, Dei maledictione dignum, iuxta illud: *Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter. Ier. 48.* 5. Quia ex officio tenentur ad ſummam deuotionem habendam, quia de eis ſcriptum eſt: *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent*

Digitized by Google

Patrem veſtrum, qui in Cœlis eſt. Matt. 5. 6. Quia reuerentia, & pietas Eccleſiaſticorum auget deuotionem populorum; de quibus Parochus noſtras pius, & doctus, ſcriptum reliquit:

Quidquid vident Laici nobis diſplicere,
Dicunt, procul dubio ſibi non licere:
At quid nos operis vident adimplere,
Credunt eſſe licitum, & culpa carere.

DECISIO XXIV.

ARGVMENTVM.

De grauitate criminis Simoniæ, & de eius pœnis tàm ſi ſit realis, quàm conuentionalis, aut confidentialis in beneficijs, ſeu cum examinatoribus Synodalibus. Caſus duo Simoniaci, vnus in ordine ſacro, alter in reſignatione beneficij. Quibus modis excitabitur in populis deuotio erga Sacroſanctam Euchariſtiam?

SVMMARIVM.

1 *Simoniacæ labis grauitas.*
2 *Pœnæ octo contra Simoniacos in beneficijs reales.*
3 *Fructus beneficij reſtituendi à Simoniaco etiam ante ſententiam. Et an ab alijs perſonis? Et cui?*
4 *Pretium Simoniacum reſtituendum pauperibus.*
5 *Excommunicatio Papalis contra Simoniacos.*
6 *Simoniaci incapaces beneficiorum.*
7 *Mediatores in Simonia fiunt inhabiles ad beneficia.*
8 *Simoniaci puniendi, & prioribus beneficijs priuandi.*
9 *Simoniaci infames ſunt, & irregulares à ſolo Papa diſpenſandi.*
10 *Clementis Papæ Noni dictum de Cardinali Barbadico Epiſcopo Patauino.*
11 *Simoniæ Conuentionalis caſus ſex omnino ſciendi.*
12 *Parochus de conuentionali Simonia Patauij punitus.*
13 *Re ſpirituali tradita, ſed non pretio conuento, an intrent omnes pœnæ contra Simoniacos latæ?*
14 *Pretij pars ſi data ſit, Simonia completa dicitur.*
15 *Fictio in promittente pretium an excuſet à Simonia?*
16 *Confidentialis Simonia quando dicatur completa?*
17 *Quid ſit Simonia Confidentialis?*
18 *Pœnæ quatuor Confidentialis Simoniæ.*
19 *Examinatores Synodales nihil recipere poſſunt pro examine.*
20 *Quas pœnas incurrant, aliquid recipientes.*
21 *Donare aliquid Epiſcopo ordinanti an ſit Simonia?*
22 *Pœnæ ſex contra ordinantem, & ordinatos Simoniacè.*
23 *Simonia an ſit in reſignatione beneficij reſeruare ſibi maturatos fructus de cætero exigendos?*
24 *Fructuum pertinentia pendet à tempore collectionis, non autem debitæ ſolutionis.*
25 *Modi, quibus excitatur deuotio erga Sacroſanctam Euchariſtiam.*

Ad infraſcripta Quæſita, & Caſus DD. Parochi, & Confeſſarij dixere.

AD Primum. *Quale crimen ſit Simonia?* eſſe peccatum mortale grauiſſimum, *cap. Reperiuntur* 1. *quæſt.* 1. Et peſtem ſui magnitudine alios animę morbos vincentem. *cap. Sicut. De Simonia.* Sed Sapientiores addidere, Simoniam eſſe crimen publicum. *cap. Tanta. De Simonia. leg. Si autem. C. de Epiſc. & Cler.* vndè commiſſum in quacunque materia, reddit condemnatum in Iudicio infamem infamia Iuris, & irregularem. *cap. fin.* 1. *quæſt.* 3. *vbi Gloſſ. & Turrecrem. Menoch. de arbitr. caſu* 401. *num.* 26 *& Theſaur de Pœnis par.* 2. *Verb. Simonia. cap.* 1. Vbi notat, quod infamia, & irregularitas reſultat in Simoniaco, etiam non expectata ſententia, quando Simonia in eo eſt notoria; quamuis id limitet in Simonia beneficiali ſecundum opinionem 1

nem

Digitized by Google

nem aliquorum, in qua neceſſaria eſt ſententia. *Sanchez in conſil. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 104. num. 9. & 16.* Vlteriùs Simonia licèt mentalis tantùm eſt punibilis in foro ſori, ſi de ea probationes haberi poſſint. *Maſcar. de probat. concluſ.* 1310. *num.* 23. & in foro poli obligat ad reſtitutionum pretij, quando acceptio eius continet iniuſtitiam. *Suarez tom. 1. de Relig. libr. 4. De Simon. cap. 59. num.* 44.

Quo ad Secundum. *Quæ ſint pœnæ ob Simoniam realem in beneficio?* Plurimi
2 plurima coaceruarunt, ex quibus ſelectæ ſunt ſequentes pœnæ, tanquàm veræ, & Canonicæ, ac recenſitæ à probatiſſimis Auctoribus.

Itaque *Prima pœna*, ob realem Simoniam completam in beneficio, eſt nullitas diſpoſitionis ipſius beneficij; itaut ex electione, vel collatione, vel Inſtitutione, vel nominatione, vel poſtulatione, vel præſentatione, vel reſignatione, vel permutatione, nullum Ius indè acquiratur in eo beneficio, & ideò retineri non poteſt à Prouiſo cum Simonia, ſed ante omnem declaratoriam, illud dimittere debet. *Extrauag. Deteſtabile. §. per electionem. de Simon.* Et Bulla 5. *B. Pij V.* Incipit *Cum primum.* §. 8. Et à tali obligatione dimittendi non excuſatur prouiſus mediante Simonia, neque per Ignorantiam Iuris, neque per ignorantiam facti, ideſt ſi bona fide recepiſſet beneficium, nihil ſciens de Simonia, (excepto quod, ſi per triennium poſſediſſet cum dicta ignorantia facti, & bona fide, quia tunc cum ſuffragaretur Regula de Triennali, vt ſupra dictum eſt. *Theſaur. de Pœnis d. p. 2. Verb. Simonia. cap. 2. num. 2. vbi DD.*) & hæc pœna procedit tàm in Simonia manifeſta, quàm in Simonia occulta. *Suarez tom. 1. De Relig. lib. 4. De Simonia cap. 57. num. 27.*

Secunda Pœna eſt obligatio reſtituendi
3 fructus perceptos ex beneficio Simoniacè, & mala fide acquiſito, etiam in foro conſcientiæ, & ante ſententiam declaratoriam. *D. Extrau. Deteſtabile*, & Bulla *B. Pij V. Cum primum.* §. 8. *Suarez d. cap. 57. num. 36.* Quæ obligatio in ſubſidium afficit mediatores, & cooperatores Simoniacos. *Vgol. tab. 4. De Simonia cap. 8. num. 3. & 4.* Imò etiam Confeſſarium, qui abſoluendo Simoniacos fuerit cauſa, quominùs fructus perceptos reſtituant. *Quarant. Verb. Simonia. §. altera pœna.* Reſtitutio autem fieri debet Eccleſiæ læſæ.

Tertia Pœna eſt; obligatio pariter reſtituendi pretium Simoniacum tàm à principali, quàm à mediatorib. *cap. De hoc. cap. Audiuimus. De Simonia.* Et 4
quidem ante declaratoriam; & reſtitutio eſt facienda vel Eccleſiæ, cui illata fuit iniuria, vel pauperibus, ſecundum veriorem opinionem. *Theſaur. vbi ſupra num. 4.*

Quarta Pœna eſt Excommunicatio Papalis, quam incurrunt omnes complices, ſcilicèt tàm principales, quàm me- 5
diatores quicunque ipſius Simoniæ. *D. Extrauag. Cum deteſtabile. §. ſtatuentes. De Simon.* Et D. Bulla *B. Pij V. Cum primum.* §. 8. *Diana par. 4. tract. 4. reſol.* 151. Quæ Coordinato eſt *tom. 5. tract. 7. reſol. 22. Theſaur. vbi ſupra num. 5.*

Quinta Pœna eſt inhabilitas ipſius Simoniaci prouiſi ad obtinendum idem be- 6
neficium per Canonicam aliam prouiſionem, niſi diſpenſatus fuerit ſuper priori Simoniaco ingreſſu, quantumuis occulto, vel ignorante. *cap. penult. De elect. cap. De Simoniacè. De Simon.* D. Bulla *B. Pij V. Garzias de benef. par. 8. cap. 1. num. 56.*

Sexta Pœna eſt inhabilitas tàm ipſius beneficiarij Simoniaci, quàm mediatorum ad quæcunque alia beneficia obti- 7
nenda. D. Bulla *B. Pij V. Garz. d. cap. 1. num. 71.* quæ afficit prædictos omnes ipſo Iure, & ante Sententiam declaratoriam, vt pro veriori ſententia tenet *Azor. tom. 3. lib. 12. cap. 21. in fin. Et Theſaur. d. cap. 2. num. 7.*

Septima Pœna eſt priuatio beneficiorum ante Simoniæ labem obtentorum, quàm Iudex per ſententiam ipſis inflige- 8
re poteſt, eoſque corporaliter punire. *Antonell. de Regimin. Eccleſ. lib. 6. cap. 18. num. 6. in fin Tondut. Ref. benef. par. 3. cap. 135. num. 23. & 24. Loter. de Re benef. lib. 3 cap. 29. num. 161.*

Octaua tandem Pœna eſt Infamia, & Irregularitas, quibus affecti remanent 9
omnes

Digitized by Google

omnes Simoniaci, dummodo tamen tales ſint declarati, vel facti notorietate, vel Iudicis ſententia. *Theſaur. vbi ſupranum.* 8. *& 9. vbi DD.* qui ſubinde notat quod à prædictis Pœnis, obligationibus, & inhabilitatibus nullus poteſt diſpenſare, niſi Romanus Pontifex, excepta excommunicatione in caſu occulto, à qua Epiſcopus abſoluere valet per *Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 6. de ref. vbi Barboſ. num.* 22. idem *Barb. de Iure Eccl. lib. 1. c. 11. n.* 142.

10 Hinc S. M. *Clemens Papa Nonus* anno 1667. ſiſus eximia prudentia, & integritate *Eminentiſs. Noſtri Præſulis*, eidem ex ſpecialiſſima gratia conceſſit, vt etiam beneficiarios Simoniacos, impoſitis pro ſuo arbitrio ſalutaribus Pœnitentijs, ab omnibus ſupradictis pœnis poſſet abſoluere, & ad retinenda beneficia habilitare; gratia quidem, & conceſſio inſolita, ſed non denegata *Eminentiæ ſuæ*; quam prælibatus Sum. Pontifex profeſſus fuit, dignam credere, cui *Claues Petri* liberè committerentur.

Ad Tertium. *Quæ ſint Pœnæ Simoniæ Conuentionalis?* Quia diſcordes ſunt inter ſe Doctores, & ſuper hoc quæſito vel obſcurè, & confusè ſcribunt; ideò DD. Parochi, & Confeſſarij neque concordes, neque ſatis reſponderunt ad illud. Quare pro recta intelligentia eius, cuius cognitio plurimi valet ad redarguendas Simoniacas conuentiones, ſi

11 fortè ad aures ſedentium in Confeſſionalibus peruenient, ſex Caſus ſunt diſtinguendi.

Primus Caſus eſt; quando Simonia conuentionalis à neutra parte deducta eſt ad effectum, quia neque pretium traditum eſt, neque data res ſpiritualis; & in hoc caſu contrahentes non incurrunt pœnas, vel cenſuras ipſo Iure inflictas contra Simoniacos. *Mareſcot. Var. reſolut. lib. 2. cap* 35. *num.* 24. *& 25. vbi DD. & deciſ. Rotæ.* Sed peccant mortaliter. *Rota poſt Farinacium lib. 1. Conſil. Crimin. deciſ.* 34. *num.* 5. Et poſſunt grauiter puniri in foro fori pœna Iudicis arbitraria. *Suarez tom. 1. lib. 4 de Simonia cap.* 55. *num.* 15. quia grauiter, & ſcandaloſè delinquunt. *Antonell. de Regim. Eccl. lib. 6. cap.* 18. *num.* 5. Prout viginti iam ab hinc annis, cum ego munere Aduocati Fiſcalis in hac Epiſcopali Curia 12

Patauina fungerer, in facto obtinui contra quemdam Parochum, qui ſcripturam confecerat reſignandi ſuum beneficium, ſed conuenerat, & pactus fuerat cum reſignatario, vt is teneretur totam eius ſuppellectilem, ſeu mobilia emere, & ſtatim in pecunia numerata pretium refundere; cumque Curia formato proceſſu relaxaſſet mandatum capturæ, & dictus reſignans refugiſſet, & appellaſſet ad Metropolitanum Aquileien. ibi facta cauſa, Fiſcus Curiæ Patauinæ victor fuit, nam iudicata fuit Simonia conuentionalis punibilis iuxta ſupracitatos DD. quib. adſtipulantur *Nauar. in Manual. cap. 23. num.* 111 *Piaſecius in Praxi par. 1. cap. 4. n.* 48. *& Gomez ad reg. Trienn. quæſt.* 12.

Secundus Caſus eſt Simoniæ Conuentionalis, quando datum eſt ab vna parte Pretium temporale; ſed ab alia non eſt tradita res ſpiritualis. Et in hoc pariter caſu pœnæ, & cenſuræ ipſo Iure latæ in Simoniacos non intrant; vt plenè probat *Suarez d. lib. 4. De Simonia cap* 55. *num.* 12. *&* 13. pluribus tex. & rationibus, ac præcipuè quia donec res ſpiritualis contrectetur, non eſt ſatis completa irreuerentia, quæ contra illam fit; *Tondut. reſol. benef. par. 3. cap.* 160. *num.* 10. Attamen vtraque pars peccat mortaliter, & puniri poteſt à Iudice. *Antonell. d. lib 6. cap.* 18. *num.* 5. vbi ſubdit dictum pretium Simoniacum eſſe reſtituendum ei, à quo accepit, ante ſententiam Iudicis. *Layman. lib. 4. tract. 10. cap. vlt.* § 9. *nu.* 79. *& Diana par. 4. tract. 4. reſol.* 157. *&* 167. Quæ in Coordin ſunt *tom. 5. tract. 7. reſol. 6. & 9.* Sed poſt ſententiam reſtitutio eſt facienda arbitrio Iudicis, vel pauperibus, vel Eccleſiæ læſæ, vel alteri pio loco. *Graff. in Deciſ. Aureis par. 1. lib. 2. cap.* 98. *num.* 7. *Antonell. vbi ſupra num.* 5.

Tertius Caſus eſt, quando ab vna parte tradita eſt res ſpiritualis pro executione 13

Conuentionis Simoniacæ; ſed ab altera parte non eſt traditum pretium. In hoc caſu, maxima eſt diſcrepantia tàm Theologorum quàm Canoniſtarum, quos longa manu cumulat, & refert

Gar-

Digitized by Google

Garzias de benefic. part. 8. *cap.* 1. *à num.* 16. *& ſeqq.* vbi vtraque opinio examinatur. Prima eſt, pœnas omnes, & cenſuras incurri ipſo Iure, licèt non ſit datum pretium, quod plenè probat *Sotus de Iuſt & Iure lib.* 9. *qu.* 8. §. 1. *& Tolet. lib.* 5. *cap.* 93. ea potiſſimùm ratione, quia traditio rei ſpiritualis cum promiſſione pretij eſt vera Emptio, & Venditio; ergo eſt vera Simonia, quod proſequitur etiam *Suarez d. lib.* 4. *cap.* 55. *num.* 26. Secunda opinio eſt, quod pœnę, & Cenſuræ contra Simoniacos latæ non habeant locum, niſi quando completa fuerit Simonia per traditionem pretij; & pro hac pariter rationes plures adducit *Suarez d. lib.* 4. *de Simon. cap.* 56 *num.* 25. quarum vna eſt, quod pœnæ inflictæ pro aliquo delicto, intelliguntur de delicto plenè, & ex omni parte conſummato cum effectu. At in hoc caſu Simonia non eſt plenè conſummata, nondum dato pretio. In hac celebri altercatione Doctorum, & rationum conflictu, DD. Parochi, & Confeſſarij ferè omnes remanſerunt dubij, & irreſoluti; quare Curia Epiſcopalis pro reſponſione ad Quæſitum duas aſſertiones firmat. Vnam *Pacis Iordani Epiſcopi Tragurien.* qui *tom.* 2. *lib.* 10. *tit.* 11. *num* 35. ſic ait: *Vtraque ſententia probabilis videtur, ſecunda quidem frequentior, & benignior; ſed prior magis ſolida; & ni fallor, amplectenda, in odium præſertim tanti criminis*: Ideò à ſenſu huius Prælati non videtur diſcedendum. Alteram aſſertionem dat *Suarez d. lib.* 4. *cap.* 56. *num.* 32. & eſt, in collatione ordinum, præuia Simoniaca conuentione, pœnæ de Iure inflictæ ſtatim aſſiciunt, etiamſi nondum res temporalis ſit tradita iuxta *tex. in cap. penult. de Simonia*; & ſic ſupradicta ſecunda opinio non poteſt procedere in Simonia conuentionali circa collationem Ordinum.

Quartus Caſus eſt, quando in Simo-
nia Conuentionali tradita eſt rés ſpiri-
14 tualis, pretium autem non eſt datum
totum, ſed vna eius portio tantùm; &
in hoc caſu, omnes concorditer docent,
habere locum pœnas, & cenſuras con-
tra Simoniacos in Iure ſtatutas. *Suarez
d. lib.* 4. *de Simonia cap.* 55. *num.* 17. *&
cap.* 56. *num.* 30. *Pyrrh. Corrad. in Praxi
Diſpenſ. Apoſt. cap.* 9. *num.* 5. *&* 6. *Tondut. reſolut. beneſic. part.* 3. *cap.* 160.
num. 6.

Quintus Caſus eſt, quando in Simo-
nia Conuentionali, qui pretium pro- 15
mittit, fictè promittit, nam habet ani-
mum decipiendi datorem rei ſpiritualis,
& nihil ei ſoluere. In hoc caſu non in-
trant cenſuræ, & pœnæ inflictæ de Iu-
re contra Simoniacos; ſed ſic recipiens
peccat mortaliter, quia cooperatur Si-
moniæ alteriùs, & poteſt à Iudice pu-
niri. *Nicol. Lucubrat. Ciuil. lib.* 4. *tit.* 18.
§. *Simonia num.* 22. *Bonacina tom.* 1. *De Si-
monia diſp.* 1. *quæſt.* 2. *n.* 8.

Sextus tandem Caſus eſt, quando Si- 16
monia eſt confidentialis, in quo, licèt
res temporalis non ſit tradita, ſed tan-
tùm promiſſa; per ſolam rei ſpiritualis
traditionem intrant cenſuræ, & pœnæ
latæ contra Simoniacos, dequibus in quę-
ſito ſequenti. *Nicol. d. tit.* 18. *num.* 36.
Pariſius de Confiden. q. 1. *num.* 150. *&* 159.
Sanchez in conſil. moral. lib. 2. *cap.* 3. *dub.*
106. *n.* 5. *& Tondut. d. part.* 3. *c.* 160. *n.* 11.

Ad Quartum. *Quæ ſint pœnæ Simo-
niæ confidentialis?* Præmiſerunt, Simo-
niam confidentialem eſſe, quando be-
neficium aliquod Eccleſiaſticum confer- 17
tur, reſignatur, permutatur, ſiuè
alio modo circa ipſum diſponitur, hoc
animo, vt beneficium ipſum, aut fru-
ctus eius, aut pars aliqua ipſorum reſti-
tuantur, vel reſeruentur conferenti,
vel eligenti, vel præſentanti, vel reſi-
gnanti, aut alteri perſonæ, iuxta bene-
placitum prædictorum. *Iordan. d. lib.*
10. *tit.* 11. *num.* 67. *Layman d. tract.* 10.
de Simonia cap. vlt. §. 8. *num* 75. contra
quam emanarunt duæ Bullæ Pontifi-
ciæ, Vna *Pij Quarti* 85. in ord. incipit
Summum Pontificem. Altera *B. Pij Quin-
ti* 45. exordien. *Intolerabilis multorum per-
uerſitas*; in qua vlteriùs prohibita eſt
conuentio, & pactio, vt reſignans fa-
ciat expenſas pro reſignatario, vel hic ſol-
uat expenſas Bullarum penſionis pro re- 18
gnante. *Nauar. conſ.* 74. *de Simon.* Pœnæ
igitur Simoniæ confidentialis ſunt.

1. Nullitas cuiuſcunque collationis, aut prouiſionis beneficij, quod ſtatim vacare intelligitur à die receptionis confiden-

Digitized by Google

fidentialis, & eius diſpoſitio eſt Sedi Apoſtolicæ reſeruata.

2. Obligatio reſtituendi fructus quoſcunque ex tali beneficio perceptos Cameræ Apoſtolicæ, cui ſunt debiti, & reſeruati, in vtroque foro.

3. Recipientes beneficia in confidentiam, ſi ſunt Cardinales, Epiſcopi, vel Prælati incurrunt Interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; alij verò excommunicationem, & vtraque cenſura eſt Papæ reſeruata.

4. Tales confidentiarij priuantur etiam alijs beneficijs antea obtentis, & fiunt inhabiles ad alia obtinenda; prout ex dictis Bullis *Pij 4. & B. Pij Quinti* explicat *Pariſius de Confid. q. 22. Maſcard. de Probat. concluſ.* 1312. *& Theſaur. de Pœnis Eccleſ. par. 2. Verb. Simonia cap.* 3. *vbi* aduertit, d. pœnas incurrere recipientes beneficia in confidentiam, non autem illa dantes, vel mediatores, aut cooperatores, vt dentur: at hi incurrunt Cenſuras, & pœnas Simoniæ realis, quando beneficium iuxta pactum, vel mentem confidentiæ tranſit, in eum, cui deſignatum erat. *Bonacina de Simon. q. 7. §. 1. num. 11. Layman. de Simon. num.* 78. Illud vlteriùs aduertendo, quod in Simonia confidentiali recipiens incurrit omnes ſupradictas pœnas, & cenſuras, licèt res temporalis non ſit tradita; ſed ſolùm res ſpiritualis recepta, vt antea diximus; excepta tamen pœna priuationis aliorum beneficiorum antea obtentorum, quia hæc non intrat, niſi quando completur Simonia, & fit realis per implementum præſtitum ab eo, qui beneficium accepit in confidentiam. *Theſaur. d. cap. 3. in fine, Rota coram Verall. par. 2. deciſ.* 260. *& part. 3. deciſ.* 358. Et mea Erotemata *cap. 35. num.* 19.

Ad Quintum. *Quæ ſint pœnæ Simo-*
19 *niæ in Examinatoribus in concurſu ad Paræcias?* Retulerunt verba Sacri Tridentini Concilij *ſeſſ. 24. de ref. cap.* 18. vbi data forma examinis per concurſum habendi coram Examinatoribus Synodalibus, addit *Caueant* (ipſi) *ne quidquam prorſus occaſione huius examinis, nec ante, nec poſt accipiant; alioqui Simoniæ vitium, tàm ipſi, quàm alij dantes incurrant, à qua abſolui nequeant, niſi dimiſſis beneficijs, quæ quomodocunque antea obtinebant, & ad alia in poſterum inhabiles reddantur.*

Ex hoc Decreto Conciliari ſi quid datum fuerit Examinatoribus Synodalibus pro examine ad Paræcias, intrant ſequentes pœnæ.

1. Ipſi Examinatores ſunt excommu- 20
nicati excommunicatione illa, quæ lata eſt contra Simoniacos reales. *Nauar. conſ. 67. de Simon. Theſaur. d. par. 2. Verb. Simonia cap.* 4.

2. Prouiſus incurrit nullitatem prouiſionis illius Parochiæ, quam retinere non poteſt, ſed in foro conſcientiæ tenetur dimittere etiam ante declaratoriam. *Vgolin. de Simonia Tab. 1. cap.* 48. *§. 7. Theſaur. vbi ſupra cap. 2. & cap.* 4.

3. Tàm Examinatores, quàm examinati incurrunt priuationem aliorum beneficiorum per eos antea obtentorum, *Theſaur. d. cap.* 4. vbi tamen id intelligit, ſi ſequatur contra eos ſententia declaratoria iuxta *Leſſium cap. 35. num.* 148. *& Tanner. par. 3. diſp. 5. q. 8. num.* 98.

4. Incurrunt inhabilitatem ad quæcunque alia beneficia. *Theſaur. d. cap.* 4. vbi obſeruat, ad dictas pœnas incurrendas requiri Simoniam completam, ideſt vt ſit datum munus temporale ab examinato, & ſuffragium ab examinatore; & vlteriùs notat, paruitatem materiæ non excuſare ob illa verba *Ne quidquam prorſus*, quod latè demonſtrat *Garzias part. 9. cap. 2. num.* 360. *&* 375. vbi Decreta *S. Congregationis*. Sed vtrum Sacra Pœnitentiaria poſſit abſoluere, & diſpenſare cum Simoniacis? videantur meæ Deciſiones de Pœnitentia *Deciſ. 48. ſub num. 11. Verſ. Decimò*. vbi tenor Bullæ Innocentij Papæ XII.

AD PRIMVM CASVM.

QVidam clericus, vt ordines Sacros ſuſciperet, donauit munera argentea Epiſcopo ordinanti, & pecuniam Aulico Epiſcopi, vt faciliùs ordinaretur. Quæritur, in quas pœnas incurrerit ordinator, ordinatus, & mediator, poſt collatos ordines prædicto clerico?

Aliqui ob *ly Donauit* arbitrati ſunt, 21
neque Simoniam reſultare, neque pœnis

Digitized by Google

nis locum eſſe, quia donatio eſt actus gratitudinis, & quod ſpontè, & gratis datur non dicitur Simonia. *Bonac. eod. tract. quæſt. 6. num.* 1. *&* 3. Porrò docti doctè dixerunt, donationem illam fuiſſe Simoniacam, tùm quia eſt omninò prohibita ex Iure *cap. De ordinationibus* 115. 1. *q.* 1. *cap.* 2. *De Simonia*. *S. Concil. Trid. ſeſſ.* 21. *de Ref. cap.* 1. vbi ſtatuitur *tàm dantes, quàm accipientes, vltra diuinam vltionem, pœnas à Iure inflictas ipſo facto incurrere*: tùm etiam quia donatio illa non eſt gratitudinis ergò; ſed, vt ea mediante ſibi conferantur ordines, & ſic intendit commutare illam cum iſtis, quod eſt, Simoniam committere, vt benè oſtendit *Bonac. vbi ſupra diſp.* 1. *q.* 2. *num.* 9. & *Fagnan. in cap. In ordinando, n.* 11. *De Simonia*, vbi notat *S. Trid. Concil. d. ſeſſ.* 21. *cap.* 1. prohibere, *ne ordinum collatores, & eorum miniſtri quouis prætextu aliquid accipiant, etiam ſpontè oblatum*. Quapropter, cum ſupradicta datio, & receptio munerum excuſari non poſſit à Simoniaca labe; quò ad incurſum pœnarum, reſponderunt, vt infra.

1. Ordinantem, ordinatum, & me-
22 diatorem incurriſſe in excommunicationem Papæ reſeruatam per *Extrauag.* 2. *de Simonia*. *Theſaur. de Pœnis d. p.* 2. *Verb. Simonia cap.* 9. *n.* 1. *vbi DD.*

2. Ordinantem eſſe perpetuò ſuſpenſum à collatione ordinum, & à Pontificalium exercitio, ac interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, per Bullam Sixti V. 61. *Sanctum, & Salutarem*, quæ cenſuræ ſunt Papæ reſeruatæ.

3. Ordinatus pariter eſt ſuſpenſus perpetuò ab omnibus ordinibus *d. Extrauag.* 2. & ſuſpenſio eſt Papæ reſeruata.

4. Mediatores non incurrunt ſuſpenſionem, excepto Archidiacono Præſentatore ex officio, qui eſt ſuſpenſus per triennium, ſi munera acceperit. *Theſaur. d. cap.* 6.

5. Si dictæ cenſuræ violentur, Epiſcopus ſuſpenſus eſt ab adminiſtratione Eccleſiæ, ac fructuum adminiſtratione, & incurrit irregularitatem: ordinatus verò fit irregularis, & amittit beneficia quæ habet, ſi eſt ſæcularis, regularis verò vocem actiuam, & paſſiuam, *Sayr. lib.* 4. *cap.* 17. *in fin.*

6. Pretium receptum pro ordinibus eſt reſtituendum iuxta veriorem ſententiam. *Theſaur. d. cap.* 9. *num.* 5. Vbi notat à prædictis Cenſuris Epiſcopum abſoluere non poſſe, quamuis in delicto occulto, vigore Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. cui *Sixtus V.* derogauit expreſsè, vt aduertit idem *Theſaur. vbi ſupra, & Barboſ. de Iur. Eccl. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 142. *in fin.*

AD SECVNDVM CASVM.

*QVidam beneficiarius rogatus in menſe
Decembri à quodam, vt ei ſuum bene-* 123
ficium reſignet, offert, ſe paratum, quando iure iurando reſignatarius ſpondeat, relinquere eidem beneficiario ratas, pro fructibus huius anni exigendas ad Feſta Natalis Domini. Quæritur, an hoc pactum ſit Simoniacum? Ægrè tulit Curia, dum in ſigillandis Deciſionibus debuerit plurimos ſugillare Deciſores, qui non benè examinato præſenti caſu, eoque minimè intellecto, erranti calamo reſponderunt, dictum pactum eſſe Simoniacum, ac continere Simoniam Confidentialem. Porrò doctiſſimi Parochi, quorum ingens numerus Eccleſias huius ampliſſimæ Diœceſis regit, ſummo cum gaudio *Eminentiſſimi Præſulis*, cenſuerunt, idem pactum ab omni Simoniæ labe purum exiſtere, ac ideò licitum, & irreprehenſibile fore. Pro huius reſponſi iuſtificatione, tria ſubtiliter obſeruarunt. *Vnum*, quod Simonia non inducitur per pactum Iuri conforme, ſeu continens id, quod de Iure tacitè ineſt, *cap. Significaſti, vbi gloſſ. & DD. De elect. Sanchez in opuſc. moral. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 25. *num.* 9. *Rota coram Buratt. deciſ.* 445. *num* 2. *Alterum*, quod in reſignatione beneficij ad fauorem, reſignans percipit fructus maturandos vſque ad diem poſſeſſionis reſignatarij, quia Ius, & poſſeſſio non abdicatur à reſignante, ſed penes ipſum remanet in pendenti, donec conditio, ſub qua fuit reſignatum, purificetur, ac Reſignatarius plenè, ac perfectè etiam per captionem poſſeſſionis adipiſcatur beneficium, *Rota coram Coccino deciſ.* 858. *n.* 5. *Antonell. de Regim. Eccleſiæ lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 19.

Tertium, quod in diuidendis fructibus

bus

Digitized by Google

bus inter reſignantem, & reſignatarium,
24 ſicut etiam inter ſucceſſorem beneficij, & heredes defuncti, ſi fructus fuiſſent antea locati, non conſideratur dies ſolutionis aſſictus, ſed tempus perceptionis fructuum, pro quibus aſſictus ſoluitur; itaut, etſi nondum aduenerit dies ſoluendi ratam aſſictus, quando beneficiarius moritur, vel reſignat; ſi fructus iam erant maturati, & percepti, rata aſſictus debetur reſignanti, vel heredibus Defuncti; non autem reſignatario, vel ſucceſſori in beneficium. *Bonacina tom. 1. De obligat. beneficiat. diſput. 4. punct. 3. num. 8. Antonell. vbi ſupra lib. 3. cap. 9. num. 22. Rota coram Caual. deciſ. 104. n. 5. & 6.*

His ita præcognitis, & conſideratis, dixerunt dictum pactum nequaquam eſſe Simoniacum; imò licitum, & irreprehenſibile; quia cum reſignatio beneficij fieret in Menſe Decembri (*vt ſupponitur*) fructus iam erant maturati, & collecti; ſed ratæ aſſictus pro iiſdem non ſoluebantur, niſi in Natali Domini pro maiori commodo conductoris eorundem fructuum; ideò de Iure ſpectabant ad ipſum reſignantem; tantò magis quia reſignatarius non poterat obtinere poſſeſſionem beneficij in executione reſignationis, ante feſta Natalitia, cum ſint expectandæ Bullæ Papales, & ab executore exequendæ cum longioris temporis diſpendio. Igitur licitè potuit dictus reſignans exigere Iuramentum à reſignatario, ſibi relicturo *ratas pro fructibus huius anni, exigendas ad Feſta Natalis Domini*; prout in terminis reſpondent *Theſaur. de Pœnis. d. part. 2. Verb. Simonia. cap. 2. in fine, & Antonell. d. cap. 10. num. 20. & 21.* Et ex his conſtat, allucinatos eſſe illos, qui dixerunt, eſſe Simoniam confidentialem; tunc enim fuiſſet, quando reſignans pactus eſſet exigere fructus maturandos annis ſequentibus poſt expeditam reſignationem. *Theſaur. vbi ſupra cap. 3. n. 2.*

AD CASUM PRUDENTIALEM.

Inueniantur omnes modi adhibendi à Parocho ad excitandam in populo deuotionem erga Sacroſanctam Synaxim; Vt piè concurrat ad eam ſociandam, præcipuè quando defertur ad Infirmos.

Sequentes collegerunt. 1. Frequens prædicatio de hoc AVGVSTISSIMO SACRAMENTO, & affectuoſa exhortatio ad eius Venerationem; præuia explicatione eximiæ charitatis Dei in nos; nam *nulla eſt natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt nobis. Deut. 24.* 2. Notas facere Indulgentias conceſſas à Summis Pontificibus in aſſociatione SS. Sacramenti. 3. Oſtendere, quàm pium, & meritorium ſit hoc opus, in quo fulget fides noſtra. 4. Proponere exempla Principum, & Magnatum terrenorum, quorum famuli, & Aulici tanta promptitudine eos comitantur in via. 5. Certos facere populos de Dei beneficentia in eos, qui venerantur Chriſtum Dominum, verè, & realiter in Euchariſtia exiſtentem, & huius rei exempla depromere ex Auctoribus Eccleſiaſticis, vt potè *Annalibus Cardinalis Baronij*, ex *libro Nicolai Lagbi de SS. Sacramento, ex Roſignolo, de SS. Sacram. & Mathiolo par. 2.* 6. E contra enarrare punitiones, & vindictas in eos, qui indeuoti fuere erga Diuiniſſimum hoc Sacramentum. 7. Enunciare odium, impias deriſiones tùm Iudæorum, tùm Nouatiſtarum, quorum perfidiam ſupplere debet pietas, & deuotio fidelis populi. 8. Proponere vnicuique fidelium, in extremo vitæ Chriſtum Dominum non eſſe permiſſurum, vt abſque Diuino Viatico ex hac vita diſcedat ille, qui fuerit ſollicitus in obſequendo, & aſſociando Sacram Hoſtiam. 9. Satagere, vt tàm in Eccleſia, quàm extra Diuiniſſimum hoc Sacramentum pertractetur ſumma cum veneratione, & decentia; ideòque Parochi omnes velint omnia pretioſa eſſe, quæ concernunt Sacram Euchariſtiam, & erga illam ſint liberaliſſimi, expendentes in ornamentis ſacris, vt eorum exemplo populi diſcant, Redemptorem Noſtrum in Sacramento corde, & opere reuereri, & venerari. Legant omninò P. Carolum Roſignolum *Merauiglie di Dio nel Diuiniſſimo Sacramento* impreſſum Bononiæ Anno 1702. 25

DE-

Digitized by Google

DECISIO XXV.

ARGVMENTVM.

Explicat præſens Deciſio. Quid ſit Vſura? Quare ſic ſit dicta? Quotuplex ſit? Et quot, ac quibus legibus ſit prohibita?

SVMMARIVM.

1 *Vſuræ definitio.*
2 *Vſura vndè dicta; & qualis eius etymologia?*
3 *Vſura quotuplex ſit?*
4 *Vſura quo iure ſit prohibita?*

VSurarum materiam, Anno 1685. Clero Patauino enucleandam in pluribus quæſitis, ac caſibus propoſitam, prompto animo, ac indefeſſo ſtudio aggreſſi ſunt Animarum Rectores, ac Confeſſarij; ex quorum eruditis reſponſis Deciſiones præſentes, etſi minori temporis Vſura, quàm opus fuiſſet, depromſimus. Itaque quæſitum fuit primo. *Quid ſit Vſura?*

Ad hoc Primum Quæſitum. *Quid ſit Vſura?* plurimi plurimas definitiones obtulerunt, à Theologis, Canoniſtis, ac
1 Caſuum Conſcientiæ Auctoribus deſumptas: quas quidem Curia Epiſcopalis intuita, ac venerata, breuitatis gratia illam eſt amplexa, quæ ponitur à Dom. Soto *de Iuſt. & Iure lib. 6. quæſt.* 1. *art.* 1. poſt initium, videlicèt. *Vſura eſt pretium vſus mutuatæ rei.* Dicitur *Pretium*, quod reſultat ex pacto expreſſo, vel tacito occaſione mutui; quia ſi quid prouenit non ex pacto, ſed ratione vel lucri ceſſantis, vel damni emergentis, vel ex mera liberalitate mutuatarij, non eſt Vſura; ſiquidèm, licèt ſit lucrum, non eſt pretium; prout etiam ſi quod antea debebatur, ex conuentione mutui à mutuante creditore recuperetùr. Dicitur *Pretium vſus*, ad excluſionem emptionis, & venditionis; in qua pretium non pro vſu tantùm, ſed pro re ipſa penditur. Dicitur *Mutuatæ rei*; vt excipiamus emphytheuſim, liuellum, locationem, commodatum, depoſitum, traditionem pecuniæ ad pompam tantùm, & oſtenſionem, ac alios contractus, in quibus dominium rei ſaltem directum, non transfertur, & in eis lucrum, & pretium poteſt domino paciſci abſque fœnoris labe. Vſura autem dicitur vel ab *Vſu*, eò quia ob vſum rei mutuatæ exigatur pretium, vel ab *Vſu æris*, nam principaliter committitur in mutuatione pe- 2
cuniæ. Vel quaſi *Vſu rea*, ſeu *Vſum vrens*, aut *Vſum rapiens*: & appellatur etiam Fœnus quaſi *Funus animarum*, vel à Vocabulo græco τόκον ἀπὸ τοῦ τίκτω quod eſt *Pario*, quia ſicut animalia proles ſibi ſimiles pariunt; ſic & pecunia pecuniam; & Hebraicè vocatur *Neſecb*, ideſt morſus, quia mordet ſubſtantias familiarum, vt eruditè docet P.Steph. Menochius *Stuor. par.* 5. *cap.* 60. P.Sylueſt. Maurus *in Comment. ad libros Ariſt. Politic.* 1. *cap.* 7. *num.* 4. *tom.* 2. Sotus *d. lib.* 6. *quæſt.* 1. *art.* 1. Goffred. & Hoſtien. *in ſumm. de Vſur.* §. 2. Mar. Socin. *eod. tit. in Com. ſuper.* 5. *Decret. cap.* 1. *num.* 10. Couaru. *lib.* 3. *Var. cap.* 1. *num.* 5. & latè Leotard. *de Vſur. quæſt.* 2. vbi malitiam, & improbitatem Vſuræ, ac Vſurariorum pluribus doctis dictis exponit.

SECVMDVM QVÆSITVM.

Quotuplex ſit Vſura.

AD ſecundum Quæſitum. *Quotuplex ſit Vſura?* Relatæ fuerunt ſequen- 3
tes diuiſiones. I. Quod alia eſt ſpiritualis, & æqua: alia corporalis, & iniuſta. Mar. Socin. *d. cap.* 1. *de Vſur. num.* 17. Prima conſiſtit in eleemoſynis ex Dei amore factis, quarum cauſa centuplum redditur ab ipſo Deo. *cap Sicut. diſt.* 46. *cap. Medicinæ. De Pœnit. diſt.* 1 II. Corporalis, & iniuſta eſt triplex *Mentalis*, *Exterior Explicita*, & *Exterior Palliata*. Vſura Mentalis eſt, quando quis retinet in mente intentionem ſuam mutuandi ob lucrum. Exterior explicita eſt in manifeſto Mutui contractu lucrum paciſci. Palliata verò, cum contractus ipſe mutui palliatur, ideſt velatur nomi-

ne, ſeu figura alterius contractus, puta Emptionis, Venditionis, Liuelli, ſed verè, & propriè eſt Mutuum. Molin. *de Iuſt. & Iur. tom. 2. diſput.* 303. Tambur. *de Triplici iur. lib. 9. tract. 1. cap. 2.* III. Vſurę in iure alię ſunt Trientes, alię Quincunces, aliæ Semiſſes, aliæ Beſſes, aliæ Centeſimæ. Primæ erant, in quibus quatuor pro centenario ſoluebantur. Quincunces, in quibus quinque. Semiſſes, in quibus ſex dabantur pro centum. Beſſes, in quibus octo. Centeſimæ, in quibus vnum pro centenario ſoluebatur ſingulis menſibus, adeò vt in centum Menſibus tanta erat vſura, quantum capitale. Gloſſ. *in cap. Quoniam 46. diſt. l. Eos. C. de vſur. l Nihil. §. 1. ff. de Nautic. fœnor.* Mar. Socin. *d. tit de Vſur. cap. 1. num.* 11. Genuenſ. *in Practicabil. Eccleſ. quæſt.* 402. Reginald. *lib. 23. ſub num.* 48. & Scaccia *de Commerc. §. 1. quæſt. 7. Ampliat.* 8. *num.* 53.

TERTIVM QVÆSITVM.

Quo iure prohibita ſit Vſura?

AD Tertium. *Quo iure probita ſit Vſura?* Concorditer dixerunt; om-
4 ni iure, videlicèt Diuino Naturali, Canonico, Ciuili, ac Municipali eſſe prohibitam. Scaccia *de iudic. lib. 2. cap. 9. num. 554. & de Commerc. §. 1. quæſt. 1. num.* 401. M. Ant. Peregr. *lib. 3. conſil.* 18. *num. 5. & 6. & lib. 4. conſil. 71. num.* 1. Ius Diuinum Vſuram vetat, & damnat in Veteri Teſtamento *Leuit. capit. 2. Eſdr. 2. cap 5. Pſalm. 14 & Pſalm. 54. Prouerb. 28. & Ezech. 18.* & teſtatur *cap. Super eo. & cap. Conſuluit. De Vſuris*, Adeò vt Papa non poſſit diſpenſare ſuper Vſura. Fagnan. *in cap. Cum quidem num. 82. de Pactis.* Pignatell. *Conſult. 75. tom.* 4. Neque obſtat *Deut.* 23. *Non fœneraberis fratri tuo ad Vſuras, ſed alieno.* Nam *ly alieno* ſecundum aliquos non legitur in textu; vel intelligitur permiſſiuè, ſicut Meretricium: vel procedit ex auctoritate Dei, dominium rerum gentilium in manus hebræorum transferentis, vt autumnant DD. quos refert Bonacin. *de contractibus diſp. 3. quæſt. 2. punct. 2. num.* 12. & tradunt Reginald. *d. lib. 23. num.* 57. Pignatell. *d. tom. 4. conſult. 75. num.* 46. Cornel. à Lapide *d. cap. 23. Deut. &* Menoch. *d. p 5. Stuor. c.* 60. In Nouo autem teſtamento prohibetur Vſura *in Euangel. Luc. 6.* ibi *Mutuum date, nihil indè ſperantes.* Neque obſtat illud *Luc. 19. Et ego veniens, cum Vſuris vtique exegiſſem illam.* Nam ex D. Thoma 2. 2. *qu. 78. art. 1. ad prim.* Vſura ibi accipitur Metaphoricè, pro ſupercreſcentia bonorum ſpiritualium, quia vult Deus, vt in bonis ab eo acceptis ſemper proficiamus.

Ius Naturale prohibet Vſuram, nam naturalitèr res mutuo data non poteſt mutuanti fructificare, tùm quia res ipſa eſt ſterilis, tùm quia mutuans non eſt ampliùs dominus, vt aduerterunt Philoſophi lumine naturæ, quos refert Leotard. *de Vſur. quæſt. 2. & P.* Maurus *in Comment. ad Ariſt. Politic. 1. cap. 7. num. 1. tom. 2.* vbi ſic ait: *Cum duplex ſit facultas acquirendi, Oeconomica nimirum, & Pecuniaria. Oeconomica eſt laudabilis; Pecuniaria eſt vituperabilis: Ratio eſt, quia illa eſt à natura; hæc eſt ab homine, qui non vtitur nummo ad eum finem, propter quem inſtitutus eſt; ſed ad alium finem; nummus enim non eſt inſtitutus, vt pariat nummum, ſed vt commutetur cum mercibus naturalibus.* Idem notat Reginald. *d. lib. 23. à num 56. & ſeqq.* Pignatellus *d. tom. 4. conſult. 75. num.* 30. & Marcus Socin. *d. tit. De Vſuris à num. 30 vſque* 55. vbi decem & nouem rationes aſſignat, quibus Vſura eſt intrinſecè mala, & iure naturali prohibita.

Ius Canonicum Vſuras explodit *tota diſt. 47. & 14. quæſt. 3. 4. & 5.* nec non *Tit. De Vſuris in Decretal. in Sexto & in Clem.* quibus addendæ ſunt *Conſt. 79. B Pij V. & Conſt. 45. Sixti V. Summ. Pontific.*

Ius Ciuile conſonum eſt à tempore Iuſtiniani Imperatoris, vt notat Reginald. *d. lib. 23. num.* 48. & docet Bald. *in l. Improbum. & ibi* Salycet. & Paul. de Caſtr. *ff. ex quib. cauſis infam. irrogetur.* Marquard. *de Iudæis cap.* 11. Iul. Clarus *§. Vſura num. 4. ac alij*, quos cumulat

Digitized by Google

mulat Iacobus Pignatell. *dict. tom. 4. Conſult. 75. num. 19.* & probat Scaccia *de Commerc. §. 1. q. 1. num. 401. & quæſt. 7. par. 2. num. 43. 44. 45.* & concordat Tacit. *lib. 5. Annal* quem refert Thom. Garzoni *in Platea Vniu. Diſcur. 65.* vbi etiam Cato *de Re Ruſtica ait: Maiores noſtri hoc habuerunt, & ita in legibus poſuerunt, furem dupli condemnare, fœneratorem quadrupli.*

Ius Venetum refertur à Lauren. Priori *in ſua Praxi Criminal. tit. De Vſuris pag. 187.* vbi plurima allegantur Decreta Excell. Senatus inſurgentis contra Vſurariam prauitatem.

Ius tandem Municipale Patauinum habetur in Statutis *pag. 94. ſub Rubric. De Alienat. & Obligat.* vbi ſic: *In odium Vſurariæ pravitatis ſtatuimus, & ordinamus, quod aliquis de cætero non debeat fœnerari, ſeu mutuare ad Vſuras aliquo modo per ſe, vel interpoſitam perſonam; & quicunque contrafecerit, condemnetur ad perdendum, & perdant ipſo iure, & facto totam veram ſortem, & quidquid exindè habere debuerit.*

DECISIO XXVI.

ARGVMENTVM.

Probatur, eſſe Vſuram vendere triticum determinato pretio poſt certum tempus ſoluendo; ſed cum pacto, vt tempore ſolutionis poſſit venditor tenere, vel pretium, vel triticum ad ſui beneplacitum.

SVMMARIVM.

1 *Vſura quomodo, & quando committatur in mutuo?*
2 *Mutuum quando eſſe dicatur?*
3 *Menſuræ grani tot reſtituendæ, quot mutuatæ.*
4 *Obligatio eo modo diſſoluitur, quo fuit contracta.*
5 *Pacto de retrouendenda re venditori eodem pretio, an ſit licitum?*
6 *Vſura non eſt paciſci quod eſt de Iuſtitia debitum.*
7 *Pretium rei taxandum iuxta tempus contractus.*
8 *Vſura eſt expectare plus, quàm ſit datum.*
9 *Obligatio pretio æſtimabilis non imponenda mutuatario.*
10 *Æqualitas ſeruanda in contractibus.*
11 *Valor rei augetur Domino eius.*
12 *Venditor ob dilatam ſolutionem pretij an quid recipere poſſit?*
13 *Differentia inter forum fori; & forum poli.*
14 *Debitor in alternatiuis habet electionem.*
15 *Pretium rei vbi firmatur, ibi mutuum eſſe non poteſt.*

ANtonius mutuò recipit modia quatuor frumenti à Franciſco, menſe Octobri, quo venditur ab omnibus Ducatis decem pro modio: & hoc pactum faciunt, vt menſe proximè venturo Auguſto reſtituat vel ipſa modia quatuor frumenti, vel Ducatos quadraginta, ad electionem ipſius Franciſci. Quæritur An licitè faciant.

Viſus eſt omnibus caſus iſte ambiguus valdè. Plures argumentati ſunt, Franciſcum licitè contraxiſſe, quia vel fecit, contractum Mutui? vel Venditionis tritici credita pecunia? In neutro contractu videtur adeſſe Iniuſtitia. Ergo in neutro intervenit Vſura. Minorem probarunt, ſtando in contractu Mutui, ex ſeqq.

Primò. Tunc in mutuo committitur Vſura, quando recipitur aliquid vltra ſortem. *l. Rogaſti. §. ſi tibi. ff. Si cert pet.* Fagnan. *in Cap. Nauiganti. num. 42. de Vſuris.* Sed ſi Franciſcus eligat reſtitutionem quatuor modiorum frumenti nihil eligit ſupra ſortem; nam quatuor modios & ipſe mutuò tradidit. Ergo nullam committit Vſuram. 1

Secundò. Mutuum eſt contractus, quo rem noſtram in numero, vel pondere, vel menſura conſiſtentem damus alteri, vt ille tantumdem eiuſdem ſpeciei nobis reſtituat. *l. Mutuum ff. eod. & in Inſtit. Quib. mod. re contrah. obl. in princ.* Sed dum Franciſcus eligit quatuor modios frumenti menſe Auguſto, ei- 2

Digitized by Google

dem tantumdem eiuſdem ſpeciei reſtituitur. Ergo licitè facit.

Tertiò. Quando quis mutuauit rem
3 ad menſuram, ſiuè eius valor creſcat, ſiuè decreſcat, tot menſuræ ſunt reſtituendæ mutuatori, quot receptæ fuerunt à mutuatario. Sot. *de Iuſt. & Iur. lib. 6. q. 1. art. 2.* Layman. *lib. 3. tract. 4. cap. 16. num* 14 Tamburin. *de Triplici Iur. lib. 9. cap. 1. § 2. num. 7.* Scaccia *de Commerc. §. 1. q. 1. num.* 415. & Leotardus *de Vſuris quæſt.* 17. *num.* 3. Sed Franciſcus mutuator dedit modios quatuor frumenti Antonio mutuatario. Ergo ab iſto poteſt quatuor itidem modios repetere.

Quartò. Obligatio eo modo diſſolui
4 poteſt, quo fuit contracta. *l. 36. ff. de Reg. Iur. l. 1. C. Quando liceat ab empt. diſced.* Sed obligatio Antonij inita fuit receptione quatuor modiorum frumenti. Ergo eorumdem reſtitutione obligatio eſt diſſoluenda.

Quintò. Standò verò in Venditione
5 tritici, probarunt minorem propoſitionem ita. Licitum eſt vendere rem ſuam cum hoc pacto, vt Emptor teneatur illam retrouendere venditori eodem pretio, & ipſe venditor poſſit eodem pretio illam recuperare. Cardinal. Tuſcus *tom. 6. Concl.* 25 Bonacina *tom. 2. de contractib diſput. 3. quæſt. 1. punct. 3. nu.* 14. Sed in noſtro caſu Franciſcus repetendo quatuor modios frumenti ab Antonio, illos redimit eodem pretio, quo illos ipſi tradiderat. Ergo nullam committit Vſuram.

Sextò. Tandem ille non committit Vſuram, qui paciſcitur id, quod ſibi
6 ex iuſtitia debetur. Molin. *de iuſt. & iure diſp.* 303. 304. & 309. Bonacina *d. diſp. 3. q. 3. punct. 3 num.* 15. & Reginald. *in Praxi lib. 25. num.* 191. Sed Antonius ex iuſtitia debet vel quatuor modios tritici, vel ducatos quadraginta, proùt ab initio valebant. Ergo quidquid Franciſcus ab eo petat, iuſtè petit, & non committit Vſuram.

Septimò. Quando res venditur pecu-
7 nia credita, & ſolutione dilata, rei valor poteſt taxari, qualis eſt tempore contractus, & rei conſignationis. Tamburin. *d. lib. 9. cap. 1. §. 2. n. 10. & lib. 8. in Decalog. tract. 3. cap. 7. §. 6. per totum.* Sed in noſtro caſu pretium frumenti taxatum fuit iuxta valorem, qui ab omnibus ſoluebatur tempore contractus, & traditionis. Ergo ſi Franciſcus petat etiam valorem frumenti, ideſt Ducatos 40. nullam committit Vſuram.

His tamen non obſtantibus contrariam ferè omnes DD. Parochi, & Confeſſarij amplexati ſunt ſententiam; ſcilicèt Caſum propoſitum eſſe illicitum ex pluribus, & præcipuè ex ſequentibus rationibus; conſiſtendo tàm in contractu mutui, quàm in contractu venditionis. Nam

Primò. Ibi eſt Vſura, vbi plus, 8
quàm datum fuerit, expectatur. *cap. Si fœneraueris. cap. Putant. cap. Plerique & cap. Vſura. 14 q. 3.* Sed in caſu propoſito Franciſcus plus, quàm dedit, expectat; nam ſi tritici valor venerit vltra Ducatos 40. exiget triticum; & ſic plus accipiet, quàm ſit pretium firmatum tempore contractus. Si verò valor decreuerit, petet Ducatos 40. & ſic plus, quàm ſit pretium ipſius tritici reſtituendi. Ergo in vtraque electione Franciſcus Vſuram committit.

Secundò. Quotieſcunque mutuatario 9
imponitur obligatio pretio æſtimabilis, committitur Vſura. Reginald. *d. lib. 25. num.* 178. Molina *diſp. 309. num. 7.* & Bonacina *de contract. d. diſput. 3. q. 3. punct. 3. num. 6.* Sed in hoc caſu Franciſcus impoſuit Antonio obligationem pretio æſtimabilem; ea ratione, quia, ſi Menſe Auguſto triticum minoris valuerit, quàm Ducatis quadraginta, tenebitur ſoluere dictos 40. Ducatos; at ſi maius fuerit pretium, arctabitur emere triticum, vt tritici modios quatuor reſtituat. Layman. *l. b. 3. tract. 4. cap. 16. num. 14. verſ. Dico ſecundò.* Ergo committit Vſuram.

Tertiò. Ad euitandam Vſuræ mali- 10
tiam, debet æqualitas ſeruari in contractu, itaut periculum aſcenſus, & deſcenſus valoris rei mutuatæ ſit æquale inter mutuatorem, & mutuatarium; emptorque & venditor æqualiter expectent commodum, & incommodum ob dilatam pretij ſolutionem. Molina *de iuſt. & iur. d. tom. 2. diſp.* 311. Fagnan. *in*

de

Digitized by Google

d. cap. Nauiganti nu. 28. 31. & 52. & *ibid.*
Gloſſ. & Abbas *num. 6. de Vſuris*. Bo-
nacina *de Contract. d. diſp. 3. q. 3. punct.*
3. *num.* 20. & Scaccia *de Commerc. d. §. 1.*
q. 1. num. 404. Sed in propoſito caſu non
ſeruatur æqualitas ; quia Franciſcus ſi-
bi ſoli reſeruat commodum aſcenſus , &
deſcenſus valoris tritici . Ergo commit-
tit Vſuram.

Quartò . Valor rei , ſi augeatur ,
11 Domino augeri debet . *cap. Nauiganti*
de Vſur. Tambur. *de Tripl. iur. lib. 9. cap.*
1. §. 2. num. 3. & Molina *diſp. 366. num. 7.*
Sed Menſe Auguſto Antonius eſt domi-
nus tritici . Ergo ſi eius valor augeatur ,
ipſi Antonio augeri debet , non autem
Franciſco.

Quintò . Si venditor ob dilatam ſolu-
tionem pretij rei venditæ ſperat aliquid
ex curſu , & lapſu temporis vltra dictum
12 pretium recipere , committit Vſuram ,
& contractus emptionis , & venditio-
nis tranſit in Mutuum palliatum . Ab-
bas *conſ. 5. num. 3. part. 1.* Gloſſa *vlt. in*
cap. Conſuluit. de Vſuris . Fagnan. *in d.*
cap. Nauiganti num. 46. & 47. eod. Sed
talis ſpes eſt in Franciſco venditore triti-
ci , cuius valor ſi augeatur , exacturus
eſt non pretium tritici , ſed ipſum triti-
cum , vt aliquid vltra pretium habeat .
Ergo Vſurarius cenſetur.

Hanc opinionem amplexatur Curia
Epiſcopalis . *Primò*, quia fortiora ſunt
hæc vltima argumenta . *Secundò* , nam
in foro fori promptiores eſſe debemus ad
13 abſoluendum , quàm ad condemnan-
dum : at in foro poli totum contrarium
fieri debet , & ad euitandum ſalutis æter-
næ periculum , dubia in duriorem par-
tem ſunt interpretanda . S. Thom. 2. 2.
q. 60. art. 4. Gloſſ. *in cap. Vnico . in Verb.*
Æſtimare . De Scrutinio in ord. facien.
Tertiò , quia ſi res vendatur credita pe-
cunia vſque ad certum tempus , æſtima-
tio rei eſt de Iure facienda tempore ſo-
lutionis . *l. Vinum . 22. ff. Si cert. pet.*
Reginald. *d. lib. 25. num.* 183. & Bonaci-
na *tom. 2. De Contract. diſp. 3. q. 3. Punct.*
14 *3. num. 23. Quartò* , quia in alternatiuis
electio ſpectat de Iure ad debitorem ,
non ad creditorem . *Cap. In alternatiuis.*
De Reg. Iure in 6. Molin. *diſp. 311. num. 2.*
Quintò , quia ſic deciſum refert Diana
part. 3. tractat. 6. & Miſc. 2. reſolut. 21.
Quæ in Coordinato eſt *tom. 6. tractat. 3.*
reſolut. 38. *num. 3. à* Rebellio , & Vil-
lalobos , cuius Verba refert , ita dicens :
Notandum eſt etiam cum Villalobos *in*
ſumma tom. 2. tract. 11. diffic. 7. num. 3. Que
no es lecito vender el trigo apreciad al pre-
cio que vale al preſente , con pacto de que
ſe pague para tal tiempo en trigo , ò en di-
nero , como mas quiſiere el que le vende :
porque en tal caſo el que vende poſuit ſpem
in tuto , eſto es que aſſegura ſu negocio , y no
ſe pone à peligro de perder , pues ha de
eſcozer , y el otro ſi . Ita ille . Et ante illum
Rebellius *part. 2. lib. 9. quæſt. 15. n. 12. In*
quo multi Barones , & negotiatores miſer-
rimè decipiuntur . Hucuſque Diana .
Verba autem Rebellij ſunt ſequentia ;
Ex dictis etiam inferes , non licere mutuare
frumentum appretiatum pretio , quod in
præſenti valet , ſoluendum tamen poſtea
tempore inter partes conſtituto , vel in fru-
mento , vel in dicto pretio , prout Mutuator
maluerit . Ratio eſt , quia ſe in tuto , & de-
bitorem in periculo ponit ; fortè enim fru-
mentum plus valebit poſtea , & ita ex mu-
tuo lucrum recipiet , ſi pretium nolit , &
frumentum eligat .

Neque retragantur Argumenta con-
traria.

Non *Primum* . Quia reſpondetur ,
quod imò Franciſcus vult aliquid reci-
pere ſupra ſortem ; quia triticum vendi-
dit Ducatis quadraginta ; & mutuum
palliatum fecit in expectatione ipſorum
quadraginta Ducatorum vſque ad Men-
ſem Auguſtum . Ideò , ſi valor tritici
tunc creuerit vltra 40. Ducatos , petendo
triticum petit augmentum illius valoris
vltra ſortem , ideſt vltra Ducatos 40. quos
mutuauit Antonio.

Non *Secundum* . Quia mutuum non
conſiſtit in tritico , quod , ſtante pretij
firmitate , cenſetur venditum : ſed in Du-
catis 40. qui reputantur mutuò dati :
quapropter Franciſcus eligere , ❧ exi- 15
gere non poteſt ab Antonio niſi Ducatos
40. Si enim voluiſſet , mutuum conſiſte-
re in tritico , debebat abſtinere à pretio;
nam in mutuo nullum pretium interue-
nire poteſt , vt aduertit Leotard. *de*
Vſur. q. 17. n. 6. 15

Non *Tertium* . Quia locum habet , vbi
triti-

Digitized by Google

triticum ſimpliciter ſit mutuatum in Menſura abſque pretio: ſed in caſu propoſito cùm initum fuerit pactum de pretio, cenſetur facta Venditio, cuius vigore exigi non poteſt ampliùs triticum, ſed ſolummodò eius pretium. Molina *diſp.* 311. *n.* 3.

Non *Quartum*. Quia in obligatione remanet ſumma Ducatorum quadraginta, quorum ſolutione tollitur obligatio.

Non *Quintum*. Quia procedit, vbi ſimplex eſt contractus venditionis, & ab emptore fuit ſolutum pretium venditori; eo enim caſu, ſi præceſſerit pactum redimendi rem venditam, poterit venditor refuſione eiuſdem pretii rem ipſam recuperare. Secùs autem eſt in propoſito caſu; in quo Franciſcus vendidit triticum, pecunia credita; & ſic iniuit contractum mutui in ipſa pecunia, expectando eiuſdem pecuniæ ſolutionem; vnde non poteſt hanc relinquere, & ex pacto triticum repetere, ſi eius valor creuerit, cum ſit contra iuſtitiam, & in damnum Antonij.

Non *Sextum*. Falſum eſt enim, quod ex Iuſtitia Antonius debeat quatuor modios frumenti, quandoquidem initum pretium ab initio fecit contractum tranſire in naturam emptionis, & venditionis; & ideò ex Iuſtitia debetur pretium, ſed non triticum; vt etiam aduertit Layman. *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 16. *n.* 14.

Non *Septimum*; nam locum habet quando Venditor inſiſtit in nuda, & ſimplici Venditione, & expectat pretium rei venditæ; quia tunc dilatio ſolutionis facta eſt gratia emptoris. Aliter autem eſt, ſi cum venditione miſceatur mutuum, ob ſpem maioris pretij, ſi creſcat valor rei mutuatæ: tunc enim contractus ſit Vſurarius; vt benè diſtinguendo declarat Reginald. *d. lib.* 25. *num.* 186.

DECISIO XXVII.

ARGUMENTUM.

Diſputatur, ac deciditur famoſa, ſed difficilis Quæſtio, Ad quem ſpectet augmentum, vel decrementum monetæ mutuatæ, ſi ante reſtitutionem mutui valor Monetæ augeatur, vel minuatur?

SUMMARIUM.

1 *Iuriſperiti ſæpè à Theologis diſſentiunt.*
2 *Pecuniæ valor attendendus.*
3 *Monetæ valor creſcit, & decreſcit domino.*
4 *Valor rei mutuatæ quo tempore attendendus?*
5 *Vſura eſt recipere aliquid vltra ſortem.*
6 *Menſura ſtariorum ſi augeatur, quomodo ſit reſtituendum frumentum antea mutuatum?*
7 *Interpretatio in dubijs ſit contra creditorem.*
8 *Penſio quomodo ſoluenda quoad valorem monetæ?*
9 *Reddendum in mutuo, quantum fuit acceptum.*
10 *Æqualitas eſt obiectum iuſtitiæ.*
11 *Frumenti pretio aucto eadem quantitas frumenti eſt reddenda.*
12 *Pretium conſideratur tantùm in emptione, & venditione.*
13 *Benefaciens alijs non debet ab eis reportare damnum.*
14 *Valor rerum augetur, aucto pecuniæ valore.*
15 *Par debet eſſe ratio lucri, & damni.*
16 *Pecuniæ decrementum ſpectat ad creditorem.*
17 *Mutuator non debet eſſe deterioris conditionis, quam mutuatarius nec vice verſa.*
18 *Debitum ſolui poteſt in quacunque moneta.*

19 *Ar-*

Digitized by Google

19 *Argumentum valet à ſimili.*
20 *Penſionarius ſentit damnum, vel commodum Ducati aurei de Camera, ſi eius valor creſcat, decreſcat*, & num. 31.
21 *Monetæ augmenti, vel decrementi, quæſtio difficilis.*
22 *Monetæ vſus quando incœpit?*
23 *Monetæ bonitas vel intrinſeca, vel extrinſeca.*
24 *Pactum vt eadem moneta reſtituatur quoad bonitatem intrinſecam, & extrinſecam an ſit licitum?*
25 *Pactum etiam tantùm de reſtituenda moneta ad eumdem valorem ſeruandum.*
26 *Mora in reſtituenda pecunia cui noceat, aut proſit?*
27 *Monetæ bonitas intrinſeca ſi mutetur, cui illa noceat?*
28 *Monetam tonſam non tenetur creditor accipere.*
29 *Pactum de reſtituenda moneta in eadem ſpecie, & numero cui proſit?*
30 *Mutuata pecunia abſque alio pacto augmenti valoris, quando ſit reſtituenda?*
32 *Capſæ S. Montis Paduæ cedit augmentum, ſeu detrimentum valoris monetæ depoſitatæ in ea.*
33 *Dotes Monialium Paduæ deponuntur in Capſa S. Montis in ſacculo obſignato publico ſigillo.*
34 *Cecchini centum mutuò recepti, ſunt reſtituendi numero centum.*
35 *Eos eſt dictio relatiua repetens præcedentes qualitates.*
36 *Moneta non eſt ens rationis, ſed ens reale.*
37 *Bona noſtra ſunt, quæ nobis debentur.*
38 *Pecuniæ quantitas, an qualitas ſit in obligatione inſpicienda.*
39 *Pecuniæ mutuatæ in ſpecie reſtituendum eſt augmentum.*
40 *Augmentum menſuræ ſtariorum ſpectat ad debitorem.*
41 *Veriſimile quod eſt, attendi debet:*
42 *Monetæ bonitas intrinſeca ſi mutetur, eſt compenſanda.*

P*Etrus petit, & obtinet mutuò centum Cecchinos ab Andrea, eos poſt annum reſtituturus; & valent libris viginti pro vnoquoque. Completo anno valor Zecchini aſcendit ad libras viginti duas. Petrus vult reſtituere libras duas mille in Zecchinis 91. Andreas vult Zecchinos numero centum. Quæritur, an Andreas iure velit?*

Scribit Eminentiſſim. Card. de Lugo *de Iuſt. & Iur. diſput.* 25. *num.* 124. in hac facti ſpecie Iuriſperitos diſſentire à Theologis; idemque ego reperi in ſexcentis circiter manuſcriptis opinionibus, iuxta numerum ſtudioſorum huius Diœceſis, ad me tranſmiſſis. Siquidem Iuris vtriuſque Laurea condecorati ſcripſerunt, Andream Iure velle. Theologi verò contrarium a[illegible]rmarunt. 1

Theologorum argumenta præcipua, quibus Andreæ mutuatoris inſtantiam de iniuſtitia, & Vſura condemnant, ſunt ſequentia.

Primò. Quod principaliter eſt attendendum circa pecuniam, eſt illius valor. Toletus *lib.* 4. *cap.* 34. *num.* 2. Rebell. *de oblig. Iuſt. lib.* 8 *quæſt.* 1. *num.* 11. & Geminian. *conſ.* 137. *in prin.* Siquidem ſubſtantia pecuniæ verè, & propriè non cenſetur pendere à materia, ſed à valore. Baſſæus *Verb. Vſura num.* 8. 9. & 10. Molin. *de contract. diſput.* 312. *num.* 2. Hinc Doctores dicere ſolent, pecuniam eſſe quid artificiale conſtans ex auctoritate, à qua habet æſtimationem. *DD in l.* 1 *ff. de Contraben. emp.* Paul. Rubeus *in annotat. ad Rotam Rom. par.* 9. *recent. deciſ.* 67. *nu.* 23. Sed Petrus reſtituendo libras duas mille reſtituit totum valorem, & ſummam, quam habuit ab Andrea, Ergo totam pecuniam reſtituit. 2

Secundò. Valor monetæ de iure creſcit, & decreſcit domino. Tambur *de Triplici iure lib.* 9. *tract.* 1. *cap.* 1. §. 2. *num.* 3. Rebell. *d. lib.* 8. *quæſt.* 1. *num.* 9. Cencius *de Cenſibus quæſt.* 85. *num.* 24. *in* 8. *concluſ.* Tondut. *Reſol Ciuil. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 1. Sed Petrus eſt dominus Zecchinorum mutuò traditorum; iuxta illud. *Mutuum dicitur, quia de meo tuum fit.* Inſtit. *Quib. modis re contrah. oblig. in princ.* Ergo augmentum valoris Zecchinorum debet eſſe Petri. 3

Tertiò. In æſtimando pretio, & valore rei mutuò datæ attenditur tempus contractus 4

Digitized by Google

tractus, non tempus reſtitutionis. Bonac. *tom. 2. de contract. diſp. 3. quæſt. 3. punct. 3. num.* 21. Sed tempore contractus mutui Zecchinorum, de quibus in caſu, valor omnium centum erat duarum millium librarum. Ergo Petrus non tenetur reſtituere, niſi tot Zecchinos, quot conficiant duas mille libras.

Quartò. Vſurarium eſt aliquid ratione mutui vltra ſortem recipere. Sylueſt. *verb. Vſura num.* 1. Card. de Lugo *de Iuſt. & Iur. diſp.* 25. *num.* 6. Sed in noſtro caſu Andreas reciperet libras ducentas ſupra ſortem. Ergo committeret Vſuram.

Quintò. Si triticum ſit mutuò datum ad menſuram, puta ſtaria centum, &
5 interim augeatur menſura ſtariorum, non ſunt reſtituenda centum ſtaria tritici ſecundum menſuram auctam, ſed ſecundum primam menſuram. Molin. *d. diſp.* 312. *ſub num.* 4. *verſ. Hoc eod. modo.* Card. Toletus *lib.* 5. *cap.* 34. *num.* 3 Cardinal. de Lugo *d. diſp.* 25. *num.* 124. Ergo pari modo Zecchini non ſunt reſtituendi ſecundum auctum valorem, ſed ſecundum illum, quem ab initio valebant.

Sextò. In dubio interpretatio fieri de-
6 bet contra creditorem. *l. Quidquid adſtringendæ ff. de Verb. oblig.* Tondut. *d. lib. 2. cap. 2. n.* 47. Ergo.

Septimò. In ambiguis, quod mini-
7 mum eſt, ſequimur. *l. Semper in ambiguis. ff. de Reg. iur.* & potiùs eſt fauendum cauſæ debitoris. *l.* 1. *§. Cui certum & l. Cum certum* 10. *ff. de Aur. & Argent. legat.* Ergo Petrus debitor non niſi ad minorem ſummam reſtituendam eſt obligandus.

Octauò. *In cap. Cum olim. & in cap. Cum Canonici. De Cenſib.* deciſum fuit, cenſum, & penſionem eſſe ſoluendam
8 iuxta valorem pecuniæ habito reſpectu ad tempus impoſitionis cenſus, vel penſionis; non autem ad tempus ſolutionis. His argumentis, & rationibus moti hanc opinionem communiter amplectuntur Theologi, & Summiſtæ, vt videre eſt apud Tambur. *de Tripl. iur. lib. 9. tract. 1. cap. 1. §. 2. num.* 2. Molina *diſp.* 278. *num.* 7. *& diſp.* 312. Card. de Lugo *diſp. 25. de Mutuo, & Vſura num.* 124. Sotus *lib. 6. de iuſt. q. 1. art. 2. & q.* 12. *art.* 1. Syluest. *verb. Solutio. q.* 2. Petr. Nauar. *lib. 3. de Reſtit. cap. 2. num.* 259. Tolet. *lib. 5. cap. 34. num.* 2. Filliuc. *tract.* 35. *num.* 490. Layman. *lib. 3. tract. 3. cap. 5. num.* 15. & Diana *part. 8. tract. 7. reſol.* 18. *quæ* in Coord. eſt *tom. 6. tract. 3. reſol.* 103. vbi alios concordantes adducit.

His tamen minimè obſtantibus, Iuriſperiti fauent Andreæ mutuanti, & volunt, eidem reddendos eſſe centum Zecchinos; quamuis auctus ſit eorum valor, ob ſequentes rationes.

Primò. In mutuo tantum reddi debet,
quantum fuit acceptum. *l. Cum quid 3. ff. ſi cert. petat. l. Prout quiſq;* 80. *ff. de Solution.* Sed Petrus accepit ab Andrea centum Zecchinos. Ergo centum Zecchinos Petrus reddere debet Andreæ. 9

Secundò. In omni contractu, ſed
præcipuè in mutuo, ſeruanda eſt æqua- 10
litas inter contrahentes. *l. Si conſtat. C. de Compenſat. l. Obſignatione 9. C. de ſolution.* Ipſa enim eſt finis iuſtitiæ, imò eius obiectum formale, vt notat Rebell. *lib. 1. de Prælud. iuſt. quæſt. 1. nu.* 24. Sed non ſeruaretur æqualitas, ſi liceret Petro reſtituere Zecchinos numero minores centum. Ergo.

Tertiò. Diuerſa ratio eſſe non poteſt in mutuo, quod fit traditione tritici, quàm traditione pecuniæ: idem enim eſt contractus mutui, ſiue res, quæ
traditur, conſiſtat in numero, ſiuè in 11
menſura. *l.* 1. *§.* 1. *ff. de Act. et oblig. l. Cum vltra. C. de Non num. pecun.* & *Inſtitut. Quib. mod. re contrah. oblig in princ.* Sed ſi mutuò dentur centum ſtaria frumenti, reddenda ſunt ſtaria centum, ſiuè creuerit, ſiuè decreuerit frumenti valor, vt omnes Theologi docent, quos allegat Leotard. *de Vſuris d. quæſt.* 17 *nu.* 3. *et num.* 19. & Scaccia *de Commerc. d. §. 1. q. 1. num.* 415. Ergo ſiuè creſcat, ſiuè decreſcat valor Zecchini, centum à Petro ſunt reſtituendi.

Quartò. Quamuis pecunia inuenta ſit pro pretio rerum, tamen in mutuo
non traditur, vt pretium; pretium 12
enim adhibetur tantùm in contractu emptionis, & venditionis, ad cuius propriam, intimamque naturam ſpectat merx, & pretium. Paul. Comitol. *in Reſponſ. moral. quæſt.* 44. *num.* 2. *lib.* 3.

Ton-

Digitized by Google

Tondut. *d. lib. 2. cap. 2. num.* 37. Ipſa au-
tem pecunia in mutuo ſpectatur tan-
quàm proportio, ſeu ęqualitas corpo-
rum, quæ permutantur. Sotus *de Iuſt. lib. 6. q. 1. art. 2.* Molin. *tom. 2. diſp.* 311.
Card. de Lugo *de Iuſt. et Iur. diſp. 25. nu.*
118. Igitur ſiuè valor extrinſecus creſcat,
ſiuè decreſcat, nihil ſpectat ad naturam
mutui, cuius reſpectu pecunia ipſa in
eadem ſpecie, & numero eſt reſtituen-
da.

13 *Quintò*. Nemo debet alijs benefacien-
do, ab ijſdem damnum reportare. *l. Sed ſi quis. ff. Teſt. quem. aper. l. Si ſeruus*
61. §. *Quod vero. ff. de Furt. l. Abſentia*
183. *ff. de reg. iur.* Sed damnum reporta-
ret Andreas, niſi reciperet Zecchinos
centum, etiam eorum aucto valore, eò
quia cum augetur valor pecuniæ, au-
gentur etiam pretia aliarum rerum. Vi-
uius *Com. Opin.* 516. *num.* 56. Gratian.
14 *deciſ.* 85. & ſic non poſſet tot merces,
vel res vendibiles emere cum pecunia ad
valorem currentem tempore ſolutionis,
quot emiſſet, ſi pecunia reſtitueretur
ad valorem currentem tempore contra-
ctus. Tondut. *d. lib. 2. c. 6. n.* 4. Ergo.

15 *Sextò*. Par debet eſſe ratio lucri, &
damni, augmenti, & decrementi.
Viuius *d. Opin.* 516. *num.* 46. Rota *deciſ.*
149. *num. 7. part. 2. recent.* & Gratian.
deciſ. 85. *num.* 6. Sed ſi Zecchini valor de-
creuiſſet, & redacti eſſent, puta ad li-
bras ſexdecim pro ſingulo, Andreas
paſſus eſſet damnum librarum quatuor
pro vnoquoque; quia ad creditorem
ſpectat decrementum pecuniæ iuxta opi-
16 nionem Rotæ Romanæ, quam ſemper
amplexa eſt, vt videri poteſt *deciſ.* 597.
par. 1. recent. & part. 2. rec. deciſ. 140.
& part 3. deciſ. 135. Beltram. *in Addit. ad* Ludouiſ. *deciſ. 42. num.* 7. & eadem
Rota coram *Illuſtriſs. Priolo* tunc Archi-
diacono huius Eccleſiæ Patauinæ, &
eiuſdem Sacræ Rotæ Auditore, die 5.
Iulij 1666. *deciſ.* 261. Ergo eorumdem
Zecchinorum valor auctus debet cedere
lucro ipſius Andreæ.

Septimò. Non debet eſſe melioris con-
17 ditionis Mutuatarius, & deterioris Mu-
tuator in eodem contractu; ſiquidem
inter ipſos præcipuè ſeruanda eſt æquali-
tas. Molin. *diſp.* 311. Rebell. *d. lib. 11. q.*
15. *num.* 12. Sed vbi & incrementum, &
decrementum valoris monetæ ſpectaret
ad Petrum mutuatarium, adhuc ipſe,
eſſet melioris conditionis, quàm An-
dreas: quia in caſu incrementi valoris
Petrus faceret reſtitutionem in Zecchi-
nis iuxta valorem auctum, in caſu verò
decrementi reperiret monetam æream,
vel argenteam, quæ conficeret ſummam
reſtituendam cum nullo, aut pauco de-
trimento; de generali enim conſuetudi-
ne debitor poteſt ſoluere debitum in qua-
cunque moneta, dummodo ſoluat debi-
tum. Summa Diana *Verb. Moneta. nu.* 2. 18
Abb. *in cap. Quanto* 18. *in fin. de Iureiur.*
Comitol. *Reſp. moral. d. lib. 3. quæſt.* 44.
num 4. & Loter. *de Re benef. lib. 1. quæſt.*
39. *à num.* 166. *& ſeqq.* Igitur, ne talis
inæqualitas conditionis ſequatur, ad An-
dream ſpectare debet variationis lucrum,
vel damnum.

Octauò. Valet argumentum à ſimili.
Euerard. *in locis legalib. loco* 13. Decius 19
in cap. Translato. num 8. *de Conſt.* Menoch.
conſ. 202. *num.* 131. Sed in Penſionibus
Eccleſiaſticis, quæ imponuntur in
Ducatis aureis de Camera, valor Du-
cati aurei creſcit, & decreſcit ad com-
modum, vel incommodum creditoris.
Gigas *de Penſion. qu. 98. num. 6. & 7.*
Tondut. *eod. tract. cap. 40. num. 22. &*
23. quod conſtanter, ac ſemper iudica-
vit Rota Romana teſte Beltram. *ad Lu-* 20
douis. d deciſ. 42. num. 7. Ferentill. ad Bu-
ratt. *Deiſ.* 626. *num.* 2. Paul. Rubeus *in Annot. ad deciſ. 67. num. 28. & 29.* vbi
plures deciſ. allegat, *par. 9. rec.* Loterius
d. lib. 2. quæſt. 39. num. 202. & 207. vbi
DD. cumulat. Ergo etiam in caſu mutui,
in quo traditi ſunt nummi aurei, eorum
valor creſcere, & decreſcere debet com-
modo, & incommodo Mutuatoris Cre-
ditoris. Ita defendunt, & ſuſtinent Scac-
cia *de Commerc. & Cambijs d. §. 1. quæſt. 1. num. 409. & ſeqq. & § 2. Gloſſ. 5. nr.* 148.
Anton. Sola *in tractat. de Moneta caſu*
24. Leotard. *de Vſuris d. q. 17. à num. 13. & ſeqq.* qui allegat viginti Iureconſultos
ſic docentes, quibus adduntur alij decem
citati à Diana (etſi inconſtans à ſe ipſo, &
ab eis recedat) *par. 8. tract. 7. reſol.* 18.
quæ in Coordinato eſt *tom. 6. tract. 3. re-ſolut.* 103.

K Quid

Digitized by Google

Quid dicendum? Aut quibus adhæ-
21 rendum? Quæſtio iſta non eſt ita facilis,
vt apparet, & eam non paucorum vſque
ad hanc diem exercuiſſe ingenia teſtatur
Comitol, *d. lib. 3. quæſt.* 44. *num.* 1. nec
parùm negotii Doctoribus faceſſere ait
Rebell. *d. lib.* 11. *qu.* 15. *in princ.* Imò eſſe
quæſtionem altam, antiquam, profun-
dam, confuſam, & inuolutam; itaut
à tergo habeat lupos, & à fronte præci-
pitium ſcribit Paulus Rubeus I. C. Ro-
man. *in d. Annot. ad Rotam par. 9. recent.*
d. deciſ. 67. num. 9. & 10. Cæterùm pro
recta reſolutione caſus, & plena diſcuſ-
ſione materiæ tria ſunt præmittenda; &
tres pariter caſus diſtinguendi.

22 Præmittendum igitur eſt Primum:
Monetæ (ſiuè *Æreæ*, quæ initium ha-
buit ſub Seruio Tullio; ſiuè *Argenteæ*,
quæ incœpit anno ab Vrbe condita 486.
ſiuè *Aurea*, cuius principium fuit anno
546. teſte Budel. *de Moneta, & Re Numm.*
lib. 1. cap. 2. num. 12. vnde Triumuiros
Monetales, æris nimirùm, argenti, &
auri flatores retulit Pomponius *in l. 2. §.*
Iiſdem temporibus nu.60. De Orig. Iur. nam
nummos in corio, vel chartacea materia
non niſi per modum prouiſionis tempore
belli aliquando factos teſtatur Bobadill.
in Politic. lib. 1. cap. 1. num. 11.) Mone-
tæ, inquam, duplicem conſiderari bo-
nitatem; intrinſecam ſcilicèt, & ex-
23 trinſecam. Bonitas intrinſeca conſiſtit
in materiæ, ſeu metalli qualitate, &
quantitate; nempè vt ſubſtantia mone-
tæ ſit bonæ ligæ, ideſt auri puri, argen-
ti nitidi, & abſque deterioris temperatu-
ræ mixtione; ac vlteriùs vt ſit iuſti ſpon-
deris. *l. Si olei. ff. de Vſufr. ear. rer. quæ*
vſu conſum. l. 2. C. de Pond. lib. 12. Gaſp.
Ant. Theſaur. *de Augum. Monet. part. 1.*
in 6. concluſ. ſub num. 45. Menoch. *conſ.*
49. *num.* 9. Paul. Rub. *in Annot. ad d. de-*
ciſ. 67. num. 2. par. 9. recent. ideòque im-
mutata dicitur bonitas intrinſeca Mone-
tæ vel quando cuſà eſt impurioris ligæ,
& metalli: vel quando tonſa eſt, & de-
ficit in iuſto pondere. Sola *de Monet. ca-*
ſu 25. Viuius *Opin.* 516. *num.61. &* Ton-
dut. *Reſol. Ciuil. lib. 2. cap. 1. num. 1. &*
num. 30. Bonitas autem extrinſeca conſi-
ſtit in valore monetæ, & eius publica
æſtimatione; quæ licèt rapiat in ſe va-
lorem materiæ, & ipſa ſola habeatur in
conſideratione; adeò vt aliqui ſcripſe-
rint, hanc tantummodò vnicam bonita-
tem extrinſecam conſiderandam eſſe,
ſcilicèt æſtimationem, & valorem mo-
netæ. Geminian. *conſ.* 137. *num.* 1. nihi-
lominùs non eſt danda confuſio vtriuſ-
que bonitatis, quia imò debet eſſe pro-
portio, & ſimmetria materiæ cum valo-
re, vt dicit Gloſſ. *in l. 1. §. in Verb. Præ-*
bet. De Contrab. empt. & probat *tex. in cap.*
Quanto. De Iureiur. Quæ quidem boni-
tas extrinſeca frequenter ſolet variari, vt
noſtris temporibus ſæpè vidimus; etſi
illæſa remaneat bonitas intrinſeca, quod
notat Tondut *d. lib. 2. Reſol. Ciuil. cap. 2.*
num. 31. Gratian. *diſcept. forens. cap.* 560.
num. 13. & tradunt *DD. in l. Cum quid. ff. ſi*
cert. petat.

Præmittendum Secundum eſt, ad vi-
tandam variationem æſtimationis pecu- 24
niæ & eius prædictæ extrinſecæ bonita-
tis; contrahentes poſſe conuenire ſuper
valore monetæ, vt non ſolùm in eadem
ſpecie, id eſt bonitate intrinſeca, ſed
etiam in eodem prorsùs valore, quo fuit
tradita tempore contractus, eadem re-
ſtituatur, non obſtante quacunque va-
riatione, ſeu æſtimatione extrinſecùs
adueniente, in augmento, vel decre-
mento; quod quidem pactum eſt licitum,
quia reſpicit fauorem vtriuſque contra-
hentis, mutuantis ſcilicèt, ſi valor pe-
cuniæ augeatur, mutuatarii verò ſi di-
minuatur, & per conſequens eſt omninò
ſeruandum. *l. 1. §. conueniat. ff. Depoſ. l.*
Si dotem. C. de Iure Dotium. l. In conuen-
tionibus. ff de Verb. oblig. Surd. *conſ.* 242.
num. 3. Molin. *d. tom. 2. diſput. 312. concl.*
2. Card. de Lugo *d. tract. de Iuſt. & Iur.*
diſp. 25 à num. 125. *& ſeqq.* Rebell. *de*
Oblig. Iuſtitiæ d. lib. 11. qu. 15. concluſ. 6.
Quod Doctores admittunt, etiamſi mu-
tuans probabilitèr crederet, de breui
valorem monetarum auctum iri: eò
quia cum poſſet Mutuator ſervare ſuam
pecuniam vſque ad tempus aucti valo-
ris, dando illam mutuatario ante aug-
mentum, cenſetur paciſci ſuper lucro
ceſſante, vt eadem in ſpecie, & nume-
ro ſibi reſtituatur, quamuis valor au-
ctus fuerit, vt benè diſputando con-
cludit Card. de Lugo *d. diſp. 25. nu.* 128.
& 129.

Digitized by Google

& 129. Tondut. *d. lib. 2. cap. 1. num.* 19.
& cap. 3. num. 65. Couaruu. *in tract. de*
collat. numiſm. §. 1. *num.* 5. Brun. *in tract.*
de Augum. & diminut. monet. concluſ. vlt.
limit. 8. *num.* 1. & Faber *de Varijs nummor.*
25 *deb. ſolut. cap.* 2. Et quæ de hoc pacto di-
ximus, procedunt non ſolùm vbi ex-
preſsè ſic fuerit conuentum inter con-
trahentes; ſed etiam ſi tacitè tantùm, &
per æquipollens ita eos voluiſſe depre-
hendatur; itaut ſola promiſſio *de ſol-*
uendo in iiſdem Speciebus referenda ſit
non ſolùm ad eamdem qualitatem, ſed
etiam ad eumdem numerum nummo-
rum. Crauett. *d. conſ.* 47. *num.* 5. The-
ſaur. Iun. *de Moneta par.* 2. *num.* 60. *Verſ.*
Niſi certa ſpecies. Viuius *d. opin.* 516.
num. 29. & Tondut, alios cumulans *d.*
lib. 2. *cap.* 3. *num.* 58. Appellatione au-
tem ſpeciei intelligitur numerus; quia
quod apud logicos eſt ſpecies, apud Iu-
riſperitos eſt indiuiduum. Bar. *in l.* 3.
§. *Mutui datio. ff. Si cert. petatur.* Ton-
dut. *d. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 39. *& cap.* 3.
num. 52.

Præmittendum Tertium eſt, quod
26 vbi mutuatarius fuerit in mora, & non
reſtituerit monetam pacto tempore, ſi
poſtea valor augeatur, etiam ſi de hoc
augmento nulla facta ſit conventio ta-
cita, aut expreſſa; nihilominus tene-
tur illud refundere Mutuatori, ratione
lucri ceſſantis, per *tex. in l. Non vtique.*
§. *Nunc de officio. &* §. *In hanc. l. Quod*
ſi ephesi ff. De eo, quod certo loco. l.
Nummis, vbi Gloſſ. ff. De in litem iuran.
Rebellius, qui in vtroque foro hanc
obligationem arctare debitorem dicit *lib.*
8. *quæſt.* 1. *num.* 11. *& lib.* 11. *quæſt.* 15.
num. 6. His ita prænotatis, diſtinguendi
ſunt tres Caſus.

Primus Caſus eſt, ſi moneta altere-
tur in bonitate intrinſeca? Et in hoc
certum eſt, ac indubitatum, reſtituen-
27 dam eſſe monetam quæ currebat
tempore contractus, ſi extet. Si verò
non extet, reſtitutionem eſſe facien-
dam de moneta noua, quæ ſuppleat
valorem antiquæ. Cyriac. *Controu.* 388.
DD. in l. Paulus. & in l. Cum quid. ff. Si
cert. petat. & in cap. Olim. & in cap. Cum
Canonicis. de Cenſib. Rebellius *d. libr.* 11.
quæſt. 15. *num.* 4. & Tondut. *d. lib.* 2. *cap.*
1. *num.* 3. qui *num.* 4. inde deducit, non
teneri creditorem recipere monetam, 28
quæ propter tonſionem facta ſit minoris
ponderis, vel inferioris materiæ; &
num. 5. aduertit, id habere locum
etiamſi de hac intrinſecæ bonitatis di-
minutione nihil partes conueniſſent;
ſiquidem eſt conuentio, quæ de Iure
ineſt.

Secundus Caſus eſt, quando pecunia
data fuit cum pacto, vt reſtitueretur
in eadem ſpecie, & eodem numero. Et 29
in hoc caſu augmentum valoris mone-
tæ cedit damno mutuatarij; & vtilita-
ti mutuantis; è contra autem decre-
mentum eſt damno Mutuantis, & vti-
litati Mutuatarij. Tondut. *d. libr.* 2.
cap. 1. *num.* 10. *&* 11. Viuius *Opin.* 516.
num. 37. Sola *de Moneta caſ.* 19. *num.*
1. Rebellius *d. lib.* 11. *quæſt.* 15. *num.* 8
Gaſp. Anton. Theſaur. *de Augm. Mo-*
net. par. 2. *num.* 20. Vbi alios allegat;
& ratio eſt manifeſta, quia cum de-
ducta ſit in obligatione non ſolùm
qualitas, ſed etiam numerus; iſte debet
adimpleri, ſiuè auctus, ſiuè diminutus
ſit valor.

Tertius eſt Caſus, quando tradita eſt
mutuò pecunia, & de eius numero, &
qualitate conſtat; ſed nihil dictum eſt à 30
partibus de modo reſtituendi; nulla-
que ſtipulatio, aut expreſſio inter-
ceſſit, qua in ſpecie pecuniæ facien-
da ſit reſtitutio? Et in hoc caſu Do-
ctores diſtinguendum eſſe docent, an
deducta ſit in obligatinne ſola ſumma,
ſeu quantitas valoris pecuniæ: an etiam
qualitas, & ſpecies eiuſdem pecuniæ?
Exempli gratia. Tu petis mutuò à
me ſexcentas libras; ego eas trado tibi
in tot Zecchinis; in hoc caſu ſumma
ſexcentum librarum eſt in obligatione,
non autem qualitas aurea Zecchinorum.
E contra, tu petis à me mutuò centum
Ducatinos argenteos; & eos recipis.
In hoc caſu qualitas, & ſpecies cenſetur
eſſe in obligatione. Igitur primo modo
incrementum, & decrementum pecu-
niæ, ſi quod eſt tempore ſolutionis,
ſpectat ad debitorem, cui ſufficit ſol-
uere ſummam ſui debiti cum currenti
valore pecuniæ tempore ſolutionis. At
non etiam ſecundo modo; in quo cum

Digitized by Google

ipſa qualitas , & ſpecies penuniæ ſit in obligatione , ipſamet pecunia eſt reſtituenda in eadem ſpecie , & qualitate ; & per conſequens incrementum , vel decrementum valoris , ſi aliquod contingat , dum fit reſtitutio illarum pecuniæ ſpecierum , pertinet ad ipſum creditorem . Ita ex clara doctrina Bartoli *in l. Si quis ſtipulatus fuerit decem in melle. 57. num. 3. et in l. Paulus. num. 6. ff. de Solutionib.* docent omnes Theorici , ac Conſulentes Iuriſperiti ; & præcipuè Couaruu. *de Numiſm. cap. 7. §. Vnico . num. 3.* Gaſp. Ant. Theſaur. *de Augm. Monetæ part. 2. num. 16. et num. 19.* Viuius *Opinion. 516. num. 43.* Ant. Sola *de Moneta caſu 24.* Scaccia *de Commerc. et Cambijs §. 1. q. 2. num. 409. et 41c. et §. 2. g. oſſ. 5. num. 148. et 152.* Loter. *de Re beneficiar. lib. 1. quæſt. 39. num. 224.* Leotardus *de Vſur. quæſt. 17. num. 32.* Paulus Rubeus *in Annot. ad dict. deciſ. 67. num. 27. et ſequentibus part. 9. recent.* & Tondut. *dict. lib. 2. reſolut. ciuil. cap. 17. num. 7. 8.* qui omnes innumeros propemodum conſulentes allegant cum hac diſtinctione procedentes ; & ex Theologis . Layman *d. lib. 3. tract. 3. part. 1. cap. 5. num. 11.* Azor. *part. 3. lib. 10. cap. 7. q. 2.* & idem notat Peregrin. *lib. 3. conſ. 13. in fine.* & Menoch. *conſ. 49. n. 14.*

Hinc eſt quod in materia Penſionum
31 Eccleſiaſticarum , in quibus Ducati aurei deducuntur in obligatione ; eorum valor ſiuè creſcat , ſiuè decreſcat , ſemper cedit lucro , & damno ipſius creditoris Penſionarij , quia ſemper debitor Penſionis debet ſoluere tot Ducatos aureos , quot expreſſi ſunt in Bullis Apoſtolicis , etſi pluris valeant tempore ſolutionis , quàm valerent tempore impoſitionis , vt ſupra notauimus ex Tondut *de Penſion. cap. 40.* & ſemper tenuit , & iudicauit Rota Romana teſte Loter. *d. lib. 1. q. 39. num. 207.* Paul. Rubeo *in Annot. ad d. deciſ. 67. num. 27. et 28. part. 9. recent.* & habetur *part. 1. recent. deciſ. 597. part. 2. deciſ. 149. part. 3. deciſ. 135.* coram Penia *deciſ. 464.* coram Ludouiſ. *deciſ. 42.* & ibi Beltram. *num. 7.* & in quamplurimis alijs deciſionibus .
32 Et è contra Illuſtriſſimus Capſerius ſancti Montis huius Ciuitatis Paduæ, quamvis valor monetæ ſiuè aureæ , ſiuè argenteæ , quam dietim recipit ab illis , qui depoſita faciunt , augeatur ; non tenetur iiſdem refundere dictum augmentum , ſed remanet in capſa ſancti Montis , ea ratione quia Capſerius non deducit in obligatione monetarum ſpecies , ſiuè corpora ; ſed genus , & ſummam librarum iuxta currentem valorem ; & ideò ipſa Capſa non conſtituitur debitrix ſpeciei , ſed generis ; & ſic incrementum , & decrementum valoris pecuniarum ſpectat ad ipſam ; ſunt enim depoſita illa irregularia , quæ tranſeunt in naturam mutui , cum translatione dominij in eamdem Capſam; (exceptis depoſitis Dotium Monialium, quæ in ſacculo obſignato fiunt iuxta Partem Excellentiſſimi Senatus anni 1660.)
Mantica *de tacitis , et amb. lib. 10. tit. 2.* 33
num. 10. et tit. 3. num. 12. & Tondut. *d. lib. 2. Reſol. ciuil. cap. 4. num. 63.* vbi ait , legem eſſe in Gallia prohibentem contractus fieri alio modo , quàm in ſumma librarum . Et idem dicit *cap. 8. num. 2.*

Ex huc uſque deductis , pro inuolutæ materiæ explicatione , facilis eſt reſolutio propoſiti Caſus ; quem juxta
opinionem Iuriſperitorum intelligen- 34
dum eſſe cenſet Curia Epiſcopalis , & per conſequens centum Zecchinos per Petrum reſtituendos fore Andreæ , qui jure eos petit in hoc numero.

Ratio manifeſta eſt ; ſcilicèt quia ſpecies , & numerus Zecchinorum ſunt in obligatione ; ait enim Caſus : *Petrus petit , et obtinet centum Zecchinos ab Andrea , eos poſt annum reſtituturus* . Mi Lector , pendis Verba hæc ? *Petrus petit , et obtinet mutuò centum Zecchinos.* Non petit duo millia librarum . Igitur *petendo Zecchinos* , deducta eſt in obligatione qualitas monetæ aureæ ; *petendo centum* , deductus eſt in obligatione numerus aureorum ; & cum ſpoponderit , ſe eos reſtituturum poſt annum , vtique ſpopondit illos reſtituere in eadem ſpecie , & in eodem numero ; nam dictio EOS eſt relatiua , quæ demonſtrat , & repetit qualitates præceden- 35
tes . Rota coram Emin. Celſo *deciſ. 260. num. 12.* Barboſa *diction. 103. num. 3.* Crauetta *conſ. 98. num. 8.* & per conſequens

cum

Digitized by Google

cum ſuo augmento , vt dictum eſt in ſe-
cundo notando ; & ſcribit Gaſp. Ant.
Theſaur. *in d. tract. de Augm. Monetæ*
part. 2. *num.* 16. vbi teſtatur , ſic iudica-
tum eſſe , & tali jure hodie nos vti ;
quod docet etiam Layman *d. lib.* 3. *ſect.* 5.
tract. 3. *part.* 1. *cap.* 5. *num.* 13. & confir-
mat Leotard. *de Vſuris d. quæſt.* 17. *num.*
13. Scaccia *de Commerc. et Camb. d.* §. 1. *q.*
1. *num.* 409. *et* §. 2. *gloſſ.* 5. *num.* 148. & Vi-
uius *d. Opin.* 516. *num.* 43. apud quos infi-
niti DD.

Neque obſtant Argumenta pro opi-
nione Theologorum allegata . Non
Primum : Quia omninò negatur , ſub-
ſtantiam pecuniæ conſiſtere in ſolo eius
extrinſeco valore , & impoſititia æſti-
matione . Layman *d. lib.* 3. *tract.* 3. *part.*
36 1. *cap.* 5. *num.* 25. *Verſ. Sed facilis* . ſi-
quidem pecunia non eſt Ens rationis ,
ſed Ens reale , quod videtur , tangitur ,
& contrectatur , & in contractibus , qui
re contrahuntur , adhibetur ; vt benè
reſpondet P. Comitol. *in Reſp. moral. lib.*
3. *q.* 44. *num.* 2. *Verſ. Verum enim* . Et
ideò vltra æſtimationem attendenda
etiam eſt materia ipſius , nempe metal-
lum , qualitas , ligæ puritas ; & ſic
bonitas intrinſeca , & per conſequens
etiam numerus ſpecierum ; ſeu num-
morum , qui traditi ſunt , vt totidem
cum ſuo augmento reſtituantur ; vt eru-
ditè agit Leotard. *de vſuris d. quæſt.* 17. *à*
num. 20. *& ſeqq.*

Non obſtat ſecundum . Quia An-
dreas non petit augmentum Zecchino-
rum , quos numerauit Petro , qui fa-
ctus eſt dominus eorum . *l.* 2. §. 2. *ff. Si*
cert. pet. & quos Petrus expendit , ſeu
conſumpſit ; ſed petit augmentum Zec-
chinorum , qui ſunt reſtituendi ipſi
Andreæ in eadem qualitate , & nume-
37 ro ; ipſi enim non dicuntur eſſe Petri ,
ſed Andreæ ; ſiquidem bonis noſtris ad-
numeratur id , quod nobis debetur .
l. Princeps. 21. *& l. Rei appellatione*
ff. de Verb. Signif. Et pecunia mea eſt ,
quàm alius mihi debet. *l. Si & me , &*
Titium. 32. *& ibi Gloſſ. ff. Si cert. pet.* Ideò
ſicut valor pecuniæ augetur jis , qui eam
poſſident , ita creſcit jis , quibus debe-
tur. *l. Cum dotem. C. de Iure Dotium*; quod
à tiis proſequitur Leotard. *d. q* 17. *n.* 29.

Non obſtat Tertium : Quia , vt di-
ctum eſt ſupra , aliud eſt , ſi deduca- 38
tur in obligationem ſumma librarum in
genere ; aliud ſi qualitas , & numerus
aureorum in ſpecie . Primo caſu ſufficit
ſoluere ipſam ſummam ad liberandum
debitorem ; at ſecundo caſu ſoluendi
ſunt totidem aurei in ſpecie , & in nu-
mero . Loter. *d. lib.* 1. *q.* 39. *nu.* 224. Leo-
tard. *d. q.* 17. *num.* 32.

Non obſtat Quartum . Quia falſum
eſt , Andream recipere ducentas libras 39
ſupra ſortem ; ipſe enim non dedit Pe-
tro in ſortem librarum ſummam , ſed
Zecchinos centum ; vnde recipiendo à
Petro eumdem numerum centum Zec-
chinorum , ſolam ſuam ſortem recipit ;
& quamuis auctus ſit valor Zecchino-
rum , augmentum illud eſt acceſſio ;
quæ non parit vſuram ; nam illa æſti-
matio Zecchinorum eſt res incorporea ,
quæ conſiſtit in ſola hominum opinione ;
& non facit corpus ex ſe ; ſed ineſt ſor-
ti , vt doctè explicat Gaſpar. Ant. The-
ſaur. *d. tract. de Augm. Monet. part.* 2. *n.*
8. Et ex hac reſponſione .

Non obſtat Quintum ; ſiquidem aug-
mentum menſuræ ſtariorum frumenti
addit corpora corporibus , & reddit fru-
mentum vltra ſortem ; ideòque non li- 40
cèt habere illud augmentum ſine Vſura ,
quia de Iure non ineſt , neque eſt res
incorporea , prout æſtimatio Zecchino-
rum .

Non obſtat Sextum ; & Septimum ;
nam neque ſumus in dubio , neque in 41
ambiguis ; ſed in claris , & manifeſtis :
cò quia contracta eſt obligatio ſuper cen-
tum Zecchinis , quæ diſſolui non po-
teſt , niſi centum Zecchinorum reſtitu-
tione . *l. Tutor.* 41. §. *Lucius . ff. de Vſur.*
l. 1. *ff. de Compenſat.* Leotard. *d. q.* 17. *nu.*
3. *&* 4. Præterquàm quod , quando
etiam eſſet locus ambigendi , cum omnis
conuentio debeat interpretari ſecundum
id , quod eſt veriſimile . Card. Mantic.
de tacitis , & ambig. lib 3. *tit.* 1. *num.* 12.
interpretatio eſt prorſus facienda ad fa-
uorem Andreæ , quia non eſt veriſimi-
le , ipſum voluiſſe ſe committere peri-
culo amiſſionis octo , vel decem Zec-
chinorum , ſed ſtipulatum fuiſſe , vt
ſibi reſtituerentur in eadem bonitate ,
quali-

qualitate, & numero ſecundum tem-
pus contractus. *l. Cum quid ff. Si cert.
petat.* Guid. Pap. *deciſ.* 493. Tondut. *d.
lib.* 2. *Reſol. ciuil. cap.* 3. *num.* 54. & Gra-
tian. *Diſcept. forenſ. cap.* 884. *nu.* 22. & 23.
vbi dicit, hanc eſſe probationem liqui-
diſſimam ob Iuris præſumptionem.

Non obſtat Vltimum argumentum
deſumptum ex *cap. Cum olim. & cap. Cum
Canonicis, de Cenſib.* quia in dictis texti-
42 bus mutatio euenerat circa bonitatem in-
trinſecam pecuniæ; & ideò ſtatutum
fuit; vt ſolutio fieret in pecunia noua,
ita tamen vt suppleret intrinſecam boni-
tatem, & qualitatem pecuniæ antiquæ,
ſuper qua erat obligatio. Rebell. *d. lib.* 11.
q. 15. *nu.* 4. vndè retorquentur dicti tex-
tus, & deſeruiunt ad fauorem Andreæ
mutuantis, dum decernitur in eis, ſer-
uandum eſſe indemnem ipſum credito-
rem circa bonitatem intrinſecam, quali-
tatem, & numerum nummorum ſibi
debitorum; quod quidem illud idem eſt,
quod petit Andreas: cui ſi dentur cen-
tum Zecchini illius ponderis, bonita-
tis, & qualitatis, cuius erant illi à ſe
Petro mutuati, contentus omninò erit,
ſiuè eorum valor, aut æſtimatio extrin-
ſeca aucta, ſiuè diminuta ſit; & hanc
ſententiam approbant Bartol. & omnes
Iuriſperiti in *d. l. Cum quid. & l. Paulus.
ff. Si cert. petat.* ac Couaruu. *& Canoniſtæ
in d. cap. Cum olim. & cap. Cum Canoni-
cis. De Cenſib.* Nam ſi cuderentur noui
Zecchini maioris ponderis, & intrinſeci
valoris, quam hucuſque cuſi ſunt, An-
dreas non poſſet centum repetere à Pe-
tro, ſed tot, quot compenſarent pon-
dus illorum centum à ſe datorum, iux-
ta textum in *d. cap. Cum Canonicis. De
Cenſib.* Et è contra, ſi noui Zecchini à
Principe formarentur minoris ponderis,
recipere deberet Andreas maiorem nume-
rum, quàm centum vſque ad debitam
compenſationem ponderis, & bonitatis
eius centum Zecchinorum iuxta *ſupracit.
cap. Olim.* vt docent Gabriel *com. concl.
De Solut. concl.* 1. Rota coram Buratto
Deciſ. 626. *ſub num.* 3. & ibi Ferentill. *in
Addit. litt. A.* Layman. *d. lib.* 3. *tract.* 3.
part. 1. *cap.* 5. *num.* 19. *&* 26. & Paul.
Rubeus *in Annot. ad d. deciſ.* 67. *part.* 9.
rec. n. 12. vbi teſtatur, hanc eſſe commu-
nem opinionem, & receptam tàm in
Scholis, quàm in Palatijs.

DECISIO XXVIII.

ARGVMENTVM.

Referuntur media attrahendi ple-
bem ad audiendum Verbum Dei,
& ad diſcendam in Eccleſia Do-
ctrinam Chriſtianam.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiam vt Parochiani frequentent, quibus medijs vtendum?*
2 *Rethorica Eccleſiaſtica Cardinalis Valerij commendata.*
3 *Manſuetudo Parochi attrahit plebem.*
4 *Fiducia in Deum fructuoſa.*
5 *Herculis myſtica fabula.*

*CVm fuiſſet quæſitum quibus medijs Pa-
rochi obtinebunt, vt populi feſtinent* 1
*audire Verbum Dei, Conciones, ac Chri-
ſtianam Doctrinam?*

Primò. Alij dixerunt, ſi illa quatuor
Præcepta ſeruentur, quæ notata fuere
ad caſum Prudentialem *in Deciſ. XXIV.*
proximè præterita; videlicèt. 1. Quò ad 2
ipſos Parochos. 2. Quò ad materiam.
3. Quò ad Auditores. 4. Quò ad modum
loquendi, & prædicandi. Ideò dicta
præcepta executioni mandentur ab om-
nibus animarum Rectoribus, nec non
à Concionatoribus libello Rethoricæ
Eccleſiaſticæ Eminent. Cardin. Valerij,
typis impreſſo anno 1672. Patauii per
Matthæum Cadorinum Bibliopolam
ſtudeatur.

Secundò. Alij; Si Parochus omni
die feſto non ſolùm prædicauerit, &
doctrinam Chriſtianam docuerit, ſed 3
populum inuitauerit, vt lubens ac-
cedat; nam *Bos capitur cornu: Voce li-
gatur homo:*

Tertiò. Alij; Si manſuetis verbis, co-
mitate, ac charitate vtatur Parochus in 4
conuocando populo ad imitationem
Apoſtoli, qui aiebat *Philip.* 1. 8. *Teſtis eſt*

mihi

Digitized by Google

mibi Deus, quomodo omnes Vos cupiam in Viſceribus Chriſti.

4 Quartò. Alij; Si Parochus perſeuerauerit in docendo, & prædicando, habens fiduciam in Domino; ait enim *S. Bern. in lib. 4. de Conſid. Fac tu quod suum eſt; nam Deus, quod ſuum eſt, curabit. Planta, riga, & tuas impleuiſti partes: ſanè vbi voluerit, incrementum dabit Deus. Vbi fortè noluerit, tibi deperit nihil.*

5 Quintò. Alij; Vt conſtanti iam Parochi in prædicando, & docendo neceſſariam oſtenderent, dixerunt, Herculem, conſtantiæ Typum, ab antiquis figuratum habere catenam in ore, qua ducebat turmam magnam populorum in auribus deuictorum; vndè Alciatus emblemma formauit, & cecinit:

Cedant arma togæ, & quamvis duriſſima corda
Eloquio pollens ad ſua Vota trabit.

Sextò. Alij; Si frequenter Parochi declarabunt neceſſitatem, & vtilitatem audiendi Verbum Domini: tùm quia *Quod corpori eſt cibus, hoc animæ eſt diuinorum eloquiorum doctrina. S.Greg. hom. 6.* & eſt ſignum Prædeſtinationis; *Qui ex Deo eſt, Verba Dei audit. Ioan. 8.47.* tùm etiam quia innumera ſunt exempla conuerſorum ad pœnitentiam, ob auditum Verbum Domini, vt de Dauid, Nabuchodonoſor, Ioſaphat, Auguſtino, & alijs.

Septimò. His medijs, proprijs quidem, & efficacibus, vnum aliud propriiſſimum, & efficaciſſimum addidit Curia Epiſcopalis, videlicèt, ſi Parochum delectabit ſtudium ſacrorum librorum, & munus prædicandi, ac docendi populum ſuum Doctrinam Chriſtianam, & eloquia Diuina, iuxta illud *Lætabor ego ſuper eloquia tua; ſicut qui inuenit ſpolia multa. Pſal. 118. V. 162.* illumque non pigebit imitari Saluatorem, *Qui erat quotidiè docens in Templo. Luc. 19. 47.*

DECISIO XXIX.

ARGVMENTVM.

Declaratur, qui nam ſint Vſurarij manifeſti; & duodecim pœnæ inflictæ de Iure contra illos.

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ quænam de Iure ſint inflictæ contra Vſurarios?*
2 *Reſtitutio quomodo facienda ab Vſurarijs?*
3 *Vſurarius manifeſtus qui cenſeatur?*
4 *Sacramenta deneganda Vſurarijs publicis; & auditio Miſſæ.*
5 *Sepultura Eccleſiaſtica quando ſint incapaces Vſurarij?*
6 *Vſurarius an repetat vſuras à ſe alijs ſolutas?*
7 *Appellatio non datur à ſententia condemnatoria Vſurarij.*
8 *Teſtamenta Vſurariorum non ſuſtinentur.*
9 *Vſurarij expellendi è ciuitatibus. Et ſunt infames.*
10 *Vſurarius non poteſt fieri clericus.*
11 *Pœnæ contra Vſurarios an incurrantur ipſo Iure?*
12 *Exemplum Vſurarij à Deo puniti.*

SVcceſſiuè quæritur; Quæ, & Quot ſint pœnæ à Iure inflictæ contra Vſurarios? Reſponſum fuit cum diſtinctione: Vel Vſurarius eſt occultus, & 1
contra hunc nulla alia eſt inflicta pœna, quàm illa Iuris Divini, & Naturalis, videlicèt, vt pæniteat, & reſtituat Vſuras, ad hoc vt mereatur euitare æternum ſupplicium. Reginald. *in Praxi fori Pœnit. lib. 23. num. 92.* Molin. *de Iuſt. & Iur. diſput. 327. num. 4.* & ibi S.Thom. 2. 2. *qu. 78. art. 3.* Et Sotus 6. *de Iuſt. qu. 1. art. 4. concl. 2.* qui omnes aduertunt, non ſolùm rem per Vſuram acquiſitam eſſe Domino reſtituendam; ſed etiam fructus: Quod ſi Vſurarius pecunias, vel res vſu conſumptibiles vſurariè acquiſiuerit,

uerit, non ſolùm earum valorem reſti-
2 tuere tenetur Mutuatarijs, ſed etiam lucrum ceſſans, & damnum emergens ex eo, quod Vſurariæ res non fuerint eis reſtitutæ; quod notare debent Confeſſarij, vt rectè ſciant ſe gerere cum Vſurarijs Pœnitentibus, ſi tamen detur, eos pænitere.

3 Vel Vſurarius eſt manifeſtus (ille ſcilicet, qui palàm in foro, vel domi fœnus exercet, *cap.* 1. *de Vſur. libr.* 6. vel in iudicio confeſſus eſt, Gloſſ. *ibid. verb. Manifeſtos*. ſiuè etiam extra iudicium coram pluribus. Menoch. *de arbitr. caſu* 231. *num.* 21. Caniſius *de Vſur. cap.* 8. *num.* 7. vel ſit teſtibus conuictus. Mantica *de tacit. lib.* 8. *tit.* 19. Aut inſtrumentis, eiuſvè rationum libro. Leotard. *de Vſur. quæſt.* 100. *num.* 18. & 19. Vel ex publica fama, & communi hominum opinione, ſententiaque Iudicis condemnatus de Vſura exiſtit. Theſaur. *de Pœnis Eccleſ. part.* 2. *Verb. Vſurarius cap.* 7. Leotard. *d. qu.* 100. *num.* 22.) & contra hunc reperiuntur inflictæ de Iure pœnæ duodecim.

4 *Prima* eſt denegatio Sacramentorum, donec plenariè, & realiter Vſuras reſtituerit, vel idoneam cautionem præſtiterit de reſtituendo pro viribus patrimonij ſui. *cap. Quia in omnibus. de vſur.* & *cap. Quamquam. eod. tit. in* 6. Quæ cautio eſſe debet Pignoratitia, vel Fideiuſſoria; aut ſi hæ dari non poſſunt, ſaltem iuratoria. Theſaur. *d. Verb. Vſurariorum cap.* 1.

Secunda eſt, quod non permittitur Miſſæ miniſtrare, aut intereſſe. Vgolin. *de Vſur. cap.* 24. *num.* 5. Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *in Decret. de obſeruan.* & *vitand. in Celebr. Miſſar.*

Tertia eſt, vt non admittatur ad oblationes ſiuè in Miſſa, ſiuè extra Miſſam, Deo dandas; niſi eſſent ex contractu debitæ, puta pro celebrandis Miſſis, vel pro eleemoſynis pauperum. Theſ. *d. verb.* & *cap.* 1. Vgolin. *d. cap.* 24. §. 1.

5 *Quarta* eſt, vt non poſſit admitti ad Eccleſiaſticam ſepulturam, etiam ſi pænitens deceſſerit, niſi prævia reſtitutione, vel præſtita cautione ſupradicta de reſtituendo. *d. cap. Quamquam*, & *cap. Quia in omnibus*. & *Clem.* 1. vbi Gloſſ. *de Sepult.* At ſi vſurarius mortuus ſit impœnitens, etiamſi ab heredibus fieret reſtitutio, carere debet Eccleſiaſtica ſepultura. Vgolin. *d. cap.* 24. § 2. *num.* 1. Adeò vt ſit neceſſaria reſtitutio cum Pœnitentia, & Pœnitentia cum reſtitutione; aut ſaltem cum cautione de reſtituendo. Qui verò contrafecerint, & abſque his requiſitis ſepelierint vſurarium manifeſtum in loco ſacro, incurrent in pœnam excommunicationis per *Clem.* 1. *de Sepult.* & vlteriùs ſi Religioſi ſint, in pœnam ſuſpenſionis à Diuinis *d. cap. Quia in omnibus. De Vſuris*. Theſaur. *d. Verb. Vſurariorum pœnæ cap.* 1. vbi *Verſ. Adverte* notat, cadauer dicti vſurarij eſſe exhumandum, & eijciendum de loco ſacro ad ſepulturam Aſini; vt ſcriptum eſt 4. *Reg.* 23.

Quinta eſt, ut ſi ipſe uſurarius alteri ſoluiſſet vſuras; non auditur ſuper earum repetitione, niſi ipſe priùs alijs reſtituerit. *cap. Quia fruſtra* 14. & *cap. Michael* 17. *de Vſuris*. Leotard. *d. qu.* 100. *num.* 43. 6

Sexta eſt, quod ſi vſurarius conuentus ſit in iudicio, obligatur edere calendarium ſuum, ideſt librum rationum. *Clem.* 1. §. *Cæterum. de Vſur.* Vgolin. *de Vſur. cap.* 23. §. 2.

Septima eſt, quod vſurarius condemnatus ad reſtitutionem vſurarum appellare non poteſt. *cap. Quam pernicioſum* 11. *de Vſuris*. Vgolin. *de Vſur. cap.* 24. §. 7. Io. Bapt. Lup. *Comm.* 4. *num.* 15. *De Vſuris*. 7

Octaua eſt, vt vſurariorum teſtamenta non valeant, neque codicilli, neque donationes cauſa mortis, niſi vſuras reſtituerint. Barboſ. *in d. cap. Quamquam n.* 8. & 9. *de Vſur.* Card. de Lugo *de Iuſt.* & *Iur. diſp.* 24. *num.* 70. 8

Nona eſt, quod vſurarius extra ordinem puniri poteſt Iudicis arbitrio. *l. Hodie ff. de Pœnis*. Menoch. *Caſu* 398. *num.* 41. Decian. *Tract. Crimin. lib.* 4. *cap.* 26. *num.* 3.

Decima eſt, quod manifeſtis vſurarijs prohibitum eſt locare domus ſub pœna cenſurarum. *cap.* 1. *de Vſur. in* 6. Leotard. *d. qu.* 100. *num.* 71.

Vndecima eſt, quod incidunt in publicum odium, & è ciuitatibus ſunt expellendi. Ripa *in lib. de Peſte cap.* 5. *num.* 9

Digitized by Google

5. *num.* 247. Leotard. *vbi ſupra num.* 72. & 73.

Duodecima Vſurarius manifeſtus eſt etiam infamis. *l. Improbum fœnus* 20. *C.*
10 *ex quib. cauſ. infamia irrogetur. cap. Inter dilectos. de exceſſib. Prælator. cap. Infames.* 3. *qu.* 7. & ideò clericus fieri non poteſt, quia eſt irregularis, neque ad beneficia eſt promouendus; imò ſi Clericus eſſet, ſuſpenſionem incurrit; & ſi in tanto facinore perſeueret, eſt deponendus, ac beneficijs priuandus. Leotard. *d. q.* 100. *num.* 42. & Theſaur. *de Pœnis d. verb. Vſurar. pœnæ cap.* 1. & Abbas *in d. cap. Inter dilectos. n.* 6.

Quod ſi quis quærat, *an incurran-*
11 *tur dictæ pœnæ ipſo Iure*? Tres ſunt opiniones. Prima Negatiua, eò quòd requiratur, vt tales vſurarij ſint publicè denunciati, & declarati iuxta *Extrau.* Martini V. *Ad euitanda*. Theſaur. *verb. Cenſura cap.* 4. Suarez *de Cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 2. *num.* 10. Filliuc. *tract.* 17. *num.* 100. Secunda Modificatiua, quod ſufficiat ſententia ſpecialis condemnans vſurarium tanquàm reum de publico hoc fœnoris delicto. Menoch. *de Arbitr. Caſu* 335. *num.* 12. & 13. Tertia Affirmatiua, & ideò non eſt opus ſententia, eò quia ipſo Iure incurruntur dictæ pœnæ ab vſurarijs manifeſtis, qui quidem vitandi ſunt, non ratione cenſuræ, ſed ratione criminis notorij. Syluest. *verb. Vſura* 9. *q.* 4. *verſ. Quarta*. Theſaur. *de pœnis d. cap.* 1. vbi plurimos allegat ita tenentes. Sed notet ſtudioſus lector horribilem punitionem, reportatam ab Vſurario, quam narrat Auguſtinus Mannus Presbyter Congregationis Oratorij de Vrbe *in Selectis Hiſtor. cap.* 94. his verbis.

In Ciuitate Theatina, quæ eſt apud Brutios, erat quidam Vir ditiſſimus,
12 qui penè maiorem partem facultatum ſuarum fœnore comparauerat. Hic Deo vlciſcente in corpore, quod in ære malè quęſiuerat, lepra percuſſus eſt. Cum autem quadam die grauiſſimè hoc morbo torqueretur, Beatam Virginem inuocans, deliberauit mittere eleemoſynæ gratia centum aureos ad domum lauretanam; vt ipſa impetraret ei ab eius Filio ægri corporis munditiem. Dedit ergo crumenam cum centum aureis famulo ſuo, qui eos ad Sanctiſſimam Domum pertulit, & reuerſus inuenit Herum, mirabile dictu, à terribili lepra liberatum. Diuulgato miraculo, plures amicorum eius ſibi congratulabantur de ſanitate recepta. Vnus amiciſſimus fuit, qui ei dixit, rogo te, vt manus tuas mundatas amplius non coinquines fœnoribus; ne lepra, quæ ob fœnora te percuſſit, iterum reuertatur ad te, aut deterius tibi aliquid contingat. Reſpondit qui ſanus factus erat ſubridens: *Si fœnerari peccatum eſſet, Beata Virgo mecum fœnus non exercuiſſet: oportuit enim pro ſanitate recuperanda centum aureos me mittere ad illam*. Horruit ad tantam blaſphemiam amicus, qui obiurgauit ingratum, & abijt. Nocte ſequenti cum dormiſſet auarus, ac blaſphemus ille, expergefactus clamare cœpit eiulatu magno: Auxiliamini mihi. Crucior nimis. Morior. ſubtus renes meos ſentio quaſi titionem igneum, cuius ardore nimis crucior. Cucurrit Vxor cum famulis, & repererunt eum noua lepra percuſſum; inquirentes verò quid eſſet, quo cruciabatur ſub renes? inuenerunt ibi crumenam cum centum aureis, quam ad Lauretanam Domum tranſmiſerat. Eam cum vidiſſet Herus fœnerator exclamauit dicens; Veh mihi miſero, quia damnatus ſum: & paulò poſt miſerabili morte fuit conſumptus. En punitionem Vſurariæ prauitatis, blaſphemiæ, & ingratitudinis.

DECISIO XXX.

ARGVMENTVM.

Diſputatur caſus frequens in Praxi de animalibus datis in ſocietatem alicui ruſtico ſub certa annua penſione, & ad caput ſaluum; ideſt vt reddatur eadem æſtimatio, ac pretium, quo empta fuerunt ipſa animalia. Oſtenditur talem contractum eſſe Vſura-

L rium,

Digitized by Google

rium, ac traduntur plures regulæ pro cognoſcenda iniuſtitia eorum, qui faciunt ſocietates ſaluo capitali.

SVMMARIVM.

1 *Boues emptos, & datos bubulco ad eius periculum, & cum lucro domini quinam contractus ſit?*

2 *Mutuum cenſetur erogare pecuniam ad emendos boues.*

3 *Lucrum ceſſans facit licitum pactum de vtilitate in mutuo.*

4 *Periculum rei venditæ ſpectat ad emptorem.*

5 *Pretium ſolui poteſt non ſolùm in pecunia, ſed etiam in re æſtimata.*

6 *Lucrum ex re fructifera vendita nondum ſoluto pretio Venditor capere poteſt.*

7 *Societatis contractus cenſetur dare boues ruſtico ad lucrum.*

8 *Aſſecuratio capitalis in Societate an licita?*

9 *Fructus in qua ſumma taxandi pro omni centenario capitalis?*

10 *Boues dare ruſtico ſub certa penſione annua, eſt locatio, & conductio.*

11 *Periculum rei locatæ ſpectat ad locantem.*

12 *Contractus natura cognoſcenda ab effectibus, non à nomine.*

13 *Locare alteri animal pro certa penſione; & eo ſemper ſaluo, eſt vſura.*

14 *Venditor rei quando ob non ſolutum pretium poſſit ſibi reſeruare fructus eiuſdem rei?*

15 *Agrorum venditorum non ſoluto pretio poteſt Venditor ſibi reſeruare fructus; ſecùs in rebus mobilibus, quæ vſu conſumuntur.*

16 *Fructus rei venditæ non ſoluto pretio ſi venditor ſibi reſeruat, debet ad eum pertinere etiam periculum eiuſdem rei.*

17 *Socius, qui vult vtile, non autem periculum, iniuſtè agit.*

18 *Animalia æſtimata dare in ſocidam cum lucro, & quod eadem æſtimatio reſtituatur, eſt Vſura.*

19 *Sixti V. Conſtitutio contra Vſurarias Societates ob caput ſaluum.*

20 *Aſſecuratio, & venditio lucri incerti inter ſocios illicita.*

BVbulcus rogat Herum, vt ſibi mutuet pecuniam ad emendos boues pro colendis agris. Herus in prato Vallis, bubulco ſtipulante, iuga boum emit Scutis nonaginta; quos concedit eidem Bubulco per triennium bis tribus pactis. 1. Vt ſingulis annis ſibi modium frumenti ſoluat. 2. Vt, ſi mori boues contingat, Bubulcus eorum pretium ſoluat. 3. Vt finito triennio boues conſignentur Hero ſub noua æſtimatione, & ſi ſcutis nonaginta æſtimati non fuerint, ſed minoris; Bubulcus ſuppleat ſuo ære vſque ad dictam ſummam. Quæritur, An contractus, & pacta prædicta ſint licita, & legitima?

1 In tot numeroſis reſponſis, circa hunc Caſum datis, reperi quatuor ſententias, quatuor diuerſorum contractuum naturam autumantes; videlicèt Mutui; Emptionis, & Venditionis; Societatis; ac Locationis, & conductionis. Priores tres opiniones conantur oſtendere, pacta in caſu poſita eſſe legitima. Sed vltima contrarium comprobat. Omnes referam, tanquàm ingenioſas, & doctrinis fultas.

Prima igitur ſententia ait, contractum, de quo in caſu, Mutuum fuiſſe, ex eò quòd Bubulcus rogauit Herum, vt ſibi mutuaret pecuniam ad emendos Boues; & Bubulco ſtipulante empti ſunt Boues; idcircò Herus non emit boues, ſed pecuniam mutuauit Bubulco emptori boum; & ſic inter Herum, & Bubulcum contractus Mutui initus fuit; quo ſtante ſecundum, & tertium pactum legitimum remanet; videlicèt, quod periculum boum ſit Bubulci, & quod debeat reſtituere eamdem ſummam ſcutorum nonaginta; nam extra omnem controuerſiam eſt, rem mutuò datam, ſi pereat, perire mutuatario. *l. 2. ff. Si cert. petatur. §. Item is. Inſt. Quib. modis re contrah. oblig.* Rebell. *de Oblig. Iuſt. lib. 8. quæſt. 1. numer. 6.* & tantumdem eſſe reſtituendum, quod fuit acceptum. *l. Cum quid 3. ff. Si cert. pet.* Molin. *diſput. 299. num. 1.*

Igitur

Digitized by Google

Igitur tota difficultas reducitur ad pri-
3 mum pactum; ſcilicèt *Vt ſingulis annis Bubulcus ſoluat Hero modium frumenti*; quod, ſtante mutuo, eſt vſurarium. At videtur defendi poſſe hoc pactum, ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis, quod Herus ſentire, vel pati poteſt ex datione 90. Scutorum; ſiquidem quilibet præſumitur pecuniam ſuam non otioſam tenere; ſed eam vtiliter negotiari in augmentum, & qui lucrum recipit ex mutuo vel ob lucrum ceſſans, vel damnum emergens non committit vſuram, ſed licitè lucratur. Molin. *d. tom. 2. de Iuſt. diſput.* 315. & 316. Rebell. *d. lib.* 8. *quæſt.* 16. Tamburin. *de Tripl. Iure. d. lib.* 9. *tract.* 1. §. 3. & 4. Card. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 32. & 33. & Card. de Lugo *diſp.* 25. *à num.* 86. & *ſeqq.*

Secunda ſententia tenuit, contractum
4 fuiſſe Emptionis, & Venditionis, videlicèt, quod Herus vendiderit boues Bubulco, expectata ſolutione pretij ſcutorum 90. poſt triennium; & ſtante tali contractu videntur tria pacta in eo poſita eſſe legitima; ſecundum enim, & tertium non egent probatione; quia cum in venditione dominium rei venditæ tranſeat in emptorem; ſi res pereat, debet perire eidem emptori, qui eſt Dominus, & ſic Bubulco; & ſolutio pretii ſcutorum 90. non ſubiacet reprehenſioni; quia ſi tanti boues valebant, quando Bubulcus eos recepit, & tanti Herus eos emit; ad eamdem æſtimationem debet boues Hero ſuo dare, quæ obtinet vicem pretij, imò eſt idem pretium. Leotard. *de Vſur, quæſt.* 59. *num.*
5 32. vbi in ſpecie notat, licitam eſſe ſolutionem pretij non ſolùm in pecunia numerata; ſed etiam in re æſtimata per *text. in l. Pretij cauſa*. 9. *C. de Reſcind. Vendit.* quod docet etiam Cardin. Mantica *de Tacit. lib.* 4. *tit.* 19. *à num.* 5. & *ſeqq.*

Primum verò Pactum, de ſoluendo modio frumenti ſingulis annis, videtur legitimum reſpectu fructuum, quos
6 Bubulcus colliget à bouibus, tùm quia ſi fœminæ ſunt, parient vitulos, tùm etiam quia ſi maſculi, ex cultura agrorum fructus ipſe Bubulcus habebit; ratione autem rei fructiferæ venditæ, non dum ſoluto pretio, poteſt Venditor lucrum ex fructibus eiuſdem rei ſibi reſeruare. *l. 2. C. de Vſuris l. Curabit.* 5. *C. de Act. empt.* Leotard. *de Vſur. qu.* 24. *num.* 14. & meliùs *qu.* 31. *num.* 8. & 9. vbi in terminis (quamuis non de bouibus, ſed de pecoribus loquatur.) Couaruu. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 1. Card. Mantica *d. libr.* 4. *tit.* 24. *num.* 5. & *ſeqq.* Sperell. *deciſ.* 118. *num.* 1. & 2. Scaccia *de Commerc.* §. 1. *qu.* 7. *p.* 2. *ampl.* 8. *num.* 173. Et ex Theologis Molin. *d. tom.* 2. *diſput.* 368. Sanch. *in conſil. Moral. lib.* 1. *cap.* 7. *dub.* 21. Diana *par.* 1. *tract.* 8. *reſol.* 89. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 6. *tract.* 3. *reſol.* 61. *Et par.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 139. Quæ pariter in Coordinato eſt *tom.* 6. *tract.* 3. *reſol.* 56. & Card. de Lugo *diſput.* 25. *num.* 140. Qui omnes hanc reddunt rationem, penſionem pro fructibus eſſe licitam, quia non eſt Vſura lucratoria, ſed compenſatiua.

Tertia ſententia dixit, Societatis contractum initium eſſe inter Herum, & 7
Bubulcum ſuper bouibus traditis; nam animalia hæc propriè dantur in ſocietatem, & vt vulgò dicitur ad *Socidam*. Socin. Sen. *in lib.* 5. *Decret. tit. de Vſuris à num.* 129. & *ſeqq.* & ideò omnia illa tria pacta cenſentur legitima, eò quia in hoc contractu ſocietatis poſſunt ingredi duo alii contractus *Aſſecurationis*, & *Venditionis*, quos docet
Nauar. *in Manuali cap.* 17. *num.* 255. & 8
approbant tàm Canoniſtæ, quàm Theologi, quos cumulat Leotard. *de Vſur. d. qu.* 31. *num.* 13. inter quos Vgolin. *de Vſur. num.* 55. §. 1. Mareſcot. *Var. reſol. lib.* 2. *cap.* 133. *num.* 21. Molina *diſp.* 417. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 25. *dub.* 3. & Card. de Lugo *diſput.* 30. *num.* 40. qui omnes concedunt licitam eſſe ſocietatem cum pacto, vt capitale ſit ſaluum tradenti, & totum ei reſtituatur, vt pactus eſt Herus cum Bubulco; qui ſic conſentit, & recepit in ſe periculum, aſſecurando Herum, & emendo ſuam medietatem fructuum à bouibus producendorum pretio Vnius modij frumenti ſingulis annis; quod pretium iuſtum reputari debet, tùm ex dictis per Card. de Lugo *diſput.* 29. *num.* 70. cui

 adhæ-

Digitized by Google

adhæret Tambur. *de Triplici Iure lib.* 9. *tract.* 4. *c.* 5. *n.* 13. videlicèt recipi poſſe tres aureos pro boue æſtimato viginti aureis; tùm ex doctrina Card. Manticæ *de Tacit.*
9 *d. lib.* 4. *tit.* 24. *num.* 27. concedentis, fructus annuos poſſe taxari vſq; ad quatuordecim pro cẽtenario; & ideò cum modius frumenti ſæpè ſæpiùs non valeat vltra ſex ſcutos, ideſt libras quadraginta duas; & Herus exburſauerit ſcutos nonaginta, reſpectu quorum poſſet pro fructibus paciſci etiam duodecim, vel tredecim ſcutos, concludendum videtur, in pactis Heri, de quibus in caſu, non ineſſe iniuſtitiam, & per conſequens contractum, atque pacta ipſa legitima eſſe.

Quarta tamen ſententia; (quam am-
10 plectitur Curia Epiſcopalis, & quæ maiorem votorum numerum ſortita fuit) cenſet, contractum prædictum iniquum; ac ipſa Pacta prorſus Vſuraria, & illegitima fore; ea ratione quia contractus iſte verè, & propriè eſt contractus Locationis, & Conductionis; in quo Herus, cuius pecunia empti ſunt boues, & qui eſt eorum dominus, locat ipſos boues Bubulco ad colendos agros per triennium, & pro penſione recipit modium frumenti ſingulis annis; quæ penſio, eſt nimis exceſſiua, arguitque primum pactum de iniuſtitia; nam quattuor ſtaria tantummodò pro vnoquoque boue exiguntur ab honeſtis Viris, iiſdem reſeruato periculo caſuum fortuitorum mortis animalium; Ideòque etiam ſecundum, & tertium pactum iniquitatem, & iniuſtitiam continent; quia ſi boues mori contingat, (abſque
11 culpa Bubulci) mori debent damno Heri locatoris, & ſi in æſtimatione deteriorentur, hæc deterioratio omninò ſpectare debet ad ipſum Herum. *l. Si quis fundum.* §. 1. *ff. Locati*. Bart. *in l. Si vt certo*. §. *Nunc videndum*. *ff. Commod.* Vgolin. *de Vſur. cap.* 54. *num.* 3. Lupus *de Vſuris Comment.* 3. §. 1. *num.* 27. qui loquuntur in terminis noſtri Caſus. Leotard. *eod. tract. quæſt.* 36. *num.* 25. Rebell. *lib.* 15. *quæſt.* 6. Azor. *part.* 3. *lib.* 8. *cap.* 12. *quæſt.* 2. Card. Mantica *de tacit. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 32. Comitol. *lib.* 3. *Reſponſ. moral. qu.* 12. *num.* 4. *propoſit.* 5. Petrus Vbaldus *in tract. de Duob. Fratrib. part.* 5. *quæſt.* 26. *num.* 19. Trullench. *in Decalog. lib.* 7. *cap.* 23. *dub.* 5. *num.* 4. Bonacin. *tom.* 2. *de Contract. diſp.* 3. *qu.* 6. *punct.* 5. *num.* 9. Tambur. *de Tripl. Iur. d. lib.* 9. *tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 5. Syluest. *Verb. Societas* 2. *quæſt.* 7. qui omnes docent tùm detrimentum, tùm periculum mortis boum ſpectare debere ad dantem, ſeu locatorem, aliàs contractus eſt iniuſtus, & vſurarius, quod latiùs ſcribit Corrad. *in Reſponſ. Caſuum Conſcient. part.* 1. *reſp.* 254. *in addit.* Card. de Lugo *d. diſp.* 29. *à n.* 75. *& ſeqq.* & Card. de Luca *de Vſur. diſc.* 2. *n.* 3. *&* 4.

Neque obſtant argumenta contraria aliarum ſententiarum & opinionum: Non illud, quod cenſeatur contractus mutui, & lucrum exigatur ratione lucri ceſſantis; quia minùs verum eſt, contractum fuiſſe mutuum; non obſtantibus verbis Bubulci mutuam pecuniam ab Hero rogantis; nam, cum dati ſint 12
boues per triennium ad colendos agros cum annua penſione, contractus aſſumit naturam locationis, & conductionis dictorum boum; ad cognoſcendum enim contractum, magis eſt inſpicienda eius forma, & effectus, quàm nominis appellatio. Abb. *in cap. Illo vos. in* 4. *not. de Pignor.* & Card. Mantica *de Tacit. lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 5. *& num.* 19. Sed ſuppoſito etiam mutui contractu; pacta, de quibus in caſu, fœnoris malitiam declinare non poſſunt; quia non conſtat de conditionibus ſimpliciter neceſſarijs pro dicto modio tritici exigendo annuatim, ſub prætextu damni emergentis, vel lucri ceſſantis, de quibus tractat Card. de Lugo *diſp.* 25. *ſect.* 6. *per totam*. Tambur. *de Triplici Iure d. lib.* 9. *tract.* 1. *cap.* 3. §. 3. *&* 4. & ſtudioſi noſtri notarunt in Menſe proximo; & dicemus *in Deciſ. XXXIII.* quare hic poſſumus referre verba Leotardi *de Vſur. d. quæſt.* 36. *num.* 25. dicentis: *Illum, qui rem ſuam iuſto pretio æſtimatam, veluti equum, vel bouem ad certum tempus alteri locat, ea lege, vt re illa quandocumque pereunte pretium cum lucro conſequatur, vſurarium eſſe, quod etiam docuit* Bart. *in l. Si vt certo*. §. *nunc videndum*. *ff. Commod.* Caroc. *tit. de natur. locat. quæſt.* 9. & Roderic. *de annuis reditibus lib.* 2. *quæſt.* 3. *num.* 64. *idque*

pro

Digitized by Google

pro ruſticis notandum eſſe, qui ſæpè à ciuibus, qui aſtutiores ſunt, & ruſticorum neceſſitatibus abuti ſolent, huiuſmodi contractibus illaqueantur.

Non obſtat Secunda opinio, quod talis contractus cenſendus ſit emptio, & venditio, & ſic ratione fructuum rei venditæ licita videatur penſio iuxta DD. ſupra allegatos; nam reſpondetur, quatenus etiam pes figeretur in emptione, & venditione, contractum iſtum eſſe iniuſtum, & Vſurarium ob ſecundum pactum iniiciens periculum rei venditæ in emptorem, ſiquidèm ex communi ſententia Doctorum concedentium, Venditorem ob non ſibi ſolutum pretium reſeruare interim ſibi poſſe fructus;
14 ſupponitur etiam, debere retinere in ſe dominium rei venditæ, & per conſequens ea pereunte, eidem Venditoris periculo perire, non autem Emptoris. Sanchez *d. lib. 1. Conſil. moral. cap. 7. dub. 24.* vbi ſapienter notat, quod ſi dominium transferatur in Emptorem, & ipſe Venditor velit habere fructus, excuſari non poteſt, quin Vſuram committat; quia fructus illos non alio titulo recipit, niſi ob non ſolutum pretium; quidquid autem accipitur ob dilatam pretij ſolutionem vſura eſt, ob mutuum implicitum in ea contentum; & ideò Vſurariam eſſe huiuſmodi fructuum retentionem tenuerunt S. Anton. *2. part. tit. 1. cap. 7. §. 20.* Gabr. *4. diſt. 15. q. 11. art. 2. poſt quartam Concluſ.* Roſella *verb. Vſura. 1. num.* 47. Armill. *d. Verb. num. 15.* Syluest. *eod. Verb. Vſura 2. quæſt. 11.* Maior. *4. diſt. 15.* & alij quos citat Sanchez *d. dub. 21. num. 2. in fin.* vbi & ex Iuriſperitis Abb. *Conſil. 66. lib. 1.* Alexand. *lib. 4. Conſil. 119. 120. 121.* Cæpolla *caut. 125.* Socin. & Decius, quibus addendus eſt Card. de Lugo *d. diſput. 25. num. 137. et ſeqq.* qui etſi ſpeculatiuè diſputando teneat, etiam translato dominio rei in emptorem, poſſe, fructus retineri à Venditore abſque Vſura, ea ratione quia Venditor, qui poterat dominium non transferre, donec ſolueretur pretium, transtulit ſed imperfectum, videlicèt excepto Iure colligendi fructus, & quo ad dominium directum tantùm, & non quo ad vtile: nihilominùs opinio hæc practicè admitti non poteſt, niſi in venditione rerum immobilium, quæ numquam, aut rarò periclitantur, vt potè agrorum, & domorum; at in rebus mobilibus caſui, 15
& periculo ſemper expoſitis, probabilis, & ſecurà in conſcientia eſſe non poteſt, quia aperiret amplam viam Vſuris cum manifeſta iniuſtitia, & grauamine emptorum; ſemper enim Venditores profiterentur fructus ſibi reſeruare, & dominium tantummodò directum rei in emptorem transferre, vt res pereat periculo ipſius emptoris; & venditor habeat caput ſaluum, & ſecurum pretium vna cum fructibus; qui certè hoc ſolo titulo reſeruantur, ſcilicèt ob non ſolutum pretium; quod ſi ſolutum fuiſſet, fructus non eſſent Venditori reſeruati; idcircò reſeruantur ob non numeratam pecuniam; & ita hæc opinio amplecti non poteſt in venditione rerum mobilium, quæ ſunt periculo obnoxiæ, vt ſunt animalia; & vix practicari poſſe videtur in bonis frugiferis immobilibus abſque labe fœneratitia; imò eſt omninò refutanda, tanquam ſtrictiſſimè fraternizans cum opinionibus nuper damnatis à *Santiſſimo P A P A Noſtro INNOCENTIO XI. Opin. 41.* atque eam refutarunt multò ante Comitol. *Reſp. moral. lib. 3. quæſt. 18.* Petr. à Nauar. *de Reſtit. lib. 3. cap. 2. num. 156* Azor. *part. 3. lib. 8. cap. 15.* Valer. *de Diff. inter Vtrumque for. Verb. Vſura diff. 13.* Leſſius *lib. 2. cap. 21. dub. 13. num. 109.* & eam non admittit Tamburin. *in Decalog. lib. 8. tract. 3. cap. 7. §. 6. num. 14.* niſi re- 16
tento dominio apud Venditorem, donec ei ſoluatur pretium, vt ſi interim res pereat, eidem Venditori pereat; & cum hac conditione tenuerunt ante illum Rebell. *part. 2. lib. 9. quæſt. 17. à num. 10.* Layman. *lib. 3. ſect. 5. tract. 4. capit. 17. §. 2. num. 20.* Reginaldus *in Praxi lib. 25. cap. 24. num. 354. Verſicul. Duodecimum documentum*, & Theodoſ. Rubeus *in Singular. ad Rotam Roman. tom. 2. par. 5. ad l. Curabit. de Act. Empt. & Vend. Concluſ. 2. pag. 537.* ea ratione, quia Venditio reſoluitur in locationem, & conductionem, donec pretium ſoluatur; vt in terminis docet Abb. *d. Conſil. 66. par. 1.*

Ter-

Digitized by Google

Tertia tandem ſententia non obſtat, quia neque ipſa ſubſiſtit : ſiquidem eſtò, quod contractus eſſet Societatis ; & boues , de quibus in caſu , dati verè fuiſſent Bubulco in ſocidam ; adhuc contractus eſt cenſendus Vſurarius , & pacta in eo appoſita ſunt euidenter iniuſta ; ſocius enim , qui vult lucrum percipere è ſocietate , & nullum ſubire periculum , illicitè & iniquè agit ,
17 ac Vſuram committit . *l. Si non fuerit 29. §. Ariſto. ff. Pro Socio . cap. Conſuluit. de Vſuris* . Gloſſ. *in capit. Plerique 14. quæſt.* 3. Caſtrenſis *lib. 2. conſil.* 55. Rebell. *lib.* 15. *quæſt.* 2. *num.* 1. Cardin. Mantic. *de Tacit. lib. 6. tit. 6. num. 2. &* 18. & Leotard. *de Vſuris* plurimos DD. cumulans *quæſt.* 31. *num. 2. et* 3. vbi multò magis Vſuram committi probat , ſi ſocius ſaluo capitali de certo lucro conueniat , vt in caſu noſtro , quod etiam docet Nauar. *in Man. capit.* 17. *num.* 260.
18 & Card. Mantic. *d. lib. 6. tit. 7. num.* 3. & in ſpecie , Vſurariam eſſe ſocietatem , in qua traduntur animalia æſtimata Paſtori , aut ruſtico ea lege , vt liberè eis vti valeat , dummodò tantumdem poſt aliquod tempus reſtituat cum certo lucro ; eò quia perinde eſt, ac ſi illorum pretium eidem Herus dediſſet mutuum , docent Azor. *lib. 9. cap. 7. quæſt. 6.* Rebell. *lib.* 15. *quæſt. 6. num.* 4. Molſeſ. *de contract. cap.* 11 : *num.* 46. Filliucc. *tractat.* 38. *capit.* 5. *num.* 98. & Leotard. *de Vſur. d. quæſt.* 31. *num.* 7.

His addenda eſt Conſtitutio *Sixti Papæ Quinti* , quæ incipit *Deteſtabi-*
19 *lis* , *&c.* Edita Romæ 12. *Cal. Nouembr.* 1586. *& eſt in Bullar. Roman. tom. 2. la* 45. quam refert Corrad. *d. part. 1. reſp.* 254. Leotard. *dict. quæſt.* 31. *num.* 10. & Cardin. de Lugo *Diſput.* 29. *num.* 78. *in fin.* in qua Conſtitutione Summus Pontifex damnando huiuſmodi ſocietates , contractus , & pacta, ita decernit :

Hac noſtra perpetuò valitura Conſtitutione damnamus , & reprobamus omnes , & quoſcumque contractus , & conuentiones poſthac ineundas , per quas cauebitur perſonis pecunias , animalia , vel quaſlibet alias res ſocietatis nomine tradentibus & etiamſi fortuito caſu quamlibet iacturam damnum , & amiſſionem ſequi contingat ; ſors ipſa , ſeu capitale ſemper ſaluum ſit , & integrum à ſocio recipiente reſtituatur ; ſiue vt de certa quantitate , vel ſumma in ſingulos annos , aut menſes durante ſocietate reſpondeatur . Statuimuſque huiuſmodi contractus , & conuentiones , & pactiones Vſurarias , & illicitas poſthac cenſeri debere , atque in poſterum non liceret iis , qui pecunias , vel animalia , aut alias res in ſocietatem tradent , de certo lucro , vt præfertur , percipiendo inter ſe paciſci ; neque etiam ſiue ad certum , ſiue ad incertum lucrum conuenerint , ſocios , qui ea recipient ad ſortem , ſeu capitale ſaluum , & integrum , vbi illud caſu fortuito perierit , vel amiſſum erit , reddendum quouis pacto , aut promiſſione obligare . Ac ne de cætero ſocietates ineantur ſub huiuſmodi pactis , & conditionibus , quæ Vſurariam prauitatem ſapiunt , diſtrictè interdicimus , & prohibemus ; ſed potiùs cuncti nouerint ſocietates huiuſmodi , cum in poſterum vnus pecuniam , animalia , aut alias res , & bona , alter verò operam , vel induſtriam confert , purè , ſincerè , & bona fide , ſicut decet , iuſtis , & æquis conditionibus , ſecundum iuris diſpoſitionem , ac ſine vlla Vſurariæ prauitatis labe , & ſuſpicione ineundas eſſe : itavt non ad certam ſummam , et quantitatem ab omni periculo immunem lucri nomine perſoluendam , neque ad capitale , ſi caſu fortuito perit , reſtituendum ſocius accipiens teneatur .

Qua Pontificia Sanctione attenta , cadit etiam fundamentum aliorum contractuum , qui ſupponuntur initi in ſocietate, ideſt Aſſecurationis, & Venditionis lucri incerti per ſummam certam ; 20
tùm quia per eumdem Pontificem & ipſi cenſentur reprobati , dum in ea prohibet, ne periculum in accipientem reijciatur, & ne de certa lucri quantitate conueniatur , & ſic videtur prohibuiſſe inuolucra , & mixturas eorumdem contractuum ; tantò magis, quia iubet , vt in poſterum ſocietates contraherentur non ſolùm abſque labe uſurariæ prauitatis, ſed etiam ſine fœnoris ſuſpicione ; à qua non ſunt omninò immunes dicti contractus , vt conſtat ex Reginald. *d. lib. 25. cap. 29. num.* 399. *ex* Parlador.

Rer.

Digitized by Google

Rer. quotid. lib. 2. cap. 2 num. 10. ex Rebell. *d. lib.* 15. *quæſt.* 4. *num.* 1. & ex Philiarc. *de Offic. Sacerd. lib.* 5. *cap.* 7. *concluſ.* 3. tùm etiam quia quando dicti contractus Aſſecurationis, & Venditionis poſſent in conſcientia ſuſtineri, penſio ſoluenda à Bubulco valdè minor eſſe deberet; cum enim viri timorati, qui dant boues in Socidam, exigant quatuor ſtaria frumenti tantummodò pro boue, & retineant in ſe periculum mortis ipſius bouis, vt ſupra dictum eſt, & notorium in hac Diœceſi; vbi, è contra, rusticus suſcipiat in ſe periculum, multò minorem ſummam dare debet; & idcircò pactum vnius modij, ideſt ſtariorum 12. frumenti, abſque periculo, & cum obligatione reſtituendi boues ad eamdem æſtimationem efficit abſque dubio conuentionem iniuſtam, iniquam, & Vſurariam, vt tenet quarta ſententia ſupra firmata, & cum ea Curia Epiſcopalis conſentit, & eam tuetur nouiſſimè Emin. Cardin. de Luca *de Vſuris diſc.* 2. *ſupracitat.*

D E C I S I O XXXI.

A R G V M E N T V M.

Inſtruitur Confeſſarius, quid agere debeat cum Vſurario pœnitente, vt eum poſſit ritè, ac rectè abſoluere?

S V M M A R I V M.

1 *Vſurarius vt ſaluetur, reſtituat Vſuras.*
2 *Abſolui quando poſſit Vſurarius publicus?*
3 *Reſtitutio qualis, & quanta ſit facienda ab Vſurarijs?*
4 *Cautio reſtituendi ab Vſurario pœnitente præſtanda.*
5 *Confeſſarius quomodo ſe gerat cum Vſurario?*

M*Ercator quidam confitetur, ſe plures Vſuras commiſiſſe; quarum pœnitet, cupiens animam ſuam ſaluam facere. Petit remedium à confeſſario. Quæritur, quale remedium dabit?*

Plures plura dixere; ſed omnium dicta in hoc vnum remedium conuenerunt, videlicet, quod mercator iſte pœnitens, & dolens ſe plures commiſiſſe Vſuras, ad ſaluandam animam ſuam, faciat reſtitutionem. *cap. Quia in omnibus, De Vſur. cap. Quamquam. eod. tit. in* 6. Syluest. *Verb. Reſtitutio.* 6. §. 1. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 36. 1

Porrò differentia eſt circa huius remedij applicationem, vbi Vſurarius ſit manifeſtus; & vbi ſit occultus. Quandoquidem, ſi manifeſtus ſit Vſurarius, Confeſſor non poteſt eum abſoluere, niſi priùs realiter, & plenariè vſuras reſtituerit, & non ſolùm Vſuras, & res acquiſitas ex fœnore, ſed etiam fructus perceptos ex re Vſuraria; & fœneratitia; imò ſi Vſuræ exactæ conſtiterint in pecunia, vel bonis conſumptibilibus, etſi non teneatur reſtituere lucrum, quod ex eorum negotiatione percepit, quia non eſt fructus rei, ſed induſtriæ ſuæ; tamen debet Vſurarius reſtituere etiam damnum emergens, aut lucrum ceſſans, quod paſſi ſunt Mutuatarij, à quibus vſuras exegit, vt docent omnes Doctores, inter quos Molin. *d. tom.* 2. *diſp.* 332. *Sà Verb. Debitum num.* 12. Salas *de Vſur. dub.* 39. *num.* 3. & Tambur. *de Tripl. Iur. d. lib.* 9. *tract.* 1. *cap.* 9. §. 1. 2 3

Quod ſi ſtatim Vſurarius manifeſtus non potuerit realiter, & cum effectu vſuras reſtituere, debet ſaltem cautionem idoneam præſtare de reſtituendo, quæ ſit vel Pignoratitia, vel Fideiuſſoria; & his deficientibus, ſaltem Iuratoria. *d. cap. Quia in omnibus. De Vſur. & cap. Quamquam. eod. tit. in* 6. vbi Gloſſ. Couaruu. *lib.* 3. *Var. cap.* 3. *num.* 6. Vgolin. *de Vſur. cap.* 24. §. 3. *num.* 2. Card. Tolet. *d. lib.* 5. *cap.* 36. Theſaur. *de Pœnis part.* 2. *Verb. Vſurariorum pœnæ in princ.* Quod ſi neque iuratoriam præſtare poſſit, cò quia iam moribundus ſenſus amiſerit, ſed editis priùs ſignis veræ contritionis, tunc poterit abſolui; ſed ſi recuperauerit ſenſus, cautio eſt exigenda. Card. Tolet. *d. lib.* 5. *cap.* 36. Nauar. *cap.* 16. *num.* 279. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 20 *num.* 187. & Card. 4

Digitized by Google

& Card. de Lugo *diſp. 25. num.* 246. qui omnes docent coram quibus dicta cautio eſt præſtanda.

At ſi Vſurarius fuerit occultus, ſi habuerit propoſitum reſtituendi vſuras, & ita promiſerit Confeſſario, ſtatim abſolui poterit; niſi compererit, aliàs ite-
5 rùm propoſuiſſe, & non reſtituiſſe, quia in hoc caſu Confeſſarius ſe difficilem reddere debet; & cautionem petere; quamuis, ſi mors immineat, & moraliter certus ſit, heredes eſſe reſtituturos, poterit pœnitentem abſoluere, vt ait Syueſt. *Verb. Reſtitutio*. 6. §. 1. Card. Tolet. *d. lib.* 5. *cap.* 36. *in fin.* Tambur. *d. capit.* 9. §. 1. *&* 2. vbi etiam docet, quando heres, filius, donatarius, vel legatarius Vſurarij teneantur reſtituere.

DECISIO XXXII.

ARGVMENTVM.

Redduntur rationes octo, ob quas Parochi debent inhabitare domum Parochialem.

SVMMARIVM.

1 *Officium Parochi in quibus conſiſtat?*
2 *Beneuolentia Parochianorum quomodo acquiratur?*
3 *Eccleſia Parochialis eſt Parochi ſponſa.*
4 *Parochi à ſæcularibus conuerſationibus debent abſtinere.*
5 *Rei è domo Parochi extrahi non poſſunt.*
6 *Parochianorum frequens acceſtus ad Parochum.*
8 *Domus Parochialis quorum expenſis ſit reficienda?*
8 *Parochi tenentur de præcepto inhabitare domum Parochialem.*

QVibus rationibus debeat Parochus domum Parochialem inhabitare?

Dictum fuit ex Sequentibus.

1 Primò. *Ob Aſſiſtentiam*. Cum enim Parochi officium ſit reſidere, populum docere, eidem Sacramenta adminiſtrare, & præcipuè infirmos frequenter inuiſere, & pauperum curam habere. Poſſeu. *de Offic. Curati cap.* 1. Filliuc. *tract.* 28. *cap.* 5. *quæſt.* 7. *num.* 100. hæc omnia vt benè adimpleat, fas eſt, Parochialem domum habitare.

Secundò. *Ob Beneuolentiam*; populus 2
namque cum videat Parochum in proprijs ædibus aſſiduè commorantem. & plebis ſuæ ſpiritualibus neceſſitatibus conſulentem; magna beneuolentia, & obſequio illum proſequitur. Barboſ. *de Offic. Paroch. cap.* 8. *num.* 34.

Tertiò. *Ob Conuenientiam*; ſiquidèm 3
ferè omnes Parochiales ædes exiſtunt propè Eccleſiam, quæ cum ſit ſponſa Parochi, conuenit, vt ei adhæreat, iuxta illud *Matth.* 19. *Propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit vxori ſuæ.*

Quartò. *Ob Decentiam*. Quia Paro-
chus debet non ſolùm abſtinere à ſecula- 4
ribus conuerſationibus, negotijs, & mulieribus, ſed etiam à ſuſpicionibus. 1. *ad Theſſal. cap.* 4. Sylueſt. *Verb. Scandalum. num.* 2. Id autem decentiſſimè præſtat, habitando domum Parochialem, & ſegregatam à parentibus vitam ducendo.

Quintò. *Ob Excellentiam.* Nam domus
Parochialis eſt quid religioſum, ſpiritua- 5
le, & Sacrum; idcircò gaudet immunitate Eccleſiaſtica; & ex ea extrahi non poſſunt Rei, qui vt ſaluentur confugiunt in illam; nam vt plurimùm ipſa eſt intrà præſcriptum ſpatium. Decian. *in Tract. Crim. lib.* 6. *cap.* 25. *num.* 16. Ambroſin. *de Immun. cap.* 10. *num.* 8. Bonacin. *tom.* 2. *circa Prim. Decal. Præcept. diſp.* 3. *quæſt.* 7. *punct.* 4. *num.* 7. Chartar. *Deciſ. Crimin.* 46. *nu.* 20. Marc. Mantua. Iuriſconſ. Patauin. *conſil.* 211. *lib.* 1. Nicolius *tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 8. *num.* 20. *pag.* 28. *&* Pignatell. *Conſult. Can. tom.* 1. *Conſult.* 465.

Sextò. *Ob Frequentiam*. Cum enim
ad Parochum plebs frequenter accedat 6
diù, noctùque pro Sacramentis, atteſtationibus, & alijs neceſſitatibus, faciliorem habet acceſſum ad domum Parochialem.

Septimò. *Ob Indigentiam*. Quia ſi re- 7
ſtaurari contingat ipſa domus, Parochus poterit

poterit à populo obtinere, vt indigentiæ ſuæ ſubveniatur, & expenſis Parochianorum reædificetur. Fagnan. *in cap. Extirpandæ. §. Qui verò. num. 20. de Præbend.* Paul. de Cittadin. *de Iurepatr. par. 6. art. 5. num. 7. pag. 72.*

Octauò. *Ob Obedientiam*; quia Parochi domum Parochialem inhabitare
8 tenentur de Præcepto tùm Decretorum
Sacr. Congregationis, de quibus Barboſa *in Deciſ. Apoſt. Verb. Parochus quo ad reſidentiam num. 4.* Garz. *part. 3. cap. 2. num. 179.* Zerola *in Praxi Epiſcop. Verb. Parochus. Verſ. Quarto.* tùm Synodalium Conſtitutionum huius Patauinæ Eccleſiæ *part. 2. cap. 11. Verſ. A Parochiali &c.* ibi *Ædes iuxta eamdem Eccleſiam, & gregem ſuum Parochi deſtinatas inhabitent.*

DECISIO XXXIII.

ARGVMENTVM.

Declarantur illæ duæ Theologorum exceptiones; quod pretium in mutuo non ſit Vſura ob lucrum ceſſans: vel ob damnum emergens.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum ceſſans quid ſit?*
2 *Damnum emergens quale eſſe dicatur?*
3 *Conditiones ne ſit Vſura pretium ob lucrum ceſſans.*
4 *Lucri ceſſantis computum qualiter faciendum?*
5 *Valor lucri ceſſantis an ſtatim à mutuante exigi poſſit?*
6 *Vſura ob lucrum ceſſans non permittitur in foro fori.*
7 *Damni emergentis quot ſint conditiones, ne ſit Vſura.*

Nunc referenda veniunt tria ſequentia Quæſita valdè neceſſaria, ac vtilia.

PRIMVM QVÆSITVM.

Quid ſit Lucrum ceſſans?

AD hoc Quæſitum concorditer reſponſum fuit; eſſe illud lucrum,
quod probabiliter acquireremus, ſi no- 1
ſtrum alteri non concederemus. E. G.
Ego habeo paratam pecuniam ad merces emendas, & negotiandum, & ex negotio illo probabile eſt me lucraturum. Si tibi do mutuam dictam pecuniam, inſurgit mihi lucrum ceſſans. Tamburin. *de Triplici Iur. libr. 9. tract. 1. capit. 3. §. 3.* Cardin. Tolet. *lib. 5. cap. 32. & 33. &* Card. de Lugo *de Iuſt. & Iur. diſp. 25. ſect. 6.*

SECVNDVM QVÆSITVM.

Quid ſit Damnum emergens.

PAriter dictum fuit, eſſe illud, quod patimur in noſtris bonis, quæ poſ-
ſidemus, eò quod alteri illa damus. E. G. 2
Ego paraui ducatos centum, vt Dadias ſoluam mei beneficij. Tu petis mutuò à me illam pecuniam, ideòque vt tibi ſaueam, Dadias ſoluere non poſſum, & pœnam incurro decem pro centum; quæ decem dicuntur damnum emergens. Tambur. & Tolet. *vbi ſupra.* Trullench. *in Decal. lib. 7. cap. 19. dub.* 8. Rebell. *de Oblig. Iuſt. lib. 8. quæſt. 5. &* Cardin. de Lugo *d. diſp. 25. ſect. 6. in princip.* vbi benè ait, Damnum emergens afferre iacturam eorum, quæ habemus, Lucrum verò ceſſans eorum, quæ ſperamus.

TERTIVM QVÆSITVM.

Vlteriùs fuit quæſitum. An ſit Vſura recipere lucrum in mutuo ob Lucrum ceſſans? Vel Damnum emergens?

OMnes dixere, non eſſe Vſuram, ſi ſequentes conditiones fideliter obſeruentur; Nimirùm
Ob lucrum ceſſans. Prima conditio eſt, 3
quod mutuum verè ſit cauſa tui lucri ceſſantis, ideò requiritur, vt pecuniam, vel

rem, quàm mutuò das, deſtinaueris ad negotiandum, vel lucrandum; & aliam otioſam domi non habeas. Cardin. de Lugo *d. diſp.* 25. *num.* 90. Tamburin. *in Decalog. d. lib.* 8. *tract.* 3. *cap.* 8. §. 3. *num.* 11. nouiſſimè Roſignol. *in Praxi Theologicoleg. De Mutuo, & Vſura Prænot.* 13. *num.* 8. vbi omnes notant, *ly otioſam* excludere aliam pecuniam, quam mutuans haberet ad alendam familiam, dotandas filias, ſeu ad neceſſaria pro infirmitatibus, ſenectute, aut alijs indigentijs, quibus diligens Paterfamilias tenetur prudentialiter, & opportunè eſſe paratus: & idcircò hac etiam exiſtente pecunia, poterit de illa mutuò data lucrum ceſſans exigere, quia vt alij beneficium faciat, non tenetur ſe priuare rebus, quibus moraliter opus habere poteſt. Nauar. *in Man. cap.* 17. *num.* 212. Rebell. *de Oblig. Iuſt. lib.* 8. *quæſt.* 6. *num.* 2. *Verſ. Quæres*. Et idem eſt dicendum, ſi omiſiſſet negotiari, præuidens futuros eſſe, qui à ſe peterent mutuam pecuniam; ſiuè in ſpecie, vt de Petro, Titio, aut aliquo ex ſuis affictuarijs, vt ſentit Leſſius *d. lib.* 2. *cap.* 20. *dub.* 11. *num.* 88. ſiuè in genere de quocumque indigente, vt probat ipſe Card de Lugo *ibid. à nu.* 92. *& ſeqq.* ea ratione quia præuidere in confuſo, quod ſit petenda mutuò pecunia ab aliquo, non impedit, quin dicta pecunia reſeruetur ad eius commodum, & ad eius inſtantiam retrahatur à negotiatione; & ideò licitè ab eo lucrum ceſſans exigi poteſt; & idem DD. admittunt, ſi mutuans non abſolutè deſtinaſſet pecuniam ad negotiationem, ſed anceps extitiſſet, an negotium faceret, vel non? ſiquidem illa probabilitas futuræ deſtinationis continet lucrum quamuis in potentia remota, & pro illa ſpe remota, & incerta, qua mutuans ſe priuat, vt poſſit mutuare, facit licitam pactionem lucri ceſſantis in ſumma, quæ conueniat non toti lucro futuro, ſed illi ſpei, & probabilitati negotiandi. Tambur. *d. cap.* 8. §. 3. *num.* 11. *& de Triplici Iure lib.* 9. *tract.* 1. *cap.* 3. §. 4. *num.* 3. Bonacina *tom.* 2. *de contract. diſp.* 3. *quæſt.* 3. *punct.* 4. *num.* 13. *Verſ. Secundò ſequitur*. Cardin. de Lugo *d. diſput.* 25. *num.* 95. *&* Maſtrius *in Theolog. Moral. diſput.* 5. *num.* 63.

4 Secunda conditio eſt, vt non exigatur vltra ſortem, niſi quantum valere poteſt illud lucrum ceſſans; & de hoc mutuatarius admoneatur, quod dupliciter fieri poteſt. Primò conditionatè, hoc eſt, vt mutuatarius ſoluat quantum experientia oſtenderit, te lucraturum, deductis expenſis in tali negotiatione, vel vſu, cui rem illam deſtinaueras. Secundò abſolutè paciſcendo hic, & nunc quantum ſpes illa valere poteſt, attento periculo, expenſis, & circumſtantijs, ſiuè poſtea lucrum futurum ſit maius, vel minus. Rebell. *d. lib.* 8. *quæſt.* 6. *num.* 3. Bonacina *d. diſput.* 3. *quæſt.* 3. *punct.* 4. *num.* 13. *Verſ. finem*. Tamburin. *vbi ſupra in Decalog. num.* 13. *&* 14. *& de Tripl. Iur. num.* 7. *&* 8. *&* Cardin. de Lugo *d. diſp.* 25. *num.* 97. *& ſeqq.* vbi diſputat, an in hoc caſu ex lucro ſit aliquid detrahendum ob laborem negotiationis, qui ceſſat in mutuante? Et cum pro vtraque opinione extent Doctores, probabilis eſt vtraque opinio; tùm affirmatiua, quia labor, potiſſimùm ſi grauis ſit, eſt pretio æſtimabilis, quo ceſſante, ceſſare debet eius pretium; tùm negatiua, quia ceſſatio à labore non eſt omninò voluntaria in mutuante; qui præſumitur nolle otiari, ſed laborem ſubire, & omne maius lucrum ſibi procurare: & hæc opinio magis arridet eidem Cardin. de Lugo *vbi antea num.* 97. *&* 98. *&* Tamburino *in Decalog. d. lib.* 8. *tract.* 3. *capit.* 8. *num.* 15.

5 Tertia conditio eſt, vt id, quod pro lucro ſoluitur, non ſoluatur ſtatim à mutuatario, ſed poſtea. Molina *diſp.* 316. Leſſius *d. cap.* 20. *dub.* 11. *num.* 99. Card. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 33. Tamburin. *in Decal. d. cap.* 8. *num.* 16. *&* 17. vbi citat Caramuelem *lib.* 2. *Theol. Moral. num.* 755. docentem, fieri poſſe duos contractus, vnum mutuationis, alterum venditionis; & ex hoc ſecundo mutuantem poſſe ſtatim exigere lucrum ceſſans à mutuatario in aliqua minori ſumma, quàm verè futurum eſſet ipſum lucrum; & *num.* 18. *&* 19. allegat Leſſium, & Azorium duos alios modos aſtruentes; qui parùm releuare videntur

Digitized by Google

tur circa iuſtitiam huius exactionis, quæ tota conſiſtit in eo, quod verè mutuans poſſet ex re mutuata tantumdem lucrari; vt etiam aduertit Zerola *in Praxi Epiſcop. part.* 1. *Verb. Vſura Verſ. Quartum, hinc fit*: vbi notat, lucrum ceſſans permiſſum eſſe in ſolo foro conſcientiæ, in quo creditur pœnitenti pro, & contra eum, ſecùs autem in foro exteriori, vbi proceditur per præſumptiones, & probationes, quod etiam tenet Reginald. *lib.* 23. *num.* 84. *in fin.*

Itaque his tribus conditionibus ſeruatis non eſt Vſura, ſi lucri ceſſantis
6 nomine aliquid vltra ſortem exigatur in mutuo, & ratio eſt, quia licet pecunia ſecundum ſe ſit ſterilis, tamen ex induſtria mutuantis fit apta lucrum germinare; & quamuis induſtria ipſa non applicetur, id fit ex cauſa mutuationis; vt demonſtrat Roſignolus *de Mutuo*, & *Vſur. d. Prænot.* 13. *ſub num.* 7. & Cardin. de Lugo *d. diſput.* 25. *num.* 87. vbi plures rationes cumulat. & Maſtrius *d. diſp.* 5. *num.* 64. & 65.

Ob Damnum autem *emergens*. Tres pariter conditiones ſunt ſeruandæ. *Prima*, vt damnum emergat verè, & propriè cauſa mutui, ideò qui pote-
7 rat alia pecunia, vel alio modo impedire illud damnum, non poteſt illud repetere à mutuatario. *Secunda*, vt nihil vltra exigatur, quàm verè ſit damnum ipſum. *Tertia*, vt de hoc fiat pactum ab initio cum ipſo Mutuatario, cuius conſenſus eſt neceſſarius; nam, alioquin poſſet ipſe nolle mutuum recipere cum hoc onere. Reginaldus *lib.* 23. *num.* 75. Tamburin. *in Decalog. d. lib.* 8. *tract.* 3. *cap.* 8. §. 3. Idem Tamburin. *de Triplici Iure d. lib.* 9. *cap.* 3. §. 3. *num.* 4. Bonacina *d. diſp.* 3. *quæſt.* 3. *punct.* 4. *num.* 3. Rebell. *d. libr.* 8. *quæſt.* 8. Salas *de Vſur. dub.* 18. Card. Tolet. *d. lib.* 5. *cap.* 32. Cardinal de Lugo *d. diſput.* 25. *num.* 72. Roſignol. *d. tract. de Mutuo*, *Vſur. Prænot.* 13. *num.* 3. & Maſtrius *d. diſp.* 5. *num.* 58. & 59. vbi notant, adeò neceſſarium eſſe actum ab initio mutui de damno emergente ſoluendo; vt eo non interueniente (niſi mutuum vi, aut dolo exactum fuiſſet) mutuatarius non teneatur ex Iuſtitia ad illud reſarciendum, licèt ipſum mutuum fuerit occaſio illius damni; quandoquidem obligari non poteſt, non vi contractus, qui non obligat niſi ad reſtituendum tantumdem, quod acceptum eſt; non ex pacto, quod fuit omiſſum; non ratione rei acceptæ, qua mutuatarius vſus eſt, tanquam Dominus; non ratione iniuſtæ acceptionis, ſeu damnificationis, quia ipſe nec poſitiuè, nec phyſicè, nec moraliter influit in hoc damnum; & licèt occaſionalitèr ex beneficio ſibi facto, cum non ſit ex ſua culpa, nullum onus iuſtitiæ pullulat ad reſarciendum, & ideò mutuans debet ſibi imputare, quod de illo damno non caverit, ipſumque in pactum non deduxerit; & eſt ſententia S. Thomæ *quæſt.* 13. *de malo art.* 4. *ad quartumdecimum*. Nauar. *in Commentar. de Vſur.* 14. *quæſt.* 4. *num.* 46. & *in Man. cap.* 17. *num.* 211. & Soti *lib.* 6. *de Iuſtit. quæſt.* 1. *art.* 3. *concl.* 3. Excipiendus tamen eſt Caſus, in quo mutuatarius fuerit in mora, de quo infra. Maſtrius *d. num.* 58.

His tribus ſeruatis conditionibus non eſt Vſura recipere lucrum in mutuo ob damnum emergens; quia eſt pretio æſtimabile, & æquum non eſt, vt ratione beneficij gratis in fauorem alterius collati, quis teneatur ſubire in ſui detrimentum onera pretio æſtimabilia. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 2. *ad* 1. Card. de Lugo *d. diſput.* 25. *num.* 72. vbi Scotum confutat, contrarium tenentem, & plurimos Doctores concordantes allegat, quos etiam cumulat Dicaſtill. *lib.* 2. *tract.* 10. *diſp.* 2. *dub.* 4. *nu.* 159. & paſſim omnes.

Digitized by Google

DECISIO XXXIV.

ARGVMENTVM.

Mutuans, qui ex mora mutuatarij in reſtituenda pecunia mutuata, non potuit ludere aleis, nihil valet exigere ratione lucri ceſſantis. Plura de ludo Alearum, & de conditionibus veri lucri ceſſantis.

SVMMARIVM.

1 *Damnum qui dat; illud reſarcire debet.*
2 *Alearum, & taxillorum ludus prohibitus.*
3 *Lucrum ex ludo alearum in conſcientia peti poteſt.*
4 *Leges prohibentes ludum alearum non ſunt in vſu.*
5 *Mutuans ſperans lucrari ex pecunia mutuata poteſt à mutuatario aliquid lucri exigere.*
6 *Fraudes licitæ an dentur in ludo?*
7 *Intereſſe eſt ſoluendum creditori à debitore moroſo.*
8 *Dies interpellat pro homine.*
9 *Lex negat actionem luſori alearum vincenti.*
10 *Luſor alearum in conſcientia non tenetur ſoluere quod perdidit ludendo.*
11 *Lucrum ceſſans debet eſſe certum, vt quid exigatur ſupra ſortem in mutuo.*
12 *Poſſibile poſito non ſequitur neceſſarium.*
13 *Luſores alearum paupertatem incurrunt.*
14 *Mutuatarius qui non premiſit lucrum ceſſans, non tenetur ad illud.*
15 *Mutuans qui non erat licitam negotiationem facturus, non poteſt ex mutuo lucrum ceſſans prætendere.*
16 *Clerici negotiari non poſſunt.*
17 *Alearum luſores ſunt de Iure puniblies.*
18 *Cauſa vbi eſt in certa lucrum certum non deducitur.*
19 *Luſores alearum peccant mortaliter.*
20 *Luſor alearum perdens non tenetur in conſcientia ſoluere.*
21 *Ludis fortunæ non ineſt probabilitas lucrandi.*
22 *Mora debitoris in ſoluendo non dat titulum pro lucro ceſſante.*
23 *Culpa venialis in debitore moroſo non ſufficit pro plus exigendo.*
24 *Terminus ſolutionis intelligitur moraliter, ideſt ſaltem poſt ſpatium vnius menſis.*
25 *Philippi Mancini luſoris alearum pia conuerſio.*

Porrò occaſione lucri ceſſantis reſoluendus venit ſequens Caſus ſatis curioſus, & difficilis.

Titius recepit mutuò centum aureos à Caio cum pacto reſtituendi illos in carnis priuio. Diſtulit Titius *reſtitutionem vſque ad Paſcha. Caius, quia aleis, & taxillis ludere non potuit, vt ſolebat, petit aureos decem ſupra centum, ratione damni emergentis, ſeu lucri ceſſantis; quia totidem ſaltem, vt aſſerit, in ludo lucratus fuiſſet. Quæritur, An iure petat?*

Nonnullis viſum eſt probabile, quod Caius iure petat ob ſequentes rationes.

Prima. Qui iniuſtè dat cauſam dam-
ni, tenetur illud reſarcire. *cap. Dilecti* 1
17. *De Foro compet. cap. Peruenit* 2 *&*
cap. Conſtitutus. 3. *de Fideiuſſor.* Na-
uar. *in Comment. de Vſur. num.* 42. Regi-
nald. *lib.* 23. *num.* 70. Sed Titius mutua-
tarius, non reſtituendo centum aureos
habitos à Caio, eſt cauſa efficax eius
damni. Ergo ad reſarciendum tene-
tur.

Secunda. Si Caius cenſendus eſſet non 2
iure petere, ex eo proueniret, quod vo-
luiſſet vel iniuſto titulo lucrari; videli-
cèt ad aleas, & taxillos, qui prohibiti
ſunt, ludendo. *cap. Epiſcopus*. 35. *diſt.*
l. Alearum. C. De Relig. & ſumpt. fun. &
aleat. vel actionem peccaminoſam exer-
cendo. Sed qui lucratur ludendo præ-
ſentem pecuniam ab eo, qui alienare
valet, eam non tenetur reſtituere, &
fit eius verus dominus. Rebell. *lib.* 12.

quæſt. 8.

Digitized by Google

quæſt. 8. *num.* 3. Molin. *diſp.* 513. & Card.
3 de Lugo *diſp.* 31. *num.* 60. Imò perdens
tenetur in conſcientia ſoluere. Rebell.
ibid. num. 7. Neque actionem peccamino-
ſam exercet, quia ludere etiam princi-
paliter propter lucrum non eſt peccatum
mortale, excluſis fraudibus. Molin.
diſp. 511. Sanchez *lib.* 1. *Conſil. cap.* 8.
dub. 24. *num.* 11. & Card. de Lugo *diſp.*
31. *num.* 3. & 4. vbi notat, neque ve-
niale eſſe, quando lucrum appetatur
ad rectum finem ſuſtentationis familiæ,
vel ſtatus, quia leges prohibitoriæ tàm
Ciuiles, quàm Canonicæ non ſunt in
4 vſu, ſaltem quo ad laicos. idem Card.
de Lugo *ibid. num.* 9. Sanch. *d. cap.* 8 *dub.*
27. *num.* 7. Salas *De Ludo dub.* 2. & *dub.*
3. Ergo Caius Iure petit.

5 *Tertia*. Tunc lucrum ceſſans Iure
peti poteſt à mutuatario, quando ſpes
probabilis ipſi mutuanti affulget, lu-
cri acquirendi ex pecunia, quam mu-
tuò dat, & ex induſtria ſua. Tambu-
rin. *in Decalog. lib.* 8. *tract.* 3. *cap.* 8. §. 3.
num. 11. adeò vt facta æſtimatione illius
ſpei, attento periculo, & alijs cir-
cumſtantijs, illa æſtimatio ſit ſolven-
da, ſiuè lucrum futurum ſit maius,
vel minus. Molina *diſput.* 316. *num.* 9.
Card. de Lugo *d. diſput.* 25. *num.* 96. ſiuè
etiam nullum indè lucrum proueniat.
Reginald. *d. lib.* 23. *num.* 88. & ibi Sotus
lib. 6. *de Iuſt. quæſt.* 1. *art.* 3. ſed in ludo
dari poteſt in luſore probabilitas lucran-
di, ob eius maiorem peritiam, dexte-
ritatem, & induſtriam; & quidem iu-
ſtè, & licitè. Cardin. Tolet. *lib.* 5.
cap. 27. *num.* 6. Decius *conſ.* 115 Couaru-
uias *Reg. Peccatum*. §. 4. *num.* 6. & Card.
6 de Lugo *diſp.* 31. *num.* 33. 34. & *num.* 44.
& 48. vbi concedit fraudes licitas in lu-
do, ad lucrandum; & quod poſſit,
qui potiores chartas habet, & ſecurus
eſt de victoria, metum ſimulare, ut
aduerſarius ſponſionem augeat, vel ip-
ſemet poteſt augere; quod etiam per-
mittit Tamburin. *in Decalog. lib.* 8. *tract.*
2. *cap.* 9. §. 1. *num* 7. Ergo attenta pro-
babilitate lucri, imò ſecuritate, quam
Caius habere poteſt in ludendo, iure à
Titio decem aureos ratione lucri ceſſan-
tis exigere poteſt; quamvis ludendo vel
minus, vel nihil lucratus fuiſſet.

Quarta. Nam eo ipſo, quod termi-
nus ſolutioni mutui præfigitur, taci- 7
tè, ac virtualiter cenſetur interuenire
pactum, quod mutuatarius teneatur ad
intereſſe, quo mutuans, defectu ſo-
lutionis, in eo termino priuatur. Mo-
lina *de Iuſt. & iure diſp.* 299. *num.* 6. &
diſp. 315. *num.* 3. Reginald. *lib.* 23. *num.*
76. *Verſ. Tertius caſus eſt*. Et ratio eſt,
quia mutuatarius, qui eſt in mora,
eſt etiam in culpa; & qui in culpa eſt
circa reſtitutionem, tenetur ad reſar-
ciendum damnum, quod obuenit cre-
ditori. Petr. à Nauar. *de Reſtit. lib.* 3. *cap.*
2. *num.* 282. Tamburin. *in Decal. lib.* 8.
tract. 3. *cap.* 2. §. 6. *num.* 6. adeòvt, ne-
que opus ſit alia monitione. Petr. à
Nauar. *d. cap.* 2. *num.* 281. Diana *part.*
1. *tract.* 8. *de contr. reſol.* 87. Quæ in
Coordin. eſt *tom.* 6. *Tract.* 3. *reſ.* 21. nam 8
dies interpellat pro homine *l. Cum qui-
dam. ff. de Vſur. l. Vſuras. C. eod.* & *l.
Magna C. de Contrab. ſtipulat.* Leotard.
de Vſur. quæſt. 81. *num.* 26. vbi plures tex.
adducit. Sed in caſu noſtro Titius re-
cepit centum à Caio cum pacto reſti-
tuendi illos in carnis priuio. Igitur,
cum non reſtituerit, ſed diſtulerit reſti-
tutionem vſque ad Paſcha, factus eſt
moroſus; & ratione moræ tenetur au-
reos decem vltra ſortem Caio ſoluere,
ad reſarciendum lucrum ceſſans.

His tamen minimè obſtantibus, con-
traria opinio, *Caium ſcilicèt non Iure
petere*; ob fortiores rationes, & am-
pliora vota, prævaluit. Quandoqui-
dem

Primò. Caius efficaciùs agere non
poteſt ad lucrum ceſſans conſequendum,
ex eo quod ludere non potuit, contra
Titium Mutuatarium, quàm contra
luſorem ipſum, ſi realiter luſiſſet, &
lucratus fuiſſet. Sed eſto, quod Caius
centum aureos habuiſſet in carnis priuio,
& in ludo aliquam ſummam fuiſſet lu- 9
cratus, eam colluſor perditor ſi ſolue-
re detrectaret, à Caio cogi non poſſet,
vt ſolueret; quia lex negat actionem lu-
ſori vincenti ad obtinendum lucrum fa-
ctum in ludo; imò qui perdidit, &
ſoluit, habet actionem, vt ſibi lucrum
traditum reſtituatur. Couaruuias *in
Reg. Peccatum* §. 4. *num.* 8. & facit *tex. in*

l. In-

Digitized by Google

l. Inuitus . *§. cui damus* . *De Reg. Iur. l.*
10 *Creditori C. de Pactis* . *l.* 1. *§. his autem* .
ff. De ſuperficiebus . *Cap. Qui ad agen-*
dum . *De Reg. Iur. in* 6. adeòvt neque in
foro conſcientiæ Victus obligatus ſit rem
perditam luſori vincenti tradere , vt te-
net Couaruu. & apud eum Adrian. vbi
proximè , & Molina *diſp.* 515. *num.* 5.
& ibi Sot. & Nauar. Rebell. *lib.* 12. *quæſt.*
1. *num.* 7. Tamburin. *in Decalog. d. lib.* 8.
tract. 2. *cap.* 9. *§.* 1. *num.* 8. 9. 10. *&* 11.
Layman. *lib.* 3. *ſect.* 5. *tract.* 4. *cap.* 21.
num. 3. Salas de Ludo *dub.* 26. & Card. de
Lugo *diſp.* 31. *num.* 70. Ergo multò mi-
nus Caius iure agere , vel petere po-
teſt à Titio vltra ſortem decem au-
reos .

Secundò . Ad exigendum aliquid vl-
tra ſortem in mutuo ratione lucri ceſſan-
11 tis requiritur , quod ipſum lucrum ſit
in actu , & morali certitudine ; ideſt
quod de eo habeatur probabilitas , &
non ſufficiat ſola poſſibilitas . Syluester
Verb. Vſura 2. *quæſt.* 19. Angelus *Verb.*
Vſura 1 *num.* 15. Summa Diana *Verb.*
Mutuum . *num.* 8. Reginaldus *lib.* 23. *num.*
84. *Verſ. ex hoc documento* . *&* Zerola *in*
Praxi epiſc. part. 1. *Verb. Vſura. Verſ.*
Quartum hinc fit . vbi ait , non valere
poſſibilitatem lucrandi , quia multa
poſſunt accidere , quæ lucrum impe-
diant ; & regula Philoſophiæ eſt , *Poſ-*
12 *ſibili poſito* , *non ſequitur neceſſarium* .
Idem docet Card. Tolet. *d. lib.* 5. *cap.* 33.
Verſ. Tertia eſt . Trullench. *in Decalog.*
lib. 7. *dub.* 9. *num.* 3. Rebell. *lib.* 8. *quæſt.*
6. *num.* 2. Molina *diſp.* 315. *in fin. & diſp.*
316. Scaccia *de Commerc. §.* 1. *quæſt.* 7.
part. 2. *Ampliat* . 8. *num.* 221. vbi pluri-
mos cumulat . Sed lucrum , quod
Caius ſibi promittebat ex ludo , etſi
poſſibile eſſe poſſet ; tamen non eſt pro-
babile , & moraliter certum ; quia
nulla maior incertitudo , quàm in ludo
alearum , & taxillorum ; in quo fre-
quentiſſimè homines de diuitibus fiunt
pauperes , ſuumque patrimonium ,
vxorum , ac filiorum bona diſſipant , &
inſumunt , cum irreparabili detrimen-
to totius familiæ , ac negotiorum ; vt
13 doctè notat Scaccia *de Commerc. §.* 1. *q.*
1. *num.* 85. & Molina *diſp.* 511. *in princ.*
Ergo Caius à Titio non iure petit .

Tertiò . Inter conditiones , quas
Theologi , & Canoniſtæ requirunt , 14
vt licitum ſit aliquid exigere vltra ſor-
tem à Mutuatario pro lucro ceſſante ,
illa præcipua eſt , vt ab initio Mutua-
tarius fuerit de hoc monitus , & tale
onus deductum fuerit in pactum . Lay-
man. *lib.* 3. *ſect.* 5. *tract.* 4. *cap.* 16. *num.*
10 Rebell. *d. lib.* 8. *quæſt.* 5. *num.* 2. *& q.*
7. *num.* 4. Tamburin. *in Decalog. lib.* 8.
tract. 3. *cap.* 8. *§.* 3. *num.* 3. *&* 12. *& de*
Tripl. Iur. lib. 9. *tract.* 1. *cap.* 3. *§.* 3. *num.*
4. *& §.* 4. *num.* 5. Reginald. *d. lib.* 23.
num. 79. 80. 81. Bonacina *d. tom.* 2. *De*
contract. lib. diſp. 3. *quæſt.* 3. *punct.* 4. *num.*
2. *&* 3. Trullench. *in Decalog. d. lib.* 7.
cap. 19. *dub.* 9. *num.* 7. Card. de Lugo
diſp. 25. *num.* 87. vbi omnes eam reddunt
rationem , quia iuſtum non eſt , vt
mutuatarius inuitus cogatur ad ſoluen-
dum intereſſe mutuatori ; ideòque de-
bet de hoc ab eo certiorari , vt vel ſuum
conſenſum prebeat , vel ſi nolit , ab
acceptione mutui abſtineat . Sed ſic eſt ,
quod Caius neque monuit Titium , ne-
que pactum fecit de ſoluendis decem
aureis pro aſſerto lucro ceſſante , vbi lu-
dere non potuerit aleis , & taxillis .
Ergo Caius iure eos decem aureos à Ti-
tio petere non poteſt .

Quartò . Ad obligandum mutuata-
rium vt Mutuatori lucrum ceſſans re- 15
fundat , opus eſt , ut ipſe mutuator
licitam negotiationem eſſet facturus ;
remque vtilem , ac honeſtam aggreſſu-
rus ; alioquin ſi rem prohibitam , vel
inutilem , vel otioſam ad lucrum acqui-
rendum exercere intendiſſet ; nullate-
nùs poſſet lucrum ceſſans exigere à Mu-
tuatario . Reginald. *d. lib.* 23. *num.* 84.
Verſ. Ex hoc documento , vbi ex Lelio
Zecch. *de Vſur. cap.* 16. *num* 5. docet ; 16
Clericum non poſſe prætendere lucrum
ceſſans , eò quia Clericis interdicta
eſt negotiatio . *Cap. Negotiatorem* . *Cap.*
Fornicarij. Cap. Conſequens . *Cap. Eiiciens* .
88. *diſt. Cap. Vlt. de Vita* , *& honeſt. cle-*
ric. & Clem. 1. *eod.* Sed ipſe Caius inten-
debat negotiari , & lucrari ludo alea-
rum , & taxillorum , qui non minùs
eſt ei prohibitus à Iure , ac negotiatio
Eccleſiaſticis . *Cap. Epiſcopus* 35. *diſt. l.*
Alearum. C. de Religioſ. & ſumpt. funer.
l. 1.

Digitized by Google

l. 1. *& ſeqq. ff. de Alea luſu* , *& Alea-*
17 *tor* . Menoch. *de Arbitr. Caſu* 399. *num.* 5. Scaccia *de Commerc. d.* §. 1. *quæſt.* 1. *num.* 85. vbi probat , alearum ludum eſſe adeò reprobatum , vt pro crimine reputetur ; & tanquam crimininoſi huiuſmodi luſores ſint puniendi . Clarus *lib.* 5. § *Ludus* . *in princ.* Menoch. *de Arbitr. Iudic. Caſu* 399. & Laurent. Prior *in Praxi Crimin. Veneta* , vbi leges Sereniſſimæ Reipublicæ *cap. de Ludo pag.* 191. Igitur iniuſta eſt Caij petitio ; prout in punctò ſcribit Tamburin. *de Triplici Iure lib.* 9. *tract.* 1. *cap.* 3. §. 3. *num.* 6. Bonacina *tom.* 2. *de contract. dict. diſp.* 3. *quæſt.* 3. *punct.* 4. *num.* 10. Nicolius *in Lucubr. Ciuilib. lib.* 3. *tit.* 15. *ſub num.* 12. *Verſ. Vel ſi creditor*.

Cui opinioni , per Curiam Epiſcopalem approbatæ , non obſtant rationes contrariæ.

18 Non *Prima* : Quia verum non eſt , Titium eſſe cauſam efficacem damni , quod ex non ludo aſſerit Caius ſibi obuenire ; quia cum aſſertum lucrum prætendatur à Caio tùm ex actione illicita , tùm ex cauſa incerta , & non probabili , quamuis poſſibili ; non eſt refundenda cauſa amiſſionis lucri in Mutuatarium , ſed in ipſum mutuantem , vt ſcribit Tamburin. *d.* §. 3. *num.* 6.

Non *Secunda* : Quia , quidquid ſit
19 de culpa in luſoribus , quos mortaliter peccare certum eſt , vbi magnam quantitatem ludant cum detrimento notabili filiorum , & vxoris , ſubtrahendo eis alimenta debita , vel ſe impotentes reddendo ad ſoluenda debita . Diana *part.* 2. *tract.* 15. *reſ.* 65. quæ in Coordin. eſt . *tom.* 6. *tract.* 4. *reſ.* 1. *& part.* 7. *tract.* 9. *reſol.* 2. Quæ reſidet in Coord.. *tom.* 6. *tract.* 4. *reſol.* 7. Sanch. *in Opuſc. Moral. part.* 1. *cap.* 8. *Dub.* 24. *num.* 8. vbi DD. & quidquid ſit de obligatione in conſcientia ſoluendi amiſſa in ludo ; cum præualeat opinio Doctorum , qui aſſirmant , perdentem non obligari in conſcientia ad ſoluendum , eò quia ſi ha-
20 bet actionem ad repetendum , eò magis frui poteſt exceptione ad non ſoluendum . Couaruu. *in Reg. Peccatum* . §. 4. *à num.* 8. Molina *diſput.* 515. *num.* 5. Cardin. de Lugo *diſput.* 31. *ſect.* 5. Summa Diana *Verb. Ludus* . *num.* 32. & Salas *de Ludo dub.* 26. Ludus alearum , & taxillorum non eſt titulus legitimus ad exigendum in Mutuo aliquid vltra ſortem pro lucro ceſſante , tùm ex defectu certitudinis lucri , tùm ex prohibitione ludi , vt dictum eſt ſupra.

Non *Tertia* ; Nam in ludis fortunæ nulla eſt probabilitas lucrandi ; & experientia teſte , multi qui pluries lucra 21
fecerunt , aduerſam poſtea patiuntur fortunam in eodem ludo , & omnes facultates ſuas perdendo conſumunt . Et licèt luſor aliquando chartas ſecuriſſimas habeat , nihilominùs eſt quid accidentale , ex quo illa moralis certitudo lucrandi deduci non poteſt , quæ neceſſaria eſt ad exigendum lucrum ceſſans à Mutuatario.

Non *Quarta* : Quia negatur , ex conſtitutione termini ad reſtituendum mutuum , inſurgere pactum ſoluendi 22
damnum emergens , vel lucrum ceſſans ; quandoquidem , vt ſupra probatum eſt , præcedere debet explicitum pactum cum Mutuatario , & obtinendus eſt eius conſenſus ; quo ſtante , intrat axioma illud , dies interpellat pro homine . Tambur. *dict. lib.* 8. *in Decal. Tract.* 3. *cap.* 2. §. 6. *num.* 7. & Card. de Lugo *dict. diſp.* 21. *num.* 23. Igitur ceſ- 23
ſante pacto , prout in caſu noſtro , ceſſat mora ; ad quam conſtituendam requiritur admonitio , & interpellatio . Leotard. *de Vſur. quæſt.* 81. *num.* 42 *&* 44. Angel. *Verb. Vſura* 1. *num.* 20. Cardin. de Lugo *diſput.* 18. *num.* 32. Tamburin. *dict.* §. 6. *num.* 10. *in fin. & d. lib.* 8. *tract.* 3. *cap.* 8. §. 3. *num.* 9. vbi vlteriùs aduertunt , ſolam culpam venialem in debitore tardante reſtitutionem mutui non inducere onus ſoluendi intereſſe ordinarium , vel extraordinarium ; ac terminum reſtitutionis mutui ab initio præfixum non eſſe ſumendum metaphyſicè , ſed moraliter , & communi mo- 24
re humano , qui ſaltem unius menſis ſpatium concedit . Rota *part.* 5. *recent. deciſ.* 218. *num.* 8. vndè fit , vt Titius , qui debebat reſtituere Caio centum aureos in carnis priuio , & diſtulit reſtitutionem vſque ad Paſcha , & ſic dies

40. dici

Digitized by Google

.40. dici non poſſit moroſus , ſaltem culpabilis , & per conſequens , nullo Iure Caius petit ab eo decem alios aureos ob lucrum ceſſans ex non ludo . Tamburin. *dict.* §. 6. *num.*7. & 9. & Card. de Lugo *d. diſp.* 18. *num.* 38.

Hic autem notare libet emendatio-
25 nem ab alearum vitio , quam magnus, & inſignis earum luſor Philippus Mancinus Senenſis fecit , deſcriptam per P. Paulum Aringhi *in Select. Pœniten. mortib. lib.* 3. *capit.* 2. *num.* 19. Prædictus Philippus Mancinus ita deditus erat alearum ludo , vt non ſolùm temporales diuitias , ſed etiam æternam ſalutem animæ aleis iaciebat. Pro eius emendatione Soror deuota Virgo Deum precabatur , & exaudita fuit . Siquidem cum Mancinus eius frater Romam acceſſiſſet, curioſitatis ergò cum alijs nobilibus ſocijs catacumbas Sancti Sebaſtiani ad eas inuiſendas ingreſſus fuit. At cum ipſe, ac ſocij ambulaſſent per longiſſimos tractus varijs mæandris , ac flexibus illius ſubterraneæ ſemitæ diuiſæ , dum nituntur ad primos aditus remeare, in alios, alioſque viarum errores incautè diuertebant , & aſſumpto facium alimento noctis , ac mortis tenebræ ingruunt . In lacrymis omnes diffunduntur , votum Deiparæ faciunt pœnitentis vitæ , ſi ab eo ſepulchro viui deducantur . Exauduit eos pia Mater,& Virgo . Rimulam lucis è terra vident . Ad eam clamant . Ruſtici propè ipſam laborantes terram , eam ſodiunt , & è cauernis illis Philippum cum ſocijs educunt ; qui Senas reuerſus habitum pœnitentiæ in pia Congregatione ſumpſit ; & in ieiunijs , ac mortificationibus vſque ad finem vitæ perſeuerans ; culpas in alearum ludis antea contractas deleuit , & meruit mortem ſanctam vitam finire.

DECISIO XXXV.

ARGVMENTVM.

Vſura Simoniaca , & Simonia Vſuraria eſt mutuare pecuniam Patrono beneficij , vt cedat mutuanti liberam nominationem ad illud .

SVMMARIVM.

1 *Simonia,ac Vſura ſine pretio non committitur .*
2 *Simonia eſt , ſi pro commodo temporali detur res ſpiritualis .*
3 *Vſura ſemper ineſt in lucro temporali ob mutuum .*
4 *Priuatio libertatis in re propria eſt pretio æſtimabilis .*
5 *Mutuare pecuniam cum intentione recipiendi beneficium eſt Vſura Simoniaca ; & vtraque in confeſſione exprimenda .*

A*Ntonius promptè mutuat mille aureos Patrono beneficij , quia donec illos reſtituat , ſi beneficium vacauerit , liberam ſinit ei nominationem ad illud . Quæritur, an labes aliqua in hoc caſu habeatur ?*

In reſolutione huius caſus duæ differentes opiniones repertæ fuerunt ; nam alij arbitrati ſunt , nullam ineſſe labem neque Vſuræ , neque Simoniæ . Alij aſſeruerunt intrare labem Simoniæ , & Vſuræ.

Primæ opinionis ſectatores , nullam labem in hoc caſu recognoſcentes , ita ar- 1
gumentati ſunt. 1. Sicut ad conſtituendam Simoniam debet aliquod lucrum dari Patrono pro nominatione ad beneficium , ita ad committendam Vſuram oportet , vt mutuator aliquod pretio æſtimabile conſequatur . Reginaldus *d. lib.* 25. *num.* 189. & ibi Couaruu. & Sot. nouiſſimè Giballin. *de Simon. quæſt.* 1. §. 1. Sed in noſtro Caſu Patronus nullum lucrum accipit , quia totum mutuum reſtituere debet ; nihilque lucratur Antonius , quia gratis & ipſe nominare debet ad

ad beneficium. Ergo nulla labes nec
Simoniæ, nec Vſuræ in noſtro Caſu.
Ita ſentire viſi ſunt Petr. Nauar. *de Re-
ſt. lib. 3. cap. 2. num. 270.* Berous *in cap.
Ex litteris num.* 38. *&* 39. *De Iurepatro-
nat.* Barboſa *de Iure Eccleſiaſt. Vniu lib.* 3.
cap. 12. *num.* 237. & Diana *par.* 1. *tract.* 8.
reſol. 61. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 5.
tract. 7. *reſol.* 29.

Contrariæ opinionis defenſores pro-
barunt & *Simoniam*, & *Vſuram* ineſſe in
2 hoc Caſu. *Simoniam*: Quia ſemper ea
ineſt, vbi pro temporali commodo da-
tur res ſpiritualis ex pacto oneroſo, at-
que obligatione iuſtitiæ. At tale com-
modum recipit ex mutuo Patronus, qui
cedit Ius nominandi ad beneficium An-
tonio mutuatori. Ergo Simoniam com-
mittit. Ita Molina *diſput.* 310. §. *Quo ad
vltimum.* Flamin. Pariſius *de reſign. lib.*
14. *quæſt.* 7. *num.* 5. *& de Confiden. quæſt.*
36. *à num.* 27. *& ſeqq.* & Giballinus, qui
plurimos DD. ita tenentes allegat, *De
Simonia quæſt.* 16. *Conſect.* 6. per totum.
Vſuram autem in hoc Caſu cómitti oſten-
derunt ex eo, quod Vſura eſt, quando
mutuator ex mutuo aliquod temporale
conſequitur vltra ſortem. Sed nomina-
tio ad beneficium includit commodum
3 aliquod temporale; licèt enim gratis de-
beat fieri nominatio, tamen Antonius
mutuator poteſt nominare filium ſuum,
vel fratrem, aut nepotem, & ſic domui
ſuæ lucrum afferre. Ergo intrat Vſu-
ra; prout intrare ſcripſerunt præter *DD.
à* Giballino vbi proximè citatos, Regi-
nald. *d. lib.* 25. *num.* 190. Trullench. *in
Decalog. lib.* 7. *cap.* 19. *dub.* 7. *n.* 3. Rebell.
d. lib. 8. *qu.* 4. *num.* 13. Card. de Lugo *d.
diſp.* 25. *num.* 45. & Leſſius *d. lib.* 2. *cap.*
20. *num.* 64.

Hanc opinionem amplexa eſt Curia
Epiſcopalis, quia ſi verum amamus,
Caſus propoſitus verè continet Vſuram
Simoniacam, & Simoniam Vſurariam;
datur enim temporale pro ſpirituali, mu-
tuator commodum ſentit, & mutuata-
rius grauamen ex mutuo reportat, quia
priuatur libertate nominandi ad benefi-
cium, quem maluerit, & forſan ali-
quem ex ſuis coniunctis, quo excluſo,
damnum temporale reportabit; & hæc
priuatio libertatis eſt pretio æſtimabilis;
vt benè probat Card. de Lugo *d. diſput.*
25. *à num.* 45. *& ſeqq.* Pariſius *de Confid.
dict. quæſt.* 36. *num.* 63. vbi notat ſuffice- 4
re pactum tacitum, & ſolam intentio-
nem conſequendi beneficium ex mutuo
ad cauſandam Vſuram Simoniacam,
ſubdens, vtramque circumſtantiam eſſe
exprimendam in confeſſione, quod tra-
dit etiam Nauar. *conſ.* 21. *num.* 4. *de Si-
mon.* & Leſſius *d. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 64.
& 65.

Neque ſubſiſtit argumentum primæ 5
opinionis; ſiquidem falſa eſt minor pro-
poſitio, quod neque mutuans, neque
mutuatarius commodum, ſeu lucrum
conſequatur; nam mutuatarius commo-
dum percipit ex receptione mille aureo-
rum, quorum negotiatione lucrum eſt
percepturus; ac etiam mutuans ſuam
vtilitatem habet, vtendo fructibus iuriſ-
patronatus, inter quos computatur no-
minatio, ſeu præſentatio ad beneficium.
Gloſſa *in cap. Cum olim. Verb. Capitulo.
de Maior. & Obed.* & Gloſſa *vlt. in cap.
Cum Bertold. De ſent. & re iudic.* Qua-
propter in praxi impugnandæ ſemper
ſunt huiuſcemodi cõuentiones, vt nouiſ-
ſimè, ac doctiſſimè probat P. Salas *de
Vſuris dub.* 14. *per totum.*

DECISIO XXXVI.

ARGVMENTVM.

Quia plures ruſticorum audiunt Miſſam in ianuis Eccleſiæ notantur decem iucunda argumenta, quibus Parochi eos ſuadebunt Eccleſiam intrare.

SVMMARIVM.

1 *Miſſa non eſt audienda in ianuis Eccleſiæ.*
2 *Attentio ad Miſſam an ſufficiat externa?*
3 *Pœnitentes publici ad ianuam Eccleſiæ audiunt Miſſam.*
4 *Eccleſia orat pro extantibus in ea; non in ianuis.*
5 *Aqua benedicta in ingreſſu Eccleſiæ*

Digitized by Google

ad ſe ſignandum mos eſt antiquiſſimus.
6 *Diaboli officium impedire ingreſſum in Eccleſiam.*
7 *Introitus in Eccleſiam commendatus in Pſalmis.*
8 *Filij priuilegium ſtare ad menſam Patris.*
9 *Angeli intùs monumentum Chriſti. Satellites foras.*
10 *Prędeſtinationis ſignum ingredi Eccleſiam: reprobationis venire ad ianuam.*
11 *Nobiles non ſunt publicè redarguendi, ſed ſuauiter, ac ſecretò.*

M*Otiua, quibus Laici in Villis perſuaderi poſſint, ne morentur in ianuis Eccleſiarum, ſed ingrediantur Eccleſias, ſacrum Miſſæ Sacrificium audituri, ſunt ſequentia.*

Primum. Quia de hoc extat lex Ec-
cleſiaſtica prohibitiuã in Synodalibus
1 Conſtitutionibus Patauinis *Part. 1. Cap.*
10. Verſ. Fideles, ibi: *Fideles dum rei*
diuinæ interſunt, fores Eccleſiæ non oc-
cupent. Et dict. part. 1. capit. 11. Verſ.
Non quis: vbi ita: *Non quis ſub eadem*
pœna (ſcilicèt Interdicti) *dum Miſſæ Sa-*
crificio intereſt, in limine, vel ante fores
immoretur, templivè Veſtibulum occupet.
At certum eſt legem hanc non ſolùm
obligare ad pœnam, ſed etiam ad cul-
pam; vt docet S. Thom. 2. 2. *quæſt.*
108. *art.* 4. Sotus *de Iuſt. & Iur. lib. 1.*
quæſt. 6. art. 5. & Fagnan. *in capit. Si*
quis. num. 58. *in fin. De Regular. tom. 5.*
pag. 16.

Secundum. Quia, quidquid dicant
Theologi de attentione neceſſaria ad au-
diendam Miſſam, an ſcilicèt requiratur
2 interna, vel ſufficiat externa, & an
ſub mortali, vel veniali culpa, vt vi-
dere eſt apud Dianam *part. 3. tract. 4.*
reſol. 101. Quæ in Coord. eſt *tom. 1. tract.*
6. reſol. 47. & Tamburin. *in Decal. lib. 3.*
capit. 2. §. 1. num. 19. negari non poteſt,
immorantes in ianuis expoſitos eſſe pe-
riculo multarum diſtractionum; qua-
rum cauſa culpabiles coram Deo fie-
ri poſſunt ex defectu attentionis debitæ,
& reuerentiæ erga Sacrificium.

Tertium. Quia limen, vel oſtium
Eccleſiæ locus eſt, in quo olim ex Ec-
cleſiaſticis Canonibus ſtare iubebantur 3
Rei grauiſſimorum criminum, ad
agendam publicam Pœnitentiam. Bail.
in Summa Concilior. tom. 1. In apparatu de
Triplici Verbo Dei pag. 103. Verſicul Duo
autem erant genera Pœnitentiæ, & nunc
ſtare coguntur cum accenſis candelis,
qui ante contractum Matrimonium
Sponſi ſe carnaliter cognoſcunt.

Quartum. Quia, Sancta Mater Ec-
cleſia Deum precatur ſua elargiri bene- 4
ficia non jis, qui in ianuis, ſed qui in-
greſſi ſunt Templum ſacrum, & intra
eius ambitum continentur, ut in colle-
ctis Dedicationis Eccleſiæ: ibi *Vt quiſ-*
quis hoc Templum beneficia petiturus in-
greditur; & ibi *Vt quicumque intra huius*
Templi ambitum continentur.

Quintum. Quia, qui non ingre-
diuntur Eccleſiam, vel ſiſtunt in abſi- 5
de, ſe ſignare non poſſunt aqua bene-
dicta, vt ex antiquiſſimo Eccleſiæ mo-
re faciunt Fideles ad delenda Venialia
peccata. Gloſſa *in c. Omnis vtriuſque ſexus*
12. Verb. omnia de Pœnit. & Remiſſion. &
Barboſa *de Iure Eccleſiaſtico Vniu. lib. 2.*
cap. 3. num. 31.

Sextum. Quia commorantes in li-
mine oſtij impediunt alios, qui ingreſ- 6
ſuri ſunt Templum ſacrum; quod eſſe
officium diabolicum oſtendit Catech.
Roman. *in 6. Petit. Domin. ſect. 5.*
6. & 7.

Septimum. Quia Regius Pſaltes plu-
ries hortatur ingreſſum Templi, non 7
acceſſum tantummodò ad oſtium. *Introi-*
bo in domum tuam, adorabo ad Templum
Sanctum tuum. Pſalm. 5. Introite in con-
ſpectu eius in exultatione. Introite portas
eius in confeſſione. Pſalm. 99.

Octauum. Quia priuilegium eſt fi-
liorum intrare domum Patris, & ad 8
eius Menſam accedere; mancipiorum
autem foras ſtare. *Filij tui ſicut novellæ oli-*
uarum in circuitu menſæ tuæ. Pſal. 127.

Nonum. Quia mos eſt Angelorum
ingredi; at ſatellitum ſtare ad oſtium; 9
vt ſcriptum eſt de Chriſti Domini Mo-
numento, quod fuit typus Eccleſiæ;
nam in eo viderunt mulieres Angelos
intùs eſſe; extra autem à Iudæis col-
locati fuerunt ſatellites, *Signantes la-*

pidem

Digitized by Google

piꝛem cum cuſtodibus . *Matth.* 27. & *Marc.* 16.

Decimum . Quia imò eſt ſignum Præ-
deſtinatorum ingredi, reproborum au-
10 tem attingere ianuam ; vt de Virginibus
prudentibus , & fatuis teſtatur Euan-
gelium dicens de Prudentibus : *Et quæ paratæ erant* , *intrauerunt cum eo ad Nuptias* . *Matth.* 25. De fatuis autem: *Domine Domine aperi nobis* . *ibid.*

His motiuis dictum fuit , poſſe per
11 Paſtores animarum perſuaderi hominibus rudibus , qui ſolent in ianuis Eccleſiarum Miſſam audire , vt intrent Eccleſiam, & deuotiùs audiant . Cæterùm ſi qui Viri Nobiles , vel Iuuenes audaciores eiſſent, quos non puderet in limine Eccleſiæ immorari , eos non ſtatim publicè ex Altari reprehendendos ; ſed ſecretè ſumma cum benignitate rogandos eſſe , notatum fuit , vt velint Templum Domini ingredi ; ſic enim facilè ab eis obeditur Parochis; & eorum exemplo corriguntur ruſticiores ; & ita practicari ab omnibus vehementer Curia Epiſcopalis exoptat .

DECISIO XXXVII.

ARGVMENTVM.

Quia ſub prætextu periculi plures in mutuo committuntur Vſuræ ; declaratur in hac Deciſione, quæ, & quot conditiones requirantur , vt ratione periculi poſſit exigi lucrum abſque labe Vſuraria .

SVMMARIVM.

1 *Periculi ratione an liceat accipere lucrum ex mutuo ?*
2 *Fideiuſſor recipere poteſt lucrum ex fideiuſſione .*
3 *Locatio rei periculoſæ admittit pretium vltra iuſtum .*
4 *Labor occaſione mutui meretur lucrum .*
5 *Periculum in recuperanda pecunia facit eam minùs valere .*
6 *Aſſecurationis contractus eſt licitus cum lucro vltra ſortem .*
7 *Omnis contractus habet ſuum periculum .*
8 *Mutui natura deſtruitur , ſi lucrum accipiatur .*
9 *Periculi nomine lucrum habet proceſſum in infinitum .*
10 *Periculi nomine nihil accipiendum in mutuo .*
11 *Periculum vel ab extrinſeco , vel ab intrinſeco quid ſit ?*
12 *Lucrum non eſt licitum in mutuo ob periculum ab intrinſeco .*
13 *Mutuans cum periculo poteſt recipere cautiones , non autem lucrum .*
14 *Periculi cauſa lucrum poteſt recipi cum quatuor requiſitis. Et quæ?*
15 Cap. Nauiganti. De Vſuris *declarationes quatuor* .
16 *Nemo poteſt eſſe creditor , & fideiuſſor eiuſdem rei* .
17 *Locatori non eſt illicitum augere pretium locationis* .
18 *Labor mentis non eſt pretio æſtimabilis* .

Succeſſiuè ad maiorem explicationem materię de Vſuris, quæſitum fuit. *An liceat recipere lucrum in mutuo ratione periculi ?*

AD hoc Quæſitum , Tres opiniones diuerſas reperi in reſponſis huius Cleri . Nam

Alij aiſirmarunt . *Primò* , quia fide- 1
iuſſori licet ob periculum , cui ſe exponit fideiubendo , aliquid paciſci , & lucrari à debitore . Bartol. & Paul. de Caſtr. *in l. Hoc Iure* . *§. labeo* . *ff. de Donat*. Stracca *de Aſſecurat. in Præf. num.* 45. Maurus *de Fideiuſsor. part.* 2. *cap.* 2. Mantica *de Tacit. lib.* 16. *tit.* 2. *num.* 3. Molina *diſp.* 319. Sed in hoc caſu Mutuans gerit vicem fideiuſſoris pro periculo . Ergo . *Secundò* , quia in locatione equi , ſi timeat dominus eum nimio labore , fame , vel fuga perituꝛum , poteſt , vltra pretium locationis, aliquid plus exigere ratione periculi , quod ſolui debeat , etiamſi equus non
pereat . Card. de Lugo *diſp.* 25. *num.* 83. 2
Tertiò , quia ſicut labor corporis in mu-

Digitized by Google

tuante facit, ut licitè poſſit mutuans exi-
gere lucrum ratione illius laboris. Na-
uar. in Man. cap. 17. n. 209. Molina diſp.
3c4. num. 3. Tamburin. de Triplici Iur.
4 lib. 9. tract. 1. cap. 3. §. 2. num. 1. Ita
labor mentis, quem patitur mutuans,
anxius ob periculum illius ſortis, tan-
quàm pretio æſtimabilis reddere licitum
lucrum vltra ſortem debet, vt potè con-
diſtinctus ab ipſa ſorte. Card. de Lugo
dict. diſput. 25. num. 81. Quartò, quia
5 Ius recuperandi centum cum probabili
periculo illa amittendi, minus valet,
quàm ipſamet centum extra periculum.
Igitur cum Mutuator det centum in
effectu, quæ plus valent, quàm alia
centum cum periculo recuperanda, po-
terit ob ſuſceptionem huius periculi lu-
crum recipere. Leſſius d. lib. 2. cap. 20.
dub. 13. à num. 111. & ſeq. Salas de Vſuris
6 dub. 22. Quintò, quia licitus eſt contra-
ctus Aſſecurationis. Molina de Iuſt. &
Iur. diſp. 318. num. 3. & diſp. 507. per tot.
Gaſp. Ant. Theſaur. Quæſt. for. lib. 4.
quæſt. 77. num. 3. & 4. & Leotard. de Vſur.
quæſt. 23. num. 42. At mutuator ex con-
tractu Aſſecurationis cenſetur paciſci de
lucro vltra ſortem; & ad illum incun-
dum non videtur incapax, quia à quo-
cumque alio poteſt iniri, & ipſe ex eo,
quod mutuat, non debet eſſe deterioris
conditionis, quàm ſit alius extraneus.
Ergo licitè recipit lucrum ratione peri-
culi; & ita tenent Molina d. diſp. 304.
& diſp. 356. Leſſius & Salas vbi ſupra.
Bonacina diſp. 3. de contr. quæſt. 3. punct. 5.
Syluest. Verbo Vſura 1. num. 35. Diana
part. 1. tract. 8. reſol. 37. Quæ in Coor-
dinato eſt tom. 3. tract. 2. reſol. 41. Et
Maſtrius d. diſp. 5. n. 67.

Alij omninò negarunt. Primò, Quia
Vix aliquid mutuari poteſt, vel creditò
7 dari, quin exponatur capitale aliquali
periculo. Igitur ſi ob periculum conceda-
mus, poſſe lucrum exigi, magnum
oſtium erit apertum Vſuris. Rebell.
d. lib. 9. q. 12. num. 1. Card. de Lugo
d. diſp. 25. num. 84. Card. Tolet. Sotus,
Nauar. & alij plurimi apud Salas de
8 Vſur. d. dub. 22. num. 1. Secundò, quia,
ſi pro periculo pretium ſumatur, de-
ſtruitur natura mutui; ſicut ſi pro re
commodata exigas lucrum ratione pe-
riculi, non erit ampliùs commodatum.
Rebell. dict. lib. 9. q. 12. num. 2. Tertiò, 9
quia ſi pro periculo capitalis exigi poſ-
ſunt decem pro intereſſe, etiam pro
periculo horum decem aliud intereſſe
exigi poterit, & aliud pro iſto alio,
& ſic daretur terminus in infinitum.
Card. de Lugo d. diſput. 25. num. 84.
Reginald. libr. 25. num. 246. Quartò, 10
quia tale periculum non eſt ſeparabile
ab ipſo capitali, & per reſtitutionem
capitalis ſatisfit toti periculo. Rebell. d.
lib. 9. quæſt. 12. num. 2. Quintò, quia id
expreſsè definitum eſt in Iure canonico
per text. in cap. Nauiganti. De Vſuris;
& ita tenent Conrad. de Contract. quæſt.
59. Coroll. 1. & 2. Guttie[illegible] Pract. quæſt.
cap. 39. num. 30. Sotus de Iuſt. & Iur.
lib. 6. quæſt. 4. art. 1. Nauar. in Man.
cap. 23. num. 81. Fagnanus in d. capit.
Naviganti. num. 8. de Vſur. Rebell. d.
lib. 9. quæſt. 12. Reginald. dict. lib. 25.
num. 246. Menoch. de Præſumptionibus
lib. 3. Præſ. 123. num. 5. Azorius libr. 7.
cap. 7. in fin. Leotard. de Vſur. quæſt. 23.
num. 17. & n. 27. & alij, quos citat Dia-
na dict. part. 1. tract. 8. reſol. 37. Quæ in
Coordinato eſt tom. 3. tract. 2. re-
ſol. 41.

Alij diſtinxerunt: Vel Periculum
prouenit ab extrinſeco rei mutuatæ, vel 11
ab intrinſeco Mutuantis. Primo modo,
& ab extrinſeco eſt, quando res mu-
tuata ſui ipſius cauſa ſubiacet pericu-
lo; puta ſi pecunia ſit traijcienda extra
mare, vel tranſmittenda per loca latro-
nibus, aut militibus infeſta; & in hoc
caſu ob periculum ita probabile, & ma-
nifeſtum, ab extrinſeco procedens, po-
terit Mutuans licitè exigere lucrum ob
rationes adductas in ſententia affirma-
tiua. Secundo verò modo, quando ſci-
licèt ab intrinſeco, ipſius mutuantis
procedit, qui formidoloſus de pauper-
tate, aut fidelitate mutuatarij ob ſuum
timorem vult lucrum percipere; & in 12
hoc caſu non licebit lucrum exigere
rationibus in negatiua ſententia conſide-
ratis; & ita tenent Canoniſtæ, quos
congerit Couaruu. Var. reſol. libr. 3.
capit. 2. num. 5. & hanc diſtinctio-
nem refert Reginaldus dict. libr. 25.
num. 246.

Curia

Digitized by Google

Curia Epiſcopalis amplectitur hanc
13 tertiam opinionem; adeòut illicitum cenſeat exigere lucrum ob periculum prouenięns ab intrinſeco Mutuantis, & ob eius ſolùm timorem, atque formidinem; ſiquidem in eo caſu poteſt ſibi conſulere, vel abſtinendo à datione mutui, vel exigendo pignora, aut fideiuſſores. Azor. *dict. cap. 7. in fin.* & Leotard. *d. quæſt. 23. nu. 28.* Quod ſi periculum vergat ab extrinſeco, & à parte
14 rei mutuatæ, tunc admittenda eſt opinio affirmatiua, quod ſcilicèt Mutuans poſſit exigere lucrum ob periculum; quatuor tamen ſeruatis requiſitis. *Primum* eſt, quod Mutuatarius non obligetur ad accipiendum mutuantem in Aſſecuratorem, & ad promittendum pro periculo ante mutui dationem, quia mutuare cum hac obligatione eſt Vſura, ſiquidem talis obligatio eſt pretio æſtimabilis. Molina *dict. diſput.* 318. *num.* 4. Diana *d. part. 2. tract.* 8. *reſol.* 37. Rebell. *de Oblig. Iuſt. lib. 8. quæſt. 4. num. 15.* Leotard. *de Vſur. quæſt.* 23. *num. 7. vbi DD. Secundum* eſt, vt ipſe mutuatarius paratus ſit ſponte concurrere in aſſecuratorem, & ſoluere aliquid vltra ſortem ratione aſſecurationis; quia ſi velit dare pignora, aut fideiuſſorem gratuitum, non eſſet impediendus. Lopez *de Contract. lib. 2. cap. 16. Verſ. hanc autem ſententiam*, quam citat, & ſequitur Leotard. *d. quæſt.* 23. *num.* 11. *Tertium* eſt; quod periculum non ſit fictitium, vel imaginarium tantùm, ſed morale, & probabile, ac cum ſufficienti euidentia. Diana *vbi ſupra*, & Trullench. *in Decal. lib. 7. cap. 19. dub. 11. Et Quartum* eſt, quod lucrum iſtud ſit iuſtum, ideſt non excedat conuenientem quantitatem habito reſpectu ad maius, vel minus periculum iuxta arbitrium boni viri. Molina *diſp.* 318 *num.* 4. Bonacina *d. diſp. 3. qu. 3. punct. 5. num.* 2 His concurrentibus, licitum erit lucrum exigere ob periculum.

Neque obſtabit *cap. Nauiganti. De Vſuris*; cuius reſolutio etſi difficilis ſit, vt ait Card. de Lugo *d. diſp. 25. num.* 78.
15 & Fagnanus *ibid. num.* 13. tamen ad illud dari poſſunt infraſcriptæ reſponſiones. *Prima*, quod credendum ſit in eo textu omiſſam eſſe negatiuam *Non*, itaut dixerit Summ. Pontifex *Vſurarius non eſt cenſendus*. Ita Fachinæus *Controuerſ. lib. 2. cap.* 48. & Layman. *lib. 3. tract. 4. capit. 16. num. 13. Verſ. Sed mibi magis placet*, quos allegat, ſed non ſequitur Leotard. *dict. quæſt.* 23. *num.* 24. *Secunda*, quod ille textus procedit in foro fori, in quo præſumitur Vſura; periculum verò reputatur merus prætextus. Fagnanus *ibid. num.* 21. ſecùs autem in foro poli. *Tertia*, quod habeat locum tantummodò, quando lucrum eſt iniuſtum, & immoderatum. *Adrian. in 4. ſentent. in tract. de Vſur. cap. occurrunt. Quarta*, (quæ magis propria, & germana videtur) eſt, procedere tantùm, quando mutuatarius ab initio cogitur, recipere mutuantem in Aſſecuratorem, itaut nolit ei dare mutuum, niſi cum hoc pacto, & cum hac obligatione, quæ cum ſit pretio æſtimabilis, eſt etiam illicita, & vſuraria. Ita paſſim DD. omnes, inter quos Lupus *de Vſur. Commentar.* 3. §. 1. *num.* 15. Couaruu. *Var. reſol. lib. 3. capit. 2. num.* 5. Molina *d. diſp.* 318 *num.* 2. Petr. Nauar. *de Reſtit. lib. 3. cap. 2. num.* 343. Bonacina *d. diſp. 3. quæſt. 3. punct. 5. num.* 2. *Azor. d. lib. 5. cap. 7. quæſt. 2. in fin.* Leotard. *de Vſur. d. q. 23. n.* 5. Card. de Lugo *d. diſp. 25. n.* 78. & Maſtrius *d. diſp. 5. n.* 68.

Minùs obſtabunt argumenta, & rationes primæ ſententiæ abſolutè affirmantis.

Non primum, quia magna differentia eſt inter fideiuſſorem, & ipſum 16
mutuatarium; nam repugnat contractui, vt vna, & eadem perſona ſit creditor, & fideiuſſor; ſiquidem fideiuſſor ſe tenet ex parte debitoris, & quaſi vna, & eadem perſona cenſetur cum debitore. Rebellius *dict. libr. 9. quæſt. 12. num.* 7. Sed ceſſat omnis amaritudo, quando mutuatarius nolit ſubire vicem fideiuſſoris ex pacto ante mutuum inito; ſed poſt contractum mutui perfectum, ex libera voluntate mutuatarij, vt dictum eſt in primo requiſito.

Non obſtat ſecundum de locatione equi;

Digitized by Google

equi; ex eo quia locator eſt dominus
17 rei locatæ, & poteſt augere pretium timore periculi rei ſuæ; & cum in illo caſu minimè intret mutuum, neque vſura intrare poteſt, ſecùs autem eſt in noſtro quæſito ob dominij translationem pecuniæ mutuò datæ

Non obſtat tertium deductum ex labore corporis ad laborem animi; nam maximum eſt, diſcrimen; corpo-
18 rales enim labores ſunt pretio æſtimabiles, ſed non etiam mentales; quibus mederi poteſt mutuator vel petendo pignora, vel fideiuſſores; lucrum autem paciſci ob mentis laborem ex anxietate animi dubitantis pecuniam perituram, imò auget periculum; ea ratione quia ſi timeas exſtare periculum in reſtituendis E. g. decem mutuò datis, eò maius periculum erit in reſtituendis duodecim; ſicut ſi baiulo non valenti ferre decem, imponeres duodecim ferenda. Rebell. *d. lib. 9. quæſt.* 12. *num.* 6.

Non obſtat Quartum; Quia, quidquid ſit de maiori, vel minori valore eiuſdem ſummæ ob periculum; cum mutuator velit mutuare, tenetur ſeruare naturam mutui, cuius proprium eſt, gratis mutuare; quod ſi timeat periculum amiſſionis ſortis, conſulat ſibi exigendo pignora, vel fideiuſſionem, vt benè conſiderant Reginaldus *d. lib.* 25. *num.* 246. & Rebell. *d. libr.* 9. *quæſt.* 12. vbi negat minùs valere centum cum periculo, quàm ſine periculo; & quando mutuatarius ſatisfacit ſummæ debitæ, ſatisfacit etiam aſſerto periculo.

Tandem non obſtat Quintum; eò quia eſtò, quod ipſe mutuator poſſit eſſe ſibimet etiam Aſſecurator, id intelligendum eſt cum quatuor ſupranotatis requiſitis, non autem ſine illis, vel eorum aliquo, ex Doctoribus ſupra citatis.

DECISIO XXXVIII.

ARGVMENTVM.

Diſputatur, & deciditur, quando mutans poſſit nomine pœnæ exigere lucrum à mutuatario. Differentia inter forum fori, & inter forum poli. Quatuor requiſita, vt pœna exigi poſſit in mutuo. Interuſuria dotalia ſunt licita. Alij caſus de licita pœnæ exactione.

SVMMARIVM.

1 *Pœna pecuniaria imponi poteſt pro obſeruatione contractus.*
2 *Pacta ſunt ſeruanda.*
3 *Mutuatarius moroſus in reſtitutione mutui peccat contra iuſtitiam.*
4 *Pœna pecuniaria adiecta mutuo eſt vſura palliata.*
5 *Forum fori non admittit pœnas conuentionales in mutuo.*
6 *Forum poli concedit pœnas in mutuo, ſed cum quatuor conditionibus. Et quæ ſint?*
7 *Pœna in mutuo quando dicatur poſita in fraudem legis?*
8 *Pœna à mutuatario exigi non poteſt vltra verum damnum mutuantis.*
9 *Sperellus Epiſcopus Eugubinus laudatus.*
10 *Opinio Iuriſperitorum in quibus materijs præualeat opinioni Theologorum?*
11 *Dotis non ſolutæ interuſuria an ſint licita?*
12 *Statutum de interuſurijs dotalibus ſoluendis valet.*
13 *Pœnam non tenetur ſoluere mutuatarius qui non eſt in culpa.*
14 *Mutuare ad hoc vt aliud debitum ſoluatur, non eſt vſura.*
15 *Scandala ſunt euitanda etiam in rebus licitis.*

Simili

Digitized by Google

Similì modo quia aliqui vſurarij exigunt
lucrum ex mutuo ſub prętextu pęnę,
quæſitum fuit. *An liceat reci-
pere lucrum in mutuo ra-
tione pœnæ con-
uentæ?*

AD hoc pariter Quæſitum Tres for-
matæ ſunt Opiniones à noſtro
Clero.

Prima fuit affirmatiua, quia nihil
1 reſiſtere videtur, quin vnicuique liceat
rationabilem pœnam ſibi imponere in
confirmationem contractus, & alteri
promittere, ſi non adimpleuerit; om-
ne autem promiſſum eſt debitum, ſal-
tem poſtquàm acceptatum fuerit. Vl-
teriùs nemo cogitur inire contractum,
niſi de eius adimpletione reddatur ſecu-
rus; hæc autem ſecuritas inſurgit per
pactum pœnæ ſoluendæ, caſu quo con-
trahens non adimpleuerit promiſſa;
ſpectat autem ad bonum commune, vt
pacta ſeruentur, & contractus adim-
2 pleantur, vt docet Rebell. *de oblig. iuſt.
lib.* 8. *quæſt.* 9. *num.* 3. & communiter
tenent omnes Theologi. Reginald. *d.
lib.* 25. *num.* 228. Molina *diſp.* 317. Tam-
burin. *de Triplici Iure d. lib.* 9. *tract.* 1.
cap. 3. §. 5. Layman. *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.*
16. *num.* 12. Bonacina *de contractib. diſp.*
3. *quæſt.* 3. *punct.* 7. *num.* 1. vbi aliam ra-
tionem adducit nempè, Mutuatarium
exiſtentem in mora peccare contra iuſti-
tiam; & propter peccatum eſſe dignum
aliqua pœna. Toletus *lib.* 5. *capit.* 32.
3 Leſſius *d. lib.* 2. *cap.* 20. *dubit.* 15. & Car-
din. de Lugo alios cumulans *diſp.* 22. *n.*
397. & *diſp.* 25. *num.* 110.

Secunda fuit negatiua; quia etſi lici-
4 ta ſit pœna conuentionalis appoſita fa-
ctis tàm affirmatiuis, quàm negatiuis,
vel etiam ſpeciei. §. *Alteri. Inſt. de
Inutilib. ſtipulat.* Abb. *in cap. Dilecti num.*
15. *de Arbitr.* & Menoch. *de Arbitr. Iud.
Caſu* 260. *num.* 22. tamen ſi adiecta ſit
quantitati, vel ſolutioni, exigi non
poteſt, niſi quatenùs concurrat cum
vero intereſſe, aliàs cenſetur Vſura
palliata; & ideò prohibita tàm de Iure
Ciuili. *l. Iulianus* 14. §. *Idem Papinia-
nus*, vbi Gloſſ. *ff. de Act. Empt. l. Cum
allegas.* 15. *C. de Vſur.* quàm de Iure
Canonico. *Cap. Fraternitas* 12. *quæſt.* 2.
& *cap. Suam.* 9. *de Pœnis*. Vrſill. ad
Afflict. *deciſ.* 135. *num.* 8. Genuenſ. *in
Practicabil. Eccl. quæſt.* 646. *num.* 3. Cra-
uettà *conſil.* 693. *num.* 15. vbi ait, hanc
ſententiam eſſe meliorem, & ſanctio-
rem. Roderic. *de annuis reddit. quæſt.* 5.
num. 12. Theſaur. *deciſ.* 79. *num.* 1. Leo-
tard. *de Vſur.* plurimos allegans *quæſt.*
38. *à num.* 13. & *ſeqq.* & Illuſtriſſimus
Epiſcopus Sperellus *deciſ.* 135. *per to-
tam*, vbi hanc opinionem Iuribus, ra-
tionibus, ac auctoritatibus confir-
mat.

Tertia opinio fuit, procedendum
eſſe cum diſtinctione fori: nam, vel
loquimur de foro fori? & in hoc præ- 5
ualere debet dicta opinio negatiua; quia
leges præſumunt pœnas conuentionales
in mutuo eſſe Vſurarias, & ideò eas in
ſortem eſſe computandas decernunt.
Io. Monach. *in Rubr. de Vſur. lib.* 6. *num.*
10. & Probus *ibi in addit. num.* 34. Card.
Mantic. *de tacit.* & *amb. lib.* 14. *tit.* 37.
num. 7. Leotard. *de Vſur. d. quæſt.* 38.
num. 13. Scaccia *de Commerc.* §. 1. *quæſt.*
7. *part.* 2. *Ampl.* 8. *num.* 185. Menoch. *d.
Caſ.* 260. *num.* 41. & Illuſtriſſimus Spe-
rellus *dict. deciſ.* 131. *num.* 39. Zerola *in
Praxi part.* 1. *Verb. Pœnæ. Verſ. Secun-
do.* Rota Bononien. *deciſ.* 22. *num.* 6.
& *ſeqq.* & Rota Romana *part.* 11. *rec.
deciſ.* 170. *num.* 1. & 2. Vel loquimur in
foro poli? & in eo ex communi Theo-
logorum placito locum habere poteſt
opinio affirmatiua, quatuor tamen
concurrentibus requiſitis. *Primum* eſt,
quod mutuatarius culpabiliter tranſgre- 6
diatur pactum reſtituendi mutuum;
nam, qui abſque culpa non poteſt mu-
tuum reddere, pœnam non tenetur
ſoluere; ſufficit autem culpa antece-
dens, vt ſi comeſſationibus, vel ludo
debitor ad eum ſtatum ſe reduxit, præ-
uidens ſe futurum impotentem ad ſol-
uendum. *Secundum requiſitum* eſt, quod
pœna ſit rationabilis, ideſt proportio-
nata, & non exceſſiua, *Tertium* eſt,
quod mora ſit notabilis, quia ſi mu-
tuatarius diſtuliſſet ſolutionem per bi-
duum, vel per hebdomadam tantùm,
non teneretur ad pœnam; & idem eſſet
di-

Digitized by Google

diccendum, ſi partem debiti ſoluiſſet, quia pars aliqua tantùm pœnæ intraret, & non tota, niſi mutuantis intereſſet, quod integrè ſolueretur. Et *Quartum* eſt, quod pœna non ſit appoſita in fraudem legis ad palliandam Vſuram; ſed ad coercendam perfidiam mutuatarij recuſantis ſuo debito ſatisfacere. Ita Azor. *part.* 3. *lib.* 5. *cap.* 6. *Verſ. Quintò quæritur*. Leſſius *d. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 130. Rebell. *d. lib.* 8. *quæſt.* 9. *num.* 4. *&* 5. Molin. *d. diſput.* 317. Tamburin. *de Tripl. Iur. d. lib.* 9. *tract.* 1. *capit.* 3. §. 5. Leotard. *d. quæſt.* 38. *num.* 19. & Card. de Lugo *d. diſput.* 22. *num.* 398. 399. *&*
7 *diſput.* 25. *num.* 110. *&* 111. vbi declarat,
tunc pœnam cenſeri appoſitam in fraudem legis, & ad palliandam Vſuram, quando mutuum datur propter pœnam lucrandam, & mutuans vtitur illo prętextu, vt habeat lucrum, quod apertè, & directè ſcit, non poſſe exigi ratione mutui.

Hanc tertiam opinionem, cuius Auctor eſt Scaccia *de Commerc. & Camb.* §. 1. *quæſt.* 7. *part.* 2. *Ampl.* 8. *num.* 184. *&* 185. amplexa eſſet Curia Epiſcopalis (nam in foro poli dicta quatuor requiſita videntur ſuiſicere ad cohoneſtandam exactionem pœnæ in mutuo iuxta placitum Theologorum, & ad excludendam præſumptionem Vſurarum; quamuis contrarium cenſeatur in foro fori, in quo non datur actio ad pœnam exigendam, niſi quatenùs interſit, ſolutionem non fuiſſe factam in tempore, vt dictum fuit) Verùm quia idem Illuſtriſſimus Sperellus *d. deciſ.* 131. *ſub num.* 42. cum conſimile quæſitum fuiſſet di-
8 ſputatum à Curatis ſuæ Eugubinæ dię-
ceſis, & pro maiori parte votaſſent iuxta doctrinam Theologorum, ideſt pro opinione aſſirmatiua, nihilominùs ipſe eoſdem admonuit, ne permitterent, dictas pœnas exigi vltra verum intereſſe; quia vix fieri poteſt, vt Vſuraria prauitas non obrepat in mutuante, à quo lucrum pœnæ nomine prætendatur contra mutuatarium, qui ſtatim in termino ſtatuto mutuum non reſtituit: idcircò tanti Præſulis pietate, & doctrina eximij exemplum non eſſe paruipendendum Curia Epiſcopalis Patauina reſoluit; & omninò negatiuam opinionem tenendam reſpondet, 9
videlicèt. *Non eſſe licitum recipere lucrum in mutuò ratione pœnæ conuentæ; niſi quatenùs de intereſſe mutuantis vero, & legitimo agatur*; vt eſt communis Iuriſperitorum, & Canoniſtarum ſententia; quos potiùs ſequi oportet,
quàm Theologos in materijs Matrimo- 10
niorum, Decimarum, & Vſurarum; licèt enim hæ proueniant à Iure diuino; huius tamen Iuris interpretatio ſpectat ad Canoniſtas in dubijs concernentibus moralem Philoſophiam; ad Theologos autem vbi agitur de controuerſijs fidei aduerſus hæreticos, & infideles, vt ex Ancharani diſputatione notat Anan. *in cap.* 6. *num.* 14. *& ſeqq. de Vſur.* Alex. *conſil.* 1. *lib.* 2 *&* ibi Nat. *in addit.* Præpoſitus *in capit.* 2. *num.* 3. *diſt.* 10. Card. Pariſius *conſil.* 67. *num.* 31. *& ſeqq. vol.* 4. Bannes *in* 2. 2. *quæſt.* 57. & alijs allegatis probat Scaccia *de Commerc.* §. 1. *quæſt.* 1. *num* 19. & Illuſtriſſimus Sperell. *deciſ.* 119. *à num.* 72. vſque in finem. Et ita etiam nouiſſimè aduertit Emin. Cardin. de Luca *de Vſuris diſc.* 1. Item *de Matrim diſc.* 3. Et etiam *in Annot. ad Concil. Trid. diſc.* 26. *n.* 24.

Porrò quia fuit vlteriùs dubitatum, *An ratione Dotis liceat recipere lucrum? videlicèt; An, ob dilationem in ſoluenda dote, poſſit maritus exigere Interuſuria?*

Ad hoc Quæſitum ferè omnes reſponderunt aſſirmatiuè, dummodò ea non ſint exceſſiua, ſed vero intereſſe correſpondeant; ea ratione quia dantur
pro ſuſtinendis oneribus Matrimonij 11
iuxta *tex. in cap. Salubriter. & ibi DD. de Vſuris*, vt docent Couaruuias *lib.* 3. *Var. cap.* 1. *num.* 3. Facchin. *controuerſ. Iur. lib.* 2. *cap.* 32. *Verſ. ad Quartum*. Menoch. *de Præſumpt. lib.* 9. *num.* 4. Surdus *de Aliment. tit.* 2. *quæſt.* 35. *num.* 4. Fontanella *de Pactis Nupt. clauſ.* 6. *gloſſ.* 1. *part.* 3. *num.* 9. nouiſſimè Anton. Conciol. *allegat.* 27. *à num.* 25. *& ſeqq.* Zerola *part.* 1. *Verb. Dos.* Beia *in Reſp. caſ. conſc. Caſu* 56. Leo-
tard. *de Vſur. quæſt.* 28. & ex Theolo- 12
gis Molina *diſput.* 321. *num.* 9. *&* 10. vbi ſubdit licitum eſſe ſtatutum diſpo-

nens

Digitized by Google

nens, Cardin. Toletus *lib. 5. cap. 30. in fin.* Bonacina alios DD. cumulans *tom. 2. diſp. 3. quæſt. 3. punct. 9.* Leſſius *lib. 2. cap. 20. num. 141.* & Card. de Lugo *diſp. 25. à num. 151. vſque ad num. 175.*

Hinc pro excluſione pœnæ fuit deciſum in ſequenti caſu: Videlicèt *Carolus Menſe Octobri recipit mutuò frumenti ſtaria centum cum obligatione illa reddendi menſe Auguſto ſubſequenti; & promiſſione, ſi deficiat, ſoluendi vlteriùs alia ſtaria decem. Menſe Maio flumina inundant agros, & deſtruunt ſata Caroli. Quæritur, An mutuans poſſit exigere ſtaria decem, vltra centum, frumenti à Carolo, cum de menſe Auguſto non ſoluerit?*

Concors fuit reſponſio Negatiua. Et
13 ratio eſt, quia Carolus non eſt in culpa; & ad incurrendam pœnam promiſſam, caſu quo mutuans in termino præfixo mutuum non reſtituat, requiritur mutuatarij culpa, quæ ceſſat in Carolo, cuius ſata deſtructa fuerunt per inundationem agrorum, ad tradita ſupra *num. 6.* in tertia opinione, & primo requiſito. Et tantò minùs exigi poſſunt dicta ſtaria decem frumenti, vltra centum, à mutuante, attenta doctrina Iuriſperitorum, & Canoniſtarum, quam ſequi volumus, docentium illicitam ſemper eſſe pœnam adiectam quantitati, & appoſitam in contractu mutui, niſi quatenùs creditoris interſit, vt firmauit Illuſtriſſimus Sperellus *dict. deciſ.* 131. vbi plurimos DD. cumulat, iura, & rationes.

Sed quid dicendum ad hunc practicabilem Caſum. *Dominicus debet mihi libras centum ex liuello, quas difficulter ſolitus eſt ſoluere. Petit à me mutuò viginti libras, ſpondens has, & illas promptè reddere poſt menſem. Quæritur, An ſit Vſura tali ſpe, & animo mutuare?*

Reſponſum fuit non eſſe Vſuram. Ratio eſt, quia illa centum debeban-
14 tur ex Iuſtitia extra mutuum; & ea non exiguntur vi mutui. Tamburin. *de Triplici Iure lib. 9. tract. 1. cap. 3. §. 8. num. 2.* Neque imponitur obligatio, quam antea mutuatarius non haberet; & mutuator nihil accipit, quod ſibi an-
teà non deberetur. Bonacina *d. tom. 2.*
diſp. 3. quæſt. 3. punct. 3. num. 15. Azor. 15
part. 3. lib. 5. cap. 7. Verſ. Decimo quinto. Rebell. *lib. 8. quæſt. 4. num. 6.* vbi tamen admonet, cauendum eſſe à ſcandalo; Reginald. *d. libr. 25. num. 191. & 192.* Trullench. *in Decal. lib. 7. cap. 19. dub. 2. num. 1. & dub. 6. num. 7.* & Card. Toletus *d. lib. 5. cap. 28. num. 1. & cap. 34. num. 3.*

DECISIO XXXIX.

ARGVMENTVM.

Vndecim motiua notatu digna deſcribuntur, quibus Parochi in die feſto celebrare debeant in propria Parochiali.

SVMMARIVM.

1 *Parochi obligatio diebus feſtis ex Trid. Concilio.*
2 *Sacramenta diebus feſtis à Parochis miniſtranda.*
3 *Matrimoniales denunciationes.*
4 *Parochis Diœceſis Paduæ prohibitum eſt celebrare extra ſuam Parochialem diebus feſtiuis.*
5 *Miſſam perdunt multi in die feſto Parochis alibi celebrantibus.*
6 *Detrimenta Parochialis Eccleſiæ, ſi in ea Parochus non celebret.*
7 *S. Ambroſij tres obſeruationes ab Eccleſiaſticis imitandæ.*

C*Vm fuiſſent requiſitæ rationes, quibus non licet Parocho diebus feſtiuis celebrare Miſſam extra ſuam Eccleſiam Parochialem?*

Relatæ fuerunt ſequentes. *Prima*,
quia Parochus tenetur *plebes ſibi com-*
miſſas diebus ſaltem dominicis, & feſtis
ſolemnibus paſcere ſalutaribus verbis, do- 1
cendo ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, annunciandoque eis cum breuitate, & facilitate ſermonis vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas ſectari oporteat, vt pœnam æternam euadere, & cœleſtem gloriam conſequi valeant.

Concil. Trident. *ſeſſ. 5. de ref. capit. 2.*
2 *Secunda*. quia iiſdem feſtis diebus tene-
tur Parochus Sacramenta adminiſtrare,
& eaſdem plebes doctrinam Chriſtianam
erudire ex *eod.* Concil. Trident. *ſeſſ. 24.*
de ref. cap. 7. *Tertia*, quia denuncia-
tiones Matrimoniorum tenetur facere.
Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de ref. Ma-*
3 *trim. cap. 1.* *Quarta*, quia omnia ſupra-
dicta munia præcipiuntur in ſynodali-
bus Conſtitutionibus Patauinis *part. 1.*
cap. 7. part. 2. cap. 10. 11. & 18. *Quinta*,
quia extat expreſſa prohibitio in Decre-
tis Eminentiſſimi noſtri Præſulis, publi-
catis in Congregatione generali Vicario-
4 rum *die 30. Auguſti* 1682. vbi *num.* 2. ha-
betur, *Non audeant Parochi diebus feſtis,*
ſub quocumque prætextu, ad alias Eccle-
ſias celebratum iri &c. *Sexta*, quia li-
cèt populus præmonitus fuerit, Paro-
chum celebraturum in tali, vel tali vici-
5 na Villa, plurimi ex plebe ſenes, pueri,
valetudinarij Miſſam non audiunt, quia
ad aliam Villam accedere non poſſunt.
Septima; nam etſi Parochus de alio Sa-
cerdote, qui Miſſam celebret, prouideat;
nihilominùs plebs non audit vocem Pa-
ſtoris, & Paſtor non cognoſcit oues ſuas;
contra Euangelicum præceptum. *Ioan.*
10. Barboſ. *de offic. Paroch. cap. 14. nu. 9.*
Octaua, quia diminuitur diuinus cultus,
6 plebs diuagatur, ſodalitates ſpirituales
priuantur eleemoſynis; & propriæ Ec-
cleſiæ non præſtantur debita obſequia.
Nona, quia ſcandala exoriuntur, &
detractiones contra Parochum, tanquàm
gulæ deditum, vel in ſuo officio deſi-
dem. *Decima*, quia ſæpè accidunt in po-
pulo repentinæ infirmitates, & abſens
Parochus non valet præſtò eſſe ad Sacra-
7 menta adminiſtranda. *Vndecima*, quia
S. Ambroſius à tribus ſemper abſtinuit,
videlicèt, à pertractandis Matrimonijs,
à ſuadenda militia armata, & ab acceſſu
ad alienas domos cauſa edendi. Cardin.
Baron. *ad Annum* 375. *n.* 24. *in fin.* Quæ
tria cuicumque Eccleſiaſtico deberent
eſſe cordi; & præcipuè tertium: nam,
experientia teſte, Parochi extra ſuas ædes
conuiuantes laicis tùm adſtantibus, tùm
abſentibus ſæpè ſæpiùs reprehenſibiles ſe
præbent.

DECISIO XL.

ARGVMENTVM.

Soluuntur quæſtiones duæ. Vna, quod non ſit Vſura mutuare ad acquirendam beneuolentiam mutuatarij. Altera quod ſit Vſura mutuare cum pacto, vt mutuatarius remutuet mutuanti.

SVMMARIVM.

1 *Beneuolentiæ, & amicitiæ acquiſitio non cauſat Vſuram.*
2 *Pactum exigendi aliquid titulo gratitudinis eſt illicitum.*
3 *Propoſitio damnata, exigere aliquid vltra ſortem tanquàm debitum ex gratitudine.*
4 *Mutuare cum pacto, vt ſibi remutuetur, non videtur Vſura.*
5 *Beneſacienti eſt beneſaciendum.*
6 *Vſura eſt peccatum contra iuſtitiam.*
7 *Obligatio poſita in mutuo præter, vel ſupra eius naturam eſt Vſuraria.*
8 *Iniuſtitia vbi non eſt, ibi non eſt Vſura.*
9 *Reſtitutio vbi non eſt de iure iniuncta, ibi Vſura non eſt.*
10 *Obligatio impoſita mutuatario cauſat Vſuram.*
11 *Pactum in mutuo de remutuaudo eſt Vſurarium.*
12 *Vſura eſt obligare mutuatarium, vt veniat ad molendinum, vel apotecham mutuantis.*
13 *Pactum antecedens mutuo de mutuando, & remutuando an ſit licitum? Quod non* num. 16.
14 *Obligatio antidoralis deducta in pactum à mutuante an ſit Vſuraria?*
15 *Obligatio remutuandi vt pretium eſt vſura; vt conditio eſt licita.*

An

An ſit Vſura mutuare ad acquirendam
beneuolentiam Mutuatarij? non
eſt difficilis Quæſtio, qua-
propter.

1 AD hoc Quæſitum Omnes dixere,
non eſſe Vſuram; ſi quidem bene-
uolentia, & amicitia mutuatarij non
eſt pecunia æſtimabilis; videlicèt, non
ex eo, quod non ſit pretioſior, quàm
pecunia; ſed quod ſuaptè natura, nec
vendatur, nec ematur, conſiſtatque
in voluntate, quæ non cogitur; &
non egreditur limites naturalis grati-
tudinis, vt docet S. Thom. 2. 2. *quæſt.*
78. *art.* 2. Couaruu. *lib.* 3. *Var. cap.* 1.
num. 2. *in fin.* Sotus *de Iuſt. & Iur. lib.*
6. *quæſt.* 1. *art.* 2. Reginald. *lib.* 25. *num.*
189. Rebell. *lib.* 8. *quæſt.* 3. *nu.* 1. Leſ-
ſius *lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 39. & 40. &
num. 51. & 52. Trullench. *in Decalog.*
2 *lib.* 7. *cap.* 19. *dub.* 5. *num.* 3. Tambur.
de Triplici Iur. lib. 19. *tract.* 1. *cap.* 3.
§. 1. & *cap.* 4. §. 1. Cardin. de Lugo
diſp. 25. *num.* 59. Porrò Curia Epiſco-
palis hic præcavendum dixit, ne ali-
quid deducatur in pactum, vel exiga-
tur vltra ſortem tanquàm ex beneuo-
lentia, vel gratitudine debitum; quia
hæc relinquenda eſt in ſua libertate,
& mera liberalitate; aliàs daretur in-
cautius in illam propoſitionem 42. ex
damnatis *à Santiſſimo Domino Noſtro*
PAPA INNOCENTIO XI. vti ſcan-
3 daloſam, videlicèt *Vſura non eſt, dum*
vltra ſortem aliquid exigitur tanquam ex
beneuolentia, & gratitudine debitum; ſed
ſolùm ſi exigatur ex iuſtitia debitum.

Sed magis difficilis eſt reſolutio ſequentis
interrogationis, videlicèt; *An ſit*
Vſura mutuare cum pacto, vt
Mutuatarius mutuet
mutuanti?

AD hoc Quæſitum negarunt alij; alij
aſſirmarunt, & alij vſi ſunt di-
ſtinctione.

Non eſſe Vſuram alij dixerunt. 1. Quia
4 mutuare cum pacto, vt mutuatarius
adimpleat, quod tenetur ex charitate,
non videtur eſſe Vſura. Molina *diſp.*
309. *num.* 2. Tambur. *in Decal. lib.* 8.
tract. 3. *cap.* 5. §. 2. *num.* 9. & poſt alios
plures Caramuel. *lib.* 2. *Theol. Moral. nu.*
736. Sed mutuatarius ex charitate tene-
tur mutuare mutuanti; quia benefacien- 5
ti eſt benefaciendum. *Ariſt.* 5. *Ethic.*
quem refert S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 78.
art. 2. Ergo. 2. Quia ibi non eſt Vſu-
ra, vbi non eſt iniuſtitia; quandoqui-
dem Vſura nihil eſt aliud, quàm pec-
catum iniuſtitiæ, per quod vnus ex
contrahentibus magis gravatur, quàm
alius. Cardin. de Lugo *d. diſput.* 25. 6
num. 55. Sed in noſtro quæſito mutua-
tarius non magis grauatur, quàm mu-
tuator, nihil enim aliud paciſcitur,
niſi vt faciat mutuanti, quod ab eo
ſibi factum fuit, ideſt, vt remutuet.
Ergo in hoc pacto nulla eſt iniuſtitia,
& per conſequens nulla Vſura. 3. Ad 7
incurrendam labem fœneratitiam opus
eſt, vt imponatur mutuatario aliquod
onus, vel obligatio, quæ ſit præter,
vel ſupra naturam mutui. Molina
diſput. 303. *num.* 8. Leotard. *de Vſur.*
quæſt. 1. *num.* 5. Nam id, quod ex na-
tura rei ineſt, poteſt in pactum de-
duci. Azor. *part.* 3. *lib.* 5. *cap.* 7. *in*
princip. Sed in noſtro quæſito non vi-
detur imponi onus, vel obligatio præ-
ter, vel ſupra naturam mutui, quia
ex gratitudine ob receptum mutuum
tenetur mutuatarius remutuare; &
nihil aliud ab eo mutuans paciſcitur,
niſi id, quod ſibi ex gratitudine de-
betur. Ergo. 4. Pro re, quæ mutuò
datur, licet accipere tantumdem, &
ad id mutuatarium obligare. Molina
diſp. 308. *num.* 2. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 20.
num. 60. Ergo pro beneficio dandi mu-
tuum, non erit Vſura obligare Mu-
tuatarium ad ſimile, & æquale bene-
ficium reddendum. 5. Illud pactum non
eſt Vſurarium, per quod nouum in-
commodum, periculum, aut damnum
mutuatario non infertur. Salas, &
Bannes, quos refert Cardin. de Lugo
d. diſp. 25. *ſub num.* 49. Sed horum nul-
lum affert mutuatario pactum quæſiti
noſtri, & eſt ſimile de eo, qui ex
Voto tenetur aliquid facere, cui ſi
iniungatur obligatio illud ipſum facien-
di, nullum novum incommodum, vel

O 2 peri-

Digitized by Google

periculum, vel damnum additur. Ergo.
8 6. Si pactum remututandi eſſet Vſura-
rium, ex eo inſurgeret etiam obligatio
reſtituendi; quia, vt dictum eſt, Vſu-
ra non committitur ſine iniuſtitia; &
vbi eſt iniuſtitia realis, ibi intrat obli-
gatio reſtitutionis. Cardin. de Lugo *d.*
diſput. 25. *num.* 50. Sed in caſu noſtri
quæſiti mutuans nihil teneretur reſti-
tuere mutuatario præter mutuum,
quod ſibi daret. Leſſius *d. lib.* 2. *cap.* 20.
9 *num.* 50. Ergo non eſt Vſura mutuare
cum pacto, vt mutuatarius mutuet
mutuanti iuxta diuerſorum Theologo-
rum doctrinam, quos allegat Molina
d. diſput. 308. *num.* 3. Leſſius *d. lib.* 2.
cap. 20. *num.* 59. & Card. de Lugo *d.*
diſput. 25. *num.* 46. & quos ſequitur
Trullench. *in Decal. lib.* 7. *cap.* 19. *dub.*
6. Rodriquez, & Malderus apud Dia-
nam *part.* 1. *tract.* 8. *reſol.* 59. Quæ in
Coordinato eſt *tom.* 6. *tract.* 3. *re-*
ſolut. 52.

Eſſe Vſuram alij aſſirmarunt. 1. Quia
10 per tale pactum imponitur ciuilis ob-
ligatio ipſi mutuatario, quæ eſt onus
graue. At omne onus impoſitum cau-
ſa mutui facit Vſuram. S. Thom. 2. 2.
quæſt. 78. *art.* 2. & ibi Caietan. Petr.
Nauar. *lib.* 3. *de reſtit. cap* 2. *num.* 239.
Ergo. 2. Vſuraria eſt omnis obliga-
tio pretio æſtimabilis. Couaruu. *lib.* 3.
Var. cap. 2. *num.* 5. Sylueſt. *Verb. Vſu-*
ra 1. *quæſt.* 2. Leſſius *d. lib.* 2. *cap.* 20.
num. 58. Sed quando aliquis in mutuo
ex vi pacti, ſeu contractus intendit
aliquid pretio æſtimabile, committit
Vſuram. Ergo. 3. Omnis obligatio,
quæ tollit libertatem, inducit Vſu-
ram. Rebellius *d. libr.* 8. *quæſt.* 4. *num.*
2. Sed pactum, de quo in quæſito,
tollit libertatem mutuatarij. Ergo in-
ducit Vſuram. Sotus *libr.* 6 *de Iuſti-*
tia, & Iure quæſt. 1. *artic.* 2. *in prin-*
cip. Nauarrus *in Man. cap.* 17. *num.* 220.
4. Quidquid recipitur vltra ſortem fa-
cit contractum vſurarium. Sed in
noſtro quæſito Mutans reciperet vltra
ſortem, eò quia vltra naturalem, &
antidoralem obligationem, qua mu-
tuatarius tenetur ei remutuare, exi-
git obligationem ciuilem, & ex Iuſti-
tia; quæ multò maior eſt ſimplici gra-
titudine, nam obligat ad culpam, &
vinculum ponit in foro fori ad remu- 11
tuandum. Ergo talis obligatio eſt Vſu-
raria; & ita communiter tenent om-
nes Theologi, vt videre eſt apud Mo-
lin. *d. diſput.* 308. Rebell. *dict. libr.* 8.
quæſt. 4. Reginald. *lib.* 25. *num.* 196. Bo-
nacin. *de contractib. tom.* 2. *diſput.* 3.
quæſt. 3. *punct.* 3. *num.* 9. Tamburin. *in*
Decal. lib. 8. *tract.* 3. *cap.* 5. §. 2. *num.*
8. Nicolium in Floſcul. *Verb. Vſura num.*
3. & in Lucubrat. Ciuil. *lib.* 3. *tit.* 15.
num. 12. Salam *de Vſuris dub.* 9. & Car-
din. de Lugo *d. diſput.* 25. *à num.* 47.
& ſeqq. qui omnes oſtendunt, vſura-
rium quoque eſſe, mutuare cum pa-
cto, vt quis veniat ad molendinum,
vel ad apothecam, vel ad ſcholam 12
mutuantis; eò quia per tale pactum
inducitur ciuilis obligatio, & tollitur
libertas, quarum vtraque eſt pretio
æſtimabilis.

Alij vſi ſunt diſtinctione iſta: Vel
pactum concernit mutuum reciprocum
ab vtraque parte ſtatim faciendum? Vel 13
in poſterum per Mutuarium Mutuanti
dandum? Primo caſu non eſt vſura;
quia æqualitas ſeruatur inter vtrumque
contrahentem. Secundo caſu erit Vſu-
ra, nam mutuatarius remanet cum
hac obligatione, & perdit libertatem
diſponendi de re ſua. Ita ex Reginald.
lib. 25. *num.* 198. Petr. Nauar. *de reſtit.*
lib. 3. *cap.* 2. *num.* 242. Leſſius *lib.* 2. *cap.*
20. *num* 53. Layman. *lib.* 3. *ſect.* 5. *tract.*
4. *capit.* 16. *num.* 3. & Diana *dict. part.* 1.
tract. 8. *reſol.* 60. quæ in Coordin. eſt
tom. 6. *tract.* 3. *reſol.* 53. Porrò hæc di-
ſtinctio non placet Molinæ *diſput* 310.
in princ. neque alijs plurimis allegatis
per Cardin. de Lugo *dict. diſput.* 25.
num. 52.

Alij igitur diſtinxerunt hoc modo:
Vel Mutuans deducit in pactum ſolam
naturalem obligationem, ſeu *ἀντίδω-*
ρον, itavt animus ſit accipiendi mu- 14
tuum à mutuatario tanquam liberale
donum in compenſationem præſtiti be-
neficij? Vel intendit obligare Mutua-
tarium aut obligatione ciuili, aut ſal-
tem aliquo fortiori vinculo per pactum
illud ſpeciale remutuandi? Primo ca-
ſu non erit vſura; erit autem in ſecun-
do

Digitized by Google

do caſu, quia omne pactum aſſert obligationem iuſtitiæ, & repugnat gratuitæ, ac liberali remunerationi. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 2. *ad ſecundum.* Gloſſ. *in Clem.* 1. *Verb. Onera. De Vſuris.* Abb. *in cap. Conſuluit. in fin. eod.* Rebell. *lib.* 8. *quæſt.* 4. Layman. *dict. cap.* 16. *num.* 4. *&* Trullench. *in Decal. d. lib.* 7. *cap.* 19. *dub.* 6. *num.* 2. *&* 3. Cæterùm & hanc diſtinctionem reprobat Pignatell. *tom.* 4. *Conſult.* 75. *num.* 33. quia non licet obligare neque ex ſola gratitudine; demitur enim libertas, quæ eſt pretio æſtimabilis. Gloſſ. *in cap. Si fœnerauerit.* 14. *quæſt.* 3. Abb. *in cap. Conſuluit. in fin. de Vſur.* Et eò minus attenta damnatione *Propoſitionis* 42. *de Vſura*, facta per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum PAPA INNOCENTIVM XI. de qua ſupra.

Tertia itaque fuit diſtinctio; quod
15 vel remutuatio petitur vt pretium primi mutui? vel vt conditio, ſine qua mutuans non vult mutuare? Exempli gratia, tu petis à me frumentum mutuò, & ego dico tibi, libenter mutuabo, ſi & tu mutuas mihi vinum. Si vt pretium? eſt vſura. Si vt conditio? non erit vſura. Molin. *diſput.* 308. §. *dubium eſt.* Layman. *dict. cap.* 16. *num.* 3. *Verſ. Pro concordia vtriuſque ſententiæ.* Card. de Lugo *dict. diſput* 25. *num.* 52. vbi ait: *Aliud enim eſt petere mutuum pro pretio, aliud verò vt conditionem: petere pro pretio facit Vſuram, cum petatur ſupra pretium æquiualens, vt dictum eſt: vt conditio autem, non facit vſuram, quia ſicut potes nolle mutuum dare ei, quem ingratum, & indignum expertus es; & qui noluit tibi petenti mutuare, cum tu ei priùs mutuaſſes: ita potes nolle mutuare ei, quem ſcis poſtea ingratum futurum, & non mutuaturum, quando indigebis. Si ergo ſcis, nec modo tibi velle mutuare vinum, quo indiges, poteris ingrato nolle mutuare frumentum, quod petit; quo caſu mutuum vini non eſt pretium, ſed experimentum ad videndum, an in ingratum beneficus ſis?*

Hæc Tertia diſtinctio magis placuit Curiæ Epiſcopali, quam latiùs comprobat idem Card. de Lugo *dict. diſput.* 25. *à num.* 53. *& ſeqq.* Verùm quia, vt ipſe ſubdit ibidem, *Periculoſa quidem* 16
eſt talis conuentio, ne vſurarium grauamen ſub ea pallietur; ideò jis, qui aſſirmarunt, in noſtro quæſito pactum eſſe Vſurarium, tutiùs eſt adhærere, & in praxi eorum ſententia eſt tenenda, ac conſulenda; non obſtantibus argumentis contrariæ opinionis, quæ omnia reſoluuntur ex eo, quod paciſci de remutuo cum mutuatario eſt quid pretio æſtimabile, cum auferat eius libertatem, & inducit aliquod onus, & incommodum, quod non ineſt rei imò excedit naturam mutui, & tranſcendit naturalem, antidoralemuè mutuatarij obligationem; vt benè conſiderat etiam Salas *de Vſur. dub.* 10.

D E C I S I O XLI.

A R G V M E N T V M.

Declaratur quid, & quotuplex ſit Mons Pietatis? Quæ leges ſint in eo obſeruandæ, & quantum poſſit exigere pro pecunia mutuò data pauperibus. Notantur abuſus aliqui, qui irrepſerunt in Montibus Pietatis.

S V M M A R I V M.

1 *Mons Pietatis quid ſit?*
2 *Montes Pietatis vocare illicitos temerarium foret.*
3 *Montium Pietatis, & aliorum pro pecunijs publicis diuiſio.*
4 *Leges pro regimine Montis Pietatis quæ, & quot ſint?*
5 *Montis Pietatis miniſtri quidquid exigunt præter neceſſarias expenſas, etſi exiguum, Vſuram committunt.*
6 *Bagatini unius ſolutio pro omni libra ſuper pignoribus Montis Pietatis an ſit licita ad fauorem lazaretti, & hoſpitalis domus Dei?*
7 *Quantitas pecuniæ exigenda ſuper pignoribus S. Montis.*
8 *Qainque pro centenario annuatim exigit Mons Pietatis Patauinus.*

9 *Reſtitutio facienda ſoluentibus vnum bagatinum pro libra.*
10 *Vſura non eſt licita neque pro pio opere faciendo.*
11 *Mons Pietatis Paduæ quo tempore fuerit erectus?*
12 *Capitalis pecuniarij S. Montis Paduæ ſumma.*
13 *Miniſtrorum Montis Pietatit obligationes pro conſcientia.*
14 *Abuſus circa miniſterium Montis Pietatis.*
15 *Bagatinus quid ſit? Eius impoſita taxa in pignoribus S. Montis illicita.*

QVia periculum eſt, vt committatur Vſura in pecunia mutuata pauperibus à Montibus Pietatis; ideò hic examinandum venit. *An Montes Pietatis licitè, & abſque vſura exigant lucrum pro mutuata pecunia?*

In reſponſione ad hoc Quæſitum quinque notabilia explicata fuerunt. 1. Quid ſit Mons Pietatis? 2. Quotuplex? 3. Quibus legibus ſit erigendus, & gubernandus? 4. Quando inceperit Mons Pietatis Patauinus, & quot eius diuitiæ? 5. Quæ ſint peccata præcauenda à miniſtris Montium Pietatis?

Quo ad Primum. Dictum fuit,
1 Montem Pietatis eſſe pecuniam prædeſtinatam à teſtatoribus, vel ab alijs Chriſti fidelibus, ad hunc finem, vt in promptu ſit ad mutuandum indigentibus, & occurrendum vſuris, quas fœneratoribus, & præcipuè Iudæis cogebantur ſoluere. Card. de Lugo *dict. diſput.* 25. *num.* 187. Molina *diſput.* 325. Nicolius *Lucubrat. Ciuil. dict lib* 3. *tit.* 15. *num.* 13. Bonacina *de contract d. diſp.* 3. *quæſt.* 3. *punct.* 12. Tamburin. *de Tripl. Iur. lib.* 9. *tract.* 1. *cap.* 3. §. 9. Lupus *de Vſur. in cap. Nauiganti, eod. Comment.* 3. §. 3. & Zacchar. Paſqualigus *deciſ.* 182. vbi vnà cum ſupracitatis DD. notat, olim magnam fuiſſe concertationem circa honeſtatem Montis Pietatis, quem plures Theologi Vſurarium fore, ac illicitum ſcripſere, inter quos Caietan. *tom.* 2. *Opuſc.* 6. & Sotus *lib* 6. *de Iuſt. & Iure quæſt.* 1. *art.* 6. donec Concilium Lateranenſe ſub Leone Papa X. *anno* 1515. *in ſeſſ.* 10. definiuit, Montes Pietatis non reprehenſibiles, non Vſurarios; ſed pios, religioſos, ac laudabiles eſſe, iuxta tot, & tanta Theologorum, & Canoniſtarum Conſilia, & præcipuè floridiſſimi huius Collegij Patauini, & aliorum Lectorum huius Publici Studij, quæ leguntur in Libro legum Sancti Montis Pietatis Paduæ, per Dominum Petrum Sauiolum in lucem edito *anno* 1647. *part.* 1. *in princip.* Adeò vt, nunc temerarium eſſet, Montes Pietatis impugnare, ſtante ſupradicta Conciliari definitione, cum pœna excommunicationis lata in eos, qui contrarium docerent; & attento Decreto Concilij Tridentini *de ref. ſeſſ.* 22. *cap.* 8. in quo inter alia opera pia numerantur Montes Pietatis, quæ omnia repetit, & confirmat doctiſſimus 2
Pignatellus *tom.* 4. *conſult.* 155. plurimos alios DD. cumulans.

Quo ad Secundum; Montes Pietatis ſunt in multiplici differentia: nam alij ſunt, in quibus pecunia mutuatur gratis.

Alij, qui exigunt à mutuatarijs ali- 3
quid exiguum vltra ſortem pro alimentis, & ſtipendijs miniſtrorum.

Alij, quorum cum non ſit pecunia ſufficiens ad mutuandum, eam recipiunt mutuò à priuatis perſonis, iiſdemque ſoluunt ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis quinque pro centenario, & tantùmdem exigunt ab illis, qui pignora faciunt, vltra aliam ſummam pro expenſis miniſtrorum, & cuſtodia pignorum.

Alij ſunt Montes, qui à Principibus conſtituuntur, & fundantur in vectigalibus, vel alijs rebus immobilibus fructiferis; erigendo tot loca montium, ſic vocata, quot centena Ducatorum offeruntur, pro quorum ſingulis centenis Princeps ſoluit quatuor, vel quinque, & horum locorum alia ſunt redimibilia, alia perpetua, alia ad vitam dependentis, de quibus omnibus tractant *DD. ſupracitati*, & cæteris abundantiùs Paſqualigus *à deciſ.* 182. *vſque ad deciſ.* 205. Salas *de Vſur. dub.* 33. at breuiùs, ſed doctiùs Card. de Lugo *dict. diſput.* 25. *à num.* 197. & *ſeqq.* & ante ipſum Filliucc. *tract.* 34.

part.

Digitized by Google

part. 2. *capit.* 9. *num.* 184. Cardin. Tole-
tus *in ſumm. lib.* 5. *cap.* 39. Et nouiſſimè
Honoratus Leotardus *de Vſur. quæſt.* 22.
à num. 28. *vſque in finem.*

Quo ad Tertium. Leges, quibus
erigi, & gubernari debet Mons Pieta-
tis ad tria capita reducuntur. *Vnum*,
4 vt mutuetur pecunia Montis non diuiti-
bus, ſed pauperibus. *Alterum*, Vt
pignus recipiatur à mutuatarijs, cuſto-
diendum per miniſtros Montis; & ven-
dendum, ſi debito tempore pecunia
mutuata non reſtituetur, vt ex pretio
recuperetur debitum, & reſiduum do-
mino pignoris tradatur. *Tertium*, vt
pro alimentis, & ſtipendijs miniſtro-
rum, ac alijs expenſis neceſſarijs pro
cuſtodia pignorum, & rationibus ſcri-
bendis, aliquid exiguum exigatur à
mutuatarijs, ita tamen quod nihil ac-
cipiatur præter dictas neceſſarias expen-
ſas; etiamſi ſuperfluum à miniſtris
Montium eſſet expendendum in alium
finem pium, vel ad eleemoſynas dan-
das; nam quidquid exigitur per mini-
5 ſtros Montis, vltra expenſas preciſè
neceſſarias, eſt Vſura manifeſta, vt
aduertit Molina *d. tr. diſput.* 325. *ſub
num.* 3. *Verſ. Illud denique*. Rebell. *de
oblig. Iuſt. lib.* 8. *quæſt.* 13. *ſub num.* 3. *Verſ.
Probatur deinde*. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 20.
num. 193. *in fine*. Reginald. *dict. lib.* 25.
6 *num.* 208. quod, alijs citatis, proſe-
quitur Leotardus *dict. quæſt.* 22. *num.* 34.
Quòcirca in puncto conſcientiæ non
cenſetur laudabilis exactio vnius bagati-
ni, ſi fortè fieri contingat nomine La-
zaretti; & eò minùs alia bagatini im-
poſitio ad fauorem alicuius loci pij, ſeu
hoſpitalis, in aliquam grauem neceſſi-
tatem conſtituti; quamuis pium ſit
adiuuare inopiam dictorum hoſpita-
lium; quod aduertere debent Confeſ-
ſarij; quia non ſunt facienda mala, vt
eueniant bona, vt in hac materia dicit
Salas *de Vſur. d. dub.* 33. *num.* 10. *&*
Emin. Cardin. de Lugo *dict. diſput.* 25.
num. 192. nihil enim præter neceſſarias
expenſas Montis exigendum eſſe ſtatuit
Sacrum Concilium Lateranenſe *ſub Leo-
ne X. d. ſeſſ.* 10. cuius hæc ſunt Verba:
*In quibus (Montibus) pro eorum impenſis
& indemnitate aliquid moderatum ad ſolas
miniſtrorum impenſas, & aliarum rerum
ad illarum conſeruationem (vt præfertur)
pertinentium, pro eorum indemnitate
dumtaxat vltra ſortem abſque lucro eo-
rumdem Montium recipitur*. Pondere-
tur *ly ſolas*: *& ly dumtaxat*.

Quanta autem eſſe debeat ſumma exi-
genda per Montem à mutuatarijs vl- 7
tra ſortem? conſiderandæ ſunt expen-
ſæ neceſſariæ. Si Decreta Sacræ Con-
gregationis eſſent attendenda, pluries
ab ea reſponſum fuit, non eſſe exigen-
da, niſi trina pro quolibet centenario,
vel ad ſummum quaterna: ſi autem
bina, vel ſingula tantùm ſufficerent,
nihil ampliùs exigatur. Nicolius *in
Lucubrat. Ciuil. d. libr.* 3. *tit.* 15. *ſub
num.* 13. & Iacob. Pignatell. *tom.* 4.
Conſult. 151. *num.* 4. In hiſce noſtris
Montibus Patauinis exiguntur quinque
pro centenario, vt conſtat ex eo, quod
datur vnus bagatinus ſingulis menſibus
pro vnaquaque libra; vndè, E. g. qui 8
recepit à Monte libras centum, ſoluit
menſtruales bagatinos centum, qui poſt
annum, ſunt bagatini mille ducenti,
conficientes ſolidos centum, ideſt li-
bras quinque. Vtrùm autem hæc exa-
ctio ſit exceſſiua, dubitari poſſet, at-
tentis multis pecunijs, quæ ſuperſunt
ſingulis annis ex mercedibus miniſtro-
rum Montis, & dantur à Ciuitate,
pro eleemoſynis, vt eſt notorium. In
libro legum S. Montis *part.* 2. *pag.* 5. 9
ſcriptum eſt: *Et ſe veramente di que-
ſto bagattin s'attrouaſſe eſſer coglieſto più
di quello pigliaſſe dette ſpeſe, ſubito far
ſi debba vna crida, che di tal auanzo
ognuno, che haueſſe pagà, trà il ter-
mine de giorni quindeci debba venir à
dimandare la ſua rata, la quale libera-
mente le ſarà data*. Videretur itaque
dicendum, ſanctiùs eſſe, minores elee-
moſynas facere, & minorem contribu-
tionem à mutuatarijs per Montem exi-
gere. Cæterùm ex doctrina Cardin. de
Lugo *d. diſp.* 25. *num.* 195. talis taxa-
tio non videtur reprehendenda, quia
cum ab initio bona, & ſincera fide fa-
cta fuerit, & reputata iuſta; non eſt,
vt quotidiè mutetur, diminuendo, vel
augendo; nimiam enim confuſionem
pareret; at optimum erit, vt quibus
ius

Digitized by Google

ius eſt excreſcentes Montis, & mercedum pecunias in eleemoſynas largiendi innoteſcat, & eos confeſſarij commoneant, quanta maturitate, & circumſpectione illas diſtribuere oporteat, quas de Iure non niſi pro neceſſarijs expenſis, licet exigere: adeò vt veriſſimum eſſe ſciant, quod quidquid exigitur vltra neceſſarias expenſas, eſt Vſura; vſura autem permitti non poteſt neque propter bonum publicum, neque pro opere pio. Graſſus *de Exceptionibus Except.* 32. *numer.* 102. & 103. *vbi DD. plurimi*, & Salas *d. dub.* 33. *num.* 10.

Quo ad Quartum. Sacer Mons Pietatis Patauinus erectus fuit *die Dominico* 26. *Iunij* 1491. annuente Sereniſſimo Principe Noſtro Venetiarum; excitante B. Bernardino Feltrenſi, Ordinis Min. S. Franciſci, acerrimo hoſte Iudaicarum Vſurarum; & flagitantibus Nobilibus Vrbis, totoque populo; Præſule tunc Patauino exiſtente Illuſtriſs. ac Reuerendiſs Petro Barotio, vt narrat Petrus Sauiolus *in Legib. S. Montis Pietatis Patauini pag.* 82. & *in ſuo Theſauro Vrbis Paduanæ typis edito anno* 1682. *pag.* 2. in quo per extenſum notat, omnes oblationes pecuniarum, & aliarum rerum factas pro capitali S. Montis conſtituendo, quod pietate, & liberalitate Vrbis noſtræ adeò creuit, vt *Anno* 1680. totum S. Montis Pietatis capitale aſcenderit ad L.775201. vt legitur *pag.* 81. videlicet ad *centum, vigintiquinque millia, ac triginta duos Ducatorum; Libras duas, Solidos duodecim*. Sed vlterius plurimi ſunt depoſitorum, & particularium perſonarum denarij in capſa publica, qui omnes mutuò dantur, vndè illam lucri magnam ſummam ad rationem quinque pro centenario annuatim reddunt, ex qua mercedes ampliſſimæ miniſtrorum, & eleemoſynæ magnificæ deducuntur.

Quo ad Quintum. Hæc præcauenda eſſe à miniſtris Montium Pietatis, plures animarum Rectores (Zelo, & ſcientia conſpicui) ad inſtructionem Confeſſariorum, eorumdem confeſſiones excipientium, annotarunt. 1. Ne in pignoribus recipiendis, & pecunia egenis mutuanda tardi ſint, moroſi, aſperi, vel difficiles. 2. Ne munera extorqueant, vel aliquod premium ab ipſis pauperibus pro faciendis pignoribus. 3. Ne pecunias tonſas, non iuſti ponderis, vel numeri, aut difficiles ad expendendum iiſdem tradant. 4. Ne pignora in proprium vſum conuertant, aliſvè ad vtendum præſtent. 5. Ne diuitibus magnam pecuniæ quantitatem mutuò dent, in præiudicium egenorum, ipſiſque pauperibus exploſis, aut neglectis. 6. Ne in venditione pignorum fraudes faciant; ea (ficto aliorum emptorum nomine vili pretio ſibi retinendo) aut omittant, ea quanti plurimi vendere; vel reſtituere domino, quod ſupereſt, detractis mercedibus. 7 Ne in diſtribuendis eleemoſynis iniuſtas appropriationes faciant, vel ijs dent, aut donent, qui non ſint egeni; ſcientes, ſe non eſſe dominos dictæ pecuniæ, illaque ad pauperes de Iure pertinere. 8. Ne pecunia S. Montis in alios vſus expendatur; quia collecta eſt ad mutuandum pauperibus, & eorum pignoribus faciendis; & contra facientes lata eſt excommunicatio Summo Pontifici reſeruata per Paulum Papam Quintum *in Conſtitut.* 82. *incipit Oneroſa*; quod notauit Nicolius *Lucubr. lib.* 3. *tit.* 15. *n.* 13. Ex hucuſque dictis notandi ſunt duo magni abuſus, qui irrepſerunt in aliquibus Montibus Pietatis, non ſine diſcrimine Animarum, & ſalutis æternæ administratorum.

Vnus eſt, exigere aliquid etſi minimum; titulo mercedum, à pauperibus pignora facientibus apud Sanctum Montem, vltra neceſſarias expenſas miniſtrorum, etſi illud minimum applicetur alicui Hoſpitali, vel Pio loco; ſiquidem, vt vulgare eſt, non licet furari pro eleemoſyna facienda; neque poteſt vnum altare cooperiri, vt aliud diſcooperiatur, vt ait Mantua Iuriſconſultus Patauinus *conſil.* 18. *num.* 38. *vol.* 1. nec ita eſt vni fauendum, vt alteri fiat iniuria, vel iniuſtitia. *cap. Nuper. De donat. inter Vir. & Vxor.* etiamſi agatur de faciendo fauore piæ cauſæ. Idem Mantua *conſil.* 133. *num.* 13. *tom.* 2. idcircò impoſitio vnius bagatini pro omni libra

libra ad fauorem Hoſpitalis domus Dei ſoluendi à pauperibus pignora apud S. Montem facientibus eſt penitùs iniuſta; prout ſupra probatum eſt.

Alter abuſus eſt, quod bagatinus non eſt moneta expendibilis, ſed metaphyſica, quorum duodecim formant vnum
15 ſolidum; ideò ſi pro pignore pauperes recipiunt à maſſario Montis exempli gratia libras ſeptem, coguntur ſoluere actualiter pro Hoſpitali prædicto ſolidum vnum, & ſic quinque bagatinos vltra prædictam taxam; adeòvt in multis milliarijs librarum, exigantur tot, & tanti bagatini præter iuſtum numerum, vt conficiant plura centenaria Ducatorum; quæ retinentur à maſſarijs pro ſeipſis, quia non reddunt rationem niſi de vno bagatino pro vnaquaque libra; & vt dictum eſt continuò à libris ſex vſque ad libras duodecim exigunt quatuor, vel quinque bagatinos vltra taxam. Si vſurarium eſt quidquid exigitur in mutuo vltra intereſſe; & ſi iniquum exiſtit omne id, quod à Monte Pietatis excipitur præter neceſſarias expenſas; quomodò non erit vſurarium, ac iniquum hoc lucrum tot bagatinorum; & tot ducatorum ex bagatinis? Scio plures maſſarios Montis Ciues nobiliſſimos huius Ciuitatis timoratos Dei noluiſſe retinere ſibi incrementum prædictorum bagatinorum, ſed eos conſignaſſe Capſerio Magnificæ Ciuitatis in augmentum capitalis eiuſdem Montis. At qui ſoli lucro temporali ſtudent, abſque conſcientiæ formidine eos ſibi retinent, ſine aliquo iuſto titulo, cum habeant ſuum ſalarium pro maſſariatu; cum diſcrimine tùm ſalutis æternæ, tùm temporalium infortuniorum, quæ ex his iniuſtis, ac vſurarijs lucris cauſant etiam excidium familiarum, & egeſtatem filiorum. Nec deſunt abuſus alij in tam pij operis exercitio, corrigendi, ac eliminandi à Superioribus, ſi quando meminerint, eiuſdem S. Montis, prout ex officio tenentur, viſitationem inſtituere.

DECISIO XLII.

ARGVMENTVM.

Vſuram non eſſe mutuare pecuniam, vt ſibi reddatur farina; ſeu vt agricola conducat agros, firmat hæc Deciſio, cum conditionibus tamen in ea ſuppoſitis.

SVMMARIVM.

1 *Pecuniam recipere mutuò, reſtituendam in tanta farina, qualis contractus ſit?*
2 *Voluntas contrahentium non eſt aliena ab eorum verbis.*
3 *Verba contrahentium attendenda.*
4 *Vſura eſt mutuare pecuniam, vt ſibi detur farina.*
5 *Emptionis, & venditionis contractus quando ſit?*
6 *Contractus ex ſubſtantialibus conſtituitur.*
7 *Mutuans pecuniam, vt ſibi detur farina, non facit mutuum.*
8 *Pretium vbi non eſt definitum, ibi non eſt emptio.*
9 *Contractus innominatus quando ſit?*
10 *Contrahentes debent intentionem ſuam clarè declarare.*
11 *Decipere qui non vult, clarè loquitur.*
12 *Mutuare centum, vt conducantur agri, an ſit Vſura?*
13 *Vſuræ iniuſtitia oritur ex inuoluntario.*
14 *Mutuatarij libertas excludit Vſuram.*
15 *Regiminis Oeconomici Curiæ Epiſcopalis praxis.*

PAduanus accipit mutuò centum aureos à Mercatore Veneto, cum pacto ei dandi, & ſoluendi tempore Meſſis tantam farinam pro ſumma dictæ pecuniæ, ad pretium, quo tunc valebit. Quæritur, An intret Vſura?

Circa hunc caſum calami ſcribentium

in tres ſententias deſcenderunt , quia
1 tres diverſos contractus ſunt opinati.
Alij dixerunt , intrare Vſuram , quia
eſt *Mutuum*. Alij ſcripſerunt non intra-
re Vſuram , nam Mutuum non eſt,
ſed *Emptio*, *& Venditio*. Alij cenſue-
runt , eſſe contractum innominatum;
Do, *vt des*, & ideò non intrare Vſu-
ram . Rationes tergeminæ ſententiæ
fuerunt.

Mutuum eſt (dixerunt primi) ergo
intrat Vſura. Antecedens probarunt;
ex illis Verbis *Paduanus accipit mutuò
centum aureos à Mercatore Veneto*; vo-
luntas enim contrahentium à verbis
non præſumitur aliena ; & nemo præ-
ſumitur dixiſſe, quod priùs mente non
2 concepit. *l. Labeo*. §. *idem Tubero*. *De
ſuppell. leg. cap. vltim. de Verb. ſignif.*
nam voluntas hominis ex verbis appa-
ret, ſicut facies in ſpeculo, & ideò à
verbis contractus non eſt recedendum.
Bald. *lib.* 3. *conſ.* 102. *num.* 9. & præci-
puè in contractibus à propria verbo-
3 rum ſignificatione non eſt recedendum.
l. Veteribus ff. de Pactis. Mantica *de
Tacit. lib.* 2. *tit.* 5. *num.* 12. Igitur, cum
mutuò accepti ſint centum aurei, con-
tractus eſt Mutuum; & ſic intrat Vſu-
ra . Conſequentia probatur ex dictis,
& deductis ſupra *Deciſ.* 40. *num.* 10. vi-
delicèt , quia pactum dandi , & ſol-
uendi tantam farinam eſt obligatio ci-
uilis cum magno incommodo Mutuata-
rij. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 2.
Molina *d. diſp.* 308. Rebell. *d. lib.* 8.
4 *quæſt.* 4. & Reginald. *d. lib.* 25. *num.* 196.
& in hac facti ſpecie , quod ſit Mu-
tuum, & intret Vſura, tenet Vgolinus
de Vſuris cap. 32. *num.* 2. & Rebell. *d. lib.*
8. *qu.* 4 *num.* 4.

Emptio, *& Venditio* farinæ eſt , di-
xerunt alij; non autem Mutuum; id-
circò non intrat Vſura. Probarunt an-
tecedentis primam partem ita. Quando
aliqui conueniunt de re aliqua traden-
da , & in alium transferenda pro cer-
5 to pretio , emptio contracta intelligi-
tur. *l. Naturalis*. §. 1. *de Præſcript.
Verb. l. Inſulam*. *ff. eod.* Mantica *de
Tacitis lib.* 6. *tit.* 2. *num.* 5. Tiraquell.
de Retract. lib. 1. §. 1. *gloſ.* 14. *num.* 19.
Leotard. *de Vſur. quæſt.* 43. *num.* 27.
Sed hic conuentio facta eſt de danda
farina ad pretium , quo tunc valebit.
Ergo initus fuit contractus emptionis,
& venditionis. *l. Naturalis*. 5. §. *Et ſi-
quidem de Præſcript. Verb.* Secundam
verò partem, quod ſcilicèt non ſit mu-
tuum, probarunt hoc modo. Contra-
ctus ex ſubſtantialibus conſtituitur. 6
Gloſſa *in cap.* 2. *de Conſuet. lib.* 6. Man-
tica *de Tacit. lib.* 8. *tit.* 3. *num.* 24. &
vbi deficiunt ſubſtantialia , deficit con-
tractus . Menoch. *conſil.* 37. *num.* 18.
& 19. Leotard. *de Vſur. quæſt.* 16. *nu.*
21. Sed ſubſtantiale mutui eſt, vt tan-
tumdem reſtituatur in eodem genere.
l. 2. *ff. Si cert. petatur*. Mantica *de
Tacit. d. lib.* 8. *tit.* 3. *num.* 26. *&* 29.
Leotard. *d. quæſt.* 16. *num.* 21. vbi ſub- 7
dit, illam appellationem verbalem mu-
tui tanquàm inutilem non eſſe atten-
dendam ; Ergo , vt idem Leotardus
ſubdit, cum mutuum non fuerit , ſed
emptio, & venditio, non intrat Vſura;
& ita ſentit Rebellius ſe ipſum decla-
rando *in d. lib.* 8. *quæſt.* 4. *num.* 4. & Azor.
par. 3. *lib.* 7. *cap.* 7. *qu.* 2.

Contractum innominatum alij eſſe dixe-
runt ; ea ratione quia , vbi pretium 8
non eſt definitum, emptio , & vendi-
tio dici non poteſt. *l. Si tibi polienda.
ff. de Præſcript. Verb.* Baldus *in l. vl-
tima num.* 8. *C. de Contrahen. Empt.*
Roman. Imol. Alexand. & alij , quos
allegat, & ſequitur Cardin. Mantica *de
Tacit. lib.* 4. *tit.* 19. *num.* 22. vbi firmat 9
magis probabiliter , quod vbi conuen-
tum eſt, de re danda iuſto pretio, ſeu
eo pretio, quod iuſtum declarabitur, eſſe
contractum innominatum. Igitur hoc
admiſſo, vſura non intrat in caſu pro-
poſito; quia vbi non eſt mutuum, ibi
non eſt Vſura, vt communiter docent
omnes Doctores, & benè ait Leotard. *de
Vſur. d. qu.* 16. *num.* 20.

Neutra ex his opinionibus diſplicet
Curiæ Epiſcopali, & quilibet pro libi-
to ſequi poteſt, quam maluerit , tan- 10
quàm probabilem. Prima verò eſt ſecu-
rior. Cæterùm in praxi admonendi fo-
rent contrahentes , vt intentionem ſuam
clariùs manifeſtent. Quia ſi mutuum
inire intendunt , abſtinere debent ab
onere dandi farinam ex pacto. Si fari-
nam

Digitized by Google

nam emere ; & vendere reſpectiuè volunt, dicat Venetus, accipe centum aureos pro pretio farinæ, quam mihi vendes Meſſis tempore pretio, quo
11 tunc valebit ; qui enim non vult decipere, clarè, & apertè loquitur, *cap. Conſuluit. de offic. Delegat.* At qui obſcurè loquitur, præſumitur dolosè agere. Menoch. *conſil.* 1134. *numer.* 17. At quid dicendum erit circa ſequentem caſum?

Agricola petit à te mutuò centum ad emendos equos. Tu paratus es dare, ſi
12 *ipſe conduxerit agros tuos, iuſta penſione colendos. Quæritur, an ſit Vſura?*

Plurimi reſponderunt eſſe Vſuram ; tùm quia Agricolæ imponitur obligatio ciuilis, quæ eſt pretio æſtimabilis. Syluest. *Verb. Vſura* 1. *quæſt.* 2. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 58. & Couaruuias *Var. reſol. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 5. tùm quia ipſe Agricola amittit ſuam libertatem, & adſtringitur ad agros tuos conducendos. Sot. *dict. lib.* 6 *quæſt.* 1. *art.* 2. Nauar. *in Man. cap.* 17. *num.* 220. Tamburin. *de Tripl. Iur. lib.* 9. *tract.* 1. *cap.* 4. §. 2. Nicol. *in Lucubrat. Ciuil. d. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 12.

Alij cenſuerunt, non eſſe Vſuram ;
13 quia tota iniuſtitia Vſuræ oritur ex inuoluntario. Card. de Lugo *dict. diſput.* 25. *ſub num.* 55. vbi docet, Vſurarium eſſe pactum, per quod mutuatarius adſtringitur contra ſuam voluntatem ad aliquid faciendum, vel onus ſubeundum occaſione mutui. Sed in noſtro caſu agricola non eſt inuitus, neque inuoluntarius in conducendis tuis agris, eiſque colendis iuſta penſione. Ergo non eſt Vſura. Ita ſentire videntur, ſuppoſita iuſtitia penſionis, Syluester *dict. Verb. Vſura.* 1. *quæſt.* 8. Dicaſtill. apud Tambur. *in Decal. lib.* 8. *tract.* 3. *cap.* 5. *num.* 12. Rebell. *dict. lib.* 8. *quæſt.* 4. *num.* 5. *Verſ. Sed quid ſi colonus.* Bonacina *de Contract. dict. tom.* 2. *diſput.* 3. *quæſt.* 3 *punct.* 3. *num.* 8. Buſembaum *lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 3. *dub.* 7. *num.* 12. Layman. *lib.* 3. *ſect.* 5. *tract.* 4. *cap.* 16. *num.* 3. Idem tenuere Baldus *in l. Rogaſti* §. *ſi tibi ff. Si cert. pet.* & Ioan. Lupus *in cap. Per veſtras. de Donat. inter Vir. & Vxorem.* Fagnanus *in cap. Nauiganti. num.* 55. *De Vſur. tom.* 6. & placet Bordono *in Deciſionibus Miſcellan. deciſ.* 345. ex hac eadem ratione, ſcilicèt quia contractus conductionis agrorum in ruſtico Mutuatario eſt ſpontaneus.

Alij tandem diſtinxerunt. Vel agricola reſoluit, agros conducere, & colere preſſus, & arctatus vt mutuum habeat ? vel mutuum petit, vt poſſit colere agros voluntariè conductos ? 14
Primo caſu eſt Vſura, quia ad habendum mutuum, ſubmittit humeros iugo conductionis agrorum, & contractus conductionis eſt medium ad habendum mutuum. Secundo caſu, non eſt Vſura ; quandoquidem principale intentum eſt conducere agros ; quos vt benè colere poſſit, contrahitur mutuum, tanquàm medium neceſſarium ad illos colendos. Id in praxi non ſemel accidit in Congregationibus pro Regimine Oeconomico huius Epiſcopatus in quibus ego quoque tanquam deputatus ab Emin. Card. Antiſtite interfuit ; nam habito tractatu cum agricola de locanda poſſeſſione exempli gratia centum agrorum ; & concordata 15
honeſta penſione pro aſſictu, poſcit conductor mutuos denarios pro emendis bouibus, aut equis, ſine quibus impoſſibile ei foret, agros illos colere. Congregatio, attenta neceſſitate, cenſet ex pecunia Eminentiſſimi Domini Cardinalis mutuum dare. Hoc Vſurarium dici non poteſt ; quia mutuum datur, non vt ruſticus conducat agros, ideſt, vt ei imponatur hæc obligatio, quaſi nullus reperiretur, qui eos agros conduceret ; ſed datur, ſtante voluntate conducendi agros, quam agricola habet, ad ſuffragandum eiusdem paupertati, illumque iuuandi, vt valeat agros colere. Ita in puncto firmarunt etiam Syluest. *Verb. Vſura.* 1. *quæſt.* 8. Salas *de Vſur. dub.* 9. *ſub num.* 5 *pag. mihi* 134. Molina *diſput.* 310. *num.* 1. & Card. de Lugo *dict diſput.* 25. *num.* 51. & cum hac diſtinctione tranſit Curia Epiſcopalis, vt potè probabiliſſima, & non deſtructiua, ſed declaratiua duarum antecedentium opinionum.

Digitized by Google

DECISIO XLIII.

ARGVMENTVM.

Sex vrgentiſſimis rationibus demonſtratur maiorem obligationem habere genitores benè educandi filios, quam habeant Epiſcopi, vel Parochi.

SVMMARIVM.

1 *Patrumfamilias obligatio pro animabus ſibi ſubditis.*
2 *Genitores iure diuino naturali tenentur benè educare filios.*
3 *Struthio cur non educat partus ſuos?*
4 *Brutorum ſollicitudo in educandis filijs.*
5 *Obligatio maior parentum in benè educandis filijs, quam Epiſcoporum, aut Parochorum.*
6 *Decalogi quartum Præceptum cur non obliget genitores ad benè educandos filios?*
7 *Exempla Sanctorum Patrum in bona educatione filiorum.*
8 *Exempla filiorum malè educatorum.*
9 *Genitorum facilitas in benè educandis filijs.*

Q*Væritur, An Patresfamiliarum habeant eamdem obligationem reddendi Deo rationem de animabus ſuarum domorum, quam habent Parochi de tota Parochia, & Epiſcopi de tota Diœceſi; ſeu maiorem, vel minorem?*

Ferè omnes dixerunt, Patribus fa-
1 miliarum maiorem incumbere obligationem, quàm Epiſcopis, & Parochis ob ſex ſequentes rationes.

Primò. Ob legem diuinam naturalem, qua genitores tenentur filios benè educare & inſtruere. Marchant. *in Candelabr. Myſt. tract.* 8. *lect.* 10. 11. 12. 13. nam Prælati, & Curati ad corum regimen ſpirituale ſolo Iure diuino poſitiuo adſtringuntur. Marcant. *in Virga Aaron tract.* 4. *lect.* 1. Quanta autem
2 ſit Vis, & efficacia legis naturæ à Deo genitoribus datæ, & in eorum præcordijs inſitæ, rectè demonſtrat S. Thom. *contra Gent. lib.* 3. *cap.* 122. vbi ait, duos eſſe partus naturæ, alios perfectos, vt aquam è fonte, ignem è petra, & his natis non aſſiſtit efficiens cauſa, quæ eſt myſtica Mater, quia perfecti ſtatim ſunt, & educatione non egent: alios autem eſſe imperfectos, & his genitis aſſiſtentiam, nutritionem, & educationem eorum Genitores præbent, tùm ex vegetabilibus, floribus, fructibus, ariſtis, & vuis, tùm ex brutis, quadrupedibus, & volatilibus; (ſtruthione excepta; quæ ideò *Derelinquit oua ſua in terra, priuauit enim eam Deus ſapientia, nec de-* 3
dit illi intelligentiam. Iob. 39. 20.) ea ratione, quia imperfecti ſunt, & debiles, & indigent genitorum auxilio; quod quidem aſſiduè præſtant, primùm in nutritione, deinde in ſuæ inclinationis exercitio; videlicèt accipitres ad prædam, delphini ad natandum, leænæ ad rapiendum, gallinæ ad ruſpandum, aquilæ ad volandum, iuxta illud: *Sicut Aquila prouocat ad volandum pullos ſuos*. Deut. 32. 11.
Quæ omnia ſi ex lege naturæ fiunt à 4
brutis erga filios ſuos, à quibus nullam ſperant remunerationem; quantò magis ab hominibus ratione præditis fieri debent, quorum filij indigentiores ſunt brutis ipſis, hæc enim naſcuntur veſtita, & armata, pueruli verò nudi, & inermes; & hi maioris perfectionis ſunt capaces, imò maximæ, nempè beatitudinis æternæ, ad quem finem filij Chriſtianorum naſcuntur? Igitur hæc lex diuina naturalis in parentibus inſita, ſtrictiùs eos obligat, quàm Prælatos, & Parochos, ad reddendam Deo rationem de animabus filiorum, quod teſtatus eſt S. Io. Chryſoſt. *lib.* 3. *contra Vitup. Vit. Monaſt.* cum enim dixiſſet Apoſtolus *Epheſ.* 6. 4. *Patres educate filios veſtros in diſciplina, & in correptione Domini*, ipſe ore ſuo aureo ſubiunxit: *Si enim nos ipſi quoque
vigilare iubemur, tanquàm pro animabus* 5
illorum rationem reddituri; quantò magis ergo Pater, qui genuit? Hæc omnia, ſed latiùs, & doctiùs diſſerit

P. Pau.

P. Paulus Segneri Soc. Ieſu in Concioni-
bus Quadrag. *Conc. Vigeſima quinta*.
Secundò. Quia ex quarto Præcepto
Decalogi parentes obligati ſunt ad edu-
cationem, & eruditionem filiorum;
licèt enim id expreſſum non ſit, tan-
6 quàm ſuperfluum ob legem naturæ in-
ſitam, de qua ſupra, quod notat S.
Antonin. 1. *part. tit.* 14. *cap.* 4. §. 5.
poſt Alexand. Alen. 3. *quæſt.* 33. *membr.*
3. *art.* 1. tamen dictum Præceptum De-
calogi eſt vltrò, citròque obligatorium.
Catechiſ. Rom. *de quart. Præcept. Decal.*
ſeſſ. 21. Vndè Eccleſiaſt. 7. 25. ait *Filij tibi*
ſunt? erudi illos.
Tertiò. Nam ita feciſſe ſanctos Vi-
ros teſtantur paginæ ſacræ. Iob vigi-
labat etiam ſuper cogitationibus filio-
rum ſuorum. Surgebat diluculò ad of-
ferenda ſacrificia pro illis; dicebat
enim, *ne fortè peccauerint filij mei, &*
maledixerint Deo in cordibus ſuis. Iob.
1. 5. Elcana ſollicita fuit, vt ſanctus
7 euaderet eius filius Samuel. Eamdem
ſollicitudinem habuit Tobias de filio
ſuo. Elzia de Suſanna; S. Blanca Re-
gina Francorum de S. Ludouico eius
filio. Aleta de S. Bernardo. S. Felici-
tas de ſeptem eius filijs martyrio co-
ronatis; & de ſeptem fratribus Macha-
beis eorumdem pia Mater; hi enim
omnes, & infiniti propè alij, quorum
genitores pij fuerunt in erudiendis,
& educandis illis in timore Domini ab
infantia, ſancti extitere; quandoqui-
dem *Adoleſcens iuxta viam ſuam,*
etiam cum ſenuerit, nec recedet ab ea.
Prou. 12. 6.
Quartò. E contra genitores, à qui-
bus neglecta eſt bona educatio gnato-
rum, afflictiones maximas in hac vi-
ta, & diſcrimen æternæ ſalutis ex-
perti ſunt in morte. Agar fleuit in
deſerto ob Iſmalem immorigerum.
8 *Gen.* 21. Iacob deplorauit deflorationem
filiæ Dinæ. *Gen.* 34. Dauid paſſus eſt
fugam, dum eius filius Abſalom illum
perſequeretur. 2. *Reg.* 15. iuxta illud
Filius remiſſus euadit præceps. Eccl. 30. 8.
Nota eſt mors violenta Summi Sacer-
dotis Heli, de cuius ſaluatione dubi-
tant SS. Patres. Cur ita? *Eò quod*
(teſtatur ſcriptura ſacra) *nouerat in-*
dignè agere filios ſuos, & non corripue-
rit eos. 1. *Reg.* 3. 13. Catechiſ. Rom. vbi
prox. *ſeſſ.* 22.
Quintò. Hinc negligentia Patrum-
familiarum in benè educandis ſubditis
ſuis eſt peccatum maius idololatria,
cum dicat Apoſtolus 1. *Thim.* 5. *Si quis*
autem ſuorum, & maximè domeſticorum
curam non habet, fidem negauit, & eſt
infideli deterior.
Sextò. Tamdem majorem rationem
reddituri ſunt Deo Genitores, quàm
Præſules, & Parochi de peccati filio-
rum, quia genitores faciliorem ha- 9
bent methodum ad eos bonos facien-
dos, tùm ex facultate illos corripien-
di verbis, & verberibus, dum malè
ſe gerunt; S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 65.
art. 2. Sylueſt. *Verb. Percuſſio.* & Re-
ginaldus *in Praxi libr.* 20. *numer.* 42.
tùm ex commoditate diù, noctùque,
& ex maiori ſuperioritate, eò quia fi-
lij à genitoribus expectant, & acci-
piunt alimenta, veſtimenta, præmia,
& hereditatem; quare inexcuſabiles
erunt, qui non ſatagerint in hoc mu-
nere; & neglexerint inſerere ab in-
eunte ætate in filijs ſuis timorem Do-
mini; nam *Quod noua teſta capit, in-*
ueterata ſapit. cap. Ex ſtudijs 3. *cap. Cum*
in iuuentute. 15. vbi gloſſa *in Verb. fre-*
quentiùs. De Præſumpt.

DECISIO XLIV.

ARGUMENTUM.

Explicatur difficilis materia Pacti legis commiſſoriæ in mutuo. Referunt duodecim caſus, in quibus altercantur DD. an dictum Pactum ſit licitum? Deciditur alia Quæſtio an Mutuans licitè petat ſibi dari fideiuſſorem?

SUMMARIUM.

1 *Lex commiſſoria quid ſit?*
2 *Pactum legis commiſſoriæ quotuplex ſit?*

Digitized by Google

3 *An licitum in venditionibus?*
4 *An in mutuo datis pignoribus?*
5 *Pacti legis commiſſoriæ caſus duodecim.*
6 *Pactum prædictum an poſitum ex interuallo ſit licitum?*
7 *Re non data, ſed exbibita tantum in mutuo an licitè cadat in commiſſum?*
8 *Pignus in mutuo cadens in commiſſum, ſi ab initio firmatum ſit pretium, an licitè?*
9 *Iuramentum an iuſtificet pactum legis commiſſoriæ?*
10 *Pignus datum fideiuſſori ob mutuum an cadat in commiſſum.*
11 *Arbitrio boni viri ſi ſit æſtimandum Pignus an licitè in mutuo ſubiaceat lege commiſſoriæ?*
12 *Pignus æquaiis valoris cum mutuo an cadat in commiſſum?*
13 *Pactum legis commiſſoriæ fauore dotis an valeat?*
14 *Tranſactionis in cauſa an fieri poſſit prædictum Pactum?*
15 *Fructibus pignoris reſeruatis mutuatario an pignus in commiſſum dari poſſit?*
16 *Mutuatario ſpontè offerente Pignus, an ſub pacto legis commiſſoriæ recipi poſſit?*
17 *An dictum pactum valeat in pœnam negligentiæ mutuatarij?*
18 *Pœna adiecta quantitati non eſt licita.*
19 *Fideiuſſor an recipi poſſit in mutuo?*
20 *Opinio affirmatiua. Negatiua* num. 21. *Diſtingue vt* num. 22.

Satis obſcurè tractant DD. de Pacto legis commiſſoriæ, ideò quæſitum fuit, *An in Mutuo licitum ſit Pactum legis Commiſſoriæ?*

EX pluſquam quingentis reſponſis ad hoc Queſitum declarandum datis tria collegi.

1. *Quid ſit lex Commiſſoria?*
2. *Quotuplex?*
3. *In quot, & quibus caſibus ſit, vel non ſit, licita?*

Quo ad Primum. Studioſiores noſtri Cleri notarunt, legem Commiſſoriam non eſſe aliquam legem Digeſtorum, vel Codicis; ſed eſſe Conuentionem, quam contrahentes tanquàm legem peculiarem ſibi ſtatuunt, vt ſi debitor in termino ſtatuto promiſſam pecuniam non ſoluerit, res data ſtatim fiat creditoris: & dicitur *Commiſſoria*, eò quòd debitor, qui non præſtat fidem, cadat *in commiſſum*, hoc eſt, amittat jus ſuæ rei propter culpam commiſſam in adimplendo contractu. Rebell. *de obligat. Iuſt. lib.* 8. *quæſt.* 10. *num.* 1. Molina *diſp.* 324. Tamburin. *de Triplici Iur. lib.* 9. *tract.* 1. *cap.* 6. §. 2. Card. de Lugo *diſp.* 25. *nu.* 176. & Card. Mantica *de tacit. lib.* 11. *tit.* 9. *num.* 1. 1

Quò ad ſecundum. Pactum legis Commiſſoriæ eſt duplex: *Vnum*, quod apponitur in venditionibus pretio non ſoluto, dum venditor paciſcitur, vt emptore pretium non ſoluente intra conſtitutum terminum, res ſit inempta, itaut venditor poſſit rem ipſam repetere. *l.* 3. *ff. de Contrahen. empt. l.* 1. *&* 2. *ff. de Lege Commiſſor. Alterum*, quod fit in pignoribus, quando aliquis accipit pignus pro mutuo, aut quocunque alio debito, ea lege, & conditione, quod ſi debitor intra certum tempus non ſoluerit debitum, ſtatim pignus eſſiciatur creditoris, & ſic debitor incidat *in commiſſum*, & amittat ſuum pignus. Molina *d. diſput.* 324. Card. de Lugo *d. diſp.* 25. *num.* 176. & Cardin. Mantica *de Tacit. & ambig. conuentionib. lib.* 11. *tit.* 9. *num.* 2. 3. *&* 6. Neguſan. *de Pignor. part.* 4. *in princip.* Roderic. *de annuis redit. lib.* 2. *quæſt.* 2. *num.* 24. & Leotard. *de Vſur. quæſt.* 69. *num.* 2. *&* 3. Porrò pactum legis commiſſoriæ in venditionibus eſt licitum *d. l.* 2. *&* 3. *& ff. de Lege Commiſſoria*; ea ratione, quia nulla fraus præſumitur interuenire; ſi, emptore pretium non ſoluente, reſcindatur venditio, & res ad ſuum dominum reuertatur. Surd. *deciſ.* 248. *num.* 2. Tiraquell. *de Retract. conuent. ad finem tituli num.* 124. Cardin. Mantica *d. tit.* 11. *num.* 3. & Leotard. *d. quæſt.* 69. *num.* 34. Niſi fortè pars pretii eſſet ſoluta, &

(2 and 3 in margin:)

vel-

velleт venditor eamdem lucrari, quia tunc illicitum foret. *l. Æmilius*. 39. *ff. de Minoribus*, excepto ſi nomine arrhæ data eſſet, vel ratione fructuum ab emptore perceptorum. *l. Si fundus* 4. §. 1. *& l.* 6. *in princip. ff. de Leg. Commiſſor.* Leotard. *d. quæſt.* 69. *num.* 36. At in mutuo datis pignoribus tale pactum legis commiſſoriæ eſt omninò prohibitum, tàm ex iure Cæſareo. *l.* 1. *& l. vltima. C. de Pactis Pignor.* quàm ex Iure Canonico *cap. Significante. De Pignorib.* eò quia continet in-
4 gentes fraudes, iniuſtitiam, ac Vſurariam prauitatem; etenim ob parvum debitum retineri ſolet pignus magni valoris; & ſi vendatur; minoris, quàm valeat, venijt, & ob dilationem mutui lucrum à mutuante recipitur; ac ipſe mutuatarius grauatur, dum cogitur vendere, vel amittere ſuum pignus, interdicto ſibi iure illud luendi, & recuperandi; vt latè docent, & explicant DD. ſupracitati, quibus adſtipulantur Rebell. *lib.* 8. *quæſt.* 4. *& quæſt.* 10 *num.* 3. Salas *de Vſuris dub.* 32. *num.* 1. Couaruu. *lib.* 3. *Var. reſol. cap.* 2. *num.* 3. Molina *dict. diſput.* 324. *num.* 2. *&* 3. & Leotard. *d. quæſt.* 69. *&* 70. *per totam.*

Quò ad Tertium. Cæterùm, quia digladiantur Iuriſperiti, Canoniſtæ, & Theologi in docendo, quando pactum
5 legis commiſſoriæ poſſit eſſe licitum? pro reſolutione noſtri quæſiti, non me piguit colligere duodecim caſus ſequentes, & circa eoſdem notare opiniones Doctorum.

Primus caſus eſt, quando Pactum legis commiſſoriæ in pignore ob mutuum
6 non apponitur ab initio, ſed ex interuallo. *l. Titius*. & ibi Bart. Bald. & Salyc. *ff. de Pignor. act. l. Quamuis*, vbi pariter Bart. *ff. de ſolut.* Guid. Pap. *qu.* 6. *num.* 1. Neguſan. *de Pignor. part.* 2. *num.* 2. Cepol. *cautel* 244. Card. Tuſcus *tom.* 6. *litt.* P. *concluſ.* 15. *num.* 10. & alij, quos allegat Cardin. Mantica *de Tacit. d. lib.* 11. *tit.* 10. *num.* 2. tenentes eſſe licitum, ea ratione quia, cum iam mutuatarius habuerit pecuniam, præſumitur ſpontè conſentire in pactum, & non vrgeri ad illud violentia, & aſpe-

ritate mutuantis. Sed contrarium docent Tiraquell. *de retract. Conuent. in fin. tit. num.* 136. Couaruu. *Var. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 8. *Verſ. Tertio hinc etiam.* Io: Bapt. Lupus *de Vſuris, & commerc. illicitis Comment.* 2. *num.* 18. Menoch. *de adipiſcen. poſſeſſ. remed.* 5. *num.* 42. & alij, quos cumulat, & ſequitur Leotardus *de Vſuris d. quæſt.* 70. *num.* 3. vbi demoſtrat, vigere etiam ex interuallo eamdem rationem fraudis, & aſperitatis, & oſtendit *d. l. Titium, & d. l. Quamuis*, minimè eſſe loquutas de pacto legis commiſſoriæ, ſed de pura, & præſenti datione in ſolutum, vel venditione certo pretio, quod licitum eſt, & licuit ſemper etiam eius rei, quæ pignori data eſt. *l. Reſcriptum* 12. *ff. de Diſtract. pignor. l.* 1. *& l. Cum dominam* 13. *C. de Pignor. & l. In numerationibus*. 44. *ff. de ſolut.*

Secundus caſus eſt, quando pactum legis Commiſſoriæ ponitur ſuper re, non data in pignus, ſed tantummodò exhibita creditori, dum mutuum ſtatuto termino non redditur; hoc enim caſu eamdem cadere in commiſſum, & pactum valere dixerunt Angel. *in Verb.* 7
Pactum. num. 23. Guid. Papa *ſingul.* 477. Honded. *conſ.* 31. *num.* 34. *&* 37. *lib.* 1. & alij allegati à Cardin. Mantica *d. lib.* 11. *tit.* 10. *num.* 11. 12. *&* 13. moti, quod in hoc caſu ceſſet ratio prohibitionis, & locum non habeat, cum ſimus extra terminos dicti *cap. Significante* 7. *De Pignoribus, & l. vltima C. de Pact. Pignor.* Sed hanc opinionem falſam eſſe arbitrantur Couaruuias *d. libr.* 3. *capit.* 2. *num.* 7. *Verſ. ex quibus tria deducuntur.* Ioann. Lupus *de Vſur. dict. Comment.* 2. *num.* 20. Graff. *deciſ. aur. part.* 1. *libr* 2. *capit.* 109. *num.* 25. Cardin. Tuſchus *dict. Litt.* P. *Concl.* 15. *num.* 16. & Leotard. *d. quæſt.* 70. *nu.* 8. alios allegans, qui ſuſtinent, eamdem rationem in hoc caſu vigere, quia licèt non ſit formale pactum legis commiſſoriæ; eſt tamen ſimile, & continet idem periculum iniquitatis, captionis, & voracitatis in damnum mutuatarij.

Tertius Caſus eſt, quando pactum legis commiſſoriæ in mutuo fit dando

pignus;

pignus ; ita vt ſi ad ſtatutum tempus
8 pecunia non reddatur , ſit creditoris ,
ſed certo , & determinato pretio : &
cum hac ſpecificatione pactum hoc va-
lere ſcripſerunt Card. Pariſius *conſil.* 81.
num. 28. *lib.* 2. Crauet. *conſil.* 327. *num.* 4.
Menoch. *conſil.* 1111. *num.* 23. & Hon-
ded. *dict. conſil.* 31. *num.* 32. *lib.* 1. & vi-
detur licitum ob pretij certitudinem ,
ex qua ceſſat cauſa prohibitionis . Ti-
raquell. *de retract. conuent. in fin. tit. nu.*
136. Card. Mantica *dict. lib* 11. *tit.* 10.
num. 19. Sed contrarium veriùs eſſe affir-
mant Bart. *in dict. l. Quamuis* 45. *ff. de
ſolut.* Villagut *de Vſuris quæſt.* 21. *num.*
10. & alijs , quos citat Leotard. *d. quæſt.*
70. *num.* 17. & 18. dicens , adhuc ineſſe
grauamen mutuatarij , qui adſtringi-
tur amittere ſuum pignus , niſi in tem-
pore ſtatuto reddiderit mutuum , &
hoc reſultat in fraudem prohibitionis
legis commiſſoriæ , & in fauorem aua-
ritiæ , & vſurariæ prauitatis mutuan-
tium , qui hiſce laqueis , & decipu-
lis miſeros debitores capiunt , & de-
cipiunt.

Quartus caſus eſt , in quo valere po-
teſt pactum legis commiſſoriæ in mu-
9 tuo , ſi iuramento firmetur , & hoc
reſpectu religionis , quæ vult iuramen-
tum ſeruari , vbi id fieri poteſt ſine di-
ſpendio æternæ ſalutis , provt teſtatur
Seraphin. *de Priuileg. Iuram. capit.* 131.
num. 3. Fachin. *controuerſ. lib.* 10. *cap.*
13. Honded. *dict. conſil.* 31. *num.* 56. &
57. & Menoch. *conſil* 179. *num.* 6. Porrò
iuramentum hoc non eſſe obſeruandum
(præuia tamen abſolutione , & remiſ-
ſione ab Ordinario petenda) cum ſit an-
nexum pacto improbo , vſurario , & à
legibus prohibito , docent Couaruu.
in capit. Quamuis . part. 2. §. 3. *num.* 3.
Card. Mantica alios congerens *dict. lib.*
11. *tit.* 9. *num.* 13. Graff. *dict. lib.* 2. *cap.*
109. *num.* 25. *Verſ. Quartum* . Gait. *de
Credit. cap.* 4. *quæſt.* 9. *nu.* 1112. & 1144.
Leotard. *dict. quæſt.* 70. *num.* 27. & 28.
qui auctoritatem adducit textus in *dict.
cap. Significante* 7. *De Pignor.* vbi repro-
batur hoc pactum , & ſubditur *Pacto
tali , vel iuramento minimè obſtante* ; ac
etiam rationem , quia quando contra-
ctus prohibetur in odium creditoris ,
iuramento non confirmatur , & eò mi-
nùs , quando eſt iniquum , fœnerati-
tium , & cum fraude coniunctum.

Quintus caſus eſt , in quo cenſetur
validum pactum legis commiſſoriæ , ſi 10
pignus datum ſit fideiuſſori cum pacto ,
vt in eius commiſſum cadat , ſi mutua-
tarius non ſoluerit debito tempore mu-
tuum , pro quo fideiuſſor ſe obligauit ;
ceſſat enim periculum aſperitatis , &
vſurariæ prauitatis Mutuatoris . Salas
de Vſur. dub. 32. *num.* 3. & Molina *dict.
diſput.* 324. *num.* 6. Rebell. *dict. lib.* 8.
quæſt. 10. *num.* 6. & Card. de Lugo *dict.
Diſput.* 25. *num.* 179. qui tamen monent
tutius eſſe ab hoc pacto abſtinere . Sed
contrarium omninò tenent Graff. *dict.
lib.* 2. *cap.* 109. *num.* 25. *Verſ. Tertium
&c.* ſubdens ibi , quod hoc pacto etiam
fideiuſſores vſurarias , & illicitas pa-
ctiones exercent . Couaruuias *dict. lib.*
3. *Var. reſ. cap.* 2. *num.* 7. & 8. Felician.
de Cenſib. lib. 1. *cap.* 10. *num.* 14. eò quia
eadem ratio viget inter fideiuſſorem ,
& creditorem principalem ; quod latè
comprobat Leotardus *dict. quæſt.* 70. *à
num.* 41. *& ſeqq.*

Sextus caſus faciens validum pactum
legis commiſſoriæ eſt , ſi dictum ſit ;
quod Pignus , mutuatario promptè
non ſoluente , in commiſſum cadat , 11
iuſto tamen pretio tunc æſtimandum ,
arbitrio boni viri ; ſiquidem in hoc ca-
ſu nullum lucrum poteſt habere credi-
tor , & ſic ratio prohibitionis ceſſare
viſa eſt tùm Iuriſperitis , quos cumu-
lat Card. Mantica *dict. lib.* 11. *tit.* 10.
num. 19. & 20. tùm Theologis . Molina
dict. diſput. 324. *num.* 4. Rebell. *dict. lib.*
8. *quæſt.* 10. *num.* 4. Reginald. *dict. lib.*
25. *num.* 597. Salas *dict. dub.* 32. *num.* 1.
& Card. de Lugo *dict. diſp.* 25. *num.* 178.
Cæterùm non conſentit Felician. *dict.
cap.* 10. *numer.* 12. , neque Leotardus
cum alijs per eum citatis *dict. quæſt.* 70.
num. 51. & 52. quia Vſura eſt obligare
mutuatarium ad alium contractum
ineundum , & eum adigere , vt cre-
ditori , & non cui maluerit , rem
ſuam vendat ; quod ſi creditor aliquod
lucrum non expectaret , contentus
eſſet remedio conſueto. *l.* 4. *C. de Pignor.
act.* nempè vt , ſi debito tempore mu-

tuum ſibi non reſtituatur , pignus ven-
datur ſub haſta quanti plurimi , & quod
ſupereſt , detracto ſuo credito , cedat
ad fauorem debitoris , qui interim lue-
re , & recuperare ſuum pignus po-
teſt .

Septimus caſus eſt , in quo reputatur
12 validum Pactum legis commiſſoriæ in
mutuo , ſi pignus ſit eiusdem valoris
cum ipſo mutuo , tunc enim nihil per-
dere poſſe videtur debitor . Honded.
dict. conſi. 31. *num.* 43. Couaruu. *dict.*
lib. 3. *cap.* 2. *in fine* . Rebell. *dict. lib.* 8.
quæſt. 10. *num.* 4. *Verſ. ſed quid* ? Card.
de Lugo *dict. diſput.* 25. *num.* 177. Sed
neque huic caſui ſe accommodant pluri-
mi DD. inter quos Surdus *deciſ.* 248.
num. 20. Scaccia *de Commerc.* §. 1. *quæſt.*
7. *ampl.* 10. *num.* 89. Felician. *de Cenſib.*
lib. 1. *cap.* 10. *num.* 12. & Leotardus *dict.*
quæſt. 70. *num.* 57. *&* 58. ducti ea for-
tiſſima ratione , quod creditor ex mu-
tuo hic lucrum conſequitur , lucrum
enim eſt adigere alium , vt rem ſuam
vendat etiam iuſto pretio . *l. Etſi æquo* .
De leg. 1. & ſanè ſi illicita , & vſuraria
pactio eſt addita mutuo , vt mutuata-
rius rem mutuantis emere teneatur
etiam iuſto pretio . Vgolin. *de Vſuris*
cap. 30. §. 1. *num.* 4. Salas *de Vſuris . dub.*
9. *num.* 2. per conſequens Vſura eſt ,
adigere debitorem , vt rem ſuam ven-
dat , quam aliàs venditurus non erat .

Octauus caſus canonizans pactum le-
13 gis commiſſoriæ dicitur , ſi ponatur fa-
uore dotis ex pluribus rationibus ,
quas coaceruant Doctores apud Leo-
tardum *dict. quæſt.* 70. *num.* 64. *&* 65.
quibus , aiunt , magnam differentiam
reſultate inter hunc caſum dotis , &
caſum mutui ; quod notat etiam Card.
Mantica *dict. lib.* 11. *tit.* 10. *in fin.* Ve-
rùm enim verò contradicit Card. Tuſ-
cus *d. Litt. P. concl.* 15. *num.* 18. Leotar-
dus ipſe *ibid. num.* 66 *& DD.* quos no-
minat , & præcipuè Neguſant. *de Pi-*
gnor. part. 4. *num.* 8. Surdus *dict. deciſ.*
248, *num.* 13. Alex. *conſil.* 178. *num.* 9. *lib.*
7. & Curt. quem citat Card. Mantica *d.*
tit. 10. *num.* 30. & mouentur , quia
pro nulla cauſa , quamuis pia , vſu-
ra permitti debet . *cap. Super eo . De*
Vſur.

Nonus Caſus eſt patrocinans Pacto
legis Commiſſoriæ , & illud validum 14
dicens , ſi poſitum ſit in Tranſactione,
cuius maximus eſt fauor, cum per eam
à lite diſcedatur , à qua non eſſet alio-
quin diſceſſurus , qui ſic pactus eſt :
Ita Fulgoſ. *conſil.* 198. Iaſ. *in l. Sub præ-*
textu 29. *in fine C. de Tranſact.* Crauetta
conſ. 145. *num.* 19. Cardin. Tuſcus *tom.*
6. *Concluſ.* 15. *num.* 35. & Anton. Faber
tit. de Pactis Pignor. defin. 3. Cæterùm
impugnatur & hic caſus ab alijs magni
nominis Doctoribus eo ſtabili funda-
mento , quod lex Commiſſoria prohi-
bita cenſetur non ſolùm in mutuo , ſed
in omnibus contractibus , & aduerſus
quoſcunque creditores , cum ſemper
trahat ſecum captionem , aſperitatem
creditoris , & vſurariam prauitatem ,
ob lucrum , quod ex dilatione tempo-
ris ſperat creditor ipſe habere vltra cre-
ditum ex retentione pignoris , vt ple-
niùs docet Card. Mantica *dict. lib.* 11.
tit. 9. *num.* 11. Neguſant. *de Pignarib. p.*
4. *num.* 2. & alij apud Leotard. *d. quæſt.*
70. *num.* 77. *&* 78.

Decimus caſus eſt , in quo legitimari
dicunt DD. pactum legis commiſſoriæ, 15
ſi conuentum fuerit , vt fructus pigno-
ris , durante mutuo , ſint ipſius mu-
tuatarij , tunc enim ceſſare videtur om-
nis fraus vſurarum . Abbas , & S. An-
tonin. apud Nauarrum *in Enchirid. cap.*
17. *num.* 217. At reſiſtit huic Nauarreæ
aſſertioni Leotard. *d. quæſt.* 70. *num.* 90.
ſiquidem etiam in hoc caſu Mutuatarius
rei ſuæ dominium amittere cogitur , in
quo tota legis commiſſoriæ aſperitas , &
malitia poſita eſt;& idcircò ſemper eſt il-
licita , cum res ſuo domino aufertur pro
pecunia credita , & ad id adigatur inuo-
luntariè , & cum periculo læſionis in
pretio .

Vndecimus Caſus eſt , ſi pactum le-
gis commiſſoriæ initum ſit non ad inſtan-
tiam mutuantis , ſed ad preces , & re-
quiſitionem mutuatarij , tunc enim eſſe 16
licitum ait Bald. *in cap.* 1. *num.* 7. *De Feud.*
dat. in vim leg. Commiſſ. quem allegat
Card. Mantica *dict. lib.* 11. *tit.* 9. *num.*
7. vbi tamen eum reprobat , quia
debitor neceſſitate coactus facilè di-
cturus eſt , pactum ſuis precibus , &

Digitized by Google

ſui contemplatione contractum fuiſſe; etſi provenerit ab ingluvie, & avaritia creditoris, vt conſiderat ibidem Card. Mantica, Afflict. *in d. cap.* 1. *num.* 7. & Leotard. *dict. quæſt.* 70. *d. num.* 80. *& ſeqq.*

Duodecimus, & vltimus Caſus ca-
17 nonizans pactum legis Commiſſoriæ eſt,
ſi factum ſit non in fraudem Vſurarum, ſed in pœnam mutuatarij negligentis reſtituere pecuniam debitam. Nauar. *d. cap.* 17. *num.* 217. Syluest. *Verb. Vſura* 3. *num.* 1. Salas *de Vſur. d. dub.* 32. *num.* 2. Molina *d. diſput.* 324. *num.* 5. Reginald. *d. libr.* 25. *num.* 597. Rebell. *dict. libr.* 8. *quæſt.* 10. *num.* 5. & Cardin. Mantica *d. lib.* 11. *tit.* 10. *num.* 34. A quibus tamen omnibus recedunt Felician. *de Cenſib. d. libr.* 1. *capit.* 10. *num.* 11. Surdus *deciſ.* 25. *num.* 1. & Leotard. *d. quæſt.* 70. *num.* 91. ex regula generali ſupra firmata, quod pœna
18 adiecta quantitati non eſt licita, &
continet ſemper ſuſpicionem Vſuræ. *l. Iulianus* 14. *§. Ibidem Papinianus. ff. de Act. empt.* Cardin. Tuſcus *tom.* 6. *litt. P. concluſ.* 247. & præcipuè in pignoribus, in quibus per expreſſum eſt prohibita. *l. vltim. C. de Pactis Pignor.* & ita tenendum eſſe, & contra legem Commiſſoriam in omnibus ſupradictis caſibus pronunciari oportere à Confeſſarijs, & animarum Rectoribus Curia Epiſcopalis ſentit, ac eò magis in mutuo, vt docet etiam Leotardus *de Vſur. quæſt.* 38. *num.* 6. *& quæſt.* 70. *num.* 93. *&* 94. Nicol. *Lucubrat. Ciuil. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 12. *Ampliat.* 2. & ex his reſolutum, ac declaratum remanet primum Quæſitum.

Aliud quæſitum frequenter practicatum eſt, *An in Mutuo licitum ſit accipere Fideiuſſorem?*

PRo reſponſione alij affirmarunt. Quia cuilibet licet, ſe indemnem
19 ſeruare, & vbi timet periculum amiſſionis propriæ pecuniæ, petere cautionem, vel in pignore, vel in iuramento, vel in fideiuſſore. Aragon. & Medin. apud Salas *de Vſuris dub.* 11. propè finem. Sed mutuator exigendo fideiuſſorem à mutuatario petit cautionem
ad ſe indemnem ſeruandum. Ergo. 20
Item non eſt Vſura, vbi lucrum non acquiritur ſupra ſortem. Sed per fideiuſſoris acceptionem nullum lucrum ſupra ſortem acquiritur. Ergo licitum eſt, fideiuſſorem accipere; & ita communiter docent Theologi. Salas *d. dub.* 11. Reginald. *lib.* 25. *num.* 217. Bonacina *d. tom.* 2. *de contract. diſput.* 3. *quæſt.* 3. *punct.* 5. *num.* 2. Vgolin. *de Vſur. cap.* 9. *§.* 1. *num.* 2. Syluest. *Verb. Fideiuſſor. num.* 14. Andr. Mendo *Verb. Vſura nu.* 3. Tamburin. *de Triplici Iur. lib.* 9. *tract.* 1. *cap.* 3. *§.* 6. *num.* 6. *& cap.* 6. *num.* 1. *& §.* 2. *num.* 4. *& §.* 3. *numer.* 1. & Cardin. de Lugo *dict. diſput.* 25. *numer.* 63.

Alij negarunt. Quia vbi mutuatario,
cauſa mutui, imponitur grauamen, ibi 21
eſt Vſura. Sà *Verb Mutuum num.* 3. Petr. Nauar. *de reſtit. lib.* 3. *capit.* 2. *dub.* 6. Angel. *Verb. Vſura quæſt.* 5. Card. de Lugo *d. diſp.* 25. *num.* 55. Sed hic imponitur grauamen mutuatario. Ergo.

Alij diſtinxerunt. Vel fideiuſſio eſt
neceſſaria? & tunc eſt licita. Vel non 22
eſt neceſſaria? & in hoc caſu cenſetur iniuſta, & per conſequens vſuraria, & illicita. Salon. & alij apud Salas *d. dub.* 11. *in fine*. & Cardin. de Lugo *d. diſp.* 25. *num.* 63. vbi nihilominùs ſubdit, de tali diſtinctione parùm curandum eſſe, quia mutuator poteſt non mutuare, niſi ei fideiuſſor detur pro aſſecurando ſuo credito. At benè diſtinguendum putat, an Mutuatarius aliquid ſit ſoluturus fideiuſſori? tunc enim ſi fideiuſſio ſuperflua ſit, committitur iniuſtitia, ex qua reſultat crimen Vſurarium ob indebitum gravamen impoſitum mutuatario; ſecùs autem ſi nihil ſoluat mutuatarius pro fideiuſſione, & ſic cum Lugone videtur tenendum.

DE-

Digitized by Google

D E C I S I O XLV.

A R G V M E N T V M.

An ſit Vſura ſoluere medietatem debiti anticipatè; vt alia medietas non exigatur, niſi poſt tempus debitum? Item an liceat vti equo in pignus tradito?

S V M M A R I V M.

1 *Solutionis pactum differre, vt alia pars ante tempus ſoluatur, an ſit Vſura?*

2 *Obligatio ciuilis vbi interuenit in mutuo, ibi eſt Vſura.*

3 *Iniuſtitia, aut grauamine ceſſante in mutuo, ceſſat Vſura.*

4 *Mutui contractus conuerti poteſt in alium innominatum.*

5 *Conditio vt medietas debiti ſoluatur antecipatè, & alia medietas participatè an licita?*

6 *Pignus, aut hypotheca eſt licitum pro cautione creditoris.*

7 *Pignus vndè dictum?*

8 *Fructus pignoris ſunt in ſortem computandi.*

9 *Expenſæ ex fructibus pignoris ſunt à creditore retinendæ.*

10 *Expenſarum genera tria. Et quæ ſint deducendæ?*

11 *Equus datus pro pignore cuius expenſis ſit alendus?*

12 *Venditio rei cum pacto recuperandi eſt meliùs, quam eam dare pro pignore.*

TRanſactum cum fuerit biennium, tu
1 mihi debebis ſoluere trecentos Ducatos. Egeo pecunia; ideò hoc primo anno peto ſtatim à te medietatem dictæ ſummæ, cum pacto non exigendi aliam medietatem, niſi tertio anno. Quæritur, An hæc pactio ſit Vſuraria?*

Eſſe Vſurariam dixerunt plurimi. Quia,
2 ibi eſt Vſura, vbi aſſumitur ciuilis obligatio. Azor. 3. *part. lib.* 5. *cap.* 7. *Verſ. Quæres*. Sà *Verb. Mutuum num.* 3. Salas *de Vſur. dub.* 10. *num.* 3. Vel vbi mutuatario imponitur onus. Bonacina *d. diſp.* 3. *quæſt.* 3. *part.* 3. *num.* 9. Sed in hoc caſu vterque contrahens aſſumit ciuilem obligationem cauſa mutui: ego quidem expectandi medietatem poſt tertium annum; tu, ſoluendi medietatem hoc primo anno, & imponitur onus, quod poteſt eſſe grauiùs mihi, quàm tibi. Ergo eſt Vſura; prout Vſuram eſſe docuerunt Petr. Nauarra *lib.* 3. *de reſtit. cap.* 2. *num.* 240. Rebell. *lib.* 8. *quæſt.* 4. *num.* 10. Molin. *diſp.* 308. *num.* 4. Sotus *de Iuſt. lib.* 6. *quæſt.* 1. *art.* 2. *ad primum*.

Non eſſe Vſurariam pactionem, de
qua in Caſu, alij aſſirmarunt; ſi qui-
dem vbi non eſt iniuſtitia, neque gra- 3
uamen inter contrahentes, ibi non eſt
Vſura; hæc enim eſſentialiter requirit, vt proximus iniuſtè gravetur. Card. de Lugo *d. diſp.* 25. *num.* 55. Sed in Caſu propoſito nulla eſt iniuſtitia, neque grauamen, quia ſi tu ſentis incommodum in ſolutione medietatis debiti antecipatè; ego idem incommodum ſuſcipio expectando alterius medietatis ſolutionem poſticipatè. Igitur nulla labes hinc eſt Vſuræ. Ita ſentit Molina *d. diſput.* 308. *num.* 6. *Verſ. Hinc colligo.* Tamburin. *de Triplici Iur. d. lib.* 9. *tract.* 1. *cap.* 4. § 7. *num.* 3. Salas *de Vſur. d. dub.* 9. *num.* 10. *Verſ. Sed quid*. Leſſius *lib.* 2. *capit.* 20. *num.* 59. Trullench. *in Decal. lib.* 7 *cap.* 19. *dub.* 6. *numer.* 8. Leotard. *de Vſur. quæſt.* 16. *num.* 37. & Caramuel *in Theolog. Moral. libr.* 2. *diſput.* 14. *num.* 748. cuius verba tranſcribit Diana *part.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 24. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 7 *tract.* 3. *reſol.* 61.

Prima ſententia eſt tutior, ſecunda 4
probabilis; quam nihilominùs tutiſſimam reddi poſſe, ait *Caramuel* ibidem, ſi mutuator, & mutuatarius diſſoluant priorem contractum mutui, & novum ineant, qui innominatus erit *Do, vt Des*, ideſt *do tibi nunc ante annum medietatem debiti, vt non petas aliam medietatem, niſi poſt triennium*; vel hoc remedio relicto (quod videtur merè ſpeculativum) ſi ille, qui roga-

Digitized by Google

tur anticipatè ſoluere medietatem, non petat dilationem pro altera medietate tanquam pretium, ſed ſolùm tanquàm conditionem, ſine qua non vult virtualiter mutuare, vt docet Cardin. de
5 Lugo *d. diſput.* 25. *num.* 57. & notat Paſqualig. *deciſ.* 184. *num.* 22. & placet Dianæ *part.* 1. *tract.* 8. *reſolut.* 63. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 6. *tract.* 3. *reſol.* 108.

Sed quid reſpondebit Confeſſarius ad ſequentem Caſum?

Mutuaui tibi centum, & pro cautione equum tuum accepi, quo vtor iuxta meas indigentias. Quæritur, An licitè?

Pro reſolutione huius Caſus datæ ſunt ſequentes concluſiones.

Prima eſt. Pro cautione creditoris dari poteſt vel pignus, vel hypotheca. Scaccia *de Commerc.* §. 1. *quæſt.* 7. *par.*
6 2. *ampl.* 12. & ibi S. Anton. & Conrad. Hypotheca propriè conſiſtit in re immobili, pignus verò in re mobili. §. *Inter pignus. Inſtitut. de Action. & Oblig. l. Plebs.* §. *Pignus. ff. de Verb. Signif.* ideò pignus dicitur à pugno, quaſi manu apprehendatur, vt notat Angel.
7 *Verb. Pignus. in princip.* & Nicol. *in Lucubrat. Ciuilibus d. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 48. Actio ex pignore non naſcitur, niſi res fuerit creditori tradita; at ex hypotheca naſci poteſt ex ſolo conſenſu. *l. Pignoris.* 18. *C. de Pignor.*

Secunda concluſio eſt. Res, quæ pignori datur, vel eſt ſterilis? vt anulus aureus, catinus argenteus: vel eſt fru-
8 ctifera? Si fructus pariat, creditor tenetur eos in ſortem computare, aut debitori reddere. *cap.* 1. & 2. & *cap. Conqueſtus. De Vſur. cap. Cum contra. cap. Significante. De Pignoribus. cap. Ad noſtram.* 1. *De Iureiur. l.* 1. & 2. *C. de Pignorat. act.* & *l.* 1. *C. de Diſtract. pignor.* Ratio eſt manifeſta, quia debitor eſt dominus pignoris, vndè ſi fortuitò pereat, illi peribit. *l. Incertum, C. Si certum petatur*; res autem debet ſuo domino fructificare; & pignus non datur creditori in vtilitatem, ſed in ſecuritatem. §. *Furti. Inſtit. de Oblig. quæ ex delict. naſcuntur*. idcircò ſi creditor fructus pignoris pro ſe retineret, vſuram committeret, quia vſura eſt exigere aliquid vltra ſortem ratione mutui, vel formalis, vel virtualis. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 2. *ad* 6. Molina *diſp.* 320. Card. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 30. & alij plurimi, quos allegat Salas *de Vſur. dub.* 28. *num.* 2.

Tertia concluſio. Licitum tamen eſt creditori retinere, & deducere ex fru- 9
ctibus pignoris expenſas, tùm pro collectione fructuum, tùm pro exhibitione ſuorum laborum in cuſtodiendo pignore, quia creditor non tenetur debitori deſeruire, neque pro eo laborare. Salas *de Vſur. d. dub.* 28. *num.* 3. vbi ait, non obſtante *cap.* 1. & 2. *de Vſur.* & *cap. Ad noſtram.* 1. *de Iureiur.* in quibus dicitur, deducendas eſſe expenſas; & nihil dicitur de laboribus, nam appellatione expenſarum etiam labores comprehenduntur, & è contra nomine laborum etiam expenſæ veniunt intelligendæ. *cap. Ad noſtram. De Reb. Eccleſ. non alien.* Cum autem expenſæ 10
aliæ ſint neceſſariæ, aliæ vtiles, & aliæ ad voluptatem; primæ, & ſecundæ tantummodò ſunt deducendæ per creditorem circa conſeruationem pignoris. Syluest. *Verb. Pignus quæſt.* 12. Sà *num.* 8. & Salas *dict. dub.* 28. *num.* 3. *in fin.*

Quarta concluſio. Equus datus in Pignore (vt in caſu) alendus, & gu-
bernandus eſt expenſis mutuatarij; ideò 11
diſtinguere oportet, an ſit equus conductitius, vel agrarius, ex quo lucrum haberi poſſit? vel ſit equus emiſſarius, cuius opera nihil lucretur? Primò modo, ſi à me mutuatore alimentatur equus, poſſum illo vti iuxta meas indigentias; dummodo vtilitas, quam percipio ex vſu equi non excedat expenſas cibarias eiuſdem, & mercedem laboris in illius gubernio; ſuper quibus expediret pacíſci, & conuenire cum Mutuatario, & quatenùs lucrum ſuperet expenſas, debet in ſortem computari; aliàs eſſet Vſura. Nauar. *in Man. cap.* 17. *num.* 204. Secundo modo, ſi equus non eſt actus laborare, & lucrari, alendus eſt à mutuatario; &

ego

Digitized by Google

ego eo vti non debeo abſque licentia
mutuatarij , niſi fortè pro incolumita-
te equi , ne nimis otietur in ſtabulo .
Ita , in terminis equi pignori dati ,
Tamburin. *de tripl. Iur. dict. lib. 9. tract.*
1. cap. 6. §. 1. num. 5. Bonacina *dict. tom.*
2. De Contractib. diſput. 3. quæſt. 10. punct.
1. num. 10. & 11. & Azor. *3. part. lib. 7.*
cap. 7. Reginald. *lib. 25. num. 589.* &
Card. de Lugo *dict. diſput. 25. num. 130.*
131. & 132. vbi aduertit , ad vitandam
vſuram circa fructus pignoris optimum
remedium eſſe , ſi id quod datur mu-
tuanti , non detur in pignus , ſed ven-
datur pro debito , cum pacto retrouen-
12 dendi , quando idem pretium ſibi red-
datur ; tunc enim per venditionem mu-
tuator factus eſt dominus , & fructus
intermedij temporis ad eum pertinebunt,
dum tamen vendatur pretio iuſto ſal-
tem infimo , quod tale erit , etiam ſi
ſit infra pretium commune , propter
pactum retrouendendi , quod facit rem
minoris valere.

DECISIO XLVI.

ARGVMENTVM.

Triplici ſimilitudine Magiſtri , Medici , ac Patris ſuadentur Parochi prouidere ſibi de Confeſſario ſtabili , qui ſecum agat officium ſupradictorum trium.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarium vnum , & idem an expediat ſemper habere?*
2 *Confeſſarium gerit officium Magiſtri , Medici, ac Patris.*
3 *Homines inſtruendi ſunt ab alijs hominibus.*
4 *Exempla SS. Patrum , qui ab alijs hominibus ſunt eruditi.*
5 *Nemo ſibi ipſi fidere debet in intelligentia rerum ſpiritualium.*
6 *Stultus eſt qui credit eſſe ſapiens.*
7 *S. Auguſtini mira humilitas.*
8 *Medici ſibi ipſis mederi non ſolent.*
9 *Infirmitates ſpirituales à Confeſſario curandæ.*
10 *Mortificatio cur nominetur Crux?*
11 *Patre ſpirituali quam ob cauſam quilibet indigeat?*
12 *S. Ambroſij documentum de vtilitate Patris ſpiritualis.*

QVot , & quæ ſint cauſæ , quibus ex-
pedit vnicuique Parocho habere Con- 1
feſſarium ſuum determinatum , cui con-
ſcientiam ſuam aperiat , & omnium ope-
rationum ſuarum rationem reddat?
Ad hunc caſum dictum fuit , tres eſſe
principales cauſas ; ſcilicet , quia
Confeſſarius vicem gerit *Magiſtri* , *Me-*
dici , & *Patris* . Porrò omnis Paro- 2
chus , vt in ſuo munere rectè procedat ,
(prout etiam quiſque mortalium) eget
Magiſtro , qui eum inſtruat ; *Medico* ,
qui ei medeatur , & *Patre* , qui illum
in via ſpiritus fouere , & ſolari valeat .
Magiſtro eget Parochus ad ſui ipſius
inſtructionem ; ſiquidem hæc eſt pro-
uida ordinatio Dei , vt homines in-
ſtruantur non miniſterio Angelorum , 3
nec tantùm inſpirationibus cęleſtibus ,
(quod ſi vellet , Deus efficere poſſet)
ſed alterius hominis , Confeſſarij ſcili-
cet , documentis . Hinc Moyſes (etſi
familiaris eſſet cum Deo) à Ietro audi-
uit optimum conſilium deputandi Iudi-
ces in ſui leuamen . *Exod.* 13. Samuel
ter vocatus à Deo voce ſimili , qua vo-
cabatur ab Heli , ad eum currere priùs
fecit , quàm ſibi Deus loqueretur , vt
ſciremus ad Sacerdotem Confeſſarium
noſtrum recurrendum eſſe , vt in re-
bus dubijs intelligamus voluntatem Dei. 4
1. *Reg.* 3. 4. Ioſue profecit ſubmiſſus
Moyſi , Eliſæus Eliæ , Paulus Ana-
niæ , deinde Petro , & alijs Apoſtolis ;
paucique fuerunt , quos immediatè
Deus erudierit in rebus ſpiritualibus , vt
auctoritate *S. Gregorij Papæ* oſtendit P.
Ludouicus à Ponte Soc. Ieſu in opere
inſcripto *Guida ſpirituale part. ſecunda.*
tract. 4. cap. 2. per totum . B. Ioannes à
Cruce in Aſcenſu Montis Carmeli *lib.*
2. cap. 22. & Rodriquez *In Exercit. Per-*
fect. part. 3. tract. 7. à cap. 1. & ſeqq. Id-
circò ait Dominus : *Vbi ſunt duo , vel*
tres congregati in nomine meo , ibi ſum in
medio eorum . *Matth.* 18. 29. Non dixit
Vnus , ſed *duo* ; quia vt conſiderat *B.* 5
Ioan. à Cruce *d. cap. 2.* neminem ſibi ipſi
ſoli

ſoli fidere debet circa rerum ſpiritualium
intelligentiam ; ſed Magiſtrum , Dei
Miniſtrum , aſſumere oportet ; alias,
*Væ ſoli , quia cum ceciderit , non habet
ſubleuantem ſe . Eccl.* 4. 10. & rationem
manifeſtam reddit S. Bernard. *Epiſt.* 27.
nam *Qui ſe ſibi magiſtrum conſtituit ,
ſtulto ſe diſcipulum ſubdit* . Cum igitur
in tot rebus dubijs Parochus indigeat
conſilio , & inſtructione aut pro ſe ,
aut pro ouibus ſuis , optimum eſt , vt
proprium Confeſſarium ſibi determinet,
quem frequenter tanquam Magiſtrum
conſulat , ex cuius ore Deus ſi volun-
tatem ſuam ſanctiſſimam notam fa-
ciat.

Nec obijciat quis , Parochum adeò
ſapientem eſſe poſſe , vt nullius egeat
6 conſilio : quandoquidem talis aſſertio
indicat ſtultitiam , non autem ſapien-
tiam , ſicut ſcriptum eſt ; *Via ſtulti re-
cta in oculis eius ; qui autem ſapiens eſt ,
audit conſilia . Prou.* 12. 15. Et obſerua-
tu digniſſimum eſt teſtimonium S. Au-
guſtini , qui de ſe, ſene , & tantis lit-
teris , & prudentia ornatiſſimo dixit ;
*Ego ſenex à iuuene , ego Epiſcopus tot
7 annorum à Collega nondum anniculo pa-
ratus ſum doceri* ; vt habetur in *cap. Si
habes.*20. *q.* 3.

Medico pariter Parochus opus habet ,
vt proprijs ſpiritualibus infirmitatibus ,
(paſſionibus ſcilicèt , fragilitatibus ,
& alijs animi ægritudinibus) medea-
tur , iuxta illud : *Da locum Medico ,
etenim illum Dominus creauit ; & non
diſcedat à te , quia opera illius ſunt ne-
ceſſaria . Eccl.* 38. 9. Circa quem duo
ſunt notanda . Vnum , quod nullus ,
etſi medicinali arte pollens , ſolet
8 mederi ſibi ipſi . Alterum , quod mu-
tatio medicorum ægro nocet, ſalubris
autem eſt vnius , ac eiuſdem Medici
aſſiſtentia , quod cecinit etiam Poeta
dicens:

*Me centum tetigere manus Aquilone
gelatæ ;
Non habui febrim Symmache , nunc
habeo .*

Igitur opus eſt , vt quilibet Eccleſia-
ſticus ſtatuat ſibi ordinarium Confeſſa-
9 rium , quem tanquàm Medicum ha-
beat , vt ab eo medicinales monitiones
excipiat in ſuis ſpiritualibus infirmitati-
bus , neque ab eo recedat , credens ſi-
bi ipſi medendum ; nam ſicut Deus
noluit , aliquem poſſe ſeipſum abſolue-
re à peccatis , ſiuè Epiſcopum , ſiuè
Papam ; ſed vt alteri ſe ſubijciat Sacer-
doti , ordinauit ; ita , ad remedia ef-
ficacia obtinenda , voluit , vt ſpiritua-
liter ægri ab alio ea peterent ; exemplo
Naamani Syri leproſi , quem non mun-
darunt aquæ Damaſci , ſed aquæ Ior-
danis , vt habetur 4. *Reg.* 5. 10. quia iuſ-
ſu Eliſæi prophetæ ad illas acceſſit , vt
notat Rodriq. *dict. part.* 3. *tract.* 7. *cap.*
4. *in fin.* Ratio autem huius neceſſita-
tis eſt aperta , quia proprius amor
impedit , ne quis ſui ipſius infirmita-
tem agnoſcat , teſte D. Baſilio *de
Conſtit. Monac. cap.* 23. & eò minus eli-
gere valeat antidota , & pharmaca con-
uenientia ad mortificandas inordinatas
paſſiones . Hinc factum eſt , vt à Re-
demptore Noſtro mortificatio Crux
fuerit appellata ; nam ſicut nemo
aptus eſt ſeipſum Cruci affigere , ſed
altero eſt opus, à quo crucifigatur , vt
perbellè conſiderat P. Lud. de Ponte *d. 10
Guida ſpirituale part.* 2. *tract.* 4. *capit.*
2. §. 3. *num.* 2. ita nullus mortifica-
tiones ſibi ipſi valet præſcribere ; ſed
prudentia , conſilio , ac directione
myſtici Medici , nempe Confeſſarij ſui,
vti debet .

Patre tandem benigno , qui illum
conſoletur , eget quiſque Eccleſiaſti-
cus ; nam , vt ait *d.* P. Lud. de Ponte 11
dict. cap. 2. §. 1. *num.* 3. *La ſtrada della
Virtù è aſpra , e lunga ; & aſſai contra-
ria all'inclinatione , e guſto della noſtra
carne ; onde naſcè , che chi nuouamen-
te la comincia , patiſce gran triſtezze , &
afflizioni , graui tedij , e timori , e s'egli
non hà compagnia , che lo conſoli , ralle-
gri , & inanimi nel camino , ſe gli ſuole
fare intolerabile . Hor grandemente im- 12
porta non voler pigliare ſolo ſi gran fatica ,
mà eleggerſi vn buon amico , per compar-
tirla ſeco , e con la cui communicatione ſi
renda facile , e tolerabile ; poiche come
dice S. Ambroſio* lib. 2. de Offic. cap. 16.
*gran conſolatione di queſta vita è hauere
qualche fedele amico , à cui poſſi ſcoprire
l'animo tuo , con cui communichi i tuoi ſe-
greti ,*

grtti, & in cui depoſiti l'intrinſeco del tuo cuore; il quale ami, & in ogni coſa ſeguiti; il quale con viſcere di padre compatiſca le tue auuerſità, e nelle perſecutioni t'aiuti, e ſi rallegri teco nelle tue proſperità; felice tal compagnia, e tal amiſtà; poiche non è coſa nel mondo più dolce di quella. Idem proſequitur S. Ambroſ. *dict. lib. 2. de Offic. cap. 20.* S. Bernard. *lib. de Ord. Vitæ.* S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 38. *art.* 2. S. Franciſcus Saleſius *in Introduct. ad Vit. deuot. part. 1. capit.* 4. S. Tereſia, Rodriquez *dict. part. 3. tract. 7. cap. 2.* & Marcantius *in Hort. Paſtor. Virg.* Aaron. *tract. 5. cap. 1. num. 7.* Quos Auctores ſi Parochi, alijque Eccleſiaſtici legere non detrectauerint, optimum, ac ſaluberrimum eſſe cognouerint, Confeſſarium pium, & prudentem ſibi deligere; eique non ſolùm conſcientiæ maculas, ſed etiam quoſcumque affectus, & propenſiones humiliter aperire; eiuſque monita ſeruare.

DECISIO XLVII.

ARGVMENTVM.

Diſputatur celebris Quæſtio; An Vſurarius acquirat dominium rei per vſuram acceptæ? Rationes tùm pro affirmatiua; tùm pro negatiua, quæ amplectitur; etſi ſub fœdere diſtinctionis vtraque concilietur. Motiua tùm Parochis, tùm Concionatoribus inuehendi contra Vſuras, ac illicitos contractus.

SVMMARIVM.

1 *Vſurarius an dominus fiat rei per vſuram acquiſitæ?*
2 *Traditione rei acquiritur dominium.*
3 *Voluntas ſoluentis Vſuras an ſit libera?*
4 *Matrimonium habentis ſimplex votum caſtitatis valet.*
5 *Res vni promiſſa, & alteri tradita ſit huius, cui traditur.*
6 *Vſurarij validè emunt alienas res cum pecunia vſuraria.*
7 *Eleemoſyna facta ab Vſurario valet.*
8 *Donare cenſetur rem non debitam tradens.*
9 *Reſtitutio facienda ab Vſurarijs etiam re percunte.*
10 *Lucrum ex negotiatione cum pecunia Vſuraria ſit eiuſdem negotiantis.*
11 *Traditio rei ſine iuſto titulo non transfert dominium.*
12 *Fructus rei vſurariæ ſpectant ad mutuatarium.*
13 *Mutuatarius præfertur alijs creditoribus in re tradita Vſurario.*
14 *Actus agentium vltra eorum intentionem non operantur.*
15 *Conſenſus defectus cauſat nullitatem actus.*
16 *Pharmacum nullum legale contra defectum conſenſus.*
17 *Mutuatarius non præſumitur conſentire in vſuram.*
18 *Argumentum de parte ad totum valet.*
19 *Res per vſuram accepta eſt omninò reſtituenda.*
20 *Vſurarius eſt fur, & latro.*
21 *Simoniacus non acquirit dominium rei per Simoniam acceptæ.*
22 *Res per Vſuram acceptæ quando tranſeant in dominium Vſurarij?*
23 *Rei per Vſuram ſolutæ dominium remanet apud mutuatarium.*
24 *Reſtitutio imponenda etiam ijs, qui rem ab vſurario acquiſiuerunt.*
25 *Vſuræ, ac contractus illiciti quot motiuis redarguendi?*
26 *Vſurariorum infamia, ac odioſa conditio.*

Sudant tàm Theologi, quàm Iuriſperiti in decidendo.

AN *Vſurarius acquirat Dominium rei per Vſuram acceptæ?* Alij affirmarunt, alij negarunt, alij diſtinxerunt. 1
Affirmantes adduxere ſequentes rationes.

Primò.

Primò. Traditio rei, ab eius domino
2 facta cum voluntate transferendi dominium, ipſius translationem operatur. §. *Per traditionem*. 40. *Inſtit. de rer. diuiſ.* vbi Imperator ait: *nihil enim tàm conueniens eſt naturali æquitati, quàm voluntatem domini volentis rem ſuam in alium transferre, ratam haberi*. Sed mutuatarius quod tradit vltra ſortem mutuanti, ea voluntate tradit, vt tranſeat in eius dominium. Ergo Vſurarius rei per Vſuram acceptæ dominium acquirit.

Secundò. Si hoc non eſſet verum,
3 ex eo diceretur procedere, quod mutuatarius non voluntate libera, ſed coacta traderet. Sed conſequens eſt falſum, quia ex *Ariſt.* 3. *Ethic.* 2. voluntas illa eſt ſimpliciter voluntaria, prout illius, qui tempeſtate coactus merces ſuas proijcit in mare. *l. Si mulier. in fin. ff. Quod met. cauſ. cap. Meritò.* 15. *quæſt.* 1. vel aliquid dat alicui, metu cadente in conſtantem virum. *cap. Abbas. De his, quæ vi, metuſvè cauſ. fiunt*. Card. de Lugo *de Iuſtit. & Iur. diſp.* 22. *de contract. in genere ſect.* 7. *& diſp.* 25. *nu.* 206. Ergo.

Tertiò. Si quid eſſet, quod translationem dominij in Vſurarium impedi-
4 ret, oriretur ex re prohibita, & acceptione iniuſta. Sed hoc non ſufficit, nam etiam qui votum habet caſtitatis, iniuſtè vxorem accipit, & tamen matri-
5 monium valet. *cap. Rurſus.* 6. *Qui Clerici, vel Vouen.* Et qui rem vni promiſit, etiam cum iuramento, & eam tradit alteri; in iſtum transfert dominium. Couaruu. *de Sponſal. part.* 1. *cap.* 5. *n.* 9. Salas *de Empt. & Vendit. dub* 46. *num.* 3. & facit *text. in l. Quoties. C. de Rei vendit. & l. Traditionibus C. de Pactis*. Ergo.

6 Quartò. Si Vſurarius non compararet dominium pecuniæ per Vſuram acquiſitæ, irriti eſſent omnes contractus, quos cum eadem pecunia celebraret; atque adeò qui vſurario partem, vinum, vel domum venderet pro pecunia vſurariè ab eo habita, teneretur illam mutuatario reſtituere. Cõnſequens eſt abſurdum, quia confuſio eſſet nimia in regimine politico. Ergo.

Quintò. Dominium eſt ius vtendi re pro libito ſuo. Sed Vſurarius poteſt eleemoſynas facere de pecunia per Vſu- 7
ram accepta, vt docet Gloſſ. *in cap. Ex transmiſſa. de Decim.* Altiſiodor. *lib.* 3. *tit.* 8. *quæſt.* 5. Ergo dominium eius acquiſiuit.

Sextò. Qui rem non debitam ſcienter tradit, donare cenſetur. *l. Cuius per errorem. ff. de Reg. Iur. l.* 1. *ff. de*
Contract. indeb. & l. Qui ſe debere. C. de 8
Cond. ob cauſ. Sed mutuatarius, qui ſcit, vſuras non deberi, eas ſoluendo, videtur donare. Gloſſ. *in cap. Debitores.* 6. *De Iureiur.* Ergo.

Septimò. Si Vſurarius non acquiſiuiſſet dominium rei vltra ſortem ſibi ſolu- 9
tæ, ſequeretur, vt ea pereunte abſque ſua culpa non eſſet obnoxius reſtitutioni, ſiquidem res perit domino, & ſic periret mutuatario. Sed conſequens eſt falſum; nam etiam in ſuppoſito caſu Vſurarius tenetur reſtituere tantumdem. Ergo factus erat dominus illius rei.

Octauò. Si Vſurarius lucretur cum fœnebri pecunia, non eſt obligatus ex communi Doctorum calculo illud lucrum reſtituere. Maſtrius *in Theolog.*
Moral. diſput. 5. *quæſt.* 2. *art.* 5. *num.* 85. 10
& Leotard. *de Vſur. quæſt.* 82. *num.* 40. Sed hoc eſſe non poteſt, niſi ex eo, quod ſit dominus pecuniæ fœnebris, nam res, quæ fructificat, domino ſuo fructificat. Ergo dicendum venit, quod dominium acquirat. Hanc opinionem docet Gloſſa *in cap. Si quis Vſuram.* 14. *quæſt.* 4. Summiſtæ *in Verb. Vſura* intra notati, videlicet Tabien. 6. *in princip.* Armill. *num.* 59. Piſan. 1. §. 14. Roſell. 4. §. 14. Item S. Anton. 2. *part. tit.* 1. *cap.* 8. §. *fin.* Nauar. *in Man. cap.* 17. *num.* 265. & plures alij, quos allegat Salas *de Vſur. dub.* 38. *num.* 1. Et nouiſſimè Maſtrius *in Theol. Moral. d. diſput.* 5. *num.* 80. quibus adſtipulatur Eminentiſs. Cardin. de Lugo *de Iuſtit. & Iur. tom.* 2. *dict. diſput.* 25. *num.* 206.

His tamen non obſtantibus alij plurimi ex Clero noſtro negarunt, ab Vſurario rei per Vſuram acceptæ, dominium acquiri ob ſequentes rationes.

Primò.

Digitized by Google

Primò. Ad transferendum dominium
non ſufficit nuda traditio, vel priuata
voluntas tradentis; ſed requiritur iu-
11 ſtus titulus, & publica voluntas Su-
perioris traditionem illam approban-
tis. *l. Numquam, ff. de Adquir. rer.
dom. l. Nullo. 24. C. de Rei Vendic. l.
Traditionibus. C. de Pactis*. Menoch.
d. conſil. 300. *num.* 1. *&* 2. *ac num.* 10.
Et nouiſſimè Maſtrius *d. diſput.* 5. *num.*
81. vbi ex Scoto hanc dicit eſſe ratio-
nem fundamentalem. At in traditione
mutuatarij deficit iuſtus titulus, quini-
mò eſt iniquus, nempè fœneratitius;
& publica Superiorum reſiſtit volun-
tas, tùm Dei Optimi Maximi, cuius
iure Diuino prohibita eſt Vſura, vt ſu-
pra probatum eſt *Deciſ. XXV.* tùm Ec-
cleſiaſticorum, ac Temporalium Pro-
cerum, quorum pariter legibus fœnora
damnantibus. Rebell. *d. lib.* 8. *quæſt.* 14.
num. 2. *&* 3. Vgolin. *de Vſur. cap.* 12.
num. 1. Tamburin. *de Triplici Iur. d. lib.*
9. *tract.* 1. *cap.* 7. §. 1. *num.* 9. *&* 10. Er-
go Vſurarius rei ſibi per vſuram ſolutæ
non acquirit dominium.

Secundò. Fructus rei ſpectant ad il-
lum, qui eiuſdem rei dominium habet.
l. Fructus. 34. ff. de Rei Vendicat. l.
12 *Item. ff. de acquir. rer. dom. & l. Si do-
minium C. de Pignorib.* Sed fructus rei
per Vſuram acceptæ ab Vſurario ſpe-
ctant ad Mutuatarium, cui per eum-
dem, fœneratorem ſunt reſtituendi. *cap.*
1. *de Vſur.* S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 78.
art. 3. Syluest. *Verb. Vſur.* 6. *num.* 2. Io:
Calder. *in cap. Nauiganti. quæſt.* 9. *de
Vſur.* Salas *de Vſur. d. dub.* 38. *num.* 5.
Verſ. Secundo. Rebell. *d. lib.* 8. *quæſt.* 14.
num. 4. & Menoch. alios allegans *dict.
conſ.* 300. *num.* 4. Ergo Vſurarius non
acquirit dominium rei fœnebris.

Tertiò. Si mutuatarius non retinuiſ-
ſet in ſe dominium rei, Vſurario per
Vſuram traditæ, non haberet præla-
13 tionem contra quoſcumque alios cre-
ditores eiuſdem Vſurarij in illius rei
conſequutione; ea ratione, quia in-
traret inter eos regula: *Prior in tem-
pore, potior in iure*. Vgolin. *de Vſur.
d. cap.* 12. *num.* 3. Sed ſic eſt, quod præ-
fertur Mutuatarius quibuſcumque cre-
ditoribus in repetenda re fœnebri, per
eum Vſurario tradita. Sotus *de Iuſt. &
Iur. lib.* 6. *quæſt.* 1. *art.* 4. *colum.* 6. Syl-
ueſt. DD. allegans *Verb. Reſtitutio* 6. *num.*
5. *vbi text. in l. Si Ventri.* 8. §. *In bonis
ff. de Priuil. creditor.* Molin. *de contra-
ctib. diſput.* 536. *num.* 30. *& ibi l. Pro-
curatoris. §. Plane. ff. de Tribut. act. l.
Cum fundus. §. ſeruum tuum ff. Si cert.
pet.* Ergo dominium non fuit in Vſura-
rium translatum.

Quartò. Actus agentium vltra eo-
rum intentionem, & voluntatem non
operantur; nam vbi non eſt intentio
operandi, non eſt voluntas; & vbi 14
non eſt voluntas, non poteſt eſſe con-
ſenſus, & deficiente conſenſu nihil agi-
tur. *l.* 1, §. 1. *in fin. ff. de Pactis. l.
Obligamur. ff. de act. & obligat.* Con-
ſenſus enim eſt illud ens tranſcenden-
tale, quod in omnibus diſpoſitionibus
humanis eſt omninò neceſſarium; &
actus geſtus ſine conſenſu eſt tanquàm
cymbalum tinniens, dans ſine mente
ſonum; vt eruditè demonſtat Paul. Ru-
beus *in annotat. ad Rotam Roman. part.*
8. *deciſ.* 1. *num.* 1. *& ſeqq. vbi num.* 8.
ſubdit, quod ex antris cauernoſis nul-
litatum, non erumpit rabioſior ven-
tus Auſtralis, quàm iſte nullitatis con- 15
ſenſus, aptus, ac valens ad omnia ra-
dicitùs ſubuertenda, ac proſternenda:
& in Annot. ad deciſ. 254. *part.* 9. *re-
cent. num.* 48. 49. addit, defectum in-
tentionis eſſe venenum inficiens omne
compoſitum, adeòut ſicuti

*Contra vim mortis non eſt medicamen
in hortis;*

Ita contra vim defectus conſenſus,
& intentionis non reperitur aliquod
pharmacum legale; quod docuit etiam
Cardin. Pariſ. *conſ.* 54. *num.* 41. *& ſeq.*
lib. 1. *& conſ.* 86. *numer.* 40. *lib.* 3. & 16
Rotà *deciſ.* 741. *num.* 3. *in fin. part.* 3.
recent. & part. 12. *deciſ.* 296. *num.* 32.
Porrò mutuatarius, qui ſoluit vſuras
fœneratori, eatenùs illas ſoluit, qua-
tenùs credit, eas eſſe de Iure debitas,
& ad illas ſoluendas ex Iuſtitia tene- 17
ri; itaut ſi ſciret, nullam extare obli-
gationem, nullam quoque haberet in-
tentionem, ſeu voluntatem eas ſoluen-
di. Igitur ſolutio vſurarum quæ non
eſt de Iure debita (imò eſt de Iure

R prohi-

Digitized by Google

prohibita) tanquàm ſine conſenſu , &
voluntate ſoluentis facta , effectum
nullum operatur , & nihil valet ad
transferendum dominium . Bonacina *d.
tom. 2. de contract. diſp. 3. quæſt. 3. punct.
14. num. 1. Verſ. Secundò*.

Quartò . Valet argumentum de par-
18 te ad totum . *l. Quæ de tota*, in princ.
vbi gloſſ. & Bart. *ff. de Rei Vindic.* nam
eiuſdem Iuris cenſetur eſſe pars, & to-
tum . Menoch. *conſil.* 854. *num.* 10. Ro-
ta *deciſ.* 174. *num.* 5. *part.* 1. *recent.* &
coram Eminentiſs. Cardinali Cerro *de-
ciſ.* 147. *num.* 7. Sed per ſolutionem rei
vſurariæ non transfertur in Vſurarium
Ius ad rem ipſam , quod eſt quædam
pars dominij. Molin. *de contract. d. diſp.*
326. *num.* 5. *Verſ. Tertio non minus* . nul-
lus enim inficiari poteſt , mutuatarium
retinere Ius ad rem illam petendam .
Ergo multò minus transfertur Ius in
re , ideſt totum dominium eiuſdem
rei .

Sextò . Si Vſurarius acquireret do-
minium rei ob vſuram ſibi traditæ , non
19 teneretur reſtituere eamdem omninò
rem , ſed valorem illius . Molin. *dict.
diſput.* 326. *num.* 5. *Verſ. Adde* . At
conſequens eſt falſum , quia rem ipſam
tenetur reſtituere . Molin. *ibidem* . Salas
de Vſur. d. dub. 38. *ſub num.* 5. *Verſ. Ter-
tiò* . Vgolin. *d. tract. cap.* 12. § 1. *num.* 4.
& Tambur. *de Tripl. Iur. d. lib.* 9. *tract.* 1.
cap. 7. §. 1. *num.* 6. Ergo .

Septimò . Vſurarius in Iure vocatur
fur , & raptor . *cap. Si quis vſuram.* 14.
quæſt. 4. Sed per furtum , & rapinam
dominium non acquiritur furanti , vel
20 raptori . *cap. Quid dicam* . 14 *quæſt.* 4.
l. vlt. ff. Vſufructuar. quemadm cauear.
Molin. *diſput.* 327. *num.* 8. Ergo neque
Vſurario . Rebell. *d. libr.* 8. *quæſt.* 14.
num. 4. & Salas de Vſur. *d. dub.* 38.
num. 5. *Verſ. Decimo* . Leotard. *eodem
tract. quæſt.* 95. *numer.* 4. & Scaccia
de Commerc. §. 1. *quæſt.* 7. *part.* 2. *ampl.*
39. *num.* 64.

21 Octauò . Valet argumentum à ſimili.
*cap. In cauſis . De re iud. l. Non poſſunt .
ff. de legibus* . Sed , ſi quid detur Simo-
niaco , vt ſpiritualia conferat , non tran-
sfertur dominium . *cap. De hoc . cap.
Veniens , De Simon. & Extrauag.* 2.
eod. Salas *de Vſur. d. dub.* 38. *num.* 5.
Verſ. Septimo . Sanchez *Conſ. Moral.
lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 112. 113. & 114.
Ergo .

His , & alijs argumentis amplexati
ſunt hanc opinionem Molina *d. diſput.*
326. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *capit.* 16.
num. 7. Petr. Nauarr. *de Reſtit. libr.* 3.
cap. 2. *num:* 388. Angel. & cum eo Vn-
garell. *Verb. Vſura* 2. *num.* 18. Sylueſt.
Vſura 6 quæſt. 1. alijque plurimi , quos
cumulat , & ſequitur Salas *de Vſur. d.
dub:* 38. *num.* 3. Rebell. *d. lib.* 8. *quæſt.*
14. Et nouiſſimè Maſtrius *in Theolog.
Moral. d. diſput.* 5. *num.* 81. Leotard. *d.
quæſt.* 95. *num.* 4. Vgolin. *de Vſur. dict.
cap.* 12. Menoch. *d. conſ.* 300. & Scaccia
de Commerc. § 1. *quæſt.* 1. *nu.* 537. & *q.* 7.
ampl. 19. *num.* 69.

Alij tandem neque primæ , neque ſe-
cundæ opinioni adhærentes tertiam ele-
gerunt , quæ ita diſtinguit . Vel vſura 22
ſoluta eſt in rebus functionem habenti-
bus , & conſumptibilibus , veluti pe-
cunia , frumento , oleo , ſurgo , & ſi-
milibus ? & tunc ſi Vſurarius illas com-
miſcuit cum alijs ſuis conſimilibus re-
bus , itaut nequeant ampliùs diſcerni ,
acquiſiuit earum dominium ; cum obli-
gatione tamen reſtituendi earumdem
valorem . Vel diſcerni adhuc poſſunt ,
& nondum fuerunt immixtæ ? & in
hoc caſu dominium non acquiſiuit , &
multò minùs ſi res ſint , quæ functio-
nem non admittunt , neque conſumi de
facili poſſunt , puta veſtis , equus , præ-
dium . Ita *per text. in §. Si duorum*, 27.
& *§. Quod ſi frumentum* . 28. *Inſtit. de
Rer. diuiſ.* & *l. Si alieni* . 78 *ff. de Solut.*
docet Tamburin. *de Tripl. Iur. d. libr.* 9.
tract. 1. *cap.* 7. §. 1 *num.* 7. Molin *dict.
diſput.* 326. *num.* 6. Leſſius *dict. libr.* 2.
cap. 20. *num.* 156. & Azor. *d. part.* 3. *lib* 5.
cap. 11.

Prima , & Tertia ex his opinionibus
probabiles ſunt ; ſed probabilior eſt ſe- 23
cunda , quæ Curiæ noſtræ magis arri-
det : ſi quidem de Iure ſiue res ob Vſu-
ram ſoluta ſit commixta cum rebus ip-
ſius fœneratoris , ſiuè non ? ſemper re-
manet in dominio mutuatarij ſoluentis ,
donec extat , & non ſit conſumpta ; ea
ratione , quia per immixtionem rei meæ

cum

eum rē alterius, etiam me inſcio, vel inuito factam, ego non perdo dominium eiuſdem rei meæ; vt docet Imperator Iuſtin. *in d. §. 27. & 28. De Rer. diuiſ.* Neque obſtat *text. in dict. l. Si alieni. 78. ff. de Solut.* vbi dominium dicitur acquiſitum ab eo, qui nummos alienos ſibi ſolutos accepit, & immiſcuit cum ſuis; ſi quidem illa dominij acquiſitio non proceſſit ex ſola immixtione pecuniæ ſolutæ; ſed ex bona fide, & iuſto titulo, quo fuit recepta ſolutio, vt eruditè declarant Iulius Pacius, & Anton. Pichard. *ad d. §. 28. Inſtit. De Rer. diuiſ.*

Et hinc eſt, quod plures Theologi, etſi non attigerint hanc legalem reſponſionem ad *d. l. Si alieni*; nihilominùs dicunt, mutuatarium retinere ius in re, & pecunia permixta; ad effectum vt ex illo pecuniarum cumulo ſibi ſit ſatisfaciendum ante alios creditores. Leſſius *d. cap. 20. num.* 157 Azor. *dict. cap. 11. in fin.* Trullench. *in Decal. lib. 7. cap. 19. dub. 17. num. 2.* quod abſque vlla hæſitatione ſcripſerunt etiam Iuriſperiti Leotardus *de Vſur. d. quæſt. 95. n. 5.* Vgolin. *d. cap. 12. §. 1. nu. 4.* & Menoch. *d. conſ. 300. num. 31.*

Reſolutio argumentorum primæ opinionis, breuitatis cauſa, omittitur, quæ à volentibus legi poterit apud Molin. *d. diſput. 326.* apud Salas *dict. dub. 38.* & apud Menoch. *dict. conſ. 300.* Similiter reſponſiones ad argumenta ſecundæ opinionis extant apud Cardin. de Lugo *dict. diſput. 25. à num. 206. & ſeqq.*

24 Cæterùm ex huc vſque dictis, notare animarum Rectores debent, quantum ſit eis vigilandum in audiendis confeſſionibus tùm fœneratorum, tùm eorum, qui à fœneratoribus bona recipiunt, ſiuè oneroſo titulo, ſiuè lucratiuo; ſiquidem hi omnes tenentur ad reſtitutionem rei vſurariæ. Leotard. *de Vſur. dict. quæſt. 95. num. 32. & 35.* & non ſolùm ipſius rei, ſed etiam fructus eiuſdem; etiam ſi fuerint bonæ fidei poſſeſſores in illa ſumma, in qua facti ſunt locupletiores; vt plenè demonſtrant DD. de hac re agentes, & præcipuè Vgolin. *de Vſuris dict. cap. 12.*
per totum, & Clerus noſter in *Deciſ.*
48. prox. ſeq. Et ex hac etiam annotatio- 25
ne deſumere poterunt DD. Parochi argumenta ad obiurgandos in ſuis concionibus contractus illicitos, vſurarios, & fœneratitios, ex quibus præter lethalem culpam tantis obligationibus afficiuntur omnes, qui res vſurarias attingunt: adeòvt non abſque cauſa maio-
res noſtri ſcripſerint, *Vſurarios omni-* 26
bus eſſe odio, & apud cunctas nationes habitos viles, abiectos, & vituperabiles, & vniuerſa eorum bona dicerentur bona diaboli, & abhorreret quilibet aſpiciendo eorum domum, vel agrum; nemo de eorum domo ignem ſumeret, nemo ab eis in Eccleſia oſculum pacis acciperet, & de occurſu eorum pueri expaueſcerent; Vndè non mirum, ſi vt plurimum Vſurarij velut animalia bruta moriuntur, imò quandoque terribili Dei iudicio à dæmonibus rapiuntur; teſte D. Antonin. *in tract. de Vſur. in princip. num. 30. & ſeqq.* Peguera *deciſ. 31. num. 19.* Marian. Socin. *in rubr. de Vſur. num. 28.* & noniſſimè Illuſtriſs. Epiſc. Sperellus *dec. 116. num. 27. & 28.*

DECISIO XLVIII.

ARGVMENTVM.

Quia ex re per Vſuram acquiſita ſæpè naſcuntur fructus; ideò diſputatur, an eorumdem Vſurarius Dominus fiat.

SVMMARIVM.

1 *Fructuum quintuplex diuiſio. Et quæ?*
2 *Fructuum naturalium rei Vſurariæ Vſurarius non ſit dominus.*
3 *Fructus, & fructuum fructus ab Vſurario reſtituendi.*
4 *Expenſæ in fructibus colligendis retinentur ab Vſurario.*
5 *Tritico ex vſura ſeminato Meſſis eſt ſeminantis.*
6 *Fructus Ciuiles Rei Vſurariæ non fiunt Vſurarij.*

Digitized by Google

7 *Fructus Induſtriale è re Vſuraria cuius ſint?*
8 *Fructus non percepti ob negligentiam è re Vſuraria reſtituendi.*
9 *Fructus, quos mutuatarius non percepiſſet, an reſtituendi?*
10 *Radix qualis, rami tales.*
11 *Commodum ex ſua iniquitate nemo debet reportare.*
12 *Res empta ſequitur naturam pecuniæ, qua emitur.*
13 *Poſſeſſiones Vſurariorum vendendæ pro reſtitutione Vſurarum.*
14 *Res empta cum aliena pecunia eſt emptoris.*
15 *Res ſterilis eam laboranti fructificat.*
16 *Vſurario veniunt fructus rei emptæ cum pecunia Vſuraria, ſed reſtituere debet ipſam pecuniam cum damno emergente, ac lucro ceſſante.*

Quæritur itaque. *An Vſurarius acquirat Dominium fructuum eiuſdem rei Vſurariæ?*

1 RESTRINGENDO, quæ ſparſim pro reſolutione huius Quæſiti ſcripta fuere per Clerum noſtrum; cum in quintuplici differentia ſint fructus, de quibus quæritur, videlicèt, Naturales, Ciuiles, Induſtriales, Neglecti ab ipſo Fœneratore, & Neglecti à Mutuatario; ideò notandæ ſunt quinque concluſiones.

Prima concluſio. Fructuum naturalium (illorum ſcilicèt, qui à natura proueniunt, vt blada, poma, glandes, nuces, herba, fęnum, partus
2 animalium, & ſimilia. *l. Fructus* 45. *ff. de Vſuris*. Sanchez *in decal. lib.* 2. *cap.* 23. *à num.* 48.) è re Vſuraria collectorum Vſurarius non acquirit dominium; ſed ſunt mutuatarij, à quo rem illos producentem accepit; & ideò eidem mutuatario debet eos reſtituere. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 3. Molin. *diſput.* 327. *num.* 4. Salas de Vſur. *dict. dub.* 39. *num.* 2. Io. Baptiſta Lupus *eod. tract. Comment.* 4. §. 3. *num.* 57. & Leotard. *dict. quæſt.* 95. *num.* 12. vbi plures *text.* allegat, & *num.* 13. ſubdit, non
3 ſolùm fructus, ſed etiam fructuum fructus eſſe à fœneratore reſtituendos; puta, ſi fortè pecora, vel vaccas, aut animalia, quæ pariunt, & faciunt fructus per fęnus extorſerit; exemplo eius, qui alienam hereditatem inuaſit, & poſſidet, quem partus partuum reſtituere debere conſtat ex *l. Quod ſi oues* 29. *ff. de Petit. hæred.* & ex *l. Illud* 43. §. *Prædo. eod. tit.* quod docent etiam Garz. *de expenſ. cap.* 23. *num.* 47 & Munoz *de Ratiocin. cap.* 18. *num.* 3. Cum enim primi partus ſint mutuatarij, conſequens eſt, vt eius etiam ſint partus, & fœtus alij ex primis prouenientes.

Cæterùm hic tria notanda ſunt. 1. Quod Vſurarius poteſt ſibi retinere ſumptus, quos fecit in his fructibus colligendis; hoc enim etiam furi, & prædoni conceditur ob naturalem æquitatem. *l. Fundus* 52. *ff. Famil. herciſcundæ. l. Fructus* 7. *ff. Solut. matrim. d. l. Si à patre* 39 *in fine. ff. de Petit. hered.* 4
Beroius *in cap. Nauiganti. num.* 76. *de Vſur.* Salas *dict. dub.* 39. *num.* 2. Rebellius *dict. lib.* 8. *quæſt.* 15. *num.* 2. & Abb. *in cap. Ad noſtram. num.* 8. *in fin. De rebus Eccleſ. non alien.* 2. Quod ſi fœnerator coluiſſet agros per fœnus extortos, & in reſtitutione eorumdem, ac fructuum perceptorum prætenderet partem colonicam, ideſt dimidiam partem fructuum pro cultura, & ſumptibus, non eſſet audiendus, non enim haberi debet tanquàm colonus partiarius, cui cum domino quædam quaſi ſocietas eſt. *l. Si merces* 28. §. *Vis maior. ff. Locat.* Sed tractari debet tanquam malæ fidei poſſeſſor, ei dumtaxat ſumptus, & pretium ſui laboris concedendo ex doctrina Baldi, & Saliceti *in l. Si quis ſciens* 11. *num.* 1. *C. de rei vindic.* quos refert, & ſequitur Leotard. *de Vſur. dict. quæſt.*
95. *num.* 31. 3. Quod ſi fœnerator triticum ex vſura extortum ſeminaſſet in agro ſuo; fructus, & meſſis ex hoc ſemine exorta non eſſet reſtituenda; ſed ſola quantitas tritici extorti per vſuram; talis namque meſſis non eſt fructus prædicti tritici, ſed fructus agri ſui iuxta textum in *l. Qui ſcit* 25. *in princip. ff. de Vſur.* vt notat idem Leotard. *dict. quæſt.* 95. *num.* 15. & Salas *de Vſur. d. dub.* 39. *num.* 4. & 5. vbi tamen aduertit, quod 5

ſi

Digitized by Google

ſi interim tritici vſurariè acquiſiti pre-
tium creuerit, incrementum cedit mu-
tuatario, licèt in illud tempus non
fuiſſet ipſum ſeruaturum; nam domi-
nus eſt, & incrementum valoris rei per-
tinet ad dominum.

Secunda Concluſio. Ciuilium fructuum
è re Vſuraria prouenientium Fœnera-
6 tor dominium non acquirit. Tales ſunt,
qui non induſtria hominis, aut benefi-
cio naturæ proueniunt; ſed vigore iu-
ris, nempè penſiones domorum, li-
uelli, vecturæ equorum, nauium,
& ſimilium. *l. De fructibus*. 18. *ff. de
Donation. inter Vir. & Vxor. l. Diuortio*
8. §. *De penſionibus*. *ff. Solut. Matrim.*
Ant. Pichard. *lib. 2. Inſtit. tit. 1. §. ſi quis
à non domino 34. num. 7.*

Tertia Concluſio. Fructuum verò,
quos è re vſuraria Fœnerator per indu-
ſtriam ſuam percipit, dominium acqui-
7 rit: cum hac tamen obligatione, vt
præter reſtitutionem eiuſdem rei vſura-
riæ, teneantur reſtituere Mutuatario
totum lucrum ceſſans, vel damnum
emergens ex eo, quod res illa reſtituta
non fuerit. S. Thom. 2. 2. *dict. quæſt.*
78. *art.* 3. Angel. *Verb. Vſura* 1. *num.* 55.
Syluestr. *eod. Verb. 6. quæſt.* 2. Rebell.
dict. lib. 8. *quæſt.* 15. *num.* 4. qui exempli-
ficant de pecunia fœnebri, quam nego-
tiando Vſurarius induſtria ſua reddit ſi-
bi fructiferam; & Maſtrius *in Theol.
moral. d. diſput. 5. num* 85. vbi dat exem-
plum de Inſtrumento artificis, cum
quo quis alius laborando lucrum perci-
peret, nam tenetur quidem ad reſtitu-
tionem Inſtrumenti, lucriuè ceſſan-
tis, aut damni emergentis vero domi-
no; non etiam vtilitatis ex ſuo labore
perceptæ. *l. Si ex ea pecunia* 6. C *De
Rei Vendic. & l. 1. C. Si quis alteri*,
vel *ſibi*.

Quarta Concluſio. Vlteriùs fœnera-
tor tenetur reſtituere etiam fructus,
quos ex re Vſuraria neglexit percipere;
ſi dominus eos percepturus fuiſſet; quod
omnes DD. notant per *l. Præterea* 20.
ff. de Rei vindic. & l. Si nauis. 62. § *Ge-
neraliter*. *eod. tit.* Rebellius *dict, lib.* 8.
8 *quæſt.* 15. *num.* 3. Reginald. *lib.* 10. *num.*
306. Molin. 327. *num.* 4. Salas *dict. dub.*
39. *num.* 2. *in fin* Leotard. *dict. quæſt.* 95.
& Vgolinus *de Vſur. cap.* 16. *num.* 4.

Quinta Concluſio. Tandem fœnera-
tor debet reſtituere etiam fructus, quos
mutuatarius non fuiſſet percepturus è re
ſua, ſi ex eadem re per vſuram extorta
fœnerator ipſe poterat percipere, &
non percepit. Leotard. *dict quæſt.* 95. *à
num.* 24. *& ſeqq.* vbi hanc concluſionem 9
firmat iuribus, & rationibus; & quam-
vis Theologi communiter contrarium
teneant, eò quia in tali caſu fœnera-
tor non videtur obligatus ratione rei ac-
ceptæ, nam ex ea fructus non habuit,
nec ratione damni illati, cum mutua-
tarius nihil eſſet ex eadem percepturus.
Rebell. *dict. lib.* 8. *quæſt.* 15. & Salas *dict.
dub.* 39. *num.* 2. Nihilominùs à noſtra
concluſione non eſt recedendum; ſiqui-
dem in poſſeſſore malæ fidei exiguntur
etiam fructus, quos Dominus negle-
xiſſet; id enim domino licebat. *l. In re
mandata* 21. *C. Mandati*. Sed ipſi malæ
fidei poſſeſſori hoc non licet. *l. Si quid.*
34. §. *ſicut. ff. de Petit. heredit.* & tenetur
de culpa, & negligentia. §. 2. *Inſtit. De
offic. Iudic. l. Sed etſi* 28. § 4. *de Pet. he-
red. l. Domum* 5. *C. de Rei Vindic. l. Si pu-
pilli* 6. *in fin. ff. de Negot. geſt.* l. *Ea igitur*
13. *de Pignor. act.* Bart. & Bald. *in l. Do-
mum*. *C. de Rei Vindic.* Boer. *deciſ.* 268.
Garzias *de expenſ cap.* 23. *num.* 50. Leo-
tard. *dict. quæſt.* 95. *num.* 24. 25. *&* 26.
& Anton. Pichar. *Inſtit. lib.* 4. *tit.* 17. §.
1. *&* 2. *num.* 66. *&* 67.

Sed quid dicendum ad ſequens quæſi-
tum? Scilicèt *An Vſurarius dominium
acquirat fructuum rei emptæ pecunia Vſu-
raria?*

Aliqui negàrunt.

Primò. Quia *ſi radix ſancta, & ra-
mi*. *Rom.* 11. Ergo Si radix infecta, &
rami. Sed pecunia Vſuraria eſt iniuſtè 10
acquiſita, & obnoxia reſtitutioni. Er-
go & res empta ex illa.

Secundò. Nullus debet commodum
reportare ex iniquitate ſua. *l. 1. ff. de
Dolo*. *l. Non fraudantur*. *De Reg. Iur.* 11
ſed Vſurarius reportaret commodum ex
iniquitate ſua. Ergo.

Tertiò. Res empta per pecuniam
Vſurariam, ſuccedit in locum illius pe- 12
cuniæ. *l. Si & rem*. 25. *ff. de Pet. he-
red.* Sed eius pecuniæ Vſurarius non erat
do-

Digitized by Google

dominus, vt firmavimus ſupra ad primum Quæſitum. Ergo nec rei emptæ cum illa. Et hanc opinionem tenent Altiſiodor. & Hoſtien. *in cap. Tua nos. De Vſur.* Bald. *in l. 1. C. Pro ſocio*, & Dec. *in l. Certa conditio. §. vlt. num. 3. ff. Si cert. petat.* nec non Molin. *diſp. 327. num. 1.* & Salas *de Vſur. d. ct. dub. 39. num. 1.*

Alij aſſirmarunt.

Primò. Per *text. in cap. Cum tu. 5. De Vſuris*, vbi Alex. III. præcipit,
quando non ſunt alia bona, vndè Vſu-
13 ræ reſtituantur, vendi poſſeſſiones ab
vſurario emptas per pecuniam vſura-
riam, vt reſtituantur vſuræ. Ergo re
vera poſſeſſiones illæ erant vſurarij, &
non venditoris, aut mutuatarij. Sa-
las *de Vſur. d. dub. 39. ſub num. 3.*

Secundò. Per *text. in l. 1. & in l.*
14 *vltim. C. Si quis alteri, vel ſibi. in l.*
Quamuis. 17. C. de Pignorat. act. in l. Ad
probationem 21. C. de Probat. in l. Si ex
pecunia. 6. C. De Rei vindicat. In quibus iuribus habetur, rem emptam, etiam mala fide emptoris ex pecunia mea, non eſſe meam, ſed eſſe ementis. Ergo rem emptam pecunia vſuraria erit vſurarij.

Tertiò. Res, quæ de ſui natura eſt
15 ſterilis, ſed ex induſtria alicuius fructi-
ficat, hæc non domino, ſed operanti fructificat. Salas *d. dub. 39. num. 3.* Molin. *d. diſput. 327. num. 5. 6. 7.* Sed pecunia eſt de ſe ſterilis. Ergo ſi quem fructum reddit ex induſtria vſurarij cum ea aliquid ementis, ipſe rei emptæ habet dominium.

Hanc affirmatiuam opinionem reci-
16 pit Curia noſtra; eſt enim communis
apud DD. Molin. & Salam vbi proximè; Rebell. *d. lib. 8. quæſt. 15. num. 4.* Sylueſt. *Verb. Vſura 6. quæſt. 2.* Couaruuias 3. *Reſol. cap. 3. num. 6.* & Tamburin. *de Tripl. Iur. d. lib. 9 tract. 1. cap. 7. §. 1. num. 13.* & Maſtrium *in Theolog. Moral. d. diſp. 5. num. 86.* Qui omnes tamen aduertunt, fœneratorem obligatum eſſe non ſolùm pecuniam vſurariam reſtituere mutuatario, ſed etiam damnum emergens eidem, vel lucrum ceſſans, ob dictæ pecuniæ detentionem.

Neque obſtant argumenta contraria.

Non Primum. Quia pecunia vſuraria non eſt radix, ſed materia, per quam induſtria operantis rem acquirit, & argumentum procedit in radice naturali, ſecùs autem in metaphorica, vt ait Salas *d. dub. 39. num. 4.*

Non Secundum. Quia licèt principaliter quis non debeat ex dolo ſuo commodum reportare, ex accidenti contrarium permittitur, prout eſt lucrum ex meretricio actu. Salas, Rebell. & Molin. *vbi ſupra*.

Non Tertium. Quia procedit in Iuribus vniuerſalibus, vt hereditatibus, vel fideicommiſſis. Molina *d. diſp. 327. in fin.* & Rebell. *d. lib. 8. quæſt. 15. num. 5.* vel axioma illud eſſe intelligendum non reſpectu vnius, & eiuſdem domini, ſed diuerſorum iuxta legum diſpoſitionem. Salas *d. dub. 39. num. 4. Verſ. Facilius tamen reſpondetur*.

DECISIO XLIX.

ARGVMENTVM.

Diſquiritur, An lucrum maius, ſed incertum, poſſit emi minori lucro, ſed certo. Item an credita difficilia vendi poſſint minori pretio?

SVMMARIVM.

1 *Aſſecuratio lucri incerti per minus lucrum certum an licita?* & num. 7.
2 *Societatis natura quænam ſit?*
3 *Sixti V. Bulla contra pacta illicita in Societatibus.*
4 *Contractus trium contractuum an licitus? Rationes, quod ſit.*
5 *Periculum rei in quocunque contractu poteſt ex pacto pertinere ad accipientem illam.*
6 *Socius vnus an poſſit nolle ſentire partem damni?*
7 *Conditiones duæ ſeruandæ in contractu trium contractuum aſſecurationis.*

8 *Cre-*

Digitized by Google

8 *Credita difficilis exactionis an vendi poſſint minori ſumma?*
9 *Affirmatiuæ opinionis rationes. Negatiuæ* num.10.
11 *Difficile ſi non ſit emptori, quamuis venditori, an licitum?*
11 *Equus ferox an vili pretio emi poſſit ab eo, qui ſcit illum domare?*
13 *Minori pretio poteſt creditum emi propter pericula litium.*
14 *Diuites, ac potentes, qui defatigant creditores ſuos, peccant.*

MErcator petit à te Ducatos mille ad mercaturam proſequendam; aſſerens, & offerens tibi ex ea ſexdecim Ducatos lucri pro centenario poſſe obuenire. Tu Ducatos octo pro centenario, ſed certos, cum Mercatore prædicto habere paciſceris. Quæritur, An abſque labe fœneratitia?

Quia de iuſtitia huius Caſus magna eſt controuerſia, & variæ Doctorum Sententiæ, ideò diſcordantia fuerunt reſponſa ſtudentium; alij enim in eo agnouerunt labem fœneratitiam, alij iſtum tanquam immunem ab ipſa patrocinati ſunt.

Labem fœneratitiam eſſe in hoc caſu pluribus viſum fuit. Quia.

Primò. Ibi eſt fœnus, vbi eſt mutuum cum lucro. Sed hic caſus conti-
1 net mutuum cum lucro. Ergo in eo eſt fœnus. Minorem probat Sotus *de Iuſtit. & Iur. lib. 6. quæſt. 6. art. 2.* ex eo quòd, per aſſecurationem pecuniæ à mercatore recipiente factam, cenſetur in eum translatum pecuniæ dominium, ſaltem virtualiter; itaut pro ſuo libito de ea diſponere poſſit, ac ſi mutuò eam recepiſſet.

2 Secundò. Tunc fœneratitia labes in hoc caſu non eſſet, ſi ſocietas contracta fuiſſet. Sed conſequens dici non poteſt; ſiquidem formalis ratio ſocietatis eſt, vt æquale ſit damnum, & lucrum inter ſocios. *§. De illa. Inſtit. De Societ. l. Verum. 60. ff. Pro ſocio.* Ergo neque antecedens.

Tertiò. Si licitus appellaretur hic caſus, magnum aperiretur oſtium vſuris; nemo enim mutuare amplius vellet, ſed ſub colore negotiationis lucrum vltra ſortem paciſci. Rebell. *de oblig. Iuſt. lib. 15. qu. 4.* Ergo.

Quartò. In Bulla Papæ Sixti Quinti, Incipien *Deteſtabilis Auaritiæ*, (quæ 3
eſt 45. *in 2. tom. Bullar.*) illicitum declaratur pactum, quo ab vno ſocio conferente capitale exigitur lucrum certum etiam in caſu, quo nihil lucri haberetur. Sed tale eſt pactum noſtri caſus. Ergo. Ideò ita ſentiunt Abb. *in cap. Per veſtras n. 11. de Donat.* Sotus *vbi ſupra.* Azor. *3. part. lib. 9. cap. 3. q. 9.* Rebell. alios allegans *d. lib. 5. quæſt. 4.* Reginald. *cap. 29. num. 398.* Lopez, Parlador. Malder. & alij apud Leotardum *de Vſur. quæſt. 31. num. 12.*

Nihilominus nullam eſſe fœnoris labem in ſupradicto caſu alij plurimi ſcripſerunt, ſuppoſitis in eo illis tribus contractibus, quos fieri debere docet Na- 4
uar. *in Man. cap. 17. à num. 254.* Primum ſcilicèt ſocietatis, ſecundum aſſecurationis capitalis, & tertium certi lucri ad tollendas moleſtias, & ſuſpiciones computorum; relinquendo pro his duobus vltimis contractibus aliquam lucri portionem mercatori aſſecuranti pro compenſando ſuſcepto periculo: Nam

Primò. Hi tres contractus ita ſecundum ſe liciti ſunt, vt ſi cum diuerſis perſonis fiant, reprehendi non poſſint. Card. de Lugo *de Iuſtit. & Iur. diſp. 30. num. 4.* Ergo à reprehenſione immunes quoque eſſe debent, ſi ſponte, & abſque malitia inter eoſdem ſocios firmentur.

Secundò. Omnes contractus ſunt liciti, in quibus ſeruatur æqualitas inter contrahentes, & ſi alicui maius periculum detur, eidem per maius lucrum compenſatio concedatur. Leſſius *lib. 2. cap. 25. num. 26.* Molina *diſput. 417.* & eſt *tex. in l. Mutius. ff. pro ſocio.* Sed ita fit in caſu iſto. Ergo licitus eſt cenſendus.

Tertiò. De natura commodati, locati, & depoſiti eſt, vt periculum rei 5
traditæ ſpectet ad dominum eiuſdem rei; & tamen fas eſt paciſci ſub iuſta mercede, vt totum periculum ad recipientem pertineat. Ergo ſimiliter in ſocietate. Ita Molin. *d. diſp. 517. num. 2.*

Quar-

Digitized by Google

Quartò. Allegant DD. *cap. Per veſtras. De Donat. inter Vir. & Vxor.* vbi præcipitur, dotem vxoris tradi mercatori ad ſecuram negotiationem. Sed
6 non conuincit hic textus, quia poteſt intelligi de morali ſecuritate tantùm. Ideò meliùs facit tex. *in l. Si non fuerint. 19. ff. Pro ſocio*, vbi dicitur, *ita coiri ſocietatem poſſe, vt nullam partem damni alter ſentiat*, quod aliter fieri non poteſt, niſi contractui ſocietatis addatur contractus aſſecurationis. Ergo eſt licitus.

Hanc opinionem tanquàm communiorem dicimus amplectendam, prout
7 eam communiter amplectuntur Theologi, quos allegat, & eorum verba refert Leſſius *d. lib. 2. cap. 25. num.* 23. Cardin. Tolet. *lib. 5. cap.* 41. Bonacin. *de Contr. d. tom. 2. diſput. 3. quæſt. 3. punct.* 11. Cardin. de Lugo *d. diſput.* 30. *num.* 40. Diana *part. 1. tract.* 8. *reſol.* 30. Quæ in Coordinato eſt *tom. 6. tract. 3. reſol.* 49. Nec non Canoniſtæ, & Iuriſperiti citati per Leotard. *d. quæſt.* 31. *num.* 13. inter quos Couaruu. *Var. reſol. lib. 3. cap. 2. num.* 4 Vgolin. *de Vſur. cap. 55. §. 1.* Scaccia *de Commerc. §. 3. gloſſ. 3. num.* 37. Mareſcot. *Var. libr. 2. cap. 133. num.* 21. Gratian. *diſcept. forens. cap. 360. num. 10. & 11.* duobus tamen ſeruatis requiſitis. Vno, quod mercator iſte verus ſit Mercator, & mercaturam ex hac pecunia exercere velit. Altero, quod non cogatur aſſecurare capitale, & lucrum ſocij, ſed vltroneus ſit in hac aſſecuratione facienda. Vide infra *Deciſ. LXXVIII.*

Non obſtant argumenta contraria. Non *Primum*: quia expreſsè negatur, in hoc caſu ineſſe mutuum; & eò minùs transferri dominium pecuniæ; id enim non operatur Aſſecuratio, prout de locato, commodato, & depoſito notum eſt; & ſi mercator moreretur, extante ea pecunia, vindicari poſſet à te, cum prælatione reſpectu aliorum creditorum, vt probat Cardin. de Lugo *d. diſp. 30. num.* 43. Non *Secundum*, quia æqualitas inter vtrumque contrahentem ſeruatur, attenta compenſatione periculi, & incertitudinis lucri, quæ fit concedendo Mercatori operam contribuenti medietatem lucri, quæ moraliter proueniret tibi danti ducatos mille. Et quamuis hæſitandum eſſet de iuſtitia compenſationis in propoſito caſu; eò quia lucrum centum octo ducatorum pro centenario videtur magnum; & remiſſio aliorum octo ducatorum pro aſſecuratione ſortis, & certitudine lucri videatur paruum; nihilominùs (attenta doctrina Cardin. de Lugo *d. diſput. 30. num.* 40. concedentis octo pro ſecuritate capitalis, & lucri; & Leſſius *d. lib. 2. cap. 25. num. 26. & 27.* id iudicio peritorum remittentis) non eſt arguendus de iniuſtitia caſus noſter; mercator enim, qui moraliter cognoſcit, tibi ſexdecim ducatos lucri pro centenario poſſe obuenire; & de periculo capitalis paruam, aut nullam ſuſpicionem habet, iuſtam compenſationem ſuæ promiſſionis, & ſecuritatis reputat, recipiendo à te medietatem lucri tui, dando tibi pro centenario aliam medietatem. Non *Tertium*; quia vbi pecunia detur Mercatori verè, & realiter mercaturam facienti, non eſt dicendum, aperiri oſtium vſuris; quod procederet, ſi paſſim cuicumque etiam non mercatori traderentur nummi (quod in praxi eſt ſemper cauendum) aliàs neque cenſus, neque liuelli redimibiles fieri poſſent; cum etiam in eis, niſi fundus verè venderetur, vſura eſſet, vt notat idem Cardin. de Lugo *d. diſput. 30. num.* 55. Non *Vltimum* de Bulla *Papæ Sixti V.* quia per ipſam non prohibentur pacta licita in ſocietatibus, ſed illicita tantùm; vt teſtantur Cardin. de Lugo, & Leſſius, *vbi ſupra*, ac Leotard. *d. q.* 31. *num.* 13.

Quare concludendum eſt, nullam labem ſeneratitiam extare in caſu noſtro; ſuppoſita tamen ea neceſſaria obſeruatione, de qua diximus ſupra; nimirùm, quod Mercator non adſtringatur inuitus ad aſſecurationis contractum, ſed ipſe ſponte, & liberè velit, aſſecuratorem eſſe. Card. Tolet. *d. lib. 5. cap. 41. Verſ. Aduerte tamen*.

Por-

Digitized by Google

Porrò alter caſus eſt examinandus, qui in praxi eſt frequentiſſimus.

8 T*V creditor es Ducatorum mille, quos tamen, niſi difficillimè potes exigere. Antonius dat tibi octingentos cum pacto, vt ei cedas creditum tuum Ducatorum mille. Quæritur, An ſit Vſura?*

Pro facili huius Caſus reſolutione, duo alij caſus à doctioribus examinati ſunt.

Primus fuit: quando creditum eſt difficile ex eo, quia in eius exactione neceſſariæ ſint expenſæ, moleſtiæ, pericula, & immineant damna.

Secundus, ſi prædictæ expenſæ, moleſtiæ, pericula, & damna, quamuis cuicunque exactori immineant; non tamen ipſi Antonio, ob eius vel amicitias, vel induſtriam.

Circa Primum ſuppoſitum caſum, concorditer omnes Doctores docent,
9 licitum eſſe emere creditum exigendum minori ſumma, quàm ſit; ſiquidem ratione expenſarum, moleſtiarum, periculorum, & damnorum, tantum poteſt detrahi de ſumma debiti in pretio, quanti hæc omnia æſtimari poterunt. Molina *diſput.* 361. Salas *de Vſur. dub.* 27. *num.* 4. *& de Empt. & Vend. dub.* 29. Leſſius *d. lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 8. & 9. vbi ait, tantam eſſe poſſe difficultatem, vel incertitudinem ſolutionis, vt poſſit dimidio valore emi; quod approbat Cardin. de Lugo *diſp.* 26. *num.* 93. & *ſeqq.* vbi ex hoc deducit, illicitam eſſe hanc emptionem crediti minori ſumma, quando nullæ forent moleſtiæ, aut expenſæ, ſeu pericula, vel damna; quamuis enim eam admittant Caietan. *Verb. Vſura. cap. vltim.* Sà *Verb. Debitum. num.* 20. & 21. & Sanchez *lib.* 1. *conſil. cap.* 7. *dub.* 17. vbi alios allegat; ea ratione, quia non videtur in hoc caſu eſſe mutuum neque reale, neque virtuale, ſed ſimplex venditio crediti, & iuris exigendi illud; attamen non ſeruatur æqualitas pretij cum re empta, dando ſcilicèt ducatos mille in pretium octingentorum; & ſic reſultat iniuſtitia, & cum nullum aliud ſubſit periculum, vel incommodum, 10
quàm dilatio exactionis, inſurgit mutuum virtuale, in quo ratione temporis lucrum exigitur, vndè omnes contractus vſurarij excuſari poſſent ſub hoc prætextu; & ideò omninò illicitum eſſe hunc caſum, ſiuè ob iniuſtitiam, ſiuè ob vſuram firmat Cardin. de Lugo *d. diſput.* 26. *num.* 96. & 97. Molin. *diſp.* 361. & plurimi congeſti à Salas *de Vſur. d. dub.* 27. nec non à Diana *d. part.* 1. *tract.* 8. *reſol.* 49. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 6. *tract.* 3. *reſol.* 80. in qua tamen contrarium probabile etiam fore aſſirmat.

Circa verò ſecundum ſuppoſitum caſum; non eſſe licitum Antonio emere minori pretio creditum difficile, & periculoſum quò ad alios, ſed non quò ad ſe ipſum ob ſuam induſtriam, vel amicitias (eò quia reſpectu Antonij idem eſt, ac ſi nullum eſſet periculum, vel incommodum) voluerunt Salas *de Vſur. d. dub.* 27. *num.* 8. Mald. Molſeſ. & alij apud eundem Cardin. de Lugo 11
vbi ſupra num. 94. Contrarium tamen eſt verius: & ratio eſt, quia valor rei non debet ſumi ex vtilitate priuata Antonij, ſed ex communi æſtimatione, qua communiter æſtimaretur, ſi proponeretur venalis; vndè cum in communi æſtimatione creditum illud minoris æſtimetur, quàm ſit, fortunæ Antonij imputandum eſt, quod ei commoda ſit eius exactio. Sicut, ſi equum indomitum, & ferocem, quem ea de cauſa alij emere recuſant, Antonius vili pretio emat, ſciens peculiarem modum illum domandi, iuſtè emit; quia in communi æſtimatione non plus va- 12
lebat, ſed eius induſtriæ imputatur, quod manſueſcat, vt exemplificat Cardin. de Lugo *d. diſput.* 26. *num.* 94. & docuerunt Molina *d. diſput.* 361. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 76. Bonacin. *d. tom.* 2. *diſp.* 3. *de Contract. quæſt.* 3. *punct.* 10. & ipſe Salas ſibi contrarius *de Empt. & Vend. dub.* 40.

His ita conſtitutis facilis eſt reſolutio propoſiti Caſus; videlicèt, eſſe 13
Vſuram, ſi difficultas exigendi Ducatos mille conſiſtat in ſolo tempore, ne-

Digitized by Google

que opus ſit alio, quàm dilatione temporis: nullam autem eſſe Vſuram, vel iniuſtitiam, ſi inſint pericula, lites, moleſtiæ, aliævè diſſicultates damnum, vel lucrum ceſſans cauſantes; vt tenent, præter Doctores ſupra allegatos, nouiſſimè Nicolius *in Inſtit. Ciuil. lib. 3. tit. 15. ſub num. 12. limitatione ſecunda*; & Cæſar de Panimoll. *in Idea ſedandi Iurgia Conſtitut. 5. num. 24.* vbi obſeruat, ſecùs eſſe dicendum, ſi emptor eſſet principalis debitor, & ipſe cau-
14 ſaret diſſicultates, vt in praxi ſæpè euenit cum potentioribus, qui defatigant creditores ſuos, potiſſimùm religioſos, & pia loca, vt eos obligent acceptare debitum in minori ſumma, vel deteriori qualitate; hi enim iniquè operantur, & à Confeſſarijs ſunt acriter reprehendendi, & admonendi, vt melius conſulant animabus ſuis, aliàs in peccatis viuunt, & in eis morientur, ac Dei iuſtum iudicium non effugient. Tamburin. *in Decalog. libr. 8. tract. 3. cap. 7. §. 8. num. 6. & 7.* & eorum filij, ac heredes ad ſummam egeſtatem redigentur, vt latæ probat Cornel. à Lapide in *Prou. cap. 28. Verſ. 8.*

DECISIO L.

ARGVMENTVM.

Docet præſens Deciſio, quando ſit licitum dare in Societatem animalia æſtimata ad caput Saluum, & cum obligatione, vt poſt quinquennium reddantur ad eamdem æſtimationem.

SVMMARIVM.

1 *Iuuencas æſtimatas dare in Societatem, & ad caput ſaluum, an ſit licitum?*

2 *Mutuum præſumitur, vbi pretium animalium in ſocidam datorum eſt reſtituendum.*

3 *Periculum animalium in ſocidam datorum ſpectare debet ad eum, qui dedit illa.*

4 *Sixtus V. in ſua Conſt. 45. damnat Societates animalium ad caput ſaluum.*

5 *Animalia dari poſſunt in ſocidam ad caput ſaluum, ſi relinquantur ſocijs tot fructus, qui compenſent eorum periculum.*

6 *Fructuum tertia parte dominus contentus eſſe debet, qui transfert periculum in ſocios.*

7 *Præſumptio mutui ceſſat ex euidenti veritate alterius contractus.*

8 *Animalia dare in ſocidam ad caput ſaluum ſine compenſatione periculi non licet.*

9 *Sixti V. Conſt. 45. non improbat pacta, quæ à DD. cenſentur licita.*

HIc autem reſoluendum venit an ſit vſurarius ſequens Caſus, qui frequentatur in his regionibus, & præcipuè in Diæceſi Ceneteuſi; vndè Vir nobiliſſimus, ac ſapientiſſimus dignatus eſt meipſum conſulere. Caſus eſt huiuſmodi.

Cum ſit in vſu ſequens Societatis contractus, videlicèt: Herus dat colonis ſuis decem iuuencas æſtimatas iuſto pre-
tio, quo eas emit; cum obligatione, 1
vt prædicti coloni eas teneant per quinquennium titulo Societatis; & eidem Hero contribuant medietatem butyri, caſei, & lactis, quod reddunt ipſæ iuuencæ tempore, quo incolunt montes, ideſt per quatuor menſes annuatim, à Calendis Iunij vſque ad finem Septembris. Partus autem earumdem iuuencarum, & lac in alijs octo menſibus ſunt colonorum; qui completo quinquennio vel ſoluunt Hero in pecunia pretium antedictum iuuencarum, vel aſſignant in ſolutum tot vitulos iuſto pretio æſtimatos, quot ſufficiant pro ſupplemento valoris earumdem iuuencarum.

Quæritur, An talis contractus ſit licitus, & immunis à quacunque labe vſuraria?

Prima fronte videtur reſpondendum,
non eſſe licitum contractum, ſed vſu- 2
rarium. Primò quia cum Herus dat iuuencas æſtimatas, & vult pretium earum ſibi eſſe reſtituendum iuxta eamdem æſtimationem, cenſetur potiùs con-

contrahere mutuum, quàm Societatem; mutuat enim pecuniam colonis, cupientibus habere iuuencas, vt eadem pecunia illas emant. Bartol. *in l. Si vt certo §. Nunc videndum. ff. Commodati*. Carocius *de Locato quæſt*. 9. At ex mutuo illicitum eſt lucrum accipere. *cap. Vſura*. 14. *quæſt*. 3. Ergo talis contractus eſt uſurarius.

Secundò. Quia præcipua contractus
3 Societatis conditio eſt, vt animalia in Societatem data ſtent periculo eius, qui dat illa; quoniam in contractu Societatis Herus, qui illa conſignat colonis, retinet earumdem iuuencarum dominium; vndè fit, vt iuuencæ pereuntes, vel in valore, ſeu pretio decreſcentes, debeant Hero tanquàm domino perire, vel decreſcere. S. Antoninus *in ſumma* 2. *part. tit*. 1. *capit*. 7. §. 39. Reginaldus *in Praxi libr*. 25. *num*. 402.

Tertiò, quia Sixtus Papa V. *in ſua Conſtit*. 45. Incipien. *Deteſtabilis Auaritiæ*. damnat Societates animalium, in
4 quibus fit pactum, vt capita remaneant ſalua; itavt ſi animalia pereant, damnum ſit colonorum, non autem dominorum, à quibus data fuerunt; prout Herus prætendit in propoſito caſu. Ergo contractus iſte eſt illicitus, ac Vſurarius.

His tamen non obſtantibus, reſpondi ſupradictum contractum eſſe licitum. Ratio reſponſionis eſt, quia ex communi Theologorum, & Canoniſtarum conſenſu conſideratur in prædicto Societatis contractu alter contractus aſſe-
5 curationis capitum iuuencarum, & valoris earumdem per ceſſionem, ac dimiſſionem tùm omnium vitulorum naſcentium, tùm totius lacticinij, quod colligitur in octo menſibus anni; quæ quidem ceſſio, & dimiſſio facta per Herum ipſis colonis, compenſat iſdem periculum, quod aſſumunt vel mortis, vel deteriorationis pretij, ſeu valoris iuuencarum; & ſic contractus remanet licitus, tanquam continens æqualitatem, & compenſationem, vt docent lex moraliſtis Leſſius *libr*. 2. *de Iuſt. & Iur cap*. 25. *dub*. 3. Azorius *tom*. 3 *libr*. 9. *cap*. 3. *quæſt*. 5. Filliucius *tract*. 38. *cap*. 3. *num*. 57. Bonacina *tom*. 2. *de contractib. diſp*. 3. *quæſt*. 6. *punct*. 3. *num*. 10. *& punct*. 5. *num*. 9. Ex Theologis Emin. Card. de Lugo *de Iuſt. & Iur. diſp*. 30: *ſect*. 4. *num*. 40. Maſtrius *in Theolog. Moral. diſp*. 5. *num*. 136. Et ex forenſibus, Canoniſtis, ac Iuriſtis Vgolinus *de Vſuris cap*. 55. §. 1. *num*. 1. Scaccia *de Commerc*. §. 3. *gloſſ*. 3. *num*. 37. Mareſcottus *Var. reſol. libr*. 2. *cap*. 133. *num*. 21. Nouarius *in ſumma Bullar. part*. 1. *Commentar*. 126. Leotardus *de Vſuris quæſt*. 31. *num*. 13. Et nouiſſimè Emin. Cardin. de Luca in ſuo Theatro Veritatis, *in tract. de Vſuris, & Intereſſe diſc*. 2. in quo, etſi diſcurrat de locatione animalium æſtimatorum cum pacto vt capita ſint ſalua, & cum onere reſtituendi illa iuxta eamdem æſtimationem, non autem de Societate; nihilominùs benè infert ad iuſtitiam tùm illius, tùm noſtri caſus, ex compenſatione periculi, & deteriorationis valoris animalium, quæ reſultat, quando dominus animalium eorumdem eſt contentus tertia parte, 6
lucri prouenientis ex illis; & cedit, ac relinquit alias duas tertias partes conductori, vel ſocio, vt fit in propoſito mihi themate Societatis iuuencarum; nam Herus habet butyri, caſei, & lactis medietatem pro tertia anni parte, idest in quatuor menſibus tantùm; coloni verò vltra aliam medietatem dictorum lacticinnorum, in iiſdem quatuor menſibus; gaudent integris fructibus, ſcilicet omnibus lacticinijs in alijs octo menſibus, & quod magis eſt, retinent ſibi omnes vitulos, naſcentes ex illis iuuencis toto quinquennio.

His ſtantibus non obſtant rationes in contrarium conſideratæ. Non prima, quod in præſenti contractu præſumatur eſſe mutuum. Quia talis præſumptio ceſſat, cum ipſi coloni non petant pecuniam conſumendam in alijs vſibus ſub ficto prætextu emendarum iuuencarum; ſed dominus eorum emat iuuencas, & eas realiter tradat cuſtodiendas per quinquennium iiſdem colonis, cum ſupradictis conditionibus, & vtilitatibus; quas quidem iuuencas verè, & realiter coloni cuſtodiunt, & ſeruant toto quinquennio; & ſic ex veritate, &

S 2 cui-

euidentia contractus Societatis ceſſat
7 præſumptio contractus mutui, & per conſequens ſuſpicio vſurariæ prauitatis. *l. Ille*, *aut ille ff. de legat.* 3. Rota *part.* 11. *recent. deciſ.* 44. *num.* 14. & Emin. Card. de Luca *in dict. tract. de Vſuris diſc.* 8. *num.* 5.

Secunda ratio contraria pariter ceſſat, quia ipſa procedit, quando dominus animalium dat ea ad caput ſaluum,
8 & obligat accipientes ad periculum absque legitima compenſatione, exigendo integram medietatem omnium fructuum; vt aduertimus ſupra in hac materia de Vſuris *Deciſ. xxx. num.* 17. *Verſ. Tertia tandem*. ex auctoritate *text. in cap. Conſuluit. de Vſuris*. & ex diſpoſitione *text. in l.* 29. §. *Ariſto. ff. Pro ſocio*. quibus inhærent omnes DD. quos congerit Leotardus *de Vſuris d. quæſt.* 31. *num.* 2. & 3.

Vltima tandem Ratio contraria elidi-tur quia Conſtitutio Sixti V. non pro-
9 hibet pacta licita, quibus de iure, vel de approbata Theologorum doctrina contractus Societatis iniri poſſunt; vt declaratum fuiſſe ab eodem Summo Pontifice Sixto V. teſtantur Comitulus *Reſponſ. Moral. libr.* 3. *quæſt.* 12. *num.* 3. Emin. Card. de Lugo *d. diſp.* 30. *num.* 37. Carleual. *de Iudic. tom.* 2. *diſput.* 7. *num.* 22. & Emin. Card. de Luca *d. diſc.* 2. *de Vſuris num.* 10. Tradere autem in Societatem animalia æſtimata cum onere reſtituendi ipſa in eadem æſtimatione, & capita ſint ſemper ſalua, licitum eſſe ſuſtinet idem Emin. Card. de Luca *d. diſc. de Vſuris*, ſi, & quando dominus animalium contentus ſit tertia tantùm parte fructuum annuatim prouenientium ex iiſdem animalibus. Ergo multò magis, ſi Herus contentus ſit minori parte, quàm tertia; & relinquat vtilitatem fructuum vltra duas tertias partes iiſdem ſocijs, ac colonis, prout in ſuppoſita mihi Praxi caſus Cenetenſis Diœceſis.

DECISIO LI.

ARGVMENTVM.

Rationes decem ad ſuadendos homines, ne ad Eccleſiam accedant cum Sclopis, aut alijs armis.

SVMMARIVM.

1 *Reuerentiam in Eccleſijs quibus argumentis ſuadendam; & in quo libro reperienda?*
2 *Templi profanatores cur Chriſtus proprijs manibus foras eiecit?*
3 *Chriſtianorum antiquorum reuerentia in Templis.*
4 *Sclopos breues, vulgò Piſtole, deferre abſque licentia Principis mortale eſt peccatum.*
5 *Excommunicatio ex Synodo Patauina in Stringentes arma in Eccleſia.*
6 *Imperatoriæ leges prohibentes delationem armorum in Templis ſacris.*
7 *Sapientia potentior eſt armis.*
8 *Templum Iudæorum cur fabricatum à Salomone, non à Dauid?*
9 *Violatio Templi Dei quàm graue piaculum?*
10 *Miſſam non tenentur audire habentes inimicitias capitales.*

Quia frequens eſt abuſus in Villis deferendi arma in Eccleſijs tempore Sacrificij, requiritur:

QVibus rationibus Parochi ſuadebunt populis, ne in Eccleſiam deferant ſclopos; ſeu, vt vulgò dicitur, Arme da fuoco?

Ex pluribus plures ſequentes rationes collegi.

Primam. Si Parochi frequenter, & appoſitè prædicauerint, quanta reuerentia ſit Eccleſijs per fideles præſtanda? & quanta veneratione, & obſequio ſit in eis immorandum? In cuius primæ, ac principalis rationis comprobationem, 1

cxi-

Digitized by Google

eximia Argumenta reperient animarum Rectores (præter alios libros) in concionibus quadrageſimalibus adm. Reu. Pauli Segneri Soc. Ieſu impreſſis tùm Florentiæ , tùm Venetijs , *Concione XXIII.* in qua demonſtrat plano , ſed erudito ſtylo , irreuerentiam in Eccleſijs adeò grauem eſſe Dei iniuriam, vt
2 Deus , qui quaſcumque alias offenſas ſibi factas puniri mandauerit per Angelos , aut homines , aut alias creaturas, tamen profanatores Templi ſuis ipſe manibus flagellis eiecerit foras : plurimiſque ſolidiſſimis argumentis , ac rationibus neceſſitatem obſequij , ac cultus ſeruandi in Templis ſacris confirmat ; quem librum ſæpè legiſſe Parochos magnoperè iuuabit .

Secundam . Ab inductione illa , quod nulli hominum petenti audientiam , vel preces oblaturo Magiſtratibus , aut Principibus , licitum eſt accedere ſcoplis ſtipato , vel armis offenſiuis induto .

Tertiam . Ab exemplo maiorum ; nam Chriſtiani antiquis temporibus
3 tanto obſequio ſtabant in Templis , vt neque filios , aut cognatos ab exteris regionibus reuertentes ibidem ſalutarent. *Romul. Marchell. Concion. Quadr.* 23. *num.* 2. & Theodoſius Imperator depoſitis diademate , & armis in Eccleſiam ſemper introiret.

Quartam . Quia ſclopos , præcipuè breuiores, à legibus vetitos deferre, mortale peccatum eſt, ſecundum veriorem
4 DD. opinionem , de qua teſtantur Salas *de legib. diſp.* 10. *ſect.* 9. *num.* 67. Sanchez *in Summ. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num* 64. & Comitol. *in Reſp. Mor. lib.* 4. *q.* 17. *num.* 8. & ratio manifeſta eſt , quia procedentes cum bellicis tormentis , & igneis armis , ſclopis , ſclopetiſuè dicitur eſſe in cauſa proxima grauiter delinquendi , ac etiam committendi homicidia . Farinac. *q.* 130. *num.* 40. Gomez *de Delict. cap.* 3. *Rubr. de homicid. n.* 48. 49.

Quintam . Pœnam enim grauiſſimam excommunicationis latæ ſententiæ Synodus Patauina infligit in eos , qui in
5 Eccleſijs *Arma ſtrinxerint, alterius lædendi, & vulnerandi gratia* . Ideòque vetat ſub pœna interdicti , ne quis , dum Miſſæ ſacrificium offertur, *baſtam, baliſtam, tormentaria manuaria in domum Dei, & orationis inferat. Part.* 1. *c.* 12 *pag.* 26.

Sextam . Hinc Imperatorias leges pro-
hibentes delationem armorum in Eccle- 6
ſijs refert Io. Bapt. Matth. *in Sylua Hiſtor. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 1. *tit.* 25. & Sereniſſimi , Piiſſimique Principis Noſtri proclamata pro huiuſmodi ſacri cultus tutamine crebrò videmus .

Septimam . Declarandam proindè eſſe ſententiam illam *Eccleſiaſt.* 9. 18. *Melior eſt ſapientia , quàm arma bellica* . cuius 7
quidem *Initium ſapientiæ eſt timor Domini. Pſal.* 110. 9. Accedendum igitur ad Eccleſiam , vt in ea Deum Optimum Maximum adorent in timore , iuxta illud. *Introibo in domum tuam, adorabo ad Templum ſanctum tuum in timore tuo. Pſal.* 5. 8. Non autem cum ſuperbia armorum, & inſtrumen is bellicis vallati.

Octauam. Et hac de cauſa voluit Deus 8
Templum ſibi fabricari, non à Dauid Rege belligero , ſed à Salomone Rege pacifico, qui etiam fecit Templi *Oſtia de lignis Oliuarum* 3. *Reg.* 6. 32. ad denotandum , Deo beneplacitum eſſe , ut in ſpiritu humilitatis, & corde pacifico adorent homines Maieſtatem Diuinam in ſacris Templis; quod notat Pier. Valer. *Hierogli.* 53.

Nonam . Nec omittenda lugubria exempla rixarum , ſacrilegiorum, & homicidiorum , quæ in Eccleſijs patratâ olim fuerunt , cum familiarum , facultatum , corporum , ac animarum excidio ; non alia de cauſa , quàm illa , quam tenebrarum princeps ſuggeſſit ex dela tione ſcloporum , & armorum.

Decimam . Propterea inceſſanter repetendam , declarandam , ac inculcan-
dam fore Diui Apoſtoli Pauli terribilem 9
illam ſententiam. 1. *Cor.* 3. 17. *Si quis Templum Dei violauerit , diſperdet illum Deus.*

Quod ſi qui ſint, à quibus in excuſationem adducantur graues inimicitiæ , quarum cauſa ſclopos , igneaque arma ſecum habere eos oporteat ; reſpondeat Paro-
chus, illoſque moneat, vt domi ſtent, nec 10
ad Eccleſiam accedant ; non enim obligantur audire Sacrum cum vitæ periculo. Bonacin. *tom.* 1. *de Sacr. Euchar. diſp.* 4 *q. vlt. punct. vlt, n.* 9. *pag.* 129.

DE-

Digitized by Google

DECISIO LII.

ARGVMENTVM.

Quia tardatio ſolutionis debiti cauſat plura peccata ; ideò in præſenti deciſione declaratur pernicies tardæ ſolutionis, quæ vocatur Mora.

SVMMARIVM.

1 *Mora debitoris quid ſit? Et quotuplex?* num. 2.
3 *Dies interpellat pro homine, quid ſignificet?*
4 *Mora ex Re vndè naſcatur?*
5 *Priuilegiatus non vtitur priuilegio contra pariter priuilegiatum.*
6 *Poſſeſſores malæ fidei ſemper ſunt in mora.*
7 *Vno ex contrahentibus partem ſuam adimplente alter conſtituitur in mora.*
8 *Mora alia culpabilis, alia inculpabilis.*
9 *Moroſus debitor, & fur æquiparatur.*
10 *Moroſi debitores redarguendi in concionibus, & confeſſionibus.*
11 *Mora quibus ex cauſis ſit excuſabilis.*

Igitur quæritur primò. *Quid ſit Mora?*

AD hoc Quæſitum alij dixerunt,
Moram eſſe culpabilem dilationem
1 *circa debitum ſoluendum, vel recipiendum*
creditum, vt ſcribit Petr. Gregor. *Syntagm.*
Iur. lib. 21. cap. 14. num. 1. & Maſcard. *de*
Probat. concluſ. 1070.

Alij: nihil aliud eſſe Moram, niſi *Culpam prætermittendi officij in ſoluendo, recipiendovè debito, quæ alteri damnoſa eſt.* Ita pluribus factis præmiſſis Anton. Pichardus *diſp. de Mora nu. 23.* poſt *Quartum lib. Ciuil. Inſtit.*

Alij: *Moram eſſe ſoluendi debiti iniuſtam, & fruſtratoriam dilationem*; quam ſtatuerunt Cuiac. *in l. 23. de Verb. oblig.* & Leotardus *de Vſur. qu. 81. num. 3.*

Secundò pariter quæritur. *Quotuplex ſit Mora?* Et ad hoc quæſitum.

DVæ allatæ fuerunt diuiſiones. *Vna* ſecundum Iuriſperitos. *Altera* ſecundum Theologos.

Iuriſperitorum diuiſio eſt, Moram
aliam eſſe ex perſona, quæ etiam Re-
gularis dicitur: Aliam eſſe è Re, quæ
Irregularis appellatur. Menoch. *de Ar-* 2
bitr. Iud. caſ. 220. num. 5. & Leotard. *de*
Vſur. d. quæſt. 81. *num. 5. vbi DD.* Mora ex perſona, ſeu Regularis illa eſt, quæ reſultat ex interpellatione facta debitori per creditorem petentem, quod ſibi debetur. *l. Mora. 32. ff. de Vſur.* Leotardus *dict. quæſtion.* 81. *numer.* 7. quæ quidem interpellatio fieri ſufficit non ſolùm in Iudicio, ſed etiam extraiudicialiter, aut viua voce, aut per epiſtolam, aut per nuncium; dummodò tamen debito modo fiat, videlicèt vel perſonaliter, vel bis ad domum debitoris, verbis apertis, & claris, non obſcuris, aut ambiguis, ſeu ſub inuolucro cæremoniarum obtectis; & vbi per procuratorem creditum poſtulatur, conſtet de mandato procuræ, & eius copia authentica exhibeatur debitori. Illuſtriſs. Sperell. *deciſ.* 130. *num.* 15. quibus ſeruatis debitor ex vnica tantùm interpellatione conſtituitur in mora. Menoch. *d. caſu* 220. *num.* 29. Roderic. *de annuis reditib. lib. 2. quæſt.* 15. *num.* 40. & Leotard. *d. quæſt.* 81. *nu.* 20. vbi notant, dictam debitoris moram ſic contractam tranſmitti etiam ad heredes tàm actiuè, quàm paſſiuè; & non ſolùm conſtituitur moroſus debitor per interpellationem, ſed etiam ſine illa, quando dies
eſt præfixus, & determinatus in contra-
ctu ad ſolutionem faciendam, iuxta 3
illud axioma, *Dies interpellat pro homine*: vt ex doctrina Cuiacij comprobat Leotard. *d. quæſt.* 81. *num.* 29. & docent Donell. *lib.* 16. *cap.* 2. *Verſ. Quod valet*, & Petr. Gregor. *Syntagm. Iur. d. libr.* 21. *cap.* 14. *num.* 3.

Porrò debitorem in Mora conſtitui
abſque interpellatione, multò magis 4
procedit in altera ſpecie Moræ, quæ ex Re, ſeu Irregularis nuncupatur; &

eſt

Digitized by Google

eſt illa, quam Iuriſperiti dicunt pro-
cedere legum vigore: quibus ſtatutum
eſt de Iure, debitorem non ſoluen-
tem, moroſum cenſeri in pluribus ca-
ſibus, quos numerat Menochius *de
Arbitr. Iud. d. caſu* 220. *à num.* 8. *& ſeqq.*
Qui quidem caſus ad tria genera redi-
guntur, videlicèt.

1. Ad fauorem perſonarum; quæ
ſunt pupilli, minores, Eccleſiæ, pia
loca, fiſcus, & Reſpublica; harum
enim perſonarum debitores abſque in-
terpellatione conſtituuntur in mora,
ſi ſtatim ac debent, non ſoluant. Gra-
tian. *diſceptat. forenſ. cap.* 241. *num.* 1.
5 & 50. Leotard. *de Vſur. quæſt.* 82. *à
num.* 3. *& ſeqq.* niſi & ipſe debitor eſ-
ſet pupillus, minor, locus pius, aut
Eccleſia, tunc enim intraret regula,
quod priuilegiatus non vtitur priuile-
gio contra pariter priuilegiatum. Vinc.
de Franch. *deciſ.* 16. *num.* 13. Peregrin.
de Fideicom. art. 49. *num.* 87. Cardin.
Mantica *de Coniectur. vltim. Vol. lib.* 7.
tit. 10. *num.* 28. & Gratian. *d. cap.* 241.
num. 51.

2. Ad odium detinentium res alie-
nas mala fide; quales ſunt fures, ra-
6 ptores, mali adminiſtratores, iniuſti
negotiorum geſtores, ac iniqui vſura-
rij, & fœneratores. Scaccia *de Com-
merc.* §. 1. *quæſt.* 2. *ampl.* 8. *numer.* 114.
Leotard. *quæſt.* 46. *num.* 13. *&* 5. *&
d. quæſt.* 82. *num.* 27. & ex Theolog. Sa-
las *de Vſur. dub.* 39. *num.* 3. Reginald.
lib. 10. *cap.* 26. *num.* 396. & Rebell. *lib.*
11. *quæſt.* 10. *num.* 4. Et

3. Ob naturalem æquitatem in con-
tractibus vltrò, citròque obligatorijs,
in quibus vna ex partibus contrahen-
7 tibus adimpleuit, quod debebat; nam
altera non adimplens conſtituitur in
mora ipſo iure, & abſque alia inter-
pellatione tenetur ad id, quod inter-
eſt. *l. Iulianus.* §. *ex vendito. ff. de
Act. Empt. l. Curabit. C. eod. tit.* Me-
noch. *d. Caſu* 220. *num.* 22. & Leotard.
d. quæſt. 82. *num.* 47.

Et hæc dicta fuerunt circa diuiſio-
nem, ſeu ſpecies Moræ ſecundum Iu-
riſperitos; quorum ingenti numero con-
decoratur Clerus noſter; & ne eorum
litterarij labores ſub latebra viderentur
neglecti, non me piguit (etſi pluriſa-
riam ſarcinatum) eoſdem in medium af-
ferre.

Cæterùm Theologi duas alias ſpecies
Moræ ſolent conſiderare, nempè Culpà- 8
bilem, & Inculpabilem. Mora culpa-
bilis eſt, quando dies ſolutionis aduenit,
& debitor negligit ſoluere; talis enim
negligentia conſtituit debitorem in pec-
cato. S. Thom. 2. 2. *q.* 62. *art.* 4. vbi ait,
quod ſicut accipere rem alienam eſt con-
tra iuſtitiam, ita & detinere; quia pro-
pter talem detentionem inuito domino,
impedit eum ab vſu rei ſuæ, & facit ei
iniuriam, ideòque peccat; nam debi-
tor moroſus, & fur æquiparantur. Re-
bell. *de oblig. Iuſt. lib.* 8. *q.* 7. *num.* 1. & ex
Canoniſtis Abb. *in cap. fin. num.* 2. *de* 9
Præſcript. Afflict. *deciſ.* 150. *num.* 4. &
Illuſtriſs. Sperellus *d. deciſ.* 130. *nu.* 30.
vbi *Quod Vtinam* (ait) *veri Chriſtiani ad-
uerterent, cum innumeri ſint, qui etiam
ſpreto iuramento, ſolutionem differunt,
& nec vllum de hoc ſcrupulum habent,
adeò vt neque confeſſario id aperiant.* Et
quod, Vtinam (adiungit Curia noſtra)
veri animarum Paſtores, & Apoſtolici
Concionatores obſeruarent, vt in con-
cionibus acriter moroſos debitores redar-
guerent, & eoſdem de peccato mone- 10
rent, quod retardando ſolutiones com-
mittunt; & præcipuè qui legata pia, &
onera Miſſarum habentia non ſoluunt;
piaculum ſanè enorme, quod in hac Diœ-
ceſi caſus reſeruatus eſt, ob eius imma-
nitatem contra cognatos defunctos; vn-
dè & animarum perditio, & familia-
rum ruina, bonorumque iactura proce-
dit.

Mora autem inculpabilis eſt, ſi aliqua
iuſta cauſa retardandæ ſolutionis ſubſit.
Menoch. *d. Caſu* 220 *à num.* 50. *vſque in* 11
fin. vbi ſeptem cauſas refert, quarum præ-
cipuè ſunt, ſi debitor aliqua exceptione
ſeipſum tueri poſſit; vel ſi ex inculpabili
accidenti impotens ad ſoluendum ſit effe-
ctus. Rebell. *d. lib.* 8. *q.* 7. *n.* 6. tunc ete-
nim mora illa materialiter tantùm mora
dicitur, & in animæ iudicio non obli-
gat ſub culpa ad intereſſe creditoris.

DE-

Digitized by Google

DECISIO LIII.

ARGVMENTVM.

Quia ob moram Mutuatarij in reſtituendo mutuo Doctores videntur concedere exactionem pœnæ; demonſtratur, quibus conditionibus pœna in mutuo ſit imponenda, & exigenda? Item an pecora poſſint dari in ſocietate ſaluis capitibus.

SVMMARIVM.

1 *Pœnam à mutuatario non reſtituente mutuum an liceat exigere?*
2 *Pœna in mutuo vt ſit licita tres conditiones ſeruandæ.*
3 *Signum cognoſcendi Vſuram in mutuo.*
4 *Pecora æſtimata dare in Societatem, vt reddantur cum eadem æſtimatione, & fructus æqualiter diuidantur, eſt Vſura.*

B*Ernardus mutuat tibi Ducatos centum cum pacto, vt ſtatim eos reſtituere debeas anno tranſacto; quod ſi non feceris, ſoluere tenearis ſex ſupra ſortem ſingulis annis vſque ad eiuſdem ſortis reſtitutionem. Quæritur, An ſit Vſura?*

Concorditer reſponſum fuit à ſtudioſis noſtris, eſſe Vſuram. Quandoquidem, etſi Theologi concedant, fas eſſe exigere à Mutuatario pœnam impo-
1 ſitam vltra ſortem, niſi præfixo termino ſoluerit, vt probant Rebell. *de oblig. Iuſtit. lib.* 8. *quæſt.* 9. Bonacina *de Contract. d. tom.* 2. *diſput.* 3. *quæſt.* 3. *punct.* 7. & Salas *de Vſur. dub.* 21. *nu.* 2. vbi id eſſe licitum affirmat, etiamſi nullum damnum emergens, aut lucrum ceſſans mutuator ſentiat, ex auctoritate plurimorum DD. quos ibidem allegat; quibus adſtipulatur Cardin. de Lugo *de Iuſtit. & Iur. diſp.* 22. *num.* 397. *& diſput.* 25. *nu.* 110. & Thom. Tamburin. *de Triplici Iur. libr.* 9. *tract.* 1. *cap.* 3. §. 5. ea ratione, quia mutuatarius exiſtens in mora peccat contra iuſtitiam, & propter peccatum dignus eſt aliqua pœna, quam etiam ipſi contrahentes poſſunt in exordio contractus ſtatuere: Nihilominùs hanc doctrinam arctant ſub tribus neceſſarijs conditionibus, videlicèt, quod mora mutuatarij ſit culpabilis, quod pœna non ſit exceſſiua, & quod non ſit impoſita in fraudem Vſuræ. Rebellius, Bonacin. & Cardin. de Lugo vbi ſupra; 2
& nouiſſimè Maſtrius *in Theol. Morali d. diſput.* 5. *num.* 57. At in caſu propoſito, Bernardus inficiari non poteſt, pœnam ſex ducatorum exigendam ſupra ſortem ſingulis annis vſque ad eiuſdem ſortis reſtitutionem, ab eo impoſitam fuiſſe in vſuræ fraudem, & ad habendum lucrum hoc vſurarium; licèt enim varij ſint Doctores in indicandis ſignis; quibus cognoſcatur animus vſuræ committendæ in appoſitione pœnæ; itaut plures plura dixerint, (vt videre eſt apud ſupracitatos Theologos, nec non apud Leſſium *dict. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 129.) tamen Bonacina cæteris clarior 3
dict. tom. 2. *de contractibus diſput.* 3. *qu.* 3. *punct.* 7. *num.* 2. ex Salon. & Nauar. notat, *pœnam cenſeri in fraudem vſuræ appoſitam, quando adiectum fuit onus ſoluendi certam pecuniæ ſummam ſingulis annis*; prout Bernardus Mutuator ſtipulatus eſt in caſu noſtro; & per conſequens iudicari debet vſurarius.

Hæc deciſio non ſolùm hac valida ratione firmatur, ſed ſubſiſtere debet fortiſſimis argumentis per Curiam noſtram adductis ſupra in *Deciſ. XXXVIII. à num.* 4. *& ſeqq.* vbi ex communi Canoniſtarum, & Iuriſperitorum calculo probauimus, pœnam conuentionalem adiectam quantitati ſemper præſumi vſurariam; cum nihil ſit aliud, quàm mutare nomen vſuræ in nomen pœnæ, & eam exigere ob mutuum palliatum, vt docent Genuenſ. *in Practicabili. Eccleſ. cap.* 686. Afflict. *deciſ.* 135. Rota *part.* 2. *diuerſ. deciſ.* 90. *n.* 4. & Illuſtriſs. Epiſcopus Sperell. *deciſ.* 131. *per totam*, & præcipuè *num.* 29. & 35. vbi pluribus rationibus

Digitized by Google

nibus, & Doctoribus allegatis firmat, huiuſmodi pœnas conuentionales adiectas quantitati vſurarias cenſeri, etiamſi dicerentur appoſitæ ad taxandum intereſſe creditoris; quia id ab initio contractus fieri non poteſt; ſed ſi mutuantis intereſt, ſortem ſibi in præfixo termino reſtitui, contra mutuatarium agat via Iuris, cum proteſtatione conſequendi quod ſua intereſt; factis tamen probationibus, & ſententia Iudicis obtenta ſuper prætenſo intereſſe; vt latiùs dictum eſt in eadem *Deciſ. XXXVIII.*

Fuit etiam propoſitus ſequens Caſus: & Quæſitum an ſit Vſurarius? Nempè

4 P*Etrus tradit ruſtico pecora centum æſtimata, cum pacto, vt quandocumque illa reſtituerit, ad eamdem æſtimationem reſtituat; & interim earum fructus, ac lanæ æqualiter diuidantur. Quæritur, An intret Vſuræ labes?*

Concorditer dictum fuit, labem vſurariam intrare, & contractum hunc illicitum eſſe per eam quæ à nobis dicta ſunt ſupra in *Deciſ. L.* etſi pacta de Iuuencis eſſent diuerſa. Huncautem caſum in his preciſis terminis vſurarium appellant Rebell. *lib. 15. quæſt. 6. num.* 4. Azor. *part. 3. libr. 9. cap. 7. quæſt. 6.* Reginald. *in Praxi libr. 25. num.* 405. Bonacina *de Contractib. dict. diſput. 3. quæſt. 6. punct. 5. num. 6.* Trullench. *in Decal. lib. 7. cap. 23. dub. 5. num.* 11. Layman. *lib 3. tractat. 4. cap. 20. num.* 4. Tamburin. *de Tripl. Iur. lib. 9. tract. 8. cap.* 11. Leotard. *de Vſuris quæſt. 31. num.* 7. vbi alios cumulat.

Ratio eſt; quia, vel pecora dicuntur vendita ruſtico per Petrum, ob æſtimationem, cuius hæc eſt virtus: *l. Si pro mutua 8. C. Si cert. petatur*, & non poteſt Petrus recipere lucrum abſque vſura, cum inſit mutuum palliatum in expectatione pretij, & valoris pecorum: Vel dicuntur data in Societatem; & tunc iniuſtitia eſt, & vſura; cum Petrus velit capita eſſe ſalua, & nolit ſubire periculum mortis, ſeu caſuum fortuitorum illius gregis, & interim habere medietatem omnium fructuum.

Neque prodeſſet Petro, ſi aſſereret, licitè contraxiſſe ſob implicitum contractum Aſſecurationis; quem fieri poſſe ex Nauarro, & alijs dictum eſt ſupra in *Deciſ. XXX.* & videtur concedere Cardin. de Lugo *de Iuſt. & Iur. diſp. 30. num.* 49. Quia ex magis approbata DD. ſententia per Bullam Sixti Quinti; (quæ incipit *Deteſtabilis &c.*) relatam *Deciſ. XLIX. num.* 3. reprobatus cenſetur contractus ſocietatis cum aſſecuratione capitalis, & certi lucri cum ſocio, vt ex Philiar. Binsfeld. & Maldero notat Leotard. *d. quæſt. 31. num.* 12. Sed ſtando etiam in doctrina, & opinione Card. Lugonis, conſtat de iniuſtitia, & vſura ob medietatem omnium fructuum à Petro ſibi reſeruatam; cum enim ruſticus expenſas victus, cuſtodiam gregis, & labores in fructibus colligendis præſtare debeat; maiori lucro, & ampliori parte eorumdem fructuum dignus reputatur, vt capitale tantis periculis ſubiectum ſecurum ſeruet, vt latè diximus in cit. *Deciſ. L.* & ibi Eminent. Card. de Luca.

DECISIO LIV.

ARGVMENTVM.

Fortiſſimis motiuis demonſtratur, parcendum eſſe inimicis: Ac iucundis, ſed veris rationibus oſtenditur, abſtinendum eſſe à litibus.

SVMMARIVM.

1 *Inimicitiæ extinguendæ, ac ſedandæ ob decem rationes.*
2 *Cani aſſimilatus vindicatiuus.*
3 *Seruus non à ſe, ſed à Do[illegible] vindicandus.*
4 *Peccata dimittuntur ignoſcentibus iniurias.*
5 *Exempla Sanctorum pro inimicis orantium.*

6 *Inimicis ignoſcere difficultas ex duobus. Horum reſolutio.*
7 *Natura operatur contra ſeipſam, vt Deo obediat Auctori ſuo. Exempla diuerſa de hoc.*
8 *Mundus vilipendit non ſe vindicantes. Confutatio huius dicti.*
9 *Glorioſum eſt parcere inimicis.*
10 *Dilemma contra vindicatiuos.*
11 *Lites ciuiles priuant hominem bono vtili, honeſto, ac delectabili.*
12 *Lites ignis deuorans ſubſtantiam litigantis.*
13 *Lites ciuiles terminant in criminales.*
14 *Tortura animorum ſunt lites.*
15 *Pij Papæ II. dictum notabile contra litigantes.*
16 *Aduocati non litigant. Medici non ſumunt pharmaca.*
17 *Litigare an ſit delectabile?*
18 *Senecæ dictum, ne litigetur.*

QVibus rationibus poſſint Parochi eliminare inimicitias de ſuis Parochijs, & pacem ponere inter proximos rixas, ſeu lites adinuicem habentes?

Diſtinxerunt odia à litibus, & lites ab odijs; ſeu lites criminales à litibus ciuilibus, & è contra.

Quo ad odia, & lites criminales, vt per Parochos eliminari poſſint de ſuis Parochijs, & pax fieri inter Parochianos inimicitias adinuicem habentes, plurimæ relatæ ſunt rationes, quas in duas claſſes iuuat ſubdiuidere; eò quia prima claſſis continet rationes optimas, ſed faciles: ſecunda claſſis ſoluit obiecta perdifficillima.

1 Pimæ claſſis rationes ſunt, parcendum eſſe inimicis, odia extinguenda, pacem firmandam:.

1. Quia rixantes breui vita fruuntur. *Viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos*. *Pſal.* 54. 24.

2. Quia ira, & vindicta non conueniunt homini ratione prædito, Vnde cum dixiſſet Apoſtolus *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram*. *Eph.* 4. 26. S.
2 Thom. *ibid. lect.* 8. ſic interpretatur; *Sol non occidat*, ideſt *non obtenebretur dictamen rationis*. Hinc Ariſtoteles aſſimilat vindicatiuum cani, abſque conſilio quoſcumque accedentes ad oſtium mordere volenti; à quibus ſæpè ſæpiùs repercutitur baculo. *Ethic. lib. 7. cap. 6.*

3. Quia ex dicordijs, & vindictis innumerabilia mala procedunt, expenſæ, timores, inſidiæ, priuatio libertatis, conſumptio facultatum, & pericula ineuitabilia, quò circa Salomon *Prou.* 16. 19. ait, *Meliùs eſt humiliari cum mitibus, quàm diuidere ſpolia cum ſuperbis*.

4. Quia remittendo iniurias, & amplectendo pacem; cultus, & obſequium præſtatur Deo, cui tanquàm Patri conuenit punire filios malè agentes. *Mea eſt vltio*, ipſe teſtatus eſt, *& ego retribuam in tempore*. *Deut.* 32. 35.

5. Imò ad ipſum Deum tanquàm Regem, ac ſupremum Dominum ſpectat punire offenſores noſtros; quia iniuria in percuſſione, vel offenſione ſerui 3
habentis veſtem Domini ſui, non fit ſeruo, ſed Domino; & nos omnes ſerui ſumus Dei, veſtiti veſte ſua. *Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*. *Gal.* 3. 27.

6. Quia decet filios Patrem ſuum imitari: & Deus Pater noſter miſericors *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos*. *Matth.* 5. 45.

7. Quia pacem facientibus, & iniurias condonantibus promiſſa eſt remiſſio peccatorum. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum; dimittet & vobis Pa-* 4
ter veſter cœleſtis delicta veſtra. *Matth.* 6. 14.

8. Et è contra nutrientibus odia, & pacem recuſantibus imminet extermimium corporis, & animæ. *Et diſpereat de terra memoria eius, pro eo, quod non eſt recordatus facere miſericordiam. Cum iudicatur exeat condemnatus*. Pſal. 108. 7. & 15. *Iudicium enim ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam*. Iac. 2. 13.

9. His addenda ſunt exempla Sanctorum, qui charitate proſequuti hoſtes 5
ſuos, eos amauerunt, beneficarunt, & pro eis orarunt; inter quos Protomartyr, qui *Poſitis genibus clamauit voce magna dicens, Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum*. Act. 7. 60. imò Martyrum,

rum; ac Sanctorum omnium Rex, & Redemptor Noſter Chriſtus IESVS, qui Iudæ pedes lauit, & pro crucifixoribus Patrem exorauit dicens: *Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt*, Luc. 23. 34.

10. Tandem aliæ rationes inquirendæ, & allegandæ per Parochos reperientur tùm apud S.S. Patres, tùm apud Cathechiſ. Roman. *part.* 3. *de Quinto Præc. ſeſſ.* 20. *vſque in finem*; tùm etiam apud Tuillium ſuper *Embl.* 79. *Alciati ex Pace vbertas*; & Fabium Albergatum in libro *De modo reducendi ad pacem inimicitias priuatas*.

Secundæ claſſis rationes ſunt, quæ verſantur in reſoluendis duobus obiectis difficillimis, quorum pretextu inimici-
6 tiæ fiunt inextinguibiles. Primum obiectum, eſt. *Aſperum nimis, ac durum eſſe naturæ humanæ parcere, ac benefacere inimicis.* Alterum? *Ignominioſum, ac contemptu dignum abſque vindicta iniurias condonare.* Sanè hæc duo obiecta remorantur pedes Euangelizantium pacem, euangelizantiū bona. Porrò concedendum, graue videri humanitati noſtræ non vindicari, ac malefactoribus bona retribuere; ſed hac inuincibili ratione euacuandum obiectum eſt; ſcilicèt, extare Præceptum Diuinum; & Redemptorem noſtrum Chriſtum IESVM, Regem Regum, & Dominum dominantium (cui data eſt omnis poteſtas in cœlo, & in terra) illum eſſe, qui præcipiendo nobis dixit: *Ego autem dico vobis, di-*
7 *ligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos*. *Matth.* 5. 44. Ad præceptum Domini etiam inanimata, & irrationabilia operantur contra naturam ſuam; vt de igne non comburente tres pueros in fornace; de aqua non oprimente hebræos in tranſitu maris rubri, & ſuſtinente Petrum Apoſtolorum Principem ambulantem ſuper mare; de ventis ceſſantibus, & de mare tranquillitatem (quamuis procelloſo) extemplam proferente; de aquila corpus S. Stanislai membratim conciſum, & per agros proiectum à feris defendente; de niue pendula ſuper S. Petro de Alcantara, & alijs innumeris mirabilibus, quæ præ oculis habentur in vitis Sanctorum, & collecta leguntur à Patre Aloyſio Nouarino *in libro Mirab. Orb. Chriſt.* maniſeſtè patet.

Ex his enim omnibus non minùs, quàm in creatione mundi conſpicitur obedientia plena præcepto Domini; ſiquidem ſtatim ac *Ipſe dixit; & facta ſunt*, *Pſ.* 148 & ſine cunctatione *Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procelarum faciunt verbum eius*. *ibid.* Igitur ita conuincendi, qui naturam repugnare aſtruunt in dimittendis offenſis, Quæcunque creata ſunt, vt Deo obediant, contra naturam operantur: ſolus homo naturam ſuam repugnantem, vt Dei ſui præcepto pareat, non euincet? Homo domat leonem, vt aiebat S. Auguſtinus: Deus non domabit hominem, quem fecit? *Me ergo non timebitis, dicit Dominus? Ier.* 5. 22.

Alterum obiectum per quod rixantes aſſerunt ignominiam, & dedecus eſſe apud mundum, vindictam non facere, diluendum eſt hoc pacto. Videlicèt:
Appellatione mundi quinam intelligendi? Non Pontifices, non Reges, aut 8
Principes: quia hi omnes legibus ſuis inſurgunt contra vindictas priuatas facientes, eoſque grauiſſimis pœnis, etiam capitalibus caſtigant. Non Sacerdotes, aut Religioſi: hi etenim, & orationibus, & concionibus mites, & manſuetos commendant. Non nobiles pietate, ac virtute pollentes; nam & hi rixas, & inimicitias deteſtantur. Non plebei, artifices, aut mendici: quia hi victum quæritant, & de quæſtionibus non cogitant. Igitur mundus ille, cuius reſpectu ignominia, & dedecus timetur, ad paucos ignaros, vitioſoſvè homines reſtringitur; quos audire, vel eorum opinionem ſequi minimè decet; imò dedecet, & pudet. Idcircò ſuadendi ſunt à Parocho quicunque offenſionem receperunt, vt generoſo animo offenſoribus parcant; ſiquidem glorioſa res eſt 9
parcere inimicis tùm apud mundum, dicente Seneca *Magni animi eſt iniurias deſpicere, libr.* 3. *de ira capit.* 15. tùm apud Deum, & fideles; teſtante Spiritu Sancto *Prou.* 20. 3, *Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus*. Ne-

T 2 que

Digitized by Google

que attendenda eſt opinio malorum chriſtianorum , qui indigni ſunt hoc venerabili nomine , cum *Aliter doceant , & non acquieſcant ſanis ſermonibus Domini noſtri IESV CHRISTI , & ei , quæ ſecundum pietatem eſt , doctrinæ* . 1. *Tbim.* 6. quæ Apoſtolica verba piè , ac doctè explicat laudatus P. Paulus Segnerius Soc. Ieſu *in Manna animæ part.* 2. *die* 17. *Iunij* ; à Parochis ſæpè legendus.

Tandem , corollarij loco , emollienda ſunt corda dura , & obſtinata in
inimicitijs dilemmate iſto . Parcendo
10 contrahitur contemptus apud malos homines ; non parcendo apud Deum . Sed incomparabiliter magis expedit à Deo non contemni ; quàm à malis hominibus . Ergo omninò parcendum ; & promptè Diuino mandato obtemperandum : cum Chriſtus Dominus ſit , qui præcipiat . *Ego autem dico vobis , diligite inimicos veſtros* .

Quo verò ad ſedanda iurgia ob lites ciuiles , multa ſcripta ſunt remedia , quæ breuitatis , & facilitatis cauſa ad
11 tria genera rediguntur ; quatenus ad debellandas , & profligandas lites , rationum ratio ſumma eſt , quod lites expoliant homines tribus illis bonis , in quibus continentur omnia bona vitæ humanæ , nimirum *Vtili* ; *Honeſto* , & *Delectabili* .

Bonum Vtile perdit , qui implicatus eſt litibus , nam iurgia , & lites patrimonia miſerè lacerant , & incendium
12 ſunt , quo bona cuncta flagrant ; pro cuius extinctione quotidiè orans Sancta Mater Eccleſia dicit : *Extingue flammas litium . Ne litis horror inſonet* . Fructus enim litium ſunt expenſæ . *cap. Finem litibus* . 5. *De Dolo* , & *Contum. l. Si procurator* . 18. *ff. Rem ratam hab.* Diuitiæ inſumuntur , familiæ deſertantur , & domeſtici incidunt in magnas calamitates . *§. Ex quo nos* . *Auth. Vt diff. Iud. coll.* 9. E contra magnum commodum conſequitur , qui à lite diſcedit . *l. Lucius* . *§. fin. ff. Ad Trebell.* & omnia iura laudant tranſactiones . *l. Fratris* . 10. *C. de Tranſact.* & *cap. Sicut graue* . *Extr. eod.* ea ratione , quia tranſactio eſt pax, & ita nominatur , nam tranſitus fit de actione ad concordiam . Bald. *in l.* 2. *num.* 3. *ff. de Iureiur.* Et ſummis laudibus in iure commendatur , qui execratur lites . *l. Item* . *§. fin. ff. de Alien. iud. capit.* 2. *§. Statutum . de Verb. Signific. in* 6.

Bonum honeſtum amittit litigator, quia ex litibus procedunt ſcandala , odia , & homicidia ; iuxta illud Poetæ Mantuani : *In rixas , in bella , etiam liteſ-*
que cruentas . A peſſimis ventis exe- 13
crandarum litium quatiuntur animi magnis motibus , ac procellis ; & in variorum ſcelerum præcipitia impelluntur , vnde *Eccl.* 28. monet : *Abſtine te à lite , & minues peccata* . Vix enim abſque peccato litigia exerceri poſſunt . S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 116. *art.* 2. Vndè Rebuff. *in Proem. Concordator* . Verb. *Sumptibus ante finem* ait , multos propter lites ad inferos deſcendere ; & cum vita temporali , & ſpirituali periclitatur etiam ciuilis , nam homines in litibus diſtenti , publicis muneribus vacare nequeunt , teſte M. Tullio 1. *offic. in tit. de Iuſt.*

Bonum delectabile abſorbent lites : litigantes enim in hoc mundo multa qui-
dem , & acerba patiuntur , manentes 14
diù , noctùque in continua animi tortura . Gloſſ. *in §. Iudicent. in Verb. Contritione . Auth. De Iudic.* Et propterea, vt frui poſſint homines felicitate , qua donamur à Deo in hoc exilio, lites abhorreant , vt iuxta carmen Martialis *lib.* 2. *Epigram.* 60.

Sit nox cum ſomno ; ſit ſine lite dies .

Et Ouid. *lib.* 2. *de Arte amandi* :

Eſte procul lites , & amaræ prælia linguæ .
Dulcibus eſt verbis mollis amandus amor.

Quapropter cauendum magnoperè à conſilijs eorum , quorum intereſt , lites perpetuas fieri , nam vt Pius Secundus Sum. Pontif. (teſte Platina)
dicebat , *litigatores ſunt aues , forum* 15
area , iudicium rete , aucupes Patroni . Imò diſcendum ab Aduocatis ipſis , qui rarò litigant , & adinſtar piſtorum, panem mittunt in furnum, ſed non ſeipſos ; vt eleganter cecinit Cato minor *lib.* 2.

Iuriſ-

Digitized by Google

Iuriſconſultus rarò cur litigat? aut cur
16 *Qui mihi multa dedit, pharmaca nulla bibit?*

Nec dicat aliquis, magnam eſſe delectationem vincere poſt diuturnam litem. Quia reſpondetur primò, qui litigant, iudicio fortunæ ſe committe-
17 re. *l. Seruus* 13. *ff. de Stat. homin.* Bartol. *in l. Si per imprudentiam. ff. de Euiction.* Et ſæpè ſæpiùs aduerſam reportat ſententiam, qui eam ſibi promittebat fauorabilem. Sed eſtò, quod victoria habeatur, difficilior ſolet eſſe rei iudicatæ executio. *l. Quod debetur. ff. de Pecul.*

Quare Viri prudentis ſemper erit è litibus egredi; & quò meliùs potuerit, controuerſiam componere. *Diſt.* 90. *per totam*. dicebat enim Seneca, (teſte
18 Bald. *in conſ.* 218. *libr.* 3.) *quod cum pari contendere anceps eſt, cum Superiore furioſum, cum inferiori ſordidum.* Sed ſanctiùs, & ſuper quælibet dicta hominum præclariùs docuit nos Saluator Noſter *Matth.* 5. *Si quis voluerit tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium*; vt iurgia ſcilicèt, & lites ob res temporales euitentur, vndè ſubdit Apoſtolus 1. *Tit.* 2. *Oportet ſeruum Dei humilem eſſe, & non litigare.*

DECISIO LV.

ARGVMENTVM.

Comprobat hæc Deciſio, Vſuram in re leui non eſſe peccatum mortale.

SVMMARIVM.

1 *Veniale peccatum eſt leuis violatio iuſtitiæ.*
2 *Argumentum de furto ad vſuram.*
3 *Vſura in re parua an ſit mortale?*
4 *Simonia etiam in re levi eſt culpa grauis.*

Breuis, ſed non leuis fuit diſputatio: *An in Vſura paruitas materiæ excuſet à mortali?*

FVit ab omnibus reſponſum, paruitatem materiæ in vſura excuſare à peccato mortali. Rationes fuerunt:

Primò. Quia ibi culpa non eſt mortalis, vbi violatio iuſtitiæ eſt levis. Sed paruitas materiæ in vſura (cuius tota 1
malitia eſt contra iuſtitiam, vſurpando alienum ſine titulo ſufficienti) eſt violatio levis. Cardin. de Lugo *d. diſp.* 25. *num.* 252. Ergo culpa non erit mortalis.

Secundò. Maior iniuria fit domino 2
rei per furtum, quàm per vſuram, quia magis invitus eſt dominus erga furem, quàm erga Vſurarium. Sed qui committit furtum in re parua, excuſatur à mortali. Ergo eò minus in vſura paruitas materiæ erit mortalis.

Neque obſtant *cap. Si fœneraueris. cap. Putant. & cap. Plerique.* 14. *quæſt.* 3. in quibus iuribus habetur, vſuram eſſe quidquid vltra ſortem accipitur, etſi 3
res minima ſit; qua ratione ductus Alphonſ. de Leone *de Offic. Confeſſ. part.* 1. *recollect.* 7. *num.* 37. negauit, in vſura dari paruitatem materiæ, vt refert Diana *part.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 30. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 11. Nam reſpondetur, etiam quid minimum acceptum vltra ſortem eſſe vſuram, ſed cum debita proportione ad culpam; nimirum vt culpa ſit mortalis, ſi vſura conſiſtat in magna quantitate, venialis ſi in parua. Sicut veriſſimè dicitur, eſſe furtum quidquid inuito domino accipitur; ſed cum hac proportione, vt furtum ſit leue, ſi acceptio ſit rei paruæ: graue autem, ſi acceptio ſit rei notabilis. Cardin. de Lugo *d. diſput.* 25. *num.* 253. & Tamburin. *de Triplici Iur. d. lib.* 9. *tract.* 1. *cap.* 2. *§.* 2. *in fin.*

Minùs concludit, qui argumentum facit à ſimili de Simonia, in qua paruitas materiæ non excuſat à mortali 4
ſecundum veriorem Doctorum opinionem, de qua teſtatur Suarez *de Relig. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 5. Nam

in

Digitized by Google

in Simonia quantò minus eſt pretium, eò maior eſt irreuentia, quæ fit rei ſpirituali, illam commenſurando cum eodem exiguo pretio. In vſura verò id nullo modo applicari poteſt, cuius tota malitia verſatur circa iuſtitiam, in cuius tranſgreſſione culpa non eſt grauis, ſi res, per quam violatur iuſtitia, ſit leuis, vt docet Card. de Lugo *d. diſp. 25. num.* 252.

DECISIO LVI.

ARGVMENTVM.

Diſputatur, an peccet; qui petit mutuam pecuniam cum Vſura? Rationes pro vtraque opinione. Diſtinctione eædem conciliantur: concluditur, meliùs eſſe non petere mutuum ab Vſurarijs.

SVMMARIVM.

1 *Mutuatarius an abſque peccato petat mutuum cum Vſuris?*
2 *Peccatori occulto an Sacramenta miniſtranda?*
3 *Sacramenta à Sacerdote malo recipere an liceat?*
4 *Iuramentum à peieraturo an exigendum?*
5 *Debitum coniugale reddens iniuſtè petenti an peccet?*
6 *Mutuam cum vſuris petens peccat.*
7 *Charitas obligat non excitare proximum ad peccandum.*
8 *Cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati.*
9 *Agentes malè, & conſentientes pariter peccant?*
10 *Pecuniam in depoſito apud Vſurarium ponere non licet.*
11 *Damnum ſpirituale, & temporale proximi ſui impediendum.*
12 *Scandalum actiuum eſt peccatum.*
13 *Vſurarius ſi ſit ſolitus fœnerari, qui ab eo petit mutuum non peccat.*
14 *Mutuatarius indigens non peccat petendo mutuum cum Vſura.*
15 *Bonum ſpirituale proximi præferendam temporali ſui ipſius.*
16 *Peccato non cooperatur conſentiens actioni indifferenti.*
17 *Vſuram imponere in mutuo, & illam exigere pendet à ſola malitia mutuantis.*

Sed ſuper ſequenti grauiſſimo dubio; videlicèt, *An mortaliter peccet Mutuatarius, qui petit mutuum ſub vſuris, & illas Vſurario ſoluit?*

TRes claſſes reperi opinionum. Vna Negans, altera Affirmans, tertia Diſtinguens.

Opinio Negatiua fuit plurimorum dicentium, mutuatarium non peccare petendo mutuum ſub vſuris, illaſvè vſurario præſtando. Nam: 1

Primò: Id licitè peti poteſt, quod licitè poteſt præſtari. Sed vſurarius licitè poteſt dare mutuum abſolutè loquendo. Ergo etiam ſic abſolutè peti poteſt abſque peccato. Diana *part.* 5. *tract.* 7. *reſol.* 8. *num.* 6. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 7. *tract.* 5. *reſol* 55.

Secundò. Qui in petitione rei malæ non obligat ad ipſam rem malam illum, à quo petit; ſed tantùm ſe habet paſſiuè, & non actiuè, non peccat. Sed mutuatarius petendo mutuum, non obligat vſurarium ad uſuram; ſed paſſiuè tantùm in ea præſtanda ſe habet. Maſtrius *in Theol. Morali d. diſp.* 5. *nu.* 88. Diana *vbi ſupra num.* 2. Ergo non peccat.

Tertiò. Quando aliquid ab aliquo petitur, quod ipſe benè, vel malè facere poteſt, & ſua culpa malè facit; abſque peccato petitur, & peccatum inculpatur facienti, non petenti. Molin. *de Iuſtit. diſput.* 335. *concluſ.* 5. Sed mutuatarius petit mutuum ab vſurario, qui poteſt illud benè dare, ſi velit. Ergo ſi malè dat, & cum vſura, imputandum eſt peccatum ſoli malitiæ vſurarij.

Quartò. Sacerdos, qui peccatorem occultum agnoſcit, eidem Sanctiſſimam Eucharistiam petenti negare non debet, & adminiſtrando non peccat; quia tota culpa imputatur malitiæ ipſius communicantis cum peccato. *Cap. Placuit.* 2
6. quæſt. 2.

Digitized by Google

6. quæſt. 2. Vaſquez, & Suarez, quos
allegat, & ſequitur Cardin. de Lugo
de Sacram. in genere diſp. 8. *num.* 168.
Prout etiam non peccat, qui recipit
3 Sacramenta à Sacerdote prauo, quam-
uis commodè ab alio ea recipere va-
leat. Azor. *par.* 2. *lib.* 12. *cap.* 17. *qu.*
7. & Diana *par.* 1. *tract.* 8. *reſol.* 31. Quæ
in Coordinato eſt *tom.* 7. *tract.* 5. *reſol.*
54. Ergo etiam mutuatarius accipien-
do mutuum ſub vſura non peccabit,
cum illa procedat à ſola malitia vſu-
rarij.

Quartò. Qui petit iuramentum ab
eo, quem ſcit eſſe peieraturum, iu-
ſta concurrente cauſa, non peccat;
eò quia non petit periurium, ſed iu-
4 ramentum, quod verè præſtare poteſt,
& intendit petens Suarez *tom.* 2. *de
Relig. tract. de Iuramento lib.* 3. *cap.* 14.
num. 16. Sanchez *in Decal. lib.* 3. *cap.* 8.
num. 7. & Diana *par.* 5. *tract.* 7. *reſol.* 9.
Quæ in Coordinato eſt *tom.* 7. *tract.* 5.
reſol. 56. Ita & mutuatarius, qui inten-
dit mutuum, & non vſuram, illud pe-
tendo non peccabit.

Sextò. Coniux, quæ reddit debitum
alteri coniugi lethaliter petenti, (vel
quia malo fine petit, vel voto caſti-
5 tatis eſt adſtrictus) non peccat red-
dendo. Sanchez *de Matrim. lib.* 9. *diſp.*
6. à num. 4 *& ſeqq.* vbi plurimos DD.
allegat: ea ratione, quia Coniux red-
dendo non intendit cooperari peccato
petentis, ſed actui ex ſui natura li-
cito. Igitur idem eſt dicendum de
mutuatario, qui in petitione mutui
cooperari intendit mutuationi licitæ,
non autem peccaminoſæ, & vſurariæ.
Ita ex doctrina S. Thomæ 2. 2. *quæſt.*
78. *art.* 4. deducunt Sanchez *in Decal.*
d. lib. 3. *cap.* 9. *num.* 12. Syluest. *Verb.
Vſura* 7. *quæſt.* 1. Molina *de Iuſt. tom.*
2. *diſp.* 335. *Concluſ.* 2. Sotus *eod. tract.*
lib. 6. *quæſt.* 1. *art.* 2. Rebellius *de Oblig.
Iuſt. lib.* 8. *quæſt.* 16. *num.* 28. Tamburin.
de Tripl. Iur. d. lib. 9. *tract.* 1. *cap.* 9. *num.*
5. *& lib.* 5. *in Decal. cap.* 1. §. 4. *num.* 44.
& 70. *&* Diana, qui alios citat *d. par.*
5. *tract.* 7. *reſol.* 8. *Verſ. Et tandem pro co-
ronide.* Quæ in Coordinato eſt *tom.* 7.
tract. 5. *reſol.* 55. Qui omnes abſque
ſcrupulo docent, eò magis poſſe mu-
tuatarium petere mutuum cum Vſuris,
& promiſſas vſuras ſoluere; quod ap-
probat Card. de Lugo *d. diſp.* 25. *nu.* 229.
tùm quia à ſolutione abſtinere non po-
teſt ſine graui incommodo ſuæ notæ,
& infamiæ, tùm quia damnum ſpiri-
tuale in vſurario eſt valdè exiguum,
cum ſit diſpoſitus ad vſuras recipien-
das; à qua diſpoſitione non deſiſtet
ex denegata ſolutione, imò noua pec-
cata faciet odij, detractionis, & con-
uitij, & nouas vſuras quæret ad com-
penſandum ſibi pro iactura.

Opinio tamen affirmatiua non mi- 6
nori votorum numero tenuit, pecca-
re mutuatarium, petendo mutuum ad
vſuras, illaſque ſoluendo. Quia

Primò. Etſi mutuatarius non pec-
cet peccato iniuſtitiæ (cum iuſtitia, &
iniuſtitia debeat eſſe ad alium, & non
ad ſe ipſum, niſi ſe impotentem red- 7
deret erga familiam ſuam, vel alios
creditores ad ſatisfaciendum, ob gra-
uamen receptum vſurarium) attamen
peccat peccato charitatis; qua quili-
bet tenetur vitare lethale alterius pec-
catum. Molina *d. diſp.* 335. *Concluſ.* 4.
eò quod *Vnicuique mandauit Deus de pro-
ximo ſuo. Eccleſ.* 17.

Secundò. Cauſa cauſæ eſt cauſa
cauſati. Decian. *Reſp.* 47. *num.* 52. *Vol.* 8
5. Sed mutuatarius eſt cauſa, ob quam
vſurarius, concedendo mutuum, com-
mittit crimen vſuræ. Ergo etiam ipſe
mutuatarius peccat.

Tertiò. Pari iure condemnat Apo-
ſtolus eos, qui malefactoribus con-
ſentiunt, atque ipſos, qui malefaciunt. 9
Ad Rom. 1. 32. ibi *Quoniam qui talia
agunt, digni ſunt morte: non ſolùm qui
ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt fa-
cientibus.*

Quartò. Si liceret ab vſurario mu-
tuam pecuniam ad vſuram recipere; 10
illicitum non eſſet, apud eumdem vſu-
rarium pecunias in depoſitum colloca-
re. Sed conſequens eſt falſum, vt ait
Sotus *de Iuſt. d. lib.* 6 *quæſt.* 1. *art.* 5.
quia, vt ibi ait, perindè eſſet, atque
gladium furioſo committere, aut im-
pudico virginem, aut cibos guloſo. S.
Thom. 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 4. Ergo & an-
tecedens.

Quin-

Digitized by Google

Quintò. Sicut quiſque tenetur im-
pedire damnum temporale alterius, dum
poteſt, & ei ſubuenire; vt ſi confla-
graret vicini domus; multò magis de-
11 bet vitare damnum ſpirituale. Salas
de Vſur. dub. 48. *nu.* 6 *in fin.* Sed mutuum
petitum ſub vſuris cauſat damnum ſpi-
rituale vſurarij. Ergo.

Sextò. Pro nullo commodo tempo-
rali debet aliquis alteri quamcumque
occaſionem præbere peccandi: vt ait
12 S. Thom. vbi ſupra 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 4.
quia pertinet ad rationem ſcandali acti-
ui, quod ſemper eſt peccatum; vt
probat *dict.* 2. 2. *quæſt.* 43. *art.* 4. Sed il-
le, qui petit mutuum ab vſurario, ex-
preſsè dat ei occaſionem peccandi. Er-
go abſque peccato mutuatarius pecu-
nias mutuò ſub vſura recipere, eaſvè
ſoluere non poteſt. Hanc opinionem
ſuſtinent Greg. de Valentia *tom.* 3. *diſp.*
5. *quæſt.* 21. *punct.* 4. Caietan. 2. 2. *quæſt.*
78. *art.* 4. Nauar. *in man. cap.* 17. *num.*
262. & mordicùs Baſil. Pontius *de Ma-
trim. lib.* 5. *cap.* 18. *num.* 48. *& ſeqq.*

Opinio Tertia tandem diſtinxit. Vel
vſurarius erat paratus, & ſolitus fœ-
nerare? vel non? Primo caſu mutua-
tarius non peccat, quia non inducit
13 illum ad malum; ſed vtitur eius malo
in bonum. Secundo caſu, oportet
ſubdiſtinguere. Vel mutuatarius non
habet neceſſitatem, ſed vult expende-
re pecuniam illam voluptuosè? & tunc
non poteſt abſque peccato petere mu-
tuum cum vſuris. Vel eſt in neceſſita-
te aut graui, àut mediocri? & in hoc
caſu petere mutuum cum vſura poteſt
etiam à non parato fœnerare, non in-
tendendo vſurarij iniuſtitiam, ſed
proprium commodum, & vtilitatem.
Ita Sanchez, Vaſquez, Molina, &
alij apud Dianam *d. part.* 5. *tract.* 7. *re-
ſol.* 8. Quæ in Coordin. eſt *tom.* 7. *tract.*
14 5. *reſol.* 55 Et cum hac diſtinctione tran-
ſeunt omnes recentiores, vt videre eſt
apud Vgolinum *de Vſuris cap.* 22. Salas
eod. tract. dub. 48. Cardin. de Lugo *dict.
diſput.* 25. *à num.* 230. *& ſeqq.* Buſem-
baum *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 2. *de Scandalo
art.* 2. Tutam Conſcientiam, ſeu P.
Caſalicch. *lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 8. *&* 9.
Maſtrium *in Theol. Moral. d. diſput.* 5.
num. 91. adeò vt non videatur ab hac di-
ſtinctione diſcedendum; quia per eam
concordantur opiniones contrariæ ſu-
pra relatæ, videlicèt; peccare qui-
dem Mutuatarium petendo mutuum
ſub vſuris etiam ab illo, qui erat para-
tus fœnerare, quando abſque neceſſi-
tate petit; ſed non peccare, ſi ad pe-
tendum ducatur ob grauem neceſſita-
tem.

Cæterùm adhuc reſtat obiectum non
leue in hac materia; nimirum ex præ-
cepto charitatis quemlibet teneri ma-
gis diligere ſalutem ſpiritualem proxi- 15
mi, quàm bonum temporale ſui ipſius;
iſte enim eſt ordo charitatis, vt primò
diligamus Deum; ſecundò nos ipſos
quoad bona ſpiritualia, tertiò proxi-
mum noſtrum quoad eadem bona;
quartò nos ipſos quoad bona tempora-
lia; & vltimò proximum in jiſdem bo-
nis. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 26. *art.* 5. *in
corp.* ibi: *Et ideò proximum quantum ad
ſalutem animæ magis debemus diligere,
quàm proprium corpus*. Idem docet So-
tus 3. *diſt.* 29 quod obſeruat Maſtrius
in Theolog. mor. diſput. 10. *num.* 5. Lay-
man. *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 3. *num.* 1. *&* 2.
Et ego ſcripſi de Extrema Vnctione
Deciſio. L X X I I. Igitur ſi con-
cedamus, mutuatarium poſſe ob tem-
poralem neceſſitatem corporis petere
mutuum ſub vſuris, eaſque ſoluere
vſurario; infringimus ordinem chari-
tatis, præferentes bonum temporale
mutuatarij bono ſpirituali ipſius fœne-
ratoris, ideſt ſaluti animæ eius; quod
videtur manifeſtè iniuſtum; cum ipſe
mutuans ſit cauſa peccati fœneratoris,
& per ſuam inſtantiam cooperetur vſu-
ræ, quæ abſque dubio eſt intrinſecè
mala; & per conſequens nemo poteſt
licitè eſſe eius cauſa, vel cooperari ad
illam.

Huic obiecto difficili valdè reſpon-
deri poteſt ex doctrina Cardin. de Lugo
De Sacramentis in genere Diſput. 8. *à num.* 16
180. *& ſeqq.* quod Mutuatarius, qui
ob neceſſitatem petit mutuum cum fœ-
nore, non poteſt dici cauſa peccati,
vel quod cooperetur illi, quia non
concurrit determinatè ad actionem,
quæ hic, & nunc fieri non poſſit abſque
cui-

Digitized by Google

culpa. Nam docent Theologi, non eſſe coopertorem peccati illum, qui præſtat concurſum ſuum ad actionem indifferentem, quæ ſcilicèt fieri poteſt & cum peccato, & ſine peccato; nam ſi cum peccato fiat, culpa refertur malitiæ, & prauæ voluntati illius, à quo fieri poterat ſine peccato, & qui tamen vult illam facere cum peccato. Hinc etiam eſt, quod ipſe Deus Optimus Maximus concurrit ad omnes actiones humanas, etſi peccaminoſas, & enormes: & nihilominùs non eſt cauſa peccati, nec cooperatur peccato; quia concurſus ille, prout præſtatur, & offertur à Deo, eſt omninò indifferens; nec infertur omninò peccatum hominis ex hac voluntate, qua Deus concurrit; poſſet enim, ſtante illa voluntate Dei, non ſequi peccatum, ſed alia actio bona hominis. Ita in noſtro Quæſito: Mutuatarius petens mutuum cum vſuris non peruertit ordinem charitatis, nec magis diligit ſuum bonum temporale, quàm bonum ſpirituale fœneratoris; nec eius ſalutem ſpiritualem poſtponit ſuæ neceſſitati temporali, quia petendo pecuniam fœnebrem ex ſe non cauſat fœnus, nec cooperatur determinatè ad vſuram, neque eius inſtantia ſeu petitio obligat fœneratorem ad committendum peccatum vſuræ. Stat enim in libera voluntate fœneratoris dare mutuum ſine vſuris, ſi velit; quod
17 ſi nolit gratis mutuare, & exigat vſuras, totum pendet à ſua malitia, cum qua mutuatarius ſolùm permiſſivè ſe habet; vt latiùs explicat Card. de Lugo *d. diſput.* 8. *num.* 182. & 183. vbi eadem ratione demonſtrat, excuſari à peccato coniugem reddentem debitum ſuo coniugi malè petenti, vel chriſtianum in triremibus Turcicis remigantem, vel Sacerdotem peccatori occulto, ſed ei noto, Sacramentum Euchariſtiæ præbentem: quia hæ omnes actiones ex ſe non inferunt malitiam, nec ad hoc tendunt; ſicut petitio mutuatarij non tendit ad committendum crimen; ſed ad recipiendum mutuum, quo indiget, quamuis mutuator ob ſuam malam voluntatem velit peccare mutuando cum vſuris; quod etiam declarando pluribus exemplis proſequitur Sanchez *in Decal. libr.* 1. *capit.* 7. *num.* 18. & in terminis noſtri Quæſiti *lib.* 3. *in Decal. cap.* 8. *num.* 27. & Baſil. Pont. *de Matrim. d. lib.* 5. *cap.* 18. *num.* 46. 47. & 48. vbi ſubdit rem hanc in praxi plenam eſſe ſcrupulis, & difficultatibus; ideòque eſtò, quod liceat in neceſſitate petere mutuum cum vſura ab eo, qui paratus eſt ex malitia fœnerare; licitum non erit petere ab illo, qui vel ex ignorantia, vel ex hac inſtantia incitaretur ad fœnerandum; quia eſſet ſaltem ſcandalum paſſiuum, à quo tenemur abſtinere. Idem Pontius *dict. cap.* 18. *num.* 17. & Sotus *de Iuſtit. lib.* 6. *quæſt.* 1. *art.* 5. vbi mutuatarios increpat, qui vt alias mæchanicas artes effugiant, vel lautiorem vitam agant, fœnebre mutuum petunt; in perniciem tùm ſpiritualis, tùm temporalis vitæ; quia ad inopiam facilè vergunt, & litibus ſe, ſuoſque implicant. Quare ſecuriùs ſemper erit, ſi animarum Paſtores ſuaſerint indigentibus pecuniâ, vt à mutuo fœneratitio abſtineant, & potiùs ſuis laboribus, & honeſtis induſtrijs propriæ indigentiæ prouideant.

DECISIO LVII.

ARGVMENTVM.

Exponuntur ſequentia carmina, quæ continent caſus quatuordecim, in quibus non eſt Vſura lucrum recipere à debitore pecuniæ.

SVMMARIVM.

1 *Vſuram recipere non eſt peccatum in 14. caſibus hic relatis.*
2 *Feudum an poſſit cedi à Vaſſallo cum Vſura Domino.*
3 *Emphyteuta an poſſit dare fundum ad Vſuram Domino ſuo.*
5 *Maritus licitè exigit Vſuras, donec*

Digitized by Google

ei Dos ſoluatur.

5 *Venditor rei fructiferæ, donec recipiat pretium, poteſt Vſuras pro fructibus exigere.*

6 *Fideiuſſor quando poſſit à mutuatario exigere Vſuras?*

7 *Pœnæ nomine aliquando licitè Vſura exigitur.*

8 *Hoſtibus, cum quibus eſt bellum, licet imponere Vſuras.*

9 *Pecunia locari poteſt ad pompam.*

10 *Debitum antecedens ſi deducatur in pactum in mutuo non eſt Vſura.*

11 *Damnum emergens, & lucrum ceſſans ob moram mutuatarij non eſt Vſura.*

12 *Spontè datum à mutuatario non eſt Vſura.*

13 *Intentio, & ſpes mutuantis lucrandi aliquid ex mutuo an ſit Vſura?*

14 *Vendere rem pro valore futuro in tali menſe an ſit licitum?*

15 *Vidua pro dote ſibi reſtituenda interuſuria capit.*

16 *Sumptus in cuſtodiendo pignore ſunt retinendi ex eius fructibus.*

1 DEueniendo poſtea ad exceptionem Regulæ, mutuum eſſe debere gratuitum; Quæſitum fuit: *An dentur caſus, in quibus licitum ſit recipere aliquid ſupra ſortem abſque peccato, & abſque Vſura?*

Reſponſum fuit, dari caſus quatuordecim comprehenſos in his carminibus.

Qui Dominus (1) feudi eſt; ſumptus qui (2) ſuſtinet omnes
Coniugij: pretio qui (3) ſine vendit agrum.
Quique (4) fideiuſſor ſoluit cum fœnore ſortem,
Alteriuſque tulit nomine damna ſibi.
Qui pœnam (5) rectè ſtipulatur; & hoſtis (6) ab hoſte,
Lædere quem belli iura, viceſque ſinunt.
Quique dat (7) ad pompam ſignata numiſmata amico,
Et qui non aliter (8) ſperat habere ſuum.
Cui mora (9) dat damnum; cui lucrum (10) debitor aufert,
Et qui oblata (11) ſibi munera ſpontè capit.
Qui pluris vendit dubio (12) ſub tempore merces:
Orba (13) Viro mulier; ſeque, ſuoſque vt alat.
Qui patitur varios ſumptus (14), magnumque laborem;
Vt Domino ſeruet pignora tuta ſuo.
His impunè aliquid permittitur addere ſorti;
Reddere ſed reliquos fœnore parta iube.

Quorum quidem caſuum declarationem, ſummariè tamen, & quaſi ex compendio placet hic adiungere; vt ex eorum intellectu ſciant Parochi, & animarum Paſtores, alijque Confeſſarij decernere in eorum conſcientiæ tribunalibus, an ſit Vſura? & cognoſcant quando Pœnitentes vel rei, vel innocui ſint à fœnoris culpa.

Primus itaque caſus eſt, quando Vaſſallus mutuam pecuniam à Domino receperit, & feudum ei pignori dederit; nam Dominus non tenetur fructus 2
ſibi in ſortem imputare. *cap. Conqueſtus*. 8. & ibi Gloſſ. *de Vſuris*. Quod tamen intelligitur, ſi Dominus à ſeruitijs ſibi debitis ratione feudi abſtineat. *cap. 1. De feud.* Couaruu. *Var. reſolut. lib. 1. cap. 1. num. 4. Verſ. Hinc apparet.* Sotus *de Iuſt. & Iur. 6. quæſt. 1. art. 2. col. 6. Verſ. Exurgit tamen duplex difficultas.* Nauarrus *in Man. cap. 17. num.* 217. & Cardin. Mantica *de Tacit. & Ambig. lib. 11. tit. 8. num. 30. & ſeqq.* Qui *num. 32.* notat, hoc non procede- 3
re in fundo emphyteutico, ſi datus ſit pignori domino directo, nam iſte debet fructus in ſortem computare, quidquid dixerit in contrarium Nauarrus *d. num.* 217. niſi fortè non excederent ſummam canonis emphyteutici, & ab eo Dominus liberaſſet emphyteutam.

Secundus caſus eſt in Marito, qui non recepta dote vxorem alit, & onera ſuſtinet Matrimonij; is enim vſuras 4
impunè recipit pro dote, tùm de Iure ciuili. *l. 2. de Dot. promiſſ. l. In inſulam. §. Vſuras. ff. Solut. Matrim.* tùm de

Digitized by Google

de Iure Canonico. *cap. Salubriter*. 16.
de Vſuris. Couaruu. *Var. lib.* 3. *capit.* 1.
num. 3. Leotard. *de Vſur. quæſt.* 98.
num. 5. & 6. vbi aduertit, in *dict. cap.*
Salubriter, verba illa *Pro numerata do-*
te torſiſſe ingenia Canoniſtarum, ita-
ut alij crediderint eſſe legendum, *pro*
dote numeranda, alij *pro dote promiſſa*;
alij intellexerint de dote iterùm per
ſocerum receptam: ſed abſtinendum
eſt à commentis; quia verba prædicta
plano ſtylo legenda, & intelligenda
ſunt, ſcilicèt *pro Dote numerata*, hoc
eſt, *loco Dotis numeratæ*; nam *ly Pro*,
ſignificare ſolet *Vice*, *vel loco*. *l. Si oſ-*
ſa. *§ Si locus ff. de Relig. l. Venditio-*
nibus §. Iudè quæritur. ff. de Contrahen.
empt.

Tertius caſus eſt, ſi quis agrum, do-
mum, vel aliam rem fructiferam ven-
dat, & emptori tradat, non recepto
5 pretio; nam venditor poteſt ratione
fructuum aliquid vltra ſortem recipe-
re, quod tamen fructuum valorem non
excedat. *l. Iulianus*. *§. ex vendito*. *ff.*
de act. emp. l. 5. *C. eod.* & *l.* 2. *C. de*
Vſuris. quod latiùs docet Couaruuias
Var. lib. 3. *cap.* 4. *num.* 1. Card. Man-
tica *de Tacit. lib.* 4. *tit.* 24. *num.* 15. &
amplexa eſt Rota Romana coràm Lu-
douiſio *deciſ.* 297. & *deciſ.* 347. *nu-*
mer. 3.

Quartus caſus eſt, vbi fideiuſſor
coactus fuerit pro Mutuatario ſolue-
re non ſolùm ſortem, ſed etiam vſu-
ras: nam repetere poteſt ab eodem
6 Mutuatario vtrumque, ne ex officio ſuo
damnum patiatur. *cap.* 2. *de Fideiſſor.*
Menoch. *de Arbitr. iudic. caſ.* 119 *in*
fin. & Reginaldus *libr.* 25. *num.* 218.
vbi extendit hunc caſum etiam ad lu-
crum, quod petit fideiuſſor pro fide-
iuſſione ſua: cum enim ſiſcipiat obliga-
tionem ciuilem, ea eſt pretio æſtima-
bilis; ſed debet eſſe cum moderamine,
ne iniuſtitiam committat, accipiendo
vltra id, quod ſua verè intereſt; vel
ſingendo id, quod non eſt, ad pal-
liandam vſuram. Leotardus *de Vſur.*
quæſt. 23. *num.* 34. & *quæſt.* 98. *num.* 12.
& 13.

Quintus caſus eſt, quando appoſita
7 eſt pœna non in fraudem vſurarum, ſed
ad coercendam pigritiam, malitiamvè
debitoris. Salas *de Vſur. dub.* 21. *num.* 2.
Card. de Lugo *diſput.* 22. *ſect.* 15. & *diſp.*
25. *ſect.* 6. Porrò hic caſus non eſt in pra-
xi recipiendus, vt dictum eſt ſupra
Deciſ. LIII. nam pœna quantitati adiecta
præſumitur vſuraria, niſi probetur,
tanti intereſſe. Illuſtriſs. Sperell. *deciſ.*
131. *num.* 42.

Sextus caſus eſt, ſi contractus fiat
cum hoſte, ideſt cum illo, contra 8
quem iuſtè mouentur arma. *cap. vlt.*
14. *quæſt.* 4. Sed in praxi talis caſus non
eſt adaptabilis, quia hoſtibus non dan-
tur mutuò pecuniæ, vt benè ait Vgo-
lin. *de Vſur. cap.* 10. §. 2. Vndè videtur
dicendum, quod S. Ambroſius *in dict.*
cap. vlt. locutus ſit per irroniam; qua-
ſi dixerit, ſi ab vſuris abſtinere nolitis,
eas ab hoſtibus exigite; vt hac impoſſi-
bilitate facti iniuſtitiam in vſurarijs dam-
naret; quod pleniùs proſequitur Leo-
tardus *dict. quæſt.* 98. *à num.* 16. *vſque*
ad 25. Porrò Cornelius à lapide *in Deu-*
teron. cap. 23. *Verſ.* 20. ait S. Ambroſium
libr. de Tobia cap. 15. per perſonas hoſti-
les, à quibus Iudæi poterant exigere
Vſuras, intellexiſſe Amalecitas, Amor-
rhæos, & Chananæos, quos etiam tam-
quam peſſimos Idololatras ex Dei iuſſu
poterant occidere. Ex quo ipſe Corne-
lius à Lapide auctoritate cuiuſdam legu-
lei infert licitum eſſe Chriſtianis contra-
ctus Vſurarios inire cum Turcis, quia
hi iniuſtè occupant eorum Regna.
Sed non credo eſſe bonam doctrinam le-
gulei prædicti, quia Vſura eſt intrinſe-
cè mala.

Septimus caſus eſt, ſi pecunia non
detur mutuò, ſed commodetur, tan-
quàm corpus aliquod ad pompam. *l.* 3. 9
& 4. *ff. Commod.* Quia in hoc caſu poteſt
locari, & ex locatione lucrum exigi.
Carocius *de Locat. part.* 1. *tit. de Reſcin.*
locat. num. 2. Leotard. *de Vſur. quæſt.* 34.
num. 9.

Octauus caſus eſt, quando mutuans
paciſcitur, vltra ſortem ſibi dari etiam
id, quod antea ex alio contractu eidem
debebatur. Cardin. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 34. 10
num. 6. Vgolin. *de Vſur. cap.* 11. §. 2.
dummodò tamen debitum illud fuerit
verum, & liquidum; neque quid plu-

Digitized by Google

ris mutuans conſequatur, quàm ſibi mutuatarius antea debebat; vt diximus ſupra ex doctrina noſtri Cleri in *Deciſ. XXXVIII. num.* 14.

Nonus caſus eſt, quando ex mora mutuatarij in reſtituenda ſorte damnum reſultat mutuanti: & Decimus eſt caſus, ſi ob eamdem moram ceſſet lucrum
11 eidem; nam in vtroque caſu poteſt mutuans abſque fœnoris labe recipere vltra ſortem id, quod ſibi decreſcit, vel ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis. Nauar. *in Man. di&. cap.* 17. *num.* 212. Leotard. *d. quæſt.* 98. *num.* 43. & 44. At ſunt omninò ſeruandæ conditiones, quæ à ſtudioſis noſtris notatæ ſunt, tùm in *Deciſ. XXXIII.* tùm etiam in *Deciſ. LII.* in quibus examinatus fuit vterque caſus.

Vndecimus caſus eſt, ſi ex liberalitate mutuatarij aliquid vltra ſortem ſpontè mutuanti donetur; quia ſi licitum eſt
12 vnicuique benefacere, multò magis ei, à quo beneficium priùs accepimus; aliàs qui nobis benefecit, eſſet deterioris conditionis, ſi prohiberetur recipere, quod ex mera liberalitate mutuatarij procedit. Vgolin. *de Vſur. cap.* 8. §. 2. Petr. Nauar. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 315. Reginald. *d. lib.* 25. *num.* 233. Rebell. *lib.* 8. *quæſt.* 3. & Leotard. *d. quæſt.* 98. *num.* 32. 33. & 34. vbi obſeruat, abeſſe debere quodcumque pactum, ſiuè expreſſum, ſiuè tacitum; ſecùs autem eſt dicendum, de ſpe, & intentione mutuantis, qui licitè recipere poteſt, quod ſibi liberalitas debitoris porrigit, etſi ea ſpe, & expectatione mutuauerit, & ſine illa non fuiſſet mutuaturus; dummodò in nihilo obliget mutuatarium, vt concedunt plurimi DD. apud Salas *de Vſur. dub.* 5.
13 *num.* 5. & Layman. *tract.* 4. *cap.* 16. *nu.* 4. qui nituntur iuſtificare talem intentionem, ac ſpem, ne ſit vſura mentalis; eò quia nihil intendit, aut ſperat contra iuſtitiam, ſed ex ſola gratitudine, & liberalitate; quod tamen in praxi eſt periculoſum, attento *text. in cap. Conſuluit. De Vſur.* vt dicit Sylueſt. *Verb. Vſura in princip.* & *quæſt.* 1.

Duodecimus eſt Caſus, quando quis hic, & nunc rem ſuam non erat venditurus, ſed in alio tempore; quo probabile creditur, pretium auctum iri: dicunt enim doctores in hoc caſu ob dilatam pretij ſolutionem, poſſe venditorem aliquid ſupra ſortem exigere. Reginald. *lib.* 25. *num.* 227. Petr. Nauar. 14
lib. 3. *cap.* 2. *num.* 129 Iacob Graff. *part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 115. *nu.* 2. vbi id concedunt, ſi incertum ſit pretij futurum augmentum; ideòque eatenùs iſte caſus licitus eſt habendus, quatenus qui rem ad credentiam (vt vulgò dicitur) vendit, & paciſcitur de pretio, quod valebit E. g. Menſe Maio, dubium ſit an ſupremum, vel mediocre, vel infimum eo menſe pretium fuerit? tunc enim incertitudo prodeſſe poſſit tàm venditori, quàm emptori; poteſt, ſi pretium augeatur, venditor habere plus aliquid ſupra ſortem; vt pluribus citatis DD. probat Leotard. *de Vſur. d. quæſt.* 98. *num.* 41.

Tertius Decimus Caſus eſt in muliere vidua, cui donec reſtituatur dos, ſunt 15
præſtanda alimenta ab heredibus mariti, & interuſuria ſoluenda; quod licitum eſſe aſſirmarunt Nauar. *in Comment. de Vſur. num.* 67. & 68. Salas plurimos DD. cumulans, *dub.* 30. *nu.* 9. Theſaur. *deciſ.* 44. *num.* 4. Gratian. *dec.* 126. *num.* 7. & 8. Leotard. *quæſt.* 79. *num.* 44. & 48. & *quæſt.* 98. *num.* 42. vbi contrarijs argumentis reſpondit, & vlteriùs probat, id etiam habere locum, viuente marito, ſed ad inopiam vergente.

Decimus Quartus, & Vltimus Caſus eſt, quando mutuanti data fuit pro pi- 16
gnore res fructuoſa, in cuius gubernio, & cuſtodia ipſe impenſas fecit, labores, ac ſumptus; nam retinere ſibi poteſt tot fructus ex eodem pignore, quot reſpondeant merito laboris, & compenſent ſumptus, & expenſas neceſſarias. Salas *de Vſur. dub.* 28. *num.* 3. Reginald. *lib.* 25. *num.* 241. Card. Mantica *de Tacit. lib.* 11. *tit.* 8. *num* 27. & Leotard. *d. quæſt* 98. *num.* 54. vbi Iuriſperitos allegat loquentes de fructibus Ciuitatum, nempè gabellis, & datijs, quando loco pignoris retinentur per Principes, donec ſibi ſoluantur propria credita.

DE-

Digitized by Google

DECISIO LVIII.

ARGVMENTVM.

An ſit licitus, vel illicitus contractus dictus *dare à godere*, vbi exburſatur pecunia. Modi, ac conditiones dandi rem fructiferam *à godere* pro pecunia abſque labe Vſuraria.

SVMMARIVM.

1 *Contractus dictus* Dare à godere *an ſit licitus?*

2 *Fructiferæ res poſſunt dari* à godere, *ſi fructus ſint æquales.*

3 *Pacta inæqualia in contractibus non ſunt licita.*

4 *Fructus Pignoris ſunt in ſortem computandi.*

5 *Permutare rem fructiferam cum pecunia eſt Vſura.*

6 *Pecuniam dare pro re fructifera titulo venditionis, & cum pacto recuperationis an ſit licitum?*

7 *Liuellus francabilis cum pecunia ſuper domo an ſit licitus?*

8 *Res fructifera dari poteſt* à godere *pro pecunia titulo lucri ceſſantis.*

POEnitens conſulit Confeſſarium, an ſit licitus contractus vulgariter dictus Dare à godere? *Et ſe declarat, dicens: An poſſit recipere mutuò ducatos mille à Petro, eique relinquere domum propriam ad habitandum gratis, donec dictam pecuniam reſtituat? Quæritur, quid reſpondere debeat Confeſſarius?*

1

Ad hunc caſum communiter reſponſum fuit; contractum, qui dicitur *Dare à godere*, ſi fiat in rebus vtrinque frugiferis, & ſeruetur æqualitas inter contrahentes, licitum eſſe: at, ſi ab vno contrahente detur res fructifera, ab alio pecunia, vt ſupponitur in Caſu, eſſe fœneratitium, & uſurarium ex pluribus rationibus.

2

Primò. Quia ibi eſt vſura, vbi interuenit mutuum cum lucro. *l.* 1. *ff. de Vſur. cap.* 1. *extr. eod.* Sed Petrus dat mutuò ducatos mille pœnitenti cum lucro habitationis domus illius. Ergo committit vſuram.

Secundò: Si quis tradendo alteri mutuam pecuniam pacta inæqualia apponat, committit vſuram, eò quia iniuſtè paciſcitur, & obiectum vſuræ eſt iniuſtitia. Cardin. de Lugo *diſput.* 25. *num.* 55. Sed in contractu, de quo in caſu, pactum eſt inæquale, quia reſtitutio pecuniæ difficilior eſt pœnitenti, quàm reſtitutio domus per Petrum facienda. Azor. *part.* 3. *lib.* 9. *capit.* 20. *Verſ. Poſtremò dubitari nequit.* Ergo. 3

Tertiò: Vbicunque datur pignus pro pecunia mutuò accepta, fructus pignoris ſunt in ſortem computandi, aliàs committitur fœnus. *l. Titius* 48. *ff. de Solutionib.* Leotard. *de Vſur. quæſt.* 12. *n.* 10. Sed hic fructus domus à Petro non computantur in ſortem. Ergo fœneratitius eſt contractus. 4

Quartò: Id etiam videtur deciſum in *cap. Ad noſtram.* 5. *De Emption. & Vendit.* & *in cap. Illos Vos.* 4. *De Pignorib.* in quibus iuribus cum ab vna parte data fuiſſet pecunia, & ab altera conſignatæ res fructiferæ, ſummus Pontifex declarauit contractus vſurarios, & fructus in ſortem mandauit computari. Igitur contractus, de quo in caſu illicitus eſt cenſendus; cumque fieri non poſſe in terminis propoſitis Confeſſarius debet reſpondere, prout reſpondent Azor. *d. part.* 3. *lib.* 9. *cap.* 20. Bonacin. *tom.* 2. *de Contract. diſput.* 3. *quæſt.* 2. *punct.* 7. §. 1. *num.* 7. Nauar. *in Comment. de Vſur. num.* 97. Tamburin. *in Decal. lib.* 8. *tract.* 3. *cap.* 7. §. 6. *num.* 16. Cardin. de Lugo *d. diſput.* 25. *num.* 133. & 134. Graſſius *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 109. *num.* 20. & Sà *Verb. Vſura num.* 9. 5

Nihilominùs Doctores prædicti aſſignant tres modos iuſtificandi, & licitum reddendi prædictum contractum.

Primus eſt, ſi tradenti pecuniam vendatur domus cum pacto illam quandocumque recuperandi, præuia reſtitutione eiuſdem pecuniæ. Sed in hoc caſu requiritur: 1. Quod domus vendi poſſit, nam ſi eſſet Religioſorum, vel fideicommiſſo ſubiecta, non caderet in venditio- 6

ditione. 2. Vt verè vendatur, itaut dominium transferatur in tradentem pecunias; & ſi periret incendio, vel ruina, ipſi tradenti pecunias pereat. 3. Vt ſeruetur iuſtitia pretij, tùm attenta qualitate domus, tùm conſiderato pacto retrouenditionis; nam ſi ſit in fauorem ſolius vendentis, domus minùs valebit tertia, vel quarta parte iuſti pretij; & ſi in fauorem ſolius emptoris; domus plus valere debet, quàm alioquin valeret; quoniam venditor ſubit grauamen, quod eſt pretio æſtimabile; vt latiùs demonſtrat Leſſius *lib. 2. cap. 21. dub. 14.* Graſſius *d. cap. 109. num. 21.* breuiùs, & clariùs P. Maſtrius *in Theol. Mor. d. diſp. 5. num. 30.* & Card. de Lugo *d. diſp. 25. num. 13.*

Secundus modus eſt, ſi ſuper dicta
7 domo formetur cenſus redimibilis, ſeu liuellus francabilis, vt in hac noſtra regione practicatur; ad effectum, vt iuſto titulo dominus domus recipiat pecuniam cum onere ſoluendi cenſum, ſeu liuellariam penſionem; vice cuius poſtea det domum in locationem prædicto domino dominij directi, à quo recepit pecuniam. Sed in hoc quoque caſu oportet, vt domus ſit alienabilis, & contractus fiat inter perſonas, quæ poſſint eam alienare; & vlteriùs, quod iuſtum ſit pretium tàm reſpectu cenſus, ſeu liuelli, quàm reſpectu affictus, ſeu locationis; aliàs vſurarius præſumeretur contractus, & in fraudem vſurarum factus ob pretij iniuſtitiam, iuxta ſupradictos *text. in cap. Ad noſtram 5. De Empt. & Vendit. & cap. Illos vos. 4. de Pignor.* Cardin. de Lugo *d. diſp. 25. num. 135.* & nos trademus infra in caſibus de Cenſu, & magis plenè in tractatu de Liuello.

Tertius modus eſt, vt tradenti pe-
8 cuniam detur domus *A godere* donec eidem reſtituatur pecunia ſub titulo lucri ceſſantis, qui modus magis placet Azor. *vbi ſupra*, Tamburino *in Decal. d. lib. 8. tract. 3. cap. 7. §. 6. num. 17.* vbi Bonacina, & Filliucc. Cardin. de Lugo *d. diſput. 25. num. 136.* & Caſalicch. *in ſua Tuta conſcientia lib. 2. cap. 17. num. 20.*

Cæterùm vbi adhiberetur iſte titulus lucri ceſſantis, deberent concurrere omnes conditiones requiſitæ, & notatæ ſupra in *Deciſ. XXXIII. num. 3. 4. & 5.* & præcipuè, quod hæc pecunia eſſet deſtinata ad negotiandum; & fructus domus non excederent valorem lucri, quod realiter dominus pecuniæ, negotiando, poſſet ex ea conſequi. Hæc omnia ſcire, & aduertere debet Confeſſarius, vt muneri ſuo ſatisfaciat, reſponſurus Pœnitenti circa contractum *A godere*, de quo in propoſito Caſu.

DECISIO LIX.

ARGVMENTVM.

Ponuntur conditiones neceſſariæ in Cenſu vitalitio ſeruandæ; ne ſit Vſurarius.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus vitalitios an conſtituere expediat?*
2 *Ioannes Picus veneno interemptus ob cenſum vitalitium.*
3 *Auri auiditas cauſat delicta.*
4 *Cenſus vitalitij tribus conditionibus conſtituendi.*
5 *Fundus fructiferus an neceſſarius in cenſu vitalitio?*
6 *Bulla B. Pij V. de Cenſibus requirit fundum frugiferum;*
7 *Pretium iuſtum quomodo iudicandum in cenſu vitalitio?*
8 *Regula obſeruanda pro pretio in vitalitijs cenſibus.*
9 *Conſuetudo Patriæ dat regulam iuſti pretij in Cenſu vitalitio.*
10 *Capitale cenſus vitalitij numquam reſtituitur.*

CLaudius dat quingentos aureos Titio cum pacto, vt donec ipſe Claudius vixerit, ſibi annuatim ſoluat quinquaginta; & poſt mortem, capitalem ſummam Titius lucretur. Quæritur, an licitè conueniat?

Ad reſolutionem huius caſus Clerus

noſter

Digitized by Google

noſter notavit ; non eſſe laudandos ,
1 qui cenſus vitalitios ſibi emunt ; ex
cis enim , auaritia impellente , votum
captandæ mortis prodire facilè ſolet in
perniticm vitæ eiuſdem cenſualiſtæ,
vt de Ioanne Pico viro eruditiſſimo,cui
2 venenum propinauit eius cenſuarius ,
vt citiùs magnam pecuniæ quantitatem
ad cenſum , eius vita durante , rece-
ptam lucraretur, narrat Surdus *de ali-
ment. tit. 9. quæſt. 11. in fin.* & Leo-
tardus *de Vſur. quæſt. 49. num. 37.* vbi
refert Polydorum à Priamo patre ad
3 Polymneſtorem Thraciæ Regem cum
magno auri pondere miſſum , vt eum
educaret, & tueretur, Troia collapſa,
à Rege Thracio obtruncatum fuiſſe, vt
auro potiretur, vndè exclamauit *Virgi-
lius Æneid. lib. 3.*

Quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames ?

Nihilominùs ab audentibus Vitalitios
4 cenſus ſibi conſtituere tres conditio-
nes eſſe ſeruandas , ut licitè contra-
hant , Studioſi noſtri ſcripſerunt . Vi-
delicet .

Primò : Vt Cenſum ſuper certa re
fructifera imponant .

Secundò : Vt iuſtum ſit pretium .

Tertiò : Vt non repetatur ampliùs à
Cenſuario .

Prima conditio eſt , vt conſtituatur
cenſus Vitalitius ſuper certa re fructi-
fera ; quamuis enim non deſint Docto-
5 res , qui contrarium ſcripſerunt , quos
refert Salas *de Cenſib. dub. 5. num. 1.*
Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 756. num.
1.* & Leotardus *de Vſur. d. quæſt. 49.
num. 20.* ea ratione , quia ſufficit , æqua-
le eſſe periculum lucri , & damni inter
emptorem , & venditorem cenſus , pro-
ut extare clarum eſt in hoc contractu
cenſus vitalitij , qui ſpeciem aleæ con-
tinet , & pendet ab incerto breuioris ,
vel longioris vitæ : nihilominùs vera ,
& amplectenda eſt ſententia eorum ,
qui docent , neceſſarium eſſe , vt cenſus
iſte fundetur in re fructifera . Molina *de
Iuſt. & Iur. diſp. 288. num. 5. & diſp. 889.
num. 3.* Rebell. *lib. 10. qu. 4. num. 2. & 3.*
Filliuc. *tract. 35. part. 2. cap. 2. num. 284.
& 285.* Scaccia *de Commerc. §. 1. quæſt. 1.
[illegible] 202.* & ibi Medina *tom. 2. tit. de Re-
bus Vſur. adquiſit. quæſt. 14. Verſ. Ita-
que non .* Cencius *de Cenſib. part. 3. cap.
1. quæſt. 1. art. 1. num. 25.* qui omnes te-
ſtantur , eſſe de forma ſubſtantiali cu-
iuſcunque cenſus , vt imponatur ſuper
re frugifera ; quod ſcribit etiam Mar-
tha *conſ. 68. num. 8. 9. & 15.* & Leotar-
dus *de Vſuris d. quæſt. 49. num. 28.* atten-
ta præcipuè Conſtitutione B. Pij V. *In-* 6
cipien. Cum onus Apoſtolicæ ſeruitutis ,
quam integram tranſcribit Nicolius *in
Lucubrat. Ciuil. lib. 3. tit. 24. pag. 296.* Et
Cencius *in princ. ſui operis* ; Et cuius
primum requiſitum ponitur in illis ver-
bis , nimirùm : *Hac igitur noſtra Con-
ſtitutione ſtatuimus , Cenſum , ſeu an-
nuum reditum creari , conſtituiuè nullo
modo poſſe , niſi in re immobili , aut quæ
pro immobili habeatur , de ſui natura fru-
ctifera ; & quæ nominatim certis finibus
deſignata ſit* : quorum verborum *Nullo
modo &c.* tanta eſt vis , & poteſtas , vt
omnem potentiam aliter contrahendi
excludant . *l. vlt. C. de Teſt. milit.* Me-
noch *conſ. 383. num. 14.* & inducant for-
mam ex neceſſitate ſeruandam , vt con-
ſiderat Leotard. *dict. num. 28.* adeò vt
fundo ipſo pereunte , deſinat etiam &
extinguatur cenſus vitalitius . Cencius
*dict. part. 3. cap. 1. quæſt. 1. art. 1. num.
26.* quamuis contrarium doceat Scaccia
de Commerc. dict. §. 1. quæſt. 1. num. 178.
Sed quidquid ſit de hac opinione , quan-
do fundus frugifer periret , tamquam
de caſu raro , (niſi eſſet domus ſubie-
cta incendio , vel molendinum obno-
xium ſubmerſioni ,) hæc conditio impo-
nendi cenſum ſuper re certa , & fructi-
fera non debet videri grauis cenſitori ,
ſed vtilis ; ſiquidem vbi conſtitueret ſi-
bi cenſum vitalitium ſuper ſola induſtria,
ſeu perſona cenſuarij , eo per mortem
(qua nihil frequentiùs) ſublato ;
amiſiſſet pretium , & pecuniam ſuam ;
vel ſaltem diſſicile foret , eam recu-
perare ex generali hyppotheca bono-
rum , cum vt plurimùm homines de-
cedant ære alieno ſupra vires grauati ,
& hi potiſſimùm , quos non pi-
get pecunias ad cenſum , & ad livel-
lum accipere , vt quotidiè experi-
mur .

Secunda conditio , vt cenſus vitali-
tius

Digitized by Google

tius ſit licitus ; eſt pretij iuſtitia. Por-
7 rò ad indicandum iuſtum pretium cenſus vitalitij variæ ſunt Doctorum ſententiæ, quas referunt Couaruu. *Var. reſol. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 7. & Ioannes Bapt. Lupus *de Vſuris Comment.* 2. §. 1. *num.* 82. Nam iuſtum pretium eſſe vnum pro ſex, idest ducatos decem, & ſeptem pro centenario ſcripſit Oldrad. *conſ.* 207. At decem, ſeu vndecim pro centenario conceſſit Bald. *conſ.* 292. *Quia ex facto lib.* 5. Duodecim cum dimidio pro ſingulis centum approbauit Romanus *conſ.* 302. Sed decem tantummodò ſingulis centenis permiſit Cumanus *conſ.* 181. Verùm antiquorum opinionibus de hac re omiſſis, moderni aſtruunt, computum faciendum eſſe annorum, quos morali ſuppoſitione cenſuarius viuere poteſt ; deinde ſumendam eſſe dimidiam partem annorum, qui intercedunt à die emptionis cenſus vſque ad annum reputa-
8 tum vltimum vitæ ; & in tanta ſumma taxandas eſſe penſiones cenſus, quæ in ea medietate annorum adæquare poſſint ſummam totius pretij, ſeu totius capitalis. Verbi gratia : ſi emptor ſit ſexagenarius, & ſperetur poſſe peruenire ad annum ætatis octogeſimum, ſi vult dare centum ducatos pro cenſu vitalitio, poterit exigere decem ducatos annuos, ſua vita durante, quia curſus decem annorum adæquat penſiones cum capitali, vt tradunt Molin. *dict. diſput.* 388. *num.* 6. & Card. de Lugo *diſput.* 27. *num.* 38. qui *num.* 39. ſubdit, hanc eſſe regulam fallacem, & in ea non ſubſiſtendum ; cum neque moralis, neque certa appellari poſſit ; attentis vitæ humanæ periculis, & frequentia mortis in ætate iuuenili potiùs, quàm in ſenili, teſtaturque idem Card. de Lugo ex coætaneis eius, quos condiſcipulos habuit, dum iuuenis eſſet viginti annorum, multò plures ante quinquageſimum annum mortuos, quàm poſt illum viderit ſuperſtites ; quod & ego aſſirmare poſſum de propria ſcientia, circa coætaneos, ac condiſcipulos meos. Igitur
9 trutina iuſti pretij cenſus vitalitij eſſe debet vel patriæ conſuetudo, vel arbitrium boni viri, circumſpectis ætate, ſanitate, robore, aliiſve qualitatibus cenſualiſtæ, vt tradit Ioan. de Anan. *in cap. In ciuitate* 6. *num.* 21. *de Vſur.* Scaccia *dict.* §. 1. *quæſt.* 1. *num.* 298. & Leotardus *d. quæſt.* 49. *num.* 6. vbi plurimos cumulat.

Tertia conditio eſt, vt pretium, quem cenſualiſta in emptione cenſus exburſat, ita fiat cenſuarij accipientis, vt numquam ab eo inuito repeti poſſit. 10
Nam ſi capitale, ſeu pretium prædictum aliquando eſſet reſtituendum, non cenſus licitus, ſed mutuum cum vſura contractum eſſe diceretur. *l.* 2. *in princip. ff. Si cert. pet.* Felician. *de Cenſib. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 19. Roderic. *de annuis reditib. lib.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 5. vbi refert, Senatum iudicaſſe vſurarium quemdam cenſum vitalitium, in quo actum erat, vt ſors emptori ſalua eſſet. Cencius *de Cenſibus dict. part.* 1. *cap.* 1. *quæſt.* 4. *artic.* 3. *num.* 26. & Rota poſt illum tract. *deciſ.* 9. *num.* 12. & *num.* 15. Molina *dict. diſput.* 388. *num.* 6. Io. Bapt. Lupus. *d. Com.* 2. §. 2. *num.* 65. Couaruu. *Var. reſol. dict. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 3. *Verſ. Item & hæc*, præter alios, quos congerit, & ſequitur Leotard. *dict. quæſt.* 49. *num.* 7.

His igitur tribus conditionibus perpenſis, cognoſcere poterit Claudius, an licitè conuenerit cum Titio, tradendo eidem quingentos aureos, cum pacto, vt donec ipſe Claudius vixerit, ſibi annuatim ſoluat quinquaginta, & poſt mortem capitalem ſummam lucretur ; ſiquidem ſi aſſignatus fuerit fundus frugifer, & talis ſit ętas Claudij, vt arbitrio boni viri poſſit exigere decem pro centum, & numquam fiat repetitio ſummæ quingentorum aureorum, benè, & licitè ſibi vitalitium cenſum conſtituiſſe dicetur.

DE-

Digitized by Google

DECISIO LX.

ARGVMENTVM.

Pro feſtorum dierum ſanctificatione tria bonorum operum genera eſſe facienda, & alia tria eſſe fugienda docet præſens Deciſio. Exempla punitionis Diuinæ contra profanatores feſtorum dierum.

SVMMARIVM.

1 *Feſtis diebus tria genera bonorum operum faciendorum.*

2 *Opera tria euitanda iiſdem diebus feſtis.*

3 *Diaboli præcipuus conatus ne ſanctificentur dies feſti.*

4 *Feſti dies ſanctificandi tùm ex lege Diuina, tùm Eccleſiaſtica.*

5 *Exempla profanatorum diei feſti punitorum.*

Requiſiti fuerunt Parochi circa primum Eccleſiæ præceptum. *Quæ & quot à fidelibus ſint facienda, vt dies feſtos de Præcepto ſanctificent?*

1 DIctum fuit tria eſſe facienda; & à tribus eſſe abſtinendum.

Facienda hæc ſunt.

Primò: Miſſam deuotè audire. *cap. Omnes fideles. cap. Miſſas. de Conſecr. diſt.* 1.

Secundò: Doctrinam Chriſtianam ediſcere, & Verbum Dei à Parochis, vel alijs concionatoribus percipere. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *de Ref.*

Tertiò: Orationibus vacare, Sacramenta ſuſcipere, & Deo Optimo Maximo cultum, ac pietatem exhibere. Catech. Roman. *par.* 3. *De Tertio Præcept.*

Abſtinendum autem eſt à tribus.

2 Primò: Ab operibus ſeruilibus, mechanicis, & illiberalibus, (niſi iuſta ſubſiſtente cauſa) S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 122.

Secundò: Ab actibus forenſibus, ſtrepitu iudiciorum, & deciſionibus cauſarum. *cap.* 1. *de Ferijs.*

Tertiò: Ab actionibus peccaminoſis, nimirùm potationibus, alearum vſibus, amoribus impudicis, cęmediis, ac choreis iuxta monita, quæ à Clero noſtro ſcripta fuerunt ſupra in his Miſcellaneis Deciſionibus *Deciſ. IV. Deciſ. XVIII. n.* 6.

Ad dicta in locis citatis recurrant animarum Rectores, pro rationibus deſumendis ad excitandum populum, ut ſupradicta facienda adimpleat; & à prohibitis abſtineat. Legant etiam ſeſſiones omnes Catechiſmi Romani in citato *Præcepto tertio De Obſeruatione feſtorum;* in quibus reperient argumenta plurima ad exhortandos fideles, vt benè, piè, ac deuotè, dies feſtos de Præcepto ſanctiſicent.

Prædictis addenda ſunt ſequentia motiua, quibus populi fideles excitabuntur ad tria prædicta exequenda, quæ ſunt neceſſaria pro ſanctificatione feſtorum; & ab abſtinendo ab alijs tribus, quæ in diebus feſtis prohibita cenſentur. Videlicèt: *Primò*, quod pro-
fanare dies feſtos eſt opus præcipuum, 3
& maximus conatus diaboli, qui ad ſuos condæmones ait: *Quieſcere faciamus omnes dies feſtos Dei à terra. Pſal.* 73. 8. impediendo nempè illa tria opera bona; & promouendo illa tria opera mala. *Secundò*, quia ſecundum doctrinam S.
Thomæ 2. 2. *quæſt.* 122. *art.* 4. Sancti- 4
ficatio feſtorum duplici lege eſt nobis iniuncta, Diuina ſcilicet, & Eccleſiaſtica; & Jacrymabile eſt, quod Deo præcipienti nobis, vt in die feſto non laboremus, nolimus obedire; atè contra diabolo, ac mundo dicenti nobis, *Ite* in die feſto *ad onera veſtra*, vt dicebat Hebræis Pharao. *Exod.* 5. Sic promptè pareamus. Hinc ob hanc inobedientiam, & peccata contra Religionem, & Diuinum cultum pluribus flagellis populus Chriſtianus vapulatur à Deo; & frequenter profanatores feſtorum dierum fuerunt puniti. Habitatores cuiuſdam caſtelli, quia in feſto
Sancti Iacobi præſumpſerunt laborare, 5
omnes eorum habitationes fuerunt ſequenti nocte ab igne conſumptę. Vinc.

Digitized by Google

Belluacen. *in ſpecul. libr. 2. cap.* 11. Mulier incipiens ſuere lineam camiſiam in die feſto, eam ſanguine madere conſpexit; prout ſanguine plenæ repertæ ſunt ſpicæ frumenti ſatæ in die feſto. Iac. Meyrus *libr. 2. Annal. Ann.* 811. Alteri fœminæ panem die Dominico facienti brachia abſque ſenſu, aut vigore remanſerunt. Surius in Vita S. Hunegundis *die 25. Auguſti*. Ruſticus in die Aſſumptionis Beatæ Virginis terram fodiens, vt fornacem ſtrueret, in foueam cecidit, & poſt eum terra, quæ illum viuum ſepeliuit. S. Bonau. *in Vita S. Franciſci part.* 5. Molitor feſtiuo die lapidis molaris dentes acuendo, non ſolùm mallei capulum ſuis manibus inſertum ſenſit, ſed ab iiſdem fœtidum ſanguinem egredi non abſque magno cruciatu obſeruauit, vt refert S. Gregor. Turonen. *libr. 1. de Glor. Martyr. capit.* 15. & Bubulcus, qui die ſacro boues iunxit aratro, paulò pòſt & boues, & ipſum conſumpſit fulgurè cœlo lapſum. Cardin. Baron. *Ann.* 993. *num.* 8. Hæc exempla à Parochis in ſermonibus ad populum, & alia plura, quæ in Sacris Hiſtoriis leguntur, ſunt inſinuanda, vt eum ad ſanctificationem dierum feſtorum ſuaſum faciant; addentes magnum quippè eſſe facinus violare dies feſtos, vt conſtat *ex Numer. cap. 15. Verſ.* 32. vbi hominem colligentem ligna in die Sabbati mandauit Deus lapidari; vbi Cornelius à Lapide, qui ſupradicta exempla narrat, ſubdit: *Vide hic, quàm rigidè, & ſeuerè præcepta, & feſta ſua Deus mandet ſeruari*. De hoc argumento legant Parochi, ac Concionatores Paulum Segnerium *In Chriſt. Inſtruct. part. 1. ſerm. 11. per tot.*

DECISIO LXI.

ARGVMENTVM.

Declaratur quis ſit Vſurarius manifeſtus? Quis occultus? Et quæ differentia inter vtrumque?

SVMMARIVM.

1 *Manifeſtum duplex, Notorietate Iuris, & Notorietate facti.*
2 *Vſurarius conuictus in Iudicio, ſed non confeſſus an ſit manifeſtus?*
3 *Occultus Vſurarius quis dicatur?*
4 *Differentia inter Vſurarium occultum, ac manifeſtum.*
5 *Vſurarium occultum pœnitentem quilibet poteſt abſoluere, ſi reſtituat Vſuras.*

Quia Vſurarius manifeſtus pluribus pœnis plectitur à Iure, vt dictum eſt ſupra Deciſ. XXV. ideò requiſitum fuit: *Quis dicatur Vſurarius manifeſtus?*

Reſponderunt ſcribentes circa hoc Quæſitum, manifeſtum Vſurarium dici dupliciter. Notorietate facti, & Notorietate Iuris. Ille dicitur Vſurarius manifeſtus notorietate facti, qui 1 publicè habet menſam ad fœnerandum expoſitam; vel ita frequenter fœneratur (etſi priuatim) vt populus de ea re certitudinem habeat. Gloſſ. *in cap. 1. de Vſur. in 6. Verb. Manifeſti*. Clarus §. *Vſura Verſ. Sed hic*. Menoch. *de Arbitr. caſu* 235. *num.* 9. Maſcard. *de Probat. concluſ.* 1425. *num.* 3. & 4. qui etiam illum manifeſtum dicunt, à quo facta eſt confeſſio huius criminis coram pluribus, & præcipuè coram Sacerdote, & duobus teſtibus, quod concedunt etiam Theologi apud Salas *de Vſur. dub.* 46. *num.* 3. & Card. de Lugo *d. diſput.* 25. *num.* 240.

Notorietate iuris manifeſtus Vſurarius

Digitized by Google

*ri*us dicitur, qui in iudicio eſt confeſſus, vel condemnatus. Couaruuias *lib.* 3. *Var. capit.* 3. *num.* 4. Clarus *vbi ſupra num.* 5. & Menoch. *num* 12. Quod
2 ſi conuictus ſit, ſed non confeſſus,
alij aſſerunt, & alij negant, cenſendum eſſe manifeſtum, vt notat Salas *d. dub.* 46. *num.* 4. Cardin. de Lugo *d. diſp.* 25. *num.* 239. & Theſaur. *de Pœnis Eccleſ. part.* 2. *Verb. Vſurarii cap.* 7. *Verſ. Item manifeſtus dicitur*. vbi ſubdit, talem numquam poſſe pronunciari, niſi certò conſtet de vſura; itavt nulla ratione, vel conſuetudine publica poſſit excuſari; quamuis non requiri vſuram formalem, ſed ſufficere virtualem, qualis eſt, ſi ſupra iuſtum pretium vendat propter dilatam pretij ſolutionem, ex pluribus DD. citatis doceat Cardin. de Lugo *vbi ante num.* 238.

E contra: *Quis dicatur Vſurarius occultus*? reſpondendum eſt, illum cenſen-
3 dum eſſe occultum, in quo releuari non
poteſt notorietas facti, vel Iuris; vt latiùs demonſtrant DD. ſupra allegati; & dictum fuit ex doctrina noſtri Cleri in *Deciſ. XXIX.* quod benè declarat etiam Laurentius Prior *in ſua Praxi Criminali Veneta in tit. de Vſura pag.* 187 *& ſeqq.*

Quod ſi petamus, *Quæ differentia inter Vſurarium manifeſtum, & Vſurarium occultum*? reſpondendum venit, hanc
4 eſſe differentiam; quod Vſurarius mani-
feſtus aſſicitur omnibus illis duodecim pœnis, quæ relatæ fuerunt in præcitata *Deciſ. XXIX.* & præcipuè paſſiua participatione Sacramentorum, & Eccleſiaſtica ſepultura; niſi reſtituerit vſuras, vel idoneam cautionem dederit de reſtituendo, vel pignoratitiam, vel fideiuſſoriam, vel iuratoriam iuxta *text. in cap. Quia in omnibus. De Vſur. & cap. Quamquàm eod. tit. in* 6. & Theſaur. *de pœnis Eccl. d. part.* 2. *Verb. Vſurarior. pœnæ. cap.* 1. Contra occultum verò fœneratorem non ſunt inflictæ pœnæ à Iure; propterea, quotieſcumque cum pœnitebit uſurarum,
& reſtitutionem fecerit, ad Sacramenta,
5 & Eccleſiaſticam ſepulturam erit admit-
tendus. S. Th. 2. 2. *q.* 78. *art.* 3. P. Maſtrius *in Theol. Mor. d. diſp.* 5. *n.* 93. & alij DD. allegati in ſupracit. *Deciſ. XXIX. num.* 1

DECISIO LXII.

ARGVMENTVM.

Docetur qui, & qualis ſit contractus dictus *Mohatra*, ſeu *Stocco*. Oſtenduntur quatuor modi illum committendi: Qui omnes damnati fuerunt ab Innocentio XI. Ideò cautè legendi Cardenas, & F. Caſſianus à S. Elia circa hunc contractum.

SVMMARIVM.

1 Mohatra *contractus*, *ſeu* Stocco *quid ſit?*

2 *Quot modis contrahatur* Mohatra?

3 *Pannum ſummo pretio vendere, cum pacto vt ſibi ſtatim reuendatur pretio infimo eſt Vſurarium.*

4 *Etiamſi non fiat pactum de ſibi reuendendo, ſed ſit intentio.*

5 Mohatra *etiam fiebat per interpoſitam perſonam.*

6 *Fit abſque vllo pacto, aut intentione dato panno pro pecunia.*

7 Mohatra, *ſeu* Stocco *contractus damnatus, ab Innocentio XI.*

8 *F. Caſſianus à S. Elia, & Cardenas cautè legendi circa contractum* Mohatram, *ſeu* Stocchum.

PAulus indigens pecunia petit ducatos centum mutuò à Mercatore, qui pro tanta ſumma ei dat tot vlnas panni ad vendendum. Paulus non reperiens emptores, idem pannum vendit eidem Mercatori pretio Ducatorum octoginta. Quæritur quis contractus ſit iſte? Et an licitus?

Contractum hunc eſſe illum, qui
Hiſpanicè vocatur *Mohatra*; Italicè 1
Stocco; Gallicè *Vente, & rouente*; alijſque vocabulis in diuerſis regionibus *Porro*, ſeu *Pillizza*, vel *Baratto*, omnes de Clero noſtro ſcripſere; allegantes Bonacinam *dict. tom.* 2. *de contractibus diſput.* 3. *quæſt.* 2. *punct.* 3. *num.* 20. Rebell. *de obl. Iuſt. lib.* 9. *quæſt.* 6. *num.* 7. Salas *de Empt. & Vendit. dub.* 37. *& de*

Digitized by Google

Vſuris dub. 16. *num.* 2. Tamburinum *in
Decal. lib.* 8. *tract.* 3. §. 8. *num.* 9. Card.
de Lugo *de Iuſt. & Iur. diſput.* 26. *num.*
204. Leotardum *de Vſur. quæſt.* 24. *num.*
25. Dianam *part.* 1. *tract.* 8. *reſol.* 20 *&*
58. Quæ in Coordin. eſt *tom.* 6. *tract.* 3.
reſol. 63. *&* 64. & Cotonium *in Summa
Dianæ Verb. Contractus* . *num.* 3. P. Ca-
ſalicchium *in Tuta Conſcientia lib.* 2. *cap.*
3. *num.* 4. & F. Caſſianum à S. Elia *in
Theol. Mor. Expurg. Verb. Contractus* . 1.
cap. 1. *&* 2.

2 Pro reſolutione autem Caſus , an
Contractus iſte ſit licitus ? notarunt ,
quatuor modis *Mobatram* , ſeu *Stoccos*
fieri poſſe.

Primo modo ; quando indigens pe-
cunia , & eam mutuò petens à merca-
tore , ille ſe offert dare creditò pan-
3 num , aut merces , pretio quidem iu-
ſto , ſed ſummo ; ſi tamen ipſe indi-
gens ſpondeat , & paciſcatur , eam-
dem mercem reuendere ſtatim eidem
mercatori numerata pecunia , at pre-
tio infimo , etſi iuſto ? & in hoc caſu ,
contractum eſſe illicitum , & uſura-
rium ferè omnes Theologi autumarunt
tùm quia eſt mutuum palliatum , ac
idem quod mutuare octoginta , & exi-
gere centum ; tùm etiam quia imponi-
tur onus pretio æſtimabile eidem indi-
genti , illum obligando ad reuenden-
dum prædicto mercatori , itaut ad
alium emptorem accedere non valeat .
Card. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 31. *num.* 3. Ange-
lus *Verb. Vſura* 1 *num.* 60. vbi dicit ,
hunc eſſe contractum peſſimum . Syl-
ueſt. *Vſura* 2. *quæſt.* 4. S. Antonin. 2. *part.
tit.* 1. *cap.* 8. *quæſt.* 5. *& part.* 3. *tit.* 8.
cap. 4. §. 4. Rebell. *dict. lib.* 9. *quæſt.* 7.
num. 7. & Card. de Lugo *dict. diſput.* 26.
num. 204.

Secundo modo , fit contractus *Mo-*
4 *batra* , vel *Stocco* ſi in eo ceſſet pactum ,
ſed tantùm adſit intentio , & ſpes in
Mercatore vendente mercem creditò ca-
riùs , eam reemendi viliùs numerata
pecunia ab eodem indigente ? & in hoc
caſu , ferè omnes Doctores aiebant ,
licitam eſſe *Mobatram* (circumſcripta
prohibitione legis) quia cum nullum
onus imponatur indigenti , & poſſit
accedere ad quem malit emptorem ;
non debet eſſe deterioris conditionis
idem mercator , qui ſummo pretio (iu-
ſto tamen) mercem vendiderat , illam
reemendo infimo pretio , adhuc tamen
iuſto . Bonacin. Dian. Card. de Lugo ,
& alij ſupra allegati , & præcipuè Salas
de Empt. d. dub. 37.

Tertio modo fiebat *Mobatra* per inter-
poſitam perſonam ; tunc videlicèt ,
quando vendita merce per mercatorem
creditò indigenti pretio ſummo ; mitte- 5
bat amicum , proxenetam , vel ter-
tiam perſonam , quæ eamdem mercem
nomine ſuo emeret pretio infimo , nu-
merata pecunia ; & in hoc caſu ferè
omnes Theologi dicebant contractum
licitum eſſe , attenta iuſtitia pretij , in-
tra cuius latitudinem ſummum , & infi-
mum continetur , vt plenè ſcribit Leſ-
ſius *lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 16. *num.* 130. &
Salás *de Vſuris dub.* 16. *num.* 4.

Quarto modo prædictus contractus
Mobatra , & *Stocco* fieri poteſt libero , 6
& ſincero animo , quatenùs ſcilicèt
Mercator vendit creditò mercem ſuam
indigenti pretio ſummo , ſed iuſto ;
non intendens obligare recipientem ad
reuendendam ſibi viliori pretio , ſed il-
lum relinquens in ſua libertate ; ſed
cum non reperiat emptores , vel tem-
pus non habeat eos adire , vel quærere ,
eamdem mercem infimo pretio vendit
eidem mercatori numerata pecunia ; &
hunc caſum licitum eſſe plurimi ſcripſe-
runt ex auctoribus antiquis , & moder-
nis ; quos allegat , & ſequitur Salas *de
Empt. dict. dub.* 37. *& de Vſur. dict. dub.*
16. *num.* 2. Diana *dict. part.* 1. *tract.* 8.
reſol. 20. *&* 33. quæ in Coordin. ſunt
tom. 6. *tract.* 3. *reſol.* 62. & Card. de Lu-
go *dict. diſput.* 26. *num.* 205. & nouiſſimè
Cardenas *in Criſi Diſert.* 24. *num.* 5. & F.
Caſſianus à S. Elia infra citandus .

Cæterùm hiſce temporibus ſuperflua
eſt diſtinctio ſupradictorum caſuum ,
& modorum faciendi contractum *Moba-
tra* , ſeu *Stocco* ; attenta reprobatione 7
eiuſdem facta *die* 2. *Menſis Martij* 1679.
per Sanctiſſimum D. N. INNOCEN-
TIVM PAPAM XI. qui in Sacra
Generali Congregatione contra hære-
ticam prauitatem , inter cæteras pro-
poſitiones ſcandaloſas , falſas , & te-
me-

Digitized by Google

merarias , hanc *num.* 40. damnauit, videlicèt : *Contractus Mobatra licitus eſt, etiam reſpectu eiuſdem perſonæ , & cum contractu retrouenditionis præuiè inito cum intentione lucri* . In qua quidem damnata propoſitione damnati pariter ſunt omnes ſupradicti quatuor modi contrahendi *Mobatram* , ſeu faciendi *Stoccos* ; Primus enim modus expreſsè continetur in illis verbis : *reſpectu eiuſdem perſonæ , & cum contractu retrovenditionis præuiè inito* . Secundus modus exprimitur in alijs verbis : *Cum intentione lucri* . Tertius , & Quartus modus comprehenduntur in illa Dictione *Etiam* ; ibi : *Contractus Mobatra licitus eſt etiam* &c. nam illa dictio *Etiam* eſt particula ampliatiua , & implicatiua , quæ prohibitionem ampliat ad caſus non expreſſos in ipſa prohibitione : & comprehendit quemcunque modum , quo poſſet contraueniri . Loter. *de Re benef. lib.* 1. *q.* 40. *num.* 228. Fagnan. *in cap. Cum contingat num.* 40. *De foro competent.* & docet Barboſa *in Dict. Vſufreq. Dict.* 112. *num.* 1. vbi aduertit *ly Etiam* exprimere caſum magis dubitabilem , & implicare minùs dubitabilem ; & cumulat infinitos Doctores . Et ideò quocunque modo fiat *Mobatra* , ſeu *Stocco* cenſeri debet prohibitus , vt poſt decretum condemnationis ſupradictæ ſcripſit P. Caſalicchius
8 *in Tuta Conſcientia lib.* 2. *cap.* 3. *num* 4. F. Caſſianus à S. Elia *in Theolog. Moral. Expurg. dict. Verb. Contractus* 1. *cap.* 1. & 2. Qui tamen cautè eſt legendus *num.* 11. prout etiam Cardenas *in dict. Diſertat.* 24. *num.* 5. dum concedit etiam poſt ſupradictam Pontificiam condemnationem *licitum eſſe Mobatram , ſi fiat abſque pacto implicito , vel explicito de retrouendendo* , vt volebat Diana *dict. part.* 1. *tract.* 8. *reſol.* 58. Quæ in Coordin. eſt *tom.* 6. *tract.* 3. *reſol.* 64. nam dictus contractus ſemper erit ſcandaloſus , in detrimentum ipſius indigentis pecunia , & cum vſura palliata ; quam propterea grauiſſimi Iuriſconſulti omni tempore reprehenderunt , inter quos Couaruu. *Var. reſol. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 6. in fine ; vbi eum appellat *Latrocinij genus maximè execrandum , & iuſtis pœnis vindicandum* , Io. Bapt. Lupus *de Vſur. comment.* 3. §. 5. *num.* 124. Diaz *in pract. Crimin. cap.* 91. *Verſ. illud notandum* . & alij , quos allegat , & ſequitur Leotardus *de Vſur. dict. quæſt.* 24. *num.* 25. & hinc eſt , quod plurimi Principes zelo Iuſtitiæ ducti eumdem *Mobatram* contractum olim ſub grauiſſimis pœnis prohibuerunt , vt de Regno Neapolis teſtatur Leotard. *ibid.* de Regnis Hiſpaniar. ac Luſitaniæ ſcribit Molina *diſput.* 310. *numer.* 3. & 4. & Salas *de Empt. & Vend. dict. dub.* 37. *num.* 5. de Vrbe Roma , ac de Statu Magni Ducis Hetruriæ refert Io. Bapt. Lupus *vbi proximè num.* 125. & de Sereniſſimo , ac Piiſſimo Principe Noſtro Venetiarum ſcribit Laur. Prior *in dict. Praxi Crim. Veneta tit. de Vſura pag.* 188. Quapropter cum Innocentianum Decretum damnauerit ſcandaloſas illas , & in praxi pernicioſas propoſitiones , & vnamquamque ipſarum ſicut iacent ; & prohibuerit ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ de eis tractare , niſi forſan impugnando , tutum , laudabileuè eſſe non poteſt , dictum contractum *Mobatram* limitare , vel in aliquo caſu licitum eſſe docere ; vt facit prædictus F. Caſſianus à S. Elia cuius propterea liber meritò à Sac. Congregatione Indicis nunc eſt ſuſpenſus , & prohibitus ; & quidem meritò ſic enim qui ſcribit , potiùs defendit , quàm impugnat ; minùs ſuffragante declarationis prætextu ; ſiquidem illius eſt legem interpretari , cuius condere . *l. vltim. C. de Legib. cap.* 1. & 2. *de Confirm. vtil. vel inutil.*

DECISIO LXIII.

ARGVMENTVM.

Vt ludus , qui vocatur *Lotto* , ſit licitus , quæ , & quot conditiones , ac cautelæ ſint neceſſariæ , docet præſens Deciſio .

SVMMARIVM.

1 Lotto *contractus dictus quid , & quotuplex ſit?*

2 Quo-

Digitized by Google

2 *Quomodo ſit licitus il* Lotto?
3 *Auctoritate publica ſunt* Lotti *exponendi.*
4 *Fraudes in* Lotto *abeſſe debent.*
5 Lotto *contractus perníciofus magis, quàm vtilis Reipublicæ.*
6 Lotto *contractus non eſt à Principibus permittendus.*

Confeſſarius interpellatur à Pœnitente, an liceat exponere mobilia pretioſa contractui, qui vocatur Lotto? *Quæritur, quid reſpondeat Confeſſarius.*

Omnes dixere: Reſpondendum in
1 primis eſſe à Confeſſario, quod con-
tractus iſte appellatus *Lotto*, ſeu *Lotheria*, vel *Ludus ollæ* (eò quia ſymbolæ,
vulgò *bollettini* extrahantur ex olla Martin.
Delr. *Diſquis. Magic. lib.* 4. *cap.* 4.
quæſt. 2. *in princip.*) dupliciter fieri po-
teſt. Vno modo, quando aliquid pre-
tioſum venale proponitur, ita tamen,
vt certus numerus perſonarum pro ra-
ta offerat pretium ea conditione, vt
ſortiendo, cuius eſſe debeat res illa?
cui ſors contigerit, eadem res pretioſa
detur: & iſta *Lotheria*, ſeu *Lottus*,
licitus eſt, quando vltra iuſtum pre-
tium rei exhibitæ, & neceſſarias expen-
ſas miniſtrorum, nihil exigatur; &
abſint fraudes in extrahenda ſorte, cu-
ius ſit? Ratio eſt; quia in hac *Lothe-
ria* concurrunt duo contractus, Vnus
2 Emptionis, & Venditionis, quo do-
minus rei pretioſæ illam vendit iuſto
pretio emptoribus illis ſpontè conferen-
tibus pecuniam pro ea re ſortienda.
Alter ſortis diuiſoriæ, quo iidem em-
ptores inter ſe paciſcuntur, vt ex pecu-
nijs multorum integrum pretium rei
formetur, deinceps ſortiantur, cuius
eſſe debeat? parati omnes, & ſinguli
arbitrio fortunæ ſtare; & velle, vt
eius ſit, ſuper quem ſors ceciderit;
quod quidem licitè fieri poteſt, ceſſan-
tibus fraudibus, imò talis *Lotheria* ſpe-
ctat ad virtutem Eutrapeliæ, vt docet
S. Thom. 2. 2. *quæſt*: 168. *art.* 2. Azor.
part. 3. *lib.* 5. *cap.* 27. *quæſt.* 5. Bonacina
de Contract. dict. tom. 2. *diſput.* 3. *quæſt.*
2. *punct.* 4. *num.* 26. & Sanchez *conſil. Mo-
ral. lib.* 1. *cap.* 8. *dub.* 36.

Altero modo fit Ludus iſte, qui ap-
pellatur *Lotto*, quando plures pretioſæ 3
res proponuntur, cum numero ma-
gno ſyngrapharum, ſymbolarumuè,
vulgò *bollettini*, infimo pretio pro ex-
tractione ſingulorum à quocumque fa-
cienda determinato, cum hac condi-
tione, vt cui ſors dederit extrahere
ſyngrapham ſignatam numero præmij,
ſeu rei pretioſæ in libro deſcriptam; di-
cta res detur, ac tradatur; ſed in de-
terminatione numeri ſyngrapharum,
ſeu bollettinorum Auctoritas publica
debet requiri, ad effectum, vt iuſtus
numerus concedatur habito reſpectu ad
valorem, & pretium præmiorum ex-
poſitorum; nec non ad expenſas mini-
ſtrorum, qui durante *Lotheria* debent
aſſiſtere, & quotidie ſigno publico clau-
dere, & obſignare vrnam, ne nouæ 4
ſyngraphæ albæ imponantur, ſeu de-
ſcriptæ in ſignum præmiorum auferan-
tur; & inuigilare, ne fraudes com-
mittantur, & quibus ſors fauſta arri-
ſerit, præmia ſorte extracta conſignen-
tur. Molina *de Iuſt. & Iur. diſput.* 509.
Card. de Lugo *eod. tract. diſput.* 31. *num.*
91. & 92. vbi alios allegat, & Diana
part. 1. *tract.* 8. *reſol* 81. quæ in Coor-
dinato eſt *tom.* 6. *tract.* 3. *reſol.* 125. Qui
omnes DD. notant, quod præcepto Iu-
dicis debet taxari numerus ſymbolarum,
ſeu ſyngrapharum in vrna occludenda-
rum habito reſpectu ad valorem rerum
pretioſarum, quæ ſunt ſorti extrahen-
tium propoſitæ: ſique cautum fuerit,
ne fraudes committantur, licitus erit
huiuſmodi Ludus, ſeu contractus ap-
pellatus *Lotto*.

Porrò quidquid ſit circa honeſtatem,
& iuſtitiam eius, certum eſt, Reipu- 5
blicæ parùm prodeſſe; imò nocivum
reperiri: tùm quia pauperes homines
viri, & mulieres, ſpe ſortis bonæ il-
lecti, exhauriunt ſuppellectilia, quæ
domi habent; & modicum æs, quo fi-
liolis panem forent empturi, fruſtra
proijciunt, aduerſam ſemper ſortem
in ſyngraphis extractis reperientes; vn-
dè fit, vt plurimi ad maledicta ſe con-
uertant, blaſphemias proferant, & tri-
ſtes de malo exitu coniuges ad rixam,
& verbera deſcendant; etiam ad vxo-

rici-

Digitized by Google

ricidia, vt recens memoria in hac vr-
be teſtatur. Quapropter cæteris pru-
dentiùs ſcripſiſſe videtur Mart. Delrius
d. lib. 4. cap. 4. quæſt. 2. vbi obſeruauit,
6 ludum, ſeu contractum hunc *periculo-
ſum eſſe, nec debere à Principibus per-
mitti* ob facilitatem colluſionum, &
fraudum; concludens ibidem, quod
*longè tutius eſt, & ſecurius tùm Reipu-
blicæ, tùm priuatis, hoc ſecundo* (Lotti)
genere relicto, prius tantùm exercere.
Et ita reſpondere debet Confeſſarius
non ſolùm pœnitenti, ſed etiam Iudi-
ci, ac Magiſtratui ſciſcitanti, *an liceat
exponere mobilia pretioſa contractui, qui
vocatur* Lotto;

Qui plura de Lotto ſcire deſiderat,
legat Baldellum *tom. 2. libr. 4. diſput. 6.
num.* 14. vbi de eo àgit, & in fine
oſtendit, quod qui fraudem commiſit
in hoc ludo, ſeu contractu *Lotto* ap-
pellato, tenetur facere reſtitutionem;
adeò vt iterùm conuocentur omnes,
qui pecuniam dederant, ad iterum extra-
hendos bollettinos.

DECISIO LXIV.

ARGVMENTVM.

Referuntur rationes ex Iure Di-
uino, naturali, Eccleſiaſtico,
ac Ciuili; ob quas Filij tenen-
tur honorare Parentes, ac geni-
tores ſuos.

SVMMARIVM.

1 *Filij quadruplici iure obligantur hono-
eare Parentes.*
2 *Ius diuinum præcipiens honorare Pa-
rentes, quid intelligat pro ly* ho-
norare?
3 *Præmium, ac punitio filiorum honoran-
tium parentes, vel non.*
4 *Natura obligat filios honorare genitores
ob tres rationes.*
5 *Ciconiæ paſcunt parentes ſuos decre-
pitos.*
6 *Religionis ingreſſus denegatur filijs ha-
bentibus genitores egentes.*
7 *Profeſſus poteſt viuere extra clauſtra,
vt ſubueniat ſuis genitoribus.*
8 *Parentum inhonoratio delictum atrox.*
9 *Caſus reſeruatus eſt contumelia genito-
res afficere.*
10 *Exheredatio filiorum à Iure ſtatuta ob
14. cauſas ingratitudinis.*

Quia Parochi compellati fuerunt, vt
colligerent, ac narrarent; *Quibus ra-
tionibus gnati ſuadendi ſint vt
honorent parentes?*

DIctum fuit, rationes deſumendas
eſſe è quadruplici Iure tanquàm
à quadruplici fonte; videlicèt à Iure
Diuino, à Iure Naturali, à Iure Eccle- 1
ſiaſtico, & à Iure Ciuili.

In Iure Diuino tres habentur ratio-
nes. Prima eſt Præceptum à Deo Opti- 2
mo Maximo cunctis filijs propoſitum,
quibus præcipiendo dixit *Exod.* 20. 12.
*Honora Patrem tuum, & Matrem tuam,
vt ſis longævus ſuper terram.* Honoris
autem appellatione quatuor continen-
tur. Dilectio, Obedientia, Reueren-
tia, & Subuentio in neceſſitatibus.
Catech. Roman. *part. 3. De Quarto Præ-
cepto Decal.* Secunda eſt præmium gna-
tis Parentes ſuos honorantibus promiſ-
ſum; nam *Sicut, qui theſaurizat, ita
& qui honorificat matrem ſuam. Qui
honorat patrem ſuum, iucundabitur in fi-
lijs, & in die orationis ſuæ exaudie-
tur. Qui honorat patrem ſuum, vita vi-
uet longiore, & qui obedit Patri, re-* 3
*frigerabit Matrem. Et benedictio patris
firmat domos filiorum; Eccl. 3. num 5. &
ſeqq.* Tertia eſt ſeuera punitio; quan-
doquidem *Maledictio Matris eradicat
fundamenta.* ibid. *num.* 11. *Et Oculum,
qui ſubſannat patrem, & qui deſpicit
partum matris ſuæ, effodiant eum corui
de torrentibus, & comedant eum filij Aqui-
læ. Prou. 30. num.* 17. Et hìc narranda
exempla filiorum, quos vltio diuina
ferijt; & celeri, ac ignominioſa mor-
te puniuit, tanquam parentum con-
temptores; vt videre eſt apud Eccle-
ſiaſticos auctores, & præcipuè P. Nie-
rimbergh. *in Praxi Doctrinæ Chriſtianæ
in part. 2. ad quartum Præceptum Decal.*
apud Matthæolum *in Sylu. Hiſtor. lib.
6. cap.*

6. *cap.* 1. *tit.* 23. *&* 24. apud Steph. Menochium *Stuore Centur.* 1. *cap.* 53. *&* *Cent.* 4. *cap.* 86. In Vita B. Stanislai *cap.* 14. vbi filiolam Dæmones obſederunt, Matre imprecante: *Veniant in te diaboli*.

4 In Iure naturali tres pariter reperiuntur rationes. Prima ob generationem: Secunda ob educationem: Tertia ob inſtructionem. Ianuarius Epiſc. Veglen. *in Quartum Præceptum Decal.* *à n.* 342. *& ſeqq.* Hinc ſcriptum eſt: *Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliuiſcaris. Memento quoniam niſi per illos natus non fuiſſes, & retribue illis, quomodo & illi tibi. Eccl.* 7. *num.* 29.

5 Et Tobias moriturus aiebat filio ſuo: *Honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius; memor enim eſſe debes quæ, & quanta pericula paſſa ſit propter te in vtero ſuo. Tob.* 4. *num.* 4. Teſtantur hanc veritatem Ciconiæ, quæ parentes decrepitos paſcunt. Vgo Cardin. *in* 2. *Cor.* 13. & alii apud Epiſcop. Veglen. *vbi ſupra num.* 376. *&* 377. Et gentiles ipſi lumine naturali id agnouerunt, vndè ſcripſere, quod *Pari vindicta Parentum, & Deorum violatio expianda foret.* Val. Max. *lib.* 1.

In Iure Eccleſiaſtico duæ extant fortiſſimæ rationes demonſtrantes obligationem filiorum erga parentes ſuos.

6 Vna eſt, quod ſi ſint in neceſſitate, & egeant ſuſtentatione, filij non poſſunt ingredi religionem: *cap. Si filij. diſt.* 30. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 101. *art.* 4. *ad Quartum & quæſt.* 189. *art.* 6. Cardin. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 5. Etiamſi haberent Votum ingrediendi. Suarez *tom.* 3. *de Relig. libr.* 5. *capit.* 5. *num.* 16. & Sanchez *in ſumma Decal. lib.* 4. *capit.* 20. *num.* 3. *&* 8. & adeò Ius Eccleſiaſticum præfert obſequium patris, & matris obſequio Diuino, & aſſumptioni Religioſi habitus; vt etiamſi neceſſitas parentum ſuperueniat poſt tactam à filio profeſſionem, adhuc ei concedat

7 exire, vt parentibus ſubueniat. Sanchez *vbi ſupra à num.* 14. *& ſeqq.* Caſtropalaus *part.* 3. *diſp.* 2. *punct.* 2. §. 6. *num.* 5. *& num.* 9. vbi hanc reddit rationem: *Quia obligatio filij, comparatione parentis, eſt ita intrinſeca, & naturalis, vt non videatur ab ea eximi poſſe ob ſtatum perfectionis aſſumptum: cenſendus enim eſt aſſumi ſalua hac obligatione.*

Altera ratio eſt, quod idem Ius Eccleſiaſticum repoſuit inter atrociora, 8 & grauiora ſcelera inhonorationem parentum. Probatur hæc ratio ex eo, quod Sacrum Trid. Concil. *ſeſſ.* 14. *de Pœnit. cap.* 7. declarat, inter caſus reſeruandos Epiſcopis non niſi atrociores, grauioreſque numerari; quod & olim ſuiſſe ſeruatum conſtat *ex cap. penult.* & Gloſſa ibi *de Pœnit. in* 6. & Clem. *Dudum.* §. *Per huiuſmodi. De Sepultur.* & docet Squillant. *De Obligat. & Triuil. Epiſcop. part.* 3. *capit.* 21. *num.* 1. *&* 2. Porrò in caſibus reſeruatis Epiſcopo tùm in pluribus Diœceſibus (quarum Synodos legi) tùm in hac Patauina Eccleſia, primus eſt *Blaſphemia in Deum, Deiparam, & Sanctos*; Secundus verò 9 eſt *Percuſſio parentum, & quæuis grauis actualis iniuria, atque grauiſſima verbalis contumelia*; vt ex pagella caſuum reſeruatorum conſtat; & ex hoc deſumitur, poſt grauiſſimum blaſphemiæ ſcelus, cæteris maius eſſe illud, quod filij inhonorantes parentes ſuos factis, aut verbis patrant; ac propterea, vbi Parochi in concionibus ſuis arguere, & inſiſtere ſtuduerint in hoc argumento, ſuaſes reddent gnatos, vt abſtineant à tàm graui piaculo, & parentes ſuos impenſiùs honorent.

In Iure tandem Ciuili vnica, ſed potentiſſima eſt ratio, videlicèt exhe- 10 redatio liberorum à legibus conceſſa parentibus, in pœnam eorumdem filiorum, qui aliquam ex quatuordecim caſibus ingratitudinis exercuerint contra parentes: Auth. *Non licet. C. de liber. præter. cap.* 3. Auth. *Vt cum de appellat. cognoſc.* vbi dictæ cauſæ referuntur, & eaſdem ſumat Nicolius *Lucubrat. Ciuil. lib.* 2. *tit.* 13. *in princip. num.* 3. Quæ omnia ampliſſimam offerunt materiam Parochis, Concionatoribus, aliiſque pijs viris, vt rationes deſumant ad communiendam reuerentiam, obedientiam, & honorem, quem debent filij parentibus ſuis; præter auctoritatem, & ſententias Sanctorum Patrum, quas inuenient in Catechiſmo Romano *ad d.* 4.

Præ-

Digitized by Google

Præcept. Decalogi, & in Horto Paſtor. *in eod. quarto Præcepto*.

DECISIO LXV.

ARGVMENTVM.

Declaratur Quid, & Quotuplex ſit Cenſus? & quæ, & quot conditiones ſint in eo ſeruandæ, vt ſit licitus, præcipuè ex Bulla B. Pij V.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus quid ſit? & eius definitio.*
2 *Cenſus diuiſio, & quotuplex?*
3 *Cenſus fructuarius ſoluendus in area; non ad domum creditoris.*
4 *Penſio pecuniaria ſoluenda eſt per debitorem ad domum creditoris.*
5 *Cenſus vel realis, vel perſonalis, vel mixtus.*
6 *Conditiones quinque neceſſariæ in Cenſu ob eius naturam.*
7 *Fundus ſi pereat, in quo fundatus eſt Cenſus, perit etiam Cenſus.*
8 *Cenſus à quibus perſonis contrahi non poſſit?*
9 *Conſtitutio B. Pij V. ſuper creatione Cenſuum.*
10 *Eius non vſus allegari non poteſt. Requirit 12. conditiones.*
11 *Conditiones Cenſus ex Bulla Piana an omnes de eſſentia?*
12 *Carmina complectentia conditiones Cenſus.*
13 *Notarius ſcribens contractus Vſurarios peccet mortaliter.*

Poſt tractatum de Vſuris, quia hæ ſolent committi etiam in Cenſibus; ideò Primò quæritur. *Quid ſit Cenſus?*

1 CONcordarunt omnes ſcribentes in reſponſis ad hoc quæſitum, dicentes: Cenſum nihil aliud eſſe, niſi *Ius legitimum percipiendi penſionem aliquam ſuper re alterius immobili, vtili, & fructifera*. Cencius *de Cenſibus part.* 1. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 2. & Maſtrius *in Theolog. Morali diſp.* 5. *num.* 95. Dicitur *Ius*, quia qui cenſum acquirit (nempe Cenſualiſta, vel Cenſitor) nullum dominium habet rei, ſuper qua cenſus eſt impoſitus; ſed Ius ad exigendam penſionem annuam à Cenſuario, ideſt rei illius domino. Dicitur *Legitimum*, ad denotandas conditiones iuſtas, & formalitates legales ſeruandas in conſtitutione Cenſus, præcipuè attenta Bulla B. Pij V. de quibus in tertio quæſito. Dicitur *Penſionem aliquam*, ſiuè in pecunia, ſiuè in fructibus, puta tritico, oleo, vino, & ſimilibus. Dicitur *Super re alterius*; quia Cenſuarius, aſſumens onus ſoluendi cenſum, remanet dominus fundi, ſuper quo Cenſus conſtituitur. Dicitur, *Immobili, Vtili, & fructifera*; quia neque ſuper re mobili, neque ſuper fundo infructuoſo, ſeu ſterili Cenſus poteſt creari; ſed opus eſt, vt res immobilis ſit, & tot fructus annuatim ſaltem colligantur ex fundo, quot ſufficiant ad ſolutionem cenſus; vt docent ſupradicti omnes DD. præcipuè ex forma Conſtitutionis Pianæ; & dixerunt infra ſtudioſi noſtri ad ſequens Quæſitum.

Secundò Quæritur. *Quotuplex ſit Cenſus?*

OMnes reſponderunt; quod Cenſus eſt duplex. *Reſeruatiuus*, & *Conſignatiuus*. Ille dicitur *Reſeruatiuus* cenſus, in quo Cenſualiſta, proprium fundum dat, & tradit Cenſuario, in eumdemque transfert plenum ipſius fundi dominium; reſeruando ſibi ſuper eo penſionem annuam. Couaruuias *Var. reſol. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 1. Redoan. *de Reb. Eccl. non alien. In Rubr. de Conſtit. annui cenſus quæſt.* 17. *num.* 2. Sotus *de Iuſt. & Iur. lib.* 6. *quæſt.* 5. *art.* 1. Menoch. *De Præſumpt. libr.* 3. *Præſumpt.* 107. *num.* 4. & *conſil.* 983. *à num.* 12. & *ſeqq.* Et iſte Cenſus Reſignatiuus eſt parùm in vſu extra Lombardiam, & ideò de eo Doctores ex profeſſo non tractant. Cencius *de Cenſib. d. part.* 1. *cap.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 1. *num.* 20. & propriùs accedit contractui libellario, 2

 in quo

In quo venditur fundus, & retroceditur venditori ad liuellum. Peregrin. *libr. 1. conſ. 97. num. 4. & 5.* & de hoc Clerus noſter ſcripſit in ſequenti materia de liuello *à Deciſ. LXVI. & ſeqq.* Alius *Conſignatiuus* cenſus eſt ille, in quo datur pecunia, ſed non fundus: & eſt multiplex.

Nam alius eſt *Temporalis*, qui ſcilicèt creatur ad tempus determinatum, putà tres, vel quinque annos tantùm; & alius eſt *Perpetuus*, qui caret hac taxatione temporis; nihilominùs etſi poſſit durare in perpetuum, eſt tamen redimibilis ad arbitrium Cenſuarij.

Vel alius eſt *Pecuniarius*, quando penſio ſoluitur in pecunia, & alius eſt *Fructuarius*, tunc nimirùm, quando pro penſione redduntur fructus. Cencius *d. quæſt. 1. art. 2. & 3. à num. 8. 9. & 10.* vbi notat, Cenſum fructuarium, ſeu penſionem conſiſtentem in fructi-
3 bus ſoluendam eſſe in area, nec poſſe obligari Cenſuarium debitorem, vt eam mittat ad domum creditoris. *l. 1. §. Licèt autem ff. de Pericul. & Commod. rei Vend.* Quæ tamen hoc non dicit. Roder. *de annuis reditib. lib. 2. quæſt. 6. num. 3.* Secùs autem de penſione pecuniaria, quæ à debitore deferenda eſt ad domum creditoris. Maurus *de So-
4 lut. cap. 29. num. 1.* vbi *num. 21.* limitando dicit; quod quando ſpecies eſt conſignanda, tunc debet conſignari in loco, vbi reperitur, vt per Vrſill. ad Afflict. *dec. 316. num. 3.* & tradit Cardin. Tuſcus *lib. 7. Concluſ. 350. per totam*; quod neque inutile, neque iniucundum eſt ſciuiſſe.

Aut tandem Cenſus conſignatiuus alius eſt *Realis*, qui fundatus eſt in
5 fundo ſtabili, & immobili. Alius *Perſonalis*, cuius fundamentum eſt induſtria alicuius perſonæ, ex cuius laboribus proueniat lucrum pro ſolutione cenſus. Alius verò eſt *Mixtus*, qui conſtituitur ſuper re ſimul, & perſona; itaut ſi res pereat, perſona remaneat obligata; at perſonalis, & mixtus Cenſus quamuis de ſui natura licitus videatur, vt demonſtrat Couaruuias *Var. lib. 3. cap. 7. num. 5.* nihilominus ob periculum vſurarum prohibitus omninò fuit per Bullam B. Pij Quinti. Cencius *d. part. 1. cap. 3. quæſt. 1. art. 6.* & Nicolius *lib. 3. tit. 24. ſub num. 23.*

Tertiò quæſitum fuit: *Quæ requirantur conditiones pro legitimitate, & validitate Cenſus?*

DIctum fuit, alias conditiones requiri ex natura contractus; alias autem ex ſolemnitate Iuris, nimirùm ex Conſtitutione B. Pij V.

Ex natura contractus quinque conditiones debent interuenire.

Prima eſt iuſtum pretium; & tale 6
dicitur ſecundum aliquos, quando pretium datum pro cenſu eſſet ſufficiens emere tot campos, vel domus, ex quibus deductis expenſis tantumdem prouentus haberetur, quot reddit cenſus ipſe. Rebell. *dict. libr. 10. quæſt. 5. in princip.* Menoch. *conſ. 445. num. 11.* Sed hoc non placet, quia poſſeſſiones camporum pluris valent ob plenum eorum dominium, & minùs reddunt in fructibus, deductis expenſis, laboribus, & periculis, quàm cenſus. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 545. num. 17. & 18.* Cencius *de Cenſib. part. 2. cap. 1. quæſt. 1. art. 4.* & Leotard. *de Vſur. quæſt. 59. num. 20.* Alij dixerunt, iuſtum pretium eſſe, ſi cenſus perpetuus ematur non minoris, quàm vnus pro triginta; redimibilis verò non minoris, quàm vnus pro quatuordecim; videlicèt in cenſu redimibili penſio non ſit maior, quàm ſeptem pro centenario; in perpetuo autem tria cum dimidio. Rebell. *ibidem num. 5.* Comitol. *Reſp. mor. lib. 3. quæſt. 28. num. 10.* Leotard. *d. quæſt. 59. nu. 20.* Alij ſcripſerunt pro Iuſtitia pretij ſeruandam eſſe taxam factam à Principe. Salas *de Cenſib. dub. 22. num. 3.* Alij verò firmarunt, iuſtum pretium dicendum eſſe, quod vniuerſalis conſuetudo approbauit. Cardin. Tolet. *libr. 5. capit. 47.* Leotard. *dict. quæſt. 59. num. 22.* Couaruuias *Var. reſ. libr. 3. capit. 9. num. 6.* Gaſp. Anton. Theſaur. *Quæſt. forenſ. libr. 1. quæſt. 32. n. 5.* & Gratian. *diſc. for. cap. 141. n. 27.*

Secunda conditio eſt, vt cenſus fun-
de-

Digitized by Google

detur ſuper re immobili fructifera, &
7 quæ ſaltem tot fructus annuos reddat, quot ſufficiant ad penſionem cenſus ſoluendam; ea enim eſt fundamentum eſſentiale cenſus, adeòut ipſa pereunte, vel in toto, vel in parte, etiam cenſus vel in parte, vel in toto pereat. Rebell. *d. lib.* 10. *quæſt.* 6. *num.* 1. Cencius *de Cenſib. part.* 3. *cap.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 1. *num.* 16. Nicolius *Lucubrat. Ciuil. dict. lib.* 3. *tit.* 24. *num.* 61. *&* *num.* 103. latè Leotardus *de Vſur. q.* 50. *qu.* 56. *& qu.* 57.

Tertia conditio eſt, vt Cenſuarius, quando cenſum aſſumit ſuper dicto fundo fructifero, ſit eius liber, & ab-
8 ſolutus dominus, habeatque illius liberam adminiſtrationem; hinc fit, vt pupillus cenſum conſtituere non valeat ſuper ſuis bonis, neque maritus ſuper fundo dotali, neque clericus ſuper terris beneficij, neque Regulares ſuper poſſeſſionibus Conuentus, neque emphyteuta, feudatarius, aut fideicommiſſarius ſuper campis ſubiectis emphyteuſi, feudo, aut fideicommiſſo; neque ſecundum cenſum Cenſuarius creare poſſit ſuper eodem fundo, niſi ita vberes ſint fructus, vt valeant ſuſtinere primam, & ſecundam penſionem; vt probat Nicolius *d. lib.* 3. *tit.* 24. *à num.* 25. *& ſeqq.* & Leotard. *quæſt.* 51. 52. 53. *&* 54.

Quarta conditio eſt, vt contrahentes verè, ac ſincero animo intendant conſtituere cenſum; quia ſi eorum intentio eſſet mutuare pecuniam, & ita exigere lucrum, vſuram committerent. Nicolius *vbi ſupra num.* 24. Rebell. *d. lib.* 10. *qu.* 3. *num.* 2.

Quinta tandem conditio ex natura contractus eſt, vt in cenſus creatione circa pacta, in quibus partes conuenerint, ſeruetur æqualitas, nec venditor aggrauetur ab emptore contra iuſtitiam; ſed ſi quid maius onus imponatur vni parti, quàm alteri, pars onerata compenſetur aut diminutione, aut augmento pretij: Valentia *tom.* 3. *diſput.* 5. *qu.* 22. *part.* 2. & Nicolius *vbi ſupra*. Et hæ conditiones ſeruandæ veniunt etiam in contractu liuelli.

Ex Conſtitutione autem ſanctæ memoriæ B. Pij Quinti, (Quæ incipit *Cum onus Apoſtolicæ ſeruitutis*, lata 9
Romę *Anno* 1569. *in princip.* Vgolin. *de Vſur. cap.* 42. & quæ eſt in *Bullar. la* 79. *tom.* 2. *pag.* 208. & de cuius non vſu, vel contrario vſu in materia cenſuum, neminem dicere, aut allegare poſſe, reſpondiſſe Sacram Congregationem teſtatur Nicolius *d. lib.* 3. *tit.* 24. 10
num. 29. quia tanquam declaratoria iuris naturalis, & diuini eſt vbique ſeruanda, quod etiam ſuſtinet Comitolus *d. lib.* 3. *qu.* 27.) duodecim ſequentes conditiones requiruntur.

1. Vt cenſus imponatur ſuper re immobili.

2. Quæ ſit fructifera.

3. Vt certis finibus ſit deſignata, & ſic non ſufficit, illum imponere generaliter ſuper omnibus bonis præſentibus, & futuris.

4. Vt in ſtipulatione Inſtrumenti pecunia realiter exburſetur, & numeretur ab emptore venditori cenſus in præſentia Notarij, & teſtium, ideò non ſufficit eam ante numeraſſe; vel creditorem de ea extitiſſe, quidquid dicat Diana *part.* 1. *tract.* 8. *reſ.* 44. pro foro conſcientiæ, quæ in Coordinato eſt *tom.* 6. *tract.* 3. *reſ.* 69.

5. Nè penſiones cenſus ſoluantur anticipatæ ex pacto; ſed terminis maturatis, & ſemeſtribus tranſactis.

6. Nè venditor obligetur ad caſus fortuitos, puta ſi domus incendio periret, vel molendinum excreſcentia aquarum, vel chaſmate (ideſt ſi terra aperiatur, & ibi fiat vorago) fundus deſtruatur: in his enim caſibus etiam cenſus perit, & cenſuarius non tenetur ampliùs ſoluere penſionem.

7. Nè fiat pactum reſtringens libertatem cenſuario alienandi rem cenſui ſubiectam, vel quod teneatur ſoluere laudemium cenſualiſtæ pro obtinenda licentia illam alienandi.

8. Tenetur tamen cenſuarius volens vendere rem cenſitam admonere priùs emptorem cenſus, & illum vnicuique præferre, ſi eamdem rem velit acquirere.

9. Nè cenſuario moroſo in ſoluenda pen-

Digitized by Google

penſione imponatur ei aliqua pœna pecuniaria, niſi ob damnum emergens.

10. Nè penſiones maturatæ, & non ſolutæ conuertantur in capitali, & augmento cenſus.

11. Vt ſemper ſit liberum cenſuario redimere cenſum, reſtituendo pretium cenſualiſtæ, à quo propterea hæc libertas nunquam auferri, ſeu limitari poteſt: debet tamen cenſuarius id denunciare cenſualiſtæ per duos menſes antequam redimat, & eis tranſactis realiter pecuniam in liberum depoſitum tradere; & de ea intimationem legalem facere. Rota poſt Cencium *deciſ.* 277. *num.* 9.

12. Tandem conditio eſt, vt cenſuarius non obligetur ad ſe affrancandum, ſeu ad cenſum redimendum, niſi in duobus caſibus: *Vno*, quando ipſe priùs denunciauerit cenſualiſtæ, velle ſe affrancare, nam tranſactis duobus menſibus cogi poteſt à cenſualiſta, vt ſe affranceet, & cenſum redimat. *Altero*, ſi cenſuarius fuerit moroſus in penſionibus ſoluendis, & pactum factum fuiſſet, quod in tali mora cogi poſſet ad affrancationem. Rota poſt Cencium *deciſ.* 147. *à num.* 7. *& ſeqq.* Molina *diſput.* 391. *clauſul.* 11. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 22. *dub.* 11. *num.* 69. & Cardin. Mantica *de Tacit. & Ambig. lib.* 8. *tit.* 22. *à num.* 22. Porrò de iuſtitia, ſeu iniuſtitia huius pacti latiùs ſcripſit Clerus noſter circa liuellum *in Deciſ. LXVII.* & nos ibi.

Verùm quia diſputant Doctores,
11 vtrùm ſupradictæ omnes conditiones vigore Bullæ Pianæ ſint de ſubſtantia contractus, itaut ſi vnaquæque ex eis deficiat, contractus cenſus ſit nullus? Vel potiùs ſi adijciantur pacta contraria ſupradictis conditionibus, vitientur quidem pacta, ſed ipſa non vitient contractum? Notarunt ſcribentes noſtri ex communiori Doctorum opinione, ſi quatuor primæ conditiones tantùm deficiant, deficere contractum; itaut ſi res non ſit immobilis, vel fructifera, vel certis finibus deſignata; vel pecunia realiter numerata non ſit coram Notario, & teſtibus in ſtipulatione Inſtrumenti, cenſus contractus ſit inualidus; at cæteris conditionibus deficientibus per contraria pacta validus eſt contractus, quia ipſa pacta contraria vitiantur, & non vitiant, vt abundè docent DD. Nicolius *d. lib.* 3. *tit.* 24. *à num.* 54. *& ſeqq.* Rebell. *d. lib.* 10. *quæſt.* 7. *&* 8. & Salas *de Cenſibus dub.* 31. Supradictæ omnes conditiones in his Verſibus reſtringuntur.

Quærere ſi rectè Cenſum cupis, elige fundum; 12
Qui referat fructus, limitibuſque nota.
Et pretium Domino vendenti in limine iuſtum
Dinumera, vt rebus conſulat indè ſuis.
Fraudibus, & pactis careat contractus iniquis;
Quæ vetuit Quinti Sanctio ſancta PII.

His ſtantibus proponitur ſequens caſus:

Parochus interrogatur à tenello Notario, quot conditiones ſint de neceſſitate ſeruandæ iuxta Bullam B. Pij Quinti in conſtituendo cenſu? Quæritur, quid dicturus ſit Parochus?

Dixere omnes, tradendas eſſe deciſiones has per Parochum Notario, vt eas legat, & ſe inſtruat. Addiderunt, poſſe hac occaſione arrepta Parochus ipſe
monere Notarium, vt à celebrandis In- 13
ſtrumentis contractuum, aut ſimulatorum, aut fœneratitiorum omninò caueat ob culpam mortalem, in quam incurrit, etiam cum onere reſtitutionis faciendæ parti læſæ ex magis probabili Doctorum ſententia, vt videre eſt apud Card. de Lugo *diſp.* 51. *ſect.* 2. & Cardin. Toletum *lib.* 5. *capit.* 41.

DE-

DECISIO LXVI.

ARGVMENTVM.

Diſputatur famoſa Quæſtio an licitè à Iudæis exerceantur Vſuræ? Vera declaratio text. Deuter. 23. 19. quem Iudæi ridiculè interpretantur pro Vſuris faciendis, etſi prohibitæ ſint cum quocunque.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi an licitè vſuras faciant cum Chriſtianis?*
2 *Deuter.* 23. *Verſ.* 19. Non fœneraberis fratri tuo, ſed alieno. *Declaratio.*
3 *Iudæis olim permiſſum fœnerari cum alienis; ſed non conceſſum.*
4 *Amorrhæorum, & Chananæorum bona Iudæis à Deo addicta.*
5 *Iulius Maurocenum Iudæus ad fidem conuerſus laudatus.*
6 *Iudæorum iniqua interpretatio text. Deuter. vt exerceant vſuras.*
7 *Principes, Imperator, Papa an poſſint concedere Iudæis, vt vſuras exerceant?*
8 *Iudæis ad fidem conuerſis an Papa poſſit condonare Vſuras?*
9 *Iudæis illicitum eſt cum quocunque Vſuras exercere.*

IVdex timoratæ conſcientiæ conſulit Confeſſarium, an vigore Teſtamenti Veteris Iudæi poſſint fœnerari Chriſtianis? Quæritur, quid ſit reſponſurus Confeſſarius?

Dictum fuit, à Confeſſario reſpon-
dendum eſſe Iudici petenti, quod Iu-
1 dæi licitè non poſſunt fœnerari Chri-
ſtianis, ea ratione, quia vſura prohibita eſt Iure naturali, & Diuino; vt Clerus noſter probauit ſupra *Deciſ. xxv.* & conſtat euidenter *ex cap. Quia in omnibus. cap. Super eo. & cap. Conſuluit. de Vſuris*. Nam à Domino dictum eſt *Ezech.* 18. *num.* 8. *Qui ad vſuram non accomodauerit, & ampliùs non acceperit, hic iuſtus eſt, vita viuet, ait Dominus. & num.* 13. *Ad vſuram dantem, & amplius accipientem, numquid viuet? Non viuet, cum vniuerſa hæc deteſtanda fecerit, morte morietur. & num.* 17. *Vſuram, & ſuperabundantiam non acceperit*. Item *in Pſal.* 14. legitur *num.* 5. *Quis aſcendet in montem Domini, &c. Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram.* Quos text. & alios allegat Salas *de Vſuris dub.* 3. *num.* 2. & Molina *diſp.* 304.

Neque ſuffragatur Iudæis textus,
quem adducunt *Deut.* 23. *Verſ.* 19. ibi:
Non fœneraberis fratri tuo ad vſuram pe- 2
cuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem; ſed alieno. Fratri autem tuo abſque vſura id, quo indiget, commodabis, vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in terra, ad quam ingrederis poſſidendam. Quandoquidem huic textui tres dantur reſponſiones.

Prima, quod in Textu vero, & Biblijs Hebraicis correctis non habentur illa verba *ſed alieno*: quæ addita fuiſſe à Concilio Sannedrin, vel à Gloſſa teſtantur aliqui, quos citat Salas *dict. dub.* 3. *num.* 6. & alij plurimi, quos allegat Rota *part.* 5. *recent. deciſ.* 301. *à numer.* 31. *vſque in fin.* & qui optimè reſpondent prædicto textui Scripturæ Sacræ.

Secunda eſt, quæ deſumitur ex S.
Thoma 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 1. *in reſp. ad* 3
ſecund. vbi ſic ait: *Quod autem ab extraneis vſuram acciperent, non fuit eis conceſſum quaſi licitum, ſed permiſſum ad maius malum vitandum; ne ſcilicèt à Iudæis Deum colentibus vſuram acciperent propter auaritiam, cui deditierant, vt habetur Iſa.* 26. Idem docet S. Doctor *quæſt.* 12. *de Malo art. vltim.* Igitur permittebatur fœnerari alienis, ſicut nunc permittuntur meretrices; non quia licitum ſit meretricari, ſed maioris mali cauſa euitandi; & ſicut permittebatur libellus repudij ad duritiam cordis Iudaici. Molina *dict. diſput.* 304. *numer.* 15. Couaruu. *Var. libr.* 3. *capit.* 1. *num.* 7. & Cardin. de Lugo *diſput.* 25. *numero.* 12.

Tertia reſponſio eſt, tunc fuiſſe per-
miſſam vſuram Iudæis in Chananæos,
& Amorrhæos, quorum terram poſſi- 4
dendam Deus eis tradiderat, & per
con-

Digitized by Google

conſequens etiam pecuniam , & bona mobilia ; adeò vt ſicut non peccabant occidendo Amorrhæos , & Chananæos in bello tamquam hoſtes Dei , ita neque eorum bona per vſuram auferendo ; quod colligit ex D. Ambroſ. *lib. de Tobia cap.* 15. Cornel. à Lapide ibidem, vt dictum eſt ſupra *Deciſ. LVII. num.* 10. & notant Conradus, & Medina quos refert Pignatell. *tom.* 4. *Conſult.* 75. *num.* 46. vbi eruditè deducit , ex illo textu perperàm Iudæos inferre , eis licitum eſſe vſuram facere cum Chriſtianis : nos enim neque alieni , hoſtesvè Dei appellandi ſumus , neque bona noſtra illis à Deo addicta ſunt ; ſed à nobis ipſi miſerrimi tolerantur , & in ſinu noſtro ex charitate , & pietate fouentur .

Porrò non eſt omittendum , tantam eſſe Iudæorum malitiam , vt neque inter ſe ipſos abſtineant ab vſuris , & profiteantur id ſibi licere ; quod quomodo faciant ? iucundè explicat *Iulius Maurocenus Venetus* , Lector hebraicæ
5 linguæ in Collegio Romano de Propaganda fide , Vir tùm eruditione rituum hebraicorum , tùm pietate , poſt amplexam Catholicam fidem , laudabilis. Ipſe in opere ſuo typis impreſſo Romæ Anno 1683. inſcripto *Via della fede moſtrata à gli Hebrei* , *part.* 3. *cap.* 15. cum oſtendiſſet , Iudæos etiam inter ſeipſos vſuras frequentare , ita dicit : *Sentite.*
6 *In Roma , Venetia , & altri luochi di Italia , doue tengono aperti i banchi , accommodano le parole di Dio , e le fanno di negatiue , che ſono , diuentare affermatiue . Leggono dunque il teſto di ſopra in queſta maniera , e per via d'interrogatione :* Allo ſtraniero darai ad vſura , & al tuo fratello nò ? *Il che muta in tal guiſa la ſentenza del periodo , che non ſolo permette , quanto prima prohibiua , mà lo rende meritorio , facendo queſto ſentimento ? Come : darai tu allo ſtraniero ad vſura , e non darai al tuo fratello ? Fai male : deui più toſto pratticarla con quello , che vſarla coll'altro . E coſi mentre fanno due ſceleraggini ; l'vna di viziare le ſacre lettere , e l'altra di non obbedire al precetto , ſi credono di oſſeruarlo , e di meritare .* Ita ille , qui tot annos fuit Rabbi in Synagogis , & informatiſſimus Iudaicarum peruerſitatum .

Igitur tantùm abeſt , licitum eſſe Iudæis fœnerari virtute Teſtamenti veteris nobis Chriſtianis , quod imò à Iudicibus , & Magiſtratibus ſunt acriter puniendi ob vſurarum crimen , vt doctè probat Marquard. *de Iudæis lib.* 1. *capit.* 11. & nouiſſimè Pignatell. *dict. tom.* 4. *conſult.* 75. *num.* 48. vbi benè adiungit ,
quod nullus Princeps , imò neque Im- 7
perator , neque Papa poteſt concedere licentiam Iudæis , vt fœnerentur , reſiſtente lege Diuina vſuras damnante , contra quam nulla derogatio , aut diſpenſatio valet , vt firmant DD. ibi per Pignatellum allegati ; inter quos Paulus de Caſtro *conſil.* 397. *libr.* 2. & facit *Clem.* 1. *de Vſur.* Porrò an Iudæis venien-
tibus ad fidem Chriſtianam poſſit Papa 8
concedere vt retineant acquiſita per Vſuram ? & eos à reſtitutione liberare ? diſtinguendum eſt inter vſuras ab incertis perſonis collectas ; & in his Papa gratiam facit , vt eas ſibi retineant titulo eleemoſynæ , quam Eccleſia , cui erant conſignandæ , illis elargitur , iuxta tenorem Bullæ XXXII, Pauli Papæ III. & inter Vſuras à certis perſonis exactas ; & in his Papa condonare poteſt Iudæis ad fidem conuerſis reſtitutionem ali[illegible]ius portionis ; interpretando , quod eam ſibi retineant ratione lucri ceſſantis , vel damni emergentis ; cum Iudæorum eorumdem pecunia eſſet negotiationi deſtinata ; itaut ſolus exceſſus in lucro veniat reſtituendus iuxta text. ac DD. à Pignatello *dict. conſult.* 75. *à num.* 87. *& ſeqq.* allegatos . Cæterùm ijsdem Iudæis viuentibus in Iudaiſmo
numquàm licitum fuit , aut eſſe po- 9
teſt , vſuras exercere , vt benè demonſtrat etiam Cornelius à Lapide *in cit. Deuteron. capit.* 23. *Verſ.* 19. vbi leges Athenienſium , ac Romanorum congerit labem Vſurariam proſcribentes ; quare multò magis Iudices Chriſtiani debent eſſe ſeueri contra Iudæos Vſurarios .

DE

Digitized by Google

D E C I S I O L X V I I.

A R G V M E N T V M.

An retardata ſolutione legati pij, à teſtatore in pecunia ſoluti, poſſit legatarius exigere prodia ad rationem quinque cum dimidio pro centenario ab heredibus, ſeu Commiſſarijs eiusdem teſtatoris abſque labe Vſuraria?

S V M M A R I V M.

1 *Prodia ex legato pecuniario non ſoluto an licitè exigenda?*
2 *Opinio negatiua. Affirmatiua* num. 7.
3 *Pecunia non parit pecuniam.*
4 *Legatarij quando poſſint prætendere fructum ex legato?*
5 *Damna, & intereſſe debetur à debitore moroſo.*
6 *Pecunia inueſtienda, ſi non inueſtiatur, debetur intereſſe.*
8 *Intereſſe, & damnum non eſt vſura.*

ANno 1687. obijt R. D. Antonius
Rimundus Parochus S. Georgij de
Padua, teſtamento priùs condito, in
quo ordinauit Commiſſario ſuo Nob.
D. Aloyſio Triuiſano, vt Ven. Con-
gregationi Parochorum conſignaret Du-
catos mille, (quos in tot Ducatinis
Venetis argenteis habebat in quadam
capſa,) per eamdem Congregationem
inueſtiendos, & dandos ad liuellum;
1 ex cuius canone quinque anniuerſaria
cum Miſſa ſolemni, ac Miſſis priuatis
de Requiem in eadem Eccleſia S. Geor-
gij per omnes Sacerdotes de Congrega-
tione celebrandis, annuatim pro ani-
ma ſua fierent. Supradictus Commiſ-
ſarius eosdem mille Ducatos argenteos
in proprium vſum conuertit; promit-
tens Ven. Congregationi donec, &
quouſque illos conſignaret, ſoluere du-
catos quinquaginta quinque annuatim,
prout de facto illos ſoluit, per nonnul-
los annos. Dubitatum fuit, an Ven.
Congregatio licitè exigeret eosdem Du-
catos 55. abſque Vſuraria labe? Conſi-
milem Caſum ponit Reuerendiſſimus
Pignatellus Iuriſconſultus, ac Theo-
logus Romanus in ſuis Conſultationi-
bus Canonicis *tom.* 10. *conſult.* 46. ita
ſcribens: *Pius Teſtator in hunc modum
diſpoſuit. Lego Patribus Religionis A. ex
mea hereditate ſcuta vigintimillia; vt
Monaſterium in meis ædibus conſtruant.
Quæritur an dictis Patribus, donec eis
non ſoluantur dicta ſcuta vigintimillia,
debeantur aliqui fructus ſine labe Vſurarum?*
Et reſpondit nullos fructus deberi.
Ratio eius opinionis negatiuæ fuit;
nam legatum eſt pecuniarium, vndè 2
legatarij habent tantùm actionem ad pe-
cuniam; pecunia autem nullum ex ſe
fructum reddit, quia pecunia non creat
pecuniam; ideòque non poſſunt præ-
tendi aliqui fructus ſine labe Vſurarum,
ad text. in cap. Salubriter. de Vſur. tra- 3
ditque Rota *deciſ.* 130. *num.* 1. & *deciſ.*
301. *num.* 4. *part.* 5. *recent.* Eſtque cer-
tum, quod creditor pecuniarum, vt
conſequi poſſit aliquod lucrum licitum
debet probare adeſſe requiſita Pauli de
Caſtro *in l. 3. in fin. ff. De eo, quod cer-
to loco*; iuxta opinionem Rotæ *in De-
ciſ.* 90. *num.* 3. *part.* 2. *diuerſ.* Cum igitur
in hoc caſu ex pecunia legata teſtator iuſ-
ſerit conſtrui Monaſterium, certè nec
ob retardatam ſolutionem, neque ob
non adimpletum opus, aut ob aliquem
alium prætextum Patres legatarij poſ-
ſunt prætendere lucrum, cum ipſi non
ſint paſſi aliquod damnum. Surdus *Deciſ.*
365. *num.* 39. & *conſ.* 101. *num.* 24. *lib.* 1.
Nec obſtat, quod legatarijs à die motæ
litis debeantur fructus: nam id locum
habet, quando res legata eſt ex ſe fru- 4
ctifera; vt ſi fuiſſent legata bona ſtabi-
lia, vel loca montium, tunc enim
pendente lite fructus debentur legata-
rio: nos autem verſamur in caſu, in
quo legata eſt pecunia, quæ non po-
teſt ex ſe parere fructus legatario, &
ideò ſi Patres agerent pro fructibus, ſi-
ne actione agerent, & eſſet manifeſta
Vſura. Hucuſque Pignatellus *dict. tom.*
10. *conſultat.* 46. *à numer.* 41. *vſque
in fin.*

Sed

Digitized by Google

Sed hac doctrina non obſtante dixi
5 Nob. D. Aloyſium Triuiſanum Com-
miſſarium, & Executorem teſtamen-
tarium iure ſolniſſe, & fuiſſe obliga-
tum ſoluere prodia Ducatorum mille
Ven. Congregationi Parochorum; ip-
ſamque Ven. Congregationem ea exe-
giſſe, ac exigere potuiſſe abſque labe
Vſuraria; & ratio eſt, quia obligatus
ad factum, ſi ſit in mora, tenetur ad
damna, & intereſſe. Rota *part.* 19.
recent. deciſ. 207. *num.* 1. vbi tex. ac DD.
loquentes in facto ordinato per teſtato-
rem. Rota coram Coccino, quam re-
fert Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 540. &
coram Dunozetto Iuniori *deciſ.* 627.
quæ fraternizat cum legato RR. Paro-
chorum; ſiquidem ibi Teſtator ordi-
nauerat, vt ab herede inueſtiretur pe-
cunia in locis montium pro dotanda
muliere; & quia heres non fecit inue-
ſtimentum, Rota condemnauit illum
ad damna, & ad quanti intererat inue-
ſtimentum non fuiſſe factum. Sic in
præſenti caſu R. D. Antonius Rimun-
6 dus Teſtator iuſſerat executori teſta-
mentario dare illos Ducatos mille Ven.
Congregationi Parochorum ſtatim in-
ueſtiendos ad liuellum; vt ex fructibus
liuellarijs celebrarentur dicta quinque
annua Anniuerſaria; cumque execu-
tor fuiſſet in mora ſolutionis legati, &
Congregatio non potuiſſet inueſtire di-
ctam pecuniam; reſultabat damnum,
& intereſſe annuum Ducatorum 55. &
7 ad hoc damnum, & intereſſe ſoluen-
dum idem executor tenebatur. Nec po-
terat refricari labes Vſuraria, quia Du-
cati 55. ſoluebantur non tanquam vſuræ;
8 ſed tanquàm fructus inueſtimenti, ſeu
liuelli faciendi, vt docet Couaruuias
Var. reſol. libr. 3. *cap.* 2. *num.* 1. & deci-
ſum fuit in terminis huius caſus à Rota
coram Orano poſita poſt Merlin. *de legi-
tima deciſ.* 29. & ab eadem Rota *d. part.*
9. *recent. deciſ.* 207. *num.* 8. & 9. Nouiſ-
ſimè, & ſtrictiſſimè ad hunc caſum
Emin. Card. de Luca *de Vſuris. diſc.*
30. *num.* 5. *diſc.* 31. *num.* 5. ac cæteris cla-
rius *diſc.* 32. *num.* 7. & ità practicatum
fuit, donec, & eò vſque vrgente Con-
gregatione, eidem fuerunt ſoluti Du-
cati mille ab executore. Nec obſtat ca-
ſus Domini Pignatelli, quia in eò non
agebatur de damno, aut intereſſe le-
gatariorum ex dilata ſolutione legati.

DECISIO LXVIII.

ARGVMENTVM.

Decem motiua, rationes, ac argumenta, quibus Parochi ſuadebunt fidelibus, vt omninò caueant à periurijs, falſiſq; iuramentis.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum debet fieri cum veritate, iuſtitia, & iudicio.*
2 *Iurare falſum eſt grauiſſima Dei offenſa.*
3 *Etiam in re leui.*
4 *Maledictiones Diuinæ contra peierantes.*
5 *Periurium in iudicio quàm graue ſit?*
6 *Caſus eſt reſeruatus Patauij.*
7 *Periurium maius peccatum homicidio.*
8 *Falſi teſtis conſcientia difficillimè ſanatur.*
9 *Falſus teſtis in criminalibus qua pœna puniatur?*
10 *Falſus teſtis non abſoluendus, niſi ſe retractauerit.*
11 *Reſtitutio damnorum facienda à falſis teſtibus.*
12 *Falſus teſtis fit infamis, & irregularis.*
13 *Falſi teſtes puniti à Deo etiam in hac vita.*

Vt homines retrahantur à peierando, & poſſint Parochi ab hoc piaculo eos retrahere, vtile viſum fuit, ſi *Referantur argumenta, & rationes ad horrorem, ac terrorem incutiendum ijs, qui falſò iurant, præcipuè in iudicio?*

PRæmiſerunt ad maiorem contra pe-
ierantes inuectiuam; Iuramentum 1
eſſe quidem actum Religionis & lici-

tum,

Digitized by Google

tum, S. Thom. 2. 2. *quæſt.* *art.* 4. dum-
modò tamen proferatur ſeruatis tribus
illis conditionibus, quæ notatæ ſunt
per *Ier.* 4. 2. *Iurabis*: *Viuit Dominus, in
Veritate, in Iudicio, & in Iuſtitia*. *Ve-
ritas* requirit, vt quod aſſeritur, ve-
rum ſit; & qui iurat, id ita eſſe arbi-
tretur; non quidem temerè, aut leui
coniectura adductus, ſed certiſſimo ar-
gumento, *Iudicium* expoſtulat, vt non
iuretur inconſideratè; ſed conſultò,
& neceſſitate vrgente. *Iuſtitia* autem
inſinuat, ne quis iniuſtum aliquid, vel
inhoneſtum iureiurando promittat. Ita-
que ſi vna ex his conditionibus deficiat,
illicitum eſt iuramentum, præcipuè
verò, ſi Veritas abſit: ſiquidem qui
falsò Deum teſtatur; inſignem Deo in-
iuriam facit, quippè qui aut inſcitiæ
2 notam Deo inurit, dum ipſum alicu-
ius rei veritatem latere arbitratur; aut
certè improbitatis, aut praui affectus,
qui mendacium teſtimonio Dei velit
confirmare. Catechiſm. Roman. *part.
3. de 2. Præcept. Decal. à num.* 11. *&
ſeqq.*

His ita præmiſſis, dictum fuit, ter-
rendos eſſe homines, ne audeant peiera-
re; eoſque à tanto facinore retrahendos,
ex ſequentibus.

Primò: Quia piaculum grauiſſimum
3 eſt iuramentum falſum, etiamſi agatur
de re leui; etenim grauiſſima iniuria
ſit Deo, illum in teſtem vocando falſi-
tatis, qui eſt ſumma, ac perfecta veri-
tas. Suarez *tom. 2. de Relig. lib.* 3. *cap.* 4.
num. 2. Sanchez *in Decal. lib.* 3. *cap.* 4.
num. 6. *&* 7. Etiamſi iurans ioci cauſa
iuraret. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 98. *art.* 3.
ad 2. & Syluest. *Verb. Periurium. num.* 1.
& Verb. Iuramentum. 6. *qu.* 6.

Secundò: Quia minatus eſt Dominus
grauiſſimas pœnas contra peierantes;
4 ait enim: *Neque enim habebit inſontem
Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Do-
mini Dei ſui fruſtra*. *Exod.* 20. 8. *Vir
multum iurans implebitur iniquitate, & non
diſcedet à domo illius plaga*. *Eccl.* 23. 12.
*Et maledictio veniet ad domum iurantis in
nomine meo mendaciter*. *Zachar.* 5. 4.

5 Tertiò: Quod ſi periurium commit-
tatur in iudicio, enormiſſimum crimen
est: quia tres ſunt, qui grauiſſimè
vno actu offenduntur, ſcilicet Deus,
Iudex, & proximus. *cap.* 1. *De Crimine
falſi*.

Quartò: Ideò periurium in iudicio,
etiam officioſum, eſt Caſus reſeruatus 6
in hac Diœceſi Patauina. Tabell. *caſ.
reſeruator. num.* 7.

Quintò: Nec abſque ratione; nam
periurium grauius peccatum eſt homici- 7
dio, & aliis peccatis, quæ in proxi-
mum committuntur; quippè periurium
tendit directè contra diuinum hono-
rem. S. Thom. *Quodlib.* 1. *art.* 18. Sotus
de Iuſt. & Iur. lib. 8. *qu.* 2. *art.* 3. & alij,
quos refert, & ſequitur Sanchez *in Decal.
lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 37.

Sextò: Hinc nil difficilius, quàm
conſcientiæ falſi teſtis mederi; eò quia 8
tenetur retractare ſuam depoſitionem,
& in hac retractatione imminent ei gra-
uiſſimæ pœnæ, & ſeuera iudicialis pu-
nitio ob crimen falſi. Iul. Clar. *lib.* 5.
§. Falſum, & ibi Baiard. *in addit*. vbi ſic
ait: *Crimen falſi eſt grauiſſimum: & nul-
lum crimen eſt in mundo, quod ita vitupe-
ret famam, & ſtatum hominis, ſicut ip-
ſum*. Adeò vt ſi teſtis dolo malo de- 9
poſuerit falſum contra innocentem in
cauſa capitali, de Iure ciuili vltimo
ſupplicio ſit afficiendus. Cacheran. *deciſ.*
19. Riccius *in Collect.* 2065. *part.* 5. &
Antonell. *de Regim. mil. Eccleſ. libr.* 6.
cap. 26. *num.* 8. vbi ſubdit, quod ſaltem
ad triremes præuia fuſtigatione ſunt da-
mnandi falſi teſtes. Diana *part.* 4. *tract.*
7 *reſol.* 16. Quæ in Coordinato eſt *tom.*
5. *tract.* 12. *reſol.* 16.

Septimò. Itaque, qui falſum teſti-
monium cum Iuramento protulit in iu- 10
dicio in damnum innocentis, abſolui
à Confeſſario in foro pœnitentiali non
poteſt, niſi priùs vadat ad iudicem, &
ſe retractet, etiamſi (quod terribile
eſt, & horrorem incutit cuique) ex
ſua retractatione debeat ſubire vel mu-
tilationem membrorum, vel vltimum
ſupplicium; tunc ſcilicèt, quando ob
ſuum periurium ſimilis pœna eſſet in-
fligenda innocenti, vt ex Valentia,
Bannes, Azorio, Molina, Filliuccio,
& Bonacina docet Tamburin. *in Decal.
lib.* 8. *tract.* 4. *cap.* 1. §. 9. *num.* 6. Qua-
propter idem Tamburin. *in Decal. lib.* 9.

Digitized by Google

cap. 3. §. 3. *num.* 21. *in fin.* rationem reddit de hoc dicens: *Quia iuſtitia requirit, vt in periculo æquali, potiùs ſubeat illud damnum nocens, quàm innocens*. Et concludit his minacibus verbis: *Væ teſtibus falſis*? Quam obligationem ſi animarum Paſtores frequenter expoſuerint populis in ſuis ſermonibus, iiſdem terrorem, & horrorem tantum incutient, vtà crimine falſi, & à periurio prorsùs eos abſtinere facient.

Octauò: Tantò magis, ſi addiderint, eoſdem falſos teſtes teneri ad
11 reſtitutionem damnorum, quæ proximo reſultant ex eorum falſo teſtimonio. Iul. Clarus *d.* §. *Falſum. nu.* 19. & Baiard. *in addit. ibid. num.* 66.

Nonò: Vlteriùs, ob falſum Iuramentum præſtitum incurritur infamia
12 Iuris. *cap. Infames.* 6. *quæſt.* 1. & per conſequens irregularitas, itaut ſi ille, qui peierauit in iudicio, ſit laicus, efficiatur inhabilis ad ordines, & ad beneficia conſequenda; ſi verò fuerit clericus beneficiatus, priuandus ſit beneficijs. Garzias *de benef. part.* 11. *cap.* 10. *num.* 167. Theſaur. *de Pœnis Eccleſ. part.* 2. *Verb. Periurium. Verſ. Quinta pœna*.

Decimò, & Vltimò: ſuper falſis teſtibus, & Deum in teſtem falſitatis inuocantibus vltio Diuina ſeueris pu-
13 nitionibus exardeſcit in præſenti vita, prout conſtat ex pluribus exemplis Annalium Cardinalis Baronij, ex Hiſtoriali Sylua Ioan. Baptiſt. Matthæoli *part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 1. *Tit.* 22. & ex Sermonib. familiar. Epiſcopi Veglenſis *ſuper Decalog. ad Secund. Præcep.* quos legiſſe iuuabit quemcumque Parochum, ac Confeſſarium ad eliminanda periuria; & amorem Veritatis in corde, & ore fidelium communiendum.

(?)

DECISIO LXIX.

ARGVMENTVM.

Declarat præſens Deciſio, quid ſit Liuellus? & in quibus differat à Feudo, ac à Cenſu, & præcipuè ab Emphyteuſi? Et in quibus cum eam conueniat.

SVMMARIVM.

1 *Liuellarius contractus ſimillimus cum Feudo, Cenſu, & Emphytheuſi.*
2 *Feudum quid ſit?*
3 *Argariæ nomine quid veniat?*
4 *Paſculum, ſeu* Poſta di Pecore, *quo tempore ſit in vſu?*
5 *Decima Eccleſiaſtica quid ſit?*
6 *Quarteſia quibus, & quo iure debeantur?*
7 *Locatio quid ſit?*
8 *Cenſus quis intelligatur?*
9 *Emphyteuſis quid ſit?*
10 *Liuelli, ſeu Libelli contractus definitio.*
11 *Liuellus eſt, dum traditur dominium vtile fundi, retento directo.*
12 *Liuelli, ac Cenſus contractuum notabilis differentia.*
13 *Liuellus in quibus differat, & in quibus conueniat cum Emphyteuſi?*
14 *Emphyteuſis dat rem ſterilem ad culturam.*
15 *Penſio modica datur in Emphyteuſi: æqualis fructibus in Liuello.*
16 *Liuellus, ac Emphyteuſis conueniunt in octo requiſitis.*

QVia frequenter diſputare, ac dubitare contingit, An in contractibus
liuellarijs committatur Vſura; ideò de- 1
clarare oportet: *Quid ſit Libellus? ſeu Liuellus?* Ad hoc quæſitum plures plura dixere; ſed doctiores notarunt, contractum libellarium, ſeu liuellarium, adeò fraternizare cum Feudo, Locatio-
ne, Cenſu, & Emphyteuſi: vt niſi re- 2
periatur vera, & propria differentia, quà diſtinguuntur adinuicem; vix fieri poſſit,

poſſit, vt quid præcisè Liuellus ſit, cognoſcatur. Doctores enim de eo ſcribentes intricantur, & confunduntur ſuperfluis, futilibuſvè diviſionibus, & differentijs; à quibus exituri concludunt, ſupradictas voces eſſe ſynonymas, & ex communi vſu loquendi nomina, vocabulaque Cenſus, Liuelli, ac Emphyteuſis promiſcuè adhiberi, itaut nulla videatur differentia quoad effectum inter hos contractus. Clarus *in §. Emphyteuſis num.* 1. Cardin. Mantica *de Tacit. & Ambig. lib.* 3. *num.* 4. Cardin. Pariſ. *conſil.* 77. *num.* 13. *& conſ.* 85. *num.* 4. *lib.* 3. & Menochius *conſ.* 391. *num.* 7.

Cæterùm nè animarum Rectores, Confeſſarijvè inuolucris ſcribentium de his contractibus confundantur, eos ſcire iuuabit, differre inter ſe *Feudum*, *Angariam*, *Paſculum*, *Decimam*, *Quarteſium*, *Locationem*, *Cenſum*, *Emphyteuſim*, *& Livellum*.

Feudum propriè eſt conceſſio bonorum facta per Dominum alicui cum iuramento fidelitatis, & cum onere ſeruitij perſonalis. M. Anton. Peregrin. Patauinus *conſil.* 9. *num.* 17. *&* 18. *libr.* 1.

2 Dictum fuit *propriè*; quia vbi conceduntur bona ſub iuramento fidelitatis, & recognitione annua alicuius rei, tunc Feudum dicitur impropriè. *cap. Ad Apoſtolicæ. de Re iudic. in* 6. vbi Regnum Siciliæ datum eſſe ab Eccleſia Friderico Imperatori dicitur in Feudum; quod notat Peregrinus *dict. conſil.* 9. *num.* 18.

3 *Angaria* eſt præſtatio quædam perſonalis, quæ imponitur ob communes neceſſitates. Gloſſ. *in cap. Quæ ſunt Regalia. In Vſib. feudor. l. Munerum. §. Patrimoniorum. ff. de Muner. & honor.* Marcus Mantua Iuriſconſultus Patauinus *conſil.* 106. *num.* 5. *tom.* 1.

4 *Paſculum* (vulgò *la Poſta*) eſt ius paſcendi oues ſuper campis alienis. Idem Mantua *dict. conſ.* 106. *num.* 7. à die tamen S. Michaelis vſque ad feſtum S. Georgij: ſed in pratis, quæ ſecantur per totum menſem Martij tantùm. Statutum Patau. *nouiſſ. pag.* 330. *&* 331.

5 *Decima* eſt portio fructuum ex prædijs prouenientium, Dei ordinatione Eccleſiæ debita, pro Miniſtrorum eius ſuſtentatione. *cap. Parochianos. & cap. Tua. de Decimis.* De qua Clerus noſter Patauinus ſcripſit ſupra *Deciſ. XVI. num.* 10. *& ſeqq.*

Quarteſium eſt ipſius Decimæ quarta pars, ſpecialiter reſeruata Sacerdoti Sacramenta populis adminiſtranti, ex ipſa Decima extrahenda, quando alijs Eccleſiæ Miniſtris ex immemorabili conſuetudine, vel legitima præſcriptione eſt debita. Ferrettus *conſil.* 123. *num.* 2. *&* 7. 6

Locatio eſt perſonæ, vel rei ad vſum facta conceſſio per modicum tempus, pro penſione à conductore locatori ſoluenda, quæ fructibus correſpondeat. Menoch. *dict. conſil.* 291. *num.* 4. & Cardin. Mantica *de Tacit. libr.* 5. *tit.* 1. *numer.* 2. 7

Cenſus eſt penſio, quam ſoluit rei immobilis, ac frugiferæ dominus, & poſſeſſor, ratione fructuum, quos ex eadem re percipit. Gloſſa *in cap. Conſtitutus. Verb. Iuxta ratam. De relig. domib.* Iul. Clarus *dict. §. Emphyteuſis num.* 2. Menoch. *d. conſ.* 291. *num.* 5. & Mantua *d. conſ.* 106. *num.* 4. 8

Emphyteuſis eſt traditio rei ſterilis, vt ad culturam redigatur, vna cum eius vtili dominio; cum obligatione modici canonis, in recognitionem dominij directi annuatim ſoluendi. *l.* 2. *& l. fin. C. de Iure Emphyt.* Clarus *dict. §. Emphyteuſis. quæſt.* 1. Cardin. Mantica *de Tacit. dict. libr.* 22. *tit.* 1. *num.* 2. & Redoanus *de Reb. Eccl. non alien. quæſt.* 2. *cap.* 22. *num.* 5. 9

Liuellus (ſeu *Libellus*) *eſt conceſſio rei immobilis, & frugiferæ, vnà cum eius dominio vtili, ac poſſeſſione, alicui per dominum, retento ſibi dominio directo, facta; ſingulis vigintinouem annis renouanda, ſub certa penſione annuatim ſoluenda, quæ fructibus eiuſdem rei correſpondeat, niſi ex ſpeciali pacto redimatur.* Cardin. Tuſcus *Litt. L. concluſ.* 399. Marta (qui de anno 1614. in hoc Patauino Publico Gymnaſio primæ Cathedræ Iuris Canonici Præſes erat) in Tractatu de Clauſulis *part.* 2. *clauſ.* 3. *Ad ſolitum liuellum. numer.* 6. *&* 7. & in libro eius conſiliorum *conſil.* 126. *per totum*, vbi 10

Z 2 for-

formam huiuſcemodi contractus liuel-
larij rationibus, & Doctorum auctori-
tate propugnat. Decian. *reſponſ.* 23.
num. 26. *vol.* 5. Alex. de Neuo *conſil.* 95.
per totum; & ex Theologis Paul. Comi-
tol. *in ſuis reſponſis Moralib. libr.* 5.
quæſt. 29.

Ex his tria notabilia reſultant. Pri-
mum, à veritate alienum eſſe (ſaltem
in hiſce regionibus) Liuellum tunc dici,
11 quando Feudatarius, ſeu Emphyteuta
concedit alteri pro annua penſione præ-
dium, quod ipſe habuerat à domino in
feudum, vel Emphyteuſim; & ſic
quando concedens non eſt dominus dire-
cti dominij: quam aſſertionem tàm Le-
giſtæ, quàm Summiſtæ deſumpſerunt
ex Iaſ. *in l.* 1. *num.* 29 *C. de Iure Emphyt.*
& ex Claro *dict.* §. *Emphyteuſis quæſt.* 1.
num. 1. Si quidem praxis quotidiana, &
experientia ipſa nos docet, Liuellum
conſiſtere in traditione fundi, cum
eius vtili dominio, quam facit dominus
abſolutus eiuſdem fundi, retento ſibi
dominio directo; de cuius formalitate
faciendi liuellos plurimi DD. ſcripſe-
runt, quos refert Marta *dict. conſil.* 126.
& Ceſar Manentus in ſuo Tractatu *de
Iure contractus liuellarij*; adeò vt mirum
ſit, plurimos Iureconſultos huius con-
tractus formæ ſe ignaros oſtendiſſe; &
neminem ex Theologis, præter doctiſ-
ſimum P Comitolum ſupracitatum,
de liuellario contractu in ſuis præciſis
terminis tractaſſe; quod eueniſſe creden-
dum eſt, quia talis contractus liuella-
rius extra ſtatum Sereniſſimæ Reipu-
blicæ Venetæ non ſit in vſu.

Alterum notabile eſt diſcrimen ve-
rum, & eſſentiale, quod extat inter
contractum *Cenſus*, & contractum *Li-*
12 *uelli*, nimirùm quod in contractu cen-
ſuali reſignatiuo, penès eum, qui
prædium tradit, nullum omninò rema-
net dominium neque vtile, neque dire-
ctum, quia totum tranſmittit in Cen-
ſuarium: Et in cenſu conſignatiuo
vtrumque dominium directum, & vti-
le remanet in eodem cenſuario; nihil
aliud ipſo cenſualiſta adquirente, niſi
ius conſequendi annuam penſionem, &
reſponſionem, quam ſibi reſeruat. At
in Liuello, non transfertur in liuella-
rium dominium directum prædij; ſed
vtile tantùm, remanente dominio di-
recto ſemper apud liuellantem; ſiuè in
eius bonis multò ante fuerit prædium,
quod datur ad liuellum; ſiuè de recen-
ti fuerit emptum, & acquiſitum per
ipſummet liuellantem; vt fatentur Ma-
nent. *dict. quæſt.* 1. *num.* 1. Marta *d. conſ.*
126. Menochius *dict. conſ.* 291. *num.* 5.
Cencius de Cenſib. *part.* 1. *cap.* 1. *quæſt.*
1. *artic.* 1. *num.* 16. & 17. P. Comitolus
dict. lib. 3. *quæſt.* 29. *num.* 1. Peregrinus
conſil. 20. *num* 16. *lib.* 3. & Rota coram
Card. Seraphino *deciſ.* 1195. *nu.* 1. *tom.* 2.
quamuis ibi contractus liuellarius appel-
letur Emphyteuticus.

Tertium autem notabile eſt, quod
Liuellus eſſentialiter differt ab *Emphyteuſi* 13
in duobus; conuenit verò, & eſt ei ſi-
milis in pluribus.

Primò eſt diſtinctus ab Emphyteuſi,
quia Emphyteuſis verè, & propriè di-
citur, quando traditur res ſterilis, vt
ad culturam redigatur, & reſtauretur;
veluti ſi fundus ſit buſchiuus, vel do- 14
mus rupta. At liuellus conficitur per
traditionem domorum, vel camporum,
quæ, quiuè in bona ſtructura, ſeu
cultura reperiuntur. Redoan. *de Rebus
Eccleſ. non alien. quæſt.* 2. *capit.* 22. *num.*
5. & *quæſt.* 79. *cap.* 12. *num.* 13. Cardin.
Mantica *de tacit. lib.* 22. *tit.* 1. *num.* 2. vbi
ex Natta, græcæ locutionis non igna-
ro, *conſil.* 49. *num.* 6. ait, Emphyteu-
ſim deſcendere à verbo Græco *Emphy-
teuto*, quod latinè ſignificat *inſero*,
planto, *germino*. Sed legendum eſt *ἐμ-
φυτεύω*, quod ſignificat inſerere, run-
care, & plantare; ex quo formatur
nomen *ἐμφύτευσις*, ideſt inſitio, aut
plantatio, ſiuè etiam res, quæ eſt in-
ſita, vel plantata, vt docet Scapula in
ſuo Lexicon *in Verb.* Ἐμφύτευσις. Et
concordat Albericus *in Dictionar. eodem
Verb.* Ἐμφύτευσις: ſubdens, quod *ἐμ-
φύτευσις* græcè, latinè dicitur *Meliora-
tio*; ab initio enim vilia dabantur in
Emphyteuſim, quæ recipiens meliora-
bat, & melioramenta ſua erant; quod
poſtea permiſſum eſt etiam in prædijs
fertilibus, & fructuoſis; & in his da-
tio dicitur ad liuellum, & eadem docet
Magrius in ſuo Hierolexico *Verb. Emphy-
teuſis*.

Secun-

Digitized by Google

15 Secundò differt Liuellus ab Emphyteuſi, quia in iſta penſio ſolet eſſe modica. Card. Mantica *de tacit. dict. libr. 22. tit. 2. à tit. 18. & ſeqq.* At in Liuello penſio tanta conſtituitur, vt correſpondeat fructibus, qui ex fundo colliguntur, aut ſit parùm minor. Comitolus *dict. libr. 3. quæſt. 29. num. 1. Verſ. Quartum*. Decianus *reſp. 23. num. 26. vol. 5.* vbi plurimos allegat. Marta *de clauſul. dict. part. 3. clauſul. 3. num. 7. & d. conſ. 126. num. 5.* vbi ſuſtinet, quod penſio ad rationem quinque pro centenario eſt iuſta, & irreprehenſibilis; & iure quidem, nam per legem Sereniſſimæ Reipublicæ Noſtræ *diei* 1589. 24. *Iunij*, Penſiones liuellariæ in Territorio Patauino taxantur, & approbantur ad rationem ſex pro centenario, prout ex Typis Antonij Pinellij Veneti Impreſſoris Ducalis ſub dicta die, & anno apparet, & teſtatur Decianus (qui pariter eo tempore erat Iuris Cæſarei in prima Sede matutina ordinarius Interpres in hoc florentiſſimo Gymnaſio Patauino) *in cit. Vol. 5. reſp. 22. num. 25.* & legitur in fine Noui Statuti Patauini *pag.* 329. Et in Statuto Veneto *in Decr. pag.* 232 & regiſtrabuntur infra *Deciſ. LXXI. num. 15.*

Conuenit autem Liuellus cum Emphyteuſi, & ei ſimilis eſt in pluribus, itaut plurimi DD. ſcripſerint; Liuel-
16 lum, & Emphyteuſim eſſe ſynonyma, & indiſtinctè vnum ſumi pro alio. Iulius Clarus *dict. §. Emphyteuſis quæſt. 1. num. 1.* Card. Pariſius *conſil. 77. num. 13. & conſil. 85. num. 4. libr. 3.* Menochius *conſil. 372. num. 1.* & pluribus congeſtis. Mareſcot. *Var. reſol. lib. 2. cap. 76. num. 20. & 21.* Similitudo, ſeu conuentio præcipuè conſiſtit in ſequentibus.

1. Tàm in Liuello, quàm in Emphyteuſi dominium directum fundi remanet penès liuellantem, ſeu dantem in Emphyteuſim. Card. Tuſcus *Verb. Liuellarij concluſ. 399. num. 13.*

2. Res immobilis requiritur in vtroque contractu Emphyteotico, & Liuellario.

3. Scriptura quoque ex forma requiritur tùm in Emphyteuſi, tùm in Liuello; qui propterea propriùs appellandus eſſet Libellus; vnde Eques Octauius Ferrarius (ætatis noſtræ litterariæ eruditionis ſplendor, & Græcæ linguæ Publicus in Lycæo noſtro Profeſſor) ſcribens de Origine linguæ Italicæ *in Verbo Liuello* ait: *Contractus Liuelli ſit interueniente chirographo, ſeu breui ſcriptura, vnde nomen Libellus*; idemque teſtatus eſt Redoan. *de Reb. Eccl. non alien. quæſt. 2. capit. 15.* & Paul. de Caſtro *conſil. 157. numer. 2. parte 2.*

4. Neque in Emphyteuſi, neque in Liuello fit remiſſio penſionis propter ſterilitatem, vel tempeſtatem, aut quamcunque aliam fructuum calamitatem. Card. Tuſcus *dict. concl. 399. num. 6.*

5. Perpetua eſt conceſſio tàm in Emphyteuſi, quàm in Liuello. Card. Tuſcus *ibid. num. 7.* & Anchar. *conſ. 249.*

6. Melioramenta in vtroque contractu ſunt propria Emphyteotæ, ſeu Liuellarij; ea tamen non ſunt alteri vendenda irrequiſito domino, qui ſi emere illa voluerit, eſt cæteris præferendus.

7. Collectis, & grauedinibus publicis, quæ per Principem imponuntur, non ſubiacet Penſio Emphyteotica, ſeu Liuellaria, quæ minor ſit, ſex pro centenario.

8. Ob ceſſationem ſolutionis penſionis intrat caducitas, & fundus cadit in commiſſum tàm in Emphyteuſi, quàm in Liuello; prout etiam ob alienationem factam ſine conſenſu Domini. Card. Tuſcus *ibid. num. 9. & 10.* ex Bart. *in l. 1. §. Quod autem: l. 2. De ſuperficieb.* & alij plurimi, quos citat Tiraquell. *de Retract. lignag. §. 1. Gloſſ. 14. num. 84.* Decius *conſil. 146. & 159. & 163.* Ruin. *conſ. 161. num. 30. lib. 1.* Natta *conſil 114.* & Marc. Antonin. Variar. Reſolut. *lib. 1. reſol. 62. per totam*; & præcipuè *num.* 8. vigore pacti prælationis quod in contractu ponitur fauore Domini ipſius Liuelli.

DE-

Digitized by Google

DECISIO LXX.

ARGVMENTVM.

Propoſitis quatuor diuiſionibus Liuelli diſputatur, an alius ſit Prædialis, ſeu fundiarius, & alius Pecuniarius? Hanc diuiſionem traditam à Cæſare Manento non eſſe veram; ſed omnem Liuellum eſſe prædialem fortiſſimis rationibus oſtenditur; euacuatis argumentis eiuſdem Cæſaris Manenti.

SVMMARIVM.

1 *Liuelli diuiſiones quatuor, & quæ?*
2 *Liuellari non poſſunt bona Eccleſiæ ſine licentia Papæ.*
3 *Liuelli diuiſio in fundiarium, & pecuniarium impugnata.*
4 *Cæſar Manentus de Liuello pecunia conſtituto reprobatur.*
5 *Emptio, & venditio ſimulata quæ ſit?*
6 *Locatio perpetua cenſetur eſſe Liuellus.*
7 *Vendere prædium ſine menſura, aut viliori pretio arguit ſimulationem.*
8 *Obligatio ſoluendi datium Inſtrumenti, & expenſas eius, impoſita venditori fundi arguit venditionem ſimulatam.*
9 *Venditio fundi, vt retrocedatur ad Liuellum, eſt venditio vera.*
10 *Liuellus factus præuia venditione fundi, & eius retroceſſione, eſt legitimus, validus, & prædialis.*
11 *Clauſ.* Conſtituti *transfert ſtatim dominium fundi in Emptorem.*
12 *Venditor fundi retinet poſſeſſionem ex titulo initi Liuelli.*
13 *Malignitas eſt interpretari contractum licitum tanquam Vſurarium.*
14 *Menſura, & extractio fundi non eſt de eſſentia venditionis;*
15 *Pretij inæqualitas rei venditæ quando indicet ſimulationem.*
16 *Contractus ex conuentione partium legem accipiunt.*
17 *Conſuetudo generalis facit legitimum pactum.*
18 *Expenſæ Inſtrumenti venditionis ad quem ſpectent?*
19 *Liuelli vnica eſt ſpecies, & omnis Liuellus eſt prædialis.*

Sequitur ad explicationem huius contractus, vt ſciamus, *Quotuplex ſit Liuellus*? Et circa hoc quæſitum quatuor diuiſiones aſſignatæ fuerunt. *Prima*, quod alius eſt *Liuellus perpetuus*, qui francari non poteſt inuito Domino: & alius *Temporalis*, qui quandocunque, vel poſt alicuius temporis curſum redimi, & extingui valet. *Secunda*; quod alius Liuellus eſt *fructuarius*, nimirùm qui ſoluitur in fructibus, putà frumento, vuis, oleo: Alius *pecuniarius*, cuius penſio ſoluitur in pecunia. *Tertia*, quod alius eſt *Secularis*, ſeu *profanus*: qui ſcilicet conſtituitur à perſonis laicis; & alius eſt *Eccleſiaſticus*, quando bona Eccleſiæ dantur ad liuellum; vel ſuper iiſdem bonis Eccleſiaſticis conſtituitur Liuellus, ſeu, vt vulgò dicitur, recipitur pecunia ad liuellum; & in hoc caſu requiritur præcedens licentia Sedis Apoſtolicæ; quia facere Liuellum eſt ſpecies alienationis comprehenſa in *Extrauag. Ambitioſæ. De Rebus Eccleſiæ non alienan.* & prohibita ſub cenſuris. Theſaur. *de Pœnis part. 2. Verb. Alienatio cap. 1. & 2. & Verb. Vſurpatio capit. 2.* Quarta diuiſio eſt, quod ſicut Cenſus vel eſt *Reſignatiuus*, videlicet formatus cum traditione fundi; vel *Conſignatiuus* conſtitutus cum pecunia; ita Liuellus alius eſt *Fundiarius*, ſeu *Prædialis*; ideſt factus cum conceſſione fundi; & alius *Pecuniarius*; nimirùm, qui creatus, & conſtitutus eſt cum pecunia. Cæſar Manenti *in dict. Tractatu de Iure contract. liuellarii quæſt. 3.* vbi poſt longam impugnationem huiuſcemodi Liuelli pecuniarij; deducit, in nihilo differre à cenſu conſignatiuo; ac proindè, niſi conſtitutus fuerit ſeruatis omnibus conditionibus in Bulla Beati Pij Quinti ſupra relata ſtatutis, contractum eſſe

1 (margin beside first line of text) and 2 (margin beside "ſtolicæ")

Digitized by Google

eſſe illicitum, vſurarium, & omninò damnandum.

Cæterùm prædicta diſtinctio liuelli *fundiarij*, *& pecuniarij*, quam facit *Ma-*
3 *nentus* non eſt vera; ſed prorsùs dicendum, & tenendum, vnicam eſſe ſpeciem Liuelli videlicèt, *fundiarij*, ſeu *prædialis*; ſiuè fundus, qui traditur Liuellario ad liuellum, fuerit ab antiquo poſſeſſus à domino liuellante; ſiuè per eumdem ſit nuper emptus numerata pecunia, & receptus à liuellario, cum pacto retrocedendi ipſum ad liuellum; quandoquidem etiam in hoc caſu, qui acquirit liuellum, proprium fundum tradit liuellario; retinendo in ſe dominium directum, quod iuſto pretio acquiſiuit ex contractu præcedentis emptionis, & venditionis; ritè, & rectè facto, ac perfecto, inter ipſos contrahentes, liuellantem ſcilicet, & liuellarium; qui quidem cum profeſſi fuerint per expreſſum vendere, & emere, contraxerunt adinuicem illius fundi emptionem, & venditionem; quæ, ſtante re, & pretio determinato, perficitur ſolo conſenſu. *l. Conſenſu. de Act. & Oblig. l. 2. ff. de Contrahen. Empt. l. 1. ff. de rerum permut.* Cardin. Mantica *de Tacit. libr.* 14. *tit.* 11. *num.* 37. Igitur perfecta, completaque emptione, & venditione per ſolutionem pretij, quod actualiter facit emptor fundi; & eiuſdem dominio pleno acquiſito per clauſulam *Conſtituti*, de qua in inſtrumento; Barboſa *de Clauſul. Vſufreq. clauſ.* 31. volentes ipſæmet partes deuenire ad contractum Liuelli; emptor, qui iam eſt dominus fundi, dat illum ad liuellum venditori; & in eum transfert ſolum dominium vtile, retento apud ſe dominio directo; vndè ſequitur, quod ſi idem emptor alteri perſonæ daret fundum illum ad liuellum, diceretur facere liuellum fundiarium, ſeu prædialem; ita venit quoque dicendum, etſi contractus liuellarius fiat cum venditore; completa iam, & conſummata venditione, & emptione fundi.

4 Porrò hanc veritatem nixus eſt impugnare *Cæſar Manentus* in prædicto ſuo tractatu *De Iure contractus liuellarij pecuniis conſtituti*; aſſerendo, contractum prædictum emptionis, & venditionis fundi eſſe ſimulatum, & nullius roboris, eò quia venditor non videtur habere animum vendendi fundum, ſed recipiendi pecuniam pro ſuis indigentijs; & è contra emptori non eſſe mentem emendi eumdem fundum, quem vt plurimùm neque vidit, neque agnouit; ſed eius intentio eſt dare pecuniam ad lucrum, & mutuum palliare, vt ſaluo capitali, ex eodem valeat vſurariam penſionem impunè percipere; quam aſſertionem idem Manent. ex ſequenti bus potiſſimùm intendit probare.

Primò. Quia illa non eſt emptio, & venditio, in qua res vendita ſtatim ab eodem venditore recipitur. *l. Non videtur ff. de Reg. Iur. l. Qui ſic ſoluit. ff. de Solut. l.* 4. §. 1. *ff. de Manumiſſ.* Siquidem emptiones rerum fieri ſolent, vt res perpetuò ſint apud emptores. *Manent. in d. tractatu quæſt.* 1. *numer.* 16. vbi DD. cumulat. Sed in emptione, & venditione, quæ præcedit contractum imò in eius poſſeſſione, & retentione venditor ipſe permanet. Ergo ſimulata, & fictitia eſt dicta emptio, & venditio. Proſp. Farinac. *de Falſit. & Simulat. quæſt.* 162. *nu.* 228. innumeros DD. cumulans, & Rota Auenion. *deciſ.* 38. *num.* 4. *& deciſ.* 94. *num.* 5. 5

Secundò. Quia quando quis emit fundum, & ſtatim illum retrocedit in perpetuam locationem, ex ea arguitur, emptionem, & venditionem præcedentem fuiſſe ſimulatam. Natta *conſ.* 198. *num.* 10. *lib.* 1. Maſcard. *de Probat. concluſ.* 439. *num.* 24. 25. Cepolla *de ſimulat. contract. num.* 52. *& ſeq.* & Farinac. *de Simulat. quæſt.* 163. *num.* 115. Sed qui emit fundum cum pacto retrocedendi ad liuellum, illumque ſtatim ad liuellum venditori concedit, locationem perpetuam facit. 6 Cardin. Mantica *de Tacit. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 16. vbi quod locatio in perpetuum, vel ad annos 29. renouanda nihil aliud eſt, quam emphyteuſis. Ergo præcedens emptio, & venditio fuit ſimulata.

Tertiò. Vbi quis fundum emit in confuſo, ac ſine certa, & determinata menſura, præſumitur ſimulare contractum, 7

tractum, & non habere intentionem veram emendi. Manentus *d. tract. de Iure contract. liuellarij quæſt.* 3. *num.* 54. *& ſeqq. vbi DD.* Et tantò magis ſi pretium non ſit æquiualens valori eiuſdem fundi. Gloſſa *in cap. Conqueſtus. in Verb. feudum.* & Abb. *numer.* 7. *de Vſur. & in cap. Ad noſtram. num.* 9. *De empt.* & Vgolin. *eod. tract. cap.* 41. §. 2. Farinac. *de Falſ. & Simulat. d. quæſt.* 163. *nu.* 9. *& ſeqq.* At in conſtitutione liuelli pecuniarij prædia, quæ venduntur, non dantur ad menſuram, ſed vt plurimùm in confuſo nominantur, & pretium non correſpondet valori vero eorumdem prædiorum. Ergo dicendum venit, ſimulatam eſſe præcedentem venditionem.

Quartò. Tantò magis quia ferè ſemper emptor prædij ad effectum retrocedendi illud ad liuellum, imponit
8 onus venditori ſoluendi datium Inſtrumenti, ac expenſas Notario tùm rogitus illius, tùm etiam copiæ authenticæ, eidem emptori conſignandæ; ex quo reſultat vrgentiſſima præſumptio ſimulatæ venditionis. Lupus *de Vſur. Comment.* 2. §. 1. *num.* 45. Farinac. *d. quæſt.* 163. *num.* 105. Menoch. *libr.* 3. *Præſumpt.* 122. *num.* 57. 58. 59. Cardin. Mantica *de Tacit. & Ambig. libr.* 8. *tit.* 29. *num.* 25. & Manentus *d. quæſt.* 1. *pact.* 11. *per totum*; quibus, aliiſque pluribus præſumptionibus nititur probare inualiditatem emptionis fundi, ſeu prædii, ſuper quo contrahentes intendunt conſtituere liuellum; & ex indè deducit; liuellum eſſe pecuniarium, ac impoſititium; & omninò diſtinctum à liuello fundiario, ſeu prædiali; ac ſimilem Cenſui conſignatiuo.

His tamen minimè obſtantibus, non eſt recedendum à ſuprafirmata regula; quod vnica ſit ſpecies liuelli, ſcilicèt fundialis, & prædialis; ſiuè tradatur ad liuellum fundus Patrimonialis ipſius liuellantis; ſiuè ipſe fundus eo inſtanti præuenditus fuerit ad hunc effectum ab ipſo liuellario, & ei retroceſſus in liuellum ab emptore; ea ratione quia, cum ipſi contrahentes ſciant, ad legitimum liuellum conſtituendum neceſſarium eſſe, vt vera præcedat emptio, & venditio prædij, ſuper quo liuellus eſt fundandus; & iidem contrahentes concordent ſuper ipſa emptione, & venditione; ac verè, & realiter ven- 9
ditor habeat prædium vendendum, illudque venditionis titulo tradat emptori; qui è contra verè, ac realiter exburſat pecuniam titulo emptionis, eamque tradit venditori pro pretio prædicti prædij; nihil eſt, quod impediat eſſentiam illius contractus, quem agere, & concludere ſeriò, ac determinatè intendunt vtrique contrahentes; cuius vigore contractus emptor fit dominus prædij, & illius acquirit dominium tàm directum, quàm vtile. *l. traditionibus. C. de Pactis.* nec non poſſeſſionem vigore clauſulæ *Conſtituti* in inſtrumento emptionis, & venditionis appoſitæ. Farinacius *d. quæſt.* 162. *num.* 233. Barboſa *d. Clauſul.* 31. quo dominio, ac poſſeſſione acquiſitis, deſcendendo ad ſecundum contractum liuelli; emptor, & dominus prædij dat illud in liuellum venditori, concedendo eidem dominium vtile, & naturalem poſſeſſionem prædicti prædij; retinendo ſibi dominium directum, ac 10
poſſeſſionem ciuilem; itaut liuellus cenſendus ſit omninò prædialis, ac fundiarius eodem modo, ac ſi prælibatus emptor idem prædium pleno iure, & in ſuo patrimonio retinuiſſet per decem, viginti, ac maiorem numerum annorum: eſſentia enim, & ſubſtantia dominij ſuper dicto prædio non pendet à diuturnitate temporis, quibus retinetur ab emptore; ſed ab eſſentia, & ſubſtantia emptionis, & venditionis, quam perfectam, completam, & irrefragabilem eſſe affirmant Iura, & Doctores ex traditione rei, & pretij, cum intentione contrahentium emendi, ac vendendi. *l. Naturalis.* §. 1. *ff. de Præſcript. Verb.* l. 1. *& l. Pacta conuenta ff. de Contrahen. empt.* Cardin. Mantica *de Tacit. d. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 7. *& tit.* 3. *nu.* 16. & ex Theologis Molina *de contractib. diſp.* 337. Card. de Lugo *diſp.* 26. *num.* 2.

Neque obſtant contraria fundamenta *Manenti*. Non primum, quia verum

non

non eſt; quod apud venditorem remaneat dominium, & poſſeſſio prædij venditi; vtrumque enim transfertur in emptorem ſtatim ſoluto pretio vigore clauſulæ *precarij*, vel *Conſtituti*, quæ in inſtrumento emptionis, & venditionis apponitur; quæ quidem clauſula excludit omnem præſumptionem ſimulationis reſultantem ex retentione naturalis poſſeſſionis, vt in terminis ſcribit Maſcardus *d. concluſ.* 439. *num.* 21. Menoch. *de Arbitr. Iud. caſu* 39. *numer.* 6. Cardin. Mantica *de Tacit. lib.* 13. *tit.* 36. *num.* 5. & Farinac. *de Falſ. d. quæſt.* 162. *num.* 233. vbi alios concordantes allegat. Præterquàm quod ſtatim completo emptionis, & venditionis primo contractu, partes deſcendunt ad contractum ſecundum, nempè liuelli; in quo, vt cunctis patet, transfertur dominium vtile, & poſſeſſio naturalis in liuellarium; qui propterea abſque
12 ſcrupulo remanere poteſt in poſſeſſione rei venditæ; neque indè reſultat ſimulationis præſumptio ob mutatam cauſam, & titulum poſſidendi, vt benè reſpondet huic obiecto Rota *part.* 4. *recent. deciſ.* 435. *num.* 50. *tom.* 1. & *part.* 2. *diuerſ. deciſ.* 116. *num.* 12. Card. Mantica *d. lib.* 13. *tit.* 36. *num.* 4. & Farinacius *d. quæſt.* 162. *num.* 241.

Secundum pariter non obſtat (ex pacto ſcilicèt retroceſſionis rei venditæ ad liuellum, & ex eiuſdem pacti immediata executione, præſumi ſimulatam fuiſſe emptionem, & venditionem, & re vera, contrahentes voluiſſe pecuniam mutuò dare, & recipere, ac ex ea fœneratitium lucrum conſtituere.) Talis enim præſumptio, & inter-
13 pretatio ſapit aliquam malignitatem: & ratio eſt, quia cum datio pecuniæ poſſit fieri cum iuſto titulo emptionis prædij, ſuper quo poſtea fundetur liuellus (prout cum hoc titulo datur) non eſt retorquenda in titulum prauum; & præſumendum, quod contrahentes, qui poſſunt legitimè, & abſque culpa contrahere, velint peccaminosè, & damnatis modis contractum inire. Cardin. Pariſius *lib.* 1. *conſ.* 60. *num.* 6. Cardin. Mantica *de Tacit. libr.* 2. *tit.* 4. *num.* 18. & *lib.* 9. *tit.* 25. *num.* 2. & 3. Ideòque reſpondetur, pactum illud de retrocedendo prædium venditum ad liuellum eſſe pactum licitum, irreprehenſibile, & à iure conceſſum. *l.* 2. *C. de Pactis inter empt. & vend.* Honded. *conſil.* 33. *num.* 64. & *ſeqq. lib.* 2. Marta *d. conſil.* 126. *numer.* 4. Rota *dict. part.* 4. *recent. deciſ.* 435. *num.* 6. & Farinac. qui plurimos cumulat *de Falſit. & Simulat. quæſt.* 163. *num.* 20. & in terminis docet Borgninus *deciſ.* 13. *num.* 48. *in* 2. quem indebitè carpit Manentus *qu.* 3. *num.* 20.

Tertium non obſtat: quia etſi prædium pro conſtituendo liuello vendatur abſque menſura, & ſit indiuiſum, 14
ſeu extrahendum ex corpore maioris quantitatis camporum; per hoc nullum obſtaculum reſultat validitati Inſtrumenti, & ſinceritati contractus; cui ſufficit realis exiſtentia prædij, & eius quantitas in Inſtrumento nominata; vt pluribus iuribus, Doctoribus, & rationibus probat Cardin. Pariſius *d. lib.* 1. *conſil.* 59. & *conſil.* 60. & *lib.* 3. *conſil.* 77. cuius auctoritati, & doctrinæ magis eſt deferendum, quàm opinioni *Manenti*, qui vt ſuam ſententiam laudet, iniuſtè tantum Auctorem reprehendit *d. quæſt.* 3. *num.* 58. Prout etiam non ſubſiſtit obiectum de pretio non æquiualenti vero valori prædij; eò quia, eſto quòd ob futuram retroceſſionem prædij ad liuellum, contrahentes ſolliciti non ſint de vltimo quadrante iuſti pretij; nihilominùs ob parùm plus, vel parùm minùs, quàm in veritate prædium eſſet æſtimandum, 15
ſimulatio emptionis, & venditionis locum non habet, cum ad eam inducendam variatio debeat excedere medietatem iuſti pretij. Honded. *d. conſil.* 33. *num.* 62. *lib.* 2. Couaruu. *Var. reſolut. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 1. & in terminis Rota *dict. part.* 4. *recent. deciſ.* 435. *num.* 7. & 8.

Quartum non obſtat; quandoquidèm non eſt cum amaritudine ſumendum, ſi expenſæ Inſtrumenti ſoluantur per liuellarium ex pacto: quia quilibet poteſt in traditione rei ſuæ, quam 16
velit legem imponere. *l. Legem. C. de Pactis. l. In traditionibus. ff. eod. tit.* Et

Aa con-

contractus omnes ex conuentione partium legem accipiunt. *l.* 1. *§. Si conueniat. ff. Depoſit.* & *l. In conuentionalibus ſtipulationibus.. De Verb. oblig.* & præcipuè liuellus, & emphyteuſis, quæ ſuis pactionibus fulciuntur, vt ait Imperator in *§. Adeò autem. Inſtit. de Locat.* & *conduct.* & *l.* 1. *C. de Iur. Emphyt.* Maximè
17 attenta generali conſuetudine regionis ſic paciſcendi, quæ tale pactum excuſat. Menoch. *d. lib.* 3. *Præſ.* 122. *num.* 60. Sed concedamus, tale pactum argui poſſe de iniuſtitia; (cum de Iure expenſæ inſtrumenti ſpectent ad emptorem, Cencius *de Cenſib. part.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 2. *num.* 6. Bonacina *de contr. diſput.* 3. *quæſt.* 4. *punct. Vnic. num.* 32. & Tamburin. *de Tripl. Iur. libr.* 9. *tract.* 2.
18 *cap.* 3. *§.* 2. *num.* 14. Vel ſaltem pro dimidio ad vtramque partem Cepolla *in l. Debet autem num.* 4. *ff. de ædil. edict.* quod laudabile erit, ſi aduerterint tùm contrahentes, tùm Notarij, tùm etiam Confeſſarij) attamen ex eo non poteſt deduci nullitas contractus, quia prædictum pactum non eſt contra ſubſtantiam, ſed contra naturam contractus; & ideò ipſum pactum vitiatur, non autem contractus, qui eo non obſtante in ſuo robore manet, vt docet Redoan. *de Reb Eccleſ. non alien. quæſt.* 79. *cap.* 12. *num.* 6. Gratian. *Diſcept. foreſ. capit.* 141. *num.* 20. & 21. Scaccia *de Commerc. §.* 1. *quæſt.* 2. *part.* 2. *ampl.* 20. *num.* 14. & 15. & pluribus citatis approbat Cencius *de Cenſibus part.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 1. *num.* 11. 12. & 13.

Et ex his inconcuſſum remaneat, vnicam eſſe ſpeciem liuelli; & omnem li-
19 uellum eſſe prædialem, ſeu fundiarium; quia de eſſentia liuelli eſt, vt liuellarius recipiat prædium à domino; & abſque dubio emptor prædij factus eſt dominus eiuſdem prædij antequam illud tradat ad liuellum. Igitur liuellus eſt prædialis, & fundiarius, quia talis dicitur, quando fundus originaliter procedit à concedente, ex doctrina Beccij *conſil.* 35. *num.* 13. & Theſaur. Iun. *For. Quæſt. lib.* 4. *quæſt.* 43. *num.* 2.

DECISIO LXXI.

ARGVMENTVM.

Liuellarium contractum eſſe de ſui natura licitum probat hæc Deciſio. Deindè examinat, an ſint iuſta hæc quatuor pacta; ſcilicèt? 1. Vt ſoluantur quinque cum dimidio pro omni centenario? 2. Vt ſint libera à publicis grauedinibus, 3. Et ab omni reſtauro? 4. Et quod in caſu venditionis rationum vtilium Dominus directarius præferatur cæteris?

SVMMARIVM.

1 *Liuelli contractus an ſit licitus?* & num. 3.
2 *Liuelli in creatione an ſint ſeruandæ conditiones Bullæ B. Pij V. de Cenſibus?* & num. 4.
5 *Conditiones ſeruandæ in liuello, vt ſit licitus.*
6 *Liuelli legitimitas in qua ratione fundetur?*
7 *Cæſaris Manenti argumenta non manentia.*
8 *Bartholomæus Syluaticus Eques Patricius Patauinus, & in Publico Gymnaſio Iuriſprudentiæ Profeſſor laudatus.*
9 *Deſiderium in quo differat à voluntate?*
10 *Similitudo infirmi cum liuellario.*
11 *Liuelli legitimitas à DD. & communi vſu approbata.*
12 *Penſio liuellaria pendet à fructibus fundi liuellati.*
13 *Penſio quinque cum dimidio pro omni centenario an ſit licita?*
14 *Conſuetudo regionis ſeruanda circa Penſiones liuellarias.*
15 *Liuelli in ſtatu Veneto in qua ſumma fiant?*

16 *Lex*

Digitized by Google

6 *Len Veneta anni 1647. circa Penſiones liuellarias.*
17 *Penſio quinque, cum dimidio libera à grauedinibus, an licita?*
18 *Penſio liuellaria an diminuenda ob ſterilitatem fundi, vel caſus fortuitos?*
19 *Cenſus natura differt à natura liuelli.*
20 *Prælationis pactum in liuello circa venditionem dominij vtilis ad fauorem domini directi an licitum?*
21 *Minima non curantur?*
22 *Fundi cenſiti in venditione dominus cenſus eſt præferendus.*

QVÆSITVM TERTIVM.

Firmato hoc principio, quod omnis Liuellus ſit prædialis, nunc quæritur,
An Liuellus ſit contractus licitus?
Et quæ requirantur, ne ſit
Vſurarius?

CÆſar Manentus *in citat. tract. de*
1 *Iure, contractus liuellarij pecunia conſtituti* conatus fuit probare, illicitum
eſſe contractum huiuſmodi; eumque,
eſſe vſurarium, & fœneratitium, niſi
ſeruentur conditiones omnes præſcriptæ in Bulla B. Pij Quinti *De creatione cenſuum*; arbitratus, nihil aliud
eſſe Liuellum (vt ipſe ait) pecunia conſtitutum, niſi Cenſum conſignatiuum;
2 ideòque, ubi receſſerit à forma prædictæ Bullæ Pianæ, datio illius pecuniæ erit Mutuum; penſio autem liuellaria erit fœnus, & vſura; nihil aliud
denotante prædio, ſuper quo liuellus
conſtituitur, niſi pignus cum pacto legis Commiſſoriæ ad ſecuritatem capitalis; ſiquidèm liuellarius indigens pecunia, non intendit vendere prædium ſuum, ſed habere pecuniam, vt
ſubueniat ſuæ indigentiæ; & qui pecuniam dat, non intendit emere; ſed
mutuare cum lucro ſub velamine, &
nomine liuelli; & ita argumentatur
Manentus per totum librum ſuum, &
præcipuè *quæſt.* 1. *à num.* 13. *& ſeqq.*
vbi conſulentes pluri mos vtriuſque Iuris DD. aſſerit ita ſentire, & contractus
liuelli vſurarios reputare.

Nihilominùs, quidquid colliſſat Auctor prædictus, ſcopum non tangit
nam abſque hæſitatione tenendum eſt
(ut ſupra probauimus) contractum liuelli (quamuis in prædio recenter empto per liuellantem à liuellario conſtituti) eſſe licitum, legalem, & irre- 3
prehenſibilem; vt demonſtrat eximius
Iureconſultus, & Doctor Iac. Ant.
Marta; qui (vt teſtatur Portenarius
Hiſt. Patau. lib. 7. cap. 4. anno 1608.) in
hoc Patauino Lycæo fuit Profeſſor Publicus, *in præcit. conſil. 126. per totum*:
nec non in ſuo Tractatu *de Clauſulis
part. 2. clauſ. 3.* Cuius rationem refert
Leotardus *de Vſuris quæſt.* 89. *à num.* 8.
& ſeqq. & cum eodem Marta tenuerunt Tiber. Decianus *reſp.* 23. *Vol.* 5. &
Alexander de Neuo *conſil.* 95. apud quos
quamplurimi DD. allegantur, qui liuellos legitimos contractus eſſe docuerunt; quibus aſſentitur P. Comitolus.
Reſponſ. Moral. lib. 3. *quæſt.* 19. vbi monet, quod error iſte (Liuellum ſcilicèt,
& Cenſum eumdem eſſe contractum)
multorum mentes occupauit; & ſubindè demonſtrat, quod liuellus eſt contractus omninò diuerſus, & diſcretus
à cenſu; & propterea valet, & licitus
eſt, quamuis non ſeruentur in eo ſolemnia Bullæ B. Pij V. neque ex con- 4
ditiones, quæ ſunt humani tantùm iuris; modò cuſtodiantur iura diuina,
naturalia, & gentium, quorum præcipua ſunt; *Vt prædium, in quo fundatur liuellus, extet in rerum natura. Vt is,
à quo venijt poſſit illud alienare; ipſeque venditor verè velit vendere, & em- 5
ptor verè velit emere. Vt prædium ipſum ſit frugiferum: & penſio liuellaria
non ſit exorbitans, ſed æquiualeat fructibus eiuſdem prædij*; vt infra dicemus.

Iuſtitia autem, & legitimitas contractus liuellarij fulcitur ratione, & auctoritate. Ratio fundamentalis eſt, quòd
perfecta emptione, & numerato pretio,
fructus omnes ad emptorem pertinent. 6
l. 3. §. 1. in fin ff. de act. empt. l. Fructus 13. *& l. pen C. eod. l. Venditor* 21.
ff. de hered. vend. idcircò ſi fundus remaneat apud venditorem; nihil vetat,
emptorem de certa penſione, locò fructuum præſtanda, cum venditore paci-

Digitized by Google

ſci. *l. Iulianus* §. *Si fructibus ff. de Act. Empt.*
l. vlt. §. *vlt. ff. de fund. dot. d. l. Fructus* 13.
nec non, *& l. Curabit.* 5. *C. de Act. Empt.*
Rota apud Cæſar. de Graſſ. *deciſ.* 187.
num. 7. quæ hanc rationem in hac mate-
ria canonizat; & Leotard. *de Vſur.* alios
multos allegans *quæſt.* 27. *d. num.* 54. *&*
ſeqq. ideòque, cum apud liuellarium
extet fundus, ſeu prædium venditum,
& ipſe ex eo fructus percipiat ſpectan-
tes de Iure ad emptorem, à quo pre-
tium in pecunia numerata recepit; iu-
ſtum, & legale eſt, vt ipſe emptor pre-
dij exigat penſionem liuellariam coequa-
lem fructibus. Couaruu. *Var. reſ. lib.* 3.
cap. 4. *num.* 7. Card. Pariſ. *lib.* 1. *conſ.* 60.
num. 24. Marta *d. part.* 2. *clauſ.* 3. *& d.*
conſ. 126. *num.* 15. Leotardus *de Vſur. q.*
89 *num.* 10. & alij plurimi in *dict. Rotali*
deciſ. 187.

Non ſunt igitur manentia argumen-
7 ta *Manenti*, qui minùs rectè negat præ-
cedentis emptionis, & venditionis præ-
dij veritatem; & aſtruit contractum mu-
tui ex eo, quia ſibi fingit, liuellarium
velle quidem habere pecuniam, ſed non
alienare prædium: nam qui vult conſe-
quens, vult etiam antecedens. *l.* 2. *ff.*
de Iuriſd. omn. Iud. Menoch. *conſ.* 1120.
num. 6. Bart. Syluaticus Eques Patritius
8 Patauinus tùm nobilitate, tùm Iuriſpru-
dentia Sydus præfulgens in hoc publico
Gymnaſio Antenoreo in ſuo *Vol.* 1.
Reſponſ. conſ. 6. *num.* 41. Et cum ha-
beri non poſſit pecunia, niſi præ-
cedat vera venditio prædij, aſſirma-
re oportet, liuellarium voluiſſe ve-
rè, et eſſicaciter vendere prædium
ad conſequendam pecuniam per ſub-
ſequentem contractum liuellarium. Et
quamuis in eius animo ineſſe poſſit deſi-
derium habendi pecuniam ſine vendi-
tione prædij; id, quod deſiderat, non
eſt deferendum voluntati (quæ eſt por-
tio ſublimis, & dominatrix animæ ra-
tionalis) ſed inferiori parti concupiſci-
bili, & animali, cuius plurimæ ſunt
paſſiones, & inter ipſas deſiderium.
Ariſtotel. *Ethic.* 2. *cap.* 5. vbi P. Sylu.
9 Maurus explicat dicens: *Paſſiones porrò*
propriæ, *& ſtrictæ non dicuntur opera-*
tiones potentiarum apprehenſiuarum, *ne-*
que operationes voluntatis, *ſed actus ſo-*
lius appetitus ſenſitiui. Siquidem aliud
eſt deſiderare, & aliud velle. Inſir-
mus deſiderat ſanitatem ſine inciſione
membrorum, ſeu potationibus amaris:
ſed quia ſanus fieri non poteſt, niſi vel 10
membrum abſcindatur, vel pocula de-
glutiantur amara, poſthabito appetitu
deſiderij, ad remedia eſſicacia, quamuis
ſibi pœnalia, voluntatem inclinat, ea-
que verè, & eſſicaciter ſumit, vt ſa-
netur. Idem fit in liuellario, cuius de-
ſiderium cedit imperio voluntatis, quæ
eligit, & vult venditionem prædij, vt
indè perueniat ad licitum modum reci-
piendi pecunias pro ſuis indigentijs;
nempè ad contractum liuelli, tanquam
minùs præiudicialem, ſeu læſiuum ſui
patrimonij abſoluta, & irreuocabili
venditione. Quamobrem cum de exi-
ſtentia prædij non ſit dubitandum ex
parte venditoris, neque de pretio ex
parte emptoris; iniuſtum eſt, vertere
in dubium vtriuſque mentem circa vo-
luntatem emendi, & vendendi dictum
prædium, etſi cum pacto retrocedendi
illud ad liuellum: attentis enim eorum
expreſſis verbis, de quibus in Iſtrumen-
to; necnon clara, & manifeſta inten-
tione, non eſt admittenda voluntatis
quæſtio. *l. Ille*, *aut ille*. §. *Cum ver-*
bis. *ff. de Leg.* 3. Decian. *vol.* 6. *reſp.*
75. *num.* 9.

Auctoritate quoque munitur contra-
ctus noſter liuellarius, quæ deſumitur 11
tùm ex aſſenſu plurimorum Doctorum,
quos allegat ipſe Manentus *quæſt.* 1. *num.*
1. & Marta *dict. conſil.* 126. *num.* 1. *&* 2.
aſſeuerantes, licitum eſſe contractum
liuellarium, & per totam Italiam cele-
brari; tùm ex ipſa generali conſuetu-
dine, à Iudicibus, Magiſtratibus, &
ſupremis Principibus approbata; ex
qua benè inſert Marta *dict. conſil* 126.
num. 6. quod *Cum huiuſmodi contractus li-*
uelli vbique locorum obſeruetur, *& exe-*
cutionem habeat, *totus mundus eſſet in*
errore, *ſi diceremus eſſe vſurarium*.

Neque omittendum venit, quod re-
fert idem Manentus *quæſt.* 3. *num.* 28. vi-
delicèt, liuellarium contractum pro-
dijſſe ex doctrina Iaſonis *in l.* 1. *in princ.*
lect. num. 62. *in* 1. *lect. num.* 41. *C. de Sum.*
Trin. & Fid. Cathol. & ex Bald. *in cap.* 1.
num.

Digitized by Google

num. 7. tit. Si de Feud. Vaſſal. ab aliquo fuerit impetr. qui DD. docuerunt, emere fundum, & de eo inueſtire liuellarium.

Liuellus igitur eſt in ſe contractus licitus, quia fundatur in fructibus prædij dati ad liuellum; à quibus fructibus
12 pendet ipſa penſio liuellaria, etiam in
caſu diuiſionis inter heredes. Peregrin. *de Fideicom. art. 49. num.* 100. Fuſar. *de Subſtitut. quæſt. 625. num.* 74. Tantummodò dubitari poteſt de aliquibus pactis; quæ in conſtitutione Liuelli contrahentes ſtipulantur, & à Notarijs in rogitu Inſtrumentorum ponuntur; an ſint iuſta, vel iniuſta? Quòcirca, ad integram reſolutionem noſtri Quæſiti, ſex ſequentia pacta examinabimus, vt ſciant Confeſſarij, & conſcientiarum Iudices, an abſque læſione iuſtitiæ in liuellis inſerantur? Videlicèt.

1. An liceat exigere penſionem quinque cum dimidio pro omni centenario?

2. An liberam ab omni grauamine collectarum, vulgò *Publiche grauezze*?

3. Non diminuendam ob ſterilitatem, vel caſus fortuitos?

4. An licitum ſit pactum Prælationis? ideſt, vt in venditione rei quoad vtile dominium, Dominus directi præferatur ceteris, cum minori ſumma ſolidorum viginti?

5. An pecunia debeat eſſe præſens, dum liuellus conſtituitur?

6. An iuſtum ſit pactum affrancationis?

Hæc duo vltima pacta in ſequenti Deciſione diſcutientur. Prima quatuor in præſenti.

PACTVM PRIMVM.

An liceat exigere Penſionem quinque
13 *cum dimidio pro omni centenario?*

CIrca hoc pactum quatuor reperiuntur opiniones Doctorum.

Prima; quod licitum ſit exigere in cenſu, (& quo ad hoc idem eſt dicendum in liuello) decem pro centenario. Bart. *in l. In lege falcidia 45. ff. ad legem falcid.* Tiraquell. *de Retract. conſanguin. § 1. gloſſ. 6. num. 17. & 19.*

Secunda, quod quinque tantùm liceat paciſci. Couaruu. *libr. 3. Var. reſolut. cap. 9. num. 5.* Lupus *in l. 2. C. de Pact. inter empt. & vend. Comment. 2. §. 2. num. 77.*

Tertia, quod liberum ſit contrahentibus conuenire in ſumma intermedia intra ſupradictas duas, videlicèt à quinque vſque ad decem, attentis circumſtantijs tùm fertilitatis fundi, tùm pactorum redimendi ad fauorem vel vnius, vel alterius ex contrahentibus, magis, aut minùs. Cencius *de Cenſibus part. 2. capit. 1. quæſt. 1. art. 4. num. 7. Verſ. Hæc autem opinio.* Gratian. *Diſcept. for. cap. 545. num.* 18. Tambur. *de Tripl. iur. lib. 9. tract. 2 cap. 3. §. 2.* Salas *de Cenſib. dub. 22. &* Comitolus *libr. 3. quæſt. 28. vbi num. 10.* refert B. PIVM V. reſpondiſſe, *che non ſi debba paſſare ſette per cento per far bene, & la coſa con buona conſcienza.*

Quarta eſt, quod in hac materia
ſeruetur conſuetudo regionis. Nauar.
de Vſur. num. 104. & 140. Couaruu. *dict.* 14
cap. 9. num. 5. Gratian. *Diſcept. for. cap.*
141. *num.* 32. Præcipuè ſi ſumma taxata ſit à Principe. Salas *de Cenſib. dict. dub. 22.* & Card. de Lugo *diſput. 27. num. 44.* Quapropter, cum in hoc Sereniſſimo Dominio Veneto extet conſuetudo, vt liuelli, ſi ſint perpetui, æſtimetur quatuor pro centum; ſi verò ſint redimibiles cum onere grauedinum, non reddant vltra ſex ducatos pro centenario; & ſine dicto onere quinque cum dimidio; & hæc conſuetudo innitatur legi Venetæ latæ *anno* 1589. *die* 24. *Iulij*
ad inſtantiam Magnificæ huius Vrbis Pa-
tauinæ, cuius legis nos meminimus ſu- 15
pra *Deciſ. LXIX. num.* 15. & de ea loquitur Decian. *in Volum. 5. Reſp. 23. num. 25.* & quæ legitur per extenſum in nouiſſima impreſſione Statutorum Paduæ *de anno* 1682. *ad pag.* 329. & nouiſſimè emanauerit alia Ducalis Sereniſſimi Principis *de anno* 1647. mox regiſtranda abſque hæſitatione dicendum venit, licitum eſſe pactum exigendi penſionem liuellariam, quæ reddat quinque cum dimi-

dio

dio annuatim, pro ſingulis centenis impenſis in emptione fundi, ſuper quo conſtitutus eſt liuellus; dummodo fructus eiuſdem fundi non minorem ſummam conficiant. Marta *diſt. conſ.* 126. *num.* 35. Prædictæ autem litteræ Ducales *de anno* 1647. ſunt ſequentes.

16 FRANCISCVS MOLINO Dei gratia Dux Venetiarum, Nobili, & Sapienti Viro Leonardo Cocchode ſuo mandato Capitaneo Vincentiæ fideli dilecto ſalutem, & dilectionis affectum.

Vedendoſi dal contenuto di voſtre lettere delli 3. corrente le difficoltà, che incontrano li Gouernatori di coteſto Territorio in eſiggere il denaro delle tre Partite gettate già per conto de galeotti; e quelle ancora, che molto più grandi ſi differirebbero loro con ſconcerto vniuerſale, e con Publico diſeruitio, quando ſi voleſſe ne gittaſſero due altre, che ſi rappreſenta per impoſſibile à prattticare.

Riſoluemo col Senato di permettere di prendere à liuello li Ducati ſei mille, di che ci hanno fatto l'iſtanza, ſino à cinque, e mezo per cento liberi da grauezze; ò à ſei per cento pagando le medeſime, con gli oblighi nel rimanente ſoliti, & conſueti in conformità dell'vſo, & delle diſpoſitioni delle leggi; con dichiaratione che non poſſano eſſi Ducati ſei mille eſſere impiegati in altro, che nell'occorrenza di prouedere à galeotti: e che l'affrancatione d'eſſo liuello ſeguir debba nello ſpatio d'anni tre à venire; & in ogni anno la contingente portione. Quare &c.

Datum in Noſtro Ducali Palatio die 8. Februarij 1647. more Veneto.

Paolo Gazoni Segretario.

PACTVM SECVNDVM.

AN licitè eadem ſumma exigatur libera ab omni grauamine collectarum; vulgò Publiche grauezze?

17 Affirmatiuè eſt reſpondendum quadruplici ratione, videlicet de Iure ciuili; ex æquitate Canonica; ob generalem conſuetudinem; & ob auctoritatem Doctorum.

Ius ciuile licitam reddit liuellariam penſionem, liberam ab omni onere publicarum grauedinum; quia in hoc capite liuellus non diſtinguitur ab emphyteuſi, cuius natura eſt, vt omnes collectæ, & onera ſoluantur ab emphyteota vigore pacti, cui ſe obligauit, & ad quod ſeruandum Ius ciuile prorſus vult eumdem emphyteotam eſſe indiſſolubiliter adſtrictum. *l.* 1. *C. de Iur. Emphyt.* vt benè docet Aluar. Valaſc. *de Iure Emphyt. quæſt.* 17. *num.* 6. & probat plenè Syluan. *in conſ.* 47.

Æquitas Canonica in idem tendit; quandoquidem potuiſſet dominus liuelli exigere penſionem maioris ſummæ, vſque ad decem pro centum. Rota *poſt Cencium de Cenſib. deciſ.* 93. *in princ.* & ſaltem ſex iuxta legem Venetam, de qua ſupra: quòcirca illud dimidium, quod dimittit in ſingulis centenis, deſeruit ad compenſandum onus grauedinum ſoluendarum, cum potuiſſet ſex exigere. Card. Pariſius *conſil.* 60. *num.* 29. *libr.* 1.

Conſuetudo generalis huius regionis ſuffragatur dominis liuellorum: hi enim omnes conueniunt, vt ſumma quinque cum dimidio libera ſit ab omni onere collectarum; & ex conſuetudine regionis contractum iuſtum, & licitum reputari docet Baldus *in l.* 1. *num.* 39. *C. de his, quæ pœnæ nom.* Gratian. *Diſcept. for. cap.* 14. *num.* 14. & Leotard. *de Vſur. quæſt.* 99. *num.* 5.

Auctoritas etiam Doctorum confirmat iuſtitiam huius ſummæ liuellariæ exemptæ ab omni onere Menochius *toto conſil.* 983. Valaſc. & Syluan. ſupra citati, ac alij plures apud Leotard. *de Vſur. d. q.* 57. *à num.* 11. & *ſeqq.* & Marta *diſt. conſ.* 126.

PACTVM TERTIVM.

AN dicta annua liuellaria Penſio quinque cum dimidio ſit diminuenda ob ſterilitatem, vel caſus fortuitos? Reſpondetur, non eſſe diminuendam; 18 quia etiam in hoc Liuellus ſimilis eſt Emphyteuſi, cuius priuilegium eſt, vt ob quamcunque fructuum deſtructionem non poſſit Emphyteuta petere remiſ-

Digitized by Google

missionem canonis à Domino, niſi totus fundus in ſua ſubſtantia periret, iuxta vulgare illud carmen:

Si pereat res tota; nihil dabit Emphyteota:
Si non tota perit, non ita ſalvus erit.

Quod docent ſcribentes *in l. 1. C. de Iure Emphyt. & in §. aded in fine. Inſtit. de Locat. & conduct.* Card Mantica qui plurimos allegat, *de Tacit. & ambig. lib. 22. tit. 2. num. 22.* Et quamuis plures Doctores velint, id procedere tantummodò quando per Emphyteotam ſoluitur paruus canon, ſecùs autem ſi ſoluatur penſio, quæ fructibus reſpondeat. Card. Mantica *ibid. num. 26. &* Theſaur. Iun. *Quæſt. for. lib. 1. quæſt. 32. num.* 30. ſecundum quorum opinionem Liuellaria penſio quinqye cum dimidio eſſet diminuenda, cum non poſſit dici modica, ſed potiùs correſpondens fructibus, qui ex fundo colliguntur: Nihilominùs præualet opinio Doctorum docentium, etiamſi modica non ſit penſio, nullam remiſſionem faciendam eſſe Emphyteotæ, & ita nec Liuellario, vt ſcripſit Theſaur. Sen. *deciſ. 20. part.* 1. nouiſſimè Surdus *deciſ.* 198. *per totam*, ac Viuius *deciſ.* 500. *lib.* 3. quibus adſtipulatur Mareſcot. *Var. reſ. lib. 2. cap. 76. num.* 32. Quare cum hoc iure vtamur, & ita ſeruet generalis conſuetudo, ſcrupulus non remanet circa prædictum pactum, tantò minùs, quia de iure licitum eſt circa caſus fortuitos paciſci etiam contra, & præter naturam contractus. *l. Contractus 24. de Reg. Iur. l. Si quis fundum. ff. locat.* Leotard. *de Vſur. quæſt. 64. num. 1.*

Neque obſtat ſupradictis, contrarium ſanxiſſe Conſtitutionem Pianam de Cenſibus, vt tenuit Rota poſt Cencium *de*
19 *Cenſibus dec. 146. n. 12.* & coram Card. Seraphino *dec. 1418. num. 14.* Quia reſpondetur, diuerſam eſſe naturam cenſus à natura Liuelli; in quo dominium directum fundi remanet apud Liuellantem, vt ſupra demonſtratum eſt; & illa Conſtitutio B. PII QVINTI non comprehendit Liuellos in his, quæ non repugnant iuri diuino, naturali, & gentium, vt docet Comitolus *Reſp. moral. d. lib. 3. q. 29 num 2.*

PACTVM QVARTVM.

An licitum ſit pactum Prælationis?
Vt in venditione rei quò ad dominium vtile, dominus directi
præferatur cæteris, cum
minori ſumma ſolido- 20
rum viginti.

NOn eſſe licitum, imò odioſum, & vſurarium reſpondit Manentus *dict. quæſt. 1. part. 10. num 1. per text. in l. Dudum. C. de Contrahen. Empt.* & per Cardin. Pariſius *conſ 82. num. 2. libr. 4.* At amaro nimis animo digladiatur contra Liuellarios contractus: quamobrem eius aſſertio neque timenda, neque approbanda eſt; ſiquidem ſupradictum pactum & licitum, & iuſtum, & honeſtum reperitur.

1. Ex Iure communi per *text. in l. Si ſterilis 22. §. Sed & ſi tibi ff de Act. Empt.* vbi approbatur pactum, quod nulli alij poſſit emptor fundum vendere, niſi ipſi venditori.

2 Ex Iure Codicis idipſum expreſſè ſtatuentis in re emphyteutica per *l. fin. C. de Iure emphyteut.* in qua, etiamſi hoc pactum inſertum non fuerit, ſancitur; vt Emphyteuta venditurus melioramenta ſua teneatur præferre dominum, & ad hunc effectum eidem voluntatem ſuam vendendi denunciare teneatur, & eum per duos menſes expectare. Igitur hoc idem ius ſeruandum eſt etiam in Liuellis, qui ab Emphyteuſi non diſtinguuntur in hac parte ob directum dominium, quod remanet apud dominum Liuelli, vt in terminis dicit Leotardus *de Vſur. qu. 65. num. 9.*

3. Ob pactum expreſſum, ſuper quo conuenere ipſi contrahentes in contractu Liuellario, cuius obſeruantiam præſtare tenentur, *l. vltim. C. de Pact. inter empt. & vend. l. 2. & 3. De Donat. quæ ſub modo, vel cond.*

Neque obſtat, quod Liuellarius obligatus ſit vendere domino Liuelli vti- 21
les rationes ſuas viginti ſolidis minùs. Nam, cum id ſit in ſignum, & obſequium

ſoquium directi dominij, & verſetur in re minima, non eſt de ea curandum *l. Omnind. 12. ff. de Impenſ. in reb. dot.*

Prout non officit *textus in l. Dudum. C. de contrab. empt.* neque auctoritates Cardin. Pariſij à Manento ſupra allegati. Quia loquuntur de priuilegio conſanguineorum circa ius retractus, quod ex iure communi erat prohibitum, ſed vigore ſtatutorum ſeruandum venit, quamuis ſtrictè ſit interpretandum, vt ait Cardin. Pariſius *in dict. conſ. 82. num. 4. lib. 3.*

Tandem non intrat obiectum Conſtitutionis Pianæ prohibentis in cenſibus pacta omnia auferentia, vel reſtringentia facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam, vt notat Nauar. *de Vſur. num.* 117. Molina *diſp.* 390. *num.* 8. Vgolin. *de Vſur. capit.* 45. §. 2. Nam reſpondetur illam legem Pontificiam non arctare Liuellos, vt diximus ſupra 5 ſaltèm in his, quæ non ſunt contra Ius diuinum, naturale,
22 vel gentium. Comitol. *dict. lib. 3. reſp. Mor. quæſt.* 29. *num.* 2. Sed vlterius eadem Bulla Piana non vetat, imò concedit prælationem domino cenſus, quoties cenſuarius rem cenſui ſuppoſitam vendere vellet, vt ex eius lectura apparet; & aduertit Leotard. *d. quæſt.* 65. *num.* 23. Nauar. *d. Vſur. d. num.* 127. Leſſius *libr.* 2. *cap.* 22. *num.* 84. & Vgolin. *d. capit.* 45. §. 3. *num.* 1. eò quia aliud eſt, vt nulli alij, quàm mihi res vendi poſſit; & aliud, quod in venditione meipſum præferas eodem pretio, quod ab alijs Liuellarius poteſt habere, minùs ſolidis viginti.

DECISIO LXXII.

ARGVMENTVM.

Diſputatur de iuſtitia, vel iniuſtitia aliorum duorum pactorum circa contractus Liuelli. Vnum, An Liuellariæ penſiones non ſolutæ poſſint conuerti in capitale? Aliud circa pacta affrancationis Liuelli potiſſimùm ad beneplacitum Liuellantis.

SVMMARIVM.

1 *Prodia Liuelli non ſoluta an poſſint conuerti in capitale?*
2 *Pecunia eſt realiter numeranda in actu creationis Cenſus.*
3 *Pecunia præſens in Cenſu an ſit de natura Cenſus?*
4 *Capitale Liuelli augeri poteſt ex prodijs non ſolutis in puncto Iuris.*
5 *Secùs in Praxi, & de honeſtate.*
6 *Abſtinendum ab eo, quod honeſtum non creditur.*
7 *Liuellario non ſoluente penſiones quid agendum?*
8 *Pactum adſtringendi Liuellarium ad affrancationem, an ſit licitum?*
9 *Cenſus affrancatio in obligationem deduci non poteſt.*
10 *Liuelli perpetui quomodo conſtituantur?*
11 *An de Iure ſint liciti?*
12 *Pactum francationis tripliciter fieri contingit.*
13 *Pactum francationis pro arbitrio tùm Liuellarij, tùm Liuellantis licitum.*
14 *Ad libitum ſolius Liuellarij multò magis licet.*
15 *Recuperatio fundi venditi quo pretio ſit facienda?*
16 *Pactum francationis Liuelli ad certum tempus quem effectum habeat?*
17 *Liuellum faciens cum pacto, vt ad ſui libitum affrancetur, videtur mutuum cum Vſura facere.*
18 *Commoda ſi ſentis iunge onus emolumentis.*

19 *Pa-*

Digitized by Google

19 *Pactum affrancationis idem eſt ac retrouenditionis fundi.*
20 *Emptio, & Venditio fundi expellit contractum mutui.*

Sequitur examinandum pro iuſtitia contractus Liuellarij

PACTVM QVINTVM.

Videlicet: *An pecunia debeat eſſe præſens, dum Liuellus conſtituitur?*

INtelligentia huius pacti pendet à reſolutione ſequentis Caſus.

1 *Petrus, ob Liuellaras penſiones decurſas, & non ſolutas, debet tibi quingentos ducatos; & non habens vndè ſoluat, rogat te, vt illos in nouum Liuellum francabile conuertas ſuper eodem fundo, ad rationem quinque cum dimidio pro centenario. Quæritur, An licitè fieri poſſit?*

In contractu cenſus poſt Conſtitutionem B. Pij Quinti extra controuerſiam
2 eſt, non poſſe creari nouum cenſum ex penſionibus decurſis, & non ſolutis; eò quia Summus Pontifex in ea ſtatuit, *Cenſum, ſeu reditum annuum conſtitui nullo modo poſſe, niſi verè in pecunia numerata, præſentibus teſtibus, & Notario, & in actu celebrationis inſtrumenti, non autem priùs*: & ita tenent Molina *diſput.* 390. *num.* 2. Rebell. *libr.* 19. *quæſt.* 9. *num.* 4. & *quæſt. vltim. num.* 1. Salas *de Cenſib. dub.* 8. *num.* 8. & 11. Vgolin. *de Vſur. cap.* 51. §. 1. Cencius *de Cenſib. part.* 2. *cap.* 1. *qu.* 1. *art.* 5. *num.* 36. & Rota *poſt d. tractatum deciſ.* 81. *dec.* 92. & *dec.* 119.

Tota quæſtio reducitur, An ex Iure
3 naturali ſit neceſſarium; vt in creatione Cenſus, pecunia ſit præſens, & actualiter numeretur cenſuario? Et in hoc diſſident Theologi: quia alij affirmant, & alij negant, vt videre eſt apud Salas *de Cenſib. d. dub.* 8. *num.* 12. & Card. de Lugo *diſput.* 27. *num.* 84. vbi non eſſe de neceſſitate, vt præſens pecunia ſit, veriùs eſſe concludit de iure naturæ. Porrò quidquid ſit in creatione cenſus ſecluſa Bulla Piana; in acquiſitione Liuelli, ſi in puncto iuris, & ex iuſtitia, ac ſecuritate conſcientiæ quæramus? reſoluendum eſt, penſiones Liuellarias decurſas, & non ſolutas poſſe deſeruire ad conſtituendum nouum Liuellum, etiam ſuper eodem fundo; 4
ſi ſit capax reddendi tot fructus, quot valeant pro ſolutione penſionis veteris, ac nouæ, ſin minùs ſuper alio fundo. Ratio reſolutionis eſt, quia quilibet poteſt vendere rem ſuam creditori, & illi eam pro debito dare. *l. In numerationibus* 44. *ff. de Solutionib.* & tradit Bartol. *in l. Singularia. num.* 26. *ff. ſi cert. pet* Cum itaque Petrus in propoſito caſu velit vendere tibi creditori aliam fundi Liuellarij portionem, vt tibi ſatisfaciat pro decurſis penſionibus Liuellarijs; tu iure potes emere dictam fundi portionem, & eam in ſolutum recipere pro tuo credito; tunc enim datio hæc in ſolutum habet vim pretij. *l. Si prædium. C. de Euictionib.* Nauar. *conſil.* 1. *de Empt. & Vendit. libr.* 3. Cardin. Pariſ. *conſil.* 75. *num.* 32. *libr.* 4. Rota poſt Cencium *de Cenſib. deciſ.* 81. *num.* 2. & *deciſ.* 92. *num.* 5. Leotardus *de Vſur. quæſt.* 60. *num.* 9. Qua poſtea completa fundi emptione, quæ eſt fundamentum contractus Liuellarij; poteris retrocedere eumdem fundum, ideſt eius nouam portionem acquiſitam, Petro ad Liuellum ad rationem quinque cum dimidio, pro centenario, prout in Caſu.

Hæc dicta ſunt in puncto iuris, & ex 5
iuſtitia, ac ſecuritate conſcientiæ: nam totum contrarium pro praxi dicendum erit, tùm reſpectu vtilitatis, tùm etiam reſpectu honeſtatis. Vtile non videtur, facere nouum Liuellum cum debitore moroſo, & contumace in ſoluendo; qui, ſicut defecit in præteritis ſolutionibus, idem præſumitur facturus in futuris. *cap. Scribam.* 9. *de Præſumpt.* Gloſſa *in cap. Semel malus. de Regulis iur. in* 6. Honeſtum quoque eſſe non poteſt, penſiones decurſas in Liuellum conuertere, ne ſcandalizentur puſilli, ob illud brocardicum: *prodia non faciunt prodia: ſiuè pecunia pecuniam non parit.* Decianus *volum.* 1. *reſp.* 2. *num.* 6
22. decet autem probum virum in ſuis contractibus non ſolùm facere, quod

 eſt

Digitized by Google

eſt licitum; ſed etiam abſtinere ab eo, quod honeſtum non creditur. *l. Semper.* 197. *ff. de Reg. Iur.* Pichardus *Inſtit. Ciuil. tit.* 1. §. 4. *num.* 13. Quare tutius, & laudabilius erit, executiones reales facere contra debitorem prædictum ad conſequendas penſiones Liuellarias decurſas; cui ſi bona mobilia non forent ad ſoluendum, poterit cre-
7 ditor intrare in tenutam, ac poſſeſſionem fundi Liuellarij ex decreto Iudicis, præuia æſtimatione valoris eiuſdem, iuxta ſtatutum Patauinum *ſub Rubr. de Pignorib. & Tenutis. Verſ. Si aliqua res immobilis.* Vel eumdem fundum ſubhaſtari facere, & vendi ad publicum incantum; & in defectu emptorum, ipſe creditor illum emet cum beneficio quinti, ideſt quinta parte, minùs valoris, æſtimationiſvè eiuſdem fundi, iuxta Ordinationes, & Decreta Illuſtriſſimorum, & Excellentiſſimorum Syndicorum, Inquiſitorumque in Terra firma à Sereniſſimo Principe cum auctoritate ſuprema Deputatorum *Anno Domini* 1675. & pro foro Patauino promulgatorum die 28. *Ianuarij eiuſdem anni*, quæ leguntur impreſſa in calce Statuti Patauini *pag.* 350. *terg. num.* 8. Sic enim creditor, & vtilitati propriæ proſpiciet, conſequendo quod ſibi debetur; & fundi dominium directum, & vtile adipiſcendo abſque ſcrupulo, maiorique ſecuritate: & honeſtati obſequetur, abſtinendo à ſuſpicione fœnoris, quod prima facie, præſumi poſſet ab ijs, qui in animo vel multam inuidentiam fouent, vel paruam habent intelligentiam. Nam, vt ait Cicero *in Orat. pro Cornel. Balb.* *Eſt aliquid, quod non oportet, etiamſi liceat.* Et Claudianus admoniturus Honorium ita cecinit:

Sed comprime motus.
Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit,
Occurrat; mentemque domet reſpectus honeſti.

Tandem ad plenam intelligentiam contractus Liuellarij, reſtat adhuc explicandum.

PACTVM SEXTVM.

In quo *Quæritur, An in Liuello licitum ſit pactum adſtringendi Liuellarium ad francationem ad omne beneplacitum Liuellantis, ſeu creditoris Liuelli?* 8

CLerus noſter reſpondit; extra omnem controuerſiam eſſe, quod in cenſibus tale pactum illicitum habetur, ob expreſſam prohibitionem Pianæ Conſtitutionis; quæ quidem præcipit, vt cenſuarius ipſe poſſit ad ſuum beneplacitum redimere cenſum, & ſe affrancare; quocumque pacto in contrarium non obſtante, & nulla præſcriptione temporis impediente; etiamſi de hac facultate redimendi nihil dictum eſſet in contractu; quæ facultas tranſit etiam ad heredes cenſuarij, eiuſque ſucceſſores: At vice verſa eadem Piana Conſtitutio prohibet cenſualiſtæ, dominovè cenſus, obligare, ſeu coge-
re cenſuarium ad redimendum, & fran- 9
candum cenſum; vno caſu tantùm excepto, videlicèt, quando cenſuarius denunciaſſet eidem cenſualiſtæ, ſe velle redimere cenſum, & francare; tunc enim, ne videatur cenſuarius illudere dominum cenſus, cogi poteſt ad redimendum, & ſoluendum pretium cenſus intra annum à die denunciationis, vt cantant verba Bullæ Pianæ, & tradunt Theologi, & Iuriſperiti, quos cumulant Salas *de Cenſib. dub.* 25. *num.* 1. & Leotard. *de Vſur. quæſt.* 67. & 68. nouiſſimè Eminent. Cardin. de Luca *de Cenſibus diſc.* 10. 11. & 12.

Porrò, vtrùm ſit idem ius, eademque prohibitio in contractu Liuellario? varij varia ſcripſerunt: quamobrem ad euitandam obſcuritatem, ſeligendo certa ab incertis, vt clarè, & manifeſtè pateat tùm conſeſſarijs, tùm contrahentibus, necnon Notarijs, Aduocatis, Iudicibus, quid licitum, & iuſtum ſit in hac materia francationis,

Digitized by Google

nis, & redemptionis Liuellorum, placuit, eam radicitùs attingere, & notare; quod Liuelli vel ſunt perpetui, & irredimibiles? vel ſunt redimibiles, & francabiles?

Liuelli perpetui, & irredimibiles ſunt illi, in quorum conſtitutione, contrahentes expreſsè conuenerunt, eos
10 in perpetuum duratum ire, admiſsâ tantummodo renouatione Inſtrumenti ſingulis vigintinouem annis, cum honorantia vnius paris gallinarum, vel modico alio dono in obſequium directi dominij; contra quam inueſtituræ renouationem blaterat Manentus *dict. quæſt.* 1. *Pact.* 12. ob falſum principium, in quo reſidet, quod ſcilicèt dominus Liuelli non ſit dominus fundi, cuius venditionem imaginariam, & ſimulatam ſibilat: quam opinionem erroneam eſſe demonſtrauit Marta *d. conſ.* 126. *& de Clauſul. part.* 2. *clauſ.* 3. & nos ſupra comprobauimus. Idcircò, quamuis cenſus perpetuos, & irredimibiles vetuerit Conſtitutio Piana certis de cauſis, quas recenſet Leotardus *de Vſur. d. quæſt.* 67. *num.* 4. & quæ non militant in Liuellis ob diſparem naturam horum contractuum; ex eo potiſſimùm, quòd in Liuello dominium directum, & proprietarium fundi remanet apud Liuellantem; at in cenſu nullum dominium habet cenſualiſta ſuper fundo, cui innixus eſt cenſus; certum eſt, perpetuitatem Liuel-
11 lorum non eſſe à iure reprobatam; eoſque perpetuos fieri poſſe, & irredimibiles, ſi minor penſio Liuellaria conſtituatur, & minùs Liuellarius grauetur, vt teſtatur & vniuerſalis conſuetudo totius Italiæ; & Doctores, qui de hac materia ſcribunt; concedentes, etiam cenſus de iure poſſe fieri perpetuos, & irredimibiles, circumſcripta Conſtitutione Pontificia B. PII QVINTI, ſi iuſtum pretium intercedat, & diminuatur annua penſio, quæ apud nos reſtringitur ad quatuor pro centenario, ſi Liuellus ſit perpetuus. Leotard. *de Vſur. dict. quæſt.* 67. *num.* 15. & ibi Felician. *de Cenſib. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 5.

Igitur firmum remanet, Liuellos perpetuos eſſe licitos, in quibus penſio ſoluitur ad rationem quatuor pro centenario, habito reſpectu ad valorem fundi; & de his nulla quæſtio, aut diſputatio eſſe poteſt.

Quod ſi Liuelli ſint temporales, & vt vulgò appellantur, francabiles; ad cognoſcendam iuſtitiam pactorum, quæ fieri ſolent ſuper facultate francandi; 12
diſtinguendi ſunt tres caſus; eò quia tripliciter pactum francationis, & redemptionis Liuelli emitti poteſt; videlicèt vel in gratiam vtriuſque contrahentis, ſcilicèt Liuellarij, & Liuellantis? vel in gratiam, & arbitrium Liuellarij tantùm? Vel in arbitrium, & fauorem ſolius Liuellantis?

Primus caſus eſt, quando Pactum francationis ponitur in arbitrio vtriuſque contrahentis, itaut tàm Liuellarius, quàm dominus Liuelli poſſit pete- 13
re francationem, vel quandocumque, vel intra, aut extra tempus communiter determinatum; & in hoc caſu nulla eſt difficultas; & conceditur à Doctoribus, vt ſcribunt Bonacina *tom.* 2. *de Contract. diſput.* 3. *quæſt.* 2. *punct.* 3. *num.* 15. Lupus *in lib.* 2. *C. de Pact. inter empt. & Vend. Comment.* 2. *in Præf. numer.* 25. Cardin. de Lugo *Diſput.* 26. *numer.* 183. Cardin. Toletus *de Sept. peccat. mortal. capit.* 52. Card. Mantica *de Tacit. libr.* 4. *titul.* 31. *& titul.* 32. vbi leges, & DD. & Maſtrius *in Theol Mor. d. diſp.* 5. *num.* 30. *&* 31.

Secundus caſus eſt in gratiam, & arbitrium Liuellarij tantum, quando ſcilicèt Liuellarius vendidit fundum alicui, cum pacto retroceſſionis illius ad Liuellum; à quo quidem quandocunque valeat, ſe francare ad omne ſuum beneplacitum; ſed adſtringi non poſſit per Liuellantem ad dictam francationem faciendam, itavt à ſola ſua voluntate, & arbitrio pendeat, facere, 14
vel non facere francationem. Tale pactum pariter licitum eſſe, omnes Doctores concedunt. Molina *de Iuſt. & Iur. diſp.* 374. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 14. Nauarrus *cap.* 17. *num.* 248. vbi aduertit etiam, quod emptor iuſtè poteſt locare venditori ipſum fundum honeſtâ penſione. *l. Fundi partem. ff. de Contrab. empt. cap. Cum Ioannes. De fide Inſtrum.*

Digitized by Google

Card. de Lugo *diſput. 26. numer.* 184. & Tamburin. *in Decalog. lib.* 8. *tract.* 3. §. 8 *à num.* 15. & *ſeqq.* & fulcitur tùm auctoritate *l.* 2. *C. de Pactis inter emptor. & vend.* vbi permittitur venditori, rem ſuam vendere cum pacto illam ad ſuum beneplacitum recuperandi; tùm ratione, quia pacta inter contrahentes inita ſunt ſeruanda. *l. Contractus. ff. de Reg. Iur.* præcipuè quæ ſunt ad fauorem venditoris circa ſrancationem onerum; res enim fauorabilis eſt liberare res ſuas. Gloſſa *in l vlt. C. de Pactis pignor.* & publicè intereſt, prædia libera poſſideri; & debitores poſſe exonerari. Leotardus *de Vſur. dict. quæſt.* 67. *num.* 4. & Decianus *Vol.* 2. *reſp.* 68. *num.* 19. vbi vnum valdè notabile dicit, quod ſcilicèt hoc pactum poteſt in quemcunque cedi; quod etiam videmus practicari, & eius vigore multi diuites emunt tale pactum, & cum eo cogunt emptores reſtituere bona priùs empta; quod docuit idem Decianus etiam *Vol.* 5. *reſp.* 64. *num.* 24. Et Card. Mantica *d. lib.* 4. *tit.* 32. *n.* 13.

Diſputant nihilominus Doctores circa hunc caſum, quale debeat eſſe pre-
15 tium reſtituendum emptori? & concordant omnes, quod ſi pactum fuerit, retrouenditionem fieri eodem pretio, quo fuit priùs vendita, ſeruandum erit pactum: ſi nihil dictum ſit, probabile aſſerunt, quod emptor prætendere poſſit pretium currens tempore redhibitionis; vel ſi emptor graue diſpendium pateretur redhibendo compenſandus erit arbitrio prudentum. Tambur. *dict. lib.* 8. *tractat.* 3. §. 8. *à numer.* 19. & *ſeqq.* & Card. de Lugo *d. diſp.* 26. *num.* 189.

Tandem notant circa hunc ſecundum caſum; facultatem recuperandi fundum, & francandi Liuellum ad fauo-
16 rem venditoris, ſeu Liuellarij, fieri ſolere aliquando cum aliqua exceptione temporis, puta poſſe francare Liuellum, & redimere fundum, ſed tribus annis, vel ſex, aut octo tranſactis; & tunc dicunt, nullum aliud verſari diſcrimen, niſi expectare curſum temporis præfiniti. Decian. *Volum.* 1. *reſp.* 2. *num.* 131. & *Volum.* 2. *reſp.* 13. *num.* 32. Tambur. *vbi prox. num.* 15. Card. de Lugo *num.* 187. vbi vice verſa ſcribit, quod ſi facultas prædicta reſtricta foret ad determinatum numerum annorum, jis tranſactis, Liuellus fieret perpetuus; neque ampliùs poſſet Liuellarius illum francare. *l. Æmilius*; vbi Bart. & *DD. ff. de Minoribus*. & Marta *conſ.* 81. vbi tenet hoc pactum præſcribi ſpatio annorum triginta.

Tertius caſus eſt, quando Pactum francationis factum eſt ad fauorem ſolius emptoris; qui ſibi libertatem, & facultatem reſeruauit, quandocunque ſibi placuerit, adſtringendi Liuellarium ad recuperandum fundum; & francandum Liuellum cum reſtitutione pecuniæ, ſeu pretij ab initio dati: & in hoc caſu plurimis DD. pactum viſum 17
eſt iniuſtum, iniquum, & vſurarium, niſi penſiones Liuellariæ antea exactæ computentur in ſortem. Nam

1. Qui dat alicui pecuniam, cum facultate eam repetendi ad ſuum beneplacitum, mutuum committit. *l.* 2. *in princip. ff. Si cert petat.* & *l. Cum quid. ff. eod. l.* 1. §. 1. & *l.* 4. *ff. de oblig.* & *act.* Sed vbi eſt mutuum, & aliquid recipitur vltra ſortem, vſura committitur. Sotus *de Iuſt. lib.* 6. *quæſt.* 1. *artic.* 1. & Clerus noſter ſupra *Deciſ. XXV. num.* 1. Ergo cum hoc pactum faciat contractum mutui, ſequitur illud eſſe vſurarium.

2. Qui dat alicui pecuniam, & ab eo recipit pignus fructiferum, tenetur computare fructus in ſortem, aliàs committit vſuram. *cap.* 1. & 2. *de Vſuris. cap. Cum contra. cap. Significante. De Pignoribus. l.* 1. & 2. *C. de Pignorat. act.* Sed in caſu Liuelli fundus videtur deſeruire loco pignoris; quia in eo conſiſtit ſecuritas denariorum, quibus formatur Liuellus. Ergo non computatis Liuellarijs penſionibus in ſortem, erit vſura.

3. Facit textus *in capit.* 25. *Leuitici*, vbi ſtatutum legitur quod filij Iſrael, qui ſuas vendidiſſent poſſeſſiones, poſſent eas quandocumque redimere reddito pretio; at in eo fructus computarentur.

4. Vrget *text. in cap. Ad noſtram.* 5. *De Empt.* & *Vendit.* in quo declaratur vſuraria emptio bonorum facta cum pacto

Digitized by Google

ẟo recuperandi , per reſtitutionem
pretij.

5. Idem confirmatur in conſimili ca-
ſu venditionis per textum *in cap. Illos vos*
4. De Pignoribus.

6. Quandocumque in contractibus
plus oneratur vna pars , quàm altera ,
18 niſi compenſetur aliundè , committitur
iniuſtitia , & contractus eſt iniuſtus .
Reginald. *lib. 25. num. 293.* vbi ait *Com-*
moda ſi ſentis , iungas onus emolumentis .
Sed in hoc caſu emptor imponit onus
graue venditori , dum vult illum ad-
ſtringere ad ſui beneplacitum ad franca-
tionem ; quam venditor facere non po-
teſt , & nullam recipit compenſatio-
nem . Ergo hoc pactum eſt iniquum ,
& iniuſtum ; provt illud eſſe vſura-
rium docuerunt Sotus *de Iuſt. lib. 6. quæſt.*
5. art. 3. concluſ. 1 Couaruu. *Var. libr. 3.*
cap. 9. num. 4. Nauar. *in Commentar. de*
Vſur. num. 122. Card. Mantica *de Tacitis*
& amb. lib. 8. tit. 22. num. 22. Rota poſt
Cencium *de Cenſib. deciſ. 147. numer. 6.*
vbi plurimos allegat ; Et coram Card.
Seraphino *deciſ. 1006.* Nouiſſimè Emin.
Card. de Luca *de Cenſibus dict. diſc. 10.*
ſub num. 3. & Gonzalez *in Comment. ad*
cap. Ad noſtram . 5. De empt. & Vendit.
numer. 3 vbi innumeros DD. nume-
rat.

His tamen minimè obſtantibus firma-
tum fuit per ſtudioſos noſtri Cleri , am-
pliſſimis votis , pactum , de quo in ca-
ſu , adſtringendi Liuellarium ad fran-
cationem Liuelli , licitum , & iuſtum
eſſe , quamuis ad beneplacitum empto-
19 ris ; ea ratione , quia nihil aliud eſt ,
niſi pactum redimendi fundum , quem
emit à Liuellario cum hoc pacto ; om-
nes autem doctores Theologi , Cano-
niſtæ , & Iuriſperiti concedunt , tale
pactum poſſe contrahentes ſtipulari in
actu emptionis , & venditionis non
tantùm ad vtriuſque commoditatem , &
voluntatem ; ſed etiam ad benepla ci-
tum ſolius emptoris , ne ſit deterioris
conditionis venditore , ſeu Liuellario ,
ad cuius arbitrium francatio remitti po-
teſt. Lupus *dict. comment. 2. numer. 26.*
Vgolin. *de Vſur. cap 42.* Molina *diſput.*
377. num 8. Leſſius *lib. 2. cap. 22. dub. 10.*
Valent. *diſput. 15. quæſt. 22. punct. 6. &*
quæſt. 25. punct. 2. Salas alios allegans
de Cenſib. dub. 25. num. 1. & 2. vbi ratio-
nes reddit ; Card. de Lugo *dict. diſput.*
26. numer. 200. Bonacina *dict. diſput. 3.*
quæſt. 2. part. 3. num. 6. Leotard. *de Vſu-*
ris dict. quæſt. 68. à numer. 4. & ſeqq. &
plurimis congeſtis Farinac. *de Falſ. & ſi-*
mulat. dict. quæſt. 163. num. 20. quibus
adſtipulatur Gonzalez *vbi ſupra num. 4.*
& ibi Fachineus , Caſtillo , Maſcar-
dus , & alij ita tenentes inter quos Ce-
uallos *Commun. contra com. q. 224.*

Neque obſtant rationes contrariæ .

Non primum de Mutuo ; quia cum
in hoc caſu interueniat res , & pretium;
& ſic contractus emptionis , & vendi- 20
tionis fundi , non poteſt eſſe locum
contractui mutui , quo ceſſante , ceſ-
ſat etiam omnis labes fœnoris ; neque
enim Liuellarius ſoluit penſionem ſuper
ſortem , ratione mutuatæ pecuniæ ,
ſed ratione fructuum , quos colligit ex
fundo , eidem retroceſſo in Liuellum
ab emptore ; cuius mens , & intentio
fuit emptionis contractum inire , non
autem mutui ; & eſſentia , ac natura
contractus pendet à mente , & inten-
tione contrahentium . Molina *d. diſp.*
377. num. 8. & Bonacina *dict. tom. 2. de*
contractibus diſput. 3. quæſt. 2. punct. 3.
num. 8. 9. & 10. vbi alios allegat . Latè
prædictus Gonzalez *in dict. cap. Ad no-*
ſtram . De Empt. & Vend. n. 4.

Non obſtat ſecundum , ex ſupradicta
ratione , contractum ſcilicèt fuiſſe em-
ptionis , & venditionis , non autem
mutui , neque pignoris . Et quamuis
Liuellarius venditionem ſimulaſſet , &
intendiſſet mutuò pecuniam recipere ,
& dare fundum loco pignoris , nihil
officere poſſet emptori ; nam inquit
Bonacina vbi ſupra , *Emptorem tutum*
eſſe in conſcientia , emendo cum intentio-
ne ineundi verum contractum emptionis ;
etiamſi venditor occultè ſimulet inire con-
tractum venditionis cum intentione reci-
piendi mutuò pecuniam . Ratio eſt , quia
venditor non debet ſua ſimulatione , & fi-
ctione præiudicium , & detrimentum af-
ferre emptori , ipſius fictione ignoranti ;
ſed illum debet ſeruare indemnem , ſic enim
poſtulat natura contractus , & iuſtitia ;
vt perſpicuum eſt inter omnes . Ita Na-
uar.

Digitized by Google

uar. *cap.* 17. *num.* 248. Trullench. *in Decal. libr.* 7. *capit.* 20. *dub.* 14. Nec non Gonzalez *d. num.* 4.

Non obſtat tertium ex textu Leuitici *cap.* 25. quia vt obſeruat Cardin. de Lugo *dict. diſput.* 26. *ſub numer.* 184. illa fuit lex poſitiua, & ſpecialis pro Iudæis, ne unus diteſceret ſupra alium, & ideò, cum præcepiſſet Deus, poſſeſſiones eorum eſſe quodammodo inalienabiles, itaut ſi alienarentur, anno Iubilæi deberent reſtitui priſtino domino abſque pretio; ſi fortè emptor ad effugiendam gratuitam reſtitutionem prædictam coegiſſet venditorem ad redimendum fundum venditum cum reſtitutione pretij, debebat & ipſe computare fructus perceptos ad eius pretij diminutionem. Siuè dicemus cum Maſtrio *d. diſput.* 5. *num.* 32. ibi non interueniſſe venditionem prædiorum, quæ non poterant alienari ex Dei præcepto; ſed tantummodò venditionem fructuum, qui propterea debebant computari in pretio.

Non obſtat Quartum *ex cap. Ad noſtram.* 5. *de Empt. & Vendit.* Quia in eo textu vſuraria, & iniuſta fuit emptio pronunciata ob quatuor rationes.

1. Quòd partes intenderunt mutuum contrahere, quod palliatum fuit poſtea ſub nomine emptionis, & venditionis.

2. Quia pretium fuit iniuſtum, nam vix attingebat dimidium iuſti valoris fundi.

3. Quia emptor ſolitus erat fœnerari.

4. Quia prohibuerat recuperationem ante ſeptennium, & poſt nouennium; vndè cum pretij exiguitate volebat lucrari fructus. Ita Couaruuias *Var. lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 3. & 4. Molina aliis citatis *diſput.* 375. *num.* 7. Azor. 3. *part lib.* 8. *cap.* 12. Maſtrius *d. diſp.* 5. *num.* 32. & cæteris clariùs antedictus Gonzalez *ibid. num.* 4.

Non obſtat Quintum *ex cap. Illos vos.* 4. *De Pignorib.* Siquidem in prædicto textu non interuenerat venditio fundi; ſed datio in pignus; cumque ibi creditor recepiſſet pecuniam ſupra ſortem, & eſſet ſolitus exercere vſuram, contractus declaratus fuit vſurarius. Gloſſa, & Abbas *ibid.* Sed in noſtro caſu contractus non fuit pignoris, ſed verè, & realis emptionis. Molina *d. diſp.* 377. *num.* 8. Maſtrius *vbi ſupra num.* 32. & Gonzalez *num.* 4. *vſque in finem*.

Non obſtat Sextum, & Vltimum, quod ex hoc pacto francandi ad beneplacitum ſolius emptoris oneretur venditor, & grauamen ei inferatur; ex quo, niſi compenſatio fiat in pretio, reſultat iniuſtitia. Nam, non negatur in hoc caſu eſſe compenſandum Liuellarium; & penſionem, quam ſoluit ex Liuello, eſſe debere ad rationem quatuor pro centum, ac ſi Liuellus perpetuus foret: quia cum dependeat francatio à beneplacito emptoris, qui poteſt numquam velle francationem, Liuellus ſapit perpetuitatem reſpectu Liuellarij; cui debita eſt compenſatio ob hoc grauamen, & ſic diminutio penſionis Liuellariæ, iuxta communem doctrinam ſcribentium. Reginald. *d. lib.* 25. *num.* 294. Bonacina *d. tom.* 2. *de contractib. diſp.* 3. *quæſt.* 2. *punct.* 63. *num.* 6. Azor. *d. part.* 3. *lib.* 8 *cap.* 12. *Verſ. Octauo quæritur*. Molina *d. diſp.* 377. *n.* 8. & Card. de Lugo *d. diſp.* 26. *num.* 201.

Illud tandem corollarij loco, & pro concluſione materiæ Liuellariæ notarunt ſtudentes noſtri; quod etſi rarò videatur in praxi hoc pactum francationis in ſolius emptoris arbitrio conſtitutum, optimum erit à Confeſſariis, & Parochis tùm contracturos, tùm Notarios monere, vt ab eodem pacto prorsùs abſtineant, cum præſeferat talem qualem vſuræ ſuſpicionem; laudabilius namque fuerit, inire pactum ipſum commune & Liuellanti, & Liuellario; prout ego vidi in inſtrumentis huius contractus ab honeſtis viris, & prudentibus Notarijs practicari; ſic enim ſeruatur æqualitas, & per conſequens iuſtitia; quæ principalis ſcopus ſemper eſſe debet contrahentium, vt ex Gregor. de Valen. & aliis Theolog. notat Leotard. *de Vſur d. quæſt.* 68. *num.* 4.

DE-

Digitized by Google

D E C I S I O LXXIII.

A R G V M E N T V M.

Demonſtratur, non eſſe dicendam illicitam conſtitutionem Liuelli ſuper minori numero camporum exiſtentium in corpore, & de corpore poſſeſſionis, ſeu campaneæ maioris ſummæ; etſi confines illorum paucorum camporum indiuidualiter non ſpecificentur in Inſtrumento Liuelli.

S V M M A R I V M.

1 *Confines camporum in Liuellum datorum an ſint ſpecificandi?*
2 *Praxis Notariorum inſtrumentandi Liuellos ſuper minori numero camporum de corpore terræ maioris numeri.*
3 *Venditio fundi præcedere debet conſtitutionem Liuelli.*
4 *Venditio minoris quantitatis camporum in corpore maioris quantitatis terræ exiſtentium, eis non ſpecificè deſignatis valet.*
5 *Dominium directum camporum ſtat in Liuellante: Vtile in Liuellario.*
6 *Veritas venditionis fundi vbi eſt certa, ibi non debet eſſe dubium de Liuello ſubindè conſtituto in eodem fundo.*
7 *Bulla B. Pij V. de Cenſibus non eſt extendenda ad Liuellos.*
8 *Cenſus fieri poteſt ſuper fundo non expreſſis confinibus eius.*
9 *Confinium camporum expreſſio tribus modis fieri poteſt.*
10 *Tornatura quid ſit? & quid ſignificet?*
11 *Tenuta camporum Liuellatorum pro penſionibus non ſolutis, quomodo apprebendatur?*
12 *Confines ſufficiunt totius poſſeſſionis, pro Liuellandis aliquibus campis de eius corpore.*
13 *Melioramenta fundi poſt Liuellum ſpectant ad Liuellarium.*

INualuit ſcrupulus in mente zelantis
Concionatoris ex ordine RR. PP. 1
Capuccinorum; qui piè, ac fructuosè
contra Vſurariam labem prædicauerat,
quod peccaminoſa, & non tolerabilis ſit
praxis, quæ in hoc Sereniſſimo Statu
Veneto viget, dandi ad Liuellum
(Exempli gratia) quatuor campos è
corpore vnius poſſeſſionis camporum
centum, recepta pecunia conuenientis
valoris eorumdem quatuor camporum;
abſque tamen ſpecifica extractione, aut
declaratione confinium, ſeu terminorum camporum eorumdem quatuor; ſed
tantummodò expreſſa ſituatione totius
integri corporis prædictorum camporum centum. Talis ſcrupulus fundabatur in Bulla 79. B. Pij Quinti Incipien. *Cum onus Apoſtoricæ ſeruitutis &c.*
circa creationem Cenſuum; de qua dictum eſt ſupra *Deciſ. LIX. num. 6.* In ea
enim inter cætera requiſita pro validitate Cenſuum præcipitur, vt bona, ſuper quibus Cenſus conſtituitur *nominatim ſuis finibus deſignata ſint*. Quapropter præfatus R. P. Capuccinus Concionator voluit me conſulere ſuper hoc
dubio; cui ego reſpondi eſſe merum
ſcrupulum; ideòque flocci faciendum;
ac Notariorum praxim ita inſtrumen- 2
tandi non eſſe criminandam, nec redarguendam, quia irreprehenſibilis eſt;
& Liuelli vt ſupra creati, ſunt liciti,
& ab omni labe vſuræ, ſeu nullitatis
vitio immunes.

Siquidem ad conſtituendum Liuellum opus eſt, vt præcedat venditio
fundi, quam facit ille, qui indiget
pecunia, & eam recipit ab emptore
cum pacto, vt retento apud ipſum em- 3
ptorem directo dominio fundi venditi, ſibi retrocedat eiuſdem fundi dominium vtile; cuius reſpectu promittit ſe ſoluturum quatuor vel quinque;
& ad ſummum quinque cum dimidio
pro centenario habita relatione ad pecuniam ſolutam pro emptione eiuſdem
fundi à Liuellante, vt expoſitum eſt
ſupra *Deciſ. LXXI. à num. 3. & ſeqq.* &
ex Theologis docent Comitolus *in Reſp. Moral. libr. 3. quæſt. 29.* ex Iureconſultus Decianus *Reſp. 23. num. 26. vol. 5.*
& Marta *clauſul. 3. num. 7. part. 3.* nec

non

Digitized by Google

non *conſil.* 126. *num.* 5. vbi alij multi.
Porrò ſi quis vendat quatuor campos
amplioris agri, campaneæ, ſeu poſſeſ-
ſionis, nec deſignet indiuidualiter in
4 qua parte ijdem quatuor campi exiſtant,
aut à quo latere ſint extrahendi, ni-
hilominùs venditio valida eſt; quia in
eis extrahendis, & ſpecificè deſignan-
dis, ac indiuidualiter ſpecificandis ele-
ctio eſt venditoris iuxta textum *in l.
Si ita.* 25. *& in l. Si in emptione* 34. §.
emptio. ff. de Contrab. empt. Leotardus
de Vſuris quæſt. 58. *num.* 54. vbi alios
DD. cumulat. Igitur cum valida ſit
emptio, & venditio eorumdem qua-
tuor camporum è corpore amplioris
poſſeſſionis, ſeu agri, etſi non deſi-
gnentur eorum confines; valida etiam
erit retroceſſio eorumdem ad Liuellum,
in quo emptor retinendo ſibi domi-
nium directum, ritè, verè, ac rectè
iam acquiſitum, tradit venditori domi-
5 nium vtile; & conſtituit ſe Liuellan-
tem, illum autem Liuellarium; ſiqui-
dem fundamentum Liuelli eſt præce-
dens emptio fundi, ſuper quo Liuel-
6 lus eſt conſtituendus; & vbi de veri-
tate emptionis, ac venditionis prædicti
fundi legitimè conſtat, de conſtitutio-
ne Liuelli ſuper eodem dubitari non
debet; vt probatum eſt ſupra *Deciſ.
LXXI. num.* 6. ex doctrina Leotardi *de
Vſuris quæſt.* 27. *à num.* 54. *& ſeqq. &
quæſt.* 89. *num.* 10. cum quo concordat
Marta *d. clauſul.* 3. *part.* 2. *& conſ.* 126.
num. 15. nec non Rota Romana coram
Cęſare de Graſſis *deciſ.* 187. ac commu-
niter DD.

Neque officit Bulla B. Pij Quinti ex
7 aduerſo conſiderata. Primò, quia ipſa
loquitur de Cenſibus, non autem de
Liuellis; qui ſunt contractus valdè dif-
ferentes, & diſtincti inter ſe, vt de-
monſtratum eſt ſupra *Deciſ. LXIX. num.*
12. Secundò quia etiam in materia cen-
ſus non eſt neceſſaria indiuidualis ſpe-
cificatio, & confinium demonſtratio
fundi, ſuper quo Cenſus imponitur, vt
in puncto tenuit Rota *part.* 4. *recent.*
8 *deciſ.* 636. *num.* 3. vbi præter alios Do-
ctores canonizauit doctrinam Menochij
in conſil. 287. *num.* 8. *& ſeqq.* aduerten-
tis, quod demonſtratio expreſſa fundi
tribus modis fieri poteſt; Vno in ge-
nere dicendo *Conſtituo cenſum ſuper omni-* 9
bus fundis meis. Altero in ſpecie, dicendo
*conſtituo Cenſum ſuper fundis meis in Vil-
la N. exiſtentibus, ac in tali contracta.*
Tertiò indiuidualiter eos exprimendo,
ac demonſtrando, putà *ſuper tot fundis
exiſtentibus in tali loco, nominando eo-
rum confines.* Ex his tribus modis ſe-
cundus, ac tertius ſatis eſt ad Cen-
ſum conſtituendum ritè, ac rectè etiam
in rigore Conſtitutionis B. Pij Quinti,
vt pluries determinauit Rota, ac præ-
cipuè *deciſ.* 95. *num.* 6. *& deciſ.* 99. *num.*
1. inter impreſſas apud Cencium poſt
eius tractatum de Cenſibus; & aduer-
tit Bellarminus *in addit. ad Gregor XV.
deciſ.* 355. *num.* 6. ita ſcribens: *Et quod
valeat Cenſus impoſitus ſuper quibuſdam
tornaturis vnius prædij multò maioris
quantitatis, etiamſi non fuerit expreſſum,
à quo latere dicti prædij ſint dictæ tor-
naturæ; dummodò ex ſignis, & demon-
ſtrationibus conſtare poſſit ſuper quibus
tornaturis dicti prædij fuerit facta impo-
ſitio tenuit Rota d. deciſ.* 95. *&c.* Non 10
lateat Lectorem, quod tornatura eſt
vox Bononienſis ſignificans certam
menſuram terræ, vt docet Vocabula-
rium *della Cruſca d. Verb. Tornatura.*
Idcircò etiamſi tornaturæ, ideſt aliquę
partes fundi non ſint deſignatæ per ſpe-
cificos confines, cenſum ſuper eis con-
ſtitutum valere docet etiam Ferentil-
lus *in Annot. ad Burattum deciſ.* 10.
num. 29. vndè multò magis valere de-
bet Liuellus factus ſuper aliquo nu-
mero camporum de corpore alicuius
poſſeſſionis amplioris quantitatis ſpeci-
ficè nominatæ, etſi eiuſdem numeri
camporum Liuello oneratorum non ſint
ſpecificati confines.

Minùs officere poteſt, quod in caſu
affrancationis Liuelli ob non ſolutas
penſiones, neſciat Liuellans quales ſint
ſui campi, quos apprehendere poſſit
in ſolutum, & conſolidare eorumdem
vtile dominium, quod habebat Liuel-
larius, cum dominio directo exiſtente
apud ipſum Liuellantem. Nam reſ- 11
pondetur, notum eſſe verſantibus in
foro, quod in huiuſmodi caſu appre-
henſio, ac conſolidatio prædicta non
fit

Digitized by Google

ſit auctoritate propria; ſed de mandato Iudicis, ad quem creditor Liuelli recurrere debet, & petere, vt eum mittat in tenutam tot camporum de corpore illius amplioris poſſeſſionis, quot ſufficiant pro ſuo credito tùm capitalis pecuniæ, tùm prodiorum decurſorum, & non ſolutorum cum beneficio quinti, de quo dixi ſupra *Deciſ. LXXII. num.* 7. Deindè faciendi ſunt tres incantus ſuper iiſdem campis, & poſtea eorum æſtimatio per publicum peritum, ne aliquid terræ vltra iuſtum valorem habito reſpectu ad creditum Actoris apprehendatur. Propterea nullum ſequitur inconueniens, etſi à principio in conſtitutione Liuelli non fuerint ſpecificati confines prædictorum quatuor camporum, de quibus in themate, quando certi ſint confines, & in-
12 dubitatus ſitus totius poſſeſſionis, ſeu agri maioris quantitatis, ex prædicta fundamentali ratione, quod creditor capere non poteſt niſi tantam quantitatem terræ, quanta ſufficiat pro eius credito ex decreto Iudicis. Imò ſi ipſi quatuor campi fuiſſent ſpecificè, & indiuidualiter deſignati à principio in inſtrumento Liuelli; & valerent pluris;
13 illud plus remanere deberet apud Liuellarium titulo melioramentorum, & è contra ſi minùs valere reperti eſſent in æſtimatione ex decreto Iudicis facta, ſupplendum eſſet ex campis contiguis vſque ad integram ſummam totius crediti eiuſdem Liuellantis, vt ex doctrina Eminent. Cardin. Pariſij *lib.* 1. *conſ.* 59. & *conſ.* 60. nec non *lib.* 3. *conſ.* 77. demonſtraui ſuprà *Deciſ. LXX. num.* 14.

Ex quibus omnibus ſuaſum reddidi antedictum zelantem Concionatorem, quod neque Vſuraria, neque reprehenſibilis eſt praxis regionis noſtræ vendendi minorem numerum camporum de corpore maioris ſummæ abſque illorum indiuiduali ſpecificatione, aut confinium expreſſione, ad effectum vt ab emptore retrocedantur ſtatim eidem venditori ad Liuellum; quia ſufficit certitudo totius poſſeſſionis, ſeu totius corporis agrorum maioris quantitatis, in quo inſunt, vel cui adhærent, & coherent illi campi minoris ſummæ, ad effectum, vt ſuper ipſis ritè, ac rectè conſtituatur Liuellus.

DECISIO LXXIV.

ARGVMENTVM.

Domus, & Campi relicti à Teſtatore Monialibus, vt ex eorum fructibus Capellaniam pro eius anima erigant; ſed cum prohibitione eoſdem campos alienandi, hypothecandi, ſeu Liuellandi; poſſunt à Monialibus dari ad Liuellum ob difficultatem illos locandi.

SVMMARIVM.

1 *Legatum relictum pro capellania Miſſarum.*
2 *Liuellus domi, & agrorum factus contra probibitionem teſtatoris an ſit ſuſtinendus?*
3 *Alienari poteſt fundus ſterilis contra teſtatoris prohibitionem.*
4 *Teſtatoris intentio magis quàm verba, eſt attendenda.*
5 *Iudex debet interpretari mentem Teſtatoris non ſecundum ſonum verborum, ſed ſecundum intentionem illius.*
6 *Teſtator quod feciſſet, ſi viueret, etiam Heres facere poteſt.*
7 *Lex non verbis, ſed voluntati fauet Teſtatorum.*
8 *Voluntatem Teſtatoris, non autem verba ſcrutari oportet.*
9 *Verba Teſtatoris improprianda, vt eius mens impleatur.*
10 *Liuellus alius actiuus, alius paſſiuus.*
11 *Liuellus prædialis eſt vtilior, quàm ſimplex locatio.*
12 *Actus fauorabilis menti Teſtatori eſt ſuſtinendus.*
13 *Bona ſtabilia relicta Eccleſijs de Iure Veneto alienantur.*
14 *Alienatio à Lege ordinata non compre-*

Digitized by Google

benditur in prohibitione Teſtatoris.
15 *Liuelli paſſiui fieri non poſſunt ſuper bonis Eccleſiarum ſine licentia etiam Ser. Dom. Venetiarum.*
16 *Miſſarum onera vbi veniunt, requiritur licentia Epiſcopi.*

CAſus factus, non fictus paucis ab hinc annis talis eſt. N.N. Pius Teſtator reliquit tres campos cum Do-
1 mo Dominicali ex muro affabrè per illum ſuper eis constructa in quadam Villula Territorij Patauini RR. Monialibus N.N. in quarum Eccleſia ſuam habebat ſepulturam, cum onere locandi eoſdem campos, ac domum; & ex annua penſione ipſorum celebrare faciendi pro anima eiuſdem Teſtatoris tot Miſſas, quot iuxta conſuetam eleemoſynam comportaret ipſamet annua penſio; & prohibuit per expreſſum iiſdem Monialibus legatarijs, ne prædictos tres campos, ac domum *alienarent, hypothecarent, vel liuellarent*; ad hoc vt ſemper remaneant pro fundamento, & dote ſuæ Capellaniæ. Defuncto Teſtatore, & poſſeſſione fundi legati per Moniales apprehenſa; contigit, vt nemo reperiretur, qui vellet agros illos, ac domum conducere, quamuis honeſta penſione, quia campi tres paruum fructum reddebant; domus verò tamquam dominicalis requireb.t non modicum aſſictum; ad quem ſoluendum, & ad quam inhabitandam, vt potè conſtitutam in Villula paupere, incommoda, à ſolis ruſticis frequentata; nemo ex ciuibus, opes habens ſe offerebat. Poſt multum ſpatium temporis, quo domus illa inaffictata ſtetit, & poſt multas diligentias, comparuit Sacerdos quidam, dicens ſe accepturum eamdem domum, & agros, non ad ſimplicem locationem, ſed ad Liuellum pro annua penſione Ducatorum triginta, iuxta ſummam à peritis æſtimatam. Moniales, expoſito ſupradicto legato Curiæ Epiſcopali, obtinuerunt ab ea licentiam dandi ad Liuellum prædictos tres agros, ac domum in perpetuum pro antedicta penſione Ducatorum triginta eidem Sacerdoti; cum quo ſubindè Inſtrumentum perpetui Liuelli celebrarunt. Poſt biennium obijt Sacerdos ille, cuius heredes nolentes onus antenominati Liuelli ſuſtinere, citare fecerunt Moniales coram Iudice, & petierunt declarari nullum Liuellum ipſum, caſſari, ac reſcindi Inſtrumentum eiuſdem Liuellarij contractus tam-
quam initi contra expreſſam prohibi- 2
tionem Teſtatoris. Quapropter fuit acriter diſputatum, an ſuſtinendus eſſet Liuellus? heredeſque Liuellarij iam mortui obligandi eſſent continuare in illo, & promiſſam penſionem annuam Ducatorum triginta ſoluere? Nec ne?

Ego de hac controuerſia conſultus reſpondi ad fauorem RR. Monialium, & dixi, eas potuiſſe de iure dare ad Liuellum prædictam domum, & agros; inſtrumentumque ſuper ipſo Liuello celebratum eſſe validum, ac irretractabile; & illud obſeruandum fore ab heredibus Liuellarij prædefuncti ex rationibus ſequentibus.

Primò, quia ante conſtitutionem dicti Liuelli domus illa dominicalis in antedicta Villa fabricata erat fundus ſterilis; cum enim non haberet apud ſe amplam poſſeſſionem terrarum, magnumvè numerum camporum; difficile, imò impoſſibile erat reperire occaſionem illam locandi, vt experientiam docuit; certum eſt autem apud
Iuriſperitos tàm theoricam, quàm pra- 3
xim forenſem profitentes, quod fundus ſterilis poteſt alienari, non obſtante expreſſa prohibitione Teſtatoris; vt docet Caſtrenſis *in Auth. Res quæ. num. 6. ff. ad Trebellian.* Fuſarius *de Subſtit. quæſt.* 734. *num.* 5. Farinaccius *in Repert. Vltimar. Voluntat. quæſt.* 1. Peregrinus Eques Patauinus *de Fideicom. art.* 40. Philippus Portius *conſ.* 38. *à num.* 20. *& ſeqq.* Honded. *vol.* 1. *conſ.* 58. *num.* 32. Et Rota coram Eminent. Othobono (qui ad Cathedram Petri eleuatus, nominauit ſe Alexandrum VIII.) *in Deciſ.* 210. Attenta itaque ſterilitate, & inutilitate prædictæ domus, quam locare Moniales non poterant, & quæ vacua, & illocata remanebat; ritè, ac rectè potuerunt eam dare ad Liuellum.

Secundò, quia in diſpoſitionibus te- 4
ſtamentarijs attendendum magis eſt ad

inti-

Digitized by Google

intimam intentionem, ac voluntatem
Teſtatoris, quam ad extrinſecum ſen-
ſum verborum eiuſdem. Rota *part. 7.
recent. deciſ.* 93. Honded. *d. volum.* 1.
conſ. 58. *num.* 15. & Cardin. Mantica
de Coniectur. vlt. volunt. lib. 3. *tit.* 3.
num. 9. Modò voluntas intima, & eni-
xa antedicti pij Teſtatoris fuit, vt ſi-
bi celebrarentur Miſſæ pro ſuffragio
animæ ſuæ à Capellano percepturo
fructus, ac penſiones annuas illorum
trium agrorum, domuſque dominica-
lis; quam voluntatem exequi, adim-
plereve non valebant R.R. Moniales
legatariæ, ex deficientia conductorum,
quorum nullus reperiebatur: qui eam-
dem domum conducere vellet, aut te-
nere ad aſſictum, ſimplicemvè loca-
tionem. Igitur pro exequenda volun-
tate eiuſdem Teſtatoris opus fuit da-
re ad Liuellum eamdem domum, &
agros, reperto illo Sacerdote, qui ad
Liuellum erat paratus illam recipere;
& hoc non obſtante extrinſeca prohi-
bitione reſultante ex verbis eiuſdem
Teſtatoris, quæ quidem verba extrin-
ſeca cedere debent iuxta ſupracitatos
Doctores, ac Rotam Romanam, inti-
mæ, ac enixæ voluntati ipſius.

Tertiò quia axioma legale eſt, quod
Iudex debet interpretari voluntatem
Teſtatoris non à ſignificatu, vel ſen-
ſu verborum; ſed a propoſito, & in-
tentione, quam habuit ipſe Teſtator
5 in diſponendo de rebus ſuis, quando
fecit Teſtamentum. *l. In fraudem*. §.
1. *ff. De Milit. Teſtam.* Cardin. Manti-
ca *d. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 30. Sed propo-
ſitum, & intentio noſtri Teſtatoris
fuit, vt erigeretur Capellania ex pen-
ſionibus eiuſdem domi, & trium agro-
rum dotanda; pro habendo ſuffragio
Miſſarum, vt dictum eſt ſupra. Igi-
tur quamuis prohibuerit, dare ad Li-
uellum dictam domum; ne eius pro-
poſitum, ac intentio habendi Miſſas
deſtruatur, eadem prohibitio non eſt
attendenda.

Quartò; vlteriùs docent omnes Iu-
6 riſperiti, quod vbi dubitare contingit
circa ea, quæ ordinata ſunt à Teſtato-
re; eligendum, & faciendum eſt id,
quod faceret ipſe Teſtator, ſi in huma-
nis eſſet; & ſuam voluntatem cuperet
ad executionem deducere. *l.* 3. *ff. de
Milit. Teſtament.* Afflict. *deciſ.* 44. *num.*
25. Calcaneus *conſ.* 103. *num.* 2. Mo-
dò ſi Teſtator, de quo in præſenti
caſu, viuus eſſet, & vellet Miſſas ſibi
celebrare facere ex redditibus eiuſdem
domus, & trium agrorum; nullam-
que inueniret, qui eos, & illam ad
ſimplicem locationem acciperet, ſed
vnum haberet obuium, qui ad Liuel-
lum dictam domum, & agros acce-
ptaret; vtique huic daret titulo Liuel-
li dicta ſtabilia. Ergo iudicandum ve-
nit; hoc idem eſſe faciendum à Mo-
nialibus legatarijs poſt mortem eiuſdem
Teſtatoris.

Quintò confirmatur hæc doctrina 7
pluribus alijs Iuriſprudentiæ regulis;
videlicèt: *Lex non verbis, ſed volun-
tati fauet defunctorum. l.* 2. *Commun. de
Legatis*. Item: *Diligenter cauendum, ne
dum nimia vtimur verborum ſubtilitate,
vera iudicia defunctorum non ſubuertan-
tur*. §. *Noſtra. Inſtit. de legat.* Prout 8
etiam: *Non propriam verborum ſignifi-
cationem oportet ſcrutari; ſed quod Te-
ſtator ſenſerit, & demonſtrare, ſeu ſigni-
care voluerit. l. Quoniam indignum. C.
de Teſtam.* Quibus regulis inhærendum
eſt in præſenti caſu; in quo Teſtato-
ris voluntas fuit dotare Capellaniam
ex aſſictu, ſeu Penſionibus prædicto-
rum agrorum, ac domus; & ideò ſi
ſubtiliter eius verba volumus perſcru-
tari, quibus vetuit *Alienare, hypothe-
care, aut Liuellare* eoſdem agros, &
domum: cum nemo ſit, qui velit eam,
& illos conducere titulo ſimplicis lo-
cationis, ſubuertetur Teſtatoris iudi-
cium, & eius voluntas penitùs deſtrue-
tur; nam ceſſante locatione, & defi-
ciente aſſictu, deficit Capellania, & ceſ-
ſant ſuffragia Miſſarum. E contra per-
manente Liuello conſtituto, & crea-
to ab iiſdem Monialibus, ſuſtinetur
Capellania, eius dos exigitur, Miſſæ
celebrantur, & iudicium, ac voluntas
Teſtatoris ſortitur adimplementum.
Igitur omiſſo, ac neglecto verborum
ſonu, ad iudicium, & voluntatem
eiuſdem Teſtatoris mens eſt dirigenda;
& pro validitate Liuelli eſt pronuncian-

Digitized by Google

dum ; vt diſſerit Card. Mantica *eod. tractat. de Conieſt. Vltim. Vol. d. libr. 3. tit.* 3. per totum.

Sextò : ſed fortiùs argui poteſt pro
9 ſuſtentatione Liuelli prædicti ex eo, quia pro adimplendá teſtatoris voluntate, eius verba lato modo ſunt intelligenda, & interpretanda ; & quatenùs opus ſit, etiam in ſenſu improprio ſumenda. Idem Mantica *diẞ. libr. 3. tit. 5. numer. 4. & 5.* vbi DD. cumulat. Modò prohibitio, quæ legitur facta per Teſtatorem, quod agri, & domus prædicta non alienentur, neque hyppothecentur, neque alliuellentur ; quo ad illud verbum (*Non alliuellentur*) dupliciter intelligi poteſt, prout duplex habet ſenſum. *Vnus* eſt, quod non dentur ad Liuellum ; *alter* quod ſuper iisdem non recipiatur pecunia ad Liuellum ; itaut primo modo poſſint intelligi de Liuello actiuo, fundiario, &
10 prædiali : Secundo modo de Liuello paſſiuo, & vt dicebat Manentus, de quo in *Deciſ. LXX. num.* 2. de Liuello pecuniario. Igitur verba teſtatoris prohibentia alliuellare agros, & domum, ſuam reſtringenda ſunt ad Liuellum pecuniarium, ſeu paſſiuum, itaut prohibuerit, ne vllo vnquam tempore à Monialibus darentur ad Liuellum recipiendo pecuniam ſuper ipſis cum obligatione ſoluendi domino directario Liuellum, videlicèt annuas Liuellarias penſiones : & iure quidem, nam Liuellare hoc modo agros, & domum, eſt eos alienare, dum eorum fructus, ac redditus annui exigentur non ampliùs à Monialibus, ſed à tertio domino ; neque expendentur pro celebratione Miſſarum ; ſed conuertentur in commodum, & lucrum Liuellantis. E contra ſi verba teſtatoris intelligantur primo modo, nullum præiudicium reſultat eius diſpoſitioni, aut voluntati ; nam dare agros illos, ac domum ad Liuellum fundiarium idem eſt ac dare illos ad locationem ; cum penſio annua ſit in æquali ſumma tàm in locatione, quàm in Li-
11 uello ; imò cum maiori emolumento, & ſecuritate Dotis ordinatæ capellaniæ, quia onus publicarum grauedinum, & periculum tempeſtatum, aliorumve infortuniorum tranſeunt in Liuellarium, qui recipit eosdem campos, ac domum ad Liuellum. Igitur improprianda ſunt verba teſtatoris circa hunc primum modum Liuellandi, & dicendum eſt ; ea eſſe intelligenda tantùm de ſecundo modo ; ideſt de Liuello paſſiuo, vt benè conſiderat Rota Lucenſis *deciſ. 64. part. 1.* & Farinaccius *in Repert. Vlt. Volunt. quæſt. 1. num. 55.* & per conſequens cum RR. Moniales abſtinuerint à ſecundo modo Liuellandi, ſed primum modum practicauerint ex neceſſitate ; ne vacua domus ſtaret, penſionem non reddens, & non poſſent Miſſæ pro anima teſtatoris celebrari ; hunc inquam primum Liuellandi modum in prohibitione teſtatoris non eſſe comprehenſum iudicandum eſt, neque de eo ipſum locutum fuiſſe, quando dixerit, quod prohibebat agros illos, ac domum Liuellare.

Septimò : tantò minùs, quia vt dictum eſt, ex hac factura Liuelli actiui nullum præiudicium reſultat voluntati teſtatoris, cum penſio eſt eiuſdem quantitatis, quam Moniales exigiſſent ex ſimplici locatione ; & præter onera publicarum grauedinum, ac infortuniorum tranſlata in Liuellarium, liberata eſt capellania ab obligatione ſeruandi illam domum ſartam, & tectam ; ad quem effectum annuatim opus fuiſſet expendere partem penſionis cum diminutione numeri Miſſarum. Quapropter cum Liuellus prædictus fuerit in beneficium, & vtilitatem teſtatoris, 12
venit omninò approbandus, ac manutenendus. Fuſarius *quæſt. 734. à numer. 1. & ſeqq.* vbi quod geſta in fauorem teſtatoris, etiamſi ab eo prohibita, ſuſtinentur.

Octauò : Quia circumſcriptis etiam tot, ac talibus rationibus hucuſque adductis, Moniales alienarunt eosdem agros, & domum titullo Liuelli perpetui pro debita executione Legis Sereniſſimæ Reipublicæ Venetæ *diei 2. Martij 1605.* Certum eſt autem apud omnes 13
in foro verſantes, quod prohibitio alienandi facta per teſtatorem non comprehendit alienationem à lege præceptam, & quæ fit pro eiuſdem legis obedientia,

vt

vt latè probat Bartolus *in l. Cum pater*
14 §. *Cum inter. ff. de legat.* 2. & Peregrinus Eques Patauinus *tom.* 4. *conſ.* 98. *numer.* 7.

Neque obſtat obiectum, quod faciunt præfati heredes Liuellarij defuncti, quod pro dandis ad Liuellum ijsdem agris, & domo, Moniales non obtinuerunt licentiam à Principe laico, prout opus eſſe videbatur iuxta diuerſa Decreta Excellentiſſimi Senatus Veneti, potiſſimùm *diei* 27. *Iunij* 1620. *diei* 20. *Septembris* 1627. & *diei* 20. *Aprilis* 1657.
15 Nam reſpondetur primò eadem Decreta loqui de Liuellis paſſiuis, quæ conſtituuntur ſuper bonis Eccleſiarum, recepta pecunia ab eorum adminiſtratoribus; & huiuſmodi non eſt Liuellus, de quo diſputatur; cum ſit prædialis, non pecuniarius, vt dictum iam fuit. Reſpondetur ſecundò alienationem factam à Monialibus præuia datione in Liuellum perpetuum dictorum domus, & agrorum, eſſe alienationem neceſſariam pro executione legum Sereniſſimi Dominij, vt dictum eſt ſupra; & circa talem alienationem non eſt opus alio decreto, vt benè aduertit idem Peregrinus *in tract. de Fideicommiſſ. art.* 40. *num.* 23. & 24. Obtinuerunt quidem ipſæ Moniales licentiam à Curia Epiſcopali dandi ad Liuellum eoſdem agros, & domum ad maiorem cautelam, attento quod reditus annui eorumdem deputati ſunt à teſtatore pro celebratione Miſſarum; quarum intuitu ſatis eſt decretum Epiſcopi ad tradita per Loterium
16 *lib.* 2. *quæſt.* 47. *num.* 69. & 70. Sed ad Magiſtratum laicum non erat neceſſarius recurſus.

Quare diſputatâ causâ, & ſupradictis rationibus per Iudicem intellectis, confirmatus fuit Liuellus, & obligati heredes prædicti ad eius perennem ſolutionem.

DECISIO LXXV.

ARGVMENTVM.

De Liuellis debitis cuidam Moniali, decurſis, & non ſolutis in magna quantitate, poteſt ipſa Monialis de licentia Abbatiſſæ compoſitionem facere ſuper iiſdem cum ſuis parentibus egenis, illis aliquem portionem crediti decurſi relaxando, condonando, ac remittendo.

SVMMARIVM.

1 *Fœminæ ſecundum Platonem ſunt aliud genus hominum.*
2 *Moniales de licentia Abbatiſſæ relaxare poſſunt conſanguineis ſuis aliquam portionem Liuellorum decurſorum.*
3 *Moniales de licentia Abbatiſſæ poſſunt eleemoſynam facere.*
4 *Conſanguinei pauperes Monialium ab eis adiuuari poſſunt.*
5 *Telemachi olla, prouerbium quid ſignificet?*
6 *Abbatiſſa ſibi ipſi licentiam donandi aliquid poteſt tribuere.*
7 *Paupertas qualiter conſideranda in perſonis nobilibus?*
8 *Bulla Clem. VIII. prohibet Religioſis largitiones munerum.*
9 *Eleemoſynas facere non prohibet Religioſis Bulla Clem. VIII.*
10 *Munera ex motiuo virtutis, & meriti Regulares poſſunt largiri.*
11 *Relaxare aliquam portionem debiti, an ſit præiudiciale Monaſterio?*
12 *Licentiam concedere Monialibus, vt eleemoſynas faciant, expedit valdè.*
13 *Monaſterium exigit iure ſpolij Liuellos decurſos Monialium defunctarum.*
14 *Monaſteriorum difficultas in exigendis Liuellis Monialium defunctarum.*

Ex generali conſuetudine Monachis, ac Monialibus, antequam hæ, & illi profiteantur in Religione, eorum

Digitized by Google

rum genitores aſſignant annuum Liuel-
lum vitalitium, exigendum ex fructibus
bonorum paternorum ; ac de licentia
Abbatis , & Abbatiſſæ reſpectiuè in re-
bus neceſſarijs iiſdem Religioſis vtriuſ-
que ſexus expendendum . Sæpè accidit,
vt genitoribus eorum defunctis , fra-
tres , alijvè heredes deficiunt in ſolutio-
ne prædictorum Liuellorum ſub diuerſis
prætextibus vel infortuniorum , vel
paupertatis ; veriùs tamen ex defectu
charitatis ; pro nihilo habentes Mo-
2 niales conſanguineas ſuas , quaſi exiſti-
ment verum , quod dicebat Plato *libr.
6. de legib. Fœminas eſſe aliud genus homi-
num , & differens à nobis* . Contigit in
facto nonnullis ab hinc annis , quod
duæ Moniales Nobili ex familia proge-
nitæ creditrices eſſent à ſuis germanis fra-
tribus ducatorum mille pro ſuis Liuellis
vitalitijs decurſis , & non ſolutis . Al-
legabant ipſi germani fratres eorum pau-
pertatem , & impoſſibilitatem ſoluen-
di hanc totam ſummam ; ſed offerebant
ſororibus Monialibus ſe eis ſatisfacturos,
ſi ex benignitate , ac liberalitate vellent
ipſis quartam , aut ſaltem quintam par-
tem totius debiti condonare , ac relaxa-
re . Requiſitus fui , an prædictæ Mo-
niales poſſent tuta conſcientia eamdem
condonationem , ac relaxationem face-
2 re ? Et reſpondi affirmatiuè , ſi acce-
dat licentia Abbatiſſæ ex rationibus ſe-
quentibus.

Primò, quia Abbatiſſa poteſt concede-
re facultatem Monialibus , vt ex eorum
Liuellis vitalitijs valeant eleemoſynam
facere , egenis ſuccurrere ; & eoſdem
3 Liuellos in pios vſus iuxta earum bene-
placitum inſumere . Ita teſtantur om-
nes Theologi Morales ; & in ſpecie,
Sanchez *in Decal. libr. 7. cap. 19. num. 44.
& numer.* 104. Bordonus *de Paupertate
Relig. cap. 20. num.* 33. *&* 35. Aſcanius
Tamburinus *de Iure Abbatiſſar. diſput.
9. quæſt. 3. num.* 23. Donatus *de Regula-
rib. tom. 4. tract. 13. quæſt.* 36. Beia *de Ca-
ſib. Conſcient. part. 4. caſ.* 32. Et Diana,
Coordinatus *tom. 7. tractat. 3. reſol.* 51.
alios plures DD. congerens , qui om-
nes vlteriùs concedunt , poſſe Monia-
les è ſola licentia Abbatiſſæ impendendi
eorum Liuellos in rebus vtilibus , ac
virtuoſis , ſuffragari egenis eorum pa-
rentibus , ſeu conſanguineis relaxando, 4
ac condonando jiſdem aliquam portio-
nem Liuellorum decurſorum , & non
ſolutorum . At in caſu propoſito ger-
mani fratres prædictarum duarum nobi-
lium Monialium anguſtiantur pauper-
tate ; non eſt enim nouum , quod in
quibuſdam nobilium domibus verifice-
tur prouerbium illud , *Telemachi olla* ,
de quo Polyanthea *in Verb. Paupertas* , 5
& quod multi ex ſanguine nobili fiant
ſimiles Michaeli Paleologo , qui regno
pouitus tres tantùm aureos domui ha-
buit ; vel Ladislao Secundo Regi Vn-
gariæ , qui in eas anguſtias rei familia-
ris venerat , vt interdum menſæ , quod
apponeretur, vix habuerit , Igitur præ-
dictæ Moniales poterunt titulo eleemo-
ſynæ , ac pietatis quartam , aut quin-
tam partem ſummæ ſibi debitæ ob Liuel-
los decurſos jiſdem germanis fratribus re-
laxare . Quod ſi vna ex jiſdem Monia-
libus eſſet Abbatiſſa , ſibi ipſi poſſet eam- 6
dem licentiam tribuere ; itaut propria
auctoritate licitum ei foret , eamdem
relaxationem facere ; vt in puncto ſcri-
bunt idem Sanchez *dict. cap.* 19. *num.* 26.
& Bordonus *in eod. tractat. capit.* 17. *à
num.* 60. *& ſeqq. vſque ad num.* 79.

Secundò , quia inter alios pauperes ,
quibus Moniales poſſunt facere eleemo-
ſynam de ſuis Liuellis vitalitijs , Abba-
tiſſa permittente , primum locum obti- 7
nent earum parentes nobiles , ſi in ege-
ſtate reperiantur ; quæ quidem egeſtas
conſideranda eſt non in ſolo victu , &
veſtitu , ſed habito reſpectu ad decen-
tiam eorum ſtatus , ac familiæ ; vt be-
nè obſeruat Io: Valerus *de Differ. vtriuſq;
fori . Verb. Munera num.* 90. cuius hæc
ſunt verba : *Munera tribui poſſunt intui-
tu eleemoſynæ , & pro ſubleuandis veris
Chriſti pauperibus : nomine autem paupe-
rum intellige non ſolùm egenos , qui oſtia-
tim petunt eleemoſynas , nec ſolùm eos ,
qui indigent neceſſarijs ad vitam ſeruan-
dam , quales ſunt omnes , qui labore ma-
nuum ſuarum ſuſtentantur ; & alij non
habentes ſufficientes reditus , aut pecu-
nias , vndè poſſint ſe , ac familias ſuas
ſuſtentare ; ſed etiam eos , qui licèt ha-
beant neceſſaria ad vitam , non tamen ad*

ſe

Digitized by Google

ſe decernitur pro ſua qualitate , & conuenientia ſui ſtatus ſuſtentandam ; quales ſunt quamplures Nobiles , Domicelli , & ingenui . Et pro confirmatione huius doctrinæ allegat textum *in cap. Conſiderandæ , & in cap. Probandæ . 86. diſt.* quam etiam tradiderant Caietanus *in 2. 2. quæſt. 43. art.* 3. Bart. *in l.* 1. *num.* 36. *C. De ſacroſanct. Eccl.* Nauarrus *de Reddit. Eccleſ. quæſt.* 1. *num.* 3. & in Manuali *cap.* 17. *num.* 93. Ergo antedictæ Moniales ſuffragari poterunt ſuis germanis fratribus præuia condonatione alicuius ſummæ ſuorum Liuellorum , vt reliquum crediti ſibi ſoluant ; ſi eiſdem germani fratres non ſint egeni quo ad victum , & veſtitum ; ſed quo ad conuenientiam ſui ſtatus , ac familiæ , quæ plura ſentit onera , ac maiores patitur expenſas , vt cum decore ſuſtineatur , vt etiam admittit Tamburin. *de Iure Abbatiſſar. dict. diſput. 9. quæſt. 3. num.* 24.

8 Nec officit , ſi quis obijciat , per Bullam Clementis VIII. de largitione munerum de anno 1594. *Incipien Religioſæ Congregationes* . (quæ in Bullario Romano eſt *tom.* 3. *Conſtit.* 28. & quam per extenſum ponit Donatus *de Regular. tom.* 1. *tract.* 15. *in princ.*) prohibitum eſſe Regularibus vtriuſque ſexus donationes facere , mittere munera , aut aliquid largiri ſæcularibus quamuis ſuis parentibus , ſiuè conſanguineis . Quoniam reſpondetur , per prædictam Bullam prohibentem largitiones munerum , non eſſe prohibitas

9 eleemoſynas , quæ largiuntur ad ſubleuandas egentium neceſſitates , vt aduertit Bonacina in explicatione eiuſdem Bullæ , *in tom.* 1. *diſput.* 3. *punct.* 1. *num.* 11. Imò in declarationibus factis circa eamdem Bullam à Sacra Congregatione , & confirmatis per Vrbanum VIII. in alia ſua Bulla *diei* 16. *Octobris* 1640. Incipien. *Nuper à Congregatione* . (quam per extenſum ponit Donatus *de Regular. tom.* 1. *tract.* 15. ſtatim poſt d. Bul-

10 lam Clementinam) conceſſum eſt Regularibus vtriuſque Sexus , dare munera *ex cauſis gratitudinis , conciliationis beneuolentiæ , eiuſque conſeruationis erga ipſam Religionem , vel conuentum ; aliiſque cauſis ex ſui natura actum virtutis , & meriti continentibus , modeſtè tamen , ac diſcretè , & de ſuperiorum localium licentia* . Idcircò cum ſit actus virtutis , & meritorius ſubleuare nobiles pauperes , qui reſpectu conuenientiæ ſui ſtatus , dicuntur pati egeſtatem , quales ſunt germani fratres prædictarum Monialium ; iiſdem non cenſetur prohibitum per Bullam Clementis VIII. gratiam facere , & aliquam portionem ſui crediti remittere , accondonare , vt reliquum ſibi promptè , ac beneuolè ſoluant ; quod admittit ſub titulo eleemoſynæ idem Donatus *dict. tractat.* 15. *quæſt.* 9. ita ſcribens *num.* 2. *Hinc Religioſi , de licentia tamen ſuorum Superiorum , poterunt erogare eleemoſynaliter id , quod ſupereſt , vel detrahendo ſibi aliquid de victu , ac pauperibus dare ; & multò magis ſi pauperes eſſent conſanguinei nobiles , aut ſenes* . Et hoc idem docent , & concedunt Graſſius *conſil.* 1. *de Regularib. numer.* 26. Riccius *in Praxi part.* 2. *reſolut.* 25. Lezana *in Summa part.* 3. *Verb. Dare numer.* 12. Peirinus *de Religioſo ſubdito tom.* 1. *quæſt.* 2. *capit.* 2. §. 6. & Diana *part.* 1. *tractat.* 6. *reſolut.* 19. quæ poſita eſt in Coordinato *tom.* 7. *tract.* 3. *reſolut.* 29.

Multò minùs obeſſe poteſt , quod prædictæ Moniales condonando aliquam portionem ſui crediti , & relaxando certam ſummam Liuellorum decurſorum parentibus ſuis faciant præ- 11
iudicium Religioni , & damnificant Monaſterium. Quia id negatur ; veritas enim eſt , quod eædem Moniales tantummodò ſibi ipſis præiudicant , priuando ſeipſas commodo illius pecuniæ , quam exigere non poſſunt , & ſuis conſanguineis relaxant ; Monaſterium verò , aut Religio nullum damnum ſentit ; quia ſi exacta fuiſſet , etiam ad earum arbitrium , & in ipſarum commodum prædictæ Moniales eam impendiſſent , vt benè conſiderat Diana *in d. reſol.* 29. *tom.* 7. *tract* 3. & Beia *part.* 4. *caſu* 32. vbi cum dixiſſet , quod ſi Moniales poſſunt ſuos Liuellos vitalitios conſumere in vſum corporis, multò magis eos expendere valent in beneficium animæ , illos relaxando titulo

Digitized by Google

tulo eleemoſynæ; poſtea ſubdit: *Et*
13 *Prælatus voluntate iuſta, & rationabili debet velle potiùs, quod Religioſus ſic conceſſa ad ſuos vſus expendat, ſobriè, abſtinenter, & parcè viuendo, quàm quod ea lautè, & opiparè comedendo, & potando, ſeque, ac cellam ſuam curiosè nimis ornando, conſumat.* Et idem docet Nauarrus *Comment.* 3. *de Regular. num.* 30. *Et de Reditib. Eccleſ. quæſt.* 1. *Monit.* 33. *num.* 2.

Neque inſiſtat aliquis addendo, & dicendo, quod imò relaxatio, & condonatio alicuius portionis Liuellorum
13 decurſorum à Moniali creditrice facta præiudicat Monaſterio, quia ea defuncta Monaſterium ipſum integrum creditum exiget, iure ſpolij, à parentibus debitoribus eiuſdem Monialis. Nam iterum reſpondeo, hanc rationem eſſe metaphyſicam, & merè ſpeculatiuam, quæ rarò, aut numquam in praxi ſortitur effectum. Scio, noluiſſe quamdam Abbatiſſam duriorisintellectus, ab inexperto, & tenacis opinionis Vicario conſultam, dare licentiam Moniali ſe componendi cum ſuo conſanguineo debitore Liuellorum decurſorum; relaxando eorum quintam partem; & alias quatuor breui tempore recipiendo. Paulò poſt obijt Monialis, Monaſterium intentauit coram Iudice contra eumdem debitorem totius ſummæ ſolutionem. Debitor ipſe excipiendo oppoſuit plura fideicommiſſa tranſuerſalia, primogenituras, dotem vxoris ſuæ, cum quibus omnia eius bona cooperuit, & in tuto poſuit;
14 adeòut Monaſterium non paucam pecuniam proiecit in Aduocatos, Procuratores, ac Notarios, & tandem nihil obtinere potuit à fratre defunctæ Monialis, & tunc cognouit Abbatiſſa duri capitis, peſſimum conſilium fuiſſe, recuſare quatuor partes Liuellorum decurſorum, quas debitor offerebat Sorori ſuæ viuenti, ſi quinta pars ei condonaretur; quapropter in ſimilibus caſibus expedit, & ſemper vtile erit, remittere, condonare, ac relaxare aliquam portionem conſanguineis egeſtate preſſis, ſi reliquum debiti ſoluere ſint parati; vt benè conſiderat, & laudat etiam Aſcanius Tamburinus *de Iure Abbatiſſar. diſt. diſp.* 9. *quæſt.* 3. *num.* 24.

DECISIO LXXVI.

ARGVMENTVM.

Declaratur Quid, & Quotuplex ſit Cambium? Quibus titulis cohoneſtetur lucrum in Cambijs? Quæ, & quot conditiones ſint in eis ſeruandæ, ne committatur Anatociſmus?

SVMMARIVM.

1 *Cambij definitio.*
2 *Permutatio tripliciter fieri ſolet. Et quomodo?*
3 *Pecuniæ vſus duplex; & qualis?*
4 *Cambium quomodo differat à Venditione, & à Mutuo?*
5 *Campſores, & Campſarij qui dicantur?*
6 *Pecunia quo anno cœpit eſſe expendibilis?*
7 *Abrabam pecuniam obtulit pro emenda terra ad ſepeliendam Saram.*
8 *Cambium diuiditur in Siccum, & Reale. Quid ſit Siccum?*
9 *Cambium Siccum cur ſic appellatum?*
10 *Cambia Sicca damnantur Bullis Pij IV. & B. Pij V.*
11 *Cambium reale quadruplicis generis. Et quod nam Cambium minutum?*
12 *Cambium per Litteras qualiter fiat?*
13 *Cambium ad nundinas quodnam ſit?*
14 *Cambio in minuto quo titulo recipiatur lucrum?*
15 *Famulum cambiendo pecuniam Domini ſibi datam ad expendendum, an poſſit aliquid lucrari ſibi?*
16 *Cambia per litteras quibus titulis reddant lucrum?*
17 *Cambiorum ad nundinas lucrum quomodo iuſtificetur?*
18 *Cambijs in maritimis quo titulo recipiatur lucrum à Campſore?*

19 Con-

Digitized by Google

19 *Conditiones neceſſariò ſeruandæ in Cambijs minutis, & per litteras.*
20 *P. Ioannes Tuba Seruita acriter reprehenſus à Capuccino Concionatore circa litteras ciuicas vſurarias.*
21 *Tolerantia Superiorum non facit Vſuram licitam.*
22 *Leges Pontificiæ non abrogantur ex non vſu.*
23 *Litteræ ad nundinas realiter tranſmittendæ, & exequendæ.*
24 *Campſor an certus eſſe debeat, quod Campſarius negotiatur in nundinis?*
25 *Lucrum in Cambijs ad nundinas non eſt determinandum ab initio.*
26 *Cambia niſi ad proximas primas nundinas facienda.*
27 *Loca propinqua, vel diſtantia nundinarum minuunt, vel augent lucrum in Cambijs.*
28 *Interpellatio iudicialis neceſſaria pro intereſſe conſequendo in Cambijs.*
29 *Cambiorum materia ſatis eſt inuoluta, neque Theologi benè cognita.*
30 *Anatociſmus quid ſit?*
31 *Cambijs in minutis quando committatur Vſura?*

QVoniam in cambijs, & prætextu cambiorum frequenter, ne dicam iugiter, committuntur Vſuræ, ideò ad complementum harum Deciſionum de Vſuris, & ad perfectam Vſurarum notitiam, quam Confeſſarios, animarumque Rectores habere decet, reſtat, vt ſummatim videamus.

1. *Quid ſit Cambium, & vndè ſic dicatur?*
2. *Quotuplex ſit Cambium?*
3. *Quibus titulis Cambium ſit licitum?*
4. *Quibus conditionibus debeat eſſe vallatum?*

1 Quo ad Primum. Omnes Theologi communiter definiunt contractum cambij, vt ſit *Permutatio vnius pecuniæ cum altera*. Tamburin. *de Triplici Iure lib.* 9. *tract.* 3. *cap.* 1. *num.* 1. Collegium Salmantic. in Curſu Theolog. Moral. *tom.* 13. *tract.* 14. *cap.* 4. *punct.* 1. & Maſtrius in Theolog. Moral. *diſput.* 5. *num.* 116. dicitur autem Cambium *à cambiare*, quod nihil aliud eſt niſi rem cum re permutare, vt obſeruat Tiraquellus *de
Retract. libr.* 1. *cap.* 30. *in princip.* qui 2
quidem iuxta doctrinam Ariſtotelis 1.
Phyſic. cap. 6. notat, quod tripliciter
fieri poteſt permutatio, videlicèt rei
cum re, vt ſi dem tibi vinum pro frumento; pecuniæ cum re, vt ſi dem tibi aurum pro vino; & pecuniæ cum pecunia, vt ſi dem tibi pecuniam auream pro pecunia argentea, vel ærea. Primò modo eſt contractus permutationis. Secundo modo emptionis, & venditionis. Tertio modo Cambij. Tamburinus *d. cap.* 1. *num.* 1. Colleg. Sal-
mantic. & Maſtrius *vbi ſupra*, qui ex 3
hac definitione tria colligunt. *Vnum*, quod duplex eſt vſus pecuniæ: Primarius, ac principalis, vt ſit aliarum rerum pretium; Et ſecundarius, ſeu minùs principalis, vt ipſamet pecunia poſſit permutari, emi, vendi, & commodari; ratioque huius ſecundarij vſus eſt, quia aurum, & argentum non relinquunt naturam ſuam, ſuamque æſtimabilitatem materiæ ex eo quod per conſenſionem gentium ſint inſtituta in pretium aliarum rerum, quod benè notauit S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 1. & de Regimine Principum *cap.* 14. &
Ariſtoteles vbi ante. *Alterum* eſt, quod 4
Cambium differt tùm à venditione, & emptione, in qua pretium eſt diuerſum à merce; in Cambio autem idem eſt pretium cum merce; tùm à mutuo, quod poteſt eſſe in omni materia conſumptibili, tritico, vino, oleo, & ſimilibus; at Cambium in ſola pecunia eſſe poteſt; quod ſi dicas, etiam mutuum fit, & eſſe poteſt, imò vt plurimùm concipitur cum pecunia? nihilominùs differt à Cambio, quia illud dat pecuniam reſtituendam poſt dilationem temporis, & in eodem loco; iſtud autem ſolet fieri dando pecuniam pro pecunia præſenti, vel in alio loco
ſoluenda, vt dicemus infra. *Tertium* eſt, 5
quod qui dat pecuniam ad Cambium vocatur Campſor, ille verò, qui pecunia indiget, & eam ad cambium recipit, dicitur Campſarius ad ſimilitudinem aliorum aliquod donum, legatum, vel beneficium recipientium, qui vocantur donatarij, legatarij, beneficiarij.

ciarij. Quod ſi petat curioſus Lector
quo anno, & quo auctore pecunia
facta ſit pro alijs rebus emendis? le-
gat Plinium *libr.* 33. *cap.* 3. qui Ro-
6 manos facit pecuniæ auctores; Iſido-
rumque, Epiphanium, & Cedrenum,
quos refert Salianus *ad Annum Mundi*
3343. volentes, nummos dictos eſſe à
Numa, qui prior illos cudit: at certum
eſt, quod tempore Abraham, qui
Anno Mundi 2039. natus eſt, pecunia
erat in vſu; cum enim Sara eius vxor
eſſet defuncta, rogare fecit Ephron fi-
lium Seor, vt daret ei terram ad con-
ſtruendum ſepulchrum, & obtulit pe-
cuniam pro pretio dicens: *Pecunia di-
gna tradat eam mihi coram vobis in poſ-*
7 *ſeſſionem ſepulchri. Geneſ.* 23. 9. Igitur
multò ante Imperium Romanum pe-
cunia erat in vſu, ideſt tempore Abra-
ham.

Quò ad ſecundum. Cambium diui-
ditur à Doctoribus concorditer in duas
8 ſpecies, nempè in Siccum, & in Rea-
le. Cambium Siccum eſt illud, in quo
fingitur commutari pecunia cum alia,
vel alibi ſoluenda; ſed verè, ac pro-
priè datur pecunia ad mutuum cum
Vſuris; & tunc fit, quando quis eam
petit, & recipit à bancherio, ſeu Cam-
pſore titulo cambij promittens lucrum,
quod in nundinis futuris ab alijs ſol-
uetur, quaſi ſit eam ad nundinas de-
laturus, & ibi eam reſtituturus cum
lucro taxando in nundinis ipſis; ſed
eam domi ſuæ expendit in proprijs ne-
ceſſitatibus; & donec eam reſtituat,
ſoluit Vſuras cum campſore conuentas;
quod quidem Cambium Siccum eſt
contractus Vſurarius, & damnatus
apud omnes Theologos; vocatur enim
Siccum, tanquam ſterile, & carens
9 humore iuſti tituli, ad afferendum
lucrum, vt ait Molina *de Iuſtit. & Iu-
re diſput.* 398. *num.* 6. Leſſius *eod. tract.
libr.* 2. *cap.* 23. *num.* 5. & paſſim om-
nes; niſi potiùs dicere velimus, vo-
cari Siccum, quia illud exercentes apti
ſunt comburi in igne æterno, iuxta
illud, quod Saluator dixit mulieribus
deplorantibus eius Paſſionem: *Si in
viridi ligno hæc faciunt, in arido quid
fiet? Luc.* 23. 31. quibus verbis Tiri-
nus *ibidem* ait, ſignificari peccatores
impœnitentes, quales ſunt Campſores
Vſurarij, æternis flammis tamquàm
arida ligna mancipatos. Contra hæc
cambia Sicca extant duæ Pontificiæ 10
Conſtitutiones illa damnantes, & gra-
uibus pœnis eorum exercitores punien-
tes: Vna Pij IV. *incipien. Cum Sicut.*
Alia B. Pij Quinti. *In eam* 118. quas,
vtinam, humana malitia non elude-
ret, præcipuè dum Campſores fingunt
ignorantiam intentionis Campſarij pe-
tentis pecuniam pro ſuis neceſſitati-
bus ad mutuum, quamuis aſſerat,
eam ad nundinas ſe delaturum, & in
nundinis reſtituturum, & exindè lu-
crum ſoluturum, vt pluribus in caſi-
bus demonſtrat Eminent. Card. de Luca
de Cambijs diſc. 1. *& ſeqq.*

Cambium reale, & verum ſubdiui- 11
ditur in quatuor claſſes. Prima eſt,
quæ continet cambia minuta, ideſt
quando mutatur pecunia maior cum
minori; pulchra cum deformi; noua
cum veteri; vetita cum legitima; vſua-
lis in hac ciuitate cum vſuali in alia
ciuitate; & tale cambium vocatur pu-
rum, ſimplex, ac manuale; quia fit
de manu ad manum. Valentia *tom.* 3.
diſput. 5. *quæſt.* 23. *punct.* 1. Tamburi-
nus *d. libr.* 9. *tract.* 3. *cap.* 2. *num.* 1. Ma-
ſtrius *d. diſp* 5. *num.* 17. & Salmanti-
cenſes *dict. tract.* 14. *capit.* 4. *punct.* 1.
numer. 2. Secunda claſſis Cambij con- 12
tinet cambia per litteras, quæ vocan-
tur etiam cambia localia; & fiunt,
quando præſens pecunia commutatur
cum abſente; & quia in his dantur
litteræ vocantur cambia per litteras;
& ſunt in vſu tùm apud mercatores,
tùm apud Eccleſiaſticos, qui ſoluturi
Romæ vel Penſiones, vel expeditio-
nem Bullarum, conſignant hic Pata-
uij, vel Venetijs pecuniam; quàm
Campſores faciunt Romæ exburſari
abſque alio incommodo debitoris. Ter-
tia claſſis comprehendit cambia, quæ 13
dicuntur ad nundinas; quæ quidem
talia dicuntur, quia pecunia, quam
Campſor exburſat Campſario, eſt ei-
dem Campſori reſtituenda in nundi-
nis, de quibus partes conuenerunt
cum lucro, quod nundinarum tem-
pore

ſore taxabitur, quæ quidem pecunia, vt plurimùm non reſtituitur realiter in ipſis nundinis; ſed mediante recambio, quod eſt maioris ſummæ, ob incluſum illud lucrum in eo, & vocatur etiam cambium cum recambio, & cambium cum recurſa; de quo latè agunt Leſſius *d. libr. 2. cap. 23. dub. 6.* Nauarrus *in Manuali cap. 17. num. 300.* Tamburinus *d. tract. 3. cap. 2. num. 4. & cap. 5. §. 1. per totum.* Eminent. Card. de Lugo *de Iuſt. & Iur. diſp. 38. sect. 3.* Maſtrius *d. diſp. 5. num. 125.* & Eminent. Cardin. de Luca *de Cambijs diſc. 3. num. 8.*

Quò ad Tertium: Vt intelligat ſtudioſus Lector quibus titulis licita ſint cambia cum aliquo lucro, & emolumento, diſſerendum eſt ſummatim de ſingulis quatuor cambiorum realium ſpeciebus. Igitur in cambio minuto ſiuè exerceatur à miniſtro publico, ſiuè à perſona priuata iuſti tituli pro lucro recipiendo hi ſunt. *Primus* obſequium, quod Campſor præſtat Campſario, ei

14 miniſtrans pecuniam deſideratam. *Secundus* eſt labor, quem patitur Campſor numerando, ac renumerando pecuniam, quam dat, & recipit pro cambio. *Tertius* eſt qualitas materiæ magis æſtimabilis, qua Campſor ſe priuat, dum dat monetam auream pro argentea, vel ærea; ſiuè æream magis expendibilem pro argentea, aut aurea. *Quartus* commoditas, qua Campſor ſe priuat, & quam transfert in Campſarium petentem monetam ſibi magis commodam ad expendendum, vel ad alibi tranſportandum. *Quintus* vtilitas, quam reportare intendit ipſemet Campſarius, petendo ſcilicèt monetam auream, putà Zecchinos, pro ærea, vel argentea; quia aurea in alia Prouincia, quò eſt iturus, magis valet. Ex his titulis licitum eſſe lucrum in cambio minuto affirmant Nauarrus *d. cap. 17. num. 288.* Palaus *tom. 2. tract. 32. diſput. 7. punct. 3.* Leſſius, Villalobos, Serra, & alij, quos citant Salmanticenſes *dict. tract. 14. de Contract. cap. 4. punct. 1. num. 6.* & Maſtrius *d. diſp. 5.*

15 *num.* 126. vbi notant, quod ſi dominus dederit pecuniam auream famulo ſuo, vt emat, Exempli gratia, equos, boues, aut pecora pro vſu propriæ familiæ, poteſt famulus illam pecuniam auream commutare cum ærea, & ſibi retinere lucrum cambij illius tamquàm fructum debitum induſtriæ ſuæ; ita tamen vt nullum damnum reſultet ex hoc cambio ipſi Domino.

Circa cambia per litteras, tituli pro recipiendo lucro abſq; vſuræ labe ſunt ſequentes: *Primus* eſt translatio, ſeu tranſportatio pecuniæ de loco, in 16
quo mercator campſor dat litteras cambij, ad locum, in quo per ſuum correſponſalem facit eam ſoluere campſario, aut cui campſarius voluerit. Hæc autem translatio, ſeu tranſportatio eſt pretio æſtimabilis, quia ſi petens litteras cambij vellet ſuam pecuniam transferre Romam, ſoluere deberet mercedem vel nuncio, vel tabellario, vulgò *al Corriere*; & quamuis campſor actualiter non transferat illam pecuniam indiuidualiter, virtualiter tamen facit prædictam translationem, quia habet in alio loco, puta Romæ, pecuniam propriam cumulatam ex mercibus ſericeis, aut laneis, vel alterius ſpeciei ibi inantea tranſmiſſis, pro quarum tranſportatione mercator, qui dat litteras cambij, fecit multas expenſas. *Secundus* titulus eſt ſecuritas eiuſdem pecuniæ, qua gaudet campſarius; cui mercator campſor obligatus eſt certè, & infallibiliter eam exburſare facere in loco, vbi idem campſarius poſtulat eam exburſari: ſiquidem ſi ipſe illam mitteret ad illum locum per nuncios, aut etiam perſonaliter portaret, ſubiret periculum latronum in via, & alia incommoda. *Tertius* titulus eſt inæqualis valor pecuniæ in loco, in quo exburſatur campſori, & in loco, in quo eſt ſoluenda campſario; conuenit enim æquitati, ac iuſtitiæ, vt campſor ſeruetur indemnis circa valorem monetæ. Hinc, quia Romæ, vbi mercator Patauinus tenet plura Scutorum millia, Scutum valet libras Venetas nouem; Patauij verò valet libras decem, ſoluendum eſt mercatori Patauino per campſarium aliquid plus pro vno quoque Scuto; nam maiorem quantitatem auri, vel argenti recipit campſarius Romæ,

Digitized by Google

quàm mercator campſor recipiat hic Patauij à campſario; & vlterius ſi ipſe campſor ſibi tranſmittere faceret ab Vrbe Roma Patauium pecuniam ſuam vel in moneta aurea, vel argentea, quæ ibi minùs valet, vel in alijs mercibus emptis ad eundem valorem; vtique reportaret augmentum valoris, quem eadem pecunia habet hic Patauij. *Quartus* titulus eſt labor, quem ſubijt mercator, qui dat litteras, eas ſcribendo, dum eas dat campſario, ac eas regiſtrat in libro, & dum de eis monitum facit ſuum correſponſalem per alias litteras, quas per tabellarium, & vt dicitur *per la poſta* ei tranſmittit, quæ omnia ſunt pretio æſtimabilia. *Quintus* eſt obſequium, quod præſtat campſor; & commoditas, quam recipit campſarius, dum ſine alio incommodo ſoluit, quod debet, in alia Ciuitate; & ſua negotia gerit, terminat, & complet; vt conſiderant DD. quos cumulant Salmanticenſes *dict. tract.* 14. *de contract. cap.* 4. *à numer.* 9. *& ſeqq.* Leſſius *de Iuſt. & Iur. libr.* 2. *cap.* 23. *dub.* 3. Molina *eod. tract. diſput.* 403. Tamburin. *lib.* 9. *de Contract. tract.* 3. *cap.* 4. *num.* 2. & Maſtrius *d. diſp.* 5. *num.* 119.

17 Circa cambia ad nundinas; in quibus pecunia non eſt reſtituenda campſori niſi in loco nundinarum, & completis nundinis, quæ ſolent abſorbere tempus diuerſorum menſium, aut integri anni, vt declarat Tamburinus *dict. tractat.* 3. *cap.* 5. tituli iuſtificantes lucrum huiuſcemodi cambij ſunt: *Primus* lucrum ceſſans in ipſo campſore, qui cum illa pecunia tibi ad cambium in nundinis conceſſa, non poteſt ampliùs negotiari, & lucrari. *Secundus* eſt periculum, cui pecunia à campſore data exponitur, niſi ſit datum pignus, aut fideiuſſor. *Tertius* eſt, quia dum expectatur ſolutio, plures poſſunt eſſe, qui petant cambia, & pauciores, qui dare illa poſſint. *Quartus* traiectio aut realis, aut ſaltem virtualis pecuniæ ad locum, & de loco nundinarum. *Quintus* diminutio, aut augmentum valoris pecuniæ in loco, in quo ſoluitur à campſore; & in eo, in quo à campſario reſtituitur. *Sextus* labor, ac expenſæ quas facit campſor conducendo; vel habendo alibi ſuum correſpondentem, cui committat litteras cambij; & in ſcribendo, regiſtrando, ac computando in cambijs ipſis. Ita Tamburinus *dict. cap.* 5. *à num.* 6. *& ſeqq.* & Nicolius *in Inſtit. Ciuil. libr.* 3. *tit.* 24. *num.* 120. *&* 121. vbi vlteriùs aduertit, quod ſi campſor ipſe acceperit ad cambium à tertia perſona pecuniam illam, quam tradit campſario, & iſte ſit in mora in ea reſtituenda, itaut ſoluenda ſint cambia, & recambia propter illam; alius titulus eſt damnum emergens, quod campſor patitur, dum tenetur ſoluere cambia tertio creditori; & ex hoc titulo recipit recambia à campſario, donec pecuniam reſtituat. Sed de hoc cambio cum recambio; & de alijs modis, quibus inter mercatores conficitur, ac titulis cohoneſtatur, legendus eſt Tamburinus *dict. libr.* 9. *tractat.* 3. *cap.* 5. §. 2. *&* 3. vbi de eo plenè diſſerit, & plurimos DD. de eodem differentes allegat; nec non diſcurſus de cambijs Italico ſermone exaratus per Emin. Card. de Luca *in tractat. de Cambijs poſt diſc.* 26.

Circa tandem cambia maritima præter omnes titulos ſupra relatos, qui etiam concurrunt ad iuſtitiam lucri, quod campſores in illis reportant; 18 adeſt præcipuus alius titulus, nempè aſſicuratio, quam campſor facit de pecunia per mare traijcienda; aſſumens in ſe pericula omnia naufragij, piratarum, & ignis, quæ ſolent occurrere nauigantibus; ſicut enim quilibet alius poteſt aſſecurare dictam pecuniam, & propter talem aſſecurationem lucrum recipere, vt docent Theologi apud Dianam *part.* 1. *tract.* 8. *reſolut.* 37. Quæ in Coordinato eius opere habetur *tom.* 3. *tract.* 2. *reſolut.* 41. & concedit Maſtrius *dict. diſput.* 5. *num.* 67. Ita ipſe campſor in cambio maritimo poteſt abſque vſura aliquod conſiderabile lucrum ſibi reſeruare; ſed de hoc agemus infra *Deciſ.* LXXVIII.

Quo ad Quartum, & Vltimum, conditiones, quibus cambia debent eſſe 19 vallata, vt ſint licita, & à labe fœnoris immunia, ſunt ſequentes. *Prima*, quod tàm in cambijs minutis, quàm in cam-

Digitized by Google

cambijs per litteras, & ad nundinas, ac maritima lucrū non excedat illam quantitatem, aut ſummam, quæ vel taxata eſt à lege, vel approbata ab vniuerſali ex prudentum, ac Deum timentium virorum iudicio. *Secunda*, vt in cambijs per litteras ad nundinas reipſa litteræ ſcribantur, ac tranſmittantur, & ibidem ſolutio pecuniæ fiat; quandoquidem ſi fingantur litteræ ipſæ, nec tranſmittentur, imò aſſertus Campſarius verè, ac realiter accipiat pecuniam expendendam in ſuis neceſſitatibus, & illam aſſertus Campſor det verè ad mutuum ſub nomine cambij cum lucro; tale cambium eſt cambium Siccum, vſurarium, & fœneratitium, ac expreſsè damnatum *in Bulla* 118. B. Pij Quinti. Tamburinus *d. libr. 9. tract.* 3. *cap.* 5. *num.* 14. & Maſtrius *d. diſp.* 5. *num.* 123. P. Ioannes Tuba Seruita *in Curru peccati quæſt.* 4. *capit.* 24. *num.* 491. & 492. vbi refert verba eiuſdem Bullæ Pianæ prohibentis has litteras fictas. Idem Tuba *in eod. Curru cap.* 25. *num.* 498. vbi has litteras vocat Ciuicas, idest cæremoniales, ſed falſas, & ſpurias. Porrò quia ibi ſubdidit: *Queſte tali lettere ciuiche, ò cittadine io non ardiſco dannarle, eſſendo note, e tolerate da Superiori Eccleſiaſtici &c.* fuit acriter reprehenſus à R. P. Bona-
20 uentura ex Capuccinis Prædicatore zelantiſſimo in libello per eum typis dato contra Vſurarios, ac Vſurariam prauitatem *cap.* 14 adeòut ipſe P. Tuba in ſecunda parte *ſui Currus quæſt.* 4. *cap.* 17. reſpondens P. Capuccino conetur ſuam aſſertionem iuſtificare,
21 ſed non abſque difficultate; quia tolerantia Superiorum non eſt ſufficiens ad reddendam licitam vſurariam prauitatem; nam reſiſtunt Bullæ Pij IV.
22 & B. Pij V. & contra leges Pontificias non poteſt dari de non vſu, niſi probata ſcientia, & conſenſu Papæ. Baldellus *de Legib. lib.* 5. *diſp.* 18. *num.* 5. vbi DD. & Rota Romana; præterquam quod Antiſtites noſtrorum temporum ſatis agunt, ſi ſuper Eccleſiaſticorum moribus inuigilent; & hinc eſt, quod graſſantur inter laicos concubinatus, adulteria, & Vſuraria labes; quæ ſunt grauiſſima quidem piacula, ac nemo catholicus licita affirmabit. Oportet 23
igitur vt in cambijs per litteras ad nundinas, ipſæ litteræ realiter tranſmittantur, & tranſmiſſis executio detur per actualem numerationem pecuniæ Campſario faciendam in ipſis nundinis ad præſcriptum Bullæ B. Pij Quinti, omni fictione remota. *Tertia* conditio 24
eſt, vt Campſor dans pecuniam petenti, reſtituendam ſibi in nundinis, certus ſit, ipſum Campſarium habere in nundinis pecuniam, ſeu merces, ex quorum exitu poſſit dictam pecuniam reſtituere, vt benè probat Tamburinus *d. tract.* 3. *cap.* 5. §. 1. *num.* 15. etſi *num.* 16. concedat ſufficere in Campſore bonam fidem, reclamante tamen Bonacina *de contract. quæſt.* 5. *num.* 24. *Quarta* eſt, vt in cambio reſtituendo in 25
nundinis non fiat pactum ab initio de certo intereſſe ſoluendo; ſed remittatur ad id, quod communiter practicabitur in nundinis. Leſſius *libr.* 2. *cap.* 23. *dub.* 9. Tamburinus *d. cap.* 5. §. 1. *num.* 19. & §. 7. *num.* 13. & 14. vbi hanc conditionem, ait, non eſſe in vſu; ſed eam eſſe neceſſariam, & obſeruandam oſtendit Eminent. Card. de Luca *de Cambijs diſc.* 3. *num.* 9. *diſc.* 14. *num.* 4. & *diſc.* 24. *num.* 8. *Quinta* eſt, vt 26
cambia cum lucro fieri non poſſint niſi pro proximis nundinis; ne ſi protrahantur ad ſecundas, tertias, vel poſteriores nundinas, multiplicetur lucrum ex dilatione temporis, & tranſeat cambium in mutuum cum vſuris. Tamburinus *d. cap.* 5. §. 1. *num.* 20. *Sexta* con- 27
ditio eſt, vt lucrum cambij commenſuretur cum vicinitate, vel longiquitate locorum, in quibus celebrantur nundinæ itaut minus ſit, ſi nundinæ, in quibus reſtituenda eſt pecunia Campſori, parùm diſtent; maius, ſi in magis longinquo loco celebrentur; ea ratione quia ex maiori diſtantia creſcit in Campſore damnum lucri ceſſantis, & difficultas, ac expenſæ recipiendi pecuniam ſuam. Tamburinus *vbi proximè num.* 22. & *ſeqq.* etſi *num.* 24. ex Molina, & alijs extendat augmentum lucri vbi longiores ſint termini conceſſi ad reſtituendam pecuniam Campſori, ſcilicet ob maius detri-

Digitized by Google

detrimentum, quod ipſe Campſor pati-
tur, cum non poſſit cum illa pecunia
negotiari, & maiora pericula, quibus
remanet expoſitus. *Septima* tandem con-
ditio eſt, quod ſi Campſarius moroſus
ſit in reſtituenda pecunia habita ad
nundinas, & Campſor prætendat ex il-
la mora ſibi deberi intereſſe, ac alia
damna emergentia, debeat in primis,
28 & ante omnia iudicialiter interpellare
eumdem Campſarium ad prædictam re-
ſtitutionem pecuniæ faciendam, cum
proteſtatione, intimatione, ac notitia
damnorum, ac intereſſe ſibi decurren-
tium, ſeu imminentium; aliàs dicta in-
timatione neglecta nec petere, nec con-
ſequi poſſit ipſum intereſſe, vel damna,
vt aduertit Gratian. *Diſcept. forenſ. cap.*
829. *num.* 9. Rota *part.* 1. *recent. deciſ.*
51. *num.* 3. & coram Sanctiſſimo Alexan-
dro VIII. in antea Emin. Card. Otho-
bono *deciſ.* 92. *num.* 1. *&* 2. Nouiſſimè
29 Eminent. Card. de Luca *in tract. de Cam-
bijs diſc.* 2. *diſc.* 11. *& diſc.* 13. in qui-
bus, & in alijs eiuſdem tractatus differit
de hac inuoluta materia cambiorum,
& recambiorum non ſatis cognita ne-
que Theologis ob ſubtilitates Merca-
torum ad lucra capeſcenda, in quibus,
vt plurimùm, Anatociſmos committunt,
30 vt conſiderat idem Emin. Card. de Luca
eod. tract. de Cambijs diſc 3. *num.* 8. *& diſc.*
8. *num.* 6. vbi demonſtrat, quando in
Cambijs debeantur fructus fructuum,
& non committatur Anatociſmus, ideſt
labes vſuraria, ac fœneratitia: quod
etiam docent mea Erotemata *cap.* 93.

Tandem corollarij loco notandum
venit, quod etiam in Cambijs minutis
31 poteſt Anatociſmus interuenire, ſi ſci-
licèt quis daret Campſori monetas au-
reas pro argenteis, cum pacto reſtituen-
di eaſdem argenteas, ſeu in argento poſt
aliquod ſpatium temporis, & interim
lucrum ſolueret ſub titulo *aggij*, vulgò
lazo; nam talis ſolutio lucri eſſet ob di-
lationem temporis ad reſtituendam il-
lam pecuniam argenteam, & ita eſſet
tacitum mutuum; & ex eo lucrum vſu-
rarium, vt benè aduertit Emin. Card. de
Luca *eod. tract de Cambijs diſc.* 24. *num.* 7.

DECISIO LXXVII.

ARGVMENTVM.

Reſoluitur non eſſe Cambium vſurarium, ſi Campſarius petat, & inſumat pecuniam in ſuis neceſſitatibus, ac promittat pro lucro Cambij quatuor pro centenario, licèt non habeat alibi modum negotiandi ad cambia; ſi tamen Campſor dat pecuniam cum bona fide, & non habeat certam ſcientiam intentionis, ac egeſtatis eiuſdem Campſarij.

SVMMARIVM.

1 *Cambij Romani caſus.*

2 *F. Bonauentura de Montaneana Capuccinus feruens Prædicator.*

3 *Campſario accipiente pecuniam ſine animo girandi ad cambia, Cambium dicitur Siccum, & vſurarium.*

4 *Scientia requiritur in Campſore de intentione Campſarij inſumendi pecuniam in ſuis neceſſitatibus, vt cambium ſit Siccum.*

5 *Bona fides Campſoris, quod pecunia data, vel æquiualens alia giretur in Cambijs, excuſat eum ab vſura. &* num. 9.

6 *Rotæ Romanæ deciſio, quod d. bona fides excuſat ab vſura.*

7 *Dominium pecuniæ datæ ad cambium pro nundinis ſtatim tranſit in Campſarium, & poteſt ea vti ad placitum, ſi habeat alibi aliam.*

8 *Campſario ſufficit habere amicum cambiantem loco pecuniæ cambiandæ.*

10 *Campſor ab initio paciſci non poteſt de certo lucro.*

11 *Pactum de certo lucro in cambijs, quando ſuſtineatur?*

12 *Pactum lucrandi quatuor pro centenario in cambijs eſt honeſtum.*

Digitized by Google

13 *Pactum moderati lucri ſuſtinetur in cambijs etſi factum à principio.*

1 PRopoſitus mihi fuit ſequens caſus
Romanus, cum inſtantia, vt reſ-
ponderem, an in eo ſit, vel non ſit
Vſura? Caſus eſt huiuſmodi. Petrus
ſe conſtituit debitorem Pauli in Scutis
mille pro tot pecunijs ab eodem Paulo
acceptis: & quia ipſe Paulus non ſolet
retinere ſuas pecunias otioſas, vt Pe-
trus aſſeruit ſe ſcire, & eſſe benè in-
formatum, aſſumpſit ipſe Petrus in ſe
onus cambiendi, & recambiendi eadem
Scuta mille pro duobus annis, quibus
tranſactis promiſit reſtitutionem. Sed
quia idem Petrus non eſt mercator,
neque Campſor, ad prædictum effectum
deputauit Andream Campſorem in ea-
dem ciuitate Romæ, vt expenſis, riſico,
ac periculo eiuſdem Petri faciat huiuſ-
modi cambia, & recambia. Pacto ini-
to interim cum Paulo, vt dicta cam-
bia, & recambia non debeant excede-
re Scuta quatuor in anno pro quoli-
bet centenario; & ſi excederent, de-
beant eſſe in vtilitatem debitoris, & ſi
non aſcenderent, in damnum credito-
ris. Hæc cambia, & recambia dictus
Petrus promiſit ſoluere de ſemeſtre, in
ſemeſtre, & eo deficiente, ſeu eius
mercatore non cambiente, aut recam-
biente, loco damnorum, & intereſſe
lucri ceſſantis, & damni emergentis
dicti Pauli creditoris, Paulus debitor te-
neatur ſoluere dicta cambia, & recambia,
vt ſupra; & ſic liberauit eumdem Pau-
lum creditorem ab omni onere, cura,
& ſollicitudine prædictorum cambio-
rum, & recambiorum, & Petrus aſ-
ſumpſit in ſe omne onus, & hæc om-
nia ſeruare promiſit cum iuramento; &
in forma Cameræ obſeruare. Quæri-
tur, an in tali caſu intret labes Vſura-
ria, & Anatociſmus?

Et equidem caſum hunc eſſe contra-
2 ctum Vſurarium, & illicium pluribus
rationibus probauit R. P. Bonauentura
de Montaneana Prædicator Capucci-
nus, zelo feruens, & inuehens in ſuis
concionibus contra vſurariam prauita-
tem, de quo dictum eſt ſupra *in Deciſ.
anteced. num.* 20. ſed præcipuè quia
prædictus Petrus aſſertus Campſarius
nullam intentionem, neque habilita-
tem habebat girandi ad cambium dicta
Scuta mille; quæ imò accepit à Paulo
ob proprias neceſſitates, in quarum le- 3
uamen ea conſumpſit; vndè fit, quod
talis contractus non ſit cambium reale
à legibus permiſſum; ſed cambium Sic-
cum, ab iiſdem damnatum; cum in rei
veritate ſit verum, & merum mutuum,
ex quo nefas eſt lucrum recipere; &
contra hæc cambia ſicca extant duæ
Conſtitutiones Summorum Pontificum
Pij IV. quæ eſt *la prima in* §. 1. nec
non B. Pij V. quæ eſt Bulla 118. in
Bullario Romano *tom.* 2. & contra ea-
dem cambia ſicca exclamant Theologi,
Canoniſtæ, ac Summiſtæ, inter quos
Azorius *part.* 3. *lib.* 10. *de Cambio Sicco
cap.* 10. Scaccia *de Cambiis* §. 1. *quæſt.* 7.
part. 2. *ampliat.* 9. *num.* 9. Reginaldus
libr. 25. *num.* 399. Rebellius *de Iuſt. &
Iur. libr.* 15. *quæſt.* 5. *num.* 3. Et Comi-
tolus *Reſp. Moral. libr.* 3. *quæſt.* 14. 15.
& 16.

Ego autem requiſitus dicere, quid
ſentirem de prædicto caſu, reſpondi,
quod ſi Paulus certò ſciebat, Petrum
conſumpturum eſſe illa Scuta mille in
neceſſitatibus domus ſuæ; neque eum
habere alibi pecuniam ponendam in
cambijs ad negotiandum, neque poſſe
inuenire amicum mercatorem, qui ſum-
mam æquiualentem nomine Petri gira-
ret in cambijs; ſupradictus contractus 4
Pauli cum Petro non eſt licitus, quia
eſt cambium Siccum, ac mutuum ma-
nifeſtum, & per conſequens lucrum ex
eo receptum eſt Vſurarium, vt do-
cent DD. quos citat, & ſequitur Leo-
tardus *de Vſuris quæſt.* 26. *à num.* 50. *&
ſeqq.* Rota coram Peutingero *Deciſ.* 163.
num. 5. *& Deciſ.* 196 *num.* 13. ac alij per
me adducti ſupra *in anteced. Deciſ.
LXXVI num.* 8. *&* 9.

Porrò ſi Paulus bona fide crediderit,
Petrum eſſe poſiturum illa Scuta mille 5
ad cambium, vel ſi ea expenſurus fo-
ret in ſuis neceſſitatibus, putauerit
eum habere aliundè æquiualentem ſum-
mam collocandam in cambijs, aut non
deeſſe Petro amicos mercatores, qui
eius nomine ponerent ad cambium eam-
dum

Digitized by Google

dem pecuniarum quantitatem 5 contra-
ctus Pauli poſſet ſuſtineri tanquam li-
citus, neque redarguendus ſotet de
Vſura, vt nouiſſimè poſt diligens ſtu-
6 dium omnium Auditorum deciſum fuit
à Rota Romana ***in Bononien. Cambiorum
die 24. Februarij 1676. coram R. P. D.
Rondinino***, quæ inter impreſſas poſt No-
uarij Summam Bullarum eſt ***Deciſ. XVIII***
quæ *num*. 9. ita loquitur.

„ Verùm quatenus præſumi poſſet in
„ Cornelio (creditore pecuniæ exbur-
„ ſatæ) ſcientia, quod pecuniæ ab ipſo
„ traditæ ad effectum cambiandi non
„ eſſent tranſmittendæ ad nundinas,
„ adhuc tamen illa ad effectum, de
„ quo agitur, non noceret, niſi pro-
„ baretur etiam ſcientia probabilis, quod
„ illi, quibus traditæ ſunt pecuniæ ad
„ cambiandum, non haberent, vel ha-
„ bere poſſent in nundinis ſummam
„ æquiualentem; quia iuxta notorium
„ vſum Vrbis, & aliarum Regionum,
„ pecuniæ, quæ ſumuntur ad cam-
„ bium, vt plurimùm erogantur pro
„ diſſoluendis debitis, vel pro emptio-
„ ne bonorum, & in alios vſus; neque
„ ideò dicitur cambium illicitum, quia
„ illud exercendum eſt cum pecunia
„ æquiualenti, ne aliàs ſoli nummu-
„ larij cambia exerceant, vt diſtinguen-
„ do hunc caſum ab alio, in quo tradens
„ pecuniam ſcit, illam tranſmittendam
„ non eſſe, neque ſummam æquiua-
„ lentem concludunt communiter,
„ quamuis in modo explicandi non con-
„ ueniant Nauarrus *in Manuali cap*. 17.
„ *num*. 230. *& num*. 298. *& ſeqq*. Me-
„ renda *controu. libr*. 24. *cap*. 42. *à num*.
„ 42. Azor. *part*. 3. *libr*. 10. *de Cam-*
„ *bijs cap*. 10. *Verſ*. 3. *&* 4. Lupus *de*
„ *Vſuris comm*. 3. §. 2. *num*. 65. Leo-
„ tardus *quæſt*. 26. *numer*. 50. *&* 51. *&*
„ *quæſt*. 89. *num*. 50. Filliuccius *tract*.
„ 35. *part*. 2. *cap*. 8. *num*. 453. Cardin.
„ de Lugo *de Iuſt. & Iure diſp*. 28. *ſect*.
„ 7. *num*. 78. Leſſius *lib*, 2. *cap*. 23. *dub*.
„ 7. *num*. 68. Bonacina *tom*. 2. *de Con-*
„ *tract. diſput*. 3. *quæſt*. 5. *punct. Vnic.*
„ *Verſ. Siccum*. Molina *tract*. 2. *diſput*.
„ 404. *ſub num*. 7. Palaus *tom*. 7. *diſp*. 7.
„ *de Cambiis punct*. 8. *& punct*. 15. Pe-
„ guerius ***Deciſ***. 33. *num*. 4. Giballinus
„ *de Vſuris lib*. 5. *cap*. 1. *art*. 6. *num*. 5.
„ *& ſeqq*. & Turre *de Cambiis diſp*. 1.
„ *quæſt*. 14. *num*. 12. Hucuſque Rota,
quæ ſequitur *num*. 10. reddens hanc
rationem notatu dignam, videlicèt: 7

„ In hoc enim contractu dominium
„ pecuniæ ad cambium receptæ ſtatim
„ transfertur, & acquiritur recipien-
„ ti, qui illa vti poteſt tamquam re
„ ſua, & in proprios vſus conuerte-
„ re, & poſtea aliam pecuniam in nun-
„ dinis reddere diuerſam à recepta,
„ cum vſus cambiendi hunc in modum
inualuerit. Et paulò infra *num*. 14. 8
ſubdit: Itaut pro reddenda æquiua-
„ lenti ſpecie pecuniæ receptæ nec etiam
„ requiratur, quod illam recipiens ha-
„ beat æquiualentem ſummam in nun-
„ dinis, ſed ſufficit, quod habeat ami-
„ cum mercatorem, qui eius nomine
„ ibidem ſoluat, & recambiet, prout
„ facere promiſerunt debitores in hoc
„ caſu; quaſi idem ſit habere numiſma-
„ ta, vel nomina debitorum, ex qui-
„ bus vera, vel virtualis ſolutio ſequatur.
Et allegat plurimos Doctores inter
quos Dianam *part*. 1. *tract*. 8. *reſol*. 2.
Quæ in Coordinato opere habetur *tom*.
6 *tract*. 3. *reſol*. 3. ac Duardum *de Cam-*
biis §. 1. *quæſt*. 40. *à num*. 21. *& quæſt*.
42. *ſub num*. 32. *& quæſt*. 51. *ſub num*.
1. referentem ita determinatum fuiſſe
in Congregatione ab Vrbano VIII. de-
putata.

Huic Rotali doctrinæ addenda eſt 9
illa Eminent. Cardin. de Luca in ſuo
tract. de Cambiis diſc. 3. *num*. 6. *&* 7.
& diſc. 23. *num*. 9. vbi rationibus, &
iuribus confirmat, non eſſe vocandum
vſurarium contractum, quando qui pe-
tit, & recipit pecuniam ad cambien-
dum, eam inſumit in ſuis neceſſitati-
bus, ſi ille, qui dictam pecuniam ex-
burſat, bona fide credit, eſſe in cam-
bia girandam; nec certam notitiam
habeat de fine, & intentione recipien-
tis, inſumendi ſcilicèt illam in ſuis ne-
ceſſitatibus.

Scrupulum poteſt facere in hoc ca-
ſu, quod Paulus pactum fecerit cum
Petro de quatuor Scutis pro centena-
rio annuatim ſoluendis; iam enim pro-
batum eſt ſupra in *Deciſ. LXXVI. num*. 25.
quod

Digitized by Google

quod ab initio non poteſt Campſor pa-
10 ciſci de certo lucro, ſed expectare id,
quod in nundinis fuerit taxatum, vt
aduertit etiam Eminentiſs. Cardin. de
Luca *dict. tract. de Cambijs diſcur.* 3.
numer. 9. *diſcur.* 14. *num.* 4. *diſcur.* 24.
num. 8. Sed reſpondetur, vel quod di-
ctum pactum vitiatur, & non vitiat
11 contractum, quia non eſt contra eius
ſubſtantiam; vel quod ob eiuſdem lu-
cri tenuitatem ſuſtineatur, quia cam-
biorum lucrum longè maius eſſe ſolet,
ideòque illud plus cedit ad fauorem
Petri Campſarij, vt conſiderat idem
Eminentiſs. Cardin. de Luca *in eodem
tract. diſcur.* 16. *num.* 9. *&* 10. vel tan-
dem ſuſtinetur dictum pactum, ne-
que facit contractum iniuſtum, quia
euidens eſt iuſtitia eiuſdem pacti, quan-
doquidem Paulus Campſor conuenit,
vt pro lucro ſibi ſoluerentur à Paulo
quatuor pro centenario cum his dua-
bus conditionibus; *Vna*, quod ſi lu-
crum ex cambijs faciendis excederet di-
cta quatuor Scuta; exceſſus cederet ad
fauorem Petri Campſarij; *Altera*, quod
ſi lucrum non aſcenderet ad dictam
ſummam quatuor Scutorum, damnum,
ac defectus ſpectet ad Paulum credito-
rem. Igitur, cum tale pactum ſit ho-
12 neſtum, lucrumque conuentum non ſit
exceſſiuum; quippe in cambiis ſolet ta-
xari vſque ad duodecim pro centena-
rio, vt ait Rota *part.* 13. *recent. deciſ.*
413. *num.* 9. ac proindè ſit lucrum mo-
deratum ad tradita per Baldum, quem
citat, & ſequitur Rota *part.* 14. *recent.
deciſ.* 126. *num.* 41. vtique prædictum
Pauli pactum iudicandum eſt iuſtum,
& ſtante eius iuſtitia, quamuis initum
13 à principio, eſt tolerandum, ac ſuſti-
nendum; vt in terminis probant Leſ-
ſius *libr.* 2. *capit.* 23. *dub.* 11. *num.* 90.
& Reginaldus *libr.* 25. *num.* 467. quos
citat, & ſequitur Diana Coordinatus
dict. tom. 6. *tract.* 3. *reſol.* 16. deſumpta
ex veteri *part.* 1. *tract.* 8. *reſol.* 15. Qua-
re concludo caſum Romanum, de quo
ſupra, eſſe licitum, non autem Vſu-
rarium.

DECISIO LXXVIII.

ARGVMENTVM.

Probatur, Cambia maritima Spalatenſium cum lucro certo ſex pro centenario omni trimeſtri eſſe licita, ac legitima, quia verè, & propriè non ſunt cambia, ſed ſocietates ad negotiandum, cum aſſecuratione pecuniæ à periculis, quam campſor ipſe facit.

SVMMARIVM.

1 *Spalatum Ciuitas nobiliſſima.*
2 *Cambiorum maritimorum Spalatenſium formula.*
3 *Cambia maritima an ſint licita?*
4 *Aſſecurationis contractus eſt licitus.*
5 cap. Nauiganti. De Vſuris *explicatio.*
6 *Nauticum fœnus de Iure Ciuili erat permiſſum.*
7 *Cambia maritima Spalatenſia ſunt legitima.*
8 *Quia ſunt ſocietates ad negotiandum.*
9 *Socius in negotio aſſumens in ſe periculum maius lucrum percipit.*
10 *Contractus trium contractuum in ſocietate eſt licitus.*
11 *Vſus vniuerſalis circa lucrum in negotijs facit ipſum licitum.*
12 *Maris nauigatio ſemper periculoſa.*

IN antiquiſſima, ac nobiliſſima ciui-
tate Spalati, (quæ eſt Vrbs Ar-
chiepiſcopalis Dalmatiæ, olim Dio- 1
cletiani Imperatoris palatium; portu
ſatis amplo, ac tuto ornata) haben-
tur in vſu Cambia maritima; pro qui-
bus ſingulo trimeſtri ſoluuntur Campſo-
ri ſex pro centenario, attento pericu-
lo pecuniæ, quod ipſe in ſe ſuſcipit,
prout ex ſequenti formula, ſeu Cambij
partita: *Laus Deo* 1702. *Primo Giugno*.

Digitized by Google

Spalatro . Per il primo di Settembre proſ-
2 *ſimo venturo pagarà Lucio Stella Ducati*
cento , e ſei à Caio Mario , ſono per Ducati
cento hauuti hoggi dal medeſimo à cambio
maritimo , che deue correre ſopra la Peota
del Paron Zuanne Predolin col riſchio di
fuoco , mare , e corſari il preſente ſuo viag-
gio per Venetia nell'andare in là ſolamen-
te , che Iddio lo guardi . Val Duc. 106.
Chiamandoſi piezo , e principale pagado-
re per la ſodisfazione del ſodetto denaro ,
ſpirato l'accennato termine , Marco Clau-
dio.

Dubitare contingit , An prædicta
Cambia maritima ſint licita , vel illici-
ta ? Et non abſque graui motiuo ; ſi-
quidem circa ipſa magna eſt controuer-
3 ſia inter Theologos , & Canoniſtas ,
quos nouiſſimè refert Fagnanus *in cap.*
Nauiganti . num. 4. & ſeqq. de Vſuris
& à me fuerunt collecti in his meis De-
ciſionibus Miſcellaneis de Vſurarum
materia *Deciſ. XXXVII.* in qua exami-
naui illud Quæſitum , *An liceat reci-*
pere lucrum in mutuo ratione periculi ?
Siquidem pro iuſtitia prædicti contra-
ctus , & quod licitum ſit antedictum
lucrum præter plures alias rationes , il-
la fuit conſiderata potiſſima , quod
contractus Aſſecurationis abſque dubio
eſt licitus , & ab omnibus DD. permit-
titur . Molina *de Iuſt. & Iur. diſp.* 318.
4 *num. 3. & diſp. 507. per totam* . Gaſpar
Anton. Theſaurus *Quæſt. forenſ. libr. 4.*
quæſt. 77. & Leotardus *de Vſuris quæſt.*
23. *num.* 42. At in ſupradicto Cambio
maritimo Campſor ſuſcipiens in ſe pe-
riculum ignis , maris , ac piratarum ,
quod imminet pecuniæ , dum per ma-
re traijcitur Venetias , facit vicem Aſ-
ſecuratoris , liberatque Campſarium
ab obligatione reſtituendi eamdem
pecuniam ſibi mutuatam , & ad nego-
tiandum datam , ſi ex dictis cauſis pe-
reat . Igitur , ſicut quilibet alius aſſe-
curator poteſt recipere lucrum ob peri-
culum , quod in ſe ſuſcipit ; ita etiam
ipſe Campſor ; vt in puncto docent
DD. apud Dianam *part. 1. tract. 8. reſol.*
37. Quæ in Coordinato eius opere legi-
tur *tom. 3. tract. 2. reſol.* 41. quibus ad-
hæret doctiſſimus Maſtrius *in ſua Theo-*
log. Mor. diſp. 5. num. 67. & ego notaui
de periculo extrinſecùs imminente ei-
dem pecuniæ *in d. mea Deciſione XXXVII.*
de Vſuris num. 11. & ibi Couaruuias
Var. reſol. libr. 3. cap. 2. num. 5. & Regi-
naldus *libr. 25. num.* 246.

At pro iniuſtitia huiuſcemodi Cam-
bij maritimi , & quod ipſum ſit fœne-
raticium , ac illicitum facit textus ro- 5
tundus , & apertus *in cit. cap. Nauigan-*
ti . de Vſuris , in quo Gregorius Papa
Nonus reſpondit , quod *Nauiganti ,*
vel eunti ad nundinas certam mutuans pe-
cuniæ quantitatem , pro eo quod ſuſcipit
in ſe periculum , recepturus aliquid ſupra
ſortem , vſurarius eſt cenſendus . Et
quamuis non deſint DD. aſſerentes in
hoc textu per errorem typographi omiſ-
ſam eſſe negatiuam NON ; itaut Papa
reſponderit , *Vſurarius non eſt cenſen-*
dus , vt opinantur ex Moraliſtis Lay-
man *libr. 3. tract. 4. cap. 16. num.* 13. Pa-
laus *tract. 32. diſp. 4. punct.* 18. & Gi-
ballinus *de Vſuris libr. 2. cap. 4. art. 3.*
ex Iuriſtis verò Fachineus *Controu. Iur.*
lib. 2. cap. 48. Gudelinus *de Iur. nouiſs.*
lib. 3. cap. 3. & alij congetti per Gonza-
lez *in Commentar. ad dict. cap. Nauigan-*
ti. numer. 7. Nihilominùs communior
opinio eſt , mutuantem pecuniam , &
aliquid vltra ſortem recipientem ratio-
ne periculi ob nauigationem eſſe verè
Vſurarium , vt docent plurimi Cano-
niſtæ , ac Theologi allegati per eum-
dem Fagnanum *in eod. cap. Nauiganti .*
à num. 8. *& ſeqq.* qui omnes notant per 6
illum textum eſſe correctum Ius Ciui-
le , quod faciebat licitum nauticum
fœnus ob periculum à mutuante in ſe
ſuſceptum pecuniæ traiectitiæ , vt *in*
tit. ff. & Cod. De Nauticofœnore ; &
hoc ex pluribus rationibus , quas con-
ſiderat Fagnanus , & Gonzalez in eo-
dem textu , ibi à ſtudioſis videndas ,
quarum principalis eſt , quia mutua-
tarius videtur cogi ad hoc lucrum ſol-
uendum ſub prætextu periculi ; & quod
non promittat ſpontè illud lucrum ſol-
uere , ſed coactè ; nam ſi ita non
conſentiret , Campſor pecuniam non
daret .

Cæterùm quidquid ſit de prædicta
controuerſia relata ad naturam mutui ;
cuius naturam , & eſſentiam videtur
aſſu-

Digitized by Google

aſſumere traditio pecuniæ , etſi traiectitiæ , & ſub nomine , ac titulo cambij maritimi , reſpondendo ad propoſitum caſum Spalatenſem , fretus doctrina Sapientiſſimi , ac in foro verſatiſſimi D. Cardinalis de Luca *in tractat. de Vſuris diſc. 3. num. 3.* dico , illum eſſe licitum , iuſtum , & ab omni la-
7 be vſuraria immunem ; ea ratione , quia prædictus contractus verè , & propriè non eſt Mutuum , neque Cambium ; ſed eſt contractus Societatis , quo Caius Marius aſſertus Campſor dat pecuniam Lucio Stellæ ad negotiandum ; nam vt pro veriſſimo refertur mihi in facto , ſtatim accepta pecunia ipſe Lucius Stella , alijque denominati Campſarij emunt Spalati multas merces , tàm comeſtibiles , vt caſeum , butyra , carnes , quàm alterius generis , quæ ob abundantiam vili pretio ibi reperiuntur , eaſque nauigando traijciunt Venetias , vbi illicò cariori pretio eas vendunt ; iterumque Venetijs coemunt paruo pretio alias merces , ac res , quarum Spalatenſes indigent , eaſque remeando portant Spalatum , & cariori pretio ſtatim reuendunt ; & hoc modo negotiantur e-
8 undo , & redeundo , lucranturque prima , ac ſecunda vice triginta , & quadraginta , ac etiam plus pro centenario ; vndè fit , vt abſque vllo incommodo , tribus menſibus tranſactis ſoluant ſex pro centenario Caio Mario , qui dederat ad hunc effectum Ducatos centum ad ita negotiandum ; idcircò ipſemet Caius Marius verè , & propriè eſt Socius negotiationis , & dat ſuam pecuniam ad Societatem futuri lucri cum periculo ſortis , vt benè demonſtrat idem Emin. Card. de Luca *de Vſuris dict. diſc. 3. num. 3.* ad ſimilitudinem Societatum officiorum , quæ practicantur Romæ in his proprijs terminis , de quibus agit etiam Rota coram Emin. Card. Millino *Deciſ. 186. & Deciſ. 201.* nec non coram Coccino *Deciſ. 70.*

Firmata itaque natura contractus Societatis , facile eſt oſtendere , illum
9 non eſſe fœneratitium , ſed licitum , ac legale ; tùm quia Caius Marius , qui in Societate ponit pecuniam , aſſumit in ſe periculum ignis , maris , & piratarum ; cuius periculi cauſa aliquod lucrum percipere poteſt . Scaccia *de Commerc. & Camb. §. 1. quæſt. 1. num. 288.* & ibi DD. loquentes in terminis pecuniæ traiectitiæ datæ nauiganti ad negotiandum , cuius periculum in ſe ſuſcipit ille , qui dat prædictam pecuniam ; tùm etiam quia ad tollendas contentiones ſuper redditione rationum , & quantitate lucri , ac expenſarum , idem Caius Marius illud totum , quod ad ſe ſpectaret ex illa Societate , & negotiatione , vendit , cedit , ac renunciat ipſi Lucio Stellæ Socio nauiganti pro ſex ducatis in trimeſtri pro centenario ; & ſic facit contra- 10
ctum trium contractuum , Societatis ſcilicèt , Aſſecurationis capitalis , & Venditionis lucri maioris incerti pro lucro minori certo ; qui omnes contractus ſunt liciti iuxta magiſtralem doctrinam Nauarri , quem omnes Theologi , & Canoniſtæ ſequuntur , in *cap. Si fœneraueris . in 14 notab. ad num. 32. & ſeqq. 14. quæſt. 3.* quam doctrinam repetit *in Manuali cap. 17. numer. 254.* & eam laudat Leſſius *de Iuſt. & Iur. libr. 2. cap. 25. numer. 22. & ſeqq.* Bonacina *tom. 2. de Contractibus diſp. 3. quæſt. 3. punct. 11. numer. 2.* Emin. Card. de Lugo *de Iuſt. & Iur. diſput. 30. numer. 40.* Idem Scaccia vbi ſupra *§. 3. gloſſ. 3. num. 36. & ſeqq.* Carleual. de Iudicijs *tom. 2. diſput. 7. numer. 17.* latiſſimè Giballinus *de Vſuris libr. 6. cap. 3. & ſeqq.* Leotardus *eod. tractat. quæſt. 31. numer. 13.* Diana *part. 1. tractat. 8. reſolut. 30.* reſidente in Coordinato *tom. 6. tractat. 3. reſolut. 49.* & in terminis Rota in Viterbien. Tranſactionis 4. Iunij 1663. *coram Taia* ; impreſſa *in part. 14 recent. deciſ. 74. numer. 18. & 19.* vbi ſignanter dicit , quod prædicta procedunt , etiamſi dicti contractus celebrentur tacitè , & intentione implicita ad *text. in capit. penultim. de Donat. inter Vir. & Vxor.* quod etiam ſcribit Mareſcottus *Var. Reſolut. libr. 2. reſolut. 132. numer. 21.*

Neque obſtat , quod ſex pro centenario omni trimeſtri ſit ſumma exceſſiua aſcendens ad vigintiquatuor Du-

Digitized by Google

rum genitores aſſignant annuum Liuel-
lum vitalitium, exigendum ex fructibus
bonorum paternorum ; ac de licentia
Abbatis , & Abbatiſſæ reſpectiuò in re-
bus neceſſarijs jisdem Religioſis vtriuſ-
que ſexus expendendum . Sæpè accidit,
vt genitoribus eorum defunctis , fra-
tres , alijvè heredes deficiunt in ſolutio-
ne prædictorum Liuellorum ſub diuerſis
prætextibus vel infortuniorum , vel
paupertatis ; veriùs tamen ex defectu
charitatis ; pro nihilo habentes Mo-
niales conſanguineas ſuas , quaſi exiſti-
2 ment verum , quod dicebat Plato *libr.
6. de legib. Fœminas eſſe aliud genus homi-
num , & differens à nobis* . Contigit in
facto nonnullis ab hinc annis , quod
duæ Moniales Nobili ex familia proge-
nitæ creditrices eſſent à ſuis germanis fra-
tribus ducatorum mille pro ſuis Liuellis
vitalitijs decurſis , & non ſolutis . Al-
legabant ipſi germani fratres eorum pau-
pertatem , & impoſſibilitatem ſoluen-
di hanc totam ſummam ; ſed offerebant
ſororibus Monialibus ſe eis ſatisfacturos,
ſi ex benignitate , ac liberalitate vellent
ipſis quartam , aut ſaltem quintam par-
tem totius debiti condonare , ac relaxa-
re . Requiſitus fui , an prædictæ Mo-
niales poſſent tuta conſcientia eamdem
condonationem , ac relaxationem face-
2 re ? Et reſpondi affirmatiuè , ſi acce-
dat licentia Abbatiſſæ ex rationibus ſe-
quentibus.

Primò, quia Abbatiſſa poteſt concede-
re facultatem Monialibus , vt ex eorum
Liuellis vitalitijs valeant eleemoſynam
facere , egenis ſuccurrere ; & eoſdem
3 Liuellos in pios vſus iuxta earum bene-
placitum inſumere . Ita teſtantur om-
nes Theologi Morales ; & in ſpecie
Sanchez *in Decal. libr. 7. cap. 19. num.* 44.
& numer. 104. Bordonus *de Paupertate
Relig. cap. 20. num.* 33. *&* 35. Aſcanius
Tamburinus *de Iure Abbatiſſar. diſput.
9. quæſt. 3. num.* 23. Donatus *de Regula-
rib. tom. 4. tract. 15 quæſt.* 36. Beia *de Ca-
ſib. Conſcient. part. 4. caſ.* 32. Et Diana
Coordinatus *tom. 7. tractat. 3. reſol.* 51.
alios plures DD. congerens , qui om-
nes vlteriùs concedunt , poſſe Monia-
les è ſola licentia Abbatiſſæ impendendi
eorum Liuellos in rebus vtilibus , ac
virtuoſis , ſuffragari egenis eorum pa-
rentibus , ſeu conſanguineis relaxando, 4
ac condonando jisdem aliquam portio-
nem Liuellorum decurſorum , & non
ſolutorum . At in caſu propoſito ger-
mani fratres prædictarum duarum nobi-
lium Monialium anguſtiantur pauper-
tate ; non eſt enim nouum , quod in
quibusdam nobilium domibus verifice-
tur prouerbium illud , *Telemachi olla* ,
de quo Polyanthea *in Verb. Paupertas* , 5
& quod multi ex ſanguine nobili fiant
ſimiles Michaeli Paleologo , qui regno
poſitus tres tantùm aureos domui ha-
buit ; vel Ladislao Secundo Regi Vn-
gariæ , qui in eas anguſtias rei familia-
ris venerat , vt interdum menſæ, quod
apponeretur, vix habuerit, Igitur præ-
dictæ Moniales poterunt titulo eleemo-
ſynæ , ac pietatis quartam , aut quin-
tam partem ſummæ ſibi debitæ ob Liuel-
los decurſos jisdem germanis fratribus re-
laxare . Quod ſi vna ex jisdem Monia-
libus eſſet Abbatiſſa , ſibi ipſi poſſet eam- 6
dem licentiam tribuere ; itaut propria
auctoritate licitum ei foret , eamdem
relaxationem facere ; vt in puncto ſcri-
bunt idem Sanchez *dict. cap.* 19. *num.* 26.
& Bordonus *in eod. tractat. capit.* 17. *à
num.* 60. *& ſeqq. vſque ad num.* 79.

Secundò , quia inter alios pauperes ,
quibus Moniales poſſunt facere eleemo-
ſynam de ſuis Liuellis vitalitijs , Abba-
tiſſa permittente , primum locum obti- 7
nent earum parentes nobiles , ſi in ege-
ſtate reperiantur ; quæ quidem egeſtas
conſideranda eſt non in ſolo victu , &
veſtitu , ſed habito reſpectu ad decen-
tiam eorum ſtatus , ac familiæ ; vt be-
nè obſeruat Io: Valerus *de Differ. vtriuſq;
fori . Verb. Munera num.* 90. cuius hæc
ſunt verba : *Munera tribui poſſunt intui-
tu eleemoſynæ , & pro ſubleuandis veris
Chriſti pauperibus ; nomine autem paupe-
rum intellige non ſolùm egenos , qui oſtia-
tim petunt eleemoſynas , nec ſolùm eos ,
qui indigent neceſſarijs ad vitam ſeruan-
dam , quales ſunt omnes , qui labore ma-
nuum ſuarum ſuſtentantur ; & alij non
habentes ſufficientes reditus , aut pecu-
nias , vndè poſſint ſe , ac familias ſuas
ſuſtentare ; ſed etiam eos , qui licèt ha-
beant neceſſaria ad vitam , non tamen ad*

ſe

Digitized by Google

*ſe decenter pro ſua qualitate , & conue-
nientia ſui ſtatus ſuſtentandam ; quales
ſunt quamplures Nobiles , Domicelli , &
ingenui* . Et pro confirmatione huius
doctrinæ allegat textum *in cap. Conſide-
randa . & in cap. Probanda* . 86. *diſt.*
quam etiam tradiderant Caietanus *in 2.
2. quæſt. 43. art.* 3. Bart. *in l.* 1. *num.* 36.
C. De Sacroſanct. Eccl. Nauarrus *de Red-
dit. Eccleſ. quæſt.* 1. *num.* 3. & in Manua-
li *cap.* 17. *num.* 93. Ergo antedictæ Mo-
niales ſuffragari poterunt ſuis germanis
fratribus præuia condonatione alicuius
ſummæ ſuorum Liuellorum , vt reli-
quum crediti ſibi ſoluant ; etſi ijdem
germani fratres non ſint egeni quo ad
victum , & veſtitum ; ſed quo ad con-
uenientiam ſui ſtatus , ac familiæ ,
quæ plura ſentit onera , ac maiores pa-
titur expenſas , vt cum decore ſuſtinea-
tur , vt etiam admittit Tamburin. *de
Iure Abbatiſſar. dict. diſput.* 9. *quæſt.* 3.
num. 24.

Nec officit , ſi quis objiciat , per
8 Bullam Clementis VIII. de largitione
munerum de anno 1594. *Incipien Reli-
gioſæ Congregationes* . (quæ in Bulla-
rio Romano eſt *tom.* 3. *Conſtit.* 28. &
quam per extenſum ponit Donatus *de
Regular. tom.* 1. *tract.* 15. *in princ.*) pro-
hibitum eſſe Regularibus vtriuſque ,
ſexus donationes facere , mittere mu-
nera , aut aliquid largiri ſæcularibus
quamuis ſuis parentibus , ſiuè conſan-
guineis . Quoniam reſpondetur , per
prædictam Bullam prohibentem largi-
9 tiones munerum , non eſſe prohibitas
eleemoſynas , quæ largiuntur ad ſub-
leuandas egentium neceſſitates , vt ad-
uertit Bonacina in explicatione eiuſdem
Bullæ , *in tom.* 1. *diſput.* 3. *punct.* 1. *num.*
11. Imò in declarationibus factis circa
eamdem Bullam à Sacra Congregatione ,
& confirmatis per Vrbanum VIII. in
alia ſua Bulla *diei* 16. *Octobris* 1640. In-
cipien. *Nuper à Congregatione* . (quam
per extenſum ponit Donatus *de Regula-
rib. tom.* 1. *tract.* 15. ſtatim poſt d. Bul-
10 lam Clementinam) conceſſum eſt Re-
gularibus vtriuſque Sexus , dare mune-
ra *ex cauſis gratitudinis , conciliationis
beneuolentiæ , eiuſque conſeruationis erga
ipſam Religionem , vel conuentum ; aliſ-
uè cauſis ex ſui natura actum virtutis , &
meriti continentibus , modeſtè tamen , ac
diſcretè , & de Superiorum localium licen-
tia* . Idcircò cum ſit actus virtutis , &
meritorius ſubleuare nobiles pauperes ,
qui reſpectu conuenientiæ ſui ſtatus ,
dicuntur pati egeſtatem , quales ſunt
germani fratres prædictarum Monia-
lium ; jisdem non cenſetur prohibitum
per Bullam Clementis VIII. gratiam fa-
cere , & aliquam portionem ſui crediti
remittere , ac condonare , vt reliquum
ſibi promptè , ac beneuolè ſoluant ;
quod admittit ſub titulo eleemoſynæ
idem Donatus *dict. tractat.* 15. *quæſt.* 9.
ita ſcribens *num.* 2. *Hinc Religioſi , de li-
centia tamen ſuorum Superiorum , pote-
runt erogare eleemoſynaliter id , quod ſu-
pereſt , vel detrahendo ſibi aliquid de vi-
ctu , ac pauperibus dare ; & multò ma-
gis ſi pauperes eſſent conſanguinei nobiles ,
aut ſenes* . Et hoc idem docent , & con-
cedunt Graſſius *conſil.* 1. *de Regularib.
numer.* 26. Riccius *in Praxi part.* 2. *re-
ſolut.* 25. Lezana *in Summa part.* 3. *Verb.
Dare numer.* 12. Peirinus *de Religioſo ſub-
dito tom.* 1. *quæſt.* 2. *capit.* 2. §. 6. & Dia-
na *part.* 1. *tractat.* 6. *reſolut.* 19. quæ po-
ſita eſt in Coordinato *tom.* 7. *tract.* 3. *re-
ſolut.* 29.

Multò minùs obeſſe poteſt , quod
prædictæ Moniales condonando ali-
quam portionem ſui crediti , & rela-
xando certam ſummam Liuellorum de- 11
curſorum parentibus ſuis faciunt præ-
iudicium Religioni , & damnificant
Monaſterium. Quia id negatur ; veri-
tas enim eſt , quod eædem Moniales
tantummodò ſibi ipſis præiudicant ,
priuando ſeipſas commodo illius pecu-
niæ , quam exigere non poſſunt , &
ſuis conſanguineis relaxant ; Monaſte-
rium verò , aut Religio nullum dam-
num ſentit ; quia ſi exacta fuiſſet , etiam
ad earum arbitrium , & in ipſarum
commodum prædictæ Moniales eam
impendiſſent , vt benè conſiderat Dia-
na *in d. reſol.* 29. *tom.* 7. *tract* 3. & Beia
part. 4. *caſu* 32. vbi cum dixiſſet , quod
ſi Moniales poſſunt ſuos Liuellos vi-
talitios conſumere in vſum corporis ,
multò magis eos expendere valent in
beneficium animæ , illos relaxando ti-

tulo

Digitized by Google

tulo eleemoſynæ ; poſtea ſubdit: *Et*
13 *Prælatus voluntate iuſta, & rationabili debet velle potiùs, quod Religioſus ſic conceſſa ad ſuos vſus expendat, ſobriè, abſtinenter, & parcè viuendo, quàm quod ea lautè, & opiparè comedendo, & potando, ſeque, ac cellam ſuam curiosè nimis ornando, conſumat.* Et idem docet Nauarrus *Comment. 3. de Regular. num. 30. Et de Redit b. Eccleſ. quæſt. 1. Monit. 33. num. 2.*

Neque inſiſtat aliquis addendo, & dicendo, quod imò relaxatio, & condonatio alicuius portionis Liuellorum
13 decurſorum à Moniali creditrice facta præiudicat Monaſterio, quia ea defuncta Monaſterium ipſum integrum creditum exiget, iure ſpolij, à parentibus debitoribus eiuſdem Monialis. Nam iterum reſpondeo, hanc rationem eſſe metaphyſicam, & merè ſpeculatiuam, quæ raro, aut numquam in praxi ſortitur effectum. Scio, noluiſſe quamdam Abbatiſſam duriorisintellectus, ab inexperto, & tenacis opinionis Vicario conſultam, dare licentiam Moniali ſe componendi cum ſuo conſanguineo debitore Liuellorum decurſorum ; relaxando eorum quintam partem ; & alias quatuor breui tempore recipiendo. Paulò poſt obijt Monialis, Monaſterium intentauit coram Iudice contra eumdem debitorem totius ſummæ ſolutionem. Debitor ipſe excipiendo oppoſuit plura fideicommiſſa tranſuerſalia, primogenituras, dotem vxoris ſuæ, cum quibus omnia eius bona cooperuit, & in tuto poſuit;
14 adeòut Monaſterium non paucam pecuniam proiecit in Aduocatos, Procuratores, ac Notarios, & tandem nihil obtinere potuit à fratre defunctæ Monialis, & tunc cognouit Abbatiſſa duri capitis, peſſimum conſilium fuiſſe, recuſare quatuor partes Liuellorum decurſorum, quas debitor offerebat Sorori ſuæ viuenti, ſi quinta pars ei condonaretur ; quapropter in ſimilibus caſibus expedit, & ſemper vtile erit, remittere, condonare, ac relaxare aliquam portionem conſanguineis egeſtate preſſis, ſi reliquum debiti ſoluere ſint parati ; vt benè conſiderat, & laudat etiam Aſcanius Tamburinus *de Iure Abbatiſſar. dict. diſp. 9. quæſt. 3. num. 24.*

DECISIO LXXVI.

ARGVMENTVM.

Declaratur Quid, & Quotuplex ſit Cambium? Quibus titulis cohoneſtetur lucrum in Cambijs? Quæ, & quot conditiones ſint in eis ſeruandæ, ne committatur Anatociſmus?

SVMMARIVM.

1 *Cambij definitio.*
2 *Permutatio tripliciter fieri ſolet. Et quomodo?*
3 *Pecuniæ vſus duplex; & qualis?*
4 *Cambium quomodo differat à Venditione, & à Mutuo?*
5 *Campſores, & Campſarij qui dicantur?*
6 *Pecunia quo anno cœpit eſſe expendibilis?*
7 *Abraham pecuniam obtulit pro emenda terra ad ſepeliendam Saram.*
8 *Cambium diuiditur in Siccum, & Reale. Quid ſit Siccum?*
9 *Cambium Siccum cur ſic appellatum?*
10 *Cambia Sicca damnantur Bullis Pij IV. & B. Pij V.*
11 *Cambium reale quadruplicis generis. Et quod nam Cambium minutum?*
12 *Cambium per Litteras qualiter fiat?*
13 *Cambium ad nundinas quodnam ſit?*
14 *Cambio in minuto quo titulo recipiatur lucrum?*
15 *Famulum cambiendo pecuniam Domini ſibi datam ad expendendum, an poſſit aliquid lucrari ſibi?*
16 *Cambia per litteras quibus titulis reddant lucrum?*
17 *Cambiorum ad nundinas lucrum quomodo iuſtificetur?*
18 *Cambijs in maritimis quo titulo recipiatur lucrum à Campſore?*

19 Con-

19 *Conditiones neceſſariò ſeruandæ in Cambijs minutis, & per litteras.*
20 *P. Ioannes Tuba Seruita acriter reprehenſus à Capuccino Concionatore circa litteras ciuicas vſurarias.*
21 *Tolerantia Superiorum non facit Vſuram licitam.*
22 *Leges Pontificiæ non abrogantur ex non vſu.*
23 *Litteræ ad nundinas realiter tranſmittendæ, & exequendæ.*
24 *Campſor an certus eſſe debeat, quod Campſarius negotiatur in nundinis?*
25 *Lucrum in Cambijs ad nundinas non eſt determinandum ab initio.*
26 *Cambia niſi ad proximas primas nundinas facienda.*
27 *Loca propinqua, vel diſtantia nundinarum minuunt, vel augent lucrum in Cambijs.*
28 *Interpellatio iudicialis neceſſaria pro intereſſe conſequendo in Cambijs.*
29 *Cambiorum materia ſatis eſt inuoluta, neque Theologi benè cognita.*
30 *Anatociſmus quid ſit?*
31 *Cambijs in minutis quando committatur Vſura?*

QVoniam in cambijs, & prætextu cambiorum frequenter, ne dicam iugiter, committuntur Vſuræ, ideò ad complementum harum Deciſionum de Vſuris, & ad perfectam Vſurarum notitiam, quam Confeſſarios, animarumque Rectores habere decet, reſtat, vt ſummatim videamus.

1. *Quid ſit Cambium, & vndè ſic dicatur?*
2. *Quotuplex ſit Cambium?*
3. *Quibus titulis Cambium ſit licitum?*
4. *Quibus conditionibus debeat eſſe vallatum?*

1 Quo ad Primum. Omnes Theologi communiter definiunt contractum cambij, vt ſit *Permutatio vnius pecuniæ cum altera*. Tamburin. *de Triplici Iure lib.* 9. *tract.* 3. *cap.* 1. *num.* 1. Collegium Salmantic. in Curſu Theolog. Moral. *tom.* 13. *tract.* 14. *cap.* 4. *punct.* 1. & Maſtrius in Theolog. Moral. *diſput.* 5. *num.* 116. dicitur autem Cambium *à cambiare*, quod nihil aliud eſt niſi rem cum re permutare, vt obſeruat Tiraquellus *de*
Retract. libr. 1. *cap.* 30. *in princip.* qui 2
quidem iuxta doctrinam Ariſtotelis 1. *Phyſic. cap.* 6. notat, quod tripliciter fieri poteſt permutatio, videlicèt rei cum re, vt ſi dem tibi vinum pro frumento; pecuniæ cum re, vt ſi dem tibi aurum pro vino; & pecuniæ cum pecunia, vt ſi dem tibi pecuniam auream pro pecunia argentea, vel ærea. Primò modo eſt contractus permutationis. Secundo modo emptionis, & venditionis. Tertio modo Cambij. Tamburinus *d. cap.* 1. *num.* 1. Colleg. Sal-
mantic. & Maſtrius *vbi ſupra*, qui ex 3
hac definitione tria colligunt. *Vnum*, quod duplex eſt vſus pecuniæ: Primarius, ac principalis, vt ſit aliarum rerum pretium; Et ſecundarius, ſeu minùs principalis, vt ipſamet pecunia poſſit permutari, emi, vendi, & commodari; ratioque huius ſecundarij vſus eſt, quia aurum, & argentum non relinquunt naturam ſuam, ſuamque æſtimabilitatem materiæ ex eo quod per conſenſionem gentium ſint inſtituta in pretium aliarum rerum, quod benè notauit S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 1. & de Regimine Principum *cap.* 14. &
Ariſtoteles vbi ante. *Alterum* eſt, quod 4
Cambium differt tùm à venditione, & emptione, in qua pretium eſt diuerſum à merce; in Cambio autem idem eſt pretium cum merce; tùm à mutuo, quod poteſt eſſe in omni materia conſumptibili, tritico, vino, oleo, & ſimilibus; at Cambium in ſola pecunia eſſe poteſt; quod ſi dicas, etiam mutuum fit, & eſſe poteſt, imò vt plurimùm concipitur cum pecunia? nihilominùs differt à Cambio, quia illud dat pecuniam reſtituendam poſt dila-
tionem temporis, & in eodem loco; 6
iſtud autem ſolet fieri dando pecuniam pro pecunia præſenti, vel in alio loco
ſoluenda, vt dicemus infra. *Tertium* eſt, 5
quod qui dat pecuniam ad Cambium vocatur Campſor, ille verò, qui pecunia indiget, & eam ad cambium recipit, dicitur Campſarius ad ſimilitudinem aliorum aliquod donum, legatum, vel beneficium recipientium, qui vocantur donatarij, legatarij, beneficiarij.

Digitized by Google

ciarij. Quod ſi petat curioſus Lector
quo anno, & quo auctore pecunia
facta ſit pro alijs rebus emendis? le-
gat Plinium *libr.* 33. *cap.* 3. qui Ro-
6 manos facit pecuniæ auctores; Iſido-
rumque, Epiphanium, & Cedrenum,
quos refert Salianus *ad Annum Mundi*
3343. volentes, nummos dictos eſſe à
Numa, qui prior illos cudit: at certum
eſt, quod tempore Abraham, qui
Anno Mundi 2039. natus eſt, pecunia
erat in vſu; cum enim Sara eius vxor
eſſet defuncta, rogare fecit Ephron fi-
lium Seor, vt daret ei terram ad con-
ſtruendum ſepulchrum, & obtulit pe-
cuniam pro pretio dicens: *Pecunia di-
gna tradat eam mihi coram vobis in poſ-*
7 *ſeſſionem ſepulchri. Geneſ.* 23. 9. Igitur
multò ante Imperium Romanum pe-
cunia erat in vſu, ideſt tempore Abra-
ham.

Quò ad ſecundum. Cambium diui-
ditur à Doctoribus concorditer in duas
8 ſpecies, nempè in Siccum, & in Rea-
le. Cambium Siccum eſt illud, in quo
fingitur commutari pecunia cum alia,
vel alibi ſoluenda; ſed verè, ac pro-
priè datur pecunia ad mutuum cum
Vſuris; & tunc fit, quando quis eam
petit, & recipit à bancherio, ſeu Cam-
pſore titulo cambij promittens lucrum,
quod in nundinis futuris ab alijs ſol-
uetur, quaſi ſit eam ad nundinas de-
laturus, & ibi eam reſtituturus cum
lucro taxando in nundinis ipſis; ſed
eam domi ſuæ expendit in proprijs ne-
ceſſitatibus; & donec eam reſtituat,
ſoluit Vſuras cum campſore conuentas;
quod quidem Cambium Siccum eſt
contractus Vſurarius, & damnatus
apud omnes Theologos; vocatur enim
Siccum, tanquam ſterile, & carens
9 humore iuſti tituli, ad afferendum
lucrum, vt ait Molina *de Iuſtit. & Iu-
re diſput.* 398. *num.* 6. Leſſius *eod. tract.
libr.* 2. *cap.* 23. *num.* 5. & paſſim om-
nes; niſi potiùs dicere velimus, vo-
cari Siccum, quia illud exercentes apti
ſunt comburi in igne æterno, iuxta
illud, quod Saluator dixit mulieribus
deplorantibus eius Paſſionem: *Si in
viridi ligno hæc faciunt, in arido quid
fiet? Luc.* 23. 31. quibus verbis Tiri-
nus *ibidem* ait, ſignificari peccatores
impœnitentes, quales ſunt Campſores
Vſurarij, æternis flammis tamquàm
arida ligna mancipatos. Contra hæc
cambia Sicca extant duæ Pontificiæ 10
Conſtitutiones illa damnantes, & gra-
uibus pœnis eorum exercitores punien-
tes: Vna Pij IV. *incipien. Cum Sicut.*
Alia B. Pij Quinti. *In eam* 118. quas,
vtinam, humana malitia non elude-
ret, præcipuè dum Campſores fingunt
ignorantiam intentionis Campſarij pe-
tentis pecuniam pro ſuis neceſſitati-
bus ad mutuum, quamuis aſſerat,
eam ad nundinas ſe delaturum, & in
nundinis reſtituturum, & exindè lu-
crum ſoluturum, vt pluribus in caſi-
bus demonſtrat Eminent. Card. de Luca
de Cambijs diſc. 1. *& ſeqq.*

Cambium reale, & verum ſubdiui-
ditur in quatuor claſſes. Prima eſt, 11
quæ continet cambia minuta, ideſt
quando mutatur pecunia maior cum
minori; pulchra cum deformi; noua
cum veteri; vetita cum legitima; vſua-
lis in hac ciuitate cum vſuali in alia
ciuitate; & tale cambium vocatur pu-
rum, ſimplex, ac manuale; quia fit
de manu ad manum. Valentia *tom.* 3.
diſput. 5. *quæſt.* 23. *punct.* 1. Tamburi-
nus *d. libr.* 9. *tract.* 3. *cap.* 2. *num.* 1. Ma-
ſtrius *d. diſp* 5. *num.* 17. & Salmanti-
cenſes *dict. tract.* 14. *capit.* 4. *punct.* 1.
numer. 2. Secunda claſſis Cambij con-
tinet cambia per litteras, quæ vocan- 12
tur etiam cambia localia; & fiunt,
quando præſens pecunia commutatur
cum abſente; & quia in his dantur
litteræ vocantur cambia per litteras;
& ſunt in vſu tùm apud mercatores,
tùm apud Eccleſiaſticos, qui ſoluturi
Romæ vel Penſiones, vel expeditio-
nem Bullarum, conſignant hic Pata-
uij, vel Venetijs pecuniam; quàm
Campſores faciunt Romæ exburſari
abſque alio incommodo debitoris. Ter-
tia claſſis comprehendit cambia, quæ 13
dicuntur ad nundinas; quæ quidem
talia dicuntur, quia pecunia, quam
Campſor exburſat Campſario, eſt ei-
dem Campſori reſtituenda in nundi-
nis, de quibus partes conuenerunt
cum lucro, quod nundinarum tem-

pore

Digitized by Google

pore taxabitur, quæ quidem pecunia,
vt plurimùm non reſtituitur realiter in
ipſis nundinis; ſed mediante recambio,
quod eſt maioris ſummæ, ob incluſum
illud lucrum in eo, & vocatur etiam
cambium cum recambio, & cambium
cum recurſa; de quo latè agunt Leſſius
d. libr. 2. cap. 23. dub. 6. Nauarrus *in Ma-
nuali cap. 17. num.* 300. Tamburinus *d.
tract. 3. cap. 2. num. 4. & cap. 5. §. 1. per
totum*. Eminent. Card. de Lugo *de Iuſt.
& Iur. diſp.* 38. *ſect.* 3. Maſtrius *d. diſp.
5. num.* 123. & Eminent. Cardin. de Luca
de Cambijs diſc. 3. num. 8.

Quò ad Tertium: Vt intelligat ſtu-
dioſus Lector quibus titulis licita ſint
cambia cum aliquo lucro, & emolu-
mento, diſſerendum eſt ſummatim de
ſingulis quatuor cambiorum realium
ſpeciebus. Igitur in cambio minuto ſi-
uè exerceatur à miniſtro publico, ſiuè
à perſona priuata iuſti tituli pro lucro
recipiendo hi ſunt. *Primus* obſequium,
quod Campſor præſtat Campſario, ei
14 miniſtrans pecuniam deſideratam. *Se-
cundus* eſt labor, quem patitur Campſor
numerando, ac renumerando pecu-
niam, quam dat, & recipit pro cam-
bio. *Tertius* eſt qualitas materiæ magis
æſtimabilis, qua Campſor ſe priuat,
dum dat monetam auream pro argen-
tea, vel ærea; ſiuè æream magis ex-
pendibilem pro argentea, aut aurea.
Quartus commoditas, qua Campſor ſe
priuat, & quam transfert in Campſa-
rium petentem monetam ſibi magis
commodam ad expendendum, vel ad
alibi tranſportandum. *Quintus* vtilitas,
quam reportare intendit ipſemet Cam-
pſarius, petendo ſcilicèt monetam au-
ream, putà Zecchinos, pro ærea, vel
argentea; quia aurea in alia Prouin-
cia, quò eſt iturus, magis valet. Ex
his titulis licitum eſſe lucrum in cam-
bio minuto affirmant Nauarrus *d. cap.*
17. *num.* 288. Palaus *tom. 2. tract.* 32.
diſput. 7. punct. 3. Leſſius, Villalobos,
Serra, & alij, quos citant Salmanti-
cenſes *dict. tract.* 14. *de Contract. cap.* 4.
punct. 1. num. 6. & Maſtrius *d. d. diſp.* 5.
15 *num.* 126. vbi notant, quod ſi domi-
nus dederit pecuniam auream famulo
ſuo, vt emat, Exempli gratia, equos,
boues, aut pecora pro vſu propriæ fa-
miliæ, poteſt famulus illam pecu-
niam auream commutare cum ærea, &
ſibi retinere lucrum cambij illius tan-
quàm fructum debitum induſtriæ ſuæ;
ita tamen vt nullum damnum reſultet ex
hoc cambio ipſi Domino.

Circa cambia per litteras, tituli pro re-
cipiendo lucro abſq; vſuræ labe ſunt ſe-
quentes: *Primus* eſt translatio, ſeu
tranſportatio pecuniæ de loco, in 16
quo mercator campſor dat litteras cam-
bij, ad locum, in quo per ſuum cor-
reſponſalem facit eam ſoluere campſa-
rio, aut cui campſarius voluerit. Hæc
autem translatio, ſeu tranſportatio eſt
pretio æſtimabilis, quia ſi petens litte-
ras cambij vellet ſuam pecuniam trans-
ferre Romam, ſoluere deberet merce-
dem vel nuncio, vel tabellario, vul-
gò *al Corriere*; & quamuis campſor
actualiter non transferat illam pecuniam
indiuidualiter, virtualiter tamen facit
prædictam translationem, quia habet
in alio loco, puta Romæ, pecuniam
propriam cumulatam ex mercibus ſeri-
ceis, aut laneis, vel alterius ſpeciei
ibi inantea tranſmiſſis, pro quarum
tranſportatione mercator, qui dat lit-
teras cambij, fecit multas expenſas.
Secundus titulus eſt ſecuritas eiuſdem
pecuniæ, qua gaudet campſarius; cui
mercator campſor obligatus eſt certè,
& infallibiliter eam exburſare facere in
loco, vbi idem campſarius poſtulat eam
exburſari: ſiquidem ſi ipſe illam mitte-
ret ad illum locum per nuncios, aut
etiam perſonaliter portaret, ſubiret pe-
riculum latronum in via, & alia in-
commoda. *Tertius* titulus eſt inæqualis
valor pecuniæ in loco, in quo exburſa-
tur campſori, & in loco, in quo eſt
ſoluenda campſario; conuenit enim
æquitati, ac iuſtitiæ, vt campſor ſer-
uetur indemnis circa valorem monetæ.
Hinc, quia Romæ, vbi mercator Pa-
tauinus tenet plura Scutorum millia,
Scutum valet libras Venetas nouem;
Patauij verò valet libras decem, ſoluen-
dum eſt mercatori Patauino per campſa-
rium aliquid plus pro vno quoque Scu-
to; nam maiorem quantitatem auri,
vel argenti recipit campſarius Romæ,

Digitized by Google

cambijs per litteras, & ad nundinas, ac
maritima lucrũ non excedat illam quan-
titatem, aut ſummam, quæ vel taxata
eſt à lege, vel approbata ab vniuer-
ſali ex prudentum, ac Deum timen-
tium virorum iudicio. *Secunda*, vt in
cambijs per litteras ad nundinas reipſa
litteræ ſcribantur, ac tranſmittantur,
& ibidem ſolutio pecuniæ fiat; quan-
doquidem ſi fingantur litteræ ipſæ,
nec tranſmittentur, imò aſſertus Cam-
pſarius verè, ac realiter accipiat pe-
cuniam expendendam in ſuis neceſſi-
tatibus, & illam aſſertus Campſor det
verè ad mutuum ſub nomine cambij
cum lucro; tale cambium eſt cambium
Siccum, vſurarium, & fœneratitium,
ac expreſsè damnatum *in Bulla* 118. B.
Pij Quinti. Tamburinus *d. libr. 9. tract.*
3. *cap.* 5. *num.* 14. & Maſtrius *d. diſp.*
5. *num.* 123. P. Ioannes Tuba Seruita
in Curru peccati quæſt. 4. *capit.* 24. *num.*
491. *&* 492. vbi refert verba eiuſdem
Bullæ Pianæ prohibentis has litteras
fictas. Idem Tuba *in eod. Curru cap.*
25. *num.* 498. vbi has litteras vocat Ci-
uicas, ideſt cæremoniales, ſed falſas,
& ſpurias. Porrò quia ibi ſubdidit:
Queſte tali lettere ciuiche, ò cittadine
io non ardiſco dannarle, eſſendo note,
e tolerate da Superiori Eccleſiaſtici &c.
fuit acriter reprehenſus à R. P. Bona-
20 uentura ex Capuccinis Prædicatore ze-
lantiſſimo in libello per eum typis
dato contra Vſurarios, ac Vſurariam
prauitatem *cap.* 14. adeòut ipſe P. Tu-
ba in ſecunda parte *ſui Currus quæſt.*
4. *cap.* 17. reſpondens P. Capuccino
conetur ſuam aſſertionem iuſtificare,
21 ſed non abſque difficultate; quia to-
lerantia Superiorum non eſt ſufficiens
ad reddendam licitam vſurariam pra-
uitatem; nam reſiſtunt Bullæ Pij IV.
22 & B. Pij V. & contra leges Pontificias
non poteſt dari de non vſu, niſi pro-
bata ſcientia, & conſenſu Papæ. Bal-
dellus *de Legib. lib.* 5. *diſp.* 18. *num.* 5.
vbi DD. & Rota Romana; præter-
quàm quod Antiſtites noſtrorum tem-
porum ſatis agunt, ſi ſuper Eccleſia-
ſticorum moribus inuigilent; & hinc
eſt, quod graſſantur inter laicos concu-
binatus, adulteria, & Vſuraria labes; quæ
ſunt grauiſſima quidem piacula, ac nemo
catholicus licita affirmabit. Oportet 23
igitur vt in cambijs per litteras ad nun-
dinas, ipſæ litteræ realiter tranſmit-
tantur, & tranſmiſſis executio detur
per actualem numerationem pecuniæ
Campſario faciendam in ipſis nundinis
ad præſcriptum Bullæ B. Pij Quinti,
omni fictione remota. *Tertia* conditio 24
eſt, vt Campſor dans pecuniam peten-
ti, reſtituendam ſibi in nundinis, cer-
tus ſit, ipſum Campſarium habere in
nundinis pecuniam, ſeu merces, ex
quorum exitu poſſit dictam pecuniam
reſtituere, vt benè probat Tamburi-
nus *d. tract.* 3. *cap.* 5. §. 1. *num.* 15. etſi
num. 16. concedat ſufficere in Campſo-
re bonam fidem, reclamante tamen
Bonacina *de contract. quæſt.* 5. *num.* 24.
Quarta eſt, vt in cambio reſtituendo in 25
nundinis non fiat pactum ab initio de
certo intereſſe ſoluendo; ſed remitta-
tur ad id, quod communiter practica-
bitur in nundinis. Leſſius *libr.* 2. *cap.*
23. *dub.* 9. Tamburinus *d. cap.* 5. §. 1.
num. 19. *&* §. 7. *num.* 13. *&* 14. vbi
hanc conditionem, ait, non eſſe in vſu;
ſed eam eſſe neceſſariam, & obſeruan-
dam oſtendit Eminent. Card. de Luca
de Cambijs diſc. 3. *num.* 9. *diſc.* 14. *num.*
4. *& diſc.* 24. *num.* 8. *Quinta* eſt, vt 26
cambia cum lucro fieri non poſſint niſi
pro proximis nundinis; ne ſi protra-
hantur ad ſecundas, tertias, vel poſte-
riores nundinas, multiplicetur lucrum
ex dilatione temporis, & tranſeat cam-
bium in mutuum cum vſuris. Tambu-
rinus *d. cap.* 5. §. 1. *num.* 20. *Sexta* con- 27
ditio eſt, vt lucrum cambij commenſu-
retur cum vicinitate, vel longiquita-
te locorum, in quibus celebrantur nun-
dinæ itaut minus ſit, ſi nundinæ, in
quibus reſtituenda eſt pecunia Campſori,
parùm diſtent; maius, ſi in magis lon-
ginquo loco celebrentur; ea ratione quia
ex maiori diſtantia creſcit in Campſore
damnum lucri ceſſantis, & difficultas,
ac expenſæ recipiendi pecuniam ſuam.
Tamburinus *vbi proximè num.* 22. *&*
ſeqq. etſi *num.* 24. ex Molina, & alijs
extendat augmentum lucri vbi longiores
ſint termini conceſſi ad reſtituendam
pecuniam Campſori, ſcilicèt ob maius
detri-

Digitized by Google

detrimentum, quod ipſe Campſor patitur, cum non poſſit cum illa pecunia negotiari, & maiora pericula, quibus remanet expoſitus. *Septima* tandem conditio eſt, quod ſi Campſarius moroſus ſit in reſtituenda pecunia habita ad nundinas, & Campſor prætendat ex illa mora ſibi deberi intereſſe, ac alia damna emergentia, debeat in primis,
28 & ante omnia iudicialiter interpellare eumdem Campſarium ad prædictam reſtitutionem pecuniæ faciendam, cum proteſtatione, intimatione, ac notitia damnorum, ac intereſſe ſibi decurrentium, ſeu imminentium; aliàs dicta intimatione neglecta nec petere, nec conſequi poſſit ipſum intereſſe, vel damna, vt aduertit Gratian. *Diſcept. forenſ. cap.* 829. *num.* 9. Rota *part.* 1. *recent. deciſ.* 51. *num.* 3. & coram Sanctiſſimo Alexandro VIII. in antea Emin. Card. Othobono *deciſ.* 92. *num.* 1. *&* 2. Nouiſſimè
29 Eminent. Card. de Luca *in tract. de Cambijs diſc.* 2. *diſc.* 11. *& diſc.* 13. in quibus, & in alijs eiuſdem tractatus differit de hac inuoluta materia cambiorum, & recambiorum non ſatis cognita neque Theologis ob ſubtilitates Mercatorum ad lucra capeſcenda, in quibus, vt plurimùm, Anatociſmos committunt,
30 vt conſiderat idem Emin. Card. de Luca *eod. tract. de Cambijs diſc* 3. *num.* 8. *& diſc.* 8. *num.* 6. vbi demonſtrat, quando in Cambijs debeantur fructus fructuum, & non committatur Anatociſmus, ideſt labes vſuraria, ac fœneratitia: quod etiam docent mea Erotemata *cap.* 93.

Tandem corollarij loco notandum venit, quod etiam in Cambijs minutis
31 poteſt Anatociſmus interuenire, ſi ſcilicèt quis daret Campſori monetas aureas pro argenteis, cum pacto reſtituendi eaſdem argenteas, ſeu in argento poſt aliquod ſpatium temporis, & interim lucrum ſolueret ſub titulo *aggij*, vulgò *lazo*; nam talis ſolutio lucri eſſet ob dilationem temporis ad reſtituendam illam pecuniam argenteam, & ita eſſet tacitum mutuum; & ex eo lucrum vſurarium, vt benè aduertit Emin. Card. de Luca *eod. tract de Cambijs diſc.* 24. *num.* 7.

DECISIO LXXVII.

ARGVMENTVM.

Reſoluitur non eſſe Cambium vſurarium, ſi Campſarius petat, & inſumat pecuniam in ſuis neceſſitatibus, ac promittat pro lucro Cambij quatuor pro centenario, licèt non habeat alibi modum negotiandi ad cambia; ſi tamen Campſor dat pecuniam cum bona fide, & non habeat certam ſcientiam intentionis, ac egeſtatis eiuſdem Campſarij.

SVMMARIVM.

1 *Cambij Romani caſus.*
2 *F. Bonauentura de Montaneana Capuccinus feruens Prædicator.*
3 *Campſario accipiente pecuniam ſine animo girandi ad cambia, Cambium dicitur Siccum, & vſurarium.*
4 *Scientia requiritur in Campſore de intentione Campſarij inſumendi pecuniam in ſuis neceſſitatibus, vt cambium ſit Siccum.*
5 *Bona fides Campſoris, quod pecunia data, vel æquiualens alia giretur in Cambijs, excuſat eum ab vſura. &* num. 9.
6 *Rotæ Romanæ deciſio, quod d. bona fides excuſat ab vſura.*
7 *Dominium pecuniæ datæ ad cambium pro nundinis ſtatim tranſit in Campſarium, & poteſt ea vti ad placitum, ſi habeat alibi aliam.*
8 *Campſario ſufficit habere amicum cambiantem loco pecuniæ cambiandæ.*
10 *Campſor ab initio paciſci non poteſt de certo lucro.*
11 *Pactum de certo lucro in cambijs, quando ſuſtineatur?*
12 *Pactum lucrandi quatuor pro centenario in cambijs eſt honeſtum.*

13 Pa-

Digitized by Google

13 *Pactum moderati lucri ſuſtinetur in cambijs, etſi factum à principio.*

1 PRopoſitus mihi fuit ſequens caſus Romanus, cum inſtantia, vt reſponderem, an in eo ſit, vel non ſit Vſura? Caſus eſt huiuſmodi. Petrus ſe conſtituit debitorem Pauli in Scutis mille pro tot pecunijs ab eodem Paulo acceptis: & quia ipſe Paulus non ſolet retinere ſuas pecunias otioſas, vt Petrus aſſeruit ſe ſcire, & eſſe benè informatum, aſſumpſit ipſe Petrus in ſe onus cambiendi, & recambiendi eadem Scuta mille pro duobus annis, quibus tranſactis promiſit reſtitutionem. Sed quia idem Petrus non eſt mercator, neque Campſor, ad prædictum effectum deputauit Andream Campſorem in eadem ciuitate Romæ, vt expenſis, riſico, ac periculo eiuſdem Petri faciat huiuſmodi cambia, & recambia. Pacto inito interim cum Paulo, vt dicta cambia, & recambia non debeant excedere Scuta quatuor in anno pro quolibet centenario; & ſi excederent, debeant eſſe in vtilitatem debitoris, & ſi non aſcenderent, in damnum creditoris. Hæc cambia, & recambia dictus Petrus promiſit ſoluere de ſemeſtre, in ſemeſtre, & eo deficiente, ſeu eius mercatore non cambiente, aut recambiente, loco damnorum, & intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis dicti Pauli creditoris, Paulus debitor tenea tur ſoluere dicta cambia, & recambia, vt ſupra; & ſic liberauit eumdem Paulum creditorem ab omni onere, cura, & ſollicitudine prædictorum cambiorum, & recambiorum, & Petrus aſſumpſit in ſe omne onus, & hæc omnia ſeruare promiſit cum iuramento; & in forma Cameræ obſeruare. Quæritur, an in tali caſu intret labes Vſuraria, & Anatociſmus?

2 Et equidem caſum hunc eſſe contractum Vſurarium, & illicitum pluribus rationibus probauit R. P. Bonauentura de Montaneana Prædicator Capuccinus, zelo feruens, & inuehens in ſuis concionibus contra vſurariam prauitatem, de quo dictum eſt ſupra *in Deciſ. anteced. num.* 20. ſed præcipuè quia prædictus Petrus aſſertus Campſarius nullam intentionem, neque habilitatem habebat girandi ad cambium dicta Scuta mille; quæ imò accepit à Paulo ob proprias neceſſitates, in quarum le- 3 tamen ea conſumpſit; vndè fit, quod talis contractus non ſit cambium reale à legibus permiſſum; ſed cambium Siccum, ab ijſdem damnatum; cum in rei veritate ſit verum, & merum mutuum, ex quo nefas eſt lucrum recipere; & contra hæc cambia ſicca extant duæ Conſtitutiones Summorum Pontificum Pij IV. quæ eſt *la prima in* §. 1. nec non B. Pij V. quæ eſt Bulla 118. in Bullario Romano *tom.* 2. & contra eadem cambia ſicca exclamant Theologi, Canoniſtæ, ac Summiſtæ, inter quos Azorius *part.* 3. *lib.* 10. *de Cambio Sicco cap.* 10. Scaccia *de Cambiis* §. 1. *quæſt.* 7. *part.* 2. *ampliat.* 9. *num.* 9. Reginaldus *libr.* 23. *num.* 399. Rebellus *de Iuſt. & Iur. libr.* 15. *quæſt.* 5. *num.* 3. Et Comitolus *Reſp. Moral. libr.* 3. *quæſt.* 14. 15. & 16.

Ego autem requiſitus dicere, quid ſentirem de prædicto caſu, reſpondi, quod ſi Paulus certò ſciebat, Petrum conſumpturum eſſe illa Scuta mille in neceſſitatibus domus ſuæ; neque eum habere alibi pecuniam ponendam in cambijs ad negotiandum, neque poſſe inuenire amicum mercatorem, qui ſummam æquiualentem nomine Petri girare in cambijs; ſupradictus contractus 4 Pauli cum Petro non eſt licitus, quia eſt cambium Siccum, ac mutuum manifeſtum, & per conſequens lucrum ex eo receptum eſt Vſurarium, vt docent DD. quos citat, & ſequitur Leotardus *de Vſuris quæſt.* 26. *à num.* 50. & *ſeqq.* Rota coram Peutingero *Deciſ.* 163. *num.* 5. & *Deciſ.* 196 *num.* 13. ac alij per me adducti ſupra *in anteced. Deciſ. LXXVI num.* 8. & 9.

Porrò ſi Paulus bona fide crediderit, Petrum eſſe poſiturum illa Scuta mille 5 ad cambium, vel ſi ea expenſurus foret in ſuis neceſſitatibus, putauerit eum habere alindè æquiualentem ſummam collocandam in cambijs, aut non deeſſe Petro amicos mercatores, qui eius nomine ponerent ad cambium eam-

dum

dem pecuniarum quantitatem; contra-
ctus Pauli poſſet ſuſtineri tanquam li-
citus, neque redarguendus ſotet de
Vſura, vt nouiſſimè poſt diligens ſtu-
6 dium omnium Auditorum deciſum fuit
à Rota Romana *in Bononien. Cambiorum
die 24. Februarij 1676. coram R. P. D.
Rondinino*, quæ inter impreſſas poſt No-
uarij Summam Bullarum eſt *Deciſ. XVIII*
quæ *num.* 9. ita loquitur.

„ Verùm quatenus præſumi poſſet in
„ Cornelio (creditore pecuniæ exbur-
„ ſatæ) ſcientia, quod pecuniæ ab ipſo
„ traditæ ad effectum cambiandi non
„ eſſent tranſmittendæ ad nundinas,
„ adhuc tamen illa ad effectum, de
„ quo agitur, non noceret, niſi pro-
„ baretur etiam ſcientia probabilis, quod
„ illi, quibus traditæ ſunt pecuniæ ad
„ cambiandum, non haberent, vel ha-
„ bere poſſent in nundinis ſummam
„ æquiualentem; quia iuxta notorium
„ vſum Vrbis, & aliarum Regionum,
„ pecuniæ, quæ ſumuntur ad cam-
„ bium, vt plurimùm erogantur pro
„ diſſoluendis debitis, vel pro emptio-
„ ne bonorum, & in alios vſus; neque
„ ideò dicitur cambium illicitum, quia
„ illud exercendum eſt cum pecunia
„ æquiualenti; ne aliàs ſoli nummu-
„ larij cambia exerceant, vt diſtinguen-
„ do hunc caſum ab alio, in quo tradens
„ pecuniam ſcit, illam tranſmittendam
„ non eſſe, neque ſummam æquiua-
„ lentem concludunt communiter,
„ quamuis in modo explicandi non con-
„ ueniant Nauarrus *in Manuali cap.* 17.
„ *num.* 230. *&* *num.* 298. *& ſeqq.* Me-
„ renda *controu. libr.* 24. *cap.* 42. *à num.*
„ 42. Azor. *part.* 3. *libr.* 10. *de Cam-
„ bijs cap.* 10. *Verſ.* 3. *&* 4. Lupus *de
„ Vſuris comm.* 3. §. 2. *num.* 65. Leo-
„ tardus *quæſt.* 26. *numer.* 50. *&* 51. *&*
„ *quæſt.* 89. *num.* 50. Filliuccius *tract.*
„ 35. *part.* 2. *cap.* 8. *num.* 453. Cardin.
„ de Lugo *de Iuſt. & Iure diſp.* 28. *ſect.*
„ 7. *num.* 78. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 23. *dub.*
„ 7. *num.* 68. Bonacina *tom.* 2. *de Con-
„ tract. diſput.* 3. *quæſt.* 5. *punct. Vnic.*
„ *Verſ. Siccum.* Molina *tract.* 2. *diſput.*
„ 404. *ſub num.* 7. Palaus *tom.* 7. *diſp.* 7.
„ *de Cambiis punct.* 8. *& punct.* 15. Pe-
„ gucrius *Deciſ.* 33. *num.* 4. Giballinus
„ *de Vſuris lib.* 5. *cap.* 1. *art.* 6. *num.* 5.
„ *& ſeqq.* & Turre *de Cambiis diſp.* 1.
„ *quæſt.* 14. *num.* 12. Hucuſque Rota,
quæ ſequitur *num.* 10. reddens hanc
rationem notatu dignam, videlicèt: 7

„ In hoc enim contractu dominium
„ pecuniæ ad cambium receptæ ſtatim
„ transfertur, & acquiritur recipien-
„ ti, qui illa vti poteſt tamquam re
„ ſua, & in proprios vſus conuerte-
„ re, & poſtea aliam pecuniam in nun-
„ dinis reddere diuerſam à recepta,
„ cum vſus cambiendi hunc in modum
inualuerit. Et paulò infra *num.* 14. 8
ſubdit: Itaut pro reddenda æquiua-
„ lenti ſpecie pecuniæ receptæ nec etiam
„ requiratur, quod illam recipiens ha-
„ beat æquiualentem ſummam in nun-
„ dinis, ſed ſufficit, quod habeat ami-
„ cum mercatorem, qui eius nomine
„ ibidem ſoluat, & recambiet, prout
„ facere promiſerunt debitores in hoc
„ caſu; quaſi idem ſit habere numiſma-
„ ta, vel nomina debitorum, ex qui-
„ bus vera, vel virtualis ſolutio ſequatur.
Et allegat plurimos Doctores inter
quos Dianam *part.* 1. *tract.* 8. *reſol.* 2.
Quæ in Coordinato opere habetur *tom.*
6 *tract.* 3. *reſol.* 3. ac Duardum *de Cam-
biis* §. 1. *quæſt.* 40. *à num.* 21. *& quæſt.*
42. *ſub num.* 32. *& quæſt.* 51. *ſub num.*
1. referentem ita determinatum fuiſſe
in Congregatione ab Vrbano VIII. de-
putata.

Huic Rotali doctrinæ addenda eſt 9
illa Eminent. Cardin. de Luca in ſuo
tract. de Cambiis diſc. 3. *num.* 6. *&* 7.
& diſc. 23. *num.* 9. vbi rationibus, &
iuribus confirmat, non eſſe vocandum
vſurarium contractum, quando qui pe-
tit, & recipit pecuniam ad cambien-
dum, eam inſumit in ſuis neceſſitati-
bus, ſi ille, qui dictam pecuniam ex-
burſat, bona fide credit, eſſe in cam-
bia girandam; nec certam notitiam
habeat de fine, & intentione recipien-
tis, inſumendi ſcilicèt illam in ſuis ne-
ceſſitatibus.

Scrupulum poteſt facere in hoc ca-
ſu, quod Paulus pactum fecerit cum
Petro de quatuor Scutis pro centena-
rio annuatim ſoluendis; iam enim pro-
batum eſt ſupra in *Deciſ. LXXVI. num.* 25.
quod

Digitized by Google

quod ab initio non poteſt Campſor pa-
10 ciſci de certo lucro, ſed expectare id, quod in nundinis fuerit taxatum, vt aduertit etiam Eminentiſs. Cardin. de Luca *dict. tract. de Cambijs diſcur.* 3. *numer.* 9. *diſcur.* 14. *num.* 4. *diſcur.* 24. *num.* 8. Sed reſpondetur, vel quod dictum pactum vitiatur, & non vitiat
11 contractum, quia non eſt contra eius ſubſtantiam; vel quod ob eiuſdem lucri tenuitatem ſuſtineatur, quia cambiorum lucrum longè maius eſſe ſolet, ideòque illud plus cedit ad fauorem Petri Campſarij, vt conſiderat idem Eminentiſs. Cardin. de Luca *in eodem tract. diſcur.* 16. *num.* 9. & 10. vel tandem ſuſtinetur dictum pactum, neque facit contractum iniuſtum, quia euidens eſt iuſtitia eiuſdem pacti, quandoquidem Paulus Campſor conuenit, vt pro lucro ſibi ſoluerentur à Paulo quatuor pro centenario cum his duabus conditionibus; *Vna*, quod ſi lucrum ex cambijs faciendis excederet dicta quatuor Scuta; exceſſus cederet ad fauorem Petri Campſarij; *Altera*, quod ſi lucrum non aſcenderet ad dictam ſummam quatuor Scutorum, damnum, ac defectus ſpectet ad Paulum creditorem. Igitur, cum tale pactum ſit ho-
12 neſtum, lucrumque conuentum non ſit exceſſiuum; quippe in cambiis ſolet taxari vſque ad duodecim pro centenario, vt ait Rota *part.* 13. *recent. deciſ.* 413. *num.* 9. ac proindè ſit lucrum moderatum ad tradita per Baldum, quem citat, & ſequitur Rota *part.* 14. *recent. deciſ.* 126. *num.* 41. vtique prædictum Pauli pactum iudicandum eſt iuſtum, & ſtante eius iuſtitia, quamuis initum
13 à principio, eſt tolerandum, ac ſuſtinendum; vt in terminis probant Leſſius *libr.* 2. *capit.* 23. *dub.* 11. *num.* 90. & Reginaldus *libr.* 25. *num.* 467. quos citat, & ſequitur Diana Coordinatus *dict. tom.* 6. *tract.* 3. *reſol.* 16. deſumpta ex veteri *part.* 1. *tract.* 8. *reſol.* 15. Quare concludo caſum Romanum, de quo ſupra, eſſe licitum, non autem Vſurarium.

DECISIO LXXVIII.

ARGVMENTVM.

Probatur, Cambia maritima Spalatenſium cum lucro certo ſex pro centenario omni trimeſtri eſſe licita, ac legitima, quia verè, & propriè non ſunt cambia, ſed ſocietates ad negotiandum, cum aſſecuratione pecuniæ à periculis, quam campſor ipſe facit.

SVMMARIVM.

1 *Spalatum Ciuitas nobiliſſima.*
2 *Cambiorum maritimorum Spalatenſium formula.*
3 *Cambia maritima an ſint licita?*
4 *Aſſecurationis contractus eſt licitus.*
5 cap. Nauiganti. De Vſuris *explicatio.*
6 *Nauticum fœnus de Iure Ciuili erat permiſſum.*
7 *Cambia maritima Spalatenſia ſunt legitima.*
8 *Quia ſunt ſocietates ad negotiandum.*
9 *Socius in negotio aſſumens in ſe periculum maius lucrum percipit.*
10 *Contractus trium contractuum in ſocietate eſt licitus.*
11 *Vſus vniuerſalis circa lucrum in negotijs facit ipſum licitum.*
12 *Maris nauigatio ſemper periculoſa.*

IN antiquiſſima, ac nobiliſſima ciuitate Spalati, (quæ eſt Vrbs Archiepiſcopalis Dalmatiæ, olim Diocletiani Imperatoris palatium; portu 1
ſatis amplo, ac tuto ornata) habentur in vſu Cambia maritima; pro quibus ſingulo trimeſtri ſoluuntur Campſori ſex pro centenario, attento periculo pecuniæ, quod ipſe in ſe ſuſcipit, prout ex ſequenti formula, ſeu Cambij partita: *Laus Deo* 1702. *Primo Giugno.*

Ee Spa-

Digitized by Google

Spalatro . Per il primo di Settembre proſ-
2 *ſimo venturo pagarà Lucio Stella Ducati*
cento , e ſei à Caio Mario , ſono per Ducati
cento hauuti hoggi dal medeſimo à cambio
maritimo , che deue correre ſopra la Peota
del Paron Zuanne Predolin col riſchio di
fuoco , mare , e corſari il preſente ſuo viag-
gio per Venetia nell'andare in là ſolamen-
te , che Iddio lo guardi . Val Duc. 106.
Chiamandoſi piezo , e principale pagado-
re per la ſodisfazione del ſodetto denaro ,
ſpirato l'accennato termine , Marco Clau-
dio .

Dubitare contingit , An prædicta
Cambia maritima ſint licita , vel illici-
ta ? Et non abſque graui motiuo ; ſi-
quidem circa ipſa magna eſt controuer-
3 ſia inter Theologos , & Canoniſtas ,
quos nouiſſimè refert Fagnanus *in cap.*
Nauiganti . num. 4. & ſeqq. de Vſuris
& à me fuerunt collecti in his meis De-
ciſionibus Miſcellaneis de Vſurarum
materia *Deciſ. XXXVII.* in qua exami-
naui illud Quæſitum , *An liceat reci-*
pere lucrum in mutuo ratione periculi ?
Siquidem pro iuſtitia prædicti contra-
ctus , & quod licitum ſit antedictum
lucrum præter plures alias rationes , il-
la fuit conſiderata potiſſima , quod
contractus Aſſecurationis abſque dubio
eſt licitus , & ab omnibus DD. permit-
titur . Molina *de Iuſt. & Iur. diſp.* 318.
4 *num. 3. & diſp.* 507. *per totam* . Gaſpar
Anton. Theſaurus *Quæſt. forenſ. libr. 4.*
quæſt. 77. & Leotardus *de Vſuris quæſt.*
23. *num.* 42. At in ſupradicto Cambio
maritimo Campſor ſuſcipiens in ſe pe-
riculum ignis , maris , ac piratarum ,
quod imminet pecuniæ , dum per ma-
re traijcitur Venetias , facit vicem Aſ-
ſecuratoris , liberatque Campſarium
ab obligatione reſtituendi eamdem
pecuniam ſibi mutuatam , & ad nego-
tiandum datam , ſi ex dictis cauſis pe-
reat . Igitur , ſicut quilibet alius aſſe-
curator poteſt recipere lucrum ob peri-
culum , quod in ſe ſuſcipit ; ita etiam
ipſe Campſor ; vt in puncto docent
DD. apud Dianam *part. 1. tract. 8. reſol.*
37. Quæ in Coordinato eius opere legi-
tur *tom. 3. tract. 2. reſol.* 41. quibus ad-
hæret doctiſſimus Maſtrius *in ſua Theo-*
log. Mor. diſp. 5. num. 67. & ego notaui
de periculo extrinſecùs imminente ei-
dem pecuniæ *in d. mea Deciſione XXXVII.*
de Vſuris num. 11. & ibi Couaruuias
Var. reſol. libr. 3. cap. 2. num. 5. & Regi-
naldus *libr. 25. num.* 246.

At pro iniuſtitia huiuſcemodi Cam-
bij maritimi , & quod ipſum ſit fœne-
raticium , ac illicitum facit textus ro- 5
tundus , & apertus *in cit. cap. Nauigan-*
ti . de Vſuris , in quo Gregorius Papa
Nonus reſpondit , quod *Nauiganti ,*
vel eunti ad nundinas certam mutuans pe-
cuniæ quantitatem , pro eo quod ſuſcipit
in ſe periculum , recepturus aliquid ſupra
ſortem , vſurarius eſt cenſendus . Et
quamuis non deſint DD. aſſerentes in
hoc textu per errorem typographi omiſ-
ſam eſſe negatiuam NON ; itaut Papa
reſponderit , *Vſurarius non eſt cenſen-*
dus , vt opinantur ex Moraliſtis Lay-
man *libr. 3. tract. 4. cap. 16. num.* 13. Pa-
laus *tract. 32. diſp. 4. punct.* 18. & Gi-
ballinus *de Vſuris libr. 2. cap. 4. art. 3.*
ex Iuriſtis verò Fachineus *Controu. Iur.*
lib. 2. cap. 48. Gudelinus *de Iur. nouiſs.*
lib. 3. cap. 3. & alij congetti per Gonza-
lez *in Commentar. ad dict. cap. Nauigan-*
ti . numer. 7. Nihilominùs communior
opinio eſt , mutuantem pecuniam , &
aliquid vltra ſortem recipientem ratio-
ne periculi ob nauigationem eſſe verè
Vſurarium , vt docent plurimi Cano-
niſtæ , ac Theologi allegati per eum-
dem Fagnanum *in eod. cap. Nauiganti .*
à num. 8. & ſeqq. qui omnes notant per 6
illum textum eſſe correctum Ius Ciui-
le , quod faciebat licitum nauticum
fœnus ob periculum à mutuante in ſe
ſuſceptum pecuniæ traiectitiæ , vt *in*
tit. ff. & Cod. De Nautico fœnore ; &
hoc ex pluribus rationibus , quas con-
ſiderat Fagnanus , & Gonzalez in eo-
dem textu , ibi à ſtudioſis videndas ,
quarum principalis eſt , quia mutua-
tarius videtur cogi ad hoc lucrum ſol-
uendum ſub prætextu periculi ; & quod
non promittat ſpontè illud lucrum ſol-
uere , ſed coactè ; nam ſi ita non
conſentiret , Campſor pecuniam non
daret .

Cæterùm quidquid ſit de prædicta
controuerſia relata ad naturam mutui ;
cuius naturam , & eſſentiam videtur
aſſu-

Digitized by Google

aſſumere traditio pecuniæ , etſi traie-
ctitiæ , & ſub nomine , ac titulo cam-
bij maritimi , reſpondendo ad propoſi-
tum caſum Spalatenſem , fretus do-
ctrina Sapientiſſimi , ac in foro verſa-
tiſſimi D. Cardinalis de Luca *in tractat.*
de Vſuris diſc. 3. *num.* 3. dico , illum
eſſe licitum , iuſtum , & ab omni la-
7 be vſuraria immunem ; ea ratione ,
quia prædictus contractus verè , &
propriè non eſt Mutuum , neque Cam-
bium ; ſed eſt contractus Societatis ,
quo Caius Marius aſſertus Campſor
dat pecuniam Lucio Stellæ ad nego-
tiandum ; nam vt pro veriſſimo refer-
tur mihi in facto , ſtatim accepta pe-
cunia ipſe Lucius Stella , alijque de-
nominati Campſarij emunt Spalati
multas merces , tàm comeſtibiles , vt
caſeum , butyra , carnes , quàm al-
terius generis , quæ ob abundantiam
vili pretio ibi reperiuntur , eaſque na-
uigando traijciunt Venetias , vbi illi-
cò cariori pretio eas vendunt ; iterum-
que Venetijs coemunt paruo pretio alias
merces , ac res , quarum Spalatenſes
indigent , eaſque remeando portant
Spalatum , & cariori pretio ſtatim re-
uendunt ; & hoc modo negotiantur
8 eundo , & redeundo , lucranturque
prima , ac ſecunda vice triginta , &
quadraginta , ac etiam plus pro cente-
nario ; vndè fit , vt abſque vllo in-
commodo , tribus menſibus tranſactis
ſoluant ſex pro centenario Caio Mario,
qui dederat ad hunc effectum Ducatos
centum ad ita negotiandum ; idcircò
ipſemet Caius Marius verè , & propriè
eſt Socius negotiationis , & dat ſuam
pecuniam ad Societatem futuri lucri
cum periculo ſortis , vt benè demon-
ſtrat idem Emin. Card. de Luca *de Vſu-*
ris dict. diſc. 3. *num.* 3. ad ſimilitudinem
Societatum officiorum , quæ practi-
cantur Romæ in his proprijs terminis ,
de quibus agit etiam Rota coram Emin.
Card. Millino *Deciſ.* 186. *&* *Deciſ.* 201.
nec non coram Coccino *Deciſ.* 70.

Firmata itaque natura contractus So-
cietatis , facile eſt oſtendere , illum
9 non eſſe fœneratitium , ſed licitum ,
ac legale ; tùm quia Caius Marius ,
qui in Societate ponit pecuniam , aſſu-
mit in ſe periculum ignis , maris , &
piratarum ; cuius periculi cauſa ali-
quod lucrum percipere poteſt . Scaccia
de Commerc. & Camb. §. 1. *quæſt.* 1. *num.*
288. & ibi DD. loquentes in terminis
pecuniæ traiectitiæ datæ nauiganti
ad negotiandum , cuius periculum in
ſe ſuſcipit ille , qui dat prædictam pe-
cuniam ; tùm etiam quia ad tollendas
contentiones ſuper redditione ratio-
num , & quantitate lucri , ac expen-
ſarum , idem Caius Marius illud to-
tum , quod ad ſe ſpectaret ex illa So-
cietate , & negotiatione , vendit , ce-
dit , ac renunciat ipſi Lucio Stellæ So-
cio nauiganti pro ſex ducatis in trime-
ſtri pro centenario ; & ſic facit contra- 10
ctum trium contractuum , Societatis
ſcilicèt , Aſſecurationis capitalis , &
Venditionis lucri maioris incerti pro
lucro minori certo ; qui omnes con-
tractus ſunt liciti iuxta magiſtralem do-
ctrinam Nauarri , quem omnes Theo-
logi , & Canoniſtæ ſequuntur , in
cap. Si fœneraueris . in 14 *notab. ad num.*
32. *& ſeqq.* 14. *quæſt.* 3. quam doctri-
nam repetit *in Manuali cap.* 17. *numer.*
254. & eam laudat Leſſius *de Iuſt. & Iur.*
libr. 2. *cap.* 25. *numer.* 22. *& ſeqq.* Bona-
cina *tom.* 2. *de Contractibus diſp.* 3. *quæſt.*
3. *punct.* 11. *numer.* 2. Emin. Card. de
Lugo *de Iuſt. & Iur. diſput.* 30. *numer.* 40.
Idem Scaccia vbi ſupra §. 3. *gloſſ.* 3. *num.*
36. *& ſeqq.* Carleual. de Iudicijs *tom.* 2.
diſput. 7. *numer.* 17. latiſſimè Giballinus
de Vſuris libr. 6. *cap.* 3. *& ſeqq.* Leotar-
dus *eod. tractat. quæſt.* 31. *numer.* 13.
Diana *part.* 1. *tractat.* 8. *reſolut.* 30. reſi-
dente in Coordinato *tom.* 6. *tractat.* 3.
reſolut. 49. & in terminis Rota in Vi-
terbien. Tranſactionis 4. *Junij* 1663. *co-*
ram Taia ; impreſſa *in part.* 14 *recent.*
deciſ. 74. *numer.* 18. *&* 19. vbi ſignanter
dicit , quod prædicta procedunt ,
etiamſi dicti contractus celebrentur ta-
citè , & intentione implicita ad *text.*
in capit. penultim. de Donat. inter Vir.
& Vxor. quod etiam ſcribit Mareſcot-
tus *Var. Reſolut. libr.* 2. *reſolut.* 132.
numer. 21.

Neque obſtat , quod ſex pro cen-
tenario omni trimeſtri ſit ſumma ex-
ceſſiua aſcendens ad vigintiquatuor Du-

Digitized by Google

catos pro centenario in anno. Nam
12 cum tanta quantitas ſit in vſu apud om-
omnes Spalatenſes nauigantes cum mer-
cibus ad Ciuitatem Venetiarum, di-
cendum eſt, eam non poſſe redargui de
exceſſu; ſed honeſtam eſſe reputan-
dam; tùm quia ſi ipſi nauigantes eam
damnoſam ſibi, non autem valdè vti-
lem experirentur, abſtinerent ab huiuſ-
modi pactione; tùm etiam quia praxis
communis eorumdem nauigantium, &
negotiantium habet præſumptionem
iuſtitiæ eiuſdem pacti; & eidem praxi
Rota Romana ſolet abſque ſcrupulo de-
ferre, vt ait coram Ludouiſio *Deciſ.*
126. *numer.* 1. *&* 2. & coram Merlino
Deciſ. 597. *numer.* 36. & equidem ſi lu-
crum eorumdem nauigantium in pri-
ma, & ſecunda venditione mercium
aſcendit ad quadraginta, & etiam
quinquaginta ducatos, ut ſuppoſitum
mihi fuit, in vno trimeſtri; non eſt
oneroſum ſoluere ſex ſocio danti pro
capitali ad negotiandum ducatos cen-
tum.

Minùs officit, quod raró, imò num-
quam ſuccedant aſſerta pericula ignis,
naufragij, aut piratarum, quia non
attenditur euentus, ſed quod poteſt
euenire; certum eſt autem, quod
*Qui nauigant mare, enarrant pericula
eius. Eccleſ.* 43. 26. & non eſt ſine
periculo tranſitus quadringentorum
milliarium, quæ decurrunt à Spala-
to ad Venetias; *fallit enim portus &
ipſe fidem*; multæque naues ſæpè in
portu quieſcentes intereunt; vndè eò
magis per mare decurrentes ſemper
ſubſunt periculis, vt reflectendo ad
inſtabilitatem maris conſiderat eamdem
Rota coram Merlino *dict. Deciſ.*
597. *numer.* 25. *&* 26. & ex
auctoritate Senecæ, So-
ti, Baldi, Nauar-
ri, ac aliorum
DD. demon-
ſtrat
Scaccia *de Commerc.*
§. 1. *quæſt.* 6,
numero.
18.

D E-

DECISIO LXXIX.

ARGVMENTVM.

Quid, & Quotuplex ſit Reſtitutio? Quomodo ea facienda circa damna data per animalia in campis?

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio neceſſaria ad æternam ſalutem.*
2 *Reſtitutio quid ſit?*
3 *Reſtitutio differt à ſatisfactione. Et cur?*
4 *Reſtitutionis Præceptum an ſit affirmatiuum, vel negatiuum?*
5 *Pœnitentes reſtitutionem procraſtinantes non abſoluendi.*
6 *Animalium Domini tenentur ad damnum per illa illatum.*
7 *Damnum dantes cum culpa Theologica tenentur reſtituere.*
8 *Damni cauſam qui dat, damnum dediſſe videtur.*
9 *Nemini licet ius ſibi dicere.*
10 *Statutum Patauinum de animalibus repertis damnificare campos.*

RESTITUTIONIS materiam, quæ adeò
neceſſaria eſt ad æternam ſalutem
conſequendam, vt ſine ipſa non remit- 1
tantur peccata. *cap Si res aliena.* 14.
quæſt. 6, *cap. Peccatum. De Reg. Iur. in*
6. Clerus Patauinus eruditis reſponſis il-
luſtrauit: quorum compilatio de mo-
re, ad ipſorum ſtudentium laudem, &
legentium profectum, exhibetur.

Ad primum Quæſitum, *Quid ſit Re-
ſtitutio?* Plurimæ fuerunt allatæ diffi-
nitiones. Theologi Scotiſtæ dixerunt,
quod *Reſtitutio eſt redditio æquiualentis* 2
pro æquiualente aliàs indebiti. Ex Scoto
in 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 1. *H.* & ex Eminen-
tiſs. Card. de Lauræa *tom.* 2. *De Virtutib.
in gen. diſp.* 23. *num.* 3. vbi *num.* 6. pro-
bat, Reſtitutionem rerum alienarum
præcipi de Iure naturali Diuino, gen-
tium, Canonico, & Ciuili. Thomi-
ſtæ

Digitized by Google

ſtæ ſcripſerunt, *Reſtitutionem eſſe actum*
iuſtitiæ commutatiuæ, quo damnum pro-
ximo datum reficitur ad æqualitatem.
Ex S. Thom. 2. 2. *quæſt*. 62. *art*. 1. Et
ex Eminent. Cardin. de Lugo *tom*. 1. *de*
Iuſt. & Iur. diſp. 8. *num*. 17. Theologi
Morales aſſeruerunt, eam eſſe *actum*
iuſtitiæ, quo cuique redditur, quod ab eo
ablatum, vel acceptum eſt. Ita ex Emi-
nentiſs. Cardin. Tolet. *in ſumm. libr*. 5.
cap. 17. *num*. 1. Canoniſtæ reſponde-
runt, quòd *Reſtitutio eſt condigna Sa-*
tisfactio iuxta facultates pro damno con-
tra iuſtitiam irrogato. ex cap. In litte-
ris. de Raptorib. & ex Eminentiſs Car-
din. Cauallcr. *deciſ*. 651. *num*. 4. Alij
tandem notarunt, *eſſe actum Iuſtitiæ*
commutatiuæ reddentis vnicuique debitum
ſuum. Ex Rebell. *de Oblig. Iuſt. libr*. 2.
quæſt. 1. *num*. 3. Siuè quod ſit *Redditio*
rei acceptæ, vel damni illati compenſa-
tio ex Tamburin. *in Decal. lib*. 8. *tract*.
3. *de Reſtit. cap*. 1. *num*. 1. Aut *Damni*
iniuſtè dati ſecundum æqualitatem Arith-
meticam Reſtauratio. Ex Layman. *lib*.
3. *tract*. 2. *cap*. 1. *num*. 1. Omnes qui-
dem optimè. Illud tamen aduerten-
dum, quòd ſtrictè loquendo Reſtitu-
tio differt à Satisfactione: hæc enim
propriè locum habet in iniuria, & con-
3 tumelia, quam qui intulit proximo ſuo,
non eſt abſoluendus, niſi ei ſatisfaciat.
Reſtitutio verò conſideratur in rerum
externarum ablatione, vel damni illa-
tione; & vbi damnum cum contume-
lia coniungitur, vt in vulneribus, ho-
micidijs &c. non ſolùm Reſtitutio dam-
norum, ſed etiam Satisfactio pro iniu-
ria eſt præſtanda, vt ex S. Thom. *in* 4.
ſent. diſt. 15. *quæſt*. 1. *art*. 5. aduertit
Paul. Comitol. *in Reſponſ. Moral. libr*. 4.
quæſt. 11. *num*. 1. Quod notent Con-
feſſarij, ne contumelioſos, qui calamo,
aut lingua iniuriam irrogarunt proximo
ſuo, abſque ſatisfactione abſoluant; quia
eſt actus Iuſtitiæ.

Ad ſecundum Quæſitum, *An Reſti-*
tutionis Præceptum ſit affirmatiuum, vel
negatiuum? diuerſæ relatæ ſunt opinio-
nes Doctorum, quorum alij illud af-
4 firmatiuum appellant. Sotus *de Iuſt*.
quæſt. 6. *art*. 2. *in fin*. Bonacina *de Reſtit*.
tom. diſp. 1. *quæſt*. 1. *punct*. 2. *nnmer*. 4.
alij negatiuum aſtruunt. Vaſquez 1. 2.
quæſt. 72. *art*. 5. Molina *de Iuſtit. tom*.
3. *diſput*. 716. *num*. 3. Facilis tamen eſt
concordia, quia Præceptum reſtituen-
di eſt quidem aſſirmatiuum, ſed non
purè, ſiquidem continet etiam ſub ſe
negatiuum de non detinendo bona alie-
na, ſicut eſt Præceptum de non acci-
piendo, quia detentio eſt continuata
acceptio. Eminentiſs. Card. de Laurea
d. tom. 2. *de Virtutib. in genere diſput*. 23.
num. 224. Eminentiſs. Card. de Lugo *de*
Iuſt. d. diſp. 8. *num*. 18. vbi ait, quòd li-
cèt ſecundùm ſonum verborum videa-
tur eſſe aſſirmatiuum, ſecundum rem
tamen eſt negatiuum, idem enim eſt
dicere, *Reſtitue*, ac ſi dicas, *Ne reti-*
neas alienum: ſicut idem eſt dicere *Ieiu-*
na, ac dicere, *Ne comedas bis in die*;
quod etiam notat Layman *dict. libr*. 3.
tract. 2. *cap*. 2. *num*. 2. Ex qua doctrina
notare debent Confeſſarii ſollicitudi-
nem, qua compellendi ſunt pœniten-
tes ad reſtitutiones debitas faciendum;
nam qui eſt obligatus reſtituere, tene-
tur ſtatim reſtituere. S. Thom. 2. 2. *quæſt*.
62. *art. vlt*. Scotus *in* 4. *diſt*. 15. *quæſt*. 2.
& Eminentiſs. Card. de Lauræa *d. diſp*.
23. *num*. 220. 221. vbi reddit rationem
dicens, quia detinens ſcienter alienum,
eſt in ſtatu peccati mortalis, nam eſt
perſeuerantia, ſeu continuatio furti,
cum dominus ita ſit inuitus, vt res ſua
ab alio detineatur, ſicut quòd ab eo
ſurripiatur. Et equidem abſque dolore
recordari non poſſum, ad me acceſſiſ-
ſe Pœnitentes diuites, obnoxios reſti- 5
tutioni tùm piorum legatorum, tùm
mercedum pauperum ab annis decem, &
vltrà; quos Confeſſarij annuatim ab-
ſoluerant, licèt incapaces abſolutionis,
quam ego ſemper negaui huiuſmodi *mo-*
ratis, tanquam malè diſpoſitis ad Pœ-
nitentiam. Non inficior impotentes re-
ſtituere, abſolui poſſe, ſi habeant vo-
luntatem reſtituendi in affectu, pro
tempore, quo potuerint in effectu;
ſed Confeſſarius debet exactè trutina-
re aſſertam impotentiam, vt cogno-
ſcat; an vera ſit, & non ficta; & ſit in
caſu, quæ legitimam excuſationem dif-
ferendi reſtitutionem concedat; quan-
doquidem dilatio non eſt legitima, ſi
cre-

Digitized by Google

creditor, vel dominus rei ſit in pari ne-
ceſſitate; vel ſi debitor ſe excuſet, eo
quia ſolitus ſit magnificè ſe tractare, &
pomposè viuere, vt faciunt plurimi,
qui ſeruos, canes, & equos detinent,
& nutriunt, at creditoribus, quod
debent, non reddunt; circa quos cau-
ti ſint Confeſſarij, & præcipuè Regu-
lares, ad quorum pedes, non autem
Parochorum, huiuſmodi debitores ſe
projiciunt. Emin. Card. de Lauræa
dict. diſput. 23. *à numer.* 235. *& ſeqq.* de
Lugo *diſput.* 20. *à num.* 211. & ſeqq. &
Molin. *tom.* 3. *diſput.* 753. *& diſput.* 756.
vbi aduertit, in magno eſſe damnatio-
nis periculo, qui reſtitutionem ad
mortem differunt, vel eam heredibus
faciendam imponunt, tùm quia credi-
tores ſunt inuiti, tùm quia, vt pluri-
mùm, ab heredibus negligitur ſatisfa-
ctio. Ex his reſoluendus venit ſequens ca-
ſus.

*Petrus in ſocietatem dedit Caſtaldioni
Suo ſues; Petrique Vxor vxori Caſtaldio-
nis gallinas. Hæ, & illi ſatis vicino-
rum magnum damnum intulerunt. Quæri-
tur, quibus incumbat onus reſtitutionis?*

Triplici diſtinctione Clerus noſter
præſentem caſum reſoluit. *Prima* eſt,
6 aut loquimur in foro fori? & in hoc
Petrus, & eius Vxor tenentur ad re-
ſarciendum damnum vicinorum ſatis il-
latum à ſuibus, & gallinis; ea ratio-
ne, quia actio competit contra domi-
nos animalium noxiam inferentium,
tùm ex Iure communi. *l.* 4. *ff. Si qua-
drup. pauper. feciſſe dicatur*, & ibi
Gloſſ. *in formatione caſus*. Speculator
libr. 4. *tit. De Iniur.* §. *Sequitur*. *num.* 18.
& Tondut. *Reſol. Ciuil. part.* 2. *cap.* 140.
num. 9. qui loquuntur in terminis de
damno illato per gallinas. Tum ex Sta-
tuto Patauino *in Rubric. de Beſtijs in nouiſ-
ſim. Impreſſ. pag.* 129. *&* 130. vbi in om-
nibus caſibus damnorum per beſtias da-
torum, præcipitur, earum dominum
condemnari. Aut loquimur in foro
Poli? & in hoc caſu *Secunda* diſtin-
ctio eſt, vel Petrus, & eius Vxor ha-
bent domum amplam cum horto, &
curte clauſa, vbi detinent Caſtal-
dionem, cui, & eius coniugi ſues,
& gallinas dederunt in ſocietatem; adeò
vt enutriri poſſint ſues, & gallinæ;
quæ ſatis vicinorum nocere non valeant,
niſi ex mala cuſtodia Caſtaldionum,
incuria, vel malitia? & tunc ipſi Ca-
ſtaldiones tantummodò ſunt obnoxij re-
ſtitutioni; ſiquidem ille tenetur reſti-
tuere, ex cuius culpa Theologica dam-
num reſultat; & jidem Caſtaldiones 7
tantùm in hoc caſu cenſentur culpabi-
les. *cap. Si læſerit*. 4. *& cap. Si culpa
tua*. 9. *de Iniur.* Emin. Card. de Lau-
ræa *dict. diſput.* 23. *num.* 86. De Lugo *d.
diſput.* 8. *num.* 28. Layman. *libr.* 3. *tract.*
2. *cap.* 5. *numer.* 7. Natta *conſil.* 550. *num.*
13. Aut Petrus, & Vxor non habent
domum amplam, & aptam, ad di-
ctas beſtias enutriendas? & (*Tertia
diſtinctio eſt*) tenentur ipſi ad reſtitu-
tionem damnorum, tùm quia dant
cauſam damnis ipſis; qui enim cauſam 8
damni dat, damnum dediſſe videtur.
cap. vlt. de Iniur. Menoch. *conſ.* 118. *num.*
24. vbi allegat legem diuinam in *Exod.
cap.* 22. tùm quia ſunt in culpa, nam
debebant præuidere, quod illæ beſtiæ
ſatis vicinorum nocuiſſent. Vaſquez
de Reſtit. cap. 2. §. 2. *dub.* 1. vbi id proce-
dere demonſtrat in conſcientia, & non
expectata iudicis ſententia; quod con-
firmant DD. apud Dianam *part.* 7. *tract.*
7. *reſol.* 74. Quæ in Coordin. eſt *tom.* 7.
tract. 8. *reſolut.* 67. ob culpam Theolo-
gicam; à qua prædicti Petrus, &
Vxor, excuſari non poſſunt: & licèt
diſputent Theologi, an leuiſſima cul-
pa excuſet à reſtitutione in foro con-
ſcientiæ, & diuerſæ ſint opiniones,
Emin. Card. de Lugo *dict. diſput.* 8. *ſect.*
5. *per totam*, in caſu noſtro culpa Pe-
tri, & Vxoris in caſu tertiæ diſtinctio-
nis eſt maior leuiſſimâ, & per conſe-
quens nullo modo excuſat à reſtitutione.
Vaſquez *dict. opuſc. de reſtit. cap.* 2. §. 2.
dub. 2. *num.* 23. vbi notat, eſſe latam
culpam, quando quis non prouidit,
quæ prudens Chriſtianus prouideret,
ne animalia ſua damna inferrent ſatis vi-
cinorum, & prædicti Petrus, & Vxor
prouidere debebant, ne ſues, & gal-
linæ ſatis vicinorum damnum inferrent,
quod cum omiſerint, eorum culpa di-
citur lata, quæ omninò obligat ad re-
ſtitutionem. Innoc. *in cap. Sicut dignum*

6. nu-

Digitized by Google

& *numer.* 5. *de Homicid.* Emin. Card. de Lauræa *dict. diſput.* 23. *num.* 74. Sed quid dicendum ad hunc alium ſequentem caſum?

Vicinus, qui ſæpè reperit in campis ſuis ſues, & gallinas, eos, & eas clam captas, domi ſuæ recluſas detinet. Petit à Confeſſario, an illos, & illas teneatur reſtituere? Quæritur reſponſum?

Alij dixerunt, reſpondendum eſſe, quòd reſtituat, tùm quia nemini licet, ſibi ius dicere, & propria aucto-
9 ritate iuſtitiam miniſtrare. *l. Iulianus. ff. de Iuriſd. Omn. Iudic. l. vnica. C. Nequis in ſua cauſa Iudicet.* S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 66. *artic.* 5. *in fin.* tùm quia imminet periculum ſcandali, infamiæ, & rixæ, ſi vicinus detegatur à domino animalium, ea detinere clam apud ſe, & de furto intentet querelam. Layman. *libr.* 3. *tract.* 3. *part.* 1. *capitul.* 1. *numer.* 9. Alij autumarunt, non eſſe obligandum ad reſtitutionem, quia ſuppoſito damno campis ſuis per prædicta animalia illato; ea de iure tanquam noxa pro noxia eidem debentur. *l.* 1. *& tot. titul. ff. Si quadrup. pauper. feciſſ. dicat. vbi Gloſſ. & DD. & Inſtit. eod. titul.* §. *cæterum.* Marſil. *ſingular.* 225. *num.* 2. & compenſatio occulta, vbi debitum certum eſt, ſaltem certitudine morali; & vbi non abſque difficultate, vel expenſis iudicialiter poteſt illud recuperari, ab omnibus Doctoribus conceditur. Tamburin. *in Decalog. libr.* 8. *capit.* 5. §. 1. Molina *de Iuſt. & Iur. tom.* 3. *diſput.* 690. Comitolus *lib.* 3. *quæſt.* 39. Eminentiſs. Card. de Lugo *de Iuſt. & Iur. diſput.* 16. *ſect.* 5. *per totam.* Rebell. *libr.* 2. *quæſt.* 18. & Diana Coordinat. *tom.* 6. *tractat.* 3. *reſolut.* 148. *& ſeqq. vſque ad reſol.* 157. Alij verò diſtinxerunt, vel
10 vicinus Confeſſarium conſulens paratus eſt eius dictis acquieſcere; & ſuadendus eſt, praxim huius fori Patauini ſeruare, videlicèt, animalia damnificantia in campis reperta ad Iudicem cum duobus ſaltem teſtibus deducere, querelam de damnis datis contra eorum dominum intentare, deindè in ſtabulum publicum illa reponere, donec Iudex Iuſtitiam faciat; ſic enim conſtabit de corpore delicti, de damno, & iniuria ſibi illatis. Speculator *libr.* 4. *de Iniur.* §. *Sequitur. num.* 19. Tondut *d. part.* 2. *reſol. ciuil. cap.* 140. *num.* 11. & Iuris ordine ſeruato habebit, quod ſibi debetur. Siquidem in puncto iuris non licet hæc animalia ſibi retinere, vt in terminis docet Boſſius *in tit. de Damn. dat. num.* 10. Alciat. *de Præſumpt. reg.* 1. *Præſ.* 50. Iulius Clarus *in addit. lib.* 5. §. *fin. quæſt.* 82. *num.* 15. *&* 16. Vel vicinus pœnitens ob expenſas, vel alia grauia incommoda recuſat id facere; & tantummodò petit, ſibi reſponderi, an in conſcientia teneatur reſtituere dicta animalia? & tunc ceſſante periculo ſcandali, vel læſionis alterius perſonæ, quæ forſan de furto, vel de abigeatus crimine accuſetur, eidem reſpondêri poterit, ad reſtitutionem non teneri; ſi tanti valeant animalia quanti damnum illatum. Diana *d. tom.* 6. *tract.* 3. *reſol.* 149. *&* 150. Cardin. de Lugo *d. diſp.* 16. *ſect.* 5. Leſſius *de Iuſt. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 58. Caſtropal. *tom.* 7. *diſp.* 1. *punct.* 17. §. 3. *num.* 6. Vaſquez *de reſtit. cap.* 5. §. 1. *dub.* 9. & Rebell. *d. lib.* 2. *quæſt.* 18. *num.* 6. *&* 7. vbi ſubdit, quòd dummodò plus ſurreptum non ſit, quàm debeatur, compenſans non eſt obligatus ad reſtitutionem, eſtò quòd peccauerit, Ius ſibi ipſi dicendo. Verum tamen eſt, quod ſi Dominus animalium paratus ſit reficere ea detinenti omne damnum, & expenſas, tenetur ea Domino reſtituere. Menoch. *de Recuperand. poſſeſ. remed. nono num.* 282. Farinacius *de Furtis quæſt.* 175. *numer.* 136.

(?)

DE-

Digitized by Google

DECISIO LXXX.

ARGVMENTVM.

Traduntur plures denominationes, ac definitiones Virtutis.

SVMMARIVM.

1 *Virtutis nomen quid ſignificet?*
2 *Exorciſmorum Eccleſiæ Virtus.*
3 *Herbarum Virtus ad ſanandos morbos.*
4 *Virtutis definitio.*
5 *Opus Virtuoſum vt ſit, quid requiratur.*
6 *Medium duplex, aliud Rei, aliud Rationis.*

PEtitum fuit: *Quid ſit Virtus? & quæ requirantur, vt opus aliquod ſit Virtuo-*
1 *ſum?* Præmiſerunt pro reſolutione primæ partis Quæſiti, Nomen Virtutis diuerſas habere ſignificationes; ſiquidem *Primò* ſignificat robur, & potentiam. *In brachio virtutis tuæ di perſiſti inimicos tuos. Pſal.* 88. *Dextera Domini fecit virtutem. Pſal.* 117. *Secundò* denotat operationem aliquam mirabilem, inſuetam naturæ, & miraculoſam; quæ poteſt reſultare ex verbis, ex herbis, & ex lapidibus. Quamuis enim Plinius *lib.* 28. *cap.* 2. ſcripſerit, *Maximæ quæſtionis eſt, & ſemper incertæ, valeant ne aliquid verba, & incantamenta carminum?* & Socrates, quem citat Balthaſar Bonifacius *in Ludicr. Hiſt. lib.* 14.*cap.* 6. dixerit, *Incantationes ſunt Verba animos decipientia, iuxta ſpei, vel timoris conceptionem:* Et Martin. Delrius *Diſquiſit. Magic. lib.* 3.*quæſt.* 4.*ſect.* 7.*& ſeqq.* oſtenderit, plurima ſuperſtitionum, & vanæ obſeruantiæ exempla verbis, ſeu orationibus ad ſanandum adhibitis; tamen negari non poteſt Eccleſiaſticas
2 benedictiones, & Exorciſmorum verba ab Eccleſia approbata, & à ſanctis viris adhibita, diuina fauente ope, virtutem mirabilia operandi, & ſanitates concedendi habere, ut pluribus exemplis demonſtrat P. Bagatta *in Admirand. Orbis Chriſtiani tom.* 1.*lib.* 6. *cap.* 5. *à num.* 17. *& ſeqq.* vbi verba in paruis ſchedulis conſcripta inſtar ferri ponderoſa fuere. Idem de S. Antonino Archiep. Flor. narrat P. Menochius *nelle Stuore par.* 1. *cent.* 2. *cap.* 72. Pariter P. Bagatta *tom.* 2.*lib* 5. *cap.* 4. §. 2. vbi plurimi Exorciſmi miraculoſi. Herbis autem, & lapidibus plures inſitas à Deo eſſe virtutes, potiſſimùm ad hominum ſanitatem, præter Dioſcorid. Mattheol. & 3
Caſtorem Durantem teſtantur plures tùm antiqui, tùm moderni ſcriptores, quos refert Gaſp Scottus *Soc. Ieſu in ſua Phyſica Curioſa lib.* 4. *cap.* 15. *per totum*, & P. Bagatta *d. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 1. vbi de lapidibus admiranda varia, *& lib.* 7. *cap.* 2. vbi de herbis, & floribus medica virtute præditis. *Tertiò* virtutis nomen indicat poteſtatem faciendi miracula; iuxta illud *Luc.* 6. *Quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes. Quartò* demonſtrat rei energiam ad aliquid faciendum modo quodam ſingulari. *Sap.* 7. *Dedit mihi ſcientiam, vt ſciam virtutes elementorum &c. Et virtutes radicum. Quintò* continet artem, ſtudium, vel profeſſionem, iuxta parabolam decem talentorum, quæ data ſunt *Vnicuique ſecundùm propriam virtutem. Matth.* 25. *Sextò* fert nomen Angelorum primi ordinis ſecundæ Hierarchiæ. *Rom.* 8. *Neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes. Septimò* innuit donum aliquod ſupe naturale à Deo datum, ſeu infuſum r *Act.* 1. *Accipietis virtutem ſupervenientis Spiritus Sancti in vos. Octauò* hoc nomen Virtus ſignificat honorem, ſeu dignitatem. *Apoc.* 5. 12. *Dignus eſt Agnus, qui occiſus eſt, accipere Virtutem, & diuinitatem. Nonò* idem eſt, Virtus, ac perfectio, ſeu præſtantia. *Pſal.* 29. *Præſtitiſti decori meo virtutem. Decimò* hoc nomen Virtus ſignificat Virtutes tùm Theologales, tùm Cardinales, ſeu Morales, tàm infuſas, quàm acquiſitas; veruditè explicat Emin. Card. de Lauræa *in* 3. *l. ſentent. tom.* 2. *De Virtutibus in genere diſput.* 1. *artic.* 1. Quarum virtutum tùm naturalium, tùm ſupernaturalium in genere definitio fuit requiſita.

Igitur

Digitized by Google

Igitur Philoſophię Doctores dixerunt
4 ex Ariſtot. 2. *Ethic. cap.* 6. quod *Virtus
eſt, quæ habentem perficit, & opus eius
bonum reddit*. Quam definitionem explicat ibidem Sylueſt. Maur. *Societ. Ieſu
in ſuis commentar. tom.* 2. Humanarum Litterarum Profeſſores *ex libr.* 3. *Phil.
Mor.* Emanuelis Theſauri, definierunt Virtutem, quòd ſit, *Ne quid nimis. Ne quid parum*. Vel quod, *Nec citra, nec vltra*: vel, *Quod decet, & quod licet*. Vel, quod ſit *Mediocritas à ratione præſcripta*. Canoniſtæ dixerunt: *Virtutem eſſe habitum mentis benè conſtitutæ*. Ex Gloſſ. *in cap. De pudicitia*. 32. *quæſt.* 5. & ex Loterio *de Re benef. libr.* 2. *quæſt.* 50. *num.* 96. Theologi Thomiſtæ ex Mag. ſent. 2. *diſt.* 27. & ex S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 55. *art.* 4. voluerunt, *Virtutem eſſe bonam qualitatem mentis, qua rectè viuitur, qua nullus malè vtitur, quam Deus in nobis ſine nobis operatur*. Et eam explicat, & tuetur Gonet. *in Clypeo Theol. Thomiſt. tom.* 3. *tract.* 4. *diſp.* 1. *num.* 37. Scotiſtæ tandem ex Scoto *in* 3. *ſent. d.* 26. *quæſt. vnic. ſub H. §. ad ſecundum licèt dicatur*, ſic voluerunt definitam virtutem, vt ſcilicèt *ſit Habitus electiuus in mediocritate conſiſtens, quo ad nos ratione terminata, & vt ſapiens terminarit*, & deſumpta eſt ex Ariſtot. *d. lib.* 1. *Ethic. cap:* 6. *num.* 8. eamque amplectitur, & declarat Eminent. Card. de Lauræa *d. tom.* 2. *diſp.* 1. *num.* 61. *& diſp.* 2. *num.* 1.

Quò ad ſecundam partem Quæſiti,
Quæ requirantur, vt opus aliquod ſit Virtuoſum? omnes dixere, requiri, quòd
5 opus conſiſtat in mediocritate, ſeu medio; itaut æqualiter diſtet ab exceſſu, & à defectu, vt docet Ariſtot. *d. lib.* 2. *Ethic. cap.* 5. & 6. & ibi P. Maurus. Exceſſus enim, & defectus in actione ſunt vitia: mediocritas, autem, & medium
6 eſt Virtus. Cumque in omni re medium ſit duplex; vnum rei, & aliud rationis; ad faciendum opus Virtuoſum opus eſt operari cum medio rationis, illo nempè, quod ſit proportionatum ipſi operanti; vt eruditè declarando probat, & probando declarat Eminent. Card. de Lauræa *d. tom.* 2. *diſp.* 2. *art.* 1. *per totum*, vbi exempla, auctoritates ſacræ Scripturæ, SS. Patrum, & Philoſophorum; ex quibus deſumitur, electionem mediocritatis, ſeu medij ſupradicti propriè ſpectare ad Prudentiam, de qua in caſu prudentiali menſis ſequentis videlicèt *Deciſ.* 83.

DECISIO LXXXI.

ARGVMENTVM.

Differitur, an ficti pauperes poſſint retinere ſibi eleemoſynas datas. Refertur lepida Hiſtoria de duobus Cœcis multam pecuniam habentibus tempore S. Antonini.

SVMMARIVM.

1 *Pauper fictus an debeat reſtituere eleemoſynas?* & num. 4.
2 *Seruus malus an lucretur ſalarium?*
3 *Eleemoſyna magna retineri non poteſt à paupere ficto.*
5 *Donationum, ac contractuum differentia.*
6 *Eleemoſyna à non paupere accepta cui reſtituenda?*
7 *Hiſtoria lepida de duobus cœcis multam pecuniam habentibus.*
8 *Piger pauper an eleemoſynas retineat?*

An pauper fictus teneatur reſtituere acceptas eleemoſynas?

ADhoc quæſitum alij negarunt, alij aſſirmarunt, alij diſtinxerunt?

Negarunt primi, quòd ſint reſtituendæ eleemoſynæ à ficto paupere; ea ra-
tione, quia cauſa finalis dantis eleemo- 1
ſynam eſt charitas Dei; impulſiua verò eſt ſuppoſita paupertas. Sed quando ſubſiſtit finalis cauſa, translatio dominij non impeditur, licèt impulſiua ſit falſa. Ita Sotus *de Iuſt. & Iur. libr.* 9. *quæſt.* 7. *propè fin.* vbi dat exemplum de famulo conducto, & vt ſeruiat, eò quia

credebatur bonus, qui licèt non ſit talis
2 acquirit dominium mercedis, dummodò ſeruiat. Cum Soto, & aliis plurib. DD. tenet Paſqualig. *cent. 4. quæſt.* 392. nec diſſentire videtur Tambur. (etſi pauperem fictum à peccato non excuſet) *lib.* 8. *in Decal. tract.* 4. *cap.* 1. §. 1. *num.* 3. *in fine*, vbi aliam rationem ſubdit, quia facta per errorem non retractantur, quando ſubeſt cauſa pietatis.

Affirmarunt alii, faciendam eſſe reſtitutionem; tùm quia nemini ſua fraus, & dolus debet patrocinari, *cap. De litteris. de dol. & cont.* tùm quia dans cenſetur dare eleemoſynam ſub conditione, ſi vera ſit paupertas, ad eam ſubleuandam; at ea deficiente deficit conſenſus dantis, qui inuoluntarius redditur ex Ariſtot. *Ethic.* 4. *cap.* 1. Ita ex Vaſquez *opuſc. de Eleem. cap.* 3. *dub. vlt. & de Reſtit. cap.* 7. *dub.* 10. *num.* 93. ac ex aliis Diana *part.* 5. *tract.* 8. *reſp.* 21. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 4. *tract.* 7. *reſ.* 56. *& part.* 8. *tract.* 6. *reſ.* 109. Quæ pariter in Coordinato eſt *tom.* 6. *tract.* 7. *reſol.* 125.

3 Diſtinxerunt alii. Si eleemoſyna fuit in modica quantitate, prima ſententia eſt tenenda, quia dans cenſetur dediſſe abſolutè pro Chriſti amore. At ſi fuit in magna quantitate, ſecunda opinio habebit locum, nam donans inuoluntariè, & inuitus donauit. Granad. apud Tamburin. *in Decalog. vbi ſupra.* Buſembaum *lib.* 3. *tract.* 5. *de* 7. *Præc. cap.* 2. *num.* 10. Rebell. *de Oblig. Iuſt. lib.* 18. *quæſt.* 17. *num.* 2. & Bonacina aliis alleg. *tom.* 2. *de Contract. diſp.* 3. *q.* 1. *p.* 2. §. 2. *num.* 9. & 10.

In hoc Quæſito tenendum, quòd fi-
4 ctus pauper, vltra peccatum (vel graue, vel leue iuxta quantitatem eleemoſynæ acceptæ) tenetur ad reſtitutionem, vt in terminis docent Eminentiſs. Card. de Lugo *Reſponſor. Moral. lib* 6. *dub.* 17. *& tom.* 2. *de Iuſt. & Iur. diſp.* 21. *ſect.* 7. *num.* 69. *&* 89. vbi probat donationes gratuitas in hoc differre à contractibus oneroſis, quòd in donatione dolus etiamſi non verſetur cir-
5 ca ſubſtantiam, ſed ſolùm circa motiuum donandi, vitiat donationem; ex qua doctrina deducit, fictionem paupertatis doloſè factam ad extorquendam eleemoſynam impedire translationem dominii; cum motiuum dandi eleemoſynam huic pauperi ſit eius paupertas, qua deficiente deficit etiam voluntas dantis, & ob dantis inuoluntarium inſurgit obligatio reſtituendi. Scotus *in* 4. *ſent. d.* 15. *quæſt.* 2. *art.* 3. Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſput.* 18. *num.* 17. *&* 24. Et Emin. Card. de Lauræa *in* 3. *ſent. tom.* 2. *diſp.* 23. *num.* 59. *&* 60.

Diſtinctio autem antedicta de eleemoſyna modicæ, vel magnæ quantitatis valet ad demonſtrandum, cui ſit facienda reſtitutio? Nam eleemoſyna magnæ ſummæ eſt reſtituenda ipſi danti; minimam verò pauperibus dare, ſufficit; non ex eo, quòd dominus abdicauerit à ſe dominium, ſed quia non præſumitur inuitus, vt egenis detur. Vaſquez *d. Opuſc. de Eleemoſyna cap.* 3. *dub. vlt. num* 24. Diana Coodinatus *d. tom.* 6. *tract.* 7. *reſol.* 125. *num.* 3. & Card. de Lugo *d. lib.* 6 *Reſponſ. Moral. dub.* 17. *num.* 1. His confert lepida Hi- 7
ſtoria duorum cæcorum, habentium quingentos aureos repoſitos in cappulis; quas Ciuis pauperrimus Florentinus ſummo manè orans in Ianuis Eccleſiæ ab eis abſtulit; ſed re delata ad S. Antoninum Archiep. Florent. cæcos aſcitos reprehendit, tantam ſummam pecuniæ ex eleemoſynis coaceruantes, & iiſdem vigintiquinque aureos dedit, reliquum pecuniæ dicto Ciui adiudicauit tanquam verè pauperi, vt refert P. Menoch. *Nelle Stuore par.* 1. *Centuria* 2, *cap.* 72. his ſequentibus verbis.

„ Vn Cittadino Fiorentino ſi trouaua hauere alquante Figlie grandi „ già, e da marito; e queſti per con„ ſiglio di S. Antonino andaua ſpeſſo „ alla deuotiſſima Chieſa dell'Annun„ ciata, & iui pregaua la Santiſſima „ Vergine di qualche aiuto per la ſua „ pouera famiglia. Era ſolito queſto „ buon huomo d'andare per l'ordina„ rio auanti giorno à queſta ſua deuotio„ ne; & occorſe, che vna volta ſentì „ due ciechi, quali erano venuti per „ mendicare al ſolito la limoſina, che „ frà di loro conferiuano della quan„ tità del denaro, che ſi trouauano

„ ha-

„hauer raccolto, chiedendo la limo-
„ſina alla porta di quella Chieſa. Diceua
„vno di eſſi: io hò raccolto de buo-
„ni denari, & in queſto mio Capuc-
„cio tengo cuciti ſino à ducento Scu-
„di. Et io, diceua l'altro ne hò tre-
„cento naſcoſti in queſto capello. Ciò
„vdito dal pouero Cittadino, diede
„di piglio al capello dell' vno, & al
„capuccio dell'altro; e fattoſene pa-
„drone ricorſe al Santo Arciueſcouo
„per eſporgli quello, che paſſaua, e
„per intendere ſe poteua interpreta-
„re, che la Santiſſima Vergine tante
„volte da lui viſitata, e ſupplicata
„haueſſe in quella maniera voluto pro-
„uedere alla grande neceſſità, nella
„quale ſi trouaua? Feceſi all'hora
„S. Antonino chiamare li due Ciechi,
„& hauendoli ripreſi della frode,
„che faceuano al popolo, fingendoſi
„poueri, e non eſſendo tali; dicendo
„che erano ad vn certo modo ladri,
„& vſurpatori di quelle limoſine,
„che à veri poueri di Chriſto erano
„douute, gli eſortò, e perſuaſe loro,
„che haueſſero per bene, diſponeſſe
„egli à ſuo piacere di quel denaro.
„Al che hauendo i Ciechi dato il con-
„ſenſo, laſciò ad vno Scudi venticin-
„que; & all'altro trenta; & il reſto
„lo diede à quel Cittadino, acciò ſi
„aiutaſſe con quella ſomma per mari-
„tare le figliuole.

Fuit ſecundò quæſitum. *An pauper piger eleemoſynas teneatur reſtituere*. Ab
8 omnibus dictum fuit, non teneri; quia
licèt ſit validus corpore, tamen eſt verè pauper. Diana Coordinatus *d. tom.* 4. *tract.* 7. *reſol.* 56. *num.* 4. Tamburin. *in Decal.* 6. *lib.* 8. *tract.* 4. *cap.* 1. §. 1. *num.* 4. Sylueſter *Verb. Eleemoſyna quæſt.* 2. *num.* 3. Toletus *de Sept. peccat mor. cap.* 31. *num.* 1. Porrò contra huiuſmodi pauperes pigros, & otioſos, ita ſcribit Marchantius *in Horto Paſtor. libr.* 3. *tract.* 4. *lect.* 13. in fine: *Cum dicat Apoſtolus, Si quis non vult operari, non manducet: Hi ergo non ſunt excuſandi, quia ſcriptum eſt, in ſudore vultus tui veſceris pane tuo: Et de muliere laude digna dictum eſt, Quæſiuit lanam, & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum. Prou. vltim.* Quod notent, qui Sycophantis doctrinam Chriſtianam declarant.

DECISIO LXXXII.

ARGVMENTVM.

Reſoluuntur duo importantes Caſus de reſtitutione facienda à Meretricibus; & de deneganda abſolutione diuitibus non ſoluentibus Liuellos, ac alia debita ſua.

SVMMARIVM.

1 *Meretrix an teneatur reſtituere lucrum ſui Meretricij?*
2 *Meretrix turpiter agit, & licitè lucratur.*
3 *Filius familias caſtrenſia, vel quaſi caſtrenſia donare poteſt.*
4 *Meretrix reſtituere debet accepta à Religioſis, & filijs familias.*
5 *Religioſi de licentia Superiorum Liuellos ſuos pro libito donant.*
6 *Meretricis in confeſſione quid attendendum?*
7 *Meretrices egenæ excuſandæ à reſtitutione.*
8 *Diuitas non ſoluentes ſuos Liuellos an abſoluendi?*
9 *Debitores ob malam œconomiam non ſoluendi.*
10 *Debitoris impotentia tribus regulis menſuranda.*
11 *Confeſſarij quomodò ſe gerant cum Nobilibus debita non ſoluentibus.*

*MEretrix pœnitens confitetur, tùm à
filijs familias, tùm à religioſis plu-* 1
rimas pecunias, tanquam impudicorum actuum mercedem accepiſſe. Quæritur, An Confeſſarius debeat eam obligare ad reſtitutionem?

In reſolutione præſentis caſus, ſtu- 2
dioſus Clerus noſter & concors, & diſcors repertus eſt. Concordarunt omnes in eo, quod Meretrix licèt turpiter

agat meretricando , non turpiter agit
3 recipiendo , & ideò tuta conſcientia re-
tinere poteſt accepta ex turpi quæſtu .
cap. Venatoribus , & ibi Gloſſa *diſt.* 86.
Gloſſa *in cap. Ex tranſmiſſa . De Decim.*
4 *l.* 4. *§.* 1. *ff. de condit. ob turp. cauſ.* S.
Thomas 2. 2. *quæſt.* 32. *articul.* 7. Na-
uarrus *in Man. capit.* 17. *numer.* 342.
Diana *part.* 2. *tract* 16. *reſol.* 38. Quæ
in Coordinato eſt *tom.* 8. *tract.* 7. *reſol.*
59. vbi DD. & Anton. Volpi *in Reſo-
lut. Moral. Reſol.* 33. *num.* 1. Diſcordes
verò fuerunt circa obligationem reſti-
tuendi acceptam mercedem à filijs fa-
milias , & Religioſis ; nam alij aſſir-
marunt , Meretricem eſſe obligandam
reſtituere, (niſi filius famillas dediſſet
de bonis caſtrenſibus , vel quaſi) Car-
din. Tolet. *libr.* 5. *cap.* 19. Sanchez *in De-
calog. libr.* 7. *cap.* 19. *numer.* 30. Donat.
De Regularib. tom. 4. *tractat.* 15. *quæſt.*
26. Lauret. *de Franch. part.* 1. *num.* 103.
Ricciull. *de Meretricib. lib.* 2. *capit.* 33.
num. 28. Layman. *libr.* 4. *tractat.* 5. *capit.*
7. Volpi *dict. reſol.* 33. *numer.* 4. Emin.
Card. de Lauræa *dict. tom.* 2. *diſput.* 23.
numer. 50 *& numer.* 115. Alij tamen ne-
garunt , tùm reſpectu filij familias ,
eò quia vel à Patre aliqua ſumma pecu-
niæ ſuo arbitrio expendenda ſolet relin-
qui . Molin. *de Iuſt. tract.* 2. *diſp.* 242.
vel quia datum Meretrici per filium fa-
milias eſt ab ipſo computandum in ſua
legitima. *l. Omnimodò . §. Imputari . &
l. Scimus . §. repletionem . C. de inoffi-
cioſ. teſt.* Mangilius *de Imputationib. quæſt.*
43. Molin. *de Juſt. dict. diſput.* 242. *Ioan.
de* Carual. *de Quarta , & legitima part.*
4. *cap.* 1. *à numer.* 257. *& ſeqq.* Syluest.
Verb. Peculium . 2. *quæſt.* 9. & Nauar.
in Man. cap. 17. *numer.* 164. Tùm reſpe-
ctu Religioſi , qui cum habeat licen-
tiam à ſuo Prælato expendendi Liuel-
5 lum domus paternæ , vel acquiſitam
pecuniam ex concionibus , vel lectio-
nibus ad ſui placitum , vel etiam aſſi-
gnationem pro Veſtiario , quam ſoluit
Conuentus , validè donat , vel ſoluit
mercedem meretrici ; vt in puncto te-
nent Diana *part.* 10. *tractat.* 14. *Reſolut.*
4. quæ in Coordinato eſt *tom.* 7. *tract.*
3. *reſolut.* 63. *numer.* 3. *& part.* 11. *tract.*
2. *Reſol.* 65. quæ in Coordinato eſt *tom.*
8. *tract.* 7. *Reſol.* 58. Card. de Lugo *de Juſt.
& Jur. tom.* 1. *diſput* 3. *numer.* 142. Sa-
las *de Ludo dub.* 21. Rebellius *de oblig.
Juſt. part.* 2. *libr.* 12. *quæſt.* 4. *numer.* 6.
Bordon. *de Paupertat. Religioſa cap.* 17.
numer. 34. *cap.* 21. *num.* 25. *& capit.* 24.
num. 30. vbi alios DD. cumulat . Idem
Bordon. *Var. Reſolut. part.* 1. *Reſolut.* 43.
numer. 46. 47. *ac* 71. & Pellizzar. *in Ma-
nual. Regular. tom.* 1. *tractat.* 4. *capit.* 2.
num. 347. ac de Monialib. *cap.* 6. *num.* 31.
Verſ. Addo hic obiter .

Aſſirmantium opinio procul dubio
probabilior eſt , & ſecurior ; at non
eſt prorsùs rejicienda negantium , ad
leuamen Confeſſariorum , qui nimis 6
anguſtiarentur , niſi à reſtitutione me-
retrices pœnitentes excuſare poſſent .
Non ſemel earum plures ad pedes meos
peccata plorantes habui ; quas idem
eſſet , in deſperationem adigere , ac
ad reſtituendum compellere . Fateor ,
anxium hac de cauſa valdè extitiſſe ; ſed
negantium opinionem ſecutum , tùm
quia Canoniſtæ concedunt , dari poſſe
Regularibus à Conuentu certam ſum-
mam pecuniæ pro victu , & veſtiario ,
quam pro libito expendant . Nauarrus
Comment. 3. *de Regular, numer.* 27. Graff.
1. *part. deciſ. libr.* 3. *cap.* 5. *num.* 55. San-
chez *In Decal. libr.* 7. *cap.* 22. *numer.* 14.
& Aſcan. Tamburin. *de Jure Abbatum
tom.* 2. *diſput.* 22. *quæſt.* 16. tùm etiam
quia notorium eſt in hac ciuitate publi-
cas meretrices inopes , ac miſerrimas
ſpiritualibus æquè , ac temporalibus
bonis extare ; ideòque earum pauper-
tas , & impotentia à reſtitutione mer-
cedis habitæ à filijs familias , ſeu Regu-
laribus excuſant . Rebell. *lib.* 2. *de reſti-* 7
tut. quæſt. 17. *num.* 21. Thom. Tambu-
rin. *in decalog lib.* 8. *tractat.* 4. § 9. *num.*
2. Card. de Lugo *tom.* 1. *de Juſt. & Jur.
diſput.* 21. *ſect.* 1. & Bordon. *dict. Reſol.*
43. *num.* 71 .

Subindè fuit propoſitus alter caſus
frequens in praxi , tenoris huiuſmodi .

*Vir nobilis in Confeſſione ſe accuſat , Li-
uellos , & alias annuas Penſiones diffi-
cillimè ſoluere : adeò ut pluribus creditori-* 8
*bus eas debeat à decennio . Quæritur ,
An , & quomodo ſit capax Abſolutio-
nis ?*

Di-

Dixere: diſtinguendum eſſe. Si laborat inopia, & ſit impotens ad ſoluendum: eſſe abſolutionis capacem; ex DD. proximè allegatis in fine primi caſus, quibus adſtipulantur Comitol. *in Reſp. Moral. libr. 4 quæſt. 31.* Bonacin. *de contr. tom. 2. de reſtitut. diſp. 1. quæſt.*
9 *6. per totam*. Gobat. *de Sacram. tractat. 7. numer.* 561. Sufficit enim propoſitum ſoluendi, cum potuerit. Card. Tolet. *libr. 3. capit. 17. numer. 3.* Nauar. *in ſumm. cap. 17. numer. 57.* Card. de Lugo *de Juſt. tom. 1. diſput. 21. in princip.* & Emin. Card. de Lauræa *dict. tom. 2. de Virtutib. in genere diſput. 23. numer. 222. & ſeqq.* Quod ſi ex mera negligentia, vel ex defectu voluntatis, aut malæ œconomiæ difficillimè ſoluat, non eſt abſoluendus; quia continuat in peccato mortali, præuaricando contra præceptum de non detinendo bona aliena, quod eſt ſimile illi de non accipiendo: ex quibus procedit præceptum reſtituendi; detentio autem eſt continuata acceptio. Emin. de Lauræa vbi proximè *num.* 224.

Porrò elaborarunt plurimùm in danda regula cognoſcendi legitimam impo-
10 tentiam debitoris ad ſoluendum. Sed reſtringendo, quæ ſcripta comperi; tria ſunt obſeruanda. *Primum*, Si reſtitutio non ſolùm redigeret debitorem ad extremam neceſſitatem, ſed etiam deſtrueret honeſtum ſtatum ſuæ familiæ; tunc debitor abſolui poteſt, dilata reſtitutione cum ad pinguiorem fortunam venerit; dummodò creditor non ſit in pari neceſſitate, & ſtatus conditione, quia in tali caſu creditor eſt præferendus. *Secundum*, ſi neceſſitas debitoris ſit grauior, neceſſitas verò creditoris ſit leuior, poteſt differri ſolutio; & multò magis, ſi ex ea reſultaret debitori periculum propriæ famæ, vel notabile damnum Reipublicæ. *Tertium*, Vir nobilis, qui aſſerit non poſſe ſoluere ſua debita, ne cogatur deſcendere à ſuo ſtatu ſolemni, & pompoſo, reſtringendo ſcilicèt numerum famulorum, equorum, conuiuiorum, & ſimilium expenſarum, abſolui non debet, quia hanc pompam, & ſolemnitatem debet poſtferi ære proprio, non autem alieno. Ita ex Card. de Lugo *dict. tom. 1. de Juſt. d. diſput. 21. ſect. 1.* Comitol. *dict. libr. 4. quæſt. 31.* Nauar. *in ſum. cap. 17. & num. 55.* & Emin. Card. de Lauræa *d. diſp. 23. art. 5. per totum*.

Caueant igitur Confeſſarij, nè faciles ſint in abſoluendis debitoribus, 11
qui ſoluere per plures annos diſtulerunt ſuos Liuellos, & annuas penſiones; & notent monita Card. Toleti *dict. libr. 3. cap. 17. num. 3.* & Poſſeuini *de Offic. Curati cap. 15. num. 36. §. Impoſſibilitas*; nec non Iacobi de Graſſijs *Dec. Aur. par. 1. libr. 2. cap. 132. num. 43.* qui hortantur Confeſſarios eſſe conſtantes, & audaces in neganda abſolutione moroſis debitoribus; & iure quidem tùm fauore creditorum, qui langueſcere coguntur, præcipuè Religioſi, Monaſteria, & loca pia; tùm reſpectu animarum eorumdem debitorum, quos cìtò verè pœniteat negligentiæ, atrox pœna aduret in Purgatorio; iuxta exempla relata à Matre Franciſca de SS. Sacramento Carmelita Diſcalceata in libro Apparitionum animarum Purgatorij cum obſeruationibus Epiſcopi Oſmen *impreſſo Venetijs anno* 1680. *num.* 9. 13. 49. *& num.* 146. vbi exempla moderna, & terribilia, quæ Parochos legiſſe iuuabit, & populum, ſi eidem referentur.

DECISIO LXXXIII.

ARGVMENTVM.

Quid, & Quotuplex ſit Prudentia? Quæ eius munia? Quæ virtutis Prudentiæ partes integrantes? Quale eius obiectum? Subiectum? Quæ vitia Virtuti Prudentiæ oppoſita?

SVMMARIVM.

1 *Prudentia quid ſit?*
2 *Quotuplex?*
3 *Prudentiæ munera tria. Et quæ?*

4 *Epi-*

ctum Virtutis Prudentiæ eſt veritas bonitatis actuum virtutum, affectuum, ac paſſionum; eò quia obiectum formale intellectus non ſolùm eſt Verum, ſed Verum Bonum, de vtroque enim iudicat Intellectus; aliàs Voluntas non poſſet bonum proſequi, cum ipſa non feratur in incognitum; præterquàm quòd Intellectus tendit in idem ens, in quod Voluntas, ſed hæc ſub ratione boni; ille ſub ratione veri. Gonet. *d. diſp.* 1. *art.* 2. & Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *vbi ſupra diſput.* 13. *per totum.*

Subiectum immediatum Virtutis Prudentiæ eſt intellectus: adæquatum verò eſt homo, tàm Superior, quàm ſubditus, tàm Viator, quàm Beatus, ac
6 etiam Angeli in cœlo. Eminent. Card. de Laur. *ibid. diſp.* 14.

Vitia tandem oppoſita Virtuti Prudentiæ, alia ſunt ex defectu; ſcilicèt *Præcipitatio, Temeritas, Inconſideratio, & Inconſtantia*; alia ex exceſſu, nempè *Aſtutia praua*, ſeu *Calliditas*, *Solicitudo*
7 *ſuperflua circa temporalia*, *Fraus*, & *Dolus malus*. De quibus plenè S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 53. *quæſt.* 54. & *quæſt.* 55. Eman. Theſaur. *d. lib.* 17. *cap.* 15. vbi plura exempla hiſtor. Eminentiſs. Cardin. Tolet. *lib.* 8. *cap.* 46. Layman *dict. lib.* 3. *ſect.* 2. & Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *d. tom.* 2. *diſp.* 17.

DECISIO LXXXIV.

ARGVMENTVM.

Agitur de reſtitutione damni ob homicidium: & quomodo ſit definiendum pretium rei furto ablatæ, reſtituendum Domino?

SVMMARIVM.

1 *Homicidæ, ac percuſſores, quid quantum reſtituant?*
2 *Heredes homicidarum quando teneantur ad reſtitutionem?*
3 *Reſtitutio quorum expenſis ſit facienda?*
4 *Poſſeſſor bonæ fidei an reſtituat rem ſuis expenſis?*
5 *Debitor ex contractu vbi rem reſtituat?*
6 *Pretium maximum, vel medium, aut minimum rei ſit reſtituendum?*
7 *Diſtinctio circa reſtitutionem pretij rei furto ablatæ.*
8 *Caſus ſex pro dicta reſtitutione attendendi.*
9 *Arbitrium boni viri attendendum in rebus dubijs.*
10 *Aliud pro alio inuito creditore ſolui non poteſt.*
11 *Pretium loco rei extantis quando ſolui liceat?*

AD Primum Quæſitum. *Quid ſit reſtituendum pro homicidio, mutilatione, vel percuſſione?* Dictum fuit, eſſe reſtituenda omnia damna ſpiritualia, ciuilia, & realia, quæ ex homicidio, mutilatione, ſeu percuſſione proueniunt ipſi occiſo, vel mutilato, vel percuſſo, ac eius familiæ. Damna ſpiritualia ſunt; ſi E. g. occiſio impediuit, ne fierent ſacrificia, & ſuffragia determinata ab occiſo, nam occiſor ea ſupplere debet. Ciuilia ſunt, ſi ex percuſſione læſus fuit honor, aut fama occiſi: nam & ad honorem, & famam reſtituendam percuſſor tenetur. Realia ſunt, tùm expenſæ in medicinis, tùm ceſſatio lucri ex negotiatione, arte, aut opificio prouenturi ipſi occiſo, vel mutilato, aut percuſſo; circa cuius lucri futuri taxationem plures regulæ dantur à DD. reſpectu incertitudinis tùm vitæ humanæ, tùm negotiorum, quas videre oportebit in praxi apud Molinam *de Iuſt. & Iur. tract.* 2. *diſp.* 155. & *ſeqq.* Iulium Clarum §. *Homicidium*, & §. *vlt. quæſt.* 51. Petr. Nauara *lib.* 4. *de Reſtit. cap.* 1. Summ. Dianæ *Verb. Reſtitui à num.* 24. & *ſeqq.* Rebell. *de oblig. Iuſt. lib.* 3. *quæſt.* 11. & *ſeqq.* Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *par.* 3. *cap.* 6. Eminentiſs. Cardin. de Lugo *de Iuſtit. & Iur. tom.* 1. *diſput.* 11. & Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *d. tom.* 2. *in* 3. *lib. Sent. diſput.* 23. *art* 8. *per totum*: qui omnes notant, huiuſmodi obligationem reſtituendi tranſire etiam ad heredes, quando occiſio, mu-

Digitized by Google

mutilatio, vel percuſſio fuit cum culpa.

Ad Secundum Quæſitum. *Cuius expenſis ſit facienda reſtitutio?* Tres caſus
3 diſtinxerunt. Primus eſt, Si reſtitutio
ſit debita ex delicto, videlicèt ex furto, vſuris, iniuſta læſione, vel damnificatione, vel ex culpabili mora, in hoc caſu reſtitutio eſt facienda expenſis debitoris. Cardin. de Lugo *de Iuſtit. & Iur. tom.* 1. *diſp.* 20. *ſect.* 8. §. 1. detractis tamen illis expenſis, quas dominus rei feciſſet, ſi rem debitam ad locum, vbi habitat, tranſuexiſſet. Sed quid dicendum, ſi in re reſtituenda maiores expenſæ faciendæ forent à debitore, quàm res ipſa valeat? Pugnant DD. nam alij aſſerunt, pretium rei pauperibus, vel cognatis creditoris eſſe tradendum, quia iuſtitia diſtributiua, cuius eſt æqualitatem ſeruare, non videtur velle, vt pro re minima expenſæ maximæ fiant à debitore, etiam reluctante creditore, qui irrationabiliter cenſetur inuitus; non enim iuſtitia debet deſtruere charitatem, quæ eſt finis omnium virtutum. Sylueſter *Verb. Reſtitutio* 4. *quæſt.* 4. Molina *tom.* 3. *diſput.* 752. *num.* 5. Leſſius *capit.* 15. *dub.* 8. Bonacina *de Reſtit. diſp.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 5. Alij tenent, omninò rem eſſe reſtituendam creditori, ſeu domino, quibuſcunque expenſis non obſtantibus, ad quas debitor ſe obligauit ex proprio delicto; eſt enim magis æquum, vt delinquens patiatur damnum illud expenſarum, quam creditor innocens amiſſionem rei ſuæ; quare laudatus Zacchæus, qui de ſe dixit, Si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. *Luc.* 19. Nauar. *cap.* 17. *num.* 43. Couaruu. *in Reg. Peccatum part.* 1. *num.* 7. Vaſquez *de reſtit. cap.* 10. *dub.* 1. quos refert Eminentiſs. Cardin. de Lugo *d. diſput.* 20. *ſect.* 8. *num.* 184. qui *numer.* 185. ab hac ſecunda opinione tanquàm nimis rigoroſa diſcedit, & nonnullis traditis regulis ad dimetiendum damnum debitoris, & creditoris, docet, quod ſi expenſæ debitoris in reſtitutione facienda non excedant duplum damni, quod patitur creditor, expenſæ ſunt prorsùs faciendæ à debitore, ſecùs autem ſi debitoris damnum ſit duplo maius. Concludit tamen, multum prodeſſe poſſe debitori præſumptam creditoris voluntatem, in decernendo, & credendo ad effugiendas magnas expenſas, rem ipſam, ſeu eius pretium reſtitui pauperibus, ſeu conſanguineis ipſius creditoris.

Secundus caſus eſt, quando res non eſt debita ex delicto, eò quia debitor
inculpabiliter eam habuit, & eſt bonæ 4
fidei poſſeſſor; & omnes concordant, reſtituendam eſſe expenſis creditoris, qui imò tenetur refundere expenſas factas à debitore in re cuſtodienda. Eminentiſs. Card. de Lugo *d. diſp.* 20. *ſect.* 8. §. 2. Thom. Tambur. *in Decal. lib.* 8. *cap.* 1. §. 8. *num.* 6. & 7.

Tertius caſus eſt, ſi res debita ſit ex contractu, nempè ex mutuo, commodato, depoſito, emptione, & ſimilibus; & in hoc varij varia dicunt, vt
videre eſt apud Vaſquez *de Reſtit. cap.* 5
10. *num.* 2. Bonacina *d. diſp.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 13. & Molina *d. diſp.* 752. Sed verior opinio eſt, quòd ſi à principio non fuit deſignatus locus, in quo debitor ſoluere debeat, vel rem reſtituere, ſaltem tacitè, & præſumptiuè, debeat ſuis expenſis ſolutionem facere, vel reſtituere rem in loco, in quo ei res fuit tradita; & ratio eſt, quia quocunque alio loco ſolutio, ſeu reſtitutio fiat, deficeret æqualitas contractus, & vergeret in maius detrimentum vel creditoris, vel debitoris. Tamburin. *d. lib.* 8. *in Decalog. capit.* 1. §. 8. *numer.* 13. Eminentiſs. Card. Toletus *lib.* 5. *cap.* 25. *num.* 3. & de Lugo *d. diſp.* 20. *ſect.* 8. §. 3. *num.* 199. & 200. vbi plures illationes ad alios caſus.

Sed quid reſpondebit Confeſſarius ad ſequentem caſum.

Ruſticus confitetur in Paſchate, ſe furatum menſe Auguſto frumenti modium vnum, quod tunc valebat Ducatos octo. At menſe Decembri valuit Ducatos duodecim. Nunc valet Ducatos decem. Quæritur, quæ ſumma ſit ei iniungenda, vt reſtituat?

Fuerunt relatæ tres opiniones Docto- 6
rum: *Prima*, quod ſit reſtituendus valor maximus, ideſt ducati duodecim, abſque alio diſcrimine, quia quando au-

ctus

Digitized by Google

ſus fuit valor tritici, illud erat domini, & fur tenebatur cum illo augmento tunc reſtituere, à qua obligatione nunquam fuit liberatus. Ita Nauar. *cap.* 17. *num.* 26. Vaſquez *de Reſtit. cap.* 5. §. 1. *dub.* 12. *num.* 78. Syluestr. *Verb. Furtum, quæſt.* 16. Angelus *Verb. Furtum.* 844. *Secunda*. quod ſit reſtituendus valor illius temporis, quo dominus erat venditurus, vel conſumpturus triticum, & ideò ſi fur pluris illud vendidiſſet, poſſet ſibi retinere ipſum plus, eò quia Dominus non cenſetur damnificatus in illo pluri. Bonacina *tom.* 2. *de Reſt. in gen. diſput.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 11. *num.* 9. Layman *lib.* 3. *tract.* 2. *cap.* 4. *num.* 6. Diana *part.* 2. *tract.* 17. *reſol.* 51. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 8. *tract.* 7. *reſol.* 9. *Tertia*, quod vertente dubio circa tempus, quo dominus erat venditurus, vel conſumpturus triticum, ſint reſtituendi duodecim Ducati, iuxta maius pretium menſis Decembris; quia in dubio melior eſt conditio innocentis, in eiuſque fauorem inclinandum. Vaſquez *de Reſtit d. cap.* 5. §. 1. *dub.* 12. *num.* 77. & Leſſius *lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 16. *num.* 109.

Cæterùm doctiores noſtri Cleri neutri ex his opinionibus acquieuerunt; non primæ, & tertiæ, quia nimis rigoroſæ; non ſecundæ, vt nimis laxæ. Et quia Quæſitum eſt permole-
7 ſtum, & illud permoleſtius reddidere tot Doctorum opiniones, vt dicit Thom. Tambur. *in Decalog. lib.* 8. *capit.* 2. §. 7. *numer.* 3. pro recta reſolutione diſtinxerunt, dicentes: Vel Triticum adhuc exiſtit apud ruſticum furem tempore Paſchatis, dum confitetur, quia illud neque vendidit, neque conſumpſit? Vel ampliùs non exiſtit; quia iam illud conſumpſit, vel alienauit?

Si exiſtit, conſiderentur duo caſus. *Primus caſus*. Si dominus erat venditurus, vel conſumpturus ipſum triticum vel menſe Auguſto, vel hoc tempore Paſchatis, tenetur ruſticus reſtituere hoc eodem tempore ipſum modium tritici; vel ipſam ſummam Ducatorum decem. *Secundus caſus*. Si dominus erat venditurus, vel conſumpturus triticum menſe Decembri, non ſufficit, ſi nunc, tempore Paſchatis ruſticus reſtituat modium tritici furto ablati, ſed vlteriùs debet reſtituere duos ducatos ad perficiendum valorem menſis Decembris; quia cum dominus illud non habuerit eo tempore, fuit damnificatus à ruſtico in dicta ſumma. *DD. infra allegati in quinto Caſu*.

Si triticum non exiſtat, eo quia iam fuit à fure conſumptum, vel alienatum? Sex caſus ſunt conſiderandi. 8
Primus caſus. Si ruſticus conſumpſit triticum menſe Auguſto, & eodem tempore dominus erat illud conſumpturus? ſufficit reſtituere ducatos octo. *Secundus caſus*. Si conſumptum, vel alienatum fuit triticum, ſeu venditum (quod idem eſt) à ruſtico fure menſe Decembri, & eodem tempore illud dominus vendidiſſet, vel conſumpſiſſet? debet reſtituere Ducatos duodecim. *Tertius Caſus*. Si conſumptio, alienatiovè tritici à ruſtico facta ſit tempore Paſchatis, ad quod vſque tempus dominus erat illud ſeruaturus? ſufficit reſtituere Ducatos decem. In his tribus caſibus omnes DD. conueniunt, & nulla eſt difficultas; quia cum tantundem eſſet habiturus dominus, ſi ruſticus ei triticum furatus non fuiſſet; & tantundem habuerit ruſticus alienando, vel conſumendo triticum, reſtituenda eſt ſumma valoris tempore conſumptionis, vt dictum eſt, in quocunque caſu. *Quartus caſus*. Si ruſticus vendiderit triticum menſe Decembri Ducatis duodecim, vel eo menſe illud conſumpſerit: at dominus erat illud venditurus, aut conſumpturus menſe Auguſto, vel in Paſchate; in hoc caſu ruſticus obligandus eſt reſtituere ſummam ducatorum decem. Ita eſt tenendum contra Bonacin. & Dian. relatos in ſecunda opin. ea ratione, quia, quo tempore fur conſumit triticum furto ablatum, vel vendit, ex eo remanet debitor illius pretij. Igitur ſi ante minùs valebat, vel ſi poſtea decreſcat pretium, debet reſtituere totum illud, quod ipſe habuit, ne ex ſua mora culpabili in reſtituendo, lucrum captet, Rebell. *de*

oblig. Iuſt. part. 1. *libr.* 2. *quæſt.* 6. *num.* 5. Emin. Card. de Lugo *de Iuſtit. & Iur. tom.* 1. *diſput.* 18. *num.* 128. *Quintus caſus*, Si ruſticus vendidiſſet triticum octo ducatis menſe Auguſto; at dominus fuiſſet ſeruaturus vſque ad Menſem Decembrem; debet ei reſtituere Ducatos duodecim; aut ſi vſque ad tempus Paſchatis dominus ſeruauiſſet, ducatos decem tenetur reſtituere, quia eſt communis Doctorum ſententia, quando res furtiua non exiſtit, tantum eſſe reſtituendum, quantum valeret tempore, quo dominus vendidiſſet, vel conſumpſiſſet, ne iacturam ſentiat ex delicto alteriùs; & à damno, quod patitur, ſubleuetur. Thom. Tambur. *dict. libr.* 8. *in Decal. cap.* 2. §. 7. *numer.* 6. & 7. Bonacina *dict. tom.* 2. *de Reſtit. in gener. diſput.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 11. *numer.* 4. vbi aliam rationem ſubdit, videlicèt, reſtitutionem faciendam eſſe ad æqualitatem damni domino illati. Layman. *dict. libr.* 3. *tractat.* 2. *cap.* 4. *numer.* 7. Molina *tom.* 3. *diſput.* 725. *numer.* 6. Rebell. *de oblig. Iuſt. dict. part.* 1. *libr.* 2. *quæſt.* 6. *numer.* 4. Emin. Card. de Lugo *dict. Diſput.* 18. *numer.* 121. *Sextus Caſus*. Si verò dubium ſit, & verſemur in incerto, quo ſcilicèt tempore dominus eſſet venditurus triticum, vel conſumpturus, neque id ex coniecturis liquidari poſſit, tunc ruſticus reſtituere debet pretium medium, ideſt ducatos decem; incertitudo enim admittit aliquam diminutionem, & ſi dominus potuiſſet vendere triticum pretio magno, potuiſſet etiam vendere pretio infimo, vt ex Turrian. & Leſſio firmat Emin. Card. de Lugo *dict. tom.* 1. *de Iuſt. & Iur. diſput.* 18. *num* 133. Diana *part.* 1. *tractat.* 8. *reſolut.* 17. Quæ in Coord. eſt *tom.* 6. *tractat.* 3. *reſolut.* 18. & *part.* 2. *tractat.* 17. *reſolut.* 52. Quæ in Coordinato habetur *tom.* 8. *tractat.* 7. *reſolut.* 10. & Coton. *in Sum. Dian. Verb. Reſtitui. num.* 7.

9 Tandem corollarij loco notarunt ſtudioſi noſtri, non eſſe credendum domino aſſerenti, ſe voluiſſe ſeruare triticum ad tempus maioris pretij, ſed recurrendum eſſe ad coniecturas, & ad arbitrium boni viri, vt admonet idem Emin. Card. de Lugo *dict. diſput.* 18. *numer.* 135.

Sequens caſus ſatis curioſus eſt, *Petrus abſtulit ex amici Muſæo hiſtoriarum librum, quem retinere cupit, ſoluturus clam pretium eius amico. Quæritur, An tuta conſcientia poſſit?*

Omnes reſpondere negatiuè, nam
alind pro alio inuito creditore ſolui non
poteſt. *l.* 2. §. *mutui datio. ff. ſi cert. pet.*
l. Manifeſti. l. Eum, qui; & *l. Eum, à* 10
quo. C. de Solut. Graff. *part.* 1. *libr.* 2.
cap. 130. *numer.* 1. Summa Diana *Verb.*
Reſtitui. numer. 1. Et etiam quia libri
ablati dominium remanet apud amicum;
quod autem noſtrum eſt, ſine
facto noſtro ad alium transferri non poteſt.
l. Id, quod noſtrum. 11. *ff. de Reg.*
Iur. Tomaſett. *in Flor. leg. regul.* 280.
Thom. Tambur. *libr.* 8. *in Decal. cap.* 3.
§. 1. *numer.* 4. vbi DD. allegat, docentes,
creditorem habere ius Iuſtitiæ non
ſolùm ad rem, & valorem rei; ſed
etiam ad eandem ſuam rem conſequendam:
& Diana *part.* 10. *tractat.* 13. &
miſc. 3. *reſol.* 44. Quæ in Coord. legitur
tom. 7. *tractat.* 1. *reſol.* 223. Porrò tres
limitationes dantur ad hanc reſponſionem:
Prima, ſi res ſit deperdita, 11
vel alienata. *Secunda*, ſi valdè ſit deteriorata.
Tertia, ſi ſequeretur manifeſtatio
furis, vel aliquod graue inconueniens.
Graff. *dict. part.* 1. *libr.* 2. *cap.*
130. *num.* 1. & ibi Sot. & Nauar. Card.
Tolet. *libr.* 5. *cap.* 22. *num.* 1.

DECISIO LXXXV.

ARGVMENTVM.

Docet hæc Deciſio, Quid, & Quotuplex ſit Iuſtitia? Quale Obiectum, ac Subiectum Iuſtitiæ? Qui Iuſtitiæ effectus? Quæ vitia Iuſtitiæ oppoſita?

SVMMARIVM.

1 *Iuſtitiæ appellatione quæ, & quot ſignificentur?*

2 *Iuſti-*

Digitized by Google

2 *Juſtitia vndè dicatur?*
3 *Juſtitiæ definitio.*
4 *Eius multiplex diuiſio.*
5 *Commutatiua Juſtitia quæ nam ſit?*
6 *Diſtributiua quæ?*
7 *Vindicatiua quæ ſit?*
8 *Obiectum materiale, ac formale Juſtitiæ quodnam ſit?*
9 *Subiectum eiusdem Virtutis quale ſit?*
10 *Juſtitia an ſit inter Deum, et homines?*
11 *Juſtitiæ Commutatiuæ effectus?*
12 *Fructus rei alienæ à bonæ fidei poſſeſſore an reſtituendi?*
13 *Superiorum Eccleſiaſticorum obligatio circa Juſtitiam diſtributiuam.*
14 *Dignitas perſonarum pro beneficijs, in quibus conſiſtat?*
15 *Vindicatiua Juſtitia quomodo menſuranda?*
16 *Vitia contra Juſtitiam quæ, et quot?*

1 SCire oportet: Appellatione *Juſtitiæ* vel ſignificari gratiam ſanctificantem iuxta illud *Pſal.* 16. *Ego autem in juſtitia apparebo conſpectui tuo*. Vel ſanctitatem ex ipſa gratia prouenientem, de qua illud *Matth.* 5. *Beati, qui eſuriunt, et ſitiunt Juſtitiam*. Vel contineri Præcepta legalia, de quibus dicitur *Pſal.* 18. *Juſtitiæ Domini rectæ lætificantes corda*. Vel quamcunque Virtutem moralem, vt intellexit Apoſtolorum Princeps in illis verbis 1. *Petr.* 3. 14. *Si quid patimini propter juſtitiam,*
2 *beati*. Vel, denique Virtutem Cardinalem, quæ proprio nomine appellatur, IVSTITIA; à Verbo *Jubeo*, eò quia legalis Iuſtitia iubet, & leges pro æquitate facit: vel à Verbo Iuſtum, nam hæc virtus vnicuique reddit iuſtum, & æquum.

Itaque de hac Iuſtitia Virtute Cardinali datæ fuerunt ſequentes definitiones 1. *Juſtitia eſt Virtus, qua ſinguli ſua*
3 *ſecundùm leges poſſident*. Et eſt Ariſt. *libr.* 1. *Rethor.*

2. *Juſtitia eſt æquitas, ius vnicuique retribuens, pro dignitate cuiuſque*. Et eſt Ciceronis *libr.* 3. *Rethor.*

3. *Juſtitia eſt conſtans, et perpetua voluntas, ius ſuum vnicuique tribuens*. & eſt Vlpiani *in l. Juſtitia. ff. de Juſt. et Jur.*

4. *Juſtitia eſt rectitudo Voluntatis propter ſe ſeruata ad alterum*. & eſt Scoti *in* 4. *ſent. diſt.* 46. *quæſt.* 1. Dicitur *ad alterum*, quia propriè Iuſtitia reſpicit æqualitatem, quæ cum altero debet eſſe; quamuis poſſit eſſe etiam cum ſeipſo, tàm Diſtributiua, vndè alienorum munerum diſtributor in pauperes, vel benemeritos, poteſt ſibi ipſi dare, ſi pauper ſit, vel benemeritus; quàm Vindicatiua; vt in peccatore ſe flagellante in pœnam peccatorum. Emin. Card. de Lauræa *inf.* in *ſcit. diſp.* 28. *num.* 117. 118. 119.

Diuiditur Iuſtitia Virtus Cardinalis in generalem, ac particularem. Illa eſt, quæ conſideratur in Principe, & reſpicit felicitatem Reipublicæ, & conſiſtit in æqualitate munerum, & onerum relata ad ſubditos; quæ quidem æqualitas non eſt ſimpliciter rei, ſeu rerum; ſed rationis, quatenùs regulatur à recta ratione: ideòque Diſtributiua maiora præmia dat nobilibus, maiores gradus, ſeu dignitates, quàm plebeis; quia nobilitas à recta ratione pluris æſtimatur. Vindicatiua compenſat iniurias maiori, vel minori pœna iuxta qualitatem perſonarum dictante ratione. Commutatiua æquat pecuniam mercibus, non attenta re tantùm, ſed ſecundùm rectam rationem iuxta abundantiam, vel penuriam regionum, vel temporum. 4

Particularis Iuſtitia, & Cardinalis Virtus eſt illa, quæ concernit bonum priuatorum, & eſt Triplex *Commutatiua, Diſtributiua, et Vindicatiua*.

Iuſtitia *Commutatiua* eſt Virtus inclinans ad dandum cuique æquale in commutationibus; & hæc præcipuè verſatur in contractibus, commercijs, & negotijs humanis; ac ſemper exigit contrapaſſum, ideſt, vt quis tantum recipiat, quantum dat alteri. 5

Iuſtitia *Diſtributiua* eſt Virtus, quæ dat vnicuique munera, & honores pro æqualitate meritorum; videlicet non iuxta arithmeticam proportionem, vt facit Iuſtitia Commutatiua, ſed iuxta geometricam, nempè quam dictat 6

Digitized by Google

recta ratio, vt dictum eſt ſupra.

Iuſtitia *Vindicatiua* eſt Virtus, ac facultas reſidens in Superiore tàm Clerico, quàm Sæculari, puniendi delicta ſiuè per ſe, ſiuè per iudices delegatos pro foro externo, pœnis per leges taxatis, quibus ſatisfit tùm parti offenſæ per compenſationem damni, tùm communitati, dum homines deterrentur à ſimilibus. 7

Obiectum materiale omnis Iuſtitiæ, vel eſt remotum, & comprehendit res omnes, quæ perſonis debentur. Vel proximum, & eſt complexum ex re ipſa, & volitione interna, ac externa eam dandi, cui debetur. 8

Obiectum formale Iuſtitiæ eſt Iuſtum, & æquum cuique debitum ſiuè in rebus, ſiuè in actibus.

Subiectum Iuſtitiæ eſt voluntas, non autem intellectus; huius enim eſt iudicare, & indicare æqualitatem: at ad voluntatem ſpectat illam, cui debetur, dare; & in hac datione conſiſtit Iuſtitia. Ideò hæc Virtus conſideratur, & ſubiectatur in quocunque habente liberam voluntatem, tàm in hominibus, & Angelis, quàm in ipſo Deo; ita tamen vt Iuſtitia Dei erga homines non ſit ſimpliciter Iuſtitia, ſed ſecundum quid, nam ex Ariſt. *lib. 5. Ethic. cap. 11.* domini ad ſeruum non eſt Iuſtitia, quia nec æqualitas. Vnde Apoſtolus *Rom. 15.* ait: *Quis prior dedit Deo, vt retribuatur ei, quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia?* Verè etenim omnia ſunt Dei dona, Eccleſia confitente, quæ dicit; *Deus, de cuius munere venit, vt tibi à fidelibus tuis dignè, ac laudabiliter ſeruiatur. Dom. 12. poſt. Pent.* Igitur Iuſtitia eſt in Deo erga nos, non tanquàm habitus, ſed ipſamet Dei Voluntas recta, vnicuique reddens ſecundùm exigentiam meritorum, & condecentiam ipſius voluntatis Diuinæ; quæ non eſt capax accidentium; cum ea omnia, quæ in ipſo concipiuntur per modum habituum, vt Miſericordia, Charitas, Clementia, ſint ipſamet Diuina Voluntas, ſeu Eſſentia; potens eiuſmodi perfectionum actus elicere circa homines; & propterea dicimus, eminenter in Deo eſſe Virtutes, quæ appellantur exemplares, non formales, ideſt habitus Virtuoſi. Emin. Card. de Lauræa *tom. 2. diſp. 20. n. 7.* 9 10

Effectus Iuſtitiæ Commutatiuæ eſt obligare ad reſtitutionem in conſcientia, & ante Iudicis ſententiam quemlibet detentorem rei alienæ vel phyſicè, vel moraliter, ideſt cooperatores illius iniuſtæ detentionis, qui his verſibus continentur. 11

Iuſſio, Conſilium, Conſenſus, Palpo, Recurſus,
Participans, Mutus, non Obſtans,
Non manifeſtans.

Et non ſolùm rei alienæ detentor tenetur eam reſtituere, ſed etiam damna, quæ domino obuenjunt ex iniuſta detentione, ac etiam fructus; niſi fuerit bonæ fidei poſſeſſor, qui ſi durante bona fide compleuerit præſcriptionem, non tenetur ampliùs ad vllam reſtitutionem. 12

Effectus Iuſtitiæ Diſtributiuæ eſt, vt Superiores diſtribuant bona, munera, & honores Reipublicæ perſonis benemeritis, & hæc præcipuè verſatur in Superioribus Eccleſiaſticis, ad quos ſpectat eligere ad dignitates, promouere, & dare beneficia; adeò vt ſi dignitas, vel beneficium detur minùs digno; in concurſu cum magis digno, Superiores remaneant obligati ad reſtitutionem, ex probabiliore opinione; quam tuentur Doctores, inter quos S. Thomas *2. 2. quæſt. 63. artic. 2.* Petr. Nauar. *lib. 1. de reſt. cap. 2. diff. 2.* Diana *part. 2. tractat. 15. reſol. 38.* Quæ in Coordin. eſt. *tom. 3. tract. 3. reſol. 101.* & idem Diana *part. 4. tract. 4. reſol. 210.* quæ legitur in Coordinato *tom. 8. tract. 7. reſol. 54.* vbi DD. allegat, quibus adhæret Emin. Card. de Lauræa *dict. tom. 2. in 3. libr. ſent. diſput. 24. numer. 286.* vbi ſolidiſſimis rationibus hanc opinionem amplectitur, & confutat contrariam. Porrò dignitas, & benemerentia promouendorum ad gradus, dignitates, & beneficia non ſolùm conſiſtit in nobilitate, opulentia, & ciuilitate; ſed præcipuè in Virtutibus Theologicis, Cardinalibus, Moralibus, ac in ſapientia; vt eruditè exemplis plurimis 13 14

ſimis demonſtrat Emin. Card. de Lauræa *dict. diſput. 24. à numer. 163. vſq; ad num. 220.*

Effectus Iuſtitiæ Vindicatiuæ eſt compenſare damnum iniuriam paſſi cum lucro iniuriantis, iuxta dictamen rationis, & præſcriptum legum; à qui-
15 bus taxatæ ſunt pœnæ infligendæ hominibus iniurioſis, & iniuſtè agentibus tùm ad compenſandum damnum priuatorum, tùm ad ſatisfaciendum publico bono per vindictam publicam contra bona, vel membra, vel vitam ipſius delinquentis. Hæc autem Poteſtas eſt à Deo in Superioribus tùm Eccleſiaſticis, tùm Sæcularibus, populum ſubditum habentibus, qui in vindicandis delictis exequi debent pœnam taxatam à lege, neque eam poſſunt augere, vel minuere abſque legitima cauſa; & niſi ſint Superiores immediati, quo tamen caſu debent parti offenſæ ſatisfactionem procurare.

Vitia oppoſita Iuſtitiæ ſunt omnis iniuſtitia; quia vt probat S. Thom. 2.
16 2. *quæſt.* 122. *art.* 1. quæcunque peccata contra Decalogum, ſunt peccata contra Iuſtitiam. Specialiùs autem contra Iuſtitiam Diſtributiuam, & Vindicatiuam opponitur vitium acceptionis perſonarum, per quam ob affectum, amicitiam, vel aliud carnale motiuum non ſeruatur æqualitas. Sotus *de Juſt. & Jur. libr. 3. quæſt. 6. artic.* 1. Vaſquez. *opuſc. de benefic. capitul. 2. numer.* 46. Contra commutatiuam Iuſtitiam ſtrictè opponuntur vitia contraria virtutibus potentialibus ipſius Iuſtitiæ; ſiquidem cum Deo ex Iuſtitia debeamus honorem, amorem, ac timorem, & hæc perſoluantur per religionis actus; omnia peccata contra religionem ſunt vitia oppoſita Iuſtitiæ commutatiuæ. Proximo cum debeamus, Superioribus obedientiam, pari concordiam, inferiori beneficentiam, & hæc adimpleantur per pietatem, obſeruantiam, amicitiam, & liberalitatem, vitia contraria his virtutibus, vt potè impietas, contemptus, fictio cordis, & auaritia erunt peccata contra Iuſtitiam. Tandem nobiſmet ipſis cum debeamus mundiciem in corde, veritatem in ore, & diſciplinam in corpore, & hæc perſoluamus per caſtitatem, veritatem, & pœnitentiam; peccata contra has virtutes cenſentur vitia oppoſita Iuſtitiæ, nempè carnalitates, mendacia, & intemperantia; vt de his omnibus abunde tractant Sacri Doctores Theologi, & Canoniſtæ, ex quibus hoc reſponſum compilatum fuit, & præcipuè è S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 58. *& ſeqq.* è Scoto *in 4. ſentent. diſt. 46. quæſt. 1. & ſeqq;* Soto *de Juſt. & Jur.* Rebellio *de oblig. Juſtitiæ libr. 1. per tot.* Emin. Cardin. de Lugo *De Juſt. & Jur. tom. 1. diſput.* 1. & 2. Martino Fornario *Chriſtian. perfect. in calce ſummæ Toleti libr. 2. tractat. 2. cap.* 11. Goneto *in Clypeo Theolog. tom. 4. tractat. 11. diſput. 2. & ſeqq.* Iacobo Pignatello *tom. 2. Conſultation. Canonicar. conſultat. 26. à numer. 25. & ſeqq.* Sylueſt. Mauro *tom. 2. in Ariſt. lib. 5. Ethic. cap. 1. & ſeqq.* Emanuele Theſauro *in Philoſ. Mor. libr. 16. cap. 1. & ſeqq.* & ceteris doctiùs, pleniùs, ac incomparabili ingenij acumine, & pietatis affectu ex Emin. Card. de Lauręa *dict. tom. 2. in 3. libr. ſentent. de Virtutibus in gener. à diſp. 18. vſq; ad diſp.* 25. vbi circa hanc egregiam virtutem nihil intactum, nihil deſiderandum reliquit.

DECISIO LXXXVI.

ARGVMENTVM.

Enucleantur diuerſi caſus circa obligationem reſtituendi: nempè, ſi dominus rei ſit ignotus, vel incertus? vel abſque heredibus defunctus? Si res ſublata eſſet nocitura ſuo domino? Vel ſi quis poſſideat campos alienos ex ſententia iniuſta?

SVMMARIVM.

1 *Incerti, & ignoti Domini differentia.*

2 *Ignotus ſi ſit Dominus cui reſtituenda bona*

Digitized by Google

bona iniuſtè accepta?
3 *Bona inuenta in via cui ſint reſtituenda?*
4 *Incertus ſi ſit Dominus rei, cui danda?*
5 *Pondere, vel menſura defraudans quomodo reſtituat?*
6 *Domino rei defuncto ſine heredibus, cui reſtituatur?*
7 *Domino res, cum qua peccare vult, non reſtituitur.*
8 *Sententia, qua quis poſſidet campos, ſi reperiatur iniuſta, quid agendum?*
9 *Præſcriptio legitima liberat ab onere reſtitutionis.*
10 *Sententia facit iuſtum Titulum ad præſcribendum.*
11 *Mala fides Teſtatoris officit heredi.*
12 *Præſcriptio quibus in caſibus non iuuet poſſeſſorem?*
13 *Agere non valenti nulla currit præſcriptio.*
14 *Iniuſtitia æquiualet nullitati.*
15 *Sententia iniuſta non liberat à reſtitutione.*
16 *Arma non ſunt ſumenda de domo Rei.*
17 *Edere ſcripturas ſibi contrarias quando quis teneatur.*
18 *Animæ ſalus cæteris rebus pretioſior.*
19 *Regulæ tres vbi ageretur de reſtitutione ob ſententiam iniuſtam.*
20 *Sententia contra leges eſt nulla, nec dat titulum poſſeſſori.*
21 *Sententia iniuſta ob non benè inſtructam cauſam valet.*
22 *Bona de ſui natura inalienabilia non obſtante ſententia retineri non poſſunt.*
23 *Vſucapio, & Præſcriptio non intrat, vbi bona prohibita ſunt alienari.*
24 *Dubia vbi eſt iuſtitia ſententiæ ſuadenda eſt compoſitio cum parte.*
25 *Poſſeſſio in caſu dubio iuuat poſſeſſorem, vt rem retineat.*

NOn modicè, ſed magnæ neceſſitatis eſt hoc quæſitum. *Ignoto, vel*
1 *incerto exiſtente domino, cui reſtituendum?* Diſtinguendum inter *Ignotum dominum*, & *Incertum dominum*. Si dominus ſit omnino *ignotus*? data eſt hæc regula: Si bona detinentur ex delicto, vel iniuſta acceptione? ſunt omninò pauperibus, aut pio loco, vſuiuè pio reſti-
tuenda. *cap. Nemo, qui rapit. 4. & cap.* 2
Non ſanè. 14. quæſt. 5. cap. Sicut dictum eſt. §. Eos. De Homic. cap. Cum tu. de Vſur. Gloſſ. *fin. in cap. Cum ſit. de Judæis*. S. Thom. 2. 2. *quæſt. 62. art. 5. ad* 3. Thom. Tamburin. *in Decal. lib. 8. tract. 4. cap. 1. § 3. num. 20.* Emin. Cardin. de Lugo *tom. 1. de Juſt. & Iur. diſp. 6. num.* 134. & Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *d. tom. 2. in 3. lib. ſent. De Virtut in gen. diſp. 23. num. 174. & ſeqq.* Quamuis DD. à Tamburino vbi ſupra citati admittant, detentorem iniuſtum poſſe ſibi retinere, ſi ſit pauper; vel ſe componere, vbi Bulla Cruciatæ ſit in vſu, ego non ita facilis eſſem in praxi, niſi detentor eſſet pauperrimus; ne de ſua iniquitate commodum reportaret: Quod ſi bona habeantur abſque delicto, & abſque culpa, putà quia inuenta ſunt per viam, vel in tuam do-
mum illata? Et tunc ferè omnes DD. 3
concedunt, vt factis diligentijs, & cridis præcipuè per Concionatores, & Parochos pro domino reperiendo, ſi non appareat, detineri poſſit res ab inuentore, animo reſtituendi domino, ſi aliquando comparuerit: & ſi interim res conſumatur bona fide, ad nihilum amplius tenebitur. Tamburin. *vbi ſupra num.* 23. Rebell. *de Oblig. Juſt. part. 1. lib. 2. quæſt. 12. num. 1.* Eminentiſs. Cardin. de Lugo *d. diſp. 6. num.* 138. vbi Sotus, P. Nauarra, Vaſquez, & alij. Dixi *ferè omnes*, nam alij DD. dictis locis allegati tenent, etiam in hoc caſu rem inuentam dandam eſſe pauperibus; quod Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *dict. diſput. 23. numer. 181. & 183.* putat, tenendum eſſe tantùm de conſilio, non autem de præcepto; quocirca inuentor poterit licitè poſt adhibitam omnem diligentiam rem ſibi detinere.

Hic notandum venit, quod narrat S. Auguſtinus *de Verb. Apoſtoli ſerm. 19.* (& refertur ab Eminentiſs. Cardin. Baronio *Anno* 388. *num.* 78. eueniſſe eo tempore, quo erat Mediolani) pauperrimum ſcilicèt Chriſtianum nomine Proſeolum repe-

Digitized by Google

reperiſſe crumenam in via cum ducentis ducatis aureis, & ſtatim affixiſſe litteras in locis publicis, vt qui eam perdidiſſet, ad illum accederet, recepturus. Dominus Crumenæ accurrit, & datis ſignis, eam recepit, exhibendo Ducatos 20. pauperi inuentori, qui eos recuſauit. Obtulit decem, & eos noluit. Rogauit, vt acciperet ſaltem decem, & renuit, dicens, pecunia tua eſt; nihil mihi debetur. Tunc dominus illam proiecit, ſubdens, ſi nihil vis accipere, crumena mea non eſt, quære alium dominum. Hoc audito, accepit pauper Ducatos quinque, ſed ſtatim diſtribuit egenis. Ecce iuſtitia, & ſanctitas Chriſtianorum illius temporis.

Quod ſi *Dominus ſit incertus*? Vel in-
4 certitudo verſatur circa duas, aut tres perſonas? Et debet diuidi res inter ipſas iuxta maiorem, vel minorem probabilitatem iuris earundem. Vel damnum illatum fuit toti communitati? & reſtituendum eſt adminiſtratoribus bonorum eius. Vel læſi ſunt plurimi particulares, putà à tabernariis, à mollitoribus, à piſtoribuſve in pondere; vel à tabernariis in menſuris vini? & in his
5 caſibus tentare debent reſtitutionem per augmentum ponderis, vel menſuræ cum iidem emptores ſolent ad eos accedere, & per tantum tempus, quantum in fraude conſumpſerunt. Quod ſi tale remedium in praxi non poſſet ſeruari, reſtitutio eſſet facienda pauperibus, vel pijs vſibus. Tamburin. *d. lib. 8. in Decalog. tract. 4. cap. 1. §. 3. num. 16. & ſeqq.* Diana *part. 4. tract. 4. reſ. 46.* Quæ collocata eſt in Coordinato *tom. 4. tract. 3. reſol. 172.* Eminentiſs. Cardin. de Lugo *d. diſp. 6. ſect. 12.* Eminent. Cardin Toletus *lib. 5. cap. 23. & lib. 8. cap. 49.* & Layman *lib. 3. tract. 2. cap. 9. num. 2. & 3.*

Ad Secundum quæſitum. *Cui ſit reſtituendum, ſi Dominus ſit defunctus abſque*
6 *heredibus*? Alii dixerunt ſeruandam eſſe regulam de domino ignoto ſupra traditam; vt ſcilicèt debitum ex delicto reſtituatur pauperibus; debitum ex contractu retineri poſſit ab ipſo debitore. Tamburin. *d. §. 3. num. 13.* Alij voluerunt, reſtituendum eſſe fiſco ſæculari per *text. in l. 1. §fin. ff. de Iur. fiſci. & l. 1. & l. Vacantia, C. de bonis vacantib. lib. 10.* Azor. *par. 3. lib. 4. cap. 28.* Layman *d. lib. 3. tract. 5. capit. 6. num. 4. Verſic. ſeptimò.* Marc. Anton. Peregrinus noſtræ Vrbis, & noſtri ſæculi Egregius Eques, ac Iuriſconſultus *in tract. de Iure fiſci lib. 4. tit. 3. Qui ſub num. 10.* id extendit etiam ad bona ad Clericum inteſtatum, nullis relictis conſanguineis ſpectantia: & ità practicatum aſſerit anno 1583. hic Patauij in hereditate Parochi Eccleſiæ villæ Trambacharum, qui deceſſerat abſque vllis heredibus: quod refero, non vt iuridicam credam hanc praxim; quia in his caſibus de iure Cæſareo, & Canonico Eccleſia eſt heres, vt fatetur ipſe Eques Peregrin. *d. tit. 3. num. 10. per text. in l. Si quis Presbyter. vbi DD. C. de Epiſc. & Cler. cap. Quicunque vlt. 12. quæſt. 5. cap. 1.* & ibi Abb. *num. 1. & 3. De Succeſſ. ab Inteſt.* & ſi Clericus non habet Eccleſiam, pijs operibus, ſeu pauperibus bona eius debentur. Rota *deciſ. 7. de Teſtamen. in antiquis*, & Bellett. *Diſquiſ. Clerical. par. 1. de bonis Clericor. §. 14. num. 1. & 2.* Sed vt monitum faciam Eccleſiaſticum Virum, quid futurum de bonis ſuis, ſi viuens non diſpenſerit, & dederit Pauperibus, vt iuſtitia eius maneat in ſæculum ſæculi. Ex his veniunt reſoluendi duo ſequentes caſus.

PRIMVS CASVS.

Audit vicina mulier Scholares paciſcentes, noctu per vrbem ſclopetis armatos ituros, & obvium quemquam igneis globulis ferituros: zelo mota, clam eorum domum ingreſſa abſtulit ſclopetos omnes. Timet poſtea ſe peccaſſe. Conſult Confeſſarium. Quæritur, quale conſilium dabit?

VNanimes dixerunt, conſulendam mulierem, vt arma illa offenſiua retineat vſque ad finem ſtudiorum, quo Scholares ad patriam remeant, tunc 7
enim eorum reſtitutionem cautè faciet; docent enim omnes Doctores non eſſe reſtituendam rem Domino, qui peccatu-

caturus eſt , ſi habeat illam ; imò de-
tentorem peccare contra charitatem,
ac etiam contra iuſtitiam, ſi certus ſit
de malo futuro rem tradendo, & tra-
dat; quando abſque gravi ſuo commo-
do poteſt rem retinere. *cap. Ne quis
arbitretur. Verſ. Illud. 22. quæſt. 2 l.
Bona fides. ff. Depoſit.* Graſſius *deciſ.
Aur. part. 1. lib. 2. cap. 128. numer. 9.*
Layman *lib. 3. tract. 2. capit. 9. num. 6.*
Tamburin. *in Decalog. d. lib. 8. tract. 4.
cap. 1. §. 3. num. 2.* Eminentiſs. Cardin.
Toletus *lib. 5. cap. 15 num. 2.* Eminent.
Cardin. de Lugo *d. tom. 1. de Iuſt. & Iur.
diſp. 21. ſect. 2.* & Eminentiſs. Cardin. de
Lauræa *d. tom. 2. de Virtutib. in genere
diſp. 23. à num. 254. & ſeqq.*

SECVNDVS CASVS.

*Vir nobilis detinet campos centum ex bi-
nis ſententijs Patri ſuo viginti ab hinc
annis adiudicatos. Nunc ex ſcriptu-
8 ris domi nouiter repertis cognoſcit, ſen-
tentias illas eſſe iniuſtas. Quæritur, quid
facere debeat?*

OMnes reſponderunt , quod ſi Pa-
ter huius viri nobilis fuit in bo-
na fide, credendo ſententias illas fuiſ-
ſe iuſtas, iſte filius tuta conſcientia
continuare debet in poſſeſſione centum
camporum. At ſi eius genitor fuit in
mala fide, dictarum ſcripturarum no-
titiam habendo, & ſententiarum iniu-
ſtitiam cognoſcendo, tenetur filius cam-
9 pos vnà cum fructibus reſtituere , qui-
bus de Iure debentur. Primam partem
reſponſi probarunt , quia vbi eſt bona
fides, iuſtus titulus, & per tempus ſuf-
ficiens poſſeſſio, inſurgit legitima Præ-
ſcriptio , quæ facit dominum ipſum
poſſidentem, & eum tuetur non ſolùm
in exteriori foro , ſed etiam in con-
ſcientia. Cardin. Tolet. *lib. 5. cap. 26.
num. 7.* Layman *lib. 3. tract. 1. capit. 8.
num. 4.* Bonacina *de Reſtit. in genere
diſp. 1. quæſt. vlt. punct. 2. §. 2. num. 33.*
Eminentiſs. Cardin. de Lugo *tom. 1. de
Inſtit. & Iur. diſp. 7. num. 5.* & Emin.
Cardin. de Lauræa *d. tom. 2. in 3. libr.
ſent. de Virt. in gen. diſput. 21. num. 96.*
Nouiſſimè Illuſtriſs. Epiſcopus Sperel-
lus *deciſ. 175. num. 95.* & ibi plurimi
DD. Igitur in præſenti caſu, ſuppoſita
bona fide, manifeſtè conſtat tàm de Ti- 10
tulo iuſto per binas ſententias; nam res
iudicata eſt iuſtus titulus ad præſcri-
bendum. Gloſſa *penult. in cap. Propo-
ſuit. 4. De conceſſ. Præben.* Eminentiſs.
Cardin. de Lauræa *d. diſput. 21. num. 94.
& num. 100. 101.* Sententia enim facit
de albo nigrum , & firmat Ius inter
partes. *cap. Cum inter. De ſent. & re
iud. l. Ingenuum. ff. de ſtat. homin.* dat-
que ius illi, qui non habet, & aufert
illi, qui habet *arg. cap. Paſtoralis de
Reſcript.* Surdus *deciſ. 170. num. 15.*
& latè idem Surdus *conſ. 61. Vol. 1.* Ro-
ta, *deciſ. 61. num. 4. part. 6. rec.* Anton.
Conciol. *allegat. 68. num. 27.* Pax Ior-
dan. *tom. 3. libr. 14. tit. 25. num. 246.*
quàm de poſſeſſione per tempus legiti-
mum; quod eſt decennium inter præ-
ſentes, & vicennium inter abſentes. *§.
1. Inſt. de Vſucap. l. Vnica. C. de Vſucap.
transf. l. Si quis emptionis. C. de Præ-
ſcript. 30. vel 40. annor. l. Fidei. cum
Auth. ſeq. C. de Præſcript. long. temp.*
Antonellus *de Tempor. legali lib. 2. cap.
67.* Tolet. Laym. Bonacina, & Eminen-
tiſs. de Lugo, ac de Lauræa *ſupracitati.* 11
Secundam verò partem reſponſi , ſi
Pater huius viri nobilis fuit in mala
fide, probarunt ex certo iuris axioma-
te , quod mala fides teſtatoris officit
heredi vniuerſali, ſiuè ex teſtamento,
ſiuè ab inteſtato iure ſuitatis ſucceden-
ti. *§. Diutina. Inſtit. de Vſucap. l. Cum
heres. ff. de Diuerſ. & tempor. Præſcript.
l. Si mala fide. C. Commun. de Vſucap.*
Abb. *in cap. Si diligenti. num. 29. de Præ-
ſcript.* Layman *d. lib. 3. tract. 1. capit. 8.
num. 18.* Bonacina *tom. 2. de reſtit. in gen.
d. diſp. 1 quæſt. vlt. §. vlt. punct. 2. §. 2.
num. 21.* & Eminent. Card. de Lugo *tom.
1. diſp. 7.*

Cæterùm ego acquieſcere non poſ-
ſum reſolutioni ſupradictæ huius caſus,
etiam ſuppoſita bona fide in parte huius
Viri nobilis; ſiquidem etſi poſſederit per
viginti annos cum titulo rei iudicatæ,
& bona fide dictos campos centum; 12
plures poſſunt eſſe cauſæ , quæ impe-
diant præſcriptionem , & ſtante iniu-
ſtitia ſententiarum obligent eumdem
poſſeſ-

Digitized by Google

poſſeſſorem ad reſtitutionem eorumdem camporum. Igitur aduertendum, præſcriptionem 10. vel 20. annorum non currere, vel reſpectu perſonæ, contra quam præſcribitur; vt ſi eſſet pupillus, minor, furioſus, Eccleſia, vel locus pius. *l. Sicut*. prope fin. *C. de Præſcript.* 30. *annor.* Gloſſa *in l. 2. Verb. Ad Agnatum*. & ibi Bald. & alij *C. de Curato. furioſ.* Antonell. *de Temp. legali d. lib. 2. cap.* 70. *& cap.* 86. *num.* 1. *&* 2. Pax Iordan. *d. tom.* 3. *lib.* 14. *tit.* 24. *num.* 202. *&* 226. Vel reſpectu rei, quæ prohibita ſit alienari reſpectu alicuius perſonæ, vt in fundo dotali. Bald. *de Præſcript. in* 5. *part.* 5. *princ. quæſt.* 4. *num.* 4. Antonell. *d. cap.* 86. *num.* 16. vel in fundis relictis Hoſpitali, Eccleſiæ, vel loco pio. Syluest. *in Verb. Præſcriptio*. 1. *num.* 7. Antonell. *d. lib.* 2. *cap.* 67. *numer.* 30. & 34. Vel in bonis ſubiectis fideicommiſſo conditionali, quæ durante conditione non poſſint vllo tempore præſcribi in præiudicium vocatorum, quibus adhuc non eſt apertum fideicommiſſum; ex regula, quod *Non valenti agere, nulla currit præſcriptio*. *l.*
13 1. *C. De bonis matern. l. in rebus* §. *omnis*. *C. De Iure Dot.* Antonell. *d. lib.* 2. *cap.* 101. *num.* 1. Gratian. *Diſcept forenſ. cap.* 577. *num.* 41. *& ſeqq.* Eques M. Anton. Peregrinus *De fideicomm. art.* 41. *num.* 16. & ibi DD. affirmantes, res fideicommiſſarias præſcribi non poſſe ſpatio neque centum, neque mille annorum, quod eſſe in viridi obſeruantia neminem latet, cum in praxi videamus quotidiè, pronunciari fideicommiſſa, quorum memoria non extabat, & fideicommiſſarios ſpoliare poſſeſſores bonorum fideicommiſſo ſubiectorum, quamuis vltra annos centum bona fide poſſediſſent.

Idcircò ſi Vir nobilis, de quo in caſu, poſſidens campos centum, reperiat ſcripturas, manifeſtè demonſtrantes, eoſdem eſſe ſubiectos alicui fideicommiſſo; vel ſpectare ad pupillum, aut ad Eccleſiam, locumvè pium; quomodo tueri ſe poterit Præſcriptione, quæ contra prædictas perſonas non currit? Vel quomodo innitetur ſententijs illis, quas cognoſcit, eſſe iniuſtas; cum iniuſtitia æquiualeat nullitati? Rota *deciſ.* 77. *num.* 1. *par.* 4. *diuerſ.* & apud Gregor. 14
XV. *deciſ.* 330. *num.* 4. Conciolus *alleg.* 34. *num.* 45. Et equidem, non eſſe tutum in conſcientia, qui rem obtinuit ex iniuſta ſententia, quamuis lata ſeruato iuris ordine, & quoties ſuperuenit notitia iniuſtitiæ ſubintrare obligationem reſtitutionis docent Sanchez *conſil. Moral. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 3. *dub.* 10. Salas *de legib. diſput.* 13. *ſect.* 4. *num.* 23. Eminentiſs. Cardin. de Lugo *tom.* 2. *de Iuſt. & Iur. diſp.* 37. *num.* 187. vbi alios DD. allegat, & nouiſſimè Pax Iordan. *d. tom.* 3. *lib.* 14. *tit.* 25. *num.* 247.

Multò minus iuuare poteſt ipſum Virum nobilem poſſeſſorem centum camporum illud axioma, quod arma ſumenda non ſunt de domo rei, neque 16
ipſe videtur obligatus edere parti aduerſæ Inſtrumenta, ſeu ſcripturas domi ſuæ repertas, è quibus reſultat iniuſtitia præfatarum ſententiarum. *l.* 1. *& l. vlt. C. de Eden. l. De Minore*, §. *tormenta*. *ff. de Quæſtion. l. Nimis grave*. *C. de Teſtib. cap.* 1. & ibi Abb. *num.* 16. & Felin. *num.* 9. *De Probat.* Gloſſ. *in cap. G. perpetuus* 12. *in Verb. Communium*. *De Fide Inſtrument.* Menoch. *de Arbitrar. Iudic. capit.* 499. *num.* 1. *&* 2. Hippolit. *l. de Marſil. ſingular.* 271. Ridolfin. *in Praxi part.* 2. *cap.* 3. *num.* 2. Quandoquidem regula iſta limitatur tùm vbi ſcripturæ, vel inſtrumenta eſſent propria ipſius partis aduerſæ, vel ſaltem communia; tùm vbi 17
retentio, & occultatio dictorum Inſtrumentorum, & ſcripturarum vergeret in periculum animæ, & damnationis æternæ ipſius habentis; tunc enim ex æquitate canonica tenetur eas edere, & exhibere alteri parti. Abb. *in d. cap.* 1. *de Probat. num* 20. Felin. *ibid. num.* 11. *in fin.* Io. Andr. *in addit.* ad Speculator. *in tit. de Inſtrumentor. Edit.* §. *Videndum ſub num.* 9. Marſil. *d. ſingul.* 271. Menochius *d. caſ.* 499. *num.* 87. vbi alios DD. cumulat Fagnan. *in d. cap. G. perpetuus num.* 8. *de Probat.* & Marc. Anton. Genuenſ. *in Practicab. Eccleſ. quæſt.* 727. vbi allegat Rotam Romanam coram Card. Seraphino *deciſ.* 130.

Quid igitur dicendum? Quod oſten-

Hh dan-

Digitized by Google

dantur ſcripturæ collitigatori antiquo,
18 & ei reſtituantur campi? *Durus eſt iſte*
ſermo. Quod occultentur ſcripturæ, &
vti poſſedit iſte Vir Nobilis, ita poſſi-
deat? Sed quid *prodeſt homini, ſi vni-*
uerſum mundum lucretur, animæ verò
ſuæ detrimentum patiatur? Matth. 16. Si
ad me accederet talis Poſſeſſor, conſi-
lium petiturus, vtique legere vellem
dictas ſcripturas, & ſciſcitari ab eo
materiam, cauſam, & punctum con-
trouerſiæ, ſuper qua natæ ſunt binæ il-
læ ſententiæ fauorabiles Patri ſuo; fi-
ſus ex meis interrogationibus tandiù
caſum ventilari, quouſque ad rei ve-
ritatem peruenirem, iuxta *text. in cap.*
fin. 30. *quæſt* 5. & *l. Iudices. C. de Iu-*
dic.

Porrò, ſtando in generalitate huius
19 caſus, pro eius reſolutione tres regu-
las ſtatuendas cenſeo. Prima eſt, vel
iniuſtitia ſententiarum procedit ex eo,
quod Iudices ſententiarunt contra le-
gum tenorem, & in hoc caſu ſenten-
tiæ laborant nullitate, & licèt ab eis
nunquam appellatum fuerit, non tran-
ſeunt in rem iudicatam neque per mil-
le annos; ideòque iuuare non poſſunt
Virum Nobilem in conſcientia. *cap.* 1.
20 *De Sentent. & Re Iudic.* Gratian. *Diſcept.*
forenſ. cap. 686. *num.* 15. & in hoc ſenſu
intelligendi ſunt Sanchez, Salas, Car-
din. de Lugo, & Iordan. *ſupra citati*,
aſſerentes ſententiam iniuſtam tanquam
nullam non eſſe attendendam in foro
poli. Vel præfatæ binæ ſententiæ cen-
ſentur iniuſtæ, quia ſunt latæ non con-
tra formam legum, ſed contra ius liti-
gatoris, putà quia non probauit plenè
intentionem ſuam, & cauſam benè non
inſtruxit? & in hoc caſu iniuſtitia ſen-
tentiarum non reddit eas nullas, ne-
que impedit, eas in rem iudicatum
tranſire; quapropter ſi ab eis appella-
21 tum non fuerit, debent executionem
habere, & proſunt parti victrici. *cap.*
Cum inter. §. Quamuis. De Sent. & Re
iud. l. 1. *§. item cum contra. Verſ. Quod*
ſi de Iure ſuo. ff. Quæ ſent. ſine appellat.
reſcind. Ita Anton. Volpi *in ſuis reſolut.*
Moralib. Quotid. reſol. 16 *num.* 12. & 13.
En igitur modus & conſulendi, &
conſolandi; quatenùs ex narratione fa-
cti, & lectura ſcripturarum intret hæc
diſtinctio; nam in hoc ſecundo caſu
ſententiæ reddunt tutam conſcientiam
per tradita à Leſſio *de Iuſtit. & Iur.*
lib. 2. *cap.* 31. *dub.* 4. *num.* 24. & *ſeqq.*
& per Pacem Iordanum *d. lib.* 14. *tit.*
25. *num.* 247. vbi limitat, quod in con-
trarium dixerat, niſi *Sententia interim*
ſit præſcripta; ideſt tranſitum fecerit *in*
rem iudicatam; quia ab ea appellatum
non fuerit; res enim iudicata eſt titu-
lus habilis de per ſe ad transferendum
dominium, vt diximus ſupra ex Emi-
nentiſs. Cardin. de Lauræa *diſp.* 21.
num. 100. Rota *deciſ.* 370. *par.* 1. *rec.*

Secunda Regula eſt; ſi prædictę ſcri-
pturæ domi repertæ oſtenderent iniu-
ſtitiam ſententiarum, eò quia centum
campi, ſuper quibus litigatum fuit, 22
erant de ſui natura inalienabiles, vel
ratione perpetui fideicommiſſi, vel do-
tis, vel ætatis pupillaris, vel de ra-
tione Eccleſiarum, locorumvè religio-
ſorum; itaut non ſuffragantibus ſen-
tentijs tanquàm latis contra leges ne-
que Præſcriptio poſſet ſuffragari, ob
eam rationem, quod vbi eſt prohibi-
ta rerum alienatio, ibi etiam eſt in-
terdicta vſucapio, & præſcriptio. *l. Alie-* 23
nationis Verbum vbi gloſſ. & DD. ff. de
Verb. Signif Tiraquell. *de retract. con-*
ſang. §. 1. *gloſſ.* 9. *num.* 247. Surd *conſ.*
276. *num.* 21. & *ſeqq.* Spercilus *d. deciſ.*
135. *num.* 27. In hoc caſu non video,
quomodo ſit eximendus iſte Vir No-
bilis ab obligatione reſtituendi campos
illos; niſi ex circumſtantiis iuuari poſ-
ſet ex doctrina Ioan. Petri Monetæ
De Cummutationib. Vltim Volunt. cap.
9. *concluſ.* 12. *à num.* 583. & *ſeqq.* vbi
doctè diſputat, quando, & quomodo
poſſit Iudex per ſuam ſententiam præ-
iudicare vocatis ad fideicommiſſa; cum-
ibi colligat plures ampliationes, & li-
mitationes, non inutile foret, con-
ſulturos huic pœnitenti, eas obſer-
uare.

Tertia tandem regula eſt, quod pen-
ſatis penſandis, ſi verſemur in dubio; 24
annuendum ſit pœnitenti iſti, vt ſibi
campos retineat, data aliqua compen-
ſatione aduerſarijs ad arbitrium boni vi-
ri pro qualitate dubij, ea ratione quia
in

Digitized by Google

in dubio nemo tenetur graue detrimentum pati, vt ſequatur tutiorem opinionem. Auila *de Cenſur. part. 7. diſput. 2. dub. 5. Verſ. Sed contra*. Sperellus *deciſ. 175. num.* 103. & quia, quando conſcientia eſt ſpeculatiuè dubia, nec oppoſita veritas ſciri poteſt, poſſeſſio tribuit ius ad operandum contra illam conſcientiam dubiam, deponendo eam practicè; quod quidem in materia iuſtitiæ, vt ſi quis bona fide poſſidere cœperit, & dubium ſuperueniat, & præmiſſa debita diligen-
25 tia, veritatem detegere nequeat, tunc deponere valeat dubium practicum, & rem illam retinere tradit Sanchez *de Matrim. libr. 2. diſput.* 41. *num.* 12. *& in Decalog. lib. 1. cap.* 10. *num.* 9. vbi retractat, quod dixerat *diſp. 36. de Matrim.* & ex Victoria, Soto, Medina, Couaruu. Molina, & alijs docet Sperellus *d. deciſ.* 175. *num.* 41. *& ſeqq.* concludens, quod in dubio, ex vtroque iure, melior eſt conditio poſſidentis, & ad eius fauorem procliues eſſe debemus.

DECISIO LXXXVII.

ARGVMENTVM.

Quid, & Quotuplex ſit Amicitia? Quæ eius proprietates? Quæ eius officia? Quibus cauſis diſſoluatur?

SVMMARIVM.

1 *Amicitia vndè dicatur? & quid ſit?*
2 *Amicitia alia Supernaturalis, alia naturalis. Hæc triplex, & Quæ?*
3 *Amicitiæ proprietates tres.*
4 *Eius officia treſdecim.*
5 *Amicitia quot, & quibus de cauſis diſſoluatur?*
6 *Amicitiæ veræ valor, & æſtimatio.*

1 Dictum fuit: *Amicitiam* (quæ ab amando denominatur) *eſſe voluntatem erga aliquem bonarum rerum illius, ipſius cauſa, quem diligit*. Ex Tull. *lib. 1. de Inu. Rhetor.* Vel quod *Amicitia eſt mutua beneuolentia non latens, per quam aliqui benè ſibi volunt ad inuicem gratia ipſorum, propter honeſtatem, iucunditatem, vel vtilitatem*. Ex Mauro *in Ariſtot. 8. Ethic. cap. 2. num.* 5. Vel quod *Amicitia eſt amor, quo quis aliquem diligit propter ipſum, eique bona vult*. Ex Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *tom. 2. in 3. Sent.* Siuè *De Virt. in gen. Diſp. 25. num.* 129. qui *num.* 135. aduertit, amicitiam requirere, vt ſit inter duos, vel plures, vt inter eos ſit mutua beneuolentia, & ſit ijſdem manifeſta.

Duplex eſt Amicitia. *Supernaturalis*, qua Deum diligimus propter ſeipſum, 2
vel creaturas propter eum; & *Naturalis*, qua diligimus homines, & hæc ſubdiuiditur, & eſt triplex, *Carnalis*, quando quis diligit aliquem ob delectationem: *Mundialis*, dum dilectio eſt ob vtilitatem; & *Virtuoſa*; quæ amat amicum ob virtutem, & vult illi omnia bona. Prima, & ſecunda ſunt amicitiæ fallaces, tertia eſt perfecta. Eminentiſs. Card. de Lauræa *d. diſp. 25. num* 163.

Proprietates amicitiæ ſunt tres. Beneuolentia, Beneficentia, & Concor- 3
dia. *Ariſt. 9. Ethic.* 4. & ibi P. Maurus *num.* 1. Emin. Theſaur. *in Morali Phil. lib. 20. cap.* 5.

Officia amicitiæ ſunt treſdecim. 1. Mutua beneuolentia interna. 2. Obſer- 4
uantia æqualitatis, ideò cauendum ab amicitia Magnatum, quia difficilè tractant amicos cum æqualitate. 3. Sufferentia damni temporalis ob amicos; iuxta illud *Eccl. 29. 13. Perde pecuniam propter amicos*. Hæc dicuntur de Præcepto; ſequentia de conſilio. 4. Vitam etiam profundere; prout fecit Redemptor noſter, qui aiebat, *Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Ioan. 15. 13.* Ideò multi amici fideles, vt ſanctas Virgines è lupanari liberarent, ad eas ingreſſi, mutatis veſtibus abire fecerunt illæſas, & ipſi in manu tyrannorum morte puniendi remanſerunt. 5. Communicatio bonorum cum amico. 6. Ac etiam ſecretorum. 7. Correctio amici

Digitized by Google

errantis. 8. Conſolatio eiuſdem patientis. 9. Sigillum reuelatorum ab amico. 10. Abſtinentia ab omni peccato. 11. Stabilitas, & conſtantia. 12. Velle omnia bona amico ſuo naturalia, & ſupernaturalia. 13. Et tolerantia defectuum ipſius amici.

5 Sex autem cauſis diſſoluitur Amicitia. 1. Ob conuitium amici in amicum. 2. Ob improperium. 3. Ob Superbiam. 4. Ob ſecreti reuelationem. 5. Ob plagam doloſam, ideſt detractionem. 6. Ob ſcandalum; quando ſcilicèt amicitia eſſet cauſa peccati. Hæc ſummatim collegi ex ampliſſimis reſponſis receptis à Clero noſtro; in quo plurimi humaniorum litterarum ſtudioſiſſimi, qui ea deſumpſerunt ex S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 114. *& ſeqq.* Ex Ariſtot. *Ethic. lib.* 8 *&* 9. *& ibid.* Syluest. Mauro. Ex Eman. Theſaur. *in Philoſ. Mor. cap.* 20. *per totum*. Ex P. Io: Paul. Segneri *in Panegyricis par. 2. Paneg. 19. de S. Ang. Cuſtode*. Et ex Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *dict. tom. 2. De Virtut. in gen. diſp. 25. art. 7.*

6 Amicitiam eſſe virtutem incomparabilem, teſtatur Scriptura Sacra *Eccleſ.* 15. in illis verbis: *Amico fideli nulla eſt comparatio; & non eſt digna ponderatio auri, & argenti contra bonitatem fidei illius*. Ratio eſt, quia quę rara ſunt, in magno pretio ſunt: at amici fideles ſunt rariſſimi, ideſt qui diligant amicum, ob ſolum bonum eius, non ob eorum vtilitatem. De Ionatha ſcriptum eſt. 1. Reg. 18. 1. *Anima Ionathæ conglutinata eſt animæ Dauid, & dilexit eum Ionathas, quaſi animam ſuam*. Et iure optimo, nam Ionathas gaudebat regnum paternum dari ipſi Dauid. De Pylade, & Oreſte, qui vnus pro alio mori volebat, cecinit Lucianus.

Ire iubet Pylades charum periturus Oreſtem,
Hic negat, inque vicem pugnat vterque mori.
Extitit hoc vnum, quod non conuenerit illis,
Cetera pars concors, & ſine lite fuit.

De effectibus veræ amicitiæ legendis Valerius Maximus *lib. 4. cap. 7.* Plutarchus *de Multor. Amicitia*; & Cicero *de Amicitia*; qui omnes ſcribunt, quod amicus, vt in prouerbio vulgari, *eſt alter ego*. Ouidius vocauit Virgilium amicum ſuum medietatem animæ ſuę, dum augurabatur ei felicem nauigationem Athenas verſus. *libr.* 1. *Ode* 3. ita canens:

Nauis, quæ tibi creditum
Debes Virgilium finibus Atticis
Reddas incolumem precor,
Et ſerues animæ dimidium meæ.

Notabilis eſt S. Auguſtini teſtificatio de vi amicitię verę, dum ipſe *libr. 4. Confeſſ. cap.* 6. narrans dolorem, quem paſſus eſt ob mortem cuiuſdam amici ſui, ait: *Benè quidem dixit* (Ouidius) *de amico ſuo, Dimidium animæ meæ: Nam ego ſenſi animam meam, & animam illius amici mei vnam fuiſſe animam in duobus corporibus, & ideò mihi horrori erat vita, quia nolebam dimidius viuere: & ideò fortè mori metuebam, ne totus ille moreretur, quem multùm amaueram*. De hac virtute legatur Polyanthea *in Verb. Amicitia*. Et P. Menochius *in Storeis Centur. 11. cap.* 31.

DECISIO LXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Diſſeritur ad quem ſpectet theſaurus inuentus vel in fundo proprio, vel in fundo alieno? Dantur plures diſtinctiones circa diuerſos modos inueniendi theſauros. Docetur, quid dicendum de bonis repertis in littore maris.

SVMMARIVM.

1 *Theſaurus quid ſit?*
2 *Pecunia reperta in pariete domus an ſpectet ad emptorem domus?*
3 *Indi in Sepulchris parentum ponunt pecunias.*
4 *Tiberius Imperator quomodo inuenerit theſaurum?*

5 Nar-

Digitized by Google

5 *Narſetes inuentor pecuniæ in ciſterna reconditæ.*
6 *Theſaurus in foro fori ſpectat ad Principem. Et an in foro poli?*
7 *Domino fundi debetur Theſaurus in eo repertus.*
8 *Demonis opis non imploranda pro Theſauris inueniendis.*
9 *Theſaurus inuentus in fundo alieno ſpectat ad dominum fundi, ſi data opera. Si fortuitò pro medietate.*
10 *Emptor fundi an fiat dominus Theſauri in eo reperti?*
11 *Pharmacopola vili pretio emit herbas magnæ virtutis.*
12 *Gemma an emi poſſit à ruſtico eam ignorante, pretio vili?*
13 *Theſaurus inuentus in fundo Emphyteutico, dotali, &c. cuius ſit?*
14 *Maris in littore bona reperta cui danda?*
15 *Pecunia inuenta in via cui danda?*
16 *Piſcator reperiens anulos aureos in littore maris quid aget?*

INter res deperditas connumeratur etiam Theſaurus: ideò Quęritur: *Theſaurus inuentus cui reſtituendus?* Pręmittendum primò: *Theſaurum eſſe veteris pecuniæ, ſeu aliorum pretioſorum mobilium depoſitionem, cuius non extat memoria; vt iam dominum non habeat. l. Nunquam. §. 1. ff. de Acquiren. rer. dom. l. 2. C. De Theſaur. l. Vnic. C. de Theſaur. libr.* 10 Adeò vt duo copulatiuè requirantur ad conſtituendum theſaurum; videlicèt, & quod non extet memoria temporis, in quo theſaurus fuit reconditus; & quod ignoretur quis ſit illius Dominus. Emin. Card. de Lugo *de Juſt. et Jur. tom. 1. diſp. 6. n.* 111. Diana *par. 9. tract. 5. Reſ.* 1. Quę in Coord. ſita eſt *to. 6. tract. 6. Reſ.* 1. Antonell. *de loco legati lib. 2. cap. 30. n. 1. & 2.* Farinacius *in pract. crimin. q. 104. numer. 19. & ſeqq.* M. Anton. Peregrinus *I. C.* Patau. *De Jur. fiſci lib. 4. tit. 2. numer. 1.* Menoch. *tom. 7. conſil.* 649. vbi tuebatur, pecunias aureas ſuo tempore repertas in pariete domus venditę, ſpectare ad emptorem domus, ea ratione, quia cum in dictis pecunijs eſſent Ducati Veneti aurei cuſſi cum nomine Auguſtini Barbadici Ducis Venetiarum, ad Ducalem dignitatem aſſumpti de anno 1485. & ſic centum circiter annos antè, erat pecunia vetus, de cuius repoſitione nullus habebat memoriam, & nullus certus dominus extabat. E contra theſaurus non eſſet, ſi apud pecuniam reperirietur Syngrapha, ſeu Inſtrumentum, quod teſtaretur, cuius ſit? & cuius ſint hęredes conditoris? Diana *Coordin. dict. tom. 6. tract. 6. Reſol. 2. num. 4. & 5.* vbi notat, Hiſpanos, qui ſepulchra apud Indos plena diuitijs ſpoliauerunt, eſſe obligatos eas reſtituere, eò quia noſcuntur repoſitores, & eorum heredes: quamuis Sayr. *in Claui Regia lib. 9 cap. 9. n. 12* & Banez. 2. 2. *q. 66. art. 5.* illos excuſent, cum diuitię repoſitę in ſepulchris ſiuè ad pompã, vt de ſepulchro Dauid teſtatur Ioſeph Antiquit. Iudaicar. *lib. 7. cap.* 16. & ex Dion. Caſſ. in Vita Hadriani Imp. P. Auguſtin. Manni *in Select. Hiſtor. cap.* 328. ſiuè ſuperſtitionis cauſa, credendo, mortuos eis vti ad ſuos vſus; habeantur pro derelictis. Hinc theſaurus verè fuit ille, quem Tiberius ſecundus Imperator, liberaliſſimus in pauperes, reperit, dum petram Crucis ſignum tenentem, ne calcaretur pedibus pietatis ſtudio auferri iuſſit, ex S. Gregor. Turon. *Hiſt. Franc. libr. 5. cap.* 19. At pecuniam Narſetis in ciſterna reconditam, ac eidem Imperatori delatam, ex Paul. Diacono *de Geſt. Longobard. lib. 3. cap. 5. & 6. &* P. Menoch. Stuore, *cent. 4. cap.* 23. non tanquam theſaurum, ſed tanquam bona vacantia cępit. *l. 1. & penult: C. de bonis Vac. lib.* 10.

1 (margin, beside "Pręmittendum primò"); 2 (margin, beside "numer. 1. Menoch."); 3 (margin, beside "Hiſpanos, qui ſepulchra"); 4 (margin, beside "liberaliſſimus in pauperes"); 5 (margin, beside "ex Paul. Diacono")

6 Præmittendum ſecundò, hìc reſponderi ad propoſitum Quæſitum pro foro conſcientiæ tantùm; attento quod in foro exteriori inuentus theſaurus eſt Principi conſignandus de conſuetudine ferè totius orbis, & ex legibus particularibus cuiuſque Regni. Peregrinus *de Iure fiſci dict. libr. 4. tit. 2. num.* 10. Couaruu. *in reg. Peccatum. part. 3. §. 2. numer. 4. de reg. Iur. in 6.* Farinac. *dict. quæſt. 104. num.* 32. Antonell. *de Loco legali dict. libr. 2. cap. 30. num.* 21. Quamuis digladiantur adinuicem Theologi, an præfatæ leges obligent in conſcientia? Videtur enim affirmare Paludan. *in 4. diſt. 15. art. 5. concl.* 1. D Antonin. *part.*

7. *tit.*

2. tit. 1. cap. 15. §. 2. Leſſius libr. 2. cap.
5. dub. 17. num. 66. Diana Coordinatus
tom. 6. tract. 6. reſolut. Quæ in Veteri eſt
part. 9. tract. 5. reſol. 18. & Emin. Card.
de Lugo dict. tom. 1. de Iuſt. & Iur. diſp.
6. numer. 131. Sed negare non dubitant
Syluester Verb. Inuentum. num. 13. So-
tus de Iuſt. & Iur. libr. 5. quæſt. 3. art. 3.
col. 9. Medin. Bardi, Caramuel, &
Trullench. citati à Tamburin. in Decal.
libr. 8. tract. 4. cap. 1. §. 3. numer. 35 &
nouiſſimè Emin. Card. de Lauræa dict.
tom. 2. diſp. 23. à num. 197. & ſeqq.

His præmiſſis ad reſolutionem Quæ-
ſiti tres ſequentes concluſiones dan-
tur.

Concluſio Prima. Theſaurus inuen-
tus in fundo proprio ſiuè caſu, ſiuè de
7 induſtria totus acquiritur domino fun-
di. l. 1. C. de Theſaur. lib. 10. §. Theſau-
rus. Inſtit. De rer. diuiſ. Farinac. dict.
quæſt. 104. num. 3. Antonell. de Loco leg.
d. libr. 2. cap. 30. num. 4. vbi idem de ſta-
tuis, & lapidibus marmoreis abſcon-
ditis in agro ait eſſe deciſum in Rota,
deciſ. 359. poſt tert. libr. Conſilior. Fari-
nac. & ſentit Gratian. Diſcept. forenſ.
cap. 453. numer. 5. & ſeqq. Niſi fortè in
inueniendo theſauro magica ars adhibita
fuerit, quia tunc theſaurus inuentus
in proprio fundo acquiritur fiſco. dict.
l. 1. vbi Gloſſ. in Verb. arte. C. de The-
ſaur. libr. 10. Emin Card. de Lugo dict.
diſput. 6. numer. 112. Antonell. d. cap.
30. numer. 5. & 11. vbi notant, ex Na-
uar. in Man. cap. 17. num. 172. & 175.
non eſſe fiſco tradendum ante ſenten-
tiam, quia lex pœnalis eſt. Gloſſa in
cap. Fraternitas. 12. quæſt. 2. ſed contra-
8 rium tenent Valaſc. de Iure Emphyt. q.
15. num. 4. & Farinac. d. quæſt. 104. num.
18. nefas enim eſt cuique fidelium ad
Dæmonem recurrere; à quo etſi the-
ſauri, & pecuniæ abſconditæ reuelari
poſſint, Deo permittente, attamen
rarò cum veritate, ſæpè cum falſitate
Diabolus reuelat; vt eruditè docent
Bodin. in Dæmonom. libr. 3. cap. 3. Del-
rius libr. 2. diſquiſ. Magic. quæſt. 12. P.
Gaſp. Schottus in ſua Phyſica Curioſa
part. 1. libr. 1. cap. 33. & P. Franc. Mar.
Guaccius in Compend. Maleficar. cap. 10.
apud quos auctores plurima, eaque
non iniucunda leguntur exempla illo-
rum, quos Diabolus pater mendacij
ludificauit, tradendo ſtercora, loco
pecuniarum, & vitam auferendo foſ-
ſoribus earumdem, & quod peius eſt,
etiam animam. Aiunt enim DD. Dæ-
monem ſibi obſequentibus eſſe infide-
lem in manifeſtandis theſauris, vel
quia non exſtant; ſiuè ſi ſint alicubi,
eos reſeruat Antichriſto futuro; quem
ditando maiorem expectat animarum
ruinam. Schottus dict. cap. 33. in fin. &
de deceptione Neronis Imperatoris in-
hiantis ex reconditorijs, & venis terræ
theſauros eripere, legatur Suetonius
in eius vita cap. 31. & 49. atque Cornel.
Tacit. annal. lib. 16. in princ. Porrò ſi in
fundo alieno artibus Magicis inueniatur
theſaurus, medietatem fiſco, & me-
dietatem domino fundi deberi conten-
dit Diana part. 2. tract. 5. reſol. 12. Quæ
ſedem obtinet in Coordin. tom. 6. tract.
6. reſol. 13.

Concluſio Secunda. Theſaurus in
alieno loco, ſiuè priuato, ſiuè publi- 9
co, ſiuè Cæſaris, Fiſci, Ciuitatis,
aut Eccleſiæ inuentus, ſi data opera,
totus debetur domino fundi; ſi fortui-
tò, medietas eſt domini fundi, alia
medietas inuentoris. Peregrinus de Iu-
re fiſc. dict. libr. 4. tit. 2. num. 8. Anto-
nell. dict. lib. 2. cap. 30. num. 6. 7. et 15.
Diana Coordin. dict. tom. 6. tract. 6. reſ.
12. Quæ in veteri iacet part. 9. tract. 5
reſol. 11. Emin. Card. de Lugo d. diſput.
6. numer. 116. et 117. Et Emin. Card. de
Lauræa d. tom. 2. diſp. 23. numer. 215. &
216. vbi in ſpecie loquuntur de loco Sa-
cro. Quod ſi dominus fundi, illum
nuper emiſſet, quia ſciuerat, in eo
extare theſaurum; in hoc altercantur
Iuriſtæ, & Theologi, an emptor
poſſit tuta conſcientia retinere ſibi to- 10
tum theſaurum? Alij enim affirmant,
eò quia venditor fundi, qui nihil ſcie-
bat de theſauro abſcondito, in nihilo
fuit defraudatus; nam iuſtum pretium
fundi accepit, theſauri autem non
erat dominus, cuius dominium acqui-
ritur inuentione. S. Thom. 2. 2. quæſt.
66. art. 5. ad 2. Nauar. in Man. d. cap. 17.
num. 175. Verſ. Sequitur tertiò. Iuſtitia
autem pretij ſumitur ex communi æſti-
matio-

Digitized by Google

mationem hominum, non ex maiori vti-
11 litate rei; hinc pharmacopola poteſt communi pretio emere faſcem herbarum in pabulum iumentorum paratum, in quo cognoſcit eſſe herbas vtiliſſimas; vtilitas enim herbarum latens non plus valet, nec pluris vendi, vel æſtimari ſolet. Et idem eſt de theſauro abſcondito in agro; & propterea laudatur homo in Euangelio, qui vendidit omnia, quæ habuit, & emit agrum, in quo cognouit theſaurum eſſe abſconditum. *Matth.* 13. 44. & hanc opinionem tuentur Rebellius *de obl. iuſt. libr.* 1. *part.* 1. *quæſt.* 15. *num.* 15. Layman. *libr.* 3. *tract.* 1. *cap.* 5. *numer.* 23. Caramuel. *in Theol. mor. libr.* 2. *num.* 307. & Eminent. Card. de Lugo *dict. tom.* 1. *de Iuſt. & Iur. diſput.* 6. *num.* 126. Alij nihilominus negant ea ratione, quia ſicut vendens tenetur manifeſtare vitium occultum rei venditæ, ita emptor debet manifeſtare ea, quæ rem faciunt magis pretioſam: ideò peccat contra iuſtitiam, qui à ruſtico ignaro emit modico pretio gem-
12 mam magni valoris, cuius ruſticus æſtimationem ignorat. Fundus autem, in quo iacet theſaurus, pluris valet; nam ſi ab emptore ſciretur, in eo latere theſaurum, pluris æſtimaret; & illud ius ad habendam ſaltem medietatem theſauri ratione dominij, eſt pretio æſtimabile. Neque obſtat Parabola Euangelij *Matth.* 13. 44. quia in Parabolis non ſemper laudantur actiones tanquam honeſtæ, vt patet ex villico iniquitatis, quem laudauit dominus eius ob actiones ex ſe illicitas; ſed ſolùm aſſertur in exemplum prudentia humana, quæ in iis actionibus reſplendet. Sic Chriſtus actionem hanc emendi agrum, in quo emptor ſciuerat eſſe theſaurum, neque approbat, neque reprobat, ſed tantùm illius prudentiam commendat, vt notat P. Steph. Menochius *in Vita Chriſti part.* 1. *lbr.* 4. *cap.* 24. *num.* 4. Quocirca hanc opinionem negatiuam tàm de theſauro abſcondito, quàm de venis metallorum in agro ſubiacentibus tuentur ex Iuriſtis Valaſc. *de Iure Emphyt. dict. quæſt.* 15. *numer.* 6. Farinacius *dict. quæſt.* 104. *num.* 20. *Verſ. Addo ad præmiſſa*: & ex Caſiſtis, ac Theologis Angel. Armilla, & Tabiena apud Hurtad *de Iuſt. & Iur. diſput.* 1. *diff.* 35. Turrian. *in* 2. 2. *tom.* 2. *diſput.* 58. *dub.* 4. *num.* 6. quos refert Diana Coordin. *dict. tom.* 6. *tract.* 6. *reſol.* 16. §. 1. quæ in veteri eſt *in part.* 9. *tract.* 5. *Reſol.* 15. vbi ſentire videtur, primam opinionem procedere poſſe ex rigore iuris, ſecundam verò procedere debere ex æquitate; & huic non dedignatur adherere Emin. Card. de Laurea *d. tom.* 3. *diſput.* 23. *num.* 214. & eadem lance reſpondent ad alios caſus venditionis rerum, intùs quas latent res pretioſę, vt in ſaccis lanę, vel tritici continentibus aurum in direptione ciuitatis à milite ereptis, & communi pretio alteri venditis, & in equo, quem aliquis vidit bibiſſe margaritam.

13 Concluſio Tertia. Theſaurus inuentus in fundo Emphyteutico, Vſufructuario, Feudali, ſeu Dotali, non ſunt concordes Doctores in decidendo, cuius eſſe debeat? vt videre eſt apud Dianam Coordin. *dict. tom.* 6. *tract.* 6. *reſol.* 5. *reſol.* 6. *reſol.* 7. & apud Card. de Lugo *dict. diſput.* 6. *à num.* 118. *& ſeqq.* Communior tamen eſt opinio, quòd pro medietate ſit inuentoris, & alia medietas debeatur Emphyteotę, Vſufructuario, Feudatario, & marito, quando fundum Dotalem ęſtimatum habuit; nam ea ęſtimatio facit emptionem, & facit maritum verum dominum. *l. Quoties. C. de Iure dotium*; aliàs ſpectabit ad Vxorem. *l. Diuortio. §. Si fundum. ff. Soluto Matrim.* vt pleniùs apud Dianam Coordinatum *dict. tom.* 6. *tract.* 6 *reſol* 7. apud Gratian *diſcept. forenſ. cap.* 453. Genuenſ. *in Practic. Eccleſ. quæſt.* 393. Farinac. *d. quæſt.* 104. *num.* 13. Valaſcum *d. quæſt.* 15. & Antonellum *de Loco legali d. libr.* 2. *cap.* 30. *à num.* 16. *& ſeqq.*

14 Sit ſecundum Quęſitum. *Bona in littore maris reperta cui danda*? Reſponſum fuit. Vel illa bona ſunt in mari generata, vt lapilli, gemmę, corallia; & hęc, quia nullius ſunt, fiunt occupantis. *§. Item lapilli. Inſt. lib.* 2. *tit.* 1. Vel ſunt bona, quę longo tempore amiſſa ex naufragio iacuerunt in fundo maris, & habentur pro dereli-

ctis

ctis? & hęc inueniens poteſt vel dare pauperibus, vel retinere ſibi, animo reſtituendi prioribus dominis, ſi vnquam cognoſcerentur. Tamburin. *in Decal. lib. 8. tract. 4. cap. 1. §. 3. num. 29.* & dictum eſt ſupra *Deciſ. LXXXVI. num.* 3. Vel illa bona ſunt ex naufragio recenti, vel cauſa leuandæ nauis in mare proiecta à nautis, qui tempeſtate ſuborta, & iactantibus auſtris ſolent dicere, pondera qui habent, in mare projiciant; vndè Presbyter ait, Breuiarium eſt pondus meum; Vxoratus, fœmina hæc eſt pondus meum; & vterque illa pondera in mare projiciant; ſi reperiantur in littore hæc, & ſimilia, ſunt dominis reſtituenda ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, tùm per *cap. Excommunicationi. De Raptorib.* tùm ex Bulla in Cœna Domini. §. 4. Quando ſcilicèt eorum domini poſſunt reperiri, vt plenè declarant Card. Toletus *in ſumm. libr. 1. cap. 21.* Bonacina *tom. 3. De Cenſur. in Bulla Cœnæ contentis diſput. 1. quæſt. 5.* & Summa Diana *Verb. Bulla Cœnæ. num. 3.*

Ex hucuſque dictis facilis fit reſolutio duorum ſequentium caſuum.

PRIMVS CASVS.

Franciſcus manè diluculò exiens domo reperit in via marſupium nummis plenum.
15 *Inquirit, an quis perdiderit? Nemo comparet. Quæritur, an eos ſibi retinere poſſit?*

Alij dixerunt, non poſſe ſibi retinere, ſed pauperibus eſſe dandos, iuxta doctrinam Card. de Lugo *diſput. 6. ſect. 12. & diſp. 20. num. 191. in prim. tom. de Iuſt. & Iur.* Alij aſſirmarunt, poſſe ſibi retinere, animo reſtituendi vero domino, ſi aliquando comparuerit, ex auctoritate Molinæ *tom. 3. diſp. 746.* Thomę Tambur. *in lib. 8. Decal. tract. 4. cap. 1. §. 3. num. 23.* ac Pauli Comitoli *in Reſp. moral. libr. 3. quæſt. 6. numer. 5. Verſ. Secundum caput.* Et de vtraque opinione dictum fuit ſupra *Deciſ. LXXXVI. num. 3.* ad quam lector reuertatur.

SECVNDVS CASVS.

Piſciceps Patauium venit cum aureis anulis, quos in littore Adriatico iactat reperiſſe. Ciſtifer eos clam aufert. Quæritur, An hi excommunicatione Bullæ Cœnæ Domini, lata contra ſurripientes naufragantium bona afficiantur? 16

Iſte piſcium venditor, qui aureos anulos in littore Adriatico reperit, nullam incurriſſe excommunicationem reſoluit Clerus noſter, ſi in animo habuit eoſdem anulos reſtituere proprijs dominis quandocunque comparentibus, & probantibus eos ex naufragio perdidiſſe: & multò minùs, ſi anuli illi eiecti ſint à mari, in cuius profundo diù ſteterint, adeò vt nullum ampliùs habeant dominum, & ſint bona derelicta; iuxta doctrinam Cardin. Toleti, Bonacinæ, *ſupracitati num.* 14. & Tamburin. *in lib 8. Decal. tract. 4. cap. 1. §. 3. numer. 29. Verſ. Præterea.* At baiulus ciſtam deſerens, qui furatur dictos aureos anulos, incurrit excommunicationem ſecundum Suarez *de Cenſur. diſp. 21. ſect. 2. num. 23.* cò quia ſurripere immediatè in littore, vel mediante priori ſpoliatore non variat malitiam; & eſt caſus legis, quæ vult proſpicere indemnitati naufragantium. Non incurrit excommunicationem ſecundum opinionem Sayri *de Cenſ. libr. 3. capit. 8. num. 4.* Et Dianæ Coordin. *tom. 5. tract. 1. reſol. 44.* quæ deſumpta eſt ex veteri *par. 9. tract. 8. & Miſc. 3. reſol. 36.* ob eam rationem, quia in Bulla tantùm de primo ſurripiente fit ſermo, non verò de ſecundo, vel tertio: ergo quantumcunque ſecundus, vel tertius latro ſciant, bona illa iniuſtè eſſe ex naufragio accepta, non excommunicantur: non enim Cenſura vltra proprium caſum extenditur, cum ſit pœnalis.

DE-

Digitized by Google

DECISIO LXXXIX.

ARGVMENTVM.

Declaratur Quid ſit Liberalitas? Quotuplex? Quodnam eius obiectum, & ſubiectum? Quæ conditiones in ea ſeruandæ? Quæ vitia ſint Liberalitati oppoſita?

SVMMARIVM.

1 *Liberalitas quid ſit?*
2 *Quotuplex?*
3 *Magnificentia quid ſit?*
4 *Obiectum liberalitatis, ac magnificentiæ quale ſit?*
5 *Subiectum earumdem Virtutum quale?*
6 *Innocentii Papæ XI. Magnificentia.*
7 *Venetum Dominium Sereniſſimum laudatum.*
8 *Gregorius Cardinalis Barbadicus laudatus.*
9 *Conditiones liberalitatis, ac Magnificentiæ.*
10 *Vitia iiſdem virtutibus oppoſita.*

Dictum fuit, *Liberalitatem* (quæ
nobilis, ac Regia eſt Virtus *cap.*
1 1. *De Donat.* vbi gloſſ. *cap. ſi mota de
Præb. in 6. cap. Non ſatis cap. Conſideranda. diſt.* 86. *cap. Conſtantinus.* 1. *&*
2. *diſt.* 96.) *eſſe actum, ſeu habitum erogandi bona propria ſpontè, & libentèr in operibus honeſtis.* Ex Ariſt. 3. *Ethic. cap. vlt. &* 4. *Ethic. cap.* 1. Appellatione autem bonorum non ſolùm intelliguntur pecuniæ, vel alia mobilia, ſed etiam operationes, & labores in publicum bonum impenſi, ex quibus Liberalitas reſultat multò frequenter ſplendidior, multòque clarior.

Eſt autem duplex Liberalitas. Vna
ordinaria, qua regularibus erogationi-
2 bus pecuniarum leuantur egentes: &
alia *extraordinaria*, quæ exceſſiuis, & extraordinarijs ſumptibus magna ſtruit opera in publicum bonum, decorem, atque honorem, & vocatur *Magnificentia*:
quæ definitur, *Rerum magnarum, & ex-
celſarum, cum animi ampla quadam, & 3
ſplendida propoſitione cogitatio, atque adminiſtratio.* Ex Cic. *De Iuuent.* & ex S. Aug. *lib.* 83. *quæſt.* 31.

Obiectum materiale Liberalitatis, & 4
Magnificentiæ eſt pecunia, cuius nomine intelligitur omne bonum temporale. Formale verò obiectum eſt honeſtas ſpecificans erogationem pecuniæ in ratione honeſti.

Subjectum Liberalitatis poteſt eſſe
omnis homo tàm diues, quàm pauper, 5
tàm nobilis, quàm ignobilis. Ariſt. 4. *Ethic.* 2. Idcircò à Chriſto laudata fuit Vidua, quæ miſerat duo minuta in Gazophilatium. *Marc.* 12. 40. At Magnificenaia ſubiectatur in diuitibus tantùm; qui amplos ſumptus valeant erogare in operibus publicis diù permanſuris, ideò Liberalitatis, & Magnificentiæ titulis decorantur Reges, & Imperatores in Scripturis ſacris, & prophanis, qui Templa, Xenodochia, Domos publicas, aliaque opera inſignia conſtruxerunt, vel in publicum bonum pecunias ampliſſimas ſunt elar-
giti. Hinc iure optimo INNOCEM- 6
TIVS XI. Pontifex Maximus, nunc feliciter regnans, eoſdem ampliſſimos meretur titulos Liberalitatis, & Magnificentiæ, qui tot centena millia aureorum erogauit, & erogat vniuerſis Prouincijs (ſicut ſcriptum eſt *Ethic.* 2. 18. (*iuxta Magnificentiam principalem*,) ad debellandos Turcas, vt ab eorum tyrannide Fideles populos eripiat. Liberalitas, & Magnificentia decet Sereniſſimum Dominium, & Principem noſtrum Venetiarum; cuius immenſis ſumptibus & terreſtres, & nauales exercitus ſuſtinentur in Thraces ad Catholicæ Fidei, & publicæ libertatis tu-
tamen. His titulis quoque condeco- 7
randus Eminentiſſimus, ac Reuerendiſſimus GREGORIVS BARBADICVS PRÆSVL NOSTER; qui ad promouendam tùm Eccleſiaſticam diſciplinam, tùm Humaniorum, ac Sa-
crarum Litterarum ſtudia in Semina- 8
rijs, ac Collegiis pro communi bono Clericorum, ac Nobilium Laicorum, & fabricas egregias erexit, & nume-

Ii rum

rum ſupra numerum Præceptorum, Alumnorumque ſtudentium ære proprio nutrit, & alit; vltrà perennes erga egenos eleemoſynas, ac maritandarum Virginum ſuffragia.

9 Conditiones autem Liberalitatis, ac Magnificentiæ ſunt ſex. 1. Pecuniam erogare perſonis honeſtis verè indigentibus *Pſal.* 111. 8. *Diſperſit, dedit pauperibus.* 2. Cum hilaritate 2. *Cor.* 9. *Vnuſquiſque prout deſtinauit in corde ſuo; non ex triſtitia, aut ex neceſſitate; hilarem enim datorem diligit Deut.* 3. Abſque iactantia, aut vanagloria. *Pſal.* 11. *Diſperdet Dominus vniuerſa labia doloſa, & linguam magniloquam.* 4. In tempore opportuno. 2. *Cor.* 8. 14. *In præſenti vita, veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat.* 5. Præferendo domeſticos, ac fideles extraneis ſanguine, ac fide. 1. *Tim.* 5. 8. *Si quis ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, eſt infideli deterior.* Et 6. non improperando, ſeu non exprobando datum. *Eccl.* 41. *in fin. Cum dederis, ne improperes.*

10 Vitia oppoſita ſunt duo. Vnum ex defectu; & eſt *Auaritia*: Alterum ex exceſſu, & eſt *Prodigalitas*, quæ præcipuè verſatur circa expenſas in crapulis, bacchanalibus, comædijs, luxurijs, vindictis, cæteriſque indignis; eamque improperat Seneca *libr.* 2. *de Beneſ.* & Saluator Noſter in filio adoleſcentiori, *qui profectus in regionem longinquam, ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſè. Luc.* 15. 13. Hæc omnia pro reſolutione caſus perampè ſcripſerunt Studioſi noſtri, eaque deſumpſerunt ex S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 117. 118. ex P. Syluestr. Mauro Soc. Ieſu *Commentar. in Ariſtot.* 4. *Ethic.* 1. ex Marchautio *in Tuba Sacerd. tract.* 2. *lect.* 13. Ex Philoſoph. mor. Eman. Theſauri *lib.* 6. *cap.* 1. & *ſeqq.* & ex Emin. Card. de Lauræa *dict. tom.* 2. *de Virtut. in gen. diſp.* 25. *art.* 12.

DECISIO XC.

ARGVMENTVM.

Quis dicatur bonæ fidei poſſeſſor? Quis autem malæ fidei? declarat præſens Deciſio in ordine ad reſtitutionem.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſor bonæ fidei quinam dicatur?*
2 *Dubitans de iuſto titulo rei ſuæ, an bonæ fidei ſit poſſeſſor?*
3 *Conſcientia erronea an præiudicet poſſidenti?*
4 *Ignorantiæ facti, ac Iuris diſcrimen.*
5 *Ignorantia Iuris neminem excuſat.*
6 *Malæ fidei quis poſſeſſor?*
7 *Præſumptio malæ fidei oritur modis ſexdecim.*

NVnc autem declarare oportet, pro reſtitutionis materia hoc Primum Quæſitum. *Quis ſit bonæ fidei poſſeſſor?* 1 Dictum fuit, illum eſſe bonæ fidei poſſeſſorem, qui ignorantia inuincibili ignorat, ſe alienum poſſidere. *cap. Si virgo.* 34. *quæſt.* 2. Bart. *in l. pud antiquos. in* 2. *notab.* & ibi etiam Balb. *num.* 6. *C. de Furtis.* Abb *in cap. Grauis. num.* 15. *de Reſtit. Spol.* & ibid. Fagnan. *num* 42. Bonacina *tom.* 2. *de Reſtit. in gen. diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 1. *numer.* 1. Siuè illum, qui bona conſcientia rem poſſidet, prudenter exiſtimans, ſe poſſidendi ius habere. *cap. vlt. de Præſcript.* Layman *lib.* 3. *tract.* 1. *cap.* 8. *num.* 19. Thom. Tambur. *lib.* 8. *in Decal. tract.* 3. *cap.* 3. §. 1. *num.* 1. Et Eminentiſs. Cardin. de Lugo *tom.* 1. *de Iuſtit. & Iure diſp.* 7. *sect.* 3. *num.* 16. Vlteriùs doctè notatum fuit, quod ſi quis dubitet, an rem licitè poſſideat, nec ne? vel an res ſit ſua, vel aliena? Si ab initio 2 poſſeſſionis habeatur hoc dubium, ex eo impediri præſcriptionem. Si autem ſuperueniat poſt inceptam poſſeſſionem, non impediri, quia in dubio me-

Digitized by Google

melior eſt conditio poſſidentis. Layman *ſub d. num.* 104 *Verſ. Tametſi*. Bonacina *vbi ante punct.* 2. Cardin. de Lugo *d. diſp.* 7. *ſect.* 3. *num.* 17. & 18. vbi rationibus hanc doctrinam confirmat; à qua tamen recedit, forſan nimis rigidus P. Comitulus *in Reſp. Mor. lib.* 7. *quaeſt.* 17. cui ego adhærere non poſſum, ob contrariam Theologorum, & Iuriſprudentum ſententiam. Gloſſ. *in cap. Si Diligenti*. & *in cap. fin. de Præſcript.* Menoch. *de Arbitr. Iud. Caſu* 225. *num.* 17. Pax Iordan. *tom.* 3. *lib.* 14. *tit.* 24. *num.* 63. Tamburin. *in Decalog. lib.* 1. *cap.* 3. §. 3. & *libr.* 8. *tract.* 3. *cap.* 3. §. 1. quam amplexus eſt etiam Illuſtriſs. Epiſcop. Sperellus, Vir veritatis, & iuſtitiæ conſtans amator *Deciſ.* 173. *num.* 41. vbi ait, quod quando conſcientia eſt ſpeculatiuè dubia, nec oppoſita veritas ſciri poteſt, poſſeſſio tribuit ius ad operandum contra illam conſcientiam dubiam; deponendo eam practicè; vt in materia iuſtitiæ, ſi quis bona fide poſſidere cœperit, & dubium ſuperueniat, & præmiſſa debita diligentia veritatem detegere nequeat, tunc deponere valeat dubium practicum, & rem illam detinere tradunt Victoria *de Iure belli dub.* 3. *propoſ.* 4. *numer.* 5. Sotus *de Secreto membr.* 3. *quaeſt.* 2. *poſt* 4. *concl. Verſ. Et quamuis ſolutto*. & *in* 4. *d.* 27. *quaeſt.* 1. *art.* 3. *Verſ. Ad huiuſmodi*. Medina *C. de Reſtit. quaeſt.* 17. §. *conclaue ſequitur non indiſtinctè*. Couarruu. *in Reg. Poſſeſſor.* 2. *p.* §. 7. *num* 3. & *Reg. Peccatum part.* 3. *initio num.* 4. Molina *tom.* 1. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 35. *in fin.* & §. *Verumenim verò diſp.* 31. *concl.* 1. cum alijs plurimis, quos refert, & ſequitur Sanchez *de Matrim. lib.* 2. *diſp.* 41. *num.* 12. & *in Decalog. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 9. Et ſubdit Illuſtriſs. Epiſc. Sperell. *ibid. num.* 42. Etiamſi rationes pro contraria parte occurrentes aſſenſum generarent, dummodo non conuincant, nec aſſenſus ſit certus phyſicè, aut moraliter, & merè opinatiuus; ea ratione, quia cum ex vna parte ius inter poſſidentem, & non poſſidentem ſit dubium; ex altera verò parte ius poſſidentis penès poſſidentem ſit certum, profectò ille tanquàm potiori iure fretus vincit alterum; vt per Sanchez *in Decalog. d. lib.* 1. *cap.* 10. *ſub num.* 11. Et habemus irrefragabilem iuris vtriuſque regulam, in pari cauſa potiorem eſſe conditionem poſſidentis. *Leg. in pari.* 170. *ff. de Regul. Iur. cap. in Pari.* 65. *extr. eod.*

3 Tandem ad hoc Quæſitum ſtudioſiores notarunt, quod ſi poſſeſſor ex ignorantia, vel errore putaret, ſe non poſſe poſſidere, & de facto licitè poſſideat; priuari commodo poſſeſſionis ob malam conſcientiam, quamuis erroneam, quam habet per tex. *l. Si Fur.* §. 1. *ff. de Vſucapion.* Molina *diſput.* 63. §. *dubium eſt*. Et Cardin. de Lugo *d. diſp.* 7. *ſect.* 3. *num.* 23. & 26. At è contra ſi quis illicitam poſſeſſionem ſit ingreſſus, credens tamen ignorantia inuincibili, eam ſibi eſſe licitam; ex communi Doctorum placito, proderit ad 4 præſcriptionem, ſi ignorantia ſit facti, putà quia emit à pupillo, neſciens eſſe pupillum; at ſi fuerit ignorantia iuris, non ambigui, ſed clari, E. g. quod neſcierit, prohibitum eſſe à Iure, emere à pupillis; nequaquam prodeſſe poterit, neque in foro externo, neque in foro conſcientiæ, ea ratione, quia, cum vſucapio, ſeu præſcriptio vi poſſeſſionis procedat à Iure humano, debent attendi omnes conditiones à legibus ſtatutæ, quarum vna eſt, vt ignorantia Iuris neminem excuſet; & cum ea 5 non detur bona fides. *l. Iuris. ff. de Iuris, & fact. ignor. l. Nunquam. ff. de Vſucap. l.* 2. §. *Si à pupillo ff. Pro Emptore. l. Quemadmodum. C. de Agricol. & Cenſit. lib.* 11. Molina *diſp.* 64. Leſſius, & Turrian. quos allegat, & approbat Cardin. de Lugo *d. diſput.* 7. *à num* 29. & *ſeqq.* vbi *num.* 32. annuere videtur, in foro poli ignorantiam Iuris poſſe cauſare bonam fidem requiſitam ad præſcribendum; quia leges id prohibent, præſumentes eſſe malam fidem; quæ cum ſit bona ex ignorantia inuincibili, non debet in foro conſcientiæ reprobari.

Sit Secundum Quæſitum. *Quis dicatur Poſſeſſor malæ fidei?* Dicendum, 6 Poſſeſſorem malæ fidei talem appellari poſſe, aut *Verè*, aut *Præſumptiuè.*

Digitized by Google

Appellatur *Verè* poſſeſſor malæ fidei tripliciter. 1. Qui rem poſſidet, quam pro certo ſcit eſſe alienam, & ad alium pertinere. *cap. Si virgo. 34. quæſt. 2 cap. fin.* & ibi DD. *de Præſcr.* Fagnan. *in cap. Grauis. num. 3. de Reſtitut. Spolliator.* 2. Qui poſſidet rem, quam certò ſcit, non eſſe ſuam. *l. fin. C. Vnde vi. cap. Si quid inueniſti, & cap. Multi. 14. quæſt.* 5. Eminentiſs. Card. de Lugo *d. diſp. 7. num.* 16. 3. Qui per craſſam negligentiam prætermittit ſcire, rem ad ſe non pertinere. Laym. *d. lib. 3. tract. 2. cap. 4. num.* 1. Buſemb. *lib.* 3. *tract. 5. cap. 2. dub. 1.*

7 Poſſeſſor malæ fidei dicitur *Præſumptiuè* modis ſexdecim. 1. Quaudo poſſidet ſine titulo. *l. vlt. C. Vnde vi.* 2. Quando ementi dictum fuit, rem non eſſe vendentis. *l. Si fundum. C. De rei vendic.* 3. Quando emptor contraxit non ſeruatis ſolemnitatibus Iuris. *l. Quemadmodum. C. de Agricol. & Cen. lib.* 11. 4. Quando poſſidens dixiſſet alicui, ſe ſcire, rem eſſe alienam. *l. Celſus*, & ibi Bartol. *num.* 18. *De Vſucap.* 5. Si in vicinia diffamatum ſit, rem illam non fuiſſe venditoris. Cepoll. *de Seruit. vrban. prædior. cap. 20. num.* 2. 6. Quando poſt adeptam poſſeſſionem procurauit titulum aſſequi. Bald. *in l. Quoties. C. de Rei vindic.* 7. Ex depoſitione teſtium. Felin. *in cap. Si diligenti. num. 5. De Præſcript.* 8. Si emit a Procuratore habente mandatum talſum, quod emptor non curauit videre. Abb. *num. 25. in eod. cap. Si diligenti.* 9. Si poſſeſſor priuilegio ſe poſſediſſe contendat, & ipſum Priuilegium nolit oſtendere. Felin. *d. num. 5. in eod. cap. Si diligenti.* 10. Ex ſola relatione tertij poſſeſſor in mala fide redditur. Gloſſ. *in l. Si cum dictum. §. Si cum poterit. ff. de Euict.* 11. Quando poterat ſcire ex Iure communi, vel ex ſtatuto rem illam poſſideri non poſſe. Balb. *in d. l. Celſus, num. 127. ff. de Vſucap.* 12. Quando emit ab eo, qui pretium erat ſtatim malè conſumpturus, vt prodigus, luſor, luxurioſus. Bart. *in l. Si quis cum ſciret. ff. de Vſucap. pro Empt.* 13. Qui vehementer dubitauit de iure ſuo, & ob id quæſiuit aliquod remedium. Card. Pariſ. *conſ. 50. num. 10. libr.* 1. 14. Si poſſidens contraxiſſet cum inſolitis cautelis. Gloſſa *in l. Si quis ſub conditione. ff. de Hæred. inſt.* 15. Si occupauerit rem alienam abſente domino. *DD. in l. fi. C. Vnde vi.* 16. Et tandem ſi poſſeſſori lis fuit denunciata ſuper poſſeſſione, vel dominio rei. *l. Nemo ambigit. C. de Acquir. poſſeſſ. l. 2. C. de Fructib. & litis expenſ.* Ex his enim coniecturis, & præſumptionibus dicitur quis Poſſeſſor malæ fidei, vt latiùs demonſtrat Menoch. *de Arbitr. Iud. d. Caſu 425. per totum*. Pax Iordan. *d. tom. 3. lib. 14. tit. 24. à num. 50. & ſeqq.* Fagnanus *in d. cap. Grauis à num.* 38. *& ſeqq. De Reſtit. Spoliat.* & Illuſtriſs. Sperell. *deciſ.* 154. *numer.* 75. *& deciſ.* 178. *num.* 59.

DECISIO XCI.

ARGVMENTVM.

Matri dicenti, ſe genuiſſe filium ex adulterio, an ei credendum? Et quatenùs verum dicat, quomodo ſuæ conſcientiæ, conſulendum? Notantur pœnæ contra adulteros antiquorum temporum.

SVMMARIVM.

1 *Prole ex adulterina tria veniunt genera damnorum.*

2 *Adulterantium obligatio reſtitutionis ſi naſcatur filius illegitimus, & quibus modis facienda.* num. 3.

4 *Adulterinæ proli an reuelanda veritas à Matre?*

5 *Filius non tenetur credere Matri iuranti genuiſſe ex adulterio.*

6 *Confeſſariorum cautelæ cum Vxoribus adulteris.*

7 *Adulterinæ proles ſuadendæ, vt Religiorem ingrediantur.*

8 *Gratianus, Magiſter Sententiarum, & Petrus Comeſtor an fuerint geniti ex adulterio?*

9 *Adul-*

9 *Adulterantium pœnæ variæ ex Hiſtoria Sacra, & profana.*

Difficilis, ſed pro praxi ſummæ releuantiæ eſt ſequens caſus, qui proponitur enucleandus.

Vir Nobilis nobilem alterius vxorem blanditijs, & amore proſequutus, tandem cum ea copulam carnalem habuit, & ex ea filium genuit, qui tanquam legitimus, à marito adulteræ educatur. Quæritur, quid agendum pro exoneranda conſcientia vtriuſque ex adulteris?

PRæmittendum ad intelligentiam caſus, quod tria genera damnorum inſurgunt ex generatione prolis adulte-
1 rinæ. *Vnum* in expenſis, quas facit Maritus adulteræ, ignarus huius facinoris, in educanda prole adulterina. *Alterum* in hereditate, vel in dote, quam proles adulterina conſequitur cum præiudicio filiorum legitimorum; quod eſt eò maius, ſi ipſa ſit maior natu, & adipiſcatur Maioratum, vel Primogenituram ampli redditus. *Tertium* in fideicommiſſis, quæ ad legitimos conſanguineos ſpectarent, niſi impedirentur ab eadem adulterina prole. Si Amaſij, & alieni thori violatores hæc grauiſſima damna ponderarent, ab inſequendis, & vt (ipſi aiunt) ab amandis Matronis abſtinerent: ſeu, vt meliùs dicam, ſi verbi Dei Prædicatores ſeriò hæc è ſuggeſtu repræſentarent, eoſdem à tanto ſcelere deterrerent.

His præmiſſis concorditer omnes ſtudioſi reſponderunt; adulterum, & adulteram teneri pro poſſibilitate eorum ad impedienda, ſeu reſarcienda præ-
2 dicta tria damna; ſic enim (reiecta doctrina Soti *libr. 4. de Iuſtit. quæſt. 7. art.* 2. & Heriquez *lib: 1. de Matrim. cap. 11. num.* 3. qui ab hoc onere liberant adulterum, ea friuola ratione, quia intenderit explere libidinem, non autem cauſare illa damna, ad quæ ſolam matrem adulteram aiunt obligatam reſarcire) decidunt contra Sotum, & Henriquez prædictos omnes Theologi, Iuriſprudentes, & Canoniſtæ vt videre eſt apud Leſſium *de Iuſt. lib. 2. cap. 10. dub. 6. numer.* 46. Turrian. *in 2. 2. tom. 2. diſput.* 30. *dub.* 2. Pinell. *de Caſib. reſeru. Caſ.* 10. *num.* 18. Megalam *in 2. 2. lib. 1. cap. 2. numer.* 13. Vaſquez *Opuſc. de Teſtament. cap. 5. §. 1. num.* 22. Rebell. *De Oblig. Iuſt. part. 1. lib. 3. quæſt.* 10. *num.* 11. Iacob. de Graff. *part. 2. lib. 2. cap.* 132. *num.* 36. Azor. *part. 3. libr. 5: cap. 6. &* 7. Vega *in ſumm. tom. 1. cap.* 13. *Caſ.* 8. Rodriquez *in ſumm. tom. 1. capit.* 188. *num.* 1. Nauarr. *cap.* 16. *num.* 40. Reginaldum *in Praxi tom. 1. lib. 10. cap. 19. quæſt. 3. num.* 278. Dianam *part. 2. tract. 17. & Miſc. 3. reſol.* 55. quæ collocata eſt in Coordinato *tom. 2: tract. 6. reſol.* 235. *& part. 11. tract. 6. & Miſcell. 6. reſol.* 56. aliàs 55. Quæ in Coordinato legitur *dict. tom. 2. tract. 6. reſolut.* 234. Layman *libr. 3. tract. 3. part. 3: cap. 14. num. 1. &* 2. Bonacin. *de Matrimon. tom. 1. quæſt. 4. pnnct.* 15. Coton. *in Summ Dian. Verb. Adulterium num.* 7. Tamburin. *in Decalog. libr. 7. cap. 3.* §. 4. & Emin. Card. de Lugo *d. tom. 1. de Iuſt. & Iure diſput. 13. ſect. 1. 2. &* 3. vbi examinatis contrariæ Soti opinionis friuolis fundamentis, eiſque euulſis, cum ſupradicta claſſe DD. firmat, non ſolùm matrem adulteram, ſed & adulterum Amaſium adulterinæ prolis genitorem, ad ea damna tria impedienda, & reſarcienda teneri omninò; ſiquidem jiſdem cauſam dedit proximè, & immediatè, eam damnato coitu generando, & in familia Mariti innoxij relinquendo; quod examinat nouiſſimè F. Caſsian. à S. Elia *in Centum Hiſtor. deciſ.* 41.

Sed qua methodo impedientur dicta tria grauiſſima damna? vel illata poterunt reparari? Sudat frons cuiuſcunque docti Confeſſarij in praxi præſentis 3
caſus. 1. Adulter nobilis, & diues debet pecunias, quas magis poteſt, tradere matri adulterinæ prolis, vt eas conuertat in vtilitatem mariti, & eius domus; ipſa verò adultera conabitur imminuere ſumptus ſui corporis, diligentiùs rem domeſticam adminiſtrare, & cuſtodire; & ſi bona Paraphrenalia ha-

Digitized by Google

habeat , in lucrum legitimorum filio-
rum applicare . 2. Vterque reus adul-
terij ſtudere debet , prolem adulteri-
nam ſuauiter diſponere ad religioſam
vitam capeſcendam , eamque ſic edu-
care , vt Monaſterium ingrediatur ;
hic enim eſt tutior modus impediendi ,
reſarciendivè damna prædicta . 3. Quod
ſi proles adulterina abhorreat à Reli-
gione , & velit bonis putatiui Patris
abuti , eius hereditatem habere , &
forſan Maioratum , ſeu Primogenitu-
ram , & fideicommiſſa filijs legitimis
debita ſibi applicare , ac deſcendenti-
bus ſuis per ſæcula ; Quid agendum
ab adulteris genitoribus ? Quomodò
conſcientijs eorum conſulendum ? Quo-
modò commutatiuæ Iuſtitiæ erga filios
legitimos , alioſque cognatos , & fi-
deicommiſſarios ſatisfaciendum ? Ioan.
Pontius *in ſuo Curſu Theolog. diſput.* 52.
quæſt. 7. *concluſ.* 6. *numer.* 44. ait ; Ma-
trem adulteram teneri reuelare verita-
4 tem adulterinæ proli , vt ſic abſtineat
ab hereditate . Sed hoc conſilium dam-
nant , & reprobant omnes DD. tùm
quia bona fama ipſius Matris , & peri-
culum vitæ , cui ſe exponeret , reue-
lando adulterium patratum , illam non
obligat ad hoc aſperrimum remedium ;
(niſi fortè iam diffamata eſſet , vel vi-
lis conditionis exiſteret . Diana Coor-
dinat. *dict. tom.* 2. *tractat.* 6. *reſolut.* 234.
numer. 5. Card. de Lugo *dict. diſput.* 13.
num. 43. 44. 45 F. Caſſian. à S. Elia . *d.*
deciſ. 41. *à num.* 6. *& ſeqq.*) tùm etiam
quia filius , quem Mater aſſereret eſſe
illegitimum , & conceptum ex adulte-
5 rio , non deberet ei credere , neque fi-
dem præſtare ; etiamſi cum iuramento
hoc aſſirmaret , & in articulo mortis ,
& poſt ſumptam Euchariſtiam , vt do-
ctè probat Menochius *de Arbitr. Judic.*
caſ. 89. *à numer.* 27. *& ſeqq.* Alciat. *de*
Præſumpt. reg. 3. *Præſumpt.* 37. *num.* 4.
Card. Paleottus *De Nothis , & Spurijs*
cap. 24. Layman. *dict. libr.* 3. *tractat.* 3.
part. 3. *cap.* 14. *ſub. numer.* 1. *Verſ. Sed*
exiſtimo . Diana Coord. *dict. tom.* 2. *tra-*
ctat. 6. *reſolut.* 234. *num.* 6. *&* Eminent.
Card. de Lugo *dict. diſput.* 13. *num.* 62.
vbi declarat Molinam *diſput.* 101. *num.*
3. tenentem cum nonnullis DD. ab eo
citatis , filium obligatum eſſe in foro
conſcientiæ credere Matri aſſerenti cum
iuramento , eum eſſe illegitimum , &
ſic abſtinere debere ab hereditate pater-
na ; vt ſcilicèt Molinæam doctrinam
admittamus , quando Mater allegaret
tot , & talia motiua , quæ ſufficerent
in foro fori ad declarandum ipſum fi-
lium illegitimum , puta quia tempore
ſuæ conceptionis maritus erat abſens ,
vel quid ſimile ; ſecùs autem ſi ſoli aſ-
ſertioni maternæ ſtandum eſſet , cui de
Iure non eſt fides præſtanda in foro ex-
teriori , vt probat Menochius , & alij
Iuriſc. ſupra allegati : ideò neque in
foro conſcientiæ , cùm iniuſtum ſit ,
vt filius illam ſententiam ſibi ipſi faciat
contra poſſeſſionem ſuæ legitimæ filia-
tionis , quam Iudex quilibet minimè
eſſet facturus .

Quare cauti debent eſſe Confeſſarij in
praxi huius caſus , & abſtinere ab obli- 6
ganda Matre , vt adulterium ſuum ma-
nifeſtet , quamuis ſit in caſu mortis ;
neque permittere , vt ſibi det licentiam
illud publicandi ; ea defuncta ; quia
vt prudenter aduertit Diana Coord. *dict.*
reſol. 234. *numer.* 8. *&* 9. maiora eſſent
mala ex hac manifeſtatione ; quàm bo-
na ; & credendum eſt , Maritum , fi-
lios legitimos , alioſque conſanguineos,
præcipuè nobiles , velle potiùs pati læ-
ſionem in bonis temporalibus , quàm
infamiam in eorum cognatione ; idcir-
cò vbi ſpes non affulgeat ſuadendæ pro-
lis adulterinæ ad Religionem amplexan-
dam ; adulter , & adultera compen- 7
ſent ſecretò ex bonis proprijs maritum ,
& filios eius legitimos , quantò magis
poſſunt ; in reliquis ſecretum ſeruent ,
& pœnitentiam agant ; quia cum im-
poſſibile ſit reſtituere , & compenſare
vſque ad complementum totius damni ,
non tenentur vltra , vt doctè probat
Comitol. *libr.* 4 *quæſt.* 31. *à numer.* 4. *&*
ſeqq. Quod ſi moraliter certi non eſſent
de ipſa prole , & dubium foret , an ab
adulteri , vel à mariti concubitu prodi-
ret ? faciliùs vterque reus eſſet abſol-
uendus , & ab anxietate liberandus .
Tamburin. *dict. libr.* 7. *in Decal. cap.* 3.
§. 4. *numer.* 3. Emin. Card. de Lugo *dict.*
diſp. 13. *num.* 17. & F. Caſſian. à S. Elia
dict.

Digitized by Google

dict. deciſion. 41. *numer.* 30.

8 Ad congruentiam præſentis Caſus, vt ſupra diſcuſſi, ac deciſi, non pigeat curioſum Lectorem videre ea, quę ſcripſi in tomo *de Pœnitentia Deciſion.* 13. *num.* 11. videlicèt Matrem Gratiani compilatoris Decreti, Petri Lombardi appellati Magiſtri Sententiarum, & Petri Comeſtoris clariſſimi Auctoris Hiſtoriæ Scholaſticæ, declaraſſe eos fuiſſe per ipſam genitos ex adulterio, vt aſſerit Tiraquell. *de Nobilit. capitul.* 15. *numer.* 32. Sed eius aſſertionem non eſſe veram ibidem oſtendi; & quatenùs vera fuiſſet, tres illi eximij Viri nequaquam debuiſſent credere Matri ſuæ ſe eſſe illegitimos.

Sed nec ignorandum, quod ſcripſi in Deciſionibus meis *De Sacrificio Miſſæ*
9 *Deciſ.* 27. *num.* 83. videlicèt inter cętera Hebręorum Sacrificia fuiſſe illud Zelotypiæ, de quo *in libr. Numer. cap.* 5. Maritos enim ſuſpicans de adulterio Vxoris, deficientibus teſtibus, ducebat eam ad Sacerdotem in atrio Sancto, vbi ſacrificabatur farina hordeacea ſine oleo, & ſine thure, & deſcriptis per Sacerdotem maledictionibus in membrana, eaque iniecta in aquam, hæc dabatur bibenda mulieri, ex cuius potu, ſi innocens erat, nullum detrimentum percipiebat, at ſi adultera, ſtatim intumeſcebat venter eius, & femur putreſcebat, ſic Deò iubente in pœnam adulterij, vt ibi teſtantur omnes Scripturiſtæ, & Cornelius à Lapide *dict. cap.* 5. *Num. Verſ.* 22. ſubdens ex Rabbinis Iudęorum, quod dicta aqua maledicta dabatur bibere etiam adultero occulto. Antiquitùs in Eccleſia permittebatur purgatio à Zelotypia mariti per contrectationem ferri candentis faciendam ab vxore, quæ ſe innocentem profitebatur; prout fecit Sancta Chunegundis calumniata apud S. Henricum Imperatorem maritum ſuum, etſi honeſtiſſima, ac ſanctiſſima Virgo, de qua Emin. Card. Baronius *Ann.* 1024. *num.* 10.

Hinc patet, in omni tempore grauiſſimas fuiſſe pœnas contra adulteros. Ægyptij eos virgis cędebant ad mille plagas, & adulteras naſo truncabant ad dedecus perenne. Diodorus *libr.* 1. *cap.* 6. Apud Arabes, Parthos, aliaſque feras nationes, adulteris ſemper fuit pœna capitis. Alexander ab Alex. *libr.* 4. *cap.* 1. Cumani adulteram in foro omnibus videndam exponebant, deindè aſino per totam Vrbem circumuehebant, vt tota vita eſſet infamis. Plutarch. *in Probl.* Tenedius Rex legem tulit in adulteros, vt vtriuſque corpus ſecuri ſcinderetur, & eam exequutus eſt in filium ſuum, teſte Platone *de Legib. libr.* 9. Aurelianus Imperator ſanciuit, vt adulteri duarum arborum inflexis capitibus ad pedes religarentur; quibus arboribus dimiſſis, ipſi diſcerpebantur. Cęlius Rhodigin. *libr.* 10. *cap.* 6. Saxones cogebant adulteram ſe ſuſpendio necare, & ſuper buſtum ipſius incenſæ, & concrematæ adulterum ſuſpendebant. Guilielm. Malmesbur. *libr.* 1. *cap.* 64. *de Anglis*. Et alij populi alias atrociſſimas pœnas in adulteros ſanxerunt. Nunc, proh dolor? Adulteria impunita graſſantur. In lege Moſayca Adulteri lapidabantur. *Leuit.* 20. 10. & *Deuter.* 22. 23. Ideò Iudęi de adultera dixerunt Chriſto; *Moyſes mandauit nobis huiuſmodi lapidare. Ioh.* 8. 5. Legatur infra *Deciſ.* 146.

DECISIO XCII.

ARGVMENTVM.

Traditur, an ſatis ſit reſtituere titulo donationis rem furto ablatam? De reſtitutione bouis, & ouis apud Hebræos. An fur poſſet occidi impunè? Quid ſignificet Vox *ſeptuplum*? Exemplum campanulæ iugiter ſonantis abacto boue.

SVMMARIVM.

1 *Reſtituere rem ablatam titulo donationis an ſufficiat?*

2 *Titu-*

Digitized by Google

2 *Titulus donationis differt à titulo iuſtitiæ.*
3 *Donans quod debet ex iuſtitia ſatisfacit.*
4 *Fingere aliquid quando liceat?*
5 *Fur apud Hebræos boues quinque pro vno; oues quatuor pro vna Fur reſtituere debebat.*
6 *Fur an impunè apud Hebræos poſſet occidi?*
7 Septuplum *quid ſignificet in Scriptura Sacra?*
8 *Campanula bouis furto ablati indeſinenter ſonans.*

Quia homo facilis eſt ad peccandum, difficilis ad pœnitendum, & multi, qui non erubeſcunt furari erubeſcunt reſtituere, proponitur reſoluendus ſequens Caſus: *Quidam reſtituere debet centum Caio ob furtum. Dat Caio centum, fingens ex liberalitate ea illi donare. Quæritur, an ſatisfecerit ſuæ conſcientiæ?*

NOn ſatisfeciſſe reſponderunt aliqui ob auctoritatem Bonacinæ *de Re-*
1 *ſtitut. in genere tom. 2. diſput. 1. quæſt. vlt. punct. 2. numer. 26.* vbi ita tenere aſſirmat Aragon. Rodr Clauem Regiam, Lopez, Sala, & Sanch. *in Summ. libr. 1. cap. 13. num. 11.* ea ratione, quia titulus donationis, & titulus iuſtitiæ ſunt tituli diſtincti, ideò tradens centum ti-
2 tulo donationis non remanet liber ab obligatione reſtituendi eà centum, quę debet ex titulo iuſtitiæ. Vel quia, vt ait Sanchez *ibid. num. 13.* iuſtitia obligat ad æqualitatem ſoruandam inter rem debitam, & ſolutam, quæ non ſeruatur, quando debitum non ſoluitur, vt debitum, ſed liberali donandi animo. Alij ſatisfeciſſe conſcientiæ aſſirmarunt; quia ita docet Diana *part. 7. tractat. 10. & miſc. 1. reſol. 19.* quæ collocata eſt in Coordinato *tom. 6. tractat. 3. reſol. 152.*
3 vbi aduertit id etiam procedere, quando donans non fuiſſet memor debiti ſui ex iuſtitia; nam quotieſcunque recordabitur, poterit facere compenſationem per rem illam donatam cum tali ignorantia; vt tenent Rodriq. *in ſumm. part. 2. cap. 49. concluſ. 2.* Trullench. *in Decalog. tom. 2. libr. 7. cap. 4. dub. 5. num. 10.* Layman. *libr. 3. tractat. 2. cap. 12. num. 9.* Baldellus *tom. 1. libr. 5. diſp. 25. num.* 18. cuius verba tranſcribit Dianà Coordinatus *tom. 8. tract. 7. reſol.* 46. Quare multò magis procedere debet ſatiſfactio debiti ex iuſtitia, quando fingens donare intendit ſuæ conſcientiæ 4
ſatisfacere in eo, quod debet ob furtum reſtituere. Coton. in Summa Dian. *Verb. Compenſatio num.* 4. Tamburin. *in Decal. libr. 8. tract. 4. capit. 1. §. 5. num. 2.* Caſalicch. *in Tuta conſcientia lib. 3. cap. 10. num.* 17. & hæc ſecunda opinio eſt amplectenda in fauorem reſtituentis ſub dicta fictione; ita tamen, vt in praxi talis fictio non ſit laudanda, niſi ob vrgentem cauſam, videlicèt, ceſſante alio ſecuro modo reſtituendi abſque læſione propriæ famæ, ne donatarius 4
credat ſe obligatum redonare ficto donatori, & ex receptione ſui crediti titulo donationis patiatur aliquod damnum ex obligatione antidorali.

Porrò cum hic actum ſit de reſtitutione furti, non erit abſque animi delectatione inquirere, cur Deus olim 5
præceperit in *Exod. 22. 1.* quod *Si quis furatus fuerit bouem, aut ouem, & occiderit, vel vendiderit: quinque boues pro vno boue reſtituet, & quatuor oues pro vna oue.* Si mandatur reſtitui boues quinque, cur non etiam quinque oues? Vel ſi oues quatuor erant reſtituendæ, cur non etiam boues quatuor? Reſpondet S. Thomas 1. 2. *quæſt.* 105. 6
art. 2. ad 9. his verbis: *Jubet Deus, vt fur quinque boues pro vno reddat, quia bos, quinque habet vtilitates: nam Primò immolatur. Secundò paſcit ſua carne. Tertiò arat. Quartò dat lac. Quintò dat corium. Ouis verò quatuor tantùm affert commoda; nam Primò immolatur: Secundò paſcit ſua carne: Tertiò dat lac: Quartò dat lanam.* Item non eſt iniucundum ſcire, quod *dict. cap. 22. Exod. Verſ.* 3. mandatum erat, vt fur nocturnus impunè poſſet à quocunque occidi; non etiam diurnus. Tres rationes affert *ibidem* Cornelius à Lapide. *Primam*, quia furis nocturni incerta est vis, ac intentio. *Secundam*, nam 6
non poteſt agnoſci à domino, vt ab eo iudi-

Digitized by Google

iudicialiter rem ſuam poſſit repetere. *Tertiam*, quia non ita facilè fur nocturnus poteſt apprehendi, ſicut diurnus. Hæc diſpar diſpoſitio contra furem habetur etiam in *cap. Si perfodiens. Extr. de Homicid.* Verum tamen eſt, quod ſi fur voluerit armis ſe defendere, poteſt impunè occidi. *l. Furem. ff. Ad leg. Cornel de Sicar.*

Sed dicet aliquis; ſi Deus præcepit, vt fur pro furto reddat quatuor, vel
7 quinque, cur Salomon *Prou.* 6. 31. ait: *reddet ſeptuplum*? Reſpondent Janſenius, & alij, quod *ly ſeptuplum* ſignificat *multuplum*, quia eſt poeticum Hebraiſmum, vt per ſepties, innuatur plurics. Sic *Geneſ.* 4. 24. de Cain dabitur vltio *ſeptupla*, ideſt *multiplex*; Et ſcribit *Eccl.* 7. 3. *Noſſemines mala in ſulcis iniuſtitiæ, & non metes ea in ſeptuplum*, videlicet *multipliciter*.

Concludat Deciſionem hanc furtum
8 illud, quod quidam fecerat, auferendo clam bouem à S. Medardo, ſed quia collo bouis appenſa erat campanula, hanc fur abſtulit, & impleuit fœno, ne ſonum ederet, & eum manifeſtaret. At cum perueniſſet domum cum boue furto ablato, campanula indeſinenter ſonabat, etſi fœno, pannis, alijſque rebus cooperta; adeout confuſus, atque compunctus fur, rediit ad S. Medardum, veniam petijt, & bouem reſtituit. Ita P. Menochius *in Storeis Cent. 4. cap. 14.*

DECISIO XCIII.

ARGVMENTVM.

Explicatur, Quid ſit Fortitudo? Quotuplex? Quot eius partes? Quale obiectum Fortitudinis? Qui eius Actus? Quæ vitia Fortitudini opponantur?

SVMMARIVM.

1 *Fortitudo quid ſit tàm corporis, quàm animi?*
2 *Fortitudinis ſpecies duæ.*
3 *Fortitudo alia aggrediens, alia tolerans.*
4 *Vitia oppoſita Fortitudini quæ?*

Circa hanc Virtutem ſciendum, quod *Fortitudo* vel conſideratur in corpore, tàm hominum, quàm beſtiarum, & eſt *validitas virium*, vt in 1
Sampſone, Dauid, Goliath, ac Leone, de quo dictum eſt *Eccl.* 30. *Leo fortiſſimus beſtiarum*. Vel conſideratur in animo, & eſt qualitas inclinans, & iuuans ad ardua, & periculoſa aggrediendum, & ad dolorifera, terribilia, ac triſtia iam inexiſtentia tolerandum. Ex S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 123. ex Scoto *in Sent. diſt.* 34. Ex Ariſtot. 3. *Ethic.* 9. & ibi P. Syluest. Maur. *in Comment.* Et Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *diſt. tom.* 2. *de Virtutib. in genere diſp.* 26. *num.* 20.

Duplex autem eſt Fortitudo, Vna *Similitudinaria*, alia *Vera*. Fortitudo *Si-* 2
militudinaria non eſt Virtus, & conſiſtit in aggrediendis arduis, & terribilibus vel in rebus prohibitis, vt in bello iniuſto, duello, torneamentis; vel ex motiuo non honeſto, ſed aut ob intereſſe, vel ob fugiendam aliquam pœnalitatem, putà egeſtatem, captiuitatem; vel cum modo non virtuoſo, vt cum ferocia, impetu iræ, aut cum ſtupiditate. *Vera* autem *Fortitudo* eſt Virtus Cardinalis reſpiciens ardua, & periculoſa aggredienda, & terribilia, ac dolorifera toleranda ex motiuo honeſto, & in rebus præceptis, aut ex conſilijs Euangelicis prouenientibus. Et hæc eſt duplex. Vna *Aggrediens*, & alia *Tolerans*. Vtriuſque 3
autem Fortitudinis partes ſunt *Fiducia*, *Securitas animi*, *Magnanimitas*, *Magnificentia*, *Longanimitas*, *Patientia*, *Conſtantia*, & *Perſeuerantia*. Obiectum materiale remotum Fortitudinis ſunt omnia terribilia continentia periculum grauis mali, etiam mortis: Proximum ipſi actus audendi, ſeu tolerandi. Obiectum verò formale eſt honeſtas inſurgens ex mediocritate audendi, & tolerandi ardua, terribilia, ac dolorifera. Actus Fortitudinis ſunt aggreſſio arduorum, & tolerantia dolori-

Kk

Digitized by Google

loriferorum in his, quæ præcipiuntur à lege Diuina, naturali, & humana iuſta; & ex his perfectior eſt actus tolerans, quàm aggrediens. *Fortitudini*
4 *aggrediendi* duo Vitia opponuntur. Vnum ex exceſſu, & eſt *Audacia*. Aliud ex defectu; & eſt *Nimia timiditas*, ſeu
1 *Ignauia*. Vitia oppoſita *Fortitudini Toleranti* ſunt pariter duo. Vnum *Mollities*, & dicitur ex defectu. Aliud *Stupiditas*, & dicitur ab exceſſu, ſiquidem Fortitudo, vt Virtus Cardinalis, non reſpuit omnem metum, ita vt homo aggrediens ardua, vel tolerans dolorifera fiat ſtupidus, & nullum ſentiat timorem; nam Sancti Viri in tormentis timebant, & dolorem experiebantur; ac Chriſtus Dominus *Cœpit pauere, & tædere, ac mœſtus eſſe* tempore ſuæ Sanctiſſimæ Paſſionis; ſed Virtus Fortitudinis facit, vt expellatur metus, ac dolor, ex quibus recta ratio poſſet turbari, & animus frangi, cum offenſione legis Diuinæ. Ita ex Angelico Doct. 2. 2. *d. quæſt.* 125. *& ſeqq.* P. Sylueſter Maur. *in Comment.* Ariſt. 3. *Ethic. tom.* 2. Azor. *part.* 1. *cap.* 26. Gonet *in Clypeo Theol. Thomiſticæ tom.* 4. *tract.* 11. *diſp.* 5. Emanuel Theſaur. *in Philoſ. Mor. lib.* 4. & Eminent. Cardin. de Lauræa *d. tom.* 2. *diſp.* 26. 27. & 28. vbi de hac Virtute Fortitudinis nihil intactum, nihil omiſſum, ſed piè, ac doctè omnia recenſentur, auctoritatibus, ac exemplis ſacris, & profanis comprobantur.

DECISIO XCIV.

ARGVMENTVM.

Demonſtratur, non ſatis eſſe debitori ordinare reſtitutionem in Teſtamento. Res donata, moriente donatore, ac donatario ante conſignationem, quibus heredibus ſit danda? Confeſſarius an de ſuo teneatur dare pecuniam ſibi ſubreptam, habitam à Pœnitente pro reſtitutione facienda?

SVMMARIVM.

1 *Teſtamento ordinare reſtitutionem an ſatis?*
2 *Sententia Iudicis non expectanda in reſtitutione.*
3 *Expenſæ omnes ab iniuſto litigante ſoluendæ.*
4 *Abſolutus in prima inſtantia, ſed condemnatus in ſecunda, tenetur ad expenſas vtriuſque inſtantiæ.*
5 *Donante, ac donatario mortuis, quorum heredibus debeatur donum?*
6 *Gratia non deſtruitur morte concedentis.*
7 *Donatio facta abſenti ante acceptationem non valet.*
8 *Moroſus in exequendo tenetur ad damna.*
9 *Donatio abſenti facta valet, ſed eſt reuocabilis.*
10 *Donatio per mortem donatoris ſit irreuocabilis.*
11 *Traditio rei donatæ parit actionem ad eam conſequendam.*
12 *Mandatum de re donanda expirat morte mandantis.*
13 *Pœnitens, an Confeſſarius ſi reſtituenda pereant, teneatur ea dare?*
14 *Res perit domino.*
15 *Culpa triplex.*
16 *Confeſſarius quando teneatur de ſuo facere reſtitutionem.*

FRequens in praxi eſt Quæſitum *An ſatis ſit in teſtamento ordinare ſolutionem debitorum?* Reſponderunt, non ſatis eſſe; neque eſſe abſoluendum debitorem, qui cum poſſit reſtituere, ante mortem, vult differre ſolutionem, eamque committere heredibus in teſtamento; niſi fortè ita faciendum foret ad euitandum ſcandalum, vel infamiam; & ratio eſt, tùm quia non videtur habere neceſſariam diſpoſitionem, & propoſitum reſtituendi, cum velit reſtituere ſub conditione, *ſi moriar*; tùm etiam quia vt plurimùm heredes non reſtituunt, vel ex litibus, quæ inſurgunt ſuper hereditate, vel ex defectu bonæ voluntatis; quare multum falluntur, qui debita, cum 1

poſſint,

poſſint; nolunt ſoluere; vt ait Emi-
1 nent. Cardin. Toletus *libr. 5. capit. 24. num. 3.* Tamburin. *in Decal. lib. 8. tract. 4. cap. 1. §. 6.* Mancin. *in Pract. Viſitandi infirm. Pract. 6. dub. 25.* Sotus *de Juſtit. lib. 4. quæſt. 7. art. 1. concl. 3.* Nauarr. *in Man. cap. 17. numer. 68.* Coton. *in Summa Dian. Verb. Reſtitu. vltim. num. 32.* & ipſe Diana Coordinatus *tom. 1. tract. 4. reſol. 31.* quæ in veteri iacet *in part. 5. tract. 3. reſol. 104.* Eminent. Cardin. de Lugo *De Juſt. & Iur. tom. 1. diſp. 20. num. 212.* Et Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *De Virtut. in gen. tom. 2. diſput. 23. art. 5.* & dictum eſt ſupra *Deciſ. 79. num. 4. & Deciſ. 82. numer. 8. & num. 11.* vbi exempla animarum in Purgatorio exiſtentium ob negligentiam heredum in ſoluendis debitis.

Sit Secundum Quæſitum. *An debitor tardare ſolutionem poſſit, donec Iudex eum condemnet?* Dictum fuit, non poſſe tardare, ſi debitum ſit liquidum;
2 quia non licet detinere rem alienam, nolente domino; neque defatigare creditorem dilationibus forenſibus; eſt enim contra charitatem, & contra iuſtitiam. Tamburin. *in Decalog. dict. lib. 8. tract. 4. cap. 1. §. 6. num. 1.* Idcircò non ſolùm tenetur talis debitor ad debitum ſoluendum, ſed etiam ad damna, & expenſas litis: quæ, &
3 quas creditor fecit, etiamſi Iudex eum in expenſis non condemnaſſet. Ridolphin. *in Praxi cap. 13. num. 601.* Scaccia *de Sentent. & Re Iudic. gloſſ. 14. quæſt. 13. num. 70.* Veſtrius *in Praxi lib. 8. cap. 2.* Rota coram Eminentiſs. Cardin. Celſo *deciſ. 74. num. 3.* Imò ſi
4 debitor fuiſſet in prima inſtantia abſolutus ab expenſis, & in ſecunda inſtantia ſit in expenſis condemnatus, tenetur ſoluere expenſas vtriuſque inſtantiæ. M. Anton. Peregrin. *in Deciſ. Patauin. Deciſ. 128. num. 13.*

Curioſus autem valdè eſt ſequens
5 Caſus, cuius petita fuit reſolutio. Videlicèt: *Vir Venetus dat torquem auream Petro, doni cauſa mulieri Patauinæ conſignandam. Petrus conſignare tardauit adeò, vt donator, & donataria dies ſuos clauſerint extremos. Quæritur, An torques debeatur heredibus donatoris, vel heredibus donatariæ?*

Tres ſententias inueni ad hunc caſum. *Primam*; quod torques aurea debeatur
heredibus mulieris donatariæ; ea ra- 6
tione quia donatio eſt genus quoddam gratiæ; gratia autem non euaneſcit morte concedentis, ſed ab executore debet ad ſuum effectum perduci. *cap. Si ſuper gratiam. De offic. De leg. in 6.* & quamuis donataria ſit mortua, ius ad ipſam ſpectans tranſmittitur ad eius heredes ad conſequendam rem donatam; non ſolùm contra ipſum donatorem ſuperuiuentem, ſed etiam contra eius heredes. *l. Si quis argentum. §. fin. C. de Donation.* Nicol. Noalis *de Tranſmiſſionib. Caſu 45. num. 7.* & ſic ſentire videtur Sanchez *De Matrim. lib. 1. diſp. 6. num. 6.* & Leſſius *De Juſt. & Iur. lib. 2. cap. 18. dub. 6. num. 45.*

Secundam; Quod ipſa torques debeatur heredibus Viri Veneti donatoris, ſiquidem communis eſt Theolo-
gorum, & Iuriſtarum aſſertio, quod 7
donatio facta abſenti, ante eius acceptationem non valet. *l. Abſenti. ff. De Donat. l. Nec ambigi. C. eod.* Eminentiſs. Cardin. Mantica *De Tacit. & Ambig. lib. 13. tit. 7.* Iul. Clar. *§. Donatio. quæſt. 12.* Antonin. Theſaur. *Deciſ. Pedemont. Deciſ. 70. num. 1.* Bonacina *tom. 2. De Contractib. Diſp. 3. quæſt. 12. punct. 4. num. 2.* Layman *lib. 3. tract. 4. capit. 1. num. 5.* Sed mulier hæc donataria mortua eſt abſque acceptatione doni. Ergo donatio remanſit inualida; qua inualiditate attenta, torques non eſt conſignanda heredibus donatariæ, ſed heredibus donatori ea ratione, quia Petrus cenſetur habuiſſe mandatum tradendi torquem mulieri, quod cum non fecerit ante mortem mandantis, poſt eius mortem expirauit mandatum. *l. Mandatum. C. Mandati. l. 2. §. Sed ſi quis. ff. De Donation.* Bonacina, & Layman *ibidem*.

Tertiam Sententiam. Deberi quidem
ipſam torquem auream heredibus dona- 8
toris, ſed Petrum, ex cuius tarditate damnum illatum fuit ipſi donatariæ, teneri ad ſoluendum valorem eiuſdem

Digitized by Google

torquis heredibus prædictæ donatariæ ;
quod docet Molina *De Juſt. & Jur. tom.*
2. *diſput.* 263. §. *Juxta hactenus dicta* ;
quem refert Layman. *dict. cap.* 1. *num* 6.
in fin. Bonacina *dict. punct.* 4. *numer.* 3.
Diana *part.* 6. *tract.* 7. *& miſc.* 2. *reſolut.*
4. quæ in Coordinato accepit ſedem in
tom. 8. *tractat.* 7. *reſolut.* 17. Trullench.
in Decal. tom. 2. *libr.* 7. *cap.* 17. *dub.* 4.
num. 6. *&* 7. *&* Sanchez *dict. libr.* 1. *diſp.*
6. *num.* 8.

Ex his ſententijs prima tenenda eſt ea
9 ratione , quia non eſt verum , quod
donatio non valeat abſenti facta ante
eius acceptationem ; ſiquidem valet ,
& tenet , ſed eſt reuocabilis à donatore,
antequam à donatario abſente accepte-
tur ; vt benè aduertit Illuſtriſs. Epiſc.
Sperellus *deciſ.* 81. *numer.* 33. *&* 34. &
conſtat ex aperto ſenſu dictarum *l. Ab-
ſenti . ff. de Donat. & l. Nec ambigi .
C. eod.* & pluribus citatis tenet Theſaur.
dict. deciſ. 70. *ſub numer.* 9. nec non Ce-
nall. *tom. contra commun. part.* 1. *quæſt.*
54. *num.* 11. Cum igitur donatio fuerit
10 valida à principio ; & ab ipſo Viro Ve-
neto donatore , eius vita durante, non
fuerit reuocata ; per eius mortem facta
eſt irreuocabilis , imò confirmata cen-
ſetur ; adeò vt ab eius heredibus reuo-
cari non poſſit . Couaruu. *libr.* 3. *Var.
reſolut. cap.* 14. *num.* 17. Iul. Clarus *d.* §.
Donatio quæſt. 13. *in fin.* Theſaur. *dict.
deciſ.* 70. *num.* 9. & Illuſtriſs. Sperellus
alios plures allegans *dict. deciſ.* 81. *num.*
35. *&* 36. Idcircò ad heredes donatoris
abſque dubio torques ſpectare non po-
teſt ; & per conſequens pertinere de-
bet ad heredes Mulieris donatariæ , ad
quam miſſa fuit , & quæ repræſentatur
à ſuis hæredibus. *l. Heredem* . 60. *vbi DD.
ff. de Regul. Jur.* Nic. Noalis *de Tran-
ſmiſſion. caſ.* 42. *num.* 10. quibus quidem
heredibus donatariæ competit actio con-
tra heredes donatoris ad conſequendam
rem donatam . *d. l. Si quis argentum* . §.
fin. C. de Donation. Idem Noalis *de Tran-
ſmiſſion. d. caſu* 45. *num.* 7. Theſaur. *d.
Deciſ.* 70. *ſub num.* 5. Maximè quia in
noſtro caſu donatio non proceſſit ex
promiſſione , vt acceptatio donatariæ
videatur neceſſaria ad actionem acqui-
rendam ; ſed ex traditione , cuius vi-
gore oritur actio ex Iuregentium , vt
aduertit Emin. Card. Mantic. *de tacit.* 11
dict. libr. 13. *tit.* 4. *num.* 17. videlicèt ex
Iure naturali ſecundario , cui nihil
magis congruit , quàm voluntatem do-
mini volentis rem ſuam in alium trans-
ferre , ratam haberi . *l. Quaratione .
§. Hæ quoque . ff. de Acquiren. rer. do-
min.* Et §. *Per traditionem . Inſtit. eod.
tit.* Idem Card. Mantic. *dict. libr.* 13. *tit.*
1. *num.* 8. Gloſſ. 1. *in dict. l. Nec ambigi.
C. de Donat.* Azor. *in Summ. C. de Donat.
Verſ. Cui poſſit donari* . Manfred. Go-
uean. *in addit.* ad Clar. *dict.* §. *Donatio.
quæſt.* 12. *Verſ. Non valet* . & Layman.
dict. libr. 3. *tract.* 4. *cap.* 1. *num.* 6. *Verſ.
Nihilominùs* , vbi ex hac ratione in
hanc ſententiam inclinat ; quam am-
plexus fuit Clerus Bononien. in conſi-
milibus Deciſionibus caſuum Conſcien-
tiæ *Anno* 1634. *Menſe Septemb. caſ.* 2. vt
refert Diana Coordinatus *dict. tom.* 8.
tract. 7. *reſol.* 17. qui in hac eadem ſen-
tentia reſidet , cum Eman. Sà *Verb.
Donatio numer.* 21. *& Verb. Mandatum
num.* 2.

Neque obſtat *textus in l.* 2. §. *Sed ſi
quis . ff. de donation.* quia procedit , vbi
quis dedit alicui in mandatis , vt rem 12
aliquam alteri donaret , nam morien-
te mandante ante donationem expirat
mandatum ; ſecùs autem eſt , vbi do-
natio facta eſt immediatè ab ipſo dona-
tore , prout in caſu noſtro ; in quo
Vir Venetus donat ipſemet torquem
auream mulieri Patauinæ ; nec aliud
mandat Petro , niſi vt rem iam ab eo
donatam conſignet donatariæ ; ac pro-
pterea cum donatio proceſſerit à libera
voluntate Viri Veneti donatoris ; &
fuerit perfecta , quando tradidit Petro
torquem ad effectum , vt ſecurè eam
deferret , & conſignaret mulieri Pata-
uinæ , non poteſt euaneſcere donatio ,
quamuis hoc nudum miniſterium con-
ſignationis ex negligentia , ſeu malitia
Petri non ſit adimpletum ante mortem
donatoris ; prout reſpondet Illuſtriſs.
Sperellus *d. deciſ.* 81. *num.* 38. Tambu-
rin. *in Decal. libr.* 8. *tract.* 4. §. 5. *numer.*
11. & magis apertè ad præſentem caſum
libr. 9. *de Contractib. tract.* 9. *cap.* 7. § 6.
num. 13. *&* 14.

Sed

Digitized by Google

Sed non minori curioſitate, ac ne-
13 ceſſitate cenſenda eſt reſolutio huius
alteriùs Caſus: *Pœnitens obligatus re-
ſtituere centum Petro, ea centum conſi-
gnauit Confeſſario, vt clam ad Petrum
deferret. Interim furto auferuntur Con-
feſſario. Quæritur, An Pœnitens, vel
Confeſſarius teneatur alia centum mittere
Petro?* Et à Pœnitente alia centum
eſſe reſtituenda Petro omnes dixere:
quia illa centum conſignata Confeſſa-
14 rio erant pœnitentis; res autem perit
domino; & ipſe pœnitens non erat de-
bitor ſpeciei, ſed generis; ideò re pe-
reunte non liberatur, ſed tantundem
tenetur reddere Petro; ita omnes DD.
S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 2. *capit.* 4. §. 2.
Nauar. *cap.* 17. *num.* 67. Rebell. *libr.* 2.
quæſt. 13. *num.* 11. Molina *tom.* 3. *diſput.*
754. Card. Toletus *libr.* 5. *cap.* 24. *num.*
2. Bonacina *tom.* 2. *de Reſtit. in gen. diſp.*
1. *quæſt.* 3. *punct.* 9. *num.* 8. Tamburin.
in Decal. libr. 8. *tractat.* 4. *capit.* 1. §. 5.
Emin. Card. de Lugo *de Iuſt. & Iur. tom.*
1. *diſput.* 21. *ſect.* 5. *per totam*; in qua
confutat opinionem Dianæ autumàn-
tis, ſi ea centum eſſent debita ex delicto,
non eſſe pœnitentem obligatum ampliùs
reſtituere; quia fecit, quod potuit,
& quod debuit, conſignando illa
Confeſſario. *part.* 2. *tract.* 17. *reſolut.*
2. quæ in Coordinato eſt *tom.* 8. *tractat.*
7. *reſol.* 45. *& part.* 10. *tract.* 16. *reſolut.*
97. quæ reſidet in Coordinato *dict. tom.*
8. *tractat.* 4. *reſolut.* 71. Ridiculæ ſunt
enim illæ rationes, quæ ſi valerent,
veh creditoribus? Porrò an Confeſſa-
rius teneatur ipſe ex ſua propria pecu-
nia reſtituere alia centum Petro, &
ſubleuare pœnitentem? pendet à cul-
pa, cuius cauſa centum conſignata ſibi
15 ſurrepta ſunt furto. Nam cum triplex
ſit culpa, lata, leuis, & leuiſſima;
& in hoc caſu Confeſſarius non tenea-
tur niſi de lata culpa, eò quia acceptio
non eſt in gratiam ſui, ſed pœnitentis;
ſi redargui poteſt de dicta culpa lata;
puta quia reliquiſſet illa centum in
Confeſſionali ſede, vel in Sacriſtia ſu
per tabulam, aut in Armario aperto;
16 vtique eſſet obligatus de ſuo ſoluere illa
centum; non etiam, ſi tantùm ob
culpam leuem, vel leuiſſimam furto
ablata fuiſſent. *l. In contractibus.* 20.
ff. de Reg. Iur. l. 5. §. 2. *ff. Commodati.*
l. 1. §. *vlt. & l. Quod Nerua. ff. Depo-
ſiti.* Reginald. *tom.* 2. *libr.* 25. *tract.* 8.
cap. 50. *num.* 609. Molina *de Iuſt. & Iur.*
diſput. 549. Layman. *libr.* 3. *tract.* 4. *cap.*
7. *numer.* 5. *&* 6. Diana *part.* 9. *tract.* 7.
reſolut. 32. quæ in Coordinato habetur
d. tom. 8. *tract.* 3. *reſ.* 24.

DECISIO XCV.

ARGVMENTVM.

Explicatur, Quid ſit Patientia? Quotuplex? Quodnam eius obiectum? Quibus medijs acquiratur? Quibus contrarijs oppugnetur?

SVMMARIVM.

1 *Patientiæ Virtus quid ſit?*
2 *Quotuplex?*
3 *Patientiæ obiectum quodnam ſit?*
4 *Media ad acquirendam Patientiam.*
5 *Vitia contraria Patientiæ.*
6 *Iobi vita legebatur Hebræis per deſertum.*
7 *Chriſti exemplum efficax pro patientia.*
8 *S. Ludouici Regis Franciæ patientia.*
9 *Iuſtus Lipſius patiens in infirmitate.*
10 *Regis Luſitaniæ factum pro aulico infirmo conſolando.*
11 *Spinulæ Nobilis Ianuenſis egregium facinus.*

Circa hanc virtutem ſciendum: *Pa-
tientiam eſſe, honeſtatis, ac vti-
litatis cauſa, rerum arduarum, ac dif-* 1
*ficilium voluntariam, & diuturnam per-
peſſionem*; ex Cicer. *libr. de Inuent.* ex
S. Auguſt. Cyprian. & Tertull. *libr. de
Patien.* ex S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 136. ex
Martin. Fornar. (poſt Summ. Toleti)
Inſtit. Confeſſar. libr. 2. *tractat.* 2. *cap.* 22.
& ex Emin. Card. de Lauræa *tom.* 2. *de
Virtut. in gener. diſput.* 26. *art.* 9. §. 4.

Duas

Duas autem ſpecies Patientiæ aſſigna-
2 runt. Vnam, quæ expectat delin-
quentem ad pœnitentiam, & iniurio-
ſum ad ſatisfactionem; & hæc propriè
pertinet ad Deum. *Pſal. 7. Deus fortis,
& patiens*, & *Rom. 2. 4. An diuitias
patientiæ, & longanimitatis Dei contem-
nitis?* & *Matth.* 18. Seruus debitor ro-
gabat dicens, *Patientiam habe in me, &
omnia reddam tibi*. Alteram, quę æquo
animo tolerat mala, & iniurias; &
hæc propriè conſideratur in homine vir-
tuoſo, & Chriſtiano. *Iac. 5. 7. Pa-
tientes eſtote fratres vſque ad aduentum
Domini: exemplum accipite fratres, exi-
tus mali, laboris, & patientiæ.*

Obiectum autem Virtutis Patientiæ
notarunt eſſe, *pœnalitates*, quæ à Deo
immediatè immittuntur, vt infirmita-
3 tes, bonorum iacturam, mortem
charorum; *Iniurias*, quæ ab homini-
bus dantur; *labores*, qui pro obſer-
uantia legis Diuinæ, & Dei gloria ſu-
ſtinentur; & *expectationem* cœleſtis
beatitudinis, quia *Spes, quæ differ-
tur, affligit animam. Prou. 5. 13.* For-
nar. *d. lbr. 2. tract. 2. cap.* 22. vndè aie-
bat S. Philippus Nerius, *à chi ama Dio,
la vita è di pazienza, è la morte di deſi-
derio.*

Acquiritur autem Patientia pluri-
4 bus medijs, de quibus idem Fornar. *d,
cap.* 22. Sed tribus præcipuis; 1. *Ora-
tione*, ac meditatione vitæ Ieſu Chriſti
Domini noſtri. *1. Pet. 4. Chriſto igitur
paſſo in carne, & vos eadem cogitatione
armamini.* 2. *Humilitate*; Qui enim
ſcit, ſe dignum omni contumelia, fa-
cilè ſuffert aduerſitates, & iniurias.
*Eccl. 2. 2. In dolore ſuſtine, & in humili-
tate habe patientiam, quoniam in igne pro-
batur aurum, & argentum; homines ve-
rò receptibiles in camino humiliationis*.
3. Conſideratione pręmij æterni. *Luc.
21. 19. In patientia veſtra poſſidebitis ani-
mas veſtras*. Vnde illud S. Tereſiæ.
*E tanto il bene, quale aſpetto: Che ogni
pena mi è diletto.*

Oppugnari autem Patientiam con-
5 cluſerunt duobus contrarijs, *mollitie
corporis, & ſuperbia mentis*. De pri-
ma. *Prou. 29. 21. Qui delicatè à pueritia
nutrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet eum
contumacem*. De Secunda *Prou. 13. 10.
Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt*. Hæc
omnia, & alia plura collecta reperi in
reſponſis Cleri noſtri ex S. Thom. 2. 2.
quæſt. 136. ex Fornar. *dict. capit.* 22. ex
Polyanth. *Verb. Patientia*. ex Philo-
thæa S. Franc. de Sales *part. 3. cap.* 3. ex
P. Arias *de Imitat. Chriſti tractat. 3. cap.
27 & ſeqq.* ex Rodriq. *Exercit. Perfect.
part. 1. tractat. 8. per totum*, & ex
Emin. Card. de Lauræa *dict. diſput. 26.
art. 9. §. 4.*

Refert P. Menochius *in Storeis Cen-
tur. 5. cap.* 84. ex Hebræorum traditio-
ne, quod Moyſes frequenter legere fa-
ciebat iisdem vitam, & patientiam Io- 6
bi, ad illos confortandos, vt per de-
ſertum incommoda patienter ferrent il-
lius longæ peregrinationis annorum
quadraginta. At populo Chriſtiano
nullum efficacius exemplum patientiæ
exhiberi poteſt, quàm vita Redem-
ptoris Noſtri IESV CHRISTI, in 7
quam omnes Sancti Martyres, Con-
feſſores, ac Virgines ſemper inſpexe-
runt, vt fortes eſſent, ac conſtantes
in cruciatibus, & tribulationibus hu-
ius mundi. Præcipuè S. Ludouicus
Rex Francorum cum in bello inito ad
recuperandam Terram Sanctam contra
Saracenos, ab iisdem captus fuiſſet,
in eiuſdem Redemptoris exemplar in- 8
tuebatur, vt infortunium illud forti-
ter ſuſtineret; ideòque ſic fertur allo-
cutus: *Si omnia mihi venerunt aduerſa,
grates tibi refero Altiſſime. Reuerſus au-
tem ad meipſum, & ad cor meum ingreſ-
ſus, & egreſſus, plus gaudeo de patien-
tia, quam mihi Dominus per ſui gratiam
conceſſit; quàm ſi totus mihi mundus ſub-
deretur.* Subdit deindè idem Meno-
chius *ibidem* de Iuſto Lipſio, bonarum
litterarum Auctore decurſi ſæculi bene-
merito, quod cum eſſet grauiter infir-
mus, quidam eius amicus, ad eum 9
confortandum in doloribus, ſuggere-
bat ei patientiam Stoicorum profiten-
tium inſenſibilitatem in afflictionibus,
de qua ipſe Lipſius ſcripſerat librum,
cui titulus, *Manuductio ad Stoicam Phi-
loſophiam*. Sed Lipſius tanquàm bonus
Chriſtianus oſtendit amico Imagini
Crucifixi, dicens: *Hæc eſt vera pa-
tien-*

Digitized by Google

tientia. Et ad eam conuerſus orauit
Dominum, ſubdens: *Domine IESV, da mihi patientiam Chriſtianam*. Siquidem exemplum Saluatoris porrigit potentiſſimum robur ad ſufferenda mala; nam ſi Dominus, & Caput noſtrum, tanta, & talia paſſus eſt in corpore ſuo, cur nos eius myſtica membra pati recuſabimus?

P. Ludouicus Granata *in Concione ſecunda ſuper 2. fer. Paſchæ* narrat; Ioannem II. Regem Luſitanum; cum
10 vidiſſet aulicum ſibi charum; & infirmum recuſantem ſumere medicinam ſibi neceſſariam; quia ſibi erat amara; bibiſſe portionem vnam eiuſdem medicinæ; quo viſo per infirmum Regis exemplo, ipſe reliquum medicinæ hilariter ſumpſit.

De Paulo Auguſtino Spinula Nobili Ianuenſi refert Menochius *vbi ſupra*, ſibi feciſſe extrahere dentem bonum; vt hortaretur, & confortaretur eius amicus dolens ob dentem marcidum, ad eius extractionem ſufferendam. Et
11 hæc ſatis de Virtute Patientiæ, de qua Philoſophi, ac Moraliſtæ alia plurima.

DECISIO XCVI.

ARGVMENTVM.

Referuntur nouem genera perſonarum, quæ obligatæ ſunt ad reſtitutionem, ob damnum alteri datum, vel rem iniuſtè acceptam.

SVMMARIVM.

1 *Cooperatores damni quot ſint? & an teneantur ad reſtitutionem?* (& num. 11.
2 *Mandans fieri damnum quando excuſetur à reſtitutione?*
3 *Ratum habens damnum non tenetur reſtituere.*
4 *Excommunicatus eſt ratam habeas percuſſionem Clerici.*
5 *Conſilium dans ad damnificandum reſtituere tenetur.*
6 *Retractatio Conſilij an liberet à reſtitutione?*
7 *Conſulens minus malum facturo maius, an reſtituat?*
8 *Suffragium dans in electione iniuſta an obligetur ad reſtitutionem?*
9 *Votum non ſincerum, vbi electio eſt iniuſta, non excuſat à reſtitutione.*
10 *Adulatores quando ſint obnoxij reſtitutioni?*
11 *Cooperantes, & adiuuantes eos; qui damnum dant, tenentur reſtituere.*
12 *Participantes de re iniuſtè ablata, quantum reſtituant?*
13 *Milites damnificantes populos quando reſtituere debeant?*
14 *Damnum non reuelantes, aut impedientes quomodo reſtituant?*
15 *Famuli videntes alios furantes, & tacentes an reſtituant?*

QVæritur: *An dentur Cooperatores obligati ad Reſtitutionem? Quot, & Quales?*

Concordi calamo ſcripſerunt omnes;
dari duo genera cooperantium, qui te- 1
nentur ad reſtitutionem: *Vnum* eorum, qui directè, & poſitiuè concurrunt ad damnum inferendum. *Alterum* eorum, qui tantùm indirectè, ſeu negatiuè; & reducuntur ad nouem gradus contentos in ſequentibus carminibus, de quibus ſummariè dictum eſt ſupra in *Deciſ. LXXXVII.* quorum primi ſex ſpectant ad primum genus, tres poſtremi ad ſecundum; videlicet.

Iuſſio, Conſilium, Conſenſus, Palpo, Recurſus.
Participans, Mutus, Non obſtans, Non manifeſtans.

Verbum *Iuſſio* denotat mandantem, cui prima, & potiſſima cauſa incumbit reſtituendi; ipſe enim eſt principalis in illatione damni, executor autem vide- 2
tur tantùm eſſe inſtrumentum ipſius mandantis. At ſi mandans reuocauerit mandatum, antequam damnum inferretur; quamuis poſtea mandatarius maleficium exequatur, mandans non tenetur ad reſtitutionem, niſi cum mandato etiam conſilium dediſſet,

cuius

cuius vigore mandatarius perſiſtens in propoſito damni inferendi, illud intuliſſet. Bonacina *tom. 2. de reſtit. in gen. diſp. 1. quæſt. 2. punct. 6. num. 6.* Emin. Card. de Lugo *de Juſtit. & Jur. tom. 2. diſput. 19. num.* 23. vbi num. 24. ſubdit, quod ſi mandatarius finxiſſet, ſè non habuiſſe reuocationem mandati ante malum commiſſum, vt mercedem promiſſam reciperet; in hoc caſu mandans eſſet liber à reſtitutione, quia damnum totum prouenit à malitia mandatarij; & idem aſſeuerandum, ſi mandatarius noluiſſet credere, reuocationem mandati verè, ſeriòuè eſſe factam; quando tamen efficaciter fuit ei notificata; vel ſi oblitus reuocationis proceſſiſſet ad executionem prioris mandati, quamuis in his duobus caſibus idem Card. de Lugo *d. diſput. 19. numer.* 26. 27. 28. videatur obligare etiam mandantem, quia eius mandatum præteritum eſt motiuum partiale damni illati. Porrò benè faciet mandans monere illum, cui damnum fieri mandauit, vt caueat, & impediat damnum imminens: ſi tamen hæc monitio poſſit notificari abſque infamia, vel damno longè maiori ipſius mandantis. Tan-
3 dem, qui ratum habet damnum alicui illatum abſque ſuo ordine, non tenetur ad reſtitutionem: & ſi fuiſſet homicidium, non incurrit irregularitatem. Tamburin. *in Decal. libr. 6. capit. 4. §. 5. num. 7.* Coton. in ſumma Dianæ *Verb. Irregularitas. numer. 45. & Verb. Reſtituere. num. 13.* Vaſquez. *d.* 19. *num.* 32. 33. 34. vbi notat, ſecùs dicendum eſſe de excommunicatione, quæ incur-
4 ritur ab habente ratam percuſſionem Clerici per *text. in cap. Cum quis. 23. De Sentent. excom. in 6.*

Verbum *Conſilium* ſignificat exhortationem ad inferendum damnum iniuſtum; nec non preces, & promiſſiones, quas qui facit, tenetur ad reſti-
5 tutionem damni illati, etiam ſi executor bona fide conſilium exequatur, credens illud eſſe iuſtum, ſi opus iniuſtum ſit: vndè caueant conſiliarij Principum, Confeſſarij, & Aduocati; quos ignorantia non excuſabit à culpa, neque à reſtitutione damnorum alijs illatorum. Card. de Lugo *d. diſput.* 19. *num.* 35. Sed quid dicendum, ſi conſulens, re integra, retractet ſuum conſilium, qua tamen retractatione non obſtante damnum fuit illatum? Et diſtinguunt DD. vel conſilium fuit requiſitum ad veritatem ſciendam, vt
à Doctore, an talis contractus ſit lici- 6
tus? vel à Medico, an talis medicina ſit bona? Et in hoc caſu qui dedit malum conſilium, erit liber à reſtitutione, ſi reuocet ſuum conſilium, & dicat veritatem ante damni illationem. Vel petitur conſilium ad ſciendam vtilitatem, vel commoditatem in malo faciendo, vel damno inferendo? & in hoc caſu retractatio conſilij non liberat conſulentem ab obligatione reſtituendi; quia eius motiua iam data ſunt tanquam arma, quibus vtitur malefactor ad damnum inferendum. Molina *de Juſt. & Jur. tom. 2. diſp.* 731. Vaſquez *d. cap. 9. §. 1. num.* 10. & 11. Emin. Card. de Lugo *d. diſput. 19. num.* 37. qui *num.* 39. & 40. docet, fieri irregularem illum, qui conſuluit abortum, vel duellum, ſi effectus ſequatur, non obſtante præcedenti retractatione conſilij. Quamuis non deſint DD. qui liberant conſulentem ab irregularitate, & à reſtitutione, quando retractauit conſilium, vt videre eſt apud Dianam *part 2. tract. 16. reſolut.* 15. quæ reſidet in Coordinato *tom. 8. tract. 5. reſol.* 85. Quidquid ſit de magis probabili ex his opinionibus diſcant Parochi, ac Prædicatores docere populum, quàm graue malum ſit, dare conſilia mala. Cæterùm, an teneatur ad reſtitutionem, qui conſulit minus malum volenti facere maius? Affirmant plurimi, quos allegat Sanchez *de Matrim.*
libr. 7. diſput. 11. *num.* 14. quia etiam 7
minus malum eſt malum, quod numquam conſulere licet. At alij *DD. ibid. num.* 16. negant, quando ille, cui conſulitur, habebat firmum animum faciendi grauius malum, vel vtrunque; nec aliter poteſt illum auertere à grauiori malo. Quod concedit Card. de Lugo *d. diſput. 19. num.* 44. quando illa duo mala erant inferenda eidem perſonæ, cui propterea potiùs vtile eſt con-

ſilium

Digitized by Google

ſilium de minori malo inferendo; ſecùs autem ſi malum erat inferendum vni perſonæ, & tu propoſuiſti aliam perſonam, cui minùs malum fieret: tunc enim teneris ad reſtitutionem illius minoris mali. Quod ſi aliquis cogitet vnum, vel alterum malum æquale inferre vni, vel diuerſis perſonis, & tu conſulas potiùs vnum malum, quàm alterum fieri; vel potiùs huic perſonæ, quàm alteri? Sanchez *dict. diſput.* 11. *num* 26. te obligat ad reſtitutionem, ſed Cardin. de Lugo *dict. diſput.* 19. *à num.* 51. *& ſeqq.* te liberat; ea ratione, quia non influis ad malum faciendum, cum iam malefactor ſit diſpoſitus, ſed eumdem auertis ab vno, vt faueas alicui ex damnificandis, vel vt impedias ex duobus malis æqualibus illud, quod tibi magis diſplicet.

Verbum *Conſenſus* comprehendit il-
8 los, qui actioni iniuſtæ conſentiunt,
& hi præcipuè ſunt, quibus ius ſuf-
fragij ferendi competit in electionibus;
nam ſi iniuſtæ electioni faueant, eli-
gentes indignum tenentur ad reſtitu-
tionem damni, quod patitur perſona
digna excluſa ab electione. Eminent.
Cardin. Paleott. *de Sacro Conciſtor. par.*
2. *quæſt.* 6. *&* 7. *ac part.* 5. *quæſt.* 8. *&*
13. Garzias *De Beneſic. part.* 3. *capit.* 2.
num. 525. & alij apud Dianam *part.* 1.
tract. 3. *reſol.* 18. Quæ legitur in Coor-
dinato *tom.* 7. *tract.* 6 *reſolut.* 28. Emi-
nentiſs. Cardin. de Lugo *dict. diſp.* 19.
num 60. *& ſeqq.* qui *numer.* 64. notat,
teneri ad reſtitutionem damnorum, &
peccare non ſolùm, qui dant ſuffra-
gium actioni iniuſtæ, ſed etiam, qui
ſuum ſuffragium non dat contra ipſam
9 rem iniuſtam, vel abſtinendo ab in-
greſſu Capituli, ſeu Senatus, vel dan-
do votum, vt aiunt, non ſincerum;
ſiquidem in his, quæ ſpectant Iuſti-
tiam, vel regimen populorum, tene-
tur qui Ius ſuffragij ferendi habet, il-
lud date & ad fauorem iuſtitiæ, & con-
tra iniuſtitiam; niſi fortè certus ſit,
nihil poſſe proficere, vel ei immi-
neant magnæ moleſtiæ, vel inquietu-
dines cum alijs, tunc enim, vt probat
Diana *vbi ſupra*, poteſt à ſuffragio fe-
rendo abſtinere. Garzias *vbi ſupra num.*
537. & Ioan. Valer. *in different. Vtriuſque fori Verb. Suffragium. diff.* 2. *in fin.*

Verbum *Palpo* comprehendit illos,
qui adulationibus, & laudibus mouent 10
aliquem ad inferendum damnum ali-
cui; ſicuti etiam illos, qui ita alicui
exprobrant, irrident, murmurant, vt
ijs irriſionibus, & opprobrijs moueatur
ad malum inferendum. Eminent. Card.
de Lugo *d. diſp.* 19. *num.* 70.

Verbum *Recurſus* denotat omnes, qui
influunt ad iniuſtitiam ferendam, &
præſtant opem ſuam malè agenti, vt 11
qui fures recipiunt, occultant, vel ſe-
curitatem præbent; Aduocatos, qui
eos in iudicio defendunt; vel qui res
furto ablatas retinent in cuſtodiam,
niſi fortè ex vi, & metu alicuius vio-
lentiæ id agant; & demùm illos, qui
in ſuis domibus recipiunt filiosfamilias
ad ludendum, comedendum, & biben-
dum; tenentur enim hi omnes ad reſti-
tutionem damnorum. Emin. Cardin. de
Lugo *d. diſp.* 19. §. 4.

Verbum *Participans* includit eos,
qui habent partem tùm rei iniuſtè ab- 12
latæ; qui tenentur ad reſtitutionem ſo-
lius partis habitæ, quando non fuerunt
cauſa principalis illius damni; nam ſi
conſulendo, inuitando, excitando alios
comparticipes ad damnum, fuerunt
principalis cauſa, tenentur in ſolidum
ad reſtitutionem totius damni. Vaſquez
De Reſtit. cap. 9. §. 1. Nauarr. *cap.* 17.
à num. 17. Syluest. *Verb. Reſtitutio* 2.
quæſt. 6. Angel. *Verb. Furtum.* §. 16. Dia-
na *part* 3. *tract.* 5. *reſol.* 87. Quæ in
opere Coordinato eſt *d. tom.* 7. *tract.* 7.
reſol. 35. Rebellius *De Oblig. Iuſt. par.* 1.
lib. 2. *quæſt.* 14. *ſect.* 2. *num.* 5. Molina *de*
Iuſtit. & Iure diſput. 734. Et Eminent. 13
Cardin. de Lugo *d. diſp.* 19. *à num.* 88.
& ſeqq. vbi diſputant, an milites, qui
in bello damna inferunt, teneantur in
ſolidum ad reſtitutionem damnorum,
vel ad eam tantùm portionem, quam
habuerunt? circa quod varij varia di-
cunt, ſed de rigore iuſtitiæ videntur
obligati in ſolidum, vt docent DD.
citati.

Verba *Mutus*, *Non obſtans*, *Non ma-* 14
nifeſtans ſignificant eos; qui ſcientiam
habentes damni inferendi ab aliquo,

Digitized by Google

non clamant, non admonent, non defendunt, non impediunt damnum; ac poſt illius illationem non reuelant malefactorem: in his enim omnibus caſibus tenentur ad reſtitutionem, dummodò tamen erant obligati ex iuſtitia, ſeu ex officio clamare, admonere, impedire, reuelare; vt Tutores, Curatores, Gubernatores, Miniſtri publici, Cuſtodes, Medici, Chirurgi, Procuratores; ſecùs ſi tantùm ex charitate. S.Thom. 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 7. Molina *diſp.* 375. Vaſquez *de Reſtit. d. capit.* 9. §. 3. *dub.* 1. Bonacina *de Reſt. in gen. tom.* 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 11. Contonius *in Summ. Dian. Verb. Reſtituere num.* 17. Eminentiſs. Cardin. de Lugo *d. diſp.* 19. *ſect.* 3. *vbi num.* 105. notat famulos videntes alios conſeruos in domo facere furta domeſtica, tacendo non teneri ad reſtitutionem, niſi ipſi habeant cuſtodiam illarum rerum, vel niſi illis à domino detur clauis armarij, vel ſcrinij, quia pro tunc illis cuſtodia eius loci demandatur.

DECISIO XCVII.

ARGVMENTVM.

Oſtenditur quando ſit obnoxius reſtitutioni, qui conſulit circa furtum faciendum, vel dat ſuffragium pro lite iniuſta gerenda.

SVMMARIVM.

1 *Conſiliarius quando ſit obligatus ad reſtitutionem?*

2 *Furem qui facit magis ſecurum in furando, tenetur reſtituere.*

3 *Propoſitio damnata, quod Coadiuuans in damno, non reſtituat.*

4 *Litem iniuſtam qui ſuo voto approbat, quando reſtituat?*

5 *Suffragia dare vel ſecretè, vel publicè, differentia.*

His ita enucleatis facilè erit ſequentes caſus reſoluere. Primus caſus eſt: *Thomas narrat amico, decreuiſſe ſequenti nocte equum vicini furari. Amicus ait, facilius eſt, id mane agere, tempore Miſſæ, quo omnes, etiam canes abſunt. Thomas, vicino cum familia ſua Miſſam audiente, furatur equum. Quæritur, an amicus obligatus ſit ad reſtitutionem.*

Plures opinati ſunt, Amicum non eſſe obligatum ad reſtitutionem equi, eò quia eius conſilium non videtur verſari circa ſubſtantiam furti; ad quod Thomas patrandum erat omninò diſpoſitus, ſed tantummodò circa circumſtantiam temporis, videlicèt, non vt nocte furaretur, ſed mane, tempore Miſſæ; conſilium autem quod non influit ſubſtantiam furti, ſed circumſtantiam temporis, non obligat conſulentem ad reſtitutionem. Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.* 2. *cap.* 13. *dub.* 2. *num.* 4. 5. Coton. *in Summ. Dianæ Verb. Reſtituere. num.* 13. Layman *lib.* 3. *tract.* 2. *capit.* 5. *num.* 5. Tamburin. *in Decal. lib.* 8. *tract.* 4. *cap.* 1. §. 2. *num.* 6. & Emin. Card. de Lugo *d. diſp.* 19. *num.* 9. 1

Porrò maior, & ſanior pars ſtudentium tenuit, eſſe obligatum; ſiquidem conſilium furandi equum mane, tempore Miſſæ, quo etiam canes abſunt, datum Thomæ furaturo tempore noctis; fecit eumdem animoſiorem, & ſecuriorem ad furtum patrandum; nemo enim inficiari poteſt, faciliùs eſſe furari de mane, quando nullus eſt domi, neque canes; quàm de nocte, dum & canes latrant, & ad eorum latratum homines inſurgunt contra latrones. Cum itaque conſilium amici oſtenderit viam faciliorem, & ſecuriorem furandi equi, & ex eo conſilio fur factus ſit promptior, & alacrior in damno inferendo, Amicus dicitur influxum dediſſe ipſi furto efficacem; & exindè obligatum eſſe reſtitutioni, vt diſputando docet idem Eminentiſs. Cardin. de Lugo *d. diſput.* 19. *num.* 6. & 7. Bonacina *De Reſtit. in gen. tom.* 2. *diſput.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 7. *num.* 4. Sotus *lib.* 4. *de Iuſt. & Iur. quæſt* 7. *art.* 3. Azor. *part* 3. *lib.* 4. *cap.* 11. Elig. Baſſeus *tom.* 1. *Verb. Reſtitu-* 2

Digitized by Google

ſtitutio 3. §. 2. *num.* 3. *& tom.* 2. *Verb.*
Reſtitutio num. 19. atque F. Caſſian. à
S. Elia *in Centum Hiſtor. Deciſ.* 39. *num.*
6. *& ſeqq.* vbi DD. & rationes cumu-
lat, & *num.* 18. aduertit, contrarium
aſſerentes incidere in illam propoſitio-
nem damnatam à S. D. N. Papa IN-
3 NOCENTIO XI. quæ dicebat: *Qui*
alium mouet, aut inducit ad inferen-
dum graue damnum tertio, non tenetur
ad reſtitutionem illius damni illati. Eſt
Propoſ. 39. Quare tenendum eſt, ami-
cum noſtri caſus teneri ad reſtitutio-
nem.

Alter caſus eſt: *Ponitur Pars in Ca-*
pitulo litem iniuſtam faciendi. Vnus ex
Capitulo videns maiorem partem velle li-
tem agere, nec voto ſuo impedire poſſe,
ne Pars illa capiatur; dat & ipſe vo-
tum pro lite facienda. Quæritur, an ſit
obnoxius reſtituere damna, & expenſas
patienti hanc litem?

Omnes tranſierunt ſub hac diſtin-
ctione. Vel fuit de primis, qui ſuffra-
gium tulerunt ad fauorem illius Partis
4 iniuſtæ? & vltra peccatum mortale te-
netur ad reſtitutionem; quia verè in-
fluit in damnum. Vel fuit de vltimis
ponentibus ſuffragium? & cum iam Pars
capta eſſet, & damnum ab alijs illatum,
non tenetur ad reſtitutionem, ſed pec-
cat mortaliter; quia quilibet tenetur
reſiſtere iniuſtitiæ, & iniquitatem im-
pugnare. *cap. Quiſquis. & cap. Noli-*
te timere. 11. *quæſt.* 3. Samuell. *de Ca-*
nonic. Elect. tract. 3. *contr.* 3. *concl.* 2.
Cardin. Tolet. *libr.* 5. *cap.* 21. *num.* 2.
Bonacina *tom.* 2. *de Reſtit. in gen. Diſput.*
1. *quæſt.* 2. *punct.* 8. *num.* 6. *&* 7. Lay-
man *lib.* 3. *tract.* 2. *cap.* 5. *num.* 6. Graff.
part. 1. *Deciſ. lib.* 2. *cap.* 127. *num.* 14.
Diana *part.* 1. *tract.* 3. *reſol.* 16. *&* 17.
Quæ reſident in Coordinato *tom.* 7.
tract. 6. *reſol.* 25. *&* 26. Et Eminentiſſ.
Cardin. de Lugo *d. Diſp.* 19. *in tom.* 1.
de Iuſt. & Iure num. 17 *&* 18. vbi aduer-
tit, quod ſi ſuffragia eſſent revocabi-
5 lia; ſcilicèt quia darentur palàm, &
oretenùs; iſte vltimus in voto dando
eſſet obnoxius reſtitutioni; & ratio
eſt, quia ſi contradixiſſet, & impu-
gnaſſet Partem litis iniuſtæ propoſitam,
potuiſſet retrahere alios à praua opi-
nione, & à perſeuerantia in ipſa; cum-
que approbatio Partis illius pendeat à
determinatione, quæ fit poſt audita
omnium ſuffragantium vota, iſte vlti-
mus habetur tanquam primus; & ita
remanet obnoxius cum alijs ad reſtitu-
tionem. Tambur. *in Decal. lib.* 1. *cap.* 3.
§. 7. *Verb. Suffragium num.* 3.

DECISIO XCVIII.

ARGVMENTVM.

Explicatur, Quid ſit Humilitas
Virtuoſa? Quotuplex? Quot
eius gradus? An exerceri poſ-
ſit à perſonis ſublimibus, & in
dignitate conſtitutis? Quibus in-
centiuis?

SVMMARIVM.

1 *Humilitas quid ſit, & vndè deromi-*
netur?
2 *Quotuplex?*
3 *Humilitatis gradus quot reperiantur?*
4 *Potentes perſonæ quomodo ſe exerceant*
in humilitate?
5 *Excelſiores qui ſunt, hi periculoſiores.*

DIctum fuit, *Humilitatem*, (quæ de-
nominatur ab humo, & qua ho-
mo, qui ex humo eſt, ad humum, id-
eſt ad ima deprimitur, deſpiciens ex- 1
cellentiam ex conſideratione ſuæ con-
ditionis imperfectæ) *eſſe Virtutem, quæ*
refrænat animam, ne immoderatè in ex-
celſa tendat. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 161.
Vel *eſſe contemptum propriæ excellentiæ*
à recta ratione dictatum. Eminen. Card.
de Lauræa *tom.* 2. *de Virtut. in gen. diſp.*
31. *num.* 108.

Duplex eſt Humilitatis Virtus. Vna
Moralis tantùm, quam cognouerunt 2
etiam Philoſophi naturales, & genti-
les, vt ex Ariſtot. 4. *Ethic.* 11. ex Pla-
tone *lib.* 4. *de legib.* & ex Seneca *de con-*
ſolat. ad Matrim. Vnde illud adagium
Noſce te ipſum. Altera *Chriſtiana*, quæ
ſubdiuiditur in *Communem*; ſeu de Præ-

Digitized by Google

cepto, quæ omnes Chriſtianos de-
cet pro æterna ſalute conſequenda; *Pſalm.* 33. *Humiles ſpiritu ſaluabit*. Et in *Euangelicam*, quæ tantùm perfecto-
rum, & de conſilio dicitur; quam do-
cuit Saluator, tùm verbis *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Matth.* 11. 29. tùm exemplis, quia *cum in forma Dei eſſet, ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens. Ad Philipp.* 2.

Gradus huius præcellentis Euange-
licæ Humilitatis varij aſſignantur. In
regula S. Benedicti ponuntur *duodecim*;
quos refert S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 161.
art. 6. Tres gradus aſſignat Gloſſa
ord. *in cap.* 3. *Matth.* videlicèt. 1. Sub-
dere ſe maiori; & non præferre ſe ſe
æquali. 2. Subdere ſe ſe æquali, nec
3 præferre ſe minori. 3. Subeſſe minori.
Quatuor gradus aſſignabat S. Philippus
Nerius. 1. Spernere mundum. 2. Sper-
nere nullum. 3 Spernere ſeipſum.
4. Spernere, ſe ſperni; quibus dictus
Sanctus Philippus addebat hæc verba:
& hæc ſunt dona superni. Tres docuit
Alphonſ. Rodriq. *Exercit. Perfect. par.* 2.
tract. 3. nempè. 1. Cognoſcere ſe ipſum
dignum omni contemptu. 2. Procura-
re, & delectari ſe contemni. 3. Do-
na naturalia, & Spiritualia non à ſe,
ſed à Deo eſſe arbitrari. Porrò octo
gradus Humilitatis Chriſtianæ, ac he-
roicæ demonſtrat Eminentiſs. Cardin.
de Lauræa *d diſput.* 31. *num.* 128. his
verbis: Primus humilitatis actus eſt
ſui contemptus, quo quis ſe, & ea,
quæ à ſe habet, nihili facit. 2. eſt ille,
quo reputat, ſe donis omnibus ſiuè Dei
ſiuè hominum indignum. 3. eſt, quo
cupit, non haberi in pretio ab alijs,
nec laudari, vel honorari, ſed omnem
laudem alijs, & Deo dandam. 4. eſt,
quo optat vilis haberi, ac contemni.
5. dum ab aliis videt, ſe honorari, vel
laudari, dolet, ſi ratione ſuæ perſo-
næ id fiat; ſecùs ſi ratione officij, aut
muneris, vel dignitatis, quam gerit.
6. Dum alijs ſe comparat, iudicat ſe
viliorem ob ea, quæ ex ſe habet.
7. Cum Deo ſe offert tanquam vile
mancipium, cumque orat, vt de ſe
faciat, quod ſibi placet tàm circa ſani-
tatem, quàm circa bona fortunæ. 8. In
communione, atque conuerſatione cum
alijs, quantum in ſe eſt, ſemper accipit,
quod eſt vilius, & abiectius, vt in con-
ſeſſibus locum inferiorem, in congreſ-
ſibus ſiniſtrum latus, in officijs vel
nullum, vel ignobilius; veſtes ſimpli-
ciores, ſuppellectilem pauperem, &c.
& ſimilia; attenta tamen conditione
dignitatis, & muneris debet decentia
ſtatui, ſed tamen modica adhibere. In
contentionibus potiùs vult tacere, quàm
ſuperare. In iudicijs non curat peritus
videri. Neque eſt loquax, neque ad
reſpondendum valdè promptus. In om-
ni tandem opere, ſeu dicto demiſſus, &
abiectus apparet. Hucuſque Eminen-
tia illa; cuius verba tranſcribere non
piguit, quia mirificè deſeruiunt perſo-
nis Eccleſiaſticis, quibus frequens occa-
ſio eſt in Congregationibus adeſſe, age-
re, & conuerſari.

Cæterùm Humilitas Chriſtiana,
Euangelica, & Heroica Virtus exerce-
ri poteſt non ſolùm à ſubditis, verùm-
etiam à Superioribus, & ſublimibus 4
perſonis, Principibus, & Prælatis;
quatenùs honores recipiunt debitos di-
gnitati, & gradui, in quo à Deo ſunt
poſiti; ſed in corde ſuo cognoſcunt, ſe
iiſdem indignos; neque in eis delectan-
tur, potiſſimùm ex ſequentibus incen-
tiuis. 1. Ex conſideratione proprij fig-
menti; nam vt ait Iob *cap.* 17. *Putredi-
ni dixi pater meus es, mater mea, & ſo-
ror mea vermibus*. Et Eccl. *cap.* 10. *Quid
ſuperbis terra, & cinis?* 2. Finis, quem
omnes expectant, ideſt mortis horridæ.
Eccl. 3. 19. *Vnus eſt interitus hominis, &
iumentorum*. 3. Incommodorum, & ca-
lamitatum conditionis humanæ. Iob
cap. 14. *Homo natus de muliere, breui vi-
uens tempore repletur multis miſeriis, &c.*
4. Miſeriarum ex parte animæ ob igno-
rantiam, & concupiſcentiam. *Rom.* 7.
*Video aliam legem in membris meis repu-
gnantem legi mentis meæ*. 5. Vanitatis 5
totius gloriæ mundanæ, quæ quo excel-
ſior, eò periculoſior: nam quis Lucife-
ro inter rebelles Angelos infelicior?
Quis inter Reges Salomone miſerior?
Quis inter Monachos Pelagio, & Ori-
gene, ſeu inter doctos Tertulliano,
Donato, & Ario doctiſſimis vilior?

Ideò

Digitized by Google

Ideò, vt habetur 1. *Cor.* 10. 12. *Qui ſtat, videat, ne cadat*. Hæc omnia ampliori ſtylo allegata fuere à Clero Noſtro, & deſumpta ex S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 161. *& ſeqq.* ex Alph. Rodriq. *d. part.* 2. *tract.* 3. Ex Martin. Fornario *libr.* 2. *tract.* 2. *cap.* 32. *poſt ſumm. Toleti*. Ex Philotheca S. Franc. Saleſij *part.* 3. *cap.* 4. 5. 6. Ex Philoſ. Morali Eman. Theſauri *lib.* 9. *cap.* 3. Ex P. Lud. de Ponte (Guida Spirituale) *part.* 1. *tract.* 2. *cap.* 4. *& ſeqq.* Ex Horto Paſtor. Marchantii *In Tuba Sacerd. tract.* 1. *lect.* 12. & Emin. Card. de Laurea *d. tom.* 2. *diſp.* 31. *art.* 4. *per totum*; vbi luculenter, ac piè hanc celeberrimam Virtutem, quam exemplari vita iugiter eſt profeſſus, & cuius radiis nihilominùs, quàm Purpura fulget, exornat, & declarat.

DECISIO XCIX.

ARGVMENTVM.

Deciditur, an teneatur reſtituere Mandans damnum fieri, ſi reuocauit mandatum factum? Et an illi, qui filios illegitimos mittunt ad Hoſpitale Domus Dei? Et an Aduocati patrocinati lites iniuſtas, vel dubias?

SVMMARIVM.

1 *Mandatum reuocans ante damnum datum, ſi detur, an reſtituat?*
2 *Ratum habens damnum an ſit obnoxius reſtitutioni?*
3 *Hoſpitali, ad quod filij illegitimi mittuntur, an debita ſit reſtitutio?*
4 *Hoſpitalis opulentia, vel egeſtas conſideranda.*
5 *Hoſpitale Domus Dei Paduæ quo anno fundatum?*
6 *Aduocatus, qui defendit cauſas iniuſtas, quomodo abſoluendus?*
7 *Ioannis Parentij Aduocati Piſtoienſis caſus mirabilis.*
8 *Aduocatus cauſæ iniuſtæ obnoxius eſt reſtitutioni.*
9 *Aduocatus an poſſit defendere cauſas dubias?*
10 *P. Tobias Lohner Soc. Ieſu cur non dedit monita pro Aduocatis?*

Quia ſupra dictum eſt *Deciſ.* 96. *num.* 2. quod qui mandat damnum fieri tenetur ad reſtitutionem, nunc proponitur ſequens Quæſitum: *An Mandans fieri damnum, ſi reuocat mandatum ante damnum; & fiat damnum, teneatur ad reſarciendum damnum?*

Ex dictis in præcedenti *Deciſ. XCVI. num.* 2. *in Verb. Iuſſio*; deduxerunt omnes reſpondendum, mandantem non teneri, ſi verè, & efficaciter notificauerit mandatario retractationem mandati, dummodò ſimplex mandatum fuerit, non etiam conſilium. Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.* 2. *cap.* 13. *dub.* 3. Bonacina *tom.* 2. *de Reſtit. ingen. diſp.* 1. *quæſt.* 2. *part.* 6. *num.* 3. Buſemb. *libr.* 3. *tract.* 5. *cap.* 2. *dub.* 2. Graſſius *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 127. *num.* 6. & Eminentiſs. Cardin. de Lugo *De Iuſt. & Iur. tom.* 1. *diſput.* 19. *num.* 23. Quod ſi mandatarius noluiſſet credere, retractationem mandati eſſe veram; vel eam oblitus damnum intulerit, plurimi volunt mandantem obligatum eſſe damnum reſarcire; eò quia præcedens mandatum influit in hoc damnum. Eminent. Cardin. de Lugo *ibid. num.* 26. 27. 28. & Tamburin. *in Decal. lib.* 8. *tract.* 4. *cap.* 2. *§.* 1. *num.* 6. 1

Alterum Quæſitum ſit: *An habens ratum damnum ab alio illatum, teneatur reſarcire?* dictum fuit, non teneri, ſi eo neſciente damnum fuit illatum: nam ratihabitio habet quidem vim mandati in contractibus, & in foro exteriori, ſecùs autem in obligationibus reſtituendi, ſeu reſarciendi damna. Layman *lib.* 3. *tract.* 2. *cap.* 5. *num.* 3. Graſſius *dict. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 127. *numer.* 7. Eminentiſs. Cardin. de Lugo *d. diſp.* 19. *à num.* 32. *& ſeqq.* Quamuis non deſint rigoroſiores, qui docuerunt contrarium, quos citat, & ſequitur Azorius *part.* 3. *lib.* 4. *cap.* 12. 2

Por-

Digitized by Google

Porrò quid reſpondebit Confeſſarius ad ſequentem caſum? *Vnus, duo, & plu-*
3 *res Ciues narrant Confeſſario, ſe plurimos gnatos ex concubinis miſiſſe ad Hoſpitale, vulgò* la caſa di Dio. *Quæritur, An ſint obligandi expenſas reficere dictæ domui?*

DVas reperi opiniones. *Vnam*; quod prædicti Ciues tanquàm diuites obligati ſint in conſcientia reficere Hoſpitali domus Dei expenſas ſuorum filiorum, ex concubinis ſuſceptorum, quos ad dictum Orphanotrophion tranſmiſerunt; vt docent Homobon. *De Exam. Eccleſ. part. 2. tract. 10. cap. 4. quæſt. 14.* & Bellochius *in Praxi Moral. Theolog. part. 2. quæſt. 7. num. 25.* quos refert P. Caſſianus à S. Elia *in Centum Hiſtor. deciſ. 40. num. 23.* vbi examinat hunc caſum. *Alteram*, quod ſit diſtinguendum, an Hoſpitale habeat ſufficientes redditus pro alendis expoſitis, nec ne? Si habeat, & ſit opulentum; patres diuites ad ni-
4 hil tenentur, quia cenſetur fundatum Hoſpitale ad impedienda infanticidia tàm diuitum, quàm egenorum. E contra, ſi Hoſpitale ſit pauperrimum, & in egeſtate, obligatos eſſe genitores locupletes ad reficiendas expenſas gnatorum. Layman *libr. 3. tract. 3. part. 3. cap. 14. num. 4. §. Dico tertio*. Tamburin. *in Decalog. lib. 5. cap. 3. §. 1. num. 5.* Sanchez *in Conſil Moral. tom. 1. libr. 1. dub. 4. & dub. 5. præcipuè num. 74.* Coton. *in Summa Dianæ Verb. Reſtituere. num. 34.* & ipſe Diana *part. 3. tract. 6. reſol. 40.* Cuius domus collocata eſt in Coordinato opere *tom. 8. tract. 7. reſol. 47.*

Quibus ſtantibus in Iure, ſi ad factum huius noſtræ Vrbis Antenoreæ ca-
5 ſum applicemus, etſi Orphanotrophion, ſeu Pia Domus Dei ad recipiendos, & alendos filios expoſitos ære publico ſit inſtituta anno Domini 1271. teſte Scardeonio *lib. 2. concl. 5.* Portenario *De Felicit. Pad. lib. 9. cap. 47.* Vrſato *in Monument. Patauin. lib. 1. ſect. 10.* & ſalutis noſtræ ſæculo decimo quarto nonnullis hereditatibus piorum Ciuium Patauinorum fuerit ditata, prout notat idem Portenar. *d. cap. 47.* nihilominùs Domum hanc laborare egeſtate, & ſufficientes redditus non habere pro alendis lactentibus, nutricibus, famulis, miniſtris, filiiſque, ac filiabus grandæuis manifeſtè conſtat; quare Ciues, aliosque fortunæ bona poſſidentes nequaquam abſoluendos dicendum venit, ſi ad dictam domum filios ex libidine damnata ſuſceptos miſerint, & eleemoſynas peramplas, aut pia legata eidem domui elargiri non ſategerint; ſiquidem ius naturale, quod indiſpenſabile eſt, eos obligat, filiis quamuis ſpuriis alimenta præbere, *l. 1. §. Ius naturale. ff. De Iuſti. & Iur. §. Sed naturalia. Inſtit. de Iur. nat. gent. & Ciuil. cap. Cum haberet.* vbi Gloſſ. & DD. *De Eo, qui duxit in Matrim. quam pol. per adult.* Eminentiſſ. Cardin. Paleott. *De Nothis, & Spur. cap. 47.* vbi text. & DD. Ricciull. *De Perſonis, quæ in ſtatu reprobo verſantur lib. 3. cap. 31.*

Sed magis difficilis erit cuicunque Confeſſario ſequens Caſus: *Aduocatus Parocho confitetur per ſex luſtra cauſas in-* 6
iuſtas defendiſſe, ferè ſemper vincendo. Quæritur, vt talis Pœnitens ſaluetur; quid ei Parochus inſinuare debeat?

PRo reſponſione dictum fuit, inſinuare debere, vt faciat id, quod fecit Ioannes Parentius Piſtoienſis celeberrimus Aduocatus, de quo narrat Lucas Vadingus *in Chronic. Relig. Franciſc. Anno* 7
Chriſti 1211. (& refertur à P. Menoch. *in Hiſtor. Miſcell. Sacra part. 1. cap. 347.* à P. Benedicto Mazzari *in Chron. die 1. Ianuar.* & ab Epiſcop. Veglen. *Serm. in Decalog. num. 371.*) quod cum quodam veſpere vidiſſet Porcarium vrgentem ſues, qui ſtabulum detrectabant ingredi: & iratum tandem dicere audiuiſſet, *Ingredimini maledicti, ſicut animæ Iudicum, & Aduocatorum ingrediuntur infernum*: ſtatim porci illi maximo conatu ſtabulum intrauere. Quibus dicto, & facto expergefactus cauſarum ille Patronus omnibus ſuis bonis in egenos diſtributis ingreſſus eſt religionem S. Franciſci, in qua pœnitentem vitam fecit, & ſanctam mortem obijt. Mehercule,

Ad

Digitized by Google

Aduocatus, de quo in caſu, niſi dede-
rit omnia bona ſua ad reſarciendum dam-
na ijs, contra quos lites iniuſtas egit,
ſaluari non poteſt, cum omnium Iuri-
8 ſtarum, & Theologorum ſit ſententia,
obnoxium eſſe Aduocatum cauſas iniu-
ſtas patrocinantem reſtitutioni. Cardin.
Tolet. *lib. 5. cap. 61. num. 2.* Layman *lib.
1. tract. 1. cap. 5. §. 3. num. 18. & libr. 3.
tract. 2. cap. 5. num. 3. & 4.* Graſſius *in
Deciſ. part. 1. lib. 3. cap. 8.* & Reginald. *in
Praxi fori Pœnit. lib. 23. cap. 55.* Quamuis
enim munus ſummis laudibus dignum ſit
aduocare, vt ſcribit Loterius *de Re be-
nefic. in Apparat. à num. 150. et ſeqq.* &
Thomas Garzon. *in Platea Vniuerſ. di-
ſcurſ. 12.* & videatur licitum tueri cau-
ſas dubias, vel minùs probabiles, ma-
ximè admonitis clientulis, vt ſcribit
9 Diana *part. 9. tract. 8. reſol. 63.* quæ ha-
betur in Coordinato *tom. 8. tract. 1. re-
ſolut. 25.* nihilominùs eſt ſuper omnia
periculoſum, & in eo verſatur mani-
feſtum diſcrimen damnationis æternæ,
vt demonſtrat Paulus Aringhi *in Monu-
ment. Infelicit. tom. 1. libr. 2. cap. 6.* adeò
vt nullum aliud videatur eſſe remedium,
quàm ſupradictum, vbi quis per tri-
ginta continuos annos lites iniuſtas
protexerit, & vicerit; nam quis po-
terit librare damna eorum, quibus per
iniuſtitiam propria bona ſunt ablata,
præter expenſas, & alia incommoda?
Hinc eſt, quod *in Inſtruct. Pract. de
Confeſſionib.* P. Tobias Lohner Soc. Ieſu
10 dat monita pro ſalute æterna cuiuſque
ſtatus confitentium, ſed de Aduocatis
neque verbum quidem; quod ex obli-
uione omiſſum eſſe non credo, ſed ob
impoſſibilitatem relictum ſuſpicor. Sa-
lomon *in Prou. cap. 21. Verſ. 6.* ait: *Qui
congregat theſauros lingua mendacij,
vanus, et excors eſt, et impingetur ad
laqueos mortis.* Quæ verba ita Corne-
lius à Lapide commentatur: *Theſauros
congregant per linguam mendacem: Pri-
mò Iudices, qui auro corrupti mendacem
ferunt ſententiam: Secundò falſi teſtes,
qui falſum teſtimonium vendunt auro:
Tertiò Aduocati, qui iniuſtam cauſam
defendunt ob lucrum.* Deindè declarat,
qui ſint laquei mortis, in quos impin-
gunt? & ſubdit eos eſſe, angorem con-
ſcientiæ, horrorem mortis, nimiam
cupiditatem ad pecuniam, ob quam
impediuntur reſtituere; vndè ſubdit:
*Hinc videmus ex centum vix tres reperiri,
qui ablata reſtituant.* Hæc dicta ſint de
Aduocatis conſimilibus illi, de quo in
caſu; nam cæteris pijs, timorem Dei
præſeferentibus, & non niſi iuſtas cau-
ſas patrocinantibus & ſalus æterna, &
magnum præmium reſeruatur in cœlo à
Redemptore noſtro; qui Aduocatus
omnium eſt fidelium, & hoc nomine
voluit inſigniri à Diſcipulo dilecto,
vbi ſcripſit: *Aduocatum habemus apud
Patrem Jeſum Chriſtum iuſtum. 1.
Job. 2. 2.* De iiſdem vide infra *Deciſ.* 156.

DECISIO C.

ARGVMENTVM.

Declaratur, Quid ſit Abſtinentia? Quotuplex? Quot eius ſpecies? Quæ eius extrema?

SVMMARIVM.

1 *Abſtinentia quid ſit?*
2 *Quotuplex?*
3 *Nobiles in menſis lautis poſſunt ſeruare abſtinentiam.*
4 *Homines cibantes ſe ſtercore, calce, aut vitris.*
5 *Aſtomi, qui nutriuntur odoribus.*
6 *Sobrietas in quo differat ab abſtinentia?*
7 *Abſtinentiæ quæ ſint vitia contraria.*
8 *Inedia quando ſit peccatum?*

ABſtinentia, (quæ ab *Abs*, & *te-
neo* dicitur, quaſi *à longe teneo*) 1
nihil aliud eſt, *niſi moderatio in cibo,
& potu iuxta rectum dictamen rationis.*
S. Thom. 2. 2. *quæſt. 146. & 147.* Mar-
tin. Fornar. *libr. 2. tractat. 2. capitul. 25.
poſt Summ. Tolet.* Emin. Card. de Lau-
ræa *tom. 2. de Virtut. in gener. diſput. 31.
art. 5.*

Quadruplex eſt Abſtinentia in cibo,

Digitized by Google

& potu. *Virtuoſa*, *Religioſa*, *Mira-*
2 *culoſa*, *Prodigioſa*. Abſtinentia *Vir-*
tuoſa eſt illa, quæ nullam reſpuit qua-
litatem ciborum, neque condimenta;
(niſi in tempore prohibito) ſed omni-
bus vtitur cum mediocritate, quæ cir-
ca quantitatem menſuratur à neceſſitate
naturæ, circa condimenta à conditio-
ne perſonæ; ideò nobiles, ac Princi-
pes etſi menſas habeant opiparas, at-
tenta eorum conditione, poſſunt ſer-
uare abſtinentiam virtuoſam. Emin.
Card de Lauræa *dict. diſput.* 31. *art.* 5.
3 *num.* 187. *&* 301. Abſtinentia *Religioſa*
reſpuit nedum ſuperfluam quantitatem
cibi, & potus; ſed etiam qualitatem,
pretioſitatem, ac voluptuoſam præpa-
rationem; & in eſcis ſimplicibus atten-
dit mediocritatem ex pura neceſſitate ad
vitæ ſuſtentationem. Emin. Card. de
Lauræa *vbi ſupr. num.* 295. *&* 309. Ab-
ſtinentia *Miraculoſa* eſt illa, quam fa-
muli, ac famulæ Dei profeſſi ſunt ex
ſpeciali gratia, viuentes pluribus die-
bus abſque cibo naturali, & pluribus
annis ſola Euchariſtia Sanctiſſima; vt
ex eorum Vitis conſtat, & exemplis ſi-
mul relatis à P. Bagatta *in admirand. Orb.*
Chriſt. tom. 2. *libr.* 3. *cap.* 3. §. 5. & à Ia-
cobo Pignatello I. C. Rom. *tom* 4. *Con-*
ſult. 42. *per totam*, plenam eruditioni-
bus, Hiſtorijs, & caſibus, quam le-
giſſe Parochos delectabit. Abſtinen-
tia *Prodigioſa* eſt illa, quæ obſeruatur
in pluribus perſonis, quæ vel viuunt
abſque cibo, de quibus agit Fortun. Ly-
cetus, noſtra ætate in hoc Publico
4 Gymnaſio Patauino Lector eximius *in*
Tract. De his, qui diù viuunt ſine alimen-
to libr. primo à cap. 1. *vſque ad cap.* 15.
Vel quæ cibis naturalibus relictis nu-
triuntur ſtercore, calce viua, vitris,
carbonibus, de quibus tractat P. Gaſp.
Schottus Soc. Ieſu *in Phyſica Curioſa tom.*
1 *libr.* 3. *cap.* 26. *&* 27. vbi diſputat de
cauſis, quibus prouenit, vt homines
abhorreant caſeum, piſces, vel alios
cibos. Sed *prodigioſior* eſt abſtinentia
Aſtomorum, ideſt hominum orienta-
5 lium non habentium os, neque labia;
qui viuunt tantùm ex halitu, & odo-
re; quem naribus trahunt, vt refert
Plinius *libr.* 7. *cap.* 4. Solin. *cap.* 43. *in*
deſcript. Æthiop. & P. Nieremberg.
8. *Hiſtor. Natur. cap.* 1. vbi teſtatur *in*
Xamocobuyca eſſe gentes, quæ membris
purgationi excrementorum deſtinatis ca-
reant, ali propterea ſolùm odore, fru- 8
ctuum, florum, herbarum, quas olfa-
ctu, & naribus, non ſtomacho condiunt.
Idemque de quibuſdam *Peruenſibus* ſcri-
bit Schottus *d. libr.* 3. *cap.* 11. §. 3. vbi
exculptas ipſorum *Aſtomorum* imagines
ponit, è naricibus ſe alentes. Sed an
hæc vera ſint? fides ſit apud prædictos
relatores: ſatis enim fabuloſa eſſe vi-
dentur.

Duæ autem ſunt ſpecies Abſtinentiæ,
Vna cibi, quæ propriè *Abſtinentia* vo-
catur; & *Altera potus*, quæ proprio 6
nomine dicitur *Sobrietas*; & differunt
hæ ſpecies inter ſe non ſolùm phyſicè,
ſed etiam moraliter; & ideò in Con-
feſſione aperiendum eſt, an quis deli-
querit in crapula, vel in potu; & qui
cibo nimio ſe ingurgitat, ac vino ſe
inebriat, duplex peccatum committit,
ſpecie diuerſum. Emin. Card. de Lau-
ræa *d. diſput.* 31. *articul.* 5. *numer.* 258.
& 262.

Extrema Virtutis Abſtinentiæ ſunt
duo. Vnum per exceſſum, & eſt peccatum 7
gulæ, quæ habet quinque gradus exce-
dendi contentos hoc carmine. *Præpro-*
perè, lautè, nimis, ardenter, ſtu-
dioſè. Ex S. Greg. Mor. *libr.* 30. *capit.*
27. & habetur *in can. Quinque de conſ.*
diſt. 5. & dictos modos declarat S. Thom.
2. 2. *quæſt.* 148. *art.* 4. & Card. Tolet.
libr. 8. *cap* 59. Aliud extremum eſt per
defectum; & dicitur *Inedia*, quando
quis cum præiudicio vitæ vult abſtinere 9
à cibis; & in hoc caſu quando ſit pec-
catum, & quando non? tractat Dia-
na *part.* 5. *tractat.* 4. *reſolut.* 33. quæ re-
poſita eſt in opere Ordinato *tom.* 8. *tra-*
ctat. 5. *reſol.* 53. Georg. Gobat. *in Qui-*
nar. tractat. 5. *cap.* 1. *Sect.* 3. *à numer.* 30.
& ſeqq. Paſqualig. *decis.* 28. *&* 29. &
Pignatellus *d. tom.* 4. *conſultat.* 43. *per*
totam.

DECISIO CI.

ARGVMENTVM.

Agitur de obligatione reſtituendi, quæ incumbit Adulatoribus, ac Meretricibus. Refertur factum mirabile, ſed non imitabile S. Vitalij Abbatis.

SVMMARIVM.

1 *Palpo quis ſit? Et quando teneatur ad reſtitutionem?*
2 *Meretrix quando teneatur reſtituere.*
3 *Meretrix ſummam excedentem retinere non poteſt.*
4 *Concubinus bonis decoctus ob donata Meretrici, hæc reſtituere tenetur.*
5 *S. Vitalij Abbatis mirabile, non imitabile factum.*
6 *Satellites in ſuo officio infideles an teneantur ad reſtitutiones?*
7 *Satellites ex pacto tenentur eſſe fideles Iudicibus.*
8 *Damna euenientia ob malitiam Miniſtrorum Iuſtitiæ ab eis reſtituenda.*
9 *Fiſco, vel Iudici an reſtituenda damna ob defectum Satellitum?*
10 *Pecuniæ per Satellites à reis acceptæ an reſtituendæ?*

NVnc declarare oportet: *Quis ſit Palpo? et Quando Palpo teneatur ad reſtitutionem?* Reſpondendum, *Palponem*, (vulgò *Luſinghiere*, ò *Adu-*
1 *latore* Calepin. *in Verb. Palpo*, & Amalthæa Onomaſtica *eod. Verb.*) ſignificare eos, qui adulationibus, vel laudibus cauſant vel damnum fieri, vel factum non reſtitui; ac etiam ſi id operentur exprobrando, irridendo, murmurando; & tunc tenentur ad reſtitutionem, quando ille, qui damnum intulit, motus fuit prædictis adulationibus, vel irriſionibus ad damnum inferendum; ſapiunt enim naturam conſiliariorum Azor. *part. 3. libr. 4. cap. 13.* Bonacina *de Reſtitut. diſput. 1. quæſt. 2. punct. 9. num. 1.* Leſſius *libr. 2. capit. 13. dub. 3. num. 25.* Layman. *libr. 3. tract. 2. capit. 5. num. 6.* Buſemb. *lib. 3. tract. 5. cap. 2. dub. 2. §. 4.* & Emin. Card. de Lugo *de Iuſtit. & Iur. tom. 2. diſput. 19. num. 70.*

Cæterum non erit facile Confeſſario reſpondere ſequenti peccatrici; videlicet. *Concubina Mercatoris* (*carcerati* 2 *ad inſtantiam creditorum, quibus non habet ampliùs in bonis, vt ſatisfaciat*) *confitetur Parocho, vitam in melius mutatura; & narrat, magnam auri, & argenti quantitatem à Mercatore ſibi donatam habere. Quæritur, an ſit adigenda, creditoribus Concubini reſtituere?* Ad hunc caſum non fictum, ſed factum, & frequenter practicabilem.

Varij varia dixere: quia cum apud Theologos probabilior ſit opinio, meretricem malè agere meretricando, ſed 3 iniuſtè non agere accipiendo mercedem, DD. apud Dianam *part. 2. tractat. 16. reſol. 38.* quæ ſedet in Opere Coordinato *tom. 8. tractat. 7. reſolut. 59.* & apud Ricciullum *De Perſonis, quæ in ſtatu reprobo verſan. libr. 2. cap. 33. & libr. 3. cap. 21.* plures abſoluerunt Concubinam, de qua in caſu, à reſtitutione. At Prudentiores eam obligatam dixerunt reſtitutioni in duobus caſibus. Primus eſt, ſi donata illi à Mercatore, excedunt ſummam congruam, & proportionatam ſtatui Concubinæ; nam quod excedit, tenetur reſtituere. S. Thom. *2. 2. quæſt. 62. art. 5. ad 2.* Nauarr. *in Manual. cap. 17 numer. 41. Verſ. Septimò infertur*. Couarru. *in Reg. Peccatum. part. 2 §. 2. num. 2. in fin.* Ricciull. *dict. libr. 2. cap. 33. num. 27.* Quæ autem dici debeat ſumma congrua, & proportionata? docet Tamburin. *in Decal. libr. 7. cap. 5. §. 3. num. 23. & 24.* quem curioſi legant. Secundus caſus eſt; ſi Mercator bonis decoxit, & factus eſt non ſoluendo erga ſuos creditores ex cauſa donationum, in quantitate magna auri, & argenti dictæ Con- 4 cubinæ factarum; itaut mercaturam ſuam prodegerit, & diſſipauerit, viuendo luxurioſè cum ipſa, vt ſæpè videmus in praxi euenire? & in hoc caſu

ſu pariter adigenda eſt Concubina, ut reſtituat creditoribus Mercatoris, ex doctrina Emin. Card. de Lugo *de Juſtit. & Jur. tom.* 1. *diſput.* 20. *numer.* 134. & Emin. Card. de Lauræa *tom.* 2. *de Virtut. in gen. diſp.*23.*n.*30. *Verſ. Octauò.* vbi probat, talem accipientem à debitore donante abſque legitima, & vrgente cauſa eſſe reum iniuſtitiæ contra creditores; & haberi auctorem damnorum, quæ ex his donationibus ſuperfluis, & non neceſſarijs reſultant jiſdem creditoribus; quibus propterea reſtitutio eſt facienda in utroque foro; & ita videtur concludere etiam F. Caſſian. à S. Elia *in ſuis Centum Hiſt. deciſ.* 30. in qua proponit punctualiter hunc caſum; ſed in eius reſolutione loquitur confusè, modò aſſerendo, modò negando, ſed Concubinam obligat ad reſtitutionem *num.* 9. *&* 10. ex Iurib. allegatis *deciſ.* 29. *à numer.* 42. *vſque* 45. quibus probarat, Patrem debitis inuolutum inutiliter conſtituere dotem filiæ ſuæ in præiudicium creditorum, vndè eò magis inutiles debent eſſe donationes factæ Concubinæ.

Mirabile, ſed non imitabile eſt id,
quod de S. Vitalio Gazæ Abbate ſcribit
P.Hieronymus à Baſilica Petri in Ephe-
5 merid. Sacris *Die* 11. *Ianuar.* nempè quo-
modò retrahere ſatageret Meretrices à
peccatis: ait enim, *che andò alla Città d'Aleſſandria, e preſa à pigione vna stanziola, in quella nel giorno s'affaticaua à lauorare ſtuore, ſportelle, & altre coſarelle, che egli ſapeua galantemente fabricare. Quando era l'hora di Veſpro vſciua à vendere quelle, che fatto haueua; del prezzo ne comperaua vn poco di lupini ammollati; i quali erano tutto il ſuo cibo ordinario. Fatto ciò andaua alla Caſa di vna delle notate Donne da partito; con la quale patteggiaua di dare tanti denari purche quella notte ſtaſſe à ſua diſpoſitione. Sborſato il denaro, la peccatrice ſi corcaua à letto; & il ſeruo di Dio in vn cantoncino della camera ſi poneua in ginocchio ad orare, à recitare Salmi, & à fare genufleſſioni, & adorationi à Dio, à cui tutto offeriua in compenſa delle offeſe fattegli da colei; è per impetrarle emendatione in auuenire. Sorta l'aurora ſi faceua con giuramento promettere di non paleſare ad alcuno quel, che fatto haueua, & esortata colei à laſciare la mala vita ritornaua al ſuo lauoro, e coſi di giorno, e di notte ſino che viſſe.* Actio admiranda, non imitanda ſine certa Dei inſpiratione.

Modò explicandus venit ſequens ca-
ſus frequentiſſimus in Praxi. *Satel-*
litum, ac Exploratorum Confeſſiones 6
Parochus audit. Accuſant iſti ſe in
ſuo miniſterio infidos eſſe Judicibus,
accipiendo à delinquentibus pecuniam.
Quæritur, an ſint obnoxij reſtitu-
tioni?

STudioſiores in reſolutione præſen-
tis dubitationis ad decidendum ri-
tè, & rectè, an Satellites, & Ex- 7
ploratores infidi obligati ſint ad reſti-
tutionem diſtinxerunt quatuor capi-
ta.

Primum eſt, de reſtitutione merce-
dis, quam à Principe, ſeu à Iudice
recipiunt, ut officium accuſandi, ſeu
capiendi reos, & tranſgreſſores legum 8
agant. Et certum eſt eos teneri reſti-
tuere pro rata infidelitatum commiſſa-
rum; ſiquidem ex pacto, & conuen-
tione obligarunt ſe cum Principe, &
Iudicibus officium ſuum fideliter exer-
cere. Bonacina *tom.* 2. *Circa Octauum*
Decal. Præceptum diſput. 10. *quæſt.* 3.
punct. 1. *num.* 7. Ideò cum deficiant in
ſeruitio, non poſſunt retinere ſala-
rium, ſicut de famulo ægrotante do-
cent DD. & Nauar. *cap.* 17. *num.* 108.

Secundum eſt, an debeant reſtitue-
re damna, quæ vel Communitati,
vel priuatis perſonis obueniunt, ob
ſui officij omiſſionem? Et abſque hæ- 9
ſitatione teneri omnes DD. clamant,
quia peccant contra iuſtitiam, ad
quam obligantur ex officio. Bonacina
d. punct. 1. *numer.* 7. Layman. *libr.* 3. *tra-*
ctat. 2. *cap.* 5. *numer.* 7. *Verſ. ſecundò,*
& tertiò. Tamburin. *in Decal. libr.* 8.
tractat. 4. *cap.* 2. §. 6. *numer.* 12. Emin.
Card. de Lugo *tom.* 1. *de Juſtit. & Jur.*
diſput. 19. *numer.* 99. *et tom.* 2. *diſput.* 37.
ſect. 9.

Tertium eſt, an teneantur reſtitue-

re

Digitized by Google

re Iudici, vel Fiſco pœnam, ſeu mulctam, quæ ex condemnatione reorum ei proueniſſet, ſi Satellites in capiendo, & Exploratores in denunciando fidi fuiſſent? & circa hanc reſtitutionem diſcordes ſunt DD. quos allegant Bonacina *d. diſput.* 10. *quæſt.* 3. *punct.* 1. *circa Octauum Præceptum num.* 8. Layman. *d. cap.* 5. *num.* 7. *Verſ. Tertio.* Tamburin. *d.* §. 6. *numer.* 12. & Coton. in ſumma Dianæ *Verb. Reſtituere num.* 19. quibus magis placet opinio negatiua; ea ratione quia officiales prædicti non ſunt deputati ad ditandum Fiſcum, vel Iudices, ſed ad reos compeſcendos, quod approbat Diana *par.* 3. *tract.* 6. *reſol.* 35. Quæ legitur in Coordinato *tom.* 6. *tract.* 1. *reſ.* 107.

10 Quartum denique caput verſatur circa reſtitutionem pecuniarum, quas à reis, ſeu delinquentibus receperunt, ne accuſarentur? & pariter circa illas communior eſt opinio, non eſſe adſtringendos ad reſtitutionem, ea præcipua ratione, quia cenſentur dono datæ; & donatio quamvis ob rem turpem valet, & tenet. Layman *dict. libr.* 3. *tract.* 2. *capit.* 5. *numer.* 8. *in fin. &* *eodem libr.* 3. *tract.* 4. *capit.* 4. *numer.* 8. *Verſ. Denique.* & Eminentiſs. Cardin. de Lugo *dict. diſput.* 19. *num.* 103. vbi tamen limitat, quando data pecunia à reis eſſet in pretium ſilentij ob malum committendum, quo caſu Exploratores, & Satellites debent reſtituere dictam pecuniam, & proteſtari, ſe velle exercere officium ſuum, ne peccent lethaliter, & ne ſe obſtringant reſtitutioni damnorum à delinquentibus prædictis inſerendorum. F. Caſſian. à S. Elia *in Centum Hiſtor. deciſ.* 46. vbi ſuo more ſatis confuſè, & modò ad dexteram, modò ad ſiniſtram flectit.

(?)

DECISIO CII.

ARGVMENTVM.

Exponitur: Quid ſit Eutrapelia? Quotuplex? Quando ſit Virtus? Quando Vitium?

SVMMARIVM.

1 *Eutrapelia quid ſit?*
2 *Quotuplex?*
3 *Quando ſit Virtuoſa, vel Vitioſa?*
4 *Exempla Eutrapeliæ è Sacra Scriptura, & SS. Patribus.*

DIxere. *Eutrapeliam* Græcè ſignificare Latinè *bonam conuerſationem*,
ideſt *Vrbanitatem*, conuertendo dicta, 1
vel facta iocoſa ad animi oblectamentum. Ideò *Eutrapelia eſt Habitus quidam inclinans ad quædam faceta, & iucunda iuxta regulam rationis ad relaxandum animum.* Ariſtot. 4. *Ethic.* 8. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 168. Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *tom.* 2. *De Virtut. in genere diſp.* 31. *art.* 7. *num.* 355.

Eſt autem duplex Eutrapelia: *Vna*,
quæ conſiſtit in verbis iucundis, & cum 2
ſalibus prolatis; *Altera* in factis facetis. Vndè Valla aiebat, Eutrapeliam eſſe *jocum in dictis, & ludum in factis.* Et de utraque plura referuntur exempla tùm Sacræ Scripturæ, tùm SS. Patrum *ab eodem* Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *dict. art.* 7. *à num.* 361. *& ſeqq.* vndè illi Verſus:

Rumpitur interdum, nimium qui tenditur arcus.
Quod caret alterna requie, durabile non eſt.

Eutrapelia tunc eſt *Virtus*, quando ſer-
uat mediocritatem in dictis, & factis 3
ludicris, ac iucundis. Eſt autem Vitium, quando declinat ad exceſſum, vel ad defectum. Siquidem in dictis, ſeu factis facetis vel eſt mediocritas, vel ſuperabundantia, vel deficientia. Mediocris vocatur *Eutrapelus*, Superabundans *Stomolochus*, deficiens *Agreſtis*.

Digitized by Google

Mediocritas conſiſtit in loco, tempore, & menſura, ideò Vrbanitas verborum, aut factorum requirit, vt ſit tempus proprium, locus conueniens; & ne homo ſit profuſus, multiloquus, obſcœnus, ſcurrilis, aut iniurioſus. Superabundare eſt vitium, ſicut etiam deficere, ob nimiam animi duritiem, & aſperitatem, vt demonſtrant Ariſt. *d. lib. 4. Ethic. cap. 8.* & ibi P. Sylueſter Maur. *in Comment.* S. Thomas *dict. quæſt.* 168. Leſſius *lib. 4. cap. 4. dub. 8. num.* 63. *& dub. 13. à num.* 93. *& ſeqq.* Layman *lib. 3. ſect. 4. num.* 26. Eman. Theſaur. *in Philoſ. Mor. lib.* 13. Et Eminentiſs. Car-
4 din. de Lauræa *dict. tom. 2. diſp.* 31. *art.* 7. *num.* 387. 388. 389. Exempla Eutrapeliæ qui videre cupit tam è Scriptura Sacra, quàm ex SS. Patribus, legat eumdem Eminent. Card. de Lauræa *d. art.* 7.

DECISIO CIII.

ARGVMENTVM.

Breuiter, ſed clarè traditur obligatio reſtituendi fructus tàm bonæ, quàm malæ fidei poſſeſſoris.

SVMMARIVM.

1 *Fructus in quotuplici ſint differentia?*
2 *Fructuum in reſtitutione bona fides, vel mala attendenda.*
3 *Poſſeſſor malæ fidei reſtituit omnes fructus.*
4 *Damnum emergens, ac lucrum ceſſans reſtituitur à malæ fidei poſſeſſore.*
5 *Fructus etiam non perceptos reſtituit Poſſeſſor malæ fidei.*
6 *Poſſeſſor malæ fidei quando non reſtituit fructus?*
7 *Expenſæ in colligendis fructibus retinentur à malæ fidei poſſeſſore.*
8 *Bonæ fidei poſſeſſor quos fructus reſtituat?*
9 *Fructus non reſtituendi à bonæ fidei poſſeſſore qui ſint?*
10 *Expenſæ in cultura agri retinendæ à poſſeſſore bonæ fidei.*
11 *Cauſæ quot ſint excuſantes à reſtitutione fructuum?*

NVnc declarandum venit: *An præter rem ſint reſtituendi etiam fructus?* Præmittenda duo. *Vnum*, quod fructus alij ſunt *Naturales tantùm*, vt partus ancillæ, pullus ex equa, herba ex campo ſylueſtri: alij *merè Induſtriales*, vt lucrum ex negotiatione alterius pecuniæ: & alij *mixti*, qui prouenium partim à natura, partim ab induſtria hominis, vt frumentum, & fructus, qui colliguntur ex agris, & comprehenduntur ſub hoc nomine etiam fructus ciuiles, quales ſunt Penſiones domorum, vel animalium, quæ locantur. Sanchez *lib. 2. in Decal. cap. 23. num.* 48. Molina *de Iuſt. & Iure tom. 3. diſput.* 725. Thom. Tamburin. *lib. 8. in Decalog. tract. 3. §. 7. num.* 22. & Eminent. Cardin. de Lugo *de Iuſt. tom. 1. diſput.* 17. *num.* 38. Præmiſſum ſecundum eſt, quod illi, quibus incumbit onus reſtituendi, vel ſunt Poſſeſſores bonæ fidei, quia hucuſque crediderunt, ſe eſſe veros, & legitimos dominos rei alienæ per eos poſſeſſæ: vel ſunt Poſſeſſores malæ fidei, qui ſcientiam habebant vel omninò certam, vel valdè dubiam, quod res per ipſos poſſeſſa, erat aliena; & de utroque dictum fuit abundè ſupra *Deciſ. XC.* 1 2

His prænotatis dantur ſequentes regulæ, ampliationes, & limitationes.

DE POSSESSORE MALÆ FIDEI.

Malæ fidei Poſſeſſor debet reſtituere Domino rei iniuſtè ablatæ, vel iniuſtè retentæ, vel etiam iniuſtè deſtructæ tùm fructus naturales, tùm mixtos, quos habuit ex re ipſa. Sanchez *d. lib. 2. in Decal. cap. 23. nu.* 97. Layman *lib. 3. tract. 2. cap. 4. num. 1. & ſeqq.* Tamburin. *d. lib. 8. in Decal. tract. 3. cap. 2. §. 7. numer.* 22. Eminentiſs. Cardin. de Lugo *dict. diſput. 17. num.* 53. & Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *tom. 2. de Virt. in gen. diſput. 23. num.* 138. 3

Ampliatur primò hæc regula, vt procedat, etiamſi res apud Dominum tantos fructus non feciſſet. Sanchez *dict. cap. 23. num.* 130. Tamburin. *dict. cap. 2. §. 7. numer.* 23. Bonacin. *tom. 2. de*

Reſtit.

Digitized by Google

Reſtit. in gen. diſput. 1. quæſt. 3. punct. vlt. §. 2. *num.* 2.

Ampliatur ſecundò. Etiamſi dicti fructus quomodocunque ſint conſumpti, & ex eis Poſſeſſor malæ fidei ditior non fuiſſet factus; imò ex eius induſtria, & cum ſuis expenſis res fuiſſet meliorata ad tantos fructus reddendos; & ratio eſt, quia res ſemper ſuo Domino fructificat. Bonacin. *l.* §. 2. *num.* 4.

Ampliatur tertiò. Vt quamuis malæ fidei Poſſeſſor non teneatur reſtituere fructus merè induſtriales, putà lucrum
4 ex negotiatione pecuniæ alienæ; tamen debeat reſtituere Domino illius pecuniæ totum damnum emergens, & lucrum ceſſans, quod ipſe Dominus percepiſſet ex dicta pecunia ex induſtria ſua. Tamb. *d.* §. 7. *num.* 24. Layman *lib.* 3. *tract.* 2. *cap.* 4. *num.* 7.

Ampliatur quartò. Poſſeſſorem malæ fidei reſtituere debere etiam fructus,
5 quos non percepit è re aliena; ſed illos Dominus percepiſſet, ſi rem ſuam habuiſſet. Tamburin. *dict.* §. 7. *num.* 25. Vbi Doctores, & Bonacin. *dict.* §. 2. *num.* 6.

Ampliatur quintò etiam illos fructus, quos Dominus habuiſſet, dando rem ſuam ad vſus illicitos. Tamburin. *ibidem numer.* 26. vbi exemplificat de domo locatâ ad ludos, vel ad meretricandum.

Limitatur modò ſupradicta Regula;
6 1. Quod Poſſeſſor malæ fidei non teneatur reſtituere fructus caſu fortuito, & abſque ſua culpa conſumptos, putà ex incendio, tempeſtate, furto. Tamburin. *d.* §. 7. *num.* 23. Secundò neque illos fructus, quos ipſe Poſſeſſor malæ fidei non percepit, licèt potuiſſet percipere, quando tamen neque Dominus fuiſſet illos percepturus; vt ſi agrum incultum reliquiſſet, quem neque Dominus erat culturus. Sanchez *dict. lib.* 2. *in Decal. cap.* 23. *num.* 118. Tertiò limitatur regula reſtitutionis quoad expenſas factas, & laborem impenſum ab ipſo malæ fidei Poſſeſſore in cul-
7 tura rei pro habendis fructibus; poteſt enim & expenſas, & laboris pretium deducere; quia vtrumque cuilibet extraneo Dominus eſſet obligatus reficere. Tamburin. *d. lib.* 8. *in Decal. tract.* 3. *cap.* 5. §. 5. *num.* 11. Emin. Card. de Lugo *d. diſp.* 17. *num.* 61. Sanchez *d. libr.* 2. *cap.* 23. *num.* 137.

DE POSSOSSORE BONÆ FIDEI.

Poſſeſſor bonæ fidei non tenetur reſtituere fructus induſtriales; ſed vtique 8
fructus naturales, & mixtos extantes, deductis tamen ſuis expenſis. Eminent. Cardin. de Lugo *d. diſp.* 17. *num.* 44. Tamburin. *d.* §. 5. *num.* 2. Bonacina *d. diſput.* 1. *quæſt.* 3. *punct. vlt.* §. 1. *num.* 7.

Ampliatur primò hæc regula; vt reſtituere teneatur, bonæ fidei Poſſeſſor etiam fructus non extantes, dummodò ipſe ex perceptis, & conſumptis factus ſit ditior. §. *Si Titius. cum duob. ſeqq. Inſtit. De rer. diuiſ.* Tambur. *d.* §. 5. *num.* 3. Bonacina *d.* §. 1. *num.* 9. & Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *dict. tom.* 2. *diſp.* 23. *num.* 133.

Ampliatur ſecundò. Vt etiam debeat reſtituere fructus perceptos, quos Dominus non percepiſſet ob ſuam negligentiam; vel quos diligentia, ſeu melioratione à Poſſeſſore facta ipſe collegit; ſemper enim res fructificat ſuo Domino. Sanchez *d. lib.* 2. *in Decal. capit.* 23. *num.* 105. Molina *tom.* 3. *d. diſp.* 725. *num.* 22. Tambur. *d.* §. 5. *numer.* 4. Eminentiſs. Cardin. de Lugo *dict. diſput.* 17. *numer.* 52.

Ampliatur tertiò etiam Penſiones rerum, quas Dominus non ſolebat locare, vt domus, iumenti. Sanchez *d. cap.* 23. *num.* 132. Tambur. *dict.* §. 5. *num.* 8. Quamuis Diana abſoluat ab hac reſtitutione Penſionis tùm bonæ, tùm malæ fidei Poſſeſſorem, ſi dominus diues præſumatur non curare de dicta Penſione. *part.* 2. *tract.* 17. *reſ.* 50. Quæ legitur in Coordinato *tom.* 8. *tract.* 7. *reſol.* 8.

Limitatur autem ſupradicta regula; nam Poſſeſſor bonæ fidei non tenetur fructus reſtituere: *Primò*, quos bona 9
fide conſumpſit, & ex quibus non eſt factus ditior. Tamburin. *dict.* §. 5. *num.* 3. Bonacina *dict.* §. 1. *numer.* 9. *Secundò* neque eos, quos vſucapione fecit ſuos, ideſt tranſacto iam triennio, etſi extantes,

tes, vel ditantes. Tamburin. *d. §. 5. num.* 3. Bonacina *vbi ſupra num.* 10. *Ter-
tiò* neque tenetur reficere lucrum ceſ-
10 ſans, vel damnum emergens ob fructus
induſtriales. Tamburin. *ibid. numer.* 5.
Quartò neque fructus collectos in ſuo
agro ex ſemine alieno bona fide ſemina-
to in prædicto fundo ſuo. Tambur. *vbi
ſupra num.* 7. Et *Quartò* bonæ fidei Poſ-
ſeſſor deducere debet expenſas tùm ne-
ceſſarias, tùm vtiles; ac etiam æſtima-
tionem laboris ſui. Tamburin. *dict. libr.
8. in Decalog. tract.* 3. *cap.* 3. §. 5. *num.* 11.
Eminentiſs. Card. de Lugo *dict. diſp.* 17.
num. 61.

Ex his ſtudioſus lector cognoſcet abſ-
11 que alia hæſitatione, *Quæ cauſæ excu-
ſent à reſtitutione fructuum?* Nempè. Circa
malæ fidei Poſſeſſorem tres cauſas repe-
riri. *Primam*, ſi ex ſola induſtria ſua
fructus percepit. *Secundam*, ſi abſque
ſua culpa fructus periere, vt incendio,
furto, tempeſtate. *Tertiam*, Si eum
ſtringat inopia, vel famæ, & honoris
iactura grauis. Tamburin. Sanch. & de
Lugo *locis ſupracitat.* Layman. *d. lib.* 3.
tract. 2. *cap.* 12.

Circa verò bonæ fidei Poſſeſſorem vltra prædictas tres cauſas *Quartam* addo: ideſt Vſucapionem completam. idem Layman *d. lib.* 3. *tract.* 2. *cap.* 3. *num.* 7.

DECISIO CIV.

ARGVMENTVM.

Melioramenta facta in re aliena, quando ſint reſtituenda ei, qui illa fecit? Et an teneantur ad reſtitutionem illi, qui præſtant domos ſuas luſoribus alearum? Induſtriæ B. Nicolai Albergati Cardinalis Archiepiſcopi Bononienſis in extirpandis alearum, ac taxillorum ludis.

SVMMARIVM.

1 *Melioramentorum genera tria, & quæ?*
2 *Melioramenta bonificanda bonæ fidei poſſeſſori.*
3 *Secùs poſſeſſori malæ fidei.*
4 *Luſoribus alearum qui domum præſtat, an teneatur reſtituere?*
5 *B. Nicolai Albergati Cardinalis induſtria contra luſores alearum.*

Titius litigans vicit, & euicit Caio campos centum. Caius petit ſibi melioramenta ſolui in dictis campis facta. Titius petit à Parocho conſilium in conſcientia. Quæritur, quid conſulet?

DIcendum. Parochum ſcire debere,
tria eſſe genera melioramentorũ,
videlicèt *Neceſſaria*, *Vtilia*, & *Volu-* 1
ptuaria. Illa dicuntur *Neceſſaria*, quæ
ſi adhibita non fuiſſent, res nullos
fructus, ſeu certè deteriores produxiſ-
ſet. *Vtilia* vocantur, quibus res reddit
fructus ampliores. Voluptuaria ſunt,
quæ ad ſolum ornatum deſeruiunt, vt
fontes, ſtatuæ, picturæ. *cap. Impen-
ſæ. De Verb. Signific.* & ibi Gloſs. Tam-
burin. *in Decal. dict. lib.* 8. *tract.* 3. *cap.*
3. §. 5 *num.* 13. Sanch. *dict. libr.* 2. *in
Decalog. cap.* 23. *num.* 134. His præco-
gnitis debet interrogare Titium, an Ca-
ius eius aduerſarius poſſederit dictos
campos centum mala fide, vel bona
fide? Si bonæ fidei Poſſeſſor Caius 2
fuit, debet Titius omnia melioramen-
ta ſoluere, & compenſare. *l. Iulianus.
l. In fundo. ff. de Rei Vindic. l Si quid
poſſeſſor. §. Sicut ante ff. de Petit. he-
red.* Angelus *Verb. Expenſæ num.* 3. &
Syluest. *quæſt.* 4. *num.* 5. Sanch. *d. cap.*
23. *num.* 147. Tamburin. *dict* §. 5. *num.*
14. qui ſubdit, dari libertatem Poſ-
ſeſſori bonæ fidei melioramenta volu-
ptuaria tranſportandi, ſi ſint ſepara-
bilia: quæ ſi ſeparari non poſſunt,
debet eorum valor ipſi ſolui à Domi-
no rei, cui inhærent; quod ſi plurimi va-
lerent, neque Dominus vellet tot ex-
penſas refundere, debet vendere rem
eidem Poſſeſſori bonæ fidei iuſto pre-
tio, non computatis melioramentis.
Quod ſi Caius fuerit Poſſeſſor malæ
fidei, Titius non eſt obligatus ad com- 3
penſanda melioramenta voluptuoſa in
re ſua ab ipſo Caio facta; qui ſibi im-

puta-

putare debet, ſi in re aliena expenſas non neceſſarias, neque vtiles, ſed tamen ad ornatum, & pompam fecerit. Couarr. *in Reg. Peccatum. 2. part. §. 6. num. 3.* Menoch. *de Recuper. poſſ. remed. 15. à num.* 501. Ioan. Garz. *de Expenſ. cap. 4. & ſeqq.* Sanchez *dict. lib. 2. in Decal. cap. 23. num.* 137. & 138. vbi pluribus DD. citatis ait, ſola melioramenta neceſſaria, & vtilia eſſe reficienda à Domino, etiamſi dominus non fuiſſet effecturus rem illam meliorem. Porrò ſi auferri poſſunt melioramenta voluptuaria abſque detrimento priſtini ſtatus rei, non eſt impediendus malæ fidei Poſſeſſor illa tranſportare. Layman *lib. 3. tract. 2. capit. 3. num. 5. & cap. 4. num.* 4. quod ſi ſint inſeparabilia, quamuis communis ſit ſententia Doctorum, non eſſe obligatum Dominum rei ad illa compenſanda. Couaruu. *dict. §. 6. num.* 3. Sanch. *dict. cap. 23. num.* 139. & Tamburin. *d. §. 5. num. 14.* nihilominùs Eminentiſs. Cardin. de Lugo *dict. tom. 1. de Iuſt. & Iur. diſp. 17. num.* 63. vult, ſoluendum eſſe à Domino ſaltem quid modicum pro melioramentis voluptuarijs; quia etiam id reſultat in eius vtilitatem, & ita conſulendus Titius à Parocho.

Sed quomodo reſpondendum ad hunc ſequentem caſum? *Accedit ad Confeſ-*
4 *ſionem Vir, qui domum ſuam expoſitam tenet luſoribus alearum, & taxillorum. Quæritur, quomodò ſe gerere debeat Confeſſarius cum huiuſmodi Pœnitente?*

AB omnibus ſtudioſis concorditer reſponſum fuit, huiuſmodi Pœnitenti denegandam eſſe omninò abſolutionem, niſi firmiter proponat, non ampliùs permittere in ſua domo ludos alearum, & taxillorum; cum enim à luſoribus horrenda blaſphemiæ peccata committantur, & pecuniæ perdantur in maximum detrimentum familiarum, vxorum, & filiorum, vt experientia demonſtrat, Dominus illius iniqui receptaculi reus ſit prædictorum omnium peccatorum; imò tenetur ad reſtitutionem pecuniarum deperditarum à ſilijſfamilias. Nauar. *in Manual. capit. 20. num. 15.* Rebell. *de Oblig. Iuſt. part. 2. lib. 2. quæſt. vlt. num.* 5. Tambur. *d. libr. 8. in Decal. tract. 2. cap. 9. §. 1. numer.* 31. Diana *p. 2. tract. 15. reſol. 65. & part. 7. tract. 9. reſol.* 39. quæ à requirentibus in opere Coordinato inuenientur *tom. 6. tract. 4. reſol. 1. & 2.* vbi rigorosè damnantur, qui domos ludo expoſitas tenent; & ſi eos peccare mortaliter affirmat Diana, & obligat ad reſtitutionem; contrarium eſſe improbabile oportet affirmare.

In Vita B. Nicolai Albergati Cardinalis Archiepiſconi Bononienſis legitur, inter aliàs eius ſollicitudinis Pa-
ſtoralis induſtrias, illam fuiſſe cele- 5
brem, extirpandi ſcilicet alearum, ac taxillorum ludos, cum hi dent occaſionem committendi maxima peccata, & ſint ruina multarum animarum; in eis enim boni fiunt mali, & mali fiunt peſſimi; homines marceſcunt otio, diuites conſumunt pecuniam, & facultates, alij tempus, & conſcientiam, vt latiùs diſſerit Hieron. à Baſilica Petri *in Ephemer. ſacris die 9. Maij.* Hinc Iuſtinianus Imperator Nouella 77. grauiſſimas pœnas ſtatuit in luſores.

DECISIO CV.

ARGVMENTVM.

Docetur: Quid ſit Manſuetudo? Quotuplex? Quæ eius officia? Quæ eius requiſita? Quæ vitia Manſuetudini opponantur?

SVMMARIVM.

1 *Manſuetudo quid ſit?*
2 *Quotuplex?*
3 *Manſueti multi in lingua, ſed non in corde?*
4 *Manſuetudinis officia quatuor, & quæ?*
5 *Ira quid ſit?*
6 *Mediocritas in Manſuetudine ſeruanda.*
7 *Manſuetudini opponitur iracundia, & ſtupiditas.*

Cir-

Digitized by Google

CIrca hanc virtutem oportet ſcire ,
1 quod *Manſuetudo* (quæ deriuat à
manſueſcere , ideſt manu lenire , fe-
ras enim manſuetas manu leni tangi-
mus) *eſt affectio , ſeu qualitas modera-
trix iræ* . Ariſt. 4. *Ethic. cap.* 12. & ibi
Syluest. Maur. *in Comment.* S. Thomam
2. 2. *quæſt.* 157. Leſſius *libr.* 1. *cap.* 4. *dub.*
1. *num* 18. Emin. Card. de Lauræa *tom.*
2. *de Virtut. in gener. diſput.* 31. *artic.* 9.
numer. 424. 425. Eſt autem virtus Deo
gratiſſima, & meritoria Paradiſi , iux-
ta *Pſalm.* 149. *Exaltabit manſuetos in ſa-
lutem* .

Duplex eſt Manſuetudo : *Exterior*,
quæ in lenitate verborum conſiſtit : &
2 *Interior* , quæ in cordis dulcedine radi-
catur . *Primam* multi ſpirituales profi-
tentur . *Secundam* non omnes adipi-
ſcuntur ; vidi enim nonnullos , qui
ob malas ſatisfactiones receptas à proxi-
mo ſuo continent ſe à iurgijs ; & à cla-
moribus , ſed ſeruant in corde occul-
3 tiſſimum appetitum vindictæ , quo ſa-
tiantur toties quoties proximus ille in-
diget eorum ope , vel auxilio , red-
dentes ſe agreſtes , aſperrimos , ac
etiam crudeles . Ideò cauendum , ne
ſola exteriori manſuetudine contenti ſi-
mus , nam *tolerare , & odiſſe non eſt
Virtus Manſuetudinis , ſed velamentum
furoris* . S. Greg. *hom.* 7. *in Ezech* quod
etiam optimè docet S. Franciſc. Saleſius
in Philoth. part. 3. *cap.* 8.

Officia , ſeu actus veræ , ac perfe-
ctæ manſuetudinis ſunt quatuor . 1. mo-
4 derari impetus cordis iracundos . 2. lo-
qui verbis ſuauibus , placidis , ac mo-
deſtis . 3. abhorrere quamcunque vin-
dictam . 4. paratum eſſe benefacere ,
cuique iniurianti . P. Lud. de Ponte ,
part. 3. *Medit.* 11. *punct.* 4.

Requiſita Manſuetudinis reducuntur
ad vnam mediocritatem in ira repri-
menda ; cum enim *ira ſit accenſio ſan-
5 guinis circa cor*. Ariſt. *lib.* 1. *de Anim.* Seu
*libido puniendi eum , qui videtur læſiſſe
iniuria* . Cic. *lib.* 4 *Tuſcul.* non eſt ſem-
per mala , ſed aliquando bona ; cum
6 ſcilicèt iraſcimur de malo , quantum ,
& quando oportet ; & ideò Virtus
Manſuetudinis non abijcit omnem iræ
gradum , ſed ſeruat mediocritatem in
iraſcendo . Ariſt. 4. *Etich.* 12. vndè
ſcriptum eſt *Eccl.* 7. 10. *Melior eſt ira ri-
ſu , quia per triſtitiam vultus corrigitur
animus delinquentis* . Et de manſuetiſſi-
mo Redemptore noſtro notauit *Euang.
Jo.* 2. 15. *Quod cum feciſſet , quaſi fla-
gellum* de funiculis , *eiecit ementes , &
vendentes de templo* ; inquiens cum Da-
uide *Zelus domus tuæ comedit me*: & aliàs
inuidentibus Phariſæis , quod Sabba-
to curaret , *Chriſtus circumſpiciens eos
cum ira , contriſtatus eſt ſuper cæcitatem
eorum* . *Marc.* 3. 5. Ac etiam de pluri-
bus Sanctis , quorum egregia erat man-
ſuetudo , habemus aliquando iratos
eſſe contra malos , quantum , & quo-
modo oportebat ; vt de SS Elia , Moy-
ſe , Dauide , Petro , ac Paulo Apo-
ſtolis demonſtrat Emin. Card. de Lau-
ræa *dict. diſput.* 31. *art.* 9. *num.* 455. Igi-
tur ad virtuoſam Manſuetudinem re-
quiritur , non vt nunquam iraſcamur ,
ſed cum mediocritate , ſcilicèt , con-
tra quos oportet , ac quando , & quan-
tum oportet .

Vitia , quæ Manſuetudini opponun-
tur , ſunt duo . *Vnum* per exceſſum ;
& eſt *Iracundia , Acerbitaſue , aut* 7
Amaritudo , non ſeruata mediocritate .
Alterum per defectum , & eſt *Stupidi-
tas , ſeu Stoliditas , aut Segnities* ; cum
neſcimus iraſci contra malos quando ,
& quantum oportet . Ita ex Ariſt. *d.
libr.* 4. *Ethic. cap.* 12. & ibi Maurus *in
Comment.* S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 157.
Leſſius *lib.* 1. *cap.* 4. *dub.* 4. & 5. Eman.
Theſaur. *in Philoſ. Mor. libr.* 10. *cap.* 1.
Martin. Fornar. *libr.* 2. *tract.* 2. *cap.* 29.
poſt Summ. Toleti . S Franciſc. Saleſius
in Philot. part. 3. *cap.* 8. & 9. P.
Lud. de Ponte *in Guid. Spirit.
part.* 2. *tractat.* 4. *cap.* 16.
& prælibatus Emin.
Card. de Lauræa
dict. tom. 2.
diſput.
31.
articul. 9. *per
totum*.
(∴)

D E-

Digitized by Google

DECISIO CVI.

ARGVMENTVM.

Referuntur compendioſè, Quæ ſint cauſæ excuſantes à reſtitutione rei alienæ? & quando Iudices obligati ſint ad reſtitutionem. Notantur nouem qualitates boni Iudicis excerptæ ex reuelationibus S. Birgittæ.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutionis obligatio ceſſat ex 19. cauſis.*

2 *Carmina continentia dictas cauſas.*

3 *Famæ reſtitutio quando non ſit facienda?*

4 *Iudex quando ſit obligatus ad reſtitutionem?*

5 *Iudex pecuniam accipiens pro ſententia peccat mortaliter.*

6 *Iudex an reſtituat accepta ex liberalitate litigantium?*

7 *Propoſitiones duæ damnatæ circa Iudices.*

8 *Iudicis boni nouem qualitates ex reuelationib. S. Birgittæ.*

CAuſæ excuſantes à reſtitutione ſunt ſequentes. 1. Impotentia debitoris. 2. Detrimentum honeſti ſtatus familiæ, niſi in eodem creditore verſetur. 3. Periculum amiſſionis famæ,
1 honoris, vel membrorum. 4. Condonatio creditoris, non ſolùm expreſſa, ſed aliquando præſumpta. 5. Ceſſio bonorum. 6. Si res reſtituenda, ſit Domino, aut Reipublicæ nocitura. 7. Vſucapio, & Præſcriptio cum legitimis conditionibus. 8. Solutio facta creditoribus creditoris. 9. Incertitudo Domini præcipuè in rebus inuentis. 10. Sententia Iudicis abſoluentis. 11. Ignorantia inuincibilis tàm iuris, quàm facti. 12. Interitus rei debitæ in indiuiduo ex contractu. 13. Ingreſſus in Religionem. 14. Compenſatio occulta. 15. Compoſitio vel cum Reuer. Camera Apoſtolica ſuper bonis incertis, vel ex Bulla Cruciatæ in caſibus contentis in ea. 16. Si peccatum non fuit mortale contra Iuſtitiam. 17. Si damnum non fuit præuiſum, etſi daretur opera rei illicitæ, antequam Iudex condemnet. 18. Quando res eſt dubia circa obligationem reſtituendi. 19. Quando pœnitens deliquit contra legem pœnalem tantùm, aut mixtam. Vnde verſus.

Si capias vſu, cedas, ſi ſpontè remittat 2
Creditor; aut illi ſit compenſatio facta.
Debita ſi ignores: aut illi reddere poſſis
Non ſine iactura famæque, animæque, ſtatuſque.
Si iuſtè quidquam luſu, vel ſorte paraſti.

De quibus omnibus cauſis à reſtitutione excuſantibus, quando ampliationem, vel limitationem recipiant, videndi ſunt Thom. Tamburin. *in Decal. libr.* 8. *tract.* 4. *cap.* 1. §. 9. Layman. *libr.* 3. *tractat.* 2. *part.* 1. *cap.* 12. Bonacin. *de Reſtit. in genere diſp.* 1. *quæſt. vlt. punct.* 1. *& punct.* 2. *cum duob.* §§. *ſeqq.* Eſcobar in Theol. Mor. *tract.* 2. *Exam.* 2. *cap.* 4. Cobat. *in Quinar. tract.* 1. *à num.* 149. 236. 262. *& ſeqq.* Et tres Eminentiſſimi, ac doctiſſimi Cardinales, videlicèt Tolet. *libr.* 5. *cap.* 26. De Lugo *de Iuſt. & Iur. tom.* 1. *diſput.* 21. vbi octo integræ lectiones, & de Lauræa *d. tom.*
3 2. *de Virtut. in gener. diſput.* 24. *art.* 5. Cauſæ autem excuſantes à reſtitutione famæ comprehenduntur in his verſibus, quos ponit P. Lohner *de Scientia Confeſſarij pag.* 54. videlicèt:

Si Fama obtenta eſt, & apertum obliuio crimen
Abſtulit: aut rapta à læſo ſibi fama viciſſim eſt.
Si donet læſus, vel condonare putetur.
Reddere ſique potens non ſis, vel non ſine damno
Maiori, vel famam alia ſi læſus eandem
Perdidit ipſe via, nihil illi reddere debes.

Et quoniam ſupra *Deciſ. XCIX. num.* 10. dictum eſt , etiam Iudices ſæpè ſæpiùs eſſe obligatos ad reſtitutionem , proponitur ſequens Caſus . *Iudex Con-*
4 *feſſarij pedibus prouolutus , accuſat ſe pluries pro dicendis ſententijs , & cauſis expediendis , pecunias accepiſſe . Quæritur , quid ei Confeſſarius debeat iniungere ?* Ad hunc caſum pro vera reſolutione reſpondendum eſt , Confeſſarium requirere debere , an ſententias iniuſtas Iudex iſte tulerit ? Quia ſi fecit iniuſtas ſententias , iniungenda eſt ei reſtitutio omnium damnorum , quæ paſſæ ſunt partes læſæ . Tamburin. *in Decal. libr. 7. cap. 5. §. 3. num. 13.* Emin. Card. de Lugo *tom. 2. De Iuſtit. & Iur.*
5 *Diſput 37. num.* 1. Aut recepit pecunias pro iuſtis ſententijs ferendis ? Et in hoc caſu altercantur Doctores , non an peccauerit ? (quia certum eſt ipſum mortaliter peccaſſe contra iuſtitiam , quia litigantes ius habent ad audiendam ſententiam ab ipſo Iudice , undè non poteſt ipſe vendere , quod de iure debet.) Sed an teneatur ad reſtitutionem pecuniarum illarum acceptarum ante condemnationem ? & communior opinio eſt affirmatiua ; tùm quia quod acceptum eſt , & ratione ſui iniuſtè accipitur , reſtitui debet : tùm etiam quia ad permitti non debet Iudicibus ad euitanda ſcandala , & peruerſionem iuſtitiæ ; vt probat Tamburin *dict. §. 3. numer.* 14. & Diana *part. 3. tract. 5. reſol. 95. & part. 6. tract. 6. reſol. 59.* quæ ſunt impreſſæ in Coordinato *tom. 8. tract. 7. reſol. 52. & 53* vbi re meliùs conſiderata ſentit , Iudici eſſe iniungendam reſtitutionem ; nam actus iuſtitiæ ſunt inuendibiles , & tenetur gratis exercere munus ſuum , & vix , ait Diana , ſunt liberandi Iudices à reſtitutione eorum , quæ proceſſerunt ex mera libe-
6 ralitate , & amicitia , aut ex gaudio , & gratitudine ; quod non abſque hæſitatione concedit Emin. Card. de Lugo *dict. diſp. 37. ſect. 11.* in qua *ſub numer. 135.* monet , *Expedire , vt Confeſſarij eiuſmodi Iudicibus in pœnitentiam iniungant reſtitutionem eius , quod acceperunt ; ne facilè contemnant probibitionem , & peccatum , quod ſæpè in eiuſmodi acceptione committunt* .

Et pro concluſione huius caſus notatæ fuerunt duæ Propoſitiones damnatæ ſub pœna Excommunicationis latæ ſententiæ circa Iudicis officium . *Pri-* 7
ma ab Alexandro Papa VII. *la* 26. quæ affirmabat : *Quando litigantes habent pro ſe opiniones æquè probabiles , poteſt Iudex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in fauorem vnius præ alio* . Altera ab INNOCENTIO PAPA XI. quæ eſt *la* 2. & in qua affirmabatur : *Probabiliter exiſtimo , Iudicem poſſe iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem* . Quæ nunc ſunt damnatæ .

Cæterùm hic notandæ veniunt nouem qualitates boni Iudicis , quæ recenſentur à Chriſto Domino in Reuelationibus S. Birgittæ *libr. 4. cap. 102.*
his verbis : *Ad Iudicem iuſtum nouem bo-* 8
na pertinent . 1. Attentè audire . 2. Diſcernere propoſita . 3. Voluntas velle iudicare iuſtè . 4. Inquirere qua de cauſa litigatur . 5. Inquirere quanto tempore lis durauerit , quia grauius damnum eſt de Iudicij dilatione . 6. Inquirere quales teſtes , ſi probati ſint . 7. Non eſſe præceps in iudicio , nec timere poteſtatem . 8. Non curare preces , ſeu dona aliquorum . 9. Iudicare ſic pauperi , ſicut diuiti ; ita fratri , & alio , ſicut extraneo. Qualitates vtique attendendæ.

DECISIO CVII.

ARGVMENTVM.

Demonſtratur , cur , & quando Confeſſarius teneatur ad reſtitutionem , quam pœnitens ipſe facere debebat?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius quando obligatus ſit ad reſtitutionem?*
2 *Confeſſarius indoctus non obligans pœnitentes ad reſtitutionem peccat , ſed ipſe non tenetur reſtituere . Et cur?*

3 Con-

Digitized by Google

3 *Confeſſarius tenetur reſtituere ſi dixerit pœnitenti ne reſtituat.*
4 *Confeſſarius monens pœnitentem de ſua mala reſponſione liberatur ab obligatione reſtituendi.*
5 *Confeſſarij ignorantia non excuſat eum à reſtitutione.*
6 *Confeſſarius ignorans an peccet contra charitatem, vel contra iuſtitiam?*
7 *Iudex tenetur ad læſionem partis per eum grauatæ.*
8 *Confeſſarius an ſit obligatus proſpicere bonis creditorum pœnitentis?*

Confeſſarius indoctus pluries audiuit in
1 *Confeſſione peccata furtorum, fraudum, & vſurarum: & numquam iniunxit pœnitentibus obligationem reſtituendi. Quæritur, an Confeſſarius ipſe teneatur ad reſtitutionem?*

RESponſum fuit ab omnibus non teneri; quando ex ignorantia, etſi craſſa, & vincibili, ſeu ex obliuione non iniunxit pœnitentibus obliga-
2 tionem reſtituendi: & ratio eſt, quia obligatio reſtitutionis non oritur, niſi ex violatione Iuſtitiæ, aut contractus; Confeſſarius verò indoctus non lędit iuſtitiam reſpectu creditorum, quia ipſis non eſt obligatus, neque tenetur ex officio proſpiçere bonis temporalibus creditorum, cùm ab illis nullam mercedem accipiat; ſed peccat tantùm contra Religionem, & contra charitatis legem, ex cuius virtute debet monere pœnitentem, vt reſtituat in ordine ad eius ſalutem. Verùm enim verò tene-
3 bitur Confeſſarius ad reſtitutionem, ſi interrogatus à Pœnitente, an eſſet obligatus reſtituere? ipſe ex ignorantia craſſa, vel malitia reſpondiſſet, non eſſe obligatum; nam tunc ejus reſponſum eſt cauſa poſitiua, & vera damni, vt dictum eſt ſupra de conſulentibus, & ideò tenetur ad reſtitutionem. Gobat *in Experiment. Theolog. tract. 7. caſu* 18. *num.* 564. & ibi Coninck *de Sacram. diſp.* 8. *dub.* 17. *numer.* 144. Layman. *libr.* 3. *tract.* 4. *cap.* 7. *num.* 6. Cotonius *in ſumma Dianæ. Verb. Confeſſarius numer.* 41. Ipſe Antonin. Diana *par.* 2. *tract.* 16. *reſol.* 1. quæ requieſcit in opere Coordinato *tom.* 1. *tract.* 6. *reſol.* 22. Bonacina, qui plurimos concordantes, ſed nonnullos aduerſantes allegat, *tom.* 2. *de Reſtitutione in gener. diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 11. *num.* 15. Emin. Card. de Lugo *de Sacram. Pœnitentiæ diſp.* 22. *à num.* 60. *& ſeqq.* qui *num.* 64.
notat, quod ſi Confeſſarius monuerit 4
pœnitentem de errore ſuo, & de malo conſilio dato, ceſſabit in ipſo Confeſſario obligatio reſtitutionis; ea ratione quia, in alijs conſulentibus non ceſſat obligatio, ob continuationem motiui, quo fuit damnum ſuaſum; at in noſtro caſu motiuum Confeſſarij eſt eius auctoritas, quæ omninò aufertur reuocato conſilio, & facta proteſtatione de veritate contraria; quare prior error non poteſt ampliùs influere in negationem reſtitutionis; & ſic Confeſſarius liberatur ab onere reſtituendi.

Cæterùm hæc doctrina Cardinalis Lugonis de neceſſitate admonendi pœnitentem à Confeſſario, qui ignoran-
ter eum deobligauerat à reſtitutione, 5
vt ſeipſum liberet ab onere reſtituendi, debet procedere etiam in caſu, quo ipſe Confeſſarius omiſiſſet ſiuè ex malitia, ſiuè ex ignorantia, aut ex inaduertentia monere Pœnitentem in Confeſſione de obligatione reſtitutionis; ſiquidem non eſt verum, quod ignorantia, ſeu obliuio reddat Confeſſarium immunem ab obligatione reſtituendi, ſi pœnitens ipſe non reſtituat; nam vt piè, ac doctè aduertit Emin. Cardin. de Lauræa *in* 4. *libr. Sent. tom.* 2 *in Tract. de Sacramento Pœniten. diſp.* 21. *art.* 4. *num.* 106. quilibet Confeſſarius tàm ex officio, quàm ex charitate, ſi in miniſterio Sacramenti Pœnitentię omiſit monere pœnitentem de reſtitutione facienda; ſiuè id fecerit ex malitia, ſiuè ex inaduertentia; tenetur poſtea, cum aduertit, monere pœnitentem, & ſi non moneat, tenetur ad reſtitutionem: & manifeſta eſt ratio, quia illa omiſſio influit moraliter in proximi læſionem; ergo tenetur eam deſtruere per actum oppoſitum, qui remoueat influxum; quod ſi non remoueatur influxus, tenetur ipſe ad reſtitutionem.

Digitized by Google

Neque ſuffragari poteſt tali Confeſſario indocto illud fundamentum, quod ignorantia, ſeu omiſſio eius ſit peccatum contra charitatem, vel Religionem tantùm, non autem contra iuſtitiam: ſiquidem, vt diſputat, & plenè probat Emin. Card. de Lauræa *diſt. diſp.* 21. *numer.* 107. *&* 108. miniſtratio Sacramenti Pœnitentię eſt actus iuſtitię in quocunque miniſtro, nam miniſter eſt Iudex. *Conc. Trid. ſeſſ.* 14. *cap.* 2. & iudicium eius eſt actus Iuſtitię; quo, licèt abſoluat, tamen ligat ad pœnam temporalem. Igitur debet eſſe actus iudicij iuſti; ſed ficit iniuſtum iudicium omittendo obligare Pœnitentem ad reſtitutionem. *cap. Omnis vtriuſque ſexus. De Pœnit. & remiſſ.* Igitur vt reparet iniuſtitiam, quam committit, omittendo iuſtè iudicare, tenetur vel monere pœnitentem, vt reſtituat, vel ipſe reſtituere. Et confirmatur, quia quilibet Iudex tenetur ad læſionem partis, quam grauat omittendo ea, quę ad ſuum officium ſpectant. *cap. Cum æterni. De Sent. & re iudic. in* 6. Sed Confeſſarius indoctus omittens monere pœnitentem, vt reſtituat, grauat partem, cui facienda eſt reſtitutio; & eſt cauſa moralis, ob quam læſio influit in creditorem; ideò tenetur ad reſarciendum: non ſolùm enim reſarcire damnum debent dantes illud malitiosè, ſed etiam ex negligentia. *cap. fin. de Iniur. & damno dato.* Et extat preceptum *Concil. Triden. in ſeſſ.* 14. *cap.* 8. *quo debent Sacerdotes pro qualitate criminum conuenientes ſatisfactiones iniungere; ne ſi fortè peccatis conniueant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, alienorum peccatorum participes efficiantur.* Idcircò cum miniſter Sacramenti pœnitentiæ aſſumat officium Iudicis, tenetur eo ritè, & rectè fungi; & ſi ex omiſſione proprij officij cauſet damnum tertio ſiuè per malitiam, ſiuè per ignorantiam, tenetur reſtituere. *cap. Qui aperuerit. cap. Si bos. cap. Si læſerit. cap. Si egreſſus. cap. Si quis domum. & cap. fin. de Iniur. & damn. dato.* In quibus *text.* deciſum eſt, inaduertentiam, & imperitiam non excuſare à reſarcitione damnorum, inaduertenter, vel ex ignorantia datorum.

Neque refert, quod Confeſſarius non ſit obligatus proſpicere bonis creditorum, ſed tantùm conſcientiæ pœnitentis, & eius ſaluti. Nam reſpondetur, diſtinguendo; non eſt obligatus bonis creditorum proſpicere principaliter, & per ſe primò? conceditur. Conſequenter, & per ſe ſecundò? Negatur. Quandoquidem omnis Iudex debet cauere, ne iniuſtè lædat aliquem vel directè, vel indirectè. Confeſſarius eſt Iudex, & exercet iuriſdictionem; ideò ſi peccat in officio vel ex malitia, vel ex ignorantia, peccat contra iuſtitiam; & tenetur ad reſtitutionem, ſi damnum reſultet alieni ex officio non benè exercito; & imputet ſibi, cum ſcriptum ſit: *Nullus petat fieri Iudex, neque iudicium exerceat, niſi virtute irrumpere valeat in iniquitates Eccl.* 7.

Idcircò tenendum, & dicendum eſt, Confeſſarium indoctum teneri ad reſtitutionem, non ſolùm quando per errorem deobligauit pœnitentem à reſtitutione; ſed etiam quando ex ignorantia, vel inaduertentia omiſit obligare illum, vt reſtitueret: neque poſſe ſeipſum liberare ob onere iſto, niſi cognita ſua ignorantia, moneat pœnitentem, vt reſtituat; vt pluribus firmat Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *diſt. diſput.* 21. *art.* 4. *per totum*; cuius opinionem antiquitùs tenuerunt Petr. Nauarr. *libr.* 3. *capit.* 4. *num.* 125. Martin. Nauar. *capit.* 17. *num.* 22. Medina, Roſella, Angel. Salon. Clauis Regia, & alij citati à Bonacina *d. punct.* 11. *num.* 15.

DECISIO CVIII.

ARGVMENTVM.

Explicatur, Quid ſit Virtus Heroica? Quotuplex? Quæ ſint requiſita Heroicitatis? Quibus ſignis cognoſcatur Heroica Virtus? Quos pariat effectus?

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Heroes vndè dicti?*
2 *Heroica Virtus quænam ſit?*
3 *Quotuplex?*
4 *Virtutis Heroicæ ſex requiſita.*
5 *Pagani, & infideles non habent virtutes Heroicas.*
6 *Virtutes à natura non inſunt.*
7 *Finis ſupernaturalis requiritur in Virtute Heroica.*
8 *Heroica Virtus debet eſſe ſupra modum ordinarium.*
9 *Principia duo quibus homo mouetur ad operandum.*
10 *Virtus omnis eſt cum labore.*
11 *Signa cognoſcendi virtutes Heroicas quænam ſint?*
12 *Paſſionum totalis quietatio an detur in hac vita?*
13 *Mortificatio paſſionum neceſſaria ad Heroicitatem.*
14 *Heroicæ Virtutis effectus quinam ſint?*
15 *Virtus etſi Heroica non facit hominem impeccabilem.*

PAuca ſcripſerunt ſtudioſi Cleri noſtri ad hanc Deciſionem, forſan ob defectum librorum, de ejus materia tractantium: ideò relicta videtur reſolutio caſus mihi Compilatori.

1 Vt breuiter ſatisfaciam; ſcire oportet, Heroes ita appellari quaſi Aerues ex Iſidor. *lib.* 8. *Etymolog. cap. vlt.* quia Gentiles hominibus ſtrenuis, & benemeritis, aſſignabant poſt mortem habitaculum in aere, quaſi Semideos, ideſt Deo inferiores, ſed conditioni aliorum hominum ſuperiores. S. Auguſt. *libr.* 2. *de Ciuit. Dei cap.* 14. *libr.* 7. *cap.* 6. & *libr.* 10. *cap.* 21. vbi Lud. Viues *in Commentar.* Et quia aerem dedicauerant Iunoni. Cic. *lib.* 2. *de Natur. Deor.* quam propterea Heram vocabant: Laurentius *in Amalth. Onomaſt. Verb. Hera.* & eius primus filius denominatus fuit Heros. Calepin. *in eod. Verb. Heros.* ideò prædicti egregij homines Heroes ſunt vocati. At relictis fabulis, in Religione Catholica neque Scriptura, neque Sancti Patres antiqui Heroum nomine præcellentes Chriſtianos ditarunt; forſan, ne viderentur Gentilium commenta approbare: ſed Scholaſtici illud vſurparunt ex Sententia Ariſtot. *libr.* 3. *cap.* 12. ad denotandam excellentiam, quæ in exercitio virtutum homines ſupra alios extollit, & Deo ſimiles reddit; vt eruditè aduertit Emin. Cardin. de Lauræa *tom.* 2. *de Virtutib. in genere diſput.* 32. *art.* 1. 2. & 3.

Itaque Heroica Virtus à diuerſis diuersè deſcripta inuenitur. Quod *ſit*
2 *Eminentia quædam actus ex habitu Charitatis, eiuſque gradus intenſio, à quo operationes potentiarum noſtrarum ex imperio voluntatis habent, vt ita dirigantur ad eminentiſſimum finem ſupernaturalem, vt illum de proximo attingat,* voluit Scacchus *de Notis, & ſignis ſanctitatis ſect.* 2. *capit.* 4. *pag.* 44. Breuiori methodo *Heroicitatem eſſe illam Virtutem, quæ excellentiſſimo modo naturam excedit, ad Dei ſimilitudinem accedit, & eſt quodammodo diuina;* ſcripſit Lezana *tom.* 3. *Sac. Theolog. tract.* 4. *tit.* 4. *diſput.* 4. *quæſt.* 11. *pag.* 407. Aliis verbis Iacob. Pignatellus *tom.* 4. *Conſult.* 7. *num.* 10. ait, quod *Virtus Heroica eſt illa ita pura, & defæcata, vt abſque vllo defectu cupiditatis operetur ſupra conditionem humanæ naturæ, cum perfecto dominio paſſionum.* Verùm his, & alijs deſcriptionibus Heroicitatis relictis, quas ponunt Piccolomin. *in Philoſ. Moral. in tit. De Virtute Heroica grad.* 6. *capit.* 5. Emanuel Theſaur. *libr.* 19. *capit.* 1. Et Caſtellin. *de Certitud. glor. Sanct. capit.* 4. *ſect.* 2. *append.* 1. *num.* 3. illa cæteris clarior, & doctior eſt notanda, quam ponit Eminent. Card. de Lauræa in ſuo eruditiſſimo tractatu *de Virtute Heroica dict. diſp.* 32. *num.* 27. Videlicèt *Heroicitas Chriſtiana eſt ille Virtutis gradus, perfectio, ſeu fulgor, & excellentia, quæ facit, vt homo circa materiam illius virtutis ſupra communem aliorum hominum operandi modum operetur, & in hoc ſit, & appareat ſimilis Deo.*

Duplex eſt Virtus Heroica. *Vna,*
3 quæ præcedit habitum; & *Altera,* quæ procedit ab habitu. *Prima* eſt illa, quæ elicitur ab eo, qui nondum exercitium

ha-

habet illius Virtutis; vt ſi Neophitus
in Fide ita excellentèr credat, ut eam
confitendo occidatur; vel quis in primo
conflictu pudicitiæ exponat ſe morti, &
eam ſubeat. *Secunda* eſt illa, quæ vt
plurimùm generatur ex frequentatione
actuum eiuſdem virtutis; & idcircò di-
citur *habitus moralis*, quia more, & aſ-
ſuetudine eſt genitus. Ariſtot. 2. *Ethic.*
cap. 1. Eminentiſs. Cardin. de Lauræa
d. diſput. 32. *num* 26. *& num.* 56.

Sex autem ſunt Requiſita Heroicæ
4 virtutis Chriſtianæ; quæ facit hominem
ſimilem Deo, iuxta illud *Matth.* 5. *Eſtote*
perfecti, ſicut Pater veſter cœleſtis perfe-
ctus eſt. & Luc. 6. *Eſtote miſericordes,*
ſicut Pater veſter cœleſtis miſericors eſt;
& ad Epheſ. 5. 1. *Eſtote imitatores Dei,*
ſicut filij chariſſimi, & ambulate in dile-
ctione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, &
tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem,
& hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis; nam,
vt infra notabimus, vnus ex effectibus
5 Virtutis Heroicæ eſt facere hominem
ſimilem Deo, & Redemptori noſtro
IESV CHRISTO. Igitur requiſita
ſunt. 1. Vt operatio virtuoſa ſit *homi-*
nis fidelis; quia Pagani, & Hæretici
non poſſunt Chriſto aſſimilari; nam
Hebr. 11. *Sine Fide impoſſibile eſt placere*
Deo. 2. Vt ſit *in materia virtutis*: quia
res mala, vel indifferens, aut merè na-
turalis, ut fortitudo Goliath, Nembrot,
6 aut Gigantum, non poteſt aſcendere
ad Heroicitatem, quæ eſt qualitas,
fulgor, & excellentia competens ſoli
virtuti. Virtutes autem à natura no-
bis non inſunt. Ariſtot. 2. *Ethic.* 1.
3. Vt ſit *ob finem ſupernaturalem*, qui
proprius eſt Religionis Chriſtianæ, ad
7 differentiam Gentilium, & Philoſo-
phorum, qui tendunt in finem natu-
ralem; & ideò non poſſunt aſſimilari
Deo, *Qui omnia propter ſemetipſum ope-*
ratur. *Prou.* 16. 4. 4. Vt fiat dicta actio
Virtuoſa *ſupra communem naturæ modum*;
aliàs omnes actiones virtuoſæ eſſent
8 Heroicæ; quod falſum eſſet aſſerere:
hinc in Sacra Scriptura commendan-
tur tanquam Heroicæ virtutes, quæ
fuerunt ſupra modum ordinarium; vt
obedientia Abrahæ in ſacrificando Iſaa-
co. *Gen.* 22. Pudicitia Ioſeph. *Gen.* 39.
Fortitudo Eleazari primi. 1. *Mach.* 6. &
Religio, ac legis obſeruantia Eleazari
ſecundi. 2. *Mach.* 6. ac Apoſtolorum
virtutes *in Act. Apoſt.* & in *Geſtis San-*
ctor. 5. Vt ſit ex Dei dono, inſtin-
ctu, ſeu impulſu Diuino; nam, vt do-
cet S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 68. *art.* 1. *in corp.*
ad fin. & in reſp. ad prim. homo habet 9
duplex principium ſuorum motuum:
Vnum internum, & eſt ratio: alte-
rum externum, & eſt Deus, qui ad
duplicis generis opera concurrit cum
homine; quædam enim ſunt naturalis
ordinis, quædam ſupernaturalis; & in
hoc genere ſupernaturalium, quædam
ſunt communia, quædam ſuperiora:
pro primis ſufficiunt auxilia commu-
nia: pro ſecundis neceſſaria ſunt dona,
per quæ homo proportionatur ad re-
cipiendam Dei motionem, ſeu impul-
ſum, & inſtinctum; & qui tale donum,
ſeu inſtinctum recipiunt, non egent ra-
tiocinio humano, quia mouentur à
meliori principio, ideſt dono conſilij,
& inſtinctu Dei; & ſic actio Heroica
ex dono Dei, eiuſque inſtinctu, &
impulſu Diuino procedit, ac proptè-
rea omnes Viri Sancti operati ſunt He-
roicas virtutes ex ſpeciali impulſu, in-
ſtinctu, & dono Spiritus Sancti. 6. De-
bet eſſe cum abnegatione ſeu explici- 10
ta, ſeu implicita operantis; quia om-
nis virtus eſt cum labore: *Virtutem*
(namque) *poſuere Dij ſudore parandam.*
Et eò magis Virtutem Heroicam; iuxta
illud *Matth.* 16. *Qui vult venire poſt me,*
abneget ſemetipſum, & tollat Crucem ſuam,
& ſequatur me.

Porrò opus eſt ſignis exterioribus ad 11
cognoſcendas Heroicas Virtutes Chri-
ſtianas; cum enim ſint habitus incor-
porei, inſenſibiles, ac ſupernaturales,
nequeunt immediatè per ſeipſos, & in-
tuitiuè cognoſci, niſi ab Angelis, &
ab anima ſeparata; quare cognoſcendi
ſunt per externas actiones, in quas in-
fluunt, ſaltem imperatiuè tanquam ab
effectu; ſiquidem ſcriptum eſt *Matth.* 7.
Ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Igitur
quia Heroicitas facit hominem ſimilem
Chriſto, & Chriſtus caruit fomite, &
habuit paſſiones purgatas, ſanctas, &
in nullo refractarias, nonnulli dixerunt,

ſignum

Digitized by Google

ſignum cognoſcendi Heroicitatem eſſe totalem, ac perfectam purgationem paſſionum; itaut quieſcant omninò, neque inordinatè moueantur. Sed hoc
12 non eſt verum; quia non datur talis quies in Viatore niſi ex Dei ſpecialiſſimo dono; nam, vt decidit Concil. Trid. *ſeſſ. 5. in Decret. de pec. orig.* concupiſcentia in Baptiſmo non aufertur, ſed relinquitur ad agonem; & de ſeipſo teſtatur Apoſtolus *ad Rom. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*; & plures Sancti eximiæ virtutis fomitem carnis ſentiebant, & aſperrimis pœnitentijs reprimebant, vt S. Benedictus, S. Franciſcus, & alij. Ideò ad cognoſcendam
13 Heroicitatem Chriſtianæ Virtutis ſigna exteriora ſunt: 1. Mortificatio magna paſſionum; vt vix, aut leuiter inſurgant; iuxta illud ad *Rom. 8. 36. Quia propter te mortificamur tota die*. & ad Coloſſ. 3. 5. *Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram*. 2. Operari ſupra communem naturæ modum ex fine ſupernaturali *expeditè, promptè, & delectabiliter*; & propterea *Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu Concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine JESV contumeliam pati*. Et 3. Vt operatio procedat non ex humano ratiocinio, ſed ex impulſu Diuino, & dono particulari Spiritus Sancti, vt demonſtrat Iacob. Pignatellus *tom. 2. Conſult. 9.* vſque ad *Conſult. 20.* & probat Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *d. diſp. 32. art. 6. & art. 9.* vſque *ad art. 17.* vbi tractat de proprijs donis Spiritus Sancti, quibus quælibet Virtus tàm Theologalis, quàm Cardinalis, ac Moralis aſcendit ad gradum Heroicitatis.

Effectus Chriſtianæ Heroicitatis ſunt tres. *Vnus*, vt in habente virtutem
14 Heroicam ſint omnes Theologales ſaltem in gradu communi: non etiam Cardinales, niſi virtualiter, ſeu in præparatione, ac diſpoſitione animi. *Alter*, vt Heros Chriſtianus viuat in timore, & tremore; & cum maxima ſui ipſius humilitate; ne decidat à gra-
15 tia, & perſeuerantiam perdat, nulla enim Virtus quamuis Heroica reddit hominem impeccabilem, vt ex auctoritate Sacræ Scripturæ, SS. Conciliorum, SS. Patrum, ac exemplis pluri- mis piè, ac eruditè demonſtrat Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *d. diſput. 32. art. vlt.* Tertius effectus eſt, vt faciat Heroem Chriſtianum ſimilem Redemptori Noſtro IESV CHRISTO. Schacchus *de Not. & ſign. ſanct. ſect. 2. cap. 4.* Lezana *d. tom. 3. Theol. tract. 4. diſput. 4. quæſt. 11.* Chriſtophorus Syluestran. *in 4. ſent. ſect. 4.* Tarquin. Gallut. *in lib. 4. Moral. cap. 3. quæſt. 2.* & prælibatus Eminent. Card. de Lauræa *d. diſp. 32. art. 3. 4 & ſeqq.*

DECISIO CIX.

ARGVMENTVM.

Referuntur motiua, quibus Parochi, & perſonæ Eccleſiaſticæ tenentur exercere Officia Diuina cum Tonſura, Veſte talari, decenti ſupellectili Sacra; & ſeruare Silentium in Choro, & Attentionem internam, & externam.

SVMMARIVM.

1 *Tonſuræ Clericalis appellatione quid veniat?*
2 *Coma clericis prohibita.*
3 *Tonſuræ Clericalis motiua tria.*
4 *Tonſuram Clerici non ferentes peccant mortaliter.*
5 *Corruptela eſt in Clericis relaxare Comam.*
6 *Conſuetudo centenaria, quæ declarata eſt abuſus, nihil valet.*
7 *Veſtis talaris in Clericis motiua tria.*
8 *Veſtem talarem non deferens perdit Priuilegia Clericalia.*
9 *Veſtis talaris omiſſio an ſit mortalis in Clericis?*
10 *Veſtium Sacrarum Myſteria.*
11 *Suppellectilia Sacra cuſtodire eſt meritorium.*
12 *Veſtibus immundis celebrare peccatum eſt.*

13 Si-

Digitized by Google

13 *Silentium ſeruandum in actionibus Sacris.*
14 *Lingua refrænanda.*
15 *Confabulationes in Choro ſunt peccata.*
16 *Silentium in Choro non ſeruantes non lucrantur diſtributiones.*
17 *Attentio externa, & interna requiritur in Diuinis Officijs.*
18 *Attentio triplex in Diuinis officijs.*
19 *Attentio alia actualis, alia virtualis.*
20 *Angelos imitantur qui pſallunt in Choro.*
21 *Orationis fructus triplex.*
22 *Diſtributiones tenetur reſtituere qui ſtat diſtractas in Choro.*
23 *Viſio de malè recitantibus in Choro.*

QVOAD TONSVRAM.

1 PLurimi eruditione, pietate, ac Zelo præclariſſimi Parochi prænotarunt, appellatione Tonſuræ non eſſe intelligendam ſolam *Clericam*, ſeu *Coronam*, quam Eccleſiaſtici ferunt in Vertice; ſed etiam *Reſciſſionem capillorum* per totum caput, itaut capilli non ſint auribus longiores. Hoc probarunt: 1. *ex cap. Clerici* 15. *de Vita, & honeſt. Cleric.* vbi Innocentius Papa III. & Coronam, & Tonſuram in Clericis requirit, ibi: *Coronam, & Tonſuram habeant congruentem.* Ergo ſola Corona in Vertice, ſeu Clerica non ſufficit. 2. *Ex cap. vlt. de Clericis Coniug.* vbi Honorius Papa Tertius pariter nominat Tonſuram, & Coronam Clericalem tanquam duas res diſtinctas, ibi: *Qui cum olim in minori eſſet conſtitutus ætate, Tonſuram tantùm, & Coronam Clericalem aſſumpſit.* Ergo ſatis non eſt ſola Clerica. 3. Quia plures Canones vetant Clericis comam nutrire, & eam relaxare. *cap. Prohibete, cap.*
2 *Clerici, cap Non liceat,* 23. *diſt.* & per eoſdem Canones ijdem Clerici inuiti iubentur tonderi, & attonſo capite, patentibus auribus ire. 4. Ex Gloſſa *in cap. vnic. De Clericis Coniug. in* 6. quæ ſic ait: *Propriè Tonſura eſt illa abſciſſio capillorum, quæ eſt in parte inferiori, vt aures pateant: ſed Clerica eſt abſciſſio capillorum in parte ſuperiori.* 5. Ex Pontificali Romano *part.* 1. *tit.* 3. *de Clerico faciendo*; vbi Epiſcopus daturus primam Tonſuram non orat pro formanda Clerica, vel Corona in verti- 3 ce; ſed, ait, *Oremus, fratres chariſſimi, Dominum Noſtrum Ieſum Chriſtum pro his famulis ſuis, qui ad deponendum comas capitum ſuorum, pro amore eius feſtinant.* 5. Ex *Vitis SS.* qui, vitam Clericalem ineuntes, capillos depoſuerunt, & caput totonderunt, vt videre eſt apud Surium in Vita S. Benigni Presbyteri, & Martyris, *die prima Nouembr.* in Vita S Gregorij Turonenſis *die* 17. *Nouembr.* & de S. Cæſario Arelaten. ſcribit S. Cyprian. quod in ætate annorum octo confugit ad Syluestrum Pontificem; *Et petit, vt ablatis ſibi capillis, mutatoque habitu, diuino ſeruitio manciparet.* De S. Ioanne Gualberto ait Breuiarium Romanum *die* 12. *Iulij lect.* 4. quod cùm decreuerit militare Deo; *proprijs ſibi manibus comam totondit.*

Norgerus Epiſcopus Leodienſis in vita S. Landoaldi ſcribit, quod *ab oratione ſurrexit, capitis comam ſibi abſcindi fecit, clericatus adeptus honorem.* Alia plura huius rei argumenta refert Emanuel Gonzalez *in Comment. ad cap. Si quis ex clericis.* 4. *De Vita, & honeſt. cleric. num.* 5. vbi ponit ſequentia carmina Aratoris Poetæ Subdiaconi S. R. E. qui floruit Anno 545. & *in Epiſt. ad Parthenium* de ſui ipſius clericali tonſura ita cecinit:

Namque ego Romanæ cauſis permixtus amœnis
Eccleſiæ, tonſo vertice, factus ouis.

Et 6. Auctoritate Doctorum, quorum vnus inter Eminentiores pietate, ac doctrina, Pietate, ac Dignitate eſt Eminentiſſimus Cardinalis de Lauræa *in Epitome Canonum Verb. Tonſura*, vbi ſic notat *Tonſura Clericorum talis eſſe debet, vt aures videantur, Corona verò debet eſſe rotunda, &c.*

His prænotatis, vt certum ſit, Eccleſiaſticam Tonſuram non conſiſtere in ſola *Clerica*, ſeu *Corona*; ſed etiam in *reſciſſione capillorum, itaut aures pateant*; tradiderunt præfati DD. Parochi,

rochi, & Confeſſarij ſequentia motiua ad denotandam obligationem perſonarum Eccleſiaſticarum non relaxandi comam.

3 Primum *Motiuum*; *ob Moralitatem*; ſiquidem Tonſura Eccleſiaſtica ſignificat excellentiam vitæ Clericalis; iuxta illud 1. *Petr.* 2. *Vos eſtis genus electum*, *Regale Sacerdotium*. Et contemptum mundi, *cap. Duo ſunt*, 12. *quæſt.* 1.

Secundum *Motiuum*; *ob Vtilitatem*; nam ex ea proueniunt quatuor Priuilegia, ſcilicet Canonis, Fori, Immunitatis à gabellis, & Habilitatis ad beneficia, & penſiones. Toto tit. *de Vita*, *& boneſt. Cleric. in Decret. in* 6. *& in Clement.* Necnon in *Bulla* 92. *Sixti Quinti*, & in Concilio Trident. *de Reform. ſeſſ.* 23. *cap.* 5. *& ſeſſ.* 25. *cap.* 20.

4 Tertium *Motiuum*; *ob Neceſſitatem*; attento quod Tonſura in Clericis eſt de Præcepto; & eam non obſeruantes non videntur excuſandi à peccato mortali; tùm quia Sacri Canones feriunt excommunicatione Clericos comam relaxantes. Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *in Epitome Verb. Clerici*, *quoad habitum*, *& Tonſuram*: tùm quia ſic cenſent grauiſſimi Doctores. Bonacin. *tom.* 1. *de Sacrament, ordin. quæſt. Vnica*, *punct. vlt. num.* 3. & Layman. *lib.* 5. *tract.* 9. *cap.* 12. *num.* 3. qui alios cumulant.

Neque ſuffragari poteſt contraria conſuetudo particularium perſonarum, vel locorum; quia hæc tanquam abu-
5 ſus, & corruptela vbique terrarum declarata eſt, ac damnata infinitis propemodùm Conſtitutionibus, quas collegit Gaſton. Chamillard. in Tractatu *de Corona*, *Tonſura*, *& Habitu Clericorum*; in quo leguntur Decreta ſexdecim Bullarum Apoſtolicarum; decem Conciliorum Generalium; Prouincialium centum, triginta ſex; Synodalium ducentorum, quinquaginta duorum: & vlterius referuntur plurimæ SS. Patrum Sententiæ; Principum, ac Senatuum Edicta; Theologorum; ac Canoniſtarum allegationes in condemnationem Clericorum relaxantium comam. Neminem verò latet, inualidam, nulliuſque roboris eſſe conſuetudinem, (quamuis centenariam, & immemorabilem) quæ declarata eſt abuſus, & corruptela. Gonzal. *ad reg.* 6
Canc. gloſſ. 33. *num.* 10. *&* 11. Sperell. *deciſ.* 37. *num.* 51. *& deciſ.* 182. *num.* 33. 57. *&* 60. ac etiam illam, quæ eſt contra honeſtatem, & Eccleſiaſticam diſciplinam, idem Sperell. *deciſ.* 179. *num.* 61.

QVOAD VESTEM TALAREM.

Adduxerunt pariter tria motiua, vt iugiter Eccleſiaſtici ea vtantur. *Primum Motiuum ob Moralitatem*; tùm quià & ipſa ſignificat excellentiam vitæ 7
Clericalis, & decorem reddit vtentibus illa; ideò ait Dominus Moyſi *Exod.* 28. 2. *Facies Veſtem ſanctam Aaron fratri tuo in gloriam*, *& decorem*. Et Romani Ciues in ſignum honoris donati fuere ab Antonino Imperatore *Veſte Talari*, quæ appellabatur *Caracalla*, grecè Καρακάλλιον. Beda *libr.* 1. *cap.* 7. *Hiſt. Anglic.* Cardin. Baron. *ann.* 213. *numer.* 10. Hierolexicon Magrij, & Amalthæa Onomaſtica *Verb. Caracalla*. Nouiſſimè Sarnell. *in Speculo Cleri Sæcularis part.* 1. *cap.* 4. Tùm etiam quia *Veſtis Talaris* innuit perſeuerantiam. Alcuinus *de Diu. offic.* nec non iuſtitiam, & Sanctitatem Clericorum. Hinc S. Ioan. *Apoc.* 1. ait: *Vidi ſimilem Filio hominis veſtitum podere*; quæ verba declarans Marchantius in fine operis *De offic. Paſtor. collat.* 2. *Paragraph.* 2. ait: *Poderis Veſtis erat Sacerdotalis*, *inde Poderis dicta*, *quod ad pedes vſque ſe porrigebat*. Et infra. *Significat autem hæc Poderis iuſtitiam*, *qua verus Paſtor ornatus eſſe debet*.

Secundum Motiuum ob Vtilitatem; nam ea dimiſſa, amittuntur antedicta quatuor Priuilegia Canonis, Fori, Immunitatis, & Beneficiorum, tùm ex 8
Iure antiquo *cap.* 1. *& ſeqq.* 21. *quæſt.* 4. *cap.* 1. *de Apoſtat.* Emin. Card. de Lauræa *Verb. Veſtis*; tùm ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *de ref. cap.* 6. *ſeſſ.* 22. *cap.* 1. *& ſeſſ.* 23. *cap.* 6. tùm etiam ex d. Bulla Sixti Quinti. Quaranta

Digitized by Google

Verb. Habitus Clericalis. Gauantus in *Manuali Verb. Clericus numer.* 3. & *Sd num.* 33.

Tertium Motiuum ob Neceſſitatem; quia licèt diſputent DD. an ſit peccatum mortale incedere abſque Veſte Talari? & plures ſint pro vtraque opi-
9 nione, quos allegat Layman. *lib.* 5. *tract.* 9. *cap.* 12. *num.* 2. & 3. Et Coton. *controuer. Illuſtr. libr.* 3. *contr.* 3. *numer.* 143. abſque dubio lethale eſt in hac Diœceſi Diuina officia celebrare ſine illa ſtante Decreto Eminent. Domini Cardinalis Epiſcopi *diei* 9. *Febr. anni* 1669 de Veſte Talari ſub pœna ſuſpenſionis à Diuinis ipſo facto incurrenda; excepta cauſa itineris; videlicèt tunc, & quando celebrans diſtat à ſua ſolita habitatione per decem milliaria, vt pluries prælibatus Eminentiſſimus Præſul declarauit.

CIRCA DECENTIAM SVPELLECTILIS SACRÆ.

10 TRia pariter fuere Motiua pro decentia Veſtium Sacrarum.

Primum ob Moralitatem, quia repræſentant Virtutes tùm Chriſti Domini, tùm Sacerdotum eius, & plena ſunt myſterijs, quæ in ſenſu Litterali, Allegorico, Tropologico, & Anagogico explicantur à Gauanto *ſuper Rubric. Miſſal. part.* 2. *tit.* 1. *num.* 6. & à P. Quarto *eod. tractat. part.* 2. *titul.* 1. *num.* 3.

Secundum ob Vtilitatem, nam cum inter opera Pietatis præcipuum ſit cu-
11 rare nitorem, & excellentiam Sacræ ſupellectilis, magna remuneratio obtinetur tùm in præſenti, tùm in futura vita à Deo Optimo Maximo: ſicut enim Iſaac *ſtatim, vt ſenſit Veſtimentorum fragrantiam* benedixit Iacob. *Gen.* 27. 27. ita benedictionum cœleſtium affluentiam conſequentur Eccleſiaſtici, qui verè cum Pſalmiſta dicere poterunt: *Domine dilexi decorem Domus tuæ. Pſal.* 25. 8. Salomon quoque felicitate potitus, quia pretioſa quæque obtulit in ſeruitium Templi, & vſum Sacrificiorum, vt late demonſtrat P. Molina *de Inſtructione Sacerd. tract.* 3. *cap.* 18.

Tertium ob Neceſſitatem; quia cuncti Doctores teſtantur, mortale eſſe cele- 12
brare cum ſupellectili valdè immunda, vel attrita. Suarez *de Sacramen. diſput.* 81. *sect.* 6. *Paragr. vltim.* Tamburinus *de Sacrificio Miſſæ libr.* 1. *cap.* 3. *numer.* 1. Ea ratione quia Rubricæ Miſſalis de hac decentia ſunt præceptiuæ. Gauant. *part.* 3. *tit.* 11. *num.* 3. & eſt Præceptum naturale, vt reuerenter tractentur Sacra, & decenter celebrentur Diuina Myſteria, Quart. *part.* 1. *tit.* 20. *dub.* 8. vbi loquitur de nitore Tobalearum. *Et part.* 2. *tit.* 1. *dub.* 7. vbi agit de munditia Veſtium Sacrarum.

QVOAD SILENTIVM.

EAdem *Tria Motiua* allegata ſunt: *Primum Moralitatis*, quia in Offi-
cijs Sacris militantis Eccleſiæ repræſen- 13
tatur triumphans Eccleſia, de qua ſcriptum eſt: *Factum eſt ſilentium in cœlo. Apoc.* 8. 1. Marcant. *in Virga Aaron tract.* 3. *lect.* 14. 15. 16. *Secundum Vtilitatis*, plurima enim bona è ſilentio, & taciturnitate procedunt, quæ refert Rodriq. *in Exercit. Perfect. part.* 2. *tract.* 2. *cap.* 14. Et equidem, vt ait *D. Iac.* 1. 26. *Si quis putat ſe Religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, huius vana eſt Religio*; & commune eſt illud Ca-
tonis, *Virtutem primam puto compeſcere* 14
linguam. Tertium Neceſſitatis, quia confabulationes in Choro, nugæ, riſus, & ſtrepitus mortalia peccata ſunt, attentis tot, & tantis Canonibus ſilentium præcipientibus. Card. de Lauræa *in Epitom. Verb. Chorus*, & *Verb. Silen-*
tium. Cecoper. *de Canonicis lib.* 2. *nu-* 15
mer. 200. vbi ex S. Ambr *libr.* 3. *de Virg.* refert, quod Ranæ impedientes ſuo murmure auditum publicæ Orationis circa proximam Eccleſiam, iuſſæ à Sacerdote, vt conticerent, miro ſilentio obedierunt; vnde inculcabat loquaces S. Ambroſius dicens; *Silent paludes, non ſilebunt homines*? Vtinam hæc seriò conſiderarentur ab his, qui 16
neſciunt tacere. Meminerint Statutis Cathedralium, & Collegiatarum ordinari, vt qui ſilentium non ſeruant in Choro, diſtributiones non lucrentur,

Digitized by Google

tur, & Punctatores peccant eos punctantes.

QVOAD ATTENTIONEM.

PRæmiſerunt. *Primò* in recitatione Diuinorum officiorum non ſolùm
17 præcipi Attentionem externam, ſed etiam internam. *cap. Dolentes, de Celebrat. Miſſar.* Graſſius *part. 1. libr. 2. cap. 28. num. 41.* & quidem ſub pœna peccati mortalis ex probabiliori opinione, quam tuentur Suarez *de Religion. tom. 2. tract. 4. libr. 4. cap. 16,* Tolet. *libr. 2. cap. 13.* Layman. *libr. 4. cap. 5. tract. 1. num. 10.* & nouiſſimè Fagnan. *in eod. cap. Dolentes, à num. 51. & ſeqq. de celebr. Miſſar.* Quia cùm oratio ſit eleuatio mentis in Deum, abſque interiori attentione non poteſt eſſe oratio. Neque obſtat, quod Eccleſia non iudicat actus internos; procedit enim in foro fori; non in foro conſcientiæ. Azor. *part. 1. libr. 10. cap. 12. quæſt. 6.* & non habet locum in actibus internis habentibus connexionem cum externis, vt in attentione in Diuinis officijs. Fagnan. *d. cap. Dolentes, num. 65.* Verum tamen eſt, quod in precibus ex ſola deuotione euagatio mentis eſt culpa tantùm venialis. Sotus *de Iuſt. & Iur. libr. 10. qu. 5. art. 5.*

Secundò præmiſerunt; Triplicem eſſe Attentionem in Diuinis officijs,
18 Materialem, Litteralem, & Spiritualem. *Prima* conſiſtit in attendendo ad Verba, ne vnum Verbum dicatur pro alio, neuè quid omittatur. *Secunda* attendit ad ſenſum, & ſignificatum Verborum. *Tertia* reſpicit ad Deum, & ſuam Diuinam præſentiam, Chriſtiuè paſſionem, vel ad alium Diuinum Myſterium. P. Molina *Inſtruct. Sacerd. in addit. ad Tract. 3. cap. 7.* Sotus *dict. artic. 5.* Quælibet ex his tribus attentionibus, (quando Sacra Verba integrè proferuntur) ſufficit ad præceptum Diuini officij adimplendum, & ad ſatisfaciendum, merendum, ac impetrandum. Valentia *tom. 3. diſput. 6. quæſt. 2. punct. 10. Paragr. 4.* Graſſius *part. 1. deciſ. libr. 2. capit. 52. numer. 8.* Toletus *dict. libr. 2. cap. 13.* Pellizzarius *de Monial. cap. 10. ſect. 3. n. 291.*

Tertiò præmiſerunt, Vnamquamque ſupradictarum attentionum diuidi in *Actualem*, quæ actu attendit, vel ad Verba, vel ad ſenſum, vel ad Deum; 19
& in *Virtualem*, dum quis in principio precum actuali gaudebat attentione; ſed in proſecutione inuoluntariè diſtractus eſt ad profana. D. Antoninus *in Summ. part. 3. tit. de Hor. Can. cap. 4.* & Sotus *dict. quæſt. 5. artic. 5.* Et hæc Virtualis attentio ſufficit ad ſatisfaciendum, merendum, & impetrandum, ſi orans quando aduertit, ſe eſſe diſtractum, reuocet animum. Abbas *in Clem. ſi Dominum, de Relig. domib.* & Vitalis *in Clem. 1. de Celebr. Miſſar. num. 20.* Lezana *in ſumm. part. 1. cap. 12. num. 10. & ſeqq.* nam & Dauid fatetur de ſe orante *Pſalm. 39. Cor meum dereliquit me.*

His præmiſſis, *tria motiua* notarunt pro attentione habenda.

Primum *ob Moralitatem.* Quia exercemus in terris, quod agunt in cœlis Beati; & vt profitetur Eccleſia; hic 20
Cum Angelis, & Archangelis, cum Thronis, & Dominationibus, cumque omni militia Cœleſtis exercitus hymnum gloriæ Dei canimus.

Secundum *ob Vtilitatem*; nam vberrimi ſunt fructus Orationis attentè, ac deuotè factæ, de quibus Rodriquez 21
Exerc. Perfect. part. 1. tract. 5. cap. 1. & 2. & precipuè, quia orantes ſatisfacimus, meremur, & impetramus. S. Thomas *2. 2. quæſt. 83. art. 15. & 16.* & vlteriùs ſpirituali dulcedine reficiamur. Sotus *dict. libr. 10. quæſt. 5. art. 5.*

Tertium *ob Neceſſitatem*; nam orantes ſine attentione, & cum voluntaria diuagatione dictos fructus perdunt;
peccantque grauiter, iuxta illud. *Maledictus homo, qui facit opus Dei fraudulenter. Ier. 48. 10.* &, ſi diſtributiones dentur, qui abſque attentione externa, vel interna ſtetit in Choro, tenetur eas reſtituere; vt confutata opinione contraria docet Moneta *de Diſtr. Quot. part. 2. quæſt. 2. num. 22.* Graſſius *par. 1. dec. lib. 2. cap. 52. n. 15.* & Fagnanus *in d. cap. Dolentes, n. 57.* vbi alios allegat. *De Celebr. Miſſar.* 22

Digitized by Google

Tandem , vt Eccleſiaſticis perſonis
magis , ac magis exterior , atque inte-
rior Attentio in Diuinis officijs com-
mendetur , hæc , quæ ſequuntur ex
Graſſio *part.* 1. *libr.* 2. *cap.* 52. *num.* 26.
tranſcripſerunt .

*Conſiderent etiam obligati recitare Ho-
ras Canonicas viſionem illam , relat am à*
S. Antonino par. 2. tit. 9. cap. 13. Para-
23 graph. 3. *de quodam Patre Sancto , cui
videnti in Choro dæmonem multa imponen-
tem Sacco , & interrogatum , quid im-
poneret ? reſpondiſſe , Syllabas , &
verba , quæ hi vel omittunt , vel deglu-
tiunt inter dentes , vel verſus incipiunt ,
antequam ij , quibus cum recitant , alios
abſoluant , vel malè verſus pronunciant ,
vt illos eius rei accuſaret in iudicio .*

DECISIO CX.

ARGVMENTVM.

Quibus medijs , & rationibus poterunt Parochi retrahere populum à peccatis carnis?

SVMMARIVM.

1 *Carnis peccata quibus medijs euitanda?*
2 *Carnis vitium Deo ſummè odibile .*
3 *Carnis peccata difficillimè emendantur .*
4 *Carnis peccatum non ſolùm animam , ſed etiam corpus coinquinat .*
5 *Carnalium culparum peſſima conditio .*
6 *Fœminarum conuerſationes fugiendæ .*
7 *Carnis tentationes quibus remedijs vincantur?*

SCripta fuere ſequentia . 1. Excita-
re voluntatem eorum , qui luxu-
1 rioſè viuunt , vt verè velint mutare vi-
tam , nam abſque hac enixa voluntate,
fruſtrà agitur ; ideò & Dominus ait
Paralytico : *Vis ſanus fieri ? Ioan.* 5. 2.
Oſtendere euidens periculum æternę
damnationis , quia Deus odit peccata
carnalia ſuper omnia ; ſiquidem , quia 2
*Omnis caro corruperat Viam ſuam : pæni-
tuit eum , quod hominem feciſſet in terra ;
& tactus dolore cordis intrinſecùs , De-
lebo , inquit , hominem , quem creaui ,
à facie terræ* . Et quaſi ſe Iureiurando
obſtringens , ſubdit : *Non permanebit
Spiritus meus in homine in æternum , quia
caro eſt* . Videbat enim , quod *cuncta
cogitatio cordis intenta eſſet ad malum .
Geneſ.* 6. 12. & ideò in odium luxuriæ
omnes viuentes deleuit aquis diluuij ;
exceptis ijs , qui erant in Arca Noeti-
ca . 3. Difficillimum eſſe , exire è vi- 3
ta carnali , quæ vocatur *Puteus angu-
ſtus . Prou.* 23. ob peſſimum habitum,
quem dimittere voluntas non poteſt abſ-
que magno labore ; quia detinetur ne-
xibus prauæ conſuetudinis ; vndè
Gloſſa *in Iob* ait : *Viſum ſequitur cogita-
tio , cogitationem delectatio , delecta-
tionem conſenſus , conſenſum opus , opus
conſuetudo , conſuetudinem neceſſitas ,
neceſſitatem deſperatio , deſperationem
damnatio* . 4. Luxuriam non ſolùm , 4
animam offendere , iuxta illud : *Qui
faciunt peccatum , hoſtes ſunt animæ ſuæ ,
Iob* 12. 10. ſed etiam corpus infirmitati-
bus , & doloribus crudelibus adſtringe-
re ; *Qui* enim , *fornicatur , in corpus
ſuum peccat . 1. Cor.* 6. 18. 5. Carnis
peccata , ob eorum malitiam , aſſimi-
lari in Scriptura ſacra ſæpè ſępiùs Idolo-
latriæ . *Cum idolis ſuis fornicatæ ſunt . *
Ezech. 23. 6. Lapſus carnis eſſe ſignum 5
magnæ iræ Dei in eos perpetrantes .
*Fouea profunda os alienæ ; cui iratus eſt
Dominus incidet in eam . Prou.* 22. 14.
7. Ore ſuo Dominum maledixiſſe car-
nalia peccata : *Maledictus , qui dormit
cum vxore proximi ſui . Deut.* 27. & ſub-
indè pœna capitali plectendos iuſſit
adulteros in hac vita : *Si dormierit Vir
cum vxore alterius , vterque morietur .
Deut.* 22. Imò contra naturam peccan-
tes igne iuſſit viuos comburi : *Qui ſce-
lus operatus eſt ; viuus ardebit , nec per-
manebit tantum nefas in medio veſtri . Le-
uit.* 20. 14. Quod executus eſt Dominus
contra Sodomam , & Pentapolim ; 6
nam *ſubuertit ciuitates illas , & omnem
circa regionem . Gen.* 19. 25. 8. Inue-
hen-

Digitized by Google

hendum præcipuè, vt propenſi in luxuriam fugiant occaſiones; ac fœminarum conuerſationes; ait enim Apoſtolus *fugite fornicationem*; 1. *Cor.* 6. quandoquidem, *Qui amat periculum, in illo peribit*. *Eccl.* 3. 27. Vndè pulchrum Diſticum Marchantij:

Quid facies, facies Veneris ſi veneris ante?
Non ſedeas, ſed eas, ne pereas per eas.

9. Iniungendam frequentiam Sacramentorum, quæ ſunt *Nubes roris*,
7 *Iſaiæ*. 18. 4. Et *frumentum electorum, & vinum germinans Virgines*. *Zach.* 9. 17. 10. Afflictiones corporis exercendas, ieiunijs, cilicijs, flagellationibus: *Caſtigo corpus meum*, dicebat Apoſtolus 1. *Cor.* 9. & S. Thomas aiebat, *Caſtitas dicitur à caſtigando*. 11. Orationi vacandum: *Orate, ne intretis in tentationem*. *Matt.* 26. 12. Meditanda, & memoranda nouiſſima: quis enim non deſinet peccare, ſi attentè recogitabit horrorem mortis, terribile iudicium, æternitatem inferni, cœleſtem gloriam? 13. Conſiderandum; modicam eſſe Voluptatem carnis, quę tamen vitam minuit, vires debilitat, formam deturpat, diuitias diſſipat, & mortem æternam parat: *Neque enim fornicarij, neque molles, neque maſculorum concubitores regnum Dei poſſidebunt*. 1. *Cor.* 6. 14. Recolendam eſſe Dei pręſentiam, & Angeli cuſtodis aſſiſtentiam, ne audeant committere in eius conſpectu, quod videntibus hominibus nunquam facerent, iuxta illud S. Bernardi *in Pſalm. Qui habitat*. *In quouis diuerſorio, in quouis angulo, Angelo tuo reuerentiam habe. Tu ne audeas illo præſente, quod vidente me non auderes*. 15. Otium vitandum, quia *Multam malitiam docuit otioſitas*. *Eccl.* 33. & ab aſpectibus mulierum, ac multò magis à tactibus cauendum: *Mors enim aſcendit per feneſtras noſtras*. *Ier.* 9. prout etiam à turpiloquijs, nam *corrumpunt bonos mores colloquia praua*. 1. *Cor.* 15. 16. Ac tandem eleemoſynas pauperibus dandas, quia *Beati miſericordes, quoniam & ipſi miſericordiam conſequentur*. *Matth.* 5. 7. Quæ omnia, ac alia permulta vtillima habentur apud Reginaldum *in Praxi fori Pœnit. libr.* 7. *de Sacrament. ſatisfact. & prudentia Confeſſarij in ea imponenda, num.* 57. 58. & 59. Cardin. Pallauicin. *de Arte perfect. Chriſtianæ libr.* 2. *cap.* 8. 9. 10. & P. Paulum Segnerium *Soc. Ieſu*, in aureis ſuis libellis, *Confeſſor inſtructus capit.* 12. necnon *Pœnitens inſtructus capitul.* 12. & 13.

DECISIO CXI.

ARGVMENTVM.

Referuntur rationes, quibus Eccleſiaſtici, de bonis per eos cumulatis ex reditibus beneficiorum, tenentur potùis facere Eleemoſynam in vita, quàm eam ordinare faciendam in teſtamento poſt mortem?

SVMMARIVM.

1 *Eleemoſyna non ſolùm eſt de conſilio, ſed etiam de Præcepto.*
2 *Præceptum Eleemoſynæ an ſit ex iuſtitia, vel ex charitate?*
3 *Beneficiarij non facientes eleemoſynam quando peccent?* & num. 8. ac numer. 9.
4 *Eleemoſyna in duobus caſibus omninò facienda.*
5 *Neceſſitas triplex Extrema, Grauis, & Communis.*
6 *Bona temporalia tripliciter conſiderantur.*
7 *Pauper quando ſit ſubueniendus de Præcepto?*
10 *Pauperum appellatione veniunt etiam Eccleſiæ.*
11 *Beneficiarius an rectè differat eleemoſynas poſt ſuam mortem?*
12 *Eleemoſynæ fructus tres.*
13 *Eleemoſyna magis prodeſt facta in vita, quàm poſt mortem.*
14 *Eleemoſynæ factæ in vita remuneratio maior.*

15 *Lu-*

Digitized by Google

15 *Lumen præcedere oportet in via.*
16 *Teſtamenta, vt plurimùm, inexecuta.*
17 *Munus datum poſt mortem parùm valet.*
18 *Miſericordes homines ab omnibus laudantur.*
19 *Eleemoſyna non cauſat pauperiem.*
20 *Prædeſtinationis ſignum eſt eleemoſyna.*

PRæmiſerunt pro dilucidatione huius importantiſſimi Caſus.

Primò. De Eleemoſyna pauperibus
facienda, non ſolùm haberi Conſilium
1 in Diuinis Scripturis, ſed extare Diuinum Præceptum, tùm in *Deut.* 15. 11. *Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ, idcircò EGO PRÆCIPIO tibi, vt aperias manum tuam fratri tuo egeno, & pauperi, qui tecum verſatur in terra.* Tùm in Euang. *Luc.* 11. 41. *Quod ſupereſt date eleemoſynam, & Matt.* 25. 35. vbi Dominus diſſerens de futuro Iudicio refert opera miſericordiæ, & eleemoſynæ, ſuper quibus omnes iudicabuntur; & propter quorum omiſſionem reprobi condemnabuntur; vndè S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 5. ait, *Nullus punitur pœna æterna pro omiſſione alicuius, quod non cadit ſub præcepto, ſed aliqui puniuntur pœna æterna pro omiſſione eleemoſynarum, vt patet* Matth. 25. *ergo dare eleemoſynam eſt in præcepto.*

Secundò: Quod licèt Doctores diſ-
2 putent, & inter ſe non conueniant, *An Præceptum eleemoſynæ ſit ex Iuſtitia, vel ex charitate?* vt videre eſt apud Gabrielem Vaſquez *in opuſc. moral. de Eleemoſyna cap.* 4. *num.* 8. vbi viginti Doctores allegat; apud Suarez *de Charitate diſput.* 7. *ſect. vltim.* Caſtropalaum *de Charit. tract.* 6. *dub.* 2. *punct.* 3. & Sanchez *tom.* 1. *Conſil lib.* 1. *capit.* 5. *dub.* 5. *num.* 59. Tamen omnes concorditer te-
3 nent, Beneficiarios non facientes eleemoſynam de reditibus Eccleſiaſticis ſuperfluis decentiæ ſtatus ſui peccare mortaliter, quacunque contraria conſuetudine non obſtante. Vaſquez *vbi ſupra num.* 12. Moſcon. *de Maieſtate militantis Eccleſ. lib.* 1. *par.* 3. *pag.* 493. *litt.* C. Sanchez *d. tom.* 1. *conſil. lib.* 2. *cap.* 2. *dub.* 38. & ego probaui in meis Deciſionibus de Pœnitentia *Deciſ.* 10. *per totam*, à cordato Viro legendam.

Tertiò: Quod quamuis hoc præce- 4
ptum, tanquàm affirmatiuum, non obliget ſemper, & ad ſemper; nihilominùs ad cognoſcendum, quando ſit facienda eleemoſyna, duas eſſe regulas; nempè, quando pauper eſt in neceſſitate extrema, vel graui: vel quando diues habet ſuperflua ſtatui ſuo; vtraque enim reſpectiuè, *Neceſſitas* ſcilicet, & *Abundantia*, de per ſe obligat ad eleemoſynam dandam iuxta ſecuriorem opinionem. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 5. *quæſt.* 66. *art.* 7. & *quæſt.* 188. *art.* 4. *ad* 2. Caietan. *Opuſc. de Eleemoſ. cap.* 3. Layman alios allegans *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 6. *ſub num.* 3. Abulenſis *in Matth. cap* 6. *q.* 34.

Quartò: Neceſſitatem Pauperum Tri-
plicem eſſe; *Extremam*, in qua, niſi 5
ſuccurrantur, amiſſuri ſunt, vel vitam, vel honorem, vel libertatem. *Grauem*, in qua difficillimè abſque eleemoſyna poſſunt ſe tueri in ſuo ſtatu. Et *Communem*, quæ in mendicantibus oſtiatim conſideratur. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 5. Sanch. *tom.* 1. *conſil. libr.* 1. *cap.* 5. *dub.* 5. *num.* 4. Cotonius *lib.* 1. *Controu.* 7. *cap.* 1. *num.* 7. & Illuſtriſſim. Epiſcopus Sperellus *in tract. de Eleemoſyna cap.* 45 *num.* 7.

Quintò: Bona eſſe in triplici diffe-
rentia. Alia dicuntur neceſſaria natu- 6
ræ, ideſt pro victu, & veſtitu ſui, & familiæ. Alia ſunt ſuperflua naturæ, ſed neceſſaria ſtatui honeſto ſui, vel ſuorum, habita ratione etiam caſuum, qui probabiliter timeri, vel expectari debent, & quos recta prudentia conſiderat. Et alia dicuntur ſuperflua ſtatui. S. Thom. & Sanchez *vbi ſupra*. Coton. *dict. Controu.* 7. *cap.* 2. *num.* 22.

Sextò: Pauperem exiſtentem in *Ex-
trema* neceſſitate eſſe ab omnibus iu- 7
uandum de ſuperfluis tùm ſtatui, tùm naturæ. *cap. Non ſatis*, 14. & *cap. Paſce.* 21. *diſt.* 86. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 8. *art.* 7. Ordo enim charitatis requirit, vt præferamus Vitam, Honorem, & Libertatem proximi rebus noſtris tem-

pora-

Digitized by Google

poralibus. Sperell. *d. cap.* 45. *num.* 8. 9. & 10. Sanchez *d. lib.* 1. *cap.* 5. *dub.* 5. *num.* 28. In Neceſſitate verò *Graui*, aut *Communi*, Doctores diſcrepant circa obligationem Laicorum dandi eleemoſynam de ſuperfluis ſtatui; licèt opinio affirmatiua ſit ſecurior, & verior, vt videre eſt apud Sanch. *vbi ſupra* Layman *d. lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 6. *num.* 5. Caſtropal. *tom.* 1. *tract.* 6. *diſp.* 2. *num.* 15. Et Sperell. *d. cap.* 45. *à num.* 13. *vſque in finem.* At circa Beneficiarios, docent concorditer omnes Doctores, eos teneri ſub mortali eleemoſynam facere de reditibus Eccleſiaſticis ſuperfluis decenti ſtatus ſui. Vaſquez *dict. cap.* 4. *num.* 14.
8 & 15. Caietan. 2. 2. *quæſt.* 71. *art.* 1. Coton. *dict. lib.* 1. *Controu.* 7. *cap.* 1. *num.* 7. Dixerunt *De Reditibus Eccleſiaſticis*, quia de Patrimonialibus, vel quaſi Patrimonialibus, (quales ſunt diſtributiones quotidianæ, oblationes pro Miſſæ celebratione, aliauè lucra ſtudij, vel induſtriæ) tantam obligationem habent, quantam ipſi laici, & non maiorem. Sanchez *tom.* 1. *Conſil. libr.* 2. *cap.* 2. *num.* 4. Sperell. *d. tract. cap.* 46. *num.* 3. & 4.

Stat igitur indubitata concluſio, ex reditibus Eccleſiaſticis, ſuperfluis ſtatui decenti beneficiariorum, eſſe om-
9 ninò faciendam eleemoſynam ſub pœna peccati mortalis, vt probant Theologi, & Canoniſtæ cumulati per Sperell. *dict. cap.* 46. *à num.* 5. & *ſeqq.* vbi rationes reddit, & Canones allegat, necnon Conc. Trident. *de Reform. ſeſſ.* 25. *cap.* 1. Et idem docet Emin. Cardin. de Lugo *tom.* 1. *de Iuſtit. & Iure diſp.* 4. *ſect.* 2. *num.* 16. Vaſquez *dict. cap.* 4. *num.* 17. Quod adeò verum eſt, vt non ſolùm beneficiarij teneantur pauperibus petentibus eleemoſynam dare, ſed vlteriùs (præcipuè ſi curam animarum habeant) debeant eos perquirere, ad differentiam laicorum, qui ad id non adſtringuntur. Vaſquez *dict. cap.* 4. *num.* 14. Sanch. *dict. tom.* 1. *libr.* 2. *cap.* 2. *dub.* 39. *num.* 4. & 5. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 158. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 31. & Sperell. *dict. cap.* 46. *num.* 12.

Declararunt tandem, appellatione Pauperum venire etiam Eccleſias, &
omnia pia opera quæcunque. Fagnan. *in* 10
cap. Si quis ſanè, num. 22. *De Pecul. Cler.* vbi notat *num.* 28. Abbatibus commendatarijs ſolitum eſſe iniungi per Papam in litteris Apoſtolicis, vt tertiam, vel quartam partem fructuum expendant, vel in alimoniam pauperum, vel in alia opera pia; quod confirmat, quæ dicta ſunt circa obligationem ineuitabilem faciendi eleemoſynam de reditibus Eccleſiaſticis ſuperfluis decenti ſtatui beneficiatorum.

His ita dilucidatis, allegatæ fuerunt ſequentes rationes, ne differatur eleemoſyna poſt mortem beneficiarij.

Prima Ratio: Quia ipſe beneficiarius 11
eſt in ſtatu peccati mortalis, & incapax abſolutionis. Probarunt: Nam, qui debet, & poteſt rem alienam reſtituere; & non vult ſtatim reſtituere, ſed committere reſtitutionem heredibus, non eſt abſoluendus; quia non cenſetur benè diſpoſitus, ſed in ſtatu peccati mortalis. Coton. *lib.* 2. *Controu.* 9. *cap.* 6. *num.* 160. & ibi Diana *part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 104. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 1. *tract.* 4. *reſol.* 51. Sed beneficiarius, qui ex reditibus Eccleſiaſticis cumulauit diuitias, & retinet ſuperfluum ſtatui ſuo honeſto, peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem iuxta ſecuriorem ſententiam, quam ſuſtinet Aluar. Pelagius *de Planctu Eccleſ. in* 2. *par. cap.* 28. & docuerunt Sanctiſſimi, ac grauiſſimi Patres, & Doctores relati à Fagnano *in d. cap. Si quis ſanè, num.* 1. & à Diana *part.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 31. Quę in Coordinato eſt *tom.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 26. necnon à Sanchez *d. tom.* 1. *Conſil. lib.* 2. *cap.* 2. *dub.* 38. *num.* 12. Ergo, vt ſalutem conſequatur æternam, debet facere eleemoſynam in vita; non autem eam heredibus committere, poſt eius mortem faciendam.

Secunda Ratio: Eleemoſyna eſt vtilior eam facienti in vita, quàm committen-
ti poſt mortem. Probarunt. Tres ſunt 12
fructus præcipui eleemoſynæ *Meritum*, *Impetratio*, & *Satisfactio*. Tolet. *lib.* 8. *cap.* 41. At eleemoſyna facta poſt mortem, licèt valeat ſatisfacere pro pœnis, quas Teſtator debet pati in Purgatorio,

non

Digitized by Google

non valet ad augendum meritum gra-
13 tiæ, & gloriæ, prout valeret facta, dum viueret. Nicolius *tom. 1. lib. 2. tit. 20. num. 34.* Quartus *ad Rubric. Miſſal. poſt 3. part. in Appendice, quæſt. 2. punct. 5. Verſ. Colligitur*, vbi notat, conſultius eſſe, vt fideles curent ſibi applicari Miſſas, dum viuunt, quàm poſt mortem, quia poſt mortem lucrantur tantummodò ſatisfactionem; in Vita autem tùm ſatisfactionem, tùm meritum, & augmentum gratiæ. Porrò plurimi æſtimare oportet augmentum meriti. Sotus *in 4. diſtinct. 21. quæſt. 1. art. 1.* & Naldus *in Verb. Eleemoſyna*, vbi ſic ait: *meriti augmentum minimum pluris æſtimandum eſt, quàm liberatio à maxima pœna Purgatorij; incomparabiliter, inquam, pretioſius eſt cum maiori merito, & gratia exiſtere in Purgatorio viginti annis, quàm cum minori eſſe illic vna die; imò ſine Purgatorio in Cœlum euolare.*

14 *Tertia Ratio*. Quia eleemoſynæ factæ in vita obtinent ampliorem remunerationem à Chriſto Domino, vt ſcribit S. Io: Chryſoſt. *hom. 32. ad Hebr.* his Verbis: *Maioris amoris dignum fueris, maiorique dignum mercede, ſi Chriſtum, dum viuis, paueris*. Ideò dicitur *Eccl. 14. 3. Ante mortem benefac amico tuo*: vbi Vgo Cardin. gloſſat, *id eſt Chriſto*.

Quarta Ratio. Quia Ambulantibus in
15 tenebris melius eſt, ſi lumen præcedat, quàm ſi poſt terga feratur. De Purgatorio dicitur *Antequàm vadam, & non reuertar ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine. Iob. 10.* Cæterùm eleemoſyna eſt fax ardens, & lumen reſplendens. *Frange eſurienti panem tuum &c. Tunc erumpet quaſi lumen Iuſtitia tua. Iſa. 58. 7.* Ergo melius eſt, eam facere, ante mortem.

Quinta Ratio. Quia Securior eſt eleemoſyna facta in Vita, quàm ordinata
16 poſt mortem; ſiquidem experientia docet, longè plura eſſe teſtamenta, quæ carent executione, iis, quibus executio præſtetur; & iuſta Dei permiſſione fit, vt qui ſibi potuit benefacere viuendo, & noluit; ei, neque poſt mortem, ab heredibus benefiat.

Sexta Ratio. Quia qui dat eleemoſynam in Vita, eſt gratior Deo; & qui dat poſt mortem ea, quæ ſecum afferre non poteſt, non meretur grati- 17
tudinem; nam

Munera, quæ donat moriens, hæc munera non ſunt,
Donat enim, quod iam deſinit eſſe ſuum.

Et ideò S. Baſilius *Hom. 7.* contra diuites auaros, ſic ait; *Sicut nullus poſt mercatum ſolutum negotiatur, neque poſt certamina accedens coronatur, nec poſt bellum fortia gerit, ſic poſt vitam, nullam pietatis laudem, præmiumvè capiet*.

Septima Ratio. Quia nil eleemoſyna 18
glorioſius, & homines miſericordes in vita laudantur ab omnibus. *Eccl. 31. 9. Eleemoſynas illius enarrabit omnis Eccleſia Sanctorum*. Et Senec. 4. *De Benefic. cap. 22. Eſt in ipſo opere merces rei, & ad alienandas mentes hominum ingens honeſti potentia*. Et Cicero. *Homines ad Deos nulla re propiùs accedunt, quàm dando*. & Ouid.

Regia, crede mihi, res eſt ſuccurrere lapſis:

Quos allegat Sperellus in præcitato *libr. de Eleemoſ.* quem omnes beneficiarios legere oporteret.

Octaua Ratio, quia eleemoſyna non minuit ſed abundare facit bona tempo- 19
ralia; ſpondente Spiritu Sancto, *Qui dat pauperi, non indigebit. Prou. 28. 27.* & infinita propemodùm leguntur exempla de hac veritate in Hiſtorijs, & vitis Sanctorum.

Nona, & Vltima Ratio; quia Miſericordia in pauperes eſt 20
ſignum Prædeſtinationis, vt fusè prælaudatus Antiſtes Sperell. *cap. 30. 31. 32. & 33.*

DE-

Digitized by Google

DECISIO CXII.

ARGVMENTVM.

Recenſentur rationes, ac diligentiæ adhibendæ ab Animarum Curatis, vt retrahant populum à crapulis, & ebrietatibus?

SVMMARIVM.

1 *Ebrietatis pro eliminando vitio remedia ſex.*
2 *Ebrioſus maritus quomodo emendatus ab Vxore?*

PRæter ea, quæ conſiderata fuerunt ſupra *Deciſ.* 14. *à num.* 12. Doctores, Parochi, & Curati animarum notauere ſequentia. 1. Vt ipſe Curatus ſit ſtudioſiſſimus Temperantiæ, ac Sobrietatis, iuxta illud Apoſtoli ad *Titium* 2. 7. *In omnibus præbe teipſum exemplum bonorum operum*. 2. Docendum, ex crapula, & ebrietate procedere peccata enormia luxuriæ, iuxta illud: *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Epheſ.* 5. 3. Terrendos eſſe populos ab hoc vitio ob multiplicatas
1 maledictiones, quæ in ebrioſos leguntur prolatæ à Deo, & præcipuè *Prou.* 23. 29. *Cui veh? cuius Patri veh? Cui rixæ? Cui foueæ? Cui ſine cauſa vulnera? Cui ſuffotio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis?* 4 Graui ſermone exponenda mala, quæ reſultant ex crapula, & ebrietate; ſiquidem vtraque aufert memoriam, diſſipat ſenſum, confundit intellectum, balbutire facit, corrumpit ſanguinem, omnia membra debilitat, excitat iram, atque furorem, omniumque vitiorum fomes eſt, materque morborum. 5. Monendos auditores, quod Ebrioſi regnum Dei non poſſidebunt, vt ait *D. Paul.* 1. *Cor.* 6. & comprobat Leſſius *de Iuſtitia & iure libr.* 4. *capit.* 3. *dub.* 3. *num.* 14. & Bonacin. *de legib. diſput. vltim. quæſt.* 1. *punct.* 1. *num.* 2. *Verſ.* 4. 6. Legendos à Curatis animarum, perfrequenter Auctores agentes de remedijs contra vitium gulæ, & præcipuè Marchant. *in Hort. Paſtor. tract.* 5. *lect.* 1. *De Vitio gulæ*. Areſium *libr.* 6. *Impr.* 189. Leſſium *dict. cap.* 3. *dub.* 3. Thomam Garzonum *in Plat. Vniu. Diſcur.* 108. & Georg. Gobatum *in ſuo Quinario tract.* 5. *per totum*; apud quos vberrima reperiuntur argumenta, rationes, induſtriæ, ac exempla pro crapula, & ebrietatis abuſu eliminando.

His ego addam lepidam narrationem, quam Romæ anno 1670. audiui à P. Rizzellio Soc. IESV in ſermonibus ſuis 2
poſtmeridianis in Eccleſia Sanctiſſimi Nominis IESV. Narrauit itaque, fuiſſe quemdam Virum ebrioſum, quem quadam die vino oppreſſum, ac ſenſibus deſtitutum eius Vxor poſuit extenſum in pauimento tanquam mortuum, manibus in Crucis formam ligatis, & ſyndone cooperuit; ac ad caput, & ad pedes candelas poſuit accenſas. Vocauit vicinas, quibus dixit, improuiſa morte maritum ſuum ſublatum, lacrymas, & dolorem ſimulabat, & aiebat: Ah ſaltem confeſſus eſſet peccata ſua ante mortem? Eius anima nunc debet eſſe in inferno. Dum ſic lamentaretur Vxor, digeſto vino Maritus extulit caput; & quæſiuit, Quid eſſet? Cur Vxor ploraret? Ipſa detracta ſyndone ait: Oh miraculum? Mi marite? mortuus eras. Deus tibi vitam reſtituit, vt confitearis peccata tua; & te emendes ab ebrietatis vitio. Tantum concepit terrorem Vir ille ex illa imagine mortis; vt de cætero abſtinuerit à vino, & fuit virtuoſæ obſeruator temperantiæ. Ita ſupradictus egregius Concionator.

(?)

Digitized by Google

DECISIO CXIII.

ARGVMENTVM.

Refertur ordo, ſiue methodus incenſandi Altare iuxta Rubricas. Numerus incenſationum. Earumdem Myſterium, tàm in Miſſa, quàm in Veſperis.

SVMMARIVM.

1 *Incenſum quot vicibus imponatur in Miſſa in thuribulo?*
2 *Incenſum quando benedicatur à celebrante?*
3 *Quando non benedicatur?*
4 *Incenſatio Altaris qua grauitate explenda?*
5 *Incenſaturus Altare quando genufle-ctat?*
6 *Incenſandum quomodo ſit Altare in Miſſa, ſi ſit expoſita Sanctiſſima Eucbariſtia?*
7 *Incenſandi in Choro quomodo ſtare debeant?*
8 *Incenſationis totius ordo in Miſſa ſolemni.*
9 *Incenſantionum in Miſſa numerus, ac in Veſperis.*
10 *Incenſationis Altaris Myſteria.*
11 *Incenſatio Altaris Dæmones expellit.*
12 *Thuribuli ſignificatio Myſtica.*

DE hoc prænotata fuerunt plurima à doctiſſimis Parochis, & Sacrarum Ceremoniarum eruditiſſimis Confeſſarijs; quorum ſelectiora (breuitatis cauſa, tanquam notatu digna, pro recta Altaris incenſatione, quam plures, etſi ſeniores ignorant, & errant) ſunt ſequentia.

Primum. Quod in Miſſa Solemni
1 quater imponitur Incenſum in Thuribulo à Celebrante. 1. In Sacriſtia, vel alio loco, vndè procedendum eſt ad Altare pro Miſſa inchoanda. 2. In Altare poſt Confeſſionem, & ante Introitum. 3. Antequam Diaconus dicat *Munda cor meum*. 4. Poſt oblationem Calicis, dicto *Veni Sanctificator*. Mich. Bauldry *in Man. Sacr. Cerem. part. 2. cap. 9. art. 2.*

Secundum. Thus ſemper benedicitur à Celebrante ſtatim ac immiſſum
eſt in thuribulum, & non priùs; ideò 2
errant illi, qui illud benedicunt accipientes cochlear ante immiſſionem. Bauldry *dict. cap. 9. art. 1. num. 5.* & ſi Thymiama, vel aliud miſceatur odoriferum cum Incenſo, maior quantitas ſemper debet eſſe Incenſi. Gauantus *in Rubric. Miſſ. par. 2. tit. 4. ſub num. 4.* Magrius *in Hierolexic. Verb. Thus.*

Tertium. Omittitur benedictio Thu- 3
ris feria 6. in Paraſceue, & quandocumque expoſitum eſt Sanctiſſimum Sacramentum, & illud tantùm eſt thurificandum; & tunc etiam omittuntur oſcula cochlearis, thuribuli, & manus celebrantis; qui nihilominùs non genuflexus, ſed ſtans immittit illud in thuribulum. Caſtald. *in Praxi Cærem. lib. 2. ſect. 2. cap. 2. num. 4.* Bauldry *dict. art. 1. num. 5. & 9.* Verùmtamen, ſi vltra Sanctiſſimum Sacramentum, incenſandum ſit Altare: (vtpotè quando canitur Miſſa in Altari, in quo Sanctiſſima Euchariſtia eſt expoſita) tunc Thus quidem benedicitur, ſed ſine oſculis. Bauldry *dict. num. 5.*

Quartum. In ipſo actu Thurifica- 4
tionis celebrans debet ſe gerere grauiter, & deuotè. Cærem. Rom. *libr. 3. ſect. 5. cap. 2.* videlicèt faciendo thurificationem tractim, modeſtè, quietè, ſine ſtrepitu, ac ſine properatione; cumque ducit, & reducit Thuribulum, caput non moueat, aut perſonam; ſed manum ſiniſtram, qua ſummitatem catenularum tenet, immobilem propè pectus collocet, dexteram verò, ac brachium commodè cum Thuribulo mouebit, itaut illud retrahendo, leuiter, & competenti mora ſub brachio reducat; & dum procedit in Thurificatione Altaris, pedibus tot omninò paſſus perficiat, quot Thuribuli tractus. Bauldry *dict. cap. 9. art. 2. num. 17.* & Caſtald. *dict. lib. 2. cap. 2. num. 8.*

Quintum. Celebrans, antequam Crucem

cem incenſet, ſi in Altari ſit Sanctiſ-
ſimum Sacramentum, genuflectit cum
miniſtris; idemque facit poſt incenſa-
5 tam Crucem: ſin minùs eidem Cruci
reuerentiam facit profundè inclinatus;
quod obſeruat quotieſcunque tranſit
ante Crucem. Porrò Diaconus, &
Subdiaconus ſemper genuflectunt ante
Crucem. Rubr. Miſſal. *par. 2. tit.* 4. ni-
ſi ſint Canonici. Bauldry *d. cap. 9. art.*
2. *num.* 10.

Sextum. Ipſum verò Sanctiſſimum
Sacramentum expoſitum ſemper incen-
6 ſatur à Celebrante genuflexo ſuper ſe-
cundo gradu Altaris; quod ſi incenſan-
dum poſtea ſit Altare, (vt in Miſſa)
ſurgit poſtea, & Altare incenſat; at
incenſatione completa ipſe deſcendit
in planum extra gradus à latere Epi-
ſtolæ, & ibi incenſatur à Diacono.
Bauldry *dict. cap. 9. art.* 3. vbi *numer.* 5.
notat, quod finito Euangelio, Cele-
brans non deſcendit in planum, ſed in-
cenſatur à Diacono, vbi eſt, in cornu
Epiſtolæ, licèt ſit expoſitum SS. Sacra-
mentum.

Septimum. Cum ſit incenſatio gene-
ralis in choro, omnes ſtare debent, &
7 nudo capite, amoto etiam pileolo, ſi
illo vtantur, adeò vt nullus ſedens, aut
genuflectens ſit Thurificandus, etiam
populus, qui de his admoneri debet.
Bauldry *d. cap. 9. art.* 5. *num.* 1. & 2. Ca-
ſtald. *d. lib. 2. cap. 2. num.* 18.

His prænotatis, reſpondentes ad Ca-
ſum dixere; Ordinem, ſeu Methodum
incenſandi Altare iuxta Rubricas eſſe,
vt priùs incenſetur Sanctiſſimum Sacra-
8 mentum (ſi ſit expoſitum in Miſſa)
triplici ductu; vel (ſi expoſitum non ſit)
Crux ipſa, dicto triplici ductu. Dein-
dè Reliquiæ Sanctorum, vel imagines
(ſi in Altari adſint) thurificantur du-
plici ductu, quæ in cornu Euangelij
ſunt priùs, deindè quæ in Cornu Epi-
ſtolæ, antequam Celebrans diſcedat de
medio Altaris. Poſtea proſequitur in-
cenſando Altare in parte Epiſtolæ ter
verſus pedes Candelabrorum; bis extra
Cornu Epiſtolæ inferiùs, & ſuperiùs,
ter ſuper Altare in parte ſuperiori, &
anteriori, Thuribulum velut in ſemi-
circulum ter ducendo, & vſque ad me-
dium Altaris procedendo. Facta dein-
dè debita reuerentia, incenſatur Alta-
re in parte Euangelij eadem methodo,
& ordine; & completis iiſdem ductibus,
antequam tranſeat ad Cornu Epiſtolæ
incenſat ter frontem Altaris, *vulgò il
Parapetto*, à parte Euangelij; mox re-
uerentiam facit Cruci, ſeu Sanctiſſimo
Sacramento; & eamdem frontem Alta-
ris ter thurificat in parte Epiſtolæ, &
tunc reddit Thuribulum Diacono; qui
oſculatur manum dexteram celebran-
tis, & manubrium Thuribuli, & de-
ſcendens à Cornu Epiſtolæ in planum
triplici ductu incenſat Celebrantem
ſtantem iunctis manibus ante pectus,
facta profunda inclinatione ante, &
poſt; cui celebrans nullatenus ſe incli-
nat. Secùs autem in Veſperis, quia ad
Incenſationem poſt *Magnificat* Celebrans
modicum reſpondet Diacono incenſan-
ti. Gauant. *ad Rubr. Breuiar. sect.* 10.
cap. 3. num. 19. & ad Rub. Miſſal. *dict.
par. 2. tit.* 4. Bauldry *d. cap. 9. art.* 2.
Caſtald. *d. lib. 2. sect. 2. cap. 2. num.* 7.
Corſet. *in Praxi Sacr. Rit. par. 1. capit.*
10. & Arnaud. *in Epitom. Theſaur. Sacr.
Rit. part. 2. tit.* 4. apud quem *pag.* 70.
prout apud Bauldry *pag.* 88. extat Stem-
ma ſculptum incenſationum, ad præ-
ſcriptum Rubricæ, & Decretorum Sa-
cræ Congregationis numeris, ſignatum;
quod intuentes, & memoriæ mandan-
tes errare non poterunt in Sacra Thuri-
ficatione.

Ex his collegere; incenſationes Alta-
ris, quando extant in eo Reliquiæ, vel
Imagines Sanctorum, eſſe vigintino- 9
uem, Reliquijs verò non extentantibus,
eſſe vigintiquinque, loquendo de Incen-
ſatione tùm in Introitu Miſſæ, tùm in
Veſperis. A in Thurificatione poſt Of-
fertorium, vltra prædictum numerum,
ter incenſatur Calix, & Hoſtia ſimul,
ducendo Thuribulum ſuper eumdem
Calicem, & Hoſtiam ter, in modum
Crucis, recta linea, & tranſuerſa;
non autem veluti quatuor puncta deſi-
gnando. Bauldry *d. capit. 9. art. 2. num.*
14. Arnaud. *d. part. 2. tit. 7. num.* 20. Ga-
uant. *ead. par. 2. tit. 7. num.* 10. & Cor-
ſet. *part. 1. tit. 10. num.* 18. Poſtea demiſ-
ſo aliquantulum Thuribulo, illud ter

Digitized by Google

ducitur circum Calicem, & Hoſtiam omninò, ſcilicèt bis à manu dextera ad ſiniſtram, tranſiens priùs inter Calicem, & Crucem; & denique ſemel à ſiniſtra ad dexteram, proferendo interim illa verba. *Incenſum iſtud, &c.* Quibus peractis, incenſatur Crux; Reliquiæ, & Altare, vt ante, dicendo interim *Dirigatur Domine oratio mea, &c.* Quæ oratio ſic eſt proferenda, vt eodem tempore finiatur, quo abſoluitur Altaris incenſatio. Bauldry *d. art. 2. num.* 14.

Circa verò Myſterium Thurificationis ad ipſa oblata, aduerterunt, fieri in modum Crucis, & in modum Coro-
10 næ, vt ex paſſione Chriſti ad Coronam Trinitatis fiat tranſitus. Durand. *capit.* 31. Et ſexies incenſantur oblata, quia ante ſex dies Paſchæ iuit Ieſus Bethaniam; ter ducitur Thuribulum ſupra in modum Crucis, vt deſignetur triplex vnctio Mariæ; proùt in Veſperis ſignificatur Aloes, & Myrrha, quibus Nicodemus vnxit corpus Ieſu, de Cruce depoſitum. *Io:* 10. bis circum Calicem, & ſemel conuerſo circulo, quia Ieſus rediit Hieruſalem ad ramos Palmarum, & de Hieruſalem rediit Bethaniam. Gauant. *d. par.* 2. *tit.* 7. *ſub num.* 10. Item bonus odor ſignificat effectus gratiæ, ex Sacrificio prouenientes, in quo Chriſtus eſt Hoſtia. Et ducitur Thuribulum per modum Crucis, quia fructus Sacrificij huius incruenti à Crucis Sacrificio, tanquam à fonte promanat; & pariter ducitur ter circumcirca à dextris, & ſiniſtris, vt indicetur, nos huius Sacrificij virtute adiuuari in proſperis, & aduerſis. Quartus in Rubr. Miſſal. *par.* 2. *tit.* 7. *num.* 10.

Fit autem incenſatio tùm in Miſſis,
11 tùm in Veſperis ob plurima Myſteria; præcipuè verò ad repræſentandam gloriam Dei, qui in nebula apparebat; ad reuerentiam loci, vt malus odor concurrentis populi indè pellatur; ad ſignificandum bonum Chriſti odorem, & Orationes, quæ ad Deum diriguntur; & ad expellendos Dæmones, vt ex antiquis Auctoribus colligit Gauant. *diſt. part.* 2. *tit.* 4. *ſub num.* 4. Thuribulum autem ſignificat Chriſtum Dominum, igne Spiritus Sancti plenum: tres verò Catenulæ tres Vniones in Chriſto, ſcilicèt carnis ad ani-
mam, & Diuinitatis ad animam, & ad 12
Carnem. Gauant. *diſt. tit.* 4. *numer.* 4. Quartus in Rubr. Miſſal. *part.* 2. *tit.* 4. *ſub num.* 7. & ibi Durandus *de Rit. Eccl. lib.* 1. *cap.* 9. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. diſput.* 84. *ſect.* 1. §. *vltimo loco*. Et Illuſtriſs. Caſalius *De Veter. Sacr. Chriſt. Ritib. cap.* 41.

DECISIO CXIV.

ARGVMENTVM.

Diſputatur quibus modìs auferri, & aboleri poſſit peſſima conſuetudo Plebis blaſphemandi, peierandi, & irreuerenter nominandi Sanctiſſimum Nomen Dei, ac Beatæ Mariæ Virginis?

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo plebis blaſphemandi, & peierandi quomodo tollenda?*
2 *Prædicatio Parochorum contra blaſphemias eas tollit.*
3 *Prædicationis Parochorum vtilitas*, & num. 9.
4 *Prædicare debent Parochi indiſpenſabiliter ex officio ſuo.*
5 *Parochi non prædicantes ſuis plebibus peccant mortaliter.*
6 *Parochi excuſatio de non prædicando inutilis.*
7 *Prædicatio verbi Dei ſimilata dentibus. Et cur?*
8 *Dæmonum gratiarum actio ad Parochos non prædicantes.*

AD hunc Caſum plurimi plurima dixere; & doctè quidem, & eruditè circa enormitatem blaſphemiæ, periurij, & Verborum irreuerentiæ, & vt vulgò dicitur di *Coſpettare*: nec non circa pœnas tùm ſpirituales, tùm tem-

Digitized by Google

temporales in vtroque foro contra huiuſmodi linguæ lapſus ſtatutas. Cæterùm Vnus tantùm, tot inter Parochos, & Confeſſarios, ſuggeſſit ve-
1 rum modum auferendi dictam peſſimam Plebis conſuetudinem iuxta mentem, & ſenſum Eminentiſſimi Præſulis Noſtri: videlicèt, *Si Parochi omnes inceſſanter prædicent contra dictam peſſimam conſuetudinem*. Hic vnicus eſt modus eliminandi tale flagitium; & experientia docet, blaſphemias, periuria, verba indecentia, ac *Coſpetti* non audiri ijs in locis, vbi Parochi iugiter, & feruenti Zelo prædicant contra tales enormitates: è contra eaſdem vigere, Parochis tacentibus, & in eaſdem prędicando non inſurgentibus. Itaque modus tollendi dictam conſuetudinem peſſimam verus, efficax, & omninò practicandus eſt prædicatio Parochorum. Ad hanc vt diligentes magis ad-
2 hibendam exardeſcant; pigri autem excitentur, mandauit Eminentia ſua notari duo, *Vtilitatem*, & *Neceſſitatem* Prædicationis in Parochis, & animarum Rectoribus, ac Curatis. *Vtilitatem*, quia Verbum Dei eſt gladius potentiſſimus ad deſtruenda peccata; ideò Apoſtolus ait: *Viuus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti*. *Hebr*. 4. 12. & ad eius Vſum
3 alibi Paſtores animarum hortatur, dicens *Aſſumite gladium ſpiritus, quod eſt Verbum Dei*. *Epheſ*. 6. 17. Qua de cauſa dum Paſtor Paſtorum Chriſtus Dominus viſus fuit ab Euangeliſta Ioanne, *De ore eius gladius vtraque parte acutus exibat*. *Apoc*. 1. 16. Et eſt notabilis illa ſententia S. Auguſtini relata in *capit. Interrogo*, 93. 1. *quæſt*. 1. *Æquè ſeruandam eſſe Prædicationem, ac Sacratiſſimum Corpus Chriſti*, reſpectu ſcilicèt vtilitatis in Plebe: imò Gloſſa ibi ſubdit, quod *Prædicatio eſt efficacior Corpore Chriſti, quia plures conuertit, & plus facit compungi hominem; ita ut omnia peccata per eam tollantur*: & concordat teſtimonium prælibati Eminentiſſimi Noſtri Præſulis, qui in Viſitationibus ampliſſimæ huius Patauinæ diœceſis reperit ſemper populum mundum à prædictis linguæ piaculis, vbi Parochi prædicare non deſiſtunt contra eaſdem iniquitates. *Neceſſitatem* verò, 4
quia officium Prædicandi inhæret intrinſecè muneri Parochiali. Gloſſa *in Clem*. 1. *de Regular*. Sperellus *deciſ*. 70. *num*. 3. & Iacob. Pignatellus *in Conſultationib. Canonicis tom*. 4. *Conſult*. 202. *numer*. 5. & Parochi, inter præcipuas ſuas obligationes, hanc habent prædicandi populis ſuæ Parochiæ. *cap. Quod Dei timorem*, 5. *De Statu Monachor. Clem. Dudum*. §. *Huiuſmodi*. *De Sepultur. cap. Inter cætera*. *De Offic. ordinar*. Concil. Trident. *ſeſſ*. 5. *de ref. cap*. 2. *ſeſſ*. 23. *cap*. 1. & *ſeſſ*. 24. *cap*. 4. Et quidem ſub pœna peccati mortalis, vt notat Pax Iordan. *libr. 6. tit*. 1. *num*. 10. & ante ipſum aduerterunt Hoſtien. & Io. Andr. *in d. cap. Inter cætera*, *num*. 8. manifeſta 5
quidem ratione, tùm ex rigoroſo præcepto Sacrorum Canonum, & Conciliorum; tùm quia Prædicatio Verbi Dei eſt pabulum ſpirituale, non minùs neceſſarium animæ, quam ſit cibus materialis corpori. *dict. cap. Inter cætera*, & ibi Fagnanus *num*. 2. Et ſermo Domini dicitur panis cęleſtis. *cap. Ieiunium* il ſecondo *in fin*. 76. *diſt*. quo ſubtracto Chriſtianus populus dicitur pati famem, & ſitim, *cap. Audacter*, 8. *quæſt*. 1. Vndè, quemadmodum per ſubtractionem panis corporalis occiditur corpus. *cap. Immolans*. 14. *quæſt*. 5. *cap. Paſce*, 86. *diſt*. ita per ſubtractionem panis ſpiritualis occiditur anima. *cap. Epheſijs* 43. *diſt*. Gloſſa Vnica *in d. cap. Paſce*. vbi plura ſimilia cumulat. Hinc illa lamentatio Domini de Paſtoribus animarum tacentibus, & ſubtrahentibus panem Verbi Dei, non prædicando; *Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis*. *Thren*. 4. & frequentes cohortationes ad eoſdem in vtroque teſtamento, vt prædicent, vt vitia reprehendant, vt legem Dei commendent; iuxta illud *Iſaiæ* 58. *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam: & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorum*. & Apoſtoli Pauli 2. *Thim*. 4. 2. *Prædica Verbum: inſta opportune, importune; argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina*. En igitur, quanta

ſit obligatio Rectorum animarum præ-
dicandi, & vitia reprehendendi.
Nec dicant; adeò dura eſſe corda
peccatorum hiſce temporibus, vt ina-
6 nis videatur Prædicatio. Nam Verbum
Domini, à Parochorum feruidis lin-
guis procedens, Dei adiuuante gratia,
numquam infructuoſum manet; ipſi
etenim aſſimilantur dentibus myſtici
Eccleſiæ corporis, vt eruditè ſcribit
Octauius Scarlatin. *in ſuo Homine Figu-
rato, & Symbolico*, (impreſſo Bono-
niæ anno 1683.) *in Verb. Dentes pagin.*
151. nam ſicut hi per maſticationem fa-
ciunt, quod cibus aliàs durus fiat tener,
& aptus ad nutritionem; ſic Prædica-
7 tores inceſſanter vitia reprehendentes
mollia, & compuncta reddunt corda
hominum, quæ myſticè vocantur ci-
bus Domini; ideò ipſe diſcipulis ma-
terialem cibum præbentibus ait: *Ego
habeo cibum manducare, quem vos neſci-
tis. Io.* 4. 32. habita relatione ad con-
uerſionem mulieris Samaritanæ, &
aliorum peccatorum.. Stat igitur,
quod Parochi, & Animarum Curati
inexcuſabiles erunt apud Deum, niſi
prædicauerint populis ſuis; quia ex of-
ficio tenentur prædicare, & indeſinen-
ter vitia reprehendere, & ad emenda-
tionem hortari.
Et hæc non piguit confirmare duobus
exemplis relatis per Pacem Iordan. Epiſ-
copum Traguriem. *dict. libr. 6. tit. 1. ſub
8 num.* 111. deſumptis ex Magno Speculo
exemplor. *diſt. 4. exempl.* 56. *& diſt. 5.
exempl.* 23. quibus innuitur, quod Sa-
thanas, & omne Satellitium infero-
rum toti Eccleſiaſtico cætui gratias de
tartareo emittebant, quod cum ipſi in
nullo ſuis voluptatibus decſſent, tan-
tum numerum ſubditarum animarum
paterentur ad inferna deſcendere, præ-
dicationis incuria, quantum numquam
viderunt retroacta ſæcula. Quare ſub-
dit ibidem prælaudatus Iordanus Epiſ-
copus: *Vtinam hæc noſtrorum omnium
corda ad ſalutiferum horrorem commo-
ueant, vt è lethargica ſomnolentia tan-
dem aliquando excitati, ſtudeamus exe-
qui propenſiùs partes noſtras, noſque ip-
ſos, & populos nobis commiſſos, erutos
de poteſtate tenebrarum, transferamus in
Dei lumen, & regnum, cum ipſius adiu-
torio, &c.*
Horum omnium concluſio eſt; Mo-
dum verum, vnicum, & efficaciſſi-
mum ad abolendam peſſimam plebis 9
conſuetudinem blaſphemandi, peie-
randi, & irreuerenter Nomen Dei,
ac Sanctiſſimæ Virginis nominandi,
eſſe Prædicationem inceſſantem Paro-
chorum contra prædicta ſcelera. Cæte-
rum, vberrima argumenta prædicandi
contra eadem non deerunt in reſponſio-
nibus ad Caſum Prudentialem ſupra in
his Deciſionibus Miſcellaneis *Deciſ.* 1.
num. 9. *& Deciſ.* 17. cum tribus ſequen-
tibus; vbi de peccato blaſphemiæ, pœ-
nis, ac remedijs, verborumque ob-
ſcœnorum emendatione actum fuit; vl-
trà Sanctos Patres, & modernos Au-
ctores, de iiſdem tractantes.

DECISIO CXV.

ARGVMENTVM.

Diſputatur, An Rubricæ Miſſa-
lis rectè diuidantur in Præcepti-
uas, & Directiuas? Hæ, &
illæ, quæ ſint? Et quando ea-
rum tranſgreſſio ſit culpa morta-
lis? aut Venialis?

SVMMARIVM.

1 *Rubricæ Miſſalis cur ſic appellentur?*
2 *Rubricarum Miſſalis diuiſio.*
3 *Rubricæ Præceptiuæ quæ nam ſint?*
4 *Rubricæ Præceptiuæ obligant ſub mor-
talì peccato.*
5 *Rubricæ Directiuæ quæ nam ſint? Et
an obligent ſub peccato?*
6 *Rubricæ Miſſalis omnes ſunt Præce-
ptiuæ. Et quando obligent ſub pœna
peccati mortalis, vel venialis tan-
tùm?*
7 *Pontificia Decreta ſunt omnia præce-
ptiua.*
8 *Sacrificij Ritus nullus contemnendus.*
9 *Ritus Sacri omninò ſeruandi ex Decre-
to Conc. Tridentini.*

10 S.

Digitized by Google

10 *S. Congregationis Decreta, & in Vrbani VIII. de Rubricis ſeruandis.*
11 *S. Congregationis Rituum Decreta habent vim legis.*
12 *Matutini, ac Laudum recitatio Miſſam præcedere debet.*
13 *Miſſa legenda non feſtinanter, ſed appoſitè, ſub mortali.*
14 *Manus non lauare ante celebrationem Miſſæ an ſit peccatum?*
15 *Paramenta Sacra ſuſcipere ſine orationibus ad ea, an culpabile?*
16 *Caſtaldi monitio circa obſeruantiam Rubricarum.*
17 *Bauldrij de earumdem Rubricarum importantia.*

MAior pars reſpondentium dede-
1 runt in reſponſis, Rubricas
Miſſalis (ſic dictas, quia vt plurimùm
rubris characteribus ſolent formari, ſi-
quidem *Rubrica* eſt terra Rubra, qua
fabri lignarij aſſeres ad eos rectè ſecan-
dos ſignant ex Magrio *in Hierolexic. Verb.
Rubrica*) optimè diuidi in *Præceptiuas*,
& *Directiuas* iuxta commune placitum
Doctorum, quorum Anteſignanus eſt
Gauantus *in Rubr. Miſſal. part. 3. tit. 11.*
2 Marchinus *de Sacram. Ordin. tractat. 3.
part. 3. cap. 6.* Tamburinus *de Sacram.
Miſſæ libr. 2. cap. 5. §. 1.* & Quartus *in
Quæſt. fundam. ſect. 2. punct. 1.* vbi alios
cumulat.

Præceptiuæ illę dicuntur, (ſecun-
dum Quartum ibid. *punct. 2.*) quę prę-
3 ſcribunt Ritus ſeruandos à Sacerdote in
ipſo actu celebrationis Miſſę: Vel (ſe-
cundum Gauant. *d. part. 3. tit. 11.*) ſunt
illę, in quibus dicitur grauiter, vel
grauiſſimè peccare tranſgreſſores, vel
in quibus agitur de integritate Sacrificij,
vel Sacramenti: ſic enim à Doctoribus
communiter grauitas cognoſcitur. Aut
ſecundum Tamburinum *d. libr. 2. cap. 5.*
4 *§. 1. num. 3.* illę ſunt Pręceptiuę, quę
continent, ſeu notant aliquid, quod
aliàs ex Iure, vel ex legitima conſuetu-
dine grauiter iubetur, vel ipſę Rubri-
cę expreſsè ſub mortali pręcipiunt; &
hę omnes in materia graui obligant ſub
mortali, & ſolùm ratione paruitatis
materię, vel inaduertentię earum tranſ-
greſſio eſt Venialis. *DD. ibid.*

Directiuæ verò ſunt cęterę alię à prędi-
ctis; & pręcipuè, quę diſponunt di- 5
cenda, vel agenda ante, vel poſt Miſ-
ſę celebrationem, & hę ad nullam cul-
pam obligant; niſi omittantur ex con-
temptu, vel cum ſcandalo, aut ani-
mo mutandi Ritum. Ita Gauantus,
Tamburinus, & Quartus, ac alij per
eos relati DD. *vbi ſupra*.

Nihilominùs ſtudioſiores, & erudi-
tiores Parochi à ſupradicta vulgari Ru-
bricarum diuiſione declinantes, con- 6
ſtanter eam impugnarunt, aſſirman-
tes, omnes, & quaſcunque Rubricas
Miſſalis eſſe *Præceptiuas*, & habere
vim obligandi ſub peccato mortali ex ge-
nere ſuo; quamuis ratione paruitatis
materię tranſgreſſio poſſit eſſe tantùm
peccatum Veniale; & huius aſſertio-
nis fundamentum eſt Bulla B. Pij Quin-
ti *Incip. Quo primùm tempore*, impreſſa
in principio Miſſalis, in qua mandat
ſeruari omnes Ritus pręſcriptos in Ru-
bricis Miſſalis *diſtrictè*, *& in Virtute
Sanctæ Obedientiæ*; & cum ſint de rę
grauiſſima, qualis eſt oblatio tremendi
Sacrificij Miſſę, dici non poteſt, dari
Rubricas, quę abſque vlla culpa omit-
ti, & negligi valeant; vt docent Suar.
*tom. 3. in 3. part. diſp. 83. ſect. 2. & diſp.
84. ſect. 3.* Coninch. *de Sacram. quæſt.
83. art. 5.* Filliuccius *tract. 5. cap. 6. num.
140.* & alij apud Quartum *d. ſect. 2. punct.
1. Verſ. Secunda ſententia*.

Hanc vltimam opinionem amplexa
eſt Curia Epiſcopalis, eamque appro-
bauit tanquam de Iure veriorem, & in
facto tutiorem, eamque confirmauit
ſequentibus rationibus, & auctoritati-
bus.

Primò, ſi admitteremus, Decreta
Pontificum eſſe directiua, & ex con-
ſilio, talis interpretatio facilè deſtrue-
ret quaſcunque Pontificias Conſtitutio-
nes; & ſi directiuum eſt quod Papa 7
præcepit *diſtrictè*, *& in Virtute Sanctæ
Obedientiæ*, quale erit Præceptiuum?
vt pleniùs diſcurrit Caramuel *in Theolog.
Fundamentali fund. 13. num. 327.* & Coto-
nius *Controuerſ. celebr. libr. 2. contr. 5.
cap. 4. num. 82.* vbi, refutata ſupradicta
Rubricarum diuiſione, docet, eas
omnes eſſe *Præceptiuas*; & obligare
ſub

Digitized by Google

ſub peccato vel mortali , vel veniali ſe-
cundum grauitatem , aut leuitatem
materiæ , quod tenet Filliuccius *vbi an-
te* . Nugnus *in 3. part. quæſt.* 83. *art.* 6.
Bordonus *Var. reſol. part.* 3. *reſol.* 129.
num. 36 & Ant. Molina *Inſtr. Sacerd.
par.* 3. *cap.* 11.

Secundò , Quia in re tàm graui , vt
eſt Sacrificium , nec minimum iota eſt
8 contemnendum . Quintanaduenas *tra-
ctat.* 7. *ſingul.* 38. *num* 1. Ceccoperius *de
Canonicis lib.* 3. *num* 79.

Tertiò . Quia *Trident Concil. ſeſſ.* 7.
can. 13. loquens de Ritibus Sacris om-
ninò ſeruandis , ſic ait : *Si quis dixe-
rit , receptos , & approbatos Eccleſiæ*
9 *Catholicæ Ritus , in ſolemni Sacramento-
rum adminiſtratione adbiberi conſuetos ,
aut contemni , aut ſine peccato à Miniſtris
pro libito omitti , aut in nouos alios per
quemcunque Eccleſiarum Prælatum muta-
ri poſſe , Anathema ſit* . Ergo in nihilo
contemni poſſunt , vel omitti Rubricæ
ſine peccato ; etiam in materia leui, vt
fatetur ipſemet Gauantus *d. part.* 3. *tit.*
11. *num.* 14.

Quartò , quia Sacra Rituum Con-
gregatio pluries decernendo præcepit ,
& præcipiendo decreuit , Rubricas
10 Miſſalis in omnibus , & per omnia ſer-
uari debere , vt teſtatur Fagnanus *in cap.
Cum creatura num.* 29. *de Celebrat. Miſſar.*
& cantat Decretum in omnibus Miſſali-
bus impreſſum , quod fuit confirma-
tum ab Vrbano Papa VIII. & nouiſſi-
mè iterum ordinauit eadem Sacra Ri-
tuum Congregatio *die* 3. *Auguſti* 1662.
cuius Decretum legitur apud Pignatel-
11 lum *tom.* 3. *conſult.* 40. Porrò nemo infi-
ciabitur , eiuſdem SS. Congregationis
Decreta habere Vim legis , & obligare
in vtroque foro . Rodericus *Q. R. tom.*
1. 9. 11. *art.* 2. Barboſa *de Iure Eccleſ. lib.*
1. *cap.* 4. *num.* 83. Rota coram Buratto
decis. 479. *num.* 21. attenta maximè ap-
probatione Sanctiſſimi . Nicolius *in Lu-
crubat. tom.* 2. *in Proem. num.* 13. & Pey-
rinus *de Subdito q.* 1. *cap.* 25.

12 Quintò , quod omnes Rubricæ Miſ-
ſalis ſint Præceptiuæ , neque poſſint
omitti abſque culpa (niſi legitima vr-
gente cauſa) probatur ex eo , quod
ab iiſdem Rubricis præſcribitur , *Ne
Sacerdos Miſſam celebret , niſi recitato
ſaltem Matutino cum Laudibus* . Ita legi-
tur *Rubric.* 15. *in princ. In Rubricis Gene-
ralibus* ; Et de Præparatione Sacerd
Rubr. 1. *num.* 1. Et de defectibus circa
Miſſam occurrentibus *Rubr.* 10. *numer.* 1.
Porrò ſecundum Auctores primæ opi-
nionis hæ Rubricæ dicendæ forent di-
rectiuæ , quæ non obligarent ad cul-
pam : & nihilominùs communior , &
tutior opinio Theologorum , & Cano-
niſtarum eſt tùm veterum , tùm recen-
tiorum ; quod celebrare Miſſam ante
Matutinum peroratum , (legitimo ceſ-
ſante impedimento) culpa ſit ſaltem
Venialis : dixi ſaltem , quia plurimi ex
Sanctis , & Vetuſtioribus Doctoribus
ſcripſerunt eſſe culpam mortalem ; vt
videre eſt apud Pacem Iordanum , qui
eos allegat , & ſequitur *libr.* 4. *tit.* 1. *à
num.* 66. *& ſeqq.* quibus acceſſerunt Fil-
liucc. *tract.* 23. *cap.* 7. *quæſt.* 6. *numer.*
236. Carol. Macignus *de Horis Canonic.
cap.* 46. *num.* 37. Comitol. *Reſponſ mor.
quæſt.* 50. *num.* 3. Trullench. *in Decalog.
lib.* 1. *cap.* 7. *dub.* 19. *num* 4. Vulpes *in
Praxi cap.* 51. *num.* 34. & alij congeſti
per eundem Vulpem , & per Ceccope-
rium *de Canonicis lib.* 3. *num.* 29. vbi pro-
teſtatur , his DD. ſemper adhæſiſſe, quia
non licet tranſgredi Rubricas Miſſalis
abſque culpa ; quod notat etiam Gauan-
tus *par.* 2. *tit.* 1. *in princ. litt. B.* vbi ait ,
*Ego certè tutiorem , quæ in Rubrica eſt ,
ſequor libentiùs ſententiam* . Vtinam hæ
auctoritates ponderentur ab his, qui ma-
nè celebrant , & Veſpere recitant Horas
Canonicas ? De hac obligatione non
omittat ſtudioſus Lector conſiderare
quæ à me ſunt dicta , & deducta in meis
Decisionibus *De Sacrificio Miſſæ De-
ciſ.* 50.

Sextò confirmatur opinio iſta , quod
omnes Rubricæ Miſſalis ſint Præceptiuę 13
ex Rubrica 16. *inter Rubr. Generales* ,
vbi ordinatur , quod *Sacerdos maximè
curare debet , vt ea , quę clara voce di-
cenda ſunt , diſtinctè , & appoſitè pro-
ferat , non admodum feſtinanter* . Hæc
Rubrica ſi directiua appellanda foret ,
eam non ſeruans Sacerdos celebrans non
peccaret ; & tamen communiter Do-
ctores tenent ; quod , qui feſtinanter
ce-

Digitized by Google

celebrat, & non clara voce Miſſam legit, non eſt immunis à culpa. Mollina *in Inſtruct. Sacerd. tract.* 3. *cap.* 13. Ceccoperius *d. lib.* 3. *num.* 81. Molſeſius *in Sum. tract.* 3. *cap.* 10. *in fine.* Verricelli *in Quæſt. mor. tract.* 8. *cap.* 53. & Quartus *in d. Com. ad Rubr. Miſſal. part.* 1. *tit.* 16. *dub.* 6. vbi ad Tertiam difficultatem dicit hæc Verba, à nimiæ celeritatis ſtudioſis meditanda, videlicet: *Timendum valdè eſt, ne magna pars Sacerdotum huiuſmodi, qui Miſſam præcipitant, in infernum præcipitet*; & paulò poſt ſubdit reuelationem de magno numero Sacerdotum quotidiè ad internum deſcendentium.

14 Septimò, *Rubrica Prima De Ritib Seruan. num.* 1. ait, quod Sacerdos ante ſumptionem Paramentorum *lauet manus*. Sed huius omiſſionem Rubricæ eſſe culpam ſaltem Venialem docent DD. apud Dianam *par.* 10. *tract.* 12. *reſ.* 19. quæ in Coordinato eſt *tom.* 2. *tract.* 1. *reſol.* 165. vbi eam reddit rationem, quia Rubrica præcipit. Ergò omnes Rubricæ cenſendę ſunt Præceptiuæ.

Octauò, *Eadem Rubrica num.* 2. ha-
15 bet, quod Sacerdos ſumens paramenta Sacra dicat orationes ad ſingula præfixas. At harum orationum omiſſio ex tutiori ſententia eſt culpabilis. Caſtropal. *de Sacram. tract.* 22. *diſput. Vnic. punct.* 10. *numer.* 8. vbi DD. Ergo non directiua tantùm eſt dicenda, ſed etiam Præceptiua.

Nonò, Addenda eſt Aſſertio Caſtaldi
16 in Praxi *Cæremon. lib.* 2. *sect.* 6. *cap.* 1. *nu.* 5. ſic ſcribentis: *Sacrorum itaque Rituum ſtudioſi diligenter hinc colligant, quanto ſtudio in celebratione tanti Sacrificij interiùs, exteriùſque ſe ipſos, vt decet, Eccleſiaſticis ordinationibus, vt Deo placeant, diſponere debeant: quæ enim in ipſis Miſſalis Rubricis continentur, Romani Pontificis ſunt Decreta, & Eccleſiaſticæ Sanctiones, ad dignè talia myſteria pertractanda ordinata; quæ ſi voluntariè prætermittantur, vel permutentur, in maioribus quidem grauis culpæ reatum; in minoribus verò, vel cum non aduertendo variantur, leuioris offenſionis culpam inducunt.*

Decimò. Idem teſtimonium reddit Mich. Bauldry *in Manuali Sacr. Cærem. par.*
3. *cap.* 1. *num.* 2. Quare ex his omnibus 17
concludendum eſt, Rubricas Miſſalis quaſcunque eſſe Præceptiuas; eaſque, etſi minimas, non eſſe contemnendas, aut omittendas; quia, vbi abſque legitima cauſa id fieret, culpa non euitaretur, & offenſa Dei, cui in eius diſtricto Iudicio reddenda erit ratio. Et hæc dicta ſint, vt doctiſſimus noſter Clerus ſit Sacrarum Rubricarum cuſtos fideliſſimus.

DECISIO CXVI.

ARGVMENTVM.

Oſtenditur quibus induſtrijs poſſit Parochus inſerere in cordibus populorum deuotionem veram erga Sanctiſſima Sacramenta; itaut piè, ac frequenter accedant ad Confeſſionem, & Communionem?

SVMMARIVM.

1 *Deuotio in plebe erga Sacramenta, quomodo excitanda?*
2 *Sacramentorum excellentia à Parochis iugiter prædicanda.*
3 *Populi abſtinent à Sacramentis, quia à Parochis non inuitantur.*
4 *Zelus gloriæ Dei, & ſalutis animarum neceſſarius in Parochis.*
5 *Labor à Parochis non timendus.*
6 *Franciſci Pauoni Soc. Ieſu monitio ad Parochos.*
7 *Pauli Segnerij Soc. Ieſu Libellus* Il Parocho iſtruito *laudatus.*

PLures plura ſcripſerunt ad hunc Caſum; ſuggerentes diuerſas induſtrias,
pro excitanda deuotione erga SS. Sacra- 1
menta in populis. Porrò, cæteris relictis, breuitatis cauſa, duæ viſæ ſunt ſufficientes, ſimulque neceſſariæ, & à Parochis omninò adhibendæ, vt ſuos populos reddant deuotos, & frequentes faciant in perceptione SS. Sacramento-

Digitized by Google

rum Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ. *Pri-
ma* eſt Iugis, ac feruida exhortatio ex
1 ſuggeſtu, vel ex Altari inter Miſſarum
ſolemnia. *Altera*; aſſidua, & conſtans
eorumdem Parochorum permanentia
in Sede confeſſionali, præcipuè feſtiuis
diebus. Harum induſtriarum vſus red-
det populum deuotum. Earumdem ne-
glectus faciet populum indeuotum.

Pro *Prima* apertiſſimum eſt teſtimo-
nium Catechiſmi Romani *De Sacra-
mentis in genere cap. vlt.* vbi ſic ait. *Hæc
2 autem facilè Paſtores aſſequi poterunt, ſi
quæ de Sacramentorum diuinitate, & fru-
ctu ſupra dicta ſunt, auribus fidelium ſæ-
piùs inculcabunt.* Vtinam hæc Verba
aures cordis Paſtorum animarum pene-
trarent? Vbi Parochi ſæpè diſſerunt de
dignitate, & præſtantia Sacramentorum,
ſuaſque plebes hortantur, inuitant, &
feruido ſpiritu compellunt ea frequen-
tare; experientia docuit Eminentiſs. &
Reuerendiſs. Præſulem in ſuis Viſitatio-
nibus, magnam deuotionem, & Sacra-
mentorum frequentiam in Parochijs ha-
beri. At vbi Parochi tacent, ceſſat om-
nis deuotio; ſiquidem populi ex ſe non
3 audent accedere, & ſicut illi operarij,
interrogati, cur non accedant? reſpon-
dent: *Quia nemo nos conduxit, Matth.*
20. 7. Recogitent coram Deo attentè
hanc veritatem animarum Rectores,
ſciantque illos muneri ſuo non ſatisfa-
cere, qui petentibus tantummodò Sa-
cramenta porrigunt; ait enim Apoſto-
lorum Princeps 1. *Petr.* 5. 2. *Paſcite, qui
in vobis eſt, gregem Dei*, (Prædicatione
ſcilicèt, & Sacramentis) *prouidentes non
coactè, ſed ſpontaneè ſecundum Deum.*

Pro *Secunda*, quæ in aſſidua, & con-
ſtanti ſeſſione in Sede Confeſſionali
conſiſtit; opus eſt Zelo gloriæ Dei, &
4 ſalutis animarum; nam, vt docet S.
Thom. 1. 2. *quæſt.* 28. *art.* 4. Zelus iſte
facit Sacerdotes attentos, & ſollicitos
ad procurandam Dei gloriam, & ani-
marum ſalutem, quæ potiſſimùm à fre-
quentia SS. Sacramentorum pendet. Ne-
gari non poteſt in hac induſtria tæ-
dium, laboremque conſiſtere: at Do-
minus noſter Ieſus Chriſtus pro ſalute
noſtra tædio, ac labore eſt affectus,
nam *Fatigatus ex itinere ſedebat ſupra
fontem. Io: 4. 6. Et erat pernoctans in ora-
tione Dei. Luc. 6. 12.* Iuuat tamen 5
Parochos recordari, ipſum dixiſſe: *Ve-
nite ad me omnes, qui laboratis, & one-
rati eſtis, & ego reficiam vos. Matth.*
11. 28. Et ſeruis, qui talenta lucrati
fuerant, præmia æterna conceſſiſſe.
Matth. 25. 21. Quis mercator non reſi-
det in plateis, vt negotietur? Quis
artifex non permanet in ergaſterio, vt
lucrum deferat? Quis aduocatus non
ſedet in Muſeo clientes expectans? Igi-
tur cò diligentiùs Parochi, ac Recto-
res animarum debent eſſe permanentes
in confeſſionali Sede; ſunt enim mer-
catores cœleſtes, qui artem artium
agunt; & aduocare debent pro anima-
bus ſibi creditis, vt ſaluentur. Ipſi,
qui Angeli vocantur in Scripturis Sacris,
& famulantur Altiſſimo, zelo, & cha-
ritate feruere debent, iuxta illud: *Qui
facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros
tuos ignem vrentem. Pſal.* 103. 4. Dede-
cet enim ſuſcipientes curam animarum,
de eis ſtrictiſſimam rationem reddituros,
accidiam, & torporem.

Et hic non pigeat tranſcribere, quæ
in hoc argumento ſcripta ſunt à P. Fran- 6
ciſco Pauone Societ. Ieſu, Viro pijſſimo,
& doctiſſimo ſimul 1. 2. *par. De gl'obli-
ghi de Sacerdoti Meditat. 7. del Zelo dell'
anime pag.* 255. vbi ſic loquitur:

„ Il terzo punto ſarà, Conſiderare l'
„ obligo, che tiene il Sacerdote d'ha-
„ uer zelo della gloria di Dio, e della
„ ſalute dell'anime, per ragione d'eſſer
„ Luogotenente di Dio nelle cauſe del-
„ l'anime, con poteſtà di liberarle dalla
„ ſeruitù del Diauolo, e del peccato.
„ Che occupationi non deue tralaſcia-
„ re, per hauer tempo d'aſcoltar con-
„ feſſioni? Che fatica non deue pigliare,
„ per imparare la Dottrina neceſſaria
„ per conoſcere le cauſe dell' anime,
„ e per ſaperle giudicare? Che dili-
„ genza non deue vſare, per ridurre
„ al Sacramento della Penitenza i pec-
„ catori? Che ſollicitudine deue eſſere
„ nel Sacerdote ad apprendere, & ad
„ vſare l'arte conueniente, per diſpor-
„ re nella Confeſſione l'anime alla gra-
„ tia, & alla riconciliatione con Dio?
„ Quanto grand'obligo è tutto queſto?

Mà

Digitized by Google

„ Mà non par poſſibile, che à tant' „ obligo poſſa conuenientemente ſodiſ- „ fare chi agghiacciato tiene il cuore, „ e lungi dal fuoco del zelo. Talche „ altretant' obligo hà il Sacerdote d' „ hauer zelo della gloria di Dio, e „ della ſalute dell'anime, quant' è l' „ obligo d'eſercitare, come ſi conuie- „ ne, la poteſtà d'aſſoluere, e di dar „ la gratia di Dio per via del Sacra- „ mento della Penitenza à i peccato- „ ri. Come può indurſi vn' huomo à „ ſedere le hore intiere, & à conti- „ nuare i giorni, aſcoltando i peccati „ altrui, & à ſopportare con pazien- „ za gl' intricamenti delle conſcienze, „ le ſozzure abomineuoli, le riſpoſte „ ſciocche, & impertinenti, ſe non hà „ zelo della ſalute de peccatori? Po- „ trà la neceſſità del vitto indurre vn „ pouero Sacerdote ad aſcoltare con „ continuatione le confeſſioni: mà non „ mai l'indurrà, ſe non la carità, à „ fermarſi con perſeueranza nell'iſtrui- „ re, nel diſporre alla contritione, „ nell'interrogare quanto è neceſſario „ per la cognitione delle colpe, e per „ l' integrità della confeſſione, nel pro- „ uedere de i remedij alle piaghe mar- „ cite Solamente il Santo Zelo sà ri- „ prendere ſenza ſdegnare, sà corteg- „ gere con compaſſione, sà tirare ſenza „ rompere, sà addolcire le amarezze „ del cuore, sà fracaſſare l'oſtinatio- „ ne. Hora sì, che io m'aueggo, qual „ ſia ſtata la cauſa, perche io tant'hò „ abborrito il confeſſare: perche non „ hò zelato la ſalute de' proſſimi miei, e „ pure mi corre pericolo della danna- „ tione, ſe io non corriſpondo al talen- „ to, che Iddio m'hà dato; ſe io po- „ tendo, e douendo, non ſoccorro al- „ le neceſſità dell'anime. Hor' io, m' „ aueggo, onde ſia nato il tedio nell' „ aſcoltar le confeſſioni, onde le mie „ impazienze, onde le mie frette: per- „ che queſta ſorte di fatica non mai l' „ hò beuuta condita con la dolcezza del- „ la carità.

Quæ ſi cum veritate dicuntur de Sacerdotibus non Parochis, ob debitum charitatis? quid de Rectoribus animarum adſtrictis ex iuſtitia? *Conſiderent. Prædicent. In Sede confeſſionali lubentes, & patientes ſedeant*, vt populos ſuos ad frequentiam SS. Sacramentorum trahant; & in die iudicij vnuſquiſque eorum audire mereatur à Iudice æterno: *Euge ſerue bone, & fidelis; intra in gaudium Domini tui. Luc.* 19. 17.

His addere oportet, quæ ſcripta ſunt eruditiſſimo ſtylo, etſi vulgari per R. P. Paulum Segneri Soc. Ieſu in ſuo aureo Libello: *il Parocho Iſtruito*; in quo præcipuè *cap.* 20. 21. & 22. agit de præciſa obligatione Parochorum excitandi fideles ad frequentiam Sacramentorum Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ; ait enim inter cætera, eſſe Sacramenta ſeptem Planetas in Cœlo S. Eccleſiæ benignos, ac beneficos habentes pro centro Solem Diuinæ Euchariſtiæ. Horum tres non ſpectant ad domum Parochorum circa adminiſtrationem, nempè Criſma, Ordo, & Matrimonium; nam primi duo attinent ad Epiſcopos, Matrimonium ad ipſum contrahentes. At alia quatuor à Parochis ſunt frequenter miniſtranda, & omni ſollicitudine Sacramentum Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, vt idem Auctor ibi demonſtrat. 7

DECISIO CXVII.

ARGVMENTVM.

Diſſeritur, quo myſterio celebretur Miſſa pro Defunctis etiam die Tertio, Septimo, Trigeſimo, & Anniuerſario? Et quænam ſit Miſſa de Requiem dicenda pro Defuncto Sacerdote ex quatuor poſitis in Miſſali?

SVMMARIVM.

1 *Defunctis cur die tertio celebretur Miſſa?*
2 *Cur etiam die Septimo?*
3 *Miſſa Defunctorum die trigeſimo ab eorum morte cur celebretur?*

Digitized by Google

4 *Anniuerſaria dies mortuorum cur habeat Miſſam?*

5 *Sacerdote Defuncto quæ Miſſa pro eo celebranda?*

6 *Viſo Maritus S. Birgittæ defunctus petit ſuffragium Miſſarum.*

CIrca primam partem Caſus reſponſum fuit, celebrari Miſſam pro
1 Defunctis *Tertio die.* 1. Vt in Anima integrè reparetur imago Sanctiſſimæ Trinitatis. Alcuin. *De Diuin. offic. cap. de Exeq. Mort.* 2. Vt abſoluatur à peccatis, quæ quis commiſit cogitatione, verbo, & opere. Tandem propter triduum Sepulturæ Chriſti Domini ex S. Clemente *lib. 6. Conſtit. Apoſt. cap.* 48.

Septima dies ſignificat totius vitæ purgationem; vita enim ſeptem dierum cir-
2 culo ducitur, repetitis hebdomadis. Durand. *lib. 6. cap.* 87. Vel quia eſt Symbolum futuræ quietis. S. Ambr. *Orat. de fide Reſurrect.* Vel vt anima ſuo corpori reconcilietur; illa namque tripliciter peccare ſolet, cogitatione, verbo, & opere; & corpus quadrupliciter, ob humores quatuor, quibus conſtat. Alcuin. apud Gauantum infra citan. Et hic mos eſt antiquus, nam & Ioſeph Prorex Ægypti luxit ſeptem diebus Patrem ſuum. *Gen.* 50. vndè illud. *Eccl.* 22. *Luctus mortui ſeptem dierum.*

Trigeſima dies habet antiquum pariter ritum; nam à morte Aaron, & Moy-
3 ſis populus fleuit 30. diebus. *Num.* 20. *Deut.* 20. & ab Eccleſia ſeruatur, vel quia Chriſtus baptizatus fuit agens annum 30. vndè trigeſima die cupit Eccleſia veluti lauari, & mundari animas Purgatorij ab omni reatu; vel quia in hac menſura ætatis plenitudinis Chriſti omnes reſurgemus; ideòque curat Eccleſia, vt animæ Defunctorum 30. die à pœnis reſurgant. Amalar. *lib. 4. cap.* 42. Vel, vt quidquid in lege Decalogi Defunctus deliquit, in Sanctæ Trinitatis miſericordia deleatur, nam ter decies conſtituunt triginta. Hugo *de Miſſ. obſeru. libr.* 3. *cap.* 37.

Anniuerſaria verò *dies* celebratur, vt ſicut Sanctis ea dies prodeſt ad gloriam, ita Defunctis ad ſalutem. Amalarius *dict. libr. 3. cap.* 44. Gauantus *ad Rubr.* 4
Miſſ. part. 1. tit. 5. Quartus *eod. loc. ſub Rubr.* 4. Et Hierolexicon Magrij *Verb. Miſſa Defunctorum.* vbi de his diebus eruditiones plurimæ.

Circa ſecundam partem Caſus, omnes concorditer ſcripſerunt, pro Defuncto Sacerdote dicendam eſſe ſecun- 5
dam Miſſam poſitam ex quatuor de Requiem in Miſſali, mutata oratione, quæ propria pro Sacerdote dici debet, videlicèt *Deus, qui inter Apoſtolicos, &c. vel Præſta quæſumus, &c.* & eſt mens omnium DD. Quartus *dict. part.* 1. *tit. 5. ſub Rubr. 4. dub. 1. num.* 12. Gauantus *part. 4. tit. 18. num.* 8. Bauldry *part. 4. cap. 18. num.* 21. Caſtaldus *lib. 2. ſect. 6. cap. 5. num.* 5. vbi ſubdit quod dici poterit etiam prima Miſſa ex prædictis quatuor, maximè ſi ſolemniter celebrentur exequiæ. Philippus Angeli *in Praxi Miſſæ priuat. part. 2. cap. 16. num.* 7. & Claudius Arnaud. *tit. 18. num. 2. pag.* 274.

Lubet hic addere, quæ leguntur in Reuelationibus S. Birgittæ *tom. 2. in Extrauag. cap.* 56. videlicèt huic San- 6
ctæ apparuiſſe Vlphonem eius maritum defunctum, & dixiſſe: *Nunc igitur, quia datum eſt mihi auxilium petere, rogo te, vt per annum integrum facias continuè celebrare Miſſas de Saluatrice noſtra Sanctiſſima MARIA, de Angelis, & de omnibus Sanctis, & pro Defunctis. Inſuper de Paſſione Chriſti Saluatori Noſtri, quia ſpero me liberari citiùs* à pœnis Purgatorij, in quibus iam dixerat, ſe detineri.

Videantur alia exempla Defunctorum à me relata in Deciſionibus *De Sacrificio Miſſæ Deciſ.* 14. à *num.* 16. & *ſequentibus.*

Digitized by Google

DECISIO CXVIII.

ARGVMENTVM.

Demonſtratur, quibus rationibus perſuadendi ſunt homines Adulti, vt concurrant ad Eccleſiam ad audiendam explicationem Doctrinæ Chriſtianæ, hora, qua fiunt diſputationes circa illam?

SVMMARIVM.

1 *Doctrinæ Chriſtianæ diſcendæ neceſſitas.*

2 *Parochorum exhortatio attrahit plebem ad Doctrinam Chriſtianam.*

3 *Claſſis quinta pro Adultis in Scholis Doctrinæ Chriſtianæ.*

4 *Parochorum diligentia in Doctrinæ Chriſtianæ explicatione.*

5 *Interrogationes ad pueros de Doctrina Chriſtiana iuuant Adultos, eas audientes.*

6 *Parochos miſit Chriſtus docere, ſicut ipſe fuit miſſus à Patre.*

ETſi plurimas rationes ſcripſerint DD. Parochi, & Confeſſarij ad
1 huic caſum, deſumptas ex neceſſitate ſciendi Doctrinam Chriſtianam, quam Laici habent; & ex obligatione illam explicandi, qua ſunt obſtricti ipſi Parochi, & Curati animarum, vt videre eſt apud Poſſeuinum *de Offic. Curati cap.* 4. & ibi Victorell. *in Addit.* Nihilominus placuit Eminentiſſimo Epiſcopo noſtro, vt hic tres ſolummodò annotarentur, quæ ſi ſeruatæ fuerint in praxi, ſatis erunt ad ſuadendos Homines adultos, prout in Argumento.

Prima eſt; quod ipſi Parochi, & Cu-
2 rati iugiter, & efficaciter cohortentur populum, vt accedat ad audiendam ipſius Doctrinæ Chriſtianæ explicationem: ſiquidem experientia docuit EMINENTIAM SVAM, plebes omnes deuotas, & propenſas eſſe ad ea, quæ per Parochos efficaciter commendantur.

Secunda; quod ipſi Parochi, & Curati deputent quintam Claſſem, pro in-
ſtruendis Adultis Doctrinam Chriſtia- 3
nam in Eccleſia, iuxta Decreta EMINENTIÆ SVÆ. &c.

Tertia; quod iidem Parochi ſint aſſidui, & diligentes ſingulis diebus feſtiuis in explicanda Doctrina Chriſtiana,
ſtatim poſt meridiem; & tempore diſ- 4
putationum ſatagant, interrogare pueros facili methodo ſuper ſenſu, ſeu intelligentia Doctrinæ Chriſtianæ; etenim quæſita, & interrogationes mouent curioſitatem adultorum; quos non pudet, audiendo pueros reſpondentes, addiſcere ea, ad quæ ſi interrogarentur ipſi, neſcirent reſpondere. Exempli gratia. Super articulo quarto Symboli fidei, vbi agitur de Paſſione, & Morte Redemptoris; iuuat quærere, & petere in diſputatione: Qua die Chriſtus Dominus ſit paſſus? Qua hora? Quo in loco? Qua morte? Ex ha-
rum interrogationum occaſione inſtru- 5
ctos reddere auditores, cur à carnibus abſtineamus die Veneris? Cur recitemus Angelicam Salutationem in meridie? Cur adoremus Sacroſanctum Crucis Signum? Et his ſimilia, quæ magnoperè delectant animos, & illuminant intellectus idiotarum; & in cauſa ſunt, vt promptè concurrant ad Eccleſiam, diſputationes audiant Doctrinæ Chriſtianæ, & illam addiſcant.

De hoc onere Parochis incumbente docendi Adultos Doctrinam Chriſtianam legendus eſt P. Paulus Segnerius in d. Libello *Il Parocho Inſtruito*, vbi *capit.* 5. oſtendit, Parochos in eo non ſolùm eſſe ſucceſſores Apoſtolorum, ſed ipſius Chriſti, qui cum hoc onere miſſus fuit ab æterno ſuo Patre in terram. *Euangelizare pauperibus miſit me. Luc.* 4. 18. & numquam ceſſabat docere, & prædicare, ſubdens hanc rationem: *Quia ideò miſſus ſum. Luc.* 4. 43. Ad Apoſtolos autem, & Diſcipulos ſuos ait: *Sicut
miſit me Pater, & ego mitto vos. Ioann.* 6
20. 21. In die autem Aſcenſionis ſuæ declarauit eò magis ad quid eos mitteret dicens: *Euntes docete omnes gentes.* Igitur Parochi electi ſunt ad docendum populum. Hinc Apoſtolus Paulus vocat

vnico

Digitized by Google

vnico ſermone *Rectores* animarum *Do-
ctores* . Ad *Ephеſ*. 4. *ibi* : *Alios verò
Paſtores* , *& Doctores* . vbi S. Thomas
gloſſans ſcripſit : *Ad oſtendendum* ,
*quod proprium officium Paſtorum Eccle-
ſiæ eſt* , *docere ea* , *quę pertinent ad fi-
dem* , *& bonos mores* . Quis inter Pa-
rochos erit , qui recogitans corde hanc
ſtrictiſſimam ſuam obligationem , ne-
gligat docere Adultos Doctrinam Chri-
ſtianam ?

DECISIO CXIX.

ARGVMENTVM.

Diſſeritur , quot , & quibus cau-
ſis non ſint permittendæ confa-
bulationes , diſcurſus vani , ver-
ba otioſa , aut ridicula in Sa-
criſtijs.

SVMMARIVM.

1 *Sacriſtia eſt Locus Sacer.*
2 *Sacriſtiam decet ſilentium ſub pœna
peccati.*
3 *Religioſus non eſt* , *qui non refrænat
linguam.*
4 *Multiloquium deſtruit deuotionem.*
5 *Otioſa etiam verba punienda in die Iu-
dicij.*
6 *Sapientis eſt cuſtodire linguam.*
7 *Sacerdotum eſt laudare Deum.*
8 *Aures duæ* , *lingua Vna cur data ho-
minibus?*
9 *Tacens rarò peccat.*
10 *Senecæ dictum de Tardiloquio.*
11 *Silentium eſt præparatio ad Miſſam.*
12 *Apoſtoli monitio ad Stultiloquium vi-
tandum.*
13 *Sacerdotum vita eſt eruditio aliorum.*
14 *Scurrilitates in ore Sacerdotum dam-
natæ.*
15 *Linguæ vitia Libri deteſtantes.*

1 DIxere , Silentium ſeruandum eſſe
in Sacriſtia . *Primò* , quia eſt Lo-
cus Sacer . Barboſa *de Iure Eccl. Vniu.
libr*. 2. *cap*. 1. *num*. 16. *Secundò* quia , ra-
tione ſcandali erga Laicos orantes in
Eccleſia , & Sacerdotes ſe preparantes
ad Miſſam , confabulationes , diſcur-
ſus vani &c. ſunt peccata mortalia . Ni-
ger *in addit. ad Ruiz part*. 2. *reg*. 1. *quæſt*. 2
4. Quartus *ad Rubric. Miſſal. part*. 2. *tit*.
1. *ſect*. 1. *dub*. 6. *Tertiò* ob hanc rationem,
quia , ſi Miſſam celebrare nemo poteſt,
qui non ſit Religioſus ; nemo erit Re-
gioſus , teſte Diuo Iacobo , *Si non re-
frenat Linguam ſuam* . *Iac*. 1. 26. *Quar-
tò* , nam pro futuro Sacrificio neceſſaria 3
eſt deuotio : ſed Multiloquium deſtruit
omninò deuotionem ; ideò orabat Da-
uid dicens : *Pone Domine cuſtodiam ori
meo* , *& oſtium circumſtantiæ labijs meis*. 4
Pſalm. 140. 3. *Quintò* , quia inter cæte-
ra motiua ſilendi , terribilis eſt illa
ſententia Saluatoris , quam quilibet Ec-
cleſiaſticus frequenter conſiderare debe-
ret ; videlicèt , *Dico autem vobis* , *quo-
niam omne verbum otioſum* , *quod loquuti* 5
fuerint homines , *reddent rationem de eo
in die iudicij* . *Ex verbis enim tuis iuſti-
ficaberis* , *& ex verbis tuis condemnabe-
ris* . *Matth*. 12. 36. Hæc non ſunt ver-
ba Doctorum , vel Patrum ; ſed ipſius
Redemptoris , & Iudicis æterni . Quis
non contremiſcet ? *Sextò* : Nam iux-
ta parabolas Salomonis , *Homo ſapiens
tacebit vſque ad tempus* : *laſciuus autem* ,
& imprudens non ſeruabunt tempus . *Qui* 6
multis vtitur verbis , *lędet animam ſuam*.
Eccl. 20. 7. *Septimò* , vt magis ad obli-
gationem Sacerdotum accedamus , quia
dedecet Sacerdotes , qui quotidiè di-
cunt ad Deum : *Domine labia mea aperies* , 7
& os meum annunciabit laudem tuam. *Pſal*.
50. 15. os ſuum aperire , vt ridicula ,
otioſaque verba proferant . *Octauò* , &
eſt pulchra ratio , quia Deus fecit ho-
mini aures duas apertas , vnicam autem
linguam dentibus , & labijs clauſam ;
vt eſſet *Omnis homo velox ad audiendum* , 8
tardus autem ad loquendum . *Iac*. 1. 9.
Nonò ex Auctoritate SS Patrum ; nam
dicebat Diuus Ambroſius , *Complures
vidi loquendo in peccatum incidiſſe* : *vix* 9
quemquam tacendo. *libr*. 1. *Off*. *cap*. 8.
Decimò, quia ex gentilibus ipſemet Sene-
ca aiebat ; *Tardiloquum te eſſe iubeo* ,
& propè erit tibi Deus . Turrecremata
tract. 39. *in Reg*. *D*. *Bened*. . At *Vndeci-
mò*,

Digitized by Google

mò, quia nulla maior preparatio ad
10 Miſſam, quàm ſilentium; iuxta il-
lud: *Bonum eſt præſtolari cum ſilentio*
Salutare Dei. *Ier. Thren.* 3. 26. & ratio
eſt; quia, ad Miſſam dignè celebran-
dam, neceſſaria eſt deuotio. At ſi-
lentium eſt fundamentum deuotionis:
Sedebit ſolitarius, *&* *tacebit*, *quia le-*
11 *uauit ſe* (ideſt in feruore deuotionis)
ſuper ſe. *Thren.* 3. 28. *Duodecimò*, quod
eſt valdè conſiderandum, quia offen-
ditur inexplicabiliter grauitas Sacerdo-
talis; & violatur Præceptum Apoſtoli
dicentis: *Turpitudo*, *aut Stultiloquium*,
aut ſcurrilitas, *quæ ad rem non pertinet*,
12 *nec nominetur in vobis*; *ſed magis gra-*
tiarum actio. *Epheſ.* 5. 4. *DecimòTertiò*
ob hanc politicam rationem, nam aliàs
ipſi Sacerdotes minimè poterunt hortari
populum ad ſilentium, & deuotio-
nem in Eccleſia, dum *Miniſtrorum Al-*
13 *taris Vita aliorum debet eſſe eruditio*, *&*
continua prædicatio. S. Auguſt. *ſerm.*
109. *de Temp. DecimòQuartò*, ex com-
muni animaduerſione Maiorum, quia
Sancti Patres ſemper deteſtati ſunt riſus,
ſcurrilitates, & vanos ſermones in ore
Sacerdotum. Vndè S. Hieron. *Epiſt.* 8.
Ridere, *&* *rideri Sacerdotibus derelin-*
que; *grauitas tuam perſonam decet*. Et
expreſſiùs B. Petr. Damian. *lib.* 4. *Epiſt.*
14 4. *Admonendi ſunt*, *qui Sacris Altari-*
bus miniſtrare diſponunt, *vt non modò*
Cor ab æſtuantium paſſionum igne cuſto-
diant; *ſed etiam Linguam*, *quæ inter*
Deum, *&* *nos quodammodo mediatrix*
eſt, *à ſuperuacui leuitate Sermonis com-*
peſcant. Ac efficaciùs S. Anſelmus *Me-*
ditat. 1. *cap.* 5. *Os tuum os Chriſti eſt*: *non*
debes, *non dico ad mendacia*; *ſed nec*
ad otioſos ſermones os aperire, *quod ad*
ſolas laudes Dei, *&* *ad ædificationem*
proximi debet patulum habere. Vtinam
hæc verba Sacerdotes recogitarent. *De-*
cimòquintò, tandem, legendos eſſe,
perfrequenter à Sacerdotibus libros tra-
ctantes de Vitijs Linguæ, de Virtute
modeſtiæ, & ſilentij; inter quos Hie-
remiæ Drexelij *Orbis Phaeton*; hoc eſt,
De Vniuerſis Linguæ vitijs. Item Alfon-
ſi Rodriquez *Exercit. Perfect. part.* 2.
tract. 2. *De Modeſtia*, *&* *Silentio*. Nec
non Francisci Pauoni *Soc. Ieſu Medita-*
tion. 1. 2. *part. Medit.* 6. Pariter Ioſephi
Manſi *Verum Eccleſiaſticum part.* 1. *libr.*
2. *cap.* 11. Præcipuè autem Antonij Mo-
linæ *Inſtruction. Sacerdot.* totum quidem
Libellum aureum, proficuum, & om- 15
ninò omnibus Sacerdotibus neceſſa-
rium; nouiter recuſum *Venetijs Anno*
1674. typis Pauli Baleonij; in quo *tra-*
ctat. 4. agitur *De Præparatione facienda*
pro celebratione Miſſæ: *&* *tract.* 6. De
attentione, conſideratione, & deuo-
tione Sacerdotis in hoc Diuino Miniſte-
rio.

DECISIO CXX.

ARGVMENTVM.

Referuntur Argumenta ad ſuadendum Mulieribus, vt modeſtas Veſtes deferant; pectus, humeros, & brachia velata habeant, & ab ornamentis vanis abſtineant.

SVMMARIVM.

1 *Mulierum vanitas naturalis in veſtibus.*
2 *Mulieres ſuadendæ ad modeſtiam veſtitus argumentis quatuor.*
3 *Mulieres laſciuæ in veſtitu peccant mortaliter.*
4 *Scandala ex nuditate pectoris, ac brachiorum mulierum.*
5 *Nuditas pectoris mulierum quando ſit mortale peccatum?*
6 *Epiſcopi an poſſint prohibere mulieribus nuditatem pectoris ſub Excommunicationis pœna?*
7 *Innocentij XI. Excommunicatio contra mulieres nudato pectore incedentes.*
8 *Mulierum nudato pectore incedentiam pœnæ ex Scriptum Sacra.*
9 *Angeli cuſtodes offenduntur veſtitu vano mulierum.*
10 *Meretricibus tantùm ab antiquis veſtes aureæ permiſſæ.*

11 *De-*

11 *Dęmones ludentes ſuper cauda Veſtis mulierbris.*

12 *Mulieres ob vanos veſtitus à Deo punitæ.*

DOctè, ac eruditè plurima ſcripſerunt DD. Parochi, ac Confeſſarij de hoc argumento, quod difficile nimis in praxi nuncuparunt; & iure quidem: adeò enim inſita eſt vanitas
1 veſtimentorum, & inceſſus laſciuus, amorque ornamentorum Mulieribus; vt etiam illa vidua Eliſæi, quamuis pauperrima eſſet, & omnia conſumpſiſſet, retinebat oleum ad vngendum caput, & ornandos capillos: *Non habeo* (inquit) *ancilla tua quidquam in domo mea, niſi parum olei, quo vngar. 4. Reg.* 4. 2.

Cæterùm pro faciliori, & breuiori compilatione eà, quæ ſcripta fuerunt argumenta, ad quatuor capita
2 reducuntur; quia Alia ſunt *Theologica*, Alia *Iuridica*, Alia *Scripturalia*, & Alia *Hiſtorica* pro dictis mulieribus ſuadendis, vt modeſtiam ſeruent in Veſtibus; pectora, humeros, & brachia non denudent.

Theologica deſumuntur ex traditis per Theologos piæ, ac timoratæ conſcientiæ, aſſerentes, & probantes, peccatum eſſe mortale, ſi Mulieres contra
3 tra modeſtiam, de qua in caſu, prævaricentur. Ita Summa Angelica *Verb. Ornatus num.* 3. Piſanell. *eod. Verb. num.* 3. Roſellanum. 13. D. Antoninus *in Sum. part.* 2. *tit.* 4. *cap.* 5. §. 3. P. Albertus de Albertis *De Ornatu Mulier. Diſp.* 2 *cap.* 1. per totum. Andr. Duallius *in* 2. 2. D. Thom. *tract. de Charitate quæſt.* 15. *art.* 5. Petr. Marchantius *in Tribun. Sacram. tom.* 3. *tract.* 2. *tit.* 2. quos refert, & Palynodiam canens ſequitur Diana *part.* 10. *tract.* 12. *& Miſcell.* 2. *reſolut.* 30. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 7. *tract.* 5. *reſol.* 11. Leſſius *De Card. Virt. libr.* 4. *libr.* 4. *capit.* 4. *num.* 11. Dicaſt. *libr.* 1. *Diſput.* 3. *num.* 473. Caſalicch. *in Tuta Conſcientia cap.* 14. *num.* 1. Ratio potiſſima eſt ſcandalum, & ruina ſpiritua-
4 lis proximi proueniens ex nuditate pectoris, humerorum, ac brachiorum mulierum; quas, vix homines iuſti continere ſe poſſunt, ne carnaliter concupiſcant, vt teſtatur lapſus Dauid ob Berſabeæ intuitum; ideòque Sanctiſſimi Patres, & Doctores Eccleſiæ ſemper contra mulierum immodeſtos habitus inuexerunt; vndè S. Ambroſius *libr.* 1. *de Virgin.* ait: *Mulier ornata eſt domus omnium Dęmonum infernalium*. Et de earum ſaluatione videntur deſperare tùm S. Io. Chryſoſt. *Homil.* 37. *in Gen.* vbi dicit: *Impoſſibile eſt, aliquem agere curam animæ, & tanti facere corporis pulchritudinem, & ornatum*: tùm S. Cyprian. ſubdens *Serico, & purpura indutæ Chriſtum induere non poſſunt*. Et quamuis plures ſint Theologi excuſantes dictas mulieres à mortali; 5
nullus tamen eſt, qui illas excuſet à veniali: imò omnes concordant, culpam mortalem committi, ſi in veſtimentis pretioſis, & nuditate pectoris, humerorum, ac brachiorum, deſit vna ex ſequentibus conditionibus: 1. Recta intentio, ſcilicet, vt non ita incedat ex vanagloria, ſed ex iuſta cauſa. 2. Vt ſeruetur honeſtas, quæ non videtur ſeruari poſſe in oſtenſione pectoris, ac mamillarum. 3. Vt habitus ſit conueniens qualitati perſonæ. 4. Vt ſit ornatus cum parſimonia, & moderatione, non autem cum ſuperfluitate. 5. Vt non inſit nimia ſollicitudo. 6. Vt ex eo ſcandalum proximis non proueniat. Hæc omnia latè examinat, & comprobat Summa Angelica *d. Verb Ornatus*. & ibi Iacobus Vngarellus Patauinus *in Additionibus*; ex quibus Rectores animarum deſumere poſſunt rationes, & auctoritates ad comprobandam malitiam mulierum, vt ſupra in caſu incedentium.

Iuridica argumenta ſumuntur ex ea quæſtione, quam tractant Canoniſtæ, & Iuriſtæ; an ſcilicet Epiſcopus poſſit 6
prohibere, nè mulieres portent pectus, ac mamillas nudatas, & abſtineant à Veſtimentis vanis ſub pœna excommunicationis? In qua concludunt affirmatiuè, tùm ratione ſcandali, quod facit peccatum mortale, tùm ratione contemptus, vt videre eſt apud Marian. Socin. *in cap. A nobis. à num.* 21. *& ſeqq. De Sent. excommun.* &c. ibi

ibi Vbert & Ioan. Andr. & apud Sum.
Syluestrinam *part. 2. Verb. Ornatus num.*
10. Et hodie de hoc non eſt ampliùs du-
bitandum, ſtante Edicto Sanctiſſimi
D. N. Innocentij Papæ Vndecimi nu-
per Romæ publicato, in quo Excom-
municationis gladio ferit Mulieres in-
cedentes nudis humeris, pectoribus,
ac brachijs; & ſic ſanciuit Sanctitas
Sua, poſt audita Vota Theologorum,
& Conſultorum, quia talis inceſſus
peccaminoſus eſt, præcipuè ratione
ſcandali, vt diximus ſupra; & docet
7 Reginaldus *in Praxi For. Pœnit. libr.* 14.
num. 23. *&* 24. Quæ igitur mulier, aut
Doctorellus audebit profiteri talem or-
natum à culpa vacare, cum ipſum gra-
uem culpam, & excommunicatione
latæ ſententiæ dignam Vicarius Chriſti
iudicauerit?

Scripturalia argumenta deſumuntur
ex ipſa Scriptura Sacra, quæ frequen-
8 ter deteſtatur ornamenta vana mulie-
rum. Nam *Eccl.* 9. 8. ait, *Auerte fa-
ciem tuam à muliere compta.* Iſaias
cap. 3. 24. minatur ſequentia ſupplicia;
*erit pro ſuaui odore fœtor, & pro zona
funiculus, & pro criſpanti crine calui-
tium, & pro faſcia pectorali cilicium.*
Et ad oſtendendum ſcandalum, ac
ruinam ſpiritualem proximi ex talibus
ornamentis legitur, *Prou.* 7. 10. *Oc-
currit illi mulier ornatu meretricio parata
ad capiendas animas.* Hinc S. Paulus
Apoſtolus mandauit mulieribus velare
caput ſuum *Propter Angelos* 1. *Cor.* 11.
10. Nempè ob Angelos Cuſtodes homi-
num; ipſi enim Sancti Tutelares An-
9 geli offenduntur prædictis ornatibus, ac
vanitatibus mulierum, à quibus im-
pugnatur finis cuſtodiæ, ideſt ſaluta-
tionis æternæ, quam ſæpè ſæpiùs ho-
mines amittunt, illecti, & attracti à
mulieribus laſciuis in peccata, vt la-
tiùs docet Velaſquez *in Epiſt. ad Philip.
cap.* 1. *Verſ.* 13. *annot.* 3.

Hiſtorica tandem Argumenta haben-
10 tur apud Scriptores tùm profanos,
nam Lacedemonij, & Syracuſani non
permittebant vanos ornatus, & veſtes
aureas, niſi Meretricibus, teſte
Clem. Alex. *libr.* 2. *Pedagog. capit.* 10.
tùm apud Sacros, qui enarrant terri-
biles punitiones à Deo inflictas mulie-
ribus, ornatus vanos affectantibus.
Quandoquidem S. Vinc. Ferrerius re-
fert, Dæmones viſos fuiſſe ludere ſu-
per cauda Veſtis cuiuſdam fœminæ, 11
vt legitur apud Epiſcopum Areſium
Impr. 186. *num.* 16. Et Marius Mutius
in Vitis SS. Bergom. narrat, mulierem
ſe ornantem in ſpeculo intuitam qua-
tuor horribiles ſpiritus eam eludentes.
In libro *Scala Cœli*, vidit pius homo
rete magnum, impediens animabus in-
greſſum in cœlum, illudque ornatum
mulierum eſſe audiuit. Et apud Ioan.
Bapt. Matheol. *in Sylua Hiſtor. part.* 2.
libr. 2. *cap.* 1. *tit.* 2. leguntur exempla
plurima Diuinæ Vindictæ contra mu-
lieres, huiuſcemodi vanis ornatibus 12
propenſas; quorum recitatione, ac
aliorum penes Eccleſiaſticos Auctores
exiſtentium, facillimum erit Parochis,
ac animarum Rectoribus, mulieres
ipſas retrahere ab immodeſtis Veſtimen-
tis.

In Reuelationibus S. Birgittæ *Libr.* 9.
cap. 51. refertur iudicium animæ mu-
lieris tunc defunctæ coram Deo, vbi
legebatur peccata illius, & inter alia
ita de ſe confitebatur Anima illa: *Va-
na, & ſuperba portamenta ego de nouo
adinueni perſonaliter, quædam verò ſe-
quebar ſecundum Patriæ conſuetudi-
nem.* Cui ex parte Iudicis reſponſum
fuit: *Iuris diaboli eſt retribuere tibi pro
meritis, quia te ornaſti, & compoſui-
ſti, ſicut ipſe tibi inſpirabat, & dicta-
bat.*

DECISIO CXXI.

ARGVMENTVM.

Demonſtrat hæc Deciſio, quot ra-
tionibus Parochus timere non
debeat incommoda: Sed eum
oporteat inceſſanter laborare in
miniſterio ſuo, procurando ſpi-
ritualia bona, ac Salutem anima-
rum ſibi creditarum?

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Parochi Etymologia.*
2 *Parochi officium prædicare verbum Dei.*
3 *Decreta obligantia Parochos ad prædicationem.*
4 *Ars artium Cura Animarum.*
5 *Duces exercituum vigiles.*
6 *Parochi ſunt plebis ſuæ Medici, Aduocati, & Iudices.*
7 *Vincentij Caraffæ Præpoſiti Generalis Soc. Ieſu dictum.*
8 *Exempla Sanctorum circa ſalutem animarum.*
9 *Parochorum deſidum periculum.*
10 *Feruentium remuneratio.*

PLurimæ, eæque perpulchræ fuerunt
adductæ rationes, quarum præci-
puę ſunt decem.
Prima ob Etymologiam Vocabuli:
nam *Parochus* idem eſt, ac *Diſtributor*.
1 quia ſemper paratus eſſe debet, diſtri-
buere plebi ſuæ Sacramenta, ac Verbum
Dei. *Hierolexicon Magrij Verb. Parochus.*
Secunda ob Diuinum Præceptum, quo
2 habentes animarum curam tenentur pa-
ſcere oues ſuas Verbi Dei prædicatione.
Ioan. 21. 18. ibi: *Paſce oues meas. Et Actor.*
20. 28. ibi: *Attendite vobis, & vniuerſo gregi.* Et habetur *in cap. Epheſijs. 43.*
diſt. & in Concil. Trident. *de Reform. ſeſſ.*
23. *cap.* 1. & notat Fagnan. *in cap. Inter*
cætera num. 7. De Offic. Ordinar.
Tertia ob Præceptum Eccleſiæ, quæ
pluries decreuit Parochos prædicare
3 debere. *cap. Quod Dei timorem. de Sta-*
tu Monachor. Clem. Dudum. §. Huiuſmo-
di. De Sepultur. Gloſſa *in Clem. 1. Verb.*
Officia. De Regular. Concil. Trident.
de Ref. ſeſſ. 5. cap. 2. & d. ſeſſ. 23. cap. 1.
& ſeſſ. 24. cap. 4.
Quarta ob grauitatem officij; ſiqui-
4 dem Cura animarum eſt Ars artium.
cap. Cum ſit. 14. De ætate, & qualitat.
ordinan. ad quam Christus Dominus
vocauit Piſcatores, tanquam magnis la-
boribus aſſuetos; vt quilibet Parochus
ſciat, ſe neceſſariò eſſe debere laboran-
tem, & ſollicitum. Barboſa *de Offic. Pa-*
roch. cap. 3. num. 1.

Quinta ob Similitudinem. Rectores
enim animarum ſunt Duces earum: At 5
exercituum Duces, dum milites dor-
miunt, vigilare debent, exploratores
audiendo, pericula præcauendo, & quæ
expedire reperiunt ordinando, vt de Du-
ce Parmæ Farneſio in bello Gallico
narrat Caterin. Dauila *lib. XI.*
Sexta ob Miniſterium: Nam Paro-
chi plebium ſuarum ſunt Medici, Ad-
uocati, ac Iudices; ideò vt talia mini-
ſteria vtiliter gerant, non feriandum, 6
non dormiendum, ſed ſtudendum,
orandum, ac laborandum eſt; prout
teſtatus eſt de ſe Apoſtolus dicens
(*Actor. dict. cap. 21. num. 31.*) *Quo-*
niam per triennium nocte, & die non ceſ-
ſaui, cum lacrymis monens vnumquemque
veſtrum.
Septima ob Excellentiam animarum,
quas *aquiſiuit Deus Sanguine ſuo. Act.* 7
20. 28. Hinc P. Vincentius Caraffa
Septimus Præpoſitus Generalis Societ.
IESVS dicebat: *Per ben amare i poue-*
ri al paragone de ricchi, ſi deuono mi-
rare le loro anime addobbate del pre-
zioſo Scarlato del Sangue di Gieſù Chri-
ſto. P. Daniel Bartoli *in eius vita lib. 2.*
cap. 13.
Octaua ob Exemplum tùm Sancto-
rum Apoſtolorum, *Qui viuentes in car-* 8
ne plantauerunt Eccleſiam Sanguine ſuo;
& Calicem Domini biberunt: tùm alio-
rum Sanctorum, de quibus ſcriptum
eſt, *Hi ſunt, qui venerunt ex magna*
tribulatione; ac præcipuè Sancti Ignatij
Loyolæ, qui *indefeſſus lucrandis Deo*
animis inſtabat; auditus aliquando dice-
re, ſi optio daretur, malle, ſe beatitudi-
nis incertum viuere, & interim Deo in-
ſeruire, & proximorum ſaluti, quàm
certum eiuſdem gloriæ ſtatim mori. Lect. 6.
Breu. Rom.
Nona ob imminens periculum damna-
tionis, cum de Paſtoribus negligentibus 9
dixerit Dominus: *Ecce ego ipſe ſuper*
Paſtores requiram gregem meum de manu
eorum. Ezech. 34. 10. cap. Diſpenſatio 43.
diſt. omninò legendum.
Decima ob certitudinem cœleſtis re- 10
munerationis, iuxta illud *Venite ad me*
omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, &
ego reficiam Vos. Matth. 11. 28.

Ex

Digitized by Google

Ex quibus omnibus conſtat, laborandum eſſe à Parochis, neque incommoda timenda, quia in morte, (teſte Diuo Gregor. *Hom. 9. in Euang.*) Dominus *bene operantes pro apportato lucro remunerat; ſeruum verò à bono opere torpentem damnat*.

DECISIO CXXII.

ARGVMENTVM.

Diſſeritur, quibus rationibus retrahendi ſint per Confeſſarios filijſfamilias, ac famuli à furtis domeſticis, & à diſſipatione rerum ſuæ domus?

SVMMARIVM.

1 *Furta domeſtica filiorum, ac famulorum ſunt peccata.*
2 *Fures à Deo maledicti, & à Regno cœleſti excluſi.*
3 *Furta circa domeſtica Propoſitio damnata.*
4 *Furta parua requirunt reſtitutionem.*
5 *Fures ipſo Iure infames, & irregulares.*
6 *Furum pœnæ corporales.*
7 *Furtiuas res ementes quando de Iure Veneto perdant pretium?*
8 *Furum punitorum exempla.*
9 *Peculiorum genera quatuor.*
10 *Patresfamilias de filijs, ac famulis Deo reddituri rationem.*
11 *Furis à ſerpentes in pedibus colligati exemplum.*

OBſeruanda ſunt motiua, & rationes, quæ ſequuntur: videlicèt
Prima. Quòd ſæpè Parochi in publi-
1 cis Sermonibus, & Confeſſarij in priuatis exhortationibus filiosfamilias, ac famulos moneant, eorum domeſtica furta eſſe peccata, & quidem mortalia, ſi in notabili quantitate, vel frequentia fiant. Bonacina *de Reſtit. diſput. 2. quæſt. 10. punct. 1. num. 3.* P. Caſſianus à S. Elia *in Theol. Mor. Expurg. Verb. Furtum 2. num. 125.* Tamburin. *in Decal. lib. 8. tract. 2. cap. 3. num. 4.* Et notat de hoc diuinum Oraculum *Prou. 28. 24. Qui ſubtrahit à Patre ſuo, vel à Matre, & dicit hoc non eſſe peccatum, particeps homicidij eſt.*

Secunda. Ideò maledicti ſunt à Deo.
Zach. 6. 3. Omnis fur, ſicuti ſcriptum eſt, 2
iudicabitur; & veniet ad domum furis maledictio.

Tertia. Et à Regno cœleſti excluſi. *1. Cor. 6. 10. Neque fures, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt.*

Quarta. Declarandam eſſe Propoſitio- 3
nem inter damnatas à Sanctiſſimo Papa Noſtro Innocentio XI. *la* 37. ideſt eius tenorem mentibus fidelium inculcandum, vt ſciant, eſſe erroneam, ac ſcandaloſam, & omninò vitandam Doctrinam illam, ſeù opinionem, quæ aſſerebat, quod *famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſuis ſurripere, ad compenſandam operam ſuam, quam maiorem iudicant ſalario, quod recipiunt*. P. Caſſian. à S. Elia. *in Theol. Mor. Expurg. Verb. Compenſatio. num. 1.*

Quinta. Quocirca neque ſunt abſol-
uendi, niſi faciant reſtitutionem: quæ 4
etiam pro modicis furtis eſt ſemper imponenda iuxta opinionem Leſſij *de Iuſtit. & Iur. lib. 2. cap. 12. dub. 8. num. 50.* quam refert etiam P. Caſſianus *d. Verb. Furtum 2. num. 149.*

Sexta. Quod fures ſunt ipſo Iure in-
fames. *L. 1* & ibi Gloſſa *ff. de his, qui* 5
notat. infam. Cap In infames. cap. Nos ſequentes. 6. q. 1.

Septima. Ac etiam Irregulares. *cap. fin. de Furtis*. Theſaur. *de Pœnis part 2. Verb. Furtum. cap. 1.*

Octaua. Terrendos eſſe pœnis corpo-
ralibus, quibus Tribunalia plectunt fu- 6
res, videlicèt fuſtigatione, ictibus funis, exilio, triremibus, & ſuſpendio in furcas. Chartar. *Criminal. Deciſ. 89. num. 11. 12. & 13.*

Nona. Increpandos illos, qui emunt res furtiuas à filijsfamilias, vel famu-
lis, & docendos, quod ex legibus Ve- 7
netis ſunt punibiles, & cogendi ad earum reſtitutionem rerum, amiſſo pretio. Laur. Prior *in Praxi Crimin. Veneta ſub tit. de Furto pag. 175.*

Decima. Narrandas punitiones à Deo
inflictas contra fures, quarum exem-
pla plurima habentur *in Sylua Hiſtoriali*
Io: Bapt. Matthioli *tom. 1. lib. 6 tit. 42.*
recuſa Venetijs 1672. apud Balconium.
9 *Vndecima*. Declarandas quatuor ſpe-
cies Peculiorum, nempè Caſtrenſe,
Quaſi Caſtrenſe, Aduentitium, & Pro-
fectitium; & docendos filiosfamilias,
in duobus vltimis vſum eſſe Patris; ac
proindè ex eis quidquam ſurripere non
licere. Azor. *part. 2. libr. 2. cap. 22. num.*
23. Tamburin. *in Decalog. lib. 1. cap. 3.*
§. 7. & P. Caſſian. *dict. Verb. Furtum.*
2. num. 120.
Duodecima. Inceſſanter obſecrandos,
monendos, arguendoſque Parentes, &
Heros, vt educent filios, & famulos
10 in timore Domini, inuigilent ſuper
eorum moribus, retrahant eos à lu-
dis, à conuerſationibus, & ſocijs ma-
læ vitæ; illoſque frequentare faciant
Sacramenta, Orationes, & Doctrinam
Chriſtianam; & omninò ſciant Patres
familias, ac Domini, ſe reddituros
eſſe ſtrictiſſimam rationem Deo de vita,
educatione, ac actionibus filiorum, ac
famulorum ſuorum, vt eruditè probat
Scripturis, & Auctoritatibus Sancto-
rum P. Paulus Segneri *Soc. Ieſu in Con-*
cionib. ſuis Quadrageſ. Concione 25. ab
omnibus Parochis, & confeſſarijs om-
ninò, & attentè legenda; tanquam vtil-
lima, & ad hoc argumentum proban-
dum aptiſſima.
Iucundum ſatis, ſed ponderoſum eſt
11 exemplum, quod narrat S. Gregorius
Papa *libr. 1. Dial. cap.* 3. de quodam
fure domeſtico Monaſterij Iudani, cu-
ius hortum noctu expilabat; quod cum
aduertiſſet Monachus horti cuſtos, &
vidiſſet in eo Serpentem, ait illi: *In*
Nomine IESV præcipio tibi, vt aditum
illum cuſtodias, ac furem huc ingredi non
permittas. Nocte ſequenti, aduenien-
tis furis ſerpens ſic pedes, ac tibia col-
ligauit, vt indè diſcedere non poſſet,
& mane facto reuerſus Monachus ad
hortum vidit illum ſic detentum; gra-
tiaſque agens Deo, iuſſit ſerpenti, vt
illum furem à ſe leuiter correptum
dimitteret.

DECISIO CXXIIII.

ARGVMENTVM.

Exponuntur, quæ, & quot ſint vtilitates reſultantes, quando Parochus, præcipuè in Villis, ſcholam aperit, & docet pueros ſuæ Parochiæ legere, ac ſcribere?

SVMMARIVM.

1 *Docendi pueri à Parochis, vt ſciant ſaltem legere, & ſcribere ob vtilitates decem.*
2 *Sapientia cur ſimilata Torrenti?*
3 *Monachi antiqui docebant pueros litteras.*
4 *S. Ignatius Scholas humaniorum litterarum inſtituit.*

RElatæ fuerunt vtilitates ſequen-
tes.
Primò, Parochus impensè amatur,
& diligitur à toto ſuo populo. Secun- 1
dò, Honorantijs ſaltem, ac munuſcu-
lis ſæpè donatur. Tertiò, Pueri illi edo-
cti, ſcienteſque legere, & ſcribere, vti-
liores ſunt parentibus in gubernio rerum
domeſticarum, locationum, & com-
putorum. Quartò, Ac etiam Eccleſiæ
ſuæ in regimine Confraternitatum Spi-
ritualium. Quintò, Ipſimet capiunt,
& ediſcunt Doctrinam Chriſtianam,
dum eam legunt. Sextò, Fiunt aptiſſi-
mi ad illam alijs tradendam, expli-
candam, & inſinuandam in Parocho-
rum ſubſidium, ac leuamen, vndè
creantur Magiſtri in Schola. Septimò,
Domi ſuæ legunt libros Spirituales, vi-
tas Sanctorum, & exempla virtutum
cum profectu audientium, quos retra-
hunt à detractionibus, & verbis otioſis.
Octauò, In Eccleſia deſeruiunt mi-
rabiliter, in Choro ad cantandas Veſ-
peras, & Miſſas, hiſque inſeruiendum,
præcipuè in Officijs Defunctorum. No-
nò, Parochi vtiliter tempus inſumunt,
& euitant otium; quod adeò pernitio-
ſum

Digitized by Google

ſum eſt in Villis, potiſſimùm æſtiuis diebus adeò prolixis. Decimò, Tandem opus digniſſimum exercent, laudabile, & meritorium, cùm ſit opus Miſericordiæ Spiritualis; de quo Gerſon. *in libr. De Pueris ad Chriſtum trahendis*, & rem gratam Eminent. Præſuli faciunt, à quo toto corde commendatur Parochis ſuis hoc charitatis exercitium.

2 Hinc Salomon ſimilauit ſapientiam non aquæ ſtagnanti, ſed torrenti redundanti dicens. *Torrens redundans fons ſapientiæ. Prou.* 18. 4. vt ſcilicèt diffundatur in mentes puerorum, ſicut aqua Torrentis in arua vicina; vt ait Menochius in *Hiſt. Miſcell. part.* 5. §. 134.

3 Quare mos fuit antiquorum Monachorum recipere pueros ad eos docendos, vt de S. Mauro, & de S. Placido legitur feciſſe S. Benedictum: quem pium, ſanctumque morem in vſum reſtituit

4 S. Ignatius Loyola, volens, vt à ſuis Religioſis doceantur pueri humaniores litteras, & vnà cum illis timorem Domini.

DECISIO CXXIV.

ARGVMENTVM.

Traditur, quibus rationibus Parochus ſuadebit populo ſuo, vt propriam Eccleſiam Parochialem frequentet, in ea audiendo Diuina officia, & recipiendo Sanctiſſima Sacramenta?

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia Parochialis olim adeunda à Parochianis de Præcepto.*
2 *Etiam nunc ex mente Concilij Tridentini.*
3 *Cantare Miſſam, & Veſperam attrabit populum ad Eccleſiam.*
4 *Deiparæ dictum ad S. Birgittam de trabendis populis ad Eccleſiam.*
5 *Prolixitas à Parochis in ſermone euitanda.*
6 *Orationes, & Sacrificia in Eccleſia Parochiali magis iuuant.*
7 *Parochi feruentes in conuocandis populis ad officia Diuina.*
8 *Parochi deſides ſimilati à Chriſto mole immobili.*

ALlatæ fuerunt rationes quinque: pro populis ſuadendis, prout in argumento.

Prima *Legalis*.
Secunda *Induſtrialis*.
Tertia *Prudentialis*.
Quarta *Potentialis*.
Quinta *Fundamentalis*.

Legalis Ratio eſt. Quia olim adire
propriam Eccleſiam Parochialem, &
in ea audire Diuina officia, ac perci-
pere Sanctiſſima Sacramenta, erat de
Præcepto. *cap. In Dominicis. cap. Nul-* 1
lus Presbyter. 9. *q.* 2. *cap.* 2. *de Parochijs.*
& Extrauag. 2. *de Tregua, & Pace inter*
Comm. Gobat *in Experim. Theol. tract.* 5.
numer. 164. Et licèt hodie ex generali
conſuetudine dictum Præceptum ſit ab-
rogatum; itaut qui ad ſuam Eccle-
ſiam Parochialem non vadit, non pec-
cet, niſi eam deſerat ex contemptu,
non ſolùm expreſſo, ſed etiam tacito.
Trullench. *in Decal. lib.* 3. *cap.* 1. *dub.*
6. *num.* 4. Reginald. *libr.* 19. *quæſt.* 3.
num. 22. Eminentiſs Cardin. de Laurea
in Epitom. Canon. Verbo *Miſſa in quo*
loco audienda à populis. Nihilominus
Sacrum Concilium Tridentinum ve- 2
hementer optauit, & adhuc optat, vt
populi Dominicis, & feſtiuis diebus
accedant ad ſuam Eccleſiam Parochia-
lem, vt legitur *ſeſſ.* 22. *in Decreto de*
Obſeru. & euitan. in Celebr. Miſſ. Verſ.
Moneant. & Seſſ. 24 *de Reform. cap.* 4.
ad effectum, vt audiant intra Miſſa-
rum Solemnia proprium Parochum ſi-
bi Euangelium explicantem, ieiunia in-
dicentem, & alia neceſſaria docentem
ad ęternam ſalutem conſequendam;
quæ non abſque mortali culpa igno-
rari poſſunt. Hac igitur ratione à Le-
ge Conciliari deſumpta, quæ vehemen-
ter optat, vt quilibet propriam Parochia-
lem frequentet, poterit Parochus po-
pulum ſuum ad dictam frequentiam hor-
tari.

Indu-

Digitized by Google

Induſtrialis Ratio eſt. Sermones Spirituales ex affectu cordis proferre, ac celebrare diebus feſtis Miſſam, & Veſperas Solemni cantu, cum pluribus vocibus puerorum, iuuenum, et aliorum ad hunc effectum ſelectorum; nam, in Villis præcipuè, populi alliciuntur, et lubentes properant ad propriam Eccleſiam; glorianturque in ea, audiri cantus Spirituales, ſoliti dicere hæc formalia verba; *Se tal volta manco dalla mia Chieſa, mi pare di non eſſere ſtato à Meſſa*. Parochi itaque induſtrioſi, et in rebus ſacris de-
4 uotionem profitentes, attrahunt mirabiliter populum; quod teſtata eſt Deipara ad S. Birgittam *libr 3. Reuelat. capit. 3. num. 4.* his verbis: *Qui Paſtoris vices habet, tenetur habere faſciculum florum ſub brachijs ſuis, quo oues vicinæ, & remotæ illectæ currant gaudenter poſt odorem eius. Iſte verò faſciculus florum ſignificat prædicationem diuinam.*

Prudentialis Ratio eſt, vt in prædicando loquatur appoſitè, iuxta captum audientium, cum facilitate, cum exem-
5 plis, cauendo à prolixitate, iuxta methodum præſcriptam à Sacro Concil. Trident. *Seſſ. 5. capit. 2.* his verbis: *Plebes ſibi commiſſas pro ſua, & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis, docendo ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem: annunciandoque eis cum breuitate, & facilitate ſermonis vitia, quæ eas declinare, & virtutes, quas ſectari oporteat; vt pœnam æternam euadere, & cœleſtem gloriam conſequi valeant*. Non ſemel contigit, ab hac Curia monitum iri Parochos prolixos nimis, & tædio intolerabili afficientes populum in prædicando, vt breuiores forent in dicendo, & quod, non quæ paſſiones inordinatæ, ſed quod prudentia ſuggerit, exponerent.

Potentialis Ratio eſt, vtiliſſimum fore Parochianis proprias Eccleſias Paro-
6 chiales frequentare, *tùm viuis*, ob intelligentiam præceptorum Dei, & Eccleſiæ, proſperitatemque laborum ſuorum, frugum, negotiorum, ex communi oratione, ac benedictione Sacerdotis prouenientem, vt oſtendit Marchant. *in Reſolut. Paſtoral. de Celebrat. Miſſæ capit. 7.* (quem legere iuuabit Doctores Parochos) & ex litteris commendatitijs, quas ipſi Parochi ſæpè faciunt in fauorem eorum, qui ſuam Eccleſiam frequentant; *tùm defunctis* eorum conſanguineis, in eadem Eccleſia tumulatis, quibus magis proſunt Miſſæ, orationes, & ſuffragia, quæ fiunt ſibi, quàm alibi, vt ex Nauar. *de Orat. capit. 5. num. 12. Notand. 5.* & Zerola *part. 2. Verb. Miſſa* probat Samuellius *de Sepult. tract. 2. Controu. 7.*

Fundamentalis tandem *Ratio* eſt, quod 7
Parochus ipſe velit verè, & ex corde, vt Eccleſia ſua frequentetur à Parochianis ſuis: nam data tali vera, & intima voluntate, deſiderio, & ardore, exaudietur à Domino, qui *eſurientes implet bonis*; *Luc. 1.* & à quo dictum eſt; *Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Matth. 5. 6.* Teſtis eſt experientia, qua in huius ampliſſimæ Diœceſis Viſitationibus compertum eſt, Parochos obtinere à ſuis populis quicquid eis proponunt deuotionis, pietatiſque faciendum, ſi ipſi Parochi nulli labori parcant. At è contra, ſi Parochi deſides, frigidi, & parùm ſolliciti fuerint in ſpirituali cultura ſuorum populorum, Eccleſias ſuas de- 8
ſertas videbunt; nam huiuſmodi animarum Rectores *ſunt ſimiles rotæ molendini, quæ immobilis eſt; quæ cum ſtat fixa, ſe non mouens, tunc grana in molendino non conteruntur*; vt locutus eſt Christus Dominus Sanctæ Birgittæ *libr. 4. capit. 97. Reuelation.*

(?)

D E-

D E C I S I O CXXV.

A R G V M E N T V M.

Demonſtratur, quot, & quibus rationibus debeat quilibet Confeſſarius ſingulis diebus determinatè legere tùm Spiritualem aliquem librum, tùm alterum librum de caſibus conſcientiæ pertractantem?

S V M M A R I V M.

1 *Lectionis ſpiritualis, & ſtudij Vtilitas, & Neceſſitas.*
2 *Confeſſarius quomodo euadat prudens, & deuotus.*
3 *Pœnitentes inſtruendi in deuotione.*
4 *Docere alios iuuat docentem.*
5 *Ignorantia Confeſſarij poteſt reddere abſolutionem inualidam.*
6 *Epiſcopi approbantes Confeſſarios ignorantes peccant mortaliter.*

1 PLures plura dixere: ſed à pluribus dicta rediguntur ad duas fortiſſimas rationes, videlicèt quò ad lectionem Spiritualis libri *ob Vtilitatem*; quò verò ad lectionem libri Theologiæ Moralis, ſeu caſuum conſcientiæ *ob Neceſſitatem*.

Quò ad Primum. Vtilitas eſt duplex. *Vna* ipſius confeſſarij, *Altera* Pœnitentium.

Vtilitas Confeſſarij reſultat ex lectione
2 quotidiana libri alicuius Spiritualis, quia cum ipſe eſſe debeat doctus, prudens, & deuotus. Tolet. *lib. 3. cap.* 15. Reginald. *tom. 1. toto lib. 2.* talis fit aſſiduè legendo libros ſacros, pios ac Spirituales, vt probat P. Ludouic. Granata *in Proem. Memorialis Vitæ Chriſt. pag. 5. & par. 1. tract. 4. Verſ. La Nona coſa.* & in Addit. *ad idem Memor. tract. 1. in proem.* Nam, vt ait D. Ambroſ. *lib. 1. Offic. cap. 20. Chriſtum alloquimur, cum oramus: illum audimus, cum diuina legimus oracula.* Vndè Apoſtolus ſcribit Thimoteo. *Attende lectioni.* 1. *Thim.* 4. & Dominus in Euangelio *Scrutamini Scripturas. Io.* 5. Ideò Confeſſarij lectionibus Spiritualibus quotidiè vacantibus mirificè erudiuntur in virtutibus, in cognitione cœleſtium, & amore æternitatis.

Vtilitas Pœnitentium: quia tot, & tanti ſunt, de quibus dici poteſt, *Neſcierunt, neque intellexerunt; in tenebris* 3
ambulant. Pſal. 81. 5. ſcilicèt quò ad amorem Dei, & virtutum Euangelicarum cognitionem, & exercitium; vndè eos oportet inſtrui, atque erudiri à Confeſſarijs. Reginald. *d. tom. 1. libr. 2. cap.* 12. Quod perficere non poſſunt, niſi ipſi ſtudeant, legant, & ſe ipſos inſtruant, & quod didicerint legendo, ſuauiter inſinuent, & communicent Pœnitentibus, ad inſtar nurricis, quæ cibum ſumit in ſe, & conuerſum in dulce lac tribuit infantibus, iuxta illud Diui Petri Apoſtoli 1. *Petr.* 2. 2. *Sicut modò geniti infantes, rationabiles, ſine dolo lac concupiſcite.* Quapropter ab Apoſtolo poſt lectionem iniungitur exhortatio, & doctrina, *Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.* 1. *Thim.* 4. Quia perfectus Confeſſarius non eſt contentus audire pœnitentem, abſoluere, & dimittere (vt non pauci, neque laudandi, neque imitandi faciunt) ſed erudire, inſtruere, & ad virtutes conatur excitare,
iuxta illud: *Labia iuſti erudiunt pluri-* 4
mos. Prou. 10. 21. *Et in corde prudentis requieſcit ſapientia, & indoctos quoque erudiet. Prou.* 14. 33. Et ex hoc charitatis, & eruditionis officio magnum bonum proficiſcitur. *Hoc enim faciens, & ſeipſum ſaluum faciet; & eos, qui audiunt eum.* 1. *Thim.* 4. & maximum præmium, teſtante Spiritu Sancto, quòd *Qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti; & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Dan.* 12. 3.

Quò ad Secundum. Neceſſitas quotidiè legendi librum de Conſcientiæ caſibus pertractantem reſultat pariter ex
duplici motiuo; *Vno* pœnitentium, *Al-* 5
tero eiuſdem Confeſſarij. *Motiuum pœnitentium* eſt nullitas, & inualiditas Confeſſionis factæ Confeſſario ignoranti, ac neſcienti vel abſoluere, vel debitam ſatiſfactionem iniungere; ita vt

illa

Digitized by Google

illa ſit reiteranda. Riccard. *in 4. diſ. 17. art. 2. quæſt. 8.* Adrian. Gabr. et Vaſq. quos citat, et ſequitur Eminetiſs. Card. de Lauræa *in 4. Senten. tom. 2. de Sacram. Pœnit. diſput. 20. num. 28. & ſeqq. Motiuum Confeſſarij* ſupradictæ Neceſſitatis eſt, quia niſi doctus fuerit, non poteſt licitè Sacramentum Pœnitentiæ miniſtrare, et miniſtrando peccat mortaliter; nam iuxta Sacrum Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *capit.* 5. plura tenetur ſcire; quæ referuntur ab Illuſtr. Marauiglia Epiſcop. Nouar. *in libro Ammaeſtram. del Clero Am.* 7. 8. 12. 13. & 14. et ab Eminentiſs. Cardin. de Lauræa *dict. tom. 2. diſput. 20. num.* 53. his Verbis:

Collige autem ex his, Sacerdotem ignarum, & neſcientem diſtinguere mortale à veniali, nec mortale à mortali, neque circumſtantias peccatorum mutantium ſpecies, grauiter peccare, quoties hoc miniſterium exercet (excepto caſu extremæ neceſſitatis) toties enim exponit ſe periculo ſacrilegij, vt ſcilicet ſoluat, quos non poteſt, & liget præter formam debitam; ideòque non cenſeri idoneum pro hoc miniſterio, vt Benedictus XI. Extrauag. Inter cunctas, de Priuil. *clarè docet, explicans illud* Oſeæ 4. Tu ſcientiam repuliſti, et ego repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi, quia labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, et legem exquirunt de ore eius; *aliàs (ſubdit Pontifex) prout ad eum pertinet, inter peccatum, & peccatum non poteſt diſcernere. Vndè infero, grauiſſimè etiam peccare Epiſcopos, & alios Prælatos, qui tales Sacerdotes ſuis ouibus præficiunt.*

6 Quam purpurati et erudititiſſimi Doctoris ſententiam ab omnibus perpendi cupit Curia Patauina, et ab illis præcipuè, qui in eam, Capellanos imperitos ab hoc miniſterio repellentem, blaterant. Legantur meæ Deciſiones de Sacramento Pœnitentiæ, et præcipuè *Deciſ. 31. num. 16. & Deciſ. 37. num. 18.*

DECISIO CXXVI.

ARGVMENTVM.

Demonſtratur quibus induſtrijs, ſeu rationibus euelli poſſit à populo Vitium detractionis?

SVMMARIVM.

1 *Detractio quid, & quotuplex ſit?*
2 *Detractione totum penè genus humanum periclitatur.*
3 *Detractio ſemper tres perſonas offendit.*
4 *Detractores tenentur famam reſtituere.*
5 *Detrahere alteri ſignum eſt damnationis.*
6 *Detractorum punitiones.*
7 *Lingua cautè cuſtodienda.*
8 *Detractores corriguntur Oratione publica pro eis facta.*
9 *Detractionis Vitium libri impugnantes.*

EX multiplici numero reſponſionum, ſelectæ fuerunt ſequentes.

Prima. Frequenter explicare tanti vitij naturam, qualitatem, ac modos, quibus in illud homines impingunt, videlicet, quod *Detractio eſt ablatio famæ*; quæ committitur, vel dicendo malum de Proximo, & hoc quatuor modis, iuxta illud *Imponens, Augens, Manifeſtans, in Mala vertens*; aut tacendo bonum, quatuor pariter modis, hoc alio carmine contentis: *Qui negat, aut minuit, tacuit, laudatuè remiſſè.* Tolet. *lib.* 5. *cap.* 6. 1

Secunda. Notam facere grauitatem eiuſdem Vitij, quod eſt mortale ex genere ſuo contra iuſtitiam, peius quàm furtum, nam fama præſtantior eſt pecunijs; & ideò Gloſſa ſuper illud *Prou.* 24. *Cum detractoribus nè commiſcearis* dicit, *Hoc ſpecialiter vitio penè totum genus humanum periclitatur.* Tolet. *dict. lib.* 5. *cap.* 64. 2

Ter-

Digitized by Google

Tertia. Docere, hoc crimine ſem-
3 per offendi tres perſonas eodem tempo-
re: illam, cui detrahitur in honore;
& detrahentem; ac ei aures præben-
tem in anima; vndè S. Bernard. *libr.* 2.
de conſid. in fine ait: *Detrahere, aut*
detrahentem audire, vtrùm horum dete-
ſtabilius ſit? non facilè dixerim.

Quarta. Inculcare inceſſanter, tùm
in publicis concionibus, tùm in Sacra-
mentalibus Confeſſionibus, obligatio-
4 nem reſtituendi famam; in qua, quia
multi deficiunt, pauci ſaluantur; id-
circò Iſraelitæ, qui murmurauerunt
in deſerto *Num.* 11. non ſunt ingreſſi
terram promiſſionis in ſignum, quod
in Terram viuentium, ideſt in Cœ-
lum, non recipiuntur Murmuratores:
nam *Detractores Deo odibiles. Rom.* 1.
39. *Et neque maledici, neque rapaces*
regnum Dei poſſidebunt. 1. *Cor.* 6. 10.

Quinta. Et huius comminationis
fortiſſimum adduci poteſt argumen-
5 tum, quod fit à P. Paulo Segnerio Soc.
Ieſu in præclaro ſuo opuſculo Italico *Il*
Confeſſore inſtruito cap. 10. *in fin.* his Ver-
bis: *A queſti rappreſentate, che vno de*
più chiari ſegni di eſſere preſcito è manca-
re di carità; giache, ſi come Santo Ago-
ſtino raccolſe da San Giouanni, Sola di-
lectio diſcernit inter filios Dei, & in-
ter filios diaboli. *Mà come in eſſi può eſ-*
ſere Carità, ſe la Carità ricuopre gl'al-
trui peccati, ed eſſi gli ſcuoprono? Cha-
ritas operit multitudinem peccato-
rum.

Sexta. Narrandas eſſe punitiones
tùm miſſas è Cœlo à Deo contra Mur-
6 muratores, videlicèt Ignem, lepram,
aperitionem Terræ, vt habetur *Num.*
cap. 11. *cap.* 12. *cap.* 16. tùm alias per-
multas relatas in *Sylua Hiſtor* Io. Bapt.
Matth. *part.* 1. *lib.* 6. *tit.* 52. *&* 53. & in
Admir. Orbis Chriſt. *tom.* 1. *libr.* 2. *pag.*
99. *num.* 8. *&* 9.

Septima. Commendandam potiſſi-
mùm virtutem ſilentij, & linguæ cu-
7 ſtodiam, iuxta præceptum Apoſtoli
Iac. 3. *Sit autem omnis homo velox ad au-*
diendum, tardus autem ad loquendum:
& exemplum Regij Prophetæ *Pſal.* 140.
3. orantis *Pone Domine cuſtodiam ori meo:*
de qua ſilentij virtute, & linguæ cu-
ſtodia mirificè ſcripſit P. Rodriquez *in*
Exercit. Perfect. part. 2. *tract.* 2.

Octaua. Recitare facere ſingulis die-
bus feſtiuis à populo poſt Miſſam Paro- 8
chialem *Vnum Pater, & Aue* pro con-
uerſione, & emendatione *malarum lin-*
guarum; remanet enim in plebe impreſ-
ſa grauitas huius facinoris, & ſollicitior
eſt in tacendo.

Nona. Plurima alia argumenta, 9
eaque pulcherrima in hanc rem deſu-
menda eſſe ab Auctoribus de hoc vitio
tractantibus, quos legere pigere non
debet Parochos, & præcipuè Marchan-
tium *in Hortu Paſtorum libr.* 3. *pag.* 383.
Caramuelem *in Theolog. fundam. libr.* 2.
fund. 55. *num.* 1579. Plateam Vniuerſa-
lem Garzonij *diſc.* 89. Poliantæam *Verb.*
Detractio. P. Drexelium *de Vitijs Lin-*
guæ. P. Didacum Stellam *de Vanitat.*
Mund. part. 3. *cap.* 32. *ac* paſſim alios.

DECISIO CXXVII.

ARGVMENTVM:

Explicatur, quot, & quibus rationibus debeant Parochi perſonaliter exercere curam animarum, & adminiſtrare SS. Sacramenta per ſe ipſos, non autem per capellanum?

SVMMARIVM.

1 *Parochi per ſe, & non per alios curam animarum gerunt ex Conc. Trid.* & num. 3.
2 *Canones id ipſum præcipientes.*
4 *Induſtria perſonæ vbi eſt electa opus agitur perſonaliter.*
5 *Beneficium datur propter officium.*
6 *Reſidentia non debet eſſe tantùm materialis.*
7 *Parochum non eſſe, & non operari idem eſt.*

Digitized by Google

8 *Paſtores , Duces , & Medici perſonaliter officium ſuum faciunt .*
9 *Meritum ibi maius, vbi maior labor .*
10 *Doctorum opinio , quod Parochus de per ſe curam exerceat .*

1 RElatæ fuerunt rationes decem .
Prima . Quia Iure Diuino ſunt obligati ; vt expreſsè teſtatur Sacrum Tridentinum Concilium *ſeſſ. 23. de ref. cap.* 1. his verbis: *Cum Præcepto Diuino mandatum ſit omnibus , quibus animarum cura commiſſa eſt , oues ſuas agnoſcere , pro his Sacrificium offerre , Verbique diuini prædicatione , Sacramentorum adminiſtratione , ac bonorum omnium operum exemplo paſcere . &c.*

Secunda . Quia Sacri Canones ſic di-
ſponunt , vt legitur in *cap. Extirpandæ*
2 30. §. *Qui verò . De Præbend.* vbi ita :
Qui verò parochialem habet Eccleſiam , non per Vicarium , ſed per ſeipſum illi deſeruiat . Idem ſtatutum eſt in *cap. Quia nonnulli* . 3. ibi: *talis ad hoc perſona quęratur , quæ reſidere in loco , & curam eius per ſeipſam valeat exercere*: & in *cap. Relatum* . 4. ibi: *& curam eius per ſe valeat exercere . De Clericis non reſident.*

Tertia . Quia ſic iubet idem Sacrum
3 Tridentinum Concilium *ſeſſ. 7. de ref. cap.* 3. ibi: *Inferiora beneficia Eccleſiaſtica , præſertim curam animarum habentia , perſonis dignis , & habilibus , & quæ in loco reſidere , ac per ſe ipſos curam ipſam exercere valeant , &c. conferantur .*

Quarta . Quia de Iure ciuili quando
electa eſt induſtria perſonæ , opus eſt
4 perſonaliter exequendum . *l. Inter artifices . 21. ff. de Solutionib.* Sed in Eccleſijs Parochialibus electa cenſetur induſtria perſonæ ipſius Parochi . Poſſeuin. *de Offic. Curat. cap.* 1. *n.* 8.

Quinta . Quia ſic obligatur Parochus
ex iuſtitia commutatiua ; nam ei dan-
5 tur fructus Parochiæ , vt ipſe præſtet perſonales operas ſuas Parochianis , iuxta illud : *Beneficium datur propter Officium . cap. Cum ſecundum Apoſtolum . De Præben. & cap. fin. de Reſcript. in 6.*

Sexta . Quia ad adimplendum debi-
tum Reſidentiæ non ſufficit materiali- 6
ter reſidere in Parochia , ſed opus eſt , munia Parochialia perſonaliter adminiſtrare . Barboſa *de Offi. & pot. Parochi cap. 8. n. 40. vbi DD.*

Septima . Ratione Naturali , nam , 7
idem eſt Parochum non habere , ac non operantem habere . *cap. Inter corporalia . De Transl. Epiſc.*

Octaua . Reſpectu neceſſitatum po- 8
puli , quibus meliùs prouidet Parochus , quàm Capellanus , & ideò Parochus vocatur Paſtor , Dux , Medicus , quia hi omnes perſonaliter operari tenentur . *cap. Quamuis , De Reg. Iur. l. Qui mercedem . ff. Locat.* Nauar. *in cap. Placuit . de Pœnit. diſt. 6. à n.* 152.

Nona . Reſpectu Vtilitatis ipſius Pa- 9
rochi : quia quantò difficiliora operatur cum charitate , tantò magis meretur . S. Thom. *2. 2. quæſt. 27. artic.* 8. *ad.* 3.

Decima . Reſpectu communis opinio-
nis Doctorum , quos cumulat Ioan.
Sancius *diſput.* 47. quam legiſſe Paro- 10
chos omnes iuuabit , vt ſciant , per ſe ipſos , non autem per ſubſtitutos Curam animarum exercendam eſſe ; ac Sanctiſſima Sacramenta adminiſtranda.

DECISIO CXXVIII.

ARGVMENTVM.

Referuntur rationes omnes , quibus demonſtratur obligatio genitorum , ne permittant , pueros , & puellas , quinquennio completo , dormire ſimul.

SVMMARIVM.

1 *Pueri , & Puellæ , quinquennio completo , ne dormiant ſimul .*
2 *Impuberes carnalia peccata committere poſſunt .*

3 *Puer*

Digitized by Google

3 *Puer octo annorum lapſus in carnem cum ſorore.*

4 *Genitores non ſinent filios vtriuſque ſexus ſimul dormire.*

1 DE hoc dictum fuit, quod omnium rationum Ratio ſumma eſt periculum impudicitiæ, & lapſus in peccata carnis eorumdem puerorum, & puellarum; ſiquidem, vt teſtatur Scriptura Sacra; *Senſus, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua. Gen.* 8. 21. Et licèt adhuc ſint in tenera ætate, & inhoneſtatis non capaces; tamen vel ex diaboli ſuggeſtione, vel ex fomite naturæ, vel ex verbis, aut actionibus maiorum edifcere poſſunt opera carnis, & vel tactibus, vel alijs indignis conatibus Deum offendere; cum in aliquibus adeò præcox ſit libido, & præceps laſciuia, vt *nulla ætatula Veneris luctæ immatura videatur*, ad tradita per Balthaſſarem Bonifacium *in ſua ludicra Hiſtor. lib.* 2. *cap.* 18. & 19. vbi plura exempla puerorum luxurioſorum.

Quòcirca optimè Marchantius *in Hortu Paſtor. lib.* 3. *tract.* 4. *Lect.* 10. *propoſit. prima pag. mihi* 361. ita ſcribit: *Quapropter ſeriò monendi ſunt parentes,*
2 *vt diligenter caueant, ne perſonæ conſanguineæ, in eorum domo cohabitantes, in eodem cubiculo, aut lecto, etiam impuberes dormire ſinantur: quia, licèt impotentes ſint ad carnalis commixtionis conſumationem, tamen inſtinctu Diaboli, ſæpè libidinoſi actus inter eos exercentur, quos ſpiritus luxuriæ ſuggerendo etiam inficit paruulos. Nec dubium eſt, quin in ætate ſeptem, octo, vel nouem annorum, peccati mortalis reatus incurri poſſit, cuius ob pudorem frequenter nulla fit in Confeſſione mentio; & ideò vulneratam conſcientiam plerique in multam ætatem protrahunt, cum æternæ ſalutis diſpendio.*

Et paulò poſt ſubdit reuelationem quamdam à Deipara tactam his verbis;
3 *Hodie etiam puer ſubmergetur, & damnabitur in Hiſpania, qui annorum octo exiſtens, cum ſorore ſua fornicatus eſt, qui etſi opus non compleuerit, tamen inchoauit.*

Ex quibus Parochi, & Confeſſarij magnoperè monitos facient Patres, & Matres, ne ſimul accubare ſinant filios, & filias, etſi impuberes; quia 4
luxuria ignis eſt; *Omnis autem caro fænum. Iſai.* 4. 6. & *à ſcintilla vna augetur ignis. Eccl.* 11. 34.

DECISIO CXXIX.

ARGVMENTVM.

Proponitur, quot, & quibus rationibus debeat Parochus perſonaliter aſſiſtere agonizantibus, & moribundis ſuæ Parochiæ.

SVMMARIVM.

1 *Diabolus an viſibilis appareat omnibus morientibus?*

2 *Satanas timet præſentiam Sacerdotis.*

3 *Monialis Capuccinæ agonizantis terror ob viſum diabolum.*

4 *Tentationes diaboli in articulo mortis.*

5 *Rituale Romanum præcipit Parochis vt aſſiſtant morientibus.*

6 *Deipara, ac Angeli aſſiſtentes morituris.*

7 *Paſtor animarum de eis rationem redditurus Deo.*

8 *Amor Parochianorum erga Parochos aſſiſtentes agonizantibus.*

PRima, ac principalis recenſita Ratio fuit, ob nimium terrorem, 1
& grauiſſimam animæ agitationem, in qua agonizantes reperiuntur teterrima Diaboli apparitione. Siquidem à pluribus Parochis relata fuit quæſtio illa, *Vtrùm, cuilibet morienti ſemper Dæmones appareant?* quam examinat F. Bart. Sybilla *in Speculo Peregrinar. Quæſt. Decad.* 3. *cap.* 10. *quæſt.* 6. & Ioan. Bapt. Corrad. *in Reſponſis Caſ. Conſcien. part.*

Digitized by Google

2. *quæſt.* 194. apud quos leguntur rationes, & argumenta pro vtraque opinione, quas etiam ego retuli in meo Libello, *La Prima età del Mondo cap.* 4. Et licèt ſatis probabile ſit, non omnibus morientibus Dæmonem in forma viſibili apparere, cum plurimi, potiſſimùm timorati viri, ac irreprehenſibilis vitæ, abſque terrore vllo, ſeu indicijs viſionis Dæmonum expirent; loquentes, ac adſtantibus pacem, & quietem interiorem ſuam atteſtantes; nihilominùs infinita propemodùm ſunt exempla apud Sanctos, ac fide dignos Auctores, quibus comprobantur frequentiſſimæ, cæque horribiles Dæmonum apparitiones in extremo vitæ conſtitutis; quæ paſſim leguntur apud Surium, & Seuerum Sulpitium in Vita S. Martini, qui ait (vt etiam habet Breuiarium Romanum) *quid adſtas cruenta beſtia*? in Vita S. Bernardi; in Annalibus Cardinalis Baronij *Anno* 1048. *num.* 3. 11. 12. *Anno* 1058. *num.* 6. In *Select. Pœnit. Mort.* Pauli Aringhi *lib.* 2. *cap.* 14. & in alio eiuſdem opere *Mortes Peccatorum peſſimæ libr.* 6. *cap.* 6. & In Sylua hiſtoriali Ioan. Bapt. Mattheoli *tom.* 2. *libr.* 12. *cap.* 1. *tit.* 9. adeò vt negari non poſſit, quod tanti Patres teſtantur; & credendum ſit, quod *Diabolus morituris ſoleat terrifica apparere ſpecie*, vt ſcribit etiam Mart. Delrius *Diſquiſit. Magic. libr.* 2. *quæſtio.* 28. *ſect.* 3.

Quapropter ad adiuuandos agonizantes, tanto in terrore conſtitutos, debet Parochus adſtare, eoſque ora-
2 tionibus, ac monitis conſolari: nam
præſentiam Sacerdotis Satanas timet; vt ſex ab hinc circiter annis ego ipſe expertus ſum, dum Monialis Capuccinæ, ætatis ſuæ ann. 20. agonizantis animam Deo commendarem; etenim vix cubiculo exiueram, quando ipſa magno emiſſo eiulatu clamare cœpit; *auxiliare Pater, auxiliare*? & intrò ſtatim reuerſo, ſciſcitantique mihi, quid eſſet? aut quid timeret? ipſa ſudans, & al-
3 gens ait; *Dæmonem horribilem, nigerrimam faciem habentem aſpexi huius ad pedes lecti; qui (Veſtra Reuerentia ingrediente) ſtatim aufugit*. Eam enixè rogantem ne ampliùs diſcederem, conſolatus fui, ac recitatione Litaniarum, alijſque pijs precibus; & Aquæ benedictæ aſperſione muniui, actibuſque fidei, ſpei, & charitatis in Deum vſque ad eius tranſitum, quem eadem die in Domino compleuit; nullis ampliùs perterrita viſionibus.

Secunda ratio eſt, propter quam Pa- 4
rochus agonizantibus adſtare debet, quia, etſi Dæmones viſibiliter jiſdem non appareant, attamen interiùs terribiles tentationes ſuggerere non deſunt in illo extremo vitæ, vt animas perdant; ſcriptum eſt enim *Gen.* 3. *Tu inſidiaberis calcaneo eius*, ideſt fini vitæ hominis; *&* *Pſal.* 55. *Ipſi calcaneum meum obſeruabunt*, quod interpretatur de fine hominis. Vndè S. Gregor. 1. *Moral. cap.* 7. dicit; *Hoſtis noſter tunc duriores in fine laqueos tendit, & tantò ſolicitiùs tunc inſidiatur, quantum ſibi ſolum remanſiſſe ad decipiendum finem conſiderat*.

Tertia Ratio eſt Præceptum huius aſſi-
ſtentiæ, quod legitur in Rituali Roma- 5
no *ſub Rubric. De Viſitatione, & Cura infirmorum*: ibi: *Parochus in primis meminiſſe debet, non poſtremas eſſe muneris ſui partes, ægrotantium curam habere*. & ibi: *Omnemque diligentiam in eo ponat, vt in via ſalutis eos dirigat, atque à diabolicis inſidijs ſalutarium adiumentorum præſidio defendat, ac tueatur*. Et de modo iuuandi Morientes: *Ingraueſcente morbo, Parochus infirmum frequentiùs viſitabit, & ad ſalutem diligenter iuuare non deſinet; monebitque, inſtante periculo ſe confeſtim vocari, vt in tempore præſtò ſit morienti.*

Quarta Ratio; quia tale Miniſterium
non dedignatur Deipara exercere, ac ipſi 6
Angeli Sancti, vt legitur apud Paul. Aring. *in Select. Pœnit. Mort. d. lib.* 2. *cap.* 14. & in Vita S. Philippi Nerij Petr. Iacob. Bacius *lib.* 2. *cap.* 8.

Quinta Ratio: quia ita expoſcit officiũ veri Paſtoris, à quo reddenda eſt Deo
ſtrictiſſima ratio ouium ſuarum; quæ ſi 7
perierint ob negligentiam, ineuitabilis erit vltio Diuina; iuxta illud *Ezech.* 34. 8. *Viuo ego dicit Dominus Deus, quia pro eo quod facti ſunt greges mei in rapinam, &*

oues

*oues meæ in deuorationem omnium beſtia-
rum agri, eò quod non eſſet Paſtor. &c. ec-
ce ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem
meum de manu eorum.*

Sexta tandem Ratio: quia reſultat ex
hac paterna, & aſſidua adſiſtentia ago-
8 nizantibus magnus amor populorum er-
ga ipſos Parochos, qui propterea enixè
diliguntur, venerantur, & in exiſtima-
tione multa habentur; ac amplam aucto-
ritatem acquirunt tùm in corrigendis
prauis moribus ſuæ paræciæ, tùm in exi-
gendis quibuſcunque bonis operibus,
& actibus deuotionis ab eodem popu-
lo; vt experientia quotidiana demon-
ſtrat. Legatur mea *Deciſ. 74. de Extr. Vnct.*

DECISIO CXXX.

ARGVMENTVM.

Oſtenditur, quibus rationibus per-
ſuadendus ſit populus ad ſeruan-
da ieiunia ſacra, tùm Quadra-
geſimæ, tùm Vigiliarum de Præ-
cepto?

SVMMARIVM.

1 *Ieiunia quibus motiuis populo commen-
danda?*
2 *Apoſtoli inſtituerunt ieiunium Quadra-
geſimale.*
3 *Ieiunium omni Feria 4. & 6. olim de
præcepto.*
4 *Ieiunij rigor quoad cibos, & quoad
horam apud antiquos.*
5 *Ieiunium opus ſatisfactorium.*
6 *Ieiunium dat vitam longam.*
7 *Vlphonis mariti S. Birgittæ ieiunia pro-
ficua.*
8 *Quadrageſimalis ieiunij myſterium.*

DIctum fuit, ſi Parochi frequenter
1 prædicabunt eidem populo Neceſ-
ſitatem, Vtilitatem, ac Excellentiam
ieiunij, ex ſequentibus potiſſimùm con-
ſiderationibus.

Primò. Quia ieiunia, etſi quò ad
tempus ſint de Iure poſitiuo, tamen quò
ad ſe ſunt de præcepto Iuris naturalis.
S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 147. *art.* 3.

Secundò. Quia ieiunia valent ad pla-
candam iram Diuinam, & obtinendam
Miſericordiam, vt de Niniuitis, Danie-
le, & tribus pueris Babyloniæ oſtendit
Eminentiſs. Card. Valerius *in ſua Rheto-
rica Eccl. lib. 2. cap. 5.*

Tertiò. Quia Redemptor noſter ieiu-
nauit 40. continuis diebus. *Matth.* 4. &
SS. Apoſtoli ieiunium Quadrageſimale 2
inſtituerunt; Eminentiſs. Cardin. Ba-
ron. *Anno* 57. *num.* 199. & Eminentiſs.
Cardin. de Lauræa *In Epitome Can. Verb.
Ieiunium.*

Quartò. Quia in Primitiua Eccleſia
fuit maxima obſeruantia Ieiuniorum
apud omnes fideles; itaut ieiunarent om- 3
nes, etiam quarta, & ſexta feria, ac Sab-
bato per totum annum. *cap. Ieiunia ſanè
16. De Conſecr. diſt. 3.* Eminent. Cardin.
Baron. *Anno* 388. *num.* 81.

Quintò. Et quidem rigoroſiſſimè,
ideſt manducando ſemel in die, poſt
Veſperas, ſolos fructus, vel vuas aſſas; 4
tàm ſenes, quàm pueri, cum orationi-
bus, diſciplinis, & eleemoſynis, vt no-
tat Magrius *in Hierolexic. Verb. Ieiunium*,
& P. Menochius *nelle Stuore Cent. 3. cap.
11. vbi quod hac de cauſa Ieiunium vocaba-
tur ξηροφαγία*, ideſt comeſtio rerum ſic-
carum, vt amygdalarum, nucium, fi-
cuum, vt latius dixi in meis Deciſioni-
bus *de Pœnitentia. Deciſ. 4. num.* 11. &
15. vbi attuli Hiſtorias, & exempla.

Sextò. Quia ex ieiunijs non ſolùm
reſultat meritum, ſed etiam ſatisfactio 5
pœnarum pro peccatis; iuxta illud *Ioel.
2. Conuertimini ad me &c. in ieiunio &c.*
S. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 1. Emin. Card.
de Lauræa *in 4. ſentent. tom.* 2. *diſput.* 13.
num. 186.

Septimò. Quia ieiunium ſanat cor-
porales infirmitates. *cap. Legimus* 30. *de* 6
Conſecr. diſt. 5. & dat vitam longam. Pi-
gnatell. *tom. 4. Conſult.* 43. vbi plura
exempla.

Octauò. Quia vitia comprimit, & 7
Dæmones fugat. S. Thom. *d. quæſt.* 147.
art. 1. S. Birgitta in Reuelat. *lib. 3. capit.*
21. & in Reuel. Extrau. *cap.* 52.

Nonò.

Digitized by Google

Nonò. Quia præponderat in tre-
7 mendo iudicio finali pro obtinenda ſalutatione æterna. Hinc anima Vlfonis mariti S.Birgittæ, eidem apparens, narrans ſe eſſe in Purgatorio; & per quæ opera bona effugiſſet infernum, ait: *Quintum eſt abſtinentia, quam aſſumpſi mihi, per quam deleta eſt illa longa ſeſſio, quam habui in menſa, & loquacitas, & exceſſus*. d. Reuel.Extrau. *cap.* 56.

8 Decimò. Tandem quia myſticam habent ſignificationem ieiunia Quadrageſimæ, ac Quatuor Temporum; ſunt enim Decima totius anni, quam ſoluimus Domino; vt legitur in S.Thom. 2.2. *d quæſt.* 147. *art.* 5. *cap. Quadrageſima* 16. *de Conſecr. diſt.* 5. & Magrius *Hierolexic. in d. Verb. Ieiunium*.

DECISIO CXXXI.

ARGVMENTVM.

Item demonſtratur, quibus, & quot rationibus Parochus obligatus ſit prædicare populo ſuo Verbum Dei feſtiuis diebus?

SVMMARIVM.

1 *Prædicare Verbum Dei ſub qua forma Parochus teneatur?*
2 *Parochi de Præcepto tenentur prædicare Verbum Dei, ex Concil. Trid. & Sacris Canonibus hic relatis.*
3 *Parochi Patauini obligantur ad prædicandum ex Decreto Emin. Card. Barbadici Epiſcopi.*
4 *Parochi ex pacto tenentur prædicare ſuis populis.*
5 *Parochi ſaluatio difficilis* ex S. Ioan: Chryſoſt. & S Iſidoro.
6 *Conſuetudo non prædicandi an excuſet Parochos?*
7 *Parochorum prædicantium meritum, & præmium.*
8 *Temporalia præmia Parochorum prædicantium Verbum Dei.*
9 *Verbum Dei pabulum Animarum.*

PRæmittendum eſt. Prædicationis 1
vocabulo, Curiam Patauinam non intendere Prædicationem formalem, & declamatoriam; ſed explicationem Sacri Euangelij, ac legis Diuinæ, per quam abſque verborum lenocinio populus erudiatur, & edoceatur ea, quæ ad ſalutem ſcire tenetur. Igitur ad hanc habendam prout in caſu, relatæ fuerunt ſequentes rationes.

Prima, quia ad eam obligati ſunt Pa- 2
rochi ex Præcepto Diuino. Ita teſtatur Sacr. Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *de Refor. cap.* 1. vbi ait: *Cum præcepto Diuino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oues ſuas agnoſcere, pro his Sacrificium offerre, Verbique Diuini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, &c.*

Secunda. Quia extat Præceptum Apoſtolorum: *Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei*. 1. *Petr.* 5. 2. *& Argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina*. 2. *Thim.* 4.

Tertia. Quia idem ſtatutum eſt per Sacros Canones. *cap. Quod Dei timorem.* 5. ibi *Ad Eccleſiarum Parochialium regimen in Presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis Officium exercere. De Statu Monach.* & in Clem. *Dudum.* §. *huiuſmodi. De Sepult.* ibi *Parochiales Eccleſiæ, & ipſarum Curati, ſiue Rectores, qui miniſtrare habent Eccleſiaſtica Sacramenta; quibus noſcitur de iure competere prædicare, ſeu proponere Verbum Dei*.

Quarta: Quia à Sacro Tridentino Concilio renouatur, & ſtrictè iniungitur hoc officium *Seſſ.* 5. *de Reform. cap.* 2. *ſeſſ.* 22. *cap.* 8. *de Sacrif. Miſſæ. dict. ſeſſ.* 23. *cap.* 1. *de Ref. & ſeſſ.* 24. *de Ref. cap.* 4. *& cap* 7. in quibus omnibus capitibus præcipitur Parochis, vt prædicent, & doceant populum fidem Catholicam, & legem diuinam Dominicis, ac alijs feſtis diebus.

Quinta. Quia idem mandat Synodus Patauina *Par.* 1. *cap.* 7 his verbis: *Parochi igitur, curamque animarum exercentes omnibus Dominicis, ac ſolemnibus diebus hoc concionandi munere inter Miſſarum*

Digitized by Google

rum ſolemnia, ex Concilij Tridentini Decreto fungantur.

Sexta. Quia extat Præceptum Eminentiſſimi Noſtri Præſulis, innouatum in Decretis Congregationis Ge-
3 neralis Parochorum, habitæ coram Eminentia ſua die 26. Septembris 1684. vbi *num.* 1. iubet; quod *In Verbi Dei prædicatione, ac Doctrinæ Chriſtianæ explicatione omnes Parochi ſint ferventes.*

Septima. Quia, vt habetur in Epiſtola Paſtorali eiuſdem Eminentiſſimi
4 noſtri Præſulis diei 30. Iulij 1681. Parochi ex contractu inito in acceptatione Beneficij ſe ipſos obligarunt, & ſpoponderunt prædicare, iuxta illud: *Fili mi, ſi ſpopondiſti pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es Verbis oris tui. Prou. 6. 1.* Quapropter Chriſtus Dominus exiget à Parochis rationem prædicationis ex iuſtitia tanquàm extraneus, ideſt creditor; nam, vt ait S. Thom. *in Epiſt. ad Hebr. capit.* 13. *lect.* 3. *Dicitur Chriſtus extraneus, quia amicus eſt in ſponſione, ſed erit extraneus in exigenda ratione.*

5 Octaua. Ob illam tremendam Sententiam S. Ioan. Chryſoſt. *Hom.* 34. *ad Heb. Miror, an fieri poſſit, vt aliquis ex Rectoribus animarum ſit ſaluus?* Nam *Omnium, quos regunt, Mulierum, & Virorum, & Puerorum ab eis reddenda eſt ratio;* vt conſiderauit Eminent. D. Præſul Noſter in alia Epiſtola ſua *diei* 12. *Martij* 1681.

Nona. Item ob graue illud dictum *S. Iſidori lib. 3. Senten. Sacerdotes curam gerentes animarum pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccatores non corrigant, teſtante Domino ad Prophetam, Speculatorem dedi te domui Iſrael: ſi non fueris locutus, vt ſe cuſtodiat impius à via ſua mala, ille in iniquitate ſua morietur, ſanguis autem eius de manu tua requiram. Ezech.* 3. 17.

Decima. Quia Parochos Ciuitatis
6 non prædicantes ex motiuo deſuetudinis, non eſſe excuſandos à peccato mortali ait Bonacina *in tertium Præcepto Decalog. diſt. 5. quæſt. Vnic. punct.* 2. *num.* 29. iuxta illud *Diſpenſatio eſt nobis cœleſtis Seminis iniuncta: Væ? ſi non ſparſerimus: Væ? ſi tacuerimus*: cap. *Diſpenſatio.* 5. *diſt.* 43.

Vndecima. Quia è contra Parochis prædicantibus, & Verbum Dei ſuis 7
ouibus ſollicitè proponentibus æterna gloria, ac præmium magnum in Cœlo dabitur. *Si autem tu annunciaueris impio, & ille non fuerit conuerſus ab impietate ſua, & à via ſua impia, ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu autem animam tuam liberaſti.* Ezech. *dict. cap.* 3. 19. Siquidem: *Qui ad iuſtitiam erudiunt multos, fulgebunt quaſi ſtella in perpetuas æternitates.* Dan. 12. 4. Et *Qui fecerit, ac docuerit, hic magnus vocabitur in Regno Cœlorum.* Matth. 5.

Duodecima. Ob remunerationem ſpiritualem, ac temporalem, quam Deus elargitur etiam in hac vita Pa- 8
rochis explicantibus legem ſuam, eamque populum docentibus, vt legitur in *cap. Reuertimini.* 16. *quæſt.* 1. ibi *Qui Scripturæ Sanctæ alimenta in Eccleſia populis miniſtrauerit, ſtatim aperientur ſuper eum cataractæ Cœli, & effundetur pluuia ſpiritualis; & mandabit Deus nubibus ſuis, vt pluant ſuper eum imbrem; & abundantia rerum omnium perfruetur.*

Tertiadecima. Quia prædicatio habet tantam Excellentiam, quantam gratia Miraculorum, & ſuſcitatio mortuorum. *cap. Olim.* 8. *q.* 1.

Quartadecima. Quia, vt ſcribit Pax Iordanus *lib.* 6. *tit.* 5. *num.* 7. Inter cæ- 9
tera, quæ ad ſalutem populi ſpectant, pabulum verbi Dei permaximè ſibi noſcitur eſſe neceſſarium: quia ſicut corpus materiali, ſic anima ſpirituali cibo paſcitur, & nutritur; eò quod non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. *cap. Inter cætera. De Offic. Ord.* vbi DD. Et Illuſtriſs. Merauiglia *Ammaeſtram. del Clero Am.* 12.

DE-

Digitized by Google

DECISIO CXXXII.

ARGVMENTVM.

Recenſetur, quæ ſit vera methodus prædicandi fructuosè.

SVMMARIVM.

1 *Rhetorica Eccleſiaſtica Cardin: Valerij commendata.*
2 *Parochorum fructuoſa prædicatio quatuor requirit, & Quæ?*
3 *Qualitates bonorum Parochorum.*
4 *Parochi de quibus materijs debeant prædicare?*
5 *Auditorum qualitates attendendæ à Prædicatoribus.*
6 *Prædicatio Parochorum in quot partes diuidenda?*

APluribus plura dicta ſunt; ſed quæ hìc referenda veniunt, duo
exiſtunt. *Vnum genericum*; videlicèt,
1 fructuosè prædicari ab illis Parochis, à
quibus & cognoſcitur, & ſeruatur libellus Rhetoricæ Eccleſiaſticæ Emin. Cardinalis Auguſtini Valerij olim Epiſcopi Veronæ, & Viſitatoris Apoſtolici huius Ciuitatis, ac Diœceſis Patauinæ, impreſſus Mediolani anno 1574. & ſubinde octies typis recuſus, ac nouiſſimè anno 1672. Patauij in Typographia Matthæi de Cadorinis.

Alterum Speciale; hoc eſt, ad fructuoſas prædicationes populis faciendas per
2 Parochos, quatuor ab eis eſſe obſeruanda. Primum quoad ſe ipſos; Secundum quoad materiam. Tertium quoad audientes. Quartum quoad modum loquendi, & prędicandi.

Quoad ſe ipſos debent habere quatuor: Bonam conſcientiam. *cap. Quid eſt hoc.*
3 *& cap. Cum exaudiero. diſt.* 50. Bonam conuerſationem, & famam. *cap. Qualis* 8. *quæſt.* 1. Studium. *cap. Si quis vult. diſt.* 36. Et Orationem, iuxta illud: *Si quis veſtrum indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, Iac.* 1. 5. Nam, vt ſcribit prælibatus Cardin. Valerius *i Rhetor. Eccl. lib.* 1. *cap.* 5. *in fin. Precibus adiungendum eſt ſtudium, adiungenda eſt diligentia, & aſſidua lectio Sacrorum Librorum, ſine qua qui nobiliſſimum dicendi munus ſibi aſſumunt, accidit ſæpè, vt in varios errores, & in confuſionem incidant.*

Quò ad Materiam; quinque ſunt, circa quę Parochi ſermocinari debent ad populum, videlicèt:

Circa Credenda; & ſunt articuli fidei 4
Catholicæ, & Sacramenta.

Circa Speranda; & hæc eſt æterna vita, & gloria cœleſtis.

Circa Timenda; & ſunt Iudicium extremum, & ignis æternus infernalis.

Circa Vitanda; & ſunt tranſgreſſiones Pręceptorum Dei, Eccleſiæ, & Superiorum, ac peccata omnia capitalia.

Et Circa Agenda; & ſunt quęcunque ordinantur à lege Dinina, Naturali, Eccleſiaſtica, & Ciuili; Conſilia Euangelica, quę omnia eleganter demonſtrantur in ſuprad. *Rhetor. Eccl. d. lib.* 1. *à cap.* 5. *vſque ad cap.* 18.

Quò ad Audientes, quatuor diuerſa genera perſonarum ſunt diſtinguenda; *A Natura*, vt Viri, & mulieres, Senes,
& Iuuenes, & Pueri. *A diſciplina*, vt 5
Viri docti, vel rudes; ſtudioſi, vel artifices. *A qualitate*, vt diuites, vel pauperes, in aduerſitate, vel in proſperitate. Et *A conditione*, vt nobiles, vel populares, Patritij, vel plebei; & ad omnium horum capacitatem debet eſſe ordinatus ſermo, vt ſit fructuoſus. *cap. Oportet.* 8. *quæſt.* 1. prout docet *d. Rhetor. Eccleſ. d. lib.* 1. *à cap.* 23. *vſque ad* 48. *& lib.* 2. *à cap.* 15. *vſque ad* 42. vbi argumenta adhibenda pro effectibus commouendis.

Quò ad modum tandem loquendi, ac
prædicandi fructuosè, ſermo, ſeu con- 6
cio debet habere quatuor partes, Exordium, Propoſitionem, Probationem, & Epilogum. *dict. Rhetor. Eccleſ. lib.* 3. *per tot.* Et licèt aliquando omitti poſſit Exordium, & Epilogus; numquam tamen Propoſitio, & Probatio; quas circaduas partes curare debet Parochus eloqui ſuaui, ac grata actione; voce, ac ſonu conuenienti, vtendo figuris, & ar-

gu-

Digitized by Google

gumentis, ac auctoritatibus proprijs, iuxta Pręcepta tradita in prędicto Libello *Rhetor. Eccleſ. toto libro tertio*. quorum pręcipuum eſſe debet breuitas Sermonis; ſeu, vt melius dicam, euitatio prolixitatis, quę tędio eſſe ſolet auditoribus, & fructum impedit in eo-
1 rum mentibus.

DECISIO CXXXIII.

ARGVMENTVM.

Declaratur, quinam ſit finis vltimus hominis? Vndè procedat cæcitas humana, quæ de vltimo Fine parùm, aut nihil curat? Quæ ſint damna huius cæcitatis? Quæ remedia?

SVMMARIVM.

1 *Finis, ob quem creatus eſt homo, duplex.*
2 *Deus eſt finis vltimus hominum.*
3 *Exercitiorum S. Ignatij principale fundamentum.*
4 *Antonius Maria Cortiuus de Sanctis Nob. Patauinus Fundator Congreg. Oratorij de Padua.*
5 *Cæcitatis Intellectus humani damna duo.*
6 *Finis vltimus hominis prædicandus à Parochis.*
7 *Prædicationis Parochorum vtilitas.*
8 *Prædicare debent Parochi Patauini iuxta Epiſtolam Paſtoralem Eminent. Præſulis diei 12. Martij 1681.*

1 Dixere. Quòd ſicut duplex eſt vita hominis, Mortalis, & Immortalis; ſeu præſens, & futura; ita duplex eſt finis hominis, ſcilicèt Vnus vitæ præſentis, & mortalis, qui eſt mors; *Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur*. 2. Reg. 14. 14. Alter vitæ futuræ, & immortalis, ſcilicèt æterna Beatitudo, quæ conſiſtit in Viſione Dei, eiuſuè Eſſentiæ Diuinæ. S. Thom. in 1. 2. *quæſt.* 3. *art.* 8. Igitur Finis vltimus, propter
quem creatur homo, eſt Deus. *Vni-* 2
uerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus. *Prouerb.* 16. 4. Qui de ſe ait; *Ego ſum Alpha, & Omega: Principium, & Finis*. *Apoc.* 1. 8. Hinc illud principale fundamentum, & principium fundamentale Exercitiorum ſpiritualium
Sancti Ignatij, quo obtinuit tot, & 3
tàm admirabiles conuerſiones perſonarum, hiſce verbis firmatum: *L'huomo è ſtato creato per lodare, honorare, e ſeruire Dio Noſtro Signore, e con queſto mezo ſaluare l'anima ſua. Tutte le altre coſe, che ſono ſopra la terra, ſono ſtate create per l'huomo; accioche lo aiutino à conſeguire il fine della ſua creatione*. Libr. Exercit. S. Ignat. *Medit.* 1. *pag.* 33. Libellus meus 24. *Veritatum pag.* 12. Lodouic. de Ponte *part.* 1. *Medit.* 1. *punct.* 1. Anton. Maria Cortiuo de Sanctis (qui fuit Nobilis Patauinus, & Fundator Congregationis Oratorij
in Eccleſia S. Thomæ Martyris de Pa- 4
dua anno 1620. & reſtaurator Oratorij S. Hieronymi, ac S. Philippi Nerij in eadem Ciuitate, & in pluribus Caſtris, & Villis Patauinæ Diœceſis) in eius Operib. Spiritualib. *in Excitam. cap.* 1. *& ſeqq.*

Cæcitas humana, quæ de vltimo hoc fine ſuo parùm, aut nihil curat, prouenit tùm ab intellectus obſcuritate, tùm à voluntatis malitia; iuxta illud S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 105. *art.* 2. *ad* 3. *Natura humana magis corrupta eſt per peccatum quoad appetitum boni; quàm quo ad cognitionem veri*. Et augetur hæc cæcitas à peccatis actualibus, vnde S. Io: Chryſoſt. *tom.* 1. *ad Teophil.* ait: *Ille* (id eſt Adam) *initium induxit debiti; nos fœnus auximus poſterioribus peccatis*.

Damna huius cæcitatis ſunt duo. Vnum; quòd homines reputant ſuum
vltimum finem bona temporalia, ho- 5
nores, dignitates, diuitias, delectamenta: *Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt*. Pſal. 143. 15 *Venite fruamur bonis, quæ ſunt; quoniam hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors*. Sap. 2. 6. Alterum, quòd ita viuentes perdunt æternam vitam, & incurrunt damnationem æternam. *Ducunt in bonis dies*

ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.
Iob 21. 13.
Remedium Vnicum eſt; vt Parochi,
animarumque Paſtores doceant frequen-
6 ter populos ſupradictum verum finem
vltimum, qui eſt Deus; eoſque de
illo jugiter moneant: quandoquidem,
ſicut *Ignorantia eſt mater cunctorum vi-
tiorum*, *Cap. Ignorantia* 38. *diſt.* ita Præ-
dicatio Parochorum eſt lumen ad expel-
lendas tenebras humani intellectus. *De-
claratio ſermonum tuorum illuminat*. Pſal.
118. 130. *Numquid non verba mea ſunt
quaſi ignis? dicit Dominis*. Hierem. 23.
28. Et habet efficacem medicinam ad
ſanandam voluntatem. *Viuus eſt ſermo
7 Dei, & efficax*. Hebr. 4. 12. *Et lex Do-
mini immaculata conuertens animas*. Pſal.
18. 8. Siquidem deputati ſunt Parochi,
non vt tantùm celebrent, & Sacramen-
ta adminiſtrent; ſed vt doceant, mo-
neant, prædicent veritates æternas; &
ſic populos ad vltimum finem ſaluos
perducant. *Docebo iniquos vias tuas,
& impij ad te conuertentur*. Pſal. 50. 15.
De qua prædicandi obligatione Epiſto-
la Paſtoralis Eminentiſs. ac Reueren-
diſs. noſtri Præſulis diei 12. Martii 1681.
8 ad Parochos huius Diœceſi, quam ſtu-
dioſi reperient in Libro Litterarum,
& Edictorum Eminentiſs. ac Reueren-
diſs. Gregorii Cardinalis Barbadici Epi-
ſcopi Patauini, impreſſo typis Semina-
rij Anno 1690.

DECISIO CXXXIV.

ARGVMENTVM.

**Exponitur, quid ſit Habitus ma-
lus ad peccandum? Vnde oria-
tur, & augeatur? Quot eius
ſint damna? Quæ ipſius reme-
dia?**

SVMMARIVM.

1 *Habitus malus quid ſit?*
2 *Quomodo augeatur?*
3 *Habitus mali quot ſint damna?*
4 *Impœnitentia finalis vndè procedat?*
5 *Habitus malus peccandi quatuor reme-
dijs tollitur.*

SCripſere; quòd ſicut Habitus, ſecun-
dum Philoſophum *libr. 2. Ethic. cap.*
3. & ibi P. Maurus *in Comment. tom. 2. pag.*
38. *num.* 1. eſt altera natura, quæ ope- 1
rari facit cum delectatione; ita Habi-
tus malus ad peccandum eſt vſus, fre-
quentia, & conſuetudo talis, qua pec-
cator fertur in peccata non ſolùm cum
facilitate, ſed cum delectatione, iuxta
illud; *Lætantur, cum malè fecerint, &
exultant in rebus peſſimis*. Prou. 2. 14. &
ſicut Habitus differt à diſpoſitione per
hoc, quòd diſpoſitio eſt facilè mobi-
lis, ac mutabilis: habitus verò eſt dif-
ficilè mobilis, ac mutabilis; vt notat
idem P. Maurus *in libr. Prædicamen.
cap. 9. num. 2. tom. 1. pag.* 49. Ita malus
Habitus ad peccandum difficilis eſt, vt
emendetur; ideò ſcriptum eſt, *Cor eius
indurabitur tanquam lapis, & ſtringe-
tur tanquam malleatoris incus*, Iob. 41.
15.
Naſcitur iſte malus habitus ad pec- 2
candum, & augetur à ſeipſo, ideſt à
frequentia actualium peccatorum; ſi-
quidem *Abyſſus abyſſum inuocat*. Pſal. 41.
9. & *Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc*.
Apoc. 22. 21.
Plurima autem ſunt eius damna. 1.
Peccare facit non ſolùm cum facilita- 3
te, ſed cum ſecuritate. *Sapiens timet,
& declinat à malo: ſtultus tranſilit, &
confidit*. Prou. 14. 16. Imò, vt dictum
eſt, cum delectatione. Hinc S. Bernard.
lib. 1. de Conſider. ſcripſit: *Primum tibi*
(Peccatum) *importabile videbitur: pro-
ceſſu temporis, ſi aſſueſcas, non iudica-
bis adeò graue: paulò poſt & leve ſen-
ties: paulò poſt nec ſenties: paulò poſt
etiam delectabit*. 2. Reddit habentem ta-
lem habitum incorrigibilem; fit enim
Sicut aſpis ſurda obturans aures ſuas. Et
ideò inutiles ſunt monitiones Parocho-
rum, Prædicatorum, ac eorumdem
Prælatorum, vt non ſemel in Viſita-
tione Diœceſis compertum eſt: Nam
*Impius, cum in profundum venerit pec-
catorum; contemnit*: vbi Vgo Cardin.
explicat, ideſt *conſcientiam, & peccata*.
Et

Digitized by Google

Et Lyran. *contemnit correptionem , pœ-*
3 *nitentiam , & omnem ſpiritualem medi-*
cinam . 3. Idcircò vltimum , ac terri-
bile damnum producit , videlicèt im-
pœnitentiam finalem , & damnatio-
nem æternam ; iuxta illud : *Et in pec-*
cato veſtro moriemini . Io. 8. nam *Cor*
4 *durum malè habebit in nouiſſimo* , Eccl.
3. 27. vt eruditè probat P. Paulus Segne-
rius Soc. Ieſu *in ſuo Chriſtiano Inſtructo*
par. 3. *R*. 1. *per totum* .

Remedia plurima ſunt , ſed præci-
pua hæc quatuor . 1. Oratio mentalis
5 ſuper nouiſſimis , & æternitate . *Et*
meditatus ſum nocte in corde meo ; &
exercitabar , & ſcopebam ſpiritum meum.
Pſalm. 76. 2. Pœnitentia , & Caſtiga-
tio corporis voluntaria , quia *Satisfa-*
ctoriæ pœnæ medentur peccatorum reli-
quijs , & VITIOSOS HABITVS tol-
lunt . Concil. Trident. *ſeſſ*. 14. *de Sa-*
tisfact. cap. 8. 3. Deſerere omninò quam-
cunque prauam conuerſationem , &
ab occaſionibus peccandi ſeparari , ſcri-
ptum eſt enim : *Ne tibi placeat malo-*
rum via , declina , & deſere eam .
Prou. 4. 14. & alibi : *Recedite , recedi-*
te , exite indè , pollutum nolite tangere ,
exite de medio eius . Iſa. 52. 11. quod in-
culcauit Dominus metaphoricè de
oculi , manus , ac pedis ſcandalizan-
tium abſciſione : *Si manus tua , vel pes*
tuus ſcandalizat te , abſcinde eum , &
proijce abs te ; & ſi oculus tuus ſcanda-
lizat te , erue eum , & proijce abs te ,
Matth. 18. 8. Et 4. frequenter ſuſcipere
Sacram Euchariſtiam ; eſt enim *Salu-*
taris Hoſtia , quæ cœli pandit oſtium ,
& dum *bella* (paſſionum , & malorum
habituum) *premunt hoſtilia , dat robur ,*
fertque auxilium .

DECISIO CXXXV.

ARGVMENTVM.

Diſputatur , & diffinitur , Quid ſit Amor proprius ? Quæ eius origo ? Quæ damna pariat ? Quæ ſunt remedia?

SVMMARIVM.

1 *Philautia , ſeu Amor proprius quid ſit?*
2 *Quotuplex?*
3 *Philautia inordinata duplex . Et quæ?*
4 *Amor proprius in ſpiritualibus quomodo cognoſcatur?*
5 *S. Ignatij Loyolæ tentatio in interiori corde* .
6 *Pigritia in operando ex Philautia* .
7 *Amor proprius in quærendis honoribus, diuitijs, & delectationibus* .
8 *Originale peccatum eſt radix Philautiæ* .
9 *Philautiæ , ſeu Amoris proprij damna plurima* .
10 *Mortificatio vnicum eſt remedium Philautiæ* .
11 *Religioſi etſi auſterioris vitę amore proprio inficiuntur* .

DIxere : Amorem proprium , ſeu
Amorem ſui , (qui græcè *Philau-*
tia appellatur . Eminent. Card. de Lau-
ræa *in* 3. *Sentent. tom*. 2. *diſp*. 31. *numer*. 1
57.) eſſe ſolicitudinem hominis circa
neceſſitatem , commoditatem , & ſa-
tietatem ſui ipſius . Hæc autem Phil-
autia eſt duplex ; *Vna* ordinata , & *Al-* 2
tera inordinata . Prima eſt laudabilis ,
& reſpicit neceſſaria ad commoditatem ,
& ſatietatem hominis iuxta eius condi-
tionem , & merita , cum debita mo-
deratione ; ac ideò eſt ſpecies Virtutis
Temperantiæ , neque reprehendi po-
teſt ; ſiquidem decet , hominem ſeip-
ſum moderatè diligere ; prima enim
charitas incipit à ſeipſo . *cap. Qui vult* .
de Pœnit. diſt. 3. Ariſt. *lib*. 9. *Ethic. cap*.
9. Et habemus præceptum : *Dilige pro-*
ximum tuum ſicut teipſum . Matth. 5.
Ergo amor ſui , cum ſit prototypus
amoris proximi, lege naturæ præcipitur:
vndè illud : *Miſerere animæ tuæ* . Eccl.
30. 24. & de hac moderata Philautia
ſcripſit Seneca *ad Lucillum Epiſt*. 24. *In*
vtrumque mouendi , ac firmandi ſumus ,
& ne nimis amemus vitam , & ne nimis
oderimus .

Altera *Philautia* eſt inordinata ; &

hæc pariter duplex, *Vna* in Spirituali-
bus ; *Altera* in Temporalibus : Ve-
rùm vtraque fit vel ex defectu , vel ex
exceſſu . Philautia inordinata in Spiri-
3 tualibus ex defectu conſiſtit in negli-
gendis ſpiritualibus auxilijs pro æterna
ſalute conſequenda ; iuxta illud : *No-
luit intelligere , vt benè ageret* : *Pſalm.*
35. 4. Et hac Philautia laborant qui in
exercitijs piorum operum negligentes
ſunt , & animam ſuam in egeſtate me-
ritorum tenent , ad euitandum labo-
rem, iuxta illud : *Egeſtatem operata eſt
manus remiſſa* . Prou. 10. 4. vt demon-
ſtrat P. Fran. Stadera *Ingan. della Vita
Spir. tract.* 13. *cap.* 9. Ex exceſſu autem
in Spiritualibus eſt Philautia , ſeu
Amor proprius ; quando Chriſtianus
anxiè cupit dona cœleſtia , vel ad ea
mentem dirigit magis , quàm ad dona-
torem Deum , procedendo in via ſpi-
rituali ſupra vires ſuas vel ex nimia in-
4 tenſione affectiua , vel ex nimia exten-
ſione operatiua . Stadera *dict. tract.* 13.
cap. 10. Henricus Harphius *in Myſtic.
Theol. lib.* 2. *part.* 5. *coll.* 2. Hinc S. Igna-
tium Loyolam , dum Barcinone in
Scholis linguæ latinæ ſtuderet , ex aſtu-
tia Dæmonis cœpiſſe experiri internas
dulcedines , ac teneritudines ; eaſque
vt cognouit , ex inordinata Philautia
procedere cum præiudicio ſtudij pro iu-
5 uandis proximis aſſumpti , omninò re-
preſſiſſe, refert Daniel Bartoli *in eius Vi-
ta lib.* 1. *pag.* 72.

In Temporalibus autem Philautia eſt
6 ex defectu in illis , qui potiùs mendi-
care volunt , quàm inſudare ad neceſ-
ſaria vitæ , familiæ , & ſtatui ſuo
acquirenda ; & de his ſcriptum eſt :
*Tranſiui per agrum hominis pigri , & ec-
ce totum repleuerant vrticæ.* Prou. 24. 30.

Porrò præcipuum , & frequens amo-
ris proprij , ſeu Philautiæ extremum
eſt exceſſus circa Temporalia ; & hic
7 per antonomaſiam vocatur Amor pro-
prius ; nam pauci ſunt , qui non im-
pingant in ipſum circa honores , diui-
tias , & delectationes , *Quærentes quæ
ſua ſunt , non quæ Jeſu Chriſti* , vt ait
Apoſtolus *ad Philip.* 2. vt eruditè decla-
rat , & probat Emin. Card. de Lauræa
dict. diſp. 21. *art.* 3. *à num.* 68. *& ſeqq.*

Originem huius Philautiæ ex origi-
nali culpa euenire ſcripſerunt ; nam , 8
vt refert P. Rodriquez per peccatum
Protoplaſtum *Homo fuit ſpoliatus gratui-
tis , & vulneratus in naturalibus* ; & qui
creatus erat , vt Deum ſuper omnia
diligeret , cœpit cum tota poſteritate
ſeipſum inordinatè amare , obſcurato
intellectu , debilitata Voluntate , ac
appetitu ferueſcente . P. Stadera *dict.
tract.* 9. *cap.* 2. Et P. Simon à S. Paulo
Carmelita Diſcalceatus *in ſuo Tractatu*
Riforma dell'Huomo *in Introduct. &
lib.* 1. *per totum* .

Damna eſſe plurima notarunt , vi-
delicèt peccata quæcunque ; omnia
enim ex hac radice Philautiæ proue-
niunt , & diffunduntur in Superbiam , 9
Auaritiam , delectationes carnales ,
vindictas , aliaque multa , prout do-
cuit Apoſtolus 2. *Tim.* 3. *Erunt homines
ſeipſos amantes , cupidi , elati , ſuper-
bi , blaſphemi* : vbi Lyran. addit , *Seip-
ſos amantes quantum ad partem hominis
ſenſitiuam* . Et omnia Amoris proprij
damna compilauit S. Auguſtinus *de Ci-
uit. Dei libr.* 14. *cap. vlt.* dicens : *Duo
Amores fecerunt duas Ciuitates . Ciuita-
tem Dei amor Dei , vſque ad contemptum
ſui . Ciuitatem diaboli amor ſui , vſque
ad contemptum Dei* .

Remedium vnum omnes dedere ; ſci-
licèt mortificationem tùm corporis , 10
tùm ſpiritus ; iuxta illud Saluatoris :
*Qui vult venire poſt me abneget ſemetip-
ſum* : nam *Qui voluerit animam ſuam ſal-
uam facere* , inordinatè amando , *per-
det eam* . Matth. 16. 24. & illud Apo-
ſtoli *ad Coloſſ.* 3. *Mortificate membra ve-
ſtra , quæ ſunt ſuper terram* : & ad Gal.
5. 24. *Qui ſunt Chriſti , carnem ſuam cru-
cifixerunt cum vitijs , & concupiſcentijs* :
quandoquidem ſcriptum eſt Eccl. 18. 30.
Poſt concupiſcentias tuas non eas ; vt
plenè demonſtrant P. P. Stadera , & Si-
mon à S. Paulo locis ſupracit. S. Franc.
de Sales *in Philot. part.* 4. *à cap.* 10 *&
ſeqq.* & Ludou. à Ponte *Guid. Spir. par.*
2. *tract.* 3. §. 2.

Hunc Amorem proprium , ſeu Phil-
autiam inuadere , & inficere etiam
corda Religioſorum auſterioris Vitæ
teſtantur Reuelationes S. Birgittæ , in
qui-

Digitized by Google

quibus *libr. 4. cap. 17.* hæc habentur :
*Sunt multi , qui temporalia relinquunt ,
eo fine , vt aduerſitatibus careant , &
nihil eis deſit ad vtilitatem , & volupta-
tem ; quorum rota* (ideſt intentio ,) *non
eſt bene ductilis , & verſatilis : Hi ,
cum pungit paupertas , deſiderant ſuffi-*
11 *cientiam ; cum grauat aduerſitas , re-
quirunt proſpera ; cum tentat eos dire-
ctio , murmurant de diſpoſitione Diuina ,
& affectant honores ; cum præcipiuntur
contraria , quærunt proprias libertates .*
Oh quanti , & quanti tales ſunt .

DECISIO CXXXVI.

ARGVMENTVM.

Quid ſit Superbia ? Quotuplex ? Quot eius filiæ ? Quot mala pariat ? Quibus remedijs curetur ?

SVMMARIVM.

1 *Superbia quid ſit ? Et vndè dicta?*
2 *Quotuplex ?*
3 *Leæna egrediens è mare viſa à Daniele , quid eſſet ?*
4 *Superbia ſpiritualis alia interior , alia exterior .*
5 *Superbiæ Filiæ decem . Et quæ ?*
6 *Superbiæ effectus Hæreſis , & Apoſtaſia .*
7 *Remedia contra Superbiam .*
8 *Auctores legendi contra vitium Superbiæ .*
8 *Superbiæ Luciferi quale fuerit obiectum ?*

PLurimæ fuerunt notatæ definitio-
nes ; quarum præcipua ſecundùm
1 D. Thom. 2. 2. *quæſt. 162. art. 1. & 2.*
1 Quod *ſit inordinatus appetitus propriæ
excellentiæ ſupra menſuram , & regulam
à Deo ſibi præfixam .* Et dicitur Super-
bia ab *eo* , & *ſuper* ; quia ſuperbi vo-
lunt ire ſuper ſe , ideſt ſuper id , quod
non habent ; vel quod à ſe non habent .
Iſidor. *de Etymol.* & Cardin. Tolet. *lib.
8. cap. 3. in fine .*

Duplex eſt Superbia . Vna *Mundana* ,
per quam quis inordinatè appetit digni- 2
tates ſæculi , & appellatur ſuperbia vi-
tæ , *Altera Spiritualis* , qua homo in-
debito modo , ſeu non recto fine affe-
ctat Sanctitatem . P. Ludouic. à Ponte
in Guid. Spirit. part. 2. tract. 4. cap. 5. vbi
ex SS. Aug. Greg. Thoma , & ex Caſ-
ſiano notat , belluam , quam vidit Da- 3
niel egredientem è mari in forma Leæ-
næ cum alis Aquilinis *Dan.* 7. 4. fuiſſe
ſymbolum mundanæ , & ſpiritualis ſu-
perbiæ . Hæc autem ſuperbia ſpiritua-
lis ſubdiuiditur ; alia enim eſt *interior* ,
cum vir religioſus credit habere in ſe
virtutes , quas non habet ; vel ſi quas
habet , non à Deo , ſed à ſe putat ha-
bere . Et altera eſt *exterior* , per quam
ſe exercet in operibus bonis , vel loqui- 4
tur de ſe ipſo , vt ab alijs exiſtimetur ,
ac honoretur ; & contra vtramque
ſcriptum eſt ; *Superbiam nunquam in tuo
ſenſu* (ecce interiorem ,) *aut in tuo Ver-
bo* (ecce exteriorem) *dominari permittas .
Tob.* 4. 14.

Superbia gignit filias decem . Prima
eſt *Præſumptio* , quæ aggreditur res ſu-
pra vires . 2. *Ambitio* , quæ appetit 5
dignitates , & honores non debitos .
3. *Vanagloria* , quæ nutritur laudibus
hominum , & eorum obſequijs . 4. *Ino-
bedientia* , negans ſubiectionem Supe-
rioribus ſuis . 5. *Iactantia* , decantans
proprias virtutes . 6. *Hypocriſis* , ſi-
mulans ſanctimoniam . 7. *Contentio* ,
ſtudens decertare cum proximo . 8. *Per-
tinacia* , quæ adhærens ſuo iudicio ,
non cedit aliorum ſententiæ . 9. *Diſcor-
dia* , recuſans conſentire voluntati alie-
næ . 10. *Curioſitas* , appetens nouita-
tes tàm circa intelligibilia , quàm circa
ſenſibilia ; vt plenè Card. Tolet. *lib. 8.
à cap. 3. & ſeqq.* vbi Sacri DD. Auguſti-
nus, Gregorius, Thomas, & alij . Mar-
cant. *in Tuba Sacerd. tractat. 1. ſect. 6.
cum ſeqq.*

Quot mala pariat ? Quis enarrare po-
terit ? *Superbia* enim *eſt initium omnis* 6
peccati . Eccl. 10. & præter ſupradictas
decem filias , ſeu ſpecies iniquitatum ,
alias plurimas parturit , & inter cæte-
ras *Hæreſim* , & *Apoſtaſiam à fide* : vt
legentes edocet Eccleſiaſtica Hiſtoria ;

&

Digitized by Google

& de Origene, Tertulliano, & Oſio obſeruat P. Steph. Menochius *Stuora part. 6. cap. 8. pag. 19.* Quibus addere poſſumus Lutherum, & Caluinum.

Quibus autem remedijs curetur? Duo ſcripſit vnus, videlicet cogitare, quid fuerit homo ante natiuitatem? & con-
7 ſiderare, qualis futurus ſit poſt mortem? nam de vtroque tempore fatebitur vnà cum Iob: *Putredini dixi pater meus es, mater mea, & ſoror mea vermibus*. Iob. 17. 14. Vnum ſcripſerunt duo; videlicet illud Philoſophi *Noſce teipſum*. Alij notarunt, & ſumpſerunt quinque ex Emin. Card. de Lauræa *in 3. libr. ſent. tom. 2. diſp. 31. art. 4. §. 8.* videlicet memorari; 1. Proprium conceptum. 2. Propriam corruptionem. 3. Incommoda naturalia. 4. Miſerias animæ. 5. Vanitatem ſæculi. Alij in reſponſis dederunt, vt frequenter, & attentè legantur Exercitium
8 Perfectionis P. Alphonſi Rodriquez *part. 2. tract. 3.* per 40. integra capita; Et P. Ludouic. Granata *part. 2. libr. 2. cap. 4.* Quibus nos addimus meditari vigintiquatuor veritates per nos compilatas, & traductas ex operibus Spiritualibus P. Iuliani Haynouij Societatis Ieſu, impreſſas typis Ioannis Paſquati hic Patauij anno 1681.

Hinc notare debemus ob ſuperbiam Luciferum, & Angelos præuaricatores cecidiſſe de Cęlo. Sed dicet aliquis,
9 Quale fuit obiectum, ſeu formalitas ſuperbiæ Luciferi? Alij aiunt, fuiſſe propriam pulchritudinem, quam ſibi tanquam vltimum finem conſtituit, contemnendo Deum Creatorem ſuum. *Eleuatum eſt cor tuum, & dixiſti Deus ego ſum. Ezod.* 28 2. Alij, quod prætenderit Beatitudinem, non ex gratia Dei, ſed ex proprijs meritis, vt volebant Pelagiani. S. Thom. 1. *part. quæſt.* 63. *art.* 3. Alij, quod voluerit eſſe ſimilis Deo in auctoritate, dominando independenter à Deo omnibus creaturis, itaut ab omnibus adoraretur tamquam Deus, vt exigit à ſagis, ſtrygis, & maleficis; ideò aiebat: *Simil ero Altiſſimo. Iſa.* 14. 13. Alij, quod recuſauerit adorare Humanitatem CHRISTI, ſibi tunc reuelatam, quod innuit Apoſtolus, inquiens: *Et cum iterùm introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: & adorent eum omnes Angeli Dei. Hebr.* 1. 6. Et hac de cauſa Lucifer in ſuperbiam elatus præcipitatus fuit in infernum, & odio implacabili perſequitur CHRISTVM, & eius Eccleſiam. Legatur Collegium Salmanticenſe *de Angelis tract. 7. diſp. 10. dub. 2.* Maſtrius *in 2. ſent. diſp. 3. quæſt. 4.* & meus Libellus *de Prima Ætate Mundi ſerm. 4.* vbi alii DD.

DECISIO CXXXVII.

ARGVMENTVM.

Diſſeritur, Quid ſit Auaritia? Quotuplex? Quæ eius filiæ? Quæ mala proueniant ex Auaritia? Quibus remediis curanda?

SVMMARIVM.

1 *Auaritia quid ſi.?*
2 *Quotuplex?*
3 *Eius filiæ, quæ, & quot?*
4 *Auaritiæ mala ad quatuor genera redacta.*
5 *Auaritia ſimilis radicibus arborum in tribus.*
6 *Auaritia vitium occultum, & apud homines incognitum.*
7 *Auaritia mater omnium iniquitatum.*
8 *Auaritia difficillimè emendatur.*
9 *Auaritia cur aſſimiletur Idololatiæ?*
10 *Auaritiam ad extirpandam remedia octo.*
11 *Auari difficilè ſaluantur.*

Dictum fuit, *Auaritiam eſſe amorem immoderatum habendi*. Ex S. Th. 2. 2. *quæſt.* 118. *art.* 1. & ex Cardin. Tolet. *lib.* 8. *cap.* 24 *num.* 1. Vel etiam, *eſſe inordinatum appetitum temporalium*. Ex Buſemb. *libr.* 5. *De peccatis capit.* 3. *dub.* 2. 1

Duplicem verò eſſe Auaritiam notarunt omnes; *Vnam* contra Iuſtitiam, quando quis iniuſtè accipit, vel retinet rem

Digitized by Google

rem alienam. *Alteram*, contra Libera-
2 litatem; quando quis ex bonis licitè acquiſitis, & ſibi ſuperfluis recuſat ſuccurrere proximo exiſtenti in extrema, vel etiam in graui neceſſitate. Et in vtraque ſpecie eſt culpa mortalis; niſi excuſet leuitas materiæ, aut defectus plenæ deliberationis. Cardin. Tolet. *d. lib.* 8. *cap.* 25. Azor. *part.* 1. *lib.* 4. *capit.* 15. Reginald. *lib.* 23. *capit.* 2. *num.* 26. & Layman *lib.* 3. *ſect.* 3. *num.* 14. *in fine*.

Quò ad Auaritiæ filias, ſcribentes noſtri adſtipulati ſunt Diuo Gregorio Magno *lib.* 31. *Moral. cap.* 31. Diuo Tho-
3 mæ 2. 2. *quæſt.* 118. *art.* 8. & Card. Toleto *d. lib.* 8. *cap.* 26. nimirùm eas eſſe ſeptem, videlicèt quatenùs Auaritia ſtat in retinendo, *Obdurationem cordis*, qua Miſericordiæ viſcera clauduntur pauperibus. Vt verò eſt in acquirendo, reſpectu affectus *Inquietudinem*; nam homo cupidus ditandi ſemper eſt mente ſolicitus, variiſque curis, & anxietatibus diſtrahitur: at reſpectu effectus, & operis *Violentiam* prout in latronibus; *Fallaciam* præcipuè in contractibus, nudo dolo proximum decipiendo; *Periurium*, cum additur iuramentum falſum, & vtroque modo verbis tantùm; at *Fraudem*, cum res mala exhibetur tanquàm bona; & *Proditionem*, quando Auarus audet offendere perſonam proximi ſui ob lucrum; & de his omnibus Reginaldus *dict. lib.* 23. *cap.* 2. *num.* 28. Cardin. Toletus *vbi ſupra à cap.* 26. *& ſeqq.*

Porrò *Quæ mala proueniant ex Auaritia*? plurimi plurima, & quidem do-
4 ctè, piè, ac eruditè ſcripſerunt; & ea omnia rediguntur ad tria genera, quæ fundantur in tribus proprietatibus Radicis (ſiquidem radici ab Apoſtolo aſſimilatur hoc Vitium, dicendo, *Radix omnium malorum eſt cupiditas*. 1. *Timoth.* 6.) Et idcircò, quemadmodùm Radices arborum ſunt occultæ, ſunt prolificæ, & difficillimè euelluntur; ſic Primum
5 genus malorum, ex auaritia reſultantium, comprehendit neſcientiam, & inintelligentiam huius Vitij: Secundum genus inſertam habet ampliſſimam prolem culparum ex Auaritia prouenientium: Et Tertium genus amplectitur difficultatem de Auaro faciendi non Auarum.

Primum, magnumque genus iniquitatis eſt occultatio Auaritiæ, & iuxta illud; *Frutex peccati radicabitur in illis,* 6
& non intelligetur. Ecc. 3. 30. nam pauperes ex auaritia furantur; eamque prætextu neceſſitatis cooperiunt; non brachijs, ſed manibus rapacibus victum quærentes. Diuites verò fraudant pauperes, cum impoſtura deuaſtationis, quam hi faciunt in campis tempore fructuum. Mercatores ex auaritia fœnus patrant; at ipſum occultant ſub ſeno damni emergentis, lucri ceſſantis, periculi exigendi, etſi fideiuſſorem, vel pignora habeant; & adhuc ſe Patres pauperum iactant. Venditor inſerit fraudem in re, emptor in pecunijs, & vterque malitiam ſuam vocat induſtriam. *Sapiens enim ſibi videtur vir diues. Prou.* 28. 11. Eccleſiaſtici Simonias committunt, eaſque gratitudines, aut expenſarum refectiones nominant. In ſumma plurimi ab auaritia mouentur in retinendo, in acquirendouè opes inordinatè; & tamen ſuis excuſationibus vitium hoc tutantur, videlicèt quilibet debet cuſtodire res ſuas: Neminem oportet deſerere ſuæ domus prouidentiam; & ita *A minore vſque ad maiorem omnes Auaritiæ ſtudent*; & malitia incognita, turpitudo occulta, & tanti flagitij labes, tantis operta prætextibus primum parit, & quidem graue malorum genus.

Secundum autem à fecunda radicum proprietate, ſcilicèt prolificatione procedit. Et quodnam eſt peccatum, quod ex Auaritia non inſurgat? *Pecuniæ obe-*
diunt omnia. Eccl. 10. 19. ideò Auari 7
pecunias habentes, quamcumque appetunt iniquitatem, aſſequuntur; & vt, quod cupiunt, aſſequantur, omnem iniquitatem committunt. Hinc *Auaro nihil eſt ſceleſtius. Eccl.* 10. 9. Et de Auaris ſcriptum, quod *errauerunt à fide.* 1. *Timoth.* 6. Et in eis dilectio Dei eſſe non poteſt, iuxtà illud, *Non poteſtis ſeruire Deo, & Mammonæ. Matth.* 6. 24. E contrà reperiuntur in Auaris periuria in negotijs, blaſphemiæ in ludo, inobſeruantia dierum feſto-

Digitized by Google

ſtorum, negligentia in filijs benè edu-
candis, violentia in filiabus monachan-
dis, inſcitia in myſterijs fidei appre-
hendendis; odia, lites, fraudes, pro-
ditiones, ſurta, rapinæ, vſuræ, ho-
micidia. Inſuper Inceſtus, ſtupra,
adulteria, fornicationes, & ſi quæ pe-
iora, imò peſſima carnis ſunt flagitia,
ob abundantiam pecuniæ, ſuperabun-
dant; nec non Superbia, Gula, & quæ-
libet omiſſionis, ac commiſſionis pec-
cata; *Nihil enim eſt malorum, quod non
cupiditas, aut concipiat, aut parturiat,
aut nutriat*, vt inquit S. Valerianus *Ho-
mil.20.de Auar.*

Tertium tandem genus malorum ex
radice Auaritiæ inſurgentium eſt diffi-
cultas emendandi, eamque è cordibus
8 humanis euellendi: prodigum namque
emendandi poſſe, non etiam auarum
autumat S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 119. *art.*
3. Ratio eſt, quia neque Verbum Dei
audit, vel ſi audiat, minimè credit;
raro confitetur peccata, & confeſſa-
rium quærit, qui neſciat, aut non
audeat illum de auaritia redarguere.
Propterea auarus procedit tanquam flu-
men, magis, atque magis ripas deuo-
rans, quò maiores conſequitur aquas;
& eſt ſimilis Pyramidi, quæ ſit ſubti-
lior, quo magis extollitur, nam &
auarus in lucro captando magis ſem-
per ingenium acuit. Quare *Qui aurum
diligit, non iuſtificabitur. Eccleſ.* 31. 5.
& *quàm difficilè qui pecunias habent, in
Regnum Dei introibunt. Marc.* 10. 23. Et
non ſine cauſa teſtatus fuit Apoſtolus,
quod Auaritia *Sit Idolorum ſeruitus.
Epheſ.* 5. 5. non ſolùm quia conſiſtit in
argenti, & auri materia, de qua for-
9 mabantur Idola; vel quia Auarus cre-
dit, ſperat, & amorem ſuum habet in
argento, & auro, prout Idololatræ
in Idolis; ſed etiam quia non ſine mi-
raculis conuerti poſſunt Auari, prout
neque Pagani; imò etſi ad miracula
conuertantur gentiles, ad ea non con-
uertuntur auari; quare *Audiebant om-
nia hæc Phariſæi, qui erant auari, &
deridebant illum*; ideſt Saluatorem mi-
racula facientem. *Luc.* 16. 14.

Quo verò ad Remedia; conſcripſe-
runt Deciſores ſequentia. 1. Mortis
frequentem conſiderationem, nam te-
ſte S. Hieronym. *Facilè contemnit omnia,* 10
qui ſæpè cogitat, ſe eſſe moriturum.
2. Malum exitum diuitiarum poſt mor-
tem, dum corpus datur vermibus, ani-
ma dæmonibus, bona temporalia he-
redibus aut ingratis, aut prodigis, ea
conſumpturis; & ideò *Eccl.* 2. 21. ha-
betur, quod Auarus *homini otioſo quæ-
ſita dimittit*. 3. Monitionem Apoſtoli-
cam, omni veritate plenam. 1. *Tim.* 6. 8.
quod ſcilicèt *Habentes alimenta, & qui-
bus tegamur, his contenti ſimus*. 4. Me-
ditationem illius Euangelicæ veritatis
Matth. 16. 26. *Quid prodeſt homini, ſi
vniuerſum mundum lucretur, animæ verò
ſuæ detrimentum patiatur?* 5. Ponderan-
da eſſe incommoda, quæ ex diuitiis in-
ſurgunt, nam vt habetur 1. *Tim.* 6. 9. *Qui
volunt diuites fieri, incidunt in multa
deſideria inutilia, & nociua, quæ mer-
gunt homines in interitum*. 6. Exemplum
Chriſti Domini Saluatoris, qui, vt
ſcriptum eſt 2. *Cor.* 8. 9. *Pro nobis factus
eſt egenus*; voluit enim paupertatem
ſequi, quamuis abſque vllo defectu
potuiſſet diuitias poſſidere. 7. Fiduciam
in Deo, qui nobis neceſſaria prouide-
bit, de quo teſtatur Apoſtolus *Hebr.*
13. 5. *Ipſe enim dixit, non te deſeram,
neque derelinquam*. 8. Tandem incul-
candam eſſe difficultatem æternæ ſalu- 11
tis, quam omnes Scripturæ declamant:
Siquidem *Facilius eſt Camelum per cru-
nam acus tranſire, quàm diuitem intrare
in regnum Cœlorum.* Matth. 19. 24. Et
ſicut *Neque fures, neque rapaces*, ita
neque Auari Regnum Dei poſſidebunt. 1.
Cor. 6. 10. prout latiùs proſequitur Mar-
cantius *in Tuba Sacerdotali tract. 2. per
treſdecim lectiones*, vbi plurima argu-
menta, Patrum ſententias, & exem-
pla ad extirpandum hoc Auaritiæ ge-
nus cumulat. Sylua Hiſtorialis Ioan.
Bapt. Matthioli *lib.* 9. *tit.* 2. & nouiſ-
ſimè P. Paulus Segnerius Soc. Ieſu in
erudito ſuo opere Chriſtiani inſtructi
Serm. 26. Et in Meditationibus, ſeu Man-
na Animæ *die* 30. *Martij*, & *die* 15. *Iunij*,
& *die* 27. *Auguſti*. Optimè Reginaldus
in Praxi lib. 7. *cap.* 6. *à num.* 64. vbi reme-
dia plura inculcat.

Digitized by Google

DECISIO CXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Declarat hæc Deciſio. 1. Quid ſit Amor carnalis? 2. Quotuplex? 3. Qui eius effectus? & damna? 4. Quæ remedia?

SVMMARIVM.

1 *Amor carnalis quid ſit, & quàm vehemens paſſio?*
2 *Amor carnalis quadruplex.*
3 *Amoris Venerei damna quatuor.*
4 *Amoris Carnalis ad propinquos damna.*
5 *Amoris inter Nobiles diuerſi ſexus pericula.*
6 *Amoris inordinati inter Spirituales damnum.*
7 *Amoris carnalis remedium fuga, & cogitatio æternorum.*
8 *Libri, & Auctores legendi contra Amorem carnalem.*

1 QVò ad primum dixere quod *Amor carnalis eſt inordinatus appetitus venereorum, aut terrenorum in homine vehementiſſimus*. Ex S. Aug. *lib.* 11. *ſuper Gen. ad lit. cap.* 42. ex Nauar. *in Enchirid. cap.* 23. *num.* 12. ex Reginaldo *in Praxi libr.* 22. *cap.* 1. 2. & 3. ex Buſembaum *lib.* 3. *cap.* 3. *dub.* 3. & ex P. Paulo Segnerio in Chriſt. inſtructo *part.* 1. *Rag.* 15. *num.* 14. vbi notat, ita vehementem eſſe paſſionem Amoris carnalis, vt duos ſapientiſſimos omnium hominum inſanire fecerit, quos Deus ipſe erudiuerat, *Adamum* ſcilicèt ex nimio amore erga Euam; & *Salomonem* erga mulieres ſuas.

2 Quò ad ſecundum oſtenſum fuit, Amorem carnalem eſſe quadruplicem: nempè, *Venereum*, *Naturalem*, *Ciuilem*, & *Spiritualem*. Amor carnalis *Venereus* eſt illorum, qui luxuriæ dediti omnem ſectantur impudicitiam, & peccata carnalia, ac eorum ſpecies frequentant, ſiuè ſecundum, ſiuè contra naturam; de quibus ait Apoſtolus *ad Gal.* 5. 19. *Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria.* Amor carnalis *Naturalis* eſt illorum, qui inordinatè diligunt propinquos, & ſanguine coniunctos; & præcipuè Eccleſiaſticorum, nimio amore Nepotes proſequentium, & eos redditibus Eccleſiæ ditare ſtudentium contra Sacros Canones, & Tridentinum Decretum *ſeſſ.* 25. *de Reform. cap.* 1 De quibus Carmen:

Cum Factor rerum privaſſet ſemine Clerum:
Ad Satanæ votum, ſucceſſit turba Nepotum.

Amor Carnalis, ſed *Ciuilis*, ille cenſetur, quem frequentant, vt plurimum, Nobiles ſub nomine vrbanitatis, Matronis ſeruitutem profitentes, obſequium, & ciuilem amorem; quos redarguit Pſalmiſta *Pſalm.* 4. 3. dicens, *Filii hominum, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Amor carnalis tandem *Spiritualis* appellatus, ille eſt, qui nutritur inter perſonas ſpirituales, non ad malum finem, ſed cum ſpiritualis profectus detrimento; ſunt enim hi ſpirituales amantes, ſibi adinuicem idola; iuxta illud Apoſtoli *Gal.* 5. 20 *Idolorum ſeruitus*.

Quò ad Tertium: Effectus, & damna Amoris Carnalis *Venerei* ſunt præcipuè quatuor. 1. Aufert prudentiam. *Oſe.* 4. 11. *Fornicatio, & ebrietas auferunt cor.* 2. Denigrat bonam famam. *Iſa.* 34. 3. *De cadaueribus eorum aſcendet fœtor*. 3. Accelerat mortem corporalem. *Rom.* 8. 13. *Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini.* 4. Cauſat amiſſionem æternæ vitæ. *Gal.* 5. 21. *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* 3

Effectus, & damna Amoris Carnalis *Naturalis* ad vnum præcipuum rediguntur, nempè ad tranſgreſſionem diuinorum mandatorum; ſiquidem parentes nimis amantes non corrigunt filios, non inſtruunt, neque (*Tob.* 1. 10.) *Ab infantia timere Deum docent, & abſtinere ab omni peccato.* Et multò minùs, ob nimium amorem naturalem, 4

 ſed

ſed carnalem, & non virtuoſum, audiunt Apoſtolum monentem. *Ephes.* 6.4. *Educate filios veſtros in diſciplina, & correptione Domini*; & præcipuè Eccleſiaſtici non timent in eam periculoſam quæſtionem deſcendere, an licitè ditentur Nepotes de redditibus Eccleſiæ? de qua Molina *de Iuſt. & Iur. tract. 2. diſp. 146.* & ego in Deciſionibus *de Pœnitentia Deciſ.* 10. *à num. 5. vſque in fin.*

5 Effectus, & damna Amoris carnalis *Ciuilis* notantur ab eodem Apoſtolo *Gal.* 5. 20. dicente: *Inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, homicidia*; quæ omnia conſiderat Sanctus Franciſcus Saleſius *in Philot. part. 3. cap.* 18. & 19.

6 Effectus verò, & damna Amoris Carnalis *Spiritualis* pariter ad vnum reducuntur formidabile, videlicèt ad fouendum amorem creaturæ, cum exterminio amoris Dei, qui inter ipſos ſpirituales amatores vnicus eſſe deberet; & de hoc conqueritur Altiſſimus *Ier.* 2. 12. *Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ*; ideſt Diuinæ charitatis; *& foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas*, ideſt reciprocas ſpirituales, ſed non virtuoſas amicitias; *quæ continere non valent aquas* laudabilis dilectionis.

7 Quò ad Quartum. *Quæ remedia contra hos amores carnales?* Plurima fuere allegata; ſed duo menti, & cordi alliganda. Vnum eſt fugere, & diſcedere ab his amoribus, & amatis. *Gen.* 35. 2. *Abijcite Deos alienos, qui in medio veſtri ſunt, & mundamini*. Alterum cogitare vicinam mortem, & timendam, ac tremendam gehennæ futuram æternitatem. *Pſal.* 76. 6. *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Et meditatus ſum nocte cum corde meo; & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.* De Amore Venereo videndi Reginaldus *lib.* 22. *cap.* 1. 2. & 3.

8 Card. Toletus *lib.* 5. *cap.* 10. *& ſeqq.* ac *lib.* 8. *cap.* 55. vbi de filiabus Luxuriæ. Areſius Epiſc. Torton. *lib.* 6. *Impr.* 199. De Amore Naturali Paulus Segner. *in Chriſtin. Inſtruct. part.* 1. *Rag.* 13. & 14. & Ioannes Petrus Giuſſanus *in Documentis ad Patresfamil.* ſcriptis de mandato Sancti Caroli Borromæi, nouiter impreſſis Paduæ Typis Seminarij, *in Actis Eccleſiæ Patauinæ pag.* 214. De Amore Ciuili Sanct. Franc. Saleſius *in Philotea d. part.* 3. *cap.* 18. Areſius *d. lib.* 6. *Impr.* 168. & Segner. *par.* 3. *Rag.* 27. & 28. De Amore tandem ſpirituali P. Franc. Stadiera Inganni della vita Spirituale *cap.* 13. *cap.* 15. & *cap.* 22. & B. Angela Fulginatenſ. *in Vita capit.* 1. *Rag. vltim. pag.* 223.

DECISIO CXXXIX.

ARGVMENTVM:

Ad auertendos Iuuenes à conuerſationibus prauis declarat hæc Deciſio, quæ, & quot mala inſurgant ex conuerſatione prauorum hominum? Quibus motiuis ſit ab eorum familiaritate, & amicitia abſtinendum?

SVMMARIVM.

1 *Conuerſare cum peruerſis quot mala gignat?*
2 *Fama bona perit ex conuerſatione cum malis.*
3 *Conuerſatio malorum aufert æternam ſalutem.*
4 *Conuerſatio cum malis officit Incipientibus, Proficientibus, & Perfectis.*
5 *Conuerſatio malorum quot motiuis fugienda?*
6 *Epiphaniæ in officio cur non dicatur Inuitatorium?*
7 *Exempla pro fugienda malorum conuerſatione.*
8 *Planeta bonum mala influit coniunctum cum maligno.*

Dictum fuit, innumera eſſe mala inſurgentia ex prauorum hominum conuerſatione: nam deſtruuntur ex ea temporales fortunates, vt in Roboamo Salomonis filio, qui derelinquendo 1

do conſilio ſenum, & adhibendo adole-
ſcentes, reſpondit dura populo, & re-
gnum paternum amiſit. 4. *Reg.* 12. *Bo-
na fama, & honor*, vt in Dina, etſi
breui tempore conuerſata cum Sichimi-
tis. *Gen.* 34. Hinc *Vinum tuum mixtum
eſt aqua*. *Iſa.* 1. 22. & ex hac mixtio-
2 ne deturpatur color, ideſt bonum no-
men, & bona fama. Item deſtruitur
vita temporalis, quam ferè perdidit
Ioſaphat Rex Iuda ob amicitiam Re-
gis Achab. 3. *Reg.* 22. Sed periclitatur
etiam *ſalus æterna*, iuxta illud *Pal.* 17.
29. *& cum peruerſo peruerteris*; qua-
3 propter Hebræi quando *commixti ſunt
inter gentes, didicerunt opera eorum, &
ſeruierunt ſculptilibus eorum, & fa-
ctum eſt illis in ſcandalum; & immola-
uerunt filios ſuos, & filias ſuas Dæmonijs.*
Pſal. 105. 34.

4 Conuerſatio prauorum hominum tra-
hit in ruinam *Incipientes*; ; nam ex eo-
rum vel malis conſiliis, vel iniquis
operibus, vel importunis irriſionibus,
inſtar Zacchæi, dum *quærunt videre
Jeſum*, non poſſunt *præ turba* iſtorum
peſſimorum ſociorum, quia *ſtatura*,
ideſt deuotione, *puſilli ſunt*. Luc. 39. 3.
Nec non *Proficientes*; quos, ad inſtar
Exploratorum promiſſæ terræ, decan-
tatis difficultatibus, & ſuppoſitis ma-
gnis periculis, ita deterrent, vt in via
Dei non audeant perſeuerare. *Num.* 13.
29. Ac etiam ipſos *Perfectos* ruere dicta
prauorum conuerſatio facit, vt Ada-
mo euenit, quamuis tantis ornato do-
nis, & à Deo præceptis, minis, ac
monitis vallato; mulieris enim præua-
ricatæ exemplum compulit illum præ-
uaricare. *Geneſ.* 3. 6.

Quocircà ſtudioſi noſtri addidere,
5 tribus motiuis eſſe abſtinendum à fami-
liaritate, & amicitia prauorum homi-
num. *Primò*, quia amici praui ſunt Vi-
ceſgerentes diaboli; quos immittit, ne
fideles perueniant ad cœleſtem patriam;
eodem modo, quo Pharao, ne Hebræi
egrederentur de Ægypto, *Præpoſuit eis
Magiſtros operum, vt affligerent eos one-
ribus*. *Exod.* 1. 11. *Secundò*, quia imò
ſunt alteri Dæmones, impedientes bo-
num, & ſuadentes malum verbo, ope-
re, & exemplo; itaut de eis dici poſſit:
Vos ex patre Diabolo eſtis. *Ioan.* 8. 44. *&
Synagoga Satanæ*. *Apoc.* 2. 9. Et *Tertiò*,
quia peiores ſunt ipſo Diabolo: hic
enim ſuggerendo tentat, non impellen-
do, compellendo, & vim faciendo; vt
amici praui, & ſocij iniqui faciunt;
itaut de ipſis pluries dici poſſit, *Quæ
perfeciſti*, ideſt bona opera, *deſtruxe-
runt*. *Pſal.* 10. 3.

Igitur concluſere: omninò eſſe ca-
uendum à prauis amicitijs, & fugien- 6
dum à malorum conuerſatione, quam-
uis benè agere iactitarent; nam Eccle-
ſia Sacri Epiphaniæ dici *Inuitatorium* in
officio & Pſalmum *Venite* omittit, ad
docendum Magos, ne Herodis ſocieta-
tem ſumant in puero Diuino quæren-
do. Magrius *in Hierolexic. Verb. Inuita-
torium*. Iuuenem malis Socijs adhæren-
tem Cuſtos Angelus alapa percuſſit.
Menoch. *Stuor. Cent.* 2. *cap.* 13. *& Cent.*
6. *ad pag.* 362. Quod de S. Franciſca Ro-
mana refert etiam Paulus Segneri *in Pa-
negyr. Angeli Cuſtod. pag.* 614. Et cine- 7
res SS. Martyrum admixtos cum impio-
rum, iuſſu Daciani Syracuſani, mira-
culosè ſegregatos teſtatur Ribadeneira
in Vita Extrauag. S. Engratiæ 16. *Apri-
lis*. Hinc ſemper eſſe memoriæ tenen-
dum, quòd *Qui tetigerit picem, inquina-
bitur ab ea; & qui communicauerit ſuper-
bo, induet ſuperbiam*. *Eccl.* 13. 1. Si-
cut Speculum nitidum maculatur flatu, 8
& planeta bonum mala influit, ſi con-
iungatur cum maligno; ita conſcien-
tia pura peruertitur conuerſatione ma-
lorum. Hac de cauſà populo Dei veti-
tum fuerat, ita: *Caue, ne vnquam cum
habitatoribus* (ſcilicèt Amorrhæis, &
Chananæis) *terræ illius iungas amicitias,
quæ ſint tibi in ruinam*; vt latè proſe-
quitur P. Didacus Stella *part* 2. *cap* 71.
P. Paulus Segneri in Chriſtian. Inſtruct.
part. 1. *ragion* 21. *& part.* 3 *Rag.* 33.
num. 4. *&* 5. S. Franciſcus Saleſius *par.* 3.
cap. 20. 21. *&* 22. *Ad Philot.* Epiſc. Bi-
tuntinus *Conc.* 2. *de duab. dilectionib.* Pau-
lettus *in Concione Dom.* 4. *poſt Epiphan.*
& Veratus ſuper Verſibus Catonis *Cum
bonis ambula*.

Vu 2 DE-

Digitized by Google

DECISIO CXL.

ARGVMENTVM.

Eleganti , ſed docto ſtylo declaratur 1. Quid ſit Ira ? 2. Quotuplex ? 3. Quæ eius filiæ ? 4. Quot ſpecies iratorum hominum ? 5. Quæ mala naſcantur ex ira ? 6. Quibus remedijs ira curetur ?

SVMMARIVM.

1 *Ira quid ſit ?*
2 *Ira duplex , Virtuoſa , & Vitioſa .*
3 *Vitioſa quot modis contingat ?*
4 *Iracundus ſimilis cani latranti .*
5 *Iræ filiæ ſex . Et quæ ?*
6 *Iracundorum genera tria .*
7 *Ira ſimilis torrenti , quod facit mala quatuor .*
8 *Ira curatur remedijs decem .*
9 *Thomas Morus quomodo reprimebat iram ?*
10 *Mala pœnæ cur permittantur nobis à Deo ?*

AD *Primum* dixere : Quod *Ira eſt*
1 *accenſio ſanguinis circa cor , propter apprehenſionem contemptus , cum appetitu vindictæ* . Ariſt. 1. *de Anima cap.* 2. & ibi Maurus *tom.* 4. *num.* 14. *pag.* 214. Alij : Quod ſit *immoderata cupiditas puniendi , & vlciſcendi eum , à quo ſumus iniuria læſi* . Ex Cicer. *lib.* 2. *Rhet. cap.* 2. & ex Azorio *tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 17. *de Ira quæſt.* 1. *pag.* 164.

Ad *Secundum* . Quod Ira eſt duplex. *Virtuoſa* , quando iraſcimur contra vitia , contra dæmonem , contra pec-
2 cata , contra malas noſtras inclinationes , ad eas cohibendas , iuxta illud : *Iraſcimini , & nolite peccare* . *Pſal.* 4. 5. & *Eccl.* 7. 4. *Melior eſt ira riſu , quia per triſtitiam vultus corrigitur animus delinquentis* . Ariſt. *libr.* 3. *Ethic. capit.* 8. *num.* 6. Et hæc facit hominem fortem . Maurs *in Comment. ibi. tom.* 2. *pag.* 78. Card. Tolet. *lib.* 8. *cap.* 57. *num.* 1. Carol. de Matta *de Canonizatione Sanctor. part.* 2. *cap.* 10. *num.* 27. Et *Vitioſa* , quæ accidit quinque modis . 1. Iraſcendo , quibus non oportet , vt de equo , de
ſaxo , de filo , de calamo , de aleis . 3
2. Ex cauſis , ex quibus non oportet : vt de fractura vitri , effuſione ampullæ . 3. Magis , quàm oportet , vt exclamando , vel percutiendo filios . 4. Citiùs , quàm oportet , non expectando plenam informationem . Et 5. Longiori tempore , quàm oportet , retinendo iracundiam iuxta illud *Eccl.* 7. 10. *Ira in ſinu ſtulti requieſcit* . Ariſt. *lib.* 4. *Ethic. cap.* 5. Maurus *ibid. num.* 7. 8. *pag.* 109. *Et Ethic. lib.* 7. *cap.* 6. vbi ira-
cundum facit ſimilem cani latranti , & 4
neſcienti contra quem , & vltra quàm oporteat : quod explicat etiam Paulus Segneri *in Chriſtian. Inſtruct. part.* 1. *rag.* 21. *num.* 4 & *ſeqq.*

Ad *Tertium* pariter dixere ; ſex eſſe filias Iræ . *Indignationem* in corde . *Tu-*
morem mentis , cogitando modum vin- 5
dictæ . *Clamorem* , inordinatè , & confuſè loquendo . *Contumeliam* , proferendo verba iniurioſa . *Maledictionem* vel in Deum per blaſphemias , vel in proximum per imprecationes . Et *Rixam* percutiendo , vulnerando , belligerando . S. Thomas 1. 2. *quæſt.* 46. *art.* 6. & 2. 2. *quæſt.* 158. *art.* 7. Reginaldus *in praxi lib.* 21. *num.* 126.

Ad *Quartum* : tres eſſe ſpecies irato-
rum hominum . Nam alij vocantur 6
Acuti , ſeu veloces ad iram , quam tamen citò deponunt . Alij *Amarulenti* , qui iram diù retinent . Tertij *Infenſi* , qui abſque vindicta non placantur . Ariſt. *d. lib.* 4. *Ethic. cap.* 5. & ibi Maurus *in Comment. num.* 7. 8. 9. & 10. S. Gregorius *libr.* 5. *Moral. cap.* 3. Reginaldus *d. libr.* 21. *num.* 124.

Ad *Quintum* ſcripſere , Iram ea ma-
la facere , quæ cauſantur à Torrentibus, 7
ſcriptum eſt enim : *Spiritus eius velut Torrens inundans vſque ad medium collis, ad perdendas gentes in nihilum* . *Iſa* 30. 28. Torrens quatuor mala facit . Deſtruit vias : corrodit campos : ſubmergit vicina loca : & omnia ſibi obviantia diluit . Sic Primò , Ira deſtruit vias rationis , nam *Ira viri Juſtitiam Dei non ope-*

Digitized by Google

operatur. Iac. 1. 20. ſiquidem dum perturbata mens iudicium ſuæ rationis exaſperat, omne, quod furor ſuggerit, rectum putat. S. Greg. *diſt. lib.* 5. *Moral. cap* 3. Secundò, corrodit vires corporis, quia *Zelus, & iracundia minuunt dies, Eccl.* 30. 26. Tertiò conſumit facultates, & bona. *Qui ſeminat iniquitatem, metet mala: & Virga iræ ſuæ conſummabitur*. Prou. 22. 8 Et Quartò, offendit propinquos, & amicos. *Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor; & impetum concitati ſpiritus ferre quis poterit?* Prou. 27. 4.

Ad *Vltimum* indixere ſequentia remedia decem. Videlicet, Primum: Non ſibi rationem dare, ſed proprijs demeritis offenſam tribuere; nam, vt inquit S Auguſtinus *libr. de Vera Innoc. cap.* 3. *Nulli iraſcenti ſua Ira videtur iniuſta*. Secundum: tardum eſſe ad iraſcendum, dicebat enim Seneca *libr.* 2. *de Ira cap.* 26. *Magnum Iræ remedium, Mora*. Et Regius Pſaltes *Pſalm.* 75. 5. *Turbatus ſum, & non ſum loquutus*. Et Apoſtolus *Iac.* 1. 19. *Sit autem omnis homo tardus ad iram*. Tertium: vbi inſurrexerit ira, & indignatio, eam ſtatim reprimere, & deponere; iuxta monitum Apoſtoli Pauli *ad Epheſ.* 4. 26. *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram*. Quartum: ſeruare animum diſpoſitum, & præparatum ad recipienda contraria; ne inopinatò, & ex improuiſo dicantur euenire, prout patientiſſimus Iob ſaciebat. *Iob.* 3. 25. *Timor, quem timebam, euenit mihi, & quod verebar, accidit*. Quintum: ſcire, & pro certo habere, quòd in hoc mundo plurima ſunt habenda mala; & ideò *In die bonorum ne immemor ſis malorum. Eccl.* 11. 27. Sextum: recordari proprios defectus, & ita compati, & ſufferre alios, prout delectat, noſipſos tolerari; quod docebat Apoſtolus *ad Coloſſ.* 3. 12. *Induite vos, ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſe-*
9 *ricordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ſupportantes inuicem, & donantes*. Septimum: decernere, & velle ſemper, vt aiebat idem Apoſtolus, *Non vinci à malo, ſed vincere in bono malum, ad Rom.* 12. 21. Et benefacere etiam offenſoribus, pacem ſeruando etiam cum rixoſis, & maleuolis, ad exemplum Dauid, profitentis, *Pſal.* 119. 7. *Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus*. Octauum: obſequi, & obedire illi Dominico præcepto; Matth. 5. 44. *Ego autem dico vobis: diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt Vos*. Nonum: imitari Heroem Virum Thomam Morum, qui ad reprimendam iram ſic ratiocinabatur, (vt habetur *in addit. ad Sum. Toleti libr.* 8. *cap.* 58.) *Bonus eſt, vel malus, cui iraſci vis? Si bonus: immeritò vis ei iraſci, quem amat Deus. Si malus? Vel talis erit in æternitate, vel bonus fiet? Si ſemper malus erit; ſatis replebitur miſerijs in æternorum malorum abyſſo; vndè potiùs miſereri, quàm iraſci debes. Si in æternitate bonus futurus eſt; iniquum eſt ei iraſci, qui Deo gratus, & tibi æternæ amicitiæ nodo amicus futurus ſit*. Decimum, & Vltimum: ſcire, & credere; quòd omnia pœnalia, afflictiones, contradictiones, calumniæ, infirmitates, & cuiuſcunque generis flagella, & mala 10
(culpis exceptis) permittuntur à Deo in bonum animarum noſtrarum; teſtante Scriptura *Amoſ.* 3. 6. *Si erit malum in Ciuitate, quod Dominus non fecerit?* Cur igitur iraſcendum, dolendum, maledicendum de his, quæ ab Altiſſimo, Sanctiſſima ſua Prouidentia, permittuntur? Imitandus *Iob.* 1. 21. *Dominus dedit, Dominus abſtulit*. Imitandus Dauid *Pſal.* 38. 10. *Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti*. Imitandus Ezechias *Iſa.* 38. 15. *Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cum ipſe fecerit?* Imitandus Redemptor Noſter, ex cuius ore Diuino illud prodijt: *Calicem, quem dedit mihi Pater non bibam illum?* Ioan. 18. 11.

Plurima alia, & quidem eruditiſſima fuerunt allegata pro remedijs iræ à ſtudioſis noſtris, quæ breuitatis cauſa omittuntur: & poterunt reperiri *in Homil.* S. Baſilij. in S. Greg. *libr.* 5. *Mor. cap.* 31. apud D. Chryſoſt. *Hom.* 29. 30. 31. *ad popul Antioch.* in Marchantio *Tuba Sacerdot. tract.* 6. *lect.* 1. in Fornario

Digitized by Google

rio poſt Tolet. *libr.* 1. *tract.* 3. *cap.* 14. in Reginaldo *lib.* 7. *à num.* 70. *& ſeqq. & libr.* 21. *à num.* 121. in Chriſtiano Inſtructo Pauli Segner. *part.* 1. *Rag.* 21. *per totum*; vltra tractatus PP. Granatæ, & Rodriquezij, & Philotheæ S. Franciſci Saleſij *par.* 3. *cap.* 8. de Ira.

DECISIO CXLI.

ARGVMENTVM.

Tractat præſens Deciſio. Quid ſit Gula? Quot, & quibus modis contingat peccare per Gulam? Quot effectus, ſeu Filiæ eius? Quot mala producat? Quibus remedijs obuiandum iiſdem.

SVMMARIVM.

1 *Gula quid ſit.*
2 *Quotuplex?*
3 *Gulæ peccatum committitur quinque modis.*
4 *Gulæ in peccato an dentur ſpecies diuerſæ?*
5 *Comedere ante meridiem in die Ieiunij an ſit peccatum?*
6 *Comedens pluries in quacunque die an peccet?*
7 *Comedere ante Miſſam diebus feſtis an ſit peccatum.*
8 *Comedens lautos cibos quando peccet?*
9 *Comedens nimis an peccatum committat?*
10 *Epulones edentes, & euomentes rei ſunt mortalis culpæ.*
11 *Comedens cum voracitate an peccet?*
12 *Studioſitas nimia in cibi condendis quando ſit peccatum?*
13 *Comedere, & bibere vſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem non eſſe peccatum, Propoſitio damnata.*
14 *Epicurei vltimum finem ponebant in delectatio ne gulæ.*
15 *Circumſtantiæ exprimendæ in confeſſione circa peccatum gulæ.*
16 *Effectus pernicioſi gulæ quinque.*
17 *Gula producit quatuor damna.*
18 *Gula tribus remedijs curanda.*
19 *Vincentij Caraffæ Generalis Soc. Ieſu dictum circa gulam.*
20 *Comedens cum Temperantia ſemper comedit cum guſtu.*

QVid ſit Gula? Omnes dixere: *eſſe inordinatum appetitum cibi, vel potus, quatenùs delectationem adfert.* Ita ex S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 148. *art.* 1. Card. Tolet. *lib.* 8. *cap.* 59. & Georg. Gobat in ſuo Quinario *Tract.* 5. *de Vitio Gulæ cap.* 23. *num.* 4. & 5. Et vocatur *Comeſſatio*, ſeu *Crapula*, dum exercetur gula in edendo; *Ebrietas* verò cum in potando. 1 2

Quot, & quibus modis contingat peccare per Gulam? Dictum fuit, peccare contingere per Gulam modis quinque, hoc carmine comprehenſis. *Præproperè: Lautè: Nimis: Ardenter: Studioſè.* Et deſumuntur ex S. Gregorio *lib.* 3. *Moral. cap.* 27. per S. Thom. *dict.* 2. 2. *quæſt.* 148. *art.* 4. vt notat Gobat *d. tract.* 5 *cap.* 23. *à num.* 41. *& ſeq.* vbi *num.* 52. 53. 54. & 55. aduertit, altercari Doctores, an ſupradicti modi conſtituant ſpecies diuerſas in confeſſione explicandas, vel tantummodò circumſtantias aggrauantes peccatum Gulæ? & cum Azor. *part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 18. tenet, eſſe meras circumſtantias, adeòut ſufficiat, ſi Pœnitens dicat, peccaui Gulæ peccato; abſque eo quod explicet, vel edendo lautè, vel nimis, vel alio ex dictis modis. 3 4

Præproperè peccare contingit edendo, quando quis tempore ieiunij ante horam conſuetam comedit, vel citiùs, quàm ex voto, vel pœnitentia deberet. Ioan. Sancius *diſp.* 2. *num.* 14. Ideò alijs diebus edere ſummo mane, vel pluries in die, eſt ſolùm veniale: quamuis ob offenſam ſanitatis, qui ſæpè comedit in die cum offenſione ſanitatis, grauiter peccat ſecundum S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 6. *cap.* 1. §. 9. Gobat *d. cap.* 23. *num.* 65. & 66. vbi hi Verſus: 5 6

Qui ſemel eſt: Deus eſt. Homo, qui bis: Beſtia, qui ter.

Qui

Digitized by Google

Qui quater, eſt Dæmon. Qui quinquies, eſt Sua mater.

Porrò quamuis pueri, & ruſtici non pec-
cent, edentes ſummo manè diebus feſtis
ante auditam Miſſam; ſunt tamen hor-
tandi, ut priùs Miſſam audiant; nam
fiunt indeuoti, & inhabiles ad mentem
7 in Deum eleuandam. S. Antonin. *cit.* §. 9.
Gobat vbi ſuprà *num.* 62. *& ſeqq.* vbi le-
gitimas eſſe cauſas pluries comedendi in
die docet, *magnum laborem, ætatem
puerilem, hoſpitalitatem, vrbanitatem, &
ſingularitatis fugam.*

Lautè. Hoc verbo illi denotantur
8 per Gulam peccare, qui magnos, & ex-
ceſſiuos valdè ſumptus faciunt ad leno-
cinandum gulæ, pro habendis cibis pre-
tioſis, & delicatis, non conuenientibus
conditioni ſui ſtatus, vt ſi vir pauper,
religioſus, vel ciuis mediocris fortunæ
propter delectationem edere velit fre-
quenter phaſianos, lampredas, ſturio-
nes, truttas, & huiuſmodi; ac bibere
Vina Maluatica, Vernatica, Græca,
& ex vltrà mare venientia, vel ex colli-
bus Vicentinis. S. Thom. *dict. quæſt.* 148.
art. 4. S. Anton. *cit. cap.* 1. §. 6. Go-
bat *d. cap.* 23. *à num.* 75. *et ſeqq.* vbi
excuſat ab hoc vitio, ſi prædicta ex ali-
quo accidenti, viliori pretio haberen-
tur, vel à diuitibus dono darentur,
aut in Menſa Dynaſtæ, vel ſemel,
aut bis, occaſione nuptiarum, vel
hoſpitum emerentur ad manducan-
dum.

Nimis. Ideſt, Qui ex mera intem-
perantia ita multùm vorat, & haurit,
9 vt reuomere cogatur. Quamuis enim
vna regula omnibus ſeruire non poſ-
ſit circa quantitatem cibi ſumendi; at-
tamen, qui vltra vires ſui ſtomachi
comedit, cum ſanitatis offenſione, &
eò magis, qui aduertenter ſe cibo, po-
tuque ingurgitat, & euomit, vt alte-
ri cibo locum faciat, grauiter peccat.
Fernandez *in Exam. part.* 4. *cap* 2. §. 6.
Eſcobar *tract.* 2. *Exam.* 2. *numer.* 23.
Gobat d. *cap.* 23. *num.* 92. Quamuis ibi
non deſint DD. à mortali culpa excu-
ſantes hos epulones; ſed perperàm ob
10 Propoſitionem damnatam infrà referen-
dam.

Ardenter. Videlicèt, quando qui
voraciter comedit cibos, non manſos
deglutiendo, vt faciunt leones, & ca- 11
nes; cum immodeſtia notabili. S. An-
tonin. *d. tit.* 6. *cap.* 1. §. 8. Leſſius,
Sancius, & alij apud Gobat *d. tract.* 5.
cap. 23. *à num.* 94. *et ſeqq.* in quibus no-
tat, hoc modo vix mortaliter pecca-
re; quamuis enim non parùm noceat
valetudini tuburcinari, ſeu bolos non
manſos more ciconiarum in ſtomachum
deijcere; vt plurimùm quiſquam ad hoc
nocumentum non aduertit; & facile
non eſt omnibus, non feſtinanter, ſeu
ardenter edere, & potare.

Studioſè. Tandem gulæ peccatum
eſt, ſcilicèt ponendo multum tempus, 12
& curam ad præparandos cibos, vt ma-
gis delectent: puta, vt ſint variati, aſ-
ſati, lixi, cum aromatibus, & cum ſa-
poribus. S. Antoninus *cit. cap.* 1. §. 7.
S. Gregor. & S. Thomas apud Gobatum
d. cap. 23. *num.* 100. quamuis Sancius
d. diſp. 2. *num.* 14. & Paſqualig. *de Ie-
iun. deciſ.* 13. negent, eſſe peccatum,
quærere voluptatem, & delectationem
in cibis; quorum opinionem non eſſe
amplectendam conſtat, tùm quia con-
traria eſt doctrinæ SS. Patrum, quos 13
allegat Gobatus *vbi proximè num.* 108.
tùm quia damnata eſt in Propoſitione
octaua à Sanctiſſimo Innocentio XI.
Sanctæ memoriæ *die* 4. *Martij* 1679 *La
VIII.* quæ ſic aſſerebat: *Comedere, &
bibere vſque ad ſatietatem ob ſolam volu-
ptatem non eſt peccatum, modò non obſit
valetudini, quia licitè poteſt appetitus
naturalis ſuis actibus frui*. Condimen-
tum tamen moderatum in cibis non eſt
reprehenſibile, attenta conditione ſta-
tus perſonarum. Gobat *ibid. num* 105.
qui tandem *num.* 113. replicat, hos mo-
dos non eſſe explicandos ex neceſſitate
in confeſſione; niſi quando in eorum
aliquo quis poſuit vltimum finem, iu-
dicando ſcilicèt, delectationem gulæ eſ-
ſe ſummum, & vltimum bonum, vt
faciebant Epicurei. Vel ita erga gulam 14
eſt affectus, vt paratus ſit omnia iura
diuina, & humana violare. Vel ſi non
omne peccatum committere, ſaltem ali-
quod mortiferum eſt patraturus, ut gu-
læ ſuæ ſatisfaciat. Reginald. *in Praxi* 15
lib. 22. *num.* 53. Leſſius *lib.* 4. *de Iuſt. cap.*
3. *num.*

Digitized by Google

3. *num.* 6. & Baldellus *lib.* 3. *diſp.* 28. *nu.* 7.
Quot ſint effectus, ſeu filiæ Gulæ? Di-
xere pariter eſſe quinque 1. *Hebetudinem
ſenſus*, ideſt offuſcationem intellectus,
ortam ex ciborum fumoſitate, impe-
dientem operationes animi, & rationis.
2. *Ineptam lætitiam*, quæ facit inaniter
hilarem, & excitat ad ſaltus, cantus,
tripudia, ludos, hiſtrioniatus actus, &
16 inſtrumentorum diuerſorum ſonitus.
3. *Multiloquium*, ex quo detractiones,
& ſecretorum reuelationes. 4. *Scurrili-
tem*, tùm verbis, tùm factis inhoneſtis
ad excitandum riſum. 5. & *Immunditiam*,
ſcilicèt, inordinatam emiſſionem qua-
rumcunque ſuperfluitatum, vel per vo-
mitum, vel per pollutionem. Ita ex
S. Thoma, & S. Antonino, Gobatus *d.
tract.* 5. *cap.* 23. *à num.* 195. & *ſeqq.* Card.
Toletus *d. lib.* 6. *cap.* 62.
Quot mala producat Gula? Dixere,
quatuor præcipua. 1. Egeſtatem in fa-
17 miliis. *Prou.* 21. 10. *Qui diligit epulas,
in egeſtate erit: & qui amat vinum, &
pinguia, non ditabitur*. 2. Infirmitates in
corporibus. *Eccl.* 37. 33. *In multis eſcis
erit infirmitas*. 3. Vitæ breuitatem. *Ibid.*
34. *Propter crapulam multi obierunt*. 4 Pe-
riculum damnationis æternæ. *Phil.* 3. 19.
*Quorum finis interitus: Quorum Deus
venter eſt*. Hinc *Luc.* 16. 23. *Mortuus
eſt autem diues* (Epulo) & *ſepultus eſt
in inferno*.
Quibus remedijs obuiandum his malis?
18 Præter adducta ad Caſus prudentiales
ſupra *Deciſ.* 14. *nu.* 12. necnon *Deciſ.* 112.
& Auctores ibi citatos, vlteriùs dixere,
& indixere tria remedia. I. Commina-
tionem illam Saluatoris noſtri *Luc.* 21.
34. *Attendite autem vobis, nè fortè gra-
uentur corda veſtra in crapula, & ebrieta-
te*. II. Vilitatem corporis, quem dede-
cet exquiſitis cibis nutrire, tanquam iu-
mentum vile. Eccl. 33. 25. *Cibaria, &
Virga, & Onus Aſino*. Hinc prouer-
bium Religioſi Viri, eſſe tractandum
corpus noſtrum, eodem modo, quo
19 Princeps tractaret equum ſuum, ſi illius
ſordes pluries in die manu propria ſtrigi-
li detergere cogeretur; ageret enim hoc
citò, & malè. Bartoli in Vita P. Vinc.
Caraffæ *lib.* 2. *pag.* 321. III. Iucundita-
tem ex temperantia prouenientem; qui
enim moderatè comedit, & cibos ordi-
narios, ac abſque condimentis, (vt Emi- 20
nentiſſimi noſtri Præſulis mos conſtans
eſt tantummodò admittere) ſemper iu-
cundè comedit; ſiquidem *Prou.* 27. 7. *Ani-
ma ſaturata calcabit fauum: & Anima eſu-
riens etiam amarum pro dulce ſumet*.

DECISIO CXLII.

ARGVMENTVM.

Declaratur, Quid ſit Accidia? Quæ, & quot eius filiæ? Quę, & quot damna ex ea procedant, potiſſimùm in animarum Paſtoribus? Quæ remedia adhibenda contra hoc vitium?

SVMMARIVM.

1 *Accidia vndè dicta.*
2 *Eius definitiones plures.*
3 *Accidiæ filiæ ſex, & quæ?*
4 *Accidia vitium eſt oppoſitum Charitati. Et cur?*
5 *Accidia præcipuè graſſatur in Parochis.*
6 *Diabolus quale thema dedit Clerico prędicaturo in Synodo?*
7 *Accidiæ remedium quale?*
8 *Exempla famulantium Deo cum feruore.*

DIxere ſtudioſi noſtri, Accidiam, 1
ſeu Acediam deriuare ab *A*, ideſt
ſine, & *Cedia* verbo græco, ideſt ſoli-
citudine, quaſi ſine ſolicitudine: vel
ab *Aceto*, ſeu *Acredine* iuxta illud
Prou. 10. 26. *Sicut acetum dentibus, &
fumus oculis, ſic piger his, qui miſerunt
eum in via*. Videlicèt, ſicut acetum
infert nocumentum dentibus, ſic acci-
dia cauſat ſpirituale nocumentum ani-
mæ, ideſt acredinem quamdam, ex
qua tædet animam boni ſpiritualis,
tanquàm difficilis. Alenſ. *par.* 2. *quæſt.*
157. *membr.* 1. & Emin. Card. de Lau-
ræa *in* 3. *lib. ſentent. tom.* 4. *diſp.* 14. *num.*
103. & *ſeqq.* vbi num 106. refert plures
defi-

Digitized by Google

definitiones Accidiæ, ex SS. Patribus collectas, nempe quod ſit *Triſtitia aggrauans mentem, qua quis bonum inchoatum faſtidit*. Ex S. Io. Damaſceno
2 *lib.* 2. Vel *Torpor mentis, bonum inchoare negligentis*. Ex Richardo de S. Victore. Vel quod ſit *Diffidentia implendi mandata*; ex Alenſi *vbi ſupr. membr.* 2. Et poteſt eſſe vel in parte ſenſitiua, & non eſt peccatum; vel in parte rationali, & tunc vel procedit ex malo corporali; & pariter non eſt peccatum; vel ex bono ſpirituali; & in hoc caſu eſt peccatum, vt luculenter explicat Eminent. Cardin. de Lauræa *dict. diſp.* 14. *art.* 6. *num.* 123. & 124.

Sex autem ſunt eius filiæ. *Deſperatio* conſequendi finem ſupremum. *Puſillanimitas* in exequendis Diuinis conſi-
3 lijs. *Torpor* in adimplendis præceptis. *Malitia*, odio habendo bona ſpiritualia. *Rancor*, faſtidiendo Superiores, & Religioſos. *Euagatio mentis*, ſe indeuotè gerendo in his, quæ ſpectant ad Deum. Card. Toletus *libr.* 8. *cap.* 80. Reginaldus *lib.* 17. *num.* 109. & Layman. *libr.* 2. *tract.* 3. *cap.* 9.

Damna ſunt plurima; & ea omnia, quæ proueniunt ex otio, relata à SS.
4 Patribus apud eumdem Emin. Card. de Lauræa *dict. diſp* 14. *art.* 6. *num.* 118. & *ſeqq.* vbi firmat, quod Accidia, quamuis opponatur Spei, & patientiæ, ſpecialius tamen eſt vitium oppoſitum charitati, quæ reddit facilia omnia difficilia; nam nihil Amanti difficile; ſed Accidia è contra facilia apprehendere facit, vt difficilia. In Parochis verò, & animarum Paſtoribus miſerrimè graſſatur; ex eorum enim ignauia ſequuntur perditiones Animarum, quas nec
5 Verbo Dei erudiunt, nec Sacramentis paſcunt, neque exemplo communiunt. Ideò Sacerdoti prædicaturo in Synodo diabolus dedit thema, vt gratias ageret toti Clero ob Accidiam; ex qua ipſe lucrabatur infinitas animas, vt refert Cantipraten. *lib.* 1. *cap.* 20. & Paul.
6 Segneri *in Chriſtian. inſtruct. part.* 1. *ſerm.* 14. *num.* 5.

Remedia plurima adducta fuere; quorum præcipuum, & cæteris efficacius eſt, conſiderare, cui ſeruitur?
7 Ideſt Deo; qui dignus eſt infinito obſequio; & qui liberaliſſimè remunerat ſibi ſeruientes. Hinc omnes boni famulati ſunt ei cum feruore, & abſque Accidia. Iſraelitis dictum fuit, vt agnum comederent feſtinantes: *Exod.* 12. 11. Hoſpitaturus tres Angelos *Feſtinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei, accelera tria ſata, ſimilæ commiſce, et fac ſubcineritios panes. Ipſe verò ad armentum cucurrit. Gen.* 18. 6. Paſtores, audita natiuitate Saluatoris, vt eum venerarentur, *Venerunt feſtinantes, et inuenerunt Mariam, et Ioſeph, et infantem poſitum in Præſepio. Luc.* 2. 16. Zacchæus vocatus à Domino, *feſtinans deſcendit, et excepit illum gaudens. Luc.* 19. 6. Deipara, omnium virtutum Magiſtra, vt viſitaret Eliſabeth, *abijt in montana cum feſtinatione. Luc.* 1. 39. Ipſe Vnigenitus Dei Filius, qui humiliauit ſemetipſum pro nobis, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem Crucis, *Exultauit vt gigas ad currendam viam. Pſal.* 18. 7. Quare Apoſtolus non cognouit hac exhortationem maiorem ad expellendam accidiam in Dei ſeruitio, & vt feruore ſummo fidelium corda accenderentur, videlicet, proponendo Redemptoris exemplum dicens: *Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen; aſpicientes in authorem fidei, et conſummatorem IESVM, qui propoſito ſibi gaudio, ſuſtinuit crucem, confuſione contempta. Hebr.* 12. 2. Quare hæc, & ſimilia attentè meditantes, potiſſimùm Parochi, exuent ſe omni tepore; & in animarum cura erunt *Sollicitudine non pigri, Spiritu feruentes, Domino ſeruientes. Rom.* 12. 11.

(∴)

Digitized by Google

DECISIO CXLIII.

ARGVMENTVM.

In præſenti Deciſione oſtenditur Quanta ſit Comœdiarum inhoneſtarum pernicies ? Quibus motiuis ſit ab eis abſtinendum?

SVMMARIVM.

1 *Hiſtriones vndè dicti?*
2 *Hiſtrionum ſpecies diuerſæ, et quæ?*
3 *Comœdiæ illicitæ quatuor ob cauſas.*
4 *Comœdiæ diebus feſtiuis factæ cauſant inundationes, et tempeſtates.*
5 *Clerici Comici ſunt irregulares.*
6 *Maleficium triplex.*
7 *Comœdiæ excitant inhoneſtos amores.*
8 *Cauſant interitum animæ.*
9 *Comœdijs obſcœnis nihil pernicioſius.*
10 *Comœdiæ auferunt attentionem ad animæ pericula.*
11 *Comœdiæ fugiendæ ob tria motiua.*

DOctiores in hoc ampliſſimo Clero,
& eruditis calamis ſcribentes,
1 præmiſerunt: Hiſtriones, qui in Scenis comœdias, vel tragœdias agunt,
ſic eſſe dictos vel ab Hiſtorijs, quas repræſentabant, vel quia apud Tuſcos
(vndè à Romanis hiſtriones ſunt acciti) Iſter idem ſignificabat, quod Ludio,
ſiuè Ludius, vt Tit. Liuius ſcribit *lib. 7. poſt princ.* Valer. Maximus *lib.*
2. cap. 1. & Plutarchus *in Problem. Rom. cap. 7.* Hiſtrionum autem varias eſſe
ſpecies, ſiquidem alij dicuntur. *Mimi*, alij *Panthomimi*, alij *Archimimi*, alij
2 *Ethoogi*, ſeu *Ethopæi*, alij *Timelici*, & alij *Chironomi*, quorum ſignificationem
declarat Budæus in Pandectis *in l. Athletas. ff. de his, qui not. infam.* &
Alexand. ab Alex. *Dier. genial. lib. 6. cap.* 19. Prout etiam Hiſtrionum alios
vacaſſe ludis gymnicis, & hi dicebantur Athletæ, luctatores, & Curſores,
& Pugiles: alios ludis ſcenicis, qui erant Mimi, Panthomimi, & alij ſupradicti;
quorum officium illicitum decreuerunt eſſe tùm leges ciuiles. *l. 1. in fine ff. de Seruo corrupto. l. Imperialis. §. Præſente. C. de Nupt. l. Certiſſimè 44. C. de Epiſc. aud.* tùm Sacri Canones, *cap. Propterea 15. diſt. cap. Presbyteri 34. diſt. cap. Nullus 44. diſt. cap. Non oportet diſt. 5. cap. Donare. 86. diſt.* Ac propterea hos hiſtriones deteſtati ſunt SS. Patres, quos cumulat Paul. Segnerius *in Chriſtiano Inſtruct. part. 3. ſerm. 31. in princ.* D. Ioan. Chriſoſt. *tom. 1. Homil. de Dauid, & Saule*: & Petrarcha *de Remed. Vtriuſque fortun.* Intelligendi tamen de hiſtrionibus inhoneſtas Comœdias facientibus; ſecùs ſi opera moralia, vel pia repræſentent. Gloſſa *in cap. Cum decorem. Verb. Monſtra laruarum. De Vita, & honeſt. clericor.* & ibi Innoc. Hoſtien. & Butrius *num. 6.*

Idcircò addidere; Comœdias eſſe
illicitas quadruplici de cauſa. Primò 3
Ratione materiæ, ſi contineant luxurioſa, obſcœna, ſatyrica. S. Thomas
2. 2. quæſt. 167. art. 2. & quæſt. 168. art. 3. Menochius *de arb. caſu 69. num. 28. & 29.* Sanchez *de Matrim. libr. 9. diſp. 46. num. 41. & 42.* Paul. Comitol. *lib. 5. q. 11. num. 4.* Secundò ratione loci, vt ſi recitentur in Eccleſijs. *dict. cap. Cum decorem, & Clem. 1.* & vtrobique Gloſſa & DD. *de Celebrat. Miſſar.* vt non multò ante factum eſt Brixiæ; ſed deſcendit ignis maximus vltor. Tertiò ratione temporis, nempè in Quadrageſima, & diebus feſtiuis, præcipuè ſolemnioribus Paſchatis, & Pentecoſtes, ac Deiparæ. *l. fin. C. de Fer. cap. Quadrageſima diſt. 4. & de Conſecr. diſt. 5.* Iulius Chartar. *Criminal. deciſ. 2. à num. 57.* & ſunt *tex. in cap. Irreligioſa. De conſecrat. diſt. 3. & cap. Qui die. de Conſecrat. diſt. 1.* Quod, heu? male ſer-
uatur Paduæ; & proindè inundatio- 4
nes, & tempeſtates frequentes. Quartò ratione perſonarum, ſi comœdias,
etſi honeſtas, recitent clerici, *d. cap. Cum decorem cap. Clerici. De Vita, & honeſt. clericor. cap. Vnico eod. tit. in 6.*
Concil. Trident. *ſeſſ. 22. cap. 10. & ſeſſ.* 5
24. cap. 12. Carol. de Graſſis *de Effect. cleric. Eff. 1. num. 1234.* Et propterea hiſtriones clerici, ſeu Comici ſunt ir-

irregu-

regulares, *cap.* 1. & *cap.* 3. 51. *diſt.*
cap. Maritum. 33. *diſt.* Bellett. *diſquiſ.*
Cleric. part. 1. §. 10 *num.* 18 & ſic in-
capaces ſunt ordinum, & beneficio-
rum. Garzias *de Beneſic. part.* 7. *cap.*
8. *num.* 4. & 5. & amittunt priuilegium
tùm clericale, tùm canonis. Ricciul-
lus *De Perſonis, quæ in ſtatu reprobo*
verſan. lib. 5. *cap.* 13. vbi cumulat *texx.*
& *DD.*

His præmiſſis, caſui reſpondentes
dixere; tantam eſſe comœdiarum in-
6 honeſtarum perniciem in animabus,
quantam Maleficiorum in corporibus.
Quandoquidem ſicut triplex eſt Male-
ficium; *Amatorium*, *Hoſtile*, & *Som-*
niferum; Martin. Delrio *Magic. diſquiſ.*
libr. 3. *part.* 1. *quæſt*, 1. horum omnium
effectus peſſimos Comœdiæ inhoneſtæ
producunt. Amatorium maleficium
magnitudine amoris amantes in furo-
rem vertit. Idem agunt comœdiæ;
vndè ait Minit. in octau. *Eneruis hiſtrio,*
amorem dum fingit, infligit. Et de ſe
teſtatur Diuus Auguſtinus *libr.* 3. *Con-*
7 *feſſ. cap.* 1. *Rapiebant me ſpectacula Thea-*
trica plena imaginibus miſeriarum mearum,
fomitibus ignis mei; quare exclamabat
S. Iſidor. *libr.* 3. *de ſum. bono cap.* 3. con-
tra hiſtriones: *Per oblectamenta inanium*
fabularum mentem excitant ad incentiua
libidinum. Et poſt conſimilem inuecti-
uam S. Cyprian. *libr.* 2. *Epiſt.* 2. conclu-
dit: *Quære iam nunc, an poſſit eſſe,*
qui ſpectat, integer, vel pudicus?
Nec omittendum; quod ſcripſit Petrar-
cha *de remed. vtriuſque fortuu.* videlicèt
Pudicitiam in ſpectaculis ſæpè ſtratam,
ſemper impulſam: multarum mulierum ibi
famam periiſſe: plures inde in domum im-
pudicas: plures ambiguas rediiſſe: ca-
ſtiorem verò nullam. Ita refert Ricciull.
cit. lib. 5. *cap.* 2. *num.* 5.

Maleficium hoſtile ad offenſionem
tùm corporalis vitæ, tùm bonorum
temporalium dirigitur; at inhoneſtæ
8 Comœdiæ ad perditionem ſpiritualis
vitæ, & hæreditatis eternæ. Tres
ſunt animarum hoſtes: Mundus, Ca-
ro, Diabolus, & his tribus arma mi-
niſtrant, famulantur, & eos iuuant
hiſtriones in perniciem animarum am-
pliorem; nam, vt ait Saluianus Epi-
ſcopus *de Gubern. libr.* 6. *In Theatris nihil*
borum reatu vacat, quia, & concupiſ-
centijs animus, & auditu aures, & aſ-
pectu oculi polluuntur; & quod Mundus
ſatagit longo vſu inſinuare, caro di-
uerſis temporibus apprehendere, &
diabolus varijs argumentis ſuadere; vni-
ca inhoneſta comœdia, vno die, in
cordibus audientium, & ſpectatorum
imprimitur, teſtante Seneca *Epiſt.* 7.
Quod, *Nihil tàm damnoſum bonis mori-* 9
bus, quàm in aliquo ſpectaculo deſidere:
tunc enim per voluptatem faciliùs vitia ſu-
brepunt. Et benè proteſtante D. Clem.
Alex. *libr.* 3. *Pædag. cap.* 11. Quod,
Non inconcinnè Theatra Cathedram peſti-
lentiæ quis vocet.

Somniferum tandem Maleficium
aſtruitur ad inducendam profundam
dormitionem, qua durante fures præ-
dari valeant, vt eleganti exemplo de- 10
monſtrant Martin Delrius. *dict. libr.*
3. *part.* 1. *quæſt.* 2. Simile agunt inhone-
ſtæ ſcenicæ repræſentationes, quarum
delectatio obdormire facit ſpectantium
mentes, ne damnationis æternæ peri-
cula videant iuxta illud *Sap.* 4. 12.
Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona. Et
nihilominùs ſomnifero hoc maleficio
opprimuntur tùm qui illas vetare debe-
rent, & ſinunt; & qui fugere iure te-
nentur, & frequentant, ita ut ad om-
nes cum Apoſtolo *Gal.* 3. 1. Succlamare
liceat: *O inſenſati, quis vos faſcinauit?*
vel potiùs cum Diuo Auguſtino in *Pſal.*
50 *Deprecanda eſt miſericordia Dei, vt*
donet intellectum ad iſta damnanda, af-
fectum ad fugienda, miſericordiam ad
ignoſcenda.

Vltimò tria docuere motiua fideles
omnes, vt puteſcentes horreant come-
dias. 1. Quia his in ſpecie quiſlibet ab- 11
renunciauit in baptiſmate. S. Saluia-
nus *de Prouid. libr.* 6. *Quomodo, ò Chri-*
ſtiane, poſt baptiſmum ſequeris, quæ
opus eſſe Diaboli confiteris? In ſpectacu-
lis quædam apoſtataſio Fidei eſt. 2. Quia
ad obtinendam culparum, quibus ma-
gno numero opprimimur, remiſſio-
nem, opus eſt pœnitentia, non ſola-
tijs. S. Ioan. Chryſoſt. *hom.* 6. *in Matth.*
Lacrymis tantùm pœnitentiæ promittitur
remiſſio, & inter hæc Theatra ſectamur?

Digitized by Google

3. Quia non ſatis eſt præſeruare ſe à conſenſu; ſufficit enim conuentus ad participandam impudicorum hiſtrionum malitiam, & iniquitatem. S. Saluianus *d. lib. 6. de Prouid. Solæ ſpectaculorum impuritates ſunt, quæ vnum admodum faciunt & agentium, & aſpicientium crimen.* Quod latiùs proſequitur in elaborato, ac percelebri *cit. ſerm. 51. part. 3. Chriſt. Inſtr.* Paulus Segner. Ricciull. *d. lib. 5. per totum.* Hierolexic. *in Verb. Amen.* Iulius Mazzarin. *ſuper Pſalm. 50 diſcurſu* 58. P. Io: Stephan. Menoch. *in Hiſtor. Miſcellan. part. 1. num.* 88. & *num.* 219. vbi ex Lactan. Firmian. *lib. 6. cap.* 20. Ita concludit: *Vitanda ergo ſpectacula omnia, ne eius nos voluptatis conſuetudo deliniat; & à Deo, atque à bonis operibus auertat.*

DECISIO CXLIV.

ARGVMENTVM.

Dilucidat præſens Deciſio. Quid, & Quotuplex ſit Mendacium, & Quale peccatum? An aliquando liceat dicere mendacium? An ad celandam veritatem in aliquo caſu ſit licitum adhibere reſtrictiones mentales; ſiue Verba æquiuoca, aut amphybologica? Quæ mala eueniant à mendacio? Quibus induſtrijs Parocho vtendum, vt fideles abſtinere, & abhorrere faciat à mendacijs?

SVMMARIVM.

1 *Mendacium quid ſit?*
2 *Quotuplex?*
3 *Mendacium an ſemper ſit peccatum?*
4 *Mendacium iocoſum, & officioſum cum Iuramento eſt mortale.*
5 *Mendacium ſemper illicitum.*
6 *Reſtrictiones mentales non excuſant à mendacio.*
7 *Fagnanus fuit Fiſcalis acerrimus contra Propoſitiones damnatas.*
8 *Amphybologijs an vti liceat ad celandam veritatem?*
9 *S. Franciſci dictum Amphybologicum.*
10 *Veritatem omnem manifeſtare aliquando non tenemur.*
11 *Sancti Athanaſij reſponſio Amphybologica.*
12 *Amphybologia illicita in confeſſione fidei, vel vbi agitur de damno proximi.*
13 *Ruſtici cuiuſdam Amphybologia pernicioſa, & punita.*
14 *Veritas in iudicio non eſt occultanda.*
15 *Reus quando poſſit tacere veritatem Iudici?*
16 *Iudex debet Reum certum facere de indicijs, & probationibus contra eum in proceſſu exiſtentibus.*
17 *Marcus Marchianus Abbas, & Epiſcopus Feltrenſis laudatus.*
18 *Mendacij damna tria.*
19 *Eudoxiæ Imperatricis mendacium de pomi eſu.*

Dixere: Quod mentiri eſt contra mentem ire, ex S. Aug. *libr. 1. contra* 1
mendacium cap. 42. & ideò ipſe S. Doctor ait, quod *Mendacium eſt enunciatio falſa cum voluntate ad fallendum prolata*; nam duo requiruntur ad rationem mendacij; vnum eſt voluntas fallendi, ſeu falſum enunciandi; alterum eſt locutio exterior contraria iudicio mentis. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 110. *art.* 1. Maſtrius *in Theol. Mor. diſp.* 11. *num.* 166. Nauar. *in Man. cap.* 18. *num.* 3. Layman *lib.* 4. *tract.* 3. *cap.* 13. & paſſim omnes. Triplex autem eſt
mendacium: *Iocoſum*, cauſa recreatio- 2
nis, *Officioſum*, animo rem gratam faciendi amico; & *Pernicioſum*, quando alicui obeſt. Card. Tolet. *lib.* 8. *cap.* 54. *num.* 3. *Summa Diana Verb. Mendacium*; & quodcunque mendacium tripliciter conſideratur, & appellatur. *Formale* tantùm, dum quis dicit verum, quod putat eſſe falſum. *Materiale* tantùm, quando quis profert falſum, quod putat eſſe verum. *Mixtum*, dum quis effatur falſum ſciens eſſe falſum. Nauar. *d. cap.* 18. *num.* 3. & Maſtrius *dict. diſput.* 11. *num.* 166.

Porrò mendacium ſemper eſt pecca- 3
tum, quia actus includens intentionem ma-

Digitized by Google

malam nunquam poteſt eſſe bonus,
cum formaliter includat malum velle,
& huiuſmodi eſt mendacium. S.Thom.
2.2. *quæſt.* 110. *art.* 3. Scotus *in* 3. *ſenten.*
d. 38. *quæſt. Vnica litt. A.* & ibi S. Bona-
uentura *quæſt.* 2. *num.* 25. *&* 26. vbi do-
cet, tantam eſſe malitiam, & inordina-
tionem mendacij, vt Deus non poſſit
illud licitum reddere (& idem eſt in
odio Dei) quamuis poſſet Deus, ſi vel-
let, auferre malitiam in furto, in ho-
micidio, in fornicatione, itaut nullum
eſſet peccatum furari, occidere, & for-
nicari; quod etiam latiſſimè probat Sua-
rez *de legib. lib.* 2. *cap.* 15. *per totum*; &
Fagnanus *in cap. Falſidicus num.* 58. *de*
crimine falſi tom. 6. *pag.* 311. Eſt autem
veniale peccatum mendacium iocoſum,
& officioſum abſque iuramento. *cap. Ne*
quis arbitretur. § *Duo ſunt omninò gene-*
4 *ra.* 22. *quæſt.* 2. Gloſſa vltima *in cap. Nec*
artificioſo ibid. At ſi aſſirmetur cum iura-
mento, fit peccatum mortale, *cap. In*
nouo. & cap. vltim. 22. *quæſt.* 1. Prout
etiam mortale eſt mendacium pernicio-
ſum ſine iuramento, ſi de re graui ſit;
& eò magis cum iuramento. Ex his ſe-
quitur, quod nunquam licet dicere men-
dacium, neque pro vita tuenda: vndè
ſcriptum eſt, *Nolli velle mentiri omne*
mendacium. Eccl. 7. Nam *Os, quod men-*
titur, occidit animam. Sap. 1.11. *Et Qui*
loquitur mendacia, peribit. Prou. 19. 9.
5 Hinc Apoſtolus hortatur fideles dicens;
Deponentes mendacium, loquimini verita-
tem vnuſquiſque cum proximo ſuo, quoniam
eſtis inuicem membra. Epheſ. 4. 25. Im-
minet enim perditio æterna. *Perdes om-*
nes, qui loquuntur mendacium. Pſalm. 5.
Et omnibus mendacibus pars illorum erit in
ſtagno ardenti, igne, & ſulphure. Apoc.
21. S.Thom. 2. 2. *quæſt.* 110. *art.* 3. ad
Tertium.

Quamuis autem aliquando liceat ta-
cere veritatem extra iudicium, & ci-
tra præiudicium alterius ob rationabi-
6 lem cauſam. *cap Vtilem. & cap. Seq.* 22.
quæſt. 2. S.Thom. 2. 2. *quæſt.* 111. *art.* 1.
& S. Antonin. *in ſumma part.* 4. *tit.* 10. *cap.*
1. *col.* 5. Attamen in nullo caſu eſt lici-
tum ad veritatem celandam adhibere
reſtrictiones mentales pro excuſando
mendacio; ſiquidem olim fuit magna
ſcribentium de hac re concertatio, in
qua plurimi opinabantur, nullam fuiſ-
ſe culpam iurare id, quod falſum eſt ſe-
cundum vocis ſignificationem, ſubau-
diendo implicitè aliquid in mente,
quod efficiat ſenſum verum, vt aſſeclis
relatis tenebat Sanchez *ſuper Decalog.*
tom. 1. *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 15. & Sancius
in Selectis diſp. 43. *num.* 29. *& diſput.* 46.
num. 17. At hodie ipſius Sanchez, San-
cii, & aliorum aſſeclarum doctrinam,
& in hac re opinionem tanquam erro-
neam damnauit Summus Pontifex In-
nocentius Vndecimus per ſuum Decre-
tum *die* 2. *Menſis Martij* 1679. *in Propoſit.*
26. quod legitur etiam impreſſum poſt
nouiſſimam Buſembai impreſſionem
pag. 600. Prædicta Propoſitio 26. damna-
ta ita aſſereba: *Si quis vel Solus, vel*
coram alijs ſiuè interrogatus, ſiuè propria
ſponte, ſiuè recreationis cauſa, ſiuè quo-
cunque alio fine iuret, ſe non feciſſe ali-
quid, quod re vera fecit, intelligendo
intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel
aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quod-
vis aliud additum verum, ro vera non men-
titur, nec eſt periurus. Eamdem repe-
riet ſtudioſus Lector apud mea Erote-
mata *in fin. pag.* 427. Quare cauendum eſt
ab exemplis relatis per Doctores, à qui-
bus dicta damnata opinio defendebatur,
nominatos præcipuè à Fagnano (qui fuit
fiſc.lis acerrimus contra eoſdem aucto-
res, & eorum prædictam opinionem)
in cit. cap. Falſidicus à num. 20. *& ſeqq. De* 7
Crumine falſi. Et à Summa Diana *in Verb.*
Iuramentum num 6. Siquidem tùm in
prædictis exemplis, tùm in conſimili-
bus reſtrictiones mentales non iuſtifi-
cant mendacium, neque liberant men-
dacem à peccato, vt olim docuere Card.
Caietan. *in* 2. 2 *quæſt.* 89. *art.* 7. *in reſ-*
ponſ ad 4. Sotus *lib.* 5. *de Iuſtitia, & Iure*
quæſt. 6. *art.* 2. *concl.* 7. *et lib.* 8. *concl.* 1.
art. 7. *col. vlt.* Et de Secreto *membr.* 3. *q.* 3.
concl. 3, *in fine*: Et inter modernos Ca-
ramuel *in Theolog. Mor. num.* 1084. & Fa-
gnan. *in d. cap. Falſidicus.*

Cæterùm an aliquando liceat vti ver-
bis Amphybologicis, vel æquiuocis ad 8
veritatem celandam extra iudicium, &
citra præiudicium proximi, & vbi non
agatur de confeſſione Fidei? Reſpon-
ſum

Digitized by Google

ſum fuit ſub diſtinctione iſta. Aut ver-
ba, quæ vſurpantur ex propria ſignifi-
catione vocis, & communi audientium
vſu non admittunt illam interpretatio-
nem, quam intendit illa proferens; &
in hoc caſu illicita eſt Amphybologia,
& æquiuocatio; neque à mendacio ex-
cuſatur proferentis aſſertio; vt ſi quis
aſſerat, vidiſſe Principem in plateã,
quem depictum vidit in Icone; nam
appellatione Principis ex communi vſu
non intelligitur Pictura; ſed homo vi-
uens. Aut Verba Amphybologica, &
æquiuoca ex proprietate vocabuli, &
communi vſu recipiunt vtrumque ſen-
ſum, ſcilicèt illum, quem intendit pro-
ferens, & illum, quem intendit au-
diens, ſeu interrogans; & tunc nõ
cenſetur prohibita Amphybologia, & æ-
quiuocatio, eò quòd in ſimilibus Verbis
nullum ineſt mendacium, ac proinde
nec periurium, ſi ſint cum iuramento, vt
ex doctrina Alex. de Ales, Cardin. Tur-
recrematæ *in cap. Hoc videtur*. §. *Quæ-
ritur 2. 2. quæſt.* 5. Hoſtienſis, Raymun-
di, Caietani, & aliorum plurium Theo-
logorum, & Canoniſtarum firmat Fa-
gnanus *in cit. cap. Falſidicus numer.* 147.
De Crimine Falſi. vbi *num.* 148. refert
cautelam S. Franciſci, qui interrogatus
à Miniſtris Curiæ, An quidam illàc
tranſiſſet? manus in veſtis manicas in-
9 tromittens reſpondit: *non tranſijt hàc*,
intelligens de loco, in quo manus ha-
bebat. Quod etiam nouiſſimè docet
Eminentiſſimus Cardinalis de Lauræa
in 3. ſent. tom. 2. diſp. 25. art. 6. §. *Vnico*,
vbi cum *num.* 102. firmauerit, in nullo
caſu licere ad celandam veritatem dicere
mendacium cuiuſuis generis; ſubdit
num. 104. quod, etſi non liceat menda-
cio veritatem celare; non tamen quili-
bet tenetur omne verum naturale, &
humanum ſibi notum manifeſtare; &
10 tandem *num.* 112. concludit, quod ali-
quando, dum vrget neceſſitas loquen-
di de humanis rebus, licitum eſt ex ali-
quo honeſto fine æquiuocare, ſeu am-
phybologicè loqui, non manifeſtando
explicitè veritatem; quam concluſionem
probat varijs Sacræ Scripturæ exemplis,
canonibus, & auctoritatibus Sanctorum.
Quibus addere licet dictum S. Athana-
ſij, qui impellentibus Arianis fugiens
ab vrbe Alexandriæ, cum à Satellliti- 11
bus ad necem conquireretur, qua fu-
giebat nauicula conuerſa in contrariam
fluminis partem, ijs, qui ſe inſequeban-
tur, ex induſtria occurrit, & quæren-
tibus quantum inde abeſſet Athanaſius?
Reſpondit, eum non longè abeſſe; & itã
ſaluus, & incolumis reuerſus eſt Ale-
xandriam, vt in Breuiario Romano *Lect.
6. die 2. Maij*.

Limitatur itaque hæc doctrina: niſi
agatur vel de confeſſione fidei; quam 12
æquiuocis verbis occultare non licet.
Eminentiſſ. Card. de Lauræa *d. num.* 112.
& *num.* 118. Vel de præiudicio proxi-
mi, quia nullum fallere, & ei præiudi-
cium afferre licet. *cap. Is autem mentiur*
22. *quæſt.* 2. Fagnan. *vbi ſupra num* 147.
Deus enim eſt vindex æquiuocantium in
damnum proximi, vt legitur de ruſtico,
qui ex decreto Iudicis iuraturus, an
campus contentioſus ſuus eſſet? imple- 13
uit caligas ſuas terra ſua, & ſtans ſu-
per campo contentioſo iurauit, ter-
ram, quam pedibus calcabat, eſſe verè
ſuam; putans hoc æquiuoco ſe tueri à
periurio, ſed fuit à Deo punitus, vt re-
fert Bollandus 11. *Ianuar.* in Vita S Egu-
uini *cap.* 14 *num.* 19. & Gobatus *de Iu-
ramento num.* 691. In iudicio autem non
ſolùm peccat, qui falſum dicit, ſed etiam 14
qui veritatem occultat. *d. cap. Falſidicus
de Crimin. Falſi*. Fagnan. *ibid. num.* 5. 7.
& 149. Farinacius *in Praxi Crimin.
part.* 1 *quæſt.* 67. *numer.* 223. & 225.
Niſi fortè Iudex interrogaret contrã
formam Iuris, ideſt non præcedentibus
indicijs legitimis, diffamatione, vel ſe-
miplena probatione; quibus caſibus reus
non tenetur manifeſtare veritatem, &
prodere ſeipſum, vt omnes Criminali-
ſtæ notant. Guazzin. ad defenſam Reo- 15
rum *defenſ.* 20. *cap.* 7. *num.* 7. Flam.
Chartar *in Praxi interrogand. Reor.
lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 8. & *libr.* 3. *capit.* 2.
num. 12. & Diaz *in Pract. Criminali Ca-
non. cap.* 129. & ibi Ignat. Lopez *in ad-
dit. Verſ. Octauo*. & *Verſ. Secundo au-
tem dilectionis membro*, vbi traditur,
quod Iudex, qui reum interrogat de de-
licto, debet illum certum reddere de in-
dicijs, ſeu probationibus extantibus in
pro-

Digitized by Google

proceſſu, vt ſciat, ſe legitimè interro-
16 gari, & quod tenetur veritatem fateri, quam praxim me docuit triginta ab hinc annis Illuſtriſſimus Marcus Marchianus Abbas, eximius Canonum, Primariuſque Profeſſor in hoc Lycæo Publico Patavino, & Vicarius Generalis in hoc Epiſcopatu, ſub quo Magiſtro rudimenta theoriæ, & praxeos Tribunalis Eccleſiaſtici didici, ac profeſſus
17 fui; donec ipſe ad Eccleſiam Feltrenſem regendam, Epiſcopus factus, acceſſit; perpetuam ſuæ humanitatis, ac virtutis memoriam in tota hac Diœceſi relinquens.

Tandem dixere tria eſſe præcipua ma-
18 la, quæ proueniunt à mendacio, ſcilicèt detrimentum Animarum, Corporum, boni nominis, ſeu famæ; & Rerum Temporalium.

Animarum; quia Mendacium eas maculat culpa mortali, ſi ſit cum periurio, vel in graue damnum proximi; aut ſaltem veniali; & vtroque caſu imminet ſeuera Diuinæ iuſtitiæ animaduerſio, vt probat Paul. Segneri *concion. 34. num.* 10. Et in Chriſtiano Inſtructo *part.* 1. *ſerm.* 30.

Corporum; nam detecto mendacio
19 ſæpè ſæpiùs homicidia ſequuntur, vt de occiſione Paulini iuſſu Imperatoris Theodoſij patrata ob mendacium Imperatricis Eudoxiæ circa comeſtionem pomi refert P. Menochius *Stuore centur.* 2. *cap* 27.

Boni nominis, *ſeu famę*; nam vt habetur *Eccl.* 20. *Opprobrium nequam in homine mendacium.* Et latè probat Gobatus *in tract. de Iuramento à n.* 677. *et ſeqq.*

Rerum temporalium; iuxta terribile illud Decretum Diuinum *Zach.* 5. *Maledictio commorabitur in domo iurantis in nomine meo mendaciter, & commorabitur in medio domus eius, & conſumet eam, & lapides eius, & ligna eius.*

Super quorum malorum explicatione verſari debent Parochi induſtriæ, illa Sanctorum auctoritatibus, & exemplis, de quibus apud Gobat *num.* 691. confirmando, vt fideles abſtineant, & abhorreant à mendacijs.

Et ne ſtudioſum Lectorem lateat Propoſitio damnata de Verbis Amphybologicis, quæ non admittunt, vtrumque ſenſum, vt dictum eſt ſupra *num.* 8. Sciat eam eſſe ſequentem inter damnatas ab Innocentio XI. *Propoſ.* 27. videlicèt: *Cauſa iuſta vtendi bis amphybologijs eſt, quoties id neceſſarium, aut vtile eſt, ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum; itaut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa*. Igitur per damnationem huius Propoſitionis cenſentur condemnatæ, & proſcriptæ omnes illę amphybologiæ, quæ vel continent veritatem ex ſola aliqua reſtrictione in mente, vel quarum verba ex communi vſu loquentium non continent ſenſum, quem intendit illa proferens; ſecùs autem, quando æquè ipſa habent ſenſus duos, vnus quorum intelligitur à proferente dictum amphybolicum; vt teſtatur nouiſſimè etiam Cardenas *in Criſi Diſſertat.* 19. *ad d. Propoſ.* 27. *cap.* 4. *num.* 35. vbi ita ſcribit: *Hunc modum amphybologiæ non damnari ab Innocentio XI. certum eſt: quia ille ſolùm damnat amphybologias, quæ fiunt per reſtrictionem mentalem, addendo verbis aliquod retentum in mente. In hoc autem modo nihil addi tur retentum in mente; quia illæ diuerſæ ſignificationes ſunt propriè verbi ęquiuoci*. Legantur de hac diſtinctione etiam mea Erotemata *cap.* 38. *queſt.* 2. *in* 2. *Impreſſ. pag.* 101.

DECISIO CXLV.

ARGVMENTVM.

Examinat hæc Deciſio. Quid ſit Abortus? Quàm graue peccatum? Quæ pœnæ ſint ſtatutæ contra procurantes Abortum?

SVMMARIVM.

1 *Abortus quid ſit?*
2 *Fœtus humanus quando cenſeatur animatus?*
3 *Angelus cuſtos hominis quo tempore ei aſſignetur?*

4 *Abor-*

Digitized by Google

4 *Abortus ſit vel directè , vel indirectè .*

5 *Abortus ex medicamentis ad ſaluandam Matris vitam an licitus ?*

6 *Abortus delictum eſt grauiſsimum .*

7 *S. Vincentij Ferrerij Sororis abortus .*

8 *Abortum cauſans committit homicidium proditorium .*

9 *Parricidij delictum continetur in abortu .*

10 *Aſſaſſinium facit , qui abortum procurat .*

11 *Nazaelis crudelitas in necandis prægnantibus .*

12 *Redemptor iterum paſſionem ſubiret , ſi opus eſſet , pro vna Anima .*

13 *Abortum procurantium pœnæ .*

14 *Excommunicatio in committentibus abortum cui reſeruata ?*

15 *Procurantium abortus caſus reſeruatus Patauij .*

16 *Clerici abortum facientes quibus pœnis ſubijciantur ?*

17 *Immunitate loci Sacri non gaudent committentes abortum .*

18 *Infamia incurritur ex abortu .*

19 *Irregulares ſunt eidem cooperantes .*

20 *Mortis pœna an infligenda committentibus abortum .*

21 *Clericus ob abortum commiſſum degradatur , & vltimo ſupplicio per Curiam ſæcularem punitur .*

22 *Abortus à delicto nullus Confeſſarius abſoluit .*

DIctum fuit : *Abortum eſſe eiectionem*
1 *fœtus immaturi* . Summa Diana
Verb. Abortus num. 1. Fœtum autem
conſiderari vel animatum , vel inanimatum . Tunc cenſetur animatus , ſi
ſit maſculus , & tranſiuerint quadraginta dies poſt conceptionem : animatus verò , ſi ſit fœmella , & effluxerint dies octoginta . Ariſtot. *libr.* 5.
2 *Anim. cap.* 3. *et* 9. Bonacina *de reſtit. in particulari diſp.* 2. *quæſt. vlt. ſect.* 1 *punct.* 7. *num.* 4 *tom.* 2. Farinac. *quæſt.* 122. *num.* 141. Cæſar de Panimollis *deciſ.* 68. *num.* 17. Quamuis non deſint contrarium opinantes , videlicèt tùm maſculos , tùm fœminas animari in vtero matris ante terminos prędictos , & ſtatim ac corpuſculum eſt formatum , quod in genitricibus temperamenti calidiſſimi citiſſimè fieri ſolet , ex Hippocrate *lib. de natur. fœtus* . Leſſius *libr.* 2. *de Juſt. et Jur. cap.* 9. *dub.* 10. *num.* 65. Farinac. *d. quæſt.* 122. *num.* 139. *et* 143. Diana *part.* 7. *tract.* 5. *reſol.* 6. Quę in Coordinato poſita eſt *tom.* 5. *tract.* 6. *reſol.* 19. Panimoll. *d. deciſ.* 68. *num.* 18. *et* 19. & Narbona *de Ætate quæſt.* 2. *num.* 40. *et quæſt.* 5. vbi *num.* 23. firmat Angelum cuſtodem aſſignari tempore animationis fœ-
tus . Videndus Zacchias in *QQ Medi-* 3
coleg. tom. 2. *libr.* 9. *tit.* 1. vbi Medicorum , ac Philoſophorum diſcrepantes opiniones recenſet de tempore , quo fętus humanus ſit animatus .

Dixerunt etiam dupliciter procurari abortum . 1. *Directè* quando adhiben-
tur potiones ad fœtum eijciendum ; vel 4
percuſſiones ſuper vterum , aut motus violenti ad hunc finem . *Indirectè* ſi vir vxorem pręgnantem verberet , aut ipſa inſolitis laboribus , vel ponderibus , aut ſaltationibus ſeipſam lędat , aut vtrique coniuges , vt ſuę libidini ſatisfaciant , dum vxor eſt grauida , ita ſe agitent coeundo , vt abortus , non tamen ab eis intentus , ſequatur . Diana *part.* 7. *tract.* 5. *reſol.* 30. Quę legitur in Coordinato *tom.* 5. *tract.* 6. *reſol.* 34. *DD.* quos allegat Sanchez *de Matrim. libr.* 9. *diſp.* 22. *num.* 1. Narbona *de Ætate quęſt.* 1. *num.* 19. Quòd ſi darentur medicamenta matri ęgrotanti , ac pręgnanti ad eius ſanitatem procurandam , ſi per accidens ſequeretur abortus , non erit delictum,
D. D. quos citat , & ſequitur Diana 5
part. 3. *tract.* 5. *reſol.* 11. Quę in Coordinato iacet *tom.* 5. *tract.* 6. *reſolut.* 43. *et part.* 7. *tract.* 5. *reſol.* 35. In Coordinato *tom.* 5. *tract.* 6. *reſol.* 39. Adeò vt , ſi fœtus nondum ſit animatus , & eius eiectio ſit vnicum remedium ad vitam matris , liceat ſumere medicamentum ad illum eijciendum iuxta probabilem ſententiam Trullenchi *tom.* 2. *in Decal. lib.* 5. *cap.* 1. *dub.* 4. *num.* 1. Summę Dianę *Verb. Abortus numer.* 14. Et Maſtrij *in Theolog. Moral. diſp.* 8. *num.* 30. & 31. à quibus tamen diſcordant Leſſius , Bonacina , & alij relati ab ipſo Diana *d. reſolut.* 35. Quæ Coordinato eſt 39. *ſupra*

nota-

Digitized by Google

notata. Porrò de hac quæſtione in praxi
legendus erit Zacchias *QQ. Medicolegal.*
tom. 1. lib. 6. tit. 1. quæſt. 7. vbi n. 14. refert
pro vtraque opinione tùm Medicos,
tùm Theologos, ac Canoniſtas, &
tandem *num.* 16 ita concludit: *Vera
ſententia hærens Conſtitutioni Sixti V. eſt,
nunquam licere directè procurare abor-
tum, etiamſi proponatur Matris ſalus,
quæ periclitatur, niſi prouocatur abortus.
Indirectè tamen non eſt prohibitum pro
Matris ſalute dare cauſam abortiendi, dum-
modò totis neruis inuitamur ne fiat; ita-
ut ſi fiat, ſit præter noſtram intentionem.
Directè autem prouocare abortum eſt, pro-
poſita ſibi hac intentione, medicamenta
ad eam aſſequendam præbere. Indirectè
eſt corrigere medicamenta ad aliquem mor-
bum ſanandum ab ipſo morbo requiſita,
etiamſi ex eorum vſu timeatur abortus,
vt ſunt medicamenta ventrem ſoluentia,
clyſteres, ſanguinis detractio, & alia
huiuſmodi præſidia; in quorum tamen vſu
ſemper etiam cauendum, vt quantum fieri
poteſt tàm fœtus, quàm Matris vita ſal-
uetur*. Sanchez *de Matrim. libr. 9. diſp.*
20. *num.* 14.

Quam graue autem *ſit peccatum Abor-
tus*? Deprehenditur. 1. Ratione; 2.
Auctoritate Scripturæ Sacræ; & 3. Gra-
uitate pœnarum.

Ratione: Quia peccatum Abortus
continet in ſe *Latrocinium*, *Plagium*,
6 *Homicidium*, etiam *Proditorium*, *Parri-
cidium*, & *Aſſaſſinium*. Continet *La-
trocinium*, quia SANCTISSIMA
TRINITAS priuatur gloria, quam ei
dediſſet anima illa in cœlo, ad quem fi-
nem erat creata. CHRISTVS DO-
MINVS patitur ablationem ſui pretioſi
Sanguinis, quem effudit pro ſalute ani-
marum; *Venit* enim, *vt vitam habeant,
& abundantiùs habeant*. *Ioan.* 10. at fi-
lius abortivus, ex defectu baptiſmi vitam
æternam habere non poteſt, cum *Niſi
quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu
Sancto, non poteſt introire in Regnum
Dei*. *Joann.* 3. Et ille fœtus infelix ſpo-
liatus eſt hereditate, & theſauris Pa-
radiſi; & idcircò ſi non poteſt abſolui
latro, qui furatur pecuniam alienam,
vel rem aliquam temporalem, niſi il-
lam vero domino reſtituat; quomodo
ſunt abſoluendi, qui procurant abor-
tum, & cooperantur ad ipſum, potio-
nibus, conſilijs, auxilijs, aut ſuaſioni-
bus, ſurripientes conceptui abortiuo
diuitias beatitudinis æternæ? Continet
Plagium, quod eſt delictum, quo pa-
rentes ſpoliantur proprijs filijs, qui in
ipſorum ſunt poteſtate, vt in ſeruita-
tem iniquè redigantur: & dicitur *Pla-
gium* à plaga, & dolore, quo eo de-
licto aſſiciuntur parentes talium filio-
rum, qui peruersè eodem delicto in
ſeruitutem reducuntur. *l. 1. & 2. ff. ad
Leg. Fabiam de Plagijs. leg. 2. Cod. eod.
tit.* Molina *de Iuſt. & Iure diſp.* 684. *num.*
7. Porrò, hi fœtus ſpectant ad Sanctam
Matrem Eccleſiam, cuius membrum
eſt eorum Mater, nam partus ſequitur
conditionem Matris. §. *penult. Inſt. tit.
de Iure Perſ.* Quare Eccleſia eſt incon-
ſolàbilis ob tale flagitium, & eſt illa
*Rachel plorans filios ſuos, quæ noluit
conſolari, quia non ſunt*. *Matth.* 2. 18.
& ſemper ſeuerè puniuit hos latrones.
Hinc Concilium Anciranum decreuit,
reos huius facinoris non eſſe commu-
nicandos niſi in articulo mortis; itaut
excluſi forent ab Eccleſia tota eorum
vita durante: & Concilium Mogunti-
num volens mitiùs agere, ſi prædicti
Rei decem annos conſumpſerint in la-
crymis, pœnitentia, & humiliationi-
bus; conceſſit, decennio expleto, eos
Sacræ Communionis participes fieri; vt
habetur *tom. 2. Concil.* & apud Eminen-
tiſs. Cardin. de Lauræa *in Epitome Ca-
non. Verb. Abortus*. Paul. Segneri in
Chriſtin. Inſtruct. *part. 3. ſerm* 5. vbi
num. 15. refert exemplum Sororis ſancti
Vincentij Ferrerij, quæ vix potuit ſal-
uari, quamuis ſummè contrita, ob
delictum abortus per eam commiſſum,
quod narrat etiam P. Roa *de Purgat.
cap.* 6. Hoc delictum continet in ſe *Ho-*
micidium, quia priuatur homo tùm vita 7
ſpirituali, vt diximus, per priuationem
baptiſmi, tùm temporali, ad quam per
generationem ius acquiſiverat. *d. quæſt.*
122. *num.* 91. & 132. Theſaur. *in Pedemont.
deciſ.* 60. *num.* 1. Et non ſolùm ſimplex
homicidium, ſed *Homicidium Prodito-
rium*, quod fit, quando aliquis nulla
præcedente inimicitia alium interficit,

vt ſi ſocius in itinere, nulla interue-
niente rixa, ſocium percutiat; vel ſo-
dalem in menſa; vel amicus, qui ſe fin-
git, amicum à tergo aggrediatur, &
8 interficiat. Bart. *in l. Reſpiciendum. §. Delinquunt nu. 1. ff. de Pœnis*. Iul. Clar.
§. Homicidium num. 10. At quæ maior
ſocietas, vel ſodalitas, vel amicitia,
quàm illa, quæ verſatur inter Matrem,
& filium intra eius viſcera commo-
rantem? Et proditorem homicidam eſ-
ſe illum, qui dat alteri potionem ve-
nenatam, tenet Felin. *in cap. 1. De Homicid.* & Baiard. alios DD. citans *in addit.* ad Clarum *dict. §. Homicidium. num.*
22. *&* 24. Vlteriùs Abortus crimen
continet in ſe *Parricidium*, quod eſt de-
lictum comprehendens interfectionem,
qua inferiores necant ſuos maiores, &
9 è contra aſcendentes interficiunt de-
ſcendentes, vt doctè aduertit Molina
de Iuſt. & Iure diſp. 26. *num.* 2. *et* 3. *&*
diſp. 27. *num.* 2. vbi in puncto probat in
hoc facinore ineſſe qualitatem *Parricidij*. Tandem appellari poteſt etiam
Aſſaſſinium, quod quidem committitur,
ſi quis ob mercedem ad occidendum
diſponatur. Iul. Clarus *lib.* 5. *Sent.* §.
Aſſaſſinium num. 1. *& ibi adden.* Theſaur.
de Pœnis Eccl. *par.* 2. *Verb. Aſſaſſinium.*
Vel ſi per inſidias, & induſtriam, id-
eſt ex propoſito, hominem interficiat.
Lancellott. *Inſtit. Can. lib.* 4. *tit.* 10. §. 1.
& ibi Aloyſ. Riccius *in Verb. Indu-*
10 *ſtriam. & §. Is quoque. eod. tit.* At ad
necandam prolem in vtero exiſtentem
ſæpè ſæpiùs mouentur impiæ Matres
ex propoſito, non tantùm vt merce-
dem luxuriæ exercendæ impunè aſſe-
quantur, ſed etiam non rarò accepta
pecunia, vel ab amaſiis, vel ab ali-
quo ſperante hereditatem, ſi fœtus
necetur, & proles ex Matrimonio non
habeatur. Boſſius *in tit. de Homicid.*
num. 6. Iodoc. *in Pract. Crimin. cap.* 38.
rubric. de Aſſaſſinio num. 10. Farinac.
quæſt. 12. *num.* 154. Theſaur. Pedemont.
Deciſ. 12. *num.* 13. & Cæſar de Panimoll.
Deciſ. 69. *num.* 1.

11 Secundò: *Auctoritate Scripturæ Sacræ* cognoſcitur atrocitas huius facino-
ris; nam in exprimendis crudelitati-
bus *Hazaelis*, illa fuit cæteris turpior,
quòd & *Prægnantes diuiſerit.* 4. *Reg.* 8
12. ideſt neque pepercerit fœtibus in
vtero Matrum abſconditis. De ſceleri-
bus autem Ammonitarum loquens,
quartum delictum dixit irremiſſibile,
illud ſcilicèt, quod exercuerant in Ma-
tres prægnantes, vt legitur *Amos* 1. 3.
Super tribus ſceleribus filiorum Ammon,
& ſuper quartum non conuertam eum, eò
quòd diſſecuerit prægnantes Galaad. His
addi poteſt id, quod Redemptor locu- 12
tus fuit ad S. Birgittam *lib.* 1 *Reuelat. cap.*
58. Videlicèt, ſe libenter pro vna ani-
ma itertùm paſſurum, quod pro toto
mundo paſſus eſt; vndè deſumitur quan-
ta ſeueritate Iudex ipſe æternus aget
cum illis, qui hoc Abortus delicto
quomodolibet rei extiterint, cùm per-
ditionem cauſauerint animarum, pro
quibus pijſſimus SALVATOR para-
tus eſt, ſi oporteret, iterùm dolores,
& cruciatus, ac mortem ſuam pœno-
ſiſſimam ſubire.

Tertiò: A grauitate pœnarum tem-
poralium noſcitur grauitas huius facino-
ris: nàm

Primò: Procurantes Abortum de Iu-
re Canonico ſunt excommunicati. *cap.* 13
Si aliquis. De Homicid. Ghirlan *de Sortileg. quæſt.* 12. *num.* 21. Et Clericus pri-
uatur beneficijs. *cap. Si quis Epiſcopus.*
26. *q.* 5. Iac. de Graſſijs *libr.* 2. *deciſ.* 63.
& Cæſar. de Panimollis *deciſ.* 68. *num.* 23.
& 24.

Secundò: Ex Bulla Sixti Papæ V.
La 87. incipit: *Effrænatam*. Prædicta
excommunicatio erat reſeruata Summo 14
Pontifici, effectu Abortus ſubſecuto
fœtus animati: ſed ex alia Bulla Gre-
gorij Papæ XIV. *La* 8. incipit: *Sedes*
Apoſtolica: Abſolutio prædictæ cenſu-
ræ eſt reſeruata Ordinarijs locorum;
qui poſſunt confeſſario ſpecialiter de-
legare facultatem abſoluendi ab illa.
Quaranta *Verb. Abortus*. §. *Nota per*
hanc. Farinac. *dict. quæſt.* 122. *num.* 164.
Barboſa *de Offic. et Pot. Epiſc. alleg.* 51.
num. 136. Quòd ſi fœtus non ſit ani-
matus, procurantes abortum ſubijciun-
tur tantùm pœnis Iuris communis per
dict. Conſtitutionem Gregorij XIV. &
ideò puniuntur pœna extraordinaria.
Cæſar de Panimoll. *deciſ.* 68. *num.* 2. vbi
DD.

Digitized by Google

DD cumulat; ſed non ſunt excommunicati, neque fiunt irregulares. Gloſſa *in dict. cap. Si aliquis. 5. in Verb.* Vt homicida. *De Homicid. Volunt.* Bonacina *tom. 1. de Excom. in partic. extra Bullam Cœnæ. diſp. 2. queſt. 2. Punct.* 10. *num.* 2. Et Saurus *in Theſauro Caſuum Conſcien.*
15 *lib. 3. cap. 35. num. 26.* quamuis mortaliter peccent, & hic Patauii ſit Caſus reſeruatus. Quòd ſi fœtus fuerit animatus, ſed non ſequatur effectus procurati Abortus, peccatum eſt mortale: ſed in tali caſu, non intrat excommunicatio. Nauar. *conſ. 60. de Sent. Excommun.* Nouarius *in Summ. Bullar. part. 2. Comment. 2. num.* 22. Eſt tamen in hac Diœceſi Caſus reſeruatus. Videantur mea Erotemata *cap* 59. *in 2. editione.*

Tertiò: Clerici cooperantes in Abor-
16 tum priuantur omni priuilegio Clericali, tùm fori, tùm canonis, dignitatibus, officiis, & beneficijs. Farinac. *d. queſt. 122. num.* 151. Sed hæc pœna non obligat in conſcientia ante ſententiam declaratoriam Iudicis. Antonell. *de Regim. Milit. Eccl. lib. 6. tit. 32. num* 3. Theſaur. *de Pœnis Eccleſ. et DD. citati in par. prima, cap.* 27. quamuis contrarium teneat Garzias *de Beneſ. part.* 11. *cap.* 10. *num.* 197.

Quartò: Ob hoc Abortus delictum
17 perditur Immunitas loci Sacri, ſeu Sacri Aſyli, conceſſa reis ex Bulla Gregorij XIV. *La* 7. Incip. *Cum alias nonnulli*, ea ratione quia Abortus eſt homicidium proditorum, vt diximus ſuprà; & tenent Farinac. *de Immunit. Eccleſ. cap. 8. num.* 138. & Peregrin. *eod. tract. cap. 3. num.* 8. Quamuis alij contrarium doceant; quos citat Diana *part. 3. tract. 1. reſ.* 72. In Coordinato *tom. 9. tract. 1. reſol.* 93. Prima tamen opinio eſt verior, vt reſpondit S. Congreg. 3. *Decembr.* 1632. teſte Nouario *part. 2. Comment.* 80 *numer.* 59. Nicolio *Lucubrat. Ciuil. lib. 1. tit. 8. num.* 31. *Ampl. ſecund.* ita tamen vt præcedat declaratoria Iudicis ſuper commiſſo delicto. Theſaur. *de Pœnis Eccl. d Verb. Abortus cap. 1. num.* 3.

18 Quintò: Ex hoc delicto reſultat Iuris infamia, non ſolùm poſt ſententiam declaratoriam, ſed etiam ante, ſi crimen ſit notorium. Theſaur. vbi ſupra *d. cap. 1. num. 4. & par. 1. cap.* 33. §. *Secundo modo.*

Sextò: Prædicti omnes cooperantes, conſulentes, vel opem dantes fiunt ir- 19
regulares ob necem fœtus animati. Farinac. *quæſt. 122. num.* 119. & 120. Theſaurus vbi ante *part. 2. Verb. Abortus. num.* 5. Quòd ſi dubitetur, an puerperium fuerit, vel non fuerit animatum, adhuc reus huius delicti debet ſe irregularem reputare, & abſtinere ab ordinum ſuſceptione, & adminiſtratione Antonell. *de Reg. Mil. Eccl. d. lib. 6. tit 32. num. 4. verſus finem.* Farinacius *quæſt. 122. num* 138. & Cæſar de Panimoll. *d. Deciſ. 68. num. 16.* Si autem quis ſit condemnatus in cauſa Abortus etiam fœtus inanimati, adhuc erit irregularis ob infamiam iuris. Abb. *in d. cap. Si aliquis. 5. num. 3. de Homicid.* & Theſaur. *d. Verb. Abortus limit.* 2. Et ab hac irregularitate ſolus Papa diſpenſat, quamuis crimen eſſet occultum. Summa Diana *Verb. Abortus. num.* 34.

Septimò: Supradictis delinquentibus infligitur pœna homicidij, ſi commiſerint Abortum fœtus animati, quæ eſt pœna mortis: quòd ſi fœtus non erat animatus mitiori pœna puniuntur. Theſaur. *in Pedemont Deciſ. 12. num. 1. & 4.* Gloſſa *in cap. Moyſes 32. quæſt. 2. & in cap. Sicut de Homicid.* Iul. Clarus *in § fin. quæſt. 68. Verſ. Abortum procurans.* Et Antonell. *d lib. 6. cap. 32. num.* 2 Quamuis non deſint DD. qui excuſant à pœna mortis naturalis etiam in Abortu fœtus
animati, quia fœtus, licèt animatus, 20
eſt tantùm in ſpe; & minus eſt eſſe in ſpe, quàm in eſſe productus, & homo, qui non eſt in lucem editus, redditur ignotus, & naturaliter poteſt in lucem edi, & non edi; vnde fœtus in ventre Matris permanet in ſtatu incertæ vitæ, quæ conferunt ad minuendam, & temperandam pœnam ordinariam homicidii. Menochius *de Arbitr. caſ. 357. num. 6. & ſeqq.* Farinacius *d. q. 122. num* 135. Theſaurus *in Pedemont deciſ. 12. d num. 4. & ſeqq.* qui tamen *num. 5. & num. 7.* declarat hanc opinionem non procedere, ſi puerperium fuerit eiectum potionibus ex dolo, & malitia poſt octavum

Digitized by Google

menſem, nam tunc pœna mortis mulctari debent cooperantes ad huiuſmodi Abortum; idemque noniſſimè docet Cæſar de Panimoll. *d. deciſ.* 68. *num.* 5. vbi *num.* 7. ſubdit, quòd Bulla Sixtina non habet locum quò ad hanc pœnam mortis naturalis, niſi ſeruata forma Iuris communis; attenta moderatione facta per Gregorium XIV.

21 Octauò: Si Reus huius criminis in fœtu animato ſit Clericus, eſt degradandus, & Curiæ ſæculari tradendus, vt vltimo ſupplicio aſſiciatur: Antonell. *de Regim. Mil. Eccl. d. lib.* 6. *cap.* 3. *ſub num.* 12. Sylueſt. *in Verb. Degradatio. num.* 4. Bellettus *tit. de Faupre Clericor. Perſon.* §. 10. *num.* 6. Iul. Clarus *in* §. *fin. quæſt.* 36. *num.* 40. & alij apud Riccium *in Praxi part.* 4. *reſol.* 122. Porrò alij volunt, eſſe mitiùs agendum, Clericumque prædicti Abortus criminis reum, non degradandum, ſed detrudendum in perpetuum carcerem. Barboſa *de Offic. & Pot. Epiſc. alleg.* 110. *num.* 13. & alij, quos refert, & ſequitur Diana *part.* 3. *tract.* 1. *reſ.* 16. Quæ habetur in Coordinato *tom.* 9. *tract.* 2. *reſ.* 55.

Vltimò, in foro Poli nullus Confeſſarius, neque Regularis, in hac Patauina Diœceſi, poteſt abſoluere reos
22 huius piaculi *Abortus*, quamuis fœtus non fuerit animatus, & quamuis non fuerit ſequutus effectus, quia vterque Caſus eſt reſeruatus Eminentiſſ. ac Reuerendiſſ. D. Cardinali Epiſcopo, *vt in Pagella reſeru. caſ.* 3. Eſt autem certum, quod Regulares abſoluere non poſſunt neque à caſibus per Epiſcopum reſeruatis, neque à contentis in Bulla Cœnæ Domini ex Decr. S. Congreg. *diei* 17. Nouemb. 1628. quod ponit Notarius *in Summ. Bullar. part.* 1. *comm.* 135. Panimoll. *deciſ.* 113. *num.* 1. & à me probatum fuit in Deciſionibus *de Pœnitentia. Deciſ.* 46 *num.* 16.

Et ex his omnibus Parochi, & animarum Curati argumenta ſufficientia habebunt pro deterrendis humanis mentibus à tanto exceſſu Abortus committendi, conſulendi, aut approbandi. Legitur, quod Ceruæ feliciter pariunt, vbi concrepant tonitrua, iuxta illud: *Vox Domini præparantis ceruos*; vel vt alij vertunt *parere facientis ceruos*. *Pſalm.* 28. 8. Si Rectores Eccleſiarum tanquam tonitrua fecerint Vocem ſuam, prædicando contra hoc crimen, Puerperæ felices partus dabunt.

DECISIO CXLVI.

ARGVMENTVM.

Explicatur in hac Deciſione. 1. Quid ſit Adulterium? 2. Quotuplex? 3 Quàm graue peccatum? 4. Qui eius peſſimi effectus? 5. Quæ eius pœnæ? 6. Quæ eius remedia?

SVMMARIVM.

1 *Adulterium quid ſit, & vndè ſic dicatur?*
2 *Quotuplex?*
3 *Adulterij grauitas, & enormitas.*
4 *Matrimonij Auctor Deus.*
5 *Coniunctiones tres Myſticæ ex Matrimonio.*
6 *Animalia ab adulterio abſtinentia.*
7 *Adulteri pœnitentes olim per annos 15. extra Eccleſiam.*
8 *Adulterij criminis effectus.*
9 *Reſtitutioni obnoxius eſt Adulter ob hereditatem filiorum.*
10 *Adulterorum ſalus quaſi deſperanda.*
11 *Dauid cur dicatur punitus ob adulterium, non ob homicidium Vriæ?*
12 *Adulterium ſapit etiam crimen ſacrilegij.*
13 *Læſæque Maieſtatis.*
14 *Pœnæ contra Adulteros de Iure Diuino, Canonico, & Ciuili.*
15 *Adulteri de Iure Diuino lapidandi.*
16 *Pœnæ Iuris Canonici contra Adulteros.*
17 *Naſus abſcindebatur Adulteris, & Virilia.*
18 *Adulteri puniti pœnis atrociſſimis.*
19 *Maritus an poſſit occidere amaſium, & vxorem adulteram?*

Digitized by Google

20 *Mariti fidem non frangant vxoribus.*
21 *Vxores retrahendæ à ludis, & alijs publicis ſeſſionibus.*
22 *Maritorum mala tractamenta cauſant Vxorum adulteria.*
23 *Adulterorum familiæ exterminatæ.*
24 *Viſio horrenda adulterorum punitorum in inferno.*
25 *Adulteræ brachium combuſtum aqua frigida.*

QVò ad Primum: dixere, *Adul-*
terium, (quod Græcè dicitur
1 *μοιχεία, ας, ἡ*; Hebraicè autem נאוף.)
eſſe alieni thori violationem, vocarique
adulterium, quaſi ad alienum Thorum
acceſſionem. *can. Lex illa. §. Quum er-*
go. 32 queſt. 1. & can. Non mœchaberis.
32. *queſt.* 5. Alij pariter ſcripſere, *Adul-*
terium eſſe illitum concubitum coniugati,
vel coniugatæ. S. Thom. 2. 2. *queſt.* 154.
art. 8. Tholoſan. *Syntagm. Iur. Vniu. lib.*
36. *cap.* 6. *num.* 2.

Quò ad ſecundum. Duplex eſt Adul-
terium; *Spirituale*, & *Carnale*. Adul-
2 terium *Spirituale* eſt quodlibet morta-
le peccatum Chriſtiani hominis; quo-
niam quælibet anima Chriſtiana eſt
deſponſata Chriſto, iuxta illud; *Et*
ſponſabo te mihi in fide; & ſcies, quia
ego Dominus. Oſee. 2. 20. Adulterium
Carnale eſt illud ſuprà definitum, &
ſubdiuiditur in ſimplex, & duplex.
Primum eſt, quando vnus adulter tan-
tùm eſt coniugatus. Alterum, quando
vterque habet coniugem; & grauius
cenſetur, quando ipſa adultera eſt con-
iugata. Sum. Diana *Verb. Adulter. num.* 1.
Maſtrius *in Theol. Moral. diſp.* 11. *num.*
125. & paſſim omnes.

Quò ad Tertium. Grauitas huius fa-
cinoris, & enormitas adulterij ex eo
comprehenditur: quia, qui mœcha-
tur, offendit legem *Diuinam*, *Natura-*
lem, *Canonicam*, & *Ciuilem*. Offendit
legem *Diuinam*, quia Matrimonium
non ſolùm eſt contractus humanus, ſed
3 Sacramentum Eccleſiæ à Chriſto Do-
mino inſtitutum. Sanchez *de Matrim.*
libr. 2. *diſput.* 10. Vndè Apoſtolus lo-
quens de Matrimonio ait: *Sacramen-*
tum magnum eſt; ego autem dico in Chri-
ſto, & Eccleſia. Epheſ. 5. 32. Aliquid
autem dicitur magnum, vel reſpectu
Auctoris, vt ſi Princeps rem aliquam
componat ſua propria manu; vel reſ-
pectu materiæ, ſi ſit pretioſa, vel reſ-
pectu finis, ſi ſit magnæ releuantiæ.
Auctor Matrimonij ab initio fuit Deus
Quod Deus coniunxit, homo non ſepa-
ret. Marc. 16. 9. Deinde Chriſtus Do- 4
minus; *Ego autem dico in Chriſto, &*
Eccleſia. Epheſ. 5. 32. Materia ſunt ipſi
coniuges; qui etiam poſt receptum
Matrimonij Sacramentum, cùm non
ſint materia mortua, (vt aqua, com-
pleto Baptiſmo) ſed viuant; ſunt ſym-
bolum Sacramenti, & quid ſacrum ob
ipſum Sacramentum, quod in eis per-
ſeuerat vſque ad mortem ipſam. Car-
din. Bellarm. *libr.* 1. *de Matrim. cap.* 6.
Finis, quia Matrimonium repræſentat
Vnionem hypoſtaticam Verbi cum na- 5
tura humana, Chriſti cum Eccleſia,
& animæ fidelis cum Chriſto; vndè
leguntur in Miſſa *pro Sponſo, & Spon-*
ſa hæc Verba: *Deus, qui tàm excellen-*
ti Myſterio coniugalem copulam conſecra-
ſti, vt Chriſti, & Eccleſiæ Sacramen-
tum præſignares, etc. Igitur qui com-
mittit Adulterium, grande peccatum
committit, quia rem ſacram deturpat,
& legem Diuinam offendit. Vndè Iob
ait de Adulterio: *Nefas eſt, et iniqui-*
tas maxima. Iob 31. 11. Offendit legem
Naturalem, docentem, *Quod tibi non*
vis, alteri ne feceris: & quam feræ ip-
ſæ ſentiunt, ac obſeruant; vt Turtu- 6
res, & Columbæ; imò ipſi Elephan-
tes, qui vna cum ſocia tantùm coeunt.
Plinius *libr.* 8. *cap.* 5. & Solinus *capit.*
58. Imò ab Elephante occiſas fuiſſe,
mulieres adulterantes, ſcribit Plinius
libr. 11. *de Hiſtor. Animal. cap.* 15. Of-
fendit legem *Canonicam*; quæ olim
adeò hoc facinus deteſtabatur, vt adul-
teros non admitteret in Eccleſiam, ni-
ſi poſt quindecim annorum ſpatium
rigoroſa Pœnitentia completorum; vn-
dè Sanctus Baſilius teſtatur *in Epiſt.* 3.
Canonic. ad Amphiloch. Quod *quatuor* 7
annis, Adulter *erit deflens*. *Quinque*
erit audiens, ideſt admittebatur tantum-
modò ad audiendas conciones. *Qua-*
tuor erit proſtratus, videlicèt apud
portam Eccleſiæ. *In duobus conſiſtens*,
ideſt

Digitized by Google

ideſt intùs Eccleſiam , ſed *fine communione* . Ecce quantam malitiæ grauitatem lex Canonica agnoſcebat in Adulterio, quæ illud tàm rigorosè puniebat ; & tunc exclamabat, atque nunc etiam exclamat : *Quid in omnibus peccatis Adulterio grauius ? Cap. Quid in omnibus*. 32. *quæſt*. 7. Apoſtolus Paulus volebat , hoc facinus deflendum eſſe à tota Ciuitate. *Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis , vt tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit ?* 1. *Cor*. 5. 2. quo loci ſubdit S. Io: Chryſoſt. *Vnus erat, & tantum gemebat Paulus , tanquam tota perdita Ciuitate*. Offendit Adulter *Ius Ciuile*, & totam Rempublicam, cuius intereſt , honeſtatem in Vxoribus ſeruari , ad euitandos effectus pernicioſiſſimos , de quibus infrà ; ideò, ait Philo : *Adulteri capite plectendi , vt publici hoſtes humani generis. lib. de Special. legibus*. Quocirca:

8 Quò ad Quartum. Adulterium producit omnes illos peſſimos effectus , quos pariunt grauiora, ac capitalia facinora , videlicet *Furtum , Detractio, Homicidium , Sacrilegium , & Læſæ Maieſtatis delictum* ; quibus Adulterium eſt ſceleſtius. Siquidem eſt grauius *Furto*, nam furatur hereditates debitas legitimæ proli ; illas transferendo ad illegitimam , & adulterinam : *Adulterium latrocinium eſt* , ait S. Io: Chryſoſt. *imò omni latrocinio grauior transgreſſio*. In Hom. 3. *ſup*. 1. *ad Theſſalon*. Nathan quoque exprobrauit Adulterum Dauid ſub Parabola ouiculæ , furto ſublatæ . 2. *Reg*. 12. Et ideò Adulter non eſt abſoluendus, niſi damnum compenſet proli
9 legitimæ , reſtituendo eidem quantum capit ex hereditate mariti filius adulterinus. Molina *de Iuſt. & Iur. diſput* 103. *num*. 3. Layman *lib*. 3. *tract*. 3. *part*. 3. *cap*. 14. *num*. 2. Maſtrius *in Theol Moral. diſp*. 9. *num*. 46. 47. vbi tractat de obligatione Matris adulteræ , & quid ſibi ſit agendum ; maximè vbi ipſius maritus eſſet Diues , & filios haberet legitimos, quod nos diſputauimus ſupra in *Deciſ*. 91. à Studioſo repetenda . Eſt Adulterium grauius *Detractione* , imò grauiſſima detractio , ita lædens famam mulieris, mariti, familiæ, ac conſanguineorum , vt nullus reſtet locus , ſeu modus reſtitutionis faciendæ ; quare quaſi videtur deſperanda Adulterorum ſaluatio : *Nolite errare* , ait Apoſtolus. *Adulteri Regnum Dei non poſſidebunt*. 1. *Cor*. 6. 10. Eſt grauius *Homicidio*, tùm quia frequenter Adulteræ 19
à maritis necantur , tùm quia Abortus, & infanticidia molliuntur , & ideò, eſt notatu dignum , quod ſubdit Tholoſanus *Syntag. Iur. Vniu. dict. part*. 3. *lib*. 36. *cap*. 6. *numer*. 2. ſcilicèt , quod *Quamuis ob adulterium Berſabeæ , Vriam*
Virum eius Dauid occidi curaſſet , nihilominùs pro Adulterio tantùm punitus 11
atrociter fuit , vt legitur *lib*. 2. *Reg*. 12. vbi Deus conqueritur de Adulterio , & nihil de Homicidio . *Sacrilegio* peius eſt Adulterium ; quia, vt diximus, Adulter in Sacramentum delinquit , & in rem ſacram ; & ſicut maius eſt delictum percutere Sacerdotem , quàm laicum , & comburere Eccleſiam conſecratam , quàm domum profanam ; ita grauius eſt Adulterium , quàm fornicationem committere . Hinc Siricius Papa *in* 12
Epiſt. ad diuerſ. cap. 4. dixit : *Coniugalis fidei violationem apud fideles cuiuſdam ſacrilegij inſtar eſſe*. Qui abutuntur Sacramentalibus , puta aqua baptiſmali , oleove Chriſmatis vocantur Sacrilegi. Layman *libr*. 4. *tract*. 10. *cap*. 7. *num*. 13. Sic ſunt Adulteri , qui , vt probauimus, in materiam Sacramentalem peccant , ideſt corpora coniugum . Paul. Segneri in Chriſtian. Inſtruct. *part*. 5. *ſerm*. 26. *num*. 17. 13
Tandem crimini *Læſæ Maieſtatis* æquale cenſetur Adulterium ; quia commouet ciues ad arma , & publicam quietem perturbat . Marc. Mantua (Eruditiſſimus , ac Nobiliſſimus Patricius noſter Patauinus) *Singul*. 117. *num*. 2. Veſembecius *in Paratit. tit. de Adulter. num*. 1. Et ideò minor non excuſabatur à pœna in hoc delicto . *l. Auxilium. l*. 28. *§. Sed vt ad Legis. & §. In delicto , De Minorib*. 25. *annis*.

Quò ad Quintum . Pœnæ aliæ ſunt de Iure Diuino , aliæ de Iure Canonico, 14
& aliæ de Iure Ciuili contra Adulteros. Pęnæ *Iuris Diuini* ſunt grauiſſimæ tùm in ani-

Digitized by Google

anima ; quia *Qui Adulter eſt , perdet*
animam ſuam . *Prouerb.* 6. 30. tùm in
corpore , quia adulteri lapidabantur.
Si mœchus quis fuerit cum vxore alterius ,
15 *& adulterium perpetraverit cum coniuge*
proximi ſui , morte moriantur Mœchus ,
& Adultera . *Leuit.* 20. 10. Hinc Su-
ſanna ducebatur , vt lapidaretur ob im-
pactum à ſenibus adulterium . *Dan.* 13.
62. & mulierem deprehenſam in adulte-
rio Iudæi duxerunt pro hac pœna ad
Saluatorem . *Io.* 8. 5. Imò ante legem
ſcriptam adulteri cremabantur viui *Gen.*
38. 28. Pœnæ *de Jure Canonico* ſunt ex-
communicatio . *cap. Intelleximus* . *De*
Adulter. Diuortium . *cap. Significaſti* .
& cap. Ex litteris . *de Diuort.* Amiſſio
16 Dotis . *cap. Plerumque* . 4. *De Donat.*
inter Vir . & Vxor . Criminis impedi-
mentum , quod dirimit Matrimonium
contrahendum inter adulteros , de quo
ſibi promiſſionem fecerunt . *cap.* 1. *&*
2. *De eo , qui duxit in Matr. quam poll.*
per adult. Summa Diana *Verb. Impedi-*
menta Matrim. num. 9. Pœnæ de *Jure Ci-*
uili aliæ ſunt ignominioſæ , vt Naſi ab-
17 ſciſio , ac etiam virilium . Tholoſan.
Syntagm. Jur. d. libr. 36. *cap.* 6. *num.* 15.
& 16. vbi primam irridet Martialis *libr.*
3. *Epigram.*

Quis tibi perſuaſit nares abſcindere Mœcho?
Nil hac peccatum eſt parte , Marite , tibi.
Stulte quid egiſti ? Nil hic tua perdidit Vxor ,
Cùm ſit ſalua ſibi Mentula Deiphobi.

De ſecunda verò meminit Horatius *libr.*
9. *Satyr.* 2.

—— —— Quin etiam illud
Accidit , vt quidam teſtes , caudamque ſalacem
Demeteret ferro.

Aliæ autem ſunt pœnæ doloroſæ , &
capitales . *l. Quamuis §. Sacrilegos . C.*
ad Leg. Jul. de Adulter. Authen. *Sed ho-*
18 *die C. de Adulter.* Iul. Clar. *libr.* 5. *Sent.*
§ Adulterium . Sed inflictæ exquiſitiſ-
ſimis tormentis : nam Opilius Macri-
nus Imperator vivos iubebat cremari
ambos adulteros . Alios incluſos in ven-
tre bouis , fœtor , & vermes excru-
ciabant vſque ad mortem . Aurelianus
Imperator militem adulterum , com-
plicatis per vim duabus arboribus , ea-
rum ſummitatibus adulteri pedes fecit
alligare ; à quibus ſe rapidè erigentibus
miſerrimus in duas partes ſciſſus fuit .
Menoch. *in Oeconomic. libr.* 7. *cap.* 6. *num.*
3. Tholoſan. *d. libr.* 36. *cap.* 6. *per totum* ;
vbi exemplificat circa omnes , quamuis
barbaras mundi nationes ; à quibus
ſemper adulteri atrociſſimis pœnis affe-
cti obiere ; quod etiam narrat Tira-
quell. *in Leg. Connub.* 13. *à num.* 6. *&*
ſeqq. adeòut leges ciuiles permitterent
etiam maritis occidere amaſium , &
vxorem adulteram ; quamuis id ſit pro- 19
hibitum de Iure Canonico . *cap. Inter-*
fectores . cap. Inter hæc . cap. Quicun-
que . cap. Admonere . 32. *quæſt.* 2. Quia
priuata auctoritate id non licet abſque
mortali peccato . Molina *tract.* 3. *diſp.*
7. Leſſius *de Juſtit. et Jur. libr.* 2. *cap.* 9.
dub. 5. Layman. *libr.* 3. *tract.* 3. *part.* 3.
cap. 2. *num.* 4. Etſi maritus eſſet excu-
ſandus à peccato , ſi ex nimio dolore ,
incontinenti occideret , ac etiam ab ex-
communicatione , ſi adulter eſſet cleri-
cus occiſus . *cap.* 3. *de Sent. excomm.*
Emin. Card. de Luca *in Miſcell. Eccleſ.*
diſcurſ. 20. *num,* 4.

Ex quibus omnibus Parochi prædica-
re volentes contra hoc maximum Adul-
terij crimen , ampliſſima poterunt de-
ſumere argumenta ; ac etiam ex cit.
Paulo Segneri *in Chriſt. inſtruct. part.* 3.
ſer. 26. per totum .

Quo ad Vltimum . Remedia hæc 20
ſunt . *Primum* , vt ipſi mariti fidem
non frangant vxoribus ; iſtæ enim ſæpè
ſæpius in vindictam adulterantium ma-
ritorum adulterantur . Sic Ouidius *lib.*
2. *de Arte amandi:*

Hoc benè compoſitos , et firmos rumpit amores ,
Crimina ſunt cautis iſta timenda viris .

Clytemneſtra vxor Agamemnonis Re-
gis , cùm cognouiſſet ipſum irretitum
amoribus Chryſis , Briſeidę , & Caſ-
ſandrę filię Priami , amplexa eſt adul-
terum . Ouidius *d. lib.* 2.

Dum fuit Atrides vna contentus , et illa

Caſta

Caſta fuit, vitio eſt improba facta viri.

Vnde Ariſtoteles *in Oeconom. cap. 4. ait: Primùm leges ſint viro ad vxorem, vt*
21 *iniuria ceſſet; ſic enim nec ipſe iniuriam patietur*. Remedium *Secundum* eſt, non permittere vxoribus, vt ad quoſcumque ſaltus, ludos, ſeu concurſus accedant. *Ne des aquæ tuæ exitum, nec modicum, nec mulieri nequam veniam prodeundi*: ait *Eccleſiaſt.* 25. 38. Repeiuntur enim mariti ita fatui, vt nimiam libertatem concedentes vxoribus, cauſent earum errores; & hos viros vocat *Gynæcocratumenos*, Plinius *lib. 6. cap.* 13. ideſt, ſubiectos mulieribus; quia, *Nunquam oportet, virum ſapientem mulieri remittere frenum, neque ſinere, vt liberè imperet*, docebat Euripides apud Stobæum *ſer.* 72. Et Eccleſiaſt. 9. 2. *Non des mulieri poteſtatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtute tua, & non confundaris*. Remedium *Tertium*; quòd Mariti diligant vxores, benè tractent, neceſſaria ad victum, & veſtitum, & familiæ conſeruationem ſubminiſtrent; nam eorum aſperitas, ſeu in cauponis, ludis, aut conuerſatio-
22 nibus diſſolutio tentat vxores ad malum, vt turpe lucrum, pro egeſtate ſubleuanda, obtineant. Deus ex coſta Adami produxit Heuam; non ex capite, aut ex pedibus. *Gen.* 2. 22. vt ei eſſet ſocia, non imperans, neque ſub pedibus conculcaretur. *l. Aduerſus. C. de crim. expil. heredit.* Quare Apoſtolus ſcribens *ad Epheſ.* 5. 25. ita ait: *Viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam; & ſeipſum tradidit pro ea; vt illam ſanctificaret, &c. Ita & viri debent diligere vxores ſuas, vt corpora ſua. Qui ſuam vxorem diligit, ſeipſum diligit; nemo enim vnquam carnem ſuam odio habuit; ſed nutrit, & fouet eam; ſicut & Chriſtus Eccleſiam*. Vtinam tot Epulones hanc obligationem caperent, & exequerentur. Oh ſi Parochi exclamarent aduerſus illos, & quaſi Tuba exaltarent vocem ſuam, & annunciarent iiſdem ſcelera ipſorum à Remedium *Quartùm*, & vltimum; Mariti, & Vxores Deum timeant; ſcientes, quòd ſicut Adulterium *Nefas eſt*, *& iniquitas maxima. Job.* 31. 11. ita
Adulteros iudicabit Deus. Hebr. 13. 4. 23
Et non ſolùm puniet eos, & ante mortem, & poſt mortem; ſed etiam exterminabit eorum familias. *Filij adulterorum in conſumatione erunt, & ab iniquo thoro ſemen exterminabitur. Sap.* 3. 16. Addatur exemplum Vxoris cuiuſdam Mariti cum alia mœchantis, quæ in ſomnijs vidit in infernum ardentes fornaces plenas hominibus adulteris complicatis cum Draconibus, qui in eos picem, & plumbum ignitum euo-
mebant; vnamque fornacem vacuam 24
aſpexit, quæ parata erat viro ſuo; quem ipſa monuit, & reduxit ad pœnitentiam; vt ex Chronicis S. Dominici refert Paul. Segner. *in Chriſt. Inſtruct. d. part.* 3. *diſcurſ.* 26. *num.* 20. Huic addendum aliud exemplum, quòd narrat P. Carolus Roſſignolus Soc. Ieſu *part.* 2. *Merauigl.* 28. de quodam Marito Deum timente, qui cognito adulterio
Vxoris ſuæ voluit, vindictam à Deo 25
expectare: cumque quadam die ſederet cum Vxore apud fontem aquæ frigidæ, manifeſtauit ei ſuſpicionem ſuam incontinentiæ eius. Vxor cœpit iurare, ſe eſſe innocentem. Tunc Maritus ad illam. Ergo pone manum, & brachium in hac frigida aqua, & ſaxum ex ea trahe. Statim ſic Vxor fecit: & ecce pellis, & caro brachij conſumpta eccidit, ac ſi aqua feruidè ebulliret. Tunc Maritus ab ea diuertit, hortatus illam, vt ageret de ſuo Adulterio pœnitentiam.

D E C I S I O CXLVII.

A R G V M E N T V M.

Proponitur: Quid ſit Ambitio? Quantum perniciosa? Quæ remedia aduerſus illam?

S V M M A R I V M.

1 *Ambitio quid ſit? & vnde dicta?*
2 *Candidati cur vocentur, qui ſunt promouendi ad dignitatem?*

3 *Ambi-*

3 *Ambitionis natura mala.*
4 *Ambitio homicidia parat.*
5 *Ambitio Iulij Cęſaris, & Agrippinæ.*
6 *Ambitioſi odio habent etiam conſanguineos.*
7 *Aulicorum propria eſt ambitio.*
8 *Monaſteria non ſunt immunia ab Ambitionis vitio.*
9 *Exempla Religioſorum ob ambitionem expulſorum è Monaſterijs.*
10 *Clerici Seculares ambitionis cauſa lapſi in hęreſim.*
11 *Senatus Apoſtolicus æſtu ambitionis agitatus.*
12 *Adam, et Eua ab ambitione perculſi.*
13 *Luciferum ambitio præcipitauit è Cœlo.*
14 *Remedia tria contra Ambitionem.*
15 *Moderatio facit beatam vitam.*
16 *Bullæ Pontificiæ contra ambientes Eccleſiaſticas dignitates.*

QVo ad Primum: Dixere, *Ambitionem eſſe inordinatum appetitum honoris terreni, & amplitudinis Dignitatis.*
S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 131. *art.* 2. Et Am-
1 bitio dicitur ab *Ambio*, ideſt *Circumdo*,
quia Romani affectantes Magiſtratus circuibant, rogantes tùm populum, tùm Senatores, vt ſe ſuffragijs adiuuarent, & ſic circumdabant iſtum, & illum; prout ſeruatur Venetijs in Platea Sancti Marci inter Nobiles, cum quis petit aliquam Dignitatem, & vt vulgò dicitur, *fà broglio*. Petr. Gregor. Tholoſan. *Syntagm. Iur. Vniu. part.* 3. *libr.* 36. *cap.* 29. *num.* 5. vbi obſeruat, quòd qui ambiebant dignitates in Republica Romana, dum faciebant circuitionem ad Patricios, & ad Plebem, cui ius electionis erat in Comitijs Magiſtratuum, pro ſuffragijs habendis,
2 induebant veſtem candidam in ſignum
innocentiæ: vndè proceſſit, quòd promouendus ad aliquem honorem vocetur candidatus.

Quo ad ſecundum: Quantum perniciosa ſit Ambitio, colligitur ex Ver-
3 bis S. Bernardi *in Serm. Quadrag.* ſic lo-
quentis: *Ambitio ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, liuoris parens, vitiorum origo, tinea Sanctitatis, excæcatrix cordium; ex remedijs morbos creans, ex medicina languorem generans.* Et equidem Ambitio eſt Virus, & Peſtis inficiens corda hominum; domos, & priuatas familias, Palatia Principum; Regularium Monaſteria, Clericalem cœtum, Senatum Apoſtolicum, Terreſtre Paradiſum, & Cœlum Empyreum. Quod probatur: Nam

Primò *Ambitio* inficit corda hominum, qui vt ſuam honoris, & præeminentiæ libidinem expleant, nec of-
fendere amicos curant, nec de propria 4
vita cogitant. Cicer. *in Lælio*. *Peſtis maior eſſe nulla in amicitijs poteſt, quàm in quibuſdam honoris certamen, & gloriæ; ex quo inimicitiæ maximæ ſæpè inter amiciſſimos extiterunt*. Hinc Aman, vt Mardochæum ſibi non obſequentem obtruncaret, Aſſuero Regi maximam obtulit pecuniæ quantitatem. *Decerne, vt pereat, & decem millia talentorum appendam arcarijs Gazæ tuæ. Eſther.* 5. Quæ talenta, ſi erant Attica, faciebant quinque milliones: ſi verò Hebraica, decem milliones aureorum, ſecundum Cornel. à Lapide quem allegat P. Menochius *in Oeconomic. libr.* 4. *cap.* 5. *num.* 2. vbi refert dictum Iulij Cęſaris Dictatoris, deinde primi Impera-
toris Romani, qui aliquando hoſpita- 5
tus in parua Villa, ait: *Malem hìc primus eſſe, quàm Romæ ſecundus*. Et Agrippina mater Neronis, cùm audiſſet ab Aſtrologo, puerum regnaturum, ſed occiſurum Matrem, reſpondit: *Occidat, dum regnet*. Ita Suetonius.

Secundò inficit domos, & priuatas familias, adeò vt Filij ambitioſi inſurgant in Parentes; frater, & ſoror in fratrem. Ita fecerunt Maria, & Aaron
ambientes ſuperare Moyſem in prophe- 6
tando, quos murmurantes aduerſus fratrem Deus iratus correxit, & Mariam lepra perculſit. *Num.* 12. Et ob idem Ambitionis vitium, quod infecerat Dathan, & Abiron, *Dirupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum deuorauit illos cum tabernaculis ſuis: Num.* 16. 32. Rex Dauid coactus fuit Regiam domum deſerere, fugere, &

Digitized by Google

ſe in montem abſcondere à furore Abſa-
lomi filij ſui, ambientis Regnum, vt
legitur 2. *Reg.* 15. Adonias quoque alter
filius Dauid, & Abſalomi frater, fecit
ſibi currus, & equites, nam *eleuaba-
tur dicens : Ego regnabo*. 3. *Reg.* 1. 5.
Et relictis plurimis antiquorum exem-
plis, planè mirandum, ac deflendum
eſt illud, quod noſtris oculis videmus,
Piiſſimi Iacobi Secundi Regis Angliæ,
quem ambitioſa proles depulit regno.

Tertiò : Palatia Principum tam Ec-
cleſiaſticorum, quàm Sæcularium hac
peſtilentia eſſe plena, nemo dubitabit,
qui legerit Senecam *lib. 3. de Ira cap.* 31.
7 Aulicorum, ambitionis virum, in
corde habentium, hos referentem ſer-
mones. *Dijs quoque iraſcimur, quod
aliquis nos antecedat, obliti quantum ſe-
quatur à tergo ingentis inuidiæ. Dedit
mihi Præturam, ſed Conſulatum ſpera-
ueram. Dedit duodecim faſces, ſed non
fecit ordinarium Conſulem. A me nume-
rari voluit annum, ſed deeſt mihi ad Sa-
cerdotium. Cooptatus in collegium ſum;
ſed cur in annum? Conſummauit dignita-
tem meam, ſed patrimonio nihil contulit.
Ea dedit mihi, quæ debebat alicui dare;
de ſuo nihil protulit*. Ita priſcis tempo-
ribus loquebantur ambitioſi aulam Prin-
cipis ſequentes; non minores ſunt in
præſenti eorumdem lamentationes, fal-
ſitates, inuidiæ, & iniquitates. Sa-
tis nos experientia docuit, veriſſimum
eſſe Axioma Pij Papæ Secundi, videli-
cèt, quòd ſicut omnia flumina intrant
in mare, ſic omnia vitia ingrediuntur
Aulas Principum. Menochius *in Oeco-
nom. lib. 4. cap. 5. num.* 3.

Quartò : Regularium Monaſteria,
& Conuentus ab hac lue non præſer-
uantur. Teſtatur Bonifacius Papa
8 Octauus, qui ſic loquitur in *cap. Quo-
rumdam 24. de Elect. in 6. Quorumdam
oculos ſic vitium ambitionis excæcat, quòd
quaſi ſuæ Profeſſionis immemores, &c.
ſolium Prælaturæ conſcendere moliuntur*.
Religionum Chronicæ ſunt exemplis
fœcundæ. Hìc duo annotabo. Fra-
ter Iuſtinus Vngarus ordinis S. Fran-
ciſci donum orationis, & Ecſtaſis obti-
nebat tempore S. Ioannis à Capiſtra-
no; adeòut Romæ, in Conuentu
Aræcœli, in Refectorio, audiens le-
ctionem eleuatus in ſpiritu, raperetur
in aera cum ſtupore, & veneratione
Fratrum. Id intellexit Papa Eugenius
Quartus, illumque vocauit ad ſe;
benignè tractauit, gratijs donauit,
quibus ambitioſus factus, cæteros
ſpernere fratres cœpit; vnde S. Ioan-
nes ei dixit; iuiſti ſanctus ad Papam,
reuerſus es dæmonium ad fratres. Pau-
lò poſt aufugit à Conuentu, ambitio- 9
ne pellente, ferijt cultello ſocium,
carceratus obijt infeliciter. Ita *in vita
S. Ioannis à Capiſtrano*, hiſce diebus in
album Sanctorum per Alexandrum Pa-
pam Octauum relati *pag.* 101. & 102.
P. Antonius Vaz, Societatis Ieſu in
Inſulis Molucchis multa millia homi-
num ad fidem conuertit, Regemque
del Moro, ſacro latice meruit lauare,
& Eccleſiæ vnire. Mox ambitionis pe-
ſte ipſe Antonius tactus, cupiens alijs
Miſſionarijs, & Patribus, etſi paucis,
præeſſe, falſis litteris confectis P. Al-
fonſum de Caſtro Rectorem domus ex-
pulit, Luſitanorum Ducis laicam pro-
tectionem inuocauit, pro ſuæ ambi-
tionis fomento; quæ omnia ad Su-
periores Societatis delata, expul-
ſioni eiuſdem Antonij à Religione,
tanquam peſtilentis hominis, cauſam
dederunt; vt ſcribit Daniel Bartoli *in
Aſiæ Hiſt. libr. 6. pag.* 383. En ambitio-
nis pernicies.

Quintò : Clericalem cœtum hæc
peſtis ſemper inuaſit, præcipuè in ex-
petendis dignitatibus, beneficijs, &
Prælaturis, & ex ea plurimi in ruinam, 10
cum Eccleſiæ Vniuerſalis læſione ma-
xima deuenerunt. Origenem, Ter-
tullianum, Oſium ab Ambitione pro-
ſtratos probat Menochius *in Storeis
part. 6. cap. 8. pag.* 19. Arius ambitio-
nis æſtu agitatus, cùm Eccleſiaſticam
Prælaturam non potuiſſet obtinere,
Filij Dei diuinitatem tanto cum Eccle-
ſiæ Catholicæ detrimento cœpit im-
pugnare; vndè rectè dicta eſt *Ambi-
tio furoris cauſa* à S. Bernardo *epiſt.* 126.

Sextò : Senatus Apoſtolicus non
fuit ab hac peſtilentia immunis, plu-
ries enim Apoſtoli leguntur ambitio-
ne agitati; nam *Intrauit cogitatio in*

eos,

Digitized by Google

eos ; quis eorum maior eſſet ? Luc. 9.
11 Vndè Chriſtus Dominus , *Cùm domi eſſent , interrogabat eos , quid in via tractabatis ? At illi tacebant , ſiquidem in via inter ſe diſputauerant , quis eorum maior eſſet ? Marc.* 9. Conſimilis fuit ambitio filiorum Zebedæi , quorum mater , eorum nomine , ait ad Saluatorem ; *Dic , vt ſedeant hi duo filij mei , vnus ad dexteram tuam , & vnus ad ſiniſtram in Regno tuo . Matth.* 20. 21. Et tandem in vltima cœna diſcipulos , Apoſtoloſque omnes hic morbus corripuit ; ſiquidem *Facta eſt contentio inter eos , quis eorum videretur eſſe maior . Luc.* 22. 24. Quare eos ſanaturus Redemptor ſubiunxit : *Reges gentium dominantur eorum , & qui poteſtatem habent ſuper eos , benefici vocantur . Vos autem non ſic , ſed qui maior eſt in vobis , fiat ſicut minor , & qui præceſſor eſt , ſicut miniſtrator .*

Septimò : Intrauit hæc peſtifera ambitio in terreſtrem Paradiſum ; quando Adam , & Eua à ſerpente decepti ,
12 propter promiſſum illud : *Eritis ſicut Dij . Geneſ.* 3. 5. domini , & Deo non ampliùs ſubeſſe appetentes ; mortem ſpiritualem , per priuationem originalis iuſtitiæ , ac etiam corporalem , quas & nos experimur , incurrerunt . Vndè S. Bernardus exclamauit : *Non Euam cibus deflexerat ; non mandatorum deſtituerat obliuio : ſed promiſſi honoris Ambitio illecebroſa decepit* . Polyanthea *Verb. Ambitio col.* 2.

Octauò : Et Cœlum Empyreum ingreſſa (ſi ibi ante caſum morabantur Angeli) quorum tertiam partem infirmauit , & eorum Principem territ , ſuadente eorum ambitione ,
13 ne Humanitatem ipſis reuelatam Redemptoris Noſtri , ſibi paterentur Superiorem , vt docet Suarez *libr.* 7. *de Angel. capit.* 18. *num.* 13. ex S. Cyprian. *tractat. de Zelo , & liuore* , ac ex S. Bernardo *ſerm.* 1 *de Aduentu* , qui propterea ſubdit : *Poteſtatis ambitio Angelum felicitate Angelica priuauit* : ratio eſt , quia Ambitioſus dedignatur alium ſibi parem ; & nos diximus ſupra *Deciſ* 136 *num.* 9.

Quo ad Tertium : Tria notantur Remedia . I. Quod Ambitio impedit aſſecutionem veri honoris , ſalutionis ſcilicet animarum , & adeptionis Regni Cœleſtis , iuxta illud : *Quod hominibus altum eſt , abominatio eſt apud Deum . Luc.* 16. 15. II. Quòd Ambitioſi vita eſt miſerrima ob inceſſantem animi , & corporis inquietudinem ; vndè Alciatus *Emblem.* 87. ſcripſit : 14

Vana Palatinos , quos educat Aula Clientes ,
Dicitur auratis nectere compedibus .

III. Quod omnia incerta , & vana ſunt in hac vita , quare dulcius , & ſuauius eſt , moderatis affectibus virtuti incumbere , & ſuo ſtatu contentari ; vt fusè , ſed doctè ſuadet Seneca 15
epiſt. 74. relatus à Menochio *in Oeconomic. libr.* 4. *cap.* 5. *numer.* 1. & 2. quod breuiùs , ſed efficaciùs docuit Apoſtolus ad *Galat.* 5. *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi* . Videantur Canones , & Bullæ Apoſtolicæ , quæ cenſuras , & pœnas infligunt contra ambientes Papatum , ſiuè gratias Pontificias , ſiuè Prælaturas , & dignitatem tam in Regularibus , quàm Sæcularibus electionibus ; nec non beneficijs Eccleſiaſticis , relatæ à Theſauro *de Pœnis Eccleſ. par.* 2. *Verb. Ambitus* .

DECISIO CXLVIII.

ARGVMENTVM.

Declarantur mala , quæ proueniunt ex amatorijs conuerſationibus adoleſcentium diuerſi ſexus. Et quibus remedijs occurrendum ſit illis ?

SVMMARIVM.

1 *Amatoriæ conuerſationes filiorum nociuæ eorum genitoribus .*
2 *Adoleſcentes amore capti videntur inſani .*
3 *Exemplum triplicis homicidij ex amatoria conuerſatione .*

Digitized by Google

4 *S. Dominicus puellæ interfectæ audit uonfeſſionem.*
5 *Peccata quæ committuntur in amatorijs Conuerſationibus.*
6 *Matris crudelitas erga duos filiolos.*
7 *Remedia contra amatorias conuerſationes Prædicatio Parochorum.*
8 *Pauli Segneri ſermones duo de nequitia amatoriæ conuerſationis.*

Dixere : Tria mala euenire . *Vnum* contra Genitores . *Alterum* contra ipſos Adoleſcentes . *Tertium* contra legem Diuinam.

Primum malum eſt contra Genito-
1 res; ſiquidem filij, & filiæ, qui ijſdem
obediebant, & erant obſequentes ; ſi
capiantur reciproco amore in conuer-
ſationibus amatorijs diuerſi ſexus, eua-
dunt inobedientes, audaces, temerarij;
vt experientia docet. Filius, qui cœpit
amare puellam, ſemper progreditur ad
illam die, noctuque ; ſi eſt artifex,
deſerit miniſterium, laborem, opera-
tionem. Tempus inſumit apud domum,
& apud feneſtram puellæ, vt eam vi-
deat, illam alloquatur, & quantum-
uis eius Genitores reprehendant, mi-
nentur, auocent, nihil de paternis præ-
ceptis curat; immemor omninò illius
ſententiæ. *Honora Patrem tuum, & ge-*
mitus matris tuæ ne obliviſcaris; memen-
to quoniam niſi per illos natus non fuiſſes,
& retribuè illis quomodo & illi tibi.
Eccl. 7. 29. Pariter puellæ, quæ labore-
rijs ſuis vacabant, matribus erant obe-
dientes, vix capta occaſione conuer-
ſandi cum aliquo Iuuene amaſio ; vo-
litant frequenter ad eum inuiſendum,
alloquendum, & cum eo conuerſan-
dum, pro nihilo habentes maternas re-
prehenſiones; vndè incurrunt pœnas à
Deo comminatas in illis verbis. *Quàm*
malæ famæ eſt, qui derelinquit Patrem,
& eſt maledictus à Deo, qui exaſperat
Matrem. Ecclef. 3. 18. Addantur detra-
ctiones, quæ proueniunt inter genito-
res Amaſij contra puellam, & illos
puellæ contra perſonam, & familiam
Amaſij, vt ad inuicem oſtendant eos
odibiles; narrantes occultos defectus,
peccata, crimina, ſi quæ vnquam in-
terfuere inter vtramque familiam; &
ex his ad reciprocam notitiam dela-
tis, inſurgunt odia, diſſenſiones, &
inimicitiæ ; vt quotidiè in hac Diœ-
ceſi experimur, & ipſi Parochi te-
ſtantur.

Secundum malum eſt contra ipſos
Adoleſcentes, qui ob conuerſationes
amatorias adeò exardeſcunt amore, vt 2
videantur inſanire, & furere, nam
Furore amoris nihil eſt vehementius. Auth.
Quib. mod. Natur. effic. legit. §. *Nouimus.*
Hinc ſe exponunt ad omnia pericula
tùm corporis, tùm animæ ; & quia
frequenter dantur riuales, & ſocij eiuſ-
dem conuerſationis, facillimè deue-
niunt ad odia, & ad arma, quibus
inuicem ſe aggrediuntur, feriunt, &
occidunt; & ecce animarum, corpo-
rum, & familiarum excidium. Exem-
plum ſit puella illa, nomine Alexan- 3
dra, in regno Aragoniæ, cuius cauſa
duo Iuuenes eam amantes ad duellum
inuicem prouocati, inuicem ſe occide-
runt, quorum parentes, agitati dolore,
concurrentes ad domum Alexandræ,
ipſam interfecerunt ; capite eius ob-
truncato, & in puteum proiecto. At,
quia deuota erat Deiparæ, eiuſque
Roſarij, meruit hanc gratiam, vt ad
puteum accurrens S. Dominicus, iuſſu 4
Deiparæ, eius confeſſionem audiret,
& abſolueret, ac in Purgatorium, lo-
cum ſalutis, anima illa deducta fuerit.
Segneri in Chriſt. Inſtruct. *part.* 3. *ſerm.*
27. *num.* 14.

Tertium malum eſt contra legem Di-
uinam : quandoquidem, in his con-
uerſationibus amatorijs Adoleſcentium
diuerſi ſexus, committuntur peccata,
tùm delectationis moroſæ, per inten- 5
tionem copulæ carnalis, quæ mortalis
culpa reputatur. Leſſius *lib.* 4. *cap.* 3.
Bonacina *de Matrim. diſp.* 4. *punct.* 8.
tùm tactus, & verborum contra ho-
neſtatem, tùm etiam inordinati amo-
ris, quò magis diligunt Amaſiam, vel
Amaſium, quàm ipſum Deum; & hinc
fit, vt adinuicem vocentur Idola, ſe
dicant non ſolùm amare, ſed adora-
re : præuaricantes illud magnum, imò
maximum, & præcipuum Præceptum:
Diliges Dominum Deum tuum ex toto cor-
de tuo, & ex tota anima tua, & ex om-

nibus

Digitized by Google

nibus viribus tuis, & ex omni mente tua. Luc. 10. 27. Ceſſant deuotiones erga Sanctos, reuerentia in Eccleſijs, frequentia Sacramentorum, ac obedientia erga Parochos, & Confeſſarios, & viuunt omninò immemores Dei, nihil de ſalute æterna curantes, ſine intellectu, & ſine corde, iuxta illud: *Fornicatio, & ebrietas auferunt cor. Oſe.* 4. 11. Et non ſolùm committuntur peccata cordis, ſed in opere complentur maiora flagitia, quæ ſunt pollutiones, ſtupra, maleficia, homicidia,
6 abortus, & infanticidia: vt de quadam Vidua Adoleſcentula refert idem Segneri *dict. part.* 3. *ſerm.* 28. *num.* 13. quæ capta amore Amaſii, inſtans, vt eam in vxorem duceret; cùm audiſſet ab ipſo, id non eſſe facturum, ne duo filioli, quos habebat eadem vidua, eſſent detrimento naſcituris; depoſito amore materno illos occidit, quo facinore audito, Amaſius illam abhorruit, quare meretricium agens, dum nauem aſcendit, Conſtantinopolim verſus à mare fuit abſorpta.

Quò ad Remedia. Vnicum eſſe ſcripſerunt; videlicèt, vt inceſſanter Parochi prædicent contra hunc abuſum;
7 & concorditer omnes velint ob Dei gloriam, & animarum ſalutem extirpare, & tollere amatorias conuerſationes adoleſcentium ſexus diuerſi; ſtudeantque, & diſcant eorum excuſationes conuincere, & illam præcipuè, *Quòd talis ſit vniuerſalis conſuetudo*; oſtendentes, eam eſſe peccaminoſam, contra Diuina Præcepta, & per conſequens deſerendam; vel *Quòd neceſſaria ſit pro nuptijs ineundis*, demonſtrantes, quòd imò ad benè nubendum, opus eſt ſolitudine, modeſtia, Dei auxilio, orationibus, obedientia erga Parentes, et eorum gubernio, ac conſi-
8 lio, dicente Scriptura: *Mulier bona dabitur Viro pro factis bonis. Eccleſ.* 26. 3. atque aliàs rationes, motiua, et argumenta deſumentes ex duobus integris ſermonibus contra has prauas amatorias conſuetudines conſcriptis piè, ac doctè ab eodem P. Paulo Segneri in Chriſtian. Inſtruct. *dict. part.* 3. *diſc.* 27. & 28. per animarum Paſtores neceſſariò videndis, reaſſumendo etiam lectionem Caſuum Prudentialium, quibus ſtuduerunt ſuper hoc abuſu, de quo ſuprà *Deciſ.* 22. *num.* 12. & *Deciſ.* 138. et à doctioribus obſeruentur, et legantur Tuillius *ſuper Emblem. Alciati* 22. *num.* 111. Clypeus Patientiæ Iacobi Coren. *lib.* 2. *cap.* 19. Cauſſinus *in Aula Sancta lib.* 2. *obſt.* 9. Iul. Mazarin. *ſuper Pſal.* 50. *diſcurſu* 4. quos allegat, et adhibet inter doctos doctiſſimus noſter Iacobus Pluuene Archipresbyter Fonzaſij, Vicarius Foraneus in ſuis reſponſis, quibus addatur Martinus Fornarius *Inſtitut. Confeſſarior. tract.* 3. *cap.* 11. et Polyanthea *in Verb. Amor Venereus*.

DECISIO CXLIX.

ARGVMENTVM.

Agitur, ex Choreis quot mala proueniant? Quibus argumentis ſint vſuri Parochi contra Choreas.

SVMMARIVM.

1 *Choreæ vndè denominatæ?*
2 *Aliæ ſunt licitæ, & laudabiles. Exempla de eis.*
3 *Aliæ inboneſtæ, & illicitæ. Exempla bic.*
4 *Chorearum damna, & detrimenta tria.*
5 *Animarum perditio ex Choreis.*
6 *Peccata multa in Choreis.*
7 *Chorearum frequentatores pereunt in infernum.*
8 *Exemplum punitionis mulieris ſaltatricis.*
9 *Chorearum ductores à Dæmonibus obſeſſi.*
10 *E ſepultura à diabolo extracti.*
11 *Verecundia cuſtos caſtitatis.*
12 Halma *Hebraicè vocatur Virgo, ideſt* abſcondita.
13 *Mulierum boneſtas periclitatur in choreis.*
14 *Domini non poſſunt compellere ad Choreas fœminas ſubditorum.*

15 Pu-

Digitized by Google

15 *Pudicitia Mulierum quomodo ſerue-tur?*
16 *Mulieres antiquitùs à conuiuijs ex-cluſæ.*
17 *Habitabant in thalamis à viris ſepa-ratæ.*
18 *Homicidia ex Choreis.*
19 *Grandines, tempeſtates vbi Choreæ, & ſaltus.*
20 *Parochi inuehant contra Choreas, & ſaltationes.*

1 PRæmittendum: Choreas dici à χορὸς, ideſt multitudine canentium, ſeu ſaltantium, nam multorum interuentu, & concentu fiunt. Vel à χαρὰ, ideſt lætitia; inſtitutæ ſunt enim ad lætandum, iuxta illud: *Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te. Pſal. 86. vlt.* Sunt autem in duplici differentia: Aliæ *honeſtæ*, quæ inſtituuntur ſiuè ad laudandum Deum, vel à choro mulierum ſine Viris, vt legitur de Maria ſorore Aaron, *quæ ſumpſit tympanum in manu ſua, egreſſæque ſunt omnes mulieres poſt eam cum tympanis, & choris, qui-* 2 *bus præcinebat, dicens: Cantemus Domino, glorioſè enim magnificatus eſt, equum, & aſcenſorem eius deiecit in mare. Exod. 15. 20.* Vel à Choro Virorum ſine mulieribus, vt fecit Dauid in reductione Arcæ, nam *Abijt Dauid, & abduxit Arcam Dei de domo Obededon in Ciuitatem Dauid cum gaudio; & erant cum Dauid ſeptem chori. 2. Reg. 6. 12.* Siuè quæ inſtituuntur ad honeſtam lætitiam ob inſignem victoriam, de qua eſt exemplum. *1. Reg. 18. 6. Cùm reuerteretur percuſſo Philiſthæo Dauid, & ferret caput eius in Ieruſalem, egreſſæ ſunt mulieres de vniuerſis vrbibus Iſrael, cantantes, choroſque ducentes in occurſum Saul Regis in tympanis lætitiæ, & in ſiſtris.* Aliæ autem ſunt Choreæ *inhoneſtæ*, ad tripudiandum introdu-3 ctæ: quales reperit Moyſes deſcendens de Monte, inſtitutas ab Hebræis in adoratione Vituli; *Cum* enim *appropinquaſſet ad Caſtra, vidit Vitulum, & Choros. Exod. 32. 19.* Et quales agebantur in Silo, quando *Filij Beniamin rapuerunt ibi de his, quæ ducebant choros vxores ſingulas. Iudic. 21. 23.* Primas permittunt Theologi, & Moraliſtæ; non autem ſecundas, quas Sancti Patres ſemper defleuerunt, impugnarunt, & damnarunt, vt doctè oſtendit P. Paulus Segneri Soc. Ieſu in Chriſtiano In- 4
ſtructo *part. 3. ſerm. 29. num. 1.* Ex Choreis enim tria præcipua mala prouenıunt: 1. *Animarum perditio*: 2. *Honeſtatis naufragium*: 3. *Bonorum temporarium amiſſio*. Probantur.

Animarum perditio eſt primum malum ex Choreis reſultans; teſtante S. Auguſtino in illis Verbis: *Chriſtiani ad Eccleſiam veniunt, Pagani de Eccleſia reuertuntur*, ſcilicet, ob choreas. *ſerm. 115. de Temp.* Et Sancto Ephrem, dicente: *Vbi Citharæ, & Choreæ, ibi virorum tenebræ, mulierum perditio, Angelorum triſtitia, Diaboli feſtum. De Ludis* 5
Chriſtian. fugien. Rationes ſunt multæ, quas congerit Cornel. à Lapide *in cap. 15. Exod.* ſed illa principalis, quam adducit Gerſon *ſerm. 2. contra Luxur. Ob fragilitatem humanam difficulter fiunt choreæ ſine diuerſis peccatis; & omnia peccata chorizant in Chorea.* Vbi igitur ſunt peccata ibi eſt Animarum perditio. Quòd autem ſint peccata in Choreis, patet; quia aperti ſunt ſenſus oculorum, aurium, oris, & tactus, per quos intrant in corda turpes cogitationes, & deſideria luxurioſa. Diluvium refertur ad peccata oculorum. *Videntes filij Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ. Gen. 6. 2.* Sonus muſicus *Magis animum mouet ad delectationem*. S. Thom. *1. 2. quæſt. 91. art. 2. ad 4.* Et ſubdit Doctor maximus S. Hieronym. *in Eluid. Vbi tympana ſonant, tibia clamitat, lyra garrit, quis ibi Dei timor?* Cibi, & locutiones prouocant ad peccatum, vt in populo Iſraelitico, *Quiſedit manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere. Exod. 23.* Tactus autem manuum quàm pernicioſi? *Qui tenet eam*, ideſt fœminam, *quaſi qui apprehendit ſcorpionem. Eccleſ. 26.* Et prædictus Sanctus Hieronym. *in Vita S. Hilar. Tactum, & iocos perituræ Virginitatis principia.* Quòd ſi in Templis audientes Dei Verbum vel ſacrificium adorantes, atque mulierem tranſeuntem videntes, ſuggeſtionibus malis turban-

Digitized by Google

bantur; tot, tantique Eremitæ, in de-
ſertis locis, induti aſperrimis ciliciis,
macerati flagellis, & ieiunijs, carnales
tentationes vincere non potuerunt; quid
credendum de illis, quibus omnis eſt
libertas cum mulieribus comptis, in
ſaltationibus, & Choreis? Non ſine
cauſa dicebat Iob: *Pepigi fœdus cum ocu-
lis meis, vt ne cogitarem quidem de Vir-
gine*. *Iob* 31. 1. Igitur negari non po-
teſt, in Choreis multiplicia committi
peccata, & plurimos eſſe Chorearum
7 frequentatores, qui *Gaudent ad ſonitum
Organi, ducunt in bonis dies ſuos, &
in puncto ad inferna deſcendunt*. *Iob*
21 12. quos deflet Sanct. Auguſt. ex-
clamans: *O quàm miſeranda condi-
tio! Vbi citò præterit, quod dele-
ctat; & ſine fine manet, quod cruciat*.
Legatur exemplum Religioſi orantis,
vt ſibi manifeſtaretur, in quo magis
Iuuentus Chriſtiana peccaret? Et ra-
pto in ſpiritu fuit ei oſtenſus Chorus
ſaltantium, qui Crucifixum percutie-
bant, circumeundo, & ſaltando: ex
quo didicit, ſaltationes, & Choreas
eſſe præcipuas cauſas perditionis anima-
rum. P. Segneri d. *part*. 3. *ſerm*. 29. *num*.
13. Chriſtiano Inſtructo.

Hinc aliud exemplum, quod ex
Thom. Cantipraten *lib*. 2. *cap*. 9. narrat
Bagatta *in Adm. Orb. Chriſt. tom*. 2. *lib*.
6. *cap*. 1. §. 3. *numer*. 16. fuiſſe ſci-
8 licèt mulierem procacem, & vanam,
quæ omni feſto die Choreas coniun-
gere conſueuerat, & accidentali ba-
culi percuſſione, elapſi è manu cujuſ-
dam Iuuenis, dum Choream duceret,
& ſaltaret, offenſa in capite, ſtatim
obijt. Cùmque die craſtino ad Eccle-
ſiam pro ſepultura deferretur, Tau-
rus nigerrimus, imò Dæmon peſſimus,
cum mugitu accurrens, feretrum cum
corpore deiecit in terram, cornibuſque
membratim confodit, itaut viſceribus
hinc indè diſperſis, fœtor intolerabilis
ſpargeretur.

Prædicante Sancto Eligio, & Cho-
9 rearum abuſum deteſtante, impetum
fecerunt plurimi Chorearum ductores
contra illum; quos tamen Dæmones
inuaſerunt, & per annum cruciauere,
donec per orationem eiuſdem Sancti li-
berati fuerint. Surius in eius Vita *die* 1.
Decembr.

Citharæ pulſator, & Chorearum
Magiſter, cùm totam diem, duce eius 10
Cithara, in Chorea, conſummaſſet,
veſpere, obnubilato cœlo, fuit à ful-
mine percuſſus, & necatus; quem de-
latum ad Eccleſiaſticam ſepulturam
nolebat Parochus admittere; ſed vi pa-
rentum in Cœmeterio Sacro ſepeliuit.
At die craſtina, viſa eſt aperta ſepul-
tura ſine cadauere, quod Dæmones
aſportarunt. Matthæol. in Sylua Hiſt.
part. 2. *lib*. 7. *cap*. 1. *tit*. 5. vbi alia
exempla.

Honeſtatis naufragium eſt alterum,
præcipuumque malum ex Choreis pro- 11
ueniens. Pro conſeruanda mulierum
honeſtate, eas natura ditauit, & do-
tauit *Verecundia*; hæc enim eſt cuſtos
maxima caſtitatis, iuxta Angelici Do-
ctoris ſententiam. 2. 2. *quæſt*. 144. *art*.
1. & 2. & S. Gregorij Nyſſeni *Hom*. 3. *in
Eccl*. Nec non S. Ioannis Climaci, qui
ſic notauit *Grad*. 14. *Ligauit Deus concu-
piſcentiam mulieris fræno verecundiæ,
aliter non fieret ſalua omnis caro*. Hinc
etiam Propertius Poeta cecinit:

Quam peccare pudet, tuta ſat eſt.

Vlteriùs naturali lumine omnes gen-
tes cognouerunt, fœminas, ob fragi-
litatem ſexus, ſolitudini eſſe obligan- 12
das; & in Hebraica lingua Virgo vo-
catur *Halma*, ideſt *Abſcondita*; decet
enim, mulieres abſconditas eſſe à viro-
rum conſpectibus, quod rigorosè ſer-
uabant Hebræi etiam in Templo. Io-
ſeph *de Bello Iudaic. libr*. 6. *capit*. 6.
& ſeruant Turcæ, & Sinenſes, aliæ-
que barbaræ nationes, ne earum pu-
dicitia periclitetur, ſcientes, quòd
Vbi non eſt ſepes, diripietur poſſeſſio.
Eccleſ. 36. 27. Porrò quis neſciat, in
Choreis, ſolitudinis lege ſoluta, ve-
recundiam quoque mulierum fugari? 13
Quomodo ergo honeſtatem ſeruabunt?
Audiatur Franc. Petrarcha *de Choreis
Dialog*. 24. ſic diſcurrens: *Non tàm ibi
delectatio præſens eſt, quàm ſperatæ de-
lectationis auſpicium. Veneris præludium
illud quidem ſono ſtupidas, ac miſellas
circumducere, atque vrgere, & ſtrin-
gere, ac ſpecie Vrbanitatis attere: li-
beræ*

Digitized by Google

beræ ibi manus, liberi oculi, liberæ volant voces, pedum ſtrepitus, & multorum cantus diſſoni; & tubarum clangor, conuerſatio, & pulvis, & quæ ſæpè ludis additur hoſtis pudicitiæ, & amica ſcelerum nox ipſa. Hæc ſunt, quæ timorem, ac pudorem pellunt, hi ſunt libidinum ſtimuli, hæc laxamenta licentiæ. Hinc eſt notatu dignum, quod ſcribit Philippus Decius *in Reg. Semper in contractibus. De Reg. Iur.* videlicèt Ius honeſtatis eſſe exemptum ab omni reuerentia ex Baldo *in L. Quod ex libera. Cod. de oper. libert.* & ideò à
14 Dominis ſubditos compelli non poſſe, vt eorum mulieres vadant ad tripudia, & ad Choreas. Confert illud Alciati Emblema; *Cuſtodiendas Virgines*; quòd commentatur Tuillius cum carmine:

Poſt viſum, alloquium, tactum, poſt oſcula factum.

Choreæ id efficiunt in mulieribus, quod Salamandra in Arboribus, quas tangit, ſcilicèt veneno ſtatim inficit & plantas, & fructus teſte Plin. *libr. 29. cap.* 4. Quapropter ait Diuinum Oraculum. *Filia Patris abſcondita eſt; vigilia, & ſollicitudo eius aufert ſomnum; ne fortè in adoleſcentia ſua adultera efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat; ne quando polluatur in Virginitate ſua, & in paternis ſuis grauida inueniatur. Eccleſ.* 42. 9. Et viris optimis ſemper viſum eſt neceſſarium ad mulierum ſeruandam pudici-
15 tiam, eas non intereſſe conſortijs hominum. Tholoſanus *Syntagm. Iur. Vniuerſ. lib.* 47. *cap.* 11. *numer.* 13. Hinc mulieres non admittebantur ad conuiuia, vt legentibus patet, in cœna Balthaſſaris. *Dan.* 5. in Conuiuijs Aſſueri *Eſther.* 1. & in cœna Herodis.
16 *Marc.* 6. & apud Ciceronem *Orat.* 2. *contra C. Verrem*, in qua narrat, quendam Rubrium hoſpitatum à Philodamo petijſſe, vt aduocaret ad menſam eius filiam, quod omninò hoſpes recuſauit, quia talis mos erat. Imò apud antiquos thalami mulierum ſeparati erant ab hominum conſortio. Rebecca enim ducta ad maritum recepta fuit in tabernaculum Saræ. *Geneſ.* 24. 67. Et pudiciſſima Iudith in ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculum, in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur. *Iudit.* 8. 5. & ſcribens Philo Hebr. *contra Flaccum*
dixit: *Mulieres concluſæ, nunquam è canclaui egredi ſolitæ, & Virgines in thalamis ſuis habitantes, & præ pudore declinantes aſpectum etiam maximè familiarium.* Menochius *in Oeconom. lib. 5. capit. 7. numer.* 4. Quibus adſtipulatur *Pſalm.* 127. 3. *Vxor tua ſicut Vitis abundans in lateribus domus tuæ.* Igitur Choreæ, & ſaltationes, deſtruentes has omnes cautelas, pro mulierum pudicitia ſeruanda, continuatis temporibus ſeruatas, honeſtatis cauſant naufragium. 17

Bonorum Temporalium amiſſio eſt Tertium principale malum, prouemiens à Choreis; tùm quia in eis vita frequenter perditur, ob rixas, vulnera, & homicidia, zelotypiæ cauſa: tùm etiam quia, in earum vindictam, & punitionem, præcipuè ob violationem Feſtiuitatum Sanctarum, Deus mittit tempeſtates, fulmina, & grandines, quæ bladas, & fructus terræ diſſipant. Propter peccata veniunt aduerſa: quia *Propter iniquitatem corripuiſti hominem. Pſalm.* 38. 12. 18
Quando videntur Delphini ſuper aquas ſaltantes, vicina eſt maxima tempeſtas. P. Segneri in Chriſtian. Inſtructo *dict. ſerm.* 29. *num.* 16. Et quando in Villis fiunt Choreæ, & ſaltationes, expectetur deuaſtatio frugum, vitum, & arborum. *Pro eo quod plauſiſti manu, & percuſſiſti pede, & gauiſa es ex toto affectu, idcircò extendam manum meam ſuper te. Ezech.* 25. Legatur exemplum in Diœceſi Colonienſi ſequutum tremendæ grandinis, omnes bladas auferentis, ob ſaltationes contra voluntatem Parochi frequentatas. Matthæol. *d. part.* 2. *libr.* 7. *cap.* 1. *tit.* 5. *exempl.* 5. *in Sylua Hiſtoriali.* 19

Quò ad Secundum. Argumenta, quibus erit vtendum à Parochis, pro eliminandis Choreis, & ſaltationibus, erunt mala prædicta, ſi frequenter, cum zelo, & ſpiritu, illa plebibus prædica- 20

dicabunt, cum exemplis, & auctoritatibus præenarratis; & in confeſſionibus ſuadere ſtudebunt tùm puellis, tùm Adoleſcentibus eadem mala, vt ab eis abſtineant. Præcipuè monere debebunt Patres, & Matres familias, ne permittant filios, & filias accedere ad Choreas; ſunt enim rationem Deo redditurí de mala cuſtodia natorum, quos à Deo obtinuerunt, tanquam pignora depoſita, vt cuſtodiantur. Proderit diebus feſtis, poſt decantatas Veſperas, ſermonem habere ad populum, exponere Venerabile Sacramentum Altaris per aliquod temporis ſpatium; recitare Roſarium; orare pro Defunctis; ſic enim fidelis populus amplectendo quæ Dei ſunt, derelinquet, quæ ſunt Diaboli, Choreas ſcilicet, & ſaltationes, vt docuimus etiam ſupra *Deciſ.* 4. *num.* 9. necnon *Deciſ.* 18. *num.* 6. in Caſibus Prudentialibus illarum Deciſionum.

D E C I S I O CL.

ARGVMENTVM.

Oſtenditur. Quàm graue peccatum ſit Blaſphemia? & quibus argumentis retrahendi ſint homines ab hoc delicto?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemiæ nomen à quo verbo deriuet? & quid ſit?*
2 *Blaſphemia committitur ore dupliciter.*
3 *Blaſphemia duplex hæreticalis, & ſimplex.*
4 *Blaſphemia grauiſſimum peccatum.*
5 *Deus offenditur immediatè à blaſphemis.*
6 *Homo putredo, & vermis.*
7 *Chriſtiani hominis excellentia.*
8 *Lingua prior cæteris membris ſacratur Sale benedicto in Baptiſmate.*
9 *Lingua blaſphema ignis comburens.*
10 *Malus habitus blaſphemandi non excuſat à peccato.*
11 *Blaſphemantium excuſationes friuolæ.*
12 *Argumenta ad coercendos blaſphemos.*
13 *Damnationis ſignum blaſphemia.*
14 *Infamia ex blaſphemia.*
15 *Delectatio nulla ex blaſphemia.*
16 *Iudæis peiores qui blaſphemant.*
17 *Diabolo peiores blaſphemi.*
18 *Blaſphemorum pœnitentia antiqua.*
19 *Linguæ abſciſſio, & pœna mortis blaſphemi; ac aliæ.*
20 *Lapidatio ex lege Diuina.*
21 *Exempla blaſphemorum à Deo punitorum.* & num. 24.
22 *Peſtilentiæ, terremotus, & famis ob blaſphemias.*
23 *S. Philippi Benitij vltio prænuntiata in blaſphemos.*
25 *DEIPARAM hæreticus blaſphemans quomodo punitus?*
26 *Hæretica parturit ſuculas, dum blaſphemat.*
27 *Vſurarij blaſphemi vltio.*
28 *S. Malachias à blaſphemo irriſus, ſed iſte punitus.*
29 *Blaſphemus in S. Amandum à demone occiditur.*
30 *Pœnitentiæ voluntariæ ſumendæ à blaſphemis.*

PRæmiſerunt primò: Blaſphemiam eſſe græcam vocem, compoſitam ex Verbo βλάπτω, quod ſignificat *læ- 1
do*: & nomine φήμη, quod eſt *fama*, vnde βλασφημέω eſt famam lædo; & ideò *Blaſphemia eſt Verbum contumelioſum, quo quis derogat, & conuitiatur Diuinæ Excellentiæ*: quamuis enim etiam ſolo corde vel facto quis poſſit blaſphemare; verè, & propriè blaſphemia ore, & verbis committitur. Fit autem dupliciter; videlicet *Directè*, quando immediatè vel attribuitur Deo 2
imperfectio, ſeu iniquitas, quam nec habet, nec habere poteſt; vel aufertur ab ipſo Deo Bonitas, ſeu Potentia, quæ à Deo eſt inſeparabilis. Siue *Indirectè*, quando blaſphemiæ ſunt contra Deiparam, vel Sanctos; ſicut enim Deus laudatur in Sanctis eius; ſic offenditur, & læditur, dum ipſi blaſphemantur. Summa Diana *Verb. Blaſphemia*. Layman. *lib.* 4. *tract.* 10. *cap.* 6. *à num.* 1. *& ſeqq.* Maſtrius *in Theolog. Mor. diſput.* 11. *num.* 40. & Tholoſanus

Digitized by Google

Syntagm. Iur. Vniu. par. 3. *lib.* 33. *cap.* 12. *à num.* 3. *& ſeqq.*

Secundò præmiſerunt : Duas eſſe ſpecies Blaſphemiæ : *Hæreticalem vnam*,
3 & eſt illa , quæ repugnat directè articulis fidei , vel continet falſitatem de Deo , vel tribuit creaturæ , quod conuenit ſoli Deo ; etiam ſi blaſphemans id eſſe verum non credat , imò ſciat , eſſe falſum . Layman. *d. cap.* 6. *num.* 7. Nicolius *in Lucubrat. Ciuil. libr.* 4. *tit.* 18. *num.* 46. Diana *part.* 6. *tract.* 8. *reſol.* 38. Quæ in Coordinato eſt *tom.* 5. *tract.* 8. *reſol.* 11. Lazarus *de Blaſphem. quæſt.* 7. *num.* 6. Et Carena *de Offic. S. Inquiſition. part.* 2. *tit.* 7. §. 1. *&* 2. Alteram *Simplicem*, in qua non eſt falſitas contra fidem , ſed contumelia in Deum , & hoc tripliciter vel enuntiatiuè , vel imprecatiuè , vel cum irriſione . Azor. *tom.* 1. *libr.* 9. *cap.* 28. *quæſt.* 1. *&* 2. Layman. *d. num.* 7. *&* 8. Et nos , qui de hoc peccato præcisè tractauimus ſupra *Deciſ.* 17. *& Deciſ.* 18 cum aliis ſequentibus . Nouiſſimè Bontempi *tract.* 7. *num.* 68.

His præmiſſis dixerunt ; grauiſſimum eſſe peccatum blaſphemiæ triplici
4 reſpectu : *Obiecti offenſi* ; *Perſonæ blaſphemantis* ; *& Effectus prouenientis à blaſphemia*.

Primò grauiſſimum , & enormiſſimum delictum eſt blaſphemia reſpectu *Obiecti offenſi* , quod eſt DIVINA MAIESTAS , vel CHRISTVS SALVATOR , ſiue DEIPARA , aut SANCTI . Et ideò protulit S. Hieronymus hanc ſententiam ſuper Iſai. *cap.* 18. *Nihil horribilius blaſphemia ; omne quippè peccatum , comparatum blaſphemiæ , leuius eſt* : quod confirmat S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 3. Probatur , Blaſphemia immediatè Diuinam Bonitatem offendit . Malè agit , qui percutit famulum Principis : peius , qui Principis miniſtrum ; peſſimè qui aggre-
5 ditur , & ferit Principem ipſum ; eſt enim delictum Læſæ Maieſtatis . Ita qui furatur , adulteratur , odio habet proximum , offendit quidem Deum , ſed mediatè in ſuis creaturis ; quaſi famulis , & miniſtris ; cùm ſcriptum ſit ; *Per præuaricationem legis Deum inhonoras* . *Rom.* 2. 23. Hæc enim peccata procedunt vel ex infirmitate noſtræ naturæ , vel ex ignorantia , & mediatè tantùm offendunt Deum . Porrò blaſphemia eſt peccatum abſolutæ malignitatis , intolerabilis audaciæ , & infinitæ malitiæ , immediatè feriens , & percutiens ipſum Deum , Summum Bonum , Dominum vniuerſorum , Omnipotentem , Omniaſcientem , quem *Cherubim quoque , ac Seraphim inceſſabili voce proclamant : Sanctus , Sanctus , Sanctus , Dominus Deus Sabaoth , pleni ſunt Cœli , & terra Maieſtatis gloriæ tuæ* . Qui nobis omnia bona largitur . Et ideò blaſphemiam eſſe crimen Læſæ Maieſtatis Diuinæ , atrociſſimum , nefandiſſimum , & omnium quorumcunque aliorum delictorum , & maleficiorum maximum ; ait Lazarus *de Blaſphem. in præfat. num.* 3. Hinc illa Verba veriſſima , ſed terrore plena : *Si peccauerit vir in virum , placari ei poteſt Deus . Si autem in Dominum peccauerit vir , quis orabit pro eo ?* 1. *Reg.* 2. 25. Lingua enim quæ blaſphemat , *Contra Omnipotentem roborata eſt* . *Job.* 15. 15.

Secundò grauitas , & enormitas blaſphemiæ reſultat à qualitate blaſphemantis : ſiquidem *Quis eſt hic , qui blaſphemat* , ſcilicet *Homo* ? Quis inquam 6
eſt *Homo* ? Non eſt aliud , niſi *Putredo* , *& Vermis* . *Iob.* 25. 6. Horrendus auſus , quòd creatura humana ita vilis , ſuccida , miſerabilis , audeat offendere Deum blaſphemando . Sed creſcit horror , cùm blaſphemans non ſolùm ſit homo miſerrimus ; ſed *homo Chriſtianus* . Si Tartarus , ſi Indus , vterque Paganus , Deum ignorantes , blaſphemarent ; eſſet tolerabile ; *Si inimicus meus maledixiſſet mihi ; ſuſtinuiſſem vtique* ; *Pſalm.* 54. 13. Sed Chriſtianus homo , filius Dei per gratiam , conſors Angelorum , particeps Diuinæ Menſæ , coheres Chriſti ? *Qui dulces mecum* 7
capiebas cibos ? Populus Chriſtianus , qui eſt *Genus electum* , *Regale Sacerdotium* , *Gens ſancta* , *Populus acquiſitionis* ; qui ſtricto , ac proprio debito tenetur , *Virtutes annunciare eius , qui de tenebris* illum *vocauit in admirabile lumen ſuum* ? *Petr.* 2. 9. Lingua cuiuſcunque

que Chriſtiani debet eſſe thuribulum
8 aureum, thymiamate plenum, quo
Deum ſuauiſſimis orationum, & bene-
dictionum odoramentis honorificet. Et
equidem lingua Chriſtiani, prior cæ-
teris membris, conſecratur in Myſte-
rio Baptiſmi, Sale benedicto. Hinc
illud *Væ prouocatrix, & Redempta Ci-
uitas? Sophon.* 3. ideſt Væ animæ re-
demptæ Sacramento Baptiſmi, quę au-
det conuitiari, & blaſphemando im-
properare Deo, ſicut ſcriptum eſt: *Ad
amicum etſi produxeris gladium, non de-
ſperes; eſt enim regreſſus, excepto con-
uitio, & improperio. Eccl.* 22. 26. En
igitur, è vilitate hominis quomodo re-
ſultet grauitas blaſphemiæ, & præci-
puè hominis fidelis, hominis Chriſtia-
ni. Lazarus *de Blaſphem. in d. Præfat.
num.* 4.

Tertiò augetur enormitas blaſphemiæ
ab effectu, quem producit, nempè di-
9 latatione tanti facinoris in audientes,
nam cùm lingua blaſphema ſit *lingua in-
flammata à Gehenna, Iac.* 3. 6. Dilatat
tanquam incendium hoc ſcelus in alios;
ideòque inferiores diſcunt blaſphemare,
quia audiunt blaſphemias à maioribus;
famuli audientes Dominos; filij ſen-
tientes eorum Patres: & ita tanquam
flamma diffunditur; & non contenti
blaſphemare: *Blaſphemare* faciunt *no-
men Domini* ab alijs. *Apoc.* 13. 6.

Nec ſuffragantur duæ excuſationes:
Vna, quòd ob malum habitum blaſphe-
10 mant. Nam furi dicenti, quod non
ſuſpendatur in furca, quia furatus eſt
ex malo habitu furandi, quem fecit;
Iudex reſpondebit, imò centum furcas
tibi parare oporteret, ſi capax eſſes, ob
hunc malum habitum tuum. *Altera*,
quòd blaſphemus non intendit Deum
offendere, ſed iram ſuam exhalare, &
timorem ſibi ſubditis, aut animalibus
11 incutere. Nam ſi quis ſputum proijce-
ret ſuper veſtem Principis, dicens ob
tuſſim, vel ad excreandum ſtomachum
id feciſſe, non ad iniuriandam Princi-
pis Maieſtatem, vtique puniretur gra-
uiter, quia non deſunt loca conſpuen-
da. Ita dicendum eſt de blaſphemo:
poteſt enim iræ ſuæ locum dare per
verba indifferentia, & excitare ſubdi-
tos, ſeu animalia abſque vomitu blaſ-
phemiarum. Lazarus *de Blaſphem. quæſt.
7. à num.* 61. *& ſeqq.* Notetur ſimilitudo.
Quis abuteretur Planeta ſacra, vel Plu-
uiali ad territandas aues in agris? Vt
minora bona facias, Dei Maieſtati con-
uitiaris? S. Greg. Nazianz. *Orat.* 21.
ait: *Dæmones ad Chriſti nomen exhor-
reſcunt; nos verò Nomen adeò veneran-
dum contumelia afficere non veremur?*

Argumenta autem, quibus Parochi, 12
ac Verbi Dei præcones vti poterunt pro
emendatione populorum, & ad elimi-
nandum hoc peſſimum ſcelus, erunt
ſequentia.

Primò: Quòd benedicere Deum eſt
ſignum Prædeſtinationis: & è contra
maledicere, & blaſphemare eſt certum 13
ſignum damnationis: *Benedicentes ei
hæreditabunt terram: Maledicentes au-
tem ei diſperibunt. Pſal.* 36. 22. & illud
Axioma ſacrum, ſed timendum, & tre-
mendum. *Homo, qui maledixit Deo
ſuo, portabit* (ideſt in aliam vitam,
moriendo ſine pęnitentia) *peccatum
ſuum. Leuit.* 24. 15.

Secundò: Quòd ignominia maxima
eſt proferre Verba blaſphemię, adeòut 14
ſecundum leges humanas blaſphemi ſint
infames. Graſſius *deciſ. aur. libr.* 2. *cap.*
20. *part.* 1. & multò magis ex lege Diui-
na: *Qui contemnunt me, erunt ignobiles.*
1. *Reg.* 2. 30.

Tertiò: Quòd in hoc peccato nulla
eſt vtilitas, nullaué delectatio, pro- 15
ut in alijs: ſiquidem in blaſphemia nil
reperitur, niſi rabies, indignatio, &
malitia; idcircò dicebat Apoſtolus;
*Blaſphemia tollatur à vobis cum omni ma-
litia. Epheſ.* 4. 31.

Quartò: Quòd blaſphemantes ſunt 16
viliores Iudęis, qui ex malitia quidem,
ſed cum ignorantia *Prætereuntes blaſ-
phemabant eum. Matth.* 27. 39. quia non
credebant Chriſtum Dominum Crucifi-
xum eſſe Filium Dei.

Quintò: Quòd blaſphemi homines
ſunt filij Diaboli: *Vos ex Patre diabolo
eſtis, & deſideria eius vultis perficere.
Io.* 8. 44. & quis gratam habebit hanc fi-
liationem?

Sextò: Quòd imò ſunt peiores Dia- 17
bolo; ipſe enim blaſphemat Deum ob

Digitized by Google

ſormenta, quę in eum inflixit Diuina Iu-
ſtit ia, ex qua Deus glorificatur. *Blaſphe-
mauerunt Deum Cœli præ vulneribus ſuis.
Apoc.* 16. Porrò homines Chriſtiani
Deum blaſphemant, à quo innumera-
biles gratias, & miſericordias reci-
piu nt, tùm temporales, tùm ſpiritua-
les. *Noli obliuiſci omnes retributiones
eius, qui propitiatur omnibus iniquitati-
bus tuis, qui ſanat omnes infirmitates
tuas. Qui redimit de interitu vitam
tuam, qui coronat te in miſericordia, &
miſerationibus. Qui replet in bonis deſi-
derium tuum. Pſal.* 102. 3. Dignus eſt
morte canis rabidus, qui mordet Do-
minum ſuum. Sed rabidiſſimus eſt cen-
ſendus, & centum globulis igneis con-
fodiendus, qui mordet Dominum,
ſibi panem porrigentem, & blanditijs
amplexantem.

Septimò: Quòd ab Eccleſia hæc ſta-
tuta eſt Pœnitentia ſpiritualis in blaſ-
phemum, vt ſeptem diebus Dominicis
18 præ foribus Eccleſiæ in conſpectu po-
puli recumbens, vltimo illorum die-
rum Dominico, ſine pallio, & cal-
ceamentis, corrigia ad collum alliga-
ta, ſedeat: Eccleſiamque non ingre-
diatur, niſi ſex ferijs in pane, & aqua
ieiunauerit, & pauperes ſimul ſingulis
diebus aliquos refecerit. *Cap.* 2. *de Ma-
ledicis*. Tholoſanus *Syntagm. Jur. part.*
3. *libr.* 33. *cap.* 12. *num.* 5. Et vlterius ſi
blaſphemus fuerit clericus, deponatur;
ſi laicus excommunicetur. *cap. Si per
capillum.* 22. *quæſt.* 1. Noſtris autem
temporibus blaſphemia eſt caſus reſer-
uatus.

Octauò: Quòd per leges ciuiles etiam
pœna mortis afficiebantur blaſphemi.
Iul. Clarus §. *Blaſphemia. num.* 10. *&
ſeqq.* Farinacius *quæſt.* 179. Lazarus *de
19 Blaſphem. quæſt.* 5. Carena *d. part.* 2. *tit.*
7. §. 18. & lege Veneta abſcinditur lin-
gua blaſphemo præter alias pœnas cor-
porales. Prior. *in Praxi Venet. crimin.
pag.* 118. S. Ludouicus Galliarum Rex
blaſphemos ignito ſigillo ferreo in fron-
tem bullari decreuit. Paulus Emilius
libr. 7. *Hiſtor. Galliar.* Et eius ſucceſſor
Philippus Rex in flumen ſubmergi.
Theatru m *Vitæ hum. Vol.* 13. *libr.* 3.

Nonò: Quòd in lege Diuina ſic ſta-
tutum erat; videlicèt: *Qui blaſphema-
uerit nomen Domini morte moriatur: la-* 20
*pidibus opprimet eum omnis multitudo.
Leuit.* 24. 16.

Decimò: Quòd Deus eſt vltor ſe-
ueriſſimus huius horrendi piaculi, vt 21
de Pharaone, Herode, Maxentio,
Iuliano, & alijs blaſphemis; de qui-
bus Tholoſanus *dict. cap.* 12. *num.* 7. po-
nit hos verſus:

*Impius occubuit gelidis Maxentius
undis;*
*Putribus Herodes lendibus eſca
fuit.*
*Perſica Julianum blaſphemum ſica pe-
remit;*
*Conſtricto pœnas Commodus ore
dedit.*
*Merſit, & in tumidas cæcum Pha-
raona ſub undas,*
*Sicut & tu iuſta cæde, Philiſte,
cadis.*

Vndecimò: Quòd, propter blaſ-
phemias, & fames, & terræmotus,
& Peſtilentiæ fiunt. Auth. *Vt non lu-
xurientur homin.* Tholoſanus *d. cap.* 12.
num. 6. & Lazarus *de blaſphem. in Præ-* 22
fat. num. 7. Ideò S. Ioannes Chryſoſto-
mus exclamabat *in Hom.* 2. *ad Popul. An-
tiochen. Obſtruamus blaſphemantium ora,
& tanquam fontes mortiferos occludamus,
vt penitùs euaneſcant mala, quæ Ciuita-
tes comprehenderunt.*

Duodecimò: Quòd ex Hiſtorijs Ec-
cleſiaſticis, & geſtis Sanctorum ſem-
per prompta fuit vltrix Iuſtitia Diuina
in blaſphemos; ideò notanda infraſcri-
pta exempla:

Contra Blaſphemantes DEVM.

Narrat Bzouius *in Annal. Eccleſiaſtic.*
ann. 1285. *num.* 18. qualiter, quodam 23
tempore apud Lauinum amnem, inter
Bononiam, & Mutinam, ſub arboris
vmbra, ſole ardentiſſimo, diuerſatus
in itinere Sanctus Philippus Benicius,
nonnullis blaſphemantibus diuinam vl-
tionem prædixit, quæ illos, ſtatim
vt ab eis receſſit, ſecuta eſt. Nam ignis
de Cœlo in modum turbinis deſcen-
dens, arborem cum illis prorsùs ab-
ſumpſit.

Vin-

Digitized by Google

Vincentius *in Specul. Hiſt. lib. 21. cap.* 3. Tempore Anaſtaſij Imperatoris, in Africa Olympius quidam, dum in balneis Sanctam Trinitatem blaſphemaret,
24 ignito iaculo, cœlitus veniente, viſibiliter combuſtus eſt.

Cantipratanus *lib. 2. cap.* 49. Frater quidam Ordinis Prædicatorum, bonus quoque, & veridicus narrauit mihi, quod quidam teſſerarum ludo nudatus, adeò deſperatus eſt, vt arrepto arcu, ſagittam ſurſum in aere iaceret, quaſi ipſum Cœli Dominum percuſſurus. Et mox ſagitta reuerſa ante faciem iacientis, ſanguine recenti totaliter infecta reperta eſt. Qui mox in maximis lacrymis reſolutus, confeſſus, vitam ſuam cum mira pœnitentia, ac deuotione correxit.

Contra Blaſphemantes DEIPARAM.

Gumppenberg, *de Imag. B. M. Virg. Mis Lenicen. in Polonia.* Villæ Mis Lenicenſis OEconomus Catholicus domi ad parietem appenſam hanc Deiparę habebat ſacram Imaginem: ſemel igitur
25 quibuſdam ſecum cœnantibus, allatum eſt ferculum è pultibus, duriuſculè coctum; inter hos vnus Dominus Goypchi hæreticus arrepto cultro, pultibus vſus pro charta, deſignare apice cultri cœpit, (*ob irriſionem*) imaginem Deiparæ ex obiecto pariete pendentem; ſed quocunque cultri apicem ducebat, exibat è pultibus cruor: quod tamen ille tum primùm aduertit, poſtquàm manus rigore correpta cultrum amiſit. Hoc territus, vouit, ſe fore catholicum, & repentè brachij, manuſque rigorem abijſſe, ſeque ſanatum eſſe ſenſit.

Guilielmus Lindanus *in Apolog. pro Relig. Cathol. cap.* 11. Muliercula quædam, oppido Hollandiæ, Aſpera par-
26 turire cœpit; conuenere vicinæ, atque cognatæ: vbi illa eniteretur difficiliùs, & grauiſſimè; non minùs, quàm periculoſiſſimè, laboraret, vna circumſtantium, pio ex more puerperam admonet, vt Diuam Virginem MARIAM inuocaret auxiliatricem. Cui illa: Quid mihi iſtam, inquit; dicis ſcrofam? Erat enim infelix mulier hæretica. Verùm non defuit vindicta Dei; paulò enim poſt, nigellas aliquot in lucem edidit, ſed emortuas ſuculas.

Auguſtinus Mannus *in Select. Hiſtor. cap.* 94. In Ciuitate Theatina fuit Vſu- 27
rarius lepra à Deo vltus. Vouit, vt ſanitatem reciperet, mittere eleemoſynam centum aureorum ad Domum Lauretanam. Miſit, & ſanitatem recuperauit. Reuertitur ad vſuras, & correptus ab amico, reſpondit: ſi ſanus peccatum eſſet, Deipara meam pecuniam non acceptaſſet. Nocte expergefactus ſenſit ſe iterum leproſum, & ſubter renes quaſi titionem igneum. Accurrit vxor, & ibi reperit crumenam cum pecunia, iam ad Lauretanam domum tranſmiſſam. Paulò poſt Vſurarius infelici morte conſumptus eſt. Videatur ſupra *Deciſ.* 29. *num.* 12. vbi verba ipſius Manni tranſcripſi.

Contra Blaſphemantes Sanctos, ac Seruos Dei.

S. Bernardus *in Vita S. Malachiæ.* Quidam petulantis, & infruniti oris, S. Malachiam Hiberniæ Primatem appellauerat ſimiam; & Malachias qui- 28
dem doctus non reddere maledictum pro maledicto, obmutuit, & non aperuit os ſuum, dum conſiſteret peccator aduerſus eum. Sed eius vindictam fecit Dominus. Eadem die Virum illum effrenis linguæ arripuit Dæmon, in ignem proiecit, & variè cœpit torquere; & non niſi vocato S. Malachia, eoque orante potuit liberari.

Philippus Abbas Bonæſpei *in Vita S. Amandi cap.* 38. Vir Domini Vaſconum fines ingreſſus, populo adhuc Idololatræ fidem Catholicam prædicabat. 29
Quiſnam de turba leuis, & lubricus cœpit turpes effutire blaſphemias, non ſine cachino, & in ſeruum Dei, & in fidei doctrinam. Statim corripitur à Dæmone, & lanio factus corporis ſui, non multò poſt, procacem Spiritum pœnis vrgentibus exhalauit.

Hæc,

Digitized by Google

Hæc, & alia plura exempla punitionum, ſi Parochi enarrauerint populo, quæ reperient apud S. Gregorium *libr. 4. Dialog. cap.* 18. in Admir. orbis Chriſtiani *tom.* 1. *& tom.* 2. & in ſylua Hiſtor. Matthæoli *part.* 1. *libr.* 5. *titul.* 27. Diuino afflante Spiritu, ſcelus blaſphemiæ extirpabunt.

Vltimò doceant blaſphemos ſuſcipere voluntariam pœnitentiam, quacunque vice, ex habitu malo, labantur in hoc peccatum; alij enim ea die ab
30 eſu carnium, alij à potu vini abſtinentes, alij aliam mortificationem facientes, ſe emendauerunt. Matthæoli *d. tit.* 27. *exempl.* 11. Quod ſi non fecerint, clangant Parochi, & Prædicatores, quaſi tuba, & comminentur blaſphemis horrendas, & æternas pœnas inferni, iuxta illud: *Commanducauerunt linguas ſuas præ dolore*; quia: *blaſphemauerunt Deum Cæli, & non egerunt pęnitentiam ex operibus ſuis. Apoc.* 16. 11.

DECISIO CLI.

ARGVMENTVM.

Indicatur, Quàm graue piaculum ſit Irreuerentia in Eccleſijs? Quibus remedijs eidem occurrendum?

SVMMARIVM.

1 *Irreuerentia in Eccleſijs peccatum grauiſſimum.*
2 *Animalium irrationabilium virtutes morales.*
3 *Deus in Eccleſijs pręcipuè colendus.*
4 *Irreuerentię actus in Eccleſijs.*
5 *Irreuerentia in Eccleſijs piaculum graue ob tria.*
6 *Iudęi ingredientes Templum oſculabantur pauimentum.*
7 *Scholarium aliquorum audientium Miſſam peccata octo. Et quę?*
8 *CHRISTVS Dominus pręcipuè in Eccleſijs honoratur.*
9 *Dotes glorioſę CORPORI CHRISTI debitę ab Incarnatione.*
10 *Mulierum peccata in Eccleſijs.*
11 *Mulieres ornatę ab Eccleſia interdictę per S. Antoninum.*
12 *DEIPARA cur vocata* Vas inſigne deuotionis.
13 *Offenditur grauiter ob irreuerentias in Eccleſijs.*
14 *Exempla vindictę Diuinę ob irreuerentias in DEIPARAM.*
15 *Lauretanę Sacrę Domus translationum cauſę.*
16 *Sancti ſumma cum reuerentia ſtantes in Eccleſia.*
17 *Vetulę in Iapponia Baptizatę à S. Franciſc. Xauerio deuotio.*
18 *Sancti in Cœlo obſequentes Deo.*
19 *Angeli coram Altiſſimo trementes, & genuflectentes in Eccleſijs.*
20 *Domus Dei eſt Eccleſia.*
21 *Eccleſiarum Chriſtianorum, & Templi Salomonis differentia.*
22 *Delinquens in Palatio Principis reus eſt læſæ Maieſtatis.*
23 *Equus alligatus muro Eccleſiæ vertitur in furorem.*
24 *Artifex impura canens in Baſilica Sancti Petri, punitus.*
25 *Eccleſiarum ob reuerentiam præmia, & bona.*
26 *Flagella Diuina ob irreuerentiam in Eccleſijs.*
27 *Terręmotus ob Eccleſiarum contemptum.*
28 *Templum Salomonis in figura Leonis. Et cur?*
29 *Bella ob irreuerentiam Eccleſiarum.*
30 *Eccleſia Sponſa Chriſti.*
31 *Irreuerentię in Eccleſijs grauia crimina.*
32 *Oues Hebręorum non depaſcebant in Monte Horeb. Et cur?*
33 *Animalia genuflectentia in Eccleſijs.*
34 *Filius Prodigus cur non punitus à Patre?*
35 *Theodoſij Imperatoris reuerentia in Eccleſia.*
36 *Ignorantia, neque inaduertentia excuſat Profanatores Eccleſiarum.*
37 *Exempla Profanatorum Eccleſiarum punitorum.*
38 *Mulieres in Eccleſijs telis ſeparentur à Viris.*

Dixe-

Digitized by Google

DIxerunt, grauitatem piaculi ob irreuerentias, quæ committuntur in Eccleſijs, reſultare propter ſex cauſas ſequentes.

Prima, ob offenſionem Diuinæ Ma-
ieſtatis quam cùm debeamus colere,
1 glorificare, adorare, & venerari; irre-
ligiosè, & irreuerenter ſtantes in Eccle-
ſijs offendimus, & dehonoramus. In-
ter cæteras Morales virtutes præcipua
eſt Religio, qua Deus adoratur, & ve-
neratur. Hæc Religionis virtus ſpectat
ad ſolum hominem ratione præditum;
nam cætera animalia, etſi habeant ali-
quam ſpeciem moralium virtutum;
nempè Ciconia pietatem, Canis fideli-
2 tatem, Turtures caſtitatem, Apes Vir-
ginitatem, Formicæ prouidentiam, de
quibus Scriptura dicit: *Vade ad formi-
cam, ò Piger, & diſce Sapientiam.
Prou.* 66. Religionis tamen virtute ſunt
omninò expertia, & eiuſdem ſolus ho-
mo eſt capax, qui Deum credere, ado-
rare, & colere tenetur. S. Thomas 2.
2. *quæſt.* 81. *art.* 6. Et quamuis vbique,
& in omni loco Deus ſit adorandus,
& colendus; quia *Domini eſt terra, &
plenitudo eius. Pſalm.* 23. 1. præcipuè
tamen voluit venerari, & adorari in
Templis, Eccleſijs, & locis ſacris, in
quibus dicitur habitare ex abundantia
ſuæ Pietatis nos erga, ſicut in Cœlo di-
citur regnare ex vbertate gloriæ ſuæ
erga Sanctos, iuxta illud: *Dominus in
3 Templo ſancto ſuo; Dominus in Cœlo ſedes
eius. Pſal.* 10. 4. Igitur Maieſtas Di-
uina exigit ab hominibus in Eccleſijs,
& locis ſacris tributa adorationum, de-
uotionum, humiliationum, & oratio-
num, quibus & exteriùs, & interiùs
confiteantur celſitudinem, & excellen-
tiam eiuſdem Diuinæ Maieſtatis, &
ſubiectionem, atque reuerentiam, quam
illi debemus, vt docet S. Thomas *cit.
quæſt.* 81. *art.* 7. & teſtatur Pſaltes Re-
4 gius: *In Templo eius omnes dicent glo-
riam. Pſal.* 28. 8. Igitur ſi homo Chri-
ſtianus accedens ad Eccleſiam ob Re-
ligionis virtutem, in ea committat ir-
reuerentias, *lingua* confabulando, ri-
dendo, detrahendo; *oculis* mulieres aſ-
piciendo; *corpore*, indecenter, inciui-
literque ſedendo, procumbendo; *pedi-
bus* deambulando; *genibus* non genufle-
ctendo; *corde* inhoneſta cogitando;
animo ad temporalia lucra, vel negotia
reflectendo; quomodo Deum colit, ho-
norat, adorat, & veneratur? Hæc ſunt
piacula grauiſſima in Deum, cuius Di-
uina Maieſtas dehonoratur, cuius Tem-
plum deſpicitur, itaut non ſit ampliùs
*Domus eius domus orationis cunctis po-
pulis. Iſa.* 56. 7. ſed domus confabula-
tionis, conuerſationis, negotiationis,
& irriſionis; imò vt ait Vnigenitus
Dei Patris, *ſpelunca latronum. Matth.*
21. 13. Hinc lamentatur Dominus ob
irreuerentias, quæ committuntur in
Eccleſijs, dicens: *Quid eſt, quòd dile-
ctus meus in domo mea fecit ſcelera mul-
ta? Hierem.* 11. 15. vbi tria notatu di-
gna, videlicèt; Primum: *Quòd dilectus* 5
meus; ideſt populus Chriſtianus, po-
pulus fidelis, qui veram habet fidem,
qui in me credit; & tamen abſque re-
uerentia moratur in Templis Sacris;
quod non faciunt Pagani, quod abhor-
rent Turcæ; vt notat P. Menochius *in
Storeis Centur.* 4. *cap.* 69. Quod neque
permittebant Iudæi, qui legem imper-
fectam habebant, nam ingredientes
Templum, ex deuotione, & religione
erga Maieſtatem Diuinam oſculabantur
pauimentum, & parietes; vndè illud:
Placuerunt ſeruis tuis lapides eius. Pſal. 6
101. 15 Secundò eſt notandum, quòd
Dominus dicit *In domo mea*; in qua
ſcilicèt ſtandum eſt cum timore, & tre-
more. *Sanctuarium meum metuite: Ego
Dominus. Leuit.* 9. ac proindè proteſta-
batur Dauid: *Introibo in domum tuam:
adorabo ad Templum Sanctum tuum in ti-
more tuo. Pſal.* 5. 8. Tertiò, quod ait
ſcelera multa; & per ly *ſcelera* intelli-
guntur irreuerentiæ, quæ ſunt peccata
grauia; & ly *multa*, quæ ex diuerſis
obiectis multiplicantur; nam, vt ali-
quando obſeruaui, cùm eſſem adole-
ſcens in Eccleſia Sanctæ MARIÆ
Carmelitarum Paduæ in die feſto, vbi
aduenerant nonnulli Scholares, Miſſam
audituri, de quibus loquitur Gloſſa
in cap. Odi. in Verb. Sed ſuas. 24. *quæſt.* 7
1. ipſi quidem, durante Sacrificio, alta
voce confabulabantur de rebus vanis,
impudicis, & contra famam perſona-

rum,

Digitized by Google

rum, & cum iuramentis, mulieres ad-
ſtantes intuendo; vndè collegi com-
miſſa octo peccata diſtincta, ſcilicèt pecca.
tum *non auditionis Miſſę*, peccatum *irreue-
rentiæ*, peccatum *incontinentiæ*, pec-
catum *detractionis*, peccatum *aſſumendi
nomen Dei fruſtra*, peccatum *periurij*,
peccatum *ſcandali*, & peccatum *otioſo-
rum verborum*: & nihilominùs in Euan-
gelio ſcriptum eſt: *Dico autem vobis,
quoniam omne verbum otioſum quod loquuti
fuerint homines, reddent rationem de eo
in die iudicij*. *Matth.* 12. 36. En igitur
ex hac prima cauſa grauitas irreue-
rentiarum, quæ committuntur in Ec-
cleſijs.

Secunda cauſa eſt ob offenſam Hu-
manitatem Domini Noſtri IESV
CHRISTI, realiter in EVCHARI-
STIA exiſtentis. Mente recolendum,
voluiſſe Chriſtum Dominum ſibi Ec-
cleſias, & Templa Sacra dedicari, vt
ſibi compenſarentur à populo Chriſtia-
no iniuriæ, opprobria, & ignominiæ,
quas ob amorem noſtrum paſſus eſt to-
to tempore vitæ ſuæ, & præcipuè à Iu-
dæis in ſua Paſſione. Quæ quidem re-
compenſatio fit per deuotionem, ado-
rationem, orationem, Sacramentorum
ſuſceptionem, & piam Verbi Dei audi-
8 tionem. *Vt iugiter* (ait Euſebius) *co-
leremus per Myſterium, quod ſemel obla-
tum fuerat in pretium*. Adeò vt Eccle-
ſiæ ſubſtitutæ ſint Caluario, & Alta-
ria Cruci; & hæc eſt vna ex præci-
puis cauſis, qua Chriſtus Dominus re-
liquit nobis Diuinum ſuum Corpus,
& Sanctiſſimam ſuam Carnem in Eu-
chariſtia, vt eidem retribueremus gra-
to animo gloriam, & honorem, qui-
bus per annos tres, & triginta, ob
noſtram Redemptionem ſe priuauit.
9 Debebantur enim quatuor dotes glo-
rioſæ corpori IESV CHRISTI ſtatim
ab Incarnatione ſua, ob hypoſtaticam
Vnionem cum Diuinitate; ſed ab eis con-
tentus fuit abſtinere, durante eius vita
mortali; & reputari ſicut *Vermis, &
non homo, opprobrium hominum, & ab-
iectio plebis*. *Pſalm.* 21. 7. Statim verò
poſt exitum Sanctiſſimæ animæ eius ex
ſuo Diuino Corpore, voluit Carnem
ſuam Sanctiſſimam honorari; quapro-
pter ab hominibus nobilibus, & pijs
fuit de Cruce depoſita, aromatum, &
odoramentorum multitudine peruncta,
in Syndone puriſſima inuoluta, ac in
ſepulchro nouo collocata, & die tertio
reſurgendo glorificata. Modò à fideli
populo attendit recompenſationem in-
iuriarum, quibus Iudaica perfidia illum
affecit. S. Thomas 3. *par. quæſt.* 51. *art.*
2. Porrò ſi hæc vera ſunt, prout veriſ-
ſima, quàm grauia peccata ſunt illo-
rum, qui morantur in Eccleſijs, vbi
adſtat Sanctiſſima EVCHARISTIA,
& in ea realiter, & verè CHRISTVS
DOMINVS exiſtit? ſcriptum eſt: *Do-
minus in Templo Sancto ſuo: ſileat à fa-
cie eius omnis terra*. *Habac.* 2. Sed quale
ſilentium, ſi vbique confabulationes?
Ait Princeps Apoſtolorum locutus de
Miſericordia Redemptoris: *Ipſi gloria,
& imperium in ſæcula ſęculorum. Amen.*
1. *Petr.* 5. 11. Sed quomodo dant CHRI- 10
STO DOMINO gloriam Mulieres fi-
deles, quæ ideò ornatiſſimæ veniunt in
Eccleſiam, vt accipiant gloriam ab ho-
minibus? aut quomodo ſubdunt ſe Im-
perio Vnigeniti Filij Dei, quæ ita de-
nudatæ comparent in pectore, in hu-
meris, in brachijs, vt ſibi faciant ſub-
dita corda hominum? tanquam idola
adorentur? & ipſæ tanquam Deæ cun-
ctis gentibus principari videantur? Quo-
modo per humilem proſtrationem red-
dunt honorem Vnigenito Altiſſimi, quæ
per tumorem ſuperbiæ ſe exaltant ad-
inſtar Luciferi? *Quis tu Mons magne
coram Zorobabel? in planum*. *Zacch.* 4.
7. Proh dolor! mulieres fideles, vt plu-
rimùm, ornantur Eccleſiam ingreſſu-
ræ, non vt reddant gloriam IESV
CHRISTO, ſed vt ab amatoribus ſuis 11
illam recipiant. S. Antoninus Archie-
piſcopus Florentiæ tales mulieres orna-
tas, vel denudatas interdixerat ab Ec-
cleſia, vt ſcribit Mainardus *in eius Vita*.
Vtinam id fieret hiſce temporibus. Nec
dicant mulieres, non ſe ornare ad ma-
lum finem: quia ſatis eſt, ſi ex earum
ornatu ſequatur malum. Obtemperent
Apoſtolo dicenti: *Mulieres in habitu or-
nato, cum verecundia, ornantes ſe, non
in tortis crinibus, aut auro, aut mar-
garitis, vel veſte pretioſa; ſed quod de-*

cet

Digitized by Google

cet mulieres promittentes pietatem per bona opera : 1. *Timoth.* 2. 9. Lutea facies coloribus picta, iniuſtè petit gloriam, & honorem debitum Filio Dei.

12 *Tertia* cauſa, quæ aggrauat irreuerentias commiſſas in Eccleſijs, eſt offenſio Deiparæ; ipſa enim vocatur *Vas inſigne deuotionis*, nam continebat in ſe excellenter omnes virtutes, quarum intuitu dignatus eſt Filius Dei in eius vtero Virginali carnem ſumere, & habitare nouem menſibus. Ipſa fuit Templum Domini: *Antiph. in Benedictus S. MARIÆ in Sabb.* quia *Quem cœli capere non poterant*, *Ipſa ſuo gremio contulit*: mox in domo ſua illum educauit ſumma cum reuerentia, obſequio, ac ineffabili amore: *Et qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo*. *Eccl.* 24. Et tandem ſtetit iuxta Crucem eius, *ipſiuſque animam pertranſiuit gladius* doloris; qui præ intenſione, ac magnitudine, aſſimilatus fuit vaſtiſſimo mari. *Cui aſſimilabo te, Filia Ieruſalem? Cui exæquabo te? Magna eſt velut mare contritio tua.*

13 *Thren.* 2. 13. Modò dum videt dehonorari à Chriſtianis ingreſſis templa Filium ſuum Diuinum, & ſeipſam, quid credendum, ſperandumue reſtat, niſi quòd eius viſcera pietatis claudantur, & relinquat locum Diuinæ Iuſtitiæ? Ex ſequentibus exemplis comprehendere liceat, quanto Deipara odio habeat irreuerentias in Eccleſijs commiſſas vel contra Filium ſuum Diuinum, vel contra ſeipſam.

14 Aſcanius Perſius *in Hiſt. Imaginis Deiparæ Montis Guardiæ Bononiæ* narrat, quòd duæ mulieres liberalis formæ, magnificiſque veſtibus, auro, & gemmis ornatæ, (quæ tamen meretrices erant, ſed non notæ) cùm alloquutæ diù fuiſſent cum Sacris Virginibus illius Templi, rogauerunt, ſibi donari aliquem ex floſculis, quibus Imago Deiparæ exornabatur, illum deuotionis gratia domum conſeruaturæ. Annuunt Virgines, dumque ab vna ipſarum floſculus reuelleretur, aer obſcuratur, tonitrua, ac fulgura audiuntur, ac terræmotus: quare interrogant de ſuo ſtatu mulierculas prædictas, & audita earum impudicitia, è Templo illas emiſerunt; ſerenumque cœlum euaſit, & ex hoc conſtitit, quanti diſplicuiſſet Deiparæ audacia, & irreuerentia prædictarum meretricum.

Idem *de eadem Sacra Imagine* ſcribit, quòd anno 1535. cùm quidam vir irreuerenter voluerit tabernaculum eius aperire, ſubita vi perculſus, atque obſtupefactus, humi pronus concidit, in pœnam audaciæ, & irreuerentiæ ſuæ.

Idem pariter notat anno 1588. numquam potuiſſe aperiri Sacrarium illius Venerabilis Imaginis, quam duæ inhoneſtæ fœminæ cupiebant adorare.

Gregorius Turonenſis *de Glor. Martyr. libr.* 1. *cap.* 20. ſcribit, quemdam ingreſſum Eccleſiam Deiparæ, vt peieraret, vbi manus ante Altare ſtans ſurſum extuliſſet, Sacramentum mendax prolaturus, ruiſſe ſupinum, & ita caput in pauimentum colliſiſſe, vt vix viuens erigi potuerit.

Domus ſacra Lauretana ideò translata, Angelorum manibus, tùm è Nazareth, tùm è Dalmatia, vt ſe ſubtraheret ab irreuerentijs Maumetanorum, ac etiam Chriſtianorum, vt eius Hiſtoriam legentibus apparet in Turſellino, Ioan. Villano, atque *in Admiran. Orbis Chriſt.* Ioan. Bonif. Bagatta *tom.* 1. *libr.* 5. *cap.* 5. §. 8. *num.* 1. *&* 2. vbi conſimile exemplum. 15

Quarta cauſa deſumitur ab exemplo Sanctorum, quorum Pietas, & deuotio erga Eccleſias, quando viuebant in hoc mundo, & dum regnant in cœlis 16 in gloriæ beatiſſimo illo Templo, euidenter obiurgat, & damnat irreuerentias noſtras. S. EDVARDVS Rex tantâ reuerentia, ac deuotione Sacrificio Miſſæ incruento adſtabat; vt *CHRISTVM aliquando inter Miſſarum ſolemnia videre meruerit vultu blando, & diuina luce fulgentem*. In Breu. *Lect.* 5. *die* 13. *Octob.* S. VVENCESLAVS Bohemiæ Dux ob egregiam ſuam pietatem, & reuerentiam erga Deum, & Eccleſias *Summa Religione Sacerdotes venera-tus, ſuis manibus triticum ſerebat, & vinum exprimebat, quibus in Miſſæ Sacrificio vterentur: nocte nudis pedibus per niuem, & glaciem circuibat Eccleſias; ſanguinea, & terram calcfacientia, poſt*

Digitized by Google

ſe relinquens veſtigia. Lect. 5. Breu. 28. *Sept.* S. LVDOVICVS Nonus Galliæ Rex quotidie plures Miſſas deuotiſſimè audiebat, & cùm ſubmiſſa voce loquentem audiſſet in oratorio familiarem ſuum, ita reprehendit, vt deindè nullus auſus fuerit quamuis minimam in Templo committere irreuerentiam, Petr. Matthæi *in eius Vita*. S. HEDVIGIS Poloniæ Regina *Diuinis officijs, & Miſſarum ſolemnijs à ſolis ortu ad meridiem vſque aſſidua erat aſſiſtens*. Lect. 4. Breu. 17. *Octobr.* Hæc exempla tranſcribere non piguit, tanquam validiſſima ad oſtendendam grauitatem culparum, quas committunt illi, qui ſtant irreuerentes in Eccleſijs; non enim deſumpta ſunt è vitis Regularium, aut Monialium; ſed ex obſeruantia, & pietate Regum, ac Reginarum, quæ comparata irreuerentijs inferiorum hominum, magis, atque magis oſtendunt enormem eorum irreligioſitatem: oppoſita enim iuxta ſe poſita magis elucent. Ariſt. *lib. 2. de Cœlo cap. 6.*

Sed & aliud pietatis, & deuotionis erga Eccleſiam audiamus exemplum. Catherina quædam ſenex annorum 80. in Amanguccia Inſula Iapponiæ, baptizata à S. Franciſco Xauerio, media nocte ſurgebat ad orandum, & confitendum Domino; & quamuis hyemali tempo-
17 re per niues, & glacies ibat per milliaria quinque antelucanè ad Eccleſiam, in qua *Pater Cabral Societatis IESV* Miſſam celebrabat, ac ibi deuotè Diuino Sacrificio Neophyta in fide aſſiſtebat, ſpreto timore Luporum, ac Tigrium, à quibus homines frequenter in itinere inſultabantur. Pater Daniel Bartoli *in Hiſtoria Aſiæ part. 2. libr. 1. pag.* 23. 24.

In Cœlo autem Sancti exiſtentes, talem erga Deum in Templo illo bea-
18 tiſſimo gloriæ exercent reuerentiam, vt ex ea cognoſcatur pariter turpitudo accidiæ, & pigritiæ noſtræ in Templis Sacris: quandoquidem ſcriptum eſt de ipſis Sanctis: *Procidebant vigintiquatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viuentem in ſecula ſeculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum, dicentes: Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam, & honorem, & virtutem. Apoc.* 4. 10.

Quinta cauſa prauitatis eorum, qui ſe irreuerentes gerunt in Eccleſijs de- 19
ſumitur à Spiritibus Angelicis Sanctis; qui quidem leguntur ſtantes in Cœlis: *Millia millium miniſtrabant, ei & decies millies centena millia aſſiſtebant ei. Dan.* 7. 10. Porrò in Eccleſijs pluries viſi ſunt genuflexi ob reuerentiam debitam, & quam ipſi fideliter præſtant IESV CHRISTO Filio Dei; iuxta antiquum illud præceptum: *Et adorent eum omnes Angeli eius. Hebr.* 1. 6. Et de Angelorum genuflexione in Eccleſijs teſtantur Sanctus Ioannes Chryſoſtomus *libr. de Sacerd.* & Sanctus Gregorius Papa *libr. 4. Dialog. capit.* 58. & Hierolexic. Magrij *in Verb. Angelus.*

Sexta tandem cauſa deſumitur è loco Sacro, qualis eſt Eccleſia; ipſa enim eſt 20
verè domus Dei, & domus orationis. *Domus mea, domus orationis eſt cunctis gentibus. Matth.* 21. 13. Notandum, quòd in Lege veteri Ieroſolymitanum Templum verè dici non poterat domus Dei; ſiquidem, vt ait Apoſtolus: *Deus non in manufactis Templis habitat. Act.* 17. Sed Templa Chriſtianorum verè ſunt domus Dei; quia in ipſis reſidet, & ha- 21
bitat Dominus Noſter IESVS CHRISTVS in Auguſtiſſimo Sacramento Altaris; ipſe enim dixit: *Ecce vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi. Matth.* 28. 20. Et ſicut Reges ad deponendam regiminis curam per aliquot dies habent domum deliciarum, ad quam diuertunt, ſic Redemptor noſter reputat Eccleſias Chriſtiani populi domus deliciarum: *Et deliciæ meæ eſſe cum filijs hominum. Matth.* 28. 20. Ex his deducitur grauitas irreligioſæ irreuerentiæ commiſſæ in Eccleſijs; ſunt enim Diuina Palatia Regis cœleſtis, quorum ingreſſus non eſt licitus, niſi ad Regem adorandum: *Adorabimus in loco, vbi ſteterunt pedes eius. Pſal.* 131. 7. Ideòque grauiſſimè delinquunt, qui vel confabulantur, vel alia indecentia 22
patrant; quia crimen Læſæ Maieſtatis eſt in Palatio Principis delictum perpetrare.

Digitized by Google

trare. Gigas *de Crimin. Læſæ Maieſt. lib. 1. quæſt.* 58. *num.* 7.

Hinc habemus *in Actis SS. Martij. tom.* 3. Bollandi, quòd quidam miles
23 ſecuturus caſtra in feſto S. Quirini Martyris, equum ſuum alligauerat muro Eccleſiæ eiuſdem Sancti; & ecce mox caballus in furorem verſus, frenum reuulſit, indomituſque gyros egit, vſque dum rotata vertigine mortuus concideret. Quo apertè Sanctus inclytus Athleta oſtendit, ſacra loca non eſſe ſtabulandis equis exponenda. Bagatta *in Admir. Orb. Chriſt. tom.* 1. *lib.* 7. *cap* 3. §. 2. *num.* 11. Si punitio in equum ſtantem apud Eccleſiæ muros? qualis pęna in iumentorum dominos, qui ea ſinunt ingredi Eccleſiam? Sed quæ animaduerſio in homines, more iumentorum, irreuerenter ſtantes, ſedentes, aut ſe in Eccleſijs extendentes? Et demùm quæ rigoroſa caſtigatio in
24 cogitantes, vel proferentes impudica? Notate exemplum. *Anno* 1630. in Baſilica S. Petri Romæ ad eius ornatum plures artifices elaborabant. Eorum vnus amatoriam quamdam cantiunculam exorſus eſt canere impuram. Corripitur à Sacerdote, & admonetur de irreuerentia loci ſacri. Riſit ille, & irriſit. Paulò poſt labitur ex alta machina, & grauiter eliſus miſerè occubuit. Ianus Nicius *in Admir. Orb. Chriſtian. tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 3. §. 4. *num.* 9.

Remedia pro tanto morbo curando, & irreligioſis irreuerentijs eliminandis à Sacro Templo pendent ab argumentis, & rationibus, frequentiſſimè per RR. Parochos, & pios Concionatores prędicandis; quorum pręcipua ſunt.

25 Primùm. Quòd qui in Eccleſia dat honorem Deo, recipit remunerationem, & exauditur in his, quę petit. *Da, & accipe, & iuſtifica animam tuam.* Eccleſ. 14. 16.

Secundum. Qui deuotus eſt in Eccleſia, conſequitur remiſſionem culparum, & gratię Diuinę abundantiam. *Ego autem in multitudine Miſericordiæ tuæ introibo in domum tuam. Pſal.* 5. 8.

Tertium. Vlteriùs ex deuotione, & reuerentia in Eccleſiijs prouenit remiſſio pęnarum, quę erant luendę in Purgatorio; & ideò Eccleſię comparantur fontibus ſalutaribus, in quibus bibunt Vnicornia, & ex quibus tollitur omne venenum peccati. *Ædificauit ſicut Vnicornium Sanctificium ſuum in terra. Pſal.* 77. 69.

Quartum; Quòd ſe deuotè gerentibus in Eccleſia dantur bonæ inſpirationes, & deuotiones: è contra verò confabulantibus, & irreuerentibus denegantur; ac in eis remanet ſpiritus aridus, & cor durum. *Dicit Dominus exercituum, quia domus mea deſerta eſt, propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt cœli, ne darent rorem.* Aggeus 1. 10.

Quintum. Quòd ob irreuerentiam
in Eccleſijs veniunt flagella, grandi- 26
nes, ſiccitates ſuper ſatis, & vineis. *Proeo, quòd ſanctum meum violaſti, in omnibus offenſionibus tuis, & cunctis abominationibus tuis, ego quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non miſerebor. Ezech.* 5. 11.

Sextum: Preces publicæ, & Proceſſiones in neceſſitatibus factæ hac de cauſa non ſunt efficaces ad gratiam obtinendam. *Cùm clamauerint ad aures meas voce magna, non exaudiam. Ezech.* 8. 18.

Septimum: Terræmotus cauſa principalis hiſce temporibus eſt irreuerentia,
& irreligioſitas Chriſtianorum in Eccle- 27
ſijs; quæ olim in terræmotibus ſubſiſtebant. Card. Baron. *ann.* 343. hodiè probabuntur ob crimina in ipſis patrata; ſic Deo vindice volente, & Angelis miniſtris Iuſtitiæ ſuæ mandante: *A Sanctuario meo incipite. Ezech.* 9. 6.

Octauum: Ob hæc peccata Chriſtus Dominus, qui *mitis eſt, & humilis corde*, iratus operatur tanquam Leo:
Et ego faciam in furore meo. Ezech. 8. 28
18. Hinc Templum Salomonis conſtructum erat in figura Leonis, & dicebatur *Ariel*, ideſt, *Leo Dei*, quia peccantes in Templis Deus punit tanquam Leo offenſus. Ar. Montanus *de Templ. Fabr.* Iuxta illud: *Zelus domus tuæ comedit me. Joan.* 2. 17.

Nonum: Sancti Protectores noſtri, videntes has Eccleſiarum irreuerentias, ceſſant orare pro nobis. *Tu ergo noli orare pro populo hoc, non obſiſtas mihi. Jer.* 7. 16.

Decimum : Ab Eccleſiarum con-
29 temptu veniunt bella, & vrbium ſubverſiones. *Poſuerunt offendicula ſua in Domo, in qua inuocatum eſt nomen meum, vt polluerent eam : ideò, ecce dies veniunt, dicit Dominus, & quieſcere faciam de Vrbibus Iuda, & de plateis Ieruſalem vocem gaudij : in deſolationem enim erit terra. Ierem.* 7. 30.

Vndecimum : Et iure quidem aggrauatur manus Dei ſuper profanatores Eccleſiarum ; quia ſi ſeruus ſeruum offendat, corripitur ab aliquo iuſſu Domini. At ſi ſeruus offendat Spon-
30 ſam Domini, auſus peccare in illam, ab ipſomet Domino occiditur. At quis ignorat, Eccleſiam eſſe ſponſam Chriſti? *Sponſæque ritu cingeris, mille Angelorum millibus. Hymn. in Dedic. Eccleſ.*

Duodecimum : Ideò inculcandum, & inſinuandum plebibus, non eſſe leuia peccata, quæ in Eccleſijs commit-
31 tuntur, ſed grauia; ſapiunt enim ſpeciem Sacrilegij. *Nihil ad Deum pertinens leue eſt : & quod culpa exiguum videtur, grande hoc facit Diuinitatis iniuria. Saluian. de Prou. lib.* 1. *cap.* 2.

Decimumtertium : Quòd Hebræi ob reuerentiam montis Horeb, in quo
32 ſemel Deus locutus fuerat Moyſi, non permittebant, oues ſuas paſcentes illi appropinquare. Segneri *in Chriſt. inſtruct. part.* 3. *ſerm.* 4. *num.* 19. Et eò minùs debent Chriſtiani dare paſcua ſenſibus ſuis in Eccleſia, in qua præſens eſt idem Deus. *Terribilis ſuper omnes, qui in circuitu eius ſunt. Pſal.* 88. 8.

Decimumquartum : Quod animalia ipſa irrationabilia ſæpè ſæpiùs venerata
33 ſunt loca ſacra, & ipſum Deum ; vt de duobus iuuencis, oblatis imagini S. Dominici Soriani, genuflexis in Eccleſia, refert Sylu. Frangipanis *in Hiſt. Sorian. Imagin. cap.* 27. Cui addatur mula hæretici eſuriens, quæ tempore Thaumaturgi Noſtri Sancti Antonij, relicto cibo, genuflexa Sacram Synaxim adorauit.

34 Decimumquintum : Quòd fuit punitus, qui ad cœnam Regis intrauit *Non habens veſtem nuptialem. Matth.* 22. 11. Sed filius prodigus vberem miſericordiam inuenit, etſi grauiter peccauerit, quia non in domo Patris, ideſt in Eccleſia, ſed *abijt in regionem longinquam. Luc.* 15. 13.

Decimumſextum : Quòd Theodo- 35
ſius Iunior Imperator ingreſſurus Eccleſiam, non ſolùm deponebat arma, ſed etiam coronam ob reuerentiam loci ſacri. Segner. *dict. ſermon.* 4. *numer.* 10.

Decimumſeptimum : Non eſſe ſuffragaturam hiſce profanatoribus aſſer- 36
tam inaduertentiam, vel ignorantiam, quia cùm inceſſanter Paſtores animarum prædicauerint, & docuerint, quòd *Terribilis eſt locus iſte ; hic Domus eſt, & Porta Cœli*, per Sacrificia, & Sacramenta, non poterit populus in puncto mortis, quaſi Iacob excitatus à ſomno dicere : *Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. Geneſ.* 28. 16.

Decimumoctauum : Referantur exempla elementorum, Principum, 37
& aliorum, qui obſequuti Eccleſijs, ac Templis ſacris, mercedem à Domino reportarunt : & è contra punitiones eorum, qui in Eccleſijs irreligioſi fuerunt : quæ habentur in Sylua Hiſtor. Matthæoli *part.* 1. *libr.* 3. *capit.* 1. *titul.* 23. *titul.* 24. & *titul.* 25. vbi abundanter.

Vltimum : Omni conatu Parochi ſeruare faciant Præcepta Eminentiſſi- 38
mi Præſulis, iubentis mulieres in Eccleſijs ſeparari per telas ſtragulas ab hominibus, quod etiam ſtatutum fuit *in Conſtitut. Apoſtol. libr.* 2. *capit.* 61. & quòd mulieres non niſi velato capite Eccleſiam ingrediantur. *cap. Penul.* 35. *quæſt.* 9. Barboſa *de Iur. Eccleſiaſt. Vniuerſ. libr.* 2. *capit.* 3. *numero.* 32.

DE

DECISIO CLII.

ARGVMENTVM.

Inquiritur, Quæ, & Quot ſint malæ cogitationes cordis? Quanta earum malitia? Quibus remedijs repellendæ?

SVMMARIVM.

1 *Appetitus Rationis, & Senſitiuus, ac Phantaſia quid ſit?*
2 *Motus appetitus ſenſitiui quot ſint?*
3 *Motus primò primi, & ſecundò primi an ſint peccata?*
4 *Motus inuoluntarius, ac imperfectè, & perfectè voluntarius.*
5 *Conſenſus Voluntatis vel expreſſus, vel Virtualis, vel Negatiuus, & quando ſit mortalis, vel venialis.*
6 *Deſiderium, & Delectatio an ſint idem?*
7 *Moroſa delectatio quid ſit?*
8 *Moroſa delectatio circa diuitias, an ſit peccatum?*
9 *Deſideria peccaminoſa in hominibus diuerſæ conditionis.*
10 *Cordis, ſeu cogitationis peccata quænam ſint.*
11 *Eccleſia non iudicat de occultis.*
12 *Hebræi non admittebant, cogitationes turpes eſſe peccata.*
13 *Cordis peccata cauenda, ac cogitationes turpes.*
14 *Seminationis, & Plantationis differentia.*
15 *Cogitationes turpes timendæ, & expellendæ.*
16 *Diabolus tentat vehementiſſimè in extremis.*
17 *Concubinarius confeſſus, Sacramentis munitus, in puncto mortis deſiderio concubinæ damnatus.*
18 *Aqua quò impurior, facilius ebulit.*
19 *Cogitationum turpium remedia.*
20 *Febris quando reputetur lethalis?*
21 *Cogitationibus turpibus ſatis an ſit non conſentire?*
22 *Cogitationes Cordis turpes confitendæ.*
23 *Cogitationes turpes in ſomnis repellendæ. Exempla.*
24 *S. Caterina Senenſis tentata turpibus cogitationibus.*
25 *Item Eminent. Cardin. Baronius in ſenectute.*
26 *Caſtitas à caſtigando.*
27 *Mulierum conuerſatio fugienda.*
28 *Iacobi Eremitæ lapſus horrendus in carnalitatem.*
29 *Sori Eremitæ rigoroſa pęnitentia ob aſpectum mulieris.*
30 *Picturæ inhoneſtæ nec videndæ, nec habendæ.*
31 *DEIPARAM habeant in Patronam qui turpibus cogitationibus agitantur.*

PRo intelligentia huius caſus, & eorum, quæ dici poſſunt, atque ſciri debent à Parochis, & alijs Confeſſarijs circa peccata cordis, & turpes cogitationes, præmiſerunt

Primò: Secundum Philoſophos in libris de Anima, dari in homine Appe-
titum rationis, à quo procedunt ope- 1
rationes intellectus, & voluntatis; item
Phantaſiam, in qua inſunt potentiæ imaginatiuæ; ac tandem Appetitum ſenſitivum; qui duas habet principales partes, Concupiſcibilem ſcilicet, & Iraſcibilem; à quarum prima prodeunt deſideria carnis, bonorum temporalium, atque honorum; ab altera verò odia, & motus vindictæ. *Maſtrius in Theol. Moral. diſp. 11. num. 185.*

Secundò: Motus appetitus ſenſitivi,
tàm in concupiſcibili, quàm in iraſcibili, 2
alios eſſe *primò primos*; alios *ſecundò primos*. Primi generis, & *Primò primi* dicuntur illi, qui repentè conſurgunt, & omnem rationis conſiderationem pręueniunt; itaut nulla ſit apprehenſio, vel ſuſpicio malitiæ, & hi non ſunt peccata, quia non ſunt in noſtra poteſtate; nec ſunt voliti in ſe ipſis, neque in cauſa: non eſt autem peccatum, niſi voluntarium directè, vel ſaltem indirectè, ideſt vel in ſe, vel cauſa; & hoc intelligendum eſt non ſolùm de primis motibus ſenſualitatis, ſed etiam intel-

Digitized by Google

intellectus, & voluntatis: vt accidit, quando aliquis ſubitò ſuſpicatur malum de proximo, vel quid venit in eius mente contra fidem. Motus ſecundi generis, ſeu *ſecundò primi* dicuntur illi,
3 qui ſuccedunt motibus primò primis, & in eis intrant aliquæ operationes appetitus rationalis, ideſt aduertentia intellectus, & inclinatio voluntatis, & ex his deſumitur grauitas peccati; quoniam, ſi nulla eſt aduertentia intellectus, nullus quoque eſt conſenſus voluntatis, quæ numquam fertur in incognitum. Si verò eſt aliqua aduertentia, ſed imperfecta intellectus, adeſſe quoque poterit aliquis conſenſus imperfectus voluntatis faciens peccatum veniale; quòd ſi plena ſit intellectus aduertentia, & cum ea plenus voluntatis motus, ſeu conſenſus, erit peccatum mortale, in re tamen graui, vel re, quam non excuſet materia leuis. Becanus *part.* 2. *tract.* 2. *cap.* 5. *quæſt.* 5. Maſtrius *Theolog. Moral. quæſt.* 11. *num.* 148. & latiùs *num.* 186. vbi idem explicat ſub aliis terminis; ideſt *Inuoluntarium*;
4 ex quo nullum peccatum; *Imperfectè voluntarium*; ex quo peccatum veniale; & *perfectè voluntarium*; quod eſt peccatum mortale; qui quidem tres motus, ſeu termini vocantur à Theologis *ſuggeſtio, delectatio, & conſenſus*. Ex ſuggeſtione nullum naſcitur peccatum: ex delectatione peccatum veniale: at ex conſenſu mortale. S. Bonauent. 2. *diſput.* 24. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 1. & 2.

Tertiò: Conſenſum Voluntatis Triplicem eſſe poſſe, *Expreſſum*, *Virtualem*, & *Negativum*. Ille dicitur conſen-
5 ſus *Expreſſus*, qui etiam dicitur *Directus*, quando voluntas expreſsè, & directè tendit in obiectum ſenſualitatis, volendo, & approbando illud idem, quod appetitus ſenſitivus appetit, præuia plena intellectus aduertentia; & in hoc caſu eſt peccatum mortale, niſi talis ſit materia, quæ ob paruitatem excuſet. Conſenſus *Virtualis*, qui etiam indirectus, ſeu interpretativus appellatur, eſt, quando voluntariè fit aliquid, quod eſt cauſa motus ſenſualis; vt curioſè legere, iocosè loqui, immoderatè aſpicere; & in hoc caſu ſi ipſa cauſa ſit mortalis, etiam motus ſenſualitatis ex ea prouenientes erunt peccata mortalia: quòd ſi ipſa cauſa ſit venialis; & motus ſenſuales non ſint plenè voliti, erunt veniales. Conſenſus *Negativus* eſt, quando voluntas ſentiens motus ſenſualitatis negativè ſe habet, illos non impediendo, & non reprimendo, ſed neque eos volendo. Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 187. Et in hoc caſu ſpeculativè loquendo, & in rigore metaphyſico nullum eſt peccatum: quia cùm hi motus ſenſualitatis proueniant à natura, non eſt credendum de Diuina Bonitate, ſalutem æternam hominis expoſuiſſe his periculis; cùmque ipſi motus cadant ſub præcepto negatiuo *Non concupiſces*, ſatis eſt non conſentire in illos. Summa Diana *Verb. Delectatio Moroſa. num.* 2. Io: Sancius *in Select. diſput.* 21. *num.* 3. Gobat *tract.* 7. *num.* 329. Caſtropal. *tom.* 1. *tract.* 2. *diſput.* 2. *punct.* 10. §. 5. *num.* 3. & Tamburin. *in Decalog. lib.* 10. *cap.* 2. Nihilominùs in ſenſu practico dicendum eſt; ſaltem ad maiorem cautelam, non ſufficere conſenſum negativum, præcipuè in motibus ſenſualitatis, ob nimiam carnis fragilitatem, ſed illis eſſe reſiſtendum poſitiuè; vel ſe Deo commendando, vel cogitatione in obiectum bonum dirigendo, vel proteſtando, ſe numquam conſenſurum turpi illi ſuggeſtioni. Ratio huius opinionis eſt, quia in Præcepto negatiuo *Non concupiſces*, quod obligat ſemper, & ad ſemper, ineſt affirmativum, reſiſte turpi cogitationi, quando ſcilicèt aduenerit; ita ex S. Thoma 3. *par. quæſt.* 74. *art.* 6. Bonacina *de Matrim. quæſt.* 4. *punct.* 7. vbi Leſſius, Reginald. Sanch. Filliucc. & alii, quibus adhæret Maſtrius *d. diſp.* 11. *num.* 189. & declarant mea Erotemata *cap.* 1. *quæſt.* 6. & dictum fuit in his Deciſionibus Miſcellaneis *Deciſ.* 1. *num.* 7.

Quartò: Aliud eſſe *Deſiderium* rei turpis, aliud *Delectationem* ob rem turpem: *Deſiderium* eſt voluntas, intentio, vel 6
propoſitum efficax rei malæ, & illicitè, cum intentione deueniendi, ſi poſſet, ad illius executionem; & hoc ſemper eſt peccatum mortale; iuxta illud *Matth.* 5. 28.

Digitized by Google

5. 28. *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo*; deſiderando ſcilicet copulam carnalem cum illa actualiter, & cum effectu, quantum eſt in ipſo, qui mulierem concupiſcit. *Delectatio* verò eſt ſimplex amor, vel complacentia obiecti cogitati, abſque deſiderio executionis; & dicitur *Delectatio moroſa*, non à *mora temporis*, quo durat hæc cogitatio,
7 ſed à *mora rationis*, eo quòd homo, poſita aduertentia malitiæ actus, adhuc delectationem admittit, & in ea aduertenter immoratur, & quodammodò requieſcit in ea, & quamuis aliqui Moraliſtæ conentur probare, hanc non eſſe peccatum mortale, ea ratione, quia omninò hæc delectatio moroſa præſcinditur ab opere exequendo; nihilominùs certa, & probabilior ſententia eſt, eam cenſeri peccatum mortale ex doctrina S. Auguſtini *libr.* 12. *de Trinit. cap.* 2. S. Thomæ 3. *part. quæſt.* 74 *art.* 8. *ad* 4. Abelly *in* 6. *Dec. præc.* §. 1. & Maſtrius *d. diſput.* 11. *num.* 192. Itaut vix excuſentur coniuges cogitantes in abſentia de eorum carnali copula, abſque periculo pollutionis, quia delectatio in ipſis eſt de re licita. Diana *par.* 9. *tract.* 8. *reſol.* 44. ſedens in Coordinato *tom.* 2. *tract.* 6. *reſol.* 196. et Gobat *tract.* 10. *num.* 653. At in alijs perſonis quibuſcunque non ſolùm moroſè delectari in rebus venereis eſt peccatum mortale, quia vix eſſe poteſt, vt in actu delectationis volitæ non ſubrepat voluntas executionis; ſed vlteriùs, qui fuit moroſè delectatus, tenetur in confeſſione exprimere ſtatum ſuum, ſi ſit coniugatus, vel Religioſus, ac etiam ſtatum perſonæ, ad quam cogitabat in delectatione moroſa, videlicet, ſi erat coniugata, Virgo, affinis, ſeu Monialis. Bonacina *de Matrimon. quæſt.* 4. *punct.* 8. et ibi Nauar. S. Antoninus, Leſſius, Tabiena, et alij. Maſtrius *d. diſput.* 11. *num.* 193. et Tamburin. *de Expedit. Confeſſion. lib.* 2. *cap.* 7. §. 1. Vide mea Erotemata *cap.* 108. vbi plenè de Delectatione moroſa.

Tandem præmiſerunt, Delectationem moroſam, ac peccaminoſam non ſolùm accidere in rebus venereis, ſed etiam in immoderato deſiderio diuitiarum: ideò mortaliter peccant, qui ad 8
hunc effectum ludis immoderatè abutuntur; mercatores, qui rerum penuriam, annonæque caritatem expetunt; atque ægrè ferunt, ut alij præter ipſos ſint, qui vendant, aut emant, quò carius vendere, aut viliùs emere ipſi poſſint. Item peccant, qui alios egere cupiunt, vt aut vendendo, aut emendo ipſi lucrentur. Item milites, qui expetunt bella, vt furari poſſint. Medi- 9
ci, qui morbos deſiderant. Iureconſulti, qui lites flagitant. Artifices, qui inopiam rerum exoptant. Ac demùm illi, qui ex odio delectantur vel malo ex vindicta inferendo, vel aduerſitatibus, quas patitur ſuus aduerſarius, vt aduertit Maſtrius *in cit. diſput.* 11. *num.* 196. Et aduertere debent Confeſſarij audientes prædictarum perſonarum Confeſſiones, quas aliquando interrogare oportet de peccatis cordis antedictis.

His ita conſtitutis, pro reſolutione propoſiti caſus, Prudentialis, dixerunt, malas cordis humani cogitationes eas 10
omnes eſſe, quæ aduerſantur Præceptis Diuinæ Legis iuxta Evangelicam monitionem *Matth.* 15. 19. *De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ. Hæc ſunt, quæ coinquinant hominem.* Vndè notarunt, quòd ſola lex Diuina punit malas cogitationes cordis, non etiam Lex ciuilis, vel humana, quæ tantummodò caſtigat opera mala exteriora, non autem cogitatus malos internos; & ratio eſt, quia Deus intuetur corda hominum iuxta illud: *Oculi Domini lucidiores ſunt ſuper ſolem, hominum corda intuentes in abſconditas partes. Eccl.* 23. 28 Sed Principes, & Magiſtratus non vident, neque iudicant niſi opera exteriora: *Homo videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor.* 1. *Reg.* 16. 7. *Et ſpirituum ponderator eſt Dominus. Prouerb.* 16. 2. Vndè 11
dici ſolet, quòd Eccleſia non iudicat de occultis. *cap. Erubeſcant. diſt.* 32. Et ideò cogitationes cordis non eſſe comprehenſas in legibus humanis, cognoſcitur ex eo, quòd leges humanæ nul-

lum

lam ſtatuunt pœnam contra cogitationes malas. S. Thomas 1. 2. *quæſt.* 100. *art.* 9. *in c.* vbi dicit : *Illud propriè cadit ſub Præcepto legis , pro quo pœna legis infligitur.* Et quamuis malæ cogitationes ſint prohibitæ per Decalogi vltima duo Præcepta ; Hebræus populus parùm aduertebat ad illas ; imò multi ex Iudæis arbitrabantur , non dari pec-
12 catum , niſi in opere exteriori , & completo. Ioſeph. Flauius *Libr.* 12. *Antiquit.* Abulenſis *tract.* 2. *in Matth. fol.* 337. forſan quia pro interioribus actibus certa Sacrificia non iniungebantur in Lege. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 54. *art.* 3. *ad* 3. Quapropter & dicebant , & docebant : *Diliges proximum tuum , & odio habebis inimicum tuum. Matth.* 5. 43. Quos correxit Vnigenitus Dei Filius , qui eſt Sapientia Patris , cùm veniſſet in mundum , prædicans illis : *Ego autem dico vobis diligite inimicos veſtros . Ioan.* 44. Et *Qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam , iam mœchatus eſt eam in corde ſuo . Matth.* 5. 28. Quod etiam per Prophetam fuerat anteà intimatum : *Laua à malitia cor tuum Ieruſalem , vt ſalua fias . Vſquequò morabuntur in te cogitationes noxiæ ? Ier.* 4. 14. Et aduertit Iulius Maurocenus olim Rabbinus , mox Neophytus , eruditi ſui operis *part.* 2. *cap.* 69. *pag.* 150.

Quantam autem ſit earumdem cordis
13 cogitationum malarum malitia , teſtatur Conc. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. dicens : *Nonnunquam* , Peccata cordis , *Animam grauiùs ſauciant , & periculoſiora ſunt iis , quæ manifeſtè admittuntur.* Et equidem duplici reſpectu ; *Primò* quia frequentiora , & magis multiplicia ſunt cordis peccata , quàm externa, opere completa ; ſicut magis multiplicia erunt furta , quæ committentur , ſi portę domorum relinquantur apertę , quàm ſi per feneſtras cogantur fures aſcendere . *Numquid apertæ tibi ſunt portæ mortis ?* ait *Iob.* 38. 17. *Portæ mortis ſunt cogitationes prauæ* , notat ibidem S. Gregorius : ſenſus autem noſtri exteriores vocantur feneſtrę . *Mors per feneſtras noſtras ingreſſa eſt domus noſtras . Hier.* 9. 21. Igitur peccata operis pauciora , & difficiliora , ſicut furtà per feneſtras , quę requirunt ſcalas , & auxiliatores . Peccata cordis frequentiora , & maioris numeri , ſicut furta patratà , vbi repertę ſunt domus apertę . Simile de frugibus camporum , quę 14
copioſiores ſunt ex ſeminatione bladarum , quàm ex arborum plantatione ; hęc enim eſt laborioſa , & difficilis, ideòque rara ; ſed illa facilis , frequens , & vbertoſa . Diabolus ditatur non per plantationem actualium culparum , à quibus plurimi abſtinent vel ob impotentiam , vel ob verecundiam ; ſed vtique ob ſeminationem malarum cogitationum in cordibus hominum . *Inimicus homo ſuperſeminauit zizania , & abiit . Matth.* 13. 25.

Secundò ſunt periculoſiora peccata cordis , quàm ſint peccata operis , quia homines parùm curant de cogitationibus malis , & difficillimè emendantur , 15
tanquam ſerui ſoliti vapulare , qui pro nihilo habent vapulationes . *Verberauerunt me , ſed non dolui : traxerunt me ; & ego non ſenſi . Prou.* 23. 35. Et ideò quamuis corripiantur , rident , irrident, non curant emendari . *Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum , ibunt in adinuentionibus ſuis . Pſal.* 80. 11. Et adueniente morte ſunt in probabili periculo damnationis . Ratio eſt euidens . Vel enim mors ex improuiſo adueniet , & moriuntur ſine confeſſione damnati . *Si ceciderit lignum ad Auſtrum , aut ad Aquilonem , in quocunque loco ceciderit, ibi erit . Eccl.* 11. 3. Vel dies tranſitus ad aliam vitam præuenietur ab infirmitate , & longo agone ; & abſque dubio tentabuntur vehementiſſimè à Diabolo 16
in extremis , *tanquam leo rugiens , quærens* vt illos *deuoret . 1. Petr.* 5. 8. ſicut Pharao crudeliùs perſecutus fuit populum Hebræum , quando exibat de regno eius ; & tentatio non erit ſuper operibus peccaminoſis ; ſed ſuper cogitationibus prauis , & immundis ; ſufficit enim præſtare aſſenſum ipſarum vni, & animam perdere , iuxta axioma commune : *Qui peccat in vno , factus eſt omnium reus* . Non deſunt horrenda exempla.

P. Ioan. Dominic. Ottonellus Soc. Ieſu in ſuo opere *de Chriſtiana Charitate*

cap.

Digitized by Google

cap. 29. exempl. 5. narrat virum nobilem ſolitum habere concubinam ; cùm ex infirmitate ad extremum vitæ perueniſ-
17 ſet , confeſſus eſt , ac communicatus , Oleo ſacro inunctus , à Sacerdote adiutus , obijt , ſed poſt mortem reuelatum eſt eidem Sacerdoti , in infernum eſſe damnatum , quia non reſtitit Diabolicæ ſuggeſtioni circa Concubinam , cuius in corde , ſi ſanaretur , amplexus deſideraret . Conſimilem caſum ex Vega *cap. varior. part. 2. cap. 2.* refert Segneri *in Chriſt. inſtr. part. 1. ſerm. 31. num.* 16. Nec mirum , quia qui ſolitus eſt in ſanitate turpibus cogitationibus delectari , quomodo in agonia negabit iiſdem aſſenſum ? Si ſanus ad leuem ictum cadit , quomodo ſtabit moribundus , frequentibus , ac potentibus ictibus , & aggreſſionibus percuſſus ? Vtique , *Ibunt in adinuentionibus ſuis .*
18 *Pſalm.* 80. 11. Vtique verificabitur in illis : *Et in peccato veſtro moriemini . Ioan.* 8. 21. Quò impurior eſt aqua , eò citiùs inflammatur , & ebullit ; vt de luteis aquis Nili refert Strabo *lib. 15. Geograph.* Hoc idem euenit hominibus , impura corda ex habitu habentibus , & moroſis delectationibus , impuriſque , ac carnalibus cogitationibus aſſenſum præſtantibus ; hi enim vix tentati à Diabolo , in ſupremo vitæ ſpiritu , cadent in deſiderium carnis , & ſubindè in infernum . *Propter ſpeciem mulieris multi perierunt : & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit . Eccleſ.* 9. 11. En igitur quanta eſt malitia prauarum cordis cogitationum , tùm ex multiplici numero mortalium culparum , tùm ex moraliſſimo periculo damnationis æternæ in extremo vitæ ſpiritu ; in quo infelices peccatores à Diabolo capiuntur . *Venatione cœperunt me quaſi auem inimici mei gratis . Thren.* 3. 52.

Remedia , quibus per Parochos ,
19 Confeſſarios , ac Verbi Dei Præcones docendi , ac hortandi ſunt peccatores ad repellendas cogitationes malas , & illas eliminandas à cordibus ſuis , erunt ſequentia .

Primum . Timorem ſanctum Dei habere ; & ſæpè recordari , quid ſibi acciderit in puncto mortis ? ſcriptum eſt enim : *Memorare nouiſſima tua , & in æternum non peccabis . Eccl.* 7. 40.

Secundum : Conſiderare periculum damnationis æternæ ob conſuetudinem malarum cogitationum ; & expaueſcere iudicium finale , fiendum ſtatim , poſt exitum animæ de corpore ; nam *Beatus homo , qui ſemper eſt pauidus . Prou.* 28. 14.

Tertium : Sibi perſuaſum iri , quòd ſalus æterna pendet à cuſtodia cordis ; & idcircò *Omni cuſtodia ſerua cor tuum , quoniam ab ipſo vita procedit . Prouerb.* 4. 23.

Quartum : Malitiam malarum cogi-
tationum , & moroſarum delectatio- 20
num in corde eſſe lethalis adinſtar febris ; quæ tota inſidet in viſceribus , de qua eſt Aphoriſmus ille : *Si exteriora frigent , & interiora calent cum ſiti , lethale .* Hippocrat. *lib. 4. Aphoriſm.* 48. Ideò omni diligentia cauendum à malis cogitationibus . *Caue , ne fortè ſubrepat tibi impia cogitatio .* Deuteronom. 15. 9.

Quintum : Proſcribere , & abiurare opinionem illam , de qua ſupra , docentem ſatis eſſe , non conſentire delecta-
tioni turpi , & profiteri , ac fideliter 21
practicare ſententiam contrariam , quæ docet , eas eſſe repellendas , mentem ad Deum eleuando , & eius adiutorium humiliter petendo ; vel animum , & cogitatum in aliud obiectum virtuoſum dirigendo ; vel expreſsè proteſtando , ſe nunquam aſſenſum præbiturum ; ad exemplum Eleazari , qui propoſita ſibi Legis tranſgreſſione . *Reſpondit , citò præmitti ſe malle in Infernum . 2. Machab.* 6. 23. quàm conſentire trangreſſioni .

Sextum : Si aliquando turpis aliqua cogitatio moram fecerit in corde , de
ea humiliter confiteri , cum dolore , 22
& propoſito emendandi : *Laua à malitia cor tuum Ieruſalem, vt ſalua fias : vſquequò morabuntur in te cogitationes noxiæ? Hier.* 4. 14.

Septimum : Seruare ſemper horrorem
maximum à duerſus prauas cogitationes , 23
adeò vt etiam in ſomnijs phantaſmata inhoneſta repellantur , vt fecit S. Franciſcus Xauerius , cui ex violentia in re-

ſiſtendo fracta eſt vena in pectore. Segneri *in cit. ſerm.* 31. *num.* 9. ac S. Philippus Nerius aiebat, etiam nocturnas illuſiones eſſe Confeſſario manifeſtandas. Baccius *in eius Vita libr.* 2. *cap.* 13. *numer.* 16.

Octauum: Quòd ſi Deus in humilitatis exercitium permittat aliquando
corda fidelium turpibus cogitationibus
vexari, vt legitur de S. Catherina Se-
24 nenſi, in eius vita ſcripta à P. Paulo
Frigerio Presbytero Congregat. Oratorij Romæ, *libr.* 1. *cap.* 16. *num.* 3. & de Cardinali Baronio in eius ſenili ætate Barnabeus *in eius Vita libr.* 3. *cap.* 12. præter lacrymoſæ confeſſionis reme-
25 dium, recurrere ad feruentem orationem; muſcæ enim non ſtant ſuper olla ebulliente; neque cogitationes prauæ in anima ardentiùs orante; vt de Sancto Chriſtophoro à mulierculis in carcere tentato narrat ex Surio *in eius Vita*, Sylua Hiſtor. Matthæoli *part.* 2. *libr.* 9. *cap.* 2. *tit.* 8. *exempl.* 5.

Nonum: Affligere corpus ieiunio,
cilicio, ac pœnitentia; caſtitas enim
26 iuxta S. Thomam dicitur à caſtigando; & ita feciſſe Abbates Moyſem, & Iſidorum refert Matthæoli *ibid. exempl.* 6. Vnde ipſemet Apoſtolus aiebat: *Caſtigo corpus meum*. 1. *Cor.* 9. 27.

Decimum: Fugere conuerſationem
mulierum, & aſpectum ipſarum; nam
27 *Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt; colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit*. *Eccleſ.* 9. 11. Et hic narrandum lacrymabile, vulgatumque exemplum Eremitæ Iacobi, qui conſumptis annis quadraginta in pœnitentia rigoroſa, in ætate ſexaginta annorum, adoleſcentulam, quam à Dæmone liberauerat, & ſecum rema-
28 nere permiſerat, ſtuprauit, deindè occidit, ac in deſperationem lapſus, relicto Eremo, ad omne flagitium committendum ibat, niſi ex Dei pietate ad pœnitentiam reuocatus eſſet. Ex Lippomano Matthæoli *ibidem exempl.* 7. Vice verſa, Sanctus Sorus Eremita in Gallijs, quia ſemel in iuuentute aſpexerat mulierem nudam, ſe lauantem in flumine, adeò doluit, vt ad repellendas è corde ſuo turpes imaginationes, ſe occluſerit in cauerna, in qua annis quadraginta continuis permanſit, negato ſui conſpectu etiam propriæ matri: cùm-
que propè cauernam accederet quædam 29
mulier, neque monita recederet, in eam conſpuit S. Eremita, & ſputo oculum percuſſum excæcauit: quæ domum reuerſa reperijt, omnes de ſua familia oculum perdidiſſe, filios, canem, felem, & gallinas; vt piè, ac luculenter ſcripſit ex Bollando (Italico ſermone) Hieronym. à Baſilica Petri *in Ephemerid. Sa-
cris tom.* 2. *Calend. Febr. pag.* 25. 30

Vndecimum: Etiam ab inanimatis imaginibus oculos auertere, & præcipuè à Picturis obſcœnis, è quibus prodeunt turpes cogitationes in corde, iuxta illud: *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de Virgine*. *Iob.* 31. 1. Referatur exemplum Pictoris in Purgatorio exiſtentis, qui vix euaſit infernum, ob depictam inhoneſtam imaginem, de quo P. Menochius *in OEconomic. libr.* 3. *cap.* 2. *num.* 4.

Duodecimum: Veram, & conſtantem
deuotionem, ac fiduciam habere in 31
DEIPARAM Clementiſſimam Dominam, ac Aduocatam noſtram; tùm, vt puro corde in hac vita viuamus: Eſt enim ipſa *Mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei, & flores eius fructus honoris, & honeſtatis*. *Eccleſ.* 24. 23 tùm, vt in puncto mortis à tentationibus Diaboli liberemur, & æternam vitam conſequamur; vt teſtatur Diuus Bernardus *ſerm.* 4 *ſuper Miſſus eſt* ita dicens: *Per te, ô Genetrix Beata, cœlum repletum, infernus euacuatus eſt, inſtauratæ ruinæ cœleſtis Ieruſalem, expectantibus miſeris vita perdita data. Sic potentiſſima, & pijſſima Charitas, & affectu compatiendi, & subueniendi abundat effectu, æquè locuples in vtreque*. Certum eſt enim, Deiparam non deſerere in morte deuotos ſuos; nam *Qui EAM inuenerit, inueniet vitam*. *Prou.* 8. 34.

DE-

Digitized by Google

DECISIO CLIII.

ARGVMENTVM.

Perquiruntur, & examinantur viginti quatuor peccata Patrum, ac Matrumfamilias occaſione filiorum. Quibuſvè rationibus ſuadendi ſint ad benè educandos Filios?

SVMMARIVM.

1 *Coniuges cupientes filios non generari peccant.*
2 *Coniugum peccata in vſu Matrimonij.*
3 *Abortus ex inaduertentia prægnantium.*
4 *Infanticidia ex negligentia Matrum.*
5 *Infantes ex nimio lacte Matris ſuffocati.*
6 *Matres dantes fililios lactandos alijs mulieribus an peccent?*
7 *Matrum nobilium lactantium ſuos filios exempla.*
8 *Matrum officium lactare filium.*
9 *Lactare filios etiam matres vilis conditionis recuſant.*
10 *Matrum peccata filiolos importunos in Eccleſiam deferentes.*
22 *Parochi tacentes, etſi filioli tempore Miſſæ ſint obſtrepentes.*
12 *Amor nimius genitorum in filiolos peccaminoſus.*
13 *Matris prudentis dictum de filiolis ſuis.*
14 *Genitorum culpa non docentium filios timorem Dei.*
15 *Fidei articuli explicandi per Parentes filijs.*
16 *Puerorum facinora à genitoribus laudata.*
17 *Maledicentes filios ſuos peccent.*
18 *Pueri Diabolum nominantis ad omnia, Exemplum.*
19 *Filiorum energumenorum ob imprecationes parentum.*
20 *Fratres, & Sorores non permittendi ſimul dormire, &* num. 57.
21 *Salomon annorum* 12. *genuit filium Roboam.*
22 *Fratris, & Sororis Matrimonium.*
23 *Filij à genitoribus in proprio lecto non tenendi.*
24 *Puer decennis coit cum nutrice.*
25 *Parentum vitia ſcandalizant filios.*
26 *Homicidiorum quatuor cauſa malum exemplum Patris.*
29 *Puellæ non permittendæ cum Amatoribus loqui.*
28 *S. Antonini viſio de Angelis, mox de Dæmonibus ſuper domo trium adoleſcentularum.*
26 *Matrum peccata ornantium filias.*
30 *Ducentium illas ad Choreas, & amores.*
31 *Aſperitas nimia genitorum in filios peccaminoſa.*
32 *Diuites filios vt relinquant, peccant parentes.*
33 *Clericali vitæ filios indignos genitores applicantes peccant.*
34 *Parochi occiſi à ſuo Capellano tragicus Caſus.*
35 *Religionem filij, filiævè ob parentum vim ingredientes.*
36 *Moniales inuitæ iugiter eum Iephte deflentes.*
37 *Maritantes genitores filias quando peccent?*
38 *Matrimonium cur indiſſolubile?*
39 *Lacedęmones puniebant genitores filijs delinquentibus.*
40 *Genitorum obligatio benè educandi filios.*
41 *S. Vuenceslai educationis, eiuſque fratris Boleslai differentia.*
42 *Genitores ius à Deo caſtigandi filios ſuos.*
43 *Mater dimidium filiorum.*
44 *Matrum ſanctè educantium filios, exempla.*
45 *Pueritiæ tempore inſtruendi filij in bono.*
46 *Catulorum educationis diſcrimen.*
47 *Ecclypſes Solis malæ, at quæ de mane peſſimæ.*
48 *Filia deflorata apud Hebræos cur ante domum paternum lapidaretur.*
49 *Filiorum vitia Parentibus deferenda.*
50 *Angelos cur Deus creauit in inſtanti; homines ſucceſſiuis temporibus?*

Digitized by Google

51 *Pater æquè, ac Mater, debet filios deuotè educare.*
52 *Parochi negligentes docere doctrinam Chriſtianam puniuntur ab Epiſcopo; qui & genitores excommunicare poteſt.*
53 *Diabolus exultans ex negligentia Parochorum.*
54 *Sale olim infantes aſperſi.*
55 *Correctio Paterna ſuauiter facienda.*
56 *Exemplum bonum dent genitores filijs,* & num. 58.
59 *Indolentia Cœli, ac Terræ ob filios malè educatos.*
60 *Oculi è capite adulterantium eruti. Et cur?*
61 *S. Antonius Abbas mulieri pulſanti noluit aperire.*
62 *Monſtra cur naſcantur in Africa?*
63 *Conuerſare cum fœminis periculoſum.*
64 *Stultitia, & Amor inſeparabiles.*
65 *Turcæ, & Mahometani diligentiſſimi in cuſtodia mulierum.*

DIxere: Multifariam, multiſque modis Coniuges peccare occaſione prolium; præcipuè ſequentibus, ac cauſis.

1 *Primò*: Deſiderantes non habere prolem ad effugiendum onus illam educandi; eſt enim contra vnum ex finibus principalibus Matrimonij; vndè ait Tertullian. *Homicidij feſtinatio eſt, prohibere naſci: nec refert, natam quis eripiat animam, an diſturbet naſcentem. Apolog. cap.* 3.

Secundò: In petitione, ſeu redditione debiti coniugalis talia exercentes,
2 qualia pudicas aures dedecent Confeſſariorum; præſertim accedentes præpoſterè; ſi mulier ſit incuba; aut menſtruorum tempore, vel ita partui proxima, vt ipſi moraliter obfuturus ſit carnalis congreſſus; de quibus peccaminoſis actibus tractant Moraliſtæ; Sanchez *de Matrim. lib.* 8. *diſp.* 9. *& plur. ſeqq.* Gobat *de Matrim. tract.* 10. *à num.* 476. *cum ſeqq.* Diana Coordin. *tom.* 2. *tract.* 6. *à reſolut.* 180. *& ſeqq.* Videantur meæ Deciſiones de Pœnitentia *Deciſ.* 27. *num.* 12. *&* 13.

Tertiò: Abortus committentes, etſi non data opera; ſed culpabili inaduertentia, vel malitia. Exempli gratia dum
vxor prægnans ſuſtollit pondera; quibus 3
cauſatur Abortus, vel maritus calce, aut pugnis eam impetit more belluino, iuxta illud: *Comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Pſal.* 48. 13. Et huius facinoris reus fuit Nouatus hæreſiarcha; de quo S. Cyprianus ſcripſit *lib.* 2. *Epiſt.* 8. *Et damnare nunc audet Sacrificantium manus, cùm ſit ipſe nocentior pedibus, quibus filius, qui naſcebatur, occiſus eſt.*

Quartò: Poſt partum tenentes paruulos editos in proprio lecto abſque vlla
cautela, cum periculo ſuffocationis, 4
& infanticidij; quod crimen vtinam frequenter non eueniret? cuius teſtes ſunt Confeſſarij & quamuis ſit caſus reſeruatus; & in alijs Diœceſibus ſit adiecta excommunicatio contra Patres, & Matres detinentes recenter natos in lecto, parùm vel timetur, vel obeditur, tùm ex incuria Parochorum non inculcantium hoc præceptum in ſuis concionibus ad populum: tùm ex malitia ipſorum genitorum, ac Matrum præcipuè, quæ ob friuolas excuſationes paupertatis, vel frigoris (verè autem vt minus incommodum ſentiant) volunt audacter in lecto retinere infantes abſque cautione; itaut de illis dicendum ſit, quòd allegant quidem excuſationes, ſed *ad excuſandas excuſationes in peccatis. Pſal.* 140. 4.

Quintò: Peccant Matres in lactando
infantes; plures enim illarum habent 5
vbera ita lacte abundantia, vt papilla in ore infantis, & ſugentis immiſſa, ſinentes ſe à ſomno rapi, puer ex nimio lacte ſuffocetur; cui ex compaſſione, dicendum foret: *Quare mater tua leæna? Ezech.* 19. 2.

Sextò: Sed plurimæ Matres nobiles grauiter in obligatione deficiunt non
lactantes proprios filios, ſed illos nu- 6
tricibus lactandos tradentes, quæ quidem nutrices ſæpè ſæpiùs malis moribus imbutæ, & malo lacte (vel ex occulta earum conceptione, vel occultiori morbo gallico, aut alia ſanguinis impuritate) infantulos cibantes, eoſdem ita malè affectos reddunt tùm in animo, tùm in corpore; vt vix adhi-

bea

Digitized by Google

beatur remedium. Et ideò hæ matres non ſunt à peccato immunes; eſt enim contra naturale præceptum, fœtas matres ſtatim ſe lacte priuare, vt incontinentiæ operam nauent; cùm natura eaſdem genitrices lacte ditet, & donet, vt fœtus ſuos nutriant. Neque eas tuetur à culpa vniuerſalis conſuetudo; quia damnatur in Iure tanquam praua per tex. *in cap. Ad eius. diſt.* 5. vbi ſic: *Ad eius verò concubitum Vir ſuus accedere non debet, quouſque qui gignitur, ablactetur. Praua autem conſuetudo in coniugatorum moribus irrepſit, vt filios ſuos, quos gignunt, nutrire mulieres contemnant, eoſque ad nutriendum alijs mulieribus tradant. Quod videlicèt ex ſola carnis incontinentia videtur fuiſſe inuentum, quia dum ſe continere nolunt, deſpiciunt lactare, quos gignunt.* Certè videntur crudeliores feris, quæ tanto amore nutriunt prolem ſuam; de quibus ſcriptum eſt: *Lamiæ nudauerunt Mammam, lactauerunt catulos ſuos; filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto. Thren.* 4. 3. Non ita fecit
7 Sara vxor Abrahæ, quamuis ditiſſima, quæ ipſàmet voluit lactare Iſaacum, quem pepererat. *Gen.* 21. 7. Non ita Anna mater pueruli Samuelis, quem & ipſa lactauit. 1. *Reg.* 1. Non ita Mater Machabæorum, quæ iuniori filio, martyrio proximo, dixit: *Te in vtero nouem menſibus portaui, & lac triennio dedi*: 2. *Macb.* 7. 27. Non ita Hecuba Troiana Regina, quæ Hectorem lactauit. Homer. *lib.* 22. *Iliad.* Non ità Regina Theſſalonica, quæ Regem filium Antipatrum proprijs vberibus aluit. Iuſtinus *lib.* 16. *in princip.* Non ita Penelope, quæ allactauit Telemachum. Homerus *in Odiſſ.* Non ita Mater Honorij Imperatoris, à qua fuit lacte materno altus. Claudian. *in Panegyr.* 4. Audiant hæ matres delicatæ S.Ambroſium *in lib.* 3. *de Abrah. cap.* 7. *Prouocantur fœminæ meminiſſe dignitatis ſuæ, & lactare filios ſuos: hæc enim matrum gratia, hic honos, quo ſe proprijs commendent viris.* Quapropter friuola eſt excuſatio Matrum nobilium ſe ſcilicèt ſubtrahere à lactanda prole ne dedecus incurrant; ſiquidem nulli mulieri, etſi nobili, aut Heroinæ; poteſt eſſe dedecori lactare filium, quem 8
nouem menſes in penitiſſimis vteri receſſibus aluit, & quem ex proprijs viſceribu eduxit: imò naturam offendit mater, recuſans hominem viuentem, & matris officia implorantem ſuo lacte nutrire, quem in vtero latentem ſuo ſanguine aluit, vt docent DD quos refert Barboſa *in collect. ad d. cap. Ad eius. diſt.* 5. *num.* 2. Tiraquell. *de Nobilit. cap.* 20. *num.* 78. Couaruuias *in Epitome Decret. lib.* 4. *part.* 2. *cap.* 8. §. 6. *num.* 13. Et nouiſſimè pluribus relatis Narbona *de Ætate anno* 3. *quæſt.* 1. 9
num. 13. vbi inuehit contra hunc abuſum; quem, (oh quanta ambitione) illum proſequuntur etiam fœminæ ordinariæ conditionis; quarum mariti ne eas contriſtentur, vel cum illis venerei abundantiùs ſint, quamuis facultatibus careant, imò neque pecuniam ad nutricis ſtipem dandam habeant, filiolos committunt alienæ nutrici, à qua modicum lac exhibetur, quia modicum exigitur ſalarium. Exaltent Parochi, quaſi tuba vocem ſuam in Congregatione Patrumfamilias. Legant mea Erotemata de hoc abuſu tractantia *capit.* 99. *numer.* 18.

Septimò: Matres peccant, dum infantulos creſcentes portant ad Eccleſiam, Sacrificij tempore; eoſque con- 10
ſtrepere ſinunt vel Roſarium iactantes, vel vocem attollentes, vel ſi pedibus ſint aſſueti, per Eccleſiam decurrentes, cum litantis Sacerdotis, & fidelium adſtantium ſummo faſtidio; quaſi eſſent catelli irrationales; vt videtur innuere *Iob* 21. 11. illis verbis: *Egrediuntur quaſi greges paruuli eorum, & infantes eorum exultant luſibus.* At culpa hæc eſt etiam Parochorum, qui zelo carent; ſatis illis viuere. Si reprehenderent, ſi obiurgarent has Matres, 11
ſi eas docerent, vel puerulos domi tenere; vel ab initio eiſdem innuere, in Templo, vbi Deus colitur, vbi Chriſtus immolatur, vbi Angeli ſtant genuflexi; cum ſilentio, cum timore, & tremore immorandum; vtique non eſſet abſuſus iſte vbique communis.

Octauò: Peccant Genitores filios grandiores

Digitized by Google

diores factos nimio amore proſequentes,
& eoſdem incipientes habere velle, &
nolle, in omnibus, & per omnia con-
12 tentantes; ac quaſi Idolecta adorantes.
Quid ex hoc tenerrimo amore? Vel
Deus punit genitores morte puero-
rum, ne plus amentur, quàm ipſe
Deus; vt de Vitulo aureo fecit Moyſes
Exod. 32. Vel ſi filioli viuunt, & ado-
leſcunt, inobedientiſſimi euadunt, &
in parents inſurgunt. *Lacta filium, & pauentem te faciet: lude cum eo, & contriſtabit te. Non corrideas illi, ne doleas; & in nouiſſimo obſtupeſcent dentes*
13 *tui. Eccleſ.* 30. 9. Audiui prudentiſſi-
mam quamdam Matrem ita dicentem; *Numquam oſculata ſum filios meos, poſtquam eos ablactaui, vt eos cum timore educarem.*

Nonò: Peccant Genitores, omitten-
tes imbuere mentes filiorum reuerentia,
& timore Maieſtatis Diuinæ; neque eis
de die in diem inſinuantes, Deum ſuper
omnia eſſe timendum; Diuina præce-
pta eſſe omninò ſeruanda; potiùs mo-
riendum, quàm peccandum. Eſſe æter-
nam vitam poſt mortalem hanc, & qui-
dem duo loca æterna: *Paradiſum* pro
bonis, *Flammas Tartareas* pro malis
14 Chriſtianis. Eccleſias, Sacramenta, Sa-
cerdotes ſumma veneratione colendos.
Diuinam Voluntatem, à cuius proui-
dentia omnia pendent, ſemper promptè
amplexandam, tàm in proſperis, quàm
in aduerſis; hæc enim ſi frequenter
paruuli trimi, quadrimi, & in vlte-
riori ætate à parentibus audirent, &
tanquam ſemina Chriſtianæ pietatis in
cordibus ſuis tenellis reciperent, fru-
ctum timoris Dei redderent grandiores
facti; vt ſcriptum legimus de Tobia, qui
puerulum ſuum *Ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato. Tob.* 1. 10.

Decimò: Delinquunt Parentes non
explicantes pueris ſuis myſteria fidei;
neque eos ad Eccleſiam ſolliciti mitten-
tes, aut potiùs aſſociantes, vt à Paro-
cho, alijſve eruditis Magiſtris diſcant
Deum vnum in eſſentia, Trinum eſſe
15 in perſonis. Secundam Sanctiſſimæ Tri-
nitatis perſonam carnem ſumpſiſſe, vir-
tute Spiritus Sancti, ex Maria Virgine;
& in eadem carne Chriſtum Dominum
Deum, & hominem nos redemiſſe, me-
diante ſua Sanctiſſima Paſſione, Mor-
te, & Reſurrectione. Cæteros Symboli
articulos non declarantes; aliaſvè par-
tes Doctrinæ Chriſtianæ, vt illam edi-
ſcant; maiorem curam animalium, &
ſtabulorum, quàm animarum gnatorum
habentes; itaut de plurimis familijs ve-
rificetur, quod de domo Herodis pro-
nunciauit Auguſtus Imperator, *profuiſſe magis, naſci ſues, quàm filios*; Ma-
crobius Saturn. *lib.* 2. *cap.* 4. & quod ad
populum inculcabat aureum os S. Ioan-
nis Chryſoſtomi: *Maiorem aſinorum, & equorum, quàm filiorum curam habemus.*
Homil. 60. *in Matth.*

Vndecimò: Peccant parentes approban-
tes vel furta filiorum, fructus, bladas, 16
oua, forſan & alienas gallinas, vel oues
domum deferentium: vel eorumdem fi-
liorum ferocitatem, & manus violentas;
adeò vt ſi audierint, ab ipſis aliquem
ſaxis, vel pugnis percuſſum; laudent
opus, & ſubdant, ne permittas ab ali-
quo te conculcari; in rixa eſto primus
in percutiendo. Sic ego faciebam, cùm
tuæ eſſem ætatis. Nullus me momor-
dit canis, cuius pilis non mederer mi-
hi. Non ita faciebat Tobias, qui audi-
ta voce hædi furto ſubrepti ait: *Reddite hædum Dominis ſuis, quia non licet nobis, aut edere ex furto aliquid, aut contingere. Tob.* 2. 11. Non ita doce-
bat Apoſtolus, qui imò dicebat geni-
toribus: *Educate filios veſtros in diſciplina, & correptione Domini. Epheſ.* 6. 4.

Duodecimò: Rei ſunt genitores pue-
ris ſuis maledicentes, nam *Maledictio* 17
Matris eradicat fundamenta domus. Eccl.
3. 11. Filiolo ſitienti cùm mater tan-
dem dixiſſet, accipe, bibe Diabolum,
ſtatim energumenus euaſit filius, quem
nullus liberare potuit, niſi Sanctus Za-
nobius Archiepiſcopus Florentinus, vt
narrat *in eius Vita* Surius: Alius pue-
rulus, ſatis ſimplex, qui errauerat à
via, & neſciebat reuerti domum, fle-
bat. Viatores illum interrogant de no- 18
mine? Reſpondit, vocor *Diabolus*. Quæ-
runt, quis ſit eius Pater? Reſpondit
Diabolus. Quæ Mater? ait *Diabolus*.

Quæ

Digitized by Google

Quæ ſit eius domus ? reiterat dicens
domus mea eſt *domus diaboli* ; ſic enim
pluries audiui patrem meum dicentem,
& vocantem Matrem meam diabolum,
& illam pariter appellantem Patrem
meum diabolum , ac me ipſum diabo-
lum, Marchantius *in Cand. elabr. tract.* 8.
Propoſ. 3. S. Catharina Senenſis dicebat
Matri ſuæ : ne, quæſo, Mater maledi-
cas mihi , ſed potiùs verbera me . *In
eius Vita* Paul. Frigerius *libr.* 1. *cap.* 4.
num. 3. Anno 1604. in Villa Tinaſciæ in
Hiſpania filiola quædam maledicta fuit
à Matre , dicente , vade , & in te in-
trent tres Dæmones ; & ſtatim fuit op-
preſſa à ſpiritibus immundis , quorum
egreſſum obtinuerunt merita SS. Ignatij,
& Franciſci Xauerij , ac Stanislai , vt
19 notat Bartoli *in eius Beati Vita cap.* 14.
Alia lugubria exempla maledicentium
genitorum videantur apud Menochium
in Storeis part. 1. *capitul.* 53. *& part.* 4.
cap. 86.

Decimotertiò : Grauis culpa eſt pa-
rentum , permittentium pueros diuer-
ſi ſexus , quamuis fratres , & ſorores,
in eodem lectulo dormire . Ait Ariſto-
teles , filios in quarto , vel quinto an-
20 no ætatis ſomnia facere . *libr.* 4. *Hiſtor.
Anim. cap.* 10. Narbona de ætate Anno
5. quæſt. 1 Nos aſſerere poſſumus in hac
ætate plures fieri capaces malitiæ . Igi-
tur , omninò ſeparandi . Salomon cùm
eſſet annorum duodecim genuit Ro-
21 boam . S. Hieronymus *in Epiſtolam ad
Vitalem* . Et Achaz Rex Iuda in eadem
ætate filios habebat . In præſenti ſæcu-
lo , in Gallia frater , & ſoror in tene-
ra ætate ſimul dormientes , tandem car-
naliter ſimul copulati ſunt ; tantuſque
ardor reciprocæ libidinis in eis exarſit ,
vt abſtinere ab hac inceſtuoſa copula ne-
ſcirent . Vterque ad licitas nuptias
tranſiuit : ſed vterque faſtidiens ſuum
22 coniugem , conuenerunt ſimul fugere,
& inceſtuoſa copula abſque fræno poti-
ri ; quod perpetrarunt , donec in car-
cerem detruſi , ob adulterium , & in-
ceſtum capite puniti fuerunt . Fran-
ciſc. Roſſetus *Hiſt. Tragic. exempl.* 7.

Decimoquartò : In culpa pariter gra-
ui ſunt Pater , & Mater , qui in pro-
prio lecto dormire faciunt filiolos gran
diuſculos factos ; multi enim , ex ſo-
lutione debiti Matrimonialis eorum- 23
dem parentum , diſcunt actiones tur-
pes , & carnales . Curioſitas , ſecun-
dum Sanctum Thomam , eſt prima ag-
greſſio contra caſtitatem . Pueri audiunt,
obſeruant , ediſcunt . Plures naſcun-
tur cum dentibus . Plinius *libr.* 7. *cap.*
16. Et plurimi ab vtero matris portant
quandam ſpecialem malitiam pro rebus
venereis , iuxta illud : *Errauerunt ab* 24
vtero . *Pſal.* 57. 4. Puer decennis , dor-
miens cum ſua nutrice , eam fecit præ-
gnantem , & ſe ipſum Patrem . Cælius
Rhodiginus *lib.* 14. *cap.* 8.

Decimoquintò : Peccant Parentes ,
permittentes vel ſe audiri à puerulis pro-
nunciantes verba obſcœna , res turpes, 25
maledicta , & blaſphemias ; vel ſe vi-
deri quodcunque facinus perpetrantes ;
nam diſcunt , etſi tenelli , eadem di-
cere , vel facere . *Lædetur quaſi vinea
in primo flore botrus eius* . *Job.* 15. 33.
Narrat Ælianus *libr.* 13. *Var. Hiſt. cap.*
2. Quemdam Macaræum , Sacerdotem
Idolorum , gladio dormientem homi-
nem in ſuo cubiculo occidiſſe , aſpicien-
tibus duobus puerulis , quos occiſor
dormientes credebat , & de quibus nil
dubitabat . Ablato cadauere , & abſen-
te homicida , deſcendunt pueruli è le- 26
cto , dicentes , faciamus & nos , quod
Pater fecit . Vnus ſe extendit , ac ſi
dormiret , alius cum eodem gladio ictum
in fauces infigit , & fratrem interemit.
Mox venit mater , & viſo fratricidio ,
fratricidam irata ipſomet gladio transfo-
dit . Deinde reuerſus Sacerdos Idolola-
tra , viſis infanticidijs vxorem occidit.
Ecce ab vno exemplo malo , quanti
peſſimi euentus?

Decimo ſextò : Delinquunt Parentes ,
qui permittunt , vt filiæ adoleſcentes 27
morentur in ianuis , vel in feneſtris ,
vt viros aſpiciant , ſeu à viris aſpician-
tur . Peſſimum abuſum , haud defen-
dendum motiuo maritum quærendi .
Nequius oculo quid creatum eſt ? *Eccleſ.*
31. Nam viſum ſequitur cogitatio , co-
gitationem delectatio , delectationem
conſenſus . *Fornicatio mulieris in extol-
lentia oculorum agnoſcetur , & in palpe-
bris illius* , Eccleſ. 26. 12. Pudiciſſima
Iudith

Iudith iuuenis *in ſuperioribus domus ſuæ*
fecit ſibi ſecretum cubiculum , in quo cum
puellis ſuis clauſa morabatur . Iudith. 8.
5. Obligatio eſt genitorum adoleſcentu-
las ſuas ita cuſtodire , vt ab hominibus
non aſpiciantur . Oh modeſtæ ſunt ,
verecundæ ſunt, innocentes ſunt ? Ideò
cuſtodiantur . *Quid faciemus ſorori no-*
ſtræ ? Si murus eſt , ædificemus ſuper
eum propugnacula . Cant. 8. 8. S. Anto-
28 ninus Archiepiſcopus Florentinus , de-
ambulans per ciuitatem , vidit chorum
Angelorum ſuper domuncula , in qua
vidua mulier cum tribus filiabus ita pau-
peribus inhabitabat , vt ad victum quę-
rendum laborarent die , noctuque .
Subuenit iiſdem largis eleemoſynis pius
Paſtor ; ipſæque filiæ , depoſito labo-
rerio , ad feneſtras frequenter ſtabant ,
vt faciliùs ſibi de marito prouiderent .
Cùm iterùm eadem via tranſijſſet San-
ctus Archiepiſcopus , non Angelos , ſed
Dęmones ſuper prædicta domuncula
vidit ſaltantes , ſtupefactus ſe informat
de moribus puellarum ? quas vt intelle-
xit otioſas , & monuit , & ſubtractio-
ne eleemoſynæ ampliſſimæ ab illo defe-
ctu fecit emendatas. P. Menochius *in*
Storeis Centur. 2. cap. 72.

Decimoſeptimò : Maior eſt iniquitas
illarum Matrum , quæ filiabus ſuis pe-
29 ctus , humeros , & brachia denudant ,
crines exornant , vt Viris placeant ; vt
aſpiciantur , à pluribus ſibi deſeruia-
tur ; & tanquam Idola venerentur .
Auctrices enim ſunt illarum omnium
culparum , quas committunt corde ,
& oculis dilectores filiarum ; de quibus
ait Dominus : *Contriui oculos eorum ,*
fornicantes poſt Idola ſua . Ezech. 6. 9.
Siquidem , vt cecinit Ouidius :

Lis eſt cum forma magna pudici-
tiæ .

Decimooctauò : At maxima eſt culpa
earumdem Matrum ducentium eaſdem
filias ad ſaltationes , & choreas ; &
30 permittentes , vt eædem ſolæ cum ſolo
adoleſcente loquantur , tangantur , &
conuerſentur . Contra hunc abuſum
exclamat mellifluus Sanctus Bernardus ,
amariſſimo dolore plenus his verbis :
Intrat ſolus ad ſolam ? veh , veh . Lupus
ad ouiculam ? Et quòd genitores morta-
liter peccent , talem libertatem conce-
dentes filiabus , docent Nauarrus *in*
Summ. cap. 14. num. 18. Et Bonacina *de*
Præcept. Decalog. diſput. 3. *ſect. Vnic.*
punct. 6. num. 3.

Decimononò : Peccant genitores , qui
filios ſuos adultos nimia ſeueritate tra-
ctant , eoſdem iniurioſis , & contu- 31
melioſis verbis afficientes , ſicque eoſ-
dem ad iracundiam , & ad inobedien-
tiam , atque contemptum prouocantes;
quos deberent ex paterno officio ſuaui-
ter , & cum charitate admonere , iux-
ta præceptum Apoſtoli : *Patres , noli-*
te prouocare ad iracundiam filios veſtros ;
ſed educate illos in diſciplina , & corre-
ptione Domini . Epheſ. 6. 4.

Vigeſimò : Crimen lethale incurrunt
Patresfamilias ; qui , vt filios ſuos di-
ui:es faciant , & locupletes poſt ſe re- 32
linquant , incidunt in radicem omnium
malorum ; ideſt in Auaritiam , con-
tractus illicitos , & vſurarios frequen-
tantes , innumeras fraudes committen-
tes , legata pia , liuellos , mercedes
operariorum non ſoluentes , quaſcun-
que eleemoſynas à domo ſua eliminan-
tes ; vnde ſequitur , non ſolùm perdi-
tio animæ genitorum ; ſed totalis rui-
na , atque deſolatio poſteritatis , exi-
dium filiorum , hereditatiſque confiſ-
catio ; cuius veritatis non ſunt neceſſa-
ria teſtimonia , ſiquidem quotidiana
experientia illam irrefragabiliter con-
firmat , iuxta adagium , *Malè parta ,*
malè dilabuntur . Ait enim Scriptura :
Auaro nihil eſt ſceleſtius . Eccleſ. 10. 9.
Et nos ſatis egimus de effectibus auari-
tiæ ſupra *Deciſ.* 137.

Vigeſimoprimò : Peccant Pater , &
Mater clericalem vitam ſuadentes Filio , 33
cui ad illam nulla eſt propenſio , nulla
vocatio cœleſtis , nullus amor caſtita-
tis . Et quamuis ſcriptum ſit ; *Nec*
Quiſquam ſumit ſibi honorem , ſed qui vo-
catur à Deo tanquam Aaron . *Hebr.* 5. 4.
ſatagunt , vt filij obtineant vel Cano-
nicatum , vel Beneficia , etiam cum
cura animarum , dummodo ſint amplis
ditata prouentibus ; non præuidentes
excidium ſalutis æternæ ob innumera
peccata eiuſdem Filij Canonici , ſeu be-
neficiati , non incedentis in habitu , &

to-

Digitized by Google

tonſura ; non recitantis horas canonicas, non viuentis cum caſtitate, non exercentis proprium officium, abutentis redditibus Eccleſiaſticis, infeliciter viuentis, & infelicitèr morientis, quaſi Poema quoddam eſſet illud ſerioſum Redemptoris monitum: *Quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* *Matth.* 16. 26. Agnoui genitores cuiuſdam filij, quem etſi peruicacem clericalem vitam aſſumere fecerunt, & omnes ordines etiam Sacerdotium. Non contenti adhuc procurarunt, vt beneficium cum cura animarum haberet, &
34 illud ſimoniacè ab alio Presbytero ei reſignare fecerunt. Filius hic diſcolus factus Parochus aſſumpſit ſibi Capellanum, qui animarum curæ vacaret. In vna nocte carniſpriuij Parochus mittit Capellanum cum ſclopo ad conducendas adoleſcentulas, vt ſe cum cænarent, & ſaltarent. Capellanus iuit, ſed nullas inuenit, quæ vellent venire. Redeunti Capellano Parochus vt timorem incuteret ad ridendum, obuiam vadit in tenebris, & ait: *Chiuà il? torna in dietro*. Capellanus credens eſſe aliquem latronem exonerauit ſclopum in eum, ac in pectore ignis, plumbeiſque globulis vulnerauit, & ſtatim Parochus in terram cecidit, & occubuit. En finis lacrymabilis filij ad beneficium abſq; vocatione prouecti.

Vigeſimoſecundò: Peius agunt genitores, quando filios, vel corpore, vel
35 ingenio non perfectos, eoſque reluctantes in Regulare inſtitutum intrudunt, tribus votis illos onerantes, quorum obſeruantiam numquam præſtabunt, ſolo temporalis felicitatis motiuo, qua Regulares otioſi, abſque labore (& vt dicunt) ad ſonum campanulæ viuentes, potiuntur. Hinc Regularis, & Monaſtici Habitus detrimenta, dum plurimi abſque vocatione, & reluctantes profeſſi, inobedientes, incontinentes, ſcandaloſi, & apoſtatæ à Religione cernuntur. Vtinam conſiderarent eorum genitores magnam hanc Dei offenſam; qui iuſſit in Leuitico nullam ſibi victimam offerri, cui eſſet aliqua macula. *Si holocauſtum fuerit eius oblatio, ac de armento, maſculum immaculatum offeret. Leuit.* 1. 3.

Vigeſimotertiò: Peſſimè operantur Patres, & Matres, à quibus filiæ, contra earum voluntatem, coguntur 36
ingredi Monaſteria, & Moniales fieri; adeò vt per totam vitam ſint ſimiles Filiæ Iephtæ, quæ *cum ſocijs, ac ſodalibus ſuis flebat virginitatem ſuam in montibus. Iudic.* 11. 38. Meminiſſe eos oporteret excommunicationis fulminatæ à Sacro Tridentino Concilio *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 18. contra illos, qui *Quomodocumque coegerint aliquam Virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem inuitam ad ingrediendum Monaſterium*.

Vigeſimoquartò: Peccant Genitores, qui vel nimis tardant ex auaritia in maritandis filiabus; vel eas nuptui tradunt 37
ſine earum aſſenſu, volentes, vt nubant cui neque genium, neque amorem habent; & prohibentes, ne ducant in maritum, quem omninò cupiunt. Quamuis enim filiæ optimè fecerent in nuptijs pendere à gubernio, & prouidentia Patris, nihilominùs Pater Ius non habet violandi arbitrium filiarum in hac materia. *cap. de Nuptijs* 31. *quæſt.* 1. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 104. *art.* 5. Gobat *tract.* 10. *num.* 103. & *num.* 104. vbi reddit eam rationem: *Quod quis non eligit, non diligit. cap. Præſens* 20. *q.* 3. Excipitur tamen caſus, ſi infami perſonæ nubere vellet ipſa Filia. Sanchez *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 14 *num.* 4.

En igitur quot, & quanta peccata committunt Patres, & Matresfamilias intuitu, & occaſione filiorum, quæ ſicut non me piguit colligere, ita Parochos, & Verbi Dei diſpenſatores non tædeat legere; vt in Congregationibus, ſeu Concionibus de illis agere, ad euitationem, & correctionem poſſint.

Dicamus nunc remedia, argumenta, & rationes, quibus per Parochos, & Concionatores ſuadendi veniunt ijdē Patresfamilias, ac Matres ad bonam educationem filiorum.

Primò: Conſiderandum, eſſe Præceptum naturale, quo Patres, & Ma- 38
tres tenentur benè educare filios, & ad hunc effectum eſſe indiſſolubile coniu-

 gium.

dict. libr. 1. *cap*. 7. Ita ſunt malæ quali-
tates, quæ à Filijs aſſumuntur in infan-
tia. Difficillimè curantur. Puerum a
Dæmone obſeſſum Apoſtoli liberare non
potuerunt: opus fuit ſuprema Aucto-
ritate Chriſti; eò quia Diabolus cæpe-
rat eum poſſidere *Ab infantia*: Marc.
9. 22. Hinc illud Axioma legale; *Cuiuſ-
que rei potiſſima pars, principium eſt*. *l.
Facturus*. *ff. de Orig. Iur.*

Vndecimò: Inculcandum propterea
iugiter iiſdem Patribus, vt benè edu-
48 cent filios, & ne permittant, eos pec-
care; quia peccata filiorum imputan-
tur iiſdem Patribus. Hinc filia, quæ
prodigiſſet Virginitatem ſuam, lapida-
batur ante oſtium domus paternæ, vt
& pater dolore, & ignominia aſſicere-
tur. *Deuteronom*. 22. 21. vbi Oleaſt. Et
Summus Sacerdos Heli reprehenſus, &
punitus ob peccata filiorum, quaſi ipſe
illa commiſiſſet: *Quare calce abieciſti
Victimam meam, & munera mea, quæ
præcepi, vt offerrentur in Templo? Abu-
lenſ. in* 1. *Reg*. 2. 29.

Duodecimò: Qui audit Horologium
inconcinnè ſonare, damnat cuſtodem.
Qui ſentit balbutientem Virum, dete-
49 ſtatur obſtetricem. Qui videt tortis
cruribus puellam ambulantem, dolet
de nutrice: ſic qui filios obſeruat malè
educatos, eorumdem genitores con-
demnat, eoſque vocat *Non Parentes,
ſed Peremptores*. S. Bernardus *Epiſto-
la*. 3.

Decimotertiò: Monendos itaque co-
niuges, quòd Deus, etſi creauerit in
50 inſtanti omnes Angelos, noluit omnes
homines vnico verbo ex nihilo facere;
ſed decreuit, eiſdem vitam ſucceſſiuis
temporibus, mediante cooperatione,
coniugum elargiri; vt iidem coniuges
ſcirent, ſe eſſe Dei cooperatores, con-
ſecrati ad hoc opus in Matrimonij Sa-
cramento, & ideò ſollicitos eſſe opor-
tere in benè educanda prole: *Non enim
eſt bonum viuere, ſed benè viuere*. Se-
neca *lib*. 3 *de Benef. cap*. 29.

Decimoquartò: Eoſdem inſtruendos,
communem eſſe vtrique coniugi hanc
51 obligationem; & hic ſuauiter reprehen-
dendi Patres, qui numquam domi ge-
nuflectunt, orationes recitaturi, num-
quam ad doctrinam Chriſtianam filios
conducunt; ſed hoc onus ſoli mulieri
relinquunt; & nihilominus de Patre,
ac Matre dictum eſt filijs: *Audi fili mi
diſciplinam Patris tui, & ne dimittas le-
gem Matris tuæ*. Prou. 1. 8.

Decimoquintò: Idcircò, vt diximus,
peccant mortaliter Patres, qui non 52
curant filios ſuos erudiri in Doctrina
Chriſtiana; nam ſicut Epiſcopus po-
teſt plectere pœnis Parochos negligen-
tes in illos eam docendo. Pignatellus *tom*.
4 *conſ*. 202. *num*. 60. ita excommunicare
poteſt ipſos patres. Caſtropal. *tom*. 1.
tractat. 4. *diſput*. 1. *punct*. 11. *num*. 3. Et
Sanchez *in Decalog. libr*. 2. *capitul*. 3. *nu-
mer*. 15.

Decimoſextò: Narretur exemplum
illud Presbyteri in Synodo prædicaturi,
cui cùm deficeret materia, ex Dei per-
miſſione apparuit Satan dicens, præ- 53
dica in Synodo, & dic, *Princeps te-
nebrarum gratias agit Principibus Eccle-
ſiarum, ob eorum negligentiam in docendo
populum Doctrinam Chriſtianam; ex tali
namque ignorantia populatur infernus*: &
in ſignum tetigit eius maxillam, quam
nigerrimam reddidit. Cantipraten. *lib*.
1. *cap*. 20.

Decimoſeptimò: Hortentur Genito-
res, non tenero, atque ſenſitiuo amo-
re proſequi natos; ſed charitate pater- 54
na, & virtuoſa. Olim infantes aſper-
gebantur ſale, ut membra dureſcerent;
nunc parentes cooperiunt eos Zaccaro,
ob nimium amorem, quo emolliores,
& magis inhabiles ad diſciplinam eua-
dunt. S. Hieronymus *in cap*. 16. *Ezech*.
Scriptum eſt: *Tunde latera eius, dum
infans eſt, ne fortè induret, & non cre-
dat tibi, & erit tibi dolor animæ*. Eccl.
30. 12. Difficilè ceſſant Venti inſurgen-
tes in Aurora. Baccon. *in Hiſt. Ventor*.
Difficillimè deponuntur vitia, quæ in
tenera ætate aſſumuntur.

Decimooctauò: Sit tamen modus in
educandis filijs, & vt notauimus, ſi- 55
cut à nimia dulcedine, ſic ab exceſſiua
aſperitate cauendum. Plurimum iu-
uant ammonitiones paternæ cum chari-
tate. Aqua dulcis aptior eſt, quàm
aqua maris ad abſtergendas maculas;
hæc enim vti groſſior minùs penetrat

veſtimentum . Ariſtotel. *in Problem.*
ſect. 23.

Decimonono : Inceſſanter hortentur
Parentes , vt de ſe bonum exemplum
præbeant filijs ſuis . Hi opera genito-
rum mirantur , & tanquam legem exe-
56 quuntur abſque alio rationis diſcurſu .
Ideò ſi peribit Pater ob malam vitam ;
trahet ſecum etiam filios in infernum ob
malam imitationem . *Sicut vnus de*
Principibus cadetis . *Pſal.* 81. 7. Si cadit
Princeps in bello , ſolus non cadit, ſed
cum eo milites plurimi .

Vigeſimò : Præcipuè non permittant,
mares , & fœminas ; quamuis teneræ
ætatis ſimul dormire , tùm quia eſt
57 periculum occultæ malitiæ , tùm quia
eſt in Iure prohibitum . *cap. Conſuluit*.
2. *quæſt.* 5.

Vigeſimoprimò : Quòd ſi quis Pater
eſſet publicus adulter , vel concubina-
rius ; & tàm grande ſcandalum præbe-
58 ret filijs ſuis ; vtique *Expediret ei , vt*
ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius ,
& demergatur in profundum maris . *Mat-*
th. 18. 6.

Vigeſimoſecundò : Dicendum his Pa-
tribus familias , quod de ipſis dolet
Deus Pater , à quo donati ſunt fœcun-
59 ditate , vt filios benè educarent . Do-
let Deus Filius , qui aſſumpſit eos coo-
peratores in redemptione animarum .
Dolet Deus Spiritus Sanctus , quia non
dirigunt corda eorum ad recipiendas In-
ſpirationes cœleſtes . Dolet Deipara ,
quæ cupit videre Paradiſum animabus
plenum , & ob malam educationem
ruunt ad Orcum . Dolent Angeli Cu-
ſtodes , qui ſua adſiſtentia fruſtrantur .
Dolent Sancti , nam priuantur ſocijs ,
& conciuibus . Dolet Reſpublica , quia
habet peruerſos ſubditos . Dolent ipſi
Filij malè educati , qui in inferno ma-
ledicent , & blaſphemabunt inceſſanter
Genitores ſuos . *De Patre impio que-*
runtur Filij , quoniam propter illum ſunt
in opprobrium . Eccleſ. 4. 10.

Vigeſimotertiò : Filias nubiles ſeruent
ſegregatas à conſpectu hominum . Ad
Eccleſiam mittant illas velo coopertas .
60 ab oculis enim incipit omne peccatum .
Turbatus eſt à furore oculus meus . *Pſal.*
6. 8. Hinc Locrenſes ſtatuerant , vt
adulteris eruerentur oculi , tanquam
cauſæ efficientes illius delicti . Valer.
Maximus *libr.* 6 *cap.* 5. Et de obligatio-
ne velandi caput , & cooperiendi fa-
ciem mulieribus incedentibus in publi-
cum plura refert P. Menochius *in Storeis*,
Cent. 3. *cap.* 42. Et ſuper omnia , non
permittant , puellas cum adoleſcenti-
bus conuerſari . Conuerſatio viri cum
fœmina eſſe non poteſt ſine peccato. S. 61
Antonius Abbas ſpernebat Dæmones ,
ad ſe in forma Leonum , Vrſorum , ac
Tigrium venientes . Sed mulieri pul-
ſanti oſtium cellulæ noluit ob timorem
lapſus aperire . Argentum etſi album ,
ſi nimis tangatur , nigreſcit . Deipara
ſegregata ſtabat à conſpectu Virorum ;
& , cùm ab Angelo Cœleſti annuncia-
retur , *Turbata eſt in ſermone eius* . *Luc.*
1. 29. Africa parit monſtra , quia ani- 62
malia diuerſæ ſpeciei , vt bibant ad flu-
men ſimul conueniunt ; ibidem con-
uerſantur ; & excitatam libidinem ma-
res cum fœminis alteriùs ſpeciei explent.
Ariſt. *libr.* 8. *Hiſtor. Animal. cap.* 28. Do-
ceant Parochi eoſdem Patres , & Ma-
tresfamilias , vt filias ab amoribus om-
ninò retrahant , & pernicioſam illam
libertatem amorizandi non permittant .
Amor eſt violentiſſima paſſio . Duo
ſapientiores homines , quos mundus
habuit , *Adam , & Salomon* , amoris
cauſa , inciderunt in miſerias inenarra-
biles . *Deprauatum eſt cor eius* , ideſt
Salomonis , *vt ſequeretur Deos alienos* .
3. *Reg.* 11. 4. Sicut vino perditur ratio ,
& intellectus , ita conuerſatione cum
mulieribus . *Vinum , & Mulieres apo-* 63
ſtatare faciunt Sapientes . *Eccleſ.* 19. 2.
Etiam Poetæ morali fabula finxerunt ,
Stultitiam iocantem cum Amore , il-
lum inaduertenter oculis orbaſſe ; ideò
damnata fuit ſecum ſemper ire , ac ip-
ſum ad manus conducere ; quia *Amor* ,
& *Stultitia* ſunt inſeparabiles . Quo 64
tempore aues luxuriantur , tunc faci-
liùs incidunt in aucupantium retia .
Ariſtot. *libr.* 2. *de Gener. Anim. capit.* 1.
num. 7.

Vigeſimoquartò : Denuncient Paro-
chi Patribusfamilias , ac Matribus de-
trimenta honoris , inimicitias , homi-
cidia , ac alia mala , quæ quotidiè ha-
ben-

Digitized by Google

bentur in praxi , ob conuerſationem
Filiarum cum viris . Ideò tollant om-
ninò hunc abuſum ; non concedant fi-
liabus hanc libertatem . Sciant eſſe ,
65 peiores Turcis , & Mahometanis , à
quibus tanto ſtudio cuſtodiuntur fœ-
mellæ , vt nulli hominum liceat ad
eas colloquendas accedere . Idem ſer-
uant Ethnici , ac Pagani in Indijs
Orientalibus . Conſiderent genitores
Verba Apoſtoli obteſtantis , quod :
*Qui ſuorum , & maximè domeſticorum
curam non habet , fidem negauit , & eſt
infideli deterior* . 1. *Timot*. 5. 8. Qui ne-
gat fidem , ſaluari non poteſt : Igitur
neque ſaluabitur , qui filiorum , &
filiarum ſuarum curam non habuerit .
S. Ioannes Chryſoſtomus : *Magnum
habemus depoſitum , Filios ; ingenti il-
los ſeruemus cura* . Hom. 9. *in* 1. *ad Tim.*
Non attendatur peſſima hæc conſuetu-
do ; quia exemplum aliorum non ſal-
uabit , neque excuſabit in tremendo iu-
dicio . *Quid nobis proderit in illo Dei iu-
dicio multitudo , vbi ſinguli iudicabun-
tur ?* ait S. Eucherius *de Contemptu
Mund*. Ecce dicebat Apoſtolus , & di-
cant Parochi : *Denuntiamus vobis in No-
mine Domine IESV CHRISTI , vt ſub-
trahatis vos ab omni fratre ambulante
inordinatè* . 2. *Theſſ*. 3. 6.

DECISIO CLIV.

ARGVMENTVM.

Præſens Deciſio manifeſtat , Quid ſit Iudicium Temerarium ? Quanta eius grauitas , & malitia ? & Quibus remedijs , ſeu rationibus obuiandum ſit illi ?

SVMMARIVM.

1 *Iudicium temerarium quid ſit ?*
2 *Iudicij temerarij gradus tres .*
3 *Quando ſit peccatum mortale ?*
4 *Iudicium temerarium eſt peccatum contra iuſtitiam .*
5 *Præceptum prohibens temerè iudicare .*
6 *Superiores non peccant ſuſpiciendo de malo ex leuibus indicijs .*
7 *Iudicium temerarium in intellectu; non eſt peccatum .*
8 *Requiſita tria ad iudicandum .*
9 *Par in parem non habet imperium .*
10 *Scientia neceſſaria ad iudicandum .*
11 *Totilæ iudicium temerarium .*
12 *Cor hominis inſcrutabile .*
13 *Phariſæi temerarium Iudicium .*
14 *Iudicandus nullus ſine probationibus .*
15 *Iudicare ſpectat ad CHRISTVM Dominum .*
16 *Iudicia temeraria plurium ex Sacra Scriptura .*
17 *S. Vitalij Abbatis zelus conuertendi Meretrices .*
18 *Lopezij Mendozæ punitio ob temerarium Iudicium .*
19 *Theologi curioſus caſus in itinere cum Oratore Veneto .*
20 *Caietani Cardinalis ſtatura , & aſpectus deformis ; Item Ducis Atheorum .*
21 *Iudiciorum temerariorum infelix exitus .*
22 *Mulier temerè iudicans peperit in pœnam filios 12.*
23 *S. Ignatij Loiolæ ſapiens dictum, nè temerè iudicemus alios .*
24 *Quilibet ſuos conſideret defectus .*
25 *Temerè iudicantes à Deo puniuntur .*
26 *Veiſarij militis temerè iudicantis punitio diuina .*
27 *S. Rodeſindus Epiſcopus reſuſcitat duos ob iudicium temerarium à Deo morte percuſſos .*

DIxere : *Iudicium temerarium eſſe
actum intellectus , quo quis aliquid
de altero non ſolùm dubitat , & ſuſpica- 1
tur , ſed etiam definit , & ſtatuit abſque
ſufficienti probatione* . Quapropter tres
ſunt gradus Iudicij temerarij , *Dubita-
tio , Suſpicio , & Definitio* ; de quibus
optima eſt ſimilitudo Stateræ , ſeu
trutinæ : hæc aliquando ſtat indepen- 2
dens , & vt dicitur *in bilico* , ad neu-
tram partem inclinans ; taliſque eſt du-
bitatio . Vel aliquantulum pendet in
vnam partem ; & ecce *Suſpicio* ; vel
præ-

præcipitat omninò ; & ecce *Definitio*, *& Judicium temerarium* completum.
Igitur *dubitare* de peccato alicuius,
abſque legitimis fundamentis, eſt pri-
mus gradus, in quo neutri parti adhæ-
remus, ſed ſuſpendimus aſſenſum. *Suſ-
picari*, ineſſe malum, cum aliquo de-
bili aſſenſu, ſed cum formidine oppoſi-
ti, eſt ſecundus gradus. *Judicare* opus
malum cum pleno aſſenſu, & firma
animi ſententia, eſt tertius gradus.
Maſtrius *in Theolog. Moral. diſp.* 8. *num.*
49. Layman *libr.* 3. *tract.* 3. *part.* 2. *cap.*
2. *num.* 1. & Azor. *tom.* 3. *libr.* 3. *cap.* 11.
dub. 1. *&* 2. Dicitur autem temerarium
ex defectu ſufficientis probationis; quia
vbi habentur probationes concludentes,
aliquem commiſiſſe aliquod peccatum;
3 in hoc caſu iudicium non eſt temera-
rium : quòd ſi nulla ſit probatio, ſed
iudicium procedat ex leuibus indicijs,
peccatum erit mortale. S. Thom. 2. 2.
quæſt. 60. *art.* 2. niſi excuſetur à leuitate
mali, de quo proximus condemnatur;
vel niſi excuſet non plenus aſſenſus,
itaut ſe contineat vel in ſola dubitatio-
ne, vel in ſola ſuſpicione. Maſtrius
Layman, & Azorius ſupra.

Grauitas huius peccati, & malitia
Iudicij temerarij ex eo reſultat, quod
eſt actus contra Iuſtitiam, lædens bo-
nam famam proximi; cùm enim tria
ſint proximi bona, quibus abſque iuſta
cauſa nemo poteſt priuari, *Vita*, *Bo-
4 na fama*, *& Diuitiæ*; qui iudicium te-
merarium facit de proximo ſuo, quòd
aliquod peccatum commiſerit, peccat
contra Iuſtitiam, auferendo intra ſe
bonam famam, bonum nomen, &
bonam opinionem ab ipſo proximo;
quemadmodum quis peccat deliberando
intra ſe, velle occidere proximum,
vel eius diuitias furari. Maſtrius,
Layman, & Azor. *vbi ſupra*, qui ad-
uertunt, ſic iudicantem teneri ad re-
tractandum ipſum iudicium intra ſe;
& ad illud deponendum, quia *dubia
in meliorem partem ſunt interpretanda*. S.
Auguſt. *libr.* 2. *de Serm. Dom. in monte*,
5 *cap.* 18. & Gloſſa *ad Rom. capit.* 14. &
quia habemus expreſſum Præceptum:
*Nolite iudicare, & non iudicabimini:
nolite condemnare, & non condemnabi-
mini*. Matth. 7. & Luc. 6. & S. Iacob
cap. 1. *Nolite detrahere alterutrum fra-
tres. Qui detrahit fratri, aut qui iudi-
cat fratrem ſuum, detrahit legi, & iu-
dicat legem*: ideſt deficit à lege, & iu-
dicio illius proprium iudicium antepo-
nit. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 61. *art.* 3.
Molina *de Juſt. & Jur. tract.* 2. *diſp.* 15. 6
Duo tamen ſunt notanda, *Vnum* quòd
ex leuibus indicijs non peccat, ſi ſuſpi-
cetur malum ille, cui ex officio in-
cumbit, vt Prælato, Patri, Matri-
que familias malis obuiare; dummo-
do prudenter ſe gerant, in remedijs
applicandis, abſque læſione bonæ fa-
mæ illius, de quo ſuſpicantur. Moli-
na *tract.* 4. *diſp.* 14. Layman. *dict. libr.* 3.
tract. 3. *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 4. *Verſ. Ve-
runtamen*. *Alterum*, quòd non ſuffi-
cit, temerarium iudicium volutari in
intellectu, ad hoc vt ſit mortale; ſed
requiritur aſſenſus voluntatis, quæ ſi
ſe retrahat, cum diſplicentia illarum 7
cogitationum, vel ſuſpicionum contra
proximum, in nihilo peccabit; vel
tantummodò venialiter, ſi negligens
ſit in ſe retrahendo, vel imperfectum
præbeat aſſenſum; prout in cogitatio-
nibus venereis, vel de alia re turpi.
Layman. *d. cap.* 2. *num.* 3.

Malitia huius peccati in eo conſiſtit,
quòd qui temerè iudicat, non habet
tria requiſita ad iudicandum neceſſaria, 8
videlicet *Auctoritatem*, *Scientiam*, &
ordinem rectum Iudicij. *Primò*: nemo
poteſt aſſumere partes Iudicis, niſi à
Principe deputetur, & ei Iuriſdictio,
& auctoritas committatur. Porrò ad
iudicandas actiones proximi quis de-
dit priuatis hominibus auctoritatem? 9
Par in parem non habet imperium. *cap.
Innotuit*. 20. §. *Quamuis in fin. de Elect.*
Vndè Apoſtolus *Tu autem quid iudicas
fratrem tuum?* *Rom.* 14. Nam ſcriptum
eſt: *Quis te conſtituit Iudicem ſuper nos?*
Exod. 2. 14. Et *Ne quæras iniquitatem in
domo iuſti*. *Prou.* 24. 15. Imò, vt ſupra
notauimus, hoc expreſsè eſt prohibi-
tum: *Nolite iudicare, & non iudica-
bimini*. *Matth.* 7. Spectat enim ad ſo-
lum Deum: *Qui autem iudicat me, Do-
minus eſt*. 1. *Cor.* 4. 4. *Et Iob.* 13. 8.
Numquid pro Deo iudicare nitimini? Se-

cundò

Digitized by Google

cundò deficit Scientia, tùm ex parte iu-
dicantis, in quo eſt intellectus obſcu-
rus, & propenſio animi ad malum;
& vt plurimùm quilibet iudicat talem
10 eſſe proximum, qualem cognoſcit eſſe
ſeipſum. *Sed & in vita ſtultus ambu-
lans, cùm ipſe inſipiens ſit, omnes ſtul-
tos æſtimat. Eccleſ.* 10. 3. Cain homi-
cida iudicabat tales alios eſſe futuros:
*Omnis, qui viderit me, occidet me.
Gen.* 4. 14. Totila Rex Gothorum, aſ-
11 ſuetus Vino, cùm vidiſſet S. Caſſium
Epiſcopum Narnenſem rubram faciem à
natura habentem, iudicauit eum ebrio-
ſum. S. Gregorius *lib.* 6. *Dialog. cap.* 3.
Lutherus lapſus in carnis vitia ſcripſit,
eſſe impoſſibile contineri. Saul malus
malè iudicabat de Dauid. At Ionathas
bonus benè de eo ſentiebat. 1. *Reg.* 20.
32. Prudens artifex cogitat de ligno pul-
chram ſtatuam facere. Carbonarius pu-
tat ex eodem ligno in ignem proiecto
colligere carbones. Tùm ex parte il-
12 lius, qui iudicatur, ſcientia deficit,
nam occultiſſimæ ſunt intentiones hu-
manæ, à quibus diriguntur actiones.
*Prauum eſt cor omnium, & inſcrutabi-
le: quis cognoſcet illud? Ier.* 17. 9 Soli
Deo reſeruatum eſt. *Ego Dominus ſcru-
tans cor.* Et ideò *neque Eccleſia iudi-
cat de occultis, cap. Erubeſcant:* vbi
gloſſ. *in Verb. Secretorum diſt.* 32. Et qui
vult iudicare tacta proximi ſui, is *In
ſimilitudinem Arioli, & Coniectoris, æſti-*
13 *mat, quod ignorat. Prou.* 23. 7. Phari-
ſæus iudicauit Mariam Magdalenam
eſſe peccatricem, & nihilominus erat
puriſſima, quia lacrymis terſerat macu-
las animæ ſuæ, & ſplendebat tanquam
lucidiſſima ſtella; imò tacta erat Veſ-
per refulgens comitatura Solem Iuſti-
tiæ in occaſum ſuper Caluario, & in
Sepulturam; atque eumdem reſurgen-
tem tanquam Boſphorus fidelis debe-
bat præcurrere eius reſurrectionem;
Apoſtolis nunciando, Apoſtolorum
Apoſtola; à qua ipſi intellexerunt,
Redemptorem à mortuis reſurrexiſſe.
Tertiò deficit rectus ordo Iudicij; nam
qui temerè iudicat, & proximum con-
demnat ſine probationibus, & ſine de-
fenſionibus. Ipſe Deus, cui omnia ſunt
manifeſta, audito clamore iniquitatum
Ciuitatis Pentapoli, ait: *Deſcendam,
& videbo, vtrùm clamorem, qui venit ad
me, opere compleuerint. Gen.* 18. 21. ad
hoc ſubdit S. Gregor. *Mor. lib.* 19. *cap.*
14. *Vt nobis exemplum proponat, ne mala* 14
*hominum ante præſumamus credere, quàm
probare.* Alexander audita quadam ac-
cuſatione contra abſentem, manu co-
peruit auriculam ſuam dicens, hanc
reſeruo audituram defenſionem accu-
ſati. Plutarcus *in Alex.* In morbis acu-
tis non eſt facienda prædictio, cùm de
facili humores ſedem mutent. Hippo-
crates *lib.* 2. *Aphor.* 19. Sic in morali-
bus pluries ab initio iudicamus actio-
nem malam, quæ paulò poſt depre-
henditur bona. Hinc *Nolite iudicare
ſecundum faciem, ſed iuſtum iudicium iu-
dicate. Io.* 7. 24. Igitur malitia ſummà
eſt iudicare, & condemnare proximum
ſine probationibus, & ſine defenſioni-
bus, nam Iuris Regula eſt, vt etiam
in dubio accuſatus abſoluatur.

Obuiandum igitur Iudicijs temera-
rijs, & ſuadendas plebes, vt omninò ab
eis abſtineant triplici ratione.

Prima eſt, quia iniuria afficitur tota
Trias Sanctiſſima ab eo, qui temerè
iudicat. Siquidem, Deus Pater, etſi 15
Dominus, & Origo omnis auctorita-
tis, ſapientiæ, & iuſtitiæ, abſtinet à
Iudicio: nam *Pater non iudicat quem-
quam: Sed omne iudicium dedit Filio;
vt omnes honorificent Filium, ſicut hono-
rificant Patrem. Ioan* 5. 22. Igitur of-
fenditur tùm Pater, tum Filius, *qui
conſtitutus eſt Iudex viuorum, & mor-
tuorum;* eſt enim Sapientia infinita,
quæ in iudicando errare non poteſt:
*Si iudico ego, iudicium meum verum eſt.
Io.* 7. 16. Offenditur & Spiritus Sanctus,
qui eſt vera Charitas; nam *Charitas
non cogitat malum.* 1. *Cor.* 13. 5. Et ideò
ipſe iudicabit temerè iudicantes: *Et cum
venerit ille, arguet mundum de peccato,
& de iuſtitia, & de Iudicio. Ioan.* 16.
8. Etenim ſubdit S. Auguſt. *de Ser. Dom.
in Monte lib.* 2. *cap.* 6. *Iudicandi temeritas
nulla plus nocet, quàm ipſis iudici.* Ab-
ſtinendum igitur à quocunque iudicio,
cùm ad Deum, Supremum Dominum
ſpectet iudicare ſeruos. *Tu quis es, qui
iudicas alienum Seruum? Rom.* 14. 4.

Se-

Secunda Ratio eſt, quia vt plurimùm
16 iudicia hominum ſunt falſa; & huma-
nus intellectus extrinſecus videns non
penetrat intrinſecam actionum ſubſtan-
tiam, neque intentionem Agentis; &
ſic decipitur, fallitur, & peccat mor-
taliter peccato iudicij temerarij. In
Scriptura Sacra plura ſunt exempla.
Heli Sacerdos iudicat Annam temulen-
tam vino, & tamen erat orans in af-
flictione. 1. *Reg.* 1. 14. Melitenſes iu-
dicant Paulum, quem vipera momor-
derat, hominem impium, & tamen
erat Apoſtolus, Vas electionis. *Act.*
28. 4. Phariſæus in templo iudicat, eſ-
ſe peccatorem Publicanum, qui ex hu-
militate longè ſtans percutiebat pectus
ſuum. *Luc.* 18. 11. De iudicio eiuſdem
contra Mariam Magdalenam diximus
ſupra. Sed confirmentur auditores exem-
plis Hiſtorialibus.

S. Vitalius Abbas Septuagenarius,
17 cùm diù pœnitentem vitam in deſerto
feciſſet, ex Dei particulari motiuo ve-
nit Alexandriam, vt publicas meretri-
ces à peccatis retraheret. Cum iiſdem
loquebatur, conuerſabatur, & mora-
batur, pecuniam dans, ne peccarent;
ac in earum domibus pernoctans ora-
tioni vacabat. Accuſatur apud S. Ioan-
nem Eleemoſynarium Epiſcopum, qui
certus de Sanctitate *Vitalij*, & de ſua
recta intentione, ac operatione, per-
miſit, eumdem domos Meretricum fre-
quentare, vt retuli ſupra *Deciſ.* 101.
num. 5. Iuuenis quidam temerè iudi-
cans de eodem, cùm *Vitalium* obuium
haberet, obiurgauit de hyprocriſi,
de ſcandalo, de Incontinentia, & ala-
pa percuſſit. Patienter *S. Vitalius* tulit:
ſed illum aduertit, hac de cauſa eſſe
citò in faciem percutiendum publicè.
Sic euenit: nam ſtantem eumdem Iu-
uenem in foro Diabolus in forma Æ-
thiopis ſic grauiter alapa percuſſit, vt
caderet in terram, & de iudicio teme-
rario pœnam ſentiret. Cucurrit po-
pulus, & ab ipſo Iuuene cauſa percuſ-
ſionis intellecta, properant ad domum
meretricum, vt *S. Vitalium* reperiant,
ſed eodem inſtanti ipſum exſpiraſſe ani-
mam, genuflexum, & manibus ad
cœlum eleuatis conſpexerunt; cuius
puritatem, continentiam, & conti-
nuam orationem Mulieres illæ conte-
ſtatæ ſunt. *In Vita Patr. libr.* 1. En
igitur obligatio abſtinendi à Iudicio,
ne temerè contra veritatem iudice-
mus.

Lopez Mendoza Nobilis adoleſcens
Ciuitatis Compluti, dum ſibi S. Igna- 18
tius eleemoſynam peteret, temerè iu-
dicans eum hypocritam, ait, faxit
Deus, vt ego igne comburar, niſi hic
impius ſit homo, dignus, vt combu-
ratur. Patienter tulit Sanctus reſpon-
ſum. Eadem die notificatur ortus Phi-
lippi Secundi Regis Hiſpaniarum, &
Ciues ex gaudio præparant ignes feſti-
uos. *Lopez* diues, & hilaris aſcendit
turrim, ex ea ignitos ludos plebi de-
monſtraturus, cùm magna pulueris
tormentarij copia, in quam caſualiter
fauilla incidit, & incendit eam, atque
Lopem ipſum, igne combuſtum, vita
in momento, in ictu oculi priuauit. Da-
niel. Bartolus *in Vita S. Ignatij libr.* 1.
pag. 142. *mihi* O fallacia Iudicia ho-
hominum! O quam periculoſum, ſecun-
dum faciem iudicare?

Nobilis Venetus Renerius Zenus,
Senator facundiſſimus, & Diui Mar- 19
ci Procurator, fuerat à Republica de-
ſtinatus Orator Extraordinarius ad
Cæſarem, anno 1630; qui quemdam
Religioſum Ordinis Minorum S Fran-
ciſci, moribus, & virtute eximium, 20
ſibi beneuolum, tanquam Theologum,
comitem in itinere voluit. Ad ſuam
menſam illum tenebat, & poſt cœnam
Orator cum illo diù confabulabatur,
& vſque dum ſomnus ſilentium daret;
quare perfrequenter Pater Theolo-
gus, tota familia dormiente, ibat dor-
mitum. Quadam nocte, intra Germa-
niæ fines, Oratore, & eius aulicis Pan-
dochium ingreſſus, domus Magiſter
oſtendit Patri Theologo cubiculum, in
quo dormiret. Poſt cœnam ita proli-
xus fuit Orator in familiari colloquio,
vt eo ſoluto, Pater Theologus nemi-
nem è familia vigilantem repererit, &
abſque lumine coactus fuerit thala-
mum petere, & veſtibus exutus, ſo-
mno, ac itineris labore oppreſſus in le-
ctulum aſſignatum decumbere. Audi-
uit

Digitized by Google

uit alium in eodem lectulo eſſe dor-
mientem, ſed putauit eſſe vnum de fa-
milia eiuſdem Oratoris Veneti, & ſibi
conſocium; quare & ipſe profundè dor-
miuit vſque ad lucem. Facto mane,
ſocius ille è lecto exiuit, feneſtram
aperuit, & cœpit ſe veſtire. Theolo-
gus expergefactus, & intuitus veſtien-
tem ſocium vidit non ſocium, ſed
eſſe fœminam hoſpitij dominam, quæ
pariter intuita Theologum (quem
maritum ſuum crediderat) mutuo hor-
rore, atque errore, Theologus, &
mulier correpti, hæc è thalamo fuge-
re, ille pariter aſſumptis ſollicitè ve-
ſtibus indè abire, feſtinauit; veritus, ne
à quopiam in illo thalamo cum mulie-
re deprehenſus, crederetur Adulter,
& Sacrilegus. En accidentia humana?
Religioſus innocens innocenter dor-
miuit cum muliere pariter innocente.
Si quis eoſdem in lecto compeiiſſet,
deperditos, ac impios conclamaſſet.
Hunc ſucceſſum narrauit mihi ipſe
Theologus, cùm iam eſſet Epiſcopus
ab Alexandro Septimo creatus, ob pie-
tatem animi, vitæque innocentiam,
& eminentiam ſcientiæ Anno 1672.
& ex eo didici, numquam eſſe in ma-
lam partem iudicandas actiones pro-
ximorum, quamuis exteriùs videan-
tur prauæ.

20 Annectenda hic ſunt, quæ ſcribit Me-
nochius *in Storeis Centur.* 2. *cap.* 2. de
Ludouico Stortia Duce Mediolani, qui
in corde ſuo ſpreuit fratrem Thomam
de Vio, poſtea Cardinalem Caieta-
num, cuius ſtatura, & aſpectus ſatis
deformis erat, etſi ingenium ſublime;
& de Philippomene Duce egregio A-
chæorum, quem, vt refert Plutarchus,
accedentem abſque militibus ad hoſpi-
tium, vbi erat opiparè excipiendus,
domus Magiſtra credidit quemdam fa-
mulum, ob puſillitatem corporis, &
illum appoſuit, vt ligna ſcinderet;
quod cùm alacri animo ageret, hoſpi-
ti ſuo superuenienti, obſtupenti, ait,
pœnitentiam ago puſillæ ſtaturæ meæ.
Eſt igitur à iudicijs temerarijs abſti-
nendum, nam ſicut ibidem ex Seneca
concludit Menochius: *Poteſt ex caſa
Vir magnus exire: poteſt ex humili, de-
formique corpuſculo formoſus animus, ac
magnus*; nam *Virtus omni loco naſci-
tur*.

Tertia ratio abſtinendi à iudicijs te-
merarijs eſt, quia facillimè tranſeunt 21
in detractiones, & ex eis proueniunt
rixæ, infamiæ, & homicidia, atque
conuertuntur in damna temporalia
iudicantis, nec non in animæ perdi-
tionem; ſic Diuina Iuſtitia permitten-
te, vt qui proximum ſuum bona opi-
nione, ac fama ſpoliat, temerè iudi-
cando, ſpolietur & ipſe fama, bonis,
ac ſalute æterna. Irmentrude Vxor
Iſemberti Comitis d'Altorfin Heluc-
ta temerè iudicans pauperem mulie-
rem, quæ vnico partu tres pueros ef-
fuderat, poſt annum peperit duode-
cim filios nimia ſui ipſius confuſione.
Menochius *in Storeis diſt. Centur.* 2. 22
capit. 9. Hinc notetur ſententia illa
S. Dorothæi *ſerm.* 6. *Nil magis auer-
ſatur, & abominatur Deus, quàm pro-
ximum iudicare*: ea ratione, quia
*Vnus eſt Legiſlator, & Iudex, qui
poteſt perdere, & liberare; tu autem
quis es, qui iudicas proximum? Iac.*
4. 13.

Pulchra eſt monitio, quam dabat
S. Ignatius Loiola ne iudicando teme- 23
rè quis peccaret. Videlicèt, vt excu-
ſemus *Actionem*. Si hæc mala omninò
videatur, excuſemus *Intentionem*; eſſe
enim poteſt, vt qui malè egit, credi-
derit bonum opus agere. Quòd ſi con-
ſtaret de peruerſa etiam intentione,
excuſemus *Tentationem*; compatiendo
proximum nimis tentatum à Dæmo-
ne, cui nos ipſi reſiſtere non po-
tuiſſemus, ſi ſic acriter fuiſſemus ten-
tati.

Tandem hortandi fideles, vt alios 24
temerè non iudicent, ſed potiùs ſe-
metipſos conſiderent, & videant quan-
tas imperfectiones interiùs, exteriùſ-
que committant. Vacent ſibi. Mala
relata non credant. Et illud continuò
habeant in mente: *Si noſmetipſos diju-
dicaremus, non vtique iudicaremur*. 1. *Cor.*
11. 13.

Habeant Parochi, & animarum 25
Paſtores exempla è Vitis Sanctorum
decerpta, quibus oſtendant ſuis plebi-

Digitized by Google

bus, à Deo ſemper ſuiſſe punitos temerè iudicantes.

Legant *Ephemerides Sacras*, ideſt *Vitas Sanctorum* nouiter typis datas per Reu. D. Hieronymum à Baſilicapetri Nobilem Mediolanenſem, olim Eminentiſſimi Noſtri Antiſtitis ab Aula familiarem, & nunc ex deuotione Preſbyterum Congregationis Oratorij Neapolis, collectas de menſe in menſem, & de die in diem, traductaſque ex antiquis probatiſſimis Auctoribus. In illis, *Menſe Ianuario die* 18. habetur Vita *S. Deicoli* Abbatis Lutrenſis, cuius tanta erat Sanctitas, vt accedenti ad oratorium Sancti Martini, de ratione cuiuſdam militis *Veiſarij*, oſtium ferreis peſſulo, atque clauibus obſeratum miraculosè aperiretur, vbi ingrediebatur S. Deicolus, & Orationi vacabat. Parochus illius Villæ, & cuſtos clauium, cùm id intellexiſſet, & obſeruaſſet, iudicauit, ope Dæmonis id agere; & idem ruſtica plebs arbitra-
26 ta ſpinas permultas oſtio Sacelli anteposuit, vt oraturus Sanctus accedens ipſis configeretur. Sed ſpinis ad eius aduentum recedentibus, notitia data eſt *Veiſario* militi, Eccleſiolæ Patrono, qui eumdem Sanctum iudicauit Necromantem, & maleficum, iuſſitque illum comprehendi, & caſtrari. Vix expedierat iniuſtum decretum, cùm dolore nimio Veiſarius correptus in genitalibus, fuit ab vxore monitus, de iniuſtitia decreti, cuius ipſa feſtinauit reuocationem; ſed Veiſarius in falſo ſuo iudicio reſidens, præ dolore obiuit.

Prima die Martij in Vita *S. Rodeſindi* Epiſcopi Dumienſis in Gallia habetur, qualiter huic Sancto viſitanti
27 Sanctam Senorinam Abbatiſſam, eidem ſanguine coniunctam, ab eadem flos donatus fuit, dum ſimul alloquerentur: quod cùm duo fabri murorum vidiſſent, iudicauerunt temerè, ſuſpicati inter eoſdem Sanctos aliquem ſubſiſtere inordinatum affectum. At id cogitantes è tecto domus ceciderunt, & in terram colliſi expirarunt; quos tamen S. Rodeſindus, pro eis orans, reuocauit ad vitam; & deindè ſuum iudicium temerarium prodidere. His dicenda erant Verba Sancti Auguſtini *tract. 90. in Ioan. Quamquam & in his rerum tenebris humanarum, ideſt cogitationum alienarum ſuſpiciones vitare non poſſumus, quia homines ſumus; iudicia tamen, ideſt definitiuas, firmaſque ſententias continere debemus, neque ante tempus iudicare, donec veniat Dominus, vt illuminet abſcondita tenebrarum.*

Plures habentur Caſus in Hiſtoria Miſcellanea Sacra P. Menochij *part. 1. 2. & 3. in Verb. Iudicio Temerario.* quos legiſſe non pigebit Animarum Paſtores.

DECISIO CLV.

ARGVMENTVM.

Continet hæc Deciſio: 1. Quid ſit Detractio? & Quod modis fiat? 2. Quæ ſint præcipuæ Quæſtiones in materia Detractionis non ignorandæ a Confeſſarijs? 3. Quot, & quibus noceat Detractio? 4. Quando, & Quomodo ſit reſtituenda Fama; & alia damna ex Detractione ſequuta? 5. Quanta ſit malitia Detractionis? 6. Quibus remedijs tanto crimini obuiandum.

SVMMARIVM.

1 *Contumelia quid ſit? & quot modis fiat?*
2 *Detractionis definitio, & eiuſdem explicatio.*
3 *Detractio tripliciter committitur.*
4 *Detractio quando ſit mortalè peccatum?*
5 *Infamare ſeipſum an liceat?*
6 *Falſum crimen fateri an liceat ad euitanda tormenta?*

7 *Tec-*

Digitized by Google

7 *Peccatum publicum in vno loco, an poſſit in alio publicari?*

8 *Detractorem audiens, an teneatur reſtituere famam?*

9 *Infamatus iniuſtè an poſſit condonare reſtitutionem ſuæ famæ?*

10 *Fama an poſſit compenſari cum pecunia?*

11 *Cauſæ octo excuſantes à reſtitutione famæ.*

12 *Detractio nocet tribus perſonis ſimul.*

13 *Detractor confiteri debet etiam finem, quem habuit detrahendo.*

14 *Detractores, difficilè ſunt abſolutione digni.*

15 *Caſus curioſus detractoris confeſſuri coram vno, deindè alio famoſo Theologo, & ab vtroque reiecti.*

16 *Fama quando ſit à detractore reſtituenda?*

17 *Et quomodo ſit facienda reſtitutio?*

18 *Reſtitutio famæ quomodo fiat, ob crimen verum, ſed occultum?*

19 *Detractionis quanta ſit malitia, & grauitas?*

20 *Vrſini Monachi detractoris punitio.*

21 *Detractores pauci ſaluantur.*

22 *Remedia ſexdecim ad extirpandum detractionis vitium.*

23 *B. Ægidij, & B. Iordani dicta de detractoribus.*

24 *Prioris Abbatis lepidum factum circa detractiones.*

25 *S. Arnulphi Epiſcopi detractores grauiter puniti.*

26 *Accuſator iniquus famuli Sanctæ Eliſabeth Reginæ Portugalliæ grauiſſimè à Deo punitus.*

Quò ad Primum. Dixere: Duobus
modis offendi alterius famam, &
1 honorem; vel in eius præſentia per
Contumeliam: vel in eius abſentia per
Detractionem. Contumelia eſt actus iniurioſus,
quo publicè, & vt plurimùm
in præſentia obijcitur alicui crimen,
vel defectus, ad dimuendam eius famam,
& honorem. Et multipliciter
fieri poteſt, nempè conuiciando, improperando,
ſuſſurando, irridendo, deridendo,
& ſubſannando per varios motus
corporis, de quibus S. Thomas 2. 2.
quæſt. 74. & 75. Aliquando fit contumelia
etiam contra abſentem, dum libellis
famoſis offenditur, ſeu litteris, vel
verbis iniurioſis ad eum miſſis. At *Detractio
eſt iniuſta læſio, ſeu denigratio* 2
*alienæ famæ per occulta Verba, cum intentione
nocendi*. Dicitur *iniuſta læſio*, quia
ſi crimen proximi manifeſtetur Superiori
ex motiuo iuſtitiæ, ſeu charitatis,
non eſt detractio; neque dum requiritur
ab aliquo Superiore conſilium,
ſeu informatio pro conferendo officio,
ſeu beneficio, pro recipiendo Nouitio,
vel Nouitia in Religione; vel ſi agatur
de ineundo Matrimonio, aut de
impediendo aliquo graui malo, putà
ſi famulus ſit fur, ſi accuſatus ſit innocens,
ſi Medicus ſit imperitus? tunc
enim qui ſcit defectus, & reuelat, minimè
peccat; dummodò ſecretè faciat,
atque ex motiuo charitatis, & cum
Superiore, ſeu alia perſona prudenti,
Excepto tamen ſi ſciret in Confeſſione
Sacramentali, quia ob reuerentiam
Sacramenti, numquam licet vti hac
ſcientia pro quouis malo impediendo.
Dicitur *per occulta Verba*; quæ triplici
modo poſſunt proferri. *Vel falſum
crimen alij imponendo. Vel verum cri-* 3
men augendo. Vel occultum manifeſtando;
& in vnoquoque ex his modis
committitur detractio. Dicitur *Cum
intentione nocendi*. Quod accidit dupliciter.
Primariò, quando quis ad hunc
finem detrahit, vt noceat famæ alterius.
Secundariò, cùm quis loquitur
malum de proximo ex loquacitate, &
ex malo habitu abſque intentione nocendi.
Eſt autem Detractio peccatum 4
mortale, niſi excuſet leuitas materiæ;
quę arbitrio prudentis viri eſt ponderanda,
& deſumenda vel *à qualitate perſonæ*,
cui fit detractio; an ei ſit parum, vel
multum nociua, putà ſi ſit miles, vel
religioſus, de cuius incontinentia ſit
habitus ſermo; vel ſi ſit Iuuenis, aut
Vir, Nobilis, vel Plebeius. A *qualitate
ſermonis*, putà ſi verſatus fuerit
ſuper iracundia, litigioſitate, auiditate,
qui defectus non multum infamant:
vel ſuper blaſphemijs, fraudibus, impudititijs,
& alijs, quæ valdè famam
grauant. Ita Maſtrius *in Theol. Moral.*

Digitized by Google

diſput. 8. *num.* 51. 52. *&* 53. Ementiſs.
Cardin. Toletus *lib.* 5. *cap.* 63. & Lay-
man *lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 2. *cap.* 3. *à num.*
1. *& ſeqq.*

Quò ad Secundum. Præcipuè quæ-
ſtiones non ignorandæ à confeſſarijs
circa hanc materiam Detractionis, ſunt
5 ſeptem. *Prima*: An ſit mortale infama-
re ſeipſum? Alij affirmant, quia ne-
mo eſt Dominus ſuæ vitæ, vel famæ,
& ſicut nullus poteſt ſe occidere, ſic
neque prodigere ſuam famam, ſeipſum
infamando. Alij negant eſſe mortale,
quia homo eſt Dominus ſuæ famæ;
quæ eſt inter alia bona per induſtriam
hominis acquiſita; ideò poteſt eam
prodigere, ſua peccata manifeſtando;
maximè ex motiuo humilitatis, vt fe-
cit S. Auguſtinus in ſuis confeſſioni-
bus, & alij Sancti: & hæc eſt verior
opinio, dummodo ex ea non ſequatur
ſcandalum, & motiuum alijs peccan-
di; vel niſi hæc voluntaria ſui infama-
tio noceat alijs, vel ſpiritualiter, vel
temporaliter. Maſtrius *d. diſp.* 8 *num.* 75.
Secunda: Crimen occultum à ſe com-
miſſum poteſt quis ſpontè Iudici reue-
lare, & pœnis à legis latis à ſe ſubijcere:
at ad euitanda tormenta, an poſſit fal-
ſum crimen fateri? ardua eſt quæſtio;
negat enim Eminentiſs. Card. de Lugo
6 *de Iuſtit. & Iur. diſput.* 14. *ſect.* 10. Af-
firmant alij citati à Maſtrio *dict. diſp.*
8. *num.* 77. *&* 78. Quia aiunt, iſte
committeret mendacium merè officio-
ſum, ad euitanda tormenta; quamuis
ex confeſſione eſſet capite plectendus,
non enim intendit mortem ſibi infer-
re, ſed ſe à grauiſſimis tormentis li-
berare. Et hanc affirmatiuam opinio-
nem veriorem dicunt DD. dummodo
alijs non noceat, quàm ipſi fatenti.
Tertia, an ſit mortale, ſi peccatum
alicuius publicum in vno loco mani-
feſtetur in alio loco, in quo erat oc-
cultum? Et digladiantur inter ſe Theo-
7 logi; alij affirmant eſſe mortale, quia
eſt contra charitatem, & contra iu-
ſtitiam; putà ſi mulier, quæ fornica-
ta ſit Venetijs, veniat Patauium, &
cum honeſtate viuat, habet Ius reti-
nendæ bonæ famæ; & qui eius lap-
ſum manifeſtaret, contra iuſtitiam, &
charitatem peccaret. Alij negant, quia
commune eſt Hiſtoriographis ſcribere
peccata hominum, & ea vbique pro-
palare. Concordantur hæ opiniones,
cum diſtinctione. Vel alicubi crimen
eſt publicum ex iniuſta publicitate, ſci-
licet ob detractionem prouenientė? &
non licet alibi manifeſtare: vel publi-
citas prouenit ex ſententia Iudicis,
aut ex facto publico ipſius delinquen-
tis, & tunc non eſt peccatum vbique
manifeſtare; niſi forſan contra chari-
tatem, quando aliquod damnum pro-
ximo reſultaret. Ita Maſtrius *d. diſput.*
8 *à num.* 80. *vſque* 86. & Layman *dict.*
lib. 3. *tract.* 3. *part.* 2. *cap.* 3. *num.* 8. 9.
& 10. Eminentiſs. Cardin. Toletus
lib. 5. *cap.* 65. *Quarta*, an qui audit de-
tractorem, non ſolùm peccet, ſed
etiam teneatur ad reſtitutionem famæ?
Et peccare, ac ad reſtitutionem famæ
teneri aiunt DD. ſi audiens prouocauit, 8
ſeu inuitauit detractorem ad detrahen-
dum. Quòd ſi ſpontè detractor cœ-
pit detrahere, & audiens ipſum non
corripuit, peccauit contra præceptum
correptionis fraternæ, maximè ſi ſit
Superior, & id facere poterat ſine gra-
ui incommodo; ſecùs autem ſi cum
magno incommodo, vel verecundia,
vt ſi eſſet pauper, famulus, vel idio-
ta inter magnos viros; at non eſt ob-
ligatio reſtitutionis. Layman *d. cap.* 3.
num. 14. Maſtrius *dict. diſput.* 8. *num.* 87.
Quinta, an infamatus poſſit condona-
re infamiam ſibi ab aliquo iniuſtè impo-
ſitam? Et licèt Gaietan. & alij negent, 9
communior opinio eſt, quòd poſſit,
dummodò iniuſtè infamatus non ſit
Perſona publica, vel Religioſus; quia
eius condonatio læderet officium, vel
Religionem; quod eſt etiam dicendum,
ſi alteri perſonæ illa condonatio læſio-
nem cauſaret; putà filiabus maritandis,
conſanguineis nobilibus, aut alijs con-
iunctis. Maſtrius *d. diſput.* 8. *num.* 72.
Sexta, an fama ſit reſarcienda cum
pecunia? Et negatiuè DD. reſpondent,
quia non eſt æqualis conditionis; *Me-* 10
lius eſt enim bonum nomen, quàm diui-
tiæ multæ, Prou. 22. 1. Cæterùm ra-
tione damnorum ex detractione proue-
nientium, poteſt compenſatio fieri in
pe-

Digitized by Google

pecunia; prout etiam ſi Iudici ita videretur, attenta qualitate perſonarum, vel ipſæ partes ita tranſigerent ad compenſandam infamiam. Maſtrius *d. diſp.*
11 8. *num.* 89. *Septima*. Quæ ſint cauſæ excuſantes à reſtitutione? E notantur ſequentes. 1. Si infamia abijt in obliuionem. 2. Si fides præſtita non fuit detractori, tanquam homini malæ linguæ, & peruerſæ loquacitatis. 3. Si alia via, vel ab alijs erat illud crimen diffamatum. 4. Si fama recuperata ſit alio modo. 5. Si reſtitutio fieri non poſſit, niſi cum periculo vitæ; nam vita, ex communi Theologorum ſenſu, eſt altioris ordinis, quàm fama. 6. Si detractor pateretur iacturam propriæ famæ, quæ in ipſo eſſet longè maioris momenti, quàm illa, de cuius reſtitutione agitur, putà ſi detractor eſſet perſona Publica, Vir nobilis, at infamatus eſſet plebeius, cui alio modo poſſet famam compenſare ad arbitrium prudentis viri. 7. Si, vt diximus, infamatus ſponte condonet hanc iniuriam, & remittat hanc reſtitutionem, niſi de aliorum læſione tractetur. 8. Si impoſſibilis facta ſit reſtitutio famæ, quia ad impoſſibile nemo tenetur; cum hac tamen aduertentia, vt ſaltem aliqua compenſatio fiat damnorum, quæ vt plurimum eueniunt à detractione, inſpectis circumſtantijs locorum, & perſonarum. Maſtrius *dict. diſput.* 8. *num.* 56. & 71. & Layman *dict. libr.* 3. *tract.* 3. *part.* 2. *cap.* 7. vbi *num.* 4. aduertit, per mortem detractoris ceſſare obligationem reſtituendi famam, ſed remanere obligationem reſarciendi damna; quæ tranſit ad hæredes, quia eſt realis. Panimoll. *deciſ.* 113. *num.* 20. Leſſius *libr.* 2. *cap.* 11. *dub.* 21. Sà *Verb. Reſtitutio num.* 18. & Clauis Regia *libr.* 11. *cap.* 7. *num.* 36.

Quò ad Tertium. Detractio nocet
12 tribus perſonis. *Illi*, cui detrahitur. *Illi*, quæ detractorem auſcultat. *Et ipſimet* detractori. Primò nocet *illi perſonæ, cui detrahitur*, ideſt de qua malum dicitur, ſeu crimen refertur, ſiuè falſum, ſiuè verum, at occultum; & nocumentum eſt grauiſſimum, maius furto, quia, vt diximus, *Melius eſt nomen bonum, quàm diuitiæ multæ*. *Prou.* 22. 1. Et peius furto, quia qui furatur, ſcit quantitatem rei reſtituendæ, & modum, quo vel per ſe, vel per alium fieri poteſt reſtitutio: at per detractionem aufertur fama, & bonum nomen, quod eſt inæſtimabile, & ſolent euenire damna multa; ideòque comparatur homicidio. *cap. Homicidiorum. de Pœnit. diſt.* 1. Et morſui venenoſo, & mortifero: *Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo minùs habet, qui occultè detrahit*. *Eccleſ.* 10. 11. Secundò: *lædit illum, qui auſcultat detractorem*. I. Quia illum facit reum peccati mortalis: iuxta illud Sancti Bernardi *lib.* 2. *de Conſider.* ad Eugenium, *Detrahere, aut detrahentem audire, quid horum damnabilius ſit, non facilè dixerim*. II. Quia dat ei ſcandalum, & multi audientes peccata aliorum, Dei timorem dimittunt, & audent ipſi quoque peccare. *Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris, & aduerſus filium Matris tuæ ponebat Scandalum*. *Pſalm.* 49. 20. III. Quia audiens eſt cauſa, quòd detractor peccat, & magis exercetur in vitio detractionis, nam *Lætatur homo in Sententia oris ſui*. *Prou.* 15. 23. Detractio lædit poſtea *ipſum Detractorem*. I. Quia committit peccatum grauiſſimum contra charitatem, & contra iuſtitiam, quod Deus ſummè odit. *Detractores Deo odibiles*. *Rom.* 1. 30. II. Quia in hoc vitio ineſt liuor, odium, animus vindictæ, vel alius malus finis contra diffamatum; de quibus ſpeciebus peccatorum debet detractor in confeſſione ſe accuſare. S. Thomas 2.
2. *quæſt.* 73. *art.* 3. *ad* 3. III. Et ſicut fœ- 13
tor lucernæ fumantis facit abortiri mulieres; ita detractio eſt in cauſa vt infamatus ſæpè deſerat Dei ſeruitium ob calumnias ſibi illatas, juxta illud: *Redime me à calumnijs hominum, vt cuſtodiam mandata tua*. *Pſal.* 118. IV. Quia ex malo habitu detrahendi, & malè de proximo loquendi, reſultat malus habitus viuendi; ſiquidem, vt plurimùm, qui malè loquitur, malè viuit, & malè moritur. *Dilexiſti omnia verba præcipitationis lingua doloſa, propterea Deus deſtruet te in finem*. *Pſalm.* 5. 4.

Digitized by Google

5\. 4. V. Quia non inuenitur peccatum
diſficiliùs in confeſſione , vt experien-
tia docet , ob reſtitutionem famæ , quę
diſficillima eſt tùm in ſe , tùm in reni-
tentia detractorum ; & tamen non re-
mittitur peccatum , niſi reſtituatur
iniuſtè ablatum . *cap. Peccatum. 4. De*
14 *Reg. Iur. in 6.* VI. Quia vt plurimùm
Detractores ſunt incapaces abſolutione ,
& ruunt in infernum . *Attende ne fortè
labaris in lingua : Et ſit caſus tuus inſana-
bilis in mortem . Eccl.* 28. 3. Narran-
dum exemplum Equitis , qui infama-
uerat caſtam Matronam de Adulterio ,
& confeſſurus peccata ſua coram *Al-
phonſo de Caſtro Scotiſta* inſigni , vix ſe
accuſauit de hac detractione , quod ſur-
gens Confeſſarius ei dixit , ad infernum,
ad infernum , non eſt remedium , &
15 abijt . Afflictus pœnitens ex hoc rigo-
re , poſt aliquot dies acceſſit ad *P. Vi-
ctoriam* Theologum Thomiſtam Ordi-
nis S. Dominici , cui narrauit rigorem,
& verba *Alphonſi de Caſtro* : Sed P. Vi-
ctoria illum, conſolatus , cœpit audire
confeſſionem , & intellecta detractio-
ne , ait , vtique exſtat remedium ;
videlicèt *retractatio huius impoſturæ , &
reſtitutio famæ* . Reſpondit Pœnitens ,
*Ego numquam retractabo , quod dixi , ne
videar mendax* . Tunc *P. Victoria* ; vti-
que prudentior me fuit *P. Alphonſus* ,
qui exclamauit , non extare remedium;
cognouit enim ab initio , pœnitentem
non eſſe retractaturum calumniam ,
ideòque ad infernum damnandum ; &
ipſe quoque P. Victoria exclamans *ad
infernum , ad infernum* , reliquit Equi-
tem obſtinatum , & impœnitentem ,
Menochius *in Storeis cent. 4. cap. 26.* Et
P. Segneri *in Chriſt. Inſtr. part. 1. Serm.
29. num. 25.*

Quo ad Quartum . *Quando , &
61 quomodo ſit reſtituenda fama , & alia da-
mna ex detractione ſequuta ?* Fama eſt
reſtituenda quando concurrunt hęc tria :
*Si reipſa fuerit ablata ; ſi ablatio fuerit
iniuſta; ſiquè non fuerit recuperata*. His
tribus concurrentibus , ineſt obligatio
reſtituendi famam ; vt omnes Theolo-
gi affirmant , quos citat Maſtrius *dict.
diſp. 8. num. 52.* Modus autem reſtituen-
di famam eſt , quando ablata fuit per
impoſitionem falſi criminis , vt detra-
ctor ſe retractet coram illis , qui eum
detrahere audierunt per media tàm effi-
cacia , qualia fuerunt illa , quibus
cauſauit malam opinionem proximi ſui ;
addendo , ſi opus ſit , Iuramentum ,
ac alia opportuna teſtimonia , vt au-
dientes credant , crimen impactum fuiſ-
ſe calumniam ; etiamſi in hac retracta-
tione periclitetur fama ipſius detracto-
ris ; niſi eſſet altioris gradus , & poſſet
reſarcire famam, & damnum iniuſtè illa-
tum proximo inferioris conditionis, alio
opportuno modo , ſecundum pruden-
tiam boni viri . Vtrùm autem retra- 17
ctatio ſit facienda tantùm coram illis ,
à quibus auditus fuit detrahere , vel
etiam coram alijs , ad quos detractio
peruenit? diſtinguendum eſt : vel enim
primi auſcultantes erant perſonæ ſecre-
tum moraliter ſeruaturæ ? & ſufficit ,
ſi coram ipſis fiat retractatio : vel tales
erant , à quibus moraliter cognoſci po-
terat , detractionem eſſe diuulgandam ,
& dilatandam ? & in hoc caſu reſtitu-
tio famæ , & retractatio fieri debet co-
ram omnibus , & ſingulis malè opi-
nantibus de iniuſtè infamato ; adeò vt
aliquando expediat , retractationem
publicare facere vel per Concionatores
è ſuggeſtu , vel per Præcones in locis
publicis , vt notant *DD.* apud Emin.
Card. de Lugo *de Iuſt. & Iur. diſput. 15.
ſect. 2.* Maſtrius *d. diſput. 8. num.* 58 59.
60\. & 61. Clauis Regia *libr. 11. capit. 3.
numer.* 27. & Cæſar. de Panimollis *dict.
deciſ. 113. num. 14.* Et ad dictam retra-
ctationem , vt ſuprà faciendam , tene-
tur etiam ille , qui falſum crimen ali-
cui detrahendo impoſuit per errorem ,
quando comperit , ſe dixiſſe falſum .
Qui verò alterum infamauit , reuelan-
do eius crimen occultum , tenetur ad
reſtitutionem famæ ; ſed non debet 18
mendacium dicere , ideſt , *quod dixi* ,
non eſt verum ; ſed ſe retractabit dicen-
do , *imprudenter loquutus ſum ; abſque
debita informatione , fatuè , inſipienter ,
ideò ne credatis , & ſi crediderітis ma-
lum , quod dixi , ſciatis vos peccare ,
& à Deo puniendos* . Vlteriùs debet ,
quantum poteſt , commendare , &
honorare à ſe infamatum , vt eruditè
do:

Digitized by Google

docet Maſtrius *dict. diſput.* 8. *à num.* 64.
& ſeqq. Reginaldus *libr.* 10. *numer.* 341.
Bonacina *de Reſtit. in part. diſp.* 2. *quæſt.*
4. *punct.* 15. *num.* 2. Eodem modo men-
ſurandus eſt accuſatus in Iudicio abſque
ſufficientibus indicijs, qui negauit cri-
men; & dixit, *accuſantem eſſe calu-
mniatorem*; nam debet ſaltem per ſobria
verba commendare eumdem Accuſato-
rem, dicendo, talem non eſſe tenen-
dum calumniatorem, quia ex malis in-
formationibus, & bona intentione de-
tulerit accuſationem in Iudicio. Ma-
ſtrius *vbi ſupra num.* 68.
Quo ad Quintum. *Quanta ſit mali-*
19 *tia detractionis?* Reſpondet S. Iacobus
Apoſtolus: *Ecce quantus ignis quàm ma-
gnam Syluam incendit? Et lingua ignis eſt,
vniuerſitas iniquitatis. Iac.* 3. 5. Et non
ſolùm lingua eſt ignis comburens fa-
mam, honorem, pacem, & vitam
proximorum, ſed ignis infernalis. *Lin-
gua inflammata à gehenna. ibid.* 6. Re-
ſultat hæc malitia. I. Quia multi de-
trahunt ſub ſpecie laudis, nempè per-
ſona illa deuota eſt, ſeruit Deo: ſed
amat pecuniam. Quis ſcit, quantas
vſuras, & fraudes committat? Lau-
dant mulieris honeſtatem, ſed ſubdunt,
habet tamen amicitiam intrinſecam cum
N. & ſic qui audiunt, deponunt bo-
nam de ea opinionem. Hæc detractio
ſimilis eſt ſtrygibus, quæ blandiendo
inficiunt puerulos maleficijs. Olaus
Magnus *libr.* 1. *cap.* 1. II. Alij præmit-
tunt, ſe reuereri, amare talem perſo-
nam, ſed ſubdunt ſtatim detractionem,
quæ magis creditur, quaſi ex compaſ-
ſione dictam; imitantes ſerpentem
quemdam, dentes non habentem, ſed
ſpuma venenantem. Ælianus *libr.* 4.
cap. 36. Hinc S. Bernardus *ſerm.* 24. *in
Cantic.* ait: *Videas vultu mœſto emitti ma-
ledictionem, tantò perſuaſibiliorem, quan-
tò creditur magis condolenti affectu, quàm
malitioſè proferri.* III. Alij augent cri-
men proximi, adeò vt quod minimum
eſt, repræſentent tanquàm maximum;
vt fecit Soror Moyſis, quæ vocauit
vxorem eius Æthiopiſſam, & tamen ta-
lis non erat, ſed orta erat ex Madia-
nitis verſus Æthiopiam, *Num.* 12. 1.
IV. Alii peiores belluis neque famæ
mortuorum parcunt; quamuis Leo ſi
cadauer reperiat, vel feræ, vel homi-
nis, illud relinquat intactum. Vrſinus
Monachus Monaſterii SS. Trinitatis
Cauæ detrahebat famæ Ven. Petri Ab- 20
batis eius Superioris defuncti. Nocte
vidit illum ſibi minantem; & deindè
flagello humeros ſibi percutientem tan-
to dolore, vt exclamans excitauerit
omnes Monachos, quibus viſionem
narrauit, & culpam ſuam detegit.
Hier. à Baſilica Petr. *in Metamorphoſ.
Centur.* 5. *Caſ.* 10. V. Malitia huius vi-
tij ſe extendit contra quoſcunque, ne-
que parcit Superioribus, Religioſis,
aut benefacientibus, iuxta illud: *Si
inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſti-
nuiſſem vtique; & ſi is, qui oderat me,
ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcon-
diſſem me forſitan ab eo. Tu verò homo
vnanimis, dux meus, & notus meus;
qui ſimul mecum dulces capiebas cibos.
Pſalm.* 54. 13. Ideò ſequitur *Veniat mors
ſuper illos, & deſcendant in infernum
viuentes.* ibid. 16. VI. Quia ſcilicet
pauci detractores ſaluantur, tùm ob 21
difficultatem reſtituendi famam, tùm
ob defectum doloris, adeò enim dele-
ctantur murmuratione, & detractio-
ne, vt fiant incapaces pœnitentiæ:
Firmauerunt ſibi ſermonem nequam. Pſal.
30. 16. Et adinſtar Neronis cytharam
pulſantis quando incenderat Romam,
detractores exultant, comburentes ho-
norem proximorum.
Quo ad vltimum. *Quibus remedijs
tanto crimini ſit obuiandum?* Collegi ex 22
reſponſis ampliſſimi noſtri Cleri ſequen-
tia remedia, & exempla ad terrendos
detractores.
1. Monendi fideles, vt dum detra-
hentem audiunt, illum corripiant.
*Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc
perſequebar. Pſalm.* 105. 5. S. Auguſti-
nus in triclinio hos verſus poſuerat,
monendo ſodales, ne alicui detrahe-
rent:

*Quiſquis amat dictis abſentum rodere
vitam,
Hanc Menſam indignam nouerit eſ-
ſe ſibi.*

2. Vel ſaltem ſermonem detractoris
interrumpant; & alium, quo nemo
læda-

lædatur, introducant, vt de Thoma Mauro, Angliæ erudito, ac pio viro hiſtoriæ, referunt; ipſe enim cùm in conuerſatione audiſſet quemdam detrahere incipientem, illum interrupit, dicens, quàm pulchra eſt domus huius architectura? Amabò, conſideremus eam. Menochius *in Hiſtor. Miſcellan. part.* 1. §. 9.

3. Vel ſaltem non lætè detractor audiatur, ſed ei vultus aduerſarius oſtendatur; nam ſicut *Ventus Aquilo diſſipat pluuias, ſic facies triſtis linguam detrahentem. Prou.* 25. 23.

4. Vel potiùs audientes diſcedant, fugiant, iuxta illud: *Detractoribus ne commiſcearis. Prou.* 24. 21.

5. Quòd ſi fugere, aut diſcedere non poſſint, non credant detrahenti; docet enim experientia, homines loquaces falſa dicere, & referre. Igitur quiſque cuſtodiat aures ſuas, & obediat oraculo Diuino dicenti: *Sepi aures tuas ſpinis; linguam nequam noli audire. Eccl.* 28. 28.

6. Præcipuè autem caueant, qui audiuerunt detractionem, ne eam alijs dicant. *Audiſti verbum aduerſus proximum tuum? Commoriatur in te. Eccleſ.* 19. 10. Hinc in Exodo iuſſerat Dominus, vt ſupprimeretur, quidquid eſſet emunctum è lucernis Templi, ne malus odor euagaret. *Fecit & lucernas ſeptem cum emunctorijs ſuis, & vaſa, vbi ea, quæ emuncta ſunt, extinguantur, de auro mundiſſimo. Exod.* 37. 23.

7. Et ſciant auditores, quòd qui promptè audit detrahentem, peccat mortaliter. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 73. *art.* 4.

8. Detractores verò ſunt monendi, & grauiter increpandi, vt à tanto facinore abſtineant, iuxta Præceptum Diuinum. *Cuſtodite vos à murmuratione, & à detractione parcite linguæ. Sap.* 1. 11.

9. Oſtendenda obligatio reſtituendi famam, difficultas in reſtituendo; & morale periculum damnationis æternæ. *Dilexiſti omnia verba præcipitationis lingua doloſa, propterea Deus deſtruet te in finem. Pſal.* 5. 4.

10. Docendum, vt homines diſcant ſilere, & parcè loqui, iuxta documentum Apoſtoli: *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. Iac.* 1. 19. Ea ratione, quia: *In multiloquio non deerit peccatum, qui autem moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt. Prou.* 19.

11. Conſiderandum dictum illud B.
Ægidij, quod expediret, homines
eſſe gruibus ſimiles in longitudine colli,
ne tàm citò ex eorum gutture verba egre- 23
derentur. Menochius *in Hiſt. Miſcell.*
part. 2. §. 363. Et illud B. Iordani, quòd
voces hominum ſunt ſimiles vocibus canentium in Choro, qui incipiunt altiori tono, ſed in fine Pſalmi ſunt ſemper deficientes. Sic homines incipiunt conuerſationes alto, hoc eſt virtuoſo ſermone, qui in decurſu deſcendit ad detractiones. Menochius *ibid.* §. 375.

12. Monendi fideles, vt potiùs conſiderent ſua crimina, ſuos defectus,
ſuas imperfectiones, ſic enim abſtine- 24
bunt à detractionibus. Ideò narran-
dum lepidum factum Abbatis Prioris, 25
qui coram Monachis venit cum Sacco, vulgò *biſaccia*; cuius anterior pars continebat arenam paucam, poſterior verò plurimam, & ait: *Iſte Saccus, qui habet multam arenam, mea peccata ſunt, quoniam plurimæ ſunt iniquitates meæ; & ecce dimiſi ea ſuper dorſum meum, nolens ea videre, vt pro illis doleam, vel plangam. Et ecce pauca hæc delicta fratrum meorum ante oculos meos poſui, & crucior in ipſis, condemnans fratres. Sed non oportet ſic iudicare: ſed magis ante me adducere, & de ipſis cogitare, & rogare Deum, vt indulgeat mihi.* Menochius *dict. Hiſtor. Miſcellan. part.* 3. §. 58. ex Ruffino *de Vitis Patr. num.* 136.

13. Ideò inculcandum, quòd ſpo-
liabitur omni iuſtitia, & virtute ho- 26
mo ille, qui non cuſtodiet oſtium labiorum. *Sicut Vrbs patens, & abſque murorum ambitu; ita vir, qui non poteſt in loquendo cobibere ſpiritum ſuum. Prouerb.* 25. 28.

14. Aduertendum, quòd qui ex habitu detrahit proximo, ſemper eſt in immunditia peccati: nam *Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam deſuper, immundum erit.* Num. 19. 15.

15. Et

Digitized by Google

15. Et ex detractione oriuntur criminalitates, quæſtiones, & ruinæ domorum. *Si inuicem mordetis, & comeditis; videte, ne ab inuicem conſumamini*. Gal. 5. 15. Siquidem: *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam. Qui autem inconſideratus eſt ad loquendum ſentiet mala*. Prou. 13. 3.

16. Frequenter referenda exempla iræ Diuinæ contra murmuratores, & detractores famæ proximorum. Quia murmurauit Maria Soror Moyſis aduerſus eum, *apparuit candens lepra quaſi nix*. Num. 12. 10. Quia Iſraelitæ *Murmurauerunt in tabernaculis ſuis; Deus eleuauit manum ſuam ſuper eos, vt proſterneret eos in deſerto*. Pſal. 105. 25.

17. In Vita S. Arnulphi Epiſcopi Metenſis *die 16. Auguſti* apud Bollandum legitur, Noddonem hominem ſceleſtum obtrectaſſe, & detraxiſſe famæ eiuſdem Sancti Epiſcopi, dicendo, ad eum noctù Reginam properare ſub
25 prætextu conſiliorum ad malum finem. Sed alio dormiente cum detractore, flamma diuinitùs immiſſa omnia illorum veſtimenta corripuit. Aquam expetunt, ſed iniecta nil iuuat. Ardebant acriter circa nates, & verenda interulæ detractorum, nec poterant illas exuere. Exiliunt foras, & inſtar porcorum in luto ſe ſe vociferantes volutant; ſed magis, magiſque in eorum membra genitalia ignis ſæuit, vt ſic iuſto Dei iudicio illis in locis pœnas luerent, de quibus Sanctum Virum ſua obtrectatione infamare voluerunt. Bagatta *in Admirand. Orbis Chriſtiani tom. 1. part. 2. capitul. 1. §. 12. numer. 9.*

18. Memorabile illud exemplum pro-
26 derit narraſſe, quod habetur in Chronicis S. Franciſci *part. 2. libr. 8. capit.* 28. De Sancta Eliſabeth Regina Portugalliæ, cuius Celliotam, ob Dei timorem, quem præſeferebat, Reginæ gratum, Aulicus detractor apud Dionyſium Maritum, & Luſitanum Regem falsò criminauerat, tanquam impurè dilectum. Hac Rex detractione agitatus, tranſiens penes ardentem fornacem, calcarijs ad ſe vocatis ſecretò iuſſit, vt quem craſtina die ad eos miſiſſet cubicularium, ſtatim comburendum in fornacem mitterent. Mane ſequenti Rex vocat ad ſe innocentem Reginæ Celliotam, eique mandat, vt ad prædictos calcarios iret, qui ſtatim pariut: ſed Deo illum protegente, ante Eccleſiam tranſiens, ſigno Miſſæ intellecto, ingreditur, & tres, vnam poſt alteram, Miſſas audiuit. Interim Rex ſui præcepti executionem ſcire cupiens, viſo detractore, eumdem ad fornacem miſit, vt peteret, quid actum? & ſibi reſponſum daret. Impius accuſator accurrens præcucurrit Celliotæ pio; illumque calcarij cùm vidiſſent, iuxta Regis iuſſum proiecerunt in fornacem. Paulò poſt acceſſit, qui Miſſæ Sacrificijs fuerat immoratus; petiuitque an ſatisfactum præcepto Regis? Homines illi aſſirmarunt, ſatisfeciſſe, quod reportauit Regi; qui ſtupens, & cauſam moræ illius, ac mortis detractoris cùm ſciuiſſet, expauit Diuinum iudicium; & Reginæ Vxoris, ac eius Cubicularij innocentiam admiratus, veneratuſque fuit. Alphonſus Rodriquez *in Exercitat. Perfect. Chriſtian. part. 2. tractat.* 8. *capit.* 16. Verè igitur *Detractores Deo odibiles*, *Rom.* 1. 30. quos ſemper vindex Deus puniuit, vt alijs exemplis facilè comprobabunt Animarum Paſtores, & Concionatores; de quibus apud Sacros Hiſtoriographos, & Matthæo. li *in Sylua part. 1. libr. 6. tit.* 48 quorum lectione, & feruenti prædicatione peſſimum hoc Detractionis crimen eliminabunt.

(∴)

DECISIO CLVI.

ARGVMENTVM.

Inuehit hæc Deciſio contra Calumniatores; & quia plurimùm calumniæ prodeunt vel à Forenſibus, vel ab Aulicis, de his præcipuè agitur, iuxta numeros ſequentes; videlicèt: 1. Quid ſit Calumnia? 2. Quarum perſonarum proprium ſit Calumniari? 3. Quanta ſit excellentia Aduocatorum? 4. Quæ boni Aduocati requiſita? 5. Quæ mali Aduocati ſors, & obligatio? 6. Quæ peccata Procuratorum in litibus? 7. Quæ pœnæ ſtatutæ de Iure contra Calumniatores in Iudicio? 8. Quæ Notariorum culpæ? 9. Quæ Aulicorum crimina? 10. Quæ Inuidorum flagitia? 11. Quibus argumentis deterrendi Calumniatores? 12. Quibus confortandi calumnias patientes?

SVMMARIVM.

1 *Calumnia quid ſit.*
2 *Calumniatores fingunt zelum iuſtitiæ. Exempla à Scriptura Sacra.*
3 *Calumniatorum genera tria. Et quæ?*
4 *Iuramentum calumniæ quid contineat?*
5 *Aulicorum eſt calumniari.*
6 *S. Bernardus calumnijs impetitus apud Innoc. II. & Eugenium III.*
7 *Medicus Alex. Magni calumniatus de proditione. Item alia exempla.*
8 *Inuidia quid ſit? Ex ea calumniæ.*
9 *Inuidorum calumniantium Hiſtoriæ.*
10 *Aduocatorum laudes.*
11 *Aduocatorum requiſita quatuor. Et quæ?*
12 *Aduocatus ignorans tenetur ad reſtitutionem clienti.*
13 *Doctorantes ignorantem peccant mortaliter.*
14 *Aduocatus cauſæ iniuſtæ ad quid teneatur?*
15 *Aduocatus, ſi cauſa ſit dubia, quid agendum?*
16 *Aduocati Pietas in defendendis egenis gratis.*
17 *Quota litis probibita Aduocatis.*
18 *Sportulæ non dabantur Aduocatis Romanorum tempore.*
19 *Aduocatorum fidelitas in quo conſiſtat?*
20 *Aduocati iniuſti finis eſt infernus.*
21 *F. Joann. de Parentibus Min. Generalis S. Franciſci quomodo relicto Foro factus ſit Religioſus?*
22 *Procuratores ad lites, quando peccent?*
23 *Talionis pœna quid? & contra quos?*
24 *Notariorum requiſita octo, vt boni ſint.*
25 *Notarius quando ſit excommunicatus nec abſoluendus?*
26 *Aulici, & familiares Principum, & Prælatorum laudati.*
27 *Aulicorum Vitia Adulatio, & Suſurratio.*
28 *Suſurratio peccatum grauiſſimum.*
29 *Inuidorum flagitia quæ?*
30 *Lucifer lapſus è cœlo ob inuidiam humanæ naturæ.*
31 *Dæmones cur multi relicti in aere?*
32 *Calumniatorum pœnæ, ac punitiones.*
33 *Calumniatorum punitorum exempla.*
34 *Calumnias patientes quibus motiuis confortandi?*

Quò ad primum. *Quid ſit Calumnia?* Dixerunt aliqui, *eſſe atrociſſimum perſecutionis genus, quod quidem, iuſtitiæ prætextu, maximam diſſimulat iniu-* 1
ſtitiam. Quæ verba ſunt P. Ludouici Granatæ *in Conc. 1. Dom. 22. poſt Pent. colum. 1.* vbi ſubdit: *Aperti quippè hoſtis perſecutio dedecus, & ignominiam inferenti iniuriam parit, iniuriam verò leuiter, & moderatè patienti, gloriam, & honorem conciliat. At calumnia diſſimili ratione calumnianti quidem gloriam; calumniam verò patienti ignominiæ notam inurit. Quiſquis enim calumniatur, iuſtitiæ*

Digitized by Google

*tiæ prætextu videri vult aduerſus iniu-
ſtitiam ſæuire. Quod perſecutionis genus
tantò eſt atrocius, quantò magis ſub pie-
tatis imagine iuſtitiam, & pietatem op-*
2 *pugnat*. Solent enim calumniatores ſi-
mulare zelum iuſtitiæ, vt ſuam obte-
gant iniquitatem, & proximum oppri-
mant. Hoc pacto Iezabel, falſis teſti-
bus adductis, lapidare fecit Naboth
tanquam blaſphemum in Deum, &
Regem, vt eius Vineam vſurparet. 3.
Reg. 21. 11. Aman, vt populum Iudai-
cum perderet, *dixit Regi Aſſuero: eſt
populus per omnes Prouincias regni tui
diſperſus, & à ſe mutuò ſeparatus, no-
uis vtens legibus, & ceremonijs, inſu-
per & Regis ſcita contemnens, Eſther.
cap*. 3. 8. Satrapæ, vt perderent Danie-
lem, finxerunt ſe zelare Edicti Regij
obſeruantiam, quo ſolus Rex Perſa-
rum orari poterat, & Danielem ca-
lumnioſè accuſarunt, quòd *tribus tem-
poribus per diem orat obſecratione ſua.
Dan*. 6. 13. Senes luxurioſi, repulſi à
Suſanna, falſum teſtimonium dixerunt
aduerſus eam ex ficto zelo continen-
tiæ maritalis. *Dan*. 13. 40. Et Iudæi
frequentes ſuas calumnias contra SAL-
VATOREM ficto legis motiuo
cooperiebant; & præcipuè coram Pi-
lato clamantes: *Nos legem habemus,
& ſecundum legem debet mori, quia Fi-
lium Dei ſe fecit. Io*. 19. 7. Idem com-
probabunt exempla mox allegandá.
Alij ex ſtudioſis noſtris addidere; quòd
*Calumniari, eſt falſa crimina intendere,
ſcienter, & malitioſè, ſtudio diuexandi,
& infamandi*. Ita deducit *ex l. 1. ff. Ad
S. C. Turpil. l. Athletas. §. Calumniator.
ff. De his, qui not. infam*. Petrus Gre-
gorius *in Syntagm. Iur. part. 3. lib. 32. cap.
20. num. 2*.

Quò ad Secundum. *Quarum perſo-
narum proprium ſit calumniari?* Dictum
fuit: *Cauſidicorum, Aulicorum, & In-
uidorum*: hæc enim tria genera homi-
3 num (iuſtis tamen, & pijs ſemper ex-
ceptis!) ſunt tres fontes, è quibus pro-
deunt Calumniæ. *Cauſidicorum* nomi-
ne veniunt Litigantes, eorum Procu-
ratores ad lites, & Aduocati. Hi, vt
plurimùm, lucri cauſa, calumnias ſe-
minant. Hinc vtroque iure ſtatutum,
vt eorum quilibet iurare debeat in prin-
cipio litis de calumnia vitanda. *l. 1.
§. fin. C. De Iuram. propt. calumn. cap.
1. Extr. eod. tit*. Quòd quidem iuramen-
tum calumniæ continet quinque capi- 4
ta. 1. Quòd iurans credat, ſe bonam
cauſam habere. 2. Quòd interrogatus,
reſpondebit cum veritate. 3. Quòd non
vtetur ſcienter falſa probatione. 4. Quòd
dilationes non petet in fraudem. 5. Quòd
non dedit, neque promiſit, nec dabit,
neque promittet aliquid pro cauſa, ni-
ſi quibus leges dare permittunt. Pelle-
grinus *in Praxi Vicar. part. 2. ſect. 2.
ſubſect. 2*. Lancellotus *in Canonic. Inſtit.
lib. 3. tit. 12. §. 1*. & ibi Aloyſ. Riccius,
qui ponit hos Verſus:

*Illud iuretur, quod lis ſibi iuſta vi-
detur.*

*Et ſi quæretur, verum non inficie-
tur.*

*Nil promittetur, nec falſa probatio
detur.*

*Vt lis tardetur, dilatio nulla pe-
tetur.*

Sed in noſtro foro, & hiſce tempori-
bus, iuramentum calumniæ non eſt in
vſu; nec ſine cauſa, videlicèt, ne li-
tigantes, & cauſidici, calumnioſè agen-
tes, fiant etiam periuri. Speculator
in §. Nunc dicamus. hoc tit. Abb. *in
cap. 1. eod*. Alterum genus eſt *Aulico-
rum*, à quibus ſolent prodire calumniæ;
vt enim Principis, vel Domini, cui
ſeruiunt, affectum occupent, calum- 5
nijs deijciunt, quos eidem charos agno-
ſcunt. Teſtatur id de ſe ipſo S. Bernar-
dus ſpoliatus ab Aulicis calumniato-
ribus beneuolentia Innocentij Papæ Se-
cundi, quem defenderat fortiter con-
tra Schiſmaticos; ſcribens enim ad eun-
dem *Epiſt*. 218. ait: *Cedat jam, ſi pla-
cet, manifeſtæ indignatio veritati; nec
mihi deinceps frons rugetur, aut ſuper-* 6
cilium deponatur. Et, quod magis eſt,
priuatus gratia ſui prædilecti Eugenij
Tertij, de quo *Epiſt*. 306. ita ſcripſit ad
Cardin. Hoſtien. *Benedictus Deus, qui
& hoc quod dederat, & de quo mihi,
fortè immoderatiùs blandiebar, ſola-
tium ante exitum tulit, veſtram ſcilicet,
& Domini mei* (Eugenij) *gratiam; vt
vel proprio experimento diſcam, non po-*

nere ſpem meam in homine. Alexandri
Macedonis Philippum Medicum calu-
mniati ſunt Aulici, dum eidem Regi
infirmo medicinam præbebat; etſi Ale-
xander certus de Medici fidelitate, po-
culum ſumens calumniatorum litteras
dedit illi legendas, vt refert Quintus
7 Curtius *lib.* 3. Ambroſium Marianum
Nobilem Bituntinum, Equitem Meli-
tenſem, Philippi II. Regis Catholici
ſumma laude Aulam ſequentem, calu-
mnioſè de homicidio accuſatum, bien-
nio ſtetiſſe in obſcuro carcere, donec
falſitate teſtium cognita, innocens re-
pertus fuit, ſcribit Hieron. à Baſilica-
petri *in ſuis Metamorphoſ. Sacris Centur.*
2. *Conuerſ.* 81. Tertium genus eſt *Inui-
dorum*, à quibus generantur calumniæ;
cùm enim *Inuidia ſit Triſtitia de alieno*
8 *bono, in quantum propriæ excellentiæ eſt
diminutiuum*. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 36.
art. 1. ſtatim ac Inuidi vident aliquem
excellere in aliquo bono vel naturæ,
vel gratiæ, vel fortunæ, propter quod
arbitrantur ſe infeliciores, confugiunt
ad componendas calumnias, vt illam
perſonam, ſe excellentiorem, deijciant,
iuxta illud: *Et vidi calumnias, quæ ſub
ſole gerunt, & lacrymas innocentium, &
neminem conſolatorem. Eccl.* 4. 1. Hinc
plenæ ſunt Hiſtoriæ Sacræ, & profa-
næ horrendis exemplis, quibus inno-
centes impetiti fuerunt à Calumniato-
ribus; ſcientibus, quòd *Calumnia con-
turbat Sapientem, & perdet robur cor-
dis illius. Eccleſ.* 7. 8. Ariani *ſuborna-
runt mulierculam, quæ accuſaret S. Atha-
naſium (in Concilio) quod hoſpitio acce-
ptus ſibi ſtuprum per vim intuliſſet*. Sed
cognita fraude, *reiecta eſt mulieris im-*
9 *pudentia*. Breuiar. Rom. 2. *Maij lect.*
4. Boleslaus Rex Poloniæ *in ſolemni
Regni Conuentu S. Stanislaum per calum-
niam in iudicium coram ſe vocari curat,
tanquam pagum occuparet, quem Eccle-
ſiæ ſuæ nomine coemerat*. Sed mirè re-
ſuſcitatus à S. Stanislao Petrus vendi-
tor, *de agro à ſe vendito, & pretio ri-
tè ſibi ab Epiſcopo perſoluto teſtimonium
dixit, atque iterum in Domino obdormi-
uit*. Lect. 5. Breuiar. Rom. *die* 7. *Maij.*
Genoueſa filia Ducis Barbantiæ, nupta
Sifrido Romani Imperij Palatino, eo
militante contra Turcas; prouocatur
à Gelone, Gubernatore ſibi relicto,
ad amores turpes. Sed eo conſtanter
reiecto, accuſatur apud Maritum ca-
lumnioſè de adulterio, qui nimis cre-
dulus pudicæ vxoris mortem decreuit,
at ab executoribus decreti, pietate mo-
tis, ea viua cum filiolo in ſyluis reli-
cta, in antro per ſex annos, & tres
menſes immorata, Ceruæ lacte nutrita,
à marito venante tandem reperitur, cu-
ius vultus maieſtatem, & pulchritu-
dinem admiratus, intellecta eius inno-
centia, atque Gelonis calumnia dete-
cta, cum lacrymis illam, ac filium
amplexatus, reuerſus ad Regiam; à
quatuor Tauris Calumniatorem decer-
pere in quatuor partes fecit. Alexan-
der Sperellus *de Protect. Deip. ſerm.* 3.
Vrſulam Benincaſa calumniati ſunt co-
gnati, quòd veneno Patrem, à quo
heres locupletis facultatis erat inſtitu-
ta, necare tentaſſet. Illa ſpontè ceſſit
hereditati. Calumniatores facti ſunt
herédes, ſed tot, ac talibus vexati li-
tibus fuerunt, vt bonis hereditarijs, ac
ſuis proprijs ſpoliati remanſere in pœ-
nam calumniæ *Ex eius Vita lib.* 1. *cap.*
5. Matthæol. *in Sylua Hiſt. lib.* 6. *cap.* 1. *tit.*
47. *Exempl.* 2.

Quò ad Tertium. *Quanta ſit excel-
lentia Aduocatorum?* Ne videamur ca-
lumniari Aduocatos pietatis, & iuſti-
tiæ cultores, dum nonnullorum calu- 10
mnias deteſtamur, ſciendum eſt, offi-
cium Aduocati commendari in *l. Lau-
dabile. C. De Aduoc. diuerſ. Iud.* his
Verbis: *Laudabile, vitæque hominum
neceſſarium Aduocationis officium, ma-
ximè principalibus præmijs oportet remu-* 11
nerari. Et iure quidem, nam Angeli-
cum eſt Aduocationis munus, cùm à
Deo Optimo Maximo Angelos Aduo-
catos nobis datos habeamus, canente
Eccleſia:

*Cuſtodes hominum pſallimus Ange-
los,*
*Naturæ fragili quos Pater addidit
Cæleſtis comites, inſidiantibus
Ne ſuccumberet Hoſtibus.*

Ac excelſiſſima Cœlorum Imperatrix,
Dei Mater alma, atque ſemper Virgo
MARIA non dedignatur vocari, &
eſſe

Digitized by Google

eſſe *Aduocata noſtra*. Imò hoc pium
officium exercendum ſumpſit Diuinus
eius Filius, Redemptor noſter, de quo
teſtatur Iohannes: *Aduocatum habemus
apud Patrem IESVM CHRISTVM iu-
ſtum*. 1. *Ioan*. 2. 1. Nec non Sanctiſſimæ
Triadis Perſona Tertia, dicente Apo-
ſtolo Paulo: *Ipſe Spiritus poſtulat pro
nobis gemitibus inenarrabilibus*. Apud
Romanos Aduocare conſueuerunt Con-
ſulares, & primi homines Reipubli-
cæ, Cato, M. Antonius, Craſſus,
Hortenſius, Iulius Cæſar, & Cice-
ro; imò ipſe Cæſar Auguſtus Impe-
rator, imploratus à quodam milite,
*Deſcendit in eius aduocationem, veritus
ne non modò ſuperbus, verùm etiam ingra-
tus videretur*; vt ſcribit Auctor *Apo-
phthgm.* Nemo eſt, qui ignoret, Ad-
uocatos defenſores eſſe Ciuium, & co-
rumdem rerum; ab Aduocatis prote-
gi tùm diuites in litium anfractibus;
ideòque Rempublicam indigere æqua
lance militibus ad externos hoſtes re-
pellendos, atque Aduocatis ad inter-
nam pacem conſeruandam, vt habetur
in *l. Aduocati. C. de Aduoc. diu. Iudic.*
& probat S. Antoninus 3. *part. tit.* 6.
cap. 1. & Homobonus *part.* 2. *de Sta-
tib. cap.* 5. Quare præter alia Aduoca-
torum priuilegia, & excellentes laudes,
quas cumulat Tiraquell. *in lib de No-
bilit. capit.* 29. illa eſt celebris reſul-
tans *ex leg.* 1. *cit. tit. C. de Aduoc.*
videlicèt, quòd *Aduocati etiam depo-
ſito officio in clariſſima dignitate ſunt con-
ſtituti*.

Quò ad Quartum. *Quæ boni Aduo-
cati ſint requiſita?* Supradicta encomia
11 adaptantur Aduocatis quatuor haben-
tibus requiſita, videlicèt *Scientiam*,
Iuſtitiam, *Pietatem*, & *Fidelitatem*.
Requiritur *Scientia* in Aduocato, vt
Canones, & leges intelligat, & clien-
tulis conſulere, eorumque iura pro-
ducere, & rationes tueri valeat. Olim
enim Aduocati vocabantur Iuris Ora-
cula, & iuſtitiæ Sacerdotes, vt ſcri-
bit S. Ambroſ. *Epiſt.* 30 ad innuen-
dum, eos non poſſe ignorantia vlla
detineri. Hinc Aduocatum ob pro-
priam inſcitiam perdentem clientuli
cauſam teneri ad ſoluenda damna, &
omnes expenſas eidem clienti, docet
S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 71. *art.* 2. Fe- 12
linus *in capit. Sciſcitatus num.* 11. *de
Reſcript.* Syluest. *Verb. Aduocatus*.
quæſt. 24. Sayrus *libr.* 12. Nouiſſimè
P. Ioann. Tuba Seruita *in Curru pecca-
ti quæſt.* 4. *capit.* 5. *num.* 309. Prout
etiam peccant mortaliter Collegij no-
ſtri Patauini, toto terrarum Orbe ce-
leberrimi Patres, & Doctores, qui ad
Lauream Vtriuſque Iuris admittunt
imperitos, vt notat Gloſſa *in Clem.* 2.
Verb. Honorem. De Magiſtris. D. An-
tonin. 2. *part. tit* 3. *cap.* 5. §. 6. Et 13
Reginaldus *in Praxi libr.* 25. *num.* 668.
Requiritur *Iuſtitia* in Aduocato, qua
adigitur, non ſuſcipere cauſam iniu-
ſtam defendendam, ſed iuſtam tan-
tùm; ſiquidem ſecundùm Quintilian.
libr. 12. *capit.* 1. *Orator*, ideſt Aduo-
catus, *eſt Vir bonus dicendi peritus*.
Hinc ſi defendat iniuſtam cauſam ſiuè
ad vincendum, ſiuè ad protrahendum,
ſiuè ad vexandum collitigantem, vt ſe
componat cum detrimento, peccat
mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem
tùm damni, tùm expenſarum, quas
paſſus eſt Aduerſarius. Bonacina *tom.*
2. *in Octauum Præcept. Decalog. diſput.* 14
10. *quæſt* 3. *punct.* 4. *num.* 6. Regi-
naldus *dict. libr.* 25. *num.* 671. & 672.
vbi aduertit, Aduocatum diſpoſitum,
quaſcunque cauſas ſiuè iuſtas, ſiuè
iniuſtas ſuſcipere defendendas, eſſe in
continuo ſtatu peccati mortalis, & in-
capacem Sacramentorum, atque Sa-
cramentalis abſolutionis. Layman *lib.*
1. *tract.* 1. *cap.* 5. §. 2. *num.* 18. Ioan.
Tuba *dict. quæſt.* 4. *capit.* 5. *num.* 312.
Et ideò Aduocatus, qui cognoſcit cau-
ſam iniuſtam, tenetur illam deſerere,
& clientem de iniuſtitia admonere; non
debet autem aduerſarij eius tutelam ſu-
mere, niſi eſſet in extrema neceſſita-
te, ceſſante ſcandalo, & admonito pri-
mo cliente, vt deſiſtat ab iniuſta ve-
xatione; aliàs ipſe defendet contrariam
partem. Reginaldus *vbi ſupra num* 674.
Quòd ſi cauſa eſſet dubia, & hinc in-
de reperirentur doctrinæ, & ſcripto-
rum opiniones, fas eſſet Aduocato il-
lam tueri, admonito clientulo de du-
bietate. Ioan. Tuba *dict. quæſt.* 4. *cap.* 5.
num.

Digitized by Google

num. 310. *in fin.* Layman *dict. libr.* 1.
14 *tract.* 1. *cap.* 5. §. 2. *num.* 20. & Re-
ginaldus *dict. libr.* 25. *num.* 673. Nun-
quam autem poterit Aduocatus pro-
ducere Scripturas falſas, veritatem
negare, Teſtibus, vel Iuramentis fal-
ſis aſſenſum præbere, aut inutiles,
& ſuperfluas dilationes petere, abſque
diſpendio animæ ſuæ. S. Thomas 2. 2.
quæſt. 71. *art.* 3. Reginaldus *dict. lib.*
25. *num.* 670. vbi concedit, occultare
ſcripturas, quæ ſui clientis cauſæ
præiudicarent, dummodo aliàs iuſtam
cauſam foueat. Requiritur *Pietas* in
Aduocato, quæ operetur, vt gratis
defendat pauperes, & exiſtentes in ex-
trema neceſſitate, exemplo Sancti Iuo-
16 nis, de quo *Martyrolog. Rom.* 19. *Maij*
imò patientiſſimi Iobi, qui ex nimia
animi ſui pietate tuebatur afflictos,
itaut dicere potuit de ſe ipſo: *Oculus
fui cæco, & pes claudo: pater eram
pauperum, & cor viduæ conſolatus ſum.
Iob* 29. 15. Sæpè enim viduarum, &
egentium cauſæ pereunt deficiente pie-
tate Aduocatorum, qui ceſſantibus
ſportulis recuſant ſuum patrocinium
impertiri, iuxta illud Ouid. *Epiſt.* 19.
Optima nam nullo cauſa tuente perit.
Vndè laudandi ſunt Aduocati, qui ob
remunerationem habendam in cœlis,
gratis patrocinantur miſerabilibus per-
ſonis, atque pijs locis. Vlteriùs pieta-
tis chriſtianæ ſpecimen eſt in Aduo-
catis non inhiare pecunijs, & hone-
17 ſtam mercedem gratam habere; abſti-
nendo à quota litis, quæ eſt in Iure
prohibita. *l. Sumptus. ff. de pactis.*
Farinac. *quæſt.* 106. Durand. *deciſ.* 53.
& *deciſ.* 358. *in fin.* Eminentiſs. Car-
din. de Luca *In relat. Rom. Cur. Fo-
renſ. diſcur.* 46. *num.* 47. vbi notat,
indignum reputari ab Aduocatis Ro-
manis, aliquid petere à Clientibus.
Illicitum quoque, & iniuſtum eſt ex-
orbitantes ſportulas prætendere, vel
exigere etiam à diuitibus, niſi in cau-
ſa grauiſſima, vel in caſu magni labo-
ris; aut niſi Aduocatus ſit magni no-
minis, & famæ ob eximiam doctrinam,
ſeu facundiam in diſputando; ſecùs au-
tem ſi ſit de illis, de quibus Muſa fo-
renſis cecinit:

Vir benè veſtitus, pro veſtibus eſſe peritus
Creditur à mille: quamuis Idiota ſit ille.
Si careat Veſte; nec ſit veſtitus honeſtè,
Nullius eſt laudis, quamuis ſciat omne, quod audis.

Apud Romanos per legem Cinciam
prohibitum erat Aduocatis mercedem 18
recipere à Clientibus; & de ſe ait
Plinius *Epiſtol.* 5. ad Valerian. *Me
iuuat, quod in cauſis agendis, non mo-
dò pactione, dono, munere, verùm &
xenijs ſemper abſtinui.* A Nerone Im-
peratore conceſſæ fuerunt ſportulæ
Aduocatis, teſte Suetonio *capit.* 17.
& Tiraquell. *de Nobilit. capit.* 29. Vl-
timò in Aduocato requiritur *Fideli-
tas*, quæ illum obligat ſeruare ratio-
nes Clientuli ſui ſertas, tectas, &
benè cuſtoditas, ne aduerſarius di-
ſcat, vel, deſumat ex eius ore argu-
menta ipſi Clientulo nociua. Vlte- 19
riùs abſtinere debet à falſis legum
allegationibus, vel earum incongruis
interpretationibus; à ſophiſticis ra-
tionibus, ſeu argumentis, ne ſit de
illis, quos reprehendebat Sanct. Cy-
prian. *Epiſt. ad Donatum* dicens: *Vtro-
bique graſſatur mendacium, criminum
proſtitutæ vocis Venalis audacia.* Item
Sanctus Bernardus ad Eugenium ſub-
iungens: *Miror quomodo religioſæ au-
res tuæ audire poſſint huiuſmodi diſpu-
tationes Aduocatorum, & pugnas ver-
borum, quæ magis ad ſubuerſionem,
quàm ad inuentionem proficiunt Verita-
tis.*

Quò ad Quintum. *Quæ ſit mali Ad-
uocati ſors, & obligatio?* Iam dictum
eſt, obligationem eſſe reſtituendi ex-
penſas, & damna tùm ſui Clientis,
tùm aduerſarij eius, quem malus Ad-
uocatus vexauit iniuſtè. Et quoniam
pauci reperiuntur, qui malè acquiſita
reſtituant; ideò ſors mali Aduocati eſt
infernus, & æterna damnatio, vt pro- 20
bat eximium exemplum exiſtens in
Chronicis S Franciſci *Part.* 1. *Vol.* 2. *lib.*
10. *cap.* 26. Quod de Verbo ad Verbum
hìc tranſcribere non me piget, etſi illud
etiam retulerim ſupra *Deciſ.* 99. *num.* 7.

Fra-

Digitized by Google

Frater Ioannes de Parentibus , qui
21 fuit primus Miniſter Generalis poſt
Sanctum Franciſcum , ingreſſus eſt
Religionem , adhuc ipſo Sancto vi-
uente . Hic homo erat Iuris vtriuſque
Doctor , & cùm eſſet Iudex in Ciuita-
te Caſtellana , & oriundus eiuſdem lo-
ci , quodam Veſpere à feneſtra ſuæ do-
mus attentè obſeruabat laborem cuiuſ-
dam porculatoris in compellendis por-
cis , vt ſtabulum introirent . Et au-
diuit ſocium eiuſdem porculatoris ,
dicentem illi : Si vis , vt ingredian-
tur ſtabulum , dicito hæc verba .
Porci , porci intrate in ſtabulum eo mo-
do , quo Aduocati , & Iudices intrant
in infernum . Quibus verbis prolatis ,
ſtatim porci ingreſſi ſunt ſtabulum abſ-
que rumore , & abſque vlla porculato-
ris defatigatione . Hæc cùm vidiſſet ,
& audiuiſſet Iudex , tactus magno Dei
timore , dimiſit officium , & ingreſ-
ſus eſt Religionem Fratrum Minorum
vnà cum filio ſuo , fuitque exemplariſ-
ſimus in orationibus , & lacrymis , &
tantæ auſteritatis , atque pœnitentiæ,
vt factus Miniſter Generalis viſitauerit
totam Religionem nudis pedibus . Hu-
cuſque Chronica ordinis S. Franciſci ;
Qui habet aures audiendi , audiat . *Mat-*
th. 23. 9.

Quo ad Sextùm . *Quæ ſint peccata*
Procuratorum in litibus ? Peccant Pro-
curatores forenſes in litibus , ſi ſcien-
22 tiam non habeant ſufficientem pro mu-
nere ſuo ; ſi debitam diligentiam non
adhibeant in cauſa promouenda ; ſi ter-
minos ſuperfluos obtineant ; ſi frau-
des , aut falſitates committant ; ſi
vſurpent ſibi facultatem ſcribendi in Iu-
re , & allegandi ; ſi detegant crimina
ſui proximi , aut extorqueant indebi-
tam mercedem à clientulis ; vel eis ege-
ſtate laborantibus auxiliari detrectent .
Reginaldus *dict. libr.* 25. *à num.* 679. *&*
ſeqq. vbi *numer.* 681. notat , quòd Pro-
curator , qui habuit copias à Notarijs
paruo pretio , poteſt recipere iuſtam
ſummam , etſi maiorem , à Cliente ,
quando Notarij minori pecunia conten-
ti fuerunt in gratiam Procuratoris , ſe-
cùs ſi ex mera liberalitate , vel intuitu
Clientis .

Quo ad Septimum . *Quæ pœnæ ſint*
ſtatutæ de Jure contra calumniatores in 23
Judicio ? In iudicijs criminalibus inten-
tatis per calumniam , pœna præcipua
contra calumniatores eſt pœna *Talionis* ;
ſic dicta quaſi *Talis ad Æquale* , quæ in
hoc conſiſtit , quòd Calumniator ea-
dem pœna puniatur , qua innocens
fuit punitus , vel fuerat puniendus , ſi
crimen probatum fuiſſet , & non dete-
cta calumnia . Hanc pœnam ſanciuit
Deus in Deuteronom. *cap.* 19. 21. vbi
dicitur : *Non miſereberis teſtis menda-*
cis ; ſed animam pro anima , oculum pro
oculo , dentem pro dente , manum pro
manu , pedem pro pede exiges . Et ha-
betur *in cap. Quod debetur* 14. *quæſt.* 1.
cap. Sex differentiæ 23. *quæſt.* 3. *& cap.*
Hæc autem vita . 23. *quæſt.* 4 Eamdem
ſtatuerunt leges Ciuiles , quas recenſet
Petr. Gregor. *Syntagm. Jur. part.* 3. *libr.*
31. *cap.* 10. nec non *cap.* 20. vbi aduertit
hiſce temporibus pęnam eſſe arbitrariam
contra Calumniatores ; quod etiam do-
cet Menochius *de Arbitr. Iudic. caſ.* 321.
numer. vlt. Boſſius *de Accuſat. numer.* 8.
Bernard. Diaz *in Praxi cap.* 68. & ibi
Salzed. *in addit. num* 6. Et Theſaur. *de*
pœnis Eccleſiaſtic. part. 2. *Verb. Accuſa-*
tor. cap. 1. vbi oſtendit , Calumniato-
res eſſe infames , & irregulares ; ideò-
que hoc crimen in clericis mereri priua-
tionem beneficiorum ; *ex Juribus , &*
DD. ibidem allegatis .

Quo ad Octauum . *Quæ ſint Nota-*
riorum culpæ ? Nulla erit culpa in No-
tario , qui ſeruet ſequentia . 1 Si do-
ctus ſit , & ſciat ea , quæ ſpectant ad 24
eius officium , præcipuè circa contra-
ctus . 2. Si diligenter ponat in regeſto
Inſtrumenta cum nota diei , Menſis ,
& Anni . 3. Si abſtineat ab omni falſi-
tate , vel mutatione veritatis ; nihil
addendo , & nihil minuendo ex actis .
4. Si nulli det Inſtrumenta originalia .
5. Si promptè det copias actorum , &
neminem fallat in ſcribendis clauſulis
renunciationum . 6. Si teſtamenta
non ſcripſerit eorum , qui non ſunt ſa-
næ mentis ; neminem induxerit ad no-
minandum heredem , quem non vult ;
& nullius occultauerit defuncti teſta-
mentum , ſeu codicillum , aliamuè
vlti-

vltimam voluntatem . 7. Si inſtrumen-
ta non ſcripſerit ſuper illicitis contra-
ctibus , vel contra Eccleſiaſticam li-
bertatem . 8. Si contentus ſit iuſta
mercede , & ea , quæ gratis dare de-
bet , abſquè pretio dederit . Quòd ſi
in ſingulis ſupradictis defecerit , pec-
cabit mortaliter , & erit obnoxius reſti-
tutioni . Layman *libr. 3. tract. 4. cap.
4. num.* 10. Ioannes Tuba *dict. quæſt. 4*
25 *cap. 5. num.* 305. Abelly *de* 8. *Decal. Præ-
cept.* §. 6. Reginaldus *in Praxi fori Pœ-
nit. dict. libr. 25. à numer.* 684. & ſeqq. &
præcipuè *num.* 690. vbi aduertit , quòd
Notarius ſcribens Inſtrumentum vſura-
rium incurrit excommunicationem *per
Clem. Vnicam . De Vſuris* ; & niſi Vſu-
rarius reſtituerit vſuras , Notarius te-
netur ad illarum reſtitutionem . His
addendum eſt caſus reſeruatus in hac
Patauina Diœceſi , ſi intra bimeſtre
Notarij non denuncient legata pia ;
prout etiam ſi ſupprimantur ſcripturæ
concernentes intereſſe Eccleſiarum .

Quo ad Nonum . *Quæ ſint Aulico-
rum crimina* ? Noſtrum non eſt inqui-
rere crimina deſeruientium in Aulis
Principum , & Prælatorum , niſi in
26 quantum Confeſſariorum proſit inſtru-
ctioni ; docent enim Hiſtoriæ tùm ſa-
cræ , tùm profanæ magnis laudibus ex-
tollendos eſſe Aulicos , vtpotè magnis
excellentes virtutibus ; adeò vt iure
optimo Regina Saba dixerit de eis Salo-
moni : *Beati Viri tui , & beati ſerui tui
bi , qui ſtant coram te ſemper , & au-
diunt ſapientiam tuam* . 3. *Reg.* 10. 8 &
ſcripſerit Angelus de Peruſio *in Proœm.
Codicis* , ideò Principes habere in pe-
ctore , tanquam in ſcrinio , leges om-
nes , atque Philoſophiam ; quia apud
ſe tenent eruditiſſimos homines , cum
quibus ſiuè comedant , ſiuè ambulent ,
ſiuè ſecedant , alloquuntur . Hinc
apud ſe voluerunt Cretus Rex Lidiæ
Anacarſum Philoſophum : Dionyſius
Rex Syracuſarum Platonem : Reges
Ægyptij Menandrum Poetam : Traia-
nus Imperator Dionem : Matthias Rex
Hungariæ Ioannem Montemregium :
Robertus Rex Siciliæ Franciſcum Pe-
trarcham ; & in præſenti ſæculo Car-
dinalis Aldobrandinus Pacem Iorda-
num Inſula Tragurienſi , & tér gemi-
no opere inſignem : Cardin. Vrſinus
Antonium Quærengum : Cardinal.
Eminent. Herus BARBADICVS
Nobilem Venetum Aloyſium Cana-
lem , qui Sapiens magnus fuerat in ſua
Sereniſſima Republica . Card. Carac-
ciolus Ioſephum Criſpinum à ſecretis ,
& hodiè Epiſcopum , qui in lucem edi-
dit primò *Scholam S. Philippi Nerij* ,
deindè tractatus inſcriptos *Il Buon Veſco-
uo , la Viſita Paſtorale . Et la Sacra Or-
dinatione* . Idem Emin. Præſul noſter ,
quo tempore Bergomenſem regebat Ec-
cleſiam , inter cæteros bonitate , &
litteris præclaros , Hieronymum à Ba-
ſilica Petri , qui deuotioni ſuæ , ac
animarum ſaluti deinde conſulens ,
Neapoli Congregationi Oratorij addi-
ctus , Sacras Metamorphoſes , nec non
Sacras Ephemerides , Sanctorum ſcili-
cet actus , Vitas , & exempla , typis
publicauit . Et , omiſſis alijs , Emin.
Cardinalis Petrus Baſadona , eiuſque
obitu ſequuto , Sereniſſima Chriſtina
Suetiæ Regina , Ioſephum Abbatem
Capellarium Virum Muſis Egregium ,
cuius Latina Poeſis , Regum , & Prin-
cipum munificis teſtimonijs laudata , &
probata , eius *cultumque per artes pe-
ctus Apollineas , ingeniumque ferax* , ſa-
tis demonſtrat .

Cæterùm (vt quæſito ſatisfaciamus)
Adulationis , & *Suſurrationis* commu- 27
nis opinio Aulicos criminatur . Adu-
lantur enim Dominos ſuos , non quæ
vera , ſed quæ grata promentes , in-
ſtar Torquati Romani , vinum Al-
bum nauſeantis , cùm Aurelium Im-
peratorem , Herum ſuum , à Vini al-
bi potu videret abſtinentem . De his
Catechiſmus Romanus *ſuper Oct. Præ-
cept ſect.* 11. ita loquitur : *Peccant in
hanc partem blandi homines , & aſſenta-
tores , qui blandicijs , & ſimulatis lau-
dibus influunt in aures , & in animos eo-
rum ; quorum gratiam , pecuniam , &
honores aucupantur , dicentes , vt eſt
apud Prophetam , Malum bonum , &
bonum malum . Iſa.* 5. Hos canere fecit
Poeta :

Pazzo chi al ſuo Signor contradir vuole,
Se ben diceſſe , che da mezo giorno

Viſto

Digitized by Google

Viſto hà le Stelle, e à meza notte il Sole.
Suſurrant poſteà in aures Dominorum,
calumniantes conſeruos, vt eos odibi-
les, ſeipſos amabiles reddant; ſcelus
28 mortaliſſimum iuxta S. Thomam 2. 2.
quæſt. 74. *art.* 1. & contra tales Aulicos
inuehit Oraculum diuinum dicens; *De-
notatio peſſima ſuper bilinguem: ſuſurra-
tori autem odium, & inimicitia, &
contumelia*. *Eccleſ.* 8. 17. Cauſant enim
hi Suſurrones, & Aulici calumniato-
res, vt benemeriti homines præmia
fidelis ſeruitutis perdant, teſtante
Illuſtriſſima Poetria Victoria Colu-
mna.

Altri ne le gran Corti conſumando
Il più bel fior de' lor giouenil' anni,
Mentre vtile, & honor van' ricercando,
Sol ritrouano inuidie, oltraggi, e danni.

Quocircà Seneca *libr.* 2. *de Ira cap.* 8. de
his ita ſcribit: *Nulli, niſi ex alterius
damno, queſtus eſt. Felicem oderunt,
infelicem contemnunt; maiore grauantur,
minores graues ſunt*. Et paulò poſt de
Aulicis ſubdit: *Ferarum iſte conuentus
eſt; niſi quod illæ inter ſe placidæ ſunt,
morſuque ſimilium abſtinent; hi mutua la-
ceratione ſatiantur.*

Quo ad Decimum. *Quæ ſint Inuido-
rum flagitia?* Notandum, quòd inui-
dere eſt triſtari ex proſperitatibus bono-
rum: indignari eſt triſtari ex proſperi-
tatibus malorum. Ariſtot. *libr.* 2. *To-
pic. capit.* 2. *numer.* 6. Et ideò benè ait S.
29 Ambroſius *libr.* 2. *offic. cap. vltim* quòd
*improbus ſuo delectatur bono, inuidus ve-
rò torquetur alieno*: nam inuidi videre
non poſſunt eos, qui bona poſſident;
vndè S. Io. Chryſoſt. *Homil.* 44. *ad Po-
pul.* ſubdit, *Inuidos eſſe peiores feris,
Dæmonibus autem pares*: feræ etenim
manſuetæ ſunt cum ſibi benefacientibus;
inuidi nequaquam, ſed ſemper crude-
les, & ſimiles Dæmonibus immaniſſi-
mi in cruciandis illis, à quibus maiora
receperunt obſequia. Imò peiores,
quàm Dæmones, qui inter ſe non di-
gladiantur, ſed inuidi neque cognatis,
neque propinquis, neque amicis par-
cunt. Igitur in inuido reperitur quod-
cunque flagitium; nam inuidia eſt
ſumma malitia ex directo oppoſita Di-
uinæ bonitati, cuius proprium eſt bo-
na dare; & ideò in Euangelio Domi-
nus dixit inuido operario; *Numquid
oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus
ſum? Matth.* 20. 15. aſſimilando nequi-
tiam inuidiæ oculo, qui affligitur, ſi
ſit infirmus, pulchritudine lucis, quę
quoſcunque lætificat. Procedit autem
Inuidia à radice ſuperbiæ; ſuperbus
enim eſt omnis inuidus, quapropter
Lucifer, ob reuelatam Diuini Verbi
Incarnationem, cognoſcens, huma- 30
nam naturam eſſe ſubleuandam ſuper
Angelica, ægrè tulit tamquam ſuper-
bus, & voluit, potiùs Cœlum deſe-
rere, & abyſſus ingredi, quàm excel-
lentiam humani generis intueri. Hinc
plures Dæmones relictos in aere, qui
videntes animas noſtras euolare ad glo- 31
riam, ex Inuidia crucientur, teſtan-
tur Theologi, quorum meminit Emi-
nentiſs. Cardinal. Sfortia Pallauicinus
Tractat. de bono libr. 1. *capitul.* 43. *nu-
mer.* 3.

Quo ad Vndecimum. *Quibus argumen-
tis deterrendi ſint Calumniatores?* Con-
feſſarij, & concionatores retrahent ho-
mines calumniatores ab hoc execrando 32
vitio, comminando iiſdem Diuinam
vltionem. Siquidem *Simulatores, &
callidi prouocant iram Dei*. Iob 36. 13.
idcircò calumniatores in præſenti vita
citò peribunt, iuxta illud: *Noli æmula-
ri, vt maligneris: quoniam qui malignan-
tur, exterminabuntur*. *Pſal.* 36. 8. Eo-
rum induſtriæ pro gradibus, & digni-
tatibus conſequendis, euaneſcent; Deus
enim *humiliabit Calumniatorem*. *Pſal.* 71.
4. In futura vita carebunt æterna gloria,
ſcriptum eſt enim: *Neque habitabit iux-
ta te malignus*. *Pſal.* 5. 6. Sed iiſdem ſeriò
conſideranda, & exponenda erunt ſe-
quentia Verba Spiritus Sancti, *Prou.* 6.
16. *Sex ſunt, quæ odit Dominus, &
Septimum deteſtatur anima eius. Ocu-
los ſublimes. Linguam mendacem. Ma-
nus effundentes innoxium ſanguinem. Cor
machinans cogitationes peſſimas. Pe-
des veloces ad currendum in malum.
Proferentem mendacia. Teſtem falla-
cem. Et eum, qui ſeminat inter fra-
tres diſcordias*, ideſt Calumniatorem.
Comprobanda etiam hæc veritas ſequen-
tibus exemplis.

Digitized by Google

Valens Imperator habuit Aulicum
calumnijs deditum, qui cùm virum iu-
ſtum calumniatus eſſet, paraturus bal-
33 neum pro Imperatore prædicto, mens
eius defecit, cecidit in balneum, & in
illo ſuffocatus remanſit. Theodoretus
in Hiſt. Eccleſ. lib. 4. cap. 6.

S. Gregorius Epiſcopus Agrigentinus
fuit calumnioſè accuſatus à quadam fœ-
mina de ſtupro; quod cùm illa aſſeue-
raret in iudicio, inuaſa fuit à Dæmo-
ne, à quo in terram deiecta cruciaba-
tur; at expulſo Dæmone per oratio-
nes, & adiurationes eiuſdem S. Grego-
rii, ipſa mulier confeſſa eſt ſuum men-
dacium, inſtigantibus aduerſarijs eiuſ-
dem Sancti commiſſum. Surius *ex Me-
traph. die* 23. *Nouembr.*

Conſtantinus Copronimus Imperator
Iconoclaſta S. Stephanum Monachum,
defenſorem Sacrarum Imaginum, carce-
ri mancipauit; cumque calumnioſè ac-
cuſare fecit à pediſſequa Annæ Viduæ,
nobiliſſimæ Matronæ, quæ ſua bona
pauperibus diſtribuerat, & habitum
Religionis ſuſceperat. Hæc innocentiam
ſuam, Sāctiq; Stephani, vt tutaretur, rigo-
roſa tormenta eſt perpeſſa. Maritus datus
fuit accuſatrici, in præmium ſuæ ini-
quitatis, quæ grauida effecta, duos tan-
dem peperit gemellos filios; quos cùm
ad mamillas lactandos admouiſſet, ipſi
morſibus eaſdem lacerauerunt, & impia
Mater ex nimio dolore è vita deceſſit.
Cardin. Baronius *Anno* 762. *&* 763.

Bettelenus Aulicus Gunthramni Re-
gis Francorum calumniatus fuit de fal-
ſo Auſtregiſillum Mapparium eiuſdem
Regis, qui vt experiretur, vter inno-
cens eſſet, iuſſit, eos in duellum de-
ſcendere pugnaturos. Interim calum-
niator Bettelenus aſcendit equum, à
cuius ſubita ferocitate in terram proie-
ctus, & calcibus impetitus, miſerè ex-
pirauit. Auſtregiſillus, aula relicta,
clericalem vitam aſſumpſit, & factus Bi-
terigenſis Epiſcopus piè vixit, & ſanctè
obiuit. Hieronym. à Baſilicapetri *in
Metamorphoſ. Sacr. part. 4. Conuerſ. 46.*
ex Philippo Labbè *tom. 2. Bibliothec. ſect.*
2. Exempla alia plurima his conſimilia
Parochi extrahent, legentes Matthæoli
Syluam Hiſtor. *lib. 6. cap. 47. & cap. 48.*
P. Stephani Menochij Hiſt. Sacra *part.*
1. §. 84. § 426. *ac par.* 2. §. 398. *&* §. 412.
P. Bagattam in Admirandis Orbis Chriſt.
lib. 1. cap. 3. à num. 9. & ſeqq. Et Hiero-
nym. à Baſilicapetri *in Ephemerid. Sacris
die 28. Martij num. 2.*

Quòad Vltimum. *Quibus argumen-
tis ſunt confortandi patientes calumnias?*
Dictum fuit, alia eſſe argumenta Spi- 34
ritualia, alia Prudentialia. Prima ſunt
ſequentia. 1. Spernere calumnias; Deo,
& bonæ vitæ ſuæ fidendo. 2. Conſide-
rare, quòd Diuinus honor blaſphe-
mijs, & iniuriis continuò læditur; nil
mirum ſi ſimplicis hominis, cuius honor
infinities minoris eſt momenti, lacere-
tur. 3. Ponderare, verum honorem con-
ſiſtere in bonitate, & chriſtianis acti-
bus. 4. Credere, quòd ſicut calumnia-
tores Deus punit, ita innocentes locu-
pletat, & exaltat, iuxta illud: *Non
vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quæ-
rens panem. Pſal.* 36. 25. & alia argumen-
ta ponit P. Arsdekin *tom. 3. part. 5. cap.*
2. §. 11. *&* §. 12. Altera ſunt Prudentia-
lia, deſumenda *ex Epiſt.* 74. Senecæ, in
qua Aulicos edocet methodum, & for-
mam tolerandi mundanas viciſſitudines,
eorum durante ſeruitute; de qua Alcia-
tus *Emblem.* 87. ita cecinit:

*Vana Palatinos, quos educat Aula
Clientes,
Dicitur auratis nectere compedibus.*

Aliud documentum eiuſdem Senecæ
ponit Calepinus *in Verb. Aula*, ab Au-
licis ibidem legendum, atque ſeruan-
dum.

FINIS.

INDEX

INDEX
VERBORVM, AC RERVM MAGIS NOTABILIVM
QVÆ IN HIS DECISIONIBVS MISCELLANEIS continentur.

Alphabetico ordine digeſtus.

Prior numerus ſignificat Deciſionem: Secundus Deciſionis numerum: Tertius Paginam.

A

Abbatiſſa ſibi ipſi licentiam donandi aliquid poteſt tribuere. Deciſ. 75. num. 6. Pag. 206
Abortus quid ſit? Quot modis fiat? An aliquando licitum? Quam graue delictum? Quibus pœnis puniatur? Quis abſoluat ab illo? Deciſ. 145. per totam. Pag. 352
Abraham pecuniam obtulit pro emenda terra ad ſepeliendam Saram. Deciſ. 76. n. 7. 210
Abſtinendum ab eo, quod honeſtum non creditur. Deciſ. 72. num. 6. 193
Abuſus circa miniſterium Montis Pietatis. Dec. 41. num. 14. 112
Accidia vnde dicta? Eius definitiones. Filiæ. Cui virtuti oppoſita? In quibus graſſetur? Quæ eius remedia? Deciſ. 142. per totam. 344
Actus agentium vltra eorum intentionem non operantur. Deciſ. 46 num. 14. 129
Actus fauorabilis menti teſtatoris eſt ſuſtinendus. Dec. 74 num. 12. 204
Adoratio quid, & quotuplex ſit? Deciſ. 5. num. 3. 10
Adulatores quando obnoxij ſint reſtitutioni? Deciſ. 96. num. 10. 269
Adulterinæ proli an reuelanda veritas à Matre? An ſuadendus ingreſſus in Religionem? Deciſ. 91 num. 4. & 7. 254
Adulterantium pœnæ variæ; ac obligatio reſtituendi ob illegitimos ſuſceptos filios. Deciſ. 91. num. 2. & 9. Pag. 253
Adulterina ex prole tria veniunt genera damnorum; & Quæ? ibid. num. 1.
Adulterium quid ſit? Quotuplex? Eius grauitas? effectus peſſimi. Quibus pœnis plectatur? Quomodo abſoluatur? Deciſ. 146. per totam. 357
Aduocati non litigant. Deciſ. 54. num. 16. 149
Aduocatus defendens cauſam iniuſtam quomodo ſit abſoluendus? Tenetur ad reſtitutionem. Deciſ. 99. num. 6. & 8. 270
Aduocati an poſſint defendere cauſas dubias? ibid. num. 9. 271
Aduocatorum laudes. Eorum bona requiſita quatuor. Quid eis permiſſum? quid prohibitum? Quæ eorum obligatio? Quid ſi ſint ignari? Quid de eorum ſalute æterna? Dec. 156. à num 10. & ſeqq. 412
Æqualitas ſeruanda in contractibus. Dec. 26. num. 10. 68
Agentes malè, & conſentientes pariter peccant. Deciſ. 56. num. 9. 151
Agere non valenti nulla currit præſcriptio. Deciſ. 86. num. 15. 241
Agonizantibus an diabolus viſibilis appareat? Exemplum Monialis Capuccinæ de Padua. Tentationes in articulo mortis. Deciſ. 129. per totam. 323
Alchimiæ Ars an ſit licita? Deciſ. 7. num. 5. 15.
Alearum, & taxillorum ludus prohibitus. An lucrum ex eo in conſcientia peti poſſit? An

coram Iudice? An licitæ ſint fraudes in ludendo? An in foro poli teneatur ſoluere qui perdidit in alearum ludo? Deciſ. 34. per totam. Pap. 92

Alienari an poſſit fundus ſterilis contra voluntatem teſtatoris? Deciſ. 74. num. 3. 202

Alienatio à lege ordinata non comprehenditur in prohibitione Teſtatoris. ibid. num. 14. 205

Aliud pro alio inuito creditore ſolui non poteſt. Deciſ. 84. num. 10. 234

Amatoriæ conuerſationes nociuæ. Effectus peſſimi ex eis. Quibus remedijs tollendæ? Deciſ. 148. per totam. 364

Ambitio quid ſit? vndè dicta? Eius mala? Quas perſonas afficiat? Exempla infectorum hoc vitio. Remedia. Deciſ. 147. per totam. 361

S. Ambroſij tres obſeruationes ab Eccleſiaſticis obſeruandæ. Deciſ. 39. num. 7. 106

Eiuſdem Sancti documentum de vtilitate Patris Spiritualis. Deciſ. 46. num. 12. 126

Amicitia quid ſit? Quotuplex? Eius proprietates. Officia. Eiuſdem valor, & æſtimatio. Quot, & quibus de cauſis diſſoluatur? Deciſ. 87. per totam. 243

Amor carnalis quid ſit? & Quotuplex? Eius damna. Eius pericula. Potiſſimùm inter perſonas ſpirituales. Remedia. Deciſ. 138. 337.

Amor proprius, ſeu Philautia quid, & quotuplex ſit? Quale eius obiectum? Quæ radices? Quæ damna? Quæ remedia. Dec. 135. 331.

Amphybologijs quando liceat vti? Et quando non? Exempla, ac doctrinæ de eiſdem. Dec. 144. à num. 8. & ſeqq. 349

Anatociſmus quid ſit? Deciſ. 76. num. 30. 214

Angaria propriè quid ſit? Deciſ. 69. num. 3. 179.

Angeli intra monumentum Chriſti. Deciſ. 36. num. 9. 98

Eos imitantur, qui pſallunt in choro. Deciſ. 109. num. 20. 291

Angeli cuſtodes offenduntur veſtitu vano mulierum. Deciſ. 120. num. 9. 313

Angelus cuſtos hominum quo tempore eis aſſignetur? Deciſ. 145. num. 3. 352

Animalia dare in Societatem ruſticis quomodo liceat? Sub quanta penſione? Cui ſpectet periculum? An dari poſſint ad caput ſaluum? Sub certa æſtimatione? Deciſ. 30. per totam. 82

Item de ſocietate animalium. Deciſ. 50. 138

Animalium Patroni tenentur ad damna per illa alicui illata. Deciſ. 79. num. 6. 222

Animæ ſalus cæteris rebus pretioſior. Dec. 86. num. 18. 242

Antonius Maria Cortiuo de Sanctis Nobilis Patauinus Fundator Congregationis Oratorij de Padua. Deciſ. 133. num. 4. 329

Aqua benedicta in ianuis Eccleſiæ ad ſe ſignandum mos antiquiſſimus. Deciſ. 36. num. 5. 98.

Aqua quò impurior, eò faciliùs ebullit. Deciſ. 152. num. 18. 383

Arbitrium boni viri attendendum in rebus dubijs. Deciſ. 84. num. 9. 234

Argumentum valet à ſimili. Dec. 27. num. 19. 72

Item de parte ad totum. Deciſ. 47. num. 18. 130

Arma non ſunt ſumenda de domo Rei. Deciſ. 86 num. 16. 241

Aſſaſſinium quid, & quale ſit? Illud committentes non gaudent iure Aſyli. Deciſ. 14. n. 4. & 5. 31

Aſſaſſinium facit, qui abortum procurat. Dec. 145. num. 10. 354

Aſſecuratio, & venditio lucri incerti illicita eſt inter ſocios. Deciſ. 30. num. 20. 86

Aſſecurationis contractus quando ſit licitus? Deciſ. 37. num. 6. 100

Item de eodem contractu. Dec. 49. num. 1. & 7. 136.

Ac etiam. Deciſ. 78. num. 4. 218

Aſtomi qui ſint? Deciſ. 100. num. 5. 272

Attentio ad Miſſam an ſufficiat externa? Dec. 36. num. 2. 98

Attentio triplex in recitandis Diuinis Officijs, & qualis ſufficiat? Deciſ. 109. num. 17. & ſeqq. 291

Auaritia, quid, & quotuplex ſit? Quæ eius filiæ? Quæ eius mala? Similis radicibus arborum. Difficilis emendationis. Remedia ad eam extirpandam. Deciſ. 137. per totam. 334

Augmentum, vel decrementum pecuniæ mutuatæ, aut menſuræ ad quem ſpectet? Dec. 27. per totam. 70

S. Auguſtini mira humilitas. Deciſ. 46. num. 7. 126.

Aulici, & familiares Principum, ac Prælatorum laudati. Quæ eorumdem vitia? Dec. 156. num. 26. 416

Auri auiditas cauſa delictorum. Deciſ. 59. num. 3. 159

B Ba-

Digitized by Google

B

Bagattini vnius exactio pro omni libra ſuper pignoribus, quæ fit à Miniſtris Montis Pietatis Paduæ ad fauorem Lazaretti, & Domus Dei, an ſit licita? Deciſ. 41. n.6. Pag. 111
Bagattinus quid ſit? prædicta exactio illicita, ac ſoluentibus illum reſtitutio facienda. ibid. num. 9. & 15. 113
Bartholomeus Syluaticus Eques, ac Patricius Patauinus, in hoc publico Gymnaſio Iuriſprudentiæ Profeſſor laudatus. Deciſ. 71. num.8. 183
Bauldry de importantia Rubricarum Miſſalis legendus. Deciſ. 115. num. 17. 305
Benefaciens alijs non debet ab eis damnum reportare. Deciſ. 27. num. 13. 73
Benefacienti eſt benefaciendum. Deciſ. 40. num.5. 107
Beneficiarij non facientes eleemoſynam an mortaliter peccent? Et an ſatis ſit illam orḋinare poſt mortem. Deciſ. 111. num. 3. 8. 9. 11. 294
Beneuolentiæ, ac amicitiæ acquiſitio in mutuo an cauſet Vſuram? Deciſ. 40. num. 1. 107
S. Bernardus calumnijs impetitus apud Innoc. II. Et Eugenium III. Deciſ. 156. num.6 411
Blaſphemia quid ſit? Quam graue peccatum? Quot modis proferatur. Quæ differentia, ſi ſit contra Deum, Deipara, aut Sanctos. Deciſ. 17. per totam. 42
Blaſphemia an ſit iurare per Sanguinem Dei, aut membra Chriſti? Deciſ. 18. num. 1. & 2. 46.
An vna differat ſpecie ab alia? ibid. num.3.
Et quomodo blaſphemus ſit interrogandus à Confeſſario? num. 4. 46
Blaſphemia alia ſimplex, & alia hæreticalis. Et an detur interna? Deciſ. 19. num. 1. & 2. 47.
Quæ dicatur ex conſuetudine? Deciſ. 20. num. 3. 50
Blaſphemia quibus pœnis puniatur? Et an blaſphemi poſſint capi in loco Sacro? Deciſ. 21. per totam. 51
Quibus remediis hoc vitium tollatur? Deciſ. 114. 300
Blaſphemiæ enormis malitia, ſpecies, pœnæ pœnitentiæ antiquæ, & aliæ punitiones, à Deo inflictæ. Deciſ. 150. per totam. 369
Bona inuenta in via publica cui ſint reſtituenda? Deciſ. 86. num. 3. 238
Bona de ſui natura inalienabilia neque per ſententiam, neque per Præſcriptionem poſſunt retineri. dicta Deciſ. 86. num. 22. & 23. 242.
Bona temporalia tripliciter conſiderantur. Dec. 111. num. 6. 294
Bona Eccleſiæ quomodo, & quando poſſint locari vltra triennium, vel dari in Emphyteuſim? Deciſ. 16. per totam. 39
Bona ſtabilia relicta Eccleſijs de Iure Veneto alienantur. Deciſ. 74. num. 13. 204
Bona noſtra ſunt, quæ nobis debentur. Deciſ. 27. num. 37. 77
Bonum Spirituale proximi præferendum noſtro temporali. Deciſ. 56. num. 15. 152
Bona Fides dantis pecuniam ad cambium, etſi non ponatur in nundinis, an excuſet campſorem ab Vſura? Deciſ. 77. num. 5. 315
Bonæ fidei poſſeſſor an reſtituat rem alienam ſuis expenſis? Deciſ. 84. num 4. 232
Quis dicatur poſſeſſor bonæ fidei, & quando ceſſet bona fides? Deciſ. 90. per totam. 250
F. Bonauentura de Montaneana Capuccinus feruens Prædicator. Deciſ. 77. num. 2. 315.
Brutorum ſollicitudo in ſuis filijs educandis. Deciſ. 43. num. 4. 116
Bulla B. Pij V. de Cenſibus non eſt extendenda ad Liuellos. Deciſ. 73. num.7. 200
Bullæ Pontificiæ contra ambientes Eccleſiaſticas dignitates. Deciſ. 147. num. 16. 363

C

Caietani Cardinalis ſtatura exterior deformis. Deciſ. 154. num.20. 401
Calumnia quid ſit? Quas perſonas inficiat? Quibus motiuis confortandi patientes calumnias? Deciſ. 156. per totam. 410
Calumniatorum genera tria. Eorum pœnæ, ac punitiones ex Hiſtoriis. dicta Deciſ. 156. per totam. 411
Cambium quid ſit? Quotuplex? Aliud minutum, aliud per litteras, aliud ad nundinas, aliud Maritimum. Conditiones ſeruandæ, ne committatur Vſura in quocumque genere cambii. Deciſ. 76. per totam. 209
Cambij Romani caſus diſcuſſus, an ſit licitus? Deciſ. 77. per totam. 215
Campſores, & Campſarij qui dicantur? Deciſ. 76. num. 5. 209
Quan-

Digitized by Google

Quando hi committant Vſuram? Deciſ. 77. *per totam.* Pag. 215
Campanula bouis furto ablati indeſinenter ſonans. Deciſ. 92. num. 8. 257
Candidati cur ſic vocentur promouendi ad dignitates? Deciſ. 147. num. 2. 361
Cani cur aſſimiletur Vindicatiuus? Deciſ. 58. num. 2. 146
Cap. Nauiganti. de Vſuris *explicatio. Deciſ. 73. num. 5.* 218
Item Deciſ. 37. num. 15. & Deciſ. 78. num. 5. 101.
Capitale Cenſus Vitalitij numquam reſtituitur. Deciſ. 59. num. 10. 160
Capitale liuelli an poſſit augeri ex prodijs decurſis, & non ſolutis? Deciſ. 72. num. 5. 193.
Capſæ S. Montis Paduæ creſcit, & decreſcit valor monetæ in ea depoſitatæ. Deciſ. 27. num. 32. 76
Carnis peccata ſummè Deo odibilia. Quàm difficilè emendentur. Eorum effectus peſſimi. Remedia contra illa. Deciſ. 110. per totam. 292.
Caſtaldi monitio circa obſeruantiam Rubricarum Miſſalis. Deciſ. 115. num. 16. 305
Caſtitas dicitur à caſtigando. Deciſ. 152. num. 16. 386
Cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati. Deciſ. 56. n. 8. 151.
Cecchini mutuò recepti ad numerum ſunt reſtituendi in eodem numero. Deciſ. 27. per totam. 71
Cenſus vitalitij quibus conditionibus fieri poſſint? Deciſ. 59. per totam. 158
Cenſus quid ſit? & Quotuplex? Quinque conditiones ſeruandæ in eius ſtipulatione. Deciſ. 65. 169
Cenſus natura differt à liuello. Deciſ. 71. num. 19. 191
Cenſus affrancatio an poſſit deduci in obligationem? Deciſ. 72. num. 9. 194
Cenſus an conſtitui poſſit ſuper fundo non expreſſis eius confinibus? Deciſ. 73. num. 8. 200.
Centenaria conſuetudo, quæ declarata eſt abuſus, nihil valet. Deciſ. 109. num. 6. 289
Cæſar Manentus ſcribens de liuello pecuniario reprobatur. Deciſ. 70. num. 4. 183
Eius argumenta reſoluta. Deciſ. 71. num. 7. 180.
Charitatis erga Deum definitio. Quot peccatis offendatur? Eius actus quo tempore eliciendi? Deciſ. 4. à num. 4. & ſeqq. Pag. 8
Charitas obligat non excitare proximum ad peccatum. Deciſ. 56. num. 7. 151
CHRISTI exemplum pro exercitio Patientiæ. Deciſ. 95. num. 7. 262
Choreæ, ac Saltationes quibus remedijs à Parochis retrahendæ? Deciſ. 4. à num. 9. 9
Et quomodo eliminandæ? Deciſ. 18. num. 6. 47
Choreæ vndè denominatæ? Quæ licitæ, quæ illicitæ? Earum detrimenta tria. Ex eis perditio animarum. Punitiones. Peſſimi effectus. Deciſ. 149. per totam. 366
Ciconiæ paſcunt parentes ſuos decrepitos. Deciſ. 64. num. 5. 168
Circumſtantiæ aggrauantes quando exponendæ ſint in confeſſione? Deciſ. 17. num. 8. 44.
Clementis Papæ Noni dictum de Cardinali Barbadico Epiſcopo Patauino. Deciſ. 24. num. 10. 60
Clementis Octaui Bulla prohibet Religioſis largitiones munerum, non autem eleemoſynas. Deciſ. 75. num. 8. & 9. 207
Clerici negotiari non poſſunt. Deciſ. 34. num. 16. 94
Cæcitatis intellectus humani damna duo. Deciſ. 133. num. 5. 329
Cogitationibus libidinoſis expreſſè diſſentiendum. Deciſ. 1. num. 7. 2
Cogitationes turpes quæ, & qualia ſint peccata? Timendæ, & expellendæ. Periculoſę maximè in articulo mortis. Confitendæ. Quibus remedijs curandę? Deciſ. 152. per totam. 381
Comedię illicitę ob quatuor cauſas. Cauſant inundationes, & tempeſtates. Excitant amores inhoneſtos. Periculum animę. Ob tria motiua fugiendę. Deciſ. 143. per totam. 346
Commodum ex ſua iniquitate nemo reportare debet. Deciſ. 48. num. 11. 133
Commoda ſi ſentis iunge onus emolumentis. Deciſ. 72. num. 18. 197
Conditio ſoluendi medietatem debiti antecipatè, & aliam poſticipatè an licita? Dec. 45. num. 5. 124
Conditiones ſeruandę in contractu trium contractuum aſſecurationis lucri. Deciſ. 49. num. 7. 136
Conditiones in Cambijs minutis, & per litteras ſeruandæ. Deciſ. 76. numer. 19. 112.

Et

Et quæ in cambijs maritimis. Deciſ. 78. *per totam*, Pag. 217
Confeſſarius gerit officium Magiſtri, Medici, ac Patris. Non mutandus, ſed ad eumdem accedendum. Deciſ. 46. *per totam.* 125
Confeſſarij quomodo ſe gerant cum Nobilibus debita ſua non ſoluentibus? Deciſ. 82. *num.* 11. 229
Quando teneantur ad reſtitutionem pro pœnitente? Deciſ. 94. *num.* 13. & 16. 261
Quot ſint caſus in quibus remanent ipſi obligati ad reſtitutionem à pœnitente debitam? Deciſ. 107. *per totam.* 283
Confines camporum in liuellum datorum an ſint ſpecificandi? Tribus modis fieri poteſt illa ſpecificatio. Sufficit, ſi ſpecificentur confines totius poſſeſſionis, de cuius corpore aliqui campi liuellantur. Deciſ. 73. *per totam.* 199.
Conſenſus defectus cauſat nullitatem actus. Deciſ. 47. *num.* 15. 129
Conſenſus quotuplex ſit? Et quando faciat culpam mortalem, vel venialem? Deciſ. 152. *num.* 5. 382
Conſilium qui dat ad damnum faciendum tenetur ad reſtitutionem. Deciſ. 96. *num.* 5. 264
Conſilij retractatio an liberet à reſtitutione? dicta Deciſ. 56. *num.* 6. & *Deciſ.* 97. *num.* 1. 266.
Conſulens minus malum facturo maius an teneatur reſtituere? Deciſ. 96. *num.* 7. 264
Conſuetudo blaſphemandi non excuſatur ob iram. Deciſ. 1. *num.* 8. 2
Conſuetudo patriæ dat regulam iuſti pretij in cenſu vitalitio. Deciſ. 1. *num.* 9. 160
Conſuetudo generalis circa pactum facit ipſum legitimum. Deciſ. 70. *num.* 17. 186
Quæ viget in patria circa liuellos ſeruanda. Deciſ. 71. *num.* 14. 189
Conſuetudo, quæ declarata eſt abuſus, non valet, etſi ſit centenaria. Deciſ. 109. *num.* 6. 289.
Contractus natura cognoſcenda eſt ab effectibus, non à nomine. Deciſ. 30. *num.* 12. 84
Conſtituitur ex ſubſtantialibus ad illum. Deciſ. 42. *num.* 6. 114
Quando ſit innominatus? ibid. num. 9.
Contractus trium contractuum an licitus? Deciſ. 49. *num.* 4. 135
Et Deciſ. 78. *num.* 10. 219
Contractus ex conuentione partium legem accipiunt. Deciſ. 70. *num.* 16. 185
Contrahentes debent intentionem ſuam clarè declarare. Deciſ. 42. *num.* 10. Pag. 114
Conuerſatio maſculorum cum fœminis nubilibus remedijs decem diſturbanda. Deciſ. 22. *num.* 12. 55
Conuerſatio cum perſonis malis quot generet mala? Deciſ. 139. *per totam.* 338
Cooperatores in alterius damnum ſunt omnes obligati ad reſtitutionem. Hi quot ſint? Dec. 96. *num.* 1. & 11. 263
Credita difficilis exactionis an vendi poſſint minori ſumma? Vel ſi inſit periculum in eis? Deciſ. 49. *à num.* 8. & *ſeqq.* 137
Culpa triplex, lata, leuis, & leuiſſima. Deciſ. 94. *num.* 15. 261

D

Damnum emergens quid ſit. Et quæ eius conditiones, ne fiat Vſura? Deciſ. 33. *num.* 2. & 7. Pag. 89
Damnum qui dat, illud reſarcire debet. Deciſ. 34. *num.* 1. 9
Proximi tui tàm ſpirituale, quàm temporale impediendum. Deciſ. 56. *num.* 11. 15
Damnum emergens ob moram mutuatarii facit quod lucrum ex mutuo non ſit Vſura. Deciſ. 57. *num.* 11. 156
Damna, & intereſſe ſoluenda ſunt à debitore moroſo. Deciſ. 67. *num.* 5. 176
Damnum qui dat cum culpa Theologica tenetur ad reſtitutionem. Deciſ. 79. *num.* 7. & 8.
222.
Damnum non reuelantes, aut non impedientes, quando reſtituant? Deciſ. 96. *n.* 14. 265
Dare à godere *an ſit contractus licitus? Modi, ac conditiones in eo ſeruandæ. Dec.* 58. *per totam.* 157
Dauid cur dicatur punitus ob adulterium cum Berſabea, & non ob homicidium Vriæ? Dec. 146. *num.* 11. 355
Debitor in alternatiuis habet electionem. Deciſ. 26. *num.* 14. 69
Debitores impotentes ob malam œconomiam non ſunt abſoluendi. Eorum impotentia tribus regulis menſuranda. Deciſ. 82. *num.* 9. & 10.
229.
Debitor ex contractu quo in loco tenetur rem reſtituere? Deciſ. 84. *num.* 5. 232
Debitum ſolui poteſt in quacunque moneta. Dec. 27. *num.* 18. 73
Debitum coniugale reddens iniuſtè petenti an peccet? Deciſ. 56. *num.* 5. 152

Debi-

Digitized by Google

Debitum antecedens ſi deducatur in pactum, dum datur Mutuum, non eſt Vſura. Dec. 57. num. 10. 155

Decalogi primum Præceptum quas Virtutes requirat; & quæ peccata reijciat? Deciſ. 5. num. 1. & 2. 10

Decalogi quartum præceptum cur non obliget genitores ad benè educandos filios? deciſ. 43. num. 6. 117

Decimarum fidelis ſolutio quibus medijs ſuadenda? deciſ. 16. num. 10. 41

Illas piè ſoluentes habent à Deo remunerationes quatuor. ibid. num. 11.

Decimæ cur ſoluantur in lege Euangelica Eccleſiaſticis poſſidentibus ſtabilia? ibid. num. 13. 42

Decima Eccleſiaſtica quid ſit? deciſ. 69. num. 5. 179.

Decipere qui non vult, clarè loquitur. deciſ. 42. num. 11. 115

Defunctis cur celebrentur Miſſæ die tertio, ſeptimo, trigeſimo, & Anniuerſario? deciſ. 117. per totam. 308

DEIPARÆ, ac SS. Angelorum aſſiſtentia in articulo morsis. deciſ. 129. n. 6. 324

Dæmones cur multi relinquantur in aere? Dec. 156. num. 31. 417

Deponere pecunias apud Vſurarios non licet. Deciſ. 56. num. 10. 151

Deſiderium in quo differat à Voluntate? deciſ. 71. num. 9. 188

Detractio quid, & quotuplex ſit? Quam vniuerſale peccatum? Quot perſonas inficiat? punitiones. Obligatio reſtituendi famam. Remedia contra hoc vitium. deciſ. 126. per totam. 320

Detractio quot modis committatur. Quando ſit mortalis? Quomodo hoc vitium confitendum? Difficile ſaluantur detractores. Et alia de hoc vitio. deciſ. 155. per totam. 403

Deuotio erga SS. Euchariſtiam quibus modis excitetur? deciſ. 24. num. 25. 64

Item erga alia Sacramenta. deciſ. 116. per totam. 305

Diaboli officium impedire ingreſſum in Eccleſiam. deciſ. 36. num. 6. 98

Et ne ſanctificentur dies feſti. deciſ. 60. num. 3. 161.

Diaboli gratiarum actio ad Parochos non prædicantes. deciſ. 104. num. 8. 302

Diaboli ludentes ſuper cauda Veſtis mulieris. deciſ. 120. num. 11. 313

Dies interpellat pro homine. deciſ. 34. n. 8. 93

Et conſtituit debitorem in mora. Deciſ. 52 num. 3. 142

Dignitas perſonarum pro beneficijs, in quo conſiſtat? deciſ. 85. num. 14. 236

Dilemma contra vindicatiuos. deciſ. 54. num. 10. 148

Diſtributiones tenetur reſtituere, qui ſtat diſtractus in Choro. deciſ. 109. n. 22. 291

Diuites peccant, dum creditores ſuos defatigant. deciſ. 49. num. 14. 138

Non ſoluentes ſuos liuellos non ſunt à confeſſarijs abſoluendi. deciſ. 82. num. 8. 228

Doctorantes ignorantem peccant mortaliter. deciſ. 156. num. 13. 413

Doctrinam Chriſtianam vt fideles veniant ad diſcendam induſtriæ decens, & acta à Parochis adhibendæ. Deciſ. 2. num. 7. 5

Doctrinæ Chriſtianæ diſcendæ neceſſitas. Claſſis quinta pro adultis in ea inſtruendis à Parochis deputanda. deciſ. 118. per totam. 309.

Dominium fundi directum ſtat in liuellante, vtile in liuellario. deciſ. 73. num. 5. 200

Pecuniæ datæ ad cambium ſtatim tranſit in Campſarium deciſ. 77. num. 7. 216

Domino defuncto ſine heredibus, cui reſtituenda ſit res eius? deciſ. 86. num. 6. 239

Domino non eſt reſtituenda res, cum qua eſt peccaturus. ibid. num. 7.

Donare aliquid Epiſcopo ordinanti an ſit Simonia? deciſ. 24. num. 21. 62

Donare cenſetur qui rem non debitam tradit. deciſ. 47. num. 8. 128

Donationum, ac Contractuum differentia. deciſ. 81. num. 5. 226

Donans quod debet ex iuſtitia an ſatisfaciat ſuæ obligationi? deciſ. 92. num. 2. & 3. 256

Donante, ac donatario mortuis ante traditionem doni, quorum heredibus ſit reſtituendum? deciſ. 94. num. 5. 259

Donatio facta abſenti an ante acceptationem valeat? deciſ. 94. num. 7. & 9. 259

Donatio poſt mortem donatoris ſit irreuocabilis. ibid. num. 10. 260

Dormire ſimul pueros cum puellis, expleto quinquennio, non permittendum. Deciſ. 128. per totam. 323

Dotes Monialium Paduæ deponuntur in Capſa S. Montis in Sacculo obſignato. deciſ. 27. num. 33. 76

Dotis non ſolutæ interuſuria an ſint licita? deciſ. 38. num. 11. 104

Ebrie-

Digitized by Google

E

EBrietatis eliminandæ remedia. deciſ.112. num.1. Pag.297.
Ebrioſus maritus quomodo ab Vxore emendatus? ibid. num. 2.
Eccleſia orat pro extantibus in ea, non pro illis, qui ſtant in ianuis. deciſ. 36. n. 4. 98
Eccleſiarum nitor vt ſeruetur remedia duodecim. Deciſ. 11.num.5. 23
Eccleſias vt Parochiani frequentent, quibus medijs vtendum? Deciſ.28.n.1. 78
Eccleſiarum irreuerentiæ quàm graue piaculum? Punitiones à Deo inflictæ. Remedia ad eas tollendas. deciſ. 151.per totam. 375
Eccleſiaſtici quando à laicis habeantur in veneratione? deciſ. 9. num.7. 19
Quæ debeant facere, vt ſaluentur? deciſ.21. num.5. 52
Quot motiuis debeant ſuas functiones cum deuotione agere? deciſ. 23. num. 5. 57
Ecclypſes Solis malæ: ſed quæ fiunt de mane ſunt peſſimæ. Deciſ. 53. n. 47. 394
Edere ſcripturas ſibi contrarias quando quis teneatur. deciſ. 86.num. 17. 241
Eleemoſyna facta ab Vſurario an valeat? Dec. 47. num.7. 128
Eleemoſyne magna retineri non poteſt à paupere ficto. deciſ. 81. num. 3. 226
Imo tenetur eam reſtituere. ibid. num. 6.
Et quid ſi ſit pauper ob propriam pigritiam? ibid. num. 8. 227
Eleemoſyna an ſit de conſilio, vel de præcepto? An debita ex iuſtitia, vel ex charitate? Quot eius fructus? An magis proſit facta in vita, quàm poſt mortem? Non cauſat pauperiem. Eſt ſignum Prædeſtinationis. Deciſ.111.per totam. 294
Emphyteota an poſſit dare fundum ad vſuram Domino ſuo? deciſ.57. num.3. 154
Emphyteuſis, quid ſit. In quibus differat à ſiuello? In quibus conueniat cum ipſo? deciſ.69. à num.9. & ſeqq. 179
Emptionis, & venditionis quando cenſeatur eſſe contractus? deciſ. 52.num.5. 114
Emptio, & venditio fundi expellit contractum mutuo. deciſ.72. num.20. 197
Emptor fundi an fiat Dominus theſauri in eo reperti? deciſ. 88 num.10. 246
Eos eſt dictio relatiua repetens præcedentes qualitates. Deciſ.27.num.35. 76
Epicheia quid ſit? deciſ.83. num.4. 230
Epicurei vltimum finem ponebant in dilectatione gulæ. deciſ.141. num.14. 343
Epiphaniæ in officio cur non dicatur Inuitatorium? deciſ. 139 num.6. 339
Epulones edentes, & euomentes peccant mortaliter. deciſ.141.num.10. 343
Equus datus pro pignore cuius expenſis ſit alendus? deciſ. 45.num.11. 124
Equus ferox an emi poſſit vili pretio ab eo, qui ſcit illum domare? deciſ.49.n.12. 137
Eucharistiæ deuotio quibus modis excitetur in populo. deciſ.24. n. 25. 64
Eudoxiæ Imperatricis tribulatio ob mendacium prolatum ab eo de eſu pomi. dec. 144.n.19. 351
Eutrapelia quid ſit? Quotuplex? Quando ſit Virtus? Quando Vitium? deciſ.102. per totam. 275
Examinatores Synodales an quidquam poſſint recipere pro examine? deciſ.24.n.19. 62
Excelſiores, qui ſunt, hi verſantur in maiori periculo damnationis. deciſ.98.n. 5. 268
Excommunicatio ex Synodo Patauina in ſtringentes arma in Eccleſia. deciſ 51. n.5. 141
Exemplum Vſurarij à Deo puniti. deciſ. 29. num.12. 81
Filiorum tùm benè, tùm malè educatorum. deciſ. 43. num. 7. & 8. 117
SS.Patrum ab alijs hominibus inſtructorum. deciſ. 46. num. 4. 125
Exempla Sanctorum orantium pro inimicis. deciſ. 54. num. 5. 146
Profanatorum diei feſti punitorum. Deciſ.60. num. 5. 161
De malè recitantibus in Choro. deciſ.109.n.25. 292.
De zelantibus ſalutem animarum. deciſ. 121. num.8. 314
Furis à ſerpente in pedibus colligati. deciſ. 122. num. 11. 316
Exempla pro fugienda conuerſatione malorum. deciſ. 139. num. 7. 339
Exempla famulantium Deo cum feruore. deciſ. 142. num. 8. 345
Adulterorum punitorum. deciſ. 146. num.24. 360.
Religioſorum ob ambitionem expulſorum è Monaſterijs. deciſ. 143. num. 9. 362
Exemplum triplicis homicidij ob amatoriam conuerſationem; crudelitatiſque maternæ in duos filiolos. deciſ.148.n. 3. & 6. 364
Blaſphemantium à Deo punitorum. deciſ.150. num.21. & 24. 372
Lapſus in carnalitatem. deciſ.152. n.28. 386

Digitized by Google

Rigoroſæ pœnitentiæ ob intuitam mulierem. ibid. num. 29.
Punitionis detractorum. deciſ. 155. à num. 23. & ſeqq. vſque ad num. 26. 408
Exempla plurium falſis calumnijs impetitorum. deciſ. 156. num. 7. 412
Calumniantium punitorum. ibid. n. 33. 418
Exheredatio filiorum ob quatuordecim cauſas ingratitudinis à iure ſtatutas. Deciſ. 64. num. 10. 168
Exorciſmorum Eccleſiæ Virtus. deciſ. 80. num. 2. 224
Expenſarum genera tria. Et quæ? deciſ. 45. num. 10. 124
Expenſæ ex fructibus pignoris à creditore retinendæ. ibid. num. 9. Et deciſ. 57. num. 16. 156.
Expenſæ Inſtrumenti venditionis ad quem ſpectent? deciſ. 70. num. 18. 186
Ab iniuſto litigante omnes ſoluendæ, etſi viciſſet in prima inſtantia. deciſ. 94. num 3. & 4. 259
Expenſæ quæ poſſint retineri à malæ fidei poſſeſſore? Et quæ à bonæ fidei? deciſ. 103. num 7. & 10. 277

F

FAgnanus egregius I. C. Romanus fiſcalis acerrimus contra opiniones laxas. Deciſ. 144. num. 7. Pag. 349
Famæ reſtitutio quando non ſit facienda à detractoribus? deciſ. 106. n. 3. 281
Quando autem ſit facienda? deciſ. 155. nu. 16. 406.
Et quomodo ſit facienda. ibid. num. 17.
Famuli an poſſint inſeruire Dominis ſuis in rebus peccaminoſis? deciſ. 2. num. 5. 4
Feſtis diebus quæ opera ſint facienda, & quæ euitanda? deciſ. 60. per totam. 161
Feudum an poſſit cedi per Vaſſallum Domino cum Vſura? deciſ. 57. num. 2. 154
Feudum quid ſit? deciſ. 69. num. 2. 179
Fidei definitio. Quot eius præcepta? Quæ peccata contra illam? Eius actus quando eliciendi? deciſ. 3. per totam. 6
Fideiuſſor an poſſit recipere lucrum ex fideiuſſione? deciſ. 37. num. 2. 99
An recipi poſſit in mutuo? deciſ. 44. num. 19. 122.
Quando poſſit exigere vſuras à mutuatario? deciſ. 57. num. 6. 155
Fiducia in Deum fructuoſa. deciſ. 28. num. Pag. 7
Filii Priuilegium ſtare ad menſam Patris deci 36. num. 8. 9
Filii tenentur honorare genitores ſuos ex Iur diuino, naturali, Eccleſiaſtico, ac Ciuili deciſ. 64. per totam. 16
Filius familias an poſſit donare bona caſtrenſi vel quaſi. deciſ. 82. num. 3. 22
Filia deflorata apud Hebræos cur lapidaretu ante paternam domum? deciſ. 153. n. 48. 39
Filiorum vitia parentibus eorum imputentur ibid. num. 49.
Fingere aliquid quando liceat? deciſ. 92. num. 256.
Finis, ob quem creatus eſt homo, quinam ſi Cur homines ad hunc finem non reflectan Prædicandus eis à Parochis. deciſ. 133. p totam. 3
Fœminam concupiſcere, dum auditur Miſſa ſit ſacrilegium? deciſ. 9. num. 6. 1
Fœminæ ſecundum Platonem ſunt aliud gen hominum. deciſ. 75. num. 1. 20
Fœminarum conuerſatio fugienda. deciſ. 11 num. 6. 2
Fœtus humanus quando cenſeatur animatu deciſ. 145. num. 2. 35
Fortitudo quid ſit? Quot eius ſpecies? Quæ v tia ei oppoſita? deciſ. 93 per totam. 2
Forum fori, & forum poli quomodo differa inter ſe? Deciſ. 26 num. 13.
Forum fori non admittit pœnas conuentional in mutuo. Illas concedit forum poli, ſed cu quatuor conditionibus. Et quæ ſint? dec 38. num. 5. & 6. 1
Franciſci Pauoni Soc. Ieſu monitio ad Par chos. deciſ. 116. num. 6. 3
Fraudes licitæ an dentur in ludo? deciſ. num. 6.
Fructuum pertinentia pendet ab eorum col ctione, non à tempore conuentæ ſolatior. deciſ. 24. num 24.
Fructus rei vſurariæ ſpectant ad mutuatariu deciſ. 47. num. 12. 1
Fructuum quintuplex diuiſio, & quæ? Hor reſtitutio ex rebus per Vſuram acquiſitis q modo, quando, & quibus ſit facienda? de 48. per totam. 1
Fructus pignoris ſunt in ſortem computan deciſ. 58. num. 4. 1
Fructus rei quomodo ſint reſtituendi tàm à p ſeſſore bonæ, quàm malæ fidei? deciſ. 1 Pag.

Fru-

Digitized by Google

Frumenti pretio aucto eadem quantitas eſt reſtituenda, quæ mutuò fuit recepta. deciſ. 27. num. 11. 72
Fundus fructiferus an ſit neceſſarius in cenſu vitalitio? deciſ. 59. num. 5. 159
Fundi cenſiti in venditione dominus cenſus eſt præferendus. deciſ. 71. num. 22. 192
Fur apud Hebræos de nocte occidi poterat, non autem de die. Et cur? Idem pro vno boue ſublato reſtituebat boues quinque; pro one vna oues quatuor. Et cur? deciſ. 92. num. 5. & 6. 256
Furem qui magis ſecurum facit in furando tenetur ad reſtitutionem. deciſ. 97. n. 2. 266
Fures domeſtici quomodo retrahendi, & corrigendi? Propoſitio damnata circa eoſdem. Tenentur & ipſi ad reſtitutionem. Punitiones eorumdem. deciſ. 122. per totam. 315
Furta parua non excuſant à reſtitutione. Ibidem num. 4.
Furtum factum in Eccleſia cum eius fractura an differat, & ſine fractura? Dec. 10. n. 2. 20
Furtum de crumena diuitis in Eccleſia an ſit ſacrilegium? ibid. num. 3.
Furtiuas res ementes quando de Iure Veneto perdant pretium? deciſ. 122. n. 7. 315
Furum pœnæ corporales. ibid. num. 6.

G

GEmma an poſſit emi vili pretio, ſi eam velit vendere Ruſticus neſciens illam? Deciſ. 88. num. 12. 247
Genitores tenentur benè educare filios de Iure Diuino naturali. deciſ. 43. n. 2. & 9. 116
Genitorum 24 peccata ob malam educationem filiorum. deciſ. 153. per totam. 387
Glorioſum eſt parcere inimicis. dec. 54 n 9. 146
Graſſatores viarum non gaudentes immunitate loci Sacri quinam ſint? deciſ. 14. n. 9. 32
Gratia non deſtruitur morte concedentis. Deciſ. 94. num. 6. 259
Gratianus compilator Decreti an fuerit illegitimè genitus? deciſ. 91. n. 8. 255
Gratitudinis titulo an licitum ſit Pactum de lucro in mutuo? deciſ. 40. num. 2. 107
De eo propoſitio damnata. Ibid. num. 3.
Gregorius Cardinalis Barbadicus Epiſcopus Patauinus laudatus. deciſ. 89. n. 8. 249
Gula quid ſit? Quotuplex? Peccatum gulæ quot modis committatur? An dentur in eo ſpecies diuerſæ? Quæ circumſtantiæ in confeſſione aperiendæ? Gulæ effectus quinque. Tribus remedijs curanda. Deciſ. 141. per totam. 342

H

HAbitus malus ad peccandum quid ſit. Quomodo augeatur? Quæ eius damna? Quibus remediis tollatur. Deciſ. 134. per totam. 330
Halma hebraicè vocatur Virgo, id eſt abſcondita. Deciſ. 149. num. 12. 367
Herbæ habent virtutem ad ſanandos morbos. Deciſ. 80. num. 3. 224
Herculis myſtica fabula. Deciſ. 28. num. 5. 79
Hæreſis ſi ſit interna, an ab ea omnis Confeſſarius poſſit abſoluere? Deciſ. 3. num. 8. 7
Heroica Virtus quænam dicatur? Quotuplex ſit? Quæ, & quot requiſita ad Heroicitatem? Quibus ſignis cognoſcatur? Quos pariat effectus? An faciat hominem impeccabilem? Deciſ. 108. 285
Hiſtoria lepida de duobus cæcis multam pecuniam habentibus tempore S. Antonini. Deciſ. 81. num. 7. 226
Hiſtriones qui ſint? & vndè dicti? Eorum ſpecies diuerſæ. Deciſ. 143. num. 1. & 2. 346
Homicidæ, ac percuſſores quid, & quantum debeant reſtituere? Et quando eorum heredes teneantur ad reſtitutionem. Deciſ. 84. num. 1. & 2. 231
Homicidium quando ſit, vel non ſit proditorium? Quot modis committatur? Deciſ. 14. num. 1. 2. & 3. 31
Homines ex Dei ordinationes inſtruendi ſunt ab alijs hominibus. Deciſ. 46. num. 3. 125
Homines aliqui cibantes ſe ſtercore, calce, & vitris. Deciſ. 100. num. 4. 272
Horæ Canonicæ à quibus ſint recitandæ de Præcepto? Deciſ. 6. num. 2. & 3. 12
Hoſpitale Domus Dei Paduæ quo anno ſit inſtitutum? Deciſ. 99. num. 5. 270
Hoſpitali, ad quod deferuntur filij illegitimi, an reſtitutio facienda ab eorum genitoribus? ibid. num. 3. & 4. 270
Humilitas quid ſit? Vndè dicta? Quotuplex? Quot eius gradus? An à potentibus poſſit exerceri? Deciſ. 98. per totam. 267

I

IDololatria quid, & quotuplex ſit? Deciſ. 7. num. 2. 14
Ieiunium Quadrageſimale à quibus inſtitutum?

Digitized by Google

olim omni quarta, & ſexta feria ſeruatim. Quanta rigore. Eius bona, & vtilitates. Deciſ.130. per totam. 325
S. Ignatij Ioyolæ Sapiens dictum, ne temere iudicemus de aliquo. Deciſ. 154. n.23. 401
Ignorantes myſteria Fidei non ſunt à Confeſſarijs abſoluendi. Deciſ.2. num.6. 4
Ignorantia quid, & quotuplex ſit? quando excuſet à culpa, & quando non? Ibid.n.2.& 4.
Ignorantia Confeſſarij reddit abſolutionem inualidam. Deciſ.125. num.3. 319
Ignotus ſi ſit dominus, cui reſtituenda ſint bona iniuſtè accepta? Deciſ.86.num.2. 238
Immunitas loci Sacri quid ſit? Quo iure introducta? Ad quæ, & quot loca ſe extendat? Quæ delicta eam excludant? Quæ pœnæ contra eam violantes? Dec.13. per totam. 26
Immunitate loci Sacri an gaudeant occidentes inimicum Apoſtatamente? Item mandantes, & cooperantes ad Aſſaſſinium? Deciſ. 14. num. 10. & 11. 32
Item an committentes abortum? Deciſ. 145. num. 17. 355
Imperatoriæ leges prohibent dolationem armorum in Eccleſiis. Deciſ.51.num.6. 141
Incenſandi Altare modus, & ritus tàm in Miſſa, quàm in Veſperis. Deciſ. 113. per totam. 298
Incertus ſi ſit dominus rei, cui danda? Differentia inter incertum dominum, & ignotum. deciſ. 86. num. 1. & 4. 238
Indorum vſus reponendi pecunias in Sepulchris ſuorum maiorum. deciſ. 88. numer. 3. pag. 245
Inedia quando ſit peccatum? deciſ. 100. numer. 8. 272
Infirmitates Spirituales ſunt à Confeſſarijs curandæ. deciſ. 46. num. 9. 126
Inimicitiæ extinguendæ ob decem rationes. deciſ. 54. num 1. 146
Difficultates circa earum extinctionem reſolutæ. Ibid. num. 1. 147
Iniuſtitia ſi ceſſet in mutuo, ceſſat Vſura. Deciſ. 45. num. 3. 123
Iniuſtitia æquiualet nullitati. Deciſ. 86. num. 14. 241
Innocentij Papæ XI. Magnificentia. Deciſ.89. num 6. 249
Eiuſdem prohibitio, ne mulieres incedant nudatis brachijs, ac pectore ſub pœna Excommunicationis. Deciſ. 120. num. 7. 313
Intentio, & ſpes mutuantis lucrandi aliquid ex mutuo an ſit Vſura? Deciſ.57.nu.13. 155
Intereſſe eſt ſoluendum à debitore moroſo. Deciſ. 34.num.7. Pag.9
In tali caſu non eſt Vſura. Deciſ.67.num. & 8. 1
Interpellatio iudicialis eſt neceſſaria pro conſequendo intereſſe in cambiis. Deciſ. 76. num. 28. 2
Interpretatio in dubiis ſit contra creditorem Deciſ.27.num.7.
Introitus in Eccleſiam laudatur in Pſalmis. Deciſ. 36.num.7.
Iobi vita legebatur ab Hebræis per deſertum Deciſ.95.num. 6. 26
Ioannes Picus veneno necatus ab his, qui ſolebant ei cenſum vitalitium. Deciſ.59.num 2. 1
Ioannes Parentius Aduocatus Piſtoienſis quomodo conuerſus ad Religionem. Deciſ. 9 num.7. 2
Ioannes Tuba Seruita reprehenſus à Capuccino circa litteras ciuicas vſurarias. Deciſ. 7 num 20. 2
Ira quid ſit? Quotuplex? Quæ eius filiæ? Quæ ſpecies iratorum hominum? quæ mala naſcantur ex ira? Quibus remediis ira curatur? Deciſ.140.per totam. 34
Irreuerentiæ quæ fiunt in Eccleſijs; & remedia contra illas. Deciſ.3. num.9.
Quam graue peccatum ſint? Quàm rigoroſè Deo puniantur? Deciſ.151.per totam. 37
Iudæi an licitè exerceant Vſuras nunc, & tempore legis Veteris? Dec.66.per totam. 17
Iudæi aſſerebant cogitationes turpes etſi voluntarias non eſſe peccata. Deciſ.152. num 12. 38
Iudex debet interpretari teſtamentum non ſecundum ſonum verborum, ſed ſecundum mentem Teſtatoris. Deciſ.74. num.5. 20
Iudices quando obligati ſint ad reſtitutionem. Deciſ.106. à num.4. & ſeqq. 28
Eorum nouem qualitates, vt boni ſint, ex reuelationibus S. Birgittæ. ibid.num.8.
Iudices interrogantes Reum debent eum certum facere de probationibus, aut indicijs, quæ ſunt contra illum in proceſſu. Dec.144. n.16. 35
Iudicium temerarium quid ſit? Quanta eius grauitas, et malitia? Punitiones? Quibus remediis ſit ei obuiandum? Deciſ.154.per totam. 39
Iulius Maurocenus Iudæus ad fidem conuerſus laudatus. Deciſ.66 num. 5. 17
Iurare an liceat per Deos falſos? An per Diabolum? An per comparationem ad Chriſtum, aut ad Euangelium? Deciſ.20.per totam. 4

Digitized by Google

Iuramentum à peieraturo an liceat exigere? Deciſ. 56. num. 4. 151
Iuramentum cum tribus conditionibus enittendum. Abſque veritate eſt ſemper peccatum mortale etiam in re leui. Punitiones contra peierantes. Alia de Iuramento falſo. Deciſ. 68. per totam. 176
Iuriſperiti ſæpè à Theologis diſſentiunt. Deciſ. 27. num. 1. 71
Iuſtitia quid, & Quotuplex ſit. Quale eius obiectum, ac ſubiectum? Qui eius effectus? Quæ vitia ipſi oppoſita? Dec. 85. per totam. 235
Iuſti Lipſij patientia in infirmitate. Deciſ. 95. num. 9. 262

L

L*Abor occaſione mutui meretur aliquod lucram. Deciſ. 37. num. 4.* 100
Labor mentis an ſit pretio æſtimabilis? ibid. num. 18. 102
A Parochis non timendus. Dec. 116. n. 5. 306
Lacedemones puniebant genitores pro delictis filiorum. Deciſ. 153. nu. 39. 394
Latrones publici, non gaudentes Immunitate loci Sacri, qui, & quales ſint? Dec. 14. n. 8. 32
Lectio quotidiana alicuius libris Spiritualis neceſſara, & vtilis. Deciſ. 125. per totam. 319
Legata pia ex quibus motiuis ſint promptè ſoluenda? Deciſ. 20. num. 6. 51
Legato pecuriario non ſoluto, an ex eo exigenda prodia, vel lucrum? Deciſ. 67. per totam. 175
Legatum relinqui poteſt pro celebratione Miſſarum. Deciſ. 74. num. 1. 202
Leges probibentes ludum alearum an ſint in uſu? An permittant actionem luſori vincenti? Deciſ. 34. num. 4. & 9. 93
Lex commiſſoria quid ſit? Eius pactum quot, & quibus in caſibus, & cum quibus conditionibus ſit licitum? Dec. 44. per totam. 118
Lex Veneta de anno 1647. circa Penſiones Liuellarias. Deciſ. 71. num. 16. 190
Lex non fauet verbis, ſed menti teſtatorum Deciſ. 74. num. 7. 203
Lex Pontificia an abrogetur ex non vſu? Deciſ. 76. num. 22. 213
Leuitas materiæ quando excuſet Vſuram à peccato? Deciſ. 55. per totam. 149
Liberalitas quid, & quotuplex ſit? Quodnam eius obiectum, & ſubiectum? Quæ conditiones in ea ſeruandæ? Quæ vitia ſint ei oppoſita? Deciſ. 89. per totam. 249
Libri magis neceſſarij Eccleſiaſticis perſonis pro earum deuotione excitanda? Deciſ. 19. num. 5. 49
Licentiam concedere Monialibus, vt aliquas eleemoſynas faciant, ſatis expedit. Deciſ. 75. num. 12. 208
Linguam cuſtodire ſapientis eſt. Deciſ. 119. num. 6. 310
Circa eam omnis cuſtodia adbibenda. Deciſ. 126. num. 7. 321
Lites etſi ciuiles quot mala pariant? deciſ. 54. à num. 11. & ſeqq. 148
Lites iniuſtas qui ſuo voto approbat, quando teneatur ad reſtitutionem? Deciſ. 97. n. 4. 267
Litteræ cambij ad nundinas ſunt realiter tranſmittendæ, ac exequendæ. Dic. 76. n. 23. 213
Liuellus francabilis ſuper domo cum pecunia an ſit licitus? Deciſ. 58. num. 7. 158
Liuellus quid ſit? In quo differat à Feudo, à Cenſu, & ab Emphyteuſi. Deciſ. 69. per totam. 178
Liuellus in quot ſpecies diuidatur? An ſit alius liuellus pecuniarius, alius fundarius? Deciſ. 70. per totam. 182
Liuellus an ſit contractus licitus, præcipuè cum quinque pactis, de quibus in Deciſ. 71. Pag. 187
Liuellus perpetuus, vt ſit licitus, quæ pacta admittenda, & quæ non? Dec. 72. à num. 10. & ſeqq. 195
Liuellus alius actiuus, alius paſſiuus. Prædialis liuellus vtilior, quàm ſimplex locatio. Super bonis Eccleſiarum conſtitui non poteſt ſine licentia Ser. Dom. Venet. Deciſ. 74. n 10. 11. & 15. 204
Liuellario non ſoluente penſionis quid agendum? Deciſ. 72. num. 7. 154
Loca propinqua, vel diſtantia nundinarum minuunt, & augent lucrum in cambiis. deciſ. 76. num. 27. 213
Locare animalia ſub certa penſione, cum pacto vt ipſa ſint ſemper ſalua, eſt Vſura. deciſ. 30. num. 13. 84
Locatio rei periculoſe admittit pretium aliquod ſupra ſolitum. deciſ. 37. n. 3 & 17. 99
Locatio quid ſit? Deciſ. 69. num. 7. 179
Locatori licet augere penſionem rei locatæ. Deciſ. 37 num. 17. 102
Lopezii Mendozæ punitio ob temerarium iudicium contra S. Ignatium. Deciſ 154. num. 18. Pag. 400
Lotto *contractus, ſeu ludus vt ſit licitus, quæ*

& quot

& quot conditiones, ac cautelæ ſint obſeruandæ? Deciſ. 63. per totam. Pag. 166
Lucifer cecidit è Cœlo ob inuidiam humanæ naturæ. Deciſ. 156. num. 30. 417
Lucrum ex re fructifera vendita, nondum ſoluto pretio, Venditor capere poteſt. Dec. 30. num. 6. 83
Lucrum ceſſans, ac damnum emergens quomodo intelligenda, vt excludant Vſuram in mutuo? Deciſ. 33. per totam. 89
Lucrum ex ludo alearum in conſcientia peti poteſt. Deciſ. 34. num. 3. 93
Lucrum ex negotiatione cum pecunia Vſuraria an fiat negotiantis? Deciſ. 47. num. 10. Pag. 128
Lucrum in cambijs ad nundinas non eſt determinandum ab initio. deciſ. 76. num. 25. 213
Ludi fortunæ hi ſunt, in quibus non eſt probabilitas lucrandi. Deciſ. 34. num. 21. 95
S. Ludouici Regis Franciæ heroica patientia. deciſ. 95. num. 8. 262
Lumen præcedere oportet in via. Deciſ. 111. num. 15. 296
Luſitani Regis egregium facto pro famulo infirmo conſolando. Deciſ. 95. num. 10. 263
Luſores alearum quibus motiuis ab illo vitio retrahendi? Deciſ. 14. num. 14. 34
{ Sunt de Iure punibiles. Peccant mortaliter. Deciſ. 34 num. 17. & ſeqq. 95
An in conſcientia teneantur ſoluere quod perdiderunt in ludo? ibid. num. 20.
Qui locant eis Domus ad ludendum, an teneãtur ad reſtitutionem? deciſ. 104. num. 4. 279

M

Magia quid, & quotuplex ſit? Deciſ. 7. num. 3. 14
Magnificentia quid ſit, & quale eius obiectum? Deciſ. 89. num. 3. & 4. 249
Maieſtatis læſæ crimen non gaudens immunitate loci Sacri quale ſit? Deciſ. 14. num. 6. Pag. 31
Mala fides Teſtatoris officit heredi. Deciſ. 86. num. 11. 240
Malæ fidei poſſeſſor quis dicatur. De ea præſumitur modis ſexdecim. Deciſ. 90. num. 6. & 7. 251
Maleficium quid, & quotuplex ſit? Eius circumſtantię in confeſſione exprimendæ. Pœnę, & cenſuræ in maleficos. Remedia præſeruatiua contra maleficia. deciſ. 8. per totam. 16
Malignitas eſt interpretati contractum liciti quaſi Vſurarium. deciſ. 70. num. 13. 1
Mandans fieri damnum quando excuſetur à reſtitutione? deciſ. 96. num. 2. 2
Mandatum de re donanda expirat morte mandantis. deciſ. 92. num. 12. 2
Mandatum reuocans ante datum damnum, detur, an teneatur ad reſtitutionem? deciſ. 99. num. 1. 2
Manifeſtum quotuplex ſit? Et quando Vſurarius cenſeatur manifeſtus? Deciſ. 61. per totam. 1
Manſuetudo Parochi attrahit populum. deciſ. 28. num. 3.
Manſuetudo quid, & quotuplex ſit? Quæ eius officia? Quæ eius requiſita? Quæ vitia opponantur. deciſ. 105. per totam. 2
Manus non lauare ante celebrationem Miſſæ ſit peccatum? deciſ. 115. num. 14. 3
Marcus Marchianus Epiſcopus Feltrenſis olim Vicarius Patauinus laudatus. deciſ. 14 num. 17. 3
Maris nauigatio ſemper periculoſa. deciſ. 7 num. 12. 2
Maris in littore reperta bona cui danda? deciſ. 88. num. 14. 2
Maritus licitè exigit vſuras, donec ſibi dos ſoluatur. deciſ. 57. num. 4. 1
Maritus an licitè occidat amaſium, & vxorem adulteram. deciſ. 146. num. 19. 3
Maritus non debet frangere fidem Vxori, neque eam malè tractare. ibid. n. 20. & 22. 3
Matrimonium habentis ſimplex votum caſtitatis valet. deciſ. 46. num. 4. 1
Matutini, ac laudum recitatio celebrationem Miſſæ præcedere debet? dec. 115. n. 12. 3
Medici ſibi ipſis mederi non ſolent. deciſ. 4 num. 8. 1
Medicinas recuſare in infirmitate an ſit peccatum? deciſ. 4 num. 8.
Medium duplex; aliud Rei, aliud Rationis. deciſ. 80. num. 6. 2
Melioramenta fundi poſt liuellum facta ſpectant ad liuellarium. deciſ. 83. n. 13. 2
Melioramenta bonificantur bonæ fidei poſſeſſori; non autem poſſeſſori malæ fidei. Eorundem tria ſunt genera, & quæ? deciſ. 104. num. 2. & 3. 2
Mendacium quid ſit? & quotuplex? Quale peccatum? An aliquando ſit licitum? Saltem cum reſtrictione mentali, vel amphybologia. Mala ex mẽdacio. Induſtriæ Parochorum ad illud eliminandum. deciſ. 144. per totam. 3

Men-

Digitized by Google

Menſuræ bladarum tot reſtituendæ, quot mutuatæ. de. iſ. 26. num. 3. 68

Sed quid ſi augeatur menſura Stariorum, ſeu quarteriorum? Deciſ. 27. num. 6. Pag. 72.

Menſura, & excorporatio fundi dati in liuellum non eſt neceſſaria. Deciſ. 70. n. 14. 185.

Meretrices an teneantur reſtituere lucrum habitum ex meretricio? Et quomodo abſoluendæ in Confeſſione? Deciſ. 82. à n. 1. & ſeqq. 227.

De eodem quæſito. Deciſ. 101. à numer. 2. & ſeq. 273.

Meritricibus olim veſtes aureæ permiſſæ; & non alijs mulieribus. Deciſ. 120. n. 10. 313.

Meritum ibi maius, vbi maior labor. Deciſ. 127. num. 9. 322.

Metus quid, & quotuplex ſit? & quando excuſet à peccato? Deciſ. 2. num. 1. & 3. 3.

Minima non curantur. Deciſ. 71. num. 21. 191.

Miſericordes homines ab omnibus laudantur. Deciſ. 111. num. 18. 296.

Miſſa non eſt audienda ſuper ianuis Eccleſiæ. Deciſ. 36. num. 1. 98.

Miſſam audire non tenentur habentes inimicitias Capitales. Deciſ. 51. num. 10. 141.

Miſſarum onera vbi ſunt relicta, requiritur Decretum Epiſcopi. Dec. 74. num. 16. 205.

Miſſa non eſt legenda feſtinosè; ſed deuotè ſub mortali culpa. Deciſ. 115. num. 13. 304.

Miſſa pro Defunctis cur celebretur die tertio, ſeptimo, trigeſimo, & Anniuerſario. Item quæ Miſſa recitanda pro defuncto Sacerdote? Dec. 117. per totam. 308.

Mohatra, vulgò Stocco *qualiter fiat? Quot modis? Et omnes ſunt damnati. Dec. 62.* 163.

Monaſterium exigit Liuellos non ſolutos Monialibus defunctis. Sed difficiliter. Deciſ. 75. num. 13. 208.

Monetæ valor creſcit, & decreſcit Domino. Eius vſus quando incepit? Augmentum, ſeu decrementum quando ſpectet ad mutuantem, vel mutuatarium? Dec. 27. per totam. 71

Moniales, an eleemoſynas facere, & ſuorum liuellorum aliquam portionem poſſint conſanguineis relaxare? Deciſ. 75. per totam. 205.

Monialis Capucina agonizans viſione Diaboli deterrita. Deciſ. 129. num. 3. 324.

Mons Pietatis quid, & quotuplex ſit? Quantum poſſit exigere ſuper pignoribus? Quibus legibus dirigendus? Qui abuſus in eius Miniſtris. Deciſ. 41. per totam. 110.

Mora in reſtituenda pecunia mutuò accepta cui proſit, aut obſit? Dec. 27. nu. 26. 75.

Mora debitoris in ſoluendo an det titul. m lucri ceſſantis? Deciſ. 34. num. 22. 95.

Mora debitoris in ſoluendo quid ſit? Quotuplex? Quinam eius effectus? Deciſ. 52. per tot. 142.

Moroſus in exequendo tenetur ad damna. Deciſ. 94. num. 8. 259.

Mortificatio cur nominetur Crux? Deciſ. 46. num. 10. 126.

Motus ſenſitiui appetitus quot ſint. Alij primò, primi, alij ſecundò primi. Et quando ſint peccaminoſi? Deciſ. 152. à n. 2. & ſeqq. 381.

Mulieres ex natura ad vanitatem Veſtium propenſæ. Quando peccent ob vanos ac laſciuos ornatus corporis? Deciſ. 120 per tot. 312.

Mulieres non permittendæ in conuerſationibus virorum, choreis, aut conuiuijs. Dec. 149. per totam. 365.

Multiloquium deſtruit deuotionem Deciſ. 119. num. 4. 310.

Mundus vilipendit non ſe vindicantes. Reſolutio huius dicterij. Deciſ. 54. num. 8. 147

Munera quando largiri poſſint à Regularibus? Deciſ 75. num. 10. 207.

Mutuans quando poſſit accipere aliquid vltra Sortem? Deciſ. 34. num. 5. 93.

An quando mutuat cum periculo? Deciſ. 37. per totam. 99.

Mutuans cum pacto vt ſibi remutuetur, an peccet? Deciſ. 40. num. 4. & ſeqq. 107.

An cum pacto vt ſibi reddatur farina? Vel vt agri conducentur? Dec. 42. n. 1. 7. & 12. 113.

Mutuum quid ſit? Deciſ. 26. num. 2. 67.

Deſtruitur, ſi lucrum intercedat. Deciſ. 37. num. 8. 100.

Conuerti poteſt in alium contractum. Dec. 45. num. 4. 123.

Mutuum quando præſumatur fuiſſe? Dec. 50. num. 2. 138

Illud petens ſub vſuris an peccet? Deciſ 56. num. 6. 151.

Mutuatæ pecuniæ ſi valor augeatur, ad quem ſpectet augmentum? Deciſ 27 per tot. 71.

Mutuare, vt ſibi aliud debitum ſoluatur, an ſit Vſura? Deciſ. 38. num. 14. 105.

Mutuator non debet eſſe deterioris conditionis, quàm mutuatarius, nec vice verſa? Deciſ. 27. num. 17. 73.

Mutuatarius Moroſus in reſtitutione mutui peccat contra iuſtitiam. Deciſ. 38 n. 3. 103.

Præferendus alijs creditoribus in re tradita per eum Vſurario. Deciſ. 47. num. 13. 129.

Non præſumitur conſentire in Vſuras. Ib. n. 17

An poſſit petere mutuum cum Vſuris abſque peccato? Deciſ. 56. per totam. 150.

Digitized by Google

N

Narſetes inuentor pecuniæ reconditæ in ciſterna veteri. Deciſ. 88. nu. 5. 245
Naſus, & Virilia abſcindebantur adulteris. Deciſ. 146. num. 17. 359
Natura operatur contra ſeipſam, vt Deo obediat. Exempla de hoc. Dec. 54. nu. 7. 147
Nauticum fœnus permiſſum de Iure Ciuili. Deciſ. 78. num. 6. 218
Nazaeiis crudelitas in necandis prægnantibus. Deciſ. 145. num. 11. 354
Neceſſitas eſt triplex. Et quæ? Deciſ. 111. num. 5. 294
Nemo poteſt eſſe creditor, & fideiuſſor eiuſdem rei. Deciſ. 37. num. 16. 101
Neque debet ſibi ipſi ſidere in rebus ſpiritualibus. Deciſ. 46. num. 5. 125
Neque poteſt ſibi ipſi ius dicere. Deciſ. 79. num. 9. 223
B. Nicolai Cardinalis Albergati induſtriæ contra luſores alearum. Deciſ. 104. nu. 5. 279
Nobiles non ſunt publicè redarguendi per Parochos, ſed ſuauiter, & ſecretè. dec. 36. n. 11. 99
Notarius peccat mortaliter ſcribendo contractus Vſurarios. Deciſ. 65. num. 13. 172
Eius requiſita octo, vt ſit bonus. Et quando ſit indignus abſolutione. Deciſ. 156. nu. 14. & 25. 415
Nuditas pectoris in mulieribus quando ſit peccatum. Deciſ. 120. num. 5. 312

O

Obligatio eo modo diſſoluitur, quo fuit contracta. Deciſ. 26. num. 4. 68
Pretio æſtimabilis non eſt imponenda mutuatario. Ibidem. num. 9. Aliàs committitur Vſura. Deciſ. 40. num. 7. 107
Antidoralis, & remutandi an ſit licita? Ibid. num. 14. & 15.
Obligatio benè educandi filios maior eſt in parentibus eorum, quam in Parochis. Deciſ. 43. num. 5. 116
Obligatio quæcumque ciuilis in mutuò cauſat vſuram. Deciſ. 45. num. 2. 123
Oculi eruti è capite adulterantium. Et cur? Deciſ. 153. num. 60. 396
Occultus Vſurarius quis dicatur? Deciſ. 61. num. 3. 163
Officium diuinum quid ſit? Monita duodecim pro eo deuotè recitando. Deciſ. 6. numer. 1. & 7. 12
Officijs Diuinis quomodo attrahantur populi? Deciſ. 10. num. 5. 21
Opera tria vitanda in diebus feſtis. Deciſ. 60. num. 2. 161
Opinio Iuriſperitorum quando ſit præferenda opinioni Theologorum? Deciſ. 38. num. 10. Pag. 104
Oratio ad Deum quid, & quotuplex ſit? & an peccet, qui nullam in die facit? Deciſ. 5. num. 4. & 6. 11
Orationis ad frequentiam quibus argumentis populi ſint excitandi? Ibid. num. 7.
Orationis fructus triplex. Deciſ. 109. numer. 21. 291
Oratio mentalis quot de cauſis facienda ab Eccleſiaſticis quotidiè? Deciſ. 17. nu. 9. 44
Otioſa verba punienda in die Iuditij. Deciſ. 119. num. 5. 310
Oues Hebræorum cur non paſculabant in Monte Horab? Deciſ. 151. nu. 32. 380

P

Pactum de retrouendenda res venditori eodem prætio an ſit licitum? dec. 26. numer. 5. 68
De reſtituenda Moneta in eadem ſpecie, & numero cui proſit? Deciſ. 27. n. 29. 75
Pacta ſunt ſeruanda. Deciſ. 38. num. 2. 103
De mutuando cum obligatione remutuandi. An licita? Deciſ. 40. num. 13. & 16. 108
Pactum legis Commiſſoriæ quid, & quotuplex ſit? Quando, & in quibus contractibus ſit licitum? Deciſ. 44. per totam. 118
Pacta inæqualia illicita. Deciſ. 58. nu. 3. 157
Pacta prælationis in Liuello in venditione vtilis dominij an ſint licita? Deciſ. 71. numer. 20. 191
Pactum adſtringendi liuellarium ad ſe affrancandum an licitum ſit? Deciſ. 72. à num. 8. & ſeqq. 194
Pactum de certo lucro in Cambijs, & ſi factum à principio an valeat? Deciſ. 77. à num. 11. 217
Talpo quis ſit? & quando teneatur ad reſtitutionem? Deciſ. 101. num. 1. 273
Par debet eſſe ratio lucri, & damni. Deciſ. 27. num. 15. 73
Par in parem non habet imperium. Deciſ. 154. num. 9. 398

Pa-

Paramenta Sacra *ſuſcipere ſine præſcriptis ad ea orationibus, an ſit peccatum? deciſ.* 115. *num.* 15. 305
Parochialem Eccleſiam *vt populus frequentet, quibus medijs excitandus? deciſ.* 124. *per totam.* 317
Parochus *de Simonia conuentionali Patauij punitus. Deciſ.* 24. *num.* 12 60
Parochus *inhabitare debet domum Parochialem ob rationes octo. deciſ.* 32. *per totam.* 88
Et celebrare in ſua Eccleſia diebus feſtis ob vndecim motiua. deciſ 39 *per totam.* 105
Dicitur miſſus ad docendum. deciſ. 118 *num.* 6. 309
Non debet timere incommoda, ſed inceſſanter laborare pro ſalute animarum. deciſ. 121. 314
Parochi *per ſeipſos, & non per capellanos debent curam exercere. dec.* 127. *per totam.* 322
Parochi *Patauini occiſi à ſuo capellano caſus tragicus, ſed tremendus. dec.* 153. *n.* 34. 393
Parricidium *continetur in abortu. deciſ.* 145. *num.* 9. 354
Participantes *de re iniuſtè ablata tenentur ad reſtitutionem. deciſ.* 96. *num.* 12. 265
Paſculum *vulgò* Poſta da pecore, *quò tempore ſit in vſu? deciſ.* 69. *num.* 4. 179
Pater *ſpiritualis quilibet neceſſarius. deciſ.* 46. *num* 11. 126
Patientia *quid, & quotuplex ſit? Quodnam eius obiectum? Media ad eam aquirendā vitia ei contraria. Exempla de eadem. Dec.* 95. 261
Patronus *beneficij nihil accipere poteſt pro præſentatione ad illud. deciſ.* 23. *num.* 3. 56
Patrumfamilias *obligatio pro animabus ſibi ſubditarum. deciſ.* 43. *per totam.* 116
Pro iiſdem ſunt rationem Deo reddituri. deciſ. 122. *num.* 10. 316
Pauli Segnerij *Soc. Ieſu liber* Il Paroco inſtruito *laudatus. deciſ.* 116. *n.* 7. 307
Eiuſdem Sermones duo contra amatorias conuerſationes. deciſ. 148. *num.*8. 365
Paupertas *quomodo metienda in perſonis nobilibus? deciſ.* 75. *num.*7. 206
Paupertate *laborantes quando ſint ſubueniendi de præcepto? deciſ.* 111. *num.*7. & 8. 294
Peccatum *quid, & quotuplex ſit? Quando de mortali fiat Veniale, & è contra? deciſ.* 1. *per totam.* 1
Peccata *dimittuntur ignoſcentibus inimicis ſuis. deciſ.* 54. *num.* 4. 146
Peccato *non cooperatur faciens actionem indifferentem. deciſ.* 56. *num.* 16. 152
Peccatore *occulto an ſint Sacramenta miniſtranda? ibid. num.* 2. 152
Pecora *æſtimata an Saluis capitibus poſſint dari in ſocietatem abſque Vſura? deciſ.* 53. *num.* 4. 145
Peculiorum *genera quatuor. Et quæ? Deciſ.* 122. *num.* 9. 316
Pecuniæ *valor ſi creſcat, aut decreſcat, ad quem ſpectet vtile, vel damnum. deciſ.* 27. *per totam.* 71
Pecuniam *dare pro re fructifera titulo venditionis, ſed cum pacto recuperationis, an liceat? deciſ.* 58. *num.* 6. 157
Pecuniam *pecunia non parit. dec.* 67. *n.* 3. 175
Pecunia *eſt realiter numeranda in actu creationis cenſus. deciſ.* 72. *num.* 2. & 3. 193
Pecuniæ *vſus duplex. Et qualis? deciſ.* 75. *num.* 3. 209
Pecunia *quo anno cępit eſſe expendibilis? ibid. num.* 6. 210
Pecunia *reperta in pariete domus an ſpectet ad emptorem domus? deciſ.*88-*num.*2. 245
Et reperta in via, cui danda? ib. num. 15. 243
Penſionis *extinctio cum antecipatis ſolutionibus an licita? deciſ.* 23. *num.*4. 57
Eius ſolutio quoad valorem monetæ quomodo facienda? deciſ. 27. *num.*8. 72
Penſio *modica datur in emphyteuſi: equalis fructibus in liuello. Deciſ.* 69. *num.* 15. 183
Penſio *liuellaria quanta paciſci poſſit pro quolibet centenario? Deciſ.* 71. *per totam* 187
Penſionarius *ſentit commodum, vel incommodum valoris Ducati aurei de Camera. Deciſ.* 27. *num.* 20. 73
Percuſſores *clericorum à quibus abſoluendi? Deciſ.* 9. 13
Periculum *rei venditæ ſpectat ad emptorem, et rei locatæ ad locantem. dec.* 30. *n.* 4. & 11. 83
Periculi *prætextu an liceat recipere lucrum ex mutuo? deciſ.* 37. *per totam.* 99
Periculum *rei quocunque in contractu poteſt ex pacto pertinere ad accipientem illam. Deciſ.* 49. *num.* 5. 135
Periculum *animalium in ſocidam datorum, ad quem ſpectare poſſet? Deciſ.* 50. *per tot.* 138
Permutare *rem fructiferam cum pecunia, an liceat abſque Vſura? Deciſ.* 58. *nu.* 5. 157
Permutatio *tripliciter fieri ſolet, & quomodo? Deciſ.* 76. *num.* 2. 209
Pharmacopola *an licitè emat vili prætio herbas magnæ virtutis à ruſtico? Dec.* 88. *nu.* 11. 247
Pharmacum *nullum legale contra defectum conſenſus. Deciſ.* 47. *num.* 16. 129

Digitized by Google

Philautia quid ſit? Vnde oriatur? Quæ damna pariat? Quæ ſint remedia. Deciſ. 135. per totam Pag. 331
Philippi mancini luſoris alearum pia conuerſio. Deciſ. 34. num. 25. 96
Picturæ inboneſtæ nec videndæ, nec habendæ. Deciſ. 152 num. 30. 376
Pignus datum ob mutuum an cadat in commiſſum? Et cuius ſint fructus ex eodem pignore deducti? Deciſ. 44. à num. 10. & ſeqq. 120
Nec non deciſ. 45. à num 6. & ſeqq. 124
B. Pij V. Bulla de Cenſibus non eſt extendenda ad Liuellos. Deciſ. 73. num. 7. 200
Piſcator reperiens anulos aureos in littore maris quid aget? Deciſ. 88. num. 16 248
Planeta bonum ſi coniugatur cum maligno fit malum. Deciſ. 139. num. 8. 339
Pœnæ contra Vſurarios an incurrantur ipſo Iure? Deciſ. 29. num. 11. 81
Pœna pecuniaria adiecta mutuo an abſque vſura exigi poſſit? Deciſ. 38. per totam 103
Saltem ſi mutuatarius ſit in mora? Deciſ. 53. per totam 144
Nec non deciſ. 57. num. 7. 155
Pœnitentes publici audiunt Miſſam ad ianuam Eccleſiæ. Deciſ. 36. num. 3. 98
Pœnitentes reſtitutionem procraſtinantes non ſunt abſoluendi. Deciſ. 79. num. 5. 221
Polluta an ſit Eccleſia, ſi in ea percutiatur homo ſine ſanguinis effuſione? deciſ. 10. n. 4. 21
Polluta ſit per effuſionem ſanguinis, vel ſeminis humani, & quando? Deciſ. 11. per totam. 22
Pollutionis prædictæ effectus. Deciſ. 12. per totam. 23
Quando extendatur ad cœmeterium ib. n. 6 24
Pondere, vel menſura qui emptores defraudat, quomodo reſtituat? Deciſ. 86. num. 5. 239
Populi abſtinent à Sacramentis, quia à Parochis non inuitantur? Deciſ. 116. num. 3. 306
Poſſeſſores malæ fidei ſemper ſunt in mora. Deciſ. 52. num. 6. 143
Poſſeſſores in caſu dubio poſſunt rem retinere vigore poſſeſſionis cum bona fide. Deciſ. 86. num. 25. 243
Poſſibile poſito non ſequitur neceſſarium. Deciſ. 34. num. 12. 94
Praxis Notariorum Paduæ inſtrument andi liuellos ſuper minori numero camporum die corpore terræ maioris numeri. deciſ. 73. numer. 2. 199
Prædeſtinationis ſignum ingredi Eccleſiam: reprobationis ſtare ad ianuam. Dec. 36 n. 10. 99
Item date Eleemoſynam Dec. 111, n. 20. 296
Prædicatio Parochorum neceſſitas, & vtilitas ad tollendas blaſphemias, & alia plebis peccata. deciſ. 114. per totam. 300
Prædicationis fructuoſæ quæ ſit vera methodus deciſ. 132. per totam. 328
Prædicare ſpectat ad Parochos, & ad Epiſcopos. deciſ. 133. num. 7. & 8. 330
Prælationis pactum in liuello circa venditionem vtilis dominij ad fauorem liuellantis an licitum? Deciſ. 71. num. 20. 191
Præſcriptio legitima liberat ab onere reſtitutionis. deciſ. 86. num. 9. 240.
Quibus in caſibus non iuuet poſſeſſorem. ibidem num. 12. 240
Præſcriptio, & Vſucapio non intrat, vbi bona prohibita ſunt alienari. ibidem num. 23. 242
Præſumptio mutui ceſſat ex euidenti natura alterius contractus. deciſ. 50. num. 7. 140
Pretium rei taxandum iuxta tempus contractus. deciſ. 26. num. 7. 68
Pretium rei vbi eſt firmatum, ibi mutuum eſſe non poteſt. ibid. num. 15. 69
Pretium conſideratur tantum in emptione, & venditione. deciſ. 27. num. 12. 72
Solui poteſt non ſolum in pecunia, ſed etiam in re æſtimata. deciſ. 30. num. 5. 83
Pretium vbi non eſt definitum, ibi non eſt emptio. deciſ. 42. num. 8. 114
Pretium iuſtum qualiter taxandum in cenſibus vitalitijs? deciſ. 59. num. 7. & 8. 160
Pretium cum ſit triplex Maximum, Medium & Minimum, quale ſit reſtituendum pro re ablata? deciſ. 84. à num. 6. & ſeqq. 232
Pretium loco rei extantis quando reſtituere ſufficiat? ibidem num 11. 234
Priuatio libertatis in re propria eſt prætio æſtimabilis. deciſ. 35 num. 4. 97
Priuilegiatus non vtitur priuilegio contra pariter priuilegiatum. deciſ. 52. nu. 5. 143
Procuratores ad lites quando peccent? deciſ. 156. num. 22. 415
Prodia liuelli decurſa, & non ſoluta an poſſint conuerti in Capitale? deciſ. 72. à n. 1. 193
Propoſitio eſt damnata, quod coadiuuans in dando damno non ſit obligatus ad reſtitutionem. deciſ. 97. num. 3. 267
Prudentia quid, & quotuplex ſit? Quæ eius munia? Quæ partes integrantes? Quale eius obiectum, ac ſubiectum? Quæ vitia ſint ei oppoſita? deciſ. 83. per totam. 230

Quan-

Q

QVantitas pecuniæ quæ licitè poſſit exigi ob pignora à Monte Pietatis? deciſ. 41. num. 7. & ſeqq. Pag. 111
Quarteſia quibus, & quo iure debeantur? Dec. 69. num. 6. 179
Quinque pro centenario exigit annuatim Mons Pietatis Paduæ, Deciſ. 41. num. 8. 111
Quotalitis prohibita eſt aduocatis. Deciſ. 156. num. 17. 414

R

RAdix qualis rami tales. Deciſ. 48. num. 10. 133
Ratam habens percuſſionem clerici eſt excommunicatus. Deciſ. 96. num. 4. 264
Ratum habens damnum alicui illatum an teneatur ad reſtitutionem? ibid. num. 3.
Recuperatio fundi venditi quo pretio ſit facienda? Deciſ. 72. num. 15. 196
Reddendum tantum in mutuo quantum fuit acceptum? Deciſ. 27. num. 9. 72
Regiminis Oeconomici Curiæ Epiſcopalis Paduæ praxis. Deciſ. 42. num. 15. 115
Regulæ tres obſeruandæ in reſtitutione ob ſententiam iuſtam. Deciſ. 86. num. 19. 242
Relaxare ſpontè aliquam portionem crediti debitori pauperi, an expediat Monaſterijs? Deciſ. 75. num. 11. 207
Religioſi de licentia ſuorum Superiorum poſſunt de linellis ſuis vitalitijs donationes facere. Deciſ. 82. num. 5. 228
Religioſus non eſt, qui non refrænat linguam. Deciſ. 119. num. 3. 310
Res vni promiſſa, & alteri tradita ſit huius, cui traditur. Dec. 47. num. 5. 128
Res per Vſuram ſoluta an tranſeat in dominium Vſurarij? ibid. num. 22. & 23. 130
Res empta cum aliena pecunia ſit emptoris. Deciſ. 48. num. 14. 134
Res ſterilis eam laboranti fructificat. ibid. num. 15. 134
Res perit domino eius. Deciſ. 94. num. 14. Pag. 261
Reſtitutio facienda ab Vſurariis, & ab his, qui rem ab Vſurario acquiſierunt. Deciſ. 47. num. 9. & 24. 128
Reſtitutio quid ſit? Quotuplex? Quomodo, & quando facienda? Deciſ. 79. per totam. 220
Reſtitutio quorum expenſis ſit facienda? Deciſ. 84. num. 3. Pag. 232
Circa illam ſex caſus attendendi. ibid. num. 8.
Reſtitutio an fieri ſufficiat titulo donationis? Deciſ. 92. num. 1. & ſeqq. 256
Reſtitutio an differri poſſit vſquequò naſcatur ſententia? Deciſ. 94. num. 2. 259
Reſtitutionis obligatio in quot, & quibus caſibus ceſſet? deciſ. 106. à num. 1. & ſeqq. Pag. 281
Reſtrictiones mentales non excuſant à mendacio. deciſ. 144. num. 6. 349
Rethorica Eccleſiaſtica Cardinalis Valeſij commendata. deciſ. 28. num. 2. 78
Item. deciſ. 132. num. 1. 328
Reuerentia in Eccleſijs quibus argumentis ſuadenda? deciſ. 51. num. 1. & ſeqq. 140
Ritus Sacri à Rubricis præſcripti omninò ſeruandi. Deciſ. 115. per totam. 303
S. Rodeſindi miraculum. deciſ. 154. num. 27. Pag. 402
Rotæ Romanæ deciſio circa bonam fidem excuſantem Campſores ab vſura. Dec. 77. n. 6. 216
Rubricæ Miſſalis an omnes Præceptiuæ, & quando obligent ſub pœna peccati mortalis, aut venialis tantùm? Deciſ. 115. 303

S

SAcerdotes nihil plebeium habere debent. deciſ. 25. num. 16. 37
Sacramenta à Sacerdote malo an recipere liceat? deciſ. 56. num. 3. 151
Sacramentorum excellentia iugiter à Parochis prædicanda. deciſ. 116. num. 2. 306
Sacrilegium quid ſit? Eius ſpecies, & diuiſio. deciſ. 9. num. 1. & 2. 18
Sacrilegium an ſit concupiſcere fœminam, dum agitur res Sacra? ibid. num. 6. 19
Sacrilegium in loco Sacro committitur quinque modis. deciſ. 10. per totam. 20
Sacriſtias decet ſilentium. Deciſ. 119. per totam. 310
Sanctificatio dierum feſtorum quibus argumentis ſit plebi ſuadenda? deciſ. 14. num. 12. 33
Sapientia potentior eſt armis. Deciſ. 51. num. 7. 141
Satellites in ſuo officio non fideles tenentur ad damnorum reſtitutionem. Deciſ. 101. num. 6. 274
Scandala ſunt euitanda etiam in rebus licitis. Deciſ. 38. num. 15. 105

Digitized by Google

Scandalum actiuum eſt peccatum. Deciſ. 56. num. 12. 152

Scholam facere, & pueros legere, ac ſcribere docere in Villis vtillimum Parochis. Deciſ. 123. per totam. 316

Scientia quæ requiratur in campſore, ne committat Vſuram? Deciſ. 77. num. 4. 315

Sclopi ne deferantur in Eccleſijs, aliaue arma tempore Miſſæ rationes decem. Deciſ. 51. per totam. 140

Senecæ dictum ne litigetur. Deciſ. 54. num. 18. 149

Sententia iniuſta quando liberet poſſeſſorem rei ab eius reſtitutione? & quando non? Deciſ. 86 à num. 8. & ſeqq. 240

Septuplum quid ſignificet in Scriptura Sacra? Deciſ. 102. num. 7. 257

Seruus non à ſe, ſed à Domino vindicandus. Deciſ. 54. num. 3. 146

Seruus malus an lucretur Salarium? Deciſ. 81. num. 2. 216

Signum pro cognoſcenda Vſura in mutuo. Deciſ. 53. num. 3. 144

Silentium ſeruandum in actionibus Sacris, & præcipuè in Choro. Deciſ. 109. num. 13. & 16. 290

Similitudo infirmi cum liuellario. Deciſ. 71. num. 10. 188

Simonia quid, & quotuplex ſit? Quibus in rebus committatur? Deciſ. 22. per tot. 53

Simonia an ſit vendere Agnos cereos benedictos? Deciſ. 5. num. 5. 11

Simonia an ſit prohibita quia mala? An ſit mala, quia eſt prohibita? Caſus varij Simoniaci. Deciſ. 23. per totam. 56

Simoniæ grauitas, & de octo pœnis contra committentes illam. Deciſ. 24. per totam. Pag. 58

Simonia Vſuraria dare Pecuniam Patrono beneficij pro nominatione ad illud. Dec. 35. Pag. 96

Simulatio in contractibus vndè cognoſcatur? Deciſ. 70. à num. 5. & ſeqq. 183

Sixti V. Bulla contra Vſurarias Societates ob caput ſaluum animalium. Dec. 30 n. 19. 86

Item Deciſ. 49. num. 3. 135

Nec non Deciſ. 50 num. 4. ſed non damnat pacta, quæ à DD. cenſeatur licita. ibid. num. 9. Pag. 140

Sobrietas in quo differat ab abſtinentia. Deciſ. 100. num. 6. 272

Societatis contractus an ſit dare boues ruſtico cum lucro? Deciſ. 30. num. 7. 83

Societatis natura quænam ſit? Deciſ. 49. num. 2. Pag. 135

Socius, qui vult vtile, non autem periculum, iniuſtè agit. Deciſ. 30. num. 17. 86

An poſſit nolle ſentire partem damni? Deciſ. 49. num 6. 136

Socius, qui aſſumit in ſe maius periculum, maius lucrum percipit. Deciſ. 78. num. 9. 219

Spalatum ciuitas nobiliſſima. ibid. num. 1. 217

Spei definitio. Eius encomia. Quæ peccata contra ipſam? Deciſ. 4. n. 1. 2. & 3. 8

Spes in mutuante aliquid lucrandi an ſit Vſura? Deciſ. 57. num. 13. 156

Sperelius Epiſcopus Eugubinus laudatus. Dec. 38. num. 9. 104

Spinulæ Nobilis Ianuenſis egregium facinus. Deciſ. 95. num. 11. 263

Spontè datum à mutuario non eſt Vſura. Deciſ. 57. num. 12. 156

Statutum de interuſurijs dotalibus ſoluendis valet. Deciſ. 38. num. 12. 104

Statutum Patauinum de animalibus repertis damnificare campos. Deciſ. 79 num 10. 223

Struthio cur non educat partus ſuos? Deciſ. 43. num 3. 116

Stultus eſt, qui credit eſſe ſapiens. Deciſ. 46. num. 6. 126

Stultitia, & Amor inſeparabiles. Deciſ. 153. num. 64. 396

Suffragium datum in electione iniuſta an obliget ad reſtitutione? Et an ſi dederit non ſincerum: ideſt nec prò, nec contra? Deciſ. 96. num. 8. & 9. 265

Item Deciſ. 97. num. 4. & 5. 267

Superbia, quid ſit? Quotuplex? Quot eius filiæ? Quot mala pariat? Quibus remedijs curetur? Deciſ. 136. per totam. 333

Superiorum Eccleſiaſticorum obligatio circa iuſtitiam diſtributiuam. Deciſ. 85 n. 13. 236

Superſtitio quid, & quotuplex ſit? Quando ſit peccatum? Quibus remedijs eliminanda? Deciſ. 7. per totam. 14

Suppellex Sacra quibus diligentijs ſeruanda ſit munda, ac nitida? Deciſ. 12. num. 7. 25

Suſurratio peccatum grauiſſimum. Deciſ. 156. num. 28. 416

T

TAbacchi origo, et inuentio. Quot modis ſumatur? An proſit? vel officiat? Quando frangat ieiunium? Eius nocumenta. Quibus re-

rationibus ab eo abſtinendum? Deciſ. 15. à num. 5. vſque in fine. Pag. 36
Tabernarum fuga quibus rationibus plebi ſuadenda? Deciſ. 14. num. 13. 33
Talionis pœna quid ſit, & contra quos infligatur deciſ. 156. num. 23. 415
Telemachi olla. Prouerbium. Quid ſignificet. Deciſ. 75. num. 5. 206
Temperantia Eccleſiaſticorum in cibo, & potu quibus medijs obtinenda? deciſ. 13. num. 12. Pag. 30
Templi profanatores cur Chriſtus proprijs manibus foras eiecit? Deciſ. 51. num. 2. 141
Templum Iudæorum cur fabricatum à Salomone, & non à Dauid? ibid. num. 8.
Templorum reuerentia. Eorum violatio quàm graue piaculum? ibid. num. 3. & 9. 141
Nec non deciſ. 151. per totam. 375
Tenuta camporum liuellatorum pro penſionibus non ſolutis quomodo apprehendatur? Deciſ. 73. num. 11. 200
Terminus ſolutionis intelligitur moraliter poſt ſpatium ad ſummum vnius menſis. Deciſ. 34. num. 24. 95
Teſtamento ordinare reſtitutionem an ſit ſatis? Deciſ. 94. num. 1. 258
Teſtamenta, vt plurimum, ſine executione remaneat. Deciſ. 111. num. 16. 296
Teſtatoris intentio, magis quàm verba attendenda. Deciſ. 74. num 4. & 7. 202
Teſtator, quod faceret, ſi viueret, etiam heres facere poteſt. ibid. num. 6. 203
Teſtatoris verba improprianda, vt eius mens impleatur. Ead. Deciſ. 74. num. 9. 204
Theologi curioſus caſus iter agentis cum Oratore Veneto. Deciſ. 154. num 19. 400
Theſaurus ad quem ſpectet inuentus tam in fundo proprio, quàm in alieno? Deciſ. 88. per totam. 245
Thomas Morus quomodo reprimebat iram? Deciſ. 140. num 9. 341
Thuribuli ſignificatio myſtica. Deciſ. 113. num. 11. 300
Tiberius Imperator quomodo inuenerit theſaurum? Deciſ. 88. num 4. 245
P. Tobias Lohner Soc. Ieſu cur non dedit monita pro Aduocatis? Deciſ. 99. num 10. 271
Tolerantia Superiorum non facit Vſuram eſſe licitam Deciſ. 76. num. 21. 213
Tonſura clericalis in quo conſiſtat? Deferenda ab Eccleſiaſticis ob tria motiua. Ea non deferre peccatum eſt mortale. Contraria conſuetudo non excuſat, quia eſt corruptela. Deciſ. 109. à num. 1. & ſeqq. 288
Tornatura quid ſit, & quid ſignificet? Deciſ. 73 num. 10. 200
Totilæ temerarium Iudicium. Deciſ. 154. num. 11. 399
Traditione rei acquiritur dominio, ſi interueniat titulus iuſtus. Deciſ. 47. num. 2. & 11. 128
Traditio rei donatæ parit actionem ad eam conſequendam. Deciſ. 94. num. 11. 260
Tritico ex vſura acquiſito, deindè ſeminato, Meſſis eſt ſeminantis. Deciſ. 48. num. 5. 132
Turcæ, ac Mahametani diligentiſſimi in ſuarum mulierum cuſtodia. Deciſ. 153. num. 65. 397

V

Valor rei creſcit eius domino. Deciſ. 26 num. 11. 69
Quo tempore attendendus in mutuo? Deciſ. 27. num. 4. 71
Valor rerum augetur aucto monetæ valore. ibid. num 14. 73
Veiſarij militis temerè iudicantis vltio diuina. Deciſ. 154. num. 26. 402
Venditio rei cum pacto recuperandi melior eſt, quàm datio in pignus. Deciſ. 45. numer. 12. 124
Vendere rem pro valore futuro in tali menſe an licitum? Deciſ. 57. num. 14. 156
Venditio fundi vt retrocedatur ad liuellum, eſt vera venditio. Deciſ. 70. num. 9. 184
Venditio fundi debet præcedere ſtipulationem liuelli. Deciſ. 73. num 3. 199
Venditio fundi etſi non deſignati ex maiori numero Camporum valet. ibid. num. 4.
Venditor ob dilatam ſolutionem pretij an aliquid plus poſſit recipere? Deciſ. 26. num. 12. 69
Vel ſibi retinere fructus rei venditæ? Dec. 30. num. 14. 15. & 16. 85
Item Deciſ. 57. num. 5. 155
Venetum Dominium Sereniſſimum laudatum. Deciſ. 89. num 7. 249
Verba obſcena ob rationes quatuordecim euitanda. Deciſ. 1. num. 9. 3
Verbum Dei tenentur Parochi prædicare ſingulis feſtiuis diebus. Dec. 131. per totam. 326
Veriſimile quod eſt, attendi debet. Deciſ. 27. num. 41. Pag. 77

Digitized by Google

Veritas venditionis fundi vbi eſt certa, ibi de validitate liuelli non eſt dubitandum. Deciſ. 73. num.6. 200
Veritatem omnem aliquando non tenemur manifeſtare. Deciſ.144. num.10. 350
Veritas in iudicio an ſemper ſit à Reo manifeſtanda? ibid.num.14.& 15.
Veſtis talaris à clericis deferenda ſub pęna peccati mortalis. Deciſ.109.à num.7. 289
Vexatione pro redimenda in beneficio quando liceat dare pecuniam? Deciſ.23.num.2. 56
Vidua pro dote ſibi reſtituenda capit interuſuria. Deciſ.57.num.14. 156
P.Vincentij Caraffæ Præpoſiti Generalis Soc. Ieſu notabile dictum circa neceſſitatem orationis. Deciſ.17.num.10. 45
Aliud circa zelum animarum. Dec.121.n.7. 314
S.Vincentij Ferrerij Sororis lapſus. Deciſ.145. num.7. 353
Vindicatiua Iuſtitia quomodo menſuranda. Deciſ.85.num.15. 237
Virtutis definitio. Quid requiratur, vt opus ſit virtuoſum? Deciſ.80. per totam. 224
S.Vitalij Abbatis mirabile, non imitabile factum. Deciſ.101. num.5. 274
Item. Deciſ.154.num.17. 400
Vitia contra iuſtitiam quæ, & quot? Deciſ.85. num.16. 237
Viſo maritus S.Birgittæ defunctus petit ſuffragia Miſſarum. Deciſ.117.num.6. 309
Idem teſtatur fructum ex ſuis ieiunijs in vita ſuſceptis. Deciſ. 130.num.7. 326
Voluntas contrahentium non eſt aliena ab eorum verbis. Deciſ.42.num.2. 114
Voluntas eius, qui ſoluit Vſuras, an dicatur libera? Deciſ.47.num.3. 128
Vſucapio, & Præſcriptio non intrat, vbi bona prohibita ſunt alienari. Deciſ.86.n.23. 242
Vſura quid ſit? Quare ſic dicta? Quotuplex ſit? Quot, & quibus legibus ſit prohibita? Deciſ. 25. per totam. 65
Vſura quomodo, & quando committatur? Deciſ.26. 67
Vſura non eſt in 14. caſibus, etſi aliquid detur ſupra ſortem. Deciſ.57. à n.1. & ſeqq. 153
Vſurarij manifeſti quinam dicantur? & duodecim pœnis à Iure inflictis contra eoſdem. Dec. 29. per totam. 79
Vſurarius ſi veniat ad pœnitentiam, quid agendum cum illo, vt poſſit abſolui, & ſaluari? Dec.31. per totam. 87
Vſurarius an acquirat dominium rei per vſuram acceptæ? Quantum inuehendum ſit à Prædicatoribus, & Parochis contra Vſurariam prauitatem? Deciſ.47. per totam. 127
Vſurarius an ſit dominus fructuum, quos percipit ex re Vſuraria? Et an teneatur ad eos reſtituendos? Deciſ.48. per totam. 132
Vſurarios requirere, vt dent mutuum cum Vſura an liceat? deciſ.56. per totam. 150
Vſurpantes bona Eccleſiaſtica quot? & quas pœnas incurrant; Quot modis fiat eorumdem vſurpatio? Dec.15 à num. 1. & ſeqq. 34
Vſus Vniuerſalis circa lucrum in negotiis facit ipſum licitum. Deciſ. 78. num. 11. Pag. 219
Vxores, retrahendæ à ludis, & alijs publicis conuerſationibus. Deciſ. 146. num. 21. 360

Z

Zelus gloriæ Dei, & ſalutis animarum neceſſarius eſt in Parochis. deciſ. 116.n.4. Pag. 306

F I N I S.

99 366421
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google